Isis ontsluierd

Een sleutel tot de mysteries van oude en moderne wetenschap en religie

H.P. BLAVATSKY

Isis ontsluierd

Isis ontsluierd

Een sleutel tot de mysteries van oude en moderne wetenschap en religie

H.P. Blavatsky

‘Cecy est un livre de bonne foy.’ – Montaigne

Deel 2 – Religie

Theosophical University Press Agency
Den Haag

Oorspronkelijke titel:
Isis Unveiled
1ste druk 1877

Nieuwe vertaling
H.P. Blavatsky
Isis ontsluierd

ISBN 978-90-70328-75-7, E-boek, 2 delen

Nur 720
Trefwoorden: theosofie, esoterie

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

Omslagfoto: Ernest Braun

© 2010 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

Inhoud

Deel 2 – De ‘onfeilbaarheid’ van de religie

Voorwoord 1

1 De kerk, waar is zij? 3

2 Christelijke misdaden en heidense deugden 65

3 Verdeeldheid onder de eerste christenen 144

4 Oosterse kosmogonieën en bijbelverhalen 195

5 Geheimen van de kabbala 247

6 Esoterische boeddhistische leringen tot karikatuur gemaakt in het christendom 293

7 Vroegchristelijke ketterijen en geheime genootschappen 340

8 Jezuïtisme en vrijmetselarij 410

9 De *Veda’s* en de *Bijbel* 478

10 De duivel-mythe 555

11 Een vergelijking van de resultaten van boeddhisme en christendom 620

12 Conclusies en voorbeelden 689

Appendix

1 Theorieën over reïncarnatie en geesten 753

2 Mijn boeken 770

Index 783

Voorwoord

We zouden, indien mogelijk, dit boek graag uit handen houden van veel christenen, die geen baat zouden hebben bij het lezen ervan, en voor wie het niet werd geschreven. We doelen op mensen van wie het geloof in hun respectieve kerken zuiver en oprecht is, en die een zondeloos leven leiden, dat het schitterende voorbeeld weerspiegelt van de profeet van Nazareth, die de geest van waarheid luid aan de mensheid heeft verkondigd. Zulke mensen zijn er in elk tijdperk geweest. De geschiedenis bewaart de namen van velen als helden, filosofen, filantropen, martelaren en heilige mannen en vrouwen, maar hoeveel meer mensen hebben er geleefd en zijn er gestorven die alleen aan hen die in nauw contact met hen stonden bekend waren, en die alleen door hun nederige beschermelingen werden gezegend! Deze hebben het christendom veredeld, maar ze zouden dezelfde glans hebben gegeven aan elk ander geloof dat ze hadden beleden – want ze waren boven hun geloof uitgestegen. De goedheid van Peter Cooper en Elisabeth Thompson in Amerika, die geen orthodoxe christenen zijn, is niet minder christelijk dan die van barones Angela Burdett-Coutts in Engeland, die het wel is. En toch hebben zulke mensen, vergeleken met de miljoenen die christenen werden genoemd, altijd een kleine minderheid gevormd. Ze zijn in deze tijd te vinden op de kansel en in de kerkbanken, in paleizen en hutten; maar door het toenemende materialisme, de wereldlijkheid en huichelarij neemt hun aantal naar verhouding snel af. Hun liefdadigheid, en eenvoudige, kinderlijke geloof in de onfeilbaarheid van hun *Bijbel*, hun dogma's en hun geestelijkheid, brengen al hun deugden, die in (iv)
de aard van ons allen zijn ingeplant, tot volle werkzaamheid. We hebben persoonlijk zulke godvrezende priesters en geestelijken gekend, en het altijd vermeden met hen te debatteren, om ons niet schuldig te maken aan de wreedheid hun gevoelens te kwetsen; ook zouden we geen enkele leek zijn blinde vertrouwen willen ontnemen, wanneer alleen dit het hem mogelijk maakte een zuiver leven te leiden en kalm te sterven.

Dit tweede deel bevat een analyse van de religieuze opvattingen in het algemeen, en is in het bijzonder gericht tegen het theologische christendom, de grootste tegenstander van het vrije denken. Het bevat niet één woord tegen de zuivere leringen van Jezus, maar veroordeelt zonder par-

don de ontaarding ervan tot verderfelijke kerkelijke stelsels, die rampzalig zijn voor het geloof van de mens in zijn onsterfelijkheid en zijn God, en die alle morele zelfbeheersing ondermijnen.

We dagen de dogmatische theologen uit die zowel geschiedenis als wetenschap aan banden zouden willen leggen; we dagen vooral het Vaticaan uit, waarvan de despotische aanmatiging de haat heeft gewekt van het grootste deel van de verlichte christenheid. Afgezien van de geestelijkheid zou alleen de logische denker, de onderzoeker, de moedige onderzoeker, zich moeten inlaten met boeken zoals dit. Zulke zoekers naar waarheid hebben de moed van hun eigen overtuiging.

1

De kerk, waar is zij?

> Ja, de tijd komt dat degene door wie u wordt gedood, zal denken dat hij God een dienst bewijst. – *Johannes* 16:2

> Laat de BANVLOEK worden uitgesproken over hem . . . die zal zeggen dat de menselijke wetenschappen in zo'n geest van vrijheid moeten worden beoefend dat men de beweringen ervan voor waar mag houden, zelfs als ze met geopenbaarde leerstellingen in strijd zijn.
> – *Oecumenisch Concilie van 1870*

> Gloucester: De kerk! Waar is zij?
> – Shakespeare, *King Henry VI*, 1ste bedrijf, 1ste toneel

In de Verenigde Staten van Amerika wordt aan zestigduizend (60.428) mensen salaris betaald om kennis over God en zijn banden met zijn schepselen te onderwijzen.

Deze mensen hebben zich verbonden aan ons kennis over te dragen die handelt over het bestaan, de aard en de eigenschappen van onze schepper, zijn wetten en bestuur, de leerstellingen die we moeten geloven, en de plichten die we moeten nakomen. Vijfduizend (5141) van hen[1] onderwijzen deze kennis, met het vooruitzicht dat 1273 theologiestudenten hen na verloop van tijd zullen komen helpen, volgens een door de bisschop van Rome voorgeschreven formule, aan 5 miljoen mensen. Vijfenvijftigduizend (55.287) plaatselijke en reizende predikanten, die 15 verschillende kerkgenootschappen[2] vertegenwoordigen, die elkaar alle op min of meer belangrijke theologische punten tegenspreken, onderrichten drieëndertig miljoen (33.500.000) andere mensen in hun respectieve leerstellingen. Velen van hen onderwijzen volgens de leerstellingen van de Amerikaanse afdeling van een kerk die een dochter van wijlen de hertog van Kent als

---

[1] Deze cijfers zijn overgenomen uit de *Religious Statistics of the United States for the year 1871*.

[2] Dit zijn: baptisten, congregationalisten, episcopalisten, noordelijke methodisten, zuidelijke methodisten, diverse andere methodisten, noordelijke presbyterianen, zuidelijke presbyterianen, verenigde presbyterianen, verenigde broeders, broeders in Christus, Nederlands-hervormden, Duits-hervormden, hervormde presbyterianen, en Cumberlandse presbyterianen.

(2) spiritueel hoofd erkent. Er zijn vele honderdduizenden joden, enkele duizenden oosterlingen van allerlei soort, en enkele mensen die tot de Griekse kerk behoren. Iemand in Salt Lake City met 19 vrouwen en meer dan 100 kinderen en kleinkinderen, is de hoogste spirituele leider over 90.000 mensen die geloven dat hij regelmatig contact heeft met de goden – want de mormonen zijn zowel polygaam als polytheïsten, en hun hoofdgod wordt voorgesteld als levend op een planeet die ze Kolob noemen.

De god van de unitariërs is ongehuwd; de godheid van de presbyterianen, methodisten, congregationalisten en de andere orthodoxe protestanten is een ongehuwde vader met één zoon, die identiek is met hemzelf. In de pogingen elkaar te overtreffen in het bouwen van hun 62.000 en zoveel kerken, gebedshuizen en vergaderzalen, waar deze tegenstrijdige theologische leringen moeten worden onderwezen, heeft men $354.485.581 uitgegeven. Alleen al de waarde van de protestantse pastorieën, waarin de twistende woordvoerders en hun families zijn gehuisvest, wordt ruwweg berekend op ongeveer $54.115.297. Bovendien wordt er elk jaar zestien miljoen (16.179.387) dollar alleen al aan de lopende uitgaven van de protestantse kerkgenootschappen besteed. Eén presbyteriaanse kerk in New York kost afgerond één miljoen dollar, en een katholiek altaar nog eens een kwart miljoen!

We zullen geen melding maken van het grote aantal kleinere sekten, geloofsgemeenschappen en buitensporig originele kleine ketterijen in dit land, die het ene jaar uit de grond schieten om het jaar daarna weer uit te sterven, als evenzoveel sporen van paddestoelen na een regenachtige dag. We zullen zelfs niet stilstaan bij de miljoenen spiritisten die er zouden zijn, want de meerderheid mist de moed zich los te maken van hun respectieve kerkgenootschappen. Dit zijn de achterdeur-Nicodemussen.

En laten we ons nu met Pilatus afvragen: ‘Wat is waarheid?’ Waar moet men haar zoeken te midden van deze menigte strijdende sekten? Alle beweren gebaseerd te zijn op goddelijke openbaring, en de sleutels van de hemelpoort te bezitten. Is één van hen in het bezit van die zeldzame waarheid? Of moeten we met de boeddhistische filosoof uitroepen: ‘Er is op aarde maar één waarheid, en die is onveranderlijk, en luidt – dat er daar *geen* waarheid is!’

Hoewel we niet in het minst de neiging hebben het terrein te betreden dat al zo uitputtend is afgestroopt door die geleerden die hebben aangetoond dat de oorsprong van alle christelijke dogma’s in heidense rituelen ligt, zullen toch de feiten die ze – sinds de wetenschap zich van haar ketenen heeft ontdaan – aan het licht hebben gebracht, door herhaling niets van hun waarde verliezen. Bovendien zijn we van plan deze feiten vanuit een

ander en misschien vrij nieuw gezichtspunt te onderzoeken: dat van de oude filosofie, esoterisch opgevat. Deze hebben we in deel 1 maar vluchtig bekeken. We zullen haar gebruiken als maatstaf om de christelijke dogma's en wonderen te vergelijken met de leringen en verschijnselen van de magie van de oudheid en met de moderne 'nieuwe bedeling', zoals het spiritisme door zijn aanhangers wordt genoemd. Omdat de materialisten de verschijnselen ontkennen zonder ze te onderzoeken, en de theologen bij het (3)
erkennen ervan ons de treurige keuze geven tussen twee duidelijke ongerijmdheden – de duivel en wonderen – kunnen we er weinig bij verliezen door een beroep te doen op de theürgen, die ons in feite van dienst kunnen zijn om een groot licht te laten schijnen op een heel duister onderwerp.

Prof. A. Butlerof van de keizerlijke universiteit in St. Petersburg merkt in een onlangs verschenen brochure, getiteld *Mediamieke manifestaties*, het volgende op:

> Laat de feiten [van het moderne spiritisme], als u wilt, behoren tot die welke bij de Ouden min of meer bekend waren; laat ze geheel dezelfde zijn als die welke in de donkere eeuwen betekenis gaven aan het ambt van Egyptische priester of Romeinse augur; laat ze zelfs de basis vormen voor de tovenarij van onze Siberische sjamaan; . . . laat ze dit alles zijn, en, indien het *werkelijke feiten* zijn, doet dit er niet toe. Alle feiten in de natuur *behoren tot de wetenschap*, en elke toevoeging aan de voorraad kennis maakt haar rijker in plaats van armer. Wanneer de mensheid eenmaal een waarheid heeft erkend, en haar daarna – verblind door hoogmoed – heeft ontkend, is de terugkeer tot het inzien ervan een stap vooruit, en niet achteruit.

Sinds de dag dat de moderne wetenschap aan de dogmatische theologie gaf wat men de doodsteek zou kunnen noemen, door aan te nemen dat religie vol mysterie is, en mysteries onwetenschappelijk zijn, heeft de geestestoestand van de ontwikkelde klassen een merkwaardig facet laten zien. De maatschappij schijnt sinds die tijd steeds op één been te hebben gebalanceerd, op een onzichtbaar koord gespannen tussen ons zichtbare heelal en het onzichtbare – onzeker of het in het onzichtbare heelal aan geloof vastgemaakte uiteinde niet plotseling zou kunnen breken, en haar in een algehele vernietiging zou kunnen storten.

Het grote aantal christenen in naam kan in drie ongelijke delen worden verdeeld: materialisten, spiritisten en werkelijke christenen. De materialisten en spiritisten werken samen tegen de hiërarchische aanmatiging van de geestelijkheid, die uit wraak beide met eenzelfde cynisme veroordeelt. Tussen de materialisten bestaat even weinig eensgezindheid als tussen de christelijke sekten zelf – de comtisten, of, zoals ze zichzelf noemen,

positivisten, worden tot het uiterste veracht en gehaat door de scholen van denkers, waarvan Maudsley er in Engeland één op eervolle wijze vertegenwoordigt. Men moet bedenken dat het positivisme die 'religie' van de toekomst is, over de stichter waarvan zelfs Huxley zich in zijn beroemde lezing, *On the Physical Basis of Life*, boos heeft gemaakt; en Maudsley voelde zich verplicht zich ten behoeve van de moderne wetenschap als volgt uit te drukken:

> Het is geen wonder dat wetenschappers er niet naar verlangen om Comte als hun wetgever te erkennen, en dat ze zich verzetten tegen zo'n koning die op de troon wordt geplaatst om over hen te regeren. Ze vinden niet dat ze enige persoonlijke verplichting hebben aan zijn geschriften – want ze weten hoe verkeerd hij in sommige opzichten de geest en de aanspraken van de wetenschap heeft voorgesteld – en ontkennen de band met hem, die zijn geestdriftige volgelingen hun zouden willen opdringen, en die in de algemene opinie steeds meer als heel vanzelf-
> (4) sprekend wordt beschouwd. Ze doen er goed aan op die manier tijdig hun onafhankelijkheid duidelijk te maken, want, wanneer dit niet snel gebeurt, zal het al snel te laat zijn om dit nog goed te kunnen doen.[1]

Wanneer een materialistische leer door twee materialisten zoals Huxley en Maudsley zo krachtig wordt verworpen, dan moeten we werkelijk aannemen dat ze volkomen absurd is.

Onder de christenen heerst slechts onenigheid. Hun verschillende kerken vertonen alle graden van godsdienstig geloof, van de naïeve goedgelovigheid van het blinde geloof tot een minzame en hoogdravende eerbied voor de godheid, die een duidelijk overtuigd zijn van hun eigen goddelijke wijsheid lichtelijk maskeert. Al deze sekten geloven min of meer in de onsterfelijkheid van de ziel. Sommige erkennen het verkeer tussen de twee werelden als een feit; sommige hebben die mening meer bij wijze van sentiment; sommige ontkennen het stellig; en slechts enkele nemen een oplettende, verwachtingsvolle houding aan.

De roomse kerk, die ongeduldig is omdat ze zich moet inhouden en terugverlangt naar de middeleeuwen, keurt de *duivelse* manifestaties af, en maakt duidelijk wat ze met de voorstanders daarvan zou doen als ze maar haar vroegere macht had. Als het niet zo zou zijn dat zijzelf, zoals duidelijk blijkt, door de wetenschap ter verantwoording wordt geroepen en dat haar handen geboeid zijn, dan zou ze ogenblikkelijk klaarstaan om in de 19de eeuw de weerzinwekkende taferelen van vroeger te herhalen. Wat de protestantse geestelijkheid betreft, hun haat tegen het spiritisme is

[1] H. Maudsley, *Body and Mind*, lezing over 'De grenzen van het filosofische onderzoek'.

gewoonlijk zo groot dat ze, zoals een niet-kerkelijke krant terecht opmerkt, 'het geloof van het publiek in alle spiritistische verschijnselen van het verleden, zoals die in de *Bijbel* staan opgetekend, zou willen ondermijnen, als ze er maar voor kon zorgen dat de verderfelijke hedendaagse ketterij in het hart werd getroffen'.[1]

Door langvergeten herinneringen aan de mozaïsche wetten op te halen, eist de roomse kerk het monopolie van het verrichten van wonderen, en om daarover rechter te spelen, voor zich op omdat ze de enige rechtstreekse erfgenaam daarvan zou zijn. Het door Colenso en zijn voorgangers en tijdgenoten uitgebannen Oude Testament wordt uit zijn ballingschap teruggeroepen. De profeten, die zijne heiligheid de paus niet een plaats geeft op hetzelfde niveau als zichzelf maar op een wat minder eerbiedige afstand,[2] worden afgestoft en schoongemaakt. Alle duivelse abracadabra wordt ons opnieuw in herinnering gebracht. De door de heidenen bedreven godslasterlijke verschrikkingen, hun fallusverering, de door Satan verrichte (5)
thaumaturgische wonderen, mensenoffers, bezweringen, hekserij, magie en tovenarij worden ons weer in herinnering gebracht, en het DEMONISME wordt naast het *spiritisme* gesteld om te laten zien dat ze identiek zijn. Onze hedendaagse demonologen zien gemakshalve enkele onbeduidende details over het hoofd, onder andere de onbetwistbare aanwezigheid van heidens fallisme in de christelijke symbolen. Een sterk spiritueel element van deze verering kan gemakkelijk worden aangetoond in het dogma van de onbevlekte ontvangenis van de maagdelijke moeder van God, en een fysiek element kan evenzeer worden aangetoond in de fetisj-verering van de edele *delen* van St. Cosmo en St. Damiano in Isernia bij Napels; tot amper een halve eeuw geleden dreef de geestelijkheid jaarlijks nog met succes handel in dit geloftegeschenk van was.[3]

We vinden het heel onverstandig van de katholieke schrijvers om hun fiolen van toorn uit te storten in zinnen zoals deze: 'In een groot aantal pagoden neemt de fallische steen altijd, evenals de Griekse *betylos*, de grove onfatsoenlijke vorm aan van het liṅga . . . de Mahādeva.'[4] Alvorens

---

[1] Boston, *Sunday Herald*, 5 november 1876.

[2] Zie de zelfverheerlijking van de huidige paus in het boek *Redevoeringen van paus Pius IX* door Don Pasquale di Franciscis, en de beroemde brochure met die titel door W.E. Gladstone. Laatstgenoemde citeert uit dat boek de volgende door de paus uitgesproken zin: 'Het is mijn wens dat alle regeringen weten dat ik in deze trant spreek. . . . Ik heb *het recht* te spreken, *zelfs nog meer dan Nathan de profeet* had om te spreken tegen koning David, *en veel meer dan St. Ambrosius tegen Theodosius*'!!

[3] Zie C.W. King, *The Gnostics*, *etc.*; en andere boeken.

[4] Des Mousseaux, *Les hauts phénomènes de la magie*, blz. 24.

het recht te hebben een smet te werpen op een symbool waarvan de metafysische betekenis te diep is om door de moderne voorvechters van die godsdienst van zinnelijkheid bij uitstek, het rooms-katholicisme, te worden begrepen, zijn ze verplicht hun oudste kerken te vernietigen, en de vorm van de koepels van hun eigen tempels te veranderen. De Mahādeva van Elephanta, de ronde toren van Bhagalpur, de minaretten van de islam – zowel de ronde als de spitse – zijn de originelen van de campanile van de San Marco in Venetië, van de kathedraal in Rochester en van de moderne Dom van Milaan. Al deze spitse torens, torentjes, koepels en christelijke tempels zijn reproducties van het oorspronkelijke denkbeeld van de *lithos*, de rechtopstaande fallus. 'De westelijke toren van St. Paul's Cathedral in Londen', zegt de schrijver van *The Rosicrucians*, 'is een van de dubbele *lithoi*, die altijd voor alle christelijke en heidense tempels worden geplaatst.'[1] Bovendien zijn in alle christelijke kerken, 'vooral in protestantse, waar ze erg opvallen, de twee stenen tafelen van de mozaïsche bedeling boven het altaar geplaatst, zij aan zij alsof ze één steen vormen, en de bovenkanten ervan zijn rond gemaakt. . . . De rechter steen is *mannelijk*, de linker *vrouwelijk.*' Noch katholieken noch protestanten hebben dus het recht te spreken over 'onfatsoenlijke vormen' van heidense monumenten, zolang ze hun kerken versieren met de symbolen van het liṅga en de yoni, en zelfs de wetten van God erop schrijven.

Een ander detail dat de christelijke geestelijkheid niet bijzonder tot eer strekt, kan in herinnering worden gebracht door het woord inquisitie. De
(6) stromen mensenbloed dat door deze *christelijke* instelling is vergoten, en het aantal van haar menselijke slachtoffers, vinden in de geschiedschrijving van het heidendom hun weerga niet. Een ander nog meer op de voorgrond tredend aspect waarin de geestelijken hun meesters, de 'heidenen', overtroffen, is de *tovenarij.* Ongetwijfeld werd in geen enkele heidense tempel de zwarte magie, in haar werkelijke en ware betekenis, meer beoefend dan in het Vaticaan. Terwijl ze het uitbannen van duivels krachtig steunden als een belangrijke bron van inkomsten, verwaarloosden ze net zomin als de heidenen van de oudheid de magie. Het is gemakkelijk te bewijzen dat het *sortilegium*, of de tovenarij, door geestelijken en monniken zelfs nog tot in de 18de eeuw op grote schaal werd beoefend, en van tijd tot tijd zelfs nu nog wordt beoefend.

De geestelijken vervloeken alle manifestaties van occulte aard die niet in het kader van de kerk plaatsvinden, en noemen ze – ondanks de bewijzen van het tegendeel – 'het werk van Satan', 'de valstrikken van de gevallen engelen', die 'zich storten in de bodemloze put en er weer uit

[1] Hargrave Jennings, *The Rosicrusians*, 1870, blz. 231, 239.

tevoorschijn komen', zoals Johannes vermeldt in zijn kabbalistische *Openbaring*, 'en daaruit is rook opgestegen, als rook van een grote oven'. '*Bedwelmd door de daaruit opstijgende dampen, verzamelen zich dagelijks rond die put miljoenen spiritisten om hun eredienst te houden 'bij de afgrond van Baäl'*.'

Arroganter, koppiger en heerszuchtiger dan ooit, nu ze door het recente onderzoek bijna is onderuitgehaald, terwijl ze zich niet durft in te laten met de machtige voorvechters van de wetenschap, wreekt de roomse kerk zich op de impopulaire verschijnselen. Een despoot zonder slachtoffer heeft geen betekenis; een macht die nalaat zich te laten gelden door een weloverwogen optreden naar buiten toe, loopt het gevaar ten slotte in twijfel te worden getrokken. De kerk is niet van plan in de vergetelheid van de oude mythen te verzinken, of haar gezag te diepgaand te laten onderzoeken. Daarom gaat ze, zo goed de tijden dit toelaten, door met haar traditionele beleid. Terwijl ze de gedwongen opheffing van haar bondgenoot, de heilige inquisitie, betreurt, maakt ze van de nood een deugd. De enige slachtoffers die nu binnen haar bereik liggen, zijn de Franse spiritisten. Recente gebeurtenissen hebben bewezen dat de zachtmoedige bruid van Christus het nooit versmaadt zich te wreken op hulpeloze slachtoffers.

Na met succes haar rol van *deus-ex-machina* te hebben gespeeld in de Franse rechtbanken, die niet hebben geaarzeld zich voor haar te onteren, gaat de roomse kerk aan het werk, en laat in het jaar 1876 zien waartoe ze in staat is. De christenwereld wordt gewaarschuwd zich van de draaiende tafels en dansende potloden van het goddeloze spiritisme te wenden tot de goddelijke 'wonderen' van Lourdes. Intussen benutten de kerkelijke autoriteiten hun tijd om andere gemakkelijke triomfen voor te bereiden, die erop gericht zijn de bijgelovigen de stuipen op het lijf te jagen. Zo slingert de geestelijkheid, die daarvoor opdracht heeft gekregen, in alle bisdommen met dramatische, zo niet indrukwekkende, banvloeken; ze dreigt links en rechts, excommuniceert en vervloekt. Als ze ten slotte inziet dat haar zelfs (7)
tegen gekroonde hoofden geslingerde bliksems ongeveer even onschadelijk zijn als de bliksems van Jupiter in Offenbachs Calchas, wendt Rome zich in machteloze woede tegen de bedrogen protégés van de keizer van Rusland – de ongelukkige Bulgaren en Serviërs. Zonder zich te storen aan getuigenverklaringen en sarcasme, zonder zich van zijn stuk te laten brengen door bewijzen, deelt 'het lam van het Vaticaan' onpartijdig zijn toorn uit aan de Italiaanse liberalen, 'de ongelovigen van wie de adem stinkt als het graf',[1] de 'scheurmakende Russische *sarmaten*', en de ketters en spiri-

[1] Don Pasquale di Franciscis, *Discorsi del Sommo Pontefice Pio IX*, deel 1, blz. 341.

tisten 'die hun eredienst houden bij de bodemloze put waar de grote draak in hinderlaag ligt'.

Gladstone gaf zich de moeite een lijst samen te stellen van wat hij de 'bloemrijke taal' noemt, die via deze pauselijke redevoeringen is verspreid. Laten we enkele van de gekozen termen verzamelen die werden gebruikt door deze plaatsvervanger van hem die zei dat 'iedereen die zegt: u dwaas! het hellevuur moet vrezen'. Ze zijn gekozen uit authentieke redevoeringen. Zij die zich tegen de paus verzetten zijn 'wolven, farizeeën, dieven, leugenaars, huichelaars, waterzuchtige kinderen van Satan, zonen van de verdoemenis, van de zonde en van het verderf, satellieten van Satan in menselijk vlees, monsters van de hel, belichaamde duivels, stinkende lijken, mensen die uit de diepten van de hel tevoorschijn zijn gekomen, verraders en door de hellegeest geleide Judassen, kinderen uit de diepste diepten van de hel', enz., enz., alles vroom verzameld en uitgegeven door Don Pasquale di Franciscis, die door Gladstone volkomen terecht 'een volleerde professor in *vleierijen* op spiritueel gebied' wordt genoemd.[1]

Als zijne heiligheid de paus zo'n rijke voorraad scheldwoorden tot zijn beschikking heeft, waarom zou men zich dan erover verwonderen dat de bisschop van Toulouse in de rede tot zijn bisdom niet ervoor terugdeinsde leugens die zijn ambt onwaardig zijn te verkondigen over de protestanten en spiritisten in Amerika – mensen die door een katholiek dubbel worden gehaat: 'Niets is gewoner in een tijdperk van ongeloof dan te zien dat een *valse openbaring de ware vervangt*, en dat mensen de leringen van de Heilige Kerk negeren, om zich te wijden aan de studie van de waarzeggerij en van de occulte wetenschappen.' Terwijl hij blijk geeft van een volmaakte bisschoppelijke minachting voor statistieken, en op een vreemde manier in zijn geheugen het publiek op de bijeenkomsten van de 'revivalisten' Moody en Sankey met de bezoekers van verduisterde seancekamers verwart, doet hij de ongegronde en misleidende bewering dat 'het bewezen is dat het spiritisme in de Verenigde Staten de oorzaak is geweest van één zesde deel van alle gevallen van zelfmoord en krankzinnigheid'. Hij zegt dat het niet mogelijk is dat de geesten 'een exacte wetenschap onderwijzen, omdat ze liegende demonen zijn, of een nuttige wetenschap, omdat
(8) het woord van de duivel, evenals de duivel zelf, onvruchtbaar van aard is'. Hij waarschuwt zijn dierbare *medewerkers* dat 'geschriften ten gunste van het spiritisme verboden zijn', en raadt hen aan bekend te maken dat 'het bezoeken van spiritistische seances met het voornemen om die leer te aanvaarden, betekent afvallig te worden van de Heilige Kerk, en het gevaar te

[1] W.E. Gladstone, *Rome and the Newest Fashions in Religion*, blz. 154 (Redevoeringen van paus Pius IX), Londen, 1875.

lopen om te worden geëxcommuniceerd'. Tot slot zegt hij: 'Maak het feit bekend dat de lering van geen enkele geest de overhand mag krijgen op die van de stoel van Petrus, die de leer van de geest van God zelf is'!!

Omdat we ons bewust zijn van de vele onware leringen die de roomse kerk aan de schepper toeschrijft, geven we de voorkeur eraan om aan die laatste bewering geen geloof te hechten. Tillemont, de bekende katholieke theoloog, verzekert ons in zijn boek dat 'alle beroemde heidenen veroordeeld zijn tot de eeuwige kwellingen van de hel, *omdat* ze vóór de tijd van Jezus leefden, en daardoor niet konden profiteren van de verlossing'!! Ook verzekert hij ons dat de Maagd Maria in een brief aan een heilige met haar handtekening persoonlijk van deze waarheid heeft getuigd. Ook dit is dus een openbaring waarin 'de geest van God zelf' zulke liefdevolle leringen onderwijst.

We hebben ook veel gehad aan het lezen van de topografische beschrijvingen van *hel* en *vagevuur* in de beroemde verhandeling met die naam van een jezuïet, kardinaal Bellarmin. Een criticus merkte op dat de auteur, die de beschrijving geeft op basis van een *goddelijk* visioen waarmee hij werd begunstigd, 'alle kennis van een landmeter schijnt te bezitten' over de verborgen gebieden en de gevreesde afdelingen van de 'bodemloze afgrond'. Justinus de Martelaar heeft werkelijk de ketterse gedachte op schrift gesteld dat Socrates misschien toch niet voorgoed in de hel zit, en de benedictijn die zijn werken uitgeeft, berispt deze al te vriendelijke kerkvader heel streng. Wie op dit punt twijfelt aan de christelijke welwillendheid van de roomse kerk wordt uitgenodigd de *Censuur* van de Sorbonne op Marmontels *Bélisaire* door te lezen. Het *odium theologicum* gloeit daar als een noorderlicht aan de duistere hemel van de orthodoxe theologie – volgens de leer van sommige middeleeuwse theologen een voorbode van Gods toorn.

We hebben in deel 1 van dit boek aan de hand van historische voorbeelden geprobeerd aan te tonen hoe volkomen de wetenschappers het bijtende sarcasme van wijlen prof. De Morgan hebben verdiend, die over hen zei dat 'ze het door de priester afgeworpen gewaad dragen dat is geverfd om niet te worden betrapt'. Evenzo gaat de christelijke geestelijkheid gekleed in het door de *heidense* priesterschap afgeworpen gewaad; ze handelen lijnrecht in strijd met de ethische voorschriften van hun *God*, maar spelen niettemin rechter over de hele wereld.

Terwijl de Man van Smarten de marteldood stierf aan het kruis, vergaf hij zijn vijanden. Zijn laatste woorden waren een gebed voor hen. Hij leerde zijn discipelen zelfs hun vijanden niet te vervloeken maar te zegenen. Maar de erfgenamen van Petrus, die zichzelf hebben opgeworpen als ver- (9)

tegenwoordigers op aarde van diezelfde zachtmoedige Jezus, vervloeken zonder te aarzelen iedereen die zich verzet tegen hun despotische wil. Was bovendien de 'zoon' niet langgeleden door hen op de achtergrond gedrongen? Ze maken alleen een buiging voor de moeder-weduwe, want volgens hun leer – ook nu door 'de rechtstreekse geest van God' – treedt alleen zij als middelares op. Het Oecumenische Concilie van 1870 belichaamde die leer in een dogma; indien men dit niet gelooft, wordt men voor eeuwig tot de 'bodemloze afgrond' verdoemd. Het werk van Don Pasquale di Franciscis is op dit punt duidelijk, want hij zegt ons dat, omdat de koningin van de hemel 'de mooiste edelstenen in haar diadeem' aan de huidige paus te danken heeft – want hij heeft haar de onverwachte eer bewezen plotseling onbevlekt te worden – er niets is dat zij voor 'haar kerk' niet van haar zoon kan verkrijgen.[1]

Enkele jaren geleden zagen enkele reizigers in Bari, Italië, een standbeeld van de Madonna, gekleed in een rose met stroken afgezette hoepelrok! Vrome bedevaartgangers die graag de standaardgarderobe van de moeder van hun God willen onderzoeken, kunnen dat doen door naar Zuid-Italië, Spanje en het katholieke deel van Noord- en Zuid-Amerika te gaan. De Madonna van Bari moet er nog zijn – tussen twee wijngaarden en een locanda (kroeg) in. Toen men haar het laatst zag, had men een halfgeslaagde poging gedaan om het kindeke Jezus aan te kleden; men had zijn benen bedekt met een vieze, uitgerafelde broek. Toen een Engelse reiziger de 'middelares' een groene zijden parasol had aangeboden, trok de dankbare boerenbevolking, vergezeld door de dorpspriester, in processie erheen. Het lukte hen het geopende zonnescherm te steken tussen de rug van het kind en de arm van de maagd die het vasthield. Dit tafereel en deze ceremonie waren zowel plechtig als heel verfrissend voor onze religieuze gevoelens, want daar stond het beeld van de godin in zijn nis, omgeven met een rij eeuwig brandende lampen, waarvan de in de wind flikkerende vlammen Gods zuivere lucht vervuilen met een hinderlijke geur van olijfolie. De moeder en zoon vormen werkelijk de twee meest opvallende afgodsbeelden van het *monotheïstische* christendom!

Om een zuster te vinden van het afgodsbeeld van de arme boeren van Bari, moet men de rijke stad Rio de Janeiro bezoeken. In de Duomo del Candelaria kon men enkele jaren geleden in een grote zaal die aan één kant van de kerk lag, een andere Madonna zien. Langs de muren van de zaal staat een rij heiligen, ieder op een offerbus die op die manier een geschikt

[1] Don Pasquale di Franciscis, *Discorsi del Sommo Pontefice Pio IX*, deel 2, blz. 325, 394; Gladstone, *Rome and the Newest, etc.*; Draper, *History of the Conflict between Religion and Science*, en andere boeken.

voetstuk vormt. In het midden van die rij staat onder een schitterend rijke troonhemel van blauwe zijde, de Maagd Maria opgesteld, leunend op de arm van Christus. 'Onze Lieve Vrouwe' is gekleed in een diep *gedecolleteerde* blauwe satijnen japon met korte mouwen, die heel flatteus een (10) sneeuwwitte, prachtig gevormde hals, schouders en armen doen uitkomen. De rok, eveneens van blauw satijn, met een overrok van kostbare kant en opmaaksel van gaas, is zo kort als die van een balletdanseres; ze reikt nauwelijks tot de knie en laat een paar mooi gevormde benen zien, bedekt met een vleeskleurige zijden maillot, en blauwsatijnen Franse schoenen met heel hoge rode hakken! Het blonde haar van deze 'moeder van God' is volgens de laatste mode opgemaakt, met een grote *chignon* en krullen. Terwijl ze leunt op de arm van haar zoon, is haar gezicht liefdevol naar haar eniggeborene gewend, van wie de kleding en houding evenzeer bewonderenswaardig zijn. Christus draagt een rokkostuum met zwaluwstaart, zwarte broek en laag uitgesneden wit vest, lakschoenen en witte glacéhandschoenen, op één waarvan een kostbare diamanten ring schittert, waarvan we mogen aannemen dat hij vele duizenden waard is – een kostbaar Braziliaans juweel. Op dit lichaam van een moderne Portugese dandy staat een hoofd met het haar in het midden gescheiden; een treurig, ernstig gezicht, en ogen waarvan de geduldige blik alle bitterheid schijnt te weerspiegelen van deze laatste belediging die de majesteit van de gekruisigde wordt aangedaan.[1]

Ook de Egyptische Isis werd door haar vereerders voorgesteld als een maagdelijke moeder, die haar zoontje Horus in haar armen houdt. Op sommige beelden en basreliëfs is ze, wanneer alleen zij is uitgebeeld, óf geheel naakt óf van top tot teen gesluierd. Maar in de mysteriën is ze, evenals bijna elke andere godin, van top tot teen geheel gesluierd, als symbool van de moederlijke kuisheid. Het zou ons geen kwaad doen als we van de Ouden wat van het poëtische gevoel in hun religies, en de ingeboren eerbied die ze voor *hun* symbolen koesterden, overnamen.

Het is niet meer dan redelijk om onmiddellijk te zeggen dat de laatste *ware* christenen met de laatste rechtstreekse apostel zijn gestorven. Max Müller vraagt met nadruk:

> Hoe kan een zendeling in zulke omstandigheden antwoorden op de verwonderde vragen van zijn leerlingen, zonder te wijzen op die zaden[2], en hen te vertellen hoe het christendom had moeten zijn, zonder aan te tonen dat, evenals alle andere religies, ook het christendom zijn geschie-

[1] Het feit wordt ons meegedeeld door een ooggetuige die de kerk verschillende keren heeft bezocht, een katholiek, die *geschokt* was, zoals hij het uitdrukte.

[2] Daarmee wordt gedoeld op de door Jezus en zijn apostelen geplante zaden.

denis heeft gehad, dat het christendom van de 19de eeuw niet het christendom van de middeleeuwen is, en dat het christendom van de middeleeuwen niet dat van de oudste concilies was, dat het christendom van de oudste concilies niet dat van de apostelen was, en dat alleen wat door Christus is gezegd, goed werd gezegd?[1]

Daaruit kunnen we dus afleiden dat het enige kenmerkende onderscheid tussen het hedendaagse christendom en de oude heidense geloofsovertuigingen ligt in het geloof van eerstgenoemde in een persoonlijke duivel en in de hel. Max Müller zegt:

(11) De Indo-Europese volkeren hadden geen duivel. Hoewel Pluto somber van aard was, was hij een achtenswaardige persoonlijkheid; en de Scandinavische Loki was, hoewel ondeugend, toch geen duivel. Ook de Germaanse godin, Hel, had evenals Proserpina ooit betere dagen gekend. Dus toen de Germanen werden geïndoctrineerd met het denkbeeld van een werkelijke duivel, de Semitische Seth, Satan of Diabolus, behandelden ze hem op de meest luchthartige manier.[2]

Hetzelfde kan van de hel worden gezegd. De Hades was een plaats die heel veel verschilde van ons gebied van eeuwige verdoemenis, en zou beter een overgangstoestand van zuivering kunnen worden genoemd. Ook de Scandinavische *hel* of *hela* betekent niet een toestand of plaats waar men wordt bestraft, want toen Frigga – de door droefheid getroffen moeder van Balder, de witte god die stierf en zich in de duistere gebieden van de schaduwen (Hades) bevond – Hermod, een zoon van Thor, eropuit zond om haar geliefde kind te zoeken, vond de boodschapper hem in het onverbiddelijke gebied – helaas! maar niettemin rustig zittend op een rots terwijl hij een boek las.[3] Het Oud-Noorse dodenrijk ligt bovendien op de hogere breedten van de poolstreken; het is een koude, troosteloze streek, en noch de ijskoude zalen van *hela*, noch de bezigheden van Balder vertonen de minste gelijkenis met de gloeiende hel van eeuwig vuur en de ellendige 'verdoemde' zondaars, waarmee de kerk deze zo rijkelijk bevolkt. Evenmin is dit het geval met het Egyptische amenti, het gebied waar men wordt geoordeeld en gezuiverd, of met de *andhera* – de afgrond van duisternis van de hindoes; want zelfs aan de door Śiva daarin geworpen gevallen engelen wordt door Parabrahman toegestaan dit als overgangstoestand te beschouwen, waarin hun een kans wordt gegeven zich voor te bereiden op hogere graden van zuivering, en verlossing uit hun ongeluk-

[1] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. xxvi-xxvii.
[2] *Op.cit.*, deel 2, blz. 238.
[3] Mallet, *Northern Antiquities,* blz. 448.

kige toestand. De Gehenna uit het Nieuwe Testament was een plaats buiten de muren van Jeruzalem, en Jezus maakte, toen hij deze noemde, slechts gebruik van gewone beeldspraak. Waar kwam dan dat treurige dogma van de hel vandaan, die archimedische hefboom van de christelijke theologie, waarmee ze 19 eeuwen lang erin zijn geslaagd om de talloze miljoenen christenen onderworpen te houden? Beslist niet uit de joodse schriften; we doen een beroep op alle goed ingelichte kenners van het Hebreeuws om dit te bevestigen.

De enige aanwijzing in de *Bijbel* van iets dat lijkt op de hel, is *Gehenna* of Hinnom, een vallei bij Jeruzalem, waar Tofet lag, een plaats waar om sanitaire redenen steeds een vuur werd onderhouden. De profeet Jeremia deelt ons mee dat de Israëlieten gewoonlijk op die plaats hun kinderen aan Moloch-Hercules offerden; later zien we christenen stilletjes deze godheid vervangen door hun god van *genade*, van wie de toorn niet kon worden bedaard, tenzij de kerk haar ongedoopte kinderen en zondige zonen op het altaar van de 'eeuwige verdoemenis' aan hem offert!

Uit welke bron kenden de geestelijken dan zo goed de omstandigheden in de hel dat ze de kwellingen daar zelfs in twee soorten verdeelden, de (12)
poena damni en de *poena sensus*; eerstgenoemde betekent het ontbreken van de zalige aanschouwing, laatstgenoemde de *eeuwige* pijnen in *een poel van vuur en zwavel*? Wanneer ze ons antwoorden dat dit in de *Openbaring* (20:10) is te vinden, dan zijn we bereid aan te tonen waar de theoloog Johannes zelf het denkbeeld vandaan had. 'En *de duivel*, die hen misleidde, wordt in de poel van vuur en zwavel gegooid, bij *het beest* en de valse profeet, en ze zullen . . . in alle eeuwigheid worden gekweld', zegt hij. Afgezien van de esoterische interpretatie dat de 'duivel', of in verleiding brengende demon, ons eigen aardse lichaam betekende, dat na de dood ongetwijfeld in de vurige of etherische elementen[1] zal worden opgelost, komt het woord 'eeuwig', dat onze theologen met de woorden 'in alle eeuwigheid' vertalen, in de Hebreeuwse taal noch als woord noch als denkbeeld voor. Er bestaat geen Hebreeuws woord dat het begrip *eeuwigheid* precies uitdrukt; עולם, Olam betekent volgens Le Clerc alleen een tijd waarvan het begin en het einde niet bekend zijn. Hoewel de aartsbisschop Tillotson heeft aangetoond dat dit woord niet eindeloze duur betekent, en dat de uitdrukking *in alle eeuwigheid* in het Oude Testament slechts een lange tijd betekent, heeft hij met betrekking tot het denkbeeld van de helse

[1] Ether is zowel *zuiver* als *onzuiver* vuur. De samenstelling van laatstgenoemde omvat al zijn zichtbare vormen, zoals 'de wisselwerking van krachten' – warmte, vlam, elektriciteit, enz. Eerstgenoemde is de geest van het vuur. Het verschil is zuiver alchemistisch.

kwellingen de betekenis ervan volkomen verdraaid. Volgens zijn leer moeten we, wanneer van Sodom en Gomorra wordt gezegd dat ze lijden onder het 'eeuwige vuur', dit slechts zo opvatten, dat dat vuur niet wordt geblust vóór beide steden geheel zijn verwoest. Maar wat betreft het hellevuur moeten de woorden in de striktste zin van oneindige duur worden opgevat. Dat is het gebod van de geleerde geestelijke. Want de duur van de straf van de zondaars moet evenredig zijn aan het eeuwige geluk van de rechtvaardigen. Zo zegt hij: 'Zij [sprekend over de zondaars] zullen εἰς κόλασιν αἰώνιον, de *eeuwige* straf, ingaan, maar de rechtvaardigen zullen εἰς ζωὴν αἰώνιον, het eeuwige leven, ingaan'.[1]

Eerw. T. Swinden[2] vult, als hij commentaar geeft op de beschouwingen van zijn voorgangers, een heel boekdeel met onweerlegbare argumenten, die moeten aantonen dat *de hel in de zon* is gelokaliseerd. We vermoeden dat de eerwaarde denker de *Openbaring* in bed heeft gelezen, en daardoor een nachtmerrie kreeg. Er zijn twee verzen in de *Openbaring van Johannes* (16:8-9) die als volgt luiden: 'En de vierde engel goot zijn offerschaal leeg over de zon, waardoor ze de mensen kon verbranden met haar vuur. De grote hitte verzengde de mensen en ze lasterden de naam van God.' Dit is eenvoudig een pythagorische en kabbalistische allegorie. Het denkbeeld is noch nieuw bij de bovengenoemde schrijver noch bij Johannes. Pythagoras plaatste de 'sfeer van zuivering in de zon'; boven-
(13) dien lokaliseerde hij die zon met zijn sfeer in het midden van het heelal,[3] een allegorie die een dubbele betekenis heeft. Ten eerste, symbolisch, de centrale, spirituele zon, de hoogste godheid. Elke ziel wordt bij het bereiken van dit gebied van haar zonden gezuiverd, en verenigt zich voor altijd met haar geest, na eerst in alle lagere sferen te hebben geleden. Ten tweede, door de bol van *zichtbaar* vuur in het midden van het heelal te plaatsen, onderwees hij eenvoudig het heliocentrische stelsel, dat tot de mysteriën behoorde, en alleen in de hogere graad van inwijding werd meegedeeld. Johannes geeft aan zijn woord een zuiver kabbalistische betekenis, die door geen 'kerkvader' kon worden begrepen, behalve diegenen die tot de neoplatonische school hadden behoord. Origenes begreep die heel goed, omdat hij een leerling van Ammonius Saccas was geweest; vandaar dat we hem moedig de eeuwigheid van de helse kwellingen zien ontkennen. Hij beweert dat niet alleen mensen, maar zelfs duivels (met die term

[1] John Tillotson, *Sermon* 35.

[2] Vgl. Tobias Swinden, *An Inquiry into the Nature and Place of Hell*, Londen, 1714, 1727.

[3] Aristoteles spreekt over pythagoreeërs die de sfeer van het vuur in de zon plaatsten, en haar *Jupiters gevangenis* noemden. Zie, *De caelo*, boek 2.

bedoelde hij ontlichaamde menselijke zondaars) na een bepaalde periode van straf vergiffenis zullen krijgen, en ten slotte naar de hemel zullen worden gebracht.[1] Als gevolg van deze en andere soortgelijke ketterijen werd Origenes vanzelfsprekend verbannen.

Talrijk zijn de geleerde en werkelijk geïnspireerde beschouwingen geweest over waar de hel zich bevond. Het populairst waren die welke haar in het centrum van de aarde plaatsten. Op een bepaald moment ontstond er echter, door toedoen van wetenschappers van die tijd, sceptische twijfel die het kalme geloof in deze heel verfrissende leerstelling verstoorde. Zoals Swinden in de 18de eeuw opmerkte, was de theorie op grond van twee bezwaren onaannemelijk: ten eerste, dat het niet aannemelijk is dat daar een voorraad brandstof of zwavel was, voldoende om voortdurend zo'n ziedend vuur te onderhouden, en ten tweede, dat het behoefte moest hebben aan de stikstofdeeltjes uit de lucht om het te onderhouden. 'En hoe', vraagt hij, 'kan een vuur eeuwig branden, wanneer alle substantie van de aarde daardoor geleidelijk zal worden verteerd?'[2]

Deze scepticus was kennelijk vergeten dat St. Augustinus dit probleem al eeuwen geleden had opgelost. Hebben we niet de verzekering van deze geleerde theoloog dat de hel zich niettemin in het middelpunt van de aarde bevindt, want 'God voorziet *door een wonder* het centrale vuur van lucht?' Op dit argument bestaat geen antwoord, en we zullen dus niet proberen het te weerleggen.[3]

De christenen waren de eersten die van het bestaan van Satan een dogma van de kerk maakten. Toen deze dit eenmaal had vastgesteld, moest ze meer dan 1700 jaar strijden voor het onderdrukken van een geheimzinnige kracht; en het was haar beleid het te doen voorkomen dat deze kracht een duivelse oorsprong heeft. Helaas heeft die kracht, wanneer ze zich openbaart, onveranderlijk de neiging zo'n geloof te weerleggen door de belachelijke onevenredigheid die ze vertoont tussen de veronderstelde oorzaak en de gevolgen. Indien de geestelijkheid de werkelijke macht van de 'aartsvijand van God' niet heeft overschat, dan moet men erkennen dat hij (14)
grote voorzorgsmaatregelen neemt om te voorkomen dat hij wordt herkend als de 'vorst van de duisternis' die het op onze zielen heeft voorzien. Indien de hedendaagse 'geesten' al duivels zijn, zoals door de geestelijkheid wordt verkondigd, dan kunnen het alleen die 'arme' of 'domme duivels' zijn die volgens Max Müller zo vaak in de Duitse en Noorse verhalen voorkomen.

---

[1] Augustinus, *De civitate Dei*, 21:17; Origenes, *De principiis*, 1:6.
[2] *Demonologia*, Londen, 1827, blz. 289.
[3] Swinden, *Op.cit.*, blz. 75.

Niettemin is de geestelijkheid vooral bang om gedwongen te worden deze greep op de mensheid los te laten. Ze willen niet dat we de boom beoordelen naar zijn vruchten, want dat zou hen soms in gevaarlijke dilemma's kunnen brengen. En evenmin willen ze met onbevooroordeelde mensen toegeven dat de spiritistische verschijnselen ongetwijfeld veel ontembare atheïsten en sceptici hebben vergeestelijkt, en van slechte handelwijzen hebben afgehouden. Maar, zoals zijzelf erkennen, waarvoor dient een paus, indien er geen duivel bestaat?

Daarom stuurt Rome haar bekwaamste verdedigers en predikers om hen te redden die omkomen in 'de bodemloze afgrond'. Rome gebruikt haar knapste schrijvers voor dit doel – al wijzen zij allen die beschuldiging met verontwaardiging af; en in het voorwoord van elk boek dat door de productieve Des Mousseaux, de Franse Tertullianus van onze eeuw, wordt uitgegeven, vinden we de onweerlegbare bewijzen van dit feit. Naast andere verklaringen van kerkelijke goedkeuring, is elk deel versierd met de tekst van een oorspronkelijke brief die de wereldberoemde pater Ventura de Raulica van Rome aan de heel vrome schrijver heeft gericht. Er zijn maar weinig mensen die deze beroemde naam nog nooit hebben gehoord. Het is de naam van een van de voornaamste steunpilaren van de roomse kerk, de oud-generaal van de Orde van de Theatijnen, adviseur van de Heilige Congregatie van de Riten, inspecteur van de Bisschoppen en van de Roomse Geestelijkheid, enz., enz. Dit hoogst karakteristieke document zal toekomstige generaties blijven verbazen door zijn geest van onvervalste duivelaanbidding en schaamteloze oprechtheid. Een fragment ervan zullen we letterlijk vertalen; en door zo aan de verspreiding ervan mee te werken, hopen we de zegeningen te verdienen van de moederkerk:[1]

> Meneer en voortreffelijke vriend:
>
> De grootste overwinning werd door Satan behaald op de dag toen hij erin slaagde dat zijn bestaan werd ontkend.
>
> Het bestaan van Satan te bewijzen is het opnieuw vaststellen van *een van de fundamentele dogma's van de kerk*, die als grondslag dienen voor het christendom, en zonder deze zou Satan slechts een naam zijn. . . .
>
> Magie, mesmerisme, magnetisme, somnambulisme, spiritualisme, spiritisme, hypnotisme . . . zijn slechts andere namen voor SATANISME.
>
> Zo'n waarheid bekend te maken en in haar juiste licht te tonen, betekent het ontmaskeren van de vijand; het is het ontsluieren van het enorme gevaar van bepaalde praktijken, *die onschuldig worden geacht*; het is het doen van een goede daad in de ogen van de mensheid en van de godsdienst. Pater Ventura de Raulica

[1] *Les hauts phénomènes de la magie*, blz. iv.

A-men! (15)

Dit is werkelijk een onverwachte eer voor de 'geesten' die Amerikaanse seances bezoeken in het algemeen, en de onschuldige 'Indiase geleigeesten' in het bijzonder. Om in Rome op die manier te worden voorgesteld als vorsten uit het Rijk van Eblis, is meer dan waarop ze in andere landen ooit konden hopen.

En zo erkende de kerk ongeveer 20 jaar geleden, zonder in het minst te vermoeden dat ze werkte voor het toekomstige welzijn van haar vijanden – de spiritualisten en spiritisten – door toe te laten dat Des Mousseaux en De Mirville als levensbeschrijvers van de duivel optraden en daaraan haar goedkeuring te geven, stilzwijgend haar literaire samenwerking met hen.

Ridder Gougenot des Mousseaux en zijn vriend en medewerker markies Eudes de Mirville moeten, te oordelen naar hun lange titels, aristocraten pur sang zijn, en bovendien zijn het schrijvers van niet geringe geleerdheid en talent. Als ze wat spaarzamer gebruikmaakten van dubbele uitroeptekens achter elke scheldpartij en smaadrede op Satan en zijn aanbidders, dan zou hun stijl onberispelijk zijn. De kruistocht tegen de vijand van de mensheid was dus hevig, en duurde meer dan 20 jaar.

Doordat de katholieken hun paranormale verschijnselen hebben verzameld om het bestaan van een persoonlijke duivel te bewijzen, en doordat graaf De Gasparin, een oud minister van Louis Philippe, boekdelen vol met andere feiten heeft bijeengebracht om het tegendeel te bewijzen, zijn de Franse spiritisten eeuwige dank verschuldigd aan deze twistende partijen. Het bestaan van een onzichtbaar spiritueel heelal, bevolkt door onzichtbare wezens, is nu boven alle twijfel bewezen. Ze hebben door de oudste bibliotheken te doorzoeken het belangrijkste bewijsmateriaal uit de historische verslagen bijeengebracht. Alle tijdperken, vanaf de homerische tijd tot aan de dag van vandaag, hebben aan deze onvermoeibare schrijvers hun beste materiaal geleverd. Door te proberen het bewijs te leveren van de echtheid van de door de Satan verrichte wonderen, zowel in de periode voorafgaand aan het christelijke tijdperk als in de hele middeleeuwen, hebben ze eenvoudig een stevige basis gelegd voor de bestudering van de verschijnselen in onze tijd.

Hoewel Des Mousseaux een vurige en onverzettelijke fanaticus is, verandert hij zichzelf zonder het te weten in de verzoekende demon, of – zoals hij de duivel graag noemt – de 'slang van *Genesis*'. In zijn verlangen om in elke manifestatie de tegenwoordigheid van de Boze aan te tonen, slaagt hij slechts erin om aan te tonen dat het spiritisme en de magie niets nieuws zijn in de wereld, maar heel oude tweelingbroers, van wie de oorsprong moet worden gezocht in de vroegste jeugd van het oude

India, Chaldea, Babylonië, Egypte, Perzië en Griekenland.

Hij toont het bestaan aan van 'geesten', hetzij engelen of duivels, met
(16) zo'n heldere logica en manier van redeneren, en met zoveel historisch, onweerlegbaar en strikt authentiek bewijsmateriaal dat er voor spiritistische schrijvers die misschien na hem komen, niet veel is overgebleven. Wat jammer dat de wetenschappers, die noch in de duivel noch in geesten geloven, hoogstwaarschijnlijk Des Mousseaux' boeken belachelijk zullen maken zonder ze te lezen, want ze bevatten werkelijk heel veel feiten van groot wetenschappelijk belang!

Maar wat kunnen we in onze tijd van ongeloof verwachten, wanneer we zien dat Plato meer dan 22 eeuwen geleden al over hetzelfde klaagde? Hij zegt in zijn *Euthyphro*:

> Ook ik word door hen als een dwaas uitgelachen, wanneer ik in de openbare samenkomst iets zeg over goddelijke dingen, *en hun voorspel* wat er zal gebeuren; en *hoewel niets van wat ik heb voorspeld onjuist is gebleken*, zijn ze toch jaloers op alle mensen zoals wij. We moeten er echter geen acht op slaan, maar onze eigen weg gaan.[1]

Het archief en de bibliotheek van het Vaticaan en andere katholieke bewaarplaatsen van geleerdheid moeten deze hedendaagse schrijvers vrijelijk ter beschikking zijn gesteld. Wanneer iemand zulke schatten bij de hand heeft – oorspronkelijke manuscripten, papyrussen en boeken, geroofd uit de rijkste heidense bibliotheken, oude verhandelingen over magie en alchemie, en verslagen van alle heksenprocessen en veroordelingen daarvoor tot de brandstapel, de pijn- en folterbank – is het heel gemakkelijk boekdelen vol beschuldigingen tegen de duivel te schrijven. We beweren op goede gronden dat er honderden heel waardevolle werken over de occulte wetenschappen zijn die veroordeeld zijn eeuwig voor het publiek verborgen te blijven, maar die door de bevoorrechten die toegang hebben tot de bibliotheek van het Vaticaan, aandachtig worden gelezen en bestudeerd. De natuurwetten zijn dezelfde voor de heidense tovenaar en de katholieke heilige; zowel de één als de ander kan een 'wonder' teweegbrengen zonder de geringste tussenkomst van God of duivel.

De manifestaties waren nauwelijks begonnen in Europa de aandacht te trekken, of de geestelijkheid begon te roepen dat hun traditionele vijand onder een andere naam weer was verschenen, en ook werden er af en toe weer 'goddelijke wonderen' gemeld. Eerst bleven ze beperkt tot eenvoudige mensen; enkelen van hen beweerden dat zij ze hadden teweeggebracht met behulp van de Maagd Maria, de heiligen en engelen; anderen

[1] *Euthyphro*, 3c.

begonnen – volgens de geestelijkheid – te lijden aan *bezetenheid*, want de duivel moet, evengoed als de godheid, zijn aandeel hebben in de roem. Toen men zag dat de *onafhankelijke* of zogenaamd spiritistische verschijnselen ondanks de waarschuwing sterk toenamen, en dat deze manifestaties de zorgvuldig samengestelde dogma's van de kerk dreigden te weerleggen, werd de wereld plotseling opgeschrikt door een bijzonder bericht. In 1864 werd een hele gemeenschap door de duivel bezeten. Morzine en de akelige verhalen van zijn bezetenen, Valleyres en de verslagen van zijn welbewezen gevallen van tovenarij, en die van de pastorie in Cideville deden het bloed in katholieke aderen stollen.

Het is vreemd dat telkens weer de vraag is gesteld, waarom de 'goddelijke' wonderen en de meeste gevallen van bezetenheid zo strikt beperkt zijn gebleven tot rooms-katholieke bisdommen en landen? Hoe komt het dat er sinds de reformatie nauwelijks één enkel goddelijk 'wonder' in protestantse landen heeft plaatsgevonden? We moeten natuurlijk van de katholieken het antwoord verwachten dat de laatstgenoemde door *ketters* worden bevolkt, en door God zijn verlaten. Maar waarom komen er dan in Rusland evenmin kerkwonderen voor, een land waarvan de godsdienst alleen in de uiterlijke vormen van het ceremonieel verschilt van het rooms-katholieke geloof, terwijl zijn fundamentele dogma's, behalve dat van de uitstorting van de Heilige Geest, volkomen dezelfde zijn? Rusland heeft zijn erkende heiligen, thaumaturgische relikwieën en wonderdoende beelden. St. Mitrophan van Woronezj is een authentieke wonderdoener, maar zijn wonderen zijn beperkt tot genezingen; en hoewel honderden en honderden zijn genezen *door geloof*, en hoewel de oude kathedraal vol is van magnetische uitwasemingen, en hele generaties door zullen gaan met in zijn kracht *te geloven*, en enkele personen altijd zullen worden genezen, hoort men toch in Rusland niet van zulke wonderen als het wandelen van de Madonna, en het brieven schrijven door de Madonna, en het spreken van standbeelden, zoals in rooms-katholieke landen. Hoe komt dat? Eenvoudig omdat de keizers dat soort dingen streng hebben verboden. Tsaar Peter de Grote maakte een eind aan alle 'goddelijke' pseudo-wonderen door één keer met zijn machtige wenkbrauwen te fronsen. Hij verklaarde dat hij *geen bedrieglijke* wonderen – verricht door de heilige *ikonen* (afbeeldingen van heiligen) – zou toelaten, en daarmee verdwenen ze voorgoed.[1] (17)

Er worden gevallen vermeld van opzichzelfstaande en onafhankelijk opgetreden verschijnselen, die bepaalde beelden de afgelopen eeuw vertoonden; het meest recente was het bloeden van de wang van een beeld van de Heilige Maagd, toen een soldaat van Napoleon haar gezicht in tweeën

[1] Dr. Stanley, *Lectures on the Eastern Church*, blz. 407.

sneed. Dit wonder dat in 1812 zou hebben plaatsgevonden tijdens de invasie van het 'grote leger', vormde het laatste vaarwel.[1] Maar hoewel de drie volgende keizers vrome mannen waren, werd hun wil geëerbiedigd, zodat de beelden en heiligen rustig zijn gebleven, en er nauwelijks over werd gesproken, behalve in verband met religieuze verering. In Polen, een fanatiek ultramontaans land, zijn op verschillende momenten wanhopige pogingen gedaan om wonderen teweeg te brengen. Ze stierven echter al bij hun geboorte, want de politie was er met haar argusogen bij, omdat een katholiek wonder in Polen, dat door de priesters wordt bekendgemaakt, in het algemeen tot een politieke omwenteling, bloedvergieten en oorlog leidt.

(18)

Mogen we dan niet ten minste vermoeden dat we, indien goddelijke wonderen in het ene land door burgerlijke en militaire wetten kunnen worden tegengehouden, terwijl ze in een ander land *nooit voorkomen*, de verklaring van die twee feiten in een natuurlijke oorzaak moeten zoeken, in plaats van die aan God of duivel toe te schrijven? Naar onze mening – wanneer die enige waarde heeft – kan het hele geheim op de volgende manier worden verklaard. In Rusland is de geestelijkheid wel zo wijs om haar parochianen, die zonder wonderen oprecht vroom zijn en een sterk geloof bezitten, niet in de war te brengen; ze weten dat deze meer dan wat dan ook leiden tot het zaaien van zaden van wantrouwen, twijfel en ten slotte van scepsis, die rechtstreeks tot atheïsme voert. Bovendien is het klimaat minder gunstig, en het magnetisme van het overgrote deel van de

[1] In het district Tambov kwam gedurende de Hongaarse veldtocht van 1848 een merkwaardig geval voor in de familie van een rijke grondbezitter. Zijn enige neef, van wie hij heel veel hield, en die hij, omdat hij geen kinderen had, als zoon had aangenomen, diende in het Russische leger. Het bejaarde echtpaar had tijdens de maaltijden altijd een in waterverf geschilderd portret van hem op tafel staan voor de plaats waar de jongeman gewoonlijk zat. Op een avond, toen de familie met enkele vrienden aan de thee zat, spatte het glas op het portret, zonder dat iemand het aanraakte, met een luide knal in stukken uiteen. Toen de tante van de jonge soldaat het portret oppakte, zag ze dat het voorhoofd en hoofd met bloed waren besmeurd. De gasten schreven, om haar gerust te stellen, het bloed daaraan toe dat zij zich met het gebroken glas in de vingers had gesneden. Maar hoe ze ook zochten, ze konden geen spoor van een snee in haar vingers vinden, en alleen zij had het portret aangeraakt. Ongerust over haar opgewonden toestand, sneed haar echtgenoot, onder voorwendsel het portret van meer nabij te onderzoeken, zich opzettelijk in de vinger, en probeerde haar toen te verzekeren dat het zijn bloed was, en dat hij in de eerste opwinding de lijst had aangeraakt zonder dat iemand het had opgemerkt. Het was alles vergeefs; de oude dame was ervan overtuigd dat Dimitri was gedood. Ze liet dagelijks missen voor hem lezen in de dorpskerk, en hulde de hele huishouding in diepe rouw. Enkele weken later ontving men een officieel bericht van de kolonel van het regiment, dat inhield dat hun neef was gedood door een granaatscherf die het bovenste stuk van zijn hoofd had weggeslagen.

bevolking is te positief, *te gezond*, om onafhankelijke verschijnselen teweeg te brengen; en bedrog zou niet aan het doel beantwoorden. Aan de andere kant heeft de geestelijkheid noch in het protestantse Duitsland, noch in Engeland, en evenmin in Amerika, sinds de tijd van de reformatie toegang gehad tot een van de geheime bibliotheken van het Vaticaan. Vandaar dat zij allen heel weinig op de hoogte zijn van de magie van Albertus Magnus.

Wat Amerika betreft, de oorzaak dat dit land wordt overspoeld met sensitieven en mediums, is gedeeltelijk te zoeken in klimatologische invloeden, en vooral in de fysiologische toestand van de bevolking. Sinds de tijd van de hekserij van Salem 200 jaar geleden, toen de betrekkelijk weinige kolonisten zuiver en onvermengd bloed in hun aderen hadden, had men tot 1840 niet veel over 'geesten' en 'mediums' gehoord.[1] De verschijnselen deden zich toen het eerst voor onder de ascetische en gemakkelijk tot geestvervoering rakende quakers, van wie het godsdienstige streven, de bijzondere levenswijze, morele zuiverheid en fysieke kuisheid samen leidden tot het teweegbrengen van onafhankelijke verschijnselen van zowel psychische als fysieke aard. Honderdduizenden, en zelfs miljoenen mensen uit allerlei klimaten en van verschillende constitutie en gewoonten zijn sinds 1492 Noord-Amerika binnengekomen, en hebben door onderlinge huwelijken het fysieke type van de inwoners aanzienlijk veranderd. In welk land ter wereld is de constitutie van de vrouw te vergelijken met de tere, zenuwachtige en gevoelige constitutie van het vrouwelijk deel van de bevolking van de Verenigde Staten? We werden bij onze aankomst in dit land getroffen door de halfdoorschijnende tere huid van de hier geborenen van beide geslachten. Vergelijk een hardwerkende Ierse fabrieksarbeider eens met een uit een echt Amerikaanse familie. Bekijk hun handen. Beiden werken even hard; ze zijn even oud, en schijnen beiden gezond; en toch zullen de handen van de één na een uur wassen met zeep een huid vertonen die maar weinig zachter is dan die van een jonge krokodil, terwijl die van de ander, ondanks het voortdurend harde werken, u de bloedsomloop onder de dunne en tere opperhuid zullen laten zien. Geen wonder dus dat, terwijl Amerika de broeikas van sensitieven is, de meeste geestelijken (19)

[1] Executies wegens hekserij vonden niet veel later dan een eeuw geleden in andere Amerikaanse staten plaats. Algemeen bekend is dat in New Jersey negers op de brandstapel ter dood werden gebracht – een straf die in verschillende staten hierop stond. Zelfs in South Carolina waren in 1865, toen de regering van de Staat na de burgeroorlog werd 'gereorganiseerd', de wetten die hekserij met de doodstraf bestraften, nog niet ingetrokken. Het is nog geen honderd jaar geleden dat deze volgens de moorddadige letter van de wet werden toegepast.

daar, die niet in staat zijn goddelijke of andere wonderen teweeg te brengen, de mogelijkheid van enig verschijnsel krachtig ontkennen, behalve van die welke door trucs en goochelarij worden teweeggebracht. En geen wonder ook dat katholieke priesters, die zich feitelijk wel bewust zijn van het bestaan van magische en spiritistische verschijnselen en eraan geloven, terwijl ze de gevolgen ervan vrezen, alles aan de tussenkomst van de duivel proberen toe te schrijven.

Laten we er nog één argument aan toevoegen, al is het slechts als indirect bewijs. In welke landen hebben 'goddelijke wonderen' het meest gebloeid, en zijn ze het talrijkst en verbazingwekkendst geweest? Ongetwijfeld in het katholieke Spanje en het pauselijke Italië. En welk land heeft meer dan deze twee toegang gehad tot oude literatuur? Spanje was beroemd om zijn bibliotheken, en de Moren waren dat om hun diepe kennis van alchemie en andere wetenschappen. Het Vaticaan is de bergplaats van een ontzaglijk aantal oude manuscripten. Gedurende de lange periode van bijna 1500 jaar hebben ze, in proces na proces, boeken en manuscripten verzameld, die ze in hun eigen voordeel in beslag hadden genomen bij hun veroordeelde slachtoffers. De katholieken beweren misschien dat de boeken over het algemeen aan de vlammen werden overgeleverd, en dat de verhandelingen van beroemde tovenaars en bezweerders met de vervloekte schrijvers ervan werden vernietigd, maar het Vaticaan zou, als het kon spreken, een heel ander verhaal vertellen. Het kent maar al te goed het bestaan van bepaalde kasten en kamers, waartoe slechts enkelen toegang wordt verleend. Het weet dat de toegangen tot deze geheime bergplaatsen zo handig voor het gezicht zijn verborgen in het uitgesneden lijstwerk en door de overvloedige versiering van de muren van de bibliotheken, dat er zelfs pausen zijn geweest die binnen de muren van het paleis hebben geleefd en zijn gestorven zonder ooit het bestaan ervan te vermoeden. Maar dit waren niet paus Sylvester II, Benedictus IX,
(20) Johannes XX of Gregorius VI en VII, en evenmin de beruchte Borgia, die naam heeft gemaakt als kenner van vergiften. En ook waren zij die onbekend bleven met de verborgen kennis geen vrienden van de zonen van Loyola.

Waar kan men in de verslagen van de Europese magie knappere bezweerders vinden dan in de geheimzinnige afzondering van de kloosters? Albertus Magnus, de bekende bisschop en bezweerder van Regensburg, werd in zijn kunst nooit overtroffen. Roger Bacon was monnik, en Thomas van Aquino was een van de geleerdste leerlingen van Albertus. Trithemius, abt van de Spanheimer benedictijnen, was de leermeester, vriend en vertrouweling van Cornelius Agrippa. En terwijl de

genootschappen van theosofen over heel Duitsland verspreid waren, waar ze het eerst ontstonden, elkaar hielpen en jarenlang streden om het verkrijgen van esoterische kennis, kon iedereen die wist hoe hij de begunstigde leerling van bepaalde monniken kon worden, heel snel bedreven raken in alle belangrijke takken van occulte kennis.

Dit alles is historisch, en kan niet gemakkelijk worden ontkend. Vóór de reformatie werd de magie in al haar aspecten door de geestelijkheid op grote schaal en bijna openlijk beoefend. En zelfs hij die eens de 'vader van de reformatie' werd genoemd, de beroemde Johannes Reuchlin[1], schrijver van het *De verbo mirifico* en vriend van Pico della Mirandola, de leermeester van Erasmus, Luther en Melanchthon, was kabbalist en occultist.

Het oude *sortilegium,* of het voorspellen door middel van *sortes* of loten – een kunst die nu door de geestelijkheid als iets afschuwelijks wordt afgekeurd, door *Stat. 10, Jac*. als een strafbaar feit wordt aangeduid, en door *Stat. 12, Caroli II* van amnestie wordt uitgesloten omdat het tovenarij is[2] – werd door de geestelijkheid en monniken op grote schaal beoefend. Het werd zelfs goedgekeurd door St. Augustinus zelf, die deze methode om de toekomst te leren kennen niet afkeurt, 'mits het niet voor wereldlijke doeleinden wordt gebruikt'. Sterker nog, hij geeft toe dat hij haar zelf heeft beoefend.[3]

Maar de geestelijkheid noemde het *sortes sanctorum* wanneer zij het in praktijk bracht, terwijl de *sortes praenestinae*, gevolgd door de *sortes Homericae* en de *sortes Virgilianae*, afschuwelijke *heidense gebruiken*, duivelaanbidding, waren wanneer iemand anders ervan gebruikmaakte.

Gregorius van Tours deelt ons mee dat wanneer de geestelijken gebruikmaakten van die *sortes*, het hun gewoonte was de *Bijbel* op het altaar te leggen, en tot de Heer te bidden om zijn wil bekend te maken, en hun de toekomst te onthullen door een van de verzen van het boek.[4] Gilbert de Nogent schrijft dat het in zijn tijd (omstreeks de 12de eeuw) de gewoon- (21)
te was de *sortes sanctorum* te raadplegen bij de wijding van bisschoppen, om daardoor de voorspoed en tegenspoed die het bisdom wachtten, te weten te komen. Anderzijds vernemen we dat de *sortes sanctorum* door het Concilie van Agda in 506 werden veroordeeld. Ook hier moeten we weer

---

[1] Zie het titelblad van de Engelse vertaling van Mayerhoffs *Johann Reuchlin und seine Zeit*, Berlijn 1830. F. Barham, *The Life and Times of John Reuchlin, or Capnion, the Father of the German Reformation*, Londen, 1843.

[2] Lord Coke, *3 Institutes*, fol. 44.

[3] *Brief II aan Januarius*, §37.

[4] *Histoire des Francs, de S. Grégoire, évêque de Tours*, Parijs, 1668, 2:37, 5:14, enz.

vragen, in welk geval de onfeilbaarheid van de kerk is tekortgeschoten? Was dit toen ze verbood wat haar grootste heilige en patroon, Augustinus, in praktijk bracht, of in de 12de eeuw, toen de *sortes* openlijk en met goedkeuring van diezelfde kerk door de geestelijkheid in praktijk werden gebracht ten behoeve van de verkiezing van de bisschop? Of moeten we nog aannemen dat in deze twee elkaar tegensprekende gevallen het Vaticaan rechtstreeks door de 'geest van God' werd geïnspireerd?

Indien iemand eraan twijfelt of Gregorius van Tours een praktijk goedkeurde die in meerdere of mindere mate tot op de huidige dag zelfs onder strenge protestanten voorkomt, laat hij dan het volgende lezen:

> Toen Leudastus, de graaf van Tours, met het doel mij in het ongeluk te storten, met koningin Fredegonde naar Tours kwam, vol kwade bedoelingen tegen mij, trok ik mij diepbezorgd in mijn kapel terug, en nam de *Psalmen* ter hand. . . . Mijn hart werd gerustgesteld, toen mijn oog viel op dit vers uit *Psalm* 78: 'Hij leidde hen veilig, zij hadden niets te vrezen, het water van de zee had hun vijanden bedekt.' Dienovereenkomstig sprak de graaf geen woord in mijn nadeel, hij verliet Tours diezelfde dag, en de boot waarin hij zich bevond, zonk als gevolg van een storm, maar zijn goede zwemkunst redde hem.

De heilige bisschop geeft toe hier eenvoudig een beetje aan tovenarij te hebben gedaan. *Iedere mesmerist kent de kracht van de wil gedurende een hevig verlangen dat op een bepaald onderwerp wordt gericht*. Hetzij door 'toeval' of door iets anders, bracht het opgeslagen vers het denkbeeld van wraak door verdrinking in zijn geest. Door de rest van de dag 'diepbezorgd' door te brengen, bezeten door deze allesoverheersende gedachte, beïnvloedt de heilige – misschien onbewust – door zijn wil zijn slachtoffer; en, terwijl hij dus in het ongeval de hand van God denkt te zien, wordt hij eenvoudig een tovenaar die zijn magnetische wil inspant die inwerkt op de persoon die hij vreest, zodat de graaf het er maar net levend van afbrengt. Als het ongeval door God zou zijn bepaald, dan was de boosdoener verdronken, want een bad alleen had zijn kwade bedoelingen tegen St. Gregorius, indien hij daarvan sterk vervuld was geweest, niet kunnen veranderen.

Bovendien zien we dat op het concilie van Vannes banvloeken werden uitgesproken over deze voorspellingen van het lot; deze verbieden 'alle geestelijken op straffe van excommunicatie dat soort waarzeggerij te beoefenen, of in de toekomst te zien door enig boek of geschrift op te slaan, onverschillig welk'. Hetzelfde verbod werd uitgesproken op de concilies van Agda in 506, van Orléans in 511, van Auxerre in 578, en ten slotte op de synode van Aenham in 1109; laatstgenoemde veroordeelde 'tovenaars,

heksen en waarzeggers die de dood veroorzaakten door magische verrichtingen, en die waarzeggerij beoefenden met behulp van de heilige boeken'. (22)
De klacht van de gezamenlijke geestelijkheid tegen hun bisschop De Garlande van Orléans, en die gericht was aan paus Alexander III, besluit als volgt: 'Maak uw apostolische handen krachtig om de ongerechtigheid van deze man *geheel uit te kleden*, opdat de op de dag van zijn wijding voorspelde vloek hem zal treffen; want toen *volgens de gewoonte* de evangeliën op het altaar werden opengeslagen, waren de eerste woorden: *En de jongeman liet het kleed in hun handen achter en vluchtte naakt weg*' (*Marcus* 14:51-2).[1]

Waarom zou men dan de leken-magiërs en mensen die boeken raadplegen, roosteren, en de geestelijken heilig verklaren? Eenvoudig omdat zowel de middeleeuwse als de huidige verschijnselen die door leken zijn teweeggebracht, ongeacht of ze door middel van occulte kennis of los daarvan plaatsvonden, de aanspraken die zowel de katholieke als de protestantse kerk maken op goddelijke wonderen ondermijnen. Tegenover de herhaalde, onbetwistbare bewijzen werd het voor eerstgenoemde onmogelijk om met succes vol te houden dat schijnbaar wonderbaarlijke manifestaties van de 'goede engelen' en van Gods rechtstreekse tussenkomst uitsluitend door haar uitverkoren dienaren en heiligen konden worden teweeggebracht. En de protestanten konden om dezelfde reden evenmin volhouden dat de wonderen met het apostolische tijdperk waren geëindigd. Want, of de huidige verschijnselen nu van dezelfde aard waren of niet, er werd toch beweerd dat ze nauw verwant waren met die uit de *Bijbel*. De magnetiseurs en genezers van onze eigen eeuw werden de directe en openbare concurrenten van de apostelen. De zoeaaf Jacob uit Frankrijk had de profeet Elia overtroffen door schijnbaar dode personen te doen herleven; en de somnambule Alexis, die in het boek van Wallace wordt genoemd,[2] stelde door zijn heldere inzicht apostelen, profeten en sibillen van de oudheid in de schaduw. Na het verbranden van de laatste heks had de grote Franse Revolutie, die door de alliantie van de geheime genootschappen en hun handige afgezanten met zoveel zorg was voorbereid, over Europa gewoed, en de schrik doen slaan om het hart van de geestelijkheid. Als een vernietigende orkaan had ze in haar loop die beste bondgenoten van de kerk, de rooms-katholieke aristocratie, weggevaagd. Nu werd een vaste basis gelegd voor het recht van de persoonlijke mening. Door de weg

[1] Vertaald uit het oorspronkelijke document in het Archief van Orléans; zie ook 'Sortes – Sortilegium' in *Demonologia*, blz. 279; en *Lettres de Pierre de Blois*, Parijs, 1667.

[2] *On Miracles and Modern Spiritualism,* blz. 65.

vrij te maken voor Napoleon de Grote, die de inquisitie de doodslag heeft gegeven, werd de wereld bevrijd van de tirannie van de kerk. Dit grote slachthuis van de christelijke kerk – waarin ze in de naam van het Lam alle schapen slachtte die door haar naar willekeur schurftig waren verklaard – lag in puin, en ze had haar eigen verantwoordelijkheid en was aan haar eigen lot overgelaten.

Zolang de verschijnselen zich slechts sporadisch hadden voorgedaan, had ze zich altijd sterk genoeg gevoeld om de gevolgen te onderdrukken.
(23) Het bijgeloof en het geloof in de duivel waren even sterk als ooit, en de wetenschap had het nog niet gewaagd openlijk haar krachten met die van de bovennatuurlijke godsdienst te meten. Intussen had de vijand langzaam maar zeker terrein gewonnen. Plotseling sloeg deze met onverwachte hevigheid toe. 'Wonderen' begonnen zich te voltrekken in het volle daglicht, en gingen van hun mystieke afzondering over naar het gebied van de natuurwetten, waar de wereldlijke hand van de wetenschap gereedstond om ze van hun priesterlijke masker te ontdoen. Toch behield de kerk nog enige tijd haar positie, en belemmerde met de machtige hulp van de bijgelovige angst de voortgang van de binnendringende kracht. Maar toen achtereenvolgens mesmeristen en somnambules verschenen die het fysieke en spirituele verschijnsel van de extase teweegbrachten dat, naar men tot dan toe had gedacht, de bijzondere gave van heiligen was; toen de hartstocht voor de dansende tafels in Frankrijk en elders haar hoogtepunt had bereikt; toen het beoefenen van de – zogenaamd spirituele – psychografie zich van eenvoudige nieuwsgierigheid had ontwikkeld en gevormd tot een onderwerp van onverminderde belangstelling, en ten slotte overging in religieuze mystiek; toen de door de eerste klopgeluiden in Rochester opgewekte echo's de oceaan overstaken en zich verbreidden tot ze uit bijna alle hoeken van de wereld weerklonken – toen, en niet eerder, werd de roomse kerk zich volkomen ervan bewust dat er gevaar dreigde. Er kwamen berichten over het ene wonder na het andere dat zich tijdens de seances van de spiritisten en in de gehoorzalen van de mesmeristen zou hebben voorgedaan; zieken werden genezen, blinden konden weer zien, invaliden lopen, en doven horen. J.R. Newton in Amerika en Du Potet in Frankrijk genazen de mensen zonder enige aanspraak te maken op goddelijke tussenkomst. De grote ontdekking van Mesmer, die aan de serieuze onderzoeker het mechanisme van de natuur onthult, bedwong, als door magische kracht, organische en anorganische lichamen.

Maar dit was niet het ergste. Een veel grotere ramp voor de kerk was het oproepen uit de hogere en lagere werelden van een menigte 'geesten', die door hun persoonlijke optreden en gesprekken de onjuistheden aan-

toonden van de dogma's die de kerk het meest koesterde en die haar het meeste voordeel brachten. Deze 'geesten' beweerden dezelfde entiteiten in een niet-belichaamde toestand te zijn als de vaders, moeders, zonen en dochters, vrienden en bekenden van de personen die getuige waren van de vreemde verschijnselen. De duivel scheen niet objectief te bestaan, en dit ondermijnde de basis waarop de stoel van Petrus rustte.[1] Geen geest,

[1] Er waren twee zetels van de zogenaamde apostel in Rome. De geestelijkheid, verschrikt over de onafgebroken reeks bewijzen die het wetenschappelijk onderzoek opleverde, besloot ten slotte het hoofd te bieden aan de vijand. In *Chronique des Arts* vinden we de knapste en tegelijk de meest *jezuïtische* verklaring van het feit. Volgens hun verhaal 'deed het *toenemend* aantal gelovigen Petrus besluiten voortaan Rome tot het centrum voor zijn werk te maken. Het kerkhof van Ostrianum was te ver, en *te klein voor de bijeenkomsten van de christenen*. De reden die de apostel ertoe had gebracht achtereenvolgens aan Linus en Cletus bisschoppelijk gezag te verlenen, om hen in staat te stellen de zorgen te dragen van een kerk waarvan de omvang onbegrensd moest zijn, leidde er vanzelfsprekend toe meer plaatsen voor bijeenkomsten te kiezen. Het speciale verblijf van Petrus werd daarom op de Viminalis gevestigd, en daar werd die geheimzinnige zetel opgesteld, het symbool van macht en waarheid. De verheven zetel die in de catacomben in Ostria werd vereerd, werd echter niet weggenomen. Petrus bezocht die bakermat van de roomse kerk nog steeds, en verrichtte er ongetwijfeld nog vaak zijn heilige handelingen. Een *tweede* zetel, die de uitdrukking is van hetzelfde mysterie als de eerste, werd geplaatst in Cornelia, en deze is het die door de eeuwen heen tot ons is gekomen.'

In plaats dat het mogelijk is dat er ooit twee van die zetels hebben bestaan, tonen de meeste critici aan dat Petrus helemaal niet in Rome is geweest; de redenen daarvoor zijn talrijk en onweerlegbaar. Misschien is het het beste om eerst te wijzen op de werken van Justinus de Martelaar. Deze grote voorvechter van het christendom, die schreef in het eerste deel van de 2de eeuw *in Rome*, waar hij zich vestigde, en die geestdriftig naar het geringste bewijs zocht ten gunste van de waarheid waarvoor hij leed, schijnt *volkomen onbekend te zijn met het bestaan van Petrus*!

En door geen andere schrijver van enig gewicht wordt hij in verband met de roomse kerk genoemd vóór de tijd van Irenaeus, toen deze zich inspande om uit de diepten van zijn verbeelding een nieuwe godsdienst in het leven te roepen. We verwijzen de lezer die er meer van wil weten, naar het knappe boek van George Reber, getiteld *The Christ of Paul*. De argumenten van deze schrijver zijn afdoende. Bovengenoemd artikel in *Chronique des Arts* spreekt over het *toenemen* van het aantal gelovigen in zo'n mate dat Ostrianum niet alle christenen kon bevatten. Indien Petrus werkelijk in Rome is geweest – zo luidt Rebers redenering – moet het geweest zijn tussen de jaren 64 en 69, want in 64 was hij in Babylon, vanwaar hij zendbrieven en andere brieven naar Rome schreef, en in een van de jaren tussen 64 en 68 (tijdens het bewind van Nero) stierf hij, óf als martelaar, óf in zijn bed, want Irenaeus laat hem met Paulus (!?) (die hij zijn hele leven heeft vervolgd en met wie hij van mening verschilde) de roomse kerk in handen geven van Linus, die in 69 bisschop werd (zie Rebers *Christ of Paul*, blz. 122). We zullen dit in hoofdstuk 3 uitvoeriger behandelen.

Nu vragen we, in naam van het gezonde verstand, hoe de aanhangers van Paulus'

(24) behalve de spotgeesten van de planchette, zou erkennen zelfs maar in het verst verwant te zijn met de satanische majesteit, of aan hem het bestuur over zelfs maar één centimeter grond toeschrijven. De geestelijkheid voelde haar invloed elke dag zwakker worden, toen ze het volk ongeduldig in het volle daglicht van de waarheid de donkere sluiers zag afwerpen waarmee het gedurende zoveel eeuwen geblinddoekt was geweest. Toen ging ten slotte het geluk, dat vroeger in de langdurige strijd tussen theologie en wetenschap aan hun zijde was geweest, over naar hun tegenstander. De hulp van laatstgenoemde bij het bestuderen van de verborgen kant van de natuur was werkelijk waardevol, en kwam op het

---

kerk zo snel *in aantal* konden *toenemen*, wanneer Nero hen gedurende zijn regering als muizen ving en doodde? De geschiedenis toont aan dat de weinig talrijke christenen, wanneer ze maar konden, uit Rome vluchtten om aan de vervolging van de keizer te ontsnappen, en *Chronique des Arts* laat ze toenemen en zich vermenigvuldigen! 'Christus', zo gaat het artikel verder, 'wilde dat dit zichtbare teken van het leerstellige gezag van zijn plaatsvervanger ook deel zou hebben aan de onsterfelijkheid; men kan dit van eeuw tot eeuw in de documenten van de roomse kerk nagaan.' Tertullianus legt in zijn boek *De praescriptione haereticorum* (36) formeel getuigenis af van het bestaan ervan. Verlangend als we zijn om over zo'n interessant onderwerp alles te weten te komen, zouden we graag aangetoond willen zien wanneer *Christus* iets dergelijks WILDE? Evenwel: 'Aan de voor- en achterkant van de stoel zijn versierselen van ivoor aangebracht, maar alleen aan die gedeelten die met acaciahout zijn hersteld. Die welke het voorpaneel bedekken zijn verdeeld in drie rijen boven elkaar, waarvan elk zes ivoren platen bevat, waarin verschillende onderwerpen, o.a. de 'werken van Hercules', zijn uitgesneden. Verschillende van die platen werden verkeerd geplaatst, en schijnen aan de stoel te zijn bevestigd in een tijd toen de overblijfselen van de oudheid als versierselen werden gebruikt, zonder dat er veel acht op werd geslagen of ze wel voor het doel geschikt waren.' Hier gaat het om: het artikel werd eenvoudig geschreven als een handig antwoord op verschillende feiten die gedurende deze eeuw zijn gepubliceerd. Bower vertelt in zijn *History of the Popes* (deel 2, blz. 7) dat men in het jaar 1662 bij het schoonmaken van een van de stoelen ongelukkigerwijs daarin 'de twaalf werken van Hercules' uitgesneden vond, waarop de stoel werd verwijderd en door een andere vervangen. Maar in 1795, toen Bonaparte's troepen Rome bezetten, werd de stoel opnieuw onderzocht. Ditmaal vond men de islamitische geloofsbelijdenis in Arabische letters: 'Er is geen God dan Allah, en Mohammed is zijn Profeet' (zie het appendix van *Ancient Symbol Worship* van H.M. Westropp en C. Staniland Wake). In het appendix merkt prof. Alexander Wilder terecht op: 'We vermoeden dat de Apostel van de Besnijdenis, zoals Paulus, zijn grote rivaal, hem noemt, nooit in de keizerstad is geweest, en er zelfs in het getto geen opvolger heeft gehad. De 'stoel van Petrus' is daarom veeleer *heilig* dan apostolisch. Zijn heiligheid was echter te danken aan de esoterische religie van eerdere Romeinse tijden. Waarschijnlijk nam de hiërofant van de mysteriën erop plaats op de dag van de inwijdingen, wanneer hij aan de kandidaten de *petroma* toonde [de stenen tafel die de laatste openbaring bevatte die de hiërofant aan de neofiet voor inwijding meedeelde].'

juiste moment; de wetenschap heeft ongewild het eens smalle pad van de verschijnselen verruimd tot een brede hoofdweg. Had deze strijd niet op (25) tijd zijn hoogtepunt bereikt, dan hadden we misschien op kleine schaal een herhaling gezien van de schandelijke tonelen uit de episoden van de hekserij in Salem en van de nonnen van Loudun. Maar nu was de geestelijkheid gemuilkorfd.

Al heeft de wetenschap onbedoeld bijgedragen aan de vooruitgang van de occulte verschijnselen, laatstgenoemde hebben op hun beurt de wetenschap geholpen. Vóór de tijd waarop de pas herboren filosofie moedig haar plaats in de wereld voor zich opeiste, waren er maar weinig wetenschappers die de moeilijke taak op zich hadden genomen om de vergelijkende godsdienstwetenschap te beoefenen. Deze wetenschap omvat een terrein waarin tot nu toe slechts enkele onderzoekers zijn doorgedrongen. De noodzaak die zij met zich meebracht om goed op de hoogte te zijn van de dode talen, beperkte noodzakelijkerwijs het aantal bestudeerders. Bovendien bestond er ook bij het volk geen behoefte aan, zolang men de christelijke orthodoxie niet door iets concreters kon vervangen. Het is een onbetwistbaar feit in de psychologie dat de gemiddelde mens evenmin kan leven zonder één of ander godsdienstig element als een vis zonder water. De stem van de waarheid, 'een stem krachtiger dan die van de machtigste donder', spreekt in de 19de eeuw van de christelijke jaartelling tot de innerlijke mens op dezelfde manier als in 19de eeuw vóór Christus. Het is zinloos en onvruchtbaar om de mensheid de keus te geven tussen een toekomstig leven en vernietiging. De enige kans die overblijft voor die vrienden van de vooruitgang van de mens die voor het welzijn van de mensheid een geloof proberen te vestigen dat voortaan geheel vrij is van bijgeloof en dogmatische banden, is hen toe te spreken in de woor- (26) den van Jozua: 'Kies dan nu wie u wel wilt dienen: de goden van uw voorouders ten oosten van de Eufraat of de goden van de Amorieten van wie u nu het land bewoont.'[1]

Max Müller schreef in 1860:

> De godsdienstwetenschap staat nog maar in de kinderschoenen. . . . In de afgelopen 50 jaar zijn de authentieke documenten van de belangrijkste religies in de wereld *op een heel onverwachte en bijna wonderbaarlijke manier teruggevonden*.[2] We zijn nu in het bezit van de

[1] *Jozua*, 24:15.

[2] Een van de verbazingwekkendste feiten die onder onze aandacht zijn gekomen, is dat onderzoekers die deze zaken diepgaand bestuderen het herhaaldelijk voorkomen van deze 'onverwachte en bijna wonderbaarlijke' ontdekkingen van belangrijke documenten op heel geschikte momenten, niet in verband brengen met een

> canonieke boeken van het boeddhisme; de *Zend-Avesta* van Zarathoestra is niet langer een gesloten boek voor ons; en de hymnen van de *Rig-Veda* hebben ons religies geopenbaard in een stadium dat voorafgaat aan het eerste begin van die mythologie die in Homerus en Hesiodus al een vervallen ruïne was.[1]

In hun onverzadigbare verlangen om het gebied van het blinde geloof uit te breiden waren de eerste architecten van de christelijke theologie gedwongen de ware bronnen daarvan zo veel mogelijk verborgen te houden. Men zegt dat ze daarvoor alle oorspronkelijke manuscripten over de kabbala, magie en occulte wetenschappen die ze maar in handen konden krijgen, hebben verbrand of op een andere manier hebben vernietigd. In hun onwetendheid dachten ze dat de gevaarlijkste van die geschriften met de laatste gnostische geschriften waren vernietigd, maar op een dag ontdekken ze misschien hun vergissing. Andere authentieke en even belangrijke documenten zullen misschien op de 'meest onverwachte en bijna wonderbaarlijke wijze weer tevoorschijn komen.'

(27) In verschillende streken van het Oosten – op de berg Athos en in de Nitria-woestijn bijvoorbeeld – vindt men bij sommige monniken vreemde overleveringen, en ook bij geleerde rabbi's in Palestina die hun hele leven besteden aan het uitleggen van de talmud. Deze zeggen dat niet alle rollen en manuscripten, die volgens de geschiedschrijving verbrand zijn door Caesar, door een christelijke menigte in 389, en door de Arabische generaal Amru, verloren zijn gegaan zoals algemeen wordt aangenomen, en ze

---

vooropgezet plan. Is het zo vreemd dat de bewaarders van 'heidense' kennis, als ze zien dat het juiste moment is aangebroken, ervoor zorgen dat het benodigde document, boek of overblijfsel als bij toeval in handen valt van de juiste man? Zelfs knappe geologen zoals Von Humboldt en Tschudi hebben de verborgen mijnen waaruit de Peruviaanse Inca's hun schatten dolven, niet gevonden, hoewel de laatstgenoemde erkent dat de huidige indianen het geheim kennen. In 1839 bood de archeoloog Perring aan de sjeik van een Arabisch dorp twee geldzakken met goud, als hij hem hielp de toegang te ontdekken tot de verborgen gang die naar de grafkamers in de noordelijke piramide van Dahshur leidt. Maar hoewel zijn mannen geen werk hadden en halfverhongerd waren, weigerde de sjeik trots 'het geheim van de doden te verkopen', en beloofde om die *gratis* te laten zien, wanneer *daarvoor de tijd zou zijn aangebroken*. Is het dan onmogelijk dat in andere streken op aarde de overblijfselen worden bewaard van die roemrijke literatuur van het verleden die de vrucht was van haar majestueuze beschaving? Wat voor vreemds is er aan die gedachte? Nu de christelijke kerk onbewust, als reactie op haar eigen wreedheid, roofzucht en dogmatisme, het vrije denken heeft voortgebracht, wie weet of de openbare mening niet graag in de voetsporen wil treden van de oriëntalisten, weg van Jeruzalem en naar Ellora, en of dan niet veel meer zal worden ontdekt dat nu verborgen is?

[1] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 378-9.

vertellen het volgende verhaal: In de tijd van de strijd om de troon tussen Cleopatra en haar broer Dionysius Ptolemaeus in 51 v.Chr. werden herstelwerkzaamheden verricht aan het Bruchion, dat meer dan 700.000 rollen bevatte, alle gebonden in hout en *vuurvast* perkament, en een groot deel van de oorspronkelijke manuscripten die tot de kostbaarste werden gerekend en waarvan geen duplicaten bestonden, waren opgeborgen in het huis van een van de bibliothecarissen. Omdat het vuur dat de rest verteerde, slechts het gevolg was van een ongeluk, had men toen geen voorzorgsmaatregelen genomen. Maar ze voegen eraan toe dat er enkele uren verliepen tussen het verbranden van de vloot, die op bevel van Caesar was aangestoken, en het moment dat de eerste bij de haven gelegen gebouwen op hun beurt vlam vatten, en dat alle bibliothecarissen, geholpen door enkele honderden slaven die aan het museum waren verbonden, erin slaagden de meest waardevolle rollen te redden. Zo volmaakt en stevig was het materiaal van het perkament dat terwijl in sommige rollen de binnenbladen en de houten band tot as vergingen, van andere de perkamenten band niet verschroeide. Deze bijzonderheden werden alle door een geleerde jongeman, Theodas genaamd, een van de schrijvers in dienst van het museum, in het Grieks, het Latijn en het Chaldeeuws-Syrisch dialect opgeschreven. Een van die manuscripten zou tot op de huidige dag in een Grieks klooster worden bewaard; en degene die ons die overlevering vertelde, had het zelf gezien. Hij zei dat nog veel meer mensen het zullen zien, en zullen vernemen waar ze naar belangrijke documenten moeten zoeken, zodra een bepaalde profetie zal zijn vervuld, en voegde eraan toe dat de meeste van die werken in Tartarije en India konden worden gevonden.[1] De monnik toonde ons een kopie van het origineel, dat we natuurlijk niet goed konden lezen, omdat we ons niet kunnen beroemen op veel kennis van dode talen. Maar we werden zo bijzonder getroffen door de levendige, schilderachtige (28)
vertaling van de heilige vader dat we ons enkele opmerkelijke alinea's heel goed herinneren. Voor zover we ons deze in de herinnering kunnen roepen, luiden ze als volgt:

[1] Door nadere overweging denken we te kunnen begrijpen wat er met de volgende zinnen van Mozes van Chorene wordt bedoeld: 'De Aziaten van de oudheid, en vooral de hindoes, de Perzen en Chaldeeën, bezaten 5 eeuwen vóór onze jaartelling een grote hoeveelheid historische en wetenschappelijke boeken. Deze werken waren voor een deel ontleningen, en voor een deel vertalingen in het Grieks, vooral nadat de Ptolemaeën de bibliotheek van Alexandrië hadden opgericht en de schrijvers door hun vrijgevigheid hadden aangemoedigd, zodat de Griekse taal de draagster werd van alle wetenschappen' (*History of Armenia*, boek 1, hfst. 2). Het grootste deel van de literatuur die besloten lag in de 700.000 boeken van de bibliotheek van Alexandrië was dus afkomstig uit India en zijn naaste buren.

> Toen de koningin van de zon (Cleopatra) naar de halfvervallen stad werd teruggebracht, nadat het vuur de *glorie van de wereld* had verslonden, en ze de bergen boeken – of rollen – zag, die de halfverteerde trappen van de estrada bedekten, en merkte dat het binnenwerk weg was, en alleen de onverwoestbare omslagen over waren, huilde ze van woede, en vervloekte de gierigheid van haar voorouders die het te duur hadden gevonden om het echte Pergamos te gebruiken voor zowel de binnen- als de buitenkant van de kostbare rollen.

Verder veroorlooft onze schrijver Theodas zich een grapje ten koste van de koningin die dacht dat bijna de hele bibliotheek was verbrand, terwijl in feite honderden en duizenden van de meest voortreffelijke boeken veilig in zijn eigen huis, en in die van andere schrijvers, bibliothecarissen, studenten en filosofen waren opgeborgen.

Verschillende heel geleerde kopten – die verspreid over het hele Oosten, in Klein-Azië, Egypte en Palestina wonen – geloven evenmin in de volledige vernietiging van de latere bibliotheken. Ze zeggen bijvoorbeeld dat uit de bibliotheek van Attalus III van Pergamum, die Antonius als geschenk aan Cleopatra gaf, geen enkel boekdeel werd vernietigd. Volgens hun uitspraken zouden destijds, vanaf het moment dat de christenen in Alexandrië macht begonnen te krijgen – ongeveer aan het einde van de 4de eeuw – en Anatolius, bisschop van Laodicea, de volksgoden begon te beledigen, de heidense filosofen en geleerde theürgen krachtige maatregelen hebben genomen om de bewaarplaatsen van hun heilige kennis te beschermen. Theophilus, een bisschop die de reputatie genoot van een lage en inhalige schurk, werd door iemand die Antoninus heette, een beroemde theürg en een groot geleerde in occulte wetenschap uit Alexandrië, ervan beschuldigd dat hij de slaven van het Serapeum omkocht om boeken te stelen die hij dan tegen hoge prijzen aan vreemdelingen verkocht. De geschiedenis vermeldt hoe Theophilus in het jaar 389 de filosofen te slim af was, en hoe zijn opvolger en neef, de niet minder beruchte Cyrillus, Hypatia ombracht. Suidas deelt ons enkele bijzonderheden mee over Antoninus, die hij Antonius noemt, en over zijn welsprekende vriend Olympus, de verdediger van het Serapeum. Maar de geschiedenis is verre van volledig in de armzalige overblijfselen van boeken die na zovele eeuwen onze eigen geleerde eeuw hebben bereikt; zo geeft ze ons niet de feiten over de eerste vijf eeuwen van het christendom, die bewaard zijn in de talrijke overleveringen die in het Oosten algemeen verbreid zijn. Hoe weinig authentiek deze misschien ook schijnen te zijn, er is ongetwijfeld veel goed koren onder het kaf. Dat deze overleveringen niet vaker aan Europeanen worden meegedeeld is niet vreemd, wanneer we in aanmer-

king nemen hoe snel onze reizigers zich door hun sceptische houding en soms door hun dogmatische onverdraagzaamheid bij de lokale bevolking gehaat weten te maken. Wanneer uitzonderlijke figuren, zoals sommige archeologen die het vertrouwen en zelfs de vriendschap van sommige (29) Arabieren wisten te winnen, met kostbare documenten worden begunstigd, wordt dit eenvoudig 'toeval' genoemd. En toch zijn er wijdverbreide overleveringen over het bestaan van bepaalde reusachtige, onderaardse galerijen in de omgeving van Ishmonia – de 'versteende stad', waar talloze manuscripten en perkamentrollen zijn opgeslagen. Voor geen geld zouden de Arabieren daarbij in de buurt komen. 's Nachts, zo zeggen ze, stromen uit de spleten van de verlaten, diep in het droge zand van de woestijn weggezonken ruïnes, de stralen van lampen die niet door mensenhanden in de galerijen heen en weer worden gedragen. Volgens hen bestuderen de ifrieten de literatuur uit de eeuwen van vóór de zondvloed, en leren de djinns uit de magische rollen hun les voor de volgende dag.

De *Encyclopaedia Britannica* zegt in haar artikel over Alexandrië: 'Toen de tempel van Serapis werd verwoest . . . werd de kostbare bibliotheek *geplunderd* of vernietigd; en 20 jaar later[1] wekten de *lege planken* het verdriet . . . op, enz.' Maar ze vermeldt niet wat daarna het lot van de *geroofde* boeken was.

Wedijverend met de vurige Maria-aanbidders uit de 4de eeuw, zouden de hedendaagse kerkelijke vervolgers van liberalisme en 'ketterij' graag alle ketters en hun boeken in een modern Serapeum willen opsluiten, en levend verbranden.[2] Die haat heeft een heel natuurlijke oorzaak. Modern onderzoek heeft meer dan ooit het geheim onthuld. Bisschop Newton zei jaren geleden:

> Is de verering van heiligen en engelen nu niet in elk opzicht hetzelfde als de verering van demonen in vroeger tijden? Alleen de naam is anders; de zaak zelf is geheel hetzelfde . . . precies dezelfde tempels, precies dezelfde beelden, die eens aan Jupiter en de andere demonen waren gewijd, zijn nu gewijd aan de Maagd Maria en andere heiligen . . . het hele heidendom is omgevormd en *aan het pausdom* aangepast.

---

[1] Bonamy zegt in *La Bibliothèque d'Alexandrie*: *'dertig* jaar later'. Maar de presbyter Orosius, die een ooggetuige ervan was, zegt 'twintig jaar' (*Historiarum adversum paganos*, boek 6, §15, blz. 421).

[2] Nadat het bovenstaande werd geschreven, werd er in Barcelona in Spanje een prachtig voorbeeld gegeven van de hier beschreven geest. Bisschop Fray Joachim nodigde daar namelijk de spiritisten uit de stad uit om de plechtige verbranding bij te wonen van spiritistische boeken. We vinden het bericht in een in Alicante uitgegeven krant, *La Revelación* genaamd, die er heel verstandig aan toevoegt dat de vertoning een 'karikatuur was van het gedenkwaardige tijdperk van de inquisitie'.

Waarom zou men niet onpartijdig eraan toevoegen: 'een groot deel ervan is ook door de protestantse godsdiensten overgenomen'?

Zelfs de apostolische benaming *Petrus* komt uit de mysteriën. De hiërofant of hogepriester droeg de Chaldeeuwse titel פתר, *peter*, of vertolker. De namen Ptah, Peth'r, de woonplaats van Balaam, Patara en Patras, de namen van orakel-steden, *pateres* of *pateras*, en misschien zelfs Boeddha[1],
(30) komen alle van dezelfde wortel. Jezus zegt: 'Op deze rots [*petra*] zal ik mijn kerk bouwen, en de poorten, of heersers, van Hades zullen haar niet kunnen overweldigen'[2]; met *petra* bedoelt hij de rotstempel, en symbolisch de christelijke mysteriën; de tegenstanders daarvan waren de oude mysteriegoden van de onderwereld, die werden aanbeden in de rituelen van Isis, Adonis, Attis, Sabazius, Dionysus en in de Eleusinische mysteriën. Er is nooit een *apostel* Petrus in Rome geweest, maar de paus werd – toen hij de scepter van de *Pontifex Maximus*, de sleutels van Janus en Cybelē, greep en zijn christelijke hoofd versierde met de muts van de *Magna Mater*, die was gekopieerd van de tiara van brahmātma, de hogepriester van de ingewijden van het oude India – de opvolger van de heidense hogepriester, de werkelijke Peter-Roma of *Petroma*.[3]

De rooms-katholieke kerk heeft twee veel machtiger vijanden dan de 'ketters' en de 'ongelovigen', en dat zijn – de vergelijkende mythologie en de vergelijkende taalwetenschap. Wanneer zulke eminente geestelijken als Eerw. James Freeman Clarke zoveel moeite doen om hun lezers te bewijzen dat de 'kritische theologie sinds de tijd van Origenes en Hiëronymus . . . en de controversiële theologie gedurende 15 eeuwen niet zijn gebaseerd op het op gezag aannemen van meningen van anderen', maar dat ze integendeel veel 'scherpzinnige en veelomvattende redeneringen' hebben laten zien, dan kunnen we alleen maar betreuren dat zoveel geleerdheid is verspild aan pogingen om iets te bewijzen wat bij een eerlijk onderzoek van de geschiedenis van de theologie bij elke stap wordt tegengesproken. In deze 'controversen' en kritische bespreking van de leringen van de kerk kan men ongetwijfeld zoveel 'scherpzinnige redeneringen' vinden als men maar wil, maar nog veel scherpzinniger drogredenen.

Onlangs is de hoeveelheid verzameld bewijs nog zoveel uitgebreid dat er weinig of geen ruimte is gelaten voor verdere onenigheid. Te veel

---

[1] E. Pococke geeft de variaties van de naam Boeddha als: Bud'ha, Buddha, Booddha, Boutta, Pout, Pote, Pto, Pte, Phthe, Phtha, Phut, enz., enz. Zie *India in Greece*, appendix, blz. 397.

[2] *Matth.* 16:18.

[3] De tiara van de paus is ook een volmaakte kopie van die van de dalai lama van Tibet.

wetenschappers hebben een vaste mening uitgesproken om nog te kunnen twijfelen aan het feit dat India de *Alma Mater* was, niet alleen van de beschaving, kunsten en wetenschappen, maar ook van alle grote religies van de oudheid, waaronder de joodse leer en dus ook het christendom. Herder plaatst de bakermat van de mensheid in India, en toont aan dat Mozes een knappe, betrekkelijk *recente* samensteller was van de oude brahmaanse overleveringen:

> De rivier, die het land [India] omgeeft, is de heilige Ganges, die door heel Azië wordt beschouwd als de rivier uit het paradijs. Daar is ook de bijbelse Gihon, die niets anders is dan de Indus. Deze wordt door de Arabieren tot op de huidige dag zo genoemd, en de namen van de landen die erdoor worden bevloeid, leven bij de hindoes nog voort.[1]

Jacolliot beweert dat hij al die oude manuscripten op palmblad, waarvan hij het goede geluk had dat hij ze van de brahmanen van de pagoden mocht bekijken, heeft vertaald. In een van zijn vertalingen vonden we passages (31)
die ons *de onbetwistbare oorsprong van de sleutels* van Petrus onthullen, en duidelijk maken dat ze later door hunne heiligheden, de pausen van Rome, werden overgenomen.

Op gezag van de *Agrushada Parikshai*, wat hij vrij vertaalt met 'het *Boek van de Geesten*' (pitri's), toont hij aan dat eeuwen vóór onze jaartelling de *ingewijden* van de tempel een hoogste raad kozen die werd geleid door de *brahmātma* of de hoogste chef van al deze *ingewijden*, dat dit hogepriesterschap alleen kon worden bekleed door een brahmaan die de leeftijd van 80 jaar had bereikt[2], en dat de brahmātma de enige bewaarder was van de mystieke formule, de korte samenvatting van elke wetenschap, die besloten lag in de drie mysterieuze letters,

A

U M

die *schepping*, *instandhouding* en *transformatie* betekenen. Alleen hij kon de betekenis ervan verklaren in tegenwoordigheid van de ingewijden van de derde en hoogste graad. Wie van de ingewijden aan een leek een van deze waarheden, of zelfs maar het kleinste hem toevertrouwde geheim, onthulde, werd ter dood gebracht. Hij die de vertrouwelijke mededeling ontving, moest zijn lot delen.

---

[1] Zie zijn *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*, boek 10, hfst. 6.

[2] Het traditionele beleid van het college van kardinalen is om steeds, wanneer dat haalbaar is, de nieuwe paus te kiezen uit de oudste kardinalen met een zwakke gezondheid. Ook de hiërofant van de mysteriën van Eleusis was altijd een oude man, en ongehuwd.

Jacolliot zegt:

> Ter bekroning van dit machtige stelsel bestond er een woord dat nog verhevener was dan de mysterieuze monosyllabe – AUM, en dat degene die in het bezit kwam van de sleutel ervan, bijna tot de gelijke van Brahmā zelf maakte. Alleen de brahmātma bezat die sleutel, en droeg die in een verzegeld kistje aan zijn opvolger over.
>
> Dit onbekende woord waarvan *de onthulling* door geen menselijke macht zou kunnen worden *afgedwongen* – zelfs in deze tijd nu het brahmaanse gezag door de invallen van Mongolen en Europeanen is vernietigd en elke pagode zijn brahmātma[1] heeft – was gegraveerd in een gouden driehoek en werd bewaard op een heilige plaats in de tempel van Asgartha waarvan alleen de brahmātma de sleutels bezat. Ook droeg hij op zijn tiara *twee gekruiste sleutels* die werden vastgehouden door twee knielende brahmanen, als symbool van het kostbare pand dat hij in bewaring had. . . . Dit woord en deze driehoek waren gegraveerd op het zegel van de ring die deze religieuze leider als een van de tekenen van zijn waardigheid droeg; ook was het gegrift in een gouden zon op het altaar waar de hogepriester elke ochtend het sarvamedha-offer – het offer aan alle natuurkrachten – bracht.[2]

(32) Is dit duidelijk genoeg? En zullen de katholieken nu nog volhouden dat de brahmanen 4000 jaar geleden het ritueel, de symbolen en de kleding van de roomse pausen hebben overgenomen? Het zou ons niets verbazen.

Zonder voor het maken van vergelijkingen heel ver in de oudheid terug te gaan, zal toch, wanneer we slechts stilstaan bij de 4de en 5de eeuw van onze jaartelling, en het zogenaamde 'heidendom' van de derde neoplatonische eclectische school stellen tegenover het opkomende christendom, de uitkomst daarvan voor laatstgenoemde misschien niet gunstig zijn. Zelfs in dat vroege tijdperk, toen de nieuwe religie nauwelijks een schets van haar tegenstrijdige dogma's had opgesteld, toen de aanhangers van de bloeddorstige Cyrillus zelf niet wisten of Maria 'de moeder van God' zou worden, of in het gezelschap van Isis tot de 'demonen' moest worden gerekend, toen de liefdevolle herinnering aan de zachtaardige, bescheiden Jezus nog in elk christelijk hart voortleefde, en zijn woorden van mededogen en liefde nog in de lucht trilden – zelfs toen overtroffen de christenen de heidenen in elke vorm van wreedheid en godsdienstige onverdraagzaamheid.

En indien we nog verder terugzien, en voorbeelden zoeken van echte *christelijkheid*, in tijden toen het boeddhisme in India nog nauwelijks de plaats had ingenomen van het brahmanisme, en de naam Jezus pas drie

---

[1] Dit is onjuist.

[2] *Le Spiritisme dans le monde*, blz. 27-8.

eeuwen later zou worden uitgesproken, wat vinden we dan? Welke van de heilige steunpilaren van de kerk heeft zich ooit verheven tot het niveau van religieuze verdraagzaamheid en edele karaktereenvoud van de één of andere heiden? Vergelijk bijvoorbeeld de hindoe Aśoka, die 300 jaar v.Chr. leefde, met de Carthaagse Augustinus, drie eeuwen n.Chr. Volgens Max Müller luidt de inscriptie die men in de rotsen van Girnar, Dhauli en Kapurdigiri heeft ontdekt, als volgt:

> Piyadasi, de door de goden geliefde koning, wenst dat de asceten *van alle geloofsovertuigingen* overal kunnen wonen. Al deze asceten verkondigen gelijkelijk het gebod waaraan mensen zich zouden moeten houden, en de zuiverheid van de ziel. *Maar mensen hebben verschillende meningen en verschillende neigingen*.[1]

En het volgende schreef Augustinus na zijn doop:

> Wonderbaarlijke diepgang hebben uw woorden! waarvan de oppervlakte, o zie!, vóór ons ligt, uitnodigend voor de kleinen; toch hebben ze wonderbaarlijke diepgang, o mijn God, wonderbaarlijke diepgang! Het is ontzagwekkend daarin te schouwen; ja . . . een ontzagwekkend voorrecht en een siddering van liefde. Uw vijanden [lees: de heidenen] *haat* ik daarom hevig; o, *laat u hen verslaan* met uw tweesnijdend zwaard, opdat ze niet langer vijanden daarvan zullen zijn, want *zozeer verlang ik ernaar dat ze worden verslagen*.[2]

Een prachtige christelijke geest, en dat bij een manicheeër die werd bekeerd tot de religie van iemand die zelfs op zijn kruis nog bad voor zijn vijanden!

Wie volgens de christenen de vijanden van de 'Heer' waren, is niet (33)
moeilijk te raden; de weinigen die behoorden tot de augustijnse kudde waren zijn nieuwe kinderen en gunstelingen, die wat zijn liefde betreft de plaats hadden ingenomen van de zonen van Israël, zijn 'uitverkoren volk'. De rest van de mensheid was zijn natuurlijke vijand. De krioelende menigten heidenen waren geschikt voedsel voor de vlammen van de hel, het handjevol mensen binnen de gemeenschap van de kerk, 'erfgenamen van de verlossing'.

Maar, indien zo'n verbanningspolitiek rechtvaardig was, en het voeren van die politiek 'een zoete geur' was in de neusgaten van de 'Heer', waarom werden de heidense rituelen en filosofie dan niet eveneens afgewezen?

---

[1] *Chips, etc.*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 257.

[2] Augustinus, *Belijdenissen*, boek 12, geciteerd door prof. Draper in *The History of the Conflict between Religion and Science*, hfst. 2, blz. 60-1.

Waarom werd dan zo diep geput uit de bronnen van wijsheid die door dezelfde heiden waren aangeboord en tot de rand toe waren gevuld? Of hadden de kerkvaders in hun verlangen om op het uitverkoren volk te lijken, terwijl ze de versleten schoenen van dit volk aan hun eigen voeten probeerden te laten passen, een nieuwe opvoering van de roofscène uit *Exodus* op het oog? Waren ze van plan bij hun vlucht voor het heidendom, evenals de joden uit Egypte, de kostbaarheden van zijn religieuze allegorieën mee te nemen, zoals de 'uitverkorenen' dat deden met de gouden en zilveren voorwerpen voor de eredienst?

Het lijkt er ongetwijfeld op dat de gebeurtenissen uit de eerste eeuwen van het christendom slechts de weerkaatsing waren van de beelden die in de tijd van de exodus op de spiegel van de toekomst werden geworpen. Gedurende de stormachtige dagen van Irenaeus was de platonische filosofie, met haar mystieke opgaan in de godheid, toch niet zo aanstootgevend voor de nieuwe leer dat de christenen ervan werden weerhouden zich op alle mogelijke manieren meester te maken van haar diepzinnige metafysica. Ze verbonden zich met de ascetische Therapeuten – de voorvaderen en voorbeelden van de christelijke monniken en kluizenaars – en legden, laten we dat onthouden, in Alexandrië de eerste grondslagen van de zuiver platonische leer van de drie-eenheid. Later werd dit de platonisch-philonische leer, en als zodanig treffen we haar nu aan. Plato beschouwde drie aspecten van de goddelijke natuur: de *eerste oorzaak*, de rede of *logos*, en de ziel of geest van het heelal. 'De drie oerbeginselen of oorspronkelijke beginselen', zegt Gibbon[1], 'werden in het platonische stelsel voorgesteld als drie goden, die met elkaar waren verbonden door een mysterieuze, onuitsprekelijke voortbrenging.' De christenen versmolten dit transcendentale denkbeeld met het meer hypostatische beeld van de *logos* van Philo, wiens leer die van de oudste kabbala was, en die de koning-messias beschouwde als de metatron of 'de engel van de Heer', de afgezant die was neergedaald in het vlees, maar niet als de *Oude van Dagen* zelf;[2] en ze bekleedden Jezus, de zoon van Maria, met deze mythische voorstelling van de middelaar voor het gevallen geslacht van Adam. Onder dit onverwachte gewaad ging zijn persoonlijkheid bijna verloren. In de moderne Jezus van de christelijke kerk zien we het ideaal van de vindingrijke Irenaeus, niet de adept van de essenen, de onbekende hervormer
(34) uit Galilea. We zien hem met het misvormde platonisch-philonische masker, niet zoals de discipelen hem hoorden op de berg.

Tot zover had de heidense filosofie hen dus geholpen bij het opstellen

[1] *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire,* hfst. 21.

[2] *Zohar*, Commentaar op *Genesis* 40:10; *Kabbala denudata*, deel 1, blz. 528.

van het belangrijkste dogma. Maar toen de theürgen van de derde neoplatonische school, beroofd van hun oude mysteriën, de leringen van Plato probeerden te versmelten met die van Aristoteles, en bij het combineren van die twee filosofieën aan hun theosofie de oorspronkelijke leringen van de oosterse kabbala toevoegden, werden de christenen van rivalen vervolgers. Indien de metafysische allegorieën van Plato geschikt werden gemaakt om in de vorm van Griekse dialectiek in het openbaar te worden besproken, zou het ingewikkelde stelsel van de christelijke drie-eenheid uit elkaar vallen, en de invloed van de geestelijkheid volledig worden ondermijnd. De eclectische school had haar denkwijze omgegooid en de inductieve methode aangenomen, en deze methode gaf haar de doodsteek. Van alle dingen op aarde waren logica en redelijke verklaringen bij de nieuwe mysteriegodsdienst het meest gehaat, want ze dreigden het hele fundament van het begrip 'drie-eenheid' bloot te leggen, de menigte bekend te maken met de leer van de emanaties, en zo de eenheid van het geheel te vernietigen. Dit kon men niet toestaan, en dat gebeurde dan ook niet. De geschiedenis vermeldt de *christ*elijke middelen waartoe men zijn toevlucht nam.

De universele leer van de emanaties, die sinds onheuglijke tijden is aangenomen door de grootste scholen die de kabbalistische, Alexandrijnse en oosterse filosofieën onderwezen, vormt een belangrijke reden voor die paniek onder de christelijke kerkvaders. Die geest van jezuïtisme en kerkelijke geslepenheid, die Parkhurst vele eeuwen later ertoe bracht in zijn *Hebrew Lexicon* de werkelijke betekenis van het eerste woord van *Genesis* te verzwijgen, ontstond in die tijd van strijd tegen de stervende neoplatonische eclectische school. De kerkvaders hadden besloten de betekenis van het woord '*daimōn*'[1] te verdraaien, en ze waren vooral bang om de esoterische en ware betekenis van het woord *rasit* aan de mensen bekend te maken; want, wanneer eenmaal de ware betekenis van die zin, evenals die van het Hebreeuwse woord *asdt* (in de Septuagint vertaald met 'engelen', terwijl het emanaties betekent)[2], goed werd begrepen, dan zou het mysterie van de christelijke drie-eenheid zijn uiteengevallen, en in zijn val de nieuwe godsdienst tot eenzelfde ruïne hebben gemaakt als de oude mysteriën. Dit is de ware reden waarom dialectici, evenals Aristoteles, 'de onderzoekende filosoof', bij de christelijke theologen gehaat waren. Zelfs Luther, die gedurende zijn hervormingswerk het gevoel had geen vaste grond onder zijn voeten te hebben, hoewel hij de dogma's zo eenvoudig (35)
mogelijk onder woorden had gebracht, gaf lucht aan zijn angst voor, en

[1] 'De wezens die de filosofen van andere volkeren 'demonen' noemen, noemt Mozes 'engelen', zegt Philo Judaeus (*De gigantibus*, §2; *De opificio mundi*, §3).

[2] *Deuteronomium* 18:2. אשדת is vertaald met 'vurige wet'.

haat tegen Aristoteles. De vele beledigingen die hij had geslingerd naar de nagedachtenis van de grote logicus kunnen slechts worden geëvenaard – nooit overtroffen – door de vervloekingen en scheldwoorden van de paus tegen de liberalen van de Italiaanse regering. Wanneer ze werden verzameld, zouden ze gemakkelijk een deel van een nieuwe encyclopedie met voorbeelden van schimpredes van monniken kunnen vullen.

De christelijke geestelijkheid kan zich natuurlijk nooit verzoenen met een leer die berust op toepassing van strikte logica op het redeneren. Het aantal van degenen die om die reden de theologie vaarwel hebben gezegd, is nooit bekendgemaakt. Ze stelden vragen, en hun werd verboden die te stellen, met als gevolg afscheiding, afkeer en vaak een wanhopige sprong in de afgrond van het atheïsme. De orfische opvattingen over aether, als de voornaamste *middenstof* tussen God en de geschapen stof, werden eveneens verworpen. De orfische aether deed te levendig denken aan de *archaeus*, de wereldziel, en laatstgenoemde was in haar metafysische betekenis even nauw verwant met de emanaties, omdat het de eerste manifestatie was – sefira, of het goddelijke licht. En wanneer zou men laatstgenoemde meer moeten vrezen dan op dit kritieke moment?

Origenes[1], Clemens van Alexandrië[2], Chalcidius[3], Methodius[4] en Maimonides[5] dachten, op gezag van de *Jeruzalemse Targum*, de orthodoxe en hoogste autoriteit bij de joden, dat de eerste twee woorden in het boek *Genesis* – B-RASIT – *wijsheid* of het *beginsel* betekenen, en dat de opvatting dat deze woorden '*in het begin*' betekenen, alleen werd gehuldigd door de leken, aan wie niet werd toegestaan dieper tot de esoterische betekenis van de zin door te dringen. Beausobre en na hem Godfrey Higgins hebben dit aangetoond. De kabbala zegt:

> Alle dingen worden afgeleid uit één groot beginsel, en dit beginsel is [de *onbekende*, *onzichtbare*] God. Uit hem komt rechtstreeks een wezenlijke kracht tevoorschijn, die het *beeld van God*, en de bron van alle latere emanaties is. Dit tweede beginsel zendt door de *energie* [of *wil* en *kracht*] van de emanatie andere soorten uit, die min of meer volmaakt zijn afhankelijk van hun verschillende graden op de schaal van emanaties vanaf de eerste bron van bestaan, en die verschillende werelden of niveaus van zijn vormen die alle verenigd zijn met de eeuwige macht waaruit ze voortkomen. *Stof is niets anders dan het verstverwij-*

---

[1] *De principiis*, 3:5.
[2] *Stromateis*, 6:5.
[3] *Commentarius in Timaeum*.
[4] Frag., 'Geschapen zaken', §8, ap. Photius, *Bibliotheca.*
[5] *Moreh Nebūkhīm*, 2:30.

> *derde gevolg van de emanerende energie* van de godheid. De stoffelijke wereld ontvangt zijn vorm door de onmiddellijke werking van krachten die ver beneden de eerste bron van het zijn ligt.[1]

Beausobre laat Augustinus, de manicheeër, het volgende zeggen:

> En indien we onder *rasit* het *actieve beginsel* van de schepping verstaan, in plaats van haar *begin*, dan zullen we duidelijk inzien dat Mozes nooit heeft willen zeggen dat de hemel en de aarde de eerste werken van God waren. Hij zei alleen dat God hemel en aarde schiep *door middel van het beginsel*, dat zijn zoon is. Hij doelt niet op de *tijd*, maar op de rechtstreekse maker van de schepping.[2]

(36)

Volgens Augustinus werden er engelen geschapen *vóór* het uitspansel, en volgens de esoterische verklaring werden hemel en aarde daarna geschapen, zich ontwikkelend uit het *tweede* beginsel of de logos – de scheppende godheid. 'Het woord *beginsel*', zegt Augustinus, 'betekent niet dat hemel en aarde vóór al het andere werden geschapen, want de *engelen* werden al eerder geschapen, maar dat God alles deed door middel van zijn wijsheid, wat zijn *woord* is, en wat de *Bijbel* van de christenen het *begin* noemde,'[3] waardoor deze de exoterische betekenis van het woord aannam, die aan de grote menigte was gegeven. De kabbala – zowel de oosterse als de joodse – toont aan dat een aantal *emanaties* (de joodse sefiroth) voortkwamen uit het *eerste* beginsel, waarvan de voornaamste *wijsheid* was. Deze wijsheid is de logos van Philo en Michaël, het hoofd van de gnostische eonen; het is de Ormazd van de Perzen; Athena, de godin van de wijsheid van de Grieken die emaneerde uit het hoofd van Zeus en de tweede persoon uit de christelijke drie-eenheid. De vroegste kerkvaders hoefden hun verbeeldingskracht niet erg in te spannen; ze vonden een kant-en-klare leer die gedurende duizenden jaren vóór de christelijke jaartelling deel had uitgemaakt van alle theogonieën. Hun drie-eenheid is niets anders dan het trio van de sefiroth, de eerste drie kabbalistische *lichten*, waarvan Mozes Nachmanides zegt dat '*niemand ze ooit heeft gezien*; er is geen enkele onvolkomenheid in hen, of scheiding tussen hen'. Het eerste eeuwige getal is de vader, of de Chaldeeuwse oorspronkelijke, onzichtbare en onbegrijpelijke *chaos*, waaruit het *begrijpelijke* voortkwam – de Egyptische Ptah of 'het *beginsel van licht* – niet het licht zelf, en het beginsel van leven, hoewel zelf geen leven'. De *wijsheid*, waardoor de vader de hemelen schiep, is

---

[1] A. Rees, *Cyclopaedia*, art. 'Kabala'.

[2] *Histoire critique de Manichée et du Manichéisme*, 1734, deel 2, boek 6, hfst. 1, blz. 291.

[3] *De civitate Dei* [Over de stad van God], 11:32.

de *zoon*, of de kabbalistische androgyne Adam-Kadmon. De zoon is tegelijk de mannelijke *Ra*, of licht van wijsheid, inzicht of *intelligentie*, en sefira is het vrouwelijke deel van hemzelf, terwijl uit dit tweevoudige wezen de derde emanatie voortkomt, de binah of rede, de tweede intelligentie – de heilige geest van de christenen. Er is dus, strikt genomen, een TETRAKTIS of viertal, dat bestaat uit de onbegrijpelijke eerste monade, en haar drieledige emanatie, die eigenlijk onze drie-eenheid vormen.

Is de conclusie dan niet onvermijdelijk dat, wanneer de christenen Mozes' *Genesis* in hun interpretatie en vertaling niet opzettelijk hadden misvormd om haar met hun eigen meningen te laten overeenstemmen, hun godsdienst met zijn huidige dogma's onmogelijk zou zijn geweest? Wanneer eenmaal het woord rasit wordt geleerd in zijn nieuwe betekenis van het *beginsel*, en niet het *begin*, en de vervloekte leer van de emanaties wordt aangenomen, wordt de positie van de tweede persoon van de drie-
(37) eenheid onhoudbaar. Want, indien de engelen de *eerste* goddelijke emanaties zijn uit de goddelijke substantie, en reeds bestonden *vóór* het tweede beginsel, dan is de tot mens gemaakte *zoon* hooguit een emanatie zoals zijzelf, en kan hij evenmin *hypostatisch* God zijn als wijzelf onze zichtbare werken. Kennelijk kwamen deze metafysische scherpzinnigheden nooit op in het hoofd van de eerlijke, oprechte Paulus. Bovendien was hij evenals alle geleerde joden goed bekend met de leer van de emanaties, en kwam het niet in hem op om die te verdraaien. Hoe kan iemand denken dat Paulus de *zoon* met de *vader* vereenzelvigde, wanneer hij ons zegt dat God Jezus 'een *beetje lager* dan de engelen' (*Hebreeën* 2:9), en een *beetje hoger* dan Mozes maakte! 'Want deze MENS is zoveel groter heerlijkheid dan Mozes waardig gekeurd' (*Hebreeën* 3:3). Aan welke, of hoeveel, in de *Handelingen* later ingelaste vervalsingen de kerkvaders schuldig zijn, weten we niet, maar het is maar al te duidelijk dat Paulus Christus nooit voor méér hield dan een mens 'vol van de geest van God'. 'In de *archē* was de logos, en de logos was bij theos' (*Joh*. 1:1).

Wijsheid, de eerste emanatie van ain sof; de eerstgeborene of de hypostasis; de Adam-Kadmon van de kabbalist, de Brahmā van de hindoe; de logos van Plato en het '*begin*' van Johannes – is de rasit, ראשית, van *Genesis*. Wanneer dit juist wordt vertaald, werpt het, zoals we opmerkten, het gehele ingewikkelde stelsel van de christelijke theologie omver, want het bewijst dat er achter de *scheppende* godheid een HOGERE god was, een ontwerper, een architect, en dat eerstgenoemde slechts de uitvoerder is van zijn plan – eenvoudig een KRACHT!

De christenen vervolgden de gnostici, vermoordden de filosofen, en verbrandden de kabbalisten en de vrijmetselaars, en wanneer de dag van de

grote afrekening aanbreekt, en het licht schijnt in de duisternis, wat hebben ze dan te bieden in plaats van de heengegane, gestorven godsdienst? Wat zullen ze hun schepper antwoorden, die zogenaamde monotheïsten, die aanbidders en *valse* dienaren van de ene levende God? Hoe zullen ze verantwoording afleggen voor die langdurige vervolging van hen die de ware volgelingen van de grote Megalistor zijn geweest, de hoogste grootmeester van de rozenkruisers, de EERSTE vrijmetselaar. 'Want hij is de bouwer en architect van de tempel van het heelal; hij is het *verbum sapienti.*'[1]

'Iedereen weet', schreef de grote manicheeër uit de 3de eeuw, Faustus, 'dat de evangeliën niet door Jezus Christus of zijn apostelen zijn geschreven, maar lang na hun tijd door enkele onbekende personen, die goed inzagen dat men hen waarschijnlijk niet zou geloven wanneer ze berichtten over dingen die zijzelf niet hadden gezien, en boven hun verhalen de namen plaatsten van de apostelen of van discipelen uit die tijd.'[2] (38)

A. Franck, de geleerde kenner van het Hebreeuws van het Institut en de vertaler van de kabbalistische geschriften, drukt in zijn toelichting van dit onderwerp dezelfde gedachte uit.

> Hebben we niet het recht de kabbala te beschouwen als een kostbaar overblijfsel van oosterse religieuze filosofie, die naar Alexandrië werd overgebracht, vermengd werd met de leer van Plato, en [via werk geschreven] onder de aangenomen naam van Dionysius de Areopagiet, de door Paulus bekeerde en gewijde bisschop van Athene, kon doordringen in de mystiek van de middeleeuwen?[3]

Jacolliot zegt in dit verband: 'Wat is dan die oosterse religieuze filosofie, die is doorgedrongen in de mystieke symboliek van het christendom?' Hierop antwoorden we: 'Deze filosofie, waarvan we de sporen vinden onder de magiërs, de Chaldeeën, de Egyptenaren, de Hebreeuwse kabbalisten en de christenen is niets anders dan de filosofie van de hindoebrahmanen, de volgelingen van de *pitri's*, of de geesten van de onzichtbare werelden die ons omringen.'[4]

---

[1] 'De in alle opzichten mystieke kleur van het christendom stemde overeen met de levensregels en opvattingen van de essenen, en het is niet onwaarschijnlijk dat Jezus en Johannes de Doper waren ingewijd in de esseense mysteriën, waaraan het christendom misschien veel uitdrukkingen heeft ontleend; de gemeenschap van de Therapeuten, een tak van de orde van de essenen, behoorde in feite al snel geheel tot het christendom' (I.M. Jost, *The Israelite Indeed,* deel 1, blz. 411; geciteerd door Dunlap in *Sōd, the Son of the Man*, blz. 62).

[2] *Faustus, apud Augustinum*, 32:2, 33:3; vgl. Beausobre, *Histoire critique de Manichée et du Manichéisme*, 1734, deel 1, blz. 297.

[3] *La kabbale*, Parijs, 1843, deel 3, hfst. 4, blz. 341.

[4] *Le spiritisme dans le monde*, blz. 215.

Maar al werden de gnostici vernietigd, de *gnosis*, die gebaseerd is op de geheime wetenschap der wetenschappen, leeft nog. Het is de aarde die de vrouw helpt, en die bestemd is haar mond te openen om het middeleeuwse christendom, de overweldiger en moordenaar van de leer van de grote meester, te verzwelgen. De oude kabbala, de gnosis of overgeleverde *geheime* kennis, is nooit in enige eeuw of enig land zonder haar vertegenwoordigers geweest. De drie-eenheden van ingewijden, of ze nu in de geschiedenis zijn opgenomen of verborgen zijn gebleven onder de ondoordringbare sluier van het mysterie, zijn door de eeuwen heen bewaard gebleven, en hebben hun stempel daarop achtergelaten. Ze zijn bekend als Mozes, Aholiab en Bezaleël, de zoon van Uri, de zoon van Hur, als Plato, Philo en Pythagoras, enz. Bij de transfiguratie zien we hen als Jezus, Mozes en Elia, de drie Trismegisti, en de drie kabbalisten, Petrus, Jacobus en Johannes, van wie de *Openbaring* de sleutel is tot alle wijsheid. We vonden ze in de schemering van de joodse geschiedenis als Zarathoestra, Abraham en Terah, en later als Henoch, Ezechiël en Daniël.

Wie van hen die ooit de filosofieën van de oudheid hebben bestudeerd, en die intuïtief de grootsheid van hun denkbeelden, de grenzeloze verhevenheid van hun opvattingen over de onbekende godheid begrijpen, kan ook maar een ogenblik aarzelen de voorkeur te geven aan hun leringen boven de onbegrijpelijke dogmatische en tegenstrijdige theologie van de honderden christelijke sekten? Wie, die ooit Plato heeft gelezen en zijn τὸ ὄν heeft doorgrond, '*dat niemand heeft gezien behalve de zoon*', kan eraan
(39) twijfelen dat Jezus een leerling is geweest van dezelfde geheime leer die de grote filosoof had bestudeerd? Want, zoals we eerder al hebben aangetoond, beweerde Plato nooit dat hij alles wat hij schreef zelf had bedacht, maar gaf hij de eer ervan aan Pythagoras, die op zijn beurt wees naar het verre Oosten als de bron van zijn kennis en filosofie. Colebrooke laat zien dat Plato dit in zijn brieven erkent, en zegt dat hij zijn leringen heeft ontleend aan oude en heilige leringen![1] Bovendien kan niet worden ontkend dat de theologieën van alle grote volkeren in elkaar passen, wat bewijst dat ze alle deel uitmaken van 'één enorm groot geheel'. Evenals andere ingewijden zien we Plato veel moeite doen om de werkelijke betekenis van zijn allegorieën te verbergen. Telkens wanneer het onderwerp de grotere geheimen van de oosterse kabbala, het geheim van de werkelijke kosmogonie van het heelal en van de *ideële* voorbestaande wereld raakt, hult Plato zijn filosofie in de diepste duisternis. Zijn *Timaeus* is zo verward dat alleen een ingewijde de geheime betekenis ervan kan begrijpen. En vol-

[1] *Transactions of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, Londen, 1827, deel 1, blz. 579.

gens Mosheim[1] heeft Philo in zijn werken veel passages geschreven die elkaar rechtstreeks tegenspreken, alléén om de ware leer te verbergen. Daar zien we voor de afwisseling een criticus die op het juiste spoor is.

En waar ligt nu de diepste oorsprong van dit denkbeeld van de drieeenheid, en van de zo bitter bestreden leer van de emanaties? Het antwoord is gemakkelijk, en alle bewijzen ervoor zijn nu beschikbaar. In de verhevenste en diepste van alle filosofieën, namelijk die van de universele 'wijsheid-religie', waarvan de eerste sporen nu door het historische onderzoek in de oude voorvedische religie van India worden gevonden. Zoals de vaak bespotte Jacolliot terecht opmerkt: 'De juiste uitdrukking van de veredelende en verheven geloofsovertuigingen van die tijden moeten we niet zoeken in de religieuze werken van de oudheid zoals de *Veda's*, de *Zend-Avesta* en de *Bijbel*.'[2]

'De oorspronkelijke heilige lettergreep, samengesteld uit de drie letters [A – U – M] waarin de vedische *trimūrti* [drie-eenheid] besloten ligt, moet worden geheimgehouden, evenals een andere drievoudige Veda', zegt Manu in boek 11, śloka 266.

Svayambhū is de ongeopenbaarde godheid; het is het wezen dat bestaat door en uit zichzelf; het is de centrale, onsterfelijke kiem van al wat in het heelal bestaat. Drie drie-eenheden emaneren daaruit en zijn daarin vermengd, en vormen een hoogste *eenheid*. Deze drie-eenheden, of de drievoudige *trimūrti*, zijn: de Nara, Nārī en Virāj – de *eerste* triade; de Agni, Vāyu en Sūrya – de *gemanifesteerde* triade; en Brahmā, Vishṇu en Śiva – de *scheppende* triade. Elk van die triades wordt, naarmate ze afdaalt, minder metafysisch, en past zich beter aan het alledaagse verstand aan. De laatste wordt op die manier slechts het symbool in zijn concrete uitdrukking, een noodzaak voor een zuiver metafysisch denkbeeld. Samen met (40)
Svayambhū zijn ze de tien *sefiroth* van de Hebreeuwse kabbalisten, de tien hindoe-prajāpati's – de ain sof van eerstgenoemden, die overeenkomt met het grote *onbekende*, dat wordt uitgedrukt door het mystieke A U M van laatstgenoemden.

Franck, de vertaler van de kabbalistische geschriften zegt:

> De tien sefiroth zijn verdeeld in *drie klassen*, elk daarvan laat ons *een ander aspect* van de godheid zien, terwijl het geheel toch een *ondeelbare drie-eenheid* blijft.
>
> De eerste drie sefiroth zijn metafysisch zuiver verstandelijk, ze drukken het absoluut identiek-zijn van bestaan en gedachte uit, en vormen wat de moderne kabbalisten de begrijpelijke wereld noemen –

[1] Aantekening in Cudworths *True Intellectual System*, Londen, 1845, dl. 2, blz. 324.
[2] L. Jacolliot, *Le spiritisme dans le monde*, blz. 13.

> die de eerste manifestatie van God is.
>
> De drie die volgen, doen ons God zien in een van hun aspecten, als het identiek-zijn van goedheid en wijsheid; in het andere tonen ze ons, in het allerhoogste goede, de oorsprong van schoonheid en grootsheid [in de schepping]. Daarom worden ze de *deugden*, of de *waarneembare wereld* genoemd.
>
> Ten slotte vernemen we door de laatste drie sefiroth dat de universele voorzienigheid, dat de hoogste kunstenaar ook *absolute kracht*, de almachtige oorzaak, is, en dat deze oorzaak tegelijkertijd *het voortbrengende element is van al wat is*. Deze laatste sefiroth zijn het die de *natuurlijke wereld*, of de natuur in haar essentie en in haar actieve beginsel, *natura naturans*, samenstellen.[1]

We hebben zó bewezen dat deze kabbalistische opvatting identiek is aan die van de hindoefilosofie. Wie Plato en zijn dialoog *Timaeus* leest, zal ontdekken dat de Griekse filosoof deze denkbeelden even getrouw weergeeft. Bovendien hadden de kabbalisten een even streng gebod tot geheimhouding als de ingewijden van het heilige der heiligen en de hindoeyogī's.

> Sluit uw mond opdat u hierover [het mysterie] niet zult spreken, en uw hart, opdat u niet hardop zult denken; en wanneer uw hart u is ontsnapt, breng het dan op zijn plaats terug, want dat is het doel van ons verbond.[2]

> Dit is een geheim dat de dood brengt: sluit uw mond, opdat u het niet aan het gewone volk onthult; houd uw hersenen bijeen, opdat er niet iets uit ontsnapt en naar buiten valt.[3]

Werkelijk, het lot van veel toekomstige generaties hing in de tijd van de 3de en 4de eeuw aan een zijden draadje. Als de keizer in 389 niet een decreet naar Alexandrië had gezonden – dat de christenen hem hadden afgedwongen – om alle afgodsbeelden te vernietigen, dan zou onze eeuw nooit een eigen christelijk mythologisch pantheon hebben gehad. Nooit
(41) heeft de filosofie van de neoplatonische school zo'n hoogte bereikt als toen ze het dichtst bij haar einde was. De neoplatonisten verenigden de mystieke theosofie van het oude Egypte met de verfijnde filosofie van de Grieken; ze stonden dichter bij de oude mysteriën van Thebe en Memphis dan ze eeuwenlang hadden gestaan; ze waren bedreven in de kunst van het waarzeggen en voorspellen en in de kunst van de Therapeuten, en bevriend met de knapste vertegenwoordigers van het joodse volk, dat

---

[1] Franck, *La kabbale*, Parijs, 1843, deel 2, hfst. 3, blz. 197-8.
[2] *Sefer Jetzirah* (Boek van schepping), boek 1, §7.
[3] *Agrushada-Parikshai*.

doordrongen was van de denkbeelden van Zarathoestra; en zo droegen ze bij tot het versmelten van de oude wijsheid van de oosterse kabbala met de meer verfijnde denkbeelden van de westerse theosofen. Ondanks het verraad van de christenen, die het na de tijd van Constantijn om politieke redenen het beste vonden hun leermeesters te verloochenen, is de invloed van de neoplatonische filosofie duidelijk waarneembaar in het vervolgens aannemen van dogma's waarvan de oorsprong maar al te gemakkelijk tot die opmerkelijke school kan worden teruggevoerd. Al zijn ze verminkt en misvormd, toch bewaren ze een sterke familiegelijkenis die door niets kan worden uitgewist.

Maar, indien alle kennis van de occulte natuurkrachten het spirituele oog van de mens opent, zijn verstandelijke vermogens verruimt, en hem feilloos tot een diepere eerbied voor de schepper brengt, dan leiden anderzijds onwetendheid, dogmatische bekrompenheid en de kinderachtige angst om de dingen tot op de bodem te onderzoeken, onveranderlijk tot fetisjverering en bijgeloof.

Toen Cyrillus, bisschop van Alexandrië, openlijk had gebruikgemaakt van het motief van de Egyptische godin Isis, haar had geantropomorfiseerd tot Maria, de moeder van God, en de strijd over de drie-eenheid had plaatsgevonden, begon men vanaf dat moment de Egyptische leer van de emanatie van de scheppende God uit Emepht op duizend verschillende manieren te verdraaien, totdat de concilies het eens waren over het aannemen ervan zoals deze nu is – het misvormde drietal van de kabbalistische Salomo en Philo! Maar omdat haar oorsprong nog overduidelijk was, werd het *woord* niet langer de 'hemelse mens', de *eerste* Adam-Kadmon, genoemd, maar werd het de logos – Christus – en werd even oud gemaakt als de 'oude van de ouden', zijn vader. De *verborgen* WIJSHEID werd vereenzelvigd met haar emanatie, het GODDELIJKE DENKEN, en moest worden beschouwd als gelijkwaardig aan, en voor eeuwig samen bestaand met, haar eerste manifestatie.

Indien we een ander fundamenteel dogma van het christendom beschouwen, de leer van het plaatsvervangend lijden, dan kunnen we de oorsprong daarvan even gemakkelijk in het heidendom terugvinden. Deze hoeksteen van een kerk die had gedacht dat ze voor lange tijd op een stevige rots was gebouwd, is nu door de wetenschap opgegraven, en blijkt afkomstig te zijn van de gnostici. Prof. Draper toont aan dat ze in de tijd van Tertullianus nauwelijks bekend was, en '*ontstaan* was onder de gnostische ketters'.[1] We zullen zo'n geleerde autoriteit niet tegenspreken, (42)
behalve door op te merken dat ze evenmin onder hen is *ontstaan*, als hun

[1] *The History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 224.

'gezalfde' Christos en Sophia. Eerstgenoemde vormden ze naar het origineel van de 'koning-messias', het mannelijke beginsel van wijsheid, en laatstgenoemde naar de derde sefira uit de Chaldeeuwse kabbala[1], en zelfs uit de Brahmā en Sarasvatī van de hindoes,[2] en de heidense Dionysus en Demeter. En hier staan we op vaste grond, al was het slechts omdat nu is bewezen dat het Nieuwe Testament in de volledige vorm waarin we het nu kennen, pas 300 jaar na de tijd van de apostelen[3] is verschenen, terwijl de *Zohar* en andere kabbalistische boeken blijken te behoren tot de 1ste eeuw vóór onze jaartelling, of nog veel ouder zijn.

De gnostici hingen veel denkbeelden van de essenen aan, en deze hadden minstens twee eeuwen vóór onze jaartelling hun 'grote' en 'kleine' mysteriën. Ze waren de *isarim* of *ingewijden*, afstammelingen van de hiërofanten van Egypte, waar ze enkele eeuwen hadden gewoond vóór ze door de zendelingen van koning Aśoka tot het boeddhistische monnikenleven werden bekeerd; later vermengden ze zich met de vroegste christenen. Waarschijnlijk bestonden ze reeds vóór de oude Egyptische tempels door de onophoudelijke invallen van Perzen, Grieken en andere roofzuchtige horden werden ontheiligd en tot ruïnes gemaakt. De hiërofanten lieten in het mysterie van de inwijding hun *vergeving van zonden* opvoeren, eeuwen vóór de gnostici of zelfs de essenen op het toneel waren verschenen. Ze stond onder de hiërofanten bekend als de DOOP MET BLOED, en werd niet beschouwd als een vergeving voor de zonden van de 'val van de mens' in de Hof van Eden, maar eenvoudig als een boetedoening voor de vroegere, tegenwoordige en toekomstige zonden van de onwetende, maar niettemin bezoedelde mensheid. De hiërofant had de keus om óf zijn zuivere en zondeloze leven aan te bieden als een offer van zijn volk aan de goden, met wie hij hoopte zich te verenigen, óf een dierenoffer. Dit hing geheel af van zijn eigen wil. Op het laatste ogenblik van de plechtige 'nieuwe geboorte' deelde de inwijder de ingewijde 'het woord' mee, en onmiddellijk daarna werd laatstgenoemde een wapen in de rechterhand gegeven, en werd hem bevolen *toe te stoten*.[4] Dit is de ware oorsprong van het christelijke dogma van de vergeving van zonden.

---

[1] Zie *Zohar; Kabbala denudata; Sifra di Tseniutha* (Het boek van het mysterie), het oudste boek van de kabbalisten; en Milman, *History of Christianity*, 1840, blz. 212-5.

[2] Milman, *Op.cit.*, blz. 280. De *Kurios* en *Kora* worden herhaaldelijk vermeld door Justinus de Martelaar; zie *1 Apol.*, hfst. 64, enz.

[3] Zie Olshausen, *Biblischer Commentar über sämtliche Schriften des Neuen Testaments*, blz. 11.

[4] Er bestaat een wijdverbreid *bijgeloof* (?), vooral onder de Slaven en Russen, dat de *magiër* of tovenaar niet kan sterven vóór hij 'het woord' aan een opvolger heeft

In voorchristelijke tijden waren er veel ‘christussen’. Maar ze stierven (43)
onbekend aan de wereld, en verdwenen even zwijgend en mysterieus uit het gezicht van de mensen als Mozes van de top van Pisgah, de berg van Nebo (orakel-wijsheid), nadat hij Jozua zijn handen had opgelegd, die op die manier ‘vol van de geest van wijsheid’ (d.w.z. *ingewijd*) werd.

---

overgedragen. Dit is zo diep in het volksgeloof geworteld dat we ons niet kunnen voorstellen dat er iemand in Rusland is die er niet van heeft gehoord. Het is gemakkelijk genoeg de oorsprong van dit bijgeloof terug te voeren tot de oude mysteriën die eeuwenlang over de hele aardbol verspreid zijn geweest. De *Variago-Russ* van de oudheid had zijn mysteriën in zowel het noorden als het zuiden van Rusland, en vele relikwieën van het vroegere geloof zijn verspreid in de landen die worden bevloeid door de heilige Dnjepr, de voor de doop dienende Jordaan voor heel Rusland. Geen *znahar* (hij die weet), of *koldun* (tovenaar), hetzij man of vrouw, kan feitelijk sterven vóór hij het geheimzinnige woord aan iemand heeft overgedragen. Het volksgeloof is dat hij, indien hij dat niet doet, wekenlang en maandenlang zal blijven lijden, en als hij ten slotte al werd bevrijd, toch op aarde zou moeten rondzwerven, niet in staat haar gebied te verlaten, tenzij hij zelfs na de dood een opvolger vindt. In hoeverre dit geloof door anderen is bevestigd, weten we niet, maar we hebben een geval gezien dat om zijn tragische en geheimzinnige afloop verdient als voorbeeld van het onderwerp dat we hier bespreken te worden meegedeeld. Een oude man van meer dan 100 jaar, een boer en lijfeigene in het gouvernement van S——, die als tovenaar en genezer grote bekendheid genoot, zou al enkele dagen stervende zijn, en toch niet kunnen sterven. Het bericht verspreidde zich bliksemsnel, en zelfs de leden van zijn eigen familie meden de arme oude kerel, omdat ze bang waren zijn ongewenste erfenis te krijgen. Ten slotte ging algemeen het gerucht in het dorp dat hij een boodschap had gezonden aan een collega die minder bekwaam was in de kunst dan hijzelf, en die, hoewel hij in een verafgelegen district woonde, toch aan zijn oproep gehoor had gegeven en de volgende ochtend vroeg ter plaatse zou zijn. Op dat ogenblik was bij de eigenaar van het dorp een jonge arts op bezoek, die tot de in die tijd beroemde school van het *nihilisme* behoorde, en geweldig om het idee moest lachen. De heer des huizes, die een vroom man was, en maar weinig geneigd was het ‘bijgeloof’ zo luchtig op te nemen, lachte – zoals men dat noemt – als een boer die kiespijn heeft. Intussen had de jonge scepticus, om zijn nieuwsgierigheid te bevredigen, de stervende man een bezoek gebracht, had geconstateerd dat hij geen 24 uur meer kon leven, en had, vastbesloten om de dwaasheid van het ‘bijgeloof’ aan te tonen, maatregelen genomen om de naderende ‘opvolger’ in het naburige dorp op te houden.

Vroeg in de ochtend begaf zich een gezelschap van vier personen, bestaande uit de arts, de landheer van het dorp, zijn dochter en de schrijfster van deze regels naar de hut waarin de triomf van het scepticisme zou worden behaald. De stervende verwachtte zijn bevrijder elk moment, en zijn doodstrijd werd door het uitstel ondraaglijk. We probeerden de arts te overreden de patiënt ter wille te zijn, al was het alleen maar uit menselijkheid. Hij lachte slechts. In de ene hand nam hij de pols van de oude tovenaar, en in de andere zijn horloge, en terwijl hij in het Frans opmerkte dat alles in een paar minuten voorbij zou zijn, bleef hij verdiept in zijn medische experiment. Het was een plechtig, weerzinwekkend tafereel. Plotseling ging de deur open, en kwam een jongen binnen met de voor de arts bestemde boodschap dat de

Ook het mysterie van het avondmaal behoort niet alleen de christenen toe. Godfrey Higgins bewijst dat het vele honderden jaren vóór het 'paas-
(44) maal' werd ingesteld, en zegt dat het offeren van brood en wijn bij veel volkeren uit de oudheid voorkwam.[1] Cicero vermeldt het in zijn werken, en verwondert zich over het vreemde ritueel. Sinds het eerste instellen van de mysteriën had het een esoterische betekenis, en het avondmaal is een van de oudste rituele gebruiken van de oudheid. Bij de hiërofanten had het ongeveer dezelfde betekenis als bij de christenen. Ceres was *brood*, en Bacchus *wijn*[2]; eerstgenoemde betekende het opnieuw ontstaan van leven uit het zaadje, en laatstgenoemde – de druif – het symbool van wijsheid en kennis; de groei van de geest van de dingen, de gisting en de daaruit ontstane kracht van die esoterische kennis worden zeer goed door wijn gesymboliseerd. Het mysterie had betrekking op het drama in de Hof van Eden; het zou voor het eerst zijn onderwezen door Janus, die ook de eerste is geweest die in de tempels het offeren van 'brood' en 'wijn' instelde ter herdenking van de 'val in de voortplanting', als het symbool van het 'zaad'. 'Ik ben de ware wijnstok en mijn Vader is de landman', zegt Jezus, doelend op de geheime kennis die hij kon meedelen. 'Ik zal niet meer van

---

koum stomdronken in een naburig dorp lag en, overeenkomstig *zijn bevelen*, pas de volgende dag bij 'grootvader' kon zijn. De jonge arts was beduusd, en wilde juist iets tegen de oude man zeggen, toen de *znahar* bliksemsnel zijn hand losrukte, en zich in bed oprichtte. Zijn diepliggende ogen schitterden; zijn geel-witte baard en haar, die om zijn lijkbleke gezicht golfden, maakten dat hij er vreselijk uitzag. Een moment later waren zijn lange, pezige armen om de nek van de arts geslagen; als met bovennatuurlijke kracht trok hij het hoofd van de arts dichter en dichter naar zijn eigen gezicht toe, waar hij hem als in een bankschroef vasthield, terwijl hij voor ons onhoorbare woorden in zijn oor *fluisterde*. De scepticus worstelde om zich te bevrijden, maar vóór hij tijd had gehad één doeltreffende beweging te maken, was het blijkbaar al gebeurd; de handen lieten los, en de oude tovenaar viel op zijn rug – een lijk! Een vreemde spookachtige glimlach plooide zijn versteende lippen – een glimlach van duivelachtige triomf en voldoening schenkende wraak; maar de arts zag er nog bleker en spookachtiger uit dan de dode zelf. Hij staarde om zich heen met een uitdrukking van verschrikking die moeilijk is te beschrijven, en rende, zonder op onze vragen te antwoorden, woest de hut uit in de richting van de bossen. Boden werden hem achterna gezonden, maar hij was nergens te vinden. Tegen zonsondergang hoorde men in het bos een geweerschot. Een uur later werd zijn lijk thuisgebracht met een kogel door het hoofd, want de scepticus had zich in het hoofd geschoten!

Waarom pleegde hij zelfmoord? Wat voor betovering had het 'woord' van de stervende tovenaar op zijn gemoed afgedrukt? Wie zal het zeggen?

[1] *Anacalypsis*, deel 2, blz. 58ev; zie ook Tertullianus, *De praescriptione haereticorum*, 40.

[2] Cicero, *De natura deorum*, 3:16; vgl. *Anacalypsis*, deel 2, blz. 253.

de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van God' (*Marcus* 14:25).

Het vieren van de mysteriën van Eleusis begon in de maand Boëdromion, die overeenkomt met de maand september, de tijd van de druivenoogst, en duurde van de 15de tot de 22ste van de maand, *zeven* dagen.[1] De viering van het Hebreeuwse Loofhuttenfeest begon op de 15de en eindigde op de 22ste van de maand etanim, waarvan Dunlap aantoont dat het is afgeleid van Adonim, Adonia, Attenim, Ethanim;[2] en dit feest wordt in *Exodus* (23:16) het feest van de oogst genoemd. 'Alle Israëlieten kwamen in de maand etanim, de *zevende* maand, voor het feest naar koning Salomo.'[3]

Plutarchus denkt dat het huttenfeest hetzelfde is als de bacchische rituelen, en niet de Eleusinische. 'Men deed dus rechtstreeks een beroep op (45)
Bacchus', zegt hij. De *sabazische* eredienst was *sabbatisch*; de namen Evius, of Hevius, en Luaios zijn identiek met *heviet* en *leviet*. De Franse naam Louis is het Hebreeuwse *Levi*; Iacchus is Iao of Jehovah, en Baäl of Adon was evenals Bacchus een fallische god. 'Wie zal de berg [de hoge plaats] van de Heer beklimmen?' vraagt de heilige koning David, 'wie zal staan op de plaats van zijn *kadushu* קדשו?' (*Psalmen* 24:3). Kadesh betekent in één opzicht *toewijden, wijden, heiligen*, en zelfs inwijden of afzonderen, maar het betekent ook de dienst van wulpse rituelen (de Venus-verering), en de ware interpretatie van het woord kadesh wordt ronduit gegeven in *Deuteronomium* 23:17, *Hosea* 4:14 en *Genesis* 38:15-22. De 'heilige' kadeshuth van de *Bijbel* hadden dezelfde functie als de nautch-meisjes uit de latere hindoepagoden. De Hebreeuwse *kadeshim* of galli woonden 'bij het huis van de Heer, waar de vrouwen kleden voor het beeld van het bos weefden', of voor het borstbeeld van Venus-Astartē, zegt *2 Koningen* 23:7.

De dans die David rond de ark uitvoerde, was de 'cirkeldans', die door de amazonen voor de mysteriën zou zijn voorgeschreven. Dit was ook de dans van de dochters van Silo (*Rechters* 21:21, 23ev), en het springen van de profeten van Baäl (*1 Koningen* 18:26). Deze dans was eenvoudig een kenmerk van de sabaeïsche eredienst, want hij gaf de beweging van de planeten rond de zon aan. Dat de dans een bacchische razernij was, is duidelijk. Er werden sistra bij gebruikt, en de hoon van Michal en het antwoord van de koning waren vol betekenis. 'De koning van Israël heeft zich voor de ogen van zijn dienstmaagden ontbloot, zoals een lichtzinnig man zich schaamteloos ontbloot.' En hij antwoordt vinnig: 'Ik zal spelen

[1] Anthon, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, artikel 'Eleusinia'.
[2] *Sōd, the Mysteries of Adoni*, blz. 71.
[3] *1 Koningen* 8:2.

[mij losbandig gedragen] voor het aangezicht van יהוה [Jehovah], en ik zal nog lager staan dan dat, en ik zal laag staan in mijn eigen ogen' (*2 Samuel* 6:20-22). Wanneer we bedenken dat David onder de Tyriërs en Filistijnen had gewoond, waar hun rituelen algemeen voorkwamen, en dat hij zelfs dat land met behulp van lokale huurtroepen op het huis van Saul had veroverd, dan schijnt het tolereren en misschien zelfs het invoeren van zo'n heidense eredienst door de zwakke 'psalmdichter', heel begrijpelijk. Het schijnt dat David niets wist over Mozes, en indien hij al de Jehovah-dienst invoerde, was dit niet in zijn monotheïstische vorm, maar eenvoudig als die van een van de vele goden van de naburige volkeren – een beschermgod aan wie hij de voorkeur had gegeven, en die hij onder 'alle andere goden' had uitverkoren.

Wanneer we de christelijke dogma's achtereenvolgens beschouwen, en onze aandacht richten op één ervan dat tot zijn erkenning de hevigste strijd heeft veroorzaakt, namelijk dat van de drie-eenheid, wat zien we dan? Zoals we hebben aangetoond, treffen we het aan ten noordoosten van de Indus, en, het spoor ervan volgend tot in Klein-Azië en Europa, vinden we het bij alle volkeren die iets hadden wat op een gevestigde godsdienst leek.
(46) Het werd onderwezen in de oudste scholen van Chaldea, Egypte en van Mithras. De Chaldeeuwse zonnegod, Mithra, werd 'drievoudig' genoemd, en het drie-eenheids-denkbeeld van de Chaldeeën was een lering van de Akkadiërs, die zelf tot een volk behoorden dat als eerste het denkbeeld vormde van een metafysische drie-eenheid. Volgens Rawlinson zijn de Chaldeeën een stam van de Akkadiërs, die vanaf de vroegste oudheid in Babylonië woonden. Volgens anderen waren het Turaniërs, en brachten ze de Babyloniërs de eerste beginselen van religie bij. Maar wie waren dan die Akkadiërs? Die wetenschappers die denken dat ze van Turaanse oorsprong zijn, zien hen als de uitvinders van het spijkerschrift, anderen noemen hen Sumeriërs, weer anderen beschouwen hun taal – waarvan (om heel goede redenen) geen enkel spoor meer over is – als Kasdisch, Chaldaïsch, Proto-Chaldeeuws, Kasdo-Scytisch, enz. De enige geloofwaardige overlevering is dat die Akkadiërs de Babyloniërs in de mysteriën onderwezen, en hen de priester- of *mysterie*taal leerden. Deze Akkadiërs waren dus eenvoudig een stam van hindoebrahmanen, nu ārya's genoemd; de door hen gebruikte taal was het Sanskriet[1] van de *Veda's*, de heilige of mysterietaal, die zelfs in onze tijd door de hindoefakirs en ingewijde

[1] Laten we in dit verband bedenken dat kol. Vans Kennedy al langgeleden heeft verkondigd dat Babylonië volgens hem eens de zetel was van de Sanskriettaal en van de invloed van de brahmanen (*Researches into the Nature and Affinity of Ancient and Hindu Mythology*).

brahmanen bij hun magische bezweringen wordt gebruikt.[1] Sinds onheuglijke tijden is ze door de ingewijden van alle landen gebruikt, en wordt door hen nog steeds gebruikt, en de Tibetaanse lama's beweren dat de mysterieuze lettertekens die op de bladeren en de schors van de heilige kumbum verschijnen, tot deze taal behoren.

Jacolliot, die bij het vertalen en toelichten van de *Agrushada-Parikshai* zoveel moeite heeft gedaan om door te dringen tot de geheimen van de brahmaanse inwijding, bekent het volgende:

> Ook wordt verkondigd, zonder dat we de waarheid van die bewering kunnen controleren, dat de magische bezweringen in een bijzondere taal werden uitgesproken, en dat het op straffe van de dood verboden was ze in een gewone taal over te zetten. De enkele uitdrukkingen die we hebben kunnen opvangen, zoals – *l'rhom, h'hom, sh'hrum, sho'rhim* zijn in feite heel merkwaardig, en schijnen niet tot enige bekende taal te behoren.[2]

Wie een fakir of lama zijn mantra's en bezweringen heeft zien opzeggen, weet dat hij de woorden nooit hoorbaar uitspreekt, wanneer hij een (47)
verschijnsel voorbereidt. Zijn lippen bewegen, maar niemand zal ooit de vreselijke formule horen uitspreken, behalve binnen in de tempels, en dan in een voorzichtig gefluister. Dit was dus de taal die nu door elke wetenschapper, afhankelijk van zijn verbeeldingskracht en filologische neigingen, respectievelijk Kasdeo-Semitisch, Scytisch, Proto-Chaldeeuws en dergelijke wordt gedoopt.

Van de grootste Sanskrietgeleerden zijn geen twee het eens over de ware betekenis van de woorden uit de Veda. Laat één van hen een artikel, een lezing, een verhandeling, een vertaling, een woordenboek publiceren, en onmiddellijk beginnen alle anderen onderling en met hem te ruziën over de door hem gemaakt fouten. Prof. Whitney, de grootste Amerikaanse oriëntalist, zegt dat prof. Müllers verklarende aantekeningen bij de *Rig Veda Sanhitā* 'bij lange na niet dat gezonde en bedachtzame oordeel, die gematigdheid en spaarzaamheid vertonen, die tot de waardevolste eigenschappen van een tekstverklaarder behoren'.[3] Prof. Müller antwoordt zijn

---

[1] 'De *Agrushada-Parikshai*, die tot op zekere hoogte het stelsel van de inwijding onthult, geeft de bezweringsformule niet', zegt Jacolliot, en voegt eraan toe dat volgens sommige brahmanen 'deze formules nooit werden opgeschreven; ze werden en worden nog steeds in het oor van de adepten gefluisterd' ('van mond tot oor, waarbij fluisterend wordt gesproken' zeggen de vrijmetselaars) (Jacolliot, *Le spiritisme dans le monde*, blz. 108).

[2] *Op.cit*.

[3] *Oriental and Linguistic Studies*, blz. 138.

critici boos dat 'niet alleen de vreugde bitter wordt gemaakt, die de onlosmakelijke beloning is van elk gedegen werk, maar dat zelfzucht, kwaadwilligheid, ja *zelfs leugenachtigheid* de overhand krijgen, en de gezonde groei van de wetenschap wordt belemmerd'. Hij is het 'in veel gevallen oneens met de verklaringen van vedische woorden die door prof. Roth worden gegeven' in zijn *Sanskrit Wörterbuch*; en prof. Whitney zegt beiden goed de waarheid door op te merken dat er ongetwijfeld woorden en uitdrukkingen zijn 'op welk punt beiden later zullen worden verbeterd'.

In deel 1 van zijn *Chips* brandmerkt prof. Müller alle *Veda's*, waaronder de *Atharva-Veda* maar met uitzondering van de *Rig*, als 'theologisch gewauwel', terwijl prof. Whitney eerstgenoemde beschouwt als 'de meest uitgebreide en waardevolste van de vier verzamelingen, onmiddellijk na de *Rig*'.[1] Om terug te komen op het werk van Jacolliot, prof. Whitney brandmerkt hem als een 'knoeier en bedrieger', en dit is, zoals we boven al hebben opgemerkt, het algemene oordeel. Toen echter *La Bible dans l'Inde* verscheen, werd Textor de Ravisi, een geleerd India-kenner die 10 jaar gouverneur van Karikal in India was geweest, door de Société Académique de Saint Quentin verzocht zijn mening te geven over de waarde ervan. Hij was een hartstochtelijk katholiek, en een bittere tegenstander van Jacolliots conclusies waar deze afbreuk deden aan de mozaïsche en katholieke openbaringen, maar toch was hij gedwongen te zeggen: 'Het boek van Jacolliot is eerlijk geschreven, in een gemakkelijke, krachtige, gedreven stijl, met een gemakkelijke en afwisselende redeneertrant, en is boeiend en interessant . . . een geleerd werk over bekende feiten en met vertrouwde argumenten.'[2]

Genoeg. Laat Jacolliot het voordeel van de twijfel hebben, wanneer zulke indrukwekkende autoriteiten van elkaar proberen te bewijzen dat ze incompetente en literaire dagloners zijn. We zijn het helemaal eens met prof. Whitney dat 'de vanzelfsprekende waarheid dat het [voor Europese
(48) critici?] veel gemakkelijker is iets af te breken dan op te bouwen, nergens méér van toepassing is dan op zaken die de archeologie en geschiedenis van India betreffen'.[3]

Babylonië lag toevallig op de weg van de grote stroom van de eerste hindoe-emigratie, en de Babyloniërs waren een van de eerste volkeren die daarvan profiteerden.[4] Deze Khaldi vereerden de maangod, Deus Lunus,

---

[1] *Op.cit.*, blz. 147.

[2] L. Jacolliot, *Christna et le Christ*, blz. 339.

[3] W.D. Whitney, *Oriental and Linguistic Studies*, blz. 98.

[4] Jacolliot schijnt heel logisch de dwaze tegenspraken van sommige taalkundigen, antropologen en oriëntalisten wat betreft hun Akkadische en Semitische manie aan het licht te hebben gebracht. 'Hun ontkenningen zijn misschien niet zo betrouw-

waaruit we kunnen afleiden dat de Akkadiërs – indien dat hun naam moet zijn – tot het volk van de koningen van de maan behoorden, van wie de overlevering zegt dat ze in Prayāga – nu Allahabad – hebben geregeerd. Bij hen werd de drie-eenheid van Deus Lunus in de drie maanfasen gemanifesteerd, terwijl de vierde het viertal vol maakte, en werd het sterven van de maangod voorgesteld door zijn geleidelijke afnemen en uiteindelijke verdwijnen. Deze dood werd door hen allegorisch voorgesteld, en toegeschreven aan de overwinning van de geest van het kwaad op de lichtschenkende godheid, evenals de latere volkeren dat deden met de dood van hun zonnegoden, Osiris en Apollo, door toedoen van Typhon en de grote draak Python, op het moment dat de zon de positie van de winterzonnestilstand bereikte. Babel, Arach en Akkad zijn namen voor de zon. De *Orakels* van Zarathoestra staan vol met duidelijke uitspraken over het onderwerp 'de goddelijke triade'.[1] 'Een drievoudige godheid beschijnt de hele wereld, waarvan een monade het hoofd is', erkent Eerw. dr. Maurice.

'Want vanuit deze triade, in het hart, worden alle dingen bestuurd', zegt een Chaldeeuws orakel.[2] De Phos, Pur en Phlox van Sanchoniathon[3] zijn licht, vuur en vlam, drie manifestaties van de zon, die *één* is. Bel-Saturnus, Jupiter-Bel, en Bel of Baäl-Chom zijn de Chaldeeuwse drie-eenheid;[4] 'de Babylonische Bel werd opgevat in het drie-ene aspect van Belitan, Zeus-Belus (de middelaar) en Baäl-Chom, die Apollo Chomaeus is. Dit was het drie-ene aspect van de 'hoogste God', die volgens Berosus El [Hebreeuws], Bel, Belitan, Mithra of Zervana is, en de naam πατήρ, 'de vader', draagt.'[5] Brahmā, Vishṇu en Śiva[6], die overeenkomen met macht, wijsheid en rechtvaardigheid, die op hun beurt overeenkomen met geest, stof, tijd, en met verleden, heden en toekomst, kan men in de tempel van (49)

baar', schrijft hij. 'De wetenschappers die Turaanse volkeren bedenken, weten heel goed dat er alleen al bij *Manu* meer werkelijke wetenschap en filosofie zijn te vinden dan al wat dit zogenaamde semitisme ons tot nu toe heeft gebracht; maar ze zijn de slaven van een pad dat sommigen van hen de laatste 15, 20 of zelfs 30 jaar volgen. . . . We verwachten daarom niets van de huidige ontwikkelingen. India zal zijn herstel te danken hebben aan de wetenschappers van de volgende generatie' (*La genèse de l'humanité*, blz. 60-1).

[1] Cory, *Ancient Fragments*, ed. 1832, herdruk 1975, Wizards Bookshelf, blz. 247-88.

[2] J. Lydus, *De mensibus*, 20.

[3] Cory, *Ancient Frag*ments, ed. 1832, herdruk 1975, Wizards Bookshelf, blz. 4.

[4] Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 263.

[5] Dunlap, *Vestiges of the Spirit-History of Man*, blz. 281.

[6] Śiva is strikt genomen geen god uit de *Veda's*. Toen de *Veda's* werden geschreven, bekleedde hij onder de goden van het oorspronkelijke India de rang van Mahādeva of Bel.

Ghārāpuri vinden. Duizenden dogmatische brahmanen vereren deze eigenschappen van de vedische godheid, terwijl de ernstige monniken en nonnen van het boeddhistische Tibet alleen de heilige drie-eenheid van de drie hoofddeugden erkennen: *armoede*, *kuisheid* en *gehoorzaamheid* – beleden door de christenen, maar alleen in praktijk gebracht door de boeddhisten en enkele hindoes.

De Perzische drievoudige godheid bestaat ook uit drie personen: Ormazd, Mithra en Ahriman.[1] 'Dit is het beginsel', zegt Porphyrius, 'waarvan de schrijver van het *Chaldeeuwse korte overzicht* zegt: '*Ze zijn van mening dat er één beginsel is in alle dingen, en verklaren dat dat één en goed is*.'[2] De Chinese afgod Sanpao bestaat uit drie aspecten, die in elk opzicht aan elkaar gelijk zijn,[3] en de Peruvianen 'dachten dat hun Tangatanga één in drie, en drie in één was', zegt Faber.[4] De Egyptenaren hebben hun Emepht, Eikton en Ptah;[5] en de drievoudige god, gezeten op de lotus, kan men zien in het museum in St. Petersburg op een gedenkpenning van de noordelijke Tartaren.[6]

Onder de kerkelijke dogma's die de laatste tijd het ergst van de oriëntalisten te lijden hebben gehad, valt vooral het laatstbesprokene op. De goede naam van elk van de drie personen van de antropomorfe godheid als een oorspronkelijke openbaring aan de christenen door Gods wil is door het onderzoek naar haar voorgangers en oorsprong ernstig aangetast. De oriëntalisten hebben over de overeenkomst tussen brahmanisme, boeddhisme en christendom meer bekendgemaakt dan voor het Vaticaan aangenaam was. Drapers bewering dat 'het heidendom door het christendom werd gewijzigd, en het christendom door het heidendom',[7] wordt dagelijks bevestigd. Als hij de tijd van Constantijn bespreekt, zegt hij:

> De Olympus werd in ere hersteld, maar de godheden kregen andere namen. De machtigste provincies hielden vast aan hun aloude opvattin-

---

[1] Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris.

[2] Gallaeus, *Summaria et brevis dogmatum Chaldaicorum* (Pselli expos.), in appendix (blz. 111) bij *Sibyllina oracula*, Amsterdam, 1689.

[3] Navarette, *Tratados históricos, etc., de China*, boek 2, hfst. 10.

[4] *On the Origin of Pagan Idolatry*.

[5] Iamblichus, *De mysteriis aegyptiorum*, 8:3.

[6] Faber, *A Dissertation on the Mysteries of the Cabiri*, deel 1, blz. 315vn.

[7] *The History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 52. Over Isis en Osiris wordt in de Egyptische heilige boeken gezegd dat ze later op aarde zijn verschenen (d.w.z. werden aanbeden) dan Thot, de eerste Hermes, die Trismegistus werd genoemd, en die al hun heilige boeken schreef op bevel van God, of door 'goddelijke openbaring'. De metgezel en leraar van Isis en Osiris was Thot, of Hermes II, die een incarnatie was van de hemelse Hermes.

> gen. Opvattingen over de drie-eenheid werden vastgesteld overeenkomstig de Egyptische overleveringen. Niet alleen werd de verering van Isis onder een nieuwe naam hersteld, maar zelfs haar beeld, staande op de maansikkel, verscheen weer. Het bekende beeld van die godin met het kind Horus in haar armen is tot onze tijd doorgedrongen in de schone artistieke scheppingen van de Madonna en haar kind.[1]

Maar een nog oudere oorsprong dan de Egyptische en Chaldeeuwse kan aan de maagdelijke 'moeder van God', de 'koningin van de hemel' worden toegekend. Hoewel Isis rechtmatig ook de koningin van de hemel (50)
is, en over het algemeen wordt afgebeeld met in haar hand de crux ansata – die is samengesteld uit het wereldkruis en de stauros van de gnostici – is ze veel jonger dan de hemelse maagd, Neith. In een van de graven van de farao's – dat van Ramses, in de vallei van Biban-el-Molouk in Thebe – ontdekte Champollion jr. een schildering, die volgens hem de oudste was die ooit is gevonden. Ze stelt de hemel voor, symbolisch weergegeven door een met sterren bedekte vrouwenfiguur. De geboorte van de zon wordt voorgesteld door de gedaante van een klein kind dat uit de schoot van zijn 'goddelijke moeder' tevoorschijn komt.[2]

In het boek van Hermes, *Poimandres*, wordt in duidelijke, ondubbelzinnige woorden het hele door de christenen aangenomen dogma van de drie-eenheid verkondigd. Poimandres, het GODDELIJKE DENKEN, zegt:

> Ik ben het licht. Ik ben de *nous* of het verstand, en ik ben uw god, en ik ben veel ouder dan het menselijke beginsel dat uit de schaduw tevoorschijn komt. Ik ben de kiem van het denken, het luisterrijke WOORD, de ZOON van God. Bedenk dat wat aldus in u ziet en hoort, het *woord* van de meester is; het is het denken, dat God de Vader is. . . . De hemelse oceaan, de AETHER, die van oost naar west vloeit, is de adem van de vader, het leven-gevende beginsel, de HEILIGE GEEST! . . . Want ze zijn helemaal niet gescheiden, en hun vereniging betekent LEVEN.[3]

Hoe oud de oorsprong van Hermes, die verloren gaat in de onbekende tijd van de kolonisatie van Egypte, misschien ook is, toch is er een nog veel oudere voorspelling die volgens de brahmanen rechtstreeks verband houdt met de Krishṇa van de hindoes. Het is op zijn minst gezegd vreemd dat de christenen beweren dat ze hun godsdienst baseren op een voorspelling in de *Bijbel* die in dat boek nergens voorkomt. In welk hoofdstuk of vers belooft Jehovah, 'de Here God', aan Adam en Eva een verlosser te zullen zenden,

---

[1] *Op.cit.*, blz. 47-8.
[2] Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 104.
[3] L. Ménard, *Hermès Trismégiste*, boek 1, hfst. 1.

die de mensheid zal redden? En de Here God zegt tegen de slang, 'Vijandschap sticht ik tussen jou en de vrouw, tussen jouw nageslacht en het hare; zij verbrijzelen je kop, jij bijt hen in de hiel' (*Genesis* 3:15).

In deze woorden ligt niet de geringste toespeling op een verlosser, en zelfs de scherpzinnigste denker zou daaruit, zoals ze in hoofdstuk 3 van *Genesis* staan, niet iets kunnen halen dat lijkt op wat de christenen erin hebben weten te vinden. Anderzijds belooft Brahmā, in de overleveringen en in *Manu*, rechtstreeks aan het eerste mensenpaar hun een redder te zullen zenden die hun de weg naar verlossing zal wijzen.

'Want van de lippen van een boodschapper van Brahmā, die zal worden geboren in Kurukshetra, in Matsya en het land Pañchāla, ook wel Kanyakubja [maagden-heuvel] genoemd, zullen alle mensen op aarde hun plicht leren', zegt *Manu* (boek 2, śloka's 19 en 20).

De Mexicanen noemen de vader van hun drie-eenheid Itzamna, de zoon Bacab en de heilige geest Ixchel, 'en zeggen dat ze haar [die leer] van
(51) hun voorouders ontvingen'.[1] Onder de Semitische volkeren kunnen we het spoor van de drie-eenheid volgen tot in de prehistorie van de legendarische Sesostris, die door meer dan één criticus wordt vereenzelvigd met Nimrod, 'de grote jager'. Manetho laat het orakel de koning een berisping geven, wanneer laatstgenoemde vraagt: 'Zeg mij, u die sterk is in het vuur, wie vóór mij alle dingen kon overwinnen? en wie zal dat na mij kunnen?' Waarop het orakel antwoordde: 'Eerst God, dan het woord en dan 'de geest'.'[2]

In het voorafgaande ligt de basis voor de hevige haat van de christenen tegen de 'heidenen' en theürgen. Er was te veel *ontleend*; de oude religies en de neoplatonisten waren door hen zozeer geplunderd dat de wereld daardoor enkele duizenden jaren kon worden verbijsterd. Als de oude geloofsovertuigingen niet snel waren vernietigd, dan zou het onmogelijk zijn de christelijke godsdienst te prediken als een nieuwe bedeling, of rechtstreekse openbaring van God de Vader, door God de Zoon en onder de invloed van God de Heilige Geest. Uit politieke noodzaak hadden de kerkvaders – om te voldoen aan de wensen van hun rijke bekeerlingen – zelfs de feesten van Pan ingesteld. Ze gingen zelfs zover dat ze de ceremoniën overnamen die tot die tijd in de wereld van de heidenen in al hun oorspronkelijke *oprechtheid* ter ere van de *God van de tuinen* werden verricht.[3] Het was tijd de banden te verbreken. Ofwel de heidense ere-

---

[1] Lord Kingsborough, *The Antiquities of Mexico*, Londen, 1830-48, blz. 165.

[2] Joannes Malala, *Historia chronica*, Oxford, 1691, deel 1, hfst. 4.

[3] R. Payne Knight, *A Discourse on the Worship of Priapus*, Londen, 1865, blz. 171ev.

dienst en de neoplatonische theürgie met al haar magische ceremonieel moesten voor altijd worden vernietigd, óf de christenen moesten neoplatonisten worden.

De hevige polemieken en de strijd die Irenaeus in zijn eentje voerde met de gnostici zijn te bekend om hier te worden herhaald. Ze werden nog meer dan twee eeuwen lang gevoerd nadat de gewetenloze bisschop van Lyon zijn laatste godsdienstige paradox had geuit. De neoplatonist Celsus, een leerling van de school van Ammonius Saccas, had de christenen in verwarring gebracht, en zelfs de voortgang van het bekeringsproces belemmerd, door met succes te bewijzen dat de oorspronkelijke en zuiverder vormen van de belangrijkste dogma's van het christendom alleen in de leringen van Plato zijn te vinden. Celsus beschuldigde hen van het aannemen van het ergste bijgeloof van het heidendom, en van het inlassen van passages uit de boeken van de sibillen, zonder de betekenis ervan goed te begrijpen. De beschuldigingen waren zo geloofwaardig, en de feiten zo overduidelijk, dat gedurende lange tijd geen christelijke schrijver de uitdaging had durven beantwoorden. Origenes was de eerste die, op dringend verzoek van zijn vriend Ambrosius, de verdediging op zich nam, want, omdat hij tot dezelfde platonische school van Ammonius had behoord, werd hij als de meest bekwame figuur beschouwd om de gegronde beschuldigingen te weerleggen. Maar zijn welsprekendheid schoot te kort, en de enige oplossing die men kon vinden was om de geschriften van Celsus zelf te vernietigen.[1] Dit doel werd pas in de 5de eeuw bereikt, toen er al (52)
kopieën van dat werk waren gemaakt, en velen ze hadden gelezen en bestudeerd. Dat geen exemplaar ervan onze tegenwoordige generatie van wetenschappers heeft bereikt, komt niet omdat er nu geen bestaan, maar eenvoudig omdat de monniken van een bepaalde oosterse kerk op de berg Athos ze niet willen laten zien, en niet willen erkennen dat ze er één in hun bezit hebben.[2] Misschien kennen zijzelf, door hun grote onwetendheid, de waarde van de inhoud van hun manuscripten niet.

---

[1] Bovengenoemde Celsus, die leefde in de 2de en 3de eeuw, is niet Celsus, de Epicurist. Laatstgenoemde schreef verschillende werken tegen de magie, en leefde eerder, tijdens de regeerperiode van Hadrianus.

[2] We hebben deze feiten van een betrouwbare getuige, die geen belang heeft bij het bedenken van zo'n verhaal. Omdat hij zijn been had bezeerd, als gevolg van een val van de stoomboot in het bootje waarmee hij bij de berg aan land zou gaan, werd hij door deze monniken verzorgd, en werd tijdens zijn herstel, door geldelijke en andere geschenken, hun grootste vriend, en won ten slotte hun volle vertrouwen. Toen hij enkele boeken te leen had gevraagd, nam de overste hem mee naar een grote kelder, waarin zij hun gewijde vaten en andere bezittingen bewaren. De overste opende een grote koffer, vol oude, muffe manuscripten en rollen, en nodigde hem

Het uiteendrijven van de eclectische school was de diepste wens van de christenen geworden. Met vurig verlangen hadden ze ernaar uitgezien, en zich erop bezonnen. Ten slotte werd het volbracht. De leden ervan werden
(53) uiteengejaagd door toedoen van de monsters Theophilus, bisschop van Alexandrië, en zijn neef Cyrillus, de moordenaar van de jonge, geleerde en onschuldige Hypatia![1]

Na de martelaarsdood van de dochter van Theon, de wiskundige, bestond er voor de neoplatonisten geen enkele mogelijkheid meer om hun school in Alexandrië voort te zetten. Tijdens het leven van de jeugdige Hypatia hadden haar vriendschap met, en haar invloed op, Orestes, de gouverneur van de stad, de filosofen verzekerd van veiligheid en bescherming tegen hun moordzuchtige vijanden. Door haar dood hadden ze hun machtigste vriendin verloren. Hoezeer zij om haar geleerdheid, edele deugden en karakter werd vereerd door allen die haar kenden, kunnen we afleiden

---

uit 'zich daarmee te *vermaken*'. De man was een wetenschapper, en goed thuis in Grieks en Latijn. 'Ik stond ademloos van verbazing', zegt hij in een privébrief, 'toen ik onder die oude perkamenten, die met zo weinig respect werden behandeld, enige van de waardevolste overblijfselen uit de eerste eeuwen vond, waarvan men tot nu toe dacht dat ze verloren waren gegaan.' Onder andere vond hij een halfvernietigd manuscript, waarvan hij volkomen zeker is dat het een exemplaar moet zijn van de 'Ware Leer', de λόγος ἀληθής van Celsus, waaruit Origenes hele bladzijden citeerde. De reiziger maakte die dag zoveel aantekeningen als hij maar kon, maar toen hij de overste het aanbod deed enige van de door hem aangetroffen geschriften te kopen, merkte hij tot zijn grote verwondering dat geen som geld, hoe groot ook, de monniken in verleiding kon brengen. Ze wisten niet wat de manuscripten inhielden, en 'het kon hun niets schelen', zeiden ze. Maar die 'stapel geschriften', voegden ze eraan toe, was van generatie op generatie aan hen doorgegeven, en er bestond onder hen een overlevering dat deze papieren op een dag het middel zouden worden om het 'grote beest uit de Openbaring', hun erfvijand, de roomse kerk, te vernietigen. Ze vochten en twistten voortdurend met de katholieke monniken, en *wisten* dat er tussen die hele 'stapel' een heilige relikwie was, die hen beschermde. Ze wisten niet *welke* het was, en wilden ze op grond van hun twijfel niet verkopen. Het schijnt dat de overste, een sluwe Griek, zijn misstap inzag en zijn vriendelijkheid betreurde, want hij liet dadelijk de reiziger zijn heiligste erewoord geven, bekrachtigd door een eed die hij hem liet zweren op het beeld van de heilige beschermvrouwe van het eiland, hun geheim nooit te verraden, en in ieder geval de naam van hun klooster nooit te noemen. En toen de gretige lezer, die 14 dagen lang met het lezen van allerlei oude rommel had doorgebracht vóór hij toevallig een kostbaar manuscript ontdekte, ten slotte naar de sleutel vroeg en de wens te kennen gaf om zich nogmaals met de geschriften 'te vermaken', deelde men hem heel naïef mee dat de 'sleutel zoek was', en dat ze hem niet konden vinden. En dus was hij aangewezen op de enkele aantekeningen die hij al had gemaakt.

[1] Zie voor een heel schilderachtige beschrijving van het tragische lot van deze jonge martelares, de historische roman *Hypatia* van Canon Kingsley.

uit de brieven die Synesius, bisschop van Ptolemaïs, aan haar schreef, waarvan fragmenten ons hebben bereikt. 'Mijn hart verlangt naar de tegenwoordigheid van uw goddelijke geest', schreef hij in 413 n.Chr., 'die meer dan wat dan ook de bitterheid van mijn lot zou kunnen verzachten.' Een andere keer zegt hij:

> O, mijn moeder, mijn zuster, mijn lerares, mijn weldoenster! Mijn ziel is heel bedroefd. De herinnering aan mijn kinderen die ik heb verloren, doodt mij. . . . Wanneer ik iets over u hoor en, naar ik hoop, verneem dat u gelukkiger bent dan ikzelf, dan ben ik tenminste maar halfongelukkig.

Wat zouden de gevoelens zijn geweest van deze edelste en waardigste van alle christelijke bisschoppen, die familie en kinderen en geluk had opgegeven voor het geloof waartoe hij was aangetrokken, wanneer een profetisch visioen hem had onthuld dat de enige vriendin die voor hem was overgebleven, zijn 'moeder, zuster, weldoenster', al snel een onherkenbare massa vlees en bloed zou worden, tot moes gestampt onder de slagen van de knots van Petrus de Voorlezer – dat haar jeugdige, onschuldige lichaam in stukken zou worden gehakt, 'het vlees met oesterschelpen van de beenderen gekrabd', en de rest van haar lichaam in het vuur zou worden geworpen, alles op bevel van diezelfde bisschop Cyrillus, die hij zo goed kende – Cyrillus, die HEILIG werd verklaard![1]

In de kronieken van de wereld wordt geen religie vermeld waarvan de geschiedenis zo bloedig is als het christendom. Al het andere, waaronder de traditionele woeste gevechten van het 'uitverkoren volk' met hun naaste verwanten, de afgoden dienende stammen van Israël, verbleekt bij het moordzuchtige fanatisme van de zogenaamde volgelingen van Christus! Zelfs de snelle verbreiding van de islam door het overwinnende zwaard van hun profeet is een rechtstreeks gevolg van de bloedige rellen (54)
en gevechten onder de christenen. Het was de interne oorlog tussen de nestorianen en de cyrillianen, die de islam voortbracht; en in het klooster Bozrah werd het vruchtbare zaadje het eerst gezaaid door de nestoriaanse

[1] We vragen de lezer te bedenken dat dezelfde Cyrillus ervan werd beschuldigd en dat werd bewezen, dat hij de gouden en zilveren sieraden van zijn kerk had verkocht, en het geld had uitgegeven. Hij erkende schuld, maar probeerde zich te verontschuldigen omdat hij het geld voor de armen zou hebben gebruikt; hij kon dit echter niet bewijzen. Zijn dubbelhartigheid tegenover Arius en diens partij is bekend. Zo verschijnt een van de eerste christelijke heiligen, de grondlegger van de drie-eenheid, in de pagina's van de geschiedenis als een moordenaar en dief! [Noot vert.: Hier zijn twee Cyrillussen verward; de beschuldiging van diefstal betreft Cyrillus, bisschop van Jeruzalem, en niet die van Alexandrië.]

monnik Bahira. Overvloedig besproeid met rivieren van bloed, is de boom van Mekka gegroeid tot we hem in onze eeuw bijna 200 miljoen mensen zien overschaduwen. De onlangs (1876) bedreven Bulgaarse wreedheden zijn slechts het natuurlijke product van de overwinning van Cyrillus en de Maria-vereerders.

De wrede, sluwe politicus, de intrigerende monnik, werd door de kerkgeschiedenis verheerlijkt met de aureool van een heilige martelaar. De beroofde filosofen, de neoplatonisten en de gnostici werden in de hele wereld dagelijks gedurende lange, treurige eeuwen door de kerk vervloekt. De vloek van de onverschillige godheid werd elk uur afgeroepen over de magische rituelen en theürgische praktijken, terwijl de christelijke geestelijkheid zelf eeuwenlang van *tovenarij* gebruikmaakte. Hypatia, de roemrijke maagd en filosoof, werd in stukken gereten door de christelijke horden. En vrouwen zoals Catharina de' Medici, Lucretia Borgia, Johanna van Napels en de Isabella's van Spanje werden aan de wereld voorgesteld als de trouwe dochters van de kerk – sommigen werden zelfs door de paus gedecoreerd met de orde van de 'onbevlekte roos', het hoogste symbool van vrouwelijke zuiverheid en deugd, een aan de maagd-moeder van God gewijd symbool! Dat zijn de voorbeelden van menselijke gerechtigheid! Hoeveel minder godslasterlijk schijnt het volledig verwerpen van Maria als een onbevlekte godin, dan het afgodisch vereren van haar, vergezeld van zulke praktijken.

In het volgende hoofdstuk zullen we enkele voorbeelden geven van tovenarij, zoals die onder de bescherming van de roomse kerk werd beoefend.

2

Christelijke misdaden en heidense deugden

De uitgestrektheid van de hel willen ze bepalen
Om u over haar omvang en grenzen te verhalen. . . .
Waar zielen gerookt worden in het gevang,
Als Westfaalse ham of ossentong,
Om verlost te worden door missen en gezang.
– J. Oldham, *Satires upon the Jesuits*, 1681

York – Maar u bent onmenselijker, onverbiddelijker, ja, tien keer zo erg als tijgers van Hyrcanië.
– Shakespeare, *King Henry VI*, 3de deel, 1ste bedrijf, 4de toneel

Warwick – En mannen, luister, ontzie geen feeks omdat ze een meisje is, laat er genoeg van zijn; zet tonnen pek bij de brandstapel.
– Shakespeare, *King Henry VI*, 1ste deel, 5de bedrijf, 4de toneel

In het beroemde boek van Bodin over tovenarij[1] wordt een afschuwelijk verhaal verteld over Catharina de' Medici. De schrijver was een geleerde publicist die gedurende 20 jaar van zijn leven in de archieven van bijna alle belangrijke steden van Frankrijk authentieke documenten verzamelde om een volledig werk samen te stellen over tovenarij, magie en de kracht van verschillende 'demonen'. Zijn boek is, om Éliphas Lévi[2] te citeren, een hoogstmerkwaardige verzameling

> bloedige en afschuwelijke feiten, daden die getuigen van weerzinwekkend bijgeloof, en domme, wrede arrestaties en terechtstellingen. Verbrand iedereen! scheen de inquisitie te zeggen – God zal gemakkelijk de zijnen uitselecteren! Arme dwazen, hysterische vrouwen en zwakzinnigen werden zonder genade levend geroosterd omdat ze als misdaad de magie hadden beoefend. Maar hoeveel grote boosdoeners ontsnapten tegelijkertijd aan deze onrechtvaardige en bloedige *gerechtigheid*! Bodin maakt ons daarvan volkomen bewust.

Koningin Catharina, de vrome christen – die zich in de ogen van de kerk van Christus zo verdienstelijk heeft gemaakt door de afschuwelijke en

[1] *De la démonomanie des sorciers*, Parijs 1587.
[2] *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 2, hfst. 15.

onvergetelijke slachting tijdens de Bartholomeüsnacht – had een afvallige Jacobijnse priester in dienst. Hij was goed op de hoogte van de 'zwarte kunst', waarvan de familie De' Medici zo vaak gebruikmaakte, en had de dankbaarheid en bescherming van zijn vrome meesteres verworven door zijn ongeëvenaarde vaardigheid in het op afstand doden van mensen, door op hen lijkende wassenbeelden onder het opzeggen van verschillende bezweringen te folteren. Herhaaldelijk is beschreven hoe men daarbij te werk gaat, zodat we het hier eigenlijk niet hoeven te herhalen.

(56) Karel leed aan een ongeneeslijke ziekte. De koningin-moeder, die bij zijn dood alles had te verliezen, nam haar toevlucht tot dodenbezwering, en raadpleegde het orakel van het 'bloedende hoofd'. Voor deze helse handeling moest een kind worden onthoofd dat grote schoonheid en zuiverheid moest bezitten. In het geheim was het voor zijn eerste communie voorbereid door de *kapelaan* van het paleis, die in het complot zat, en op de daarvoor vastgestelde dag werd om middernacht in de kamer van de zieke, en alleen in tegenwoordigheid van Catharina en enkele van haar medeplichtigen, de 'zwarte mis' opgedragen. Laten we het verdere verhaal vertellen zoals we dat vinden in een van Lévi's werken:

> Bij die mis, die werd opgedragen voor het beeld van de demon, die onder zijn voeten een omgekeerd kruis had, wijdde de tovenaar twee hosties, een zwarte en een witte. De witte werd gegeven aan het kind, dat men binnenbracht, gekleed als om gedoopt te worden, en dat onmiddellijk na zijn communie op de treden van het altaar werd vermoord. Zijn hoofd dat met één slag van de romp werd gescheiden, werd nog bevend op de grote zwarte hostie geplaatst die de bodem van de avondmaalsschotel bedekte, en vervolgens op een tafel gezet waar enkele mysterieuze lampen brandden. Dan begon de bezwering, waarbij de demon werd gelast om orakel te spreken, en door middel van dit hoofd een geheime vraag te beantwoorden, die de koning niet hardop durfde uit te spreken, en die hij aan niemand had toevertrouwd. Daarop was er in het hoofd van deze arme kleine martelaar een zwakke vreemde stem te horen, die niets menselijks had.[1]

De tovenarij baatte niets; de koning stierf, en Catharina bleef de trouwe dochter van Rome!

Wat vreemd dat Des Mousseaux, die bij het opstellen van zijn vreselijke aanklacht tegen de spiritisten en andere tovenaars zo vrijelijk gebruikmaakt van het materiaal van Bodin, deze interessante episode over het hoofd zag!

Het is een door vele getuigen bevestigd feit dat paus Sylvester II door

[1] *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 2, hfst. 15.

kardinaal Benno in het openbaar ervan werd beschuldigd een tovenaar en bezweerder te zijn. Het koperen 'orakel-sprekende hoofd' dat door zijne heiligheid was vervaardigd, was van dezelfde soort als het door Albertus Magnus gemaakte hoofd. Dit laatste werd door Thomas van Aquino aan stukken gesmeten, niet omdat het het werk was van of bewoond werd door een 'demon', maar omdat het spook dat door mesmerische kracht in dat hoofd was vastgezet, onophoudelijk praatte, en zijn gebabbel de welsprekende heilige hinderde bij het uitwerken van zijn wiskundige vraagstukken. Die hoofden en andere sprekende beelden, trofeeën van de magische bekwaamheid van monniken en bisschoppen, waren facsimiles van de 'bezielde' goden uit de tempels van de oudheid. De beschuldiging die tegen de paus werd ingebracht, werd in die tijd bewezen. Ook werd aangetoond dat hij voortdurend werd vergezeld door 'demonen' of geesten. In het vorige hoofdstuk hebben we Benedictus IX, Johannes XX en Gregorius VI en VII genoemd, die allen als magiërs bekendstonden. Laatstgenoemde paus was bovendien de beroemde Hildebrand, van wie werd gezegd dat hij zo goed 'de bliksem uit zijn mouw kon schudden' – een uitdrukking die de (57)
eerbiedwaardige spiritistische schrijver Howitt doet vermoeden dat 'dit de oorsprong van de beroemde donder van het Vaticaan was'.[1]

De magische verrichtingen van de bisschop van Regensburg, en die van de 'doctor angelicus', Thomas van Aquino, zijn te goed bekend om herhaald te hoeven worden, maar we kunnen nader toelichten hoe de 'illusies' van eerstgenoemde werden teweeggebracht. Terwijl de katholieke bisschop zo knap was om de mensen op een bitterkoude winteravond te doen geloven dat ze genoten van een prachtige zomerdag, en de ijspegels aan de takken van de bomen in de tuin op evenzovele tropische vruchten liet lijken, passen ook de hindoemagiërs tot op de huidige dag zulke biologerende krachten toe, en beweren door god noch duivel te worden geholpen. Zulke 'wonderen' worden alle teweeggebracht door dezelfde menselijke kracht die ieder mens eigen is, als hij maar zou weten hoe hij haar moet ontwikkelen.

Tegen de tijd van de reformatie was het bestuderen van alchemie en magie onder de geestelijkheid zo algemeen geworden dat het tot een groot schandaal leidde. Kardinaal Wolsey werd voor het hof en de geheime raad openlijk ervan beschuldigd samen te zweren met een tovenaar, Wood genaamd, die zei dat 'de edelachtbare kardinaal een ring bezat die de kracht had dat hij alles kreeg wat hij van de koning als gunst vroeg', en hij voegde eraan toe dat 'de jonge Cromwell, toen hij . . . bediende was in het huis van de edelachtbare kardinaal . . . veel boeken las, en vooral het boek

[1] *History of the Supernatural*, deel 1, blz. 483.

van Salomo . . . en de metalen bestudeerde, en welke krachten ze bezaten volgens de canon van Salomo'. Dit, en verschillende andere even merkwaardige gevallen, kan men vinden in de geschriften van Cromwell in het Britse Staatsarchief.[1]

Een priester, William Stapleton genaamd, werd tijdens de regeerperiode van Hendrik VIII als bezweerder gevangen genomen, en een verslag van zijn avonturen wordt nog in het Britse Staatsarchief bewaard. De Siciliaanse priester, die door Benvenuto Cellini een dodenbezweerder wordt genoemd, werd door zijn succesvolle bezweringen beroemd, en werd nooit lastiggevallen. Het merkwaardige avontuur van Cellini met hem in het Colosseum, waar de priester een heel leger duivels opriep, is bij het lezend publiek goed bekend. De daaropvolgende ontmoeting van Cellini met zijn maîtresse, zoals de bezweerder had voorspeld en teweeggebracht, precies op het door hem vastgestelde tijdstip, moet vanzelfsprekend als een 'merkwaardig toeval' worden beschouwd.[2] In het laatste deel van de 16de eeuw was er nauwelijks een parochie te vinden waar de priesters geen magie en alchemie bestudeerden. Het uitdrijven van duivels door bezwering 'in navolging van Christus', die tussen twee haakjes nooit bezwering toepaste, bracht de geestelijkheid ertoe zich openlijk toe te leggen op 'gewijde' magie, in tegenstelling tot zwarte kunst; en van laatstgenoemde misdaad werd iedereen beschuldigd die geen priester of monnik was.

(58) De roomse kerk bewaarde de occulte kennis die ze op de eens vruchtbare velden van de theürgie had verzameld nauwlettend voor eigen gebruik, en zond alleen diegenen naar de brandstapel die op haar gebied van de *Scientia Scientiarum* 'stroopten', alsmede hen van wie de zonden niet door de monnikspij konden worden verborgen. Het bewijs daarvoor ligt in de verslagen van de geschiedenis. 'In de loop van slechts 15 jaar, tussen 1580 en 1595, verbrandde president Remigius alleen al in de provincie Lotharingen 900 heksen', zegt Thomas Wright in zijn *Sorcery and Magic*.[3] Het was in die tijd, rijk aan kerkelijke moorden en ongeëvenaard in wreedheid en gewelddadigheid, dat Jean Bodin schreef.

Terwijl de orthodoxe geestelijkheid door magische bezweringen hele legioenen 'demonen' opriep, en niet door de autoriteiten werd lastiggevallen mits ze maar vasthield aan de vastgestelde dogma's en geen ketterij onderwees, werden aan de andere kant daden van ongeëvenaarde wreedheid op arme ongelukkige dwazen bedreven. Gabriël Malagrida, een oude man van 80 jaar, werd in 1761 door deze evangelische Jack Ketch ver-

[1] Thomas Wright, *Narratives of Sorcery and Magic*, deel 1, blz. 203-4.
[2] *Op.cit.*, deel 1, blz. 219ev.
[3] *Op.cit.*, deel 1, blz. 300.

brand. In de bibliotheek van Amsterdam bevindt zich een kopie van het verslag van zijn beruchte proces, een vertaling van de Lissabonse uitgave. Hij werd beschuldigd van tovenarij en onwettige omgang met de duivel, die 'hem de *toekomst* had onthuld' (?). De voorspelling, door de Aartsvijand meegedeeld aan de arme helderziende jezuïet, wordt in de volgende woorden weergegeven:

> De beklaagde heeft bekend dat de duivel, in de vorm van de heilige maagd, hem had bevolen het leven van de antichrist [?] te beschrijven, en hem had gezegd dat hij, Malagrida, een tweede Johannes was, maar met een duidelijker boodschap dan Johannes de Evangelist; dat er drie antichristen moesten komen, en dat de laatste in Milaan in het jaar 1920 zou worden geboren uit een monnik en een non; dat hij met Proserpina, één van de helse furiën, zou trouwen . . .

De voorspelling kan over 43 jaar worden geverifieerd. Zelfs al zouden alle uit monniken en nonnen geboren kinderen antichristen worden als men ze volwassen liet worden, dan zou dat feit veel minder betreurenswaardig zijn dan de ontdekkingen die men in zoveel kloosters heeft gedaan wanneer de fundamenten om een of andere reden werden blootgelegd. Als we aan de bewering van Luther[1] geen waarde zouden moeten hechten op grond van zijn haat tegen het pausdom, dan kunnen we soortgelijke ontdekkingen noemen die kortgeleden in Oostenrijks en Russisch Polen werden gedaan. Luther spreekt over een visvijver in Rome, gelegen bij een nonnenklooster, waarin men, toen hij op bevel van paus Gregorius werd uitgeruimd, op de bodem meer dan 6000 kinderschedels vond, en over een nonnenklooster in Neinburg in Oostenrijk, waarvan de fundamenten toen ze werden doorzocht dezelfde relikwieën van celibaat en kuisheid opleverden!

Ecclesia non novit sanguinem! (De kerk dorst niet naar bloed!) herhaalden de in purper gehulde kardinalen nederig. En ter voorkoming van bloedvergieten, waarvan ze een afschuw hadden, stelden ze de heilige inquisitie in. Indien het waar is, zoals de occultisten beweren en de wetenschap half bevestigt, dat onze geringste daden en gedachten onuitwisbaar op de eeuwige spiegel van de astrale ether worden afgedrukt, dan moet (59)
ergens in het grenzeloze gebied van het onzichtbare heelal de afdruk te vinden zijn van een merkwaardig beeld. En wel dat van een prachtige standaard, wapperende in de hemelse bries aan de voet van de grote 'witte troon' van de Almachtige. Op een rood veld een kruis, het symbool van 'de zoon van God die voor de mensheid is gestorven', met een *olijftak* aan de ene kant, en een zwaard, tot het gevest met geronnen mensenbloed bevlekt,

[1] *Tischreden*, blz. 307.

aan de andere kant. Een opschrift in gouden letters ontleend aan de *Psalmen* luidde als volgt: *Exurge, Domine, et judica causam meam* (Sta op, o Heer! en oordeel mijn zaak; zie *Psalmen* 82:8). Want zo ziet de standaard van de inquisitie eruit op een foto die we bezitten van het origineel in het Escorial ten westen van Madrid.

Onder deze christelijke standaard verbrandde Thomas de Torquemada, de biechtvader van koningin Isabella, in de korte tijd van 14 jaar meer dan 10.000 personen, en veroordeelde er nog eens 80.000 tot de pijnbank. De bekende schrijver Orobio, die zolang gevangen werd gehouden en ternauwernood aan de vlammen van de inquisitie ontkwam, maakte deze instelling in zijn werken onsterfelijk toen hij eenmaal in Holland in vrijheid was. Hij vond dat men op geen betere manier tegen de heilige kerk kon ageren dan door het joodse geloof aan te nemen en zich zelfs te laten besnijden. Een schrijver over de inquisitie zegt:

> In de kathedraal van Saragossa staat de graftombe van een bekende inquisiteur. Zes pilaren omringen de tombe; *aan elk daarvan is een Moor vastgeketend*, in afwachting om te worden verbrand. Naar aanleiding daarvan merkt St. Foix openhartig op: Als ooit de Jack Ketch van een land rijk genoeg zou zijn om een prachtige tombe te hebben, dan zou deze uitstekend als model kunnen dienen![1]

Om haar compleet te maken hadden de bouwers van de tombe echter niet moeten nalaten een basreliëf te maken van het bekende paard dat wegens tovenarij en hekserij werd verbrand. Granger vertelt het verhaal alsof het in zijn tijd zou zijn gebeurd. Het arme dier 'was geleerd om de figuren op kaarten, en ook het tijdstip op een klok te onderscheiden. Paard en eigenaar werden beide door de heilige inquisitie beschuldigd van omgang met de duivel, en beide werden in 1601 in Lissabon met een groot ceremonieel van een *auto-da-fé* als tovenaars verbrand!'[2]

Deze onsterfelijke instelling van het christendom bleef niet zonder haar Dante om haar lof te bezingen. 'Macedo, een Portugese jezuïet,' zegt de schrijver van *Demonologia*, 'heeft de oorsprong van de inquisitie ontdekt in het aardse paradijs, en durft te beweren dat God de eerste was die het ambt van inquisiteur uitoefende over Kaïn en de werklieden van Babel!'[3]

In de middeleeuwen werden de magie en de tovenarij door de geestelijkheid nergens méér beoefend dan in Spanje en Portugal. De Moren waren diep doorgedrongen in de occulte wetenschappen, en in Toledo, Sevilla en Salamanca waren ooit de grote scholen voor magie. De kabba-

[1] *Demonologia*, blz. 302.
[2] James Granger, *Biographical History of England*, 1769.
[3] *Op.cit.*, blz. 304-6.

listen van laatstgenoemde stad waren bedreven in alle verborgen wetenschappen; ze kenden de eigenschappen van edelstenen en andere mineralen, en hadden aan de alchemie haar diepste geheimen ontfutseld. (60)

De authentieke documenten die betrekking hebben op het grote proces van de Maréchale d'Ancre gedurende het regentschap van Maria de' Medici, onthullen dat de ongelukkige vrouw stierf door toedoen van de priesters met wie ze zich als een echte Italiaanse omringde. Ze werd door het volk van Parijs van tovenarij beschuldigd, omdat ze, zoals bij het ceremonieel van de uitbanning wordt gedaan, pas gedode witte hanen zou hebben gebruikt. Omdat zijzelf dacht dat ze voortdurend was behekst, en in een zeer zwakke gezondheidstoestand verkeerde, liet de Maréchale het ceremonieel van de uitbanning in de kerk van de augustijnen in het openbaar op zich toepassen; wat de hanen betreft, die gebruikte zij om ze op het voorhoofd te leggen wegens vreselijke hoofdpijnen. Dit was haar aangeraden door Montalto, de joodse arts van de koningin, en door de Italiaanse priesters.

In de 16de eeuw werd de pastoor van Bargota van het bisdom Calahorra, in Spanje, om zijn magische vermogens beschouwd als een wereldwonder. Men zei dat zijn meest opmerkelijke vermogen bestond in het verplaatsen van zichzelf naar een verafgelegen land, daar politieke of andere gebeurtenissen bij te wonen, en vervolgens naar huis terug te keren om ze in zijn eigen land te voorspellen. Hij had een huisgeest, die hem jarenlang trouw diende, zegt de *Kroniek*, maar de pastoor werd ondankbaar en bedroog hem. Toen hij eens door zijn demon op de hoogte werd gebracht van een samenzwering tegen het leven van de paus, als gevolg van een intrige van laatstgenoemde met een schone dame, begaf de pastoor zich (in zijn astrale dubbel, natuurlijk) naar Rome, en redde op die manier het leven van zijne heiligheid. Daarna kreeg hij berouw, bekende aan de galante paus zijn zonden, en *kreeg absolutie*. 'Bij zijn terugkeer werd hij voor de vorm in hechtenis genomen door de inquisiteurs van Logroño, maar hij werd heel snel vrijgesproken en weer in vrijheid gesteld.'[1]

Broeder Pietro, een dominikaner monnik uit de 14de eeuw – de magiër die een *demon*, genaamd Zequiel, schonk aan de bekende dr. Eugenio Torralva, een aan het huis van de admiraal van Castilië verbonden arts – werd beroemd door het latere proces van Torralva. De procedure en de omstandigheden waaronder dit buitengewone proces plaatsvond, worden beschreven in de oorspronkelijke geschriften die in het archief van de inquisitie worden bewaard. De kardinaal van Volterra en de kardinaal van Santa Cruz hebben beiden Zequiel gezien en met hem gecommuniceerd;

[1] Thomas Wright, MA, FSA, enz., corresponderend lid van het Institut de France, *Narratives of Sorcery and Magic*, deel 2, blz. xx, xviii.

gedurende het hele leven van Torralva heeft Zequiel bewezen een zuivere, vriendelijke, elementaal te zijn, die veel goede daden verrichtte, en is de arts tot zijn laatste levensuur trouw gebleven. Op grond daarvan sprak zelfs de inquisitie Torralva vrij; en hoewel hem onsterfelijke roem is verzekerd door de satire van Cervantes, zijn noch Torralva noch de monnik Pietro verzonnen helden, maar historische personen die worden vermeld in
(61) kerkelijke documenten van Rome en Cuenca, de stad waarin het proces tegen de arts van 1528 tot 1530 plaatsvond.[1]

Het boek van dr. W.G. Soldan uit Stuttgart is in Duitsland even beroemd geworden als Bodins boek *De la démonomanie* in Frankrijk. Het is de meest complete Duitse verhandeling over hekserij uit de 16de eeuw. Wie geïnteresseerd is in de geheime methoden die ten grondslag liggen aan deze duizenden legale moorden die zijn begaan door een geestelijkheid die voorwendde in de duivel te geloven en erin slaagde anderen erin te doen geloven, zal ze in het bovengenoemde boek kunnen vinden.[2] Op scherpzinnige wijze wordt aangetoond dat de werkelijke oorzaak van de dagelijks voorkomende beschuldigingen en doodvonnissen wegens tovenarij ligt in persoonlijke en politieke vijandschap, en bovenal in de haat van katholieken tegen protestanten. Op elke bladzijde van de bloedige tragedies ziet men de geraffineerde werkwijze van de jezuïeten; en in Bamberg en Würzburg, waar deze waardige zonen van Loyola in die tijd het machtigst waren, waren de gevallen van hekserij het talrijkst. Op de volgende bladzijden geven we een merkwaardige lijst van enkele slachtoffers, onder wie veel kinderen tussen de 7 en 8 jaar, en veel protestanten. T. Wright zegt:

> De misdaad van de meeste mensen die in de eerste helft van de 17de eeuw in Duitsland wegens tovenarij op de brandstapel omkwamen, bestond in het aanhangen van de godsdienst van Luther . . . en de kleinzielige vorsten waren niet ongenegen om elk voorwendsel aan te grijpen om zich te verrijken . . . de mensen die het meest werden vervolgd, waren diegenen van wie de bezittingen aanzienlijk waren. . . . Zowel in Bamberg als in Würzburg was de bisschop op zijn grondgebied soeverein vorst. De vorst en bisschop Johann Georg II, die over Bamberg regeerde . . . maakte, na verschillende vergeefse pogingen om het lutheranisme uit te roeien, zijn regering berucht door een reeks bloedige heksenprocessen, die de kronieken van die stad onteren. . . . We kunnen een indruk krijgen van de manier waarop zijn waardige handlanger[3] te

[1] *Narratives of Sorcery and Magic*, deel 2, blz. xviii.

[2] Dr. W.G. Soldan, *Geschichte der Hexenprocesse, aus den Quellen dargestellt*, Stuttgart, 1843.

[3] Friedrich Förner, hulpbisschop van Bamberg, schrijver van een verhandeling tegen ketters en tovenaars, onder de titel *Panoplia armaturae Dei*.

werk ging door de mededeling van de meest authentieke geschiedschrijvers . . . dat tussen 1625 en 1630 in de twee gerechtshoven van Bamberg en Zeil niet minder dan 900 processen plaatsvonden; een in Bamberg in 1659 op last van de autoriteiten uitgegeven brochure stelt het aantal personen die bisschop Johann Georg wegens tovenarij had laten verbranden op 600.[1]

We betreuren het dat plaatsgebrek ons belet een van de opmerkelijkste lijsten van verbrande heksen ter wereld te geven; we zullen niettemin enkele fragmenten geven van het oorspronkelijke verslag zoals dat in Haubers *Bibliotheca magica*[2] is afgedrukt. Eén blik op deze afschuwelijke (62)
lijst van moorden in naam van Christus is voldoende om te zien dat van 162 verbrande personen meer dan de helft worden aangeduid als *vreemdelingen* (d.w.z. protestanten) in deze gastvrije stad; onder de andere helft vinden we 34 kinderen, waarvan het oudste 14 was, en het jongste een baby van dr. Schütz. Om de lijst korter te maken, zullen we van elk van de 29 *verbrandingen* alleen de meest frappante vermelden.[3]

BIJ DE EERSTE VERBRANDING, VIER PERSONEN.
De weduwe van de oude Ancker.
De vrouw van Liebler.
De vrouw van Gutbrodt.
De vrouw van Höcker.

BIJ DE TWEEDE VERBRANDING, VIER PERSONEN.
Twee vreemde vrouwen (namen onbekend).
De oude vrouw van Beutler.

BIJ DE DERDE VERBRANDING, VIJF PERSONEN.
Tungersleber, een minstreel.
Vier vrouwen van burgers.

BIJ DE VIERDE VERBRANDING, VIJF PERSONEN.
Een vreemde man.

---

[1] *Narratives of Sorcery and Magic*, deel 2, blz. 183-5.

[2] Vgl. T. Wright, *Op.cit.*, deel 2, blz. 187-94.

[3] Naast deze verbrandingen in Duitsland, waarvan er vele duizenden waren, vinden we in Drapers *Conflict between Religion and Science* enkele zeer interessante uitspraken. Op blz. 146 zegt hij: 'De families van de veroordeelden werden voorgoed in het ongeluk gestort. Llorente, de geschiedschrijver van de inquisitie, berekent dat Torquemada en zijn medewerkers in de loop van 18 jaar 10.220 personen op de brandstapel, en 6.860 bij verstek, verbrandden, en 97.321 op andere wijze straften! . . . Met onuitsprekelijke walging en verontwaardiging vernemen we dat de pauselijke regering veel geld verdiende door aan de rijken aflaten te verkopen om zich veilig te stellen voor de inquisitie.'

BIJ DE VIJFDE VERBRANDING, NEGEN PERSONEN.
Lutz, een vooraanstaande winkelier.
De vrouw van Baunach, een senaatslid.

BIJ DE ZESDE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
De dikke vrouw van de kleermaker.
Een vreemde man.
Een vreemde vrouw.

(63) BIJ DE ZEVENDE VERBRANDING, ZEVEN PERSONEN.
Een vreemd meisje van 12 jaar.
Een vreemde man, een vreemde vrouw.
Een vreemde schout (Schultheiss).
Drie vreemde vrouwen.

BIJ DE ACHTSTE VERBRANDING, ZEVEN PERSONEN.
Baunach, een senaatslid, de dikste burger van Würzburg.
Een vreemde man.
Twee vreemde vrouwen.

BIJ DE NEGENDE VERBRANDING, VIJF PERSONEN.
Een vreemde man.
Een moeder en dochter.

BIJ DE TIENDE VERBRANDING, DRIE PERSONEN.
Steinacher, een heel rijke man.
Een vreemde man, een vreemde vrouw.

BIJ DE ELFDE VERBRANDING, VIER PERSONEN.
Twee vrouwen en twee mannen.

BIJ DE TWAALFDE VERBRANDING, TWEE PERSONEN.
Twee vreemde vrouwen.

BIJ DE DERTIENDE VERBRANDING, VIER PERSONEN.
Een meisje van 9 of 10 jaar.
Een jonger meisje, haar zusje.

BIJ DE VEERTIENDE VERBRANDING, TWEE PERSONEN.
De moeder van de twee bovengenoemde meisjes.
Een meisje van 24 jaar.

BIJ DE VIJFTIENDE VERBRANDING, TWEE PERSONEN.
Een jongen van 12 jaar van de lagere school.
Een vrouw.

BIJ DE ZESTIENDE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
Een jongen van 10 jaar.

BIJ DE ZEVENTIENDE VERBRANDING, VIER PERSONEN.
Een jongen van 11 jaar.
Een moeder en dochter.

BIJ DE ACHTTIENDE VERBRANDING, ZES PERSONEN. (64)
Twee jongens van 12 jaar.
De dochter van dr. Junge.
Een meisje van 15 jaar.
Een vreemde vrouw.

BIJ DE NEGENTIENDE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
Een jongen van 10 jaar.
Een andere jongen van 12 jaar.

BIJ DE TWINTIGSTE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
Göbels kind, het mooiste meisje van Würzburg.
Twee jongens, beide 12 jaar oud.
Steppers dochtertje.

BIJ DE EENENTWINTIGSTE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
Een jongen van 14 jaar.
Het zoontje van senaatslid Stolzenberger.
Twee oud-leerlingen.

BIJ DE TWEEËNTWINTIGSTE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
Stürman, een rijke kuiper.
Een vreemde jongen.

BIJ DE DRIEËNTWINTIGSTE VERBRANDING, NEGEN PERSONEN.
David Crotens zoontje van 9 jaar.
De twee zonen van de kok van de vorst, de één 14, de ander 10 jaar oud.

BIJ DE VIERENTWINTIGSTE VERBRANDING, ZEVEN PERSONEN.
Twee jongens in het ziekenhuis.
Een rijke kuiper.

BIJ DE VIJFENTWINTIGSTE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
Een vreemde jongen.

BIJ DE ZESENTWINTIGSTE VERBRANDING, ZEVEN PERSONEN.
Weydenbusch, een senaatslid.
Het dochtertje van Valkenberger.
Het zoontje van de stadsschout.

BIJ DE ZEVENENTWINTIGSTE VERBRANDING, ZEVEN PERSONEN.
Een vreemde jongen.

Een vreemde vrouw.
Nog een jongen.

(65) BIJ DE ACHTENTWINTIGSTE VERBRANDING, ZES PERSONEN.
Een baby, het dochtertje van dr. Schütz.
Een blind meisje.

BIJ DE NEGENENTWINTIGSTE VERBRANDING, ZEVEN PERSONEN.
De dikke edelvrouw.
Een doctor in de theologie.

Samenvatting

'Vreemde' mannen en vrouwen, d.w.z. *protestanten*	28	
Burgers, kennelijk allen RIJKE mensen	100	
Jongens, meisjes en kleine kinderen	34	
In 19 maanden	162	personen

'Er waren', zegt Wright, 'onder de heksen meisjes van 7 tot 10 jaar oud, van wie er 27 werden veroordeeld en verbrand' bij enkele andere verbrandingen.

> Het aantal mensen dat bij deze verschrikkelijke processen voor de rechter werd gebracht was zo groot, en ze werden met zo weinig consideratie behandeld, dat het de gewoonte was niet eens de moeite te nemen hun namen op te schrijven, maar ze werden vermeld als beklaagde nr. 1, nr. 2, nr. 3, enz. De jezuïeten namen hen onder vier ogen de biecht af.[1]

Hoeveel plaats is er in een theologie die zulke brandoffers eist om de bloedige lusten van haar priesters te bevredigen, voor de volgende vriendelijke woorden:

> Laat de kinderen bij mij komen, houdt ze niet tegen, want het koninkrijk van God behoort toe aan wie is zoals zij.
>
> Zo is het ook bij jullie Vader . . . hij wil niet dat één van deze kleinen verloren gaat.
>
> Maar wie een van deze kleinen die in mij geloven kwaad doet, die kan maar beter met een molensteen om zijn nek in zee worden geworpen en in de diepte verdrinken.[2]

We hopen oprecht dat bovenstaande woorden voor deze verbranders van kinderen geen zinloos dreigement blijken te zijn.

---

[1] *Sorcery and Magic*; 'The Burnings at Würzburg', deel 2, blz. 186.
[2] *Marcus* 10:14; *Lucas* 18:16; *Mattheus* 18:6, 14, 19:14.

Weerhield dit bloedbad in naam van hun Moloch-God deze schattenjagers ervan zelf hun toevlucht te nemen tot de zwarte kunst? Helemaal niet, want onder geen enkele klasse van mensen waren zij die 'huisgeesten' raadpleegden, talrijker dan onder de geestelijkheid in de 15de, 16de en 17de eeuw. Het is waar dat er enkele katholieke priesters onder de slachtoffers waren, maar hoewel deze in het algemeen ervan werden beschuldigd 'tot praktijken te zijn gebracht te afschuwelijk om te beschrijven', was dit (66)
niet het geval. Bij de 29 boven meegedeelde verbrandingen, vinden we de namen van 12 vicarissen, 4 domheren en 2 doctoren in de theologie, die *levend werden verbrand*. Maar we hoeven slechts de in die tijd uitgegeven boeken op te slaan om ons ervan te overtuigen dat alle roomse priesters die ter dood werden gebracht van 'verfoeilijke ketterij' werden beschuldigd, d.w.z. een geneigdheid tot hervorming – een veel afschuwelijker misdaad dan tovenarij.

Wie wil weten hoe de katholieke geestelijkheid bij het uitbannen van duivels, wraak nemen en najagen van rijkdom, werk en plezier wist te verenigen, verwijzen we naar deel 2, hfst. 1, van W. Howitts *History of the Supernatural*. 'Alle vormen van bezweringen en aanroepingen werden vastgelegd in een boek getiteld *Pneumatologia occulta et vera*', zegt deze deskundige schrijver. En dan geeft hij een lange beschrijving van de favoriete *modus operandi*. In *Dogme et rituel de la haute magie* van wijlen Éliphas Lévi, dat door Des Mousseaux zo wordt bespot en geminacht, staat over de griezelige ceremoniën en praktijken niets wat niet wettig, en met stilzwijgende zo niet openlijke toestemming van de kerk, door de priesters van de middeleeuwen in praktijk werd gebracht. De exorcistpriester betrad om middernacht een cirkel; hij was gekleed in een nieuw koorkleed, en had om zijn nek een gewijd lint waarop allerlei heilige tekens stonden. Op het hoofd droeg hij een hoge puntmuts waarop aan de voorkant in het Hebreeuws het heilige woord, tetragrammaton – de onuitsprekelijke naam – stond geschreven. Deze was geschreven met een nieuwe pen, gedoopt in het bloed van een witte duif. Waar de exorcisten het meest naar verlangden was om ongelukkige geesten te verlossen die *spoken op plaatsen waar verborgen schatten liggen*. De exorcist besprenkelt de cirkel met het bloed van een zwart lam en een witte duif. De priester moest de kwade geesten van de hel – Acheront, Magoth, Asmodei, Beëlzebub, Belial, en alle verdoemde zielen, oproepen in de naam van de machtige Jehovah, Adonai, Elohah en Sabaoth, welke laatste de God was van Abraham, Izaäk en Jacob, die in de Urim en Thummim woonde. Wanneer de verdoemde zielen de exorcist verweten dat hij een zondaar was, en de schat niet van hen kon krijgen, moest de priester-tovenaar antwoorden

dat 'al zijn zonden waren afgewassen in het bloed van Christus,[1] en verzocht hij hen te vertrekken, omdat ze vervloekte geesten en verdoemde vliegen waren'. Wanneer de exorcist ze ten slotte uitdreef, werd de arme ziel 'getroost in de naam van de verlosser, en *toevertrouwd aan de zorg van goede engelen*', die, dat moeten we wel aannemen, minder machtig waren dan de duivelbannende katholieke hoge heren, 'en de in veiligheid gebrachte schat werd natuurlijk voor de kerk bemachtigd'.

Howitt voegt eraan toe:

(67) Bepaalde dagen zijn in de kalender van de kerk aangewezen als het gunstigst voor het beoefenen van exorcisme, en wanneer de duivels moeilijk zijn uit te drijven, wordt het beroken met zwavel, duivelsdrek, berengal en wijnruit aanbevolen, waarvan de stank, naar men aannam, zelfs duivels zou verjagen.[2]

Zo is de kerk, en het priesterdom, dat in de 19de eeuw 5000 priesters betaalt om aan het volk van de Verenigde Staten van Amerika het ongeloof van de wetenschap en de onfeilbaarheid van de bisschop van Rome te verkondigen!

We hebben al opgemerkt dat een bekende prelaat erkent dat het verwijderen van Satan uit de theologie noodlottig zou zijn voor het voortbestaan van de kerk. Dit is echter maar gedeeltelijk waar. De vorst van de zonde zou weg zijn, maar de zonde zelf zou voortleven. Indien de duivel werd vernietigd, zouden de geloofsartikelen en de *Bijbel* toch blijven bestaan. Kortom, er zou nog altijd een zogenaamde goddelijke openbaring zijn en behoefte bestaan aan mensen die zichzelf opwerpen als de geïnspireerde vertolkers ervan. We moeten dus de betrouwbaarheid van de *Bijbel* zelf beschouwen. We moeten zijn bladzijden bestuderen, en zien of hij inderdaad de geboden van de godheid bevat, of dat hij slechts een handboek van oude overleveringen en mythen is. We moeten proberen ze zo mogelijk zelf te verklaren. Wat de zogenaamde uitleggers ervan betreft, het enige waarmee we hen in de *Bijbel* kunnen vergelijken is de man die door de wijze koning Salomo in zijn *Spreuken* wordt beschreven als iemand die zich schuldig maakt aan deze 'zes, ja zeven zaken die de Heer haat', namelijk 'een *trotse* blik, een *valse* tong, en handen die *onschuldig bloed* vergieten; een hart *dat kwade plannen smeedt*; voeten die naar het kwaad snellen; een *valse getuige* die leugens verkondigt, en hij die *tussen broers ruzie stookt*' (*Spreuken* 6:16-19).

[1] En opnieuw gekleurd in het bloed van de miljoenen die in zijn naam zijn vermoord – in het niet minder onschuldige bloed dan dat van hemzelf: dat van kleine kinderen die als *heksen* werden veroordeeld!

[2] *History of the Supernatural*, deel 2, blz. 13-16.

Van welke van deze beschuldigingen moet de lange reeks figuren die in het Vaticaan hun sporen hebben achtergelaten, worden vrijgesproken?

Augustinus zegt:

> Wanneer de demonen in de gunst proberen te komen van levende wezens, beginnen ze zich te schikken *naar ieders wil*. . . . Om mensen aan te trekken beginnen ze hen te verleiden door gehoorzaamheid te veinzen. . . . *Hoe zou iemand op de hoogte kunnen zijn* van hun voorkeur en afkeer, *de naam die hen aantrekt*, *of wat hen tot gehoorzaamheid dwingt* – kortom, die hele kunst van de magie, de hele wetenschap van de magiërs – *wanneer het hem niet door de demonen zelf was verteld*?[1]

Aan deze indrukwekkende verhandeling van de 'heilige' willen we nog toevoegen dat geen magiër ooit heeft ontkend dat hij de *kunst* van 'geesten' had geleerd, of ze nu, als hij een medium was, onafhankelijk op hem inwerkten, of dat hij in de wetenschap van het 'oproepen' was ingewijd door zijn voorouders die haar al vóór hem kenden. Maar wie onderwees dan de exorcist, de priester die zich bekleedt met gezag, niet alleen over de (68)
magiër, maar zelfs over al die 'geesten' die hij demonen en *duivels* noemt zodra hij ziet dat ze een ander gehoorzamen dan hemzelf? Hij moet ergens en van iemand dat vermogen hebben geleerd dat hij beweert te bezitten. Want, '*hoe zou iemand op de hoogte kunnen zijn van . . . de naam die hen aantrekt, of wat hen tot gehoorzaamheid dwingt, wanneer het hem niet door de demonen zelf was verteld*?' vraagt Augustinus.

Onnodig op te merken dat we het antwoord vooraf al weten: 'Openbaring . . . *goddelijke* gave . . . de zoon van God; ja God zelf, rechtstreeks door middel van zijn geest die op de apostelen neerdaalde als het pinkstervuur,' en die nu iedere priester zou overschaduwen die het juist acht duivels uit te bannen, om de roem of uit winstbejag. Moeten we dan geloven dat het pas voorgevallen schandaal in verband met de openbare duivelbanning, die omstreeks 14 oktober 1876 werd verricht door de oudste priester van de kerk van de Heilige Geest in Barcelona, Spanje, ook plaatsvond onder de rechtstreekse supervisie van de Heilige Geest?[2] Men

[1] Augustinus, *De civitate Dei* (Over de stad van God), 21:6; Des Mousseaux, *Moeurs et pratiques des démons,* blz. 181.

[2] Een correspondent van de Londense *Times* beschrijft de Catalaanse exorcist in de volgende regels:

'Omstreeks 14 oktober werd in besloten kring meegedeeld dat een jonge vrouw van 17 of 18 jaar, en van lage stand, die al lange tijd 'een afkeer had van heilige zaken', door de hoofdpriester van de kerk van de Heilige Geest van haar ziekte zou worden genezen. De vertoning zou worden gehouden in een kerk die door het grootste deel van de gemeente werd bezocht. De kerk was donker, maar een zwak licht van waskaarsen scheen op de donkere gestalten van ongeveer 80 of 100 personen,

(69) zal zeggen dat de 'bisschop niet op de hoogte was van dit soort uitzonderlijke verrichtingen van de geestelijkheid', maar zelfs indien hij ervan had geweten, hoe had hij dan bezwaar kunnen maken tegen een ritueel dat sinds de tijd van de apostelen een van de heiligste voorrechten van de kerk van Rome was? Zelfs nog in 1852, nog maar 25 jaar geleden, ontvingen

---

die zich rond het presbyterium, of heiligdom vóór het altaar, hadden verzameld. Binnen de kleine omheining of het heiligdom, en van de menigte gescheiden door een hekje, lag op een gewone bank, met een kussentje onder haar hoofd, een armoedig gekleed meisje, waarschijnlijk uit een arbeiders- of boerenmilieu; haar broer of echtgenoot stond bij haar voeten, om haar door het vasthouden van haar benen te beletten om (van tijd tot tijd) woest te schoppen. De deur van de consistoriekamer ging open; de vertoner – ik bedoel de priester – kwam binnen. Het arme meisje had niet zonder goede reden 'een afkeer van heilige zaken', of tenminste de 400 duivels in haar verwrongen lichaam hadden zo'n afkeer, want in de verwarring van het ogenblik, en in de veronderstelling dat de pater 'iets heiligs' was, trok ze haar benen op, gilde het uit met een vertrokken mond, terwijl haar hele lichaam werd verwrongen, en wierp zich bijna van de bank af. De mannelijke helper greep haar benen, de vrouwen ondersteunden haar hoofd en streken haar in de war geraakte haar weer glad. De priester trad naderbij, begaf zich ongedwongen in de huiverende en van afschuw vervulde menigte, en zei, wijzende naar het lijdende kind, dat nu snikkend en zich krampachtig bewegend op de bank lag: 'Beloof mij, mijn kinderen, dat u verstandig (*prudentes*) en waarachtig zult zijn, en, mijn zonen en dochters, u zult wonderen zien.' De belofte werd gegeven. De priester ging zijn stola en koorhemd (*estola y roquete*) halen, kwam na een ogenblik terug, en ging naast de 'door duivels bezetene' staan, met zijn gezicht naar de groep gelovigen gekeerd. Het programma van de dag was een toespraak tot de aanwezigen, en het duivelbannen. 'U weet', zei de priester, 'dat de afkeer van dit meisje van heilige zaken, mijzelf inbegrepen, zo groot is dat ze stuiptrekkingen krijgt, gaat schoppen en schreeuwen, en haar lichaam in bochten wringt zodra ze maar op de hoek van deze straat komt, en haar stuiptrekkingen bereiken een hoogtepunt wanneer ze de heilige woning van de Allerhoogste binnengaat.' De priester richtte zich tot het uitgestrekt liggende, bevende, hoogstongelukkige voorwerp van zijn aanval, en begon: 'In de naam van God, van de heiligen, van de gewijde hostie, van alle heilige sacramenten van onze kerk, bezweer ik u, Rusbel, verlaat haar.' ('Rusbel' is de naam van een duivel; hij heeft in Catalonië wel 257 namen.) Op die manier bezworen, wierp het meisje zich – onder een vreselijke stuiptrekking, totdat haar verwrongen gezicht, met schuim bedekte lippen en verwrongen ledematen bijna stijf waren – in haar volle lengte op de vloer, en riep in halfaanstootgevende, halfwoedende taal uit: 'Ik verkies er niet uit te komen, jullie dieven, boeven, rovers.' Ten slotte kwamen van de trillende lippen van het meisje de woorden: 'Ik zal het doen', maar de duivel voegde er met traditionele verdorvenheid aan toe: 'Ik zal de 100 uitwerpen, maar door de mond van het meisje.' De priester maakte hiertegen bezwaar. 'Als er 100 duivels door de kleine mond van het Spaanse meisje naar buiten kwamen', zei hij, 'zouden ze haar doen stikken.' Daarop zei het razend gemaakte meisje dat ze zich moest uitkleden om de duivels te laten ontsnappen. Dit verzoek weigerde de heilige vader. 'Dan zal ik door de rechtervoet eruitkomen, maar eerst moet u haar sandaal uittrekken' – het meisje had sandalen van

deze rituelen openlijk de plechtige goedkeuring van het Vaticaan, en werd een nieuw *Rituaal voor exorcisme* in Rome, Parijs en andere katholieke hoofdsteden uitgegeven. Des Mousseaux, die onder de onmiddellijke bescherming van pater Ventura, generaal van de Theatijnen van Rome schreef, is zelfs zo vriendelijk ons te voorzien van uitvoerige citaten uit dit beroemde rituaal, en verklaart *waarom* het opnieuw werd ingesteld. Dit was op grond van het heropleven van de magie onder de naam 'modern spiritisme'.[1] De bul van paus Innocentius VIII wordt opgegraven, en ten bate van Des Mousseaux' lezers vertaald. 'We hebben vernomen' roept de paus uit, 'dat een groot aantal personen van beide seksen er niet voor zijn teruggedeinsd zich in verbinding te stellen met de geesten van de hel, en door hun toverpraktijken . . . het huwelijksbed met onvruchtbaarheid treffen, de kiemen van de menselijkheid in de schoot van de moeder vernietigen en betoveren, en de voortplanting van dieren belemmeren . . .' enz., enz.; daarop volgen vervloekingen, en banvloeken tegen die praktijken.[2]

Dit geloof van de hoogste bisschoppen van een verlicht christelijk land is een rechtstreekse erfenis die de onwetende mensen hebben verkregen van het zuidelijke hindoegepeupel – de 'heidenen'. Deze mensen geloven vast in de duivelskunsten van bepaalde *kangālins* (heksen) en *jādūgars* (tovenaars). Tot hun meest gevreesde vermogens behoren: naar willekeur liefde en haat opwekken; een duivel zenden om bezit van iemand te nemen en hem te kwellen; deze uit zijn lichaam drijven; de plotselinge dood of (70)
een ongeneeslijke ziekte teweegbrengen; vee treffen met of beschermen tegen epidemieën; dranken bereiden die onvruchtbaarheid teweegbrengen of ongeremde hartstochten in mannen en vrouwen opwekken, enz., enz. Alleen al de aanblik van een man die zo'n tovenaar zou zijn, brengt bij een hindoe hevige angst teweeg.

In dit verband citeren we de terechte opmerking van een schrijver die jaren in India heeft doorgebracht met de studie van de oorsprong van dat soort bijgeloof:

> Alledaagse magie gaat in India, als een langzaam binnendringende ontaarding, hand in hand met de meest verheffende geloofsovertuigin-

hennep aan, blijkbaar was ze van de laagste stand. De sandaal werd losgemaakt, en de voet maakte een stuiptrekkende beweging; de duivel en zijn trawanten waren (zei de pastoor, terwijl hij triomfantelijk rondkeek) naar hun eigen plaats gegaan. Toen men het meisje dit had verzekerd, lag het ongelukkige slachtoffer doodstil. De bisschop was niet op de hoogte van deze uitzonderlijke verrichting van de geestelijkheid, maar zodra het de burgerlijke autoriteiten ter ore kwam, werden de strengste maatregelen genomen om herhaling van het schandaal te voorkomen.'

[1] *La magie au XIXme siècle*, blz. 138ev.

[2] *Moeurs et pratiques des démons*, blz. 175.

> gen van de volgelingen van de *pitri's*. Het was het werk van de laagste geestelijkheid, en had als doel om de bevolking in een toestand van voortdurende angst te houden. Zo vindt men in alle eeuwen en op elke breedtegraad, naast de filosofische bespiegelingen van de meest verheven aard, altijd *het volksgeloof*.[1]

In India was het het werk van de *laagste geestelijkheid*, in Rome van de *hoogste bisschoppen*. Maar is het niet zo dat ze zich kunnen beroepen op hun grootste heilige, Augustinus, die verklaart dat 'iedereen die niet in kwade geesten gelooft, weigert te geloven in de Heilige Schrift'?[2]

Daarom zien we in de tweede helft van de 19de eeuw dat de adviseur van de Heilige Congregatie van de Riten (waaronder exorcisme van demonen), pater Ventura de Raulica, in een door Des Mousseaux gepubliceerde brief in 1865 het volgende schrijft:

> We zitten midden in de magie! en wel onder bedrieglijke namen; de geest van onwaarheid en schaamteloosheid gaat voort zijn afschuwelijke verwoestingen aan te richten. . . . Het ergste daarvan is dat zelfs de ernstigste mensen aan de vreemde verschijnselen, aan deze manifestaties waarvan we getuige zijn en die elke dag vreemder, opmerkelijker en heel noodlottig worden, niet het grote gewicht hechten dat deze verdienen.
>
> Vanuit dit standpunt kan ik de ijver en de moed die u in uw werk tentoonspreidt, niet genoeg bewonderen en prijzen. De feiten die u heeft verzameld, zullen ongetwijfeld licht en overtuiging schenken aan de meest sceptische denkers; wanneer men dit opmerkelijke, met zoveel geleerdheid en zorgvuldigheid geschreven werk, heeft gelezen, is blindheid niet langer mogelijk.
>
> Indien iets ons kon verbazen, dan zou het de onverschilligheid zijn waarmee deze verschijnselen zijn behandeld door de *onechte* wetenschap, die heeft geprobeerd zo'n ernstig onderwerp belachelijk te maken; de kinderlijke dwaasheid die ze vertoonde in haar verlangen om de feiten door absurde en elkaar tegensprekende hypothesen te verklaren. . . .
>
> [ondertekend] *Pater Ventura de Raulica, enz.*, *enz.*[3]

Op die manier aangemoedigd door de grootste autoriteiten van de kerk van Rome, van vroeger en van nu, probeert Des Mousseaux de noodzaak en doeltreffendheid van het exorcisme door priesters aan te tonen. Hij
(71) probeert te bewijzen – zoals gewoonlijk *op gezag* – dat de macht van de

[1] L. Jacolliot, *Le spiritisme dans le monde*, blz. 162.
[2] Augustinus, *De civitate Dei*, 21:6.
[3] Des Mousseaux, *Moeurs, etc.*, blz. ii.

geesten van de hel in nauw verband staat met bepaalde rituelen, woorden en uiterlijke tekens. 'In zowel het diabolische als het *goddelijke* katholicisme', zegt hij 'is de mogelijke genade *gebonden* [*liée*] aan bepaalde tekens.' Terwijl de kracht van de katholieke priester voortkomt uit God, komt die van de heidense priester voort uit de duivel. De duivel, voegt hij eraan toe, 'is gedwongen tot onderdanigheid' aan de heilige dienaar van God – '*hij durft niet te* LIEGEN'.[1]

We vragen de lezer goed te letten op de cursief gedrukte woorden, omdat we van plan zijn de waarheid daarvan onpartijdig te onderzoeken. We zijn bereid bewijzen aan te voeren die onbetwistbaar zijn en zelfs door de roomse kerk niet worden ontkend – ze was gedwongen ze te erkennen – bewijzen van honderden gevallen die verband houden met de belangrijkste van haar dogma's, waarin de 'geesten' van begin tot eind logen. Hoe staat het met bepaalde heilige relikwieën, waarvan de echtheid is bewezen door visioenen van de heilige Maagd en een menigte heiligen? Vóór ons ligt een verhandeling van een vrome katholiek, Guibert de Nogent, over de relikwieën van heiligen. In eerlijke wanhoop erkent hij het 'grote aantal valse relikwieën en ook valse overleveringen', en vermaant de bedenkers van die leugenachtige wonderen streng. De schrijver van *Demonologia* zegt:

> Naar aanleiding *van een van de tanden van onze verlosser*, waarmee de monniken van St. Médard de Soissons beweerden wonderen te verrichten, nam De Nogent zijn pen op om dit onderwerp te behandelen; hij verzekert dat deze bewering evenzeer een hersenschim is als die van verschillende personen die dachten dat ze de navel en andere minder aantrekkelijke delen van het lichaam van Christus bezaten.[2]

En Stephens zegt:

> Een monnik van St. Antonius, die in Jeruzalem is geweest, zag daar verschillende relikwieën, o.a. een stuk van *een vinger van de Heilige Geest*, zo gezond en gaaf als ooit; de neus van de serafijn die aan St. Franciscus verscheen; een van de nagels van een cherubijn, één van de ribben van het *Verbum caro factum* (het Woord dat vlees is geworden); enkele stralen van de ster die verscheen aan de drie koningen uit het Oosten; een flesje met zweet van St. Michaël dat hij afscheidde toen hij tegen de duivel streed, enz. 'Al deze dingen', zegt de monnik-relikwiebewaarder, 'heb ik met vrome toewijding mee naar huis gebracht.'[3]

Indien men het voorafgaande buiten beschouwing laat als verzinsels

---

[1] *Moeurs, etc.*, blz. 431; ook hfst. 15, enz.
[2] *Demonologia*, Londen, 1827, blz. 432.
[3] *Traité préparatif à l'apologie pour Hérodote*, hfst. 39.

van een protestantse tegenstander, mogen we de lezer dan verwijzen naar de geschiedenis van Engeland, en naar authentieke documenten waarin het bestaan wordt vastgesteld van een relikwie die niet minder bijzonder is dan de beste van de andere? Hendrik III ontving van de grootmeester van de tempeliers een flesje dat een klein gedeelte bevatte van het heilige bloed dat Christus aan het kruis had gestort. De echtheid ervan werd door de zegels van de patriarch van Jeruzalem en anderen bevestigd. De processie
(72) waarin het heilige flesje van St. Paul's Cathedral naar de Westminster Abbey werd gebracht, wordt door de historicus als volgt beschreven: 'Twee monniken ontvingen het flesje, en gaven het de Abbey in bewaring . . . het deed heel Engeland schitteren van roem; ze droegen het op aan God en St. Edward.'[1]

Het verhaal van vorst Radzivill is welbekend. Het onbetwistbare bedrog van de monniken en nonnen in zijn directe omgeving, en van zijn eigen biechtvader, brachten deze Poolse edelman ertoe Lutheraan te worden. In het begin was hij zo verontwaardigd dat de 'ketterij' van de reformatie zich in Litouwen verbreidde, dat hij de lange weg naar Rome aflegde om de paus zijn eerbiedige hulde en sympathie te betuigen. Deze gaf hem een kostbare doos met relikwieën als geschenk. Op zijn terugreis naar huis zag zijn biechtvader de Maagd, die uit haar heerlijk verblijf neerdaalde alléén om deze relikwieën te zegenen en de echtheid ervan te bevestigen. De overste van het naburige klooster en de moeder-overste van een nonnenklooster zagen hetzelfde visioen, maar versterkt met enkele heiligen en martelaren; ze profeteerden, en 'voelden de Heilige Geest' zich uit de relikwiedoos verheffen en de vorst overschaduwen. Een voor die gelegenheid door de geestelijkheid verschafte bezetene werd met vol ceremonieel van de duivel verlost, herstelde onmiddellijk nadat hij met de doos was aangeraakt, en bedankte ter plekke de paus en de Heilige Geest. Toen de ceremonie voorbij was, wierp de bewaker van de doos met relikwieën zich aan de voeten van de vorst, en bekende dat hij op hun terugreis uit Rome de doos met relikwieën had verloren. Uit angst voor de woede van zijn meester had hij een gelijksoortige doos laten maken, 'die hij had gevuld met de beentjes van honden en katten', maar nu hij zag hoe de vorst werd bedrogen, bekende hij liever zijn schuld dan mee te werken aan zulke godslasterlijke streken. De vorst zei niets, maar ging enige tijd voort met het op de proef stellen – niet van de relikwieën, maar van zijn biechtvader en van de visioenen-zieners. Hun nagebootste extases deden hem zo volkomen het grove bedrog van de monniken en nonnen doorzien dat hij zich aansloot bij de hervormde kerk.

[1] *Demonologia*, blz. 436.

Dit is historisch. Bayle[1] wijst erop dat de roomse kerk, wanneer ze niet langer kan ontkennen dat er valse relikwieën hebben bestaan, haar toevlucht neemt tot sofisterij, en antwoordt dat indien onechte relikwieën wonderen hebben teweeggebracht, dit gebeurt 'door de goede intenties van de gelovigen, die op die manier van God een beloning kregen voor hun goede geloof'! Dezelfde Bayle toont aan de hand van talrijke voorbeelden aan dat, telkens wanneer was bewezen dat van dezelfde heilige (zoals bij St. Augustinus) er op verschillende plaatsen een aantal lichamen, of drie hoofden, of drie armen waren, en werd gezegd dat ze toch niet alle echt konden zijn, het koele, onveranderlijke antwoord van de kerk was dat ze alle echt waren, want 'God had ze vermenigvuldigd en op wonderbaarlijke wijze gereproduceerd tot grotere eer van zijn heilige kerk'! Met andere woorden, ze wilden de gelovigen laten denken dat het lichaam van een gestorven heilige door een goddelijk wonder de fysiologische eigenschappen van een rivierkreeft kan verkrijgen!

We vermoeden dat men moeilijk afdoende zou kunnen bewijzen dat de (73)
visioenen van katholieke heiligen in een bepaald geval beter of betrouwbaarder zijn dan de meeste visioenen en voorspellingen van onze huidige 'mediums'. De visioenen van Andrew Jackson Davis zijn – hoezeer onze critici hem misschien ook bespotten – veel filosofischer, en veel meer in overeenstemming met de moderne wetenschap dan de bespiegelingen van Augustinus. Overal waar de visioenen van Swedenborg, de grootste ziener van de laatste tijd, afwijken van de filosofie en wetenschappelijke waarheid, komen ze het meest overeen met de theologie. Ook zijn deze visioenen volstrekt niet minder nuttig voor de wetenschap of de mensheid dan die van de grote orthodoxe heiligen. Over het leven van St. Bernardus wordt verteld dat hij, toen hij eens op een kerstavond in de kerk was, bad dat het juiste uur van Christus' geboorte hem zou worden geopenbaard; en toen 'het ware en juiste uur kwam, zag hij het goddelijke kindje in zijn kribbe verschijnen'. Wat jammer dat het goddelijke kind zo'n gunstige gelegenheid niet aangreep om de juiste dag en het juiste jaar van zijn dood vast te leggen, en daardoor een einde te maken aan de controverses van zijn zogenaamde geschiedschrijvers. De Tischendorfs, Lardners en Colenso's, en evenzovele katholieke theologen, die bij hun vruchteloze zoektocht vergeefs het merg uit de historische verslagen en hun eigen hersenen hebben geperst, zouden dan ten minste iets hebben om de heilige dankbaar voor te zijn.

Zoals de feiten er liggen, moeten we wel in wanhoop tot de conclusie komen dat de meeste zaligmakende en goddelijke visioenen van *De Gulden*

[1] *Dictionnaire historique et critique*, Londen, Rotterdam, 1697.

Legende, en die welke te vinden zijn in de meer volledige levensbeschrijvingen van de bekendste 'heiligen', evenals de meeste visioenen van onze eigen vervolgde zieners en zieneressen, werden teweeggebracht door domme, onontwikkelde 'geesten' die er dol op zijn om zich voor te doen als belangrijke historische figuren. We willen graag met Des Mousseaux, en anderen die in naam van de kerk magie en spiritisme meedogenloos vervolgen, instemmen dat de huidige geesten vaak 'liegende geesten' zijn; dat ze steeds bereid zijn tegemoet te komen aan de respectieve stokpaardjes van de mensen die op seances met hen in contact komen, dat ze hen *bedriegen*, en dus niet *altijd* goede 'geesten' zijn.

Maar nu we dat hebben toegegeven, willen we ieder onpartijdig individu vragen: kan men tegelijkertijd geloven dat de aan de duivelbannende priester gegeven kracht, die hoogste en *goddelijke* kracht waarop hij zich beroemt, hem door God is gegeven om de mensen te bedriegen? Dat het door hem *in naam van Christus* uitgesproken gebed dat de *demon* dwingt zich te onderwerpen en zich bekend te maken, tegelijkertijd *niet* bedoeld is om de duivel *de waarheid* te doen bekennen, maar alleen om datgene voor waarheid te doen doorgaan wat *in het belang is van de kerk waartoe de exorcist behoort*. En dit gebeurt onveranderlijk zo. Vergelijk bijvoorbeeld eens de antwoorden die de demon aan Luther gaf, met die welke St.
(74) Dominicus van de duivels kreeg. De één pleit tegen de geheime missen, berispt Luther omdat hij de Maagd Maria en de heiligen vóór Christus plaatst, en dus de Zoon van God niet de eer geeft die hem toekomt[1], terwijl de door St. Dominicus uitgebannen duivels, toen ze de Maagd zagen die ook door de heilige vader te hulp was geroepen, schreeuwden:

> O! onze tegenstandster! O! onze vervloekster! . . . waarom daalde u uit de hemel neer om ons te kwellen? Waarom bent u zo'n machtige middelares voor zondaars! O! *u zekere en veilige weg naar de hemel* . . . u beveelt het ons, *en wij worden gedwongen te erkennen* dat niemand verdoemd is die slechts volhardt in uw heilige eredienst . . .[2]

Luthers 'heilige Satan' verzekert hem dat hij, toen hij in de transsubstantiatie van Christus' lichaam en bloed geloofde, niets anders had aanbeden dan brood en wijn, en de *duivels* van alle katholieke heiligen beloven *eeuwige verdoemenis* aan iedereen die niet in het dogma gelooft, of er zelfs maar aan twijfelt!

Laten we, vóór we van dit onderwerp afstappen, nog één of twee voor-

---

[1] Verteld door Luther in *De missa privata et unctione sacerdotum*, 1534.

[2] Zie *Het leven van St. Dominicus* en het verhaal over de wonderbaarlijke rozenkrans, en ook *De Gulden Legende*.

beelden geven uit de *Kronieken van de levens van de heiligen*, gekozen uit verhalen die door de kerk volledig zijn goedgekeurd. We zouden boekdelen kunnen vullen met bewijzen voor het onbetwistbare bondgenootschap tussen de exorcisten en de demonen. Hun aard alleen al verraadt hen. In plaats dat het onafhankelijke, geraffineerde entiteiten zijn, die uit zijn op de vernietiging van ziel en geest van de mens, zijn de meesten van hen eenvoudig de elementalen van de kabbalisten, schepsels zonder eigen verstand, maar getrouwe spiegels van de WIL die hen oproept, beheerst en leidt. We zullen onze tijd niet verspillen door de aandacht van de lezer te vestigen op twijfelachtige of onbekende wonderdoeners en exorcisten, maar als voorbeeld een van de grootste heiligen van het katholicisme nemen, en een bloemlezing maken uit diezelfde vruchtbare broeikas van vrome leugens: *De Gulden Legende*, van Jacobus de Voragine.[1]

St. Dominicus, de stichter van de beroemde orde van die naam, is een van de machtigste heiligen van de kalender. Zijn orde was de eerste die een plechtige erkenning verkreeg van de paus,[2] en hij is welbekend in de geschiedenis als de collega en adviseur van de beruchte Simon de Montfort, generaal van de paus, die hij hielp bij het uitmoorden van de ongelukkige albigenzen in en bij Toulouse. Het verhaal gaat dat deze heilige, en de kerk met hem, beweren dat hij van de Maagd, in eigen persoon, een rozenkrans ontving, waarvan de krachten zulke verbazingwekkende wonderen teweegbrachten dat ze die van de apostelen, en zelfs die van Jezus zelf, geheel in de schaduw stelden. Een man, zegt zijn levensbeschrijver, een verdorven zondaar, was zo brutaal de kracht van de rozenkrans van Dominicus in twijfel te trekken, en werd voor die ongeëvenaarde godslas- (75)
tering ter plekke gestraft doordat 15.000 duivels bezit van hem namen. Toen St. Dominicus het hevige lijden van de gekwelde bezetene zag, vergat hij de belediging, en riep de duivels ter verantwoording.[3]

Hier volgt het gesprek tussen de 'gezegende exorcist' en de demonen:

Vraag – Hoe namen jullie bezit van deze man, en met hoevelen zijn jullie?

Antwoord van de duivels – We namen bezit van hem, omdat hij oneerbiedig had gesproken over de rozenkrans. We zijn 15.000 in aantal.

Vraag – Waarom namen er wel 15.000 bezit van hem?

Antwoord – Omdat er 15 tientallen zijn in de rozenkrans die hij bespotte, enz.

---

[1] Jacobus de Varazze, bekend onder de Latijnse naam Jacobus de Voragine, was in 1292 vicaris-generaal van de dominicanen en bisschop van Genua.

[2] In de 13de eeuw.

[3] Vgl. Jean Martin, *La légende de m. st. Dominique*, Parijs, 1510.

Dominicus – Is niet alles wat ik over de krachten van de rozenkrans heb gezegd, waar?

Duivels – Ja! Ja! (*ze laten vlammen slaan uit de neusgaten van de bezetene*). Weet u allen, christenen, dat Dominicus nooit één woord over de rozenkrans zei dat niet volkomen waar is, en weet verder dat grote rampen u zullen treffen, indien u hem niet gelooft.

Dominicus – Wie is in deze wereld de man die door de duivel het meest wordt gehaat?

Duivels – (*In koor*.) Dat bent u. (*Hier volgen woordenrijke complimenten.*)

Dominicus – Tot welk soort christenen behoren de meest verdoemden?

Duivels – In de hel hebben we kooplieden, lommerdhouders, oneerlijke bankiers, kruideniers, joden, apothekers, enz., enz.

Dominicus – Zijn er ook priesters of monniken in de hel?

Duivels – Een groot aantal priesters, maar *geen monniken*, met uitzondering van hen die de regels van hun orde hebben overtreden.

Dominicus – Zijn er ook dominicanen?

Duivels – Helaas, helaas, daarvan hebben we er nog niet één, maar we verwachten een groot aantal van hen, zodra hun toewijding een beetje is bekoeld.

We beweren niet de vragen en antwoorden letterlijk te citeren, want ze beslaan 23 bladzijden, maar we hebben hier de essentie weergegeven, zoals iedereen kan zien die de moeite neemt *De Gulden Legende* te lezen. De volledige beschrijving van het afschuwelijke brullen van de demonen, hun gedwongen verheerlijking van de heilige, enz., is te lang voor dit hoofdstuk. Laten we volstaan met te zeggen dat we, wanneer we de talrijke vragen die Dominicus stelde en de antwoorden van de duivels lezen, volkomen ervan overtuigd raken dat ze in elk detail de ongegronde beweringen van de kerk bevestigen, en de belangen van de kerk steunen. Het verhaal geeft te denken. De legende geeft een levendige beschrijving van de strijd van de exorcist met de menigte uit de bodemloze afgrond, de zwavelachtige vlammen die uit de neus, de mond, de ogen en oren van de
(76) bezetene schieten, het plotselinge verschijnen van meer dan 100 engelen gekleed in gouden wapenrusting, en ten slotte de neerdaling van de gezegende Maagd in eigen persoon, met een gouden staf in haar handen, waarmee ze de bezetene een flink pak slaag geeft om de duivels te dwingen datgene over haar te bekennen wat we nauwelijks hoeven te herhalen. De hele lijst van de door Dominicus' duivels geuite theologische waarheden werd door Z.H. de huidige paus in 1870 op het laatste Oecumenische Concilie in evenzovele geloofsartikelen vastgelegd.

Uit het voorafgaande kan men gemakkelijk inzien dat het enige essentiële verschil tussen heidense 'mediums' en orthodoxe heiligen ligt in het relatieve nut van de *demonen*, indien we ze zo moeten noemen. Terwijl de duivel de christelijke exorcist trouw in zijn *orthodoxe* (?) opvattingen steunt, laat een hedendaags spook zijn medium over het algemeen in de steek. Want door te liegen handelt hij veeleer in strijd met zijn of haar belangen dan het omgekeerde, en werpt daardoor maar al te vaak een onaangename verdenking op de echtheid van het mediumschap. Indien hedendaagse 'geesten' *duivels* waren, dan zouden ze duidelijk wat meer onderscheidingsvermogen en sluwheid aan de dag leggen dan het geval is. Dan zouden ze handelen zoals de *demonen* van de heilige, die, gedwongen door de kerkelijke magiër en door de kracht van 'de naam . . . die hen tot onderwerping dwingt', *liegen overeenkomstig het rechtstreekse belang* van de exorcist en zijn kerk. We laten het aan de scherpzinnigheid van de lezer over om de moraal van de vergelijking te ontdekken.

'Let wel,' roept Des Mousseaux, 'er zijn *demonen* die soms de waarheid spreken.' Het *Rituaal* citerend voegt hij eraan toe:

> De exorcist moet de demon bevelen hem te zeggen of hij in het lichaam van de bezetene wordt vastgehouden door de één of andere magische kunst, of door *tekens*, of door voorwerpen die gewoonlijk voor deze kwade praktijken dienen. Wanneer de persoon op wie de duivelbanning wordt toegepast, zulke voorwerpen heeft ingeslikt, moet hij ze weer uitbraken; en indien ze zich niet in zijn lichaam bevinden, moet de duivel de juiste plaats aanwijzen waar ze zijn te vinden; en wanneer ze zijn gevonden, moeten ze worden verbrand.[1]

Zo onthullen sommige demonen het bestaan van de betovering, noemen de veroorzaker ervan, en geven de middelen aan om de boosdoener te vernietigen. Maar wacht u ervoor ooit in zo'n geval uw toevlucht te nemen tot magiërs, tovenaars of mediums. U moet alleen de priester van uw kerk te hulp roepen! Hij voegt eraan toe:

> Zoals u ziet, gelooft de kerk in magie, want ze verkondigt dit officieel. En kunnen zij die *niet in magie geloven* nog hopen deel te hebben aan het geloof van hun eigen kerk? En wie kan ze beter onderrichten dan deze? Tegen wie zei Christus: 'Gaat dan heen, onderwijs alle volkeren . . . en zie, ik ben altijd met u, zelfs tot het einde van de wereld'?[2]

Moeten we denken dat hij dit alleen zei tegen hen die deze zwarte of scharlakenrode kleding van de roomse kerk dragen? Moeten we dan het ver- (77)

[1] *Rituale Romanum,* Parijs, 1851-52, blz. 478.
[2] *Moeurs et pratiques des démons,* blz. 177.

haal geloven dat deze kracht door Christus werd gegeven aan Simeon de Styliet, de heilige die zich heilig maakte door 36 jaar van zijn leven op een 20 m hoge pilaar (*stylos*) te zitten, zonder ooit eraf te komen, opdat hij, onder andere wonderen die in *De Gulden Legende* worden meegedeeld, een *draak* kon genezen van een ontstoken oog? 'In de nabijheid van Simons pilaar was het hol van een draak, die zo giftig was dat de stank zich mijlenver van zijn hol verspreidde.' Deze tot het geslacht van de slangen behorende kluizenaar overkwam een ongeluk; hij kreeg een doorn in zijn oog, en kroop, blind geworden, naar de pilaar van de heilige toe, en drukte drie dagen lang zijn oog ertegenaan, zonder iemand aan te raken. Toen beval de gezegende heilige vanaf zijn hooggelegen zetel van '*een meter in doorsnede*', om aarde en water te leggen op het oog van de draak, waaruit plotseling een doorn (of stok) van een halve meter lengte tevoorschijn kwam; toen de mensen het 'wonder' zagen, verheerlijkten ze de Schepper. Wat de dankbare draak betreft, hij stond op, en 'keerde, na God twee uur lang te hebben aanbeden, terug naar zijn hol'[1] – als een halfbekeerd reptiel, moeten we aannemen.

En wat te denken van dat andere verhaal, waarin we moeten geloven indien we '*onze verlossing niet in de waagschaal willen stellen*', zoals een missionaris van de paus, van de orde van de franciscanen, ons meedeelt? Toen St. Franciscus preekte in de wildernis, kwamen de vogels uit alle vier windstreken bijeen. Ze kweelden en juichten bij iedere zin; in koor zongen ze een heilige mis, en ten slotte verspreidden ze zich om de blijde boodschap over de hele wereld te verbreiden. Een sprinkhaan bleef, gebruikmakend van de afwezigheid van de Maagd Maria, die de heilige gewoonlijk gezelschap hield, een hele week op het hoofd van de 'gezegende' zitten. Toen hij door een woeste wolf werd aangevallen, begon de heilige, die geen ander wapen had dan het teken van het kruis dat hij op zichzelf maakte, in plaats van voor zijn dolle aanvaller weg te rennen, met het beest te discussiëren. Na hem de voordelen te hebben bijgebracht die kunnen worden verkregen door deel te hebben aan de heilige godsdienst, hield St. Franciscus niet op met praten tot de wolf zo volgzaam werd als een lam, en zelfs tranen van berouw stortte over zijn vroegere zonden. Ten slotte 'legde hij zijn poten in de handen van de heilige, volgde hem als een hond naar alle steden waar hij preekte, en werd een halve christen'![2] Wonderen van het dierenleven – een paard dat een tovenaar was geworden, een wolf en een draak die christenen werden!

---

[1] Zie het door Alban Butler uit *De Gulden Legende* uitgekozen verhaal in *The Lives of Fathers, Martyrs, etc.*

[2] Zie *De Gulden Legende*; *Het leven van St. Franciscus*; en *Demonologia*, blz. 398, 428.

Deze twee anekdoten, willekeurig gekozen uit honderden andere, worden niet geëvenaard en zeker niet overtroffen door de meest fantastische verhalen van heidense wonderdoeners, magiërs en spiritisten! En toch wordt Pythagoras, over wie wordt gezegd dat hij dieren en zelfs wilde beesten uitsluitend door een krachtige hypnotische invloed temde, door de (78) helft van de katholieken uitgemaakt voor een onbeschaamde bedrieger, en door de andere helft voor een tovenaar die magie beoefende door een verbond met de duivel! Noch van de berin, noch van de arend, noch van de stier die door Pythagoras zou zijn overgehaald geen bonen meer te eten, wordt beweerd dat ze met menselijke stem zouden hebben geantwoord, terwijl de 'zwarte raaf' van St. Benedictus, die hij 'broeder' noemde, met hem redetwist en zijn antwoorden krast als een geboren sofist. Wanneer de heilige hem de helft van een vergiftigd brood aanbiedt, wordt de raaf verontwaardigd en berispt hem in het Latijn alsof hij pas een graad had verworven aan het propagandacollege!

Als men tegenwerpt dat *De Gulden Legende* door de kerk nu maar half als echt wordt beschouwd, en dat bekend is dat hij door de schrijver is samengesteld uit een verzameling van levens van heiligen die voor het overgrote deel niet authentiek zijn, dan kunnen we in ten minste één geval bewijzen dat de levensbeschrijving geen legendarische verzameling maar de geschiedenis van één man is, geschreven door een ander die zijn tijdgenoot was. Jortin en Gibbon[1] toonden jaren geleden aan dat de oude kerkvaders de gewoonte hadden uit Ovidius, Homerus, Livius en zelfs uit de ongeschreven volkslegenden van heidense volkeren, verhalen te kiezen om daarmee de levens van hun onechte heiligen op te smukken. Maar dat is bij de bovengenoemde voorbeelden niet het geval. St. Bernardus leefde in de 12de eeuw, en St. Dominicus was bijna een tijdgenoot van de schrijver van *De Gulden Legende*. De Voragine stierf in 1298, en Dominicus, van wie hij het exorcisme en het leven zo tot in detail beschrijft, stichtte zijn orde in het eerste kwart van de 13de eeuw. Bovendien was De Voragine zelf in het midden van diezelfde eeuw vicaris-generaal van de dominicanen, en beschreef dus de door zijn held en beschermheilige verrichte wonderen slechts enkele jaren nadat ze zouden zijn gebeurd. Hij schreef ze in hetzelfde klooster, en tijdens het beschrijven van die wonderen had hij waarschijnlijk wel 50 personen in de buurt die ooggetuigen waren geweest van de leefwijze van de heilige. Wat moeten we in zo'n geval denken van een biograaf die in volle ernst het volgende beschrijft: Op een dag toen de gezegende heilige aan het studeren was, begon de duivel hem te kwellen in de gedaante van een vlo. Hij danste en sprong over de bladzijden van

[1] Zie *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, hfst. 28.

zijn boek, tot de geplaagde heilige, onwillig als hij was om zelfs tegen een duivel onvriendelijk te zijn, zich gedwongen voelde hem te straffen, door de vervelende duivel precies bij de zin waar hij was gebleven, te pletten door het boek dicht te slaan. Een andere keer verscheen dezelfde duivel in de vorm van een aap. Hij grijnsde zo afschuwelijk dat Dominicus, om hem kwijt te raken, de duivel-aap beval de kaars op te pakken, en voor hem vast te houden tot hij klaar was met lezen. De arme duivel deed het, en hield hem vast tot de kaars tot onder aan de pit toe was verteerd; en, ondanks zijn smeekbeden om genade, dwong de heilige hem de kaars vast te houden tot zijn vingers tot op het been waren verbrand!

Genoeg! De instemming waarmee dit boek door de kerk werd ontvan-
(79) gen, en de bijzondere heiligheid die eraan werd toegeschreven, tonen voldoende aan welke achting haar beschermheren hadden voor de waarheid. We kunnen tot besluit hieraan toevoegen dat de beste stukken van Boccaccio's *Decameron* de preutsheid zelf schijnen vergeleken met het smerige realisme van *De Gulden Legende*.

We kunnen ons niet genoeg verbazen over de aanmatigende houding van de katholieke kerk bij haar pogingen om hindoes en boeddhisten tot het christendom te bekeren. Zolang een 'heiden' zich houdt aan het geloof van zijn voorouders, heeft hij ten minste die ene eigenschap die verlossing meebrengt – namelijk om niet afvallig te worden alleen om het genoegen het ene stel afgoden te vervangen door een ander. Het omhelzen van het protestantisme kan voor hem iets nieuws betekenen, want daarin heeft hij tenminste het voordeel zijn godsdienstige opvattingen tot hun eenvoudigste uitdrukking te beperken. Maar wanneer een boeddhist zich heeft laten verleiden om zijn Dagon-schoen te verwisselen voor de muil van het Vaticaan, of de acht haren van het hoofd van Gautama en Boeddha's tand, die wonderen teweegbrengen, voor de lokken van een christelijke heilige en een tand van Jezus, die veel minder mooie wonderen veroorzaken, dan is er voor hem geen reden om zich op zijn keuze te beroemen. Men zegt dat Sir T.S. Raffles in zijn toespraak voor het Literair Genootschap van Java de volgende karakteristieke anekdote vertelde:

> Bij zijn bezoek aan de grote tempel op de heuvels van Nagasaki werd de Engelse gezant met opmerkelijk veel achting en respect ontvangen door de eerbiedwaardige patriarch van de noordelijke provincies, een man van 80, die hem een bijzonder rijk onthaal gaf. Toen hij hem de binnenplaatsen van de tempel liet zien, riep een van de aanwezige Engelse officieren zonder erbij na te denken in verwondering 'Jazus Christus'! De patriarch keerde zich met een vreedzame glimlach half om, en boog betekenisvol met een uitdrukking alsof hij wilde zeggen: 'We kennen uw Jazus Christus! Dwing hem ons niet

op in onze tempels, dan blijven we goede vrienden.' Daarop gingen deze twee tegengestelde partijen met een hartelijke handdruk uiteen.[1]

Er wordt door de missionarissen in India, Tibet en China bijna geen verslag gestuurd waarin niet wordt geklaagd over de duivelse 'losbandigheid' van de heidense rituelen en hun betreurenswaardige schaamteloosheid, die alle 'zo sterk doen denken aan duivelaanbidding', zoals Des Mousseaux zegt. Maar we zijn er niet zo van overtuigd dat de ethiek van de heidenen er ook maar in het minst door zou verbeteren wanneer ze vrijelijk een onderzoek mochten instellen naar het leven van bijvoorbeeld de koning-psalmdichter, de schrijver van die liefelijke *Psalmen* die door christenen steeds met zoveel overgave worden gezongen. Een vergelijking tussen David die voor de heilige ark – een symbool van het vrouwelijke beginsel – een fallische dans uitvoert, en een hindoevereerder van Vishṇu die datzelfde symbool op zijn voorhoofd draagt, valt voor eerstgenoemde alleen gunstig uit in de ogen van hen die noch het oude noch hun eigen geloof hebben bestudeerd. Wanneer een godsdienst die David dwong 200 voorhuiden van zijn vijanden af te snijden en af te leveren vóór hij schoonzoon van de koning kon worden (*1 Samuel* 18:25-27), door de christenen als maat- (80)
staf wordt genomen, dan zouden ze er goed aan doen de heidenen niet de onbeschaamdheden van hun geloof te verwijten. Als ze zich de veelbetekenende gelijkenis van Jezus herinneren, zouden ze beter de balk uit hun eigen oog kunnen verwijderen, vóór ze beginnen te trekken aan de splinter in dat van hun medemens. Het seksuele aspect is in het christendom even duidelijk waarneembaar als in alle 'heidense religies'. In de *Veda's* kan beslist nergens de grofheid en de werkelijk onfatsoenlijke taal worden gevonden die hebraïsten nu overal in de mozaïsche *Bijbel* ontdekken.

Het zou weinig zin hebben om stil te staan bij onderwerpen die op zo meesterlijke wijze zijn behandeld door een anonieme schrijver van wie het werk vorig jaar Engeland en Duitsland in vuur en vlam zette;[2] en voor het onderwerp dat we nu behandelen, kunnen we het beste de geleerde geschriften van dr. Inman aanbevelen. Hoewel het boek eenzijdig is en in veel gevallen de oude heidense en joodse religies onrechtvaardig behandelt, zijn de in *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism* opgenomen *feiten* onbetwistbaar. Ook kunnen we het niet eens zijn met sommige Engelse critici die hem ervan beschuldigen het christendom te willen vernietigen. Indien met *christendom* de uiterlijke godsdienstvormen worden bedoeld, dan heeft hij beslist de bedoeling het te vernietigen, want

[1] Charles Coleman, *The Mythology of the Hindus*, blz. 331.

[2] *Supernatural Religion: an inquiry into the reality of divine revelation*, Londen, 1874.

in zijn ogen, evenals in die van ieder werkelijk religieus mens die oude exoterische religies en hun symboliek heeft bestudeerd, is het christendom zuiver heidendom, en is het katholicisme met zijn fetisjdienst veel erger en verderfelijker dan het hindoeïsme in zijn meest afgodische aspect. Maar al keurt hij de exoterische vormen af, en al ontmaskert hij de symbolen, toch valt de schrijver niet de religie van Christus aan, maar het kunstmatige stelsel van de theologie. We zullen hem zijn standpunt in zijn eigen woorden laten toelichten door een gedeelte uit zijn voorwoord te citeren:

> Wanneer door de scherpzinnigheid van een waarnemer vampiers werden ontdekt, werden ze, naar men zegt, op schandelijke wijze gedood door een paal door hun lichaam te drijven, maar de ervaring leerde dat ze zo taai waren dat ze, al werden ze opnieuw gespiest, toch steeds weer uit de dood opstonden, en niet definitief werden gedood vóór ze volledig waren verbrand. Op soortgelijke manier is het tot nieuw leven gekomen heidendom dat de volgelingen van Jezus van Nazareth overheerst, na te zijn doorstoken, steeds weer herrezen. Terwijl het door velen nog wordt gekoesterd, wordt het door enkelen afgekeurd. Met andere aanklagers wil ook ik mijn stem verheffen tegen het heidendom dat zo welig tiert in het kerkelijke christendom, en mijn uiterste best doen het bedrog aan de kaak te stellen. . . . In een verhaal over een vampier, verteld door Southey in *Thalaba*, neemt het weer tot leven gekomen wezen de gedaante aan van een innig geliefd meisje, en moet de held van het verhaal haar eigenhandig doden. Hij doet het, maar terwijl hij de gestalte van de geliefde
> (81) treft, is hij er zeker van dat hij slechts een demon doodt. Evenzo *val ik niet de werkelijke religie* aan, wanneer ik het huidige heidendom dat het kleed van het christendom heeft aangetrokken, probeer te vernietigen.[1] Weinigen zouden een werkman die het vuil van een edel standbeeld verwijdert, van kwaadwilligheid beschuldigen. Er zijn misschien enkelen die te netjes zijn om een smerig voorwerp aan te raken, maar zelfs zij zullen zich erover verheugen als iemand anders het vuil verwijdert. Zo'n schoonmaker is hard nodig.[2]

Maar zijn het alleen heidenen die door de katholieken worden vervolgd en over wie zij, zoals Augustinus, tot de godheid zeggen: 'O, mijn God! ik wens zozeer dat uw vijanden worden verslagen!' Nee, hun verlan-

[1] En dat doen wij evenmin wanneer de wereld ten slotte *ware religie* zal opvatten als de verering van één allerhoogste, onzichtbare en onbekende godheid door werken en daden, en niet door het belijden van zinloze menselijke dogma's. Maar onze bedoeling is om nog verder te gaan. We willen aantonen dat wanneer we ceremonieel en fetisjdienst niet langer als essentiële onderdelen van religie beschouwen, sinds de tijd van de apostelen de ware christelijke beginselen en het ware christendom uitsluitend door boeddhisten en 'heidenen' in praktijk worden gebracht.

[2] *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, blz. xvi.

gens zijn nóg mozaïscher en kaïn-achtiger. Nu zweren ze binnen de muren die de moordzuchtige Borgia's hebben beschermd, samen tegen hun geloofsgenoten, tegen hun scheurmakende broeders. De *larvae* van de kinder-, vader- en broedermoordende pausen blijken goede raadgevers te zijn voor de Kaïns van Castelfidardo en Mentana. Nu zijn de Slavische christenen, de oosterse scheurmakers – de filistijnen van de Griekse kerk – aan de beurt!

Zijne heiligheid de paus heeft, na in een figuurlijke ophemeling van zichzelf alle punten van vergelijking tussen de grote bijbelse profeten en zichzelf te hebben uitgeput, zich ten slotte terecht vergeleken met aartsvader Jacob, 'worstelend met zijn God'. Nu bekroont hij het gebouw van katholieke vroomheid door openlijk te sympathiseren met de Turken! De plaatsvervanger van God kondigt zijn onfeilbaarheid aan door in een ware christelijke geest de daden aan te moedigen van die islamitische David, de hedendaagse Bashi Bazuk; en het schijnt wel alsof niets zijne heiligheid een groter plezier zou doen dan van laatstgenoemde als geschenk enkele duizenden Bulgaarse of Servische 'voorhuiden' te ontvangen. Trouw aan haar politiek om ter bevordering van haar eigen belangen alles te zijn voor iedereen, bekijkt de roomse kerk, terwijl we dit schrijven (1876), met welwillendheid de Bulgaarse en Servische gruwelen, en is waarschijnlijk bezig met Turkije op te rukken tegen Rusland. Liever de islam en de tot nu toe gehate halve maan boven het graf van de christengod, dan dat de Griekse kerk tot staatsgodsdienst wordt gemaakt in Constantinopel en Jeruzalem. Als een afgeleefde, tandeloze ex-tiran in ballingschap, is het Vaticaan gebrand op elk verbond dat de belofte inhoudt, zoal niet van herstel van eigen macht, dan toch van tenminste verzwakking van zijn rivaal. Het speelt nu in het geheim met de bijl die eens door zijn inquisiteurs werd gezwaaid, betast het lemmet, en wacht, en blijft tegen beter weten in (82)
hopen. De roomse kerk heeft in haar tijd vreemde bedgenoten gehad, maar nooit eerder is ze tot zo'n ontaarding gezonken dat ze haar morele steun gaf aan hen die haar meer dan 1200 jaar lang in het gezicht hebben gespuwd, haar volgelingen 'ongelovige honden' hebben genoemd, haar leringen hebben verworpen, en haar God de aanspraak op goddelijkheid hebben ontzegd!

Zelfs de pers van het katholieke Frankrijk is nogal opgewonden over zo'n onwaardige manier van doen, en beschuldigt het ultramontaanse deel van de katholieke kerk en het Vaticaan openlijk ervan dat ze in de huidige strijd in het Oosten de kant van de islamieten tegen de christenen hebben gekozen. 'Toen de minister van buitenlandse zaken in het Franse parlement enkele vriendelijke woorden sprak ten gunste van de Griekse chris-

tenen, werd hij alleen door de vrijzinnige katholieken toegejuicht, maar door de ultramontaanse partij werden zijn woorden koeltjes ontvangen', zegt de Franse correspondent van een krant in New York.

> Dit was zo onmiskenbaar dat Lemoinne, de bekende redacteur van de grote vrijzinnig-katholieke krant *Journal des débats*, zich geroepen voelde te zeggen dat de roomse kerk meer sympathie voelde voor de islamieten dan voor de scheurmakers, zoals ze ook aan een ongelovige de voorkeur gaven boven een protestant. 'Er bestaat in de grond', zegt deze schrijver, 'een grote verwantschap tussen de *Syllabus* en de *Koran*, en tussen de twee hoofden van de gelovigen. De twee stelsels hebben dezelfde aard, en zijn verenigd op de gemeenschappelijke basis van één onveranderlijke leer.' In Italië voelden de koning en de vrijzinnige katholieken eveneens warme sympathie voor de ongelukkige christenen, terwijl de paus en de ultramontaanse fractie meer naar de islamieten zouden neigen.

De beschaafde wereld kan nog de verschijning van de gematerialiseerde Maagd Maria binnen de muren van het Vaticaan verwachten. Het in de middeleeuwen zo vaak herhaalde 'wonder' van de onbevlekte bezoekster is onlangs in Lourdes vertoond; dus waarom niet nog eens, als een genadeslag voor alle ketters, scheurmakers en ongelovigen? De wonderbaarlijke waskaars is nog te zien in Arras, de belangrijkste stad van Artois; en bij elke nieuwe ramp die haar geliefde kerk bedreigt, verschijnt de 'gezegende vrouwe' in eigen persoon, en steekt in aanwezigheid van de hele 'gebiologeerde' kerkgemeente met haar eigen mooie handen de kaars aan. 'Dit soort 'wonder', dat door de rooms-katholieke kerk wordt verricht,' zegt E. Worsley, 'staat volkomen vast, en wordt nooit door iemand betwijfeld.'[1] En ook aan de privécorrespondentie waarmee onze 'lieve vrouwe' haar vrienden vereert, is nooit getwijfeld. Er bevinden zich in het archief van de kerk twee kostbare brieven van haar. De eerste is als antwoord bedoeld op een aan haar gerichte brief van Ignatius. Ze bevestigt alles wat de schrijver van 'haar vriend' – waarmee de apostel Johannes
(83) wordt bedoeld – had vernomen. Ze verzoekt hem vast te houden aan zijn geloften, en voegt als aanmoediging eraan toe: '*Ik en Johannes zullen u samen een bezoek komen brengen*.'[2]

---

[1] *Discourse of Miracles wrought in the Roman Catholic Church, or a full Refutation of Dr. Stillingfleet's unjust Exceptions against Miracles*, Oxford, 1676, blz. 64.

[2] Waarom zouden de rooms-katholieken hierna nog bezwaar maken tegen de beweringen van de spiritisten? Wanneer ze zonder bewijs geloven in de 'materialisatie' van Maria en Johannes ten behoeve van Ignatius, hoe kunnen ze dan, logisch

Van dit schaamteloze bedrog was niets bekend vóór de brieven in 1495 in Parijs werden uitgegeven. Door een merkwaardig toeval verschenen ze in een tijd toen men bedreigend onderzoek begon te doen naar de echtheid van het vierde evangelie. Wie kon er, na zo'n bevestiging vanuit het hoofdkwartier, nog aan twijfelen! Maar het toppunt van schaamteloosheid werd in 1534 bereikt, toen er nog een brief van de 'middelares' werd ontvangen, die meer lijkt op het verslag van een lobbyist aan een politieke medestander. Hij was in uitstekend Latijn geschreven, en werd met de afbeelding, waarover hij handelt, in de kathedraal van Messina gevonden. De inhoud ervan luidt als volgt:

> De Maagd Maria, de moeder van de verlosser van de wereld, stuurt aan de bisschop, de geestelijken en de andere gelovigen van Messina namens *zichzelf* en haar zoon gezondheid en haar zegen.[1]
>
> Omdat u ervoor heeft gezorgd mijn eredienst in te stellen, laat ik u hierbij weten dat u mij daardoor gunstig heeft gestemd. Ik heb lange tijd met verdriet aan uw stad gedacht, die door de nabijheid van het vuur van de Etna aan veel gevaar is blootgesteld, en vaak heb ik hierover meningsverschillen gehad met mijn zoon, want hij ergerde zich over u omdat u zich schuldig maakte aan verwaarlozing van mijn eredienst, zodat hij geen zier gaf om mijn bemiddeling. Nu u echter weer tot bezinning bent gekomen, en gelukkig weer bent begonnen mij te aanbidden, heeft hij mij het recht verleend om uw eeuwige beschermster te worden, maar tegelijkertijd waarschuw ik u niet te vergeten wat u te doen staat, en mij geen grond te geven om berouw te hebben over mijn vriendelijkheid tegenover u. De ter ere van mij ingestelde gebeden en feestdagen doen mij enorm veel [*vehementer*] genoegen, en wanneer u trouw met deze dingen doorgaat, en zich met alle kracht die in u is verzet tegen de ketters die zich tegenwoordig over de hele wereld verspreiden, waardoor zowel mijn eredienst als die van de andere mannelijke en vrouwelijke heiligen zozeer in gevaar worden gebracht, dan zult u mijn voortdurende bescherming genieten.
>
> Als teken van dit verbond zend ik u vanuit de hemel mijn eigen afbeelding, door hemelse handen gemaakt; wanneer u het de eer geeft waarop het recht heeft, dan zal dit voor mij het bewijs zijn van uw gehoorzaamheid en trouw. Vaarwel. Gedagtekend in de hemel, zittende bij de troon van mijn zoon, in de maand december van het 1534ste jaar sinds zijn incarnatie.
>
> DE MAAGD MARIA

---

gesproken, de materialisatie ontkennen van Katie en John (King), terwijl deze wordt bewezen door de zorgvuldige experimenten van de Engelse scheikundige Crookes, en het gezamenlijke getuigenis van een groot aantal aanwezigen?

[1] Komt de 'moeder van God' dus nog vóór God?

De lezer moet bedenken dat dit document geen antikatholieke vervalsing is. De schrijver aan wie het is ontleend[1], zegt dat de echtheid van de brief is bevestigd door de bisschop zelf, zijn vicaris-generaal, zijn secreta-
(84) ris en zes domheren van de kathedraal in Messina, die ieder afzonderlijk deze verklaring hebben ondertekend en onder ede bevestigd.

'Zowel de brief als de afbeelding werden gevonden op het hoogaltaar, waar ze door engelen uit de hemel waren neergelegd.'

Een kerk moet wel het laatste stadium van ontaarding hebben bereikt, wanneer haar geestelijkheid haar toevlucht kon nemen tot zo'n heiligschennend bedrog, dat al of niet klakkeloos door het volk werd geloofd.

Nee, zo'n godsdienst staat veraf van de mens die de werkingen van een onsterfelijke geest in zich voelt! Er is nooit een werkelijk filosofische denker geweest – hetzij heiden, jood of christen – die niet dezelfde gedachtegang heeft gevolgd, en er zal er nooit één zijn. Gautama Boeddha wordt weerspiegeld in de voorschriften van Christus; Paulus en Philo Judaeus vormen de getrouwe echo's van Plato; en Ammonius Saccas en Plotinus verwierven hun onsterfelijke roem door de leringen van al deze verheven meesters van de ware filosofie te combineren. 'Verifieer alle dingen, en behoudt het goede' zou het motto moeten zijn van alle broeders op aarde. Dat is bij de uitleggers van de *Bijbel* niet het geval. Het zaad van de reformatie werd gezaaid op de dag dat hoofdstuk 2 van de *Brief van Jacobus* in botsing kwam met hoofdstuk 11 van de *Brief aan de Hebreeën* in hetzelfde Nieuwe Testament. Wie in Paulus gelooft, kan niet geloven in Jacobus, Petrus en Johannes. De aanhangers van Paulus moeten, wanneer ze samen met hun apostel christenen willen blijven, zich tegen Petrus verzetten, en indien Petrus 'moet worden verworpen' en *ongelijk had*, dan was hij niet onfeilbaar. Hoe kan dan zijn opvolger (?) zich beroemen op zijn onfeilbaarheid? Elk koninkrijk dat intern verdeeld is, komt tot verval, en elk huis dat intern verdeeld is, moet tenietgaan. Het volgen van meer dan één meester is in zowel religie als politiek noodlottig gebleken. Wat Paulus preekte, preekten alle andere mystieke filosofen. 'Christus heeft ons bevrijd opdat wij *in vrijheid* zouden leven; *houd dus stand* en *laat u niet opnieuw een slavenjuk opleggen*', roept de eerlijke apostel-filosoof uit, en voegt er – alsof hij profetisch geïnspireerd was – aan toe: 'Maar wanneer u elkaar aanvliegt, pas dan maar op dat u niet door elkaar wordt verslonden.'[2]

Dat de neoplatonisten niet altijd werden veracht of van duivelaanbidding werden beschuldigd, blijkt uit het feit dat de roomse kerk zelfs hun

[1] Zie de *New Era,* New York, juli 1875.

[2] *Galaten* 5:1, 15.

rituelen en hun theürgie heeft overgenomen. De bezweringen en oproepingen van de heidense en joodse kabbalist worden nu door de christelijke exorcist precies herhaald, en de theürgie van Iamblichus werd woord voor woord overgenomen. Prof. A. Wilder schrijft:

> Hoe verschillend de platonisten en de christen-volgelingen van Paulus uit de eerste eeuwen ook waren, toch waren velen van de meer bekende leraren van het nieuwe geloof diep doortrokken van de zuurdesem van de filosofie. Synesius, bisschop van Cyrene, was een leerling van Hypatia. *St. Antonius herhaalde de theürgie van Iamblichus*. De *logos*, of het woord uit het *Evangelie naar Johannes*, was een gnostische verpersoonlijking. Clemens van Alexandrië, Origenes en andere kerkvaders dronken grote teugen uit de bronnen van de filosofie. Het denkbeeld van de ascese dat de kerk meesleepte, was hetzelfde dat Plotinus in praktijk bracht . . . gedurende de hele middeleeuwen stonden er mensen op die de innerlijke leringen aannamen die door de beroemde leraar van de Academie werden verkondigd.[1]

(85)

Om onze beschuldiging te bewijzen dat de roomse kerk de kabbalisten en theürgen eerst van hun magische rituelen en ceremoniën beroofde, en vervolgens vervloekingen uitstortte over hun toegewijde hoofden, zullen we nu voor de lezer gedeelten vertalen uit de door kabbalisten en christenen gebruikte bezweringsformules. Door de volkomen identieke bewoording wordt misschien een van de redenen onthuld waarom de roomse kerk de gelovigen altijd in onwetendheid heeft willen laten over de betekenis van haar Latijnse gebeden en rituaal. Alleen zij die rechtstreeks belang hadden bij het bedrog hebben gelegenheid gehad ritualen van de kerk met die van de magiërs te vergelijken. De beste Latijnse geleerden waren, tot betrekkelijk kortgeleden, óf geestelijken óf afhankelijk van de kerk. Gewone mensen konden geen Latijn lezen, en al hadden ze het gekund, dan nog was het lezen van boeken over magie verboden op straffe van vervloeking en excommunicatie. De sluwe vinding van de biecht maakte het bijna onmogelijk om zelfs heimelijk te raadplegen wat de priesters een *grimoire* (gekrabbel van de duivel) noemen, ofwel een *magisch ritueel*. Om nog zekerder te zijn begon de kerk al dat soort zaken waar ze de hand op kon leggen, te vernietigen of te verbergen.

De volgende stukken zijn vertaald uit het *kabbalistische rituaal*, en uit dat wat gewoonlijk bekendstaat als het *roomse rituaal*. Dit laatste werd met goedkeuring van kardinaal Engelbert, aartsbisschop van Mechelen, en van de aartsbisschop van Parijs in 1851 en 1852 bekendgemaakt. De demonoloog Des Mousseaux zegt naar aanleiding daarvan: ‘Het is het

[1] ‘Paul and Plato’.

rituaal van Paulus V, herzien door de geleerdste van de tegenwoordige pausen, de tijdgenoot van Voltaire, Benedictus XIV.'[1]

KABBALISTISCH (joods en heidens)

Bezwering van het zout

De priester-magiër zegent het zout en zegt: '*Schepsel van zout*[2], laat de WIJSHEID [van God] in u verblijven, en laat deze *onze geest en ons lichaam*
(86) behoeden voor alle ontaarding. Laten door Chokhmaël [חכמאל, god van wijsheid] en de macht van Ruach Chokhmaël [geest van de Heilige Geest] de geesten van de stof [slechte geesten] daarvoor de vlucht nemen. . . . *Amen*.'

Bezwering van water (en as)

'Schepsel van het water, ik bezweer u . . . bij *de drie namen* die zijn: Netzach, Hod en Jesod [de kabbalistische drie-eenheid], in het begin en aan het einde, bij de alfa en de omega die zijn in de geest Azoth [de heilige geest of de '*universele ziel*']; ik bezweer en smeek u . . . Zwervende adelaar, laat de Heer u bevelen bij de *vleugels van de stier en zijn vlammende zwaard*.' (De bij de oostelijke poort van de Hof van Eden geplaatste cherubijn.)

Bezwering van een elementaal

'Slang, in de naam van het Tetragrammaton, de Heer; hij beveelt u door de engel en de leeuw.

'Engel van de duisternis, gehoorzaam, en vlucht voor dit heilige [bezworen] water. Adelaar in kete-

ROOMS-KATHOLIEK

Bezwering van het zout[3]

De priester zegent het *zout* en zegt: 'Schepsel van zout, ik bezweer u in naam van de levende God . . . *word de gezondheid van de ziel en van het lichaam*! Laat overal waar u wordt gestrooid, *de onreine geest op de vlucht worden gedreven*. . . . *Amen*.'

Bezwering van water

'Schepsel van het water, in de naam van de Almachtige God, de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest . . . *wees bezworen*. . . . Ik roep u aan in de naam van het lam [de magiër zegt *stier* of os – *per alas tauri*], van het lam dat de slang en de adder vertrapt, en met zijn voet de leeuw en de draak verplettert.'

Bezwering van de duivel

'O Heer, laat hij die de schrik met zich meebrengt, vluchten, op zijn beurt door schrik getroffen en verslagen. O u die de oude slang bent . . . beef voor de hand van hem die getriomfeerd heeft over de kwellingen van

[1] Zie *La magie au XIXme siècle*, blz. 139.

[2] *Schepsel* van zout, lucht, water, of enig voorwerp dat moet worden *bezworen* of *gezegend*, is een technische uitdrukking in de magie, die door de christelijke geestelijkheid is overgenomen.

[3] *Rituale Romanum*, Parijs, 1851-52, blz. 291-6, enz.

nen, gehoorzaam dit teken, en trek u voor de adem terug. Kronkelende slang, kruip aan mijn voeten, of word gepijnigd door dit *heilige vuur* en verdamp voor deze heilige wierook. Laat het water terugkeren tot het water [de elementaal van water]; laat het vuur branden, en de lucht circuleren, laat de aarde terugkeren tot de aarde door de kracht van het pentagram, dat de morgenster is, en in de naam van het Tetragrammaton, dat geschreven is in het midden van *het kruis van licht*. *Amen*.'

de hel [?], *devictis gemitibus inferni*, en de zielen heeft teruggebracht naar het licht. . . . Hoe meer u in verval raakt des te vreselijker zullen uw kwellingen zijn . . . door hem die heerst over de levenden en de doden . . . en die de eeuw door vuur zal oordelen, *saeculum per ignem*, enz. In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. *Amen*.'[1]

Het is onnodig het geduld van de lezer nog langer op de proef te stellen, hoewel we veel meer voorbeelden zouden kunnen geven. Men moet niet vergeten dat we hebben geciteerd uit de meest recente herziening van het *Rituaal*, die van 1851-52. Als we teruggingen naar het eerdere, zouden we een veel opvallender overeenkomst vinden, niet alleen in de woordkeus, maar ook in het ceremonieel. We hebben ter vergelijking niet eens gebruikgemaakt van het rituaal van de ceremoniële magie van de *christelijke* kabbalisten van de middeleeuwen, waarvan de taal, die de uitdrukking is van het geloof in de goddelijkheid van Christus, geheel gelijk is aan het katholieke rituaal[2], met uitzondering van een hier en daar verdwaald (87)
woord. Het laatstgenoemde brengt echter één verbetering aan, voor de originaliteit waarvan de kerk alle eer verdient. Ongetwijfeld zou men in een magisch rituaal niet iets kunnen vinden dat zo fantasierijk is. Met veel nadruk de demon toesprekend zegt het:

> Maak plaats voor Jezus Christus . . . u *vuil*, *stinkend*, *woest dier* . . . verzet u zich? Luister en beef, Satan, vijand van het geloof, vijand van de mensheid, oorzaak van de dood . . . wortel van al het kwaad, bevorderaar van de ondeugd, ziel vol afgunst, oorsprong van de hebzucht, oorzaak van de tweedracht, vorst van de moord, die God vervloekt, schepper van incest en heiligschennis, uitvinder van alle weerzinwekkendheid, *verrichter* van de verachtelijkste daden en *grootmeester van de ketters* [!!] [*doctor haereticorum*]. Wat! . . . houdt u nog stand? Waagt u het tegenstand te bieden, terwijl u weet dat Christus, onze Heer, op komst is? . . . Maak plaats voor Jezus Christus, maak plaats voor de Heilige Geest, die door zijn gezegende apostel Petrus u in de persoon

[1] *Rituale Romanum*, blz. 421-35.
[2] Zie *Art Magic*, art. over Peter d'Abano.

van Simon de Magiër in het openbaar heeft neergeworpen [*te manifeste stravit in Simone mago*].[1]

Na zo'n stortvloed van beledigingen zou geen duivel die ook maar het geringste gevoel van eigenwaarde heeft, in zulk gezelschap willen blijven, tenzij hij toevallig een Italiaanse vrijzinnige, of koning Victor Emmanuel zelf was, die beiden, dankzij Pius IX, tegen vervloekingen bestand zijn geworden.

Het lijkt nogal extreem om Rome al haar symbolen tegelijk te ontnemen, maar aan de beroofde hiërofanten moet recht worden gedaan. Lang vóór het teken van het kruis als een christelijk symbool werd aangenomen, werd het onder neofieten en adepten gebruikt als een geheim herkenningsteken. Lévi zegt:

> Het door de christenen aangenomen teken van het kruis behoort niet uitsluitend aan hen toe. Het is kabbalistisch, en stelt de tegenstellingen en het vierledige evenwicht van de elementen voor. Uit het occulte vers van de *pater*, waarop we in een ander boek de aandacht hebben gevestigd, zien we dat er oorspronkelijk twee manieren waren om het te maken, of ten minste twee heel verschillende formules om de betekenis ervan tot uitdrukking te brengen – één was voorbehouden aan priesters en ingewijden, het andere werd aan neofieten en leken gegeven. Zo zei de *ingewijde* bijvoorbeeld, zijn hand naar zijn voorhoofd brengend: *Aan u*; dan voegde hij eraan toe, *behoren*, en ging dan voort, zijn hand naar de borst brengend – *het koninkrijk*, dan, naar de linkerschouder – *gerechtigheid*; naar de rechterschouder – *en barmhartigheid*. Dan bracht hij de handen samen, en voegde eraan toe, *door alle voortbrengende cyclussen*: '*Tibi sunt Malkhuth, et Geburah et Chesed per Aeonas'* – een kruisteken, *absoluut* en schitterend kabbalistisch, dat door de ontheiligingen van het gnosticisme in de strijdende, officiële kerk geheel *verloren* is gegaan.[2]

(88) Hoe fantastierijk is daarom de bewering van pater Ventura dat Augustinus, zolang hij manicheeër en filosoof was, onbekend was met, en onwillig om te buigen voor de verhevenheid van de 'grootse christelijke openbaring', niets wist en niets begreep van God, mens of heelal; 'hij bleef arm, klein, onbekend, onvruchtbaar, en schreef en deed niets dat werkelijk groots of nuttig was'. Maar nauwelijks was hij christen geworden 'of zijn rede en intellect, verlicht door het *licht van het geloof*, verhieven hem tot de grootste hoogten van filosofie en theologie'. En zijn andere bewering

[1] *Rituale Romanum*, blz. 429-33; zie *La magie au XIXme siècle*, blz. 142-3.
[2] *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 2, hfst. 4.

dat Augustinus' genie als gevolg daarvan 'zich in al zijn grootsheid en verbazingwekkende vruchtbaarheid ontwikkelde . . . en dat zijn verstand straalde met die enorme glans die zich in zijn onsterfelijke geschriften weerspiegelde en 14 eeuwen lang geen moment heeft opgehouden de kerk en de wereld te verlichten'![1]

We laten het aan pater Ventura over te ontdekken wat Augustinus als manicheeër was, maar dat zijn toetreding tot het christendom een eeuwige vijandschap tussen theologie en wetenschap veroorzaakte, lijdt geen twijfel. Hoewel gedwongen te erkennen dat 'de heidenen mogelijk wel wat *goddelijks* en waars in hun leringen hadden',[2] verklaarde hij niettemin dat ze om hun bijgeloof, afgoderij en trots moesten 'worden verfoeid en, indien ze zich niet beterden, bij goddelijk oordeel moesten worden gestraft'. Dit verklaart het latere beleid van de christelijke kerk, zelfs tot in onze tijd toe. Indien de heidenen verkozen om niet in de kerk te komen, dan moest al wat goddelijk was in hun filosofie worden tenietgedaan, en moest de toorn van God over hun hoofden komen. Welk gevolg dit had, wordt door Draper beknopt meegedeeld:

> Niemand droeg meer dan deze kerkvader ertoe bij om wetenschap en godsdienst tegen elkaar op te zetten; hij was het voornamelijk die de *Bijbel* van zijn ware taak afbracht – een gids te zijn voor een zuiver leven – en deze de gevaarlijke positie gaf van scheidsrechter over de menselijke kennis; en een onbeschaamde heerszucht over de menselijke geest. Toen het voorbeeld eenmaal was gegeven, ontbrak het niet aan navolgers; de werken van de Griekse filosofen werden als goddeloos gebrandmerkt, en de schitterende voortbrengselen van het Museum in Alexandrië werden aan het gezicht onttrokken door een wolk van onwetendheid, mystiek en onbegrijpelijke taal, waaruit maar al te vaak de vernietigende bliksemflitsen van kerkelijke wraakzucht tevoorschijn schoten.[3]

Augustinus[4] en Cyprianus[5] geven toe dat Hermes en Ostanes geloofden in één ware god; eerstgenoemde twee beweerden, evenals de twee heidenen, dat hij onzichtbaar en onbegrijpelijk is, behalve in de geest. Bovendien nodigen we ieder verstandig mens – wanneer hij tenminste geen godsdienstfanaticus is – uit om, wanneer hij willekeurig gekozen fragmenten uit de werken van Hermes en Augustinus over de godheid heeft gelezen, te (89)

[1] Ventura de Raulica, *Conférences*, deel 2, afd. 1, blz. lvi, voorwoord.
[2] Vgl. *De civitate Dei*, 8:9, 10:2, etc.
[3] *History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 62.
[4] *De baptismo contra Donatistas*, boek 6, hfst. 44.
[5] *Sancti C. Cypriani opera, s.v.* 'De idolorum vanitate', Oxoniae, 1682, blz. 14.

beoordelen wie van de twee de meest filosofische omschrijving van de 'onzichtbare vader' geeft. Er is dus ten minste één beroemde schrijver die het met ons eens is. Draper noemt de voortbrengselen van Augustinus een 'rapsodisch gesprek' met God, een 'onsamenhangende droom.'[1]

Pater Ventura schildert de heilige af als iemand die een verbaasde wereld toespreekt vanaf 'de verhevenste hoogten van de filosofie'. Maar hier laat diezelfde onbevooroordeelde criticus zich weer horen en maakt over deze kolos in de filosofie van de kerkvaders de volgende opmerkingen:

> Moesten voor dit belachelijke stelsel, dit product van onwetendheid en aanmatiging, de werken van de Griekse filosofen worden opgegeven? Niets te vroeg brachten de grote critici die met de reformatie verschenen de werken van deze schrijvers tot hun werkelijke waarde terug door ze met elkaar te vergelijken, en leerden ze ons om al deze met minachting te bekijken.[2]

Wanneer figuren zoals Plotinus, Porphyrius, Iamblichus, Apollonius en zelfs Simon Magus ervan worden beschuldigd een verbond te hebben gesloten met de duivel – of laatstgenoemde personage nu bestaat of niet – is dat zo dwaas dat er maar weinig voor nodig is om het te weerleggen. Als Simon Magus – in historische zin de meest problematische van allen – ooit anders dan in de oververhitte verbeelding van Petrus en de andere apostelen heeft bestaan, dan was hij kennelijk niet slechter dan een van zijn tegenstanders. Verschillen in religieuze opvattingen, hoe groot ook, zijn op zichzelf onvoldoende om de ene mens naar de hemel, en de andere naar de hel te zenden. Zulke onbarmhartige, onverbiddelijke leringen kon men in de middeleeuwen verkondigen, maar zelfs voor de kerk is het nu te laat om die traditionele boeman op te voeren. Het historische onderzoek begint te wijzen op dingen die, wanneer de waarheid ervan ooit wordt aangetoond, eeuwige schande zullen brengen over de kerk van de apostel Petrus; zelfs haar bewering dat zij op die discipel steunt, moet worden beschouwd als de minst bewezen en minst bewijsbare veronderstelling van de katholieke geestelijkheid.

De geleerde schrijver van *Supernatural Religion*[3] probeert met grote ijver te bewijzen dat wij onder *Simon Magus* de apostel Paulus moeten verstaan; over zijn brieven werd door Petrus, zowel in het geheim als openlijk, kwaadgesproken, en deze zouden volgens hem leringen 'tegen de

---

[1] Draper, *Op.cit.*, blz. 60.
[2] *Op.cit.*, blz. 66.
[3] Deel 2, hfst. 5.

geest' bevatten. De apostel van de heidenen was dapper, openhartig, oprecht en zeer geleerd; de apostel van de besnijdenis laf, omzichtig, *onoprecht* en zeer onwetend. Dat Paulus, zo niet volledig, dan toch gedeeltelijk, was ingewijd in de theürgische mysteriën, daarover bestaat weinig twijfel. Zijn taal, de zo typische manier van uitdrukken van de Griekse filosofen, en bepaalde alleen door ingewijden gebruikte zegswijzen, zijn evenzovele aanwijzingen voor die veronderstelling. Ons vermoeden is nog sterker geworden door een knap artikel, getiteld 'Paul and Plato', in een van de New Yorkse tijdschriften[1] waarin de schrijver een opvallende en (90)
voor ons zeer waardevolle opmerking maakt. Hij toont aan dat Paulus in zijn *Brieven aan de Corinthiërs* overvloedig gebruikmaakt van

> uitdrukkingen ontleend aan de inwijdingen van Sabazius en Eleusis en aan de verhandelingen van de [Griekse] filosofen. Hij [Paulus] noemt zichzelf een *idiōtēs* – iemand die onervaren is in het gebruik van de taal, maar niet in de *gnosis* of filosofische kennis. 'Toch is wat wij verkondigen wijsheid voor wie volwassen is in het geloof [ingewijden]', schrijft hij. 'Het is echter niet de wijsheid van deze wereld en haar archonten, die ten onder zullen gaan. Waar wij over spreken is Gods verborgen en geheime wijsheid . . . Geen van de archonten van deze wereld heeft die wijsheid gekend.'[2]

Wat kon de apostel met deze ondubbelzinnige woorden anders bedoelen dan dat hijzelf, die tot de *mystai* (ingewijden) behoorde, sprak over dingen die alleen in de mysteriën werden getoond en verklaard? 'Gods verborgen en geheime wijsheid die *geen van de archonten van deze wereld heeft gekend*', houdt duidelijk rechtstreeks verband met de *basileus* van de Eleusinische inwijding, die haar wel kende. De *basileus* behoorde tot de stafleden van de grote hiërofant, was archont van Athene, en als zodanig een van de belangrijkste *mystai* die tot de *innerlijke* mysteriën behoorde, waartoe een zeer select en klein aantal personen toegang kreeg.[3] De ambtenaren die het toezicht hadden op de Eleusinische mysteriën werden archonten genoemd.

Een ander bewijs dat Paulus tot de kring van de 'ingewijden' behoorde, ligt in het volgende feit. De apostel liet in Cenchrea (waar Lucius Apuleius werd ingewijd) zijn hoofd scheren, omdat hij 'een gelofte had afgelegd'. De *nazars* – of zij die zich hebben afgezonderd – moesten, zoals we in de joodse schriften zien, hun haar, dat zij lang droegen en dat op

[1] Door A. Wilder, red. van *The Eleusinian and Bacchic Mysteries,* van Thomas Taylor.

[2] *1 Corinthiërs* 2:6-8.

[3] T. Taylor, *The Eleusinian and Bacchic Mysteries*, red. A. Wilder, 4de ed., blz. 14.

andere tijden 'door geen scheermes werd aangeraakt', afsnijden en offeren op het inwijdingsaltaar. En de nazars waren een groep Chaldeeuwse theürgen. We zullen later aantonen dat Jezus tot hen heeft behoord.

Paulus verklaart: 'Overeenkomstig de taak die God mij uit genade heeft opgelegd, heb ik als een kundig *bouwmeester* het fundament gelegd.'[1]

Deze term, bouwmeester, die in de hele *Bijbel* maar eenmaal, en wel door Paulus, wordt gebruikt, kan als een hele openbaring worden beschouwd. In de mysteriën werd het derde gedeelte van de heilige rituelen *epopteia*, of openbaring, opneming in de geheimen, genoemd. In essentie betekent het dat stadium van goddelijke helderziendheid waarin alles wat tot de aarde behoort verdwijnt, het aardse gezichtsvermogen wordt verlamd, en de ziel – vrij en zuiver – wordt verenigd met haar geest, of God. Maar de werkelijke betekenis van het woord is 'overzien', van ὄπτομαι – *ik zie mezelf*. In het Sanskriet heeft het woord *avāpta* dezelfde betekenis,
(91) en ook die van *verkrijgen*.[2] Het woord *epopteia* is samengesteld uit ἐπί, op, en ὄπτομαι, zien, of een opziener, een inspecteur, ook gebruikt voor een bouwmeester. De titel meester-metselaar in de vrijmetselarij is hiervan afgeleid, in de betekenis waarin het in de mysteriën werd gebruikt. Wanneer Paulus zich dus een 'bouwmeester' noemt, gebruikt hij een woord dat bij uitstek kabbalistisch, theürgisch en maçonniek is, en dat door geen andere apostel wordt gebruikt. Hij noemt zichzelf dus een *adept*, die het recht heeft anderen *in te wijden*.

Indien we met die betrouwbare gidsen, de Griekse mysteriën en de kabbala, in deze richting zoeken, zullen we gemakkelijk de geheime reden vinden waarom Paulus door Petrus, Johannes en Jacobus zo werd vervolgd en gehaat. De schrijver van de *Openbaring* was een joodse kabbalist pur sang, met alle haat voor de mysteriën die hij van zijn voorouders had geërfd.[3] Zijn jaloezie reikt gedurende Jezus' leven zelfs tot Petrus, en pas na de dood van hun gemeenschappelijke meester zien we de twee aposte-

---

[1] *1 Corinthiërs* 3:10.

[2] In zijn ruimste betekenis heeft het Sanskrietwoord dezelfde letterlijke betekenis als de Griekse term; beide betekenen 'openbaring', niet door menselijke tussenkomst, maar door het 'ontvangen van de heilige drank'. In India kreeg de ingewijde de heilige 'soma'-drank, die hielp om zijn ziel los te maken van zijn lichaam; in de Eleusinische mysteriën was het de heilige drank die werd aangeboden bij de epopteia. De Griekse mysteriën zijn geheel voortgekomen uit de brahmaanse vedische rituelen, en deze uit de voorvedische religieuze mysteriën – de oorspronkelijke boeddhistische filosofie.

[3] Het is onnodig te zeggen dat het *Evangelie naar Johannes* niet door Johannes was geschreven, maar door een platonist of gnosticus, die tot de neoplatonische school behoorde.

len – waarvan eerstgenoemde de mijter en de petaloon (gouden plaat) van de joodse rabbi's droeg – zo ijverig het ceremonieel van de besnijdenis aanprijzen. Voor Petrus moet Paulus, die hem zo had vernederd en van wie hij zozeer voelde dat deze zijn meerdere was in 'Griekse geleerdheid' en filosofie, natuurlijk hebben geleken op een magiër, een man bezoedeld door de *gnosis*, door de 'wijsheid' van de Griekse mysteriën – en vandaar misschien 'Simon de Magiër'.[1]

Wat Petrus betreft, de bijbelkritiek heeft vroeger al aangetoond dat hij met het stichten van de Latijnse kerk in Rome waarschijnlijk niet méér te maken heeft gehad dan dat hij het excuus verschafte dat de sluwe Irenaeus zo snel aangreep om de kerk te laten profiteren van de nieuwe naam van de apostel – *Petra* of *Kiffa*, een naam die door een eenvoudig woordenspel zo gemakkelijk in verband kon worden gebracht met *petroma*, het dubbele stel stenen schrijftabletten dat de hiërofant tijdens het laatste (92)
mysterie bij de inwijdingen gebruikte. Daarin ligt misschien het hele geheim van de beweringen van het Vaticaan verborgen. Prof. Wilder merkt heel gepast op:

> In de oosterse landen schijnt de benaming פתר, Pether [in het Fenicisch en Chaldeeuws, een interpretator] de titel van dit personage [de hiërofant] te zijn geweest. . . . In deze feiten is iets dat ons doet denken aan de bijzondere omstandigheden van de mozaïsche wet . . . en ook aan de bewering van de paus dat hij de opvolger is van Petrus, de hiërofant of interpretator van de christelijke godsdienst.[2]

Als zodanig moeten we hem tot op zekere hoogte het recht toekennen zo'n interpretator te zijn. De Latijnse kerk heeft in symbolen, rituelen, ceremoniën, architectuur en zelfs in de kleding van haar geestelijken de overlevering bewaard van de heidense eredienst – van de openbare of exo-

---

[1] Het feit dat Petrus de 'apostel voor de heidenen' onder die naam vervolgde, betekent niet noodzakelijk dat er geen Simon Magus – als individu naast Paulus – heeft bestaan. Misschien is het een algemene scheldnaam geworden. Theodoretus en Chrysostomos, de oudste en productiefste commentatoren van het gnosticisme van die tijd, schijnen van Simon in feite een rivaal van Paulus te maken, en te beweren dat ze vaak berichten uitwisselden. Als ijverig propagandist van wat Paulus de 'antithese van de gnosis' (*1ste Brief aan Timotheus* 6:20) noemt, moet Simon een doorn in het oog van de apostel zijn geweest. Er zijn voldoende bewijzen dat Simon Magus werkelijk heeft bestaan.

[2] Thomas Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, red. A. Wilder, 4de ed., blz. 17-18. Als we niet over een betrouwbare kabbalistische overlevering beschikten om op af te gaan, dan zouden we misschien gedwongen zijn te vragen of het auteurschap van de *Openbaring* van Johannes wel aan de apostel met die naam moet worden toegeschreven. Hij schijnt Johannes de Theoloog te zijn genoemd.

terische ceremoniën, moeten we eraan toevoegen, want anders zouden haar dogma's meer inhoud hebben en minder godslastering tegen de majesteit van de hoogste en onzichtbare God bevatten.

Een op de doodkist van koningin Menthu-hetep van de 11de dynastie (2782 v.Chr.) ontdekte inscriptie, waarvan nu is aangetoond dat ze is overgenomen uit hoofdstuk 17 van het *Dodenboek* (dat niet van latere datum is dan 4500 v.Chr.), geeft veel te denken. Deze monumentale tekst bevat een groep hiërogliefen die vertaald als volgt luiden:

PTR.	RF.	SU.
Peter-	ref-	su.

Baron Bunsen wijst erop dat diezelfde heilige formule zich bevindt te midden van een hele reeks verklarende aantekeningen en verschillende interpretaties op een monument dat 40 eeuwen oud is.

> Dat wil zeggen dat de mededeling [de ware verklaring ervan] in die tijd niet langer duidelijk was. . . . We verzoeken onze lezers zich te realiseren dat een heilige tekst, een gezang, dat de woorden bevatte van een geest die is heengegaan, ongeveer 4000 jaar geleden zich in zo'n toestand bevond . . . dat hij voor de koninklijke schrijvers bijna onbegrijpelijk was.[1]

Dat hij onbegrijpelijk was voor de niet-ingewijden onder hen, wordt bewezen zowel door de verwarde en tegenstrijdige verklarende aantekeningen als door het feit dat het een mysteriewoord was, bekend aan de hierofanten van de heiligdommen, en bovendien een woord dat door Jezus werd gekozen om het ambt aan te duiden dat door hem aan een van zijn apostelen was toegewezen. Dit woord, PTR, werd gedeeltelijk geïnterpreteerd met behulp van een ander woord dat op een vergelijkbare manier
(93) was geschreven in een andere groep hiërogliefen, op een stèle; het daarvoor gebruikte teken was een geopend oog.[2] Bunsen noemt als een andere verklaring van PTR – 'tonen'. Hij zegt:

> Het schijnt mij toe dat ons PTR letterlijk het oude Aramese en Hebreeuwse 'patar' is, dat in de geschiedenis van Jozef voorkomt als het geijkte woord voor *interpreteren*; vandaar ook dat *pitrun* de term is voor de interpretatie van een tekst of een droom.[3]

---

[1] Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 89-90.

[2] Zie E. de Rougé, *Stèle,* blz. 44; PTAR (videns) is erop vertaald met 'verschijnen' met daarachter een vraagteken, het gebruikelijke teken van wetenschappelijke verbijstering. In Bunsens deel 5 van *Egypt's Place, etc.*, is de interpretatie die erop volgt: 'verlichter', wat nauwkeuriger is.

[3] Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 90.

In een manuscript uit de 1ste eeuw, een combinatie van de Demotische en Griekse teksten,[1] en hoogstwaarschijnlijk een van de weinige die op wonderbaarlijke wijze zijn ontsnapt aan het christelijk vandalisme van de 2de en 3de eeuw, toen al zulke kostbare manuscripten als magisch werden verbrand, komt op verschillende plaatsen een uitdrukking voor die misschien enig licht op dit punt kan werpen. Een van de belangrijkste helden uit het manuscript, over wie voortdurend wordt gesproken als 'de Judese verlichter' of ingewijde, τελειωτής, laat men alleen in contact komen met zijn *patar*; dit laatste woord is geschreven in Chaldeeuwse letters. Eén keer is dit laatste woord verbonden met de naam *Shimeon*. Verschillende keren blijkt dat de 'verlichter', die slechts zelden de eenzaamheid van zijn contemplatie verlaat, een κρύπτη (grot) bewoont, en dat hij de menigte enthousiaste leerlingen die buitenstaan, onderricht – niet mondeling, maar door middel van deze *patar*. Deze ontvangt de woorden van wijsheid door zijn oor te leggen tegen een rond gat in een schot, dat de leraar voor de luisteraars verbergt, en deelt ze dan met verklaringen en toelichtingen aan de menigte mee. Met een kleine wijziging was dit ook de methode die door Pythagoras werd gevolgd; zoals we weten stond deze zijn neofieten gedurende de proefjaren niet toe hem te zien, maar onderwees hij hen van achter een gordijn in zijn grot.

Maar of de 'verlichter' van het Grieks-Demotische manuscript identiek is met Jezus of niet, het feit blijft bestaan dat we hem een mysterienaam zien kiezen voor iemand die de katholieke kerk later laat verschijnen als de poortwachter van het koninkrijk van de hemel, en de vertolker van Christus' wil. Het woord Patar of Peter plaatst zowel meester als discipel in de kringen van inwijding, en brengt hen in verband met de 'geheime leer'. De grote hiërofant van de oude mysteriën stond nooit toe dat de kandidaten hem persoonlijk konden zien of horen. Hij was de *deus ex machina*, de leidende maar onzichtbare godheid die door middel van een ander zijn wil en instructies meedeelt; en 2000 jaar later ontdekken we dat de dalai lama's van Tibet eeuwenlang, tijdens de belangrijkste religieuze mysteriën van het lamaïsme, dezelfde traditionele werkwijze hadden gevolgd. Indien Jezus de geheime betekenis kende van de titel die hij (94)
Simon gaf, dan moet hij ingewijd zijn geweest, anders had hij hem niet te weten kunnen komen; en indien hij een ingewijde was van hetzij de pythagorische essenen, de Chaldeeuwse magiërs of de Egyptische priesters, dan was de door hem gegeven leer niets anders dan een deel van de 'geheime leer' die door de heidense hiërofanten werd onderwezen aan de enkele uitverkoren adepten die in het allerheiligste werden toegelaten.

[1] Het is het eigendom van een mysticus die we in Syrië hebben ontmoet.

Maar we zullen deze vraag later bespreken. Voorlopig zullen we in het kort de bijzondere overeenkomst – of beter gezegd het identiek-zijn – van rituelen en ceremoniële kleding van de christelijke geestelijkheid en die van de oude Babyloniërs, Assyriërs, Feniciërs, Egyptenaren en andere heidenen uit de grijze oudheid, proberen aan te tonen.

Indien we het voorbeeld van de pauselijke tiara willen vinden, moeten we de annalen van de oude Assyrische schrijftabletten doorzoeken. We nodigen de lezer uit aandacht te schenken aan dr. Inmans geïllustreerde boek *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*. Op blz. 64 zullen we gemakkelijk de hoofdtooi van de opvolger van Petrus herkennen in het door goden of engelen in het oude Assyrië gedragen kapsel, 'waar het gekroond schijnt te zijn met een symbool van de *mannelijke* drie-eenheid' (het christelijke kruis). Dr. Inman voegt eraan toe:

> We kunnen in het voorbijgaan vermelden dat de rooms-katholieken, zoals ze de mijter en de tiara overnamen van 'het vervloekte gebroed van Cham', evenzo de bisschopsstaf overnamen van de auguren van Etrurië, en de artistieke kleding waarmee ze hun engelen afbeelden, van de schilders en urnenmakers van Magna Graecia en Midden-Italië.

Moeten we ons onderzoek nog verder uitbreiden, en ook zekerheid proberen te verkrijgen over de stralenkrans en de tonsuur van de katholieke priester en monnik?[1] We zullen dan de onbetwistbare bewijzen vinden dat het symbolen zijn van de zon. Knight geeft in zijn *Old England, a Pictorial Museum* een tekening gemaakt door St. Augustinus, die een vroegchristelijke bisschop voorstelt in een gewaad dat waarschijnlijk identiek was aan dat wat de grote 'heilige' zelf droeg. Het *pallium*, of de oude stola van de bisschop, is het vrouwelijke teken wanneer het wordt gedragen door een priester in functie. Op de tekening van Augustinus is het versierd met boeddhistische kruisen, en in zijn hele aanzien is het een voorstelling van de Egyptische T (tau), die enigszins de vorm van de letter Y aanneemt. Inman zegt:

> Zijn ondereinde is het teken van de mannelijke triade; de rechterhand [van de figuur] heeft de wijsvinger uitgestrekt, evenals de Assyrische priesters wanneer ze eer bewijzen *aan het heilige woud*. . . . Wanneer een mannelijke figuur tijdens de dienst het pallium aantrekt, wordt hij de vertegenwoordiger van de drie-eenheid in de éénheid, de *arba*, of mystieke vier.[2]

---

[1] De priesters van Isis droegen de tonsuur.

[2] *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, blz. 51-2; zie ook zijn *Ancient Faiths Embodied in Ancient Names*, deel 2, blz. 915-8.

'Onbevlekt is onze Vrouwe Isis' is het opschrift bij een plaat van Serapis en Isis, beschreven door King in *The Gnostics and Their Remains*, (95)

> Ἡ ΚΥΡΙΑ ΕΙCΙC ΑΓΝΗ, . . . precies dezelfde benaming die later werd toegepast op die figuur [de Maagd Maria] die haar opvolgde in gedaante, titels, symbolen, rituelen en ceremoniën. . . . Op die manier brachten haar vereerders de vroegere kentekenen van hun belijdenis, het verplichte celibaat, de tonsuur en het koorhemd over naar het nieuwe priesterschap, maar verwaarloosden helaas de vele rituele wassingen die door het oude geloof waren voorgeschreven. . . . De 'zwarte maagden', die in sommige Franse kathedralen zo hoog worden vereerd . . . bleken, toen ze ten slotte kritisch werden onderzocht, basalten beelden van Isis te zijn![1]

Voor het altaar van Jupiter Ammon waren rinkelende bellen opgehangen, uit het geluid waarvan de priesters de voortekenen opmaakten. 'Gouden belletjes en granaatappels . . . rondom op de zomen van het opperkleed' waren bij de mozaïsche joden voortvloeisels daarvan.[2] Maar in het boeddhistische stelsel worden de goden uit devaloka tijdens de religieuze oefeningen altijd door het luiden van bellen die in de pagoden hangen, opgeroepen en uitgenodigd om op de altaren neer te dalen. De bel van de heilige tafel van Śiva in Kuhama wordt in Kailāsa beschreven, en elke boeddhistische vihāra en klooster heeft zijn bellen.

Zo zien we dat de door de christenen gebruikte bellen rechtstreeks van de boeddhistische Tibetanen en Chinezen tot hen zijn gekomen. De kralen en rozenkransen hebben dezelfde oorsprong, en worden al meer dan 2300 jaar door boeddhistische monniken gebruikt. De *liṅga's* in de hindoetempels worden op bepaalde dagen versierd met grote bessen van een aan Mahādeva gewijde boom, die tot rozenkransen zijn geregen. De benaming 'non' is een Egyptisch woord, en had bij hen dezelfde betekenis; de christenen namen zelfs niet de moeite het woord *nonna* te vertalen. De aureool van de heiligen werd al voor de zondvloed door Babylonische kunstenaars gebruikt wanneer ze het hoofd van een sterveling wilden eren of vergoddelijken. Op een beroemde afbeelding in Moors *Hindoo Pantheon*, die de titel draagt 'Krishṇa gevoed door *Devakī*, naar een prachtig afgewerkt schilderij', wordt de hindoemaagd weergegeven terwijl ze Krishṇa voedt en op een rustbank zit. Opvallend zijn het naar achteren geborstelde haar, de lange sluier, en de gouden aureool zowel om het hoofd van de Maagd als om dat van de hindoeverlosser. Geen katholiek, hoe goed hij misschien ook

---

[1] *The Gnostics and Their Remains*, blz. 71; 2de ed., blz. 173-4.
[2] *Exodus* 39:25-6.

op de hoogte is van de mysterieuze symboliek van de iconologie, zou een ogenblik aarzelen om aan dat altaar de Maagd Maria, de moeder van zijn God, te aanbidden![1] In Indra-Sabhā, de zuidelijke ingang van de grotten van Ellora, kan men tot op de huidige dag het beeld zien van Indra's vrouw, *Indrāṇī*, met haar goddelijke zoon als baby op schoot, met de vinger naar de hemel wijzend in eenzelfde gebaar als de Italiaanse Madonna met haar kind.[2] In *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism* geeft de schrijver een afbeelding van een middeleeuwse houtsnede – waarvan we het evenbeeld in dozijnen oude psalmboeken hebben gezien – en waarop de Maagd Maria met haar kind is weergegeven als Koningin van de Hemel op de halve maan, het symbool van maagdelijkheid.

(96)

> Ze bevindt zich vóór de zon, en verduistert daardoor bijna zijn licht. Niets kon beter dan dit de moeder en het kind van de christenen vereenzelvigen met Isis en Horus, Ishtar, Venus, Juno en een menigte andere heidense godinnen, die 'koningin van de hemel', 'koningin van het heelal', 'moeder van God', 'echtgenote van God', de 'hemelse maagd', 'de hemelse vredestichtster', enz., zijn genoemd.[3]

Zulke afbeeldingen zijn niet zuiver sterrenkundig. Ze stellen de mannelijke god en de vrouwelijke godin voor, als zon en maan in conjunctie, 'de vereniging van de triade met de eenheid'. De koehorens op het hoofd van Isis hebben dezelfde betekenis.

En zo herkennen we boven, onder, buiten en in de christelijke kerk, in de priesterkleren en de godsdienstige rituelen, het stempel van het exoterische heidendom. Op geen enkel terrein binnen het brede spectrum van de menselijke kennis is de wereld zo volhardend door verkeerde voorstellingen verblind of bedrogen, als op dat van de oudheid. Haar grijze verleden en haar religies zijn verkeerd voorgesteld en onder de voet gelopen door hen die later kwamen. Haar hiërofanten en profeten, mystai en epoptai[4] van de eens allerheiligste plaatsen van de tempel zijn voorgesteld als demon- en duivelaanbidders. Gehuld in de geroofde gewaden van zijn slachtoffer vervloekt de christen-priester hem nu met rituelen en ceremoniën die hij van de theürgen zelf heeft geleerd. De mozaïsche *Bijbel* wordt als wapen gebruikt tegen het volk dat ons deze heeft verschaft. De heidense filosoof wordt vervloekt onder hetzelfde dak dat getuige is geweest van zijn inwijding; en de 'aap van God' (d.w.z. de duivel van Tertullianus), 'de

[1] E. Moor, *The Hindoo Pantheon*, plaat 59, blz. 197-8; zie ook Inman, *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, blz. 27.

[2] Inman, *Op.cit.*, blz. 29.

[3] *Op.cit.*, blz. 76.

[4] Ingewijden en zieners.

maker en stichter van de magische theürgie, de wetenschap van de begoochelingen en leugens, van wie de vader en schepper de duivel is', wordt met wijwater gebannen door de hand die dezelfde *lituus*[1] vasthoudt waarmee de augur van de oudheid na een plechtig gebed altijd de hemelstreken aanwees en, in naam van de HOOGSTE, de lagere god (nu de duivel genoemd) opriep die voor zijn ogen de toekomst ontsluierde en hem in staat stelde te profeteren! Bij de christenen en de geestelijkheid heerst niets anders dan schandelijke onwetendheid, vooroordeel en die verachtelijke trots die zo moedig aan de kaak is gesteld door een van hun eigen eerwaarde predikanten, J.B. Gross[2], die scheldt op elk onderzoek 'als een nutteloze of misdadige inspanning, wanneer moet worden gevreesd dat deze het omverwerpen van vooraf vastgestelde geloofsstelsels tot gevolg zal hebben'. Bij wetenschappers bestaat dezelfde angst dat het misschien nodig zal zijn sommige van hun verkeerd vastgestelde wetenschappelijke (97)
theorieën te wijzigen. Gross zegt:

> Alleen zo'n beklagenswaardig vooroordeel kan de heidense theologie zo verkeerd hebben voorgesteld, en de heidense vormen van religieuze eredienst zo hebben verdraaid – ja, belachelijk gemaakt. Het is tijd dat het nageslacht zijn stem verheft en de waarheid die geweld is aangedaan rehabiliteert, en dat onze tijd in het grijze verleden iets van dit gezonde verstand gaat herkennen waarop ze zich met zoveel zelfingenomenheid beroemt, alsof het voorrecht van de rede het geboorterecht van alleen de nieuwe tijd zou zijn.[3]

Dit alles geeft een duidelijke aanwijzing over de werkelijke oorzaak van de haat die vroege en middeleeuwse christenen koesterden tegen hun heidense broeders en gevaarlijke rivalen. We haten alleen waar we bang voor zijn. Toen de christelijke wonderdoener eenmaal elke band had verbroken met de tempelmysteriën en met 'die door hun magie zo beroemde scholen' die door St. Hilarion[4] zijn beschreven, kon hij er zeker van zijn dat hij de heidense wonderdoeners maar weinig zou kunnen evenaren. Geen apostel heeft ooit Apollonius van Tyana geëvenaard, behalve misschien in het genezen door mesmerische kracht; en het schandaal dat onder de apostelen werd veroorzaakt door de wonderdoende Simon Magus, is zo bekend dat we het hier niet nog eens hoeven te herhalen. Justinus de Martelaar, blijkbaar moedeloos, vraagt:

---

[1] De staf van de augur, en nu van de bisschop.

[2] *The Heathen Religion*, inleiding.

[3] *Op.cit*.

[4] Michel Ange Marin, *Les Vies des Pères des déserts d'Orient*, Avignon, 1761, deel 2, blz. 283.

> Hoe komt het dat de talismans van Apollonius [de τελέσματα] macht hebben over bepaalde delen van de schepping, want, *zoals we zien*, wenden ze de woede van de golven, de kracht van de winden en de aanvallen van wilde beesten af; en terwijl de wonderen van onze Heer alleen in overleveringen worden bewaard, zijn die van Apollonius *zeer talrijk*, en manifesteren ze zich werkelijk nu nog in feiten, zodat iedere waarnemer op een dwaalspoor wordt geleid?[1]

Deze verbijsterde martelaar lost het vraagstuk op door de werkzaamheid en kracht van de door Apollonius gebruikte tovermiddelen volkomen terecht toe te schrijven aan zijn grondige kennis van de sympathieën en antipathieën (of onverenigbaarheden) in de natuur.

Omdat de kerkvaders niet in staat waren de duidelijke superioriteit van de vermogens van hun vijanden te ontkennen, namen ze hun toevlucht tot de oude maar altijd succesvolle methode van de laster. Ze vereerden de theürgen met dezelfde insinuerende lasterpraatjes waartoe de farizeeën tegen Jezus hun toevlucht hadden genomen. 'U heeft een demon', hadden de ouderlingen van de joodse Synagoge tegen hem gezegd. 'U heeft de duivel', herhaalden de sluwe kerkvaders met evenveel waarheid, wanneer ze zich tot de heidense wonderdoener richtten; en de overal verkondigde beschuldiging, die later tot een geloofsartikel werd gemaakt, behaalde de overwinning.

Maar de huidige erfgenamen van deze kerkelijke vervalsers, die magie, spiritisme en zelfs magnetisme ervan beschuldigen dat ze door een demon worden teweeggebracht, zijn de klassieken vergeten, of hebben deze misschien nooit gelezen. Geen van onze geloofsfanatici heeft ooit met meer minachting neergezien op de *misbruiken* in de magie dan de werkelijke
(98) ingewijde uit de oudheid. Geen moderne of zelfs middeleeuwse wet kon strenger zijn dan die van de hiërofant. Niettemin beschikte hij over meer onderscheidingsvermogen, menslievendheid en rechtvaardigheid dan de christelijke geestelijkheid, want hoewel de priesters de 'onbewuste' tovenaar, iemand die door een demon bezeten was, de toegang tot de heilige plaatsen ontzegden, zorgden ze voor de ongelukkige 'bezetene', in plaats van hem meedogenloos te verbranden. Ze hadden specifiek voor dat doel in de buurt van de tempels ziekenhuizen, waar het vroegere 'medium', indien het bezeten was, werd verzorgd en genezen. Maar tegen iemand die door bewuste *hekserij* vermogens had verkregen die gevaarlijk waren voor zijn medemensen, waren de priesters van de oudheid even streng als de gerechtigheid zelf. Iedereen die zich zelfs maar per ongeluk had schuldig

[1] Justinus de Martelaar, *Quaestiones et responsiones at orthodoxos*, 24.

gemaakt aan moord of een andere misdaad, of schuldig was bevonden aan hekserij, werd van de Eleusinische mysteriën uitgesloten.[1] En dat was bij alle andere mysteriën eveneens het geval. Deze wet, die door alle schrijvers over inwijding in de oudheid wordt genoemd, spreekt voor zich. De bewering van Augustinus dat alle door de neoplatonisten gegeven verklaringen door henzelf waren bedacht, is absurd. Want bijna alle ceremoniën worden in hun juiste volgorde door Plato zelf in min of meer bedekte termen meegedeeld. De mysteriën zijn zo oud als de wereld, en iemand die goed op de hoogte is van de esoterische mythologieën van verschillende volkeren kan de oorsprong ervan traceren tot in de tijd van het vóórvedische India. In India wordt van de *vatu*, of kandidaat, de striktste deugd en zuiverheid geëist, vóór hij een ingewijde kan worden, ongeacht of hij ernaar streeft een eenvoudige fakir, een *purohita* (openbaar priester) of een *sannyāsī*, een heilige van de tweede graad van inwijding, de heiligste want de meest gerespecteerde van alle, te worden. De sannyāsī brengt, na de overwinning te hebben behaald in de vreselijke beproevingen die voorafgaan aan toelating tot het binnenste van de tempel in de onderaardse gewelven van zijn pagode, zijn verdere leven in de tempel door met het beoefenen van de 84 voorschriften en de 10 deugden die aan yogī's zijn voorgeschreven.

'Niemand, die niet zijn hele leven de 10 deugden heeft beoefend die de goddelijke Manu als plicht voorschrijft, kan worden ingewijd in de mysteriën van de raad', zeggen de hindoeboeken over inwijding.

Deze deugden zijn: 'berusting, het vergelden van kwaad met goed, gematigdheid, eerlijkheid, zuiverheid, kuisheid, het beteugelen van de fysieke zintuigen, kennis van de heilige geschriften, kennis van de *hogere* ziel [geest], het dienen van de waarheid, en het zich onthouden van boosheid'.[2] Alleen deze deugden moeten het leven van een werkelijke yogī leiden. 'Geen onwaardige adept zou met zijn aanwezigheid de gelederen van de heilige ingewijden gedurende 24 uur moeten bezoedelen.' De adept is schuldig wanneer hij één keer een van deze geloften heeft gebroken. Ongetwijfeld is het beoefenen van zulke deugden onverenigbaar met het beeld dat men heeft van *duivel*aanbidding en wellustige bedoelingen!

Nu zullen we proberen een duidelijk inzicht te geven in een van de belangrijkste doeleinden van dit boek. We willen bewijzen dat aan alle (99)
volksreligies van de oudheid dezelfde oude wijsheidsleer ten grondslag lag – één en identiek, die beleden en beoefend werd door de ingewijden

[1] Zie Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, red. A. Wilder, 4de ed., blz. 19; zie ook Porphyrius en anderen.

[2] *Manu*, boek 6, śloka's 92-3.

van elk land, die zich als enigen bewust waren van haar bestaan en betekenis. Het is voor de mens nu onmogelijk de oorsprong ervan, en het juiste tijdperk waarin zij volledig was ontwikkeld, vast te stellen. Een enkele blik is echter voldoende om iemand de zekerheid te geven dat ze de schitterende volmaaktheid waarin we haar in de overblijfselen van de verschillende esoterische stelsels aan ons beschreven vinden, pas na een reeks van tijdperken kon hebben bereikt. Zo'n diepe filosofie, zulke veredelende gedragsnormen en zulke overtuigende en door iedereen aan te tonen praktische resultaten zijn niet in één generatie of zelfs in één enkel tijdperk ontstaan. Feit moet zijn gestapeld op feit, gevolgtrekking op gevolgtrekking, wetenschap moet wetenschap hebben voortgebracht, en myriaden van de schitterendste menselijke geesten moeten over de natuurwetten hebben nagedacht, vóór deze oude leer een concrete vorm had aangenomen. De bewijzen voor het identiek-zijn van de fundamentele leer van de oude religies worden gevonden in het algemeen voorkomen van een stelsel van inwijding, in de geheime priesterkasten die de mystieke machtwoorden onder hun hoede hadden, en in het openlijk vertonen van een uitzonderlijke beheersing over de natuurkrachten, die wijzen op omgang met bovenmenselijke wezens. Elke nadering tot de mysteriën van al deze volkeren werd met dezelfde nauwlettende zorg bewaakt, en in alle gevallen werd de doodstraf opgelegd aan ingewijden van elke graad die de hun toevertrouwde geheimen openbaar maakten. We hebben gezien dat dit het geval was bij de Eleusinische en bacchische mysteriën, onder de Chaldeeuwse magiërs en de Egyptische hiërofanten, terwijl dezelfde regel sinds onheuglijke tijden van kracht was bij de hindoes, aan wie al deze waren ontleend. We worden op dit punt niet in twijfel gelaten, want de *Agrushada Parikshai* zegt duidelijk: 'Iedere ingewijde, tot welke graad hij ook behoort, die de grote heilige formule bekendmaakt, moet worden gedood.'

Vanzelfsprekend werd diezelfde drastische straf ook voorgeschreven bij de vele sekten en broederschappen die in verschillende perioden uit de oude moederstam zijn voortgekomen. We vinden haar bij de vroege essenen, de gnostici, de theürgische neoplatonisten en de middeleeuwse filosofen; en in onze tijd houden zelfs de vrijmetselaars de herinnering aan de oude verplichtingen in stand door de straffen van het afsnijden van de keel, het afhakken van ledematen, en het uitrukken van de ingewanden, waarmee de kandidaat wordt bedreigd. Zoals het maçonnieke 'woord van de meester' met 'fluisterende stem' wordt overgedragen, zo wordt dezelfde voorzorgsmaatregel voorgeschreven in het Chaldeeuwse *Boek van de getallen* en de joodse *Merkabah*. De neofiet werd, nadat hij was

ingewijd, door een *ouderling* naar een afgezonderde plaats geleid, en daar fluisterde laatstgenoemde hem het grote geheim *in het oor*.[1] De vrijmetselaar zweert, onder bedreiging met de verschrikkelijkste straffen, dat hij de geheimen van geen enkele graad zal meedelen 'aan een broeder van (100) een *lagere graad*'; en de *Agrushada Parikshai* zegt: 'Iedere ingewijde van de derde graad die vóór de voorgeschreven tijd de hoogste waarheden aan de ingewijden van de tweede graad openbaart, moet ter dood worden gebracht.' Ook geeft de leerling-vrijmetselaar toestemming 'zijn tong tot de wortel te laten uitrukken', indien hij iets zou bekendmaken aan een leek; en in de hindoeboeken over inwijding, dezelfde *Agrushada Parikshai*, zien we dat elke ingewijde van de eerste graad (de laagste), die de geheimen van zijn inwijding verraadt aan leden van andere kasten, voor wie de wetenschap een gesloten boek moet zijn, 'zijn *tong moet laten uitsnijden*', en andere verminkingen moet ondergaan.

Naarmate we verdergaan, zullen we wijzen op de bewijzen voor het identiek-zijn van geloften, formules, rituelen en leringen van de oude geloven. We zullen ook aantonen dat niet alleen de herinnering eraan in India nog wordt bewaard, maar ook dat het Geheime Genootschap nog leeft, en even actief is als ooit tevoren, en dat men, wanneer men gelezen heeft wat wij hebben te zeggen, daaruit kan concluderen dat de hogepriester en hiërofant, de brahmātma, nog toegankelijk is voor hen 'die weten', al kennen ze hem misschien onder een andere naam, en dat de vertakkingen van zijn invloed zich over de hele wereld uitstrekken. Maar we zullen nu terugkeren tot de vroegchristelijke tijd.

Clemens van Alexandrië brandmerkte de mysteriën als onfatsoenlijk en duivels – alsof hij niet ervan op de hoogte was dat de exoterische symbolen enige esoterische betekenis hadden, en dat de mysteriën zelf uit twee delen bestonden, de kleine in Agrae en de grote in Eleusis – met een vijandige onverdraagzaamheid die men bij een afvallige neoplatonist zou verwachten, maar die men tot zijn verwondering ziet bij deze over het algemeen eerlijke en geleerde kerkvader. Welke ook de ceremoniën waren die voor de neofieten werden opgevoerd vóór ze tot een hogere vorm van instructie werden toegelaten; hoe verkeerd de beproevingen van de *katharsis*, of zuivering, gedurende welke zij aan allerlei tests werden onderworpen, ook werden opgevat; en hoezeer ook het stoffelijke of fysieke aspect misschien tot laster aanleiding heeft gegeven, alleen boosaardig vooroordeel kan iemand ertoe brengen te zeggen dat er onder deze uiterlijke betekenis niet een veel diepere, spirituele betekenis lag.

Het is volkomen dwaas de Ouden te beoordelen vanuit ons eigen stand-

[1] A. Franck, *La kabbale*, hfst. 1.

punt over fatsoen en deugd. En zeker de kerk – die nu door alle hedendaagse kenners van de symboliek ervan wordt beschuldigd precies diezelfde symbolen in hun grofste aspect te hebben overgenomen, en zich machteloos voelt om die beschuldigingen te weerleggen – zou geen stenen moeten werpen naar hen die haar voorbeeld zijn geweest. Wanneer figuren zoals Pythagoras, Plato en Iamblichus, die bekendstonden om hun strenge ethiek, deelnamen aan de mysteriën, en er met eerbied over spraken, dan zou het voor onze huidige critici ongepast zijn ze uitsluitend op basis van hun uiterlijke facetten zo overhaast te beoordelen. Iamblichus verklaart de meest extreme gevallen; en voor een onbevooroordeelde geest moet zijn
(101) verklaring volkomen aannemelijk zijn. 'Dit soort vertoningen in de mysteriën', zegt hij, 'waren bedoeld om ons van losbandige hartstochten te bevrijden, door onze ogen te laten genieten, en tegelijkertijd alle verkeerde gedachten te overwinnen door de *ontzagwekkende heiligheid* waarmee deze rituelen gepaard gingen.'[1] 'De wijste en beste figuren onder de heidenen', voegt dr. Warburton eraan toe, 'zijn het er unaniem over eens dat de mysteriën, toen ze werden ingesteld, zuiver waren, en met de waardigste middelen de edelste doeleinden nastreefden.'[2]

Hoewel personen van beide seksen en van alle klassen aan deze geroemde rituelen mochten deelnemen, en deelneming eraan zelfs verplicht was, bereikten maar heel weinigen de laatste, hoogste inwijding. De opvolging van de graden in de mysteriën wordt ons door Proclus meegedeeld in het vierde boek van zijn *Theologie van Plato*.[3] 'Het volmaaktheid brengende ritueel [τελετή], gaat in volgorde vooraf aan de inwijding [*muēsis*], en de inwijding aan de uiteindelijke openbaring, *epopteia*.' Ook Theon van Smyrna verdeelt in zijn *Mathematica* de mystieke rituelen in vijf delen:

> het eerste daarvan is de voorafgaande zuivering, want *de mysteriën worden niet aan allen meegedeeld* die ze willen bijwonen; maar er zijn bepaalde personen aan wie dit door de stem van de heraut [κήρυξ] wordt belet, . . . omdat het nodig is dat degenen die niet van de mysteriën worden uitgesloten, eerst worden gelouterd door bepaalde zuiveringen die voorafgaan aan het ontvangen van de heilige rituelen. Het derde deel wordt *epopteia* of ontvangst genoemd. En het vierde, dat de voltooiing en het doel van de openbaring is, is het *omwinden van het hoofd en het opzetten van de kronen*[4] . . . of hij [de ingewijde persoon] nu

[1] *De mysteriis aegyptiorum*, deel 1, hfst. 11.

[2] *Divine Legation of Moses demonstrated, etc.,* deel 2, blz. 172.

[3] *On the Theology of Plato*, Taylors ed., Londen, 1816, boek 4, blz. 200.

[4] Deze uitdrukking moet niet letterlijk worden opgevat, want ze heeft, evenals bij de inwijding in bepaalde broederschappen, een verborgen betekenis, waarop

> hiërofant wordt of een ander deel van de priestertaken op zich neemt. Maar het vijfde, dat uit deze alle voortkomt, *is vriendschap en innerlijk contact met God*.

En dit was het laatste en meest ontzagwekkende van alle mysteriën.[1]

Er zijn schrijvers die zich vaak hebben afgevraagd wat de betekenis is van die aanspraken op 'vriendschap en innerlijk contact met God'. Christelijke schrijvers hebben de aanspraken van de 'heidenen' op zo'n 'contact' ontkend, en beweerd dat alleen christelijke heiligen dat konden en kunnen hebben; materialistische sceptici hebben beide gedachten bespot. Na vele eeuwen van godsdienstig materialisme en spirituele stagnatie is het ongetwijfeld moeilijk, zo niet geheel onmogelijk, geworden om de aanspraken van elk van de partijen te bewijzen. De oude Grieken, die zich eens hadden verdrongen op de Agora in Athene met haar altaar voor (102)
de 'onbekende God', zijn er niet meer, en hun nakomelingen geloven vast dat ze de 'Onbekende' hebben gevonden in de joodse Jehovah. De goddelijke extase van de eerste christenen heeft plaatsgemaakt voor visioenen van meer moderne aard die volkomen in overeenstemming zijn met de vooruitgang en de beschaving. De 'Mensenzoon', die in het extatische visioen van de christen van de oudheid uit de zevende hemel leek neer te dalen, in een wolk van heerlijkheid, en omringd door engelen en gevleugelde serafijnen, heeft plaatsgemaakt voor een meer prozaïsche en tegelijk meer zakelijke Jezus. Deze wordt nu weergegeven als iemand die 's ochtends op bezoek gaat bij Maria en Martha in Bethanië, en gaat zitten op de divan met de jongere zuster die van 'ethiek' houdt, terwijl Martha de keuken ingaat om te koken. Een andere keer laat de verhitte verbeelding van een godslasterende Brooklynse predikant en harlekijn, Eerw. dr. Talmage, ons haar zien wanneer ze 'met bezweet voorhoofd, een kan in de ene en een tang in de andere hand, terugkeert naar de plek waar Christus zich bevindt', en zich boos maakt, omdat hij zich niet erom bekommert dat haar zuster haar 'het werk alleen laat doen'.[2]

Pythagoras doelt wanneer hij zijn gevoelens na de inwijding beschrijft, en vertelt dat hij werd gekroond door de goden en in hun tegenwoordigheid had gedronken van 'de wateren van het leven' – in het Hindustānī *āb-i-hayāt*, bron van leven.

[1] Vgl. Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, red. A. Wilder, 4de ed., blz. 82-3.

[2] Deze originele en heel lange preek werd gehouden in een kerk in Brooklyn, New York, op 15 april 1877. De volgende ochtend werd de eerwaarde redenaar in de *Sun* een bazelende charlatan genoemd, maar deze welverdiende benaming zal andere eerwaarde grappenmakers niet beletten hetzelfde en zelfs nog ergere dingen te doen. En dat is de godsdienst van Christus! Het is veel beter helemaal niet in God te geloven dan hem op zo'n manier belachelijk te maken. We juichen de *Sun* van harte toe om de volgende opvattingen: 'En wanneer Talmage vervolgens Christus boos tegen

Tussen de geboorte van het eerbiedwaardige en majestueuze denkbeeld van de ongeopenbaarde godheid van de oude adepten en zulke karikaturale beschrijvingen van hem die om zijn welwillende toewijding aan de mensheid aan het kruis is gestorven, liggen vele eeuwen, en de moeizame weg daarvan schijnt uit het hart van hen die zich zijn volgelingen noemen alle gevoel voor een spirituele religie bijna geheel te hebben weggenomen. Geen wonder dus dat de uitspraak van Proclus door de christenen niet meer wordt begrepen, en als een 'gril' wordt verworpen door de materialisten, die in hun ontkenning minder godslasterlijk en atheïstisch zijn dan vele predikanten en leden van de kerken. Maar al zijn de Griekse *epoptai* er niet meer, toch hebben we in onze eigen tijd een volk dat veel ouder is dan de oudste Grieken, en dat de zogenaamde, 'bovenmenselijke' gaven in dezelfde mate gebruikt als hun voorouders lang voor de tijd van Troje. Op dit volk vestigen we nu de aandacht van de psycholoog en de filosoof.

Men hoeft niet heel diep door te dringen in de literatuur van de oriëntalisten om tot de overtuiging te komen dat ze in de meeste gevallen zelfs
(103) niet vermoeden dat er in de geheime filosofie van India diepten zijn die ze niet hebben gepeild, en niet *kunnen* peilen, want ze gaan eraan voorbij zonder deze op te merken. Bij het behandelen van de hindoemetafysica wordt een allesoverheersende toon van bewuste superioriteit, een toon van minachting, aangeslagen, alsof alleen de Europese geest verlicht genoeg is om de ruwe diamant van de oude Sanskrietschrijvers te polijsten, en voor hun nakomelingen het juiste van het onjuiste te scheiden. We zien hen twisten over de uiterlijke uitdrukkingsvormen, zonder enig begrip van de grote levenswaarheden die deze voor het oog van niet-ingewijden verbergen.

Jacolliot zegt:

> In de regel komen de brahmanen zelden hoger dan de klasse van de *grihastha's* [priesters van de lagere kasten] en *purohita's* [duivelbanners, theologen, profeten en oproepers van geesten]. En toch zullen we zien dat . . . wanneer we eenmaal het onderwerp en de studie van manifestaties en paranormale verschijnselen hebben besproken, deze ingewijden van de *eerste* [de laagste] graad vermogens beweren en werkelijk schijnen te bezitten die tot een hoogte zijn ontwikkeld die in Europa nooit is geëvenaard. Wat de ingewijden van de tweede en voor-

---

Martha laat zeggen: 'Maak je niet druk, maar ga op deze divan zitten', dan voegt hij een climax toe aan een tafereel waarover geïnspireerde schrijvers niets hadden mee te delen. Talmage's grappenmakerij gaat te ver. Indien hij de ergste ketter van ons land was, in plaats van volkomen orthodox, zou hij de godsdienst niet zoveel kwaad doen als nu door zijn vrijpostige godslasteringen.'

> al van de derde categorie betreft, zij beweren in staat te zijn zich te verheffen boven tijd en ruimte, en te heersen over leven en dood.[1]

Zulke ingewijden heeft Jacolliot *niet ontmoet*; want, zoals hijzelf zegt, deze verschijnen alleen bij heel belangrijke gelegenheden, en wanneer het geloof van de grote menigte moet worden versterkt door verschijnselen van hogere orde.

> Ze worden nooit in de buurt van, of zelfs in de tempels gezien, behalve bij het grootse vijfjaarlijkse feest van het vuur. Bij die gelegenheid verschijnen ze omstreeks middernacht op een verhoging, die midden in het heilige meer is opgericht, als evenzovele geestverschijningen, en verlichten de ruimte door hun bezweringen. Een vurige lichtkolom rijst op rondom hen, en schiet van de aarde naar de hemel. Vreemde geluiden trillen in de lucht, en 500.000 of 600.000 hindoes die uit alle delen van India zijn samengekomen om deze halfgoden te aanschouwen, werpen zich voorover in het stof, onder het aanroepen van de zielen van hun voorouders.[2]

Laat ieder onpartijdig mens *Le spiritisme dans le monde* lezen, en hij kan niet geloven dat deze 'onverzoenlijke rationalist', zoals Jacolliot zichzelf graag noemt, één woord meer heeft gezegd dan is te rechtvaardigen door wat hij had gezien. Zijn mededelingen steunen die van andere sceptici, en worden erdoor bevestigd. In de regel zijn de zendelingen, zelfs wanneer ze hun halve leven in het land van de 'aanbidding van duivels', zoals ze India noemen, hebben doorgebracht, óf zo oneerlijk zaken geheel te *ontkennen* waarvan ze heel goed weten dat ze waar zijn, óf maken ze zich belachelijk door aan de macht van de duivel verschijnselen toe te schrijven die de 'wonderen' uit de tijd van de apostelen overtreffen. En wat moet deze Franse schrijver, ondanks zijn onverbeterlijk (104)
rationalisme, erkennen nadat hij de grootste wonderen heeft verteld? Hoe nauwkeurig hij de fakirs ook gadesloeg, hij is gedwongen heel krachtig te getuigen vóór hun volstrekte eerlijkheid op het punt van hun wonderbaarlijke verschijnselen. 'Nooit', zegt hij, 'zijn we erin geslaagd ook maar een van hen te betrappen op bedrog.' Eén feit moet in het oog worden gehouden door allen die, zonder in India te zijn geweest, zich toch verbeelden knap genoeg te zijn om het bedrog van *zogenaamde* magiërs aan het licht te brengen. Deze ervaren, kalme waarnemer, deze geduchte materialist verklaart na zijn lange verblijf in India: 'We bekennen zonder aarzelen dat we, noch in India noch in Ceylon, één enkele Europeaan, zelfs niet onder

[1] *Le spiritisme dans le monde*, blz. 68.
[2] *Op.cit.*, blz. 78-9.

hen die er het langst wonen, hebben ontmoet, die kon aangeven van welke middelen deze gelovigen bij het teweegbrengen van die verschijnselen gebruikmaakten!'

En hoe zouden ze dat kunnen? Bekent deze ijverige oriëntalist ons niet dat zelfs hij, die alle beschikbare middelen bij de hand had om vele van hun rituelen en leringen uit de eerste hand te leren kennen, niet slaagde in zijn pogingen om de brahmanen hun geheimen aan hem te laten verklaren? 'Wat onze ijverigste ondervragingen van de purohita's konden loskrijgen over de daden van hun superieuren (de onzichtbare ingewijden van de tempels), is al met al maar heel weinig.' En sprekend over een van de boeken, erkent hij dat het, terwijl het beweert alles te openbaren wat wenselijk is om te weten, 'vervalt in mysterieuze formules, in combinaties van magische en occulte letters, waarvan we het geheim niet hebben kunnen doorgronden', enz.

De fakirs zijn, hoewel ze nooit verder kunnen komen dan de eerste graad van inwijding, toch de enige tussenpersonen tussen de levende wereld en de 'zwijgende broeders', of die ingewijden die nooit de drempel van hun heilige woningen overschrijden. De Fukarā-yogī's behoren tot de tempels, en wie weet of deze monniken van het heiligdom niet veel meer te maken hebben met de psychische verschijnselen van de fakirs, die door Jacolliot zo levendig zijn beschreven, dan de pitri's zelf? Wie kan zeggen of de fluïdische schim van de oude brahmaan, die door Jacolliot werd gezien, niet de scin-lecca, het geestelijke *dubbel*, van een van die mysterieuze sannyāsī's was?

Hoewel prof. Perty uit Genève het verhaal heeft vertaald en toegelicht, zullen we het toch in Jacolliots eigen woorden weergeven:

> Kort na het verdwijnen van de handen begon er, terwijl de fakir ernstiger dan ooit met zijn bezweringen (*mantra's*) doorging, een wolk gelijk aan de eerste, maar meer glanzend en minder doorschijnend, heen en weer te zweven bij het komfoortje, dat ik op verzoek van de hindoe voortdurend van gloeiende kolen had voorzien. Langzamerhand nam deze een volkomen menselijke vorm aan, en ik onderscheidde de schim – want ik kan het niet anders noemen – van een oude brahmaanse offerpriester, die bij het komfoortje neerknielde.
>
> Op zijn voorhoofd droeg hij de aan Vishṇu gewijde tekens, en om
> (105) zijn lichaam het driedubbele koord, het teken van de ingewijden van de priesterkaste. Hij hield zijn handen boven zijn hoofd gevouwen, zoals bij het offeren, en zijn lippen bewogen alsof ze gebeden opzegden. Op een gegeven moment nam hij een beetje geparfumeerd poeder, en wierp dit op de kolen; het moet een sterk mengsel zijn geweest, want onmiddellijk steeg er een dikke rook op, en vulde de twee kamers.

Toen die was opgetrokken, zag ik de schim, die mij op twee passen afstand zijn vleesloze hand toestak; ik maakte een buiging, en nam de hand aan, en was verbaasd te ontdekken dat ze, hoewel beenderig en hard, warm en levend was.

'Bent u inderdaad', zei ik op dat moment met luide stem, 'een vroegere aardbewoner?'

Ik had de vraag nog niet afgerond, of het woord AM (ja) verscheen in letters van vuur op de borst van de oude brahmaan, en verdween toen weer, wat een effect gaf alsof men het woord in de duisternis met fosfor had geschreven.

'Wilt u als bewijs van uw bezoek niet iets voor mij achterlaten?' ging ik voort.

De geest brak het driedubbele koord, uit drie strengen katoen samengesteld, dat zijn lendenen omgordde, gaf het mij, en verdween voor mijn voeten.

'O Brahmā! wat is dit voor een mysterie dat elke nacht plaatsvindt? . . . Wanneer ik op de mat lig, met gesloten ogen, verlies ik mijn lichaam uit het gezicht, en de ziel ontsnapt om in gesprek te treden met de pitri's . . . Waak over haar, O Brahmā, wanneer ze het rustende lichaam verlaat, en weggaat om te zweven over de wateren, te zwerven in de onmetelijke ruimte van de hemel, en door te dringen tot in de duistere, mysterieuze schuilhoeken van de dalen en verheven wouden van de Himavat!' (*Agrushada Parikshai.*)[1]

Wanneer de fakirs tot de één of andere tempel behoren, handelen ze altijd alléén op bevel. Geen van hen wordt, tenzij hij een graad van bijzondere heiligheid heeft bereikt, bevrijd van de invloed en de leiding van zijn goeroe, zijn leermeester, die hem eerst in de geheimen van de *occulte* wetenschappen heeft ingewijd en onderwezen. Evenals de proefpersoon van de Europese hypnotiseur, kan de gemiddelde fakir zich nooit geheel bevrijden van de psychische invloed die zijn goeroe op hem uitoefent. Na twee of drie uur in de stilte en eenzaamheid van het binnenste van de tempel in gebed en meditatie te hebben doorgebracht, is de fakir, wanneer hij weer naar buiten komt, magnetisch gesterkt en voorbereid; dan brengt hij veel meer verschillende en grotere wonderen teweeg dan vóór hij er binnenging. De 'meester' heeft *hem de handen opgelegd*, en de fakir voelt zich sterk.

Op gezag van veel brahmaanse en boeddhistische heilige boeken kan worden aangetoond dat er altijd een groot verschil heeft bestaan tussen adepten van hogere graad en zuiver psychische proefpersonen – zoals veel (106)
van deze fakirs, die in een bepaald opzicht mediums zijn. Het is waar, de

[1] Louis Jacolliot, *Le spiritisme dans le monde*, blz. 319-20, 65.

fakir spreekt altijd van pitri's, en dat is begrijpelijk, want ze zijn zijn beschermgoden. Maar zijn de pitri's *ontlichaamde mensen van onze soort*? Dat is de vraag, en die zullen we dadelijk bespreken.

We zeggen dat de fakir tot op zekere hoogte als een medium kan worden beschouwd, want hij staat – wat niet algemeen bekend is – onder de rechtstreekse magnetische invloed van een levende adept, zijn *sannyāsī* of *goeroe*. Wanneer laatstgenoemde sterft, neemt de kracht van de fakir af, en verdwijnt vaak geheel, tenzij hij de laatste overdracht van spirituele krachten heeft ontvangen. Waarom zouden de fakirs anders zijn uitgesloten van het recht om te vorderen tot de tweede en derde graad? Het leven van velen van hen is een voorbeeld van een graad van zelfopoffering en heiligheid die onbekend is aan, en volkomen onbegrijpelijk is voor, Europeanen, die alleen al huiveren bij de gedachte om zelf zulke martelingen te ondergaan. Maar hoezeer hij ook beschermd is tegen de overheersing door grove, aan de aarde gebonden geesten, hoe breed de kloof misschien ook is tussen een verlagende invloed en hun zelfgeleide zielen, en hoe goed hij misschien ook beschermd wordt door de magische bamboestaf met zeven geledingen die hij van zijn goeroe ontvangt, toch leeft de fakir in de buitenwereld van zonden en stof, en is het mogelijk dat zijn ziel wordt bezoedeld door de magnetische uitstralingen van wereldlijke voorwerpen en personen, en daardoor de deur openzet voor vreemde geesten en *goden*. Iemand in die toestand, iemand die niet onder alle omstandigheden, welke ook, zeker is van de beheersing over zichzelf, kan onmogelijk worden toegelaten tot de kennis van de ontzagwekkende mysteriën en de onschatbare geheimen van de inwijding. Niet alleen zou dit de veiligheid in gevaar brengen van wat onder alle omstandigheden tegen ontheiliging moet worden beschermd, maar het zou betekenen dat men erin toestemt een medemens achter de sluier toe te laten, die door zijn mediamieke onverantwoordelijkheid elk moment het gevaar loopt door een onopzettelijke onbezonnenheid het leven te verliezen. Dezelfde wet die vóór onze jaartelling voor de Eleusinische mysteriën van kracht was, geldt nu nog in India.

De adept moet niet alleen beheersing hebben over zichzelf, maar hij moet ook in staat zijn de lagere orden van spirituele wezens, natuurgeesten en aan de aarde gebonden zielen, kortom juist die waardoor de fakir het meest kans loopt te worden beïnvloed, te beheersen.

Indien iemand hiertegen inbrengt dat de brahmaanse adepten en fakirs erkennen dat ze uit zichzelf machteloos zijn, en alleen met behulp van ontlichaamde menselijke geesten kunnen werken, zegt hij daarmee tevens dat deze hindoes onbekend zijn met de wetten van hun heilige boeken, en zelfs met de betekenis van het woord *pitri's*. De *Wetten van Manu*, de *Atharva-*

Veda en andere boeken bewijzen wat we nu zeggen. 'Al wat bestaat', zegt de *Atharva-Veda* 'wordt beheerst door de goden. De goden worden beheerst door de magische bezweringen. De magische bezweringen worden beheerst door de brahmanen. Daarom worden de goden beheerst door (107)
de brahmanen.' Hoewel schijnbaar paradoxaal, is dit logisch, en is het een feit. En dit feit zal aan hen die tot nu toe niet over de sleutel hebben beschikt (en Jacolliot moet tot hen worden gerekend, zoals bij het lezen van zijn boeken zal blijken), verklaren waarom de fakir zich moet beperken tot de eerste of laagste graad van die reeks inwijdingen waarvan de hoogste adepten, of hiërofanten, de sannyāsī's, of leden van de oude Hoogste Raad van Zeventig, zijn.

Bovendien worden in boek 1 van de hindoe-*Genesis*, het *Boek van de Schepping* van *Manu*, de *pitri's* de *maan*-voorouders van de mensheid genoemd. Ze behoren tot een klasse van wezens die van ons verschillen, en kunnen eigenlijk niet 'menselijke geesten' worden genoemd in de zin waarin de spiritisten die woorden gebruiken. Het volgende wordt over hen gezegd:

'Daarop schiepen zij [de goden] de yaksha's, de rākshasa's, de piśācha's[1], de gandharva's[2], de apsarassen, en de asura's, de nāga's[3], de sarpa's en de suparṇa's en de pitri's – *maan-voorouders van de mensheid*' (Zie *Wetten van Manu,* boek 1, śloka 37, en ook boek 3, śloka 201, waar de pitri's 'voortbrengers van de mensheid' worden genoemd).

De pitri's zijn een afzonderlijke categorie van geesten die behoren tot de mythologische hiërarchie, of beter gezegd tot de kabbalistische nomenclatuur, en moeten tot de goede genii, de demonen van de Grieken, of de lagere goden van de onzichtbare wereld worden gerekend; en wanneer een fakir zijn verschijnselen toeschrijft aan de pitri's, bedoelt hij alleen maar wat de oude filosofen en theürgen bedoelden wanneer ze beweerden dat alle 'wonderen' werden teweeggebracht met behulp van de goden, of van de goede en kwade demonen die de natuurkrachten beheersen, de *elementalen*, die ondergeschikt zijn aan de macht van hem 'die weet'. Een geest of menselijk spook zou door een fakir *palīt* of *bhūta* worden genoemd, en die van een vrouw *picchalpāī*, en geen *pitri*. Het is waar, *pitaras* (meervoud) betekent vaderen, voorouders, en *pitrāī* is een bloedverwant, maar deze woorden worden in een heel andere betekenis gebruikt dan die van pitri's die in de mantra's worden aangeroepen.

---

[1] *Piśācha's*, demonen van het ras van de dwergen, de reuzen en de vampiers.

[2] *Gandharva's*, goede demonen, hemelse serafijnen, zangers.

[3] *Asura's* en *nāga's* zijn de titanische geesten, en geesten met draken- of slangenkoppen.

Als men tegen een vrome brahmaan of fakir beweerde dat iedereen zich kan onderhouden met de geesten van de doden, zou men hem choqueren door iets wat hem een godslastering zou toeschijnen. Zegt het slotvers van het *Bhāgavata-Purāṇa* niet dat dit hoogste geluk alleen is weggelegd voor de heilige sannyāsī's, de goeroes en yogī's?

> Lang voor ze zich ten slotte van hun aardse omhulsel bevrijden, krijgen de zielen die alleen goede werken hebben verricht, zoals die van de sannyāsī's en vānaprastha's, het vermogen om zich te onderhouden met de zielen die hen naar de svarga zijn voorgegaan.

(108) Hier zijn de pitri's geen genii maar de geesten, of beter gezegd de zielen, van hen die zijn heengegaan. Maar ze zullen vrijelijk communiceren met alleen hen van wie de atmosfeer even zuiver is als die van henzelf, en van wie ze de vrome *kalāśas* (aanroeping) kunnen beantwoorden zonder gevaar te lopen hun eigen hemelse zuiverheid te bezoedelen. Wanneer de ziel van de bezweerder *sāyujya*, of het volkomen één-zijn in essentie met de universele ziel, heeft bereikt, wanneer de stof geheel is overwonnen, dan kan de adept elke dag en elk uur vrijelijk in contact komen met hen die, hoewel niet gehinderd door hun lichamelijke vorm, zelf nog steeds voortgaan door de eindeloze reeks transformaties die behoren tot de geleidelijke nadering tot de paramātman, of de verheven universele ziel.

Wanneer we bedenken dat de christelijke kerkvaders voor zichzelf en hun heiligen altijd de benaming 'vrienden van God' hebben opgeëist, en weten dat ze die uitdrukking, naast vele andere hebben ontleend aan het vocabulaire van de heidense tempels, dan is het niet meer dan natuurlijk te verwachten dat ze er de pest in hebben wanneer er op die rituelen wordt gezinspeeld. Omdat ze in de regel onwetend waren, en biografen hadden die even onwetend waren als zijzelf, konden we in de berichten over hun gelukzalige visioenen niet verwachten zulke prachtige beschrijvingen te vinden als bij de heidense klassieken. Ongeacht of aan de visioenen en objectieve verschijnselen waarop zowel de woestijnvaders als de hiërofanten van het heiligdom aanspraak maken, geen geloof moet worden gehecht, of dat ze als feiten moeten worden aangenomen, stelt de schitterende beeldspraak waarvan Proclus en Apuleius gebruikmaken bij het vertellen van het kleine gedeelte van de laatste inwijding dat ze durfden te onthullen, de gestolen verhalen van de christelijke asceten volkomen in de schaduw, ook al waren deze bedoeld als getrouwe *kopieën* daarvan. Het verhaal van de verzoeking van St. Antonius in de woestijn door de vrouwelijke demon is een parodie op de voorafgaande beproevingen van de neofiet gedurende de *Mikra* of kleine mysteriën van Agrae – de rituelen bij de

gedachte waaraan Clemens zo bitter tekeerging, en die de diepbedroefde Demeter uitbeeldden, die zocht naar haar kind, en haar blijmoedige gastvrouw Baubo.[1]

Zonder nogmaals aan te tonen dat tot het einde van de 18de eeuw in de christelijke, en vooral in de Ierse rooms-katholieke kerken[2] dezelfde schijnbaar onfatsoenlijke gebruiken als de bovengenoemde veel voorkwamen, willen we terugkeren tot het werk van die onvermoeibare, eerlijke, dappere verdediger van de religie van de oudheid, Thomas Taylor, en zijn boeken. Hoeveel de dogmatische kenners van het Grieks misschien ook op zijn 'verkeerde vertalingen' aan te merken hebben gehad, toch moet de herinnering aan hem dierbaar zijn voor elke ware platonist die meer de innerlijke gedachte van de grote filosoof probeert te achterhalen dan alleen van de uiterlijke vorm van zijn geschriften te genieten. Betere klassieke vertalers hebben Plato's *woorden* misschien in betere taal weergegeven, maar Taylor laat ons Plato's *bedoeling* zien, en dat is meer dan van Zeller, (109)
Jowett en hun voorgangers kan worden gezegd. Toch schrijft prof. A. Wilder dat

> Taylors werken goedkeuring hebben gevonden in de ogen van mensen die in staat waren tot diep en abstract denken; en men moet toegeven dat hij een superieure eigenschap bezat – die om intuïtief de innerlijke betekenis te begrijpen van de onderwerpen die hij beschouwde. Anderen kenden misschien beter Grieks, maar hij kende Plato beter.[3]

Taylor wijdde zijn gehele verdienstelijke leven aan het zoeken naar die oude manuscripten die hem in staat zouden stellen om zijn eigen beschouwingen over verschillende duistere rituelen in de mysteriën bevestigd te zien door schrijvers die zelf ingewijd waren geweest. Vol vertrouwen in de mededelingen van verschillende klassieke schrijvers zeggen we dat, hoe belachelijk, en in sommige gevallen misschien losbandig, de oude eredienst de moderne criticus misschien ook toeschijnt, dit voor de christenen niet het geval zou moeten zijn. In de middeleeuwen, en zelfs nog later, namen ze bijna dezelfde dingen over, zonder de verborgen betekenis van de rituelen ervan te begrijpen, en ze waren heel tevreden over de duistere en vrij fantasierijke verklaringen van hun geestelijkheid die de uiterlijke vorm overnam, en de innerlijke betekenis verdraaide. We zijn bereid in alle eerlijkheid toe te geven dat er eeuwen zijn verstreken sinds de grote meer-

---

[1] Zie Arnobius, *Adversus gentes*, 5:25; Clemens van Alexandrië, *Bemoedigende toespraak tot de Grieken*, hfst. 2.

[2] Zie Inman, *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, 1874, blz. 66.

[3] Thomas Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, 4de ed., inleiding, blz. 27.

derheid van de christelijke geestelijkheid, aan wie *het niet is toegestaan zich bezig te houden met Gods mysteriën of te proberen te verklaren* wat de kerk eenmaal heeft aangenomen en vastgesteld, ook maar het minste benul had van hun symboliek, in hetzij haar exoterische of esoterische betekenis. Dat geldt niet voor het hoofd van de kerk en haar hoogwaardigheidsbekleders. En hoewel we het volkomen eens zijn met Inman dat het 'moeilijk is te geloven dat de geestelijken die de publicatie van zulke platen[1] toestonden, even onwetend konden zijn geweest als moderne ritualisten', zijn we in het geheel niet bereid met diezelfde schrijver te geloven 'dat laatstgenoemden, indien ze de werkelijke betekenis van de door de roomse kerk algemeen gebruikte symbolen hadden geweten, deze *niet* zouden hebben overgenomen'.

Het weglaten van wat duidelijk ontleend is aan de oude heidense
(110) verering van de seksen en van de natuur, zou gelijkstaan met het omverhalen van de hele rooms-katholieke beeldenverering – het *Madonna*-element – en het hervormen van het geloof tot het protestantisme. Het onlangs invoeren van het dogma van de onbevlekte ontvangenis werd door deze heel geheime reden ingegeven. De wetenschap van de symboliek boekte te snel vooruitgang. Alleen blind geloof in de onfeilbaarheid van de paus en in de onbevlekte aard van de Maagd en *van haar vrouwelijk voorgeslacht tot een bepaald aantal generaties terug* kon de kerk redden van de onbescheiden onthullingen van de wetenschap. Het was een slimme, tactische zet van de plaatsvervanger van God. Wat doet het ertoe of hij, door 'haar zo'n eer te bewijzen'[2], zoals Don Pasquale di Franciscis het naïef uitdrukt, van de Maagd Maria een godin heeft gemaakt, een Olympische godheid, die, juist omdat ze door haar aard onmogelijk kan zondigen, geen aanspraak kan maken op deugd, op persoonlijke verdienste voor haar zuiverheid, waarvoor ze juist, zoals men ons in onze jeugd leerde geloven, onder alle andere vrouwen werd uitverkoren. Wanneer zijne heiligheid

---

[1] Geïllustreerde afbeeldingen 'van een oude rozenkrans van de gezegende Maagd Maria, gedrukt in Venetië in 1524, met toestemming van de inquisitie'. Op de door dr. Inman gegeven afbeeldingen wordt de Maagd voorgesteld in een Assyrisch 'lusthof', *de Here een gruwel*, volgens de bijbelse profeten. 'Dit boek', zegt de schrijver, 'bevat talrijke afbeeldingen, die alle veel lijken op het Mesopotamische symbool voor *Ishtar*. De aanwezigheid van de vrouw *daarop* identificeert de twee als symbolisch voor Isis, of *de natuur*; en een man die in aanbidding daarvan neerknielt, illustreert dezelfde gedachte die is afgebeeld op Assyrische beeldhouwwerken, waar mannen aan de godin *symbolen* van *zichzelf* offeren.' Zie *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, New York, 2de ed., blz. 91.

[2] *Discorsi del Sommo Pontefice Pio IX*, deel 2, blz. 26; vgl. W.E. Gladstone, *Rome and the Newest Fashions in Religion*, blz. 140.

haar hiervan heeft beroofd, dan denkt hij misschien aan de andere kant dat hij haar met ten minste één fysieke eigenschap heeft begiftigd die de andere maagd-godinnen niet hadden. Maar zelfs de oorsprong van dit nieuwe dogma dat samen met de nieuwe aanspraak op *onfeilbaarheid* de christelijke wereld bijna in opstand heeft gebracht, ligt niet in de roomse kerk. Het betreft slechts een terugkeer tot een bijna vergeten *ketterij* van de eerste eeuwen van het christendom, die van de collyridiërs, die zo werden genoemd naar de *koeken* die ze *offerden* aan de Maagd die volgens hen *uit een Maagd was geboren*.[1] De nieuwe zin: 'O, Maagd Maria, *ontvangen zonder zonde*', is eenvoudig een late goedkeuring van wat eerst door de orthodoxe kerkvaders als een '*godslasterlijke ketterij*' werd beschouwd.

Wanneer men ook maar een moment denkt dat een van de pausen, kardinalen of andere hoogwaardigheidsbekleders, van de eerste tot de laatste, 'zich niet bewust waren' van de uiterlijke betekenissen van hun symbolen, doet men onrecht aan hun grote geleerdheid en hun machiavellistische geest. Men vergeet dan dat de afgezanten van Rome zich nooit zullen laten tegenhouden door enig bezwaar dat kan worden ontweken door het toepassen van jezuïtische kunstgrepen. De politiek van bereidwillige inschikkelijkheid werd nooit verder doorgevoerd dan door de missionarissen op Ceylon, die – volgens abbé Dubois, ongetwijfeld een geleerde, bekwame en bevoegde autoriteit – 'de beelden van de Maagd en de Verlosser rondleidden op triomfkarren, imitaties van die welke bij de festivals van Jagannātha werden gebruikt, en de danseressen van de brahmaanse rituelen invoerden in het ceremonieel van de kerk'.[2] Laten we die zwartgerokte politici tenminste bedanken voor hun consequentheid om de wagen van Jagannātha te gebruiken, waarop de 'goddeloze heidenen' het liṅga van Śiva vervoeren. Het gebruikmaken van *deze* wagen, om op (111)
hun beurt de roomse vertegenwoordigster van het vrouwelijke beginsel in de natuur te vervoeren, toont onderscheidingsvermogen en een grondige kennis van de oudste mythologische denkbeelden. Ze hebben de twee godheden laten samensmelten, en op die manier in een christelijke processie de 'heidense' Brahmā, of Nara (de vader), Nārī (de moeder) en Virāj (de zoon) weergegeven.

Manu zegt: 'De hoogste meester, die door zichzelf bestaat, verdeelt zijn lichaam in twee helften, een mannelijke en een vrouwelijke, en uit de ver-

---

[1] Zie C.W. King, *The Gnostics and Their Remains, Ancient and Mediaeval*, 2de ed., blz. 231; *The Genealogy of the Blessed Virgin Mary*, door Faustus, bisschop van Riez.

[2] *Edinburgh Review*, april 1851, blz. 411; geciteerd in Pococke, *India in Greece*, Londen, 1852, blz. 318-9.

eniging van die twee beginselen wordt *Virāj*, de zoon, geboren.'[1]

Geen enkele christelijke kerkvader kon onbekend zijn geweest met deze symbolen in hun fysieke betekenis, want in dit laatste aspect werden ze aan de onwetende menigte gegeven. Bovendien waren ze allen slim genoeg om een vermoeden te hebben van de occulte symboliek die deze beelden bevatten, hoewel ze niets konden weten over de aard van de afsluitende rituelen, omdat geen van hen – misschien met uitzondering van Paulus – was ingewijd. Iedereen die deze mysteriën bekendmaakte, werd ter dood gebracht, ongeacht zijn of haar geslacht, nationaliteit of geloof. Een christelijke kerkvader zou evenmin veilig zijn voor *een ongeval* als een heidense *mysta* of de *μύστης*.

Ook al kwamen er in de *aporrheta*, of inleidende mysteriën, handelingen voor die misschien aanstootgevend waren voor de kuisheid van een christelijke bekeerling – hoewel we twijfelen aan de oprechtheid van zulke beweringen – toch was hun mystieke symboliek volkomen toereikend om de verrichtingen vrij te spreken van elke beschuldiging van losbandigheid. Zelfs de episode van de matrone Baubo – van wie de vrij excentrieke manier van troosten in de kleine mysteriën onsterfelijk werd gemaakt – wordt door onpartijdige mystagogen heel natuurlijk verklaard. Ceres-Demeter en haar aardse omzwervingen om haar dochter te zoeken zijn de euhemeristische beschrijvingen van een van de meest metafysisch-psychische onderwerpen die ooit door de menselijke geest zijn behandeld. Het hemelse visioen van de bevrijde ziel van de ingewijde in het laatste uur, waarin de manier wordt beschreven waarop de ziel die nog niet geïncarneerd is geweest, voor de eerste keer afdaalt in de stof, verbergt het transcendente verhaal van de ingewijde zieners. 'Gezegend is hij die heeft gezien waarmee men zich *gewoonlijk bezighoudt* in de onderwereld; hij kent zowel het einde van het leven als zijn goddelijke oorsprong uit Jupiter', zegt Pindarus.[2] Taylor toont op gezag van meer dan één ingewijde aan dat de

> dramatische opvoeringen van de kleine mysteriën door hun stichters bedacht waren om *occult* de toestand weer te geven van de ongezuiverde ziel die bekleed is met een aards lichaam, en omsloten is door een
> (112) stoffelijk en fysiek omhulsel . . . dat de ziel door haar vereniging met het lichaam moet sterven, tot ze door de filosofie is gezuiverd.[3]

---

[1] *Manu*, boek 1, śloka 32. Als Sir W. Jones de noordelijke 'Manu' vertaalt, geeft hij dit vers als volgt weer: 'Na haar eigen substantie te hebben verdeeld, werd de machtige kracht half mannelijk, half vrouwelijk, of *actieve en passieve natuur*; uit die vrouwelijke natuur bracht hij VIRĀJ voort.'

[2] In Clemens van Alexandrië, *Stromateis*, 3:3.

[3] Thomas Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, 4de ed., blz. 34-5.

Het lichaam is het graf, de gevangenis van de ziel; en veel christelijke kerkvaders waren met Plato van mening dat de ziel door haar vereniging met het lichaam wordt *gestraft*. Zo luidt de basisleer van de boeddhisten, en ook van veel brahmanen. Wanneer Plotinus opmerkt dat 'de ziel, wanneer ze [uit haar *half*goddelijke toestand] is afgedaald tot geboorte, deelheeft aan het kwade, en een heel eind wordt meegevoerd naar een toestand die tegengesteld is aan haar eerste zuiverheid en volkomenheid, om geheel te worden ondergedompeld in wat niets anders is dan een val in donkere modder',[1] herhaalt hij slechts de leringen van Gautama Boeddha. Als we al iets willen geloven van de ingewijden van de oudheid, dan moeten we hun verklaring van de symbolen aannemen. En indien we bovendien constateren dat hun leringen volkomen overeenkomen met die van de grootste filosofen, en dat wat we weten symbolisch dezelfde betekenis heeft in de huidige mysteriën in het Oosten, dan moeten we aannemen dat ze gelijk hebben.

Indien Demeter werd beschouwd als de verstandelijke, of beter gezegd de *astrale* ziel, half een emanatie uit de geest en half besmet door de stof als gevolg van opeenvolgende spirituele evoluties – dan kunnen we gemakkelijk begrijpen wat er wordt bedoeld met de matrone Baubo, de tovenares, die vóór ze erin slaagt de ziel – Demeter – te verzoenen met haar nieuwe positie, zich genoodzaakt ziet de geslachtskenmerken van een kind aan te nemen. Baubo is de *stof*, het fysieke lichaam; en de verstandelijke, tot nu toe zuivere, astrale ziel kan alleen naar haar aardse gevangenis worden gelokt door haar de kinderlijke onschuld te laten zien. Vóór dat moment verkeerde Demeter, of de *magna-mater*, de ziel die gedoemd is haar lot te volgen, in verwarring, vertwijfeling en ellende; maar als ze eenmaal van de door Baubo bereide magische drank heeft gedronken, vergeet ze haar verdriet; voor een bepaalde tijd verlaat ze dat bewustzijn van een hoger verstand dat ze bezat vóór ze het lichaam van een kind binnenging. Daarna moet ze proberen zich weer daarmee te verenigen; en wanneer het kind de leeftijd bereikt dat het verstandig wordt, begint de strijd die in de kindertijd enkele jaren was vergeten, opnieuw. De astrale ziel is geplaatst tussen de stof (het lichaam) en het hoogste verstand (haar onsterfelijke geest of *nous*). Wie van die twee zal de overwinning behalen? Het resultaat van de levensstrijd ligt bij de triade. Het is een kwestie van enkele jaren fysiek genieten op aarde en – indien ze die heeft misbruikt – van de ontbinding van het aardse lichaam, gevolgd door de dood van het astrale lichaam dat op die manier wordt verhinderd om zich te verenigen met de hoogste geest van de triade die ons als enige individuele onsterfelijkheid kan verlenen; of, aan de andere kant, om onsterfelijke *mystai* te worden,

[1] *Enneaden*, 1:8.

vóór de dood van het lichaam ingewijd te worden in de goddelijke waarheden van het leven na de dood. Halfgoden beneden, en GODEN boven.

(113) Dat was het hoofddoel van de mysteriën die door de theologie als duivels werden voorgesteld, en door de huidige onderzoekers van de symboliek worden bespot. Als men niet gelooft dat de mens bepaalde geheime vermogens bezit die hij door psychologische studie in zichzelf tot de hoogste graad van ontwikkeling kan brengen, en zo een hiërofant kan worden die ze onder dezelfde voorwaarden van aardse discipline aan anderen kan meedelen, dan betekent dit dat men een aantal van de beste, zuiverste en geleerdste mensen van de oudheid en van de middeleeuwen beschuldigt van leugens en krankzinnigheid. Wat aan de hiërofant werd toegestaan in het laatste uur te zien, daarop wordt door hen nauwelijks gezinspeeld. En toch kenden en bevestigden Pythagoras, Plato, Plotinus, Iamblichus, Proclus en vele anderen de werkelijkheid van deze geheime vermogens.

En zij allen verkregen, hetzij in de 'binnenste tempel', hetzij door afzonderlijk de theürgie te bestuderen, of door individueel zijn hele leven aan spirituele inspanningen te besteden, het praktische bewijs van zulke goddelijke mogelijkheden voor de mens die zijn strijd met het leven op aarde uitvecht om het leven in de eeuwigheid te verkrijgen. Plato zinspeelt in de *Phaedrus* (250b, c) erop wat de laatste *epopteia* was:

> toen we waren ingewijd in die mysteriën die men met recht de *meest* gezegende van alle mysteriën kan noemen . . . werden we bevrijd van de kwellingen van het leed dat ons anders in een toekomstig tijdperk te wachten staat. Evenzo werden we, als gevolg van deze goddelijke *inwijding*, *aanschouwers* van volledige, eenvoudige, onveranderlijke en *gezegende visioenen*, die zich afspeelden in zuiver licht.

Deze zin toont aan dat ze *visioenen*, goden, geesten zagen. Zoals Taylor terecht opmerkt, kan uit al dergelijke passages in de werken van de ingewijden worden geconcludeerd 'dat het verhevenste deel van de *epopteia* . . . bestond in het aanschouwen van de goden zelf, bekleed met schitterend licht',[1] of van de hoogste planeetgeesten. De uitspraak van Proclus over dit onderwerp is ondubbelzinnig:

> In alle inwijdingen en mysteriën vertonen de goden vele vormen van zichzelf, en verschijnen in *allerlei gedaanten*, en soms wordt zelfs een vormloos licht van hen vertoond; soms heeft dit licht de vorm *van een menselijke gedaante*, en soms verschijnt het in een andere vorm.[2]

---

[1] *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, 4de ed., blz. 107.

[2] Proclus, *Over Plato's De Staat*; vgl. T. Taylor, *The Works of Plato*, Londen, 1804, deel 3, blz. 328.

> Al wat *op aarde* is, *is de gelijkenis* en SCHADUW *van iets dat in de sfeer is*. Zolang dat schitterende ding [de oervorm van de ziel-geest] in *onveranderlijke* toestand blijft, gaat het ook zijn schaduw goed. Maar wanneer de *schitterende* zich ver van zijn schaduw verwijdert, trekt het leven zich daaruit een stukje terug. En toch is dat licht de schaduw van iets nog luisterrijkers dan het zelf is.[1]

Zo spreekt de *Desātīr*, en bewijst daardoor dat zijn esoterische leringen identiek zijn met die van de Griekse filosofen.

De tweede uitspraak van Plato bevestigt onze opvatting dat de mysteriën van de oudheid identiek waren aan de inwijdingen zoals die nu bestaan bij de boeddhisten en de hindoe-adepten. De hoogste, de meest (114) *waarachtige* visioenen worden niet teweeggebracht door geboren extatici of 'mediums', zoals soms ten onrechte wordt beweerd, maar door een regelmatige discipline van geleidelijke inwijdingen en het ontwikkelen van psychische vermogens. De mystai werden in nauwe verbinding gesteld met hen die Proclus 'mystieke naturen', 'luisterrijke goden' noemt, want, zoals Plato zegt 'we waren zelf zuiver en rein, omdat we waren bevrijd van deze *ons omringende bekleding*, die we het lichaam noemen, en waaraan we nu zijn gebonden, zoals een oester aan zijn schelp'.[2]

Zo werd de leer van de planetaire en de aardse pitri's, zowel in het India van de oudheid als nu, *in haar geheel* pas geopenbaard op het ultieme moment van de inwijding, en aan de adepten van de hogere graden. Er zijn veel fakirs die, hoewel ze zuiver en eerlijk en toegewijd zijn, toch de astrale vorm van een zuiver *menselijke pitri* (een voorouder of voorvader) nooit bij een andere gelegenheid hebben gezien dan op het plechtige moment van hun eerste en laatste inwijding. In tegenwoordigheid van zijn leermeester, de goeroe, en kort voor het moment dat hij met zijn zevenknopige bamboestaf als enig verdedigingsmiddel de wereld van de levenden ingezonden wordt, wordt de *vatu*-fakir plotseling van aangezicht tot aangezicht tegenover de onbekende TEGENWOORDIGHEID geplaatst. Hij ziet haar, en valt neer aan de voeten van de verdwijnende gedaante, maar het geheim om haar op te roepen wordt hem niet toevertrouwd, want dit is het allerhoogste mysterie van de heilige lettergreep. Het AUM houdt het oproepen in van de vedische triade, de trimūrti Brahmā, Vishṇu, Śiva, zeggen de oriëntalisten;[3] het houdt het oproepen in van *iets werkelijkers en objectievers dan deze drie-enige abstractie*, zeggen we, eerbiedig de eminente

[1] *The Desātīr*, *The Book of Shet the Prophet Zirtūsht*, vert. Mulla Firuz Bin Kaus, Bombay, 1818, verzen 35-38.

[2] *Phaedrus*, 250c.

[3] De hoogste boeddha wordt aangeroepen met twee van zijn helpers van de the-

wetenschappers tegensprekend. Het is de drie-eenheid van de mens zelf, op weg om onsterfelijk te worden door het zich plechtig verenigen van zijn innerlijke drie-enige ZELF, terwijl in deze menselijke drie-eenheid het uiterlijke, grove lichaam, de schil, zelfs niet in aanmerking wordt genomen.[1] Wanneer deze drie-eenheid, in afwachting van de uiteindelijke tri-
(115) omfantelijke vereniging voorbij de poorten van de dood van het lichaam, gedurende enkele ogenblikken een EENHEID wordt, wordt de kandidaat, op het moment van de inwijding, toegestaan zijn toekomstige zelf te aanschouwen. Zo lezen we in de Perzische *Desātīr* over de 'luisterrijke', bij de Griekse ingewijde filosofen over de augoeïdes – het zelfschijnende 'gezegende visioen, zetelend in het zuivere licht'; bij Porphyrius[2], dat Plotinus gedurende zijn leven vier keer met zijn 'god' werd verenigd, enz.

'In het oude India mocht het mysterie van de triade, dat alleen aan de ingewijden bekend is, op straffe van de dood niet aan het grote publiek worden geopenbaard', zegt Brihaspati.

Dit mocht evenmin in de oude Griekse en Samothrakische mysteriën. *En ook nu mag het niet*. Het is in handen van de adepten, en moet voor de wereld een mysterie blijven, zolang de materialistische geleerde het een onbewezen dwaalbegrip, een krankzinnige hallucinatie, vindt, en de dogmatische theoloog het als een valstrik van de duivel beschouwt.

Het *subjectieve* contact met de menselijke, aan goden gelijke geesten van hen die ons zijn voorgegaan naar het stille gelukzalige land, wordt in India in drie categorieën verdeeld. Onder de spirituele leiding van een *goeroe* of *sannyāsī* begint de *vatu* (leerling of neofiet) hen te *voelen*. Indien hij

---

istische triade, dharma en sangha. Deze triade wordt in het Sanskriet op de volgende manier aangesproken:

Namo buddhāya
Namo dharmāya
Namo sanghāya
Aum!

terwijl de Tibetaanse boeddhisten hun aanroepingen als volgt uitspreken:

Nan-won fo-tho-ye,
Nan-won tha-ma-ye,
Nan-won seng-kia-ye,
Aan!

Zie ook *Nouveau Journal Asiatique*, deel 7, maart 1831, blz. 265.

[1] Het lichaam van de mens – zijn rok van vellen – is een inerte massa stof per se; slechts het *voelende*, levende lichaam binnenin de mens wordt als het eigenlijke lichaam van de mens beschouwd; en samen met de bron-ziel of het zuiver astrale lichaam, rechtstreeks verbonden met de onsterfelijke geest, vormt dit de drie-eenheid van de mens.

[2] Porphyrius, *Plotini vita*, hfst. 23.

niet onder de onmiddellijke leiding van een adept stond, zou hij door de onzichtbaren worden beheerst, en geheel aan hen zijn overgeleverd, want hij is niet in staat onder die subjectieve invloeden de goede van de slechte te onderscheiden. Gelukkig het medium dat zeker is van de zuiverheid van zijn spirituele atmosfeer!

Bij dit subjectieve bewustzijn, dat de *eerste* graad is, komt na een tijd dat van de helderhorendheid. Dit is de *tweede* graad, het tweede stadium van ontwikkeling. Het medium – dat dit niet op een natuurlijke manier door psychische training is geworden – hoort nu duidelijk, maar is nog niet in staat te onderscheiden en zijn indrukken te verifiëren; en maar al te vaak wordt iemand die onbeschermd is, door de sluwe machten van de lucht misleid door wat op schijnbare stemmen en gesproken taal lijkt. Maar de invloed van de goeroe is daar; deze is het machtigste schild tegen het binnendringen van de *bhūta* in de atmosfeer van de aan de zuivere, menselijke en hemelse pitri's gewijde vatu.

De *derde* graad is die waarbij de fakir of een andere kandidaat zowel voelt, hoort als ziet, en naar wens de *weerspiegelingen* van de pitri's op de spiegel van het astrale licht tevoorschijn kan roepen. Alles hangt af van zijn psychische en magnetische vermogens, die altijd evenredig zijn aan de kracht van zijn *wil*. Maar de fakir zal nooit het ākāśa, het spirituele levensbeginsel, het almachtige hulpmiddel bij elk verschijnsel, in dezelfde mate beheersen als een adept van de derde en hoogste inwijding. En de verschijnselen die door de wil van laatstgenoemde worden teweeggebracht, (116)
zijn gewoonlijk niet op de markt te zien om stomverbaasde onderzoekers tevreden te stellen.

De eenheid van God, de onsterfelijkheid van de geest, het geloof in verlossing alleen door onze handelingen, onze verdiensten en tekortkomingen, zijn de belangrijkste geloofsartikelen van de wijsheid-religie, en de basis van de leer van de *Veda's*, het boeddhisme en het parsisme; en we zien dat ze dit zelfs zijn geweest van het oude Osirisme, wanneer we, nadat we de populaire zonnegod aan het materialisme van het grote publiek hebben overgelaten, onze aandacht beperken tot de boeken van Hermes, de in drie opzichten verhevene.

> Het DENKEN hield de wereld tot nu toe in stilzwijgen en duisternis. . . . Daarop verdreef de Heer, die door zichzelf bestaat, en *die niet aan de uiterlijke zintuigen van de mens moet worden bekendgemaakt*, de duisternis, en manifesteerde de waarneembare wereld.
>
> Hij die alleen kan worden aanschouwd door de geest, die ontsnapt aan waarneming door de zintuigen, die geen zichtbare delen heeft, eeu-

> wig is, de ziel van alle wezens, die door niemand kan worden begrepen, vertoonde zijn eigen luister.[1]

Dat is het ideaal van de Allerhoogste in de geest van alle hindoe-filosofen.

> Van alle plichten is de belangrijkste om kennis te krijgen van de allerhoogste ziel [de geest]; het is de eerste van alle wetenschappen, *want alleen zij verleent de mens onsterfelijkheid*.[2]

En onze wetenschappers spreken over het nirvāṇa van Boeddha en de moksha van Brahmā alsof ze volkomen vernietiging betekenden! Op die manier wordt door sommige materialisten ook het volgende vers verklaard.

> De mens die de *allerhoogste ziel* herkent zowel in zijn eigen ziel als in die van alle wezens, en die tegenover allen [zowel mens als dier] even rechtvaardig is, verkrijgt de grootste gelukzaligheid, namelijk om ten slotte geheel te worden *opgenomen* in de schoot van Brahmā.[3]

De leer over moksha en nirvāṇa, zoals ze wordt opgevat door de school van Max Müller, kan nooit standhouden wanneer ze wordt gecontroleerd aan de hand van de talrijke teksten die zonodig als afdoende weerlegging ervan kunnen worden aangevoerd. In veel pagoden zijn er beeldhouwwerken die deze interpretatie ronduit tegenspreken. Vraag een brahmaan u de betekenis van moksha te verklaren, wend u tot een ontwikkelde boeddhist, en verzoek hem u de betekenis van nirvāṇa te omschrijven. Beiden zullen u antwoorden dat in deze twee religies nirvāṇa het dogma van de onsterfelijkheid van de geest voorstelt, dat het bereiken van nirvāṇa betekent het opgaan in de grote universele ziel, waarbij deze laatste een *toestand* voorstelt, niet een individueel wezen of een antropomorfe god, zoals sommigen het grote BESTAAN opvatten, en dat een geest die zo'n toestand bereikt, een *deel* wordt van het grote *geheel*, maar ondanks dat nooit zijn individualiteit verliest. Voortaan leeft de geest spiritueel, zonder enige
(117) angst voor verdere wijzigingen van vorm; want vorm behoort tot de stof, en de toestand van *nirvāṇa* houdt de volkomen zuivering of uiteindelijke bevrijding van zelfs het meest verfijnde stofdeeltje in.

Deze woorden *opgaan in* moeten, wanneer wordt bewezen dat de hindoes en boeddhisten in de *onsterfelijkheid* van de geest geloven, noodzakelijkerwijs nauwe vereniging, en niet vernietiging, betekenen. Laten

---

[1] *Manu*, boek 1, śloka's 5-7.
[2] *Manu*, boek 12, śloka 85.
[3] *Manu*, boek 12, śloka 125.

christenen hen afgodendienaren noemen, indien ze dat gezien de wetenschap en de meest recente vertalingen van de heilige Sanskrietboeken nog durven; ze hebben niet het recht om de speculatieve filosofie van de wijzen van de oudheid als inconsequent voor te stellen en de filosofen zelf als dwazen die niet logisch denken. Met veel meer reden kunnen we de joden van de oudheid van volslagen *nihilisme* beschuldigen. De boeken van Mozes bevatten evenmin als die van de profeten één woord dat, letterlijk genomen, verwijst naar de onsterfelijkheid van de geest. Toch hoopt iedere vrome jood evengoed 'in de schoot van A-Braham te worden opgenomen'.

De hiërofanten en sommige brahmanen worden ervan beschuldigd aan hun *epoptai* sterke drank of verdovende middelen te hebben toegediend om visioenen teweeg te brengen die laatstgenoemden als werkelijkheden zouden opvatten. Ze gebruikten, en gebruiken nog, heilige dranken die, evenals de soma-drank, de eigenschap bezitten om het astrale lichaam te bevrijden van de banden van de stof; maar bij deze visioenen is er even weinig dat aan hallucinatie moet worden toegeschreven als bij de glimp die de wetenschapper met behulp van zijn optische instrument van de microscopische wereld opvangt. Een mens kan door geen van zijn lichamelijke zintuigen zuivere geest waarnemen, aanraken of ermee communiceren. Geest alléén kan geest zien en ermee spreken; en zelfs onze astrale ziel, de *dubbelganger*, is te grof, nog te veel met aardse stof bezoedeld om volkomen op haar waarnemingen en suggesties te kunnen vertrouwen.

Hoe gevaarlijk *ongetraind* mediumschap vaak kan worden, en hoe volkomen dit door de wijzen van de oudheid werd begrepen, en hoeveel voorzorgsmaatregelen ze daartegen namen, blijkt duidelijk in het geval van Socrates. De oude Griekse filosoof was een 'medium'; vandaar dat hij nooit in de mysteriën was ingewijd, want zo luidde de strenge wet. Maar hij had zijn 'huisgeest', zoals ze dit noemen, zijn *daimonion*, en deze onzichtbare raadsman werd de oorzaak van zijn dood. De algemene opvatting is dat hij niet in de mysteriën werd ingewijd, omdat hij zelf naliet zich te laten inwijden. Maar de *geheime verslagen* leren ons dat het was omdat men hem niet kon laten deelnemen aan de heilige rituelen – en wel, zoals we reeds zeiden, op grond van zijn mediumschap. Er bestond een wet niet alleen tegen de toelating van hen die schuldig waren bevonden aan opzettelijke *hekserij*[1] maar ook van hen van wie bekend was dat ze een 'huis- (118)

[1] We denken werkelijk dat het woord 'hekserij' eens en voor altijd moet worden opgevat in de zin die er eigenlijk aan moet worden toegekend. Hekserij kan bewust of onbewust zijn. Bepaalde schadelijke en gevaarlijke resultaten kunnen worden bereikt door de hypnotische vermogens van een zogenaamde tovenaar die zijn krachtsfluïdum misbruikt; dezelfde gevolgen kunnen ook worden bereikt doordat

geest' hadden. De wet was rechtvaardig en logisch, omdat een echt medium min of meer onverantwoordelijk is, en het soms zonderlinge gedrag van Socrates wordt op die manier tot op zekere hoogte verklaard. Een medium moet *passief* zijn, en indien hij vast in zijn 'geleigeest' gelooft, zal hij zich door deze laten beheersen, en niet door de regels van het heiligdom. Een *medium* uit de oudheid was, evenals een hedendaags 'medium', eraan overgeleverd om *in trance te worden gebracht* als de 'macht' die hem *beheerste* dat wenste en verkoos; daarom konden de ontzagwekkende geheimen van de laatste inwijding, 'die nooit mogen worden bekendgemaakt op straffe van de dood', niet goed aan hem worden toevertrouwd. De oude wijze maakte op onbewaakte momenten van 'inspiratie afkomstig van zijn huisgeest' bekend wat hij nooit had geleerd, en werd daarom als atheïst ter dood gebracht.

Hoe kan iemand dan – gezien wat er met Socrates is gebeurd – met betrekking tot de visioenen en spirituele wonderen van de *epoptai* van de binnentempel beweren dat deze zieners, theürgen en thaumaturgen allen 'geest-mediums' waren? Noch Pythagoras, noch Plato, noch één van de meer belangrijke latere neoplatonisten, noch Iamblichus, Longinus, Proclus of Apollonius van Tyana zijn ooit mediums geweest; want in dat geval zouden ze helemaal niet tot de mysteriën zijn toegelaten. Taylor toont aan dat 'deze bewering dat er in de mysteriën goddelijke visioenen werden gezien, door Plotinus[1] duidelijk wordt bevestigd. Kortom het feit dat magische bezweringen deel uitmaakten van hun priesterlijke plichten, en dat dit lang voor de tijd van de latere platonisten in de hele oudheid algemeen werd geloofd',[2] bewijst dat er sinds het begin van de tijd naast het 'natuurlijke' mediumschap, een mysterieuze wetenschap heeft bestaan, waarover door velen werd gesproken maar die slechts aan weinigen bekend was.

Het toepassen ervan bestaat in het verlangen naar ons enige echte, werkelijke thuis, namelijk het leven hiernamaals, en de wens zich nauwer te verbinden met onze oudergeest; misbruik ervan is tovenarij, hekserij, *zwarte* magie. Tussen de twee in ligt het natuurlijke 'mediumschap', een ziel bekleed met onvolmaakte stof, een bereidwillig instrument om in het ene of het andere geval te worden gebruikt, en volkomen afhankelijk van

---

kwaadwillende sluwe 'geesten' (des te erger als het menselijke geesten zijn) gemakkelijk toegang krijgen tot de atmosfeer die een medium omgeeft. Hoeveel duizenden van dergelijke onverantwoordelijke, onschuldige slachtoffers zijn niet door de streken van die elementaren op schandelijke wijze aan hun einde gekomen!

[1] Plotinus, *Enneaden*, 1:6, 6:9.

[2] *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, 4de ed., blz. 110-11.

zijn omgeving, van de erfelijkheid van zijn gestel – zowel fysiek als mentaal – en van de aard van de 'geesten', die ze tot zich aantrekt. Een zegen of een vloek, zoals het lot het wil, indien het medium niet van aardse onreinheid is gezuiverd.

Er zijn twee redenen waarom in alle eeuwen over de inwijdingsmysteriën gewoonlijk zo weinig bekend was. De eerste is al door meer dan één schrijver verklaard, en ligt in de verschrikkelijke straf die volgt op de geringste loslippigheid. De tweede reden ligt in de bovenmenselijke moeilijkheden en zelfs gevaren waaraan de moedige kandidaat van oudsher het hoofd moest bieden; en hij moest ze hetzij overwinnen of bij de poging sterven, indien hij niet, wat nog erger is, zijn verstand verloor. Er bestond (119)
geen werkelijk gevaar voor hem van wie het bewustzijn door en door was vergeestelijkt en dus op elk afschrikwekkend schouwspel was voorbereid. Hij die volkomen de macht van zijn onsterfelijke geest erkende en geen ogenblik aan zijn almachtige bescherming twijfelde, had niets te vrezen. Maar wee de kandidaat in wie de geringste fysieke angst – ziekelijk kind van de stof – hem zijn eigen onkwetsbaarheid deed vergeten en zijn vertrouwen daarin deed verliezen! Wie niet volkomen vertrouwde op zijn morele geschiktheid tot het dragen van de last van deze verschrikkelijke geheimen, was tot mislukken gedoemd.

In de talmud[1] staat het verhaal van de vier tannaim, die men in allegorische taal *de tuin van de vreugde* laat betreden, d.w.z. die in de occulte en hoogste wetenschap worden ingewijd.

> Volgens de lering van onze heilige meesters zijn de namen van de vier die de tuin van de vreugde betraden: Ben Asai, Ben Zoma, Acher en rabbi Akiba.
>
> Ben Asai keek en verloor zijn gezichtsvermogen.
>
> Ben Zoma keek en verloor zijn verstand.
>
> Acher richtte vernielingen aan in de beplanting' [haalde alles overhoop en mislukte]. Maar Akiba, die in vrede was binnengegaan, kwam er in vrede uit, want de heilige, zijn naam zij gezegend, had gezegd: 'Deze oude man is waardig ons eervol te dienen.

'De geleerde commentatoren van de talmud, de rabbi's van de synagoge, verklaren dat *de tuin van de vreugde*, die men die vier personen laat betreden, niets anders is dan die mysterieuze wetenschap, de verschrikkelijkste van alle wetenschappen *voor mensen met een zwak verstand, die hen direct krankzinnig maakt*', zegt A. Franck in zijn *La kabbale*.[2] Mensen

---

[1] *Mishnah Chagigah,* 14b.

[2] Deel 2, hfst. 1.

met een zuiver hart en zij die alleen studeren met het doel zich te vervolmaken en zo gemakkelijker de beloofde onsterfelijkheid te verkrijgen, hoeven helemaal niet bang te zijn, maar zij die van de wetenschap van de wetenschappen een zondig voorwendsel voor wereldlijke motieven maken, zij moeten beven. *Laatstgenoemden zullen de kabbalistische bezweringen van de hoogste inwijding nooit doorstaan*.

De losbandige praktijken van de duizend en één eerste christelijke sekten kunnen door partijdige commentatoren evengoed worden bekritiseerd als de oude Eleusinische en andere rituelen. Maar waarom zou daarop kritiek worden uitgeoefend door de christelijke theologen, wanneer hun eigen 'mysteriën' van 'de goddelijke incarnatie met Jozef, Maria en de engel' in een heilige *trilogie* in meer dan één land geregeld werden opgevoerd, en in een bepaalde tijd in Spanje en Zuid-Frankrijk beroemd waren? Later vielen ze, evenals veel andere eens geheime rituelen, in handen van het grote publiek. Nog maar enkele jaren geleden werden overal in Polen en Zuid-Rusland gedurende elke kerstweek poppenkastvoorstellingen gegeven met bovengenoemde personen en bovendien werd het kindeke Jezus in zijn kribbe vertoond. Ze werden *kaliadovki* genoemd, een woord waarvan we
(120) de juiste etymologie niet kunnen geven, tenzij het komt van het werkwoord *kaliadovāt*, een woord dat we graag aan geleerde filologen overlaten. We hebben in onze kindertijd deze vertoning gezien. We herinneren ons dat de drie koningen en magiërs werden voorgesteld door drie poppen met gepoederde pruiken en gekleurde, strakke kleren; en door de herinnering aan de naïeve, diepe verering die zich op de gezichten van het vrome publiek aftekende, kunnen we des te beter de volgende eerlijke en juiste opmerking waarderen van de redacteur van de *Eleusinian and Bacchic Mysteries* in de inleiding van dat boek:

> Het is onwetendheid die tot ontheiliging leidt. De mensen bespotten wat ze niet goed begrijpen. . . . De onderstroom van deze wereld richt zich op één doel; en binnen de menselijke lichtgelovigheid – noem het menselijke zwakheid als u wilt – ligt een bijna oneindige kracht, een heilig geloof dat in staat is de allerhoogste waarheden van alle bestaan te begrijpen.

Indien dat abstracte gevoel dat *christelijke naastenliefde* wordt genoemd, in de kerk de overhand had, dan zouden we dit alles graag ongezegd laten. We hebben geen kritiek op christenen van wie het geloof oprecht is, en van wie het leven overeenkomt met hun belijdenis. Maar met een aanmatigende, dogmatische en oneerlijke geestelijkheid hebben we niets te maken behalve om voor zover we daartoe in staat zijn te waken dat

de filosofie van de oudheid – die door de moderne theologie in haar zwakke nakomeling, het spiritisme, wordt bestreden – wordt verdedigd en van blaam wordt gezuiverd, zodat haar grootsheid en bevredigende antwoorden volledig aan het licht komen. We strijden niet alleen voor de esoterische filosofie, of voor enig modern stelsel van ethiek, maar voor ieders onvervreemdbare recht op een eigen oordeel, en vooral voor het veredelende denkbeeld van een toekomstig leven waarin we actief zijn en verantwoording afleggen.

Commentatoren zoals Godfrey Higgins, Inman, Payne Knight, King, Dunlap en dr. Newton juichen we van harte toe, hoezeer ze het ook oneens zijn met onze eigen mystieke opvattingen, want hun ijver wordt voortdurend beloond door nieuwe ontdekkingen over de heidense oorsprong van christelijke symbolen. Maar al die geleerde werken zijn verder van geen nut. Hun onderzoek bestrijkt slechts de helft van het terrein. Omdat ze de ware sleutel tot interpretatie missen, zien ze alleen het fysieke aspect van de symbolen. Ze hebben geen wachtwoord om de poorten van het mysterie te laten openspringen, en de spirituele filosofie van de oudheid is voor hen een gesloten boek. Hoewel ze in hun denkbeelden lijnrecht tegenover de geestelijkheid staan, doen ze – als het om de interpretatie ervan gaat – voor een leergierig publiek weinig meer dan hun tegenstanders. Hun werk neigt ertoe het materialisme te versterken, zoals het werk van de geestelijkheid, vooral de roomse, ertoe neigt het geloof in het bestaan van de duivel aan te kweken.

Zelfs indien het bestuderen van de hermetische filosofie geen verder uitzicht zou geven op beloning, dan zou het al ruim voldoende zijn om te weten wat we door haar kunnen leren, namelijk hoe volkomen rechtvaardig de wereld wordt bestuurd. Elke bladzijde van de geschiedenis spreekt boekdelen over dit onderwerp. Van alle bladzijden uit de geschiedenis is er geen die een diepere moraal inhoudt dan de ervaring van de roomse kerk. Van de goddelijke wet van vergelding werd nooit een treffender voorbeeld gegeven dan door het feit dat ze zich door haar eigen daden beroofde van (121)
de enige passende sleutel tot haar eigen religieuze mysteriën. De mening van Godfrey Higgins dat er in de roomse kerk twee leringenstelsels worden gehandhaafd, één voor het volk, en het andere – het esoterische – voor de ‘volmaakten’ of ingewijden, zoals in de oude mysteriën, schijnt ons ongegrond en nogal fantasierijk toe. We herhalen dat ze de sleutel hebben verloren, anders had geen aardse macht haar kunnen doen buigen, en afgezien van een oppervlakkige kennis van de middelen om ‘wonderen’ teweeg te brengen, kan haar geestelijkheid op geen enkele manier in wijsheid worden vergeleken met de hiërofanten van de oudheid.

Door het verbranden van de boeken van de theürgen, door het vogelvrij verklaren van hen die deze graag bestuderen, door magie in het algemeen te brandmerken als duivelaanbidding, heeft Rome zijn exoterische eredienst en *Bijbel* hulpeloos blootgesteld aan aanvallen door elke vrijdenker, zijn seksuele symbolen laten opvatten als grofheden, en zijn priesters door hun bezweringen, die slechts dodenbezweringen zijn, onbewust tot magiërs en zelfs tovenaars laten worden. Zo brengt de voortreffelijke harmonische werking van de goddelijke wet de vergelding met zich mee die dit stelsel van wreedheid, onrechtvaardigheid en onverdraagzaamheid door middel van haar eigen, zichzelf schadende daden treft.

Echte filosofie en goddelijke waarheid zijn verwisselbare uitdrukkingen. Een religie die het licht vreest kan geen religie zijn die op waarheid of filosofie is gebaseerd – en moet dus onjuist zijn. De mysteriën van de oudheid waren alleen mysteriën voor wereldse mensen, die de hiërofant nooit benaderde en die hij niet als bekeerlingen zou hebben aangenomen; aan de ingewijden werden de mysteriën verklaard, zodra de laatste sluier werd weggenomen. Een geest zoals die van Pythagoras of Plato zou niet tevreden zijn geweest met een onpeilbaar en onbegrijpelijk mysterie, zoals dat van het christelijke dogma. Er kan slechts één waarheid zijn, want twee kleine waarheden over hetzelfde onderwerp kunnen slechts één grote misvatting vormen. Onder de duizenden exoterische of met elkaar strijdende volksreligies die sinds de tijd waarop de eerste mensen in staat waren hun denkbeelden uit te wisselen, zijn ontstaan, is er geen land, geen volk, zelfs niet de verachtelijkste stam geweest, die niet op zijn eigen manier geloofde in een onzichtbare God, de eerste oorzaak van onfeilbare, onveranderlijke wetten en in de onsterfelijkheid van onze geest. Geen geloofsbelijdenis, geen onjuiste filosofie, geen religieuze overdrijvingen konden dat gevoel ooit vernietigen. Het moet daarom op een absolute waarheid zijn gebaseerd. Aan de andere kant heeft elk van de talloze religies en religieuze sekten een eigen opvatting over de godheid, en terwijl ze hun eigen bespiegelingen toeschrijven aan het onbekende, dringen ze deze zuiver menselijke uitwassen van een oververhitte verbeelding aan het onwetende volk op, en noemen die 'openbaring'. Omdat de dogma's van alle religies en sekten radicaal verschillen, kunnen ze niet *waar* zijn. En wanneer ze onwaar zijn, wat zijn ze dan?

Dr. Inman merkt op:

> De grootste vloek voor een volk is niet *een slechte religie*, maar een geloofsvorm die moedig onderzoek belet. Ik ken geen door priesters geterroriseerd volk van de oudheid dat niet gevallen is onder het zwaard
> (122) van hen die zich niets aantrokken van kerkvoogden. Het grootste gevaar

is te vrezen van die geestelijken die ondeugd door de vingers zien, en haar aanmoedigen als een middel om macht te verkrijgen over hun volgelingen. Zolang iedereen zijn medemens behandelt zoals hij graag wil dat deze hem behandelt, en *niemand tussen zichzelf en zijn schepper laat komen*, zal alles goed gaan op de wereld.[1]

[1] *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, inleiding, blz. xxxiv.

3

Verdeeldheid onder de eerste christenen

De koning – Laten we ons vertrouwd maken met dit verhaal, punt voor punt.
– Shakespeare, *All's Well that Ends Well*, 5de bedrijf, 3de toneel

Hij is de Ene, die uit zichzelf voortkomt; en uit hem komen alle dingen voort. En daarin laat hij zijn werking tot uitdrukking komen; geen sterveling ZIET HEM, maar HIJ ziet allen! – *Orfische hymne*

En Athene, o Athena! behoort u toe!
Luister, grote godin! en stort in onbeperkte mate
Uw zuivere licht uit over mijn verduisterde geest;
Dat heilige licht, o allesbeschermende koningin,
Dat eeuwig straalt van uw verheven gelaat.
Inspireer mijn ziel, terwijl ze over de aarde zwerft
Met uw eigen gezegende en aansporende vuur!
– Proclus, *Aan Athena*

Het *geloof* legt de grondslag voor alles. . . . Door haar geloof ontving de hoer Rachab de verkenners gastvrij in haar huis en is ze niet met de ongehoorzame bewoners van haar stad omgekomen.
– *Hebreeën* 11:1, 31

Wat heeft het voor zin als iemand zegt te geloven, maar hij handelt er niet naar? Zou dat GELOOF hem soms kunnen redden? . . . Werd niet ook Rachab, de hoer, van schuld vrijgesproken om wat ze deed, toen ze de verkenners ontving en langs een andere weg liet vertrekken?
– *Jacobus* 2:14, 25

Clemens omschrijft Basilides, de gnosticus, als 'een filosoof toegewijd aan de contemplatie van goddelijke zaken'. Deze heel geschikte uitdrukking kan worden toegepast op veel stichters van de meer belangrijke sekten die later alle opgingen in één – dat verbazingwekkende mengsel van onbegrijpelijke dogma's dat door Irenaeus, Tertullianus en anderen is opgelegd, en dat nu christendom wordt genoemd. *Als ze ketterijen moeten worden genoemd, dan moet ook het vroege christendom zelf daartoe worden gerekend*. Basilides en Valentinus gingen aan Irenaeus en Tertullianus vooraf, en de twee laatstgenoemde kerkvaders hadden minder feiten tot hun

beschikking dan de twee eerstgenoemde gnostici om aan te tonen dat hun *ketterij* aannemelijk was. Noch goddelijk recht noch waarheid leidde tot de overwinning van hun christendom; alleen het lot was gunstig. We kunnen op heel aannemelijke gronden beweren dat al deze sekten – waaronder het kabbalisme, jodendom en ons huidige christendom – waren ontstaan uit de twee voornaamste takken van die ene moederstam, de eens universele religie, die aan de vedische tijdperken voorafging; we spreken over dat prehistorische boeddhisme dat later opging in het brahmanisme.

De religie waar de oorspronkelijke leer van de eerste apostelen het meest op leek – een door Jezus zelf gepredikte religie – is de oudste van die twee, het boeddhisme. Laatstgenoemde baseerde, zoals ze in haar oorspronkelijke zuiverheid door de meest recente van de boeddha's, Gautama, werd onderwezen en tot volmaking werd gebracht, haar ethiek op drie (124)
grondbeginselen. Ze beweerde ten eerste dat elk bestaand ding bestaat op basis van natuurlijke oorzaken; ten tweede dat deugd haar eigen beloning, en ondeugd en zonde hun eigen straf meebrengen; en ten derde dat de toestand van de mens in deze wereld een beproeving is. We zouden eraan kunnen toevoegen dat deze drie beginselen de algemene basis van elk religieus geloof vormen: God, en individuele onsterfelijkheid voor ieder mens – indien hij in staat was deze te verwerven. Hoe raadselachtig de latere theologische leerstellingen misschien ook zijn, en hoe schijnbaar onbegrijpelijk de metafysische abstracties ook zijn die de theologie van elke grote religie van de mensheid op zijn kop hebben gezet zodra deze op een vaste grondslag werd geplaatst, toch blijkt dat het bovenstaande de essentie is van elke religieuze filosofie, met uitzondering van het latere christendom. Het was de basis van de religie van Zarathoestra, van Pythagoras, van Plato, van Jezus en zelfs van Mozes, hoewel met de leringen van de joodse wetgever zo hypocriet is geknoeid.

We zullen dit hoofdstuk voornamelijk wijden aan een kort overzicht van de talrijke sekten die zich tot de christenen rekenden, dat wil zeggen die geloofden in een *christos*, een GEZALFDE. We zullen ook proberen laatstgenoemde benaming vanuit het kabbalistische standpunt te verklaren, en aantonen dat ze in elk religieus stelsel terugkomt. Tegelijkertijd is het misschien nuttig na te gaan in hoeverre de eerste apostelen – Paulus en Petrus – in hun verkondiging van de nieuwe leer overeenstemden. We zullen met Petrus beginnen.

We moeten nogmaals terugkomen op dat grootste bedrog van de kerkvaders, op dat wat onmiskenbaar heeft bijgedragen tot de onverdiende oppermacht van de rooms-katholieke kerk, namelijk de onbeschaamde bewering, die in strijd is met de historische bewijzen, dat Petrus in Rome

het martelaarschap onderging. Het is heel natuurlijk dat de roomse geestelijkheid daaraan vasthoudt, want wanneer de bedrieglijke aard van deze bewering wordt ontmaskerd, moet het dogma van de apostolische opvolging worden losgelaten.

Er zijn de laatste tijd veel knappe boeken verschenen die deze belachelijke bewering weerleggen. We vermelden onder andere G. Rebers *The Christ of Paul*, dat haar op een heel vindingrijke manier tenietdoet. De schrijver bewijst ten eerste dat er geen kerk in Rome werd gevestigd vóór de regering van Antoninus Pius; ten tweede dat, omdat Eusebius en Irenaeus het erover eens zijn dat Linus de 2de bisschop van Rome was, aan wie 'de gezegende apostelen' Petrus en Paulus de kerk, nadat ze was gebouwd[1], toevertrouwden, dit op geen ander moment had kunnen plaatsvinden dan tussen 64 en 68 n.Chr.; ten derde dat deze jaren precies vielen in de regering van Nero, want Eusebius zegt dat Linus dit ambt 12 jaar vervulde, vanaf 69 n.Chr., een jaar na de dood van Nero, terwijl hijzelf stierf in het jaar 81.[2] Daarna beweert de schrijver op zeer goede gronden dat Petrus in 64 n.Chr. niet in Rome heeft kunnen zijn, omdat hij toen in
(125) Babylon was, vanwaar hij zijn eerste brief schreef, die door dr. Lardner en andere critici precies op dit jaar wordt gedateerd. Maar volgens ons is zijn beste argument dat hij bewijst dat het niet in het karakter lag van de laffe Petrus zich zo dicht in de buurt van Nero te wagen, die in die tijd 'de wilde dieren van het amfitheater voedde met het vlees en de beenderen van christenen'.[3]

Misschien was de roomse kerk alleen maar consequent door als haar stichter in naam de apostel te kiezen die zijn meester op het ogenblik van gevaar driemaal verloochende, en bovendien, afgezien van Judas, de enige was die Christus dermate provoceerde dat hij werd aangesproken als de 'vijand'. 'Ga terug achter mij, SATAN!' roept Jezus uit bij het berispen van de apostel die hem had terechtgewezen.[4]

Er bestaat in de Griekse kerk een overlevering die in het Vaticaan nooit in de gunst is geweest. Eerstgenoemde voert haar oorsprong terug tot een van de gnostische leraren, misschien Basilides, die leefde onder Trajanus en Hadrianus aan het einde van de 1ste en het begin van de 2de eeuw. Wat *deze* overlevering betreft: indien die gnosticus Basilides was, dan moeten we hem als voldoende gezaghebbend beschouwen, want hij beweerde een leerling van de apostel Mattheus te zijn geweest, en Glaucias, een discipel

---

[1] Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 3:3:2-3.
[2] *Kerkgeschiedenis*, boek 3, hfst. 13.
[3] *The Christ of Paul*, blz. 123.
[4] *Marcus* 8:33.

van Petrus zelf, als meester te hebben gehad. Wanneer de echtheid van het aan hem toegeschreven verhaal werd bevestigd, zou de Londense Commissie voor het herzien van de *Bijbel* aan *Mattheus*, *Marcus* en *Johannes*, die het verhaal vertellen van het verloochenen van Christus door Petrus, een nieuw vers moeten toevoegen.

Deze overlevering waarover we spraken, beweert dat toen de apostel, bang geworden door de beschuldiging van de dienaar van de hogepriester, zijn meester driemaal had verloochend en de haan had gekraaid, Jezus, die toen onder bewaking van de soldaten door de zaal liep, zich omdraaide, Petrus aankeek en zei: 'Ik verzeker je, Petrus, je zult mij verloochenen door alle komende eeuwen heen, en daarmee niet ophouden totdat je oud wordt, en je zult je handen uitstrekken, en een ander zal je je gordel omdoen en je brengen waar je niet naartoe wilt.'[1] Het laatste deel van deze zin, zeggen de Grieken, heeft betrekking op de roomse kerk, en voorspelt haar voortdurende afvalligheid van Christus, onder het masker van leugenachtige godsdienst. Later werd deze opgenomen in hoofdstuk 21 van *Johannes*, maar dit hele hoofdstuk werd tot een vervalsing verklaard, zelfs vóór men had ontdekt dat dit evangelie helemaal niet door de apostel Johannes werd geschreven.

De anonieme schrijver van *Supernatural Religion*, een boek waarvan binnen twee jaar verschillende uitgaven verschenen, en dat door een voortreffelijke theoloog zou zijn geschreven, bewijst afdoende de onechtheid van de vier evangeliën, of ten minste hun volkomen gedaanteverandering door toedoen van de overijverige Irenaeus en zijn verdedigers. Het vierde (126)
evangelie wordt door deze bekwame schrijver geheel ondersteboven gekeerd, de bijzondere vervalsingen door de kerkvaders van de eerste eeuwen worden er duidelijk in aangetoond, en de betrekkelijke waarde van de eerste drie evangeliën wordt er met een ongeëvenaarde logica besproken. Uit elke zin van het werk spreekt overtuiging. We citeren het volgende eruit:

> We winnen oneindig veel meer door afstand te doen van het geloof in de werkelijkheid van een goddelijke openbaring, dan we erdoor verliezen. Terwijl we de schat van de christelijke ethiek zuiver en ongeschonden houden, doen we alleen afstand van de verlagende elementen die menselijk bijgeloof eraan heeft toegevoegd. We zijn niet langer verplicht te geloven in een theologie die het verstand en het gevoel voor ethiek geweld aandoet. We zijn bevrijd van lage antropomorfistische opvattingen over God en zijn bestuur van het heelal, en stijgen van de joodse mythologie op tot hogere denkbeelden over een oneindig wijs en

[1] *Joh*. 21:18.

> weldadig Wezen, dat voor ons beperkte denkvermogen weliswaar verborgen is in de ondoordringbare heerlijkheid van de goddelijkheid, maar waarvan we de wetten van verbazingwekkende veelomvattendheid en volmaaktheid overal om ons heen in werking zien. . . . De door theologen zo vaak uitgesproken bewering dat de mens de goddelijke openbaring nodig heeft, en dat bepaalde in die openbaring besloten liggende opvattingen nodig zijn voor ons morele bewustzijn, is zuiver verbeelding, en ontleend aan de openbaring die zij proberen in stand te houden. Het enige wat voor de mens absoluut noodzakelijk is, is WAARHEID, en daaraan en alleen daaraan moet ons morele bewustzijn zich aanpassen.[1]

We zullen vervolgens nagaan in welk licht de goddelijke openbaring van de joodse *Bijbel* werd beschouwd door de gnostici, die nog op hun eigen manier in Christus geloofden – een veel betere en minder godslasterlijke manier dan de rooms-katholieke. De kerkvaders hebben hen die in Christus geloven een *Bijbel* opgedrongen, maar hij was de eerste die de daarin geschreven wetten brak, en de leringen ervan geheel verwierp, voor welke misdaden hij ten slotte werd gekruisigd. Waar de christelijke wereld zich verder ook op beroemt, ze kan moeilijk beweren dat haar voornaamste deugden bestaan uit logica en consequentheid.

Het feit alleen dat Petrus tot het laatst toe een 'apostel van de besnijdenis' bleef, spreekt voor zich. *Wie ook de roomse kerk heeft gebouwd, het was niet Petrus*. Indien dit het geval was, zouden de opvolgers van deze apostel zich aan de besnijdenis hebben moeten onderwerpen, al was het maar om consequent te zijn. Om aan te tonen dat de beweringen van de pausen niet geheel ongegrond zijn, stelt dr. Inman dat het gerucht gaat dat 'in onze christelijke tijden de geslachtsdelen van de pausen volmaakt moeten zijn',[2] maar we weten niet of dit zover wordt doorgevoerd als de Levitische joodse wet eist. De eerste 15 christelijke bisschoppen van Jeruzalem, te beginnen met Jacobus en onder hen Judas, waren allen besneden joden.[3]

(127) In de *Sefer Toledoth Yeshu*[4], een heel oud Hebreeuws manuscript, is het

[1] *Supernatural Religion*, Londen, 1875, deel 2, blz. 489-91.

[2] *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, inleiding, blz. xxviii.

[3] Eusebius, *Kerkgeschiedenis*, boek 4, hfst. 5; Sulpicius Severus, *Chronica*, 2:26.

[4] Het schijnt dat de joden een zeer hoge ouderdom aan *Sefer Toledoth Yeshu* toekennen. Het geschrift werd voor het eerst omstreeks het begin van de 13de eeuw vermeld door Martinus; want de uitleggers van de talmud zorgden er goed voor het voor de christenen te verbergen. Lévi zegt dat Porchetus Salvaticus er enkele gedeelten uit openbaar maakte, die door Luther werden gebruikt (zie deel 7, Jena uitg.). De Hebreeuwse tekst, die zoek was, werd ten slotte door Münster en Buxtorf gevonden,

verhaal over Petrus anders. Simon Petrus, zo zegt dit, was een van hun eigen broeders, hoewel hij enigszins was afgeweken van de wetten; en de haat van de joden tegen de apostel en hun vervolging van hem schijnt slechts in de vruchtbare verbeelding van de kerkvaders te hebben bestaan. De schrijver spreekt met grote eerbied en in alle eerlijkheid over hem, en noemt hem 'een trouwe dienaar van de levende God', die zijn leven in soberheid en meditatie doorbracht, 'in Babylon bovenin een toren woonde', gezangen schreef en naastenliefde predikte. Hij voegt eraan toe dat Petrus de christenen altijd aanraadde de joden niet lastig te vallen; maar zodra hij dood was, ging er een andere prediker naar Rome, en beweerde dat Simon Petrus de leringen van zijn meester had veranderd. Hij vond een brandende hel uit, en dreigde iedereen daarmee; hij beloofde wonderen, maar verrichtte er geen.

Hoeveel fictie en hoeveel waarheid het bovenstaande bevat, mogen anderen beslissen, maar het draagt zeker meer het kenmerk van oprechtheid en waarheid dan de door de kerkvaders ter bevordering van hun doel samengeflanste fabels.

We kunnen nog gemakkelijker geloof hechten aan die vriendschap tussen Petrus en zijn vroegere geloofsgenoten, omdat we bij Theodoretus de volgende mededeling vinden: 'De nazarenen zijn joden die de GEZALFDE [Jezus] eren als een *rechtvaardig mens*, en zich houden aan het Evangelie van Petrus.'[1] Petrus was volgens de talmud een nazarener. Hij behoorde tot de sekte van de latere nazarenen, die zich afscheidden van de volgelingen van Johannes de Doper, en een rivaliserende sekte werd, en die – volgens de overlevering – door Jezus zelf werd opgericht.

Uit de geschiedenis blijkt dat de eerste christelijke sekten óf nazarenen waren zoals Johannes de Doper, óf ebionieten waartoe veel van Jezus' familieleden behoorden, óf essenen (Iessaens), de Therapeuten-genezers, waarvan de nazarenen een onderafdeling vormden. Al deze sekten, die men pas in de tijd van Irenaeus als ketters begon te beschouwen, waren min of meer kabbalistisch. Ze geloofden in het uitdrijven van demonen door magische bezweringen, en pasten die methode toe. Jervis noemt de nabateeërs en andere soortgelijke sekten 'rondzwervende joodse exorcisten';[2] het Arabische woord nabae betekent rondzwerven, en het

---

en in 1681 door Christopher Wagenseil gepubliceerd in een verzameling, getiteld *Tela Ignea Satanae* of 'De brandende pijlen van satan' (Altdorf, 2 delen, en door Jacob Huldrich, als *Historia Jeschuae Nazareni*, Leiden, 1705). (Zie ook É. Lévi, *La science des esprits*, blz. 37-8.)

[1] Theodoretus, *Haereticorum fabularum compendium*, 2:2.

[2] John Jervis & White Jervis, *Genesis Elucidated*, Londen, 1852, blz. 324.

(128) Hebreeuwse נבא, *naba*, voorspellen. De talmud noemt alle christenen zonder onderscheid *nozari*.[1] Alle gnostische sekten geloofden evenzeer in magie. Irenaeus zegt in een beschrijving van de volgelingen van Basilides: 'Ze maken gebruik van afbeeldingen, aanroepingen, bezweringen en alle andere dingen die tot de magie behoren.'[2] Dunlap toont op gezag van Lightfoot aan dat Jezus, in verband met zijn nederige en armoedige uiterlijke omstandigheden, *Nazaraios* werd genoemd, 'want *nazaraios* betekent afscheiding, vervreemding van andere mensen'.[3]

De werkelijke betekenis van het woord *nazar*, נזר, is zich door een gelofte verbinden of zich wijden aan het dienen van God. Als zelfstandig naamwoord betekent het een diadeem, of het symbool van zo'n wijding, een op die manier gewijd hoofd.[4] Jozef werd een *nazar* genoemd.[5] 'Het hoofd van Jozef, de hoogste *nazar* onder zijn broers.' Simson en Samuel (שמשון, שמו־אל, Semes-on en Sem-va-el) worden eveneens als *nazars* vermeld. Porphyrius zegt over Pythagoras dat hij in Babylon door Zar-adas, het hoofd van de heilige school, werd gezuiverd en ingewijd. Kunnen we dan niet aannemen dat de Zarathoestra de *nazar* was van Ishtar, Zar-adas of Na-Zar-Ad,[6] wat misschien het hetzelfde is in een ander dialect. Ezra, of עזרא, was priester, schrijver en hiërofant; en de eerste Hebreeuwse kolonist van Judea was זרובבל Zoro-Babel, of de Zoro of *nazar* van Babylon.

De joodse geschriften wijzen op twee afzonderlijke erediensten en religies onder de Israëlieten: de Bacchusdienst onder het mom van Jehovah, en de dienst van de Chaldeeuwse ingewijden, tot wie sommige *nazars*, de theürgen, en enkele profeten behoorden. Het hoofdkwartier van deze laatsten was altijd in Babylon en Chaldea, waar het bestaan van twee rivaliserende scholen van magiërs duidelijk kan worden aangetoond. Wie deze mededeling in twijfel wil trekken, zal een verklaring moeten geven voor de tegenstrijdigheid tussen de geschiedenis en Plato, die ongetwijfeld een van de best ingelichte mensen van zijn tijd was. Hij spreekt over de magiërs, en toont aan dat ze aan de Perzische koningen onderwijs gaven over Zarathoestra, als de zoon of priester van Oromazdes[7] (Ahura-Mazda); en toch beroemt Darius zich in de inscriptie in Behistun erop dat hij de eredienst van Ormazd heeft hersteld, en aan de magische rituelen een einde

[1] J. Lightfoot, *Horae Hebraicae et Talmudicae*, blz. 501.

[2] *Tegen ketterijen*, 1:24:5.

[3] Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. x.

[4] *Jeremia* 7:29: 'Scheer je hoofdhaar af, o Jeruzalem, werp het weg, en hef op de kale heuvels een klaaglied aan.'

[5] *Genesis* 49:26.

[6] Nazareth?

[7] *1 Alcibiades*, 122a.

heeft gemaakt! Er waren kennelijk twee verschillende antagonistische scholen voor magie. De oudste en de meest esoterische van de twee was die welke, tevreden met haar onaantastbare kennis en geheime macht, er geen bezwaar in zag haar exoterische populariteit schijnbaar te laten varen, en haar oppermacht over te dragen aan de hervormer Darius. De latere gnostici vertoonden hetzelfde voorzichtige beleid door zich in elk land aan te passen aan de daar heersende religieuze vormen, en toch in het geheim vast te houden aan hun eigen essentiële leringen.

Er is nog een andere hypothese mogelijk, namelijk dat Zero-Ishtar (129)
hogepriester van de Chaldeeuwse eredienst, of magische hiërofant was. Toen de ārya's uit Perzië onder Darius Hystaspes de magiër Gomates ten val brachten en de mazdeïsche eredienst *herstelden*, had er een vermenging plaats waardoor de magiër Zoro-astar de Zara-thoestra van de *Vendīdād* werd. Dit was voor de andere ārya's niet aanvaardbaar, en ze namen de vedische religie aan die verschilde van die van de *Avesta*. Maar dit is slechts een veronderstelling.

En hoe men nu ook over Mozes denkt, we zullen aantonen dat hij een ingewijde was. De mozaïsche godsdienst was op zijn best een zonne- en slangendienst, misschien aangelengd met enkele zwakke monotheïstische denkbeelden, voordat deze door Ezra geforceerd in de zogenaamde 'geïnspireerde Schrift' werden geperst in de tijd dat hij de boeken van Mozes zou hebben *her*schreven. In elk geval dateerde *Numeri* uit latere tijd, en daarin kan men de sporen van de zonne- en slangendienst even duidelijk vinden als in elk heidens verhaal. Het verhaal van de vurige slangen is in meer dan één opzicht een allegorie. De 'slangen' waren de *levieten* of *ophieten*, die Mozes' lijfwacht vormden (zie *Exodus* 32:26), en het bevel van de 'Heer' aan Mozes om de familiehoofden van het volk 'ten overstaan van de Heer op te hangen in de zon' (*Numeri* 25:4), die het symbool van deze Heer is, is ondubbelzinnig.

De *nazars* of profeten waren evenals de nazarenen in zoverre een zich tegen de Bacchusdienst verzettende kaste, dat ze evenals alle ingewijde profeten vasthielden aan de geest van de symbolische religies, en zich krachtig verzetten tegen de exoterische dode-letter-praktijken van de afgodendienst. Vandaar dat de profeten herhaaldelijk door het volk werden gestenigd onder leiding van die priesters die voordeel trokken uit het bijgeloof van het volk. Ottfried Müller toont aan hoezeer de orfische mysteriën verschilden van de bij het volk geliefde rituelen van Bacchus,[1] hoewel van de *orphikoi* bekend is dat ze de eredienst van Bacchus volgden. Het stelsel van de hoogste ethiek en van streng ascetisme dat in de leringen

[1] K.O. Müller, *A History of the Literature of Ancient Greece*, blz. 230-40.

van Orpheus werd verkondigd, en waaraan zij die de gelofte hadden afgelegd zich zo strikt hielden, is onverenigbaar met de wellust en grove verdorvenheid van de volksrituelen. De fabel van Aristaeus, die Eurydice achtervolgt tot in de bossen waar een slang haar dood veroorzaakt,[1] is een heel duidelijke allegorie, die in de vroege oudheid gedeeltelijk werd verklaard. Aristaeus is de *brute kracht* die Eurydice, de esoterische leer, tot in de bossen achtervolgt, waar de slang (het symbool van elke zonnegod, dat in zijn grovere aspect zelfs door de joden wordt aanbeden) haar doodt, d.w.z. de waarheid dwingt om nog esoterischer te worden en een schuilplaats te zoeken in de onderwereld, die niet de hel van onze theologen is. Het lot van Orpheus, die door de bacchanten aan stukken wordt gescheurd,
(130) is weer een andere allegorie om aan te tonen dat grove, populaire rituelen altijd meer welkom zijn dan de goddelijke maar eenvoudige waarheid, en bewijst het grote verschil dat er tussen de esoterische en de exoterische eredienst moet hebben bestaan. Omdat de gedichten van zowel Orpheus als Musaeus al in de oudste tijd verloren zouden zijn gegaan, zodat noch Plato noch Aristoteles in de in hun tijd nog bestaande gedichten iets authentieks konden herkennen, is het moeilijk nauwkeurig te zeggen waaruit hun bijzondere rituelen bestonden. We hebben echter de mondelinge overlevering, en kunnen daaruit onze conclusies trekken; en deze overlevering wijst erop dat Orpheus zijn leringen uit India heeft gehaald, en dat zijn religie die van de oudste magiërs was – en dus die waartoe de ingewijden van alle landen behoorden, te beginnen bij Mozes, 'de zonen van de profeten', en de ascetische *nazars* (die niet moeten worden verward met hen tegen wie Hosea en andere profeten tekeergingen) tot aan de essenen toe. Laatstgenoemde sekte waren pythagoreeërs, vóór ze veeleer ontaardden dan in hun stelsel werden vervolmaakt door de boeddhistische zendelingen, over wie Plinius ons vertelt dat ze zich eeuwen vóór zijn tijd, '*per saeculorum millia*', aan de kust van de Dode Zee hadden gevestigd.[2] Maar al waren deze boeddhistische monniken aan de ene kant de eersten die kloostergemeenschappen stichtten en het nauwkeurig in acht nemen van dogmatische traditionele regels inprentten, aan de andere kant waren ze ook de eersten die met kracht die strenge deugden invoerden en algemeen bekendmaakten waarvan Śākyamuni het voorbeeld had gegeven, en die vóór die tijd slechts in enkele opzichzelfstaande gevallen door bekende filosofen en hun volgelingen waren beoefend; deugden die twee of drie eeuwen later door Jezus werden gepredikt, door enkele christelijke asceten in acht werden genomen, en door de christelijke kerk langzamer-

[1] Vergilius, *Georgica,* 4:282ev.
[2] Plinius, *Naturalis historia*, 5:15.

hand werden opgegeven, en zelfs geheel werden vergeten.

De *ingewijde* nazars hadden zich altijd gehouden aan die regel die de adepten van alle eeuwen vóór hen moesten opvolgen, en de leerlingen van Johannes waren slechts een tak die zich hadden afgescheiden van de essenen. Daarom moeten we hen niet verwarren met alle *nazars* over wie in het Oude Testament wordt gesproken, en die door Hosea ervan worden beschuldigd zich te hebben afgescheiden, of zich te hebben gewijd aan *Bosheth*, בשת (zie de Hebreeuwse tekst)[1], wat de grootst mogelijke gruwel betekende. Eruit afleiden dat het betekende zich afzonderen in *kuisheid* of onthouding, zoals sommige critici en theologen doen, wil zeggen dat men óf de werkelijke betekenis opzettelijk verdraait, óf geheel onbekend is met de Hebreeuwse taal. Micha (1:11) verklaart in zijn gesluierde vertaling het woord half: 'Trek verder, bevolking van Safir, enz.'; in de oorspronkelijke tekst staat het woord *Bosheth*. Ongetwijfeld was noch Baäl, noch Iahoh Kadosh, met zijn *kadeshim*, een god van ascetische deugd, al noemt de *Septuagint* hen – evenals de *galli*, de vervolmaakte priesters – τετελεσμένοι, de *ingewijden* en de *geheiligden*.[2] De grote Sōd van de *kadeshim*, (131)
in *Psalmen* 89:7 vertaald door 'raad van de heiligen', was allesbehalve een mysterie van de 'geheiligden' in de betekenis die door Webster aan dit woord wordt gegeven.

De sekte van de nazireeërs bestond lang voor de wetten van Mozes[3], en was ontstaan onder mensen die heel vijandig stonden tegenover de 'uitverkorenen' van Israël, d.w.z. het volk van Galilea, het oude *olla-podrida* van afgoden dienende volkeren, waar Nazara, het huidige Nasra, werd gebouwd. In Nazara hielden de oude nazoria of nazireeërs hun 'levensmysteriën' of 'samenkomsten', zoals het woord nu is vertaald[4], die niets anders waren dan de geheime inwijdingsmysteriën[5], in hun feitelijke vorm geheel verschillend van de mysteriën van het volk, die in Byblus ter ere van Adonis werden gehouden. Wat deden de 'uitverkorenen', terwijl de werkelijke ingewijden van het uitgestoten Galilea de ware God eerden, en transcendente visioenen hadden? Ezechiël (8:11, 12, 14) deelt het ons mee wanneer hij beschrijft wat hij zag, en zegt dat de *vorm* van een hand hem bij het haar van zijn hoofd pakte, en hem van Chaldea overbracht naar Jeruzalem. 'En daar stonden 70 oudsten van de Israëlieten. . . . 'Heb je gezien, mensenkind, wat de oudsten van de Israëlieten doen, daar in het

[1] *Hosea* 9:10.
[2] Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 683.
[3] Vgl. *Num*. 6:2; Munk, *Palestine*, blz. 169.
[4] Norberg, *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 305.
[5] Zie Lucianus, *De Syria Dea*.

duister?'' vraagt de 'Heer'. 'Aan de ingang van de poort van de tempel van de Heer . . . zaten vrouwen, die rouwden om de god Tammuz' (Adonis). We kunnen werkelijk niet aannemen dat de heidenen het 'uitverkoren' volk ooit hebben overtroffen in bepaalde beschamende *gruwelen* waarvan hun eigen profeten hen zo kwistig beschuldigen. Om deze waarheid te erkennen hoeft men zelfs geen Hebreeuwse geleerde te zijn; laat men de vertaalde *Bijbel* lezen, en nadenken over de taal van de 'heilige' profeten.

Dit verklaart de haat van de latere nazarenen tegen de orthodoxe joden – volgelingen van de *exoterische* mozaïsche wet – die door deze sekte altijd worden gehoond als aanbidders van Iurbo-Adunai of Heer Bacchus. Terwijl ze zich uitgeven voor *Adoni-Iahoh* (oorspronkelijke tekst, *Jesaja* 61:1), worden Iahoh en Heer Sabaoth, Baäl-Adonis, of Bacchus die in de wouden en op *openbare sods* of mysteriën worden aanbeden, onder de polijstende hand van Ezra ten slotte de later van een klinker voorziene Adonai van de Massorah – de ene en hoogste God van de christenen!

De *Codex* van de nazarenen zegt:

> U zult niet de zon vereren, die Adunai wordt genoemd, waarvan de naam ook *Kadush*[1] en El-El is. Deze Adunai zal zichzelf een volk uitkiezen, en dit zal *in grote aantallen* bijeenkomen [zijn eredienst zal exoterisch zijn]. Jeruzalem zal het toevluchtsoord en de stad van de *onvolgroeiden* zijn, die zich zullen vervolmaken [besnijden] met een zwaard . . . en Adunai zullen aanbidden.[2]

(132) De oudste nazarenen, die de afstammelingen waren van de *nazars* uit de Schrift, en van wie de laatste bekende leider Johannes de Doper was, werden, hoewel ze in de ogen van de Jeruzalemse schriftgeleerden en farizeeën niet erg orthodox waren, toch gerespecteerd en met rust gelaten. Zelfs Herodes 'was bang voor het volk', omdat ze Johannes als een profeet beschouwden (*Mattheus* 14:5). Maar de volgelingen van Jezus waren blijkbaar aanhangers van een sekte die een nog ergerlijker doorn in hun oog werd. Deze leek een ketterij *binnen* een andere ketterij te zijn, want terwijl de *nazars* uit de oudheid, 'de zonen van de profeten', Chaldeeuwse kabbalisten waren, bleken de aanhangers van de nieuwe sekte met afwijkende opvattingen al vanaf het begin hervormers en vernieuwers te zijn. De grote overeenkomst tussen de rituelen en religieuze gebruiken van de eerste christenen en die van de essenen, die door sommige critici wordt aangetoond, kan zonder enige moeite worden verklaard. De essenen

[1] Vgl. *Psalmen* 89:18.
[2] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 47.

waren, zoals we zojuist hebben opgemerkt, bekeerlingen van boeddhistische zendelingen die sinds de regering van de geestdriftige propagandist Aśoka, Egypte, Griekenland, en op een bepaald moment zelfs Judea hadden overstroomd; en hoewel duidelijk aan de essenen de eer toekomt de nazareense hervormer Jezus als leerling te hebben gehad, ziet men toch dat laatstgenoemde het over de religieuze gebruiken op verschillende punten met zijn eerste leermeesters oneens is. Om redenen die we later zullen aangeven, kan hij eigenlijk niet een esseen worden genoemd, en ook was hij geen *nazar* of nazaria van de oude sekte. Wat Jezus wel was, kan men vinden in de *Codex Nazaraeus*, in de onrechtvaardige beschuldigingen van de bardesaanse gnostici.

'Jesu is *Nebu*, de pseudo-Messias, de vernietiger van de oude orthodoxe godsdienst', zegt de Codex.[1] Hij is de stichter van de sekte van de nieuwe *nazars* en, zoals de woorden duidelijk aangeven, een volgeling van de boeddhistische leer. In het Hebreeuws doelt het woord *naba*, נבא, op inspiratie; en is נבו *nebo*, een god van de wijsheid. Maar Nebo is ook *Mercurius*, en *Mercurius is Budha* in het hindoe-monogram van de planeten. Bovendien zien we dat de talmudisten dachten dat Jezus geïnspireerd werd door de geest van Mercurius.[2]

De nazareense hervormer behoorde ongetwijfeld tot één van deze sekten, al zou het misschien bijna onmogelijk zijn om met zekerheid te bepalen tot welke. Maar het staat vast dat hij de filosofie verkondigde van Boeddha Śākyamuni. De *nazars* werden door de latere profeten openlijk aangeklaagd, en door het Sanhedrim vervloekt; ze werden met anderen met die naam verward 'die zich aan de God van de schande wijdden'[3], en werden door de orthodoxe synagoge in het geheim, zo niet openlijk, vervolgd. Het wordt nu duidelijk waarom Jezus vanaf het begin met zo'n min- (133)
achting werd behandeld, en afkeurend 'de Galileeër' werd genoemd. Nathaniël vraagt aan het begin van zijn loopbaan: 'Uit Nazareth, kan daar iets goeds vandaan komen?' (*Johannes* 1:47), en dat alléén omdat hij weet dat hij een *nazar* is. Wijst dit er niet duidelijk op dat de religie van zelfs de oudere *nazars* eigenlijk niet de Hebreeuwse was, maar veeleer een soort Chaldeeuwse theürgie? Bovendien kunnen we, omdat het Nieuwe Testament bekendstaat om zijn verkeerde vertalingen en overduidelijke tekstvervalsingen, met recht aannemen dat het woord Nazareth in de plaats was gezet van *nasaria* of *nozari*, en dat er oorspronkelijk heeft gestaan: 'Kan er iets goeds komen van een *nozari* of nazarener', een volgeling van

[1] Deel 1, blz. 55; Norberg, *Onomasticon*, blz. 74.
[2] Alphonsus de Spina, *Fortalitium fidei,* 2:2.
[3] *Hosea* 9:10.

Johannes de Doper, met wie we hem vanaf het eerste moment dat hij op het toneel verschijnt en actief is, zien omgaan, nadat men hem bijna 20 jaar uit het oog had verloren. De fouten in het Oude Testament zijn niets vergeleken met die van de evangeliën. Deze overduidelijke tegenstrijdigheden vormen het beste bewijs dat de opvattingen over het messiasschap rusten op een stelsel van vroom bedrog. 'Hij is *Elia* die komen zou', zegt Mattheus over Johannes de Doper, waarmee hij aan een oude kabbalistische overlevering de rol van bewijs opdringt (11:14). Maar wanneer ze zich tot Johannes de Doper zelf richten, vragen ze (*Johannes* 1:21): 'Bent u Elia?' 'En hij zei, *die ben ik niet*!' Wie wist het beter – Johannes of zijn levensbeschrijver? En welke van de twee is goddelijke openbaring?

De drijfveer van Jezus was blijkbaar dezelfde als die van Gautama Boeddha, namelijk om de mensheid in het algemeen van dienst te zijn door een godsdienstthervorming teweeg te brengen die haar een religie van zuivere ethiek zou geven; de werkelijke kennis van God en de natuur was tot die tijd immers alleen in handen van de esoterische sekten en hun adepten gebleven. Omdat Jezus *olie* gebruikte en de essenen nooit iets anders gebruikten dan zuiver water,[1] kan hij geen echte esseen worden genoemd. Anderzijds leefden de essenen ook in afzondering, waren ze genezers (*asaya*), en woonden zoals alle asceten in de woestijn.

Maar al onthield hij zich niet van wijn, toch kon hij heel goed een nazarener zijn gebleven. Want in *Numeri* (6:20) zien we dat, nadat de priester heeft gezwaaid met een deel van het haar van een nazireeër als een offergave aan de Heer, 'de nazireeër daarna wijn mag drinken'. De bittere aanklacht van de hervormer tegen het volk dat met niets tevreden was, is weergegeven in de volgende uitroep: 'Toen Johannes kwam en niet at en dronk, zei men: 'Hij is door een duivel bezeten.' Nu is de Mensenzoon gekomen, hij eet en drinkt wel, en nu zegt men: 'Kijk toch eens wat een veelvraat, wat een dronkaard'' (*Matth*. 11:18, 19). En toch was hij een esseen en een nazarener, want we zien dat hij niet alleen een boodschap zendt aan Herodes om te zeggen dat hij een van die mensen was die duivels uit-
(134) bannen en genezingen verrichten, maar dat hij zich in feite een profeet noemt en beweert gelijk te zijn aan de andere profeten.[2]

De schrijver van *Sōd* toont aan dat Mattheus de benaming nazarener in verband probeert te brengen met een voorspelling[3], en vraagt: 'Waarom

---

[1] 'De essenen beschouwden olie als iets onreins', zegt Josephus, *De joodse oorlog*, 2:8:3.

[2] *Lucas* 13:32-3.

[3] *Mattheus* 2:23. We moeten bedenken dat het Evangelie naar Mattheus in het Nieuwe Testament niet het oorspronkelijke evangelie van de apostel met die naam

deelt Mattheus dan mee dat *de profeet* heeft gezegd dat hij *nazaria* moet worden genoemd?' Eenvoudig 'omdat hij tot die sekte behoorde, en een voorspelling zijn aanspraken op het messiasschap zou bevestigen. . . . Toch blijkt het niet zo te zijn dat de profeten ergens zeggen dat de Messias een *nazarener* zal worden genoemd.'[1] Het feit alleen dat Mattheus in het laatste vers van hoofdstuk 2 zijn bewering probeert te versterken dat Jezus in Nazareth woonde *alleen om een voorspelling te vervullen*, verzwakt de redenering niet alleen, maar ontkracht haar volledig, want van de eerste twee hoofdstukken is voldoende bewezen dat het latere vervalsingen zijn.

De doop is een van de oudste rituelen, en werd door alle volkeren in hun mysteriën toegepast in de vorm van heilige wassingen. Dunlap schijnt de naam *nazars* af te leiden van *nazah*, sprenkelen; Bahak-Ziwa is de geest die de wereld vanuit het 'donkere water' in het leven riep,[2] zeggen de nazarenen; en in Richardsons *Persian, Arabic and English Lexicon* staat dat het woord *bahāk* 'regenen' betekent.[3] Maar de Bahak-Ziwa van de nazarenen kan niet zo gemakkelijk worden afgeleid van Bacchus, die 'de regengod was', want de *nazars* waren de grootste tegenstanders van de Bacchusdienst. 'Bacchus is opgevoed door de Hyaden, de regen-nymfen,' zegt Preller,[4] en Dunlap toont bovendien aan dat de priesters aan het einde van de religieuze mysteriën hun monumenten doopten (wasten) en met olie zalfden.[5] Dit alles is slechts een heel indirect bewijs. Om te bewijzen dat de nazarenen een sekte waren die uit de 'mysteriën' van de 'geheime leer' is voortgekomen, is het niet nodig om aan te tonen dat de doop in de Jordaan in de plaats is gekomen van de *exoterische* bacchische rituelen van de plengoffers ter ere van Adonis of Adoni, die door de nazarenen werd verafschuwd; hun rituelen mogen beslist niet worden verward met die van de heidense bevolking, die eenvoudig tot de onredelijke afgodendienst van elke onbeschaafde volksmenigte was vervallen. Johannes was de profeet van deze nazarenen, en in Galilea werd hij 'de verlosser' genoemd, maar hij was niet de stichter van die sekte die haar overlevering ontving van de oudste Chaldeeuws-Akkadische theürgie.

'De eerste onontwikkelde Israëlieten waren Kanaänieten en Feniciërs

---

is. Het echte evangelie is eeuwenlang in het bezit van de nazarenen en de ebionieten geweest, zoals we later zullen aantonen (zie blz. 212) op grond van de bekentenis van St. Hiëronymus zelf, die erkent dat hij de nazarenen *toestemming* moest vragen om het te vertalen.

[1] Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. x.

[2] *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 233.

[3] *Sōd, the Mysteries of Adoni*, blz. 79.

[4] L. Preller, *Griechische Mythologie*, deel 1, blz. 415.

[5] *Sōd, the Mysteries of Adoni*, blz. 46ev.

(135) met dezelfde eredienst van de fallische goden – Bacchus, Baäl of Adon, Iacchos – Iao of Jehovah'; maar zelfs onder hen had altijd een klasse van *ingewijde* adepten bestaan. Later veranderde het karakter van dit onontwikkelde volk door Assyrische veroveringen, en ten slotte kregen de Perzische kolonisaties de overhand op de farizese en oosterse denkbeelden en gebruiken, waaruit het Oude Testament en de mozaïsche wetten zijn voortgekomen. De Asmonese priesterkoningen verkondigden de wet van het Oude Testament in tegenstelling tot de *apocriefen* of geheime boeken van de Alexandrijnse joden-kabbalisten.[1] Tot Johannes Hyrcanus toe waren het Asideeën (chasidim) en farizeeën (pārsī's), maar toen werden het sadduceeën of zadokieten – handhavers van de priesterheerschappij in tegenstelling tot die van de rabbi's. De farizeeën waren tolerant, en verstandelijk ontwikkeld; de sadduceeën onverdraagzaam en wreed.

De *Codex* zegt:

> Johannes, zoon van de Aba-Saba-Zacharia, ontvangen door zijn moeder *Anasabet* in haar 100ste jaar, had gedurende *42 jaar* gedoopt[2] toen Jesu Messias naar de Jordaan kwam om met de doop van Johannes te worden gedoopt. . . . Maar hij zal *de leer van Johannes verdraaien* door de doop in de Jordaan te veranderen, en de gezegden van rechtvaardigheid te verdraaien.[3]

De doop werd veranderd van die met *water* in die met de Heilige Geest, ongetwijfeld als gevolg van het steeds overheersende denkbeeld van de kerkvaders om een hervorming tot stand te brengen, en de christenen te onderscheiden van de nazarenen van Johannes, de nabateeërs en de ebionieten, om ruimte te scheppen voor nieuwe dogma's. Niet alleen delen de synoptische bijbelboeken ons mee dat Jezus op dezelfde manier doopte als Johannes, maar Johannes' eigen leerlingen klaagden erover, hoewel Jezus er beslist niet van kan worden beschuldigd een puur bacchisch ritueel te

[1] Het woord apocrief werd geheel ten onrechte opgevat in de betekenis van twijfelachtig en onecht. Het woord betekent *verborgen* en *geheim*, maar wat geheim is bevat vaak meer waarheid dan wat openbaar is.

[2] Deze bewering zou, indien ze betrouwbaar is, bewijzen dat Jezus tussen de 50 en 60 jaar oud was toen hij werd gedoopt, want de evangeliën stellen hem voor als slechts enkele maanden jonger dan Johannes. De kabbalisten zeggen dat Jezus meer dan 40 jaar oud was, toen hij voor het eerst bij de stadspoort van Jeruzalem verscheen. Het tegenwoordige exemplaar van de *Codex Nazaraeus* is gedateerd 1042, maar Dunlap vindt in Irenaeus (2de eeuw) citaten uit en uitvoerige verwijzingen naar dit boek. 'De basis van het materiaal dat Irenaeus en de *Codex Nazaraeus* gemeen hebben, moet uit de 1ste eeuw of eerder dateren', zegt de schrijver in zijn voorwoord van *Sōd, the Son of the Man*, blz. iii.

[3] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 109; Dunlap, *Op.cit.*, blz. xxiv.

hebben gevolgd. De tussenzin in *Johannes* 4:2, 'hoewel Jezus zelf niet doopte', is zo onhandig dat het duidelijk zichtbaar is dat hij later is ingelast. *Mattheus* laat Johannes zeggen dat hij die na hem zou komen niet zou dopen met water 'maar met de *Heilige Geest* en vuur'. *Marcus*, *Lucas* en *Johannes* bevestigen die woorden. Water, vuur, en geest, of Heilige Geest, hebben alle hun oorsprong in India, zoals we zullen aantonen.

Deze zin heeft één heel vreemde eigenaardigheid. Hij wordt ronduit (136)
tegengesproken in *Handelingen* 19:2-5. Apollos, een jood uit Alexandrië, behoorde tot de sekte van de discipelen van Johannes; hij was gedoopt, en onderwees anderen in de leringen van de Doper. En wanneer Paulus, die handig gebruikmaakt van Johannes' afwezigheid in Corinthe, in Efeze enkele discipelen van Apollos aantreft en hen vraagt of ze de Heilige Geest hebben ontvangen, wordt hij naïef geantwoord: 'We hebben zelfs niet gehoord van het bestaan van een Heilige Geest!' 'Hoe zijn jullie dan gedoopt?' '*Met de doop van Johannes*', antwoordden ze. Dan laat men Paulus de woorden herhalen, die door de synoptische bijbelboeken aan Johannes worden toegeschreven; en deze mensen 'werden gedoopt in de naam van de Heer Jezus', en vertoonden bovendien op hetzelfde moment de gebruikelijke gave om in vele talen te spreken, die met de neerdaling van de Heilige Geest samengaat.

Hoe kan dit? Johannes de Doper, die de 'voorloper' wordt genoemd opdat 'de profetie zou worden vervuld', de grote profeet en martelaar, van wie de woorden zo'n grote betekenis moeten hebben gehad voor zijn discipelen, verkondigt aan zijn toehoorders de 'Heilige Geest', laat grote menigten samenkomen aan de oevers van de Jordaan, waar, bij de grote plechtigheid van Christus' doop, de beloofde 'Heilige Geest' in de geopende hemel verschijnt, en de menigte de stem hoort, en toch zijn er discipelen van Johannes die 'zelfs niet hebben *gehoord* van het bestaan van een Heilige Geest'!

De discipelen die de *Codex Nazaraeus* hebben geschreven, hadden helemaal gelijk. Alleen is het niet Jezus zelf die 'de leer van Johannes *verkeerd voorstelde*, de doop in de Jordaan *veranderde*, en de uitspraken van rechtvaardigheid verdraaide', maar zij die na hem kwamen en de *Bijbel* samenstelden om aan hun eigen doeleinden te voldoen.

Het heeft geen zin hiertegen in te brengen dat de huidige *Codex* eeuwen nadat de directe apostelen van Johannes preekten, werd geschreven. Dat was ook met de evangeliën het geval. Toen dit verbazingwekkende gesprek van Paulus met de 'gedoopten' plaatsvond, was Bardesanes nog niet onder hen verschenen, en werd de sekte nog niet als een 'ketterij' beschouwd. Bovendien kunnen we uit het ongenoegen dat de leerlingen

van Johannes lieten merken aan Jezus' discipelen, en uit de soort rivaliteit waarvan ze vanaf het begin blijk gaven, zien hoe weinig invloed Johannes' belofte van de 'Heilige Geest' en het verschijnen van de 'Geest' zelf op zijn discipelen hadden gehad. Ja, Johannes is er zo weinig zeker van dat Jezus de verwachte Messias is, dat we, na de beroemde doopscène bij de Jordaan en de mondelinge verzekering van de *Heilige Geest* zelf: 'Dit is mijn geliefde Zoon' (*Mattheus* 3:17), de 'voorloper' in *Mattheus* 11:3 twee van zijn leerlingen uit zijn gevangenis zien zenden om Jezus te vragen: 'Bent u degene die komen zou, of moeten we uitzien naar *een ander*?'!

Alleen al deze overduidelijke tegenstrijdigheid had mensen die goed nadenken langgeleden ervan moeten overtuigen dat de veronderstelde god-
(137) delijke inspiratie van het Nieuwe Testament ongegrond is. Maar we kunnen nog een andere vraag stellen: Wanneer de doop het teken van een nieuw leven en een door Jezus ingevoerd gebruik is, waarom dopen de christenen nu dan niet zoals Jezus dat zou hebben gedaan, 'met de Heilige Geest en met vuur', in plaats van de gewoonte van de nazarenen te volgen? Welk ander motief kon Irenaeus bij het maken van deze duidelijke inlassing hebben gehad dan om de mensen te laten geloven dat Jezus de benaming nazarener alleen droeg omdat zijn vader in Nazareth woonde, en niet omdat hij tot de sekte van *nazaria*, de genezers, behoorde?

Deze truc van Irenaeus was hoogst ongelukkig, want sinds onheuglijke tijden waren de profeten uit de oudheid tekeergegaan tegen de doop met vuur zoals die door hun buren werd verricht, en die de 'profetische geest', of de Heilige Geest, verleende. Maar de situatie was hopeloos; volgens Epiphanius werden de christenen algemeen nazoreeërs en Iessenen genoemd, en Christus werd eenvoudig beschouwd als een joodse profeet en genezer; hij noemde zichzelf zo, en was als zodanig door zijn eigen discipelen aangenomen, en werd door zijn volgelingen zo gezien. Omdat dit de feiten waren, was er geen plaats voor hetzij een nieuwe hiërarchie of een nieuwe godheid; en omdat Irenaeus de taak op zich had genomen om beide uit te vinden, moest hij het beschikbare materiaal samenbrengen, en de hiaten met zijn eigen vruchtbare bedenksels opvullen.

Wanneer we ons ervan willen overtuigen dat Jezus een echte nazarener was, zij het met denkbeelden van een nieuwe hervorming – moeten we de bewijzen niet in de vertaalde evangeliën zoeken, maar in de oorspronkelijke versies, voor zover die beschikbaar zijn. Tischendorf heeft in zijn vertaling uit het Grieks van *Lucas* 4:34 staan 'Iesou Nazarene', en in het Syrisch staat 'Iasua, jij *nazaria*'. Indien we dus rekening houden met alles wat raadselachtig en onbegrijpelijk is in de vier evangeliën, herzien en verbeterd zoals ze nu zijn, zullen we gemakkelijk inzien dat het echte, oor-

spronkelijke christendom, zoals Jezus het heeft gepreekt, alleen in de zogenaamde Syrische ketterijen is te vinden. Alleen daaruit kunnen we een duidelijke indruk krijgen van wat het oorspronkelijke christendom was. Dat was de overtuiging van Paulus, toen de redenaar Tertullus de apostel ten overstaan van gouverneur Felix beschuldigde. Zijn klacht was dat ze hadden geconstateerd dat 'die man een opruier was . . . een leider van *de sekte van de nazarenen*'[1]; en terwijl Paulus elke andere beschuldiging afwijst, erkent hij 'dat ik op de manier die zij ketterij noemen, *de God van mijn voorouders vereer*'.[2] Deze erkenning is een hele openbaring. Ze bewijst: ten eerste dat Paulus toegaf tot de sekte van de nazarenen te behoren; ten tweede dat hij de *God van zijn voorouders* aanbad, en niet de drie-enige christelijke God, van wie hij niets weet, en die pas na zijn dood werd uitgevonden, en ten derde dat deze ongelukkige erkenning voldoende verklaart waarom de verhandeling, genaamd *Handelingen van de Apostelen*, en Johannes' *Openbaring*, die op een bepaald moment geheel werd verworpen, zó lang buiten de canon van het Nieuwe Testament werden gehouden. (138)

In Byblos waren zowel de neofieten als de hiërofanten, na aan de mysteriën te hebben deelgenomen, verplicht te vasten, en enige tijd in eenzaamheid te blijven. Men moest streng vasten en zich voorbereiden, zowel vóór als na de bacchische, adonische en Eleusinische orgiën; en Herodotus zinspeelt met angst en eerbied op het MEER van Bacchus, waarin 'zij [de priesters] 's nachts zijn leven en lijden uitbeeldden'.[3] In de mithraïsche offerfeesten speelde de neofiet gedurende de inwijding een sterfscène na, en deze ging vooraf aan de scène waarin hijzelf werd 'herboren door het ritueel *van de doop*'. Een deel van deze ceremonie vindt tegenwoordig nog plaats bij de vrijmetselaars, wanneer de neofiet, evenals de Groot-Meester Hiram Abiff, dood ligt, en door de krachtige greep van de leeuwenklauw wordt opgewekt.

De priesters werden besneden. De neofiet kon niet worden ingewijd zonder bij de plechtige mysteriën van het MEER aanwezig te zijn geweest. De nazarenen werden gedoopt in de Jordaan, en konden nergens anders worden gedoopt; ze werden ook besneden, en moesten zowel vóór als na de zuivering door de doop vasten. Jezus zou, onmiddellijk na zijn doop, 40 dagen in de woestijn hebben gevast. Tot op de huidige dag is er buiten elke tempel in India een meer, rivier of reservoir vol heilig water, waarin de brahmanen en de gelovige hindoes dagelijks baden. Elke tempel heeft zulke plaatsen met gewijd water nodig. Het rituele baden of *dopen* vindt

[1] *Handelingen* 24:5.
[2] *Op.cit.* 24:14.
[3] Herodotus, *Historiën*, boek 2, §170-1.

jaarlijks tweemaal plaats, in oktober en in april. Beide duren tien dagen, en evenals in het Egypte en Griekenland van de oudheid worden de standbeelden van hun goden, godinnen en afgoden door de priesters in het water gedompeld; het doel van de ceremonie is ze schoon te wassen van de zonden van hun aanbidders, die ze op zich hebben genomen, en waardoor ze bezoedeld zijn, tot ze door heilig water schoon zijn gewassen. Gedurende de āratī, de ceremonie van het baden, wordt de belangrijkste god van elke tempel in een plechtige optocht rondgedragen om in de zee te worden gedoopt. De brahmaanse priesters, die de heilige beelden dragen, worden gewoonlijk gevolgd door de mahārājā – op blote voeten en bijna naakt. *Driemaal* gaan de priesters de zee in, de derde keer nemen ze de beelden in hun geheel mee. De hoofdpriester houdt ze omhoog onder het uitspreken van gebeden die door de hele verzamelde menigte worden herhaald, en dompelt de beelden van de goden dan *driemaal* in de naam van de mystieke *drie-eenheid* in het water; daarna zijn ze gezuiverd.[1] In orfische hymnen wordt *water* de grootste zuiveraar van mensen en goden genoemd.

(139) Uit Plinius en Josephus is bekend dat de sekte van de nazarenen ongeveer 150 jaar v.Chr. bestond, en aan de oevers van de Jordaan en aan de oostkust van de Dode Zee woonde.[2] Maar in Kings *Gnostics* wordt een andere uitspraak van Josephus geciteerd waarin staat dat de essenen 'duizenden eeuwen' vóór de tijd van Plinius aan de oevers van de Dode Zee waren gevestigd.[3]

Volgens Munk is de term Galileeërs bijna synoniem met 'nazarenen'; bovendien toont hij aan dat eerstgenoemden heel nauwe betrekkingen met de heidenen onderhielden. De bevolking had waarschijnlijk langzamerhand door hun voortdurende contact met de heidenen bepaalde rituelen en vormen van hun eredienst overgenomen; en de minachting waarmee de Galileeërs door de orthodoxe joden werden beschouwd, schrijft hij aan dezelfde oorzaak toe. Hun vriendschappelijke betrekkingen hadden hen zeker ertoe gebracht om in een latere periode 'de Adonia', de heilige rituelen voor het lichaam van de betreurde Adonis, over te nemen, want we

---

[1] De hindoehogepriester – het hoofd van de Namburi's, dat in Cochin woont – is gewoonlijk bij deze ceremoniën van het onderdompelen in 'heilig water' aanwezig. Hij reist soms zeer grote afstanden om de ceremonie te leiden.

[2] Plinius, *Naturalis historia*, 5:15; Josephus, *De oude geschiedenis van de Joden*, 13:5:9; 15:10:4, 5; 18:1:5.

[3] King vindt dit heel overdreven, en is geneigd te geloven dat deze essenen, die ongetwijfeld boeddhistische monniken waren, 'slechts een voortzetting waren van de gemeenschappen die bekendstonden als de zonen van de profeten' (*The Gnostics and Their Remains*, blz. 22vn, 2de ed. blz. 52).

zien dat Hiëronymus dit feit openlijk betreurt. 'De bosjes van Thammuz, dat wil zeggen van Adonis', zegt hij, 'wierpen hun schaduw op Bethlehem! En in de GROT waar eens het kindeke Jezus huilde, werd nu over de minnaar van Venus gerouwd.'[1]

Na de Bar Kochba opstand stelde de Romeinse keizer de mysteriën van Adonis in de heilige grot in Bethlehem in; wie weet of dit niet de *petra* of rotstempel was waarop de kerk werd gebouwd? Het zwijn van Adonis werd boven de poort van Jeruzalem geplaatst die aan de kant van Bethlehem stond.

Munk zegt dat het 'Nazireaat een genootschap was, opgericht vóór de wetten van Musah'.[2] Dit is duidelijk, want deze sekte wordt in *Numeri* (hfst. 6) niet alleen genoemd, maar in bijzonderheden beschreven. In het in dit hoofdstuk door de 'Heer' aan Mozes gegeven bevel kan men gemakkelijk de rituelen en wetten van de priesters van Adonis herkennen.[3] De streng voorgeschreven onthouding en zuiverheid zijn in beide sekten identiek. Beide lieten hun haar groeien,[4] evenals de hindoe-cenobieten en (140)
fakirs dit nog steeds doen, terwijl andere kasten hun haar afscheren en zich op bepaalde dagen van wijn onthouden. De profeet Elia, een nazarener, wordt in *2 Koningen*, en door Josephus, beschreven als 'een man met lang haar die een leren gordel droeg'.[5] En Johannes de Doper en Jezus worden beiden weergegeven met heel lang haar.[6] Johannes draagt 'kleding van kameelhaar' en een leren gordel, en Jezus een lang gewaad 'zonder naad' . . . 'en zo wit als sneeuw' zegt *Marcus* – precies dezelfde kleding als die

[1] Hiëronymus, *Epistola* 49, *ad. Paulinum altera*. Vgl. Dunlap, *Vestiges, etc.*, blz. 218.

[2] Munk, *Palestine*, blz. 169.

[3] Bacchus en Ceres – of de tijdens de mysteriën gebruikte *wijn* en *brood* – worden in de 'Adonia' Adonis en Venus. Movers toont aan dat '*Iao* Bacchus is' (*Die Phönizier*, deel 1, blz. 550); hij doet dit op gezag van Lydus, *De mensibus*, 4:38, 74, en anderen; zie ook Dunlap, *Vestiges, etc.,* blz. 195. *Iao* is een zonnegod, en de joodse Jehovah; de verstandelijke of centrale zon van de kabbalisten. Zie Julianus, *Oratio IV in solem*, blz. 136; Proclus, *Over 1 Alcibiades*, 4, vert. Taylor, blz. 96. Maar deze 'Iao' is niet de mysteriegod.

[4] Josephus, *De oude geschiedenis van de Joden*, 4:4:4.

[5] *Op.cit*., 9:2:1; *2 Koningen* 1:8.

[6] In verband met het bekende feit dat Jezus zijn haar lang droeg, en hij altijd op die manier wordt weergegeven, is het heel verbazingwekkend te zien hoe weinig de onbekende redacteur van de *Handelingen* over de apostel Paulus wist, omdat hij hem in *1 Corinthiërs* 11:14 laat zeggen: 'Leert de natuur zelf u niet dat lang haar een man te schande maakt?' Paulus zou zoiets nooit hebben kunnen zeggen! Indien de zin niet vervalst is, wist Paulus dus niets van de profeet, van wie hij de leringen had aangenomen, en voor wie hij was gestorven; en wanneer de zin vervalst is, hoeveel betrouwbaarder is dan de rest?

van de nazareense priesters en van de pythagorische en boeddhistische essenen, zoals Josephus ze beschrijft.

Wanneer we in de bekendste werken van de schrijvers uit de oudheid de termen *nazar* en *nazaret* zorgvuldig nagaan, zullen we ze tegenkomen in verband met zowel 'heidense' als joodse adepten. Zo zegt Alexander Polyhistor dat Pythagoras een leerling was van de Assyrische Nazaratus, die volgens sommigen Ezechiël was.[1] Diogenes Laërtius beweert stellig dat Pythagoras, na in alle mysteriën van de Grieken en barbaren te zijn ingewijd, 'naar Egypte ging en daarna de Chaldeeën en magiërs bezocht',[2] en Apuleius beweert dat Zarathoestra Pythagoras onderrichtte.[3]

Als we de gedachte naar voren zouden brengen dat de Hebreeuwse *nazars*, de profeten van de 'Heer' die tekeergaan, ingewijd waren in de zogenaamde heidense mysteriën, en allen (of althans de meesten van hen) tot dezelfde loge of kring van adepten behoorden als diegenen die als afgodendienaren werden beschouwd, dat hun 'kring van profeten' slechts een onderafdeling was van een geheim genootschap dat we terecht 'internationaal' kunnen noemen, wat een uitbarsting van christelijke woede zouden we ons daarmee op de hals halen! En toch lijkt het daar verdacht veel op.

Laten we eerst in de herinnering roepen wat Ammianus Marcellinus[4] en andere historici vertellen over Darius Hystaspes. Deze drong in Boven-India (Baktrië) door, leerde daar van de brahmanen zuivere rituelen, de wetenschap van de sterren en van het heelal, en deelde ze mee aan de magiërs. In de geschiedenis wordt over Hystaspes geleerd dat hij de magiërs verpletterde, en bij hen de zuivere religie van Zarathoestra, die van Ormazd invoerde, of beter gezegd die aan hen opdrong. Hoe komt het dan dat op het graf van Darius een inscriptie wordt gevonden, die zegt dat hij 'leraar en hiërofant van de magie, of van de leringen van de magiërs
(141) was'? Blijkbaar moet er een historische fout zijn gemaakt, en de geschiedenis erkent dit ook. In deze verwarring van namen kan Zarathoestra, de leermeester van Pythagoras, niet de Zarathoestra zijn geweest die de zonaanbidding onder de pārsī's invoerde; noch hij die verscheen aan het hof van Gushtasp (Hystaspes), de zogenaamde vader van Darius, en evenmin de Zarathoestra die zijn magiërs boven de koningen zelf stelde. Het oudste geschrift in de traditie van Zarathoestra – de *Avesta* – bevat niet de minste

[1] Clemens van Alexandrië, *Stromateis*, 1:15.

[2] *Leven en leer van beroemde filosofen*, 'Pythagoras', §3.

[3] *Florida*, 2:15; vgl. Thomas Hyde, *Historia religionis veterum Persarum*, Oxonii, 1700, blz. 309.

[4] *Historia Romana*, 23:6:33.

sporen dat de hervormer ooit bekend is geweest met een van de volkeren die later zijn vorm van eredienst overnamen. Hij schijnt volkomen onbekend te zijn met zijn buren van West-Iran, de Meden, de Assyriërs, de Perzen en anderen. Indien we geen andere bewijzen hadden voor de grote ouderdom van de religie van Zarathoestra dan de ontdekking van de in onze eigen eeuw begane blunder van enkele wetenschappers die dachten dat koning Vishtaspa (Gushtasp) dezelfde was als de vader van Darius, terwijl de Perzische overlevering rechtstreeks Vishtāspa aanwijst als de laatste van de reeks Kaianische vorsten die in Baktrië regeerden, dan zou dat al voldoende moeten zijn, want de verovering van Baktrië door de Assyriërs vond in 1200 v.Chr plaats.[1]

Daarom is het niet meer dan natuurlijk dat we in de benaming Zarathoestra niet een persoonsnaam maar een algemene titel zien, over de betekenis waarvan taalkundigen het eens zullen moeten worden. *Goeroe* betekent in het Sanskriet een spirituele leraar; en omdat Zuruastara in dezelfde taal 'hij die de zon aanbidt' betekent, waarom zou het dan niet mogelijk zijn dat door de een of andere natuurlijke verandering in de taal, als gevolg van het grote aantal verschillende volkeren dat tot de zonaanbidding werd bekeerd, het woord *goeroe-astara*, de spirituele leraar van de zonnedienst, dat zozeer lijkt op de naam van de stichter van deze religie, van zijn oorspronkelijke vorm geleidelijk overging in die van *Zuryastara* of Zarathoestra? De opvatting van de kabbalisten is dat er slechts één Zarathoestra was, maar vele goeroe-astara's of spirituele leraren, en dat zo'n goeroe, of liever *huru*-aster, zoals hij in de oude manuscripten wordt genoemd, de leermeester van Pythagoras was. Aan de filologie en aan onze lezers geven we deze verklaring voor wat ze waard is. Zelf geloven we erin, omdat we met betrekking tot dit onderwerp veel meer vertrouwen hebben in de kabbalistische overlevering dan in de verklaring van wetenschappers van wie geen twee het tot nu toe eens konden worden.

Aristoteles zegt dat Zarathoestra 6000 jaar vóór Plato leefde[2]; Hermippus van Alexandrië, die de echte boeken uit de traditie van Zarathoestra zou hebben gelezen, hoewel Alexander de Grote ervan wordt beschuldigd ze te hebben vernietigd, beweert dat Zarathoestra een leerling (142)
was van Agonaces (Agon-Ach, of de Ahon-God), en 5000 jaar vóór de val

[1] Max Müller heeft dit in zijn lezing over de *Zend-Avesta* afdoende bewezen. Hij noemt Gushtasp 'de mythische leerling van Zarathoestra'. Mythisch misschien alleen omdat de tijd waarin hij tegelijk met Zarathoestra leefde en van hem onderricht kreeg te ver achter ons ligt dan dat onze moderne wetenschap er met enige zekerheid over kan speculeren.

[2] Plinius, *Naturalis historia*, 30:2.

van Troje leefde.[1] Clemens beweert dat Er of Eros, van wie het visioen door Plato in *De Staat*[2] wordt meegedeeld, Zardosth was.[3] Terwijl de Magus, die Cambyses onttroonde, een Meed was, en Darius verkondigt dat hij een einde maakte aan de magische rituelen om die van Ormazd ervoor in de plaats te stellen, verklaart Xanthus van Lydië dat Zarathoestra het hoofd van de magiërs was![4]

Wie van hen heeft het mis? Of hebben ze allemaal gelijk, en zijn alleen de huidige interpretatoren niet in staat het verschil te verklaren tussen de hervormer en zijn apostelen en volgelingen? Deze fout van onze commentatoren doet ons denken aan die van Suetonius, die de christenen verwarde met ene christos, of *crestos* (zoals hij het spelt), en zijn lezers verzekerde dat Claudius hem verbande wegens de onrust die hij onder de joden had gesticht.[5]

Om tot slot op de *nazars* terug te komen: Zaratus wordt door Plinius met de volgende woorden vermeld: 'Hij was Zarathoestra en *Nazaret.*'[6] Als Zarathoestra de *princeps* (eerste) van de magiërs wordt genoemd, en *nazar* afgezonderd of toegewijd betekent, is *nazar* dan niet een Hebreeuwse manier om de magiërs weer te geven? Volney denkt dat dat zo is. Het Perzische woord *na-zaruan* betekent miljoenen jaren, en staat in verband met de Chaldeeuwse 'Oude van Dagen'. Vandaar de naam van de *nazars* of nazarenen, die gewijd waren aan de dienst van de hoogste ene God, de kabbalistische ain sof, of de Oude van Dagen, 'de bejaarde van de bejaarden'.

Maar men treft het woord *nazar* ook in India aan. In het Hindi is *nazar* een manier van zien, het vermogen om innerlijk of bovennatuurlijk te zien; *nazar-bandī* betekent fascinatie, een hypnotische of magische betovering; en *nazarān* is het woord voor het zien van allerlei beelden, of voor visioen.

Prof. Wilder denkt dat, omdat het woord *zeruana* nergens in de *Avesta* maar alleen in de latere boeken van de pārsī's is te vinden, het van de magiërs kwam die in het tijdperk van de sassaniden de Perzische heilige kaste vormden, maar oorspronkelijk Assyriërs waren. 'Het Turanië van de dichters', zegt hij, 'vat ik op als Aturia, of Assyrië; en ik denk dat Zohak (Az-dahaka, Dei-okes of Astyages), de slangenkoning, Assyrisch, Medisch en Babylonisch was, toen deze landen verenigd waren.'

---

[1] *Op.cit*.
[2] Plato, *De Staat*, 10:13.
[3] *Stromateis*, 5:14.
[4] Diogenes Laërtius, *Leven en leer van beroemde filosofen*, inleiding, §2.
[5] *Keizers van Rome*, 'Claudius', §25.
[6] Plinius, *Naturalis historia*, 30:2.

Deze opvatting heeft echter geen enkele invloed op onze bewering dat de geheime leringen van de magiërs, van de voorvedische boeddhisten, van de hiërofanten van de Egyptische Thoth of Hermes, en van de adepten van alle eeuwen en nationaliteiten, onder wie de Chaldeeuwse kabbalisten en de joodse *nazars*, vanaf het begin *identiek* waren. Wanneer we de term *boeddhisten* gebruiken, dan bedoelen we daarmee niet het exoterische boeddhisme dat door de volgelingen van Gautama Boeddha werd gesticht, en ook niet de hedendaagse boeddhistische religie, maar de geheime filosofie van Śākyamuni, die in essentie beslist identiek is aan de oude wijsheid-religie van het heiligdom, het voorvedische brahmanisme. Het 'schisma' van Zarathoestra, zoals het wordt genoemd, is een rechtstreeks bewijs voor het be- (143)
staan ervan. Want het was strikt genomen geen *schisma*, maar slechts een gedeeltelijk openbare uiteenzetting van streng monotheïstische religieuze waarheden, die tot dan toe alleen in de heiligdommen werden onderwezen, en die hij van de brahmanen had vernomen. Zarathoestra, de oorspronkelijke invoerder van de zonnedienst, kan niet de stichter van het dualistische stelsel worden genoemd, en evenmin was hij de eerste die het één-zijn van God onderwees, want hij onderwees slechts wat hijzelf bij de brahmanen had geleerd. En dat Zarathoestra en zijn volgelingen 'in India woonden vóór ze naar Perzië verhuisden', wordt ook door Max Müller bewezen.

> Dat de volgelingen van Zarathoestra en hun voorouders in de vedische periode uit India wegtrokken,' zegt hij, 'kan even duidelijk worden aangetoond als dat de inwoners van Massilia uit Griekenland zijn gekomen. . . . Veel goden van de volgelingen van Zarathoestra blijken niets anders dan weerspiegelingen en afgeleide vormen van de oorspronkelijke, authentieke goden van de *Veda* te zijn.[1]

Indien we kunnen bewijzen – en dat kunnen we op grond van de kabbala en de oudste overleveringen van de wijsheid-religie, de filosofie van de oude heiligdommen – dat al deze goden, zowel die van de volgelingen van Zarathoestra als die van de *Veda*, slechts evenzovele verpersoonlijkte *occulte natuurkrachten* zijn, de trouwe dienaren van de adepten van de geheime wijsheid, de magie, dan hebben we een stevige basis.

Wanneer we dus zeggen dat het kabbalisme en het gnosticisme zijn voortgekomen uit de traditie van Ahura-Mazda of Zarathoestra, is dat niet onjuist, tenzij we de *exoterische* eredienst zouden bedoelen – en dat is niet het geval. Evenzo kunnen we in dit opzicht herhalen wat King, de schrijver van *The Gnostics*[2], en verschillende andere archeologen zeggen, en be-

---

[1] Max Müller, *Chips, etc.*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 86.
[2] 2de ed., blz. 55.

weren dat de twee eerstgenoemde religies zijn voortgekomen uit het *boeddhisme*, dat tegelijkertijd de eenvoudigste en meest voldoening schenkende van alle filosofieën is, en dat een van de zuiverste religies ter wereld heeft voortgebracht. Het is slechts een kwestie van chronologie om te bepalen welke van deze religies, die slechts in uiterlijke vorm van elkaar verschillen, het oudst en dus het minst vervalst is. Maar zelfs dit heeft hoogstens indirect te maken met het onderwerp dat we behandelen. Al enige tijd vóór onze jaartelling waren de adepten opgehouden zich in grote groepen te verenigen, behalve in India; maar zowel bij de essenen, de neoplatonisten, als bij de talloze strijdende sekten die slechts ontstonden om weer te verdwijnen, treft men dezelfde leringen aan, identiek wat betreft inhoud en geest, hoewel niet altijd wat betreft de vorm. Onder *boeddhisme* verstaan we dus die religie die letterlijk de wijsheidsleer betekent, en die vele eeuwen ouder is dan de metafysische filosofie van Siddhārtha Śākyamuni.

Nadat 19 eeuwen lang uit de kerkelijke boeken opzettelijk elke zin is geschrapt die de onderzoeker op het juiste pad zou kunnen brengen, is het heel moeilijk geworden tot volle tevredenheid van de exacte wetenschap te bewijzen dat de 'heidense' vereerders van Adonis, hun buren, de nazarenen, en de pythagorische essenen, de genezingen verrichtende Therapeuten[1], de ebionieten en andere sekten, allemaal, met heel kleine verschillen, volgelingen waren van de theürgische mysteriën van de oudheid. En toch kunnen we door analogie en een nauwkeurige bestudering van de *verborgen* betekenis van hun rituelen en gebruiken, hun verwantschap nagaan.

(144)

Voor een tijdgenoot van Jezus was de rol weggelegd om het instrument te worden om door zijn interpretatie van de oudste literatuur van Israël het nageslacht erop te wijzen hoezeer de kabbalistische filosofie in haar esoterie overeenkwam met die van de diepste Griekse denkers. Deze tijdgenoot, een vurige leerling van Plato en Aristoteles, was Philo Judaeus. Terwijl hij de boeken van Mozes volgens zuiver kabbalistische methode interpreteert, is hij tevens de beroemde Hebreeuwse schrijver die Kingsley de vader van het neoplatonisme noemt.

Philo's Therapeuten zijn duidelijk een tak van de essenen. Hun naam wijst daarop – ἐσσαῖοι, *asaya*, artsen. Vandaar de tegenstrijdigheden, vervalsingen en andere wanhopige middelen om de voorspellingen van de joodse canon te verzoenen met de Galilese geboorte en goddelijkheid.

Lucas, die een arts was, wordt in de Syrische teksten *asaia*, de essaier of esseen, genoemd. Josephus en Philo Judaeus hebben deze sekte voldoende beschreven om geen twijfel in onze geest over te laten dat de

[1] Philo Judaeus, *De vita contemplativa.*

nazareense hervormer, na in hun verblijfplaatsen in de woestijn te zijn getraind en in de mysteriën te zijn ingewijd, de voorkeur gaf aan het vrije, onafhankelijke leven van een rondzwervende *nazaria*, en zich dan ook van hen afscheidde (of *inazareniseerde*), waardoor hij een reizende Therapeut, *nazaria*, een genezer, werd. Iedere Therapeut moest, vóór hij zijn gemeenschap verliet, hetzelfde doen. Zowel Jezus als Johannes de Doper verkondigden het einde van het tijdperk,[1] wat een bewijs is voor hun kennis van de geheime berekeningen van de priesters en kabbalisten, die met de hoofden van de esseense gemeenschappen als enigen in het bezit waren van het geheim van de duur van de cyclussen. Laatstgenoemden waren kabbalisten en theürgen; 'ze hadden hun *mystieke* boeken, en voorspelden toekomstige gebeurtenissen', zegt Munk.[2]

Dunlaps persoonlijke onderzoek in die richting schijnt bijzonder succesvol te zijn geweest; hij heeft nagegaan dat de essenen, de nazarenen, de dositheanen en enkele andere sekten alle reeds vóór Christus bestonden, en zegt: 'Ze verwierpen genoegens, *verachtten rijkdom*, *hadden elkaar lief*, en vermeden, meer dan andere sekten, het huwelijk, omdat ze het overwinnen (145)
van de hartstochten als deugdzaam beschouwden.'[3]

Al deze deugden werden door Jezus gepredikt; en indien we de evangeliën als een standaard voor de waarheid zouden hanteren, dan geloofde Christus in de metempsychose of *reïncarnatie* – evenals diezelfde essenen die, zoals we zagen, in al hun leringen en gewoonten pythagoreeërs waren. Iamblichus beweert dat de filosoof uit Samos enige tijd bij hen in Carmel doorbracht.[4] In zijn gesprekken en preken sprak Jezus altijd in gelijkenissen, en maakte hij tegenover zijn toehoorders gebruik van beeldspraak. Dit was ook de gewoonte bij de essenen en nazarenen; van de Galileeërs, die in steden en dorpen woonden, was nooit bekend dat ze zo'n symbolische taal gebruikten. Sommige van zijn leerlingen, die evenals hij Galileeërs waren, waren zelfs verbaasd dat hij tegenover het volk gebruikmaakte van

---

[1] De werkelijke betekenis van de verdeling in tijdperken is esoterisch en boeddhistisch. De niet-ingewijde christenen begrepen het zo weinig dat ze de woorden van Jezus letterlijk opvatten, en ervan overtuigd waren dat hij het einde van de wereld bedoelde. Er waren veel voorspellingen gedaan over het komende tijdperk. Vergilius vermeldt in de vierde *Ecloga* de Metatron, een nieuw nakomelingschap, waarmee het *ijzeren tijdperk* zal eindigen, en een *gouden tijdperk* begint.

[2] *Palestine*, blz. 517ev.

[3] *Sōd, the Son of the Man*, blz. xi.

[4] *Iamblichus' Life of Pythagoras*, vert. T. Taylor, blz. 10. Munk leidt de naam van de *Iessaeans* of essenen af van het Syrische *asaya* – de genezers of artsen, en toont op die manier aan dat ze identiek waren met de Egyptische Therapeuten (*Palestine*, blz. 515).

zo'n manier van uitdrukken. 'Waarom spreekt u tot hen in gelijkenissen', vroegen ze vaak. 'Jullie mogen de geheimen van het koninkrijk van de hemel kennen, hun is dat niet gegeven', was het antwoord, dat het antwoord van een ingewijde was. 'Dit is de reden waarom ik tot hen in gelijkenissen spreek; omdat zij ziende blind, en horende doof zijn en niets begrijpen.'[1] Bovendien zien we Jezus zijn gedachten nog duidelijker uitdrukken – en in zinnen die zuiver pythagorisch zijn – wanneer hij in de Bergrede zegt:

> Geef wat heilig is niet aan de honden en gooi je parels niet voor de zwijnen; die zouden ze maar met hun poten vertrappen, zich omkeren en jullie verscheuren.[2]

Prof. A. Wilder, de uitgever van Taylors *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, merkt 'bij Jezus en Paulus dezelfde neiging op om hun leringen te verdelen in esoterische en exoterische, de 'geheimen van het koninkrijk van God' voor de apostelen, en 'gelijkenissen' voor het volk. 'We spreken wijsheid', zegt Paulus, 'onder de *volmaakten*' (of ingewijden).'[3]

In de Eleusinische en andere mysteriën werden de deelnemers altijd in twee categorieën verdeeld, de *neofieten* en de *volmaakten*. Eerstgenoemden werden soms toegelaten tot de voorbereidende inwijding: de dramatische verrichtingen van Ceres, of de ziel, die in de Hades afdaalt.[4]
(146) Maar alleen aan de *volmaakten* was het gegeven om de geheimen van het goddelijke *Elysium*, het hemelse verblijf van de gelukzaligen, te leren kennen en te ervaren; dit Elysium is ongetwijfeld hetzelfde als het 'koninkrijk van de hemel'. Het bovenstaande tegenspreken of verwerpen zou eenvoudig betekenen dat men zijn ogen sluit voor de waarheid.

Het is verschillende wetenschappers die goed op de hoogte zijn van de door sommige klassieken gegeven beschrijvingen van de mystieke inwijdingsrituelen, opgevallen dat het verhaal van apostel Paulus in zijn *Tweede Brief aan de Corinthiërs* (12:2-4) ongetwijfeld zinspeelt op de laatste *epopteia*.[5] 'En ik kende iemand – *of hij in het lichaam of daarbuiten was*

---

[1] *Mattheus* 13:10-13.

[2] *Mattheus* 7:6.

[3] 4de ed., blz. 47.

[4] Deze afdaling in de Hades betekende het onvermijdelijke lot van elke ziel om enige tijd met een aards lichaam verenigd te zijn. Deze vereniging, dit duistere vooruitzicht voor de ziel om zich gevangen te voelen in de donkere woning van een lichaam, werd door alle filosofen van de oudheid, en wordt zelfs door de huidige boeddhisten, als een straf beschouwd.

[5] Thomas Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries,* red. A. Wilder, 4de ed., blz. 87-8.

weet ik niet, God weet het – die was opgegaan naar het paradijs, en onuitsprekelijke woorden, ἄῤῥητα ῥήματα, heeft gehoord, *die een mens niet mag herhalen.*' Deze woorden zijn, voor zover we weten, door commentatoren slechts zelden beschouwd als een toespeling op de gelukzalige visioenen van een '*ingewijde*' ziener. Maar de manier van uitdrukken is ondubbelzinnig. Naar deze dingen '*die niet mogen worden herhaald*', wordt in soortgelijke bewoordingen verwezen en de reden die daarvoor wordt opgegeven is dezelfde die we Plato, Proclus, Iamblichus, Herodotus en andere klassieken herhaaldelijk tot uitdrukking zien brengen. 'We spreken WIJSHEID [alleen] onder de VOLMAAKTEN' zegt Paulus (*1 Cor.* 2:6); de duidelijke en onbetwistbare vertaling van die zin is: 'We spreken over de diepere (of uiteindelijke) esoterische leringen van de mysteriën (die *wijsheid* werden genoemd) alleen onder degenen die zijn *ingewijd*.'[1] Evenzo met betrekking tot de 'mens die was opgegaan naar het paradijs' – die duidelijk Paulus zelf was[2] – want het christelijke woord paradijs is in de plaats gekomen van Elysium. Om het bewijs compleet te maken kunnen we de woorden van Plato in herinnering brengen, die elders worden gegeven, die aantonen dat een ingewijde van zijn lichaam moest worden *bevrijd*, d.w.z. dat zijn astrale ziel ervan moest worden gescheiden, vóór hij de goden in hun zuiverste licht kon zien.[3] Apuleius beschrijft zijn inwijding in de mysteriën op dezelfde manier:

> Ik naderde de grenzen van de dood, en keerde terug, na de drempel van Proserpina te hebben betreden en door alle elementen te zijn gevoerd. Op het middernachtelijk uur zag ik de zon schitteren met prachtig licht, evenals de *helse en hemelse goden*, en toen ik deze godheden naderde, betoonde ik hun vol toewijding eer.[4]

Evenals Pythagoras en andere hervormers onder de hiërofanten verdeelde Jezus zijn leringen in exoterische en esoterische. Getrouw de pythagorisch-esseense manieren navolgend, zette hij zich nooit aan een maaltijd zonder een dankgebed uit te spreken. 'De priester bidt vóór zijn maaltijd' zegt Josephus, wanneer hij de essenen beschrijft.[5] Ook Jezus verdeelde zijn (147)

[1] 'De diepere of esoterische leringen van de Ouden werden *wijsheid*, later *filosofie*, en ook *gnosis*, of kennis, genoemd. Ze hadden betrekking op de menselijke ziel, haar goddelijke afkomst, haar veronderstelde val vanuit een hoge staat doordat ze in aanraking komt met 'voortbrenging' of de fysieke wereld, haar vooruitgang en terugkeer naar God door wedergeboorten of . . . transmigraties' (*Op.cit.*, blz. 31-2).

[2] Cyrillus van Jeruzalem beweert dit; zie *Catecheses*, Oxford, 1838, 14:26.

[3] *Phaedrus*, 250b,c.

[4] *The Golden Ass*, 11:23 (Taylors ed., blz. 283).

[5] *De joodse oorlog*, boek 2, hfst. 8.

volgelingen in 'neofieten', 'broeders' en de 'volmaakten', indien we kunnen oordelen op basis van het verschil dat hij tussen hen maakt. Maar zijn loopbaan, tenminste als openbare rabbi, was van te korte duur om een eigen officiële school te kunnen vestigen, en met uitzondering misschien van Johannes, schijnt hij geen enkele apostel te hebben ingewijd. De gnostische amuletten en talismans zijn voor het grootste deel symbolen uit de apocalyptische allegorieën. De 'zeven klinkers' zijn nauw verwant aan de 'zeven zegels', en de mystieke titel Abraxas heeft evenveel deel aan de samenstelling van *shem ha-mephorash*, 'het heilige woord' of de onuitsprekelijke naam, als de naam die het woord van God werd genoemd, dat '*niemand kende, alleen hijzelf*',[1] zoals Johannes het uitdrukt.

Men kan moeilijk ontkomen aan de goed gedocumenteerde bewijzen dat de *Openbaring* door een ingewijde kabbalist is geschreven, wanneer ze hele fragmenten vertoont die aan de boeken *Henoch* en *Daniël* zijn ontleend, waarbij laatstgenoemde zelf een verkorte imitatie van *Henoch* is. Wanneer we bovendien zien dat de ophitische gnostici die het Oude Testament geheel verwierpen, omdat het 'uit een lager wezen [Jehovah] was voortgekomen', en de oudste profeten, zoals Henoch, aanvaardden en aan dit boek de krachtigste steun voor hun religieuze beginselen ontleenden, dan is het bewijs duidelijk geleverd. We zullen verder aantonen hoe nauw al deze leringen met elkaar in verband staan. Bovendien hebben we de geschiedenis van de vervolgingen van magiërs en filosofen door Domitianus waardoor heel goed wordt bewezen dat Johannes algemeen als een kabbalist werd beschouwd. Omdat de apostel tot hun gelederen behoorde, en bovendien op de voorgrond trad, verbande het keizerlijke edict hem niet alleen uit Rome maar zelfs van het vasteland. De keizer vervolgde niet de christenen – volgens sommige historici omdat hij ze met de joden verwarde – maar de astrologen en kabbalisten.[2]

De beschuldigingen tegen Jezus dat hij de Egyptische magie beoefende, waren in de steden waar men hem kende talrijk en op een bepaald moment algemeen. Volgens de *Bijbel* waren de farizeeën de eersten die
(148) hem dit voor de voeten wierpen, hoewel rabbi Wise Jezus zelf als een farizeeër beschouwt. De talmud wijst Jacobus de Rechtvaardige zonder twij-

[1] *Openbaring* 19:12.

[2] Zie Suetonius, *Keizers van Rome*, 'Domitianus', §3, 12, 14. Het is niet uit wreedheid of een krankzinnig genoegen dat deze keizer, zoals de geschiedenis leert, zijn tijd doorbracht met vliegen vangen en doorboren met een gouden priem, maar uit godsdienstig bijgeloof. De joodse astrologen hadden hem voorspeld dat hij de woede had opgewekt van Beëlzebub, de 'Heer van de vliegen', omdat hij de joden vervolgde, en dat hij ellendig zou omkomen door de wraak van de duistere god van Ekron, en op dezelfde manier zou sterven als koning Ahaziah.

fel aan als lid van die sekte.[1] Van deze groepering is bekend dat ze altijd elke profeet stenigden die hun kwade praktijken aan de kaak stelde, maar we baseren onze bewering niet op dit feit. Ze beschuldigden hem van tovenarij, en van het uitdrijven van duivels met behulp van Beëlzebub, hun vorst, en wel met evenveel recht als de katholieke geestelijkheid later had om meer dan één onschuldige martelaar van hetzelfde te beschuldigen. Maar Justinus de Martelaar verklaart uit een meer gezaghebbende bron dat de mensen van zijn tijd *die geen joden waren*, beweerden dat Jezus' wonderen door magische kunst werden verricht – μαγική φαντασία – precies dezelfde uitdrukking die door de sceptici van die tijd werd gebruikt om de in de heidense tempels verrichte wonderen mee aan te duiden. 'Ze noemden hem zelfs een magiër en een bedrieger van het volk', klaagt de martelaar.[2] In het *Evangelie van Nicodemus* (de *Acta Pilati*) dienen de joden bij Pilatus dezelfde aanklacht in. 'Zeiden we u niet dat hij een magiër is?'[3] Celsus spreekt over dezelfde beschuldiging, en als neoplatonist gelooft hij die.[4] De talmudische literatuur staat vol met de kleinste details, en hun grootste beschuldiging is dat 'Jezus even gemakkelijk in de lucht kon vliegen als anderen konden lopen'.[5] Augustinus beweerde dat men algemeen geloofde dat hij in Egypte was ingewijd, en dat hij boeken over magie schreef die hij aan Johannes overhandigde. Er was een werk getiteld *Magia Jesu Christi*, dat aan Jezus[6] zelf werd toegeschreven. In de *Clementijnse Recognitiones* wordt Jezus ervan beschuldigd dat hij zijn wonderen niet verrichtte als een joodse profeet maar als een magiër, d.w.z. een ingewijde van de 'heidense' tempels.[7]

Het was toen, evenals nu, de gewoonte van de onverdraagzame geestelijkheid van elkaar bestrijdende religies, evenals van de lagere klassen van de maatschappij, en zelfs van die patriciërs die om verschillende redenen van alle deelneming aan de mysteriën waren uitgesloten, om de hoogste

---

[1] We denken dat de sadduceeën, en niet de farizeeën, Jezus kruisigden. Het waren zadokieten – aanhangers van het huis Zadok, het priestergeslacht. In *Handelingen* wordt gezegd dat de apostelen werden vervolgd door de sadduceeën, maar nooit door de farizeeën. In feite vervolgden laatstgenoemden nooit iemand. Tot hen behoorden schrijvers, rabbi's en geleerden, en ze waren niet bang dat hun orde in gevaar zou komen, zoals de sadduceeën.

[2] Justinus de Martelaar, *Dialoog met Trypho*, 69.

[3] *Evangelie van Nicodemus*, 2:3 (Hone, en Grynaeus).

[4] Origenes, *Contra Celsum*, 2:68, 2:48ev.

[5] *Jeruzalemse Talmud*, Jochanan, Meg. 51.

[6] Augustinus, *De consensu evangelistarum*, boek 1, hfst. 9; Fabricius, *Codex Apocryphus Novi Testamenti*, deel 1, blz. 305ev.

[7] 1:58.

hiërofanten en adepten soms te beschuldigen van tovenarij en zwarte
(149) magie. Zo werd Apuleius, die was ingewijd, eveneens beschuldigd van tovenarij en een figuur van een geraamte bij zich te hebben – naar men beweert een heel krachtig middel bij het beoefenen van de zwarte kunst. Maar een van de beste en meest onomstotelijke bewijzen voor onze bewering kan men vinden in het zogenaamde *Museo Gregoriano*. Op de sarcofaag waarop basreliëfs zijn uitgehouwen die de wonderen van Christus voorstellen, ziet men de hele gestalte van Jezus, die zonder baard wordt afgebeeld bij de opstanding van Lazarus 'voorzien van een staf en gekleed op een manier die algemeen wordt gezien als die van een *dodenbezweerder* [?], terwijl het lijk van Lazarus precies als een Egyptische mummie is ingezwachteld'.[1]

Als het nageslacht over zulke afbeeldingen kon beschikken die in de 1ste eeuw waren gemaakt, toen het uiterlijk, de kleding en de dagelijkse gewoonten van de hervormer de tijdgenoten nog fris in het geheugen lagen, dan zou de christelijke wereld misschien wat christus-achtiger zijn geweest; dan waren de dozijnen tegenstrijdige, ongegronde en volkomen onbetekenende bespiegelingen over de 'Mensenzoon' onmogelijk geweest, en zou de mensheid nu maar één religie en één God hebben. Deze afwezigheid van alle bewijs, dit ontbreken van de geringste duidelijke aanwijzing over hem die door het christendom is vergoddelijkt, hebben de huidige toestand van verwarring veroorzaakt. Afbeeldingen van Christus konden pas worden gemaakt na de tijd van Constantijn, toen het joodse element onder de volgelingen van de nieuwe godsdienst bijna was verdwenen. De joden, apostelen en discipelen, die door de volgelingen van Zarathoestra en de pārsī's waren doordrongen van een heilige afschuw voor elke vorm van afbeeldingen, zouden het als heiligschennis en godslastering hebben beschouwd om hun meester op een of andere manier of in de een of andere vorm af te beelden. De enig toegestane afbeelding van Jezus was zelfs in de tijd van Tertullianus een allegorische voorstelling van de 'Goede Herder',[2] die geen portret was maar de gedaante van een man met een jakhalzenkop, zoals Anubis.[3] Op deze steen, zoals die voorkomt in de verzameling gnostische amuletten, draagt de Goede Herder op zijn

---

[1] C.W. King, *The Gnostics and Their Remains*, 1ste ed., blz. 145; de schrijver rekent deze sarcofaag tot de oudste voortbrengselen van die kunst die later de wereld overstroomde met mozaïeken en graveerwerk waarin gebeurtenissen en personen uit het Nieuwe Testament worden uitgebeeld.

[2] Tertullianus, *De pudicitia*, 7:1. Zie *The Gnostics and Their Remains*, 1ste ed., 1864, blz. 144.

[3] *The Gnostics and Their Remains*, 1ste ed., plaat 1, blz. 200.

schouders het verloren lam. Hij lijkt op zijn nek een mensenhoofd te dragen, maar, zoals King terecht opmerkt, 'dit *lijkt* alleen *zo voor* het oningewijde oog'. Hij voegt eraan toe:

> Bij nader onderzoek wordt hij de tweekoppige Anubis, die een mensenhoofd en een jakhalzenkop heeft, terwijl zijn gordel de vorm aanneemt van een slang die haar kop met een kam erop omhoog steekt . . . Deze afbeelding had twee betekenissen – één die duidelijk bestemd was voor het grote publiek, de andere mystiek, en *alleen* herkenbaar *voor de ingewijde*. Misschien was het het zegel van een belangrijke leraar of apostel.[1] (150)

Dit bewijst opnieuw dat de gnostici en de eerste orthodoxe (?) christenen wat hun *geheime leer* betreft niet zo ver van elkaar afstonden. King concludeert op basis van een citaat uit Epiphanius dat 'het zelfs nog in het jaar 400 als een afschuwelijke zonde werd beschouwd om te proberen de uiterlijke verschijning van Christus af te beelden.' Epiphanius[2] beschuldigt de carpocratiërs van afgoderij, omdat

> ze geschilderde portretten en *zelfs afbeeldingen in goud en zilver en andere materialen* hadden, waarvan ze beweerden dat het portretten waren van Jezus, die door Pilatus naar de gelijkenis van Christus zouden zijn gemaakt. . . . Ze bewaren die in het geheim, samen met die van Pythagoras, Plato en Aristoteles; en na ze alle te hebben opgesteld, vereren ze hen, en brengen *op een heidense* manier offers aan hen.

Wat zou de vrome Epiphanius zeggen als hij uit de dood zou opstaan en de St. Pieterskerk in Rome binnenstapte! Ambrosius schijnt ook heel wanhopig te zijn bij de gedachte dat sommigen volkomen geloof hechtten aan de bewering van Lampridius dat Alexander Severus in zijn privékapel naast die van andere grote filosofen ook een afbeelding van Christus had.[3] 'Dat de heidenen de afbeelding van Christus zouden hebben bewaard', roept hij uit, 'maar de discipelen dit niet hebben gedaan, is een gedachte die de geest slechts met huivering kan vervullen, laat staan kan geloven.'

Dit alles wijst onomstotelijk op het feit dat, met uitzondering van een handjevol mensen die zich christenen noemen en die later de overhand kregen, het gehele beschaafde deel van de heidenen die van Jezus hadden gehoord, hem in ere hielden als een filosoof, een *adept* die ze op hetzelfde niveau plaatsten als Pythagoras en Apollonius. Vanwaar zo'n verering van

---

[1] Deze steen bevindt zich in de verzameling van de schrijver van *The Gnostics and Their Remains*, 1ste ed., blz. 201, plaat 1, fig. 8.

[2] *Panarion*, boek 1, deel 2, Haer. 27:6.

[3] *The Gnostics and Their Remains*, 1ste ed., 1864, blz. 144.

hun kant voor een man, als hij eenvoudig, zoals de synoptische bijbelboeken het voorstellen, een arme, onbekende joodse timmerman uit Nazareth was? Geen enkel bewijs hier op aarde dat hem als een geïncarneerde god voorstelt, kan het kritische onderzoek van de wetenschap doorstaan; als een van de grootste hervormers, als hardnekkige tegenstander van alle theologische dogmatiek, als vervolger van religieus fanatisme, en leraar van een van de verhevenste ethische stelsels, is Jezus een van de meest edele en duidelijk omlijnde figuren in het panorama van de geschiedenis van de mens. De tijd waarin hij leefde wijkt dan misschien elke dag verder en verder terug in de duistere, wazige nevelen van het verleden; en de christelijke theologie, die gebaseerd is op menselijke verbeelding en gesteund wordt door onhoudbare dogma's, kan, nee moet elke dag meer van haar onverdiende prestige verliezen; maar de grootse figuur van de filosoof en hervormer van ethiek zal – in plaats van te verbleken – met elke eeuw duidelijker en meer uitgesproken naar voren komen. Ze zal pas overal hoogtij vieren op de dag waarop de hele mensheid slechts één vader
(151) erkent – de ONBEKENDE daarboven – en één broeder – de hele mensheid hier beneden.

In een aan Lentulus, een senator en bekende historicus, toegeschreven brief aan de Romeinse senaat, komt een beschrijving van Jezus' uiterlijk voor. De brief zelf[1] die in afschuwelijk Latijn is geschreven, wordt rondduit als een vervalsing beschouwd, maar we vinden er een uitdrukking in die veel te denken geeft. Hoewel het een vervalsing is, heeft degene die haar heeft bedacht blijkbaar toch geprobeerd de traditie zo nauwkeurig mogelijk te volgen. Het haar van Jezus wordt erin voorgesteld als 'golvend en krullend . . . en neerhangend tot op zijn schouders', en '*met een scheiding midden op het hoofd, zoals gebruikelijk bij de nazarenen*'. Deze laatste zin toont ten eerste aan dat er zo'n traditie bestond, gebaseerd op de beschrijving in de *Bijbel* van Johannes de Doper, de *nazaria*, en het gebruik bij die sekte. Ten tweede dat men moeilijk kan aannemen dat Paulus nooit van die brief zou hebben gehoord, indien Lentulus de schrijver ervan was; en wanneer hij met de inhoud ervan bekend was, zou hij nooit hebben gezegd dat het voor mannen *beschamend* is om lang haar te dragen,[2] en op die manier zijn Heer en Christus-God te schande maakt. Ten derde dat wanneer Jezus zijn haar lang droeg en 'met een scheiding midden op het voorhoofd, zoals gebruikelijk bij de nazarenen' (evenals Johannes, de enige van zijn apostelen die deze gewoonte volgde), we dan reden te meer hebben om te zeggen dat Jezus tot de sekte van de nazarenen moet hebben behoord, en

[1] Grynaeus, *Monumenta S. Patrum Orthodoxographa*, Basel, 1569, deel 1, blz. 2.
[2] *1 Corinthiërs* 11:14.

daarom NAZARIA werd genoemd, en niet omdat hij een inwoner van Nazareth was; want die mensen droegen nooit lang haar. De nazireeër, die zich tot de Heer *afzonderde*, liet 'zijn hoofd niet door een scheermes aanraken'. 'Hij zal heilig zijn, en moet zijn hoofdhaar laten groeien', zegt *Numeri* (6:5). Simson was een nazireeër, d.w.z. hij had een gelofte afgelegd God te zullen dienen, en zijn kracht lag in zijn haar. 'Zijn haar mag nooit door een scheermes worden aangeraakt, want hij zal al vanaf de moederschoot als nazireeër aan God gewijd zijn' (*Rechters* 13:5). Maar de uiteindelijke en heel redelijke conclusie die hieruit kan worden getrokken is dat Jezus, die zich zo tegen alle orthodoxe joodse gebruiken verzette, zijn haar *niet* had laten groeien indien hij niet tot deze sekte had behoord, die al in de tijd van Johannes de Doper in de ogen van het Sanhedrin een ketterij was geworden. Wanneer in de talmud over de nazaria of nazarenen (die zich evenals hindoeyogī's of kluizenaars uit de wereld hadden teruggetrokken) wordt gesproken, worden ze een sekte van genezers, van rondtrekkende bezweerders genoemd, en zo noemt ook Jervis hen. 'Ze trokken het land rond, leefden van aalmoezen, en verrichtten genezingen.'[1] Epiphanius zegt dat de nazarenen in ketterij volgen op de Corinthiërs, ongeacht of ze 'vóór of na hen hebben bestaan, in ieder geval gelijktijdig', en voegt dan eraan toe dat 'alle christenen in die tijd gelijkelijk *nazarenen* (152)
werden genoemd'![2]

Al bij de eerste opmerking die Jezus over Johannes de Doper maakt, zien we hem zeggen dat hij 'Elia is, die zou komen'. Indien deze bewering niet een inlassing uit latere tijd is met als doel een profetie vervuld te krijgen, betekent ze opnieuw dat Jezus een kabbalist was, als we tenminste niet de leer van de Franse spiritisten willen overnemen, en hem ervan verdenken in reïncarnatie te geloven. Afgezien van de kabbalistische sekten van de essenen, de nazarenen, de discipelen van Shimon ben Yochai en Hillel, geloofden of wisten noch de orthodoxe joden, noch de Galileeërs iets van de leer van de *permutatie*. En de sadduceeën verwierpen zelfs de leer van de opstanding.

'Maar de schrijver van deze *restitutio* was Mosah, onze meester, vrede zij met hem! Die de *revolutio* [transmigratie] was van Seth en Hebel om de naaktheid te bedekken van zijn Vader de eerste Adam', zegt de kabbala.[3] Door erop te zinspelen dat Johannes de *revolutio*, of transmigratie, van Elia was, schijnt Jezus zonder enige twijfel aan te tonen tot welke school hij behoorde.

---

[1] I.M. Jost, *The Israelite Indeed*, deel 2, blz. 238; *Talmud*, *Mishnah Nazir*.
[2] *Panarion*, boek 1, deel 2, Haer. 29:1, 30:1.
[3] *Kabbala denudata*, deel 2, blz. 155; ook *Vallis Regia*, Parijs.

Tot op de huidige dag denken niet-ingewijde kabbalisten en vrijmetselaars dat permutatie geheel hetzelfde is als transmigratie en metempsychose. Maar dan is hun opvatting over de leer van de echte kabbalisten even onjuist als hun opvatting over de leer van de boeddhisten. Het is waar, de *Zohar* zegt ergens: 'Alle zielen zijn onderworpen aan transmigratie . . . en de mensen kennen niet de wegen van de Heilige, gezegend zij hij; ze weten niet dat ze voor de rechterstoel zullen verschijnen, zowel vóór ze deze wereld binnentreden als nadat ze haar hebben verlaten';[1] en ook de farizeeën hingen deze leer aan, zoals Josephus aantoont.[2] Ook volgens de leer van gilgul, die vasthield aan de vreemde theorie van het 'rondwervelen van de ziel', bewaren de lijken van de joden die ver van het Heilige Land zijn begraven, nog een stukje ziel dat niet tot rust kan komen, en hen ook niet kan verlaten totdat het de bodem van het 'Beloofde Land' bereikt. En men stelde zich voor dat dit 'rondwervelen' tot stand kwam doordat de ziel via een feitelijke evolutie van de soort werd teruggeleid waarbij ze transmigreerde van het kleinste insect tot aan het grootste dier. Maar dit was een *exoterische* leer. We verwijzen de lezer naar de *Kabbala denudata* van Knorr von Rosenroth; zijn woorden kunnen, hoe duister ze misschien ook zijn, misschien toch enig licht op dit onderwerp werpen.

Maar deze leer van de permutatie, of *revolutio*, moet niet worden opgevat als een geloof in reïncarnatie. Dat Mozes werd beschouwd als een transmigratie van Abel en Seth, betekent niet dat de kabbalisten – althans zij die *ingewijd* waren – geloofden dat precies dezelfde geest van een van Adams zonen opnieuw verscheen in de lichamelijke vorm van Mozes. Het laat alleen zien wat hun manier was om zich uit te drukken wanneer ze toespelingen maakten op een van de diepzinnigste mysteries van de oosterse
(153) gnosis, een van de meest majestueuze geloofsartikelen van de geheime wijsheid. Het was opzettelijk versluierd om de waarheid half te verbergen en half te onthullen. Er lag in besloten dat men geloofde dat Mozes, evenals bepaalde andere goddelijke mensen, op aarde de allerhoogste staat had bereikt: het heel zeldzame psychische verschijnsel, de volmaakte vereniging van de onsterfelijke geest met de aardse *duade*, had plaatsgevonden. De drie-eenheid was volmaakt. Een *god* was geïncarneerd. Maar hoe zeldzaam zijn zulke incarnaties!

Die uitdrukking, 'jullie zijn goden', die voor onze bestudeerders van de *Bijbel* niets dan een abstractie is, heeft voor de kabbalisten een essentiële betekenis. Elke onsterfelijke geest die zijn glans over een mens uitstort, is een god – de microkosmos van de macrokosmos, een essentieel onderdeel

[1] *Zohar*, 2:99b.

[2] *De oude geschiedenis van de Joden*, boek 18, hfst. 1, §3.

van de onbekende God, van wiens eerste oorzaak hij een rechtstreekse emanatie is. Hij is in het bezit van alle eigenschappen van zijn bron en ouder. Tot deze eigenschappen behoren alwetendheid en almacht. Omdat de op die manier door een god bewoonde mens hierover beschikt, hoewel hij nog niet in staat is ze volledig tot manifestatie te brengen zolang hij in het lichaam is, en ze door de vermogens van de fysieke natuur worden verduisterd, versluierd en beperkt, kan hij ver boven zijn medemensen uitsteken, blijk geven van goddelijke wijsheid, en goddelijke vermogens vertonen. Want terwijl de andere stervelingen om hem heen slechts worden overschaduwd door hun goddelijke ZELF, en hun alle kans wordt gegeven om in het hiernamaals onsterfelijk te worden, maar met geen andere zekerheid dan hun persoonlijke inspanning om het koninkrijk van de hemel te bereiken, is de aldus uitverkoren mens al onsterfelijk geworden terwijl hij nog op aarde is. Hij is zeker van zijn beloning. Voortaan zal hij altijd in het eeuwige leven. Niet alleen kan hij 'heersen'[1] over alle werken van de schepping door gebruik te maken van de 'voortreffelijkheid' van de (onuitsprekelijke) NAAM, maar in dit leven kan hij ook hoger zijn dan de engelen, en niet, zoals men Paulus laat zeggen, 'een beetje lager dan de engelen'.[2]

De Ouden koesterden nooit de heiligschennende gedachte dat zulke vervolmaakte entiteiten incarnaties waren van de ene Allerhoogste en voor eeuwig onzichtbare God. Zo'n ontheiliging van de ontzagwekkende majesteit kwam in hun opvattingen niet voor. Mozes en vergelijkbare figuren waren voor hen slechts volmaakte mensen, goden op aarde, want hun *goden* (goddelijke geesten) waren in hun geheiligde tabernakels, de gezuiverde fysieke lichamen, binnengetreden. De ontlichaamde geesten van helden en wijzen werden door de Ouden goden genoemd. Vandaar dat ze van polytheisme en afgoderij werden beschuldigd door hen die de eersten waren om de heiligste en zuiverste abstracties van hun voorouders te antropomorfiseren.

De werkelijke en verborgen betekenis van deze leer was aan alle ingewijden bekend. De tannaim deelden haar in de plechtige eenzaamheid van (154)
crypten en verlaten plaatsen mee aan hun uitverkorenen, de isarim. Het was een van de meest esoterische en angstvallig bewaakte leringen, want de menselijke aard was toen dezelfde als nu, en de priesterkaste was evenzeer als nu overtuigd van de oppermacht van haar kennis, en wenste over-

---

[1] *Psalmen* 8:6.

[2] Deze tegenstrijdigheid, die in *Hebreeën* aan Paulus wordt toegedicht, door hem over Jezus te laten zeggen (1:4) '*Ver verheven* boven de engelen', en hem onmiddellijk daarop (2:9) te laten beweren 'Maar we zien dat Jezus, die *een beetje lager* dan de engelen was geplaatst', toont aan hoe men zonder scrupules met de geschriften van de apostelen heeft geknoeid, indien ze al ooit enige hebben geschreven.

wicht te hebben op de zwakkere volksmenigte; misschien met dit verschil dat haar hiërofanten de gegrondheid van hun beweringen en de aannemelijkheid van hun leringen konden aantonen, terwijl *de gelovigen* nu tevreden moeten zijn met blind geloof.

Terwijl de kabbalisten deze mysterieuze en zeldzame gebeurtenis van de geest die zich verenigt met het aan zijn zorg toevertrouwde sterfelijke deel aanduidden met 'de neerdaling van de engel Gabriël' (dit is een soort algemene benaming daarvoor), de *Brenger van Leven*, en de engel Metatron, en de nazarenen deze Hibil-Ziwa[1] noemden, de door de Heer van Verhevenheid gezonden *afgezant*, was deze algemeen bekend onder de naam 'Gezalfde Geest'.

Het aannemen van deze leer was dus de reden waarom de gnostici beweerden dat Jezus een mens was die door de Christos of Brenger van Leven werd overschaduwd, en dat zijn wanhoopskreet aan het kruis 'Eloi, Eloi, lama sabachthani' aan hem ontsnapte op het moment dat hij voelde dat die bezielende tegenwoordigheid hem ten slotte had verlaten, want – zoals sommigen beweerden – toen hij aan het kruis hing had zijn geloof hem werkelijk verlaten.

De eerste nazarenen, die tot de gnostische sekten moeten worden gerekend, geloofden dat Jezus een profeet was, maar hielden in verband met hem niettemin vast aan dezelfde leer dat bepaalde 'mensen van God', gezonden om volkeren te verlossen en hen op het pad van de deugd terug te brengen, door het goddelijke worden 'overschaduwd'. De *Codex* zegt:

> Het goddelijke bewustzijn is eeuwig, en het is zuiver licht, uitgestort door de schitterende *en onmetelijke ruimte* (pleroma). Het is de voortbrenger van de eonen. Maar een van hen ging naar de stof [chaos], bracht daarin verwarde (*turbulentos*) bewegingen teweeg, en maakte haar door middel van een bepaald deel van het *hemelse* licht geschikt voor gebruik en om te verschijnen, maar dit was het begin van alle kwaad. De demiurg [van de stof] maakte aanspraak op goddelijke eer. Daarom werd Christus ('de gezalfde') de vorst van de eonen (machten) gezonden (*expeditus*); deze *nam de persoonlijkheid aan* van een heel vrome jood, Iesu, en *moest hem overwinnen*, maar vertrok, na *het* [het lichaam] *te hebben afgelegd*, naar de hemel.'[2]

Later zullen we de volledige betekenis van de term christos en de mystieke strekking ervan verklaren.

---

[1] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 23.

[2] *Op.cit.*, Norbergs voorwoord, blz. iv, v. Vgl. Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, 1861, blz. 32-3. De demiurg, de schepper van de stoffelijke wereld, is volgens de nazarenen en gnostici niet de hoogste God (Dunlap, *Op.cit.*).

Om fragmenten zoals de bovenstaande begrijpelijker te maken, zullen we nu proberen zo kort mogelijk de dogma's te omschrijven waarin bijna (155) alle gnostische sekten, met kleine meningsverschillen, geloofden. In die tijd bloeide in Efeze de grootste school waar de diepzinnige oosterse bespiegelingen en de platonische filosofie gezamenlijk werden onderwezen. Het was een centrum van de universele 'geheime' leringen, het vreemde laboratorium dat de kwintessens van de boeddhistische, zoroastrische en Chaldeeuwse filosofie, gekleed in elegante Griekse taal, voortbracht. Artemis, het reusachtige concrete symbool van theosofisch-pantheïstische abstracties, de grote moeder Multimamma, de androgyn en beschermvrouw van de 'Efezische geschriften', werd door Paulus overwonnen; maar hoewel de vurige bekeerlingen van de apostelen beweerden dat ze al hun boeken over 'merkwaardige kunsten', τὰ περίεργα, hadden verbrand, bleven er voor hen nog genoeg daarvan over om te bestuderen, toen hun eerste ijver was bekoeld. Vanuit Efeze verspreidde zich bijna alle *gnosis*, die zo hevig in strijd was met de dogma's van Irenaeus; en het was ook weer Efeze – met zijn talrijke vertakkingen van de grote school van de essenen – dat een broeinest bleek te zijn van alle kabbalistische bespiegelingen, die door de tannaim vanuit de ballingschap waren meegebracht. Matter zegt:

> In Efeze waren toen aan de grote toevloed van Griekse en Aziatische leringen pas nog de opvattingen van de joods-Egyptische school en de half-Perzische bespiegelingen van de kabbalisten toegevoegd, zodat het geen wonder is dat er leraren opstonden die de door de apostel verkondigde nieuwe religie probeerden te combineren met de denkbeelden die daar zo lang in gebruik waren geweest.[1]

Als de christenen zich niet hadden belast met de *Openbaringen* van een klein volk, en de Jehovah van Mozes niet hadden overgenomen, dan zouden de gnostische denkbeelden nooit *ketterijen* zijn genoemd; eenmaal bevrijd van hun dogmatische overdrijvingen, zou de wereld een religieus stelsel hebben gehad dat op zuivere platonische filosofie was gebaseerd, en daarbij zou men zeker iets hebben gewonnen.

Laten we eens bekijken wat de grootste *ketterijen* van de gnostici waren. We zullen Basilides als maatstaf voor onze vergelijkingen nemen, want alle stichters van andere gnostische sekten groeperen zich rondom hem, zoals een groep planeten haar licht ontleent aan haar zon.

Basilides beweerde dat hij al zijn leringen had van de apostel Mattheus, en van Petrus door tussenkomst van Glaucias, zijn leerling.[2] Volgens

---

[1] C.W. King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 3; 2de ed., blz. 7.

[2] Clemens van Alexandrië, *Stromateis*, 7:17.

Eusebius[1] publiceerde hij 24 delen *Toelichtingen op de evangeliën*,[2] die alle werden verbrand, een feit dat ons doet vermoeden dat ze meer waarheid bevatten dan de school van Irenaeus bereid was te bestrijden. Hij
(156) beweerde dat nadat de onbekende, eeuwige, ongeschapen Vader eerst *nous*, of het denkvermogen, had voortgebracht, dit uit zichzelf de *logos* emaneerde. De logos (het 'woord' van Johannes) emaneerde op zijn beurt *phronēsis*, of de intelligenties (goddelijk-menselijke geesten). Uit phronēsis kwam *sophia*, of vrouwelijke wijsheid, en *dynamis* – kracht – voort.[3] Dit waren de verpersoonlijkte eigenschappen van de mysterieuze godheid, de gnostische quinternion, die de vijf spirituele maar begrijpelijke substanties, persoonlijke krachten of wezens die buiten de onbekende godheid staan, symboliseren. Dit is bij uitstek een kabbalistisch denkbeeld. Maar het is nog meer boeddhistisch. Het oudste stelsel van boeddhistische filosofie, dat veel ouder is dan dat van Gautama Boeddha, is gebaseerd op de ongeschapen substantie van het 'onbekende', de ādi-boeddha.[4] Deze eeuwige, oneindige monade bezit vijf daden van wijsheid, die tot haar eigen essentie behoren. Uit deze straalde ze, door vijf afzonderlijke daden van *dhyāna*, vijf *dhyāni-boeddha's* uit; deze zijn evenals *ādi-boeddha* latent (passief) in hun stelsel. Noch *ādi*, noch een van de vijf *dhyāni-boeddha's*, is ooit geïncarneerd geweest, maar zeven van hun emanaties werden avatāra's, d.w.z. waren op deze aarde geïncarneerd.

---

[1] *Kerkgeschiedenis*, boek 4, hfst. 7.

[2] De door Basilides toegelichte evangeliën waren niet onze huidige evangeliën, die, zoals de grootste autoriteiten hebben bewezen, in zijn tijd niet bestonden. Zie *Supernatural Religion*, deel 2, hfst. 6, 'Basilides'.

[3] Irenaeus, *Tegen ketterijen,* boek 1, hfst. 24, §3.

[4] De vijf vormen mystiek tien. Ze zijn androgyn. 'Nadat ze haar lichaam in twee delen had verdeeld, werd de hoogste wijsheid mannelijk en vrouwelijk' (*Manu*, boek 1, śloka 32). Er zijn in het brahmanisme veel oude boeddhistische denkbeelden te vinden.

De veel voorkomende gedachte dat de meest recente van de boeddha's, Gautama, de negende incarnatie van Vishṇu, of de *negende* avatāra, is, wordt door de brahmanen gedeeltelijk tegengesproken, en door de geleerde boeddhistische theologen geheel verworpen. Laatstgenoemden beweren dat de religie van Boeddha veel meer aanspraak kan maken op een hoge ouderdom dan een van de brahmaanse godheden uit de *Veda's*, die ze wereldlijke literatuur noemen. Ze tonen aan dat de brahmanen uit andere landen kwamen, en hun ketterij vestigden op basis van de volks*goden* die al werden vereerd. Ze veroverden het land met het zwaard in de hand, en slaagden erin de waarheid te verstikken door een eigen theologie op te trekken op de bouwvallen van de oudere theologie van Boeddha, die eeuwenlang de overhand had gehad. Ze erkennen de goddelijkheid en het spirituele bestaan van sommige goden van de Vedānta, maar geloven, evenals bij de christelijke engelenhiërarchie het geval is, dat al deze godheden zeer ondergeschikt zijn, zelfs aan de

Irenaeus beschrijft het stelsel van Basilides als volgt, waarbij hij de gnostici citeert: (157)

> Toen de ongeschapen, *onbekende* Vader de verdorvenheid van de mensheid zag, stuurde hij zijn eerstgeboren *nous* in de vorm van Christus naar de wereld om allen die in hem geloven te verlossen van de macht van hen die de wereld hebben gemaakt [de demiurg en zijn zes zonen, de planeetgeesten]. Hij verscheen onder de mensen als de mens Jezus, en verrichtte wonderen. Deze Christus *stierf niet* in eigen persoon, maar Simon van Cyrene, *aan wie hij zijn lichamelijke vorm verleende*, leed in zijn plaats; want de goddelijke macht, de nous van de eeuwige Vader, *is niet lichamelijk*, en *kan niet sterven*. Wie dus beweert dat Christus is gestorven, is nog een slaaf van onwetendheid; wie dit ontkent is vrij, en heeft het doel van de Vader begrepen.[1]

Tot zover zien we in dit stelsel, wanneer het in abstracte zin wordt opgevat, niets godslasterlijks. Misschien is het een *ketterij* tegen de theologie van Irenaeus en Tertullianus[2], maar het bevat zeker niets heiligschennends tegen het religieuze denkbeeld zelf, en het zal elke onpartijdige denker veel meer in overeenstemming met de eerbied voor de godheid toeschijnen dan het antropomorfisme van het hedendaagse christendom. De gnostici werden door de orthodoxe christenen op grond van hun geloof dat Christus de dood in het fysieke lichaam niet feitelijk onderging of niet kon ondergaan, *docetae* of aanhangers van het illusionisme genoemd. De latere brahmaanse boeken bevatten eveneens veel dat in strijd is met het gevoel van eerbied voor en het denkbeeld van de godheid; en evenals de gnostici

---

geïncarneerde boeddha's. Ze erkennen zelfs niet de schepping van het fysieke heelal. Het heeft spiritueel en *onzichtbaar* al eeuwig bestaan, en werd dus alleen maar voor menselijke zintuigen zichtbaar gemaakt. Toen het voor het eerst verscheen, werd het vanuit het rijk van het onzichtbare in het zichtbare tevoorschijn geroepen, door de impuls van ādi-boeddha – de 'essentie'. Ze nemen aan dat er 22 van zulke zichtbare verschijningen van het heelal – die door boeddha's worden bestuurd – zijn geweest, en evenzovele vernietigingen ervan, door vuur en door water in een regelmatige opeenvolging. Na de meest recente vernietiging door de zondvloed, aan het einde van de vorige cyclus (de juiste berekening die enkele miljoenen jaren omvat, is geheim) is de wereld gedurende het tegenwoordige tijdperk, het kaliyuga – mahābhadra-kalpa – achtereenvolgens door vier boeddha's bestuurd, van wie Gautama, de 'heilige', de meest recente was. De vijfde, Maitreya Boeddha, moet nog komen. Laatstgenoemde is de verwachte kabbalistische koning-messias, de boodschapper van licht, en Saoshyant, de Perzische verlosser, die op een *wit* paard zal komen. Ook is hij de christelijke tweede advent. Zie de *Openbaring* van Johannes.

[1] Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 1:24:4.

[2] Tertullianus draaide later in zijn leven de rollen om door de leringen te verwerpen waarvoor hij zo bitter had gestreden, en montanist te worden.

verklaren de brahmanen zulke legenden die de goddelijke waardigheid van de spirituele wezens – goden genoemd – zouden kunnen aantasten, door ze aan māyā of illusie toe te schrijven.

Een volk dat ontelbare eeuwen is grootgebracht en opgegroeid te midden van alle paranormale verschijnselen waarover beschaafde (!) volkeren lezen, maar die ze als ongelooflijk en waardeloos verwerpen, kan moeilijk verwachten dat zijn religieuze stelsel zelfs maar wordt begrepen – laat staan gewaardeerd. De diepzinnigste en meest transcendentale bespiegelingen van de metafysici van de oudheid in India en andere landen zijn alle gebaseerd op dat grote boeddhistische en brahmaanse beginsel dat ten grondslag ligt aan al hun religieuze metafysica – *illusie* voor de zintuigen. Alles wat eindig is, is illusie; alles wat eeuwig en oneindig is, is werkelijkheid. Vorm, kleur, dat wat we horen en voelen, of met onze sterfelijke ogen zien, bestaat alleen voor zover het ieder van ons via onze zintuigen kan bereiken. Het heelal bestaat voor een blindgeborene niet in vorm of kleur, maar in de *latentie* daarvan (in de zin van Aristoteles), en is een werkelijkheid voor de spirituele zintuigen van de blinde. We leven
(158) allen onder de machtige heerschappij van de verbeelding. Alleen de hoogste onzichtbare *originelen* die uit het denken van het onbekende zijn geemaneerd, zijn werkelijke, bestendige wezens, vormen en denkbeelden; op aarde zien we slechts hun weerspiegelingen – meer of minder juist, en altijd afhankelijk van de fysieke en verstandelijke structuur van de mens die ze ziet.

Ontelbare eeuwen vóór onze jaartelling drukte de hindoemysticus Kapila, die door veel wetenschappers als een scepticus wordt beschouwd omdat ze hem met hun gebruikelijke oppervlakkigheid beoordelen, dit denkbeeld prachtig uit in de volgende woorden:

> De [fysieke] mens betekent zo weinig dat bijna niets hem zijn eigen bestaan en het bestaan van de natuur kan bewijzen. Misschien hebben dat wat we als het heelal beschouwen en de verschillende wezens waaruit het schijnt te zijn samengesteld, niets werkelijks, en zijn ze slechts het product van de voortdurende illusie – *māyā* – voor onze zintuigen.

En in onze tijd herhaalt Schopenhauer dit filosofische denkbeeld dat nu 10.000 jaar oud is: ‘De natuur bestaat niet per se. . . . De natuur is de oneindige illusie voor onze zintuigen.’ Kant, Schelling en andere metafysici hebben hetzelfde gezegd, en hun school houdt aan dit denkbeeld vast. De voorwerpen van de zintuigen, die altijd bedriegelijk en veranderlijk zijn, kunnen niet werkelijk zijn. Alleen de geest is onveranderlijk, en dus geen illusie. Dit is een zuiver boeddhistische leer. De religie van de *gnosis* (ken-

nis), heel duidelijk een zijtak van het boeddhisme, was volledig op deze metafysische stelling gebaseerd. Christos leed *spiritueel* voor ons, en wel veel heviger dan de illusionaire Jezus toen zijn lichaam op het kruis werd gemarteld.

Volgens de denkbeelden van de christenen is Christus slechts een andere naam voor Jezus. In de filosofie van de gnostici, de ingewijden en hiërofanten, werd dit anders opgevat. De betekenis van dit woord christos, χριστός, moet evenals die van alle Griekse woorden worden gezocht in haar taalkundige oorsprong – het Sanskriet. In deze taal betekent *kris* heilig,[1] en de hindoegodheid *Khris-na* (de zuivere of de heilige) werd daarnaar genoemd. Aan de andere kant heeft het Griekse *christos* verschillende betekenissen, zoals gezalfde (zuivere olie, *chrism*) en andere. Hoewel het synoniem van het woord in alle talen zuivere of heilige essentie betekent, is het de eerste emanatie van de onzichtbare godheid, die zich concreet manifesteert in de geest. De Griekse logos, de Hebreeuwse messias, het Latijnse verbum en *virāj* (de zoon) bij de hindoes, zijn identiek; ze stellen (159)
het denkbeeld voor van collectieve entiteiten – van vlammen, afgescheiden uit het ene eeuwige centrum van licht.

> De mens die vrome maar zelfzuchtige daden verricht [alleen gericht op zijn verlossing], kan dan misschien het niveau van de *deva's* [heiligen] bereiken,[2] maar hij die belangeloos dezelfde vrome daden verricht, zal voorgoed van de vijf elementen [van de stof] worden bevrijd.' 'Terwijl hij de hoogste ziel in alle wezens, en alle wezens in de hoogste ziel ziet, vereenzelvigt hij zich, door zijn eigen ziel op te offeren, met het wezen dat schijnt met zijn eigen luister.[3]

Christos – als een eenheid – is dus slechts een abstractie: een algemeen denkbeeld dat het verzamelde geheel voorstelt van de talloze geest-entiteiten, die de rechtstreekse emanaties zijn van de oneindige, onzichtbare, onbegrijpelijke EERSTE OORZAAK – de individuele menselijke geesten die

---

[1] Textor de Ravisi, een ultramontaanse katholiek, probeert in zijn discussie met Jacolliot over de juiste spelling van de Christna van de hindoes te bewijzen dat de naam Christna moet worden geschreven Krishṇa, want de naam is ontleend aan die kleur – immers dit woord betekent zwart en de beelden van deze godheid zijn over het algemeen zwart. We verwijzen de lezer naar Jacolliots antwoord in zijn onlangs verschenen boek, *Christna et le Christ*, voor een afdoende bewijs dat de naam niet van die kleur is afgeleid.

[2] De brahmanen en boeddhisten hebben geen equivalent voor het woord 'wonder' in de christelijke betekenis. De enige juiste vertaling zou zijn *meipo*, iets verbazingwekkends, iets opmerkelijks, maar niet een schending van een natuurwet. Alleen de 'heiligen' brengen *meipo* teweeg.

[3] *Manu*, boek 12, śloka's 90, 91.

ten onrechte zielen worden genoemd. Het zijn de goddelijke zonen van God, van wie sommigen sterfelijke mensen slechts overschaduwen – en dit zijn de meeste gevallen; maar sommigen blijven voor altijd planeetgeesten, en sommigen – de kleinere en zeldzame minderheid – verenigen zich gedurende het leven met sommige mensen. Goddelijke wezens zoals Gautama Boeddha, Jezus, Lao-Tse, Krishṇa en enkele anderen hadden zich definitief met hun geest verenigd, en werden daardoor goden op aarde. Anderen, zoals Mozes, Pythagoras, Apollonius, Plotinus, Confucius, Plato, Iamblichus en enkele christelijke heiligen, die van tijd tot tijd met hun geest waren verenigd, hebben in de geschiedenis de rang ingenomen van halfgoden en leiders van de mensheid. Wanneer hun bevrijde zielen ontlast zijn van hun aardse tabernakels, zijn ze vanaf dat moment voorgoed met hun geest verenigd, en voegen ze zich weer bij de gehele schitterende menigte die samen een spirituele eensgezindheid van denken en handelen bezit, en die 'de gezalfde' wordt genoemd. Vandaar dat de gnostici, toen ze zeiden dat 'Christos' spiritueel voor de mensheid leed, daarmee bedoelden dat vooral zijn goddelijke geest leed.

Zó, en nog veel verheffender, waren de denkbeelden van Marcion, de grote 'aartsketter' uit de 2de eeuw, zoals hij door zijn tegenstanders wordt genoemd. Volgens Tertullianus, Irenaeus, Clemens en de meesten van zijn huidige commentatoren, zoals Bunsen, Tischendorf, Westcott en vele anderen, kwam hij in het tweede kwart van die eeuw, tussen 139 en 142 n.Chr., naar Rome. Credner en Schleiermacher[1] zijn het eens over zijn edele, onberispelijke persoonlijke karakter, zijn zuiver religieuze aspiraties en verheven opvattingen. Hij moet een sterke invloed hebben gehad, want
(160) we zien dat Epiphanius meer dan twee eeuwen later schrijft dat in zijn tijd de volgelingen van Marcion overal in de wereld waren te vinden.[2]

Het gevaar moet werkelijk dreigend en groot zijn geweest, indien we moeten aannemen dat het evenredig was aan de beledigende bijnamen en de scheldwoorden die aan Marcion werden toegekend door de 'Grote Afrikaan', die kerkvaderlijke Cerberus die we altijd zien blaffen aan de deur van de dogma's van Irenaeus. We hoeven slechts zijn beroemde weerlegging van Marcions *Antithesen* op te slaan om bekend te worden met de *fine fleur* van scheldwoorden van monniken uit de christelijke school, scheldwoorden die door de middeleeuwen heen zo getrouw zijn overgeleverd dat ze op het Vaticaan in onze tijd weer worden herhaald. 'Welnu dan, jullie honden die door de apostelen worden verstoten, en die bij al

[1] Credner, *Beiträge zur Einleitung in die biblischen Schriften*, Halle, 1832, deel 1, blz. 40; Schleiermacher, *Sämmtliche Werke*, deel 8; *Einl. N.T.*, 1845, blz. 64.

[2] *Panarion*, boek 1, deel 3, Haer. 42:1.

jullie vragen blaffen tegen de God van de waarheid. Dit zijn de twistpunten waarmee jullie je bezighouden', enz.[1] De schrijver van *Supernatural Religion* merkt hierover op:

> Het gebrek aan argumenten van de Grote Afrikaan houdt gelijke tred met de overvloed van zijn scheldwoorden. Hun godsdienstgeschil [dat van de kerkvaders] wemelt van verkeerde voorstellingen, en is troebel gemaakt door vrome scheldwoorden. Tertullianus was meesterlijk in zijn stijl, en de vurige en giftige taal tegen 'de ongelovige, godlasterende Marcion', waarmee hij zijn werk opent en vaak doorspekt, geeft allesbehalve een waarborg voor een redelijke legitieme kritiek.[2]

Op welke vaste theologische grond deze twee kerkvaders – Tertullianus en Epiphanius – stonden, kan worden afgeleid uit het merkwaardige feit dat ze beiden 'het beest' (Marcion) buitensporig hevige verwijten maken 'voor het schrappen van passages uit het *Evangelie naar Lucas*, die nooit in *Lucas* hebben gestaan'. De criticus voegt er nog aan toe:

> De lichtvaardigheid en onnauwkeurigheid waarmee Tertullianus te werk gaat, worden nog het beste geïllustreerd door het feit dat hij niet alleen Marcion vals beschuldigt, maar *in feite zelfs de motieven omschrijft* waarom hij een passage uitwiste *die er nooit heeft gestaan*; in hetzelfde hoofdstuk beschuldigt hij op een vergelijkbare manier Marcion ervan dat hij [in *Lucas*] het gezegde had geschrapt dat Christus niet was gekomen om de wet en de profeten te ontbinden maar om ze te vervullen, en hij herhaalt in feite de beschuldiging bij nog twee andere gelegenheden.[3] Epiphanius maakt ook de fout Marcion te verwijten iets uit *Lucas* te hebben weggelaten dat alleen in *Mattheus* is te vinden.[4]

Na tot nu toe te hebben aangetoond hoeveel vertrouwen in de boeken van de kerkvaders kan worden gesteld, en omdat de grote meerderheid van de bijbelcritici eensgezind erkennen dat de kerkvaders niet streden voor wat *waarheid* was maar voor hun eigen interpretaties en ongegronde beweringen,[5] zullen we nu meedelen wat de opvattingen waren van Marcion, (161)
die Tertullianus als de gevaarlijkste *ketter* van zijn tijd wilde vernietigen.

---

[1] Tertullianus, *Adversus Marcionem*, 2:5.

[2] Deel 2, blz. 105.

[3] *Adversus Marcionem*, 4:9, 36; *Mattheus* 5:17.

[4] *Panarion*, Haer. 42.

[5] Over de 'aartsketter' Marcion, 'wiens edele persoonlijke karakter zo'n sterke invloed op zijn tijd uitoefende', merkt de schrijver van *Supernatural Religion* (deel 2, blz. 103) volkomen terecht op dat 'het Marcions ongeluk was dat hij leefde in een tijd toen het christendom de zuivere ethiek van zijn kindertijd had verlaten – toen eenvoudig geloof en vroom enthousiasme, niet verstoord door ingewikkelde dogma-

Wanneer we Hilgenfeld, een van de grootste Duitse bijbelcritici moeten geloven, dan 'moet men vanuit een kritisch standpunt bezien . . . de beweringen van de kerkvaders slechts beschouwen als uitdrukkingen van hun *persoonlijke opvatting* die zelf nog moet worden geverifieerd'.[1]

We kunnen niet méér doen, en geen nauwkeuriger verslag geven van de geschiedenis van Marcion, dan door, voor zover onze plaatsruimte het toelaat, te citeren uit *Supernatural Religion*, waarvan de schrijver zijn uitspraken baseert op het door de grootste critici geleverde bewijsmateriaal, en op zijn eigen onderzoek. Hij laat zien dat er in de tijd van Marcion 'in de oorspronkelijke kerk twee grote partijen waren', waarvan de ene het christendom beschouwde als 'slechts een voortzetting van de Wet, en het verkleinde tot een Israëlitische instelling, een kleine sekte van het jodendom', terwijl de andere de blijde boodschap voorstelde 'als de invoering van een nieuw stelsel, dat op iedereen van toepassing was, en de mozaïsche bedeling van de wet verving door een algemene bedeling van genade'. Deze twee partijen, voegt hij eraan toe, 'werden in de begintijd van de kerk voor het volk vertegenwoordigd door de twee apostelen Petrus en Paulus, en hun antagonisme wordt in de *Brief aan de Galaten* enigszins duidelijk'.[2]

---

tieke vraagstukken, de ene grote band van christelijke broederschap hadden gevormd – en in een stadium van kerkelijke ontwikkeling was gekomen waarin religie snel ontaardde in theologie, en ingewikkelde leringen al snel de algemeen heersende opvatting deden ontstaan die tot zoveel bitterheid, vervolging en scheuring leidden. In latere eeuwen zou Marcion misschien als een hervormer zijn geëerd; in zijn eigen tijd werd hij uitgemaakt voor een ketter. Hij was streng en ascetisch in zijn opvattingen, en streefde naar bovenmenselijke zuiverheid, en al bespotten zijn kerkelijke tegenstanders zijn onpraktische leringen over het huwelijk en de onderwerping van het vlees, deze hebben hun tegenhangers gevonden in leringen die de kerk na die tijd met groot genoegen eerde; in zijn stelsel lag de nadruk tenminste duidelijk op de kant van de deugd.' Deze mededelingen zijn gebaseerd op Credners *Beiträge*, deel 1, blz. 40. Vgl. A. Neander, *Allgemeine Geschichte der Christliche Religion und Kirche,* deel 2, blz. 792, 815ev; Milman, *The History of Christianity*, ed. 1867, blz. 77ev; Schleiermacher, enz., enz.

[1] Adolf Hilgenfeld, *Kritische Untersuchungen über die Evangelien Justin's, der clementinischen Homilien und Marcion's*, blz. 445.

[2] Deel 2, blz. 104. Maar dit antagonisme komt aan de andere kant heel *sterk* naar voren in de *Clementijnse Homilieën*, waarin Petrus ondubbelzinnig ontkent dat Paulus, die hij Simon de Magiër noemt, ooit een *visioen* van Christus heeft gehad, en hem 'een vijand' noemt. Domheer Westcott zegt: 'Er kan geen twijfel over bestaan dat naar Paulus wordt verwezen als 'de vijand' (*History of the Canon*, blz. 252, noot 2; *Supernatural Religion*, deel 2, blz. 35). Maar we vinden dit antagonisme, dat tot op de huidige dag heerst, zelfs in Paulus' *Brieven*. Hoe kan men het sterker uitdrukken dan in zinnen zoals deze: 'Schijnapostelen zijn het, die zich door oneerlijk te werk te gaan voordoen als apostelen van Christus. . . . Ik denk dat ik in

Marcion, die geen andere evangeliën erkende dan enkele *Brieven van Paulus*, die het antropomorfisme van het Oude Testament geheel verwierp, en een duidelijke scheidslijn trok tussen het oude jodendom en het chris- (162)

---

geen enkel opzicht de mindere ben van die geweldige apostelen van u (*2 Corinthiërs* 11:13, 5). 'Paulus, een apostel die niet is aangesteld of gezonden door *mensen* maar door Jezus Christus en God, de Vader, die Christus uit de dood heeft opgewekt . . . maar er zijn mensen die u in verwarring brengen en het evangelie van Christus willen verdraaien . . . *leugenachtige broeders* . . . Maar toen Petrus in Antiochië was, heb ik me openlijk tegen hem verzet, want zijn gedrag was verwerpelijk. Hij at altijd met de heidenen, maar toen er afgezanten van Jacobus kwamen, trok hij zich terug en at hij apart, uit angst voor de voorstanders van de besnijdenis. De andere joden deden met hem mee, en zelfs Barnabas liet zich meeslepen door hun huichelarij', enz., enz. (*Galaten* 1:1, 7; 2:11-13). Aan de andere kant zien we Petrus zich in de *Homilieën* overgeven aan verschillende jammerklachten, die blijkbaar alle, al zouden ze tot Simon Magus zijn gericht, rechtstreekse antwoorden zijn op de boven geciteerde zinnen uit de Brieven van Paulus, en die *niets* met Simon te maken *kunnen* hebben. Zo zei Petrus bijvoorbeeld: 'Want sommigen onder de heidenen hebben mijn wettige prediking verworpen, en een *onwettige* dwaze leer aanvaard van die vijandige man' (*Brief van Petrus aan Jacobus*, §2). Verder zegt hij: 'Simon [Paulus] . . . die vóór mij bij de heidenen kwam . . . en ik volgde hem, zoals licht volgt op duisternis, als kennis op onwetendheid, als gezondheid op ziekte' (*Homilieën*, 2:17). Verderop noemt hij hem de *Dood* en een *bedrieger* (*Op.cit.*, 2:18). Hij waarschuwt de heidenen dat 'onze Heer en Profeet [?] [*Jezus*] verkondigde dat hij vanuit zijn volgelingen apostelen zou zenden om te *bedriegen*. Denk er daarom bovenal aan elke apostel, leraar of profeet te vermijden, die niet eerst nauwlettend zijn lering vergelijkt met die van Jacobus, die de broeder van onze Heer wordt genoemd' (zie hoe Paulus en Jacobus over *geloof* van mening verschillen, *Brief aan de Hebreeën* 11, 12, en *Brief van Jacobus* 2). 'Opdat de boze niet een valse prediker zendt . . . zoals hij ons Simon [?] heeft gezonden die in naam van onze Heer een verdraaiing van de waarheid preekt, en misvattingen verspreidt (*Homilieën*, 11:35; zie bovenstaande citaten uit *Galaten* 1 en 2). Hij spreekt dan Paulus' bewering tegen in de volgende woorden: 'Wanneer Jezus u dus inderdaad in een visioen verscheen, was het alleen als iemand die boos is op een tegenstander. . . . Maar kan iemand door visioenen wijs worden in het onderwijzen? En indien u zegt 'het is mogelijk', dan vraag ik u, waarom bleef de meester een heel jaar onderricht geven aan ons die alert waren? En hoe kunnen we *uw verhaal dat hij aan u is verschenen, geloven*? En op welke manier is hij u verschenen, wanneer u opvattingen heeft die met zijn leer in strijd zijn? . . . Want u stelt zich op tegenover mij, degene die een *vaste rots, de grondslag van de kerk*, is. Indien u niet een tegenstander van mij was, zou u mij niet belasteren, en mijn lering [besnijdenis?] niet bespotten . . . opdat ik, wanneer ik verklaar wat ikzelf van de Heer heb gehoord, niet zal worden geloofd, alsof ik *verdoemd* zou zijn . . . Maar indien u zegt dat ik verdoemd ben, dan bekritiseert u God, die Christus aan mij openbaarde' (*Homilieën*, 17:19). 'Deze woorden', merkt de schrijver van *Supernatural Religion* (deel 2, blz. 37) op, ''indien u zegt dat ik verdoemd ben', zijn blijkbaar een toespeling op *Galaten* 2:11: 'Ik heb me openlijk tegen hem verzet, want zijn gedrag was verwerpelijk'.' 'Er kan geen twijfel bestaan', voegt de zojuist aan-

tendom, beschouwde Jezus noch als een koning, de messias van de joden, noch als de zoon van David, die op een of andere manier in verband stond met de wet of de profeten, 'maar als een goddelijk wezen, gezonden om de mens een geheel nieuwe spirituele religie te openbaren, en een God van goedheid en genade die tot dan toe onbekend was'. De 'Here God' van de
(163) joden, de Schepper (demiurg), verschilde volgens hem volkomen van de godheid die Jezus zond om de goddelijke waarheid te openbaren en de blijde boodschap te verkondigen, om verzoening en verlossing te brengen aan iedereen. De opdracht van Jezus was – volgens Marcion – de joodse 'Heer' af te schaffen, die 'het tegenovergestelde was van de God en Vader van Jezus Christus, *zoals stof het tegenovergestelde is van geest*, *onzuiverheid van zuiverheid*.[1]

Vergiste Marcion zich zozeer? Was het godslastering of was het intuïtie, goddelijke inspiratie in hem om uitdrukking te geven aan datgene wat ieder eerlijk, naar waarheid hunkerend mens min of meer voelt en erkent? Indien hij het in zijn oprechte verlangen om een zuiver spirituele religie, een universeel geloof gebaseerd op onvervalste waarheid te stichten, nodig vond om van het christendom een geheel nieuw stelsel, los van het joodse te maken, beschikte hij dan niet over de woorden van Christus zelf als gezaghebbende bron?

> Niemand verstelt een oude mantel met een nieuwe lap, want . . . dan wordt de scheur nog groter. Evenmin giet men jonge wijn in oude leren zakken. Anders scheuren de zakken, dan wordt de wijn verspild en gaan de zakken verloren. Maar *gaat de jonge wijn in nieuwe zakken*, dan blijven beide behouden.[2]

Waarin lijkt de jaloerse, wraakzuchtige God van Israël op de door Jezus verkondigde onbekende godheid, de God van de barmhartigheid – *zijn* Vader die in de hemel is, en de Vader van de hele mensheid? Alleen deze Vader is de God van geest en zuiverheid, en het is een vergissing hem te vergelijken met de ondergeschikte, grillige godheid van de berg Sinaï. Sprak Jezus ooit de naam Jehovah uit? Stelde hij ooit *zijn* Vader tegenover deze strenge, wrede rechter; zijn God van barmhartigheid, liefde en recht-

---

gehaalde schrijver eraan toe, 'of apostel Paulus wordt onder de gehate naam Simon de Magiër in dit godsdienstige verhaal aangevallen als de grote vijand van het ware geloof, die door Petrus overal wordt achtervolgd met het doel hem te ontmaskeren en te weerleggen' (blz. 34). Indien dit zo is, dan moeten we aannemen dat het Paulus was die in Rome, toen hij in de lucht zweefde, zijn beide benen brak.

[1] *Supernatural Religion*, deel 2, blz. 104.

[2] *Mattheus* 9:16-17.

vaardigheid tegenover de joodse geest van vergelding? Nooit! Sinds die gedenkwaardige dag dat hij zijn Bergrede hield, ontstond een onmetelijke afgrond tussen zijn God en die andere godheid, die zijn geboden bulderde vanaf die andere berg – Sinaï. De taal van Jezus is ondubbelzinnig; ze betekent niet alleen het in opstand komen tegen de mozaïsche 'Here God', maar ook het tegen hem in gaan. Hij zegt ons:

> Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: 'Een oog voor een oog, en een tand voor een tand.' En ik zeg jullie je niet te verzetten tegen wie kwaad doet, maar wie je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe te keren . . . Jullie hebben gehoord dat gezegd werd [door dezelfde Here God op de berg Sinaï]: 'Je moet je naaste liefhebben, en je vijand haten.' En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen.[1]

En sla nu *Manu* op, en lees:

> Berusting, *het vergelden van kwaad met goed*, gematigdheid, eerlijkheid, zuiverheid, beteugeling van de zintuigen, kennis van de *śāstra's* [de heilige boeken], kennis van de hoogste ziel, waarheidsliefde en het zich onthouden van boosheid, dat zijn de tien deugden die onze plicht vormen. . . . Zij die deze tien voorschriften om te handelen bestu- (164)
> deren, en na ze te hebben bestudeerd hun leven ernaar inrichten, zullen de hoogste staat bereiken.[2]

Als *Manu* deze woorden niet al vele duizenden jaren vóór de christelijke jaartelling opschreef, dan zal tenminste niemand in de wereld het wagen er een geringere ouderdom aan toe te kennen dan verschillende eeuwen v.Chr. Hetzelfde geldt voor de voorschriften van het boeddhisme.

Indien we het *Pratimoksha-Sūtra* en andere religieuze geschriften van de boeddhisten opslaan, dan lezen we daarin de volgende tien geboden:

1. U zult geen levend wezen doden.
2. U zult niet stelen.
3. U zult uw kuisheidsgelofte niet breken.
4. U zult niet liegen.
5. U zult de geheimen van anderen niet verraden.
6. U zult niet verlangen naar de dood van uw vijanden.
7. U zult de rijkdom van anderen niet begeren.
8. U zult geen beledigende en smerige taal uitspreken.
9. U zult u niet overgeven aan een weelderige leefwijze (slapen op zachte bedden of lui zijn).

---

[1] *Mattheus* 5:38-44.
[2] *Manu*, boek 6, śloka's 92-3.

10. U zult geen goud of zilver aannemen.[1]

'Meester, wat voor goeds moet ik doen om het eeuwige leven te verwerven?' vraagt iemand aan Jezus. 'Houd je aan de geboden.' 'Welke?' 'Pleeg geen moord, geen overspel, steel niet, leg geen vals getuigenis af', is het antwoord.[2]

'Wat moet ik doen om bodhi [kennis van eeuwige waarheid] te verwerven?' vraagt een leerling aan zijn boeddhistische meester. 'Op welke manier kan men een *upāsaka* worden?' 'Houd je aan de geboden.' 'Welke zijn dit?' 'Je moet je je hele leven onthouden van moord, diefstal, overspel en liegen', antwoordt de meester.[3]

Zijn die geboden niet precies dezelfde? Goddelijke geboden die de mensheid zouden zuiveren en verheffen, indien ze ernaar leefde. Maar zijn ze goddelijker, wanneer ze door de ene mond worden uitgesproken dan door de andere? Indien het goddelijk is om kwaad met goed te vergelden, geeft de verkondiging van het voorschrift door een nazarener er dan meer kracht aan dan de verkondiging ervan door een Indiase of Tibetaanse filosoof? We zien dat de gulden regel niet van Jezus afkomstig was, dat de oorsprong ervan in India lag. Wat we ook doen, we kunnen Śākyamuni Boeddha niet dichterbij stellen in de oudheid dan verschillende eeuwen vóór Jezus' geboorte. Waarom zou Jezus bij het zoeken naar een model voor zijn ethische stelsel naar de voet van de Himālaya zijn gegaan in
(165) plaats van naar de voet van de Sinaï? Dat was om geen andere reden dan dat de leringen van Manu en Gautama volkomen met zijn eigen filosofie overeenstemden, terwijl die van Jehovah hem afschuwelijk en afschrikwekkend voorkwamen. De hindoes leerden *kwaad met goed* te vergelden, maar het gebod van Jehovah was: 'oog om oog' en 'tand om tand'.

Zouden de christenen blijven beweren dat de 'Vader' van Jezus en Jehovah dezelfde zijn, indien voldoende duidelijk bewijs kon worden aangevoerd dat de 'Here God' niemand anders was dan de heidense Bacchus, Dionysos? Dat de Jehovah van de berg Sinaï en de God Bacchus identiek zijn, kan moeilijk worden betwist. De naam יהוה is volgens Theodoretus Yava of Iao, wat de *geheime* naam van de Fenicische mysteriegod is;[4] en deze werd in feite overgenomen van de Chaldeeën, bij wie het ook de geheime naam van de schepper is. Overal waar Bacchus werd aanbeden,

---

[1] *Pratimoksha-Sūtra*, Pāli-Burmese uitgave; zie ook *Le lotus de la bonne loi*, vertaald door Burnouf, blz. 444.

[2] *Mattheus* 19:16-18.

[3] *Pitakattayan*, boek 3, Pāli-versie.

[4] Zie *Rechters* 13:18. 'En de engel van de Heer zei tegen hem: Waarom vraagt u naar mijn naam? Die is toch GEHEIM.'

bestond er een overlevering over Nysa en een grot waarin hij was grootgebracht. Beth-San of Scythopolis in Palestina had die naam, en evenzo een plaats op de berg Parnassus. Maar Diodorus[1] verklaart dat Nysa tussen Fenicië en Egypte lag; Euripides verklaart dat Dionysos vanuit India naar Griekenland was gekomen, en Diodorus voegt zijn getuigenis eraan toe: 'Osiris werd opgevoed in Nysa in het gelukkige Arabië; hij was de zoon van Zeus, en werd genoemd naar zijn vader [nominatief Zeus, genitief *Dios*] en de plaats *Dio-Nysos*' – de Zeus of Iove van Nysa. Deze overeenkomst in naam of titel is zeer betekenisvol. In Griekenland nam Dionysos na Zeus de tweede plaats in, en Pindarus zegt: 'Zo regeert Vader Zeus over alle dingen, en Bacchus regeert ook.'

Maar buiten Griekenland was Bacchus de almachtige 'Zagreus, de hoogste van de goden'. Mozes schijnt hem persoonlijk samen met het volk op de berg Sinaï te hebben vereerd; tenzij we erkennen dat hij een *ingewijde* priester was, een adept, die wist hoe hij de sluier kon oplichten die achter al zulke exoterische erediensten hangt, maar dit geheimhield. '*Mozes bouwde een altaar, en noemde het Jehovah*-NISSI' (*Exodus* 17:15), of *Iao-Nisi*! Is er een beter bewijs nodig om aan te tonen dat de Sinaïtische god zowel Bacchus, Osiris als Jehovah was? Sharpe voegt ook zijn getuigenis eraan toe dat de plaats waar Osiris werd geboren 'de berg Sinaï was, door de Egyptenaren de berg Nissa genoemd'.[2] De koperen slang was een *nis,* נחש, en de maand van het joodse paasfeest *nisan*.

Indien de mozaïsche 'Here God', de enige levende God was, en Jezus zijn enige zoon, hoe moet men dan Jezus' opstandige taal verklaren? Zonder aarzeling of voorbehoud verwerpt hij de joodse *wet van vergelding*, en stelt de wet van de barmhartigheid en zelfverloochening ervoor in de plaats. Indien het Oude Testament een goddelijke openbaring is, hoe kan (166)
het Nieuwe Testament het dan ook zijn? Moeten we een godheid geloven en vereren die zich elke paar honderd jaar tegenspreekt? Was Mozes geïnspireerd, of was Jezus *niet* de zoon van God? Dit is een dilemma, waaruit de theologen ons zouden moeten redden. De gnostici probeerden het zich ontwikkelende christendom aan juist dit dilemma te laten ontkomen.

De rechtvaardigheid heeft 19 eeuwen gewacht op verstandige commentatoren om dit verschil tussen de orthodoxe Tertullianus en de gnosticus Marcion op zijn juiste waarde te schatten. Het brute geweld, de onredelijkheid en de onverdraagzaamheid van de 'Grote Afrikaan' stuiten allen die zijn christendom aanvaarden tegen de borst. Marcion vroeg zich af:

---

[1] Diodorus Siculus, *Bibliotheca historica*, 1:15.

[2] *Egyptian Mythology and Egyptian Christianity,* 1863, blz. 10-11.

> Hoe kan een God zijn eigen geboden overtreden? Hoe kon hij constant afgoderij en beeldenverering verbieden, en toch Mozes een koperen slang laten plaatsen? Hoe kon hij bevelen: U zult niet stelen, en vervolgens de Israëlieten bevelen de Egyptenaren van hun goud en zilver te *beroven*?

Vooruitlopend op de uitkomsten van de hedendaagse kritiek ontkent Marcion dat de zogenaamde profetieën over de messias op Jezus van toepassing zijn. De schrijver van *Supernatural Religion*[1] zegt:

> De Immanuel uit *Jesaja* is niet Christus; de 'Maagd', zijn moeder, is eenvoudig een 'jonge vrouw' [een *almah* van de tempel]; en het lijden van de dienaar van God (*Jesaja* 52:13 – 53:3) is niet een voorspelling van de dood van Jezus.[2]

---

[1] Deel 2, blz. 106-7; vgl. Tertullianus, *Adversus Marcionem*, 3:12:13.

[2] Immanuel was ongetwijfeld de zoon van de profeet zelf zoals hij in *Jesaja* 7 wordt beschreven; alleen op basis van die hypothese kan het voorspelde worden verklaard. De profeet had ook aan Achaz het uitsterven van zijn geslacht voorspeld. 'Indien jullie niet geloven, zullen jullie niet worden bevestigd.' Vervolgens komt de voorspelling van het plaatsen van een nieuwe vorst op de troon – Hizkia van Bethlehem, die Jesaja's schoonzoon zou zijn geweest, en onder wie de gevangenen uit de verste streken van de aarde zouden terugkeren. Assyrië zou worden vernederd, en het land Israël zou vrede genieten (vgl. *Jesaja* 7:14-16; 8:3, 4; 9:6, 7; 10:12, 20, 21; 11; *Micha* 5:2-7). De volkspartij, de partij van de profeten, die altijd tegen de zadokitische priesterschap in verzet was, had besloten Achaz af te zetten en aan zijn opportunistische politiek, die Assyrië in Palestina had laten postvatten, een einde te maken, en Hizkia op de troon te plaatsen, een man die tot hun partij behoorde, en die in opstand moest komen tegen Assyrië en de eredienst van Assur en Baalim moest tenietdoen (*2 Koningen* 18:4-7). Hoewel alleen de profeten hierop zinspelen, omdat het uit de geschiedenisboeken is weggelaten, is het opmerkelijk dat Achaz zijn eigen kind aan Moloch offerde, en ook dat hij op 36 jarige leeftijd stierf, en Hizkia op zijn 25ste, op volwassen leeftijd, de troon besteeg.

4

Oosterse kosmogonieën en bijbelverhalen

> Niets is beter dan deze mysteriën, waardoor we van ruwheid en woestheid worden verfijnd tot zachtaardigheid (menselijkheid, vriendelijkheid), en milder worden. – Cicero, *De legibus*, hfst. 2, §14

> Daal neer, o Soma, met die stroom waarmee u de zon verlicht. . . . Soma – levensoceaan, uitgespreid door het Al – scheppende vervult u de zon met stralen. – *Rig-Veda*[1]

> . . . de schone maagd met lang haar stijgt op; ze houdt twee aren in haar hand, zit op een zetel, voedt een nog kleine JONGEN, zoogt hem, en geeft hem voedsel. – Avenare[2]

Men beweert dat de Pentateuch door Mozes werd geschreven, en toch bevat deze het verhaal over zijn eigen dood (*Deuteronomium* 34:5-8); en in *Genesis* (14:14) wordt de naam Dan gegeven aan een stad waarvan *Rechters* (18:29) ons vertelt dat ze pas in die latere tijd bij die naam werd genoemd, en ze vroeger bekend had gestaan onder de naam Laish. Het is heel goed mogelijk dat Josia zijn kleren scheurde toen hij de woorden van het Wetboek had gehoord, want er stond niet méér in over Mozes dan er in het *Evangelie naar Johannes* over Jezus staat.

We hebben onze theologen een redelijk alternatief aan te bieden, waarbij we hen zelf laten kiezen, en we beloven ons bij hun beslissing neer te leggen. Alleen zullen ze moeten toegeven dat Mozes een bedrieger was, óf dat zijn boeken vervalsingen zijn die op verschillende tijden en door verschillende personen zijn geschreven, ofwel dat ze vol staan met bedrieglijke inlassingen. In beide gevallen verliest het werk alle recht om als een goddelijke *openbaring* te worden beschouwd. Dit is het probleem dat we ontlenen aan de *Bijbel* – het woord van de God van de waarheid:

'En ik ben aan Abraham, Izaäk en Jacob verschenen als God de Almachtige, maar met mijn naam JEHOVAH heb ik me niet aan hen bekend-

[1] *Rig-Veda*, maṇḍala 9, hymne 63; A. Wuttke, *Geschichte des Heidenthums*, Breslau 1853, deel 2, blz. 349.

[2] A. Kircher, *Oedipus aegyptiacus*, 1653, boek 2, deel 2, blz. 203.

gemaakt' (*Exodus* 6:3), zo sprak God tegen Mozes.

Dat is een heel verbijsterend stuk informatie, wanneer we, nog vóór we toekomen aan het boek *Exodus*, in *Genesis* (22:14) vernemen: 'Abraham noemde de naam van die plaats' – waar de aartsvader voorbereidingen had gemaakt om zijn enige zoon de hals af te snijden – 'JEHOVAH-jireh' (Jehovah ziet het)! Welke van de twee is nu de geïnspireerde tekst – ze kunnen dat niet allebei zijn – en welke de vervalste?

(168) Wanneer Abraham en Mozes niet beiden tot dezelfde heilige groep hadden behoord, konden we de theologen misschien helpen door hen te wijzen op een gemakkelijke manier om aan dit dilemma te ontkomen. Ze zouden de eerwaarde paters jezuïeten – vooral die welke in India missionaris zijn geweest – te hulp moeten roepen. Deze zouden geen moment uit het veld zijn geslagen. Ze zouden ons koeltjes meedelen dat Abraham ongetwijfeld de naam Jehovah van Mozes had gehoord en had *overgenomen*. Beweren ze niet dat zij het waren die het Sanskriet hebben uitgevonden, *Manu* hebben geredigeerd, en het grootste deel van de *Veda's* hebben samengesteld?

Marcion verkondigde met de andere gnostici de onjuistheid van het denkbeeld van een vleesgeworden God, en ontkende daarom de lichamelijke werkelijkheid van het levende lichaam van Christus. Zijn entiteit was niets anders dan een *illusie*; ze was niet van mensenvlees en -bloed gemaakt, noch geboren uit een menselijke moeder, want zijn goddelijke aard kon niet door enige aanraking met zondig vlees worden besmet.[1] Hij aanvaardde Paulus als de enige apostel die het zuivere evangelie van de waarheid predikte, en beschuldigde de andere discipelen ervan 'de zuivere vorm van de evangelieleringen die door Jezus aan hen waren overgeleverd, te bederven door 'teksten van de Wet te vermengen met de woorden van de Verlosser''.[2]

Ten slotte kunnen we eraan toevoegen dat de hedendaagse bijbelkritiek, die helaas pas tegen het einde van de 18de eeuw werkelijk actief en serieus werd, nu algemeen erkent dat Marcions tekst van het enige evangelie waarover hij iets wist, namelijk dat van Lucas, veel beter en veel nauwkeuriger is dan dat van onze hedendaagse synoptische evangeliën. In *Supernatural Religion* staat de volgende (voor elke christen verbijsterende) zin: '*Zelfs voor de juiste versie van het 'Onze Vader' zijn we dus dank verschuldigd aan Marcion*.'[3]

---

[1] Tertullianus, *Adversus Marcionem*, 3:8ev.

[2] *Supernatural Religion*, deel 2, blz. 107; Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 3:2:2; vgl. 3:12:12.

[3] Deel 2, blz. 126.

Indien we nu de voornaamste stichters van christelijke sekten even buiten beschouwing laten en onze aandacht op de sekte van de ophieten richten, die omstreeks de tijd van Marcion en de volgelingen van Basilides vaste vorm aannam, dan vinden we daarin misschien de reden voor de *ketterijen* van alle andere. Evenals alle andere gnostici verwierpen ze de mozaïsche *Bijbel* volledig. Toch was hun filosofie niet nieuw, afgezien van enkele conclusies die gelijk waren aan die van enkele van de belangrijkste stichters van de verschillende takken van het gnosticisme. Ze bestond in de Chaldeeuwse kabbalistische traditie, en verzamelde haar materiaal uit de boeken van Hermes, en wanneer we haar weg nog verder terug in de tijd volgen, op zoek naar de bron van haar metafysische bespiegelingen, zien we haar spartelen tussen de leringen van *Manu* en de oudste voorpriesterlijke genesis van de hindoes. Veel van onze bekwaamste oudheidkundigen zoeken de oorsprong van de gnostische filosofieën rechtstreeks in het boeddhisme, wat in het geheel geen afbreuk doet aan hun of onze argu- (169)
menten. We herhalen dat het *boeddhisme slechts de oorspronkelijke bron is van het brahmanisme*. Boeddha protesteerde niet tegen de oorspronkelijke *Veda's*, maar wel tegen de priester- en officiële staatsgodsdienst van zijn land, en tegen de brahmanen die, om ruimte te scheppen voor en gezag te geven aan de kasten, in een later tijdperk de oude manuscripten vol schreven met ingelaste śloka's die moesten bewijzen dat de kasten door de schepper waren voorbestemd door het feit dat elke klasse van mensen uit een meer of minder edel lichaamsdeel van Brahmā was voortgekomen. Gautama Boeddha's filosofie was die welke vanaf het begin van de tijd in de ondoordringbare verborgenheid van de inwendige heiligdommen van de pagoden werd onderwezen. We hoeven daarom niet verbaasd te zijn dat we in alle fundamentele dogma's van de gnostici de metafysische leringen van zowel het brahmanisme als het boeddhisme kunnen terugvinden. Ze waren van mening dat het Oude Testament de openbaring was van een lager wezen, een ondergeschikte godheid, en niet één zin bevatte van hun *Sophia*, de goddelijke wijsheid. Wat het Nieuwe Testament betreft, dit had zijn zuiverheid verloren toen de samenstellers zich aan inlassingen schuldig gingen maken. De openbaring van de goddelijke waarheid werd door hen opgeofferd ter bevordering van zelfzuchtige doeleinden, en om onenigheden in stand te houden. De beschuldiging lijkt niet zo heel onwaarschijnlijk voor iemand die goed op de hoogte is van de voortdurende strijd tussen de verdedigers van de besnijdenis en de 'Wet', en de apostelen die het jodendom vaarwel hadden gezegd.

De gnostische ophieten onderwezen de leer van de emanaties, die zo gehaat is bij de verdedigers van de eenheid in de drie-eenheid, en omge-

keerd. De onbekende godheid had bij hen *geen naam*, maar haar eerste vrouwelijke emanatie werd Bythos of diepte genoemd.[1] Ze kwam overeen met de Shekhinah van de kabbalisten, de 'sluier' die de 'wijsheid' verbergt in de *schedel* van het hoogste van de *drie* hoofden. Deze *naamloze* wijsheid was evenals de pythagorische monade de *bron* van het licht, en *Ennoia* of denkvermogen is het licht zelf. Dit laatste werd ook de 'oorspronkelijke mens' genoemd, zoals de Adam-Kadmon, of de oude Adam, van de kabbala. Indien de mens naar Gods beeld en gelijkenis werd geschapen, dan was deze God inderdaad in gedaante en uiterlijk gelijk aan zijn schepsel – vandaar dat hij de 'oorspronkelijke mens' is. De eerste Manu, namelijk die welke zich ontwikkelde uit *Svayambhū*, 'hij die ongeopenbaard bestaat in zijn eigen heerlijkheid', is bij de hindoes in één opzicht ook de oorspronkelijke mens.

De 'naamloze en ongeopenbaarde', Bythos, zijn vrouwelijke weerspiegeling, en Ennoia, het geopenbaarde denkvermogen dat uit beiden voortkomt, of hun zoon, zijn de tegenhangers van zowel de Chaldeeuwse eerste triade als de brahmaanse *trimūrti*. We zullen ze vergelijken; in alle drie stelsels zien we:

(170) De Grote Eerste Oorzaak als het Ene, de oorspronkelijke kiem, het ongeopenbaarde, grootse Al, dat bestaat door zichzelf.

In het Indiase pantheon	Bij de Chaldeeën	Bij de ophieten
Brahman-Dyaus	Ilu, kabbalistische Ain Sof	De Naamloze, of Geheime Naam

Wanneer het Eeuwige uit zijn sluimering ontwaakt, en zich wil manifesteren, verdeelt het zich in mannelijk en vrouwelijk. Dan wordt het in alle stelsels

De tweeslachtige godheid, de universele Vader en Moeder.

In India	In Chaldea	In het ophitische stelsel
Brahmā	Eikon of Ain Sof	Naamloze geest
Nara (mannelijk),	Anu (mannelijk),	Abrasax (mannelijk),
Nārī (vrouwelijk).	Anata (vrouwelijk).	Bythos (vrouwelijk).

Uit de vereniging van die twee emaneert een derde of scheppend begin-

[1] We geven de stelsels volgens een oud diagram dat bewaard is gebleven bij enkele kopten en de druzen van de berg Libanon. Irenaeus had misschien wel goede redenen om hun leringen te verdraaien.

sel – de Zoon, of de gemanifesteerde logos, het voortbrengsel van het goddelijk denkvermogen.

In India	In Chaldea	In het ophitische stelsel
Virāj, de Zoon.	Bel, de Zoon.	Ophis (een andere naam voor Ennoia), de Zoon.

Bovendien heeft elk van deze stelsels een drievoudige mannelijke drieeenheid, die elk afzonderlijk uit zichzelf voortkomen uit één vrouwelijke godheid. Bijvoorbeeld:

In India	In Chaldea	In het ophitische stelsel
Brahmā, Vishṇu, Śiva – de drie-eenheid – gaan op in de Eén, die *Brahma* (onzijdig) is, die schept en wordt geschapen door de maagd Nārī (de moeder van eeuwigdurende vruchtbaarheid).	Anu, Bel, Hoa (of Sin, Samas, Bin) – de drieeenheid – gaan op in de Eén, die Anu (tweeslachtig) is, door de maagd Mylitta.	De drie-eenheid bestond uit het mysterie, genaamd Sigē, Bythos, Ennoia. Deze worden de Eén, die *Abrasax* is, uit de maagd *Sophia* (of *Pneuma*), die zelf een emanatie is van Bythos en de mysteriegod, en door hen Christos emaneert.

Om het nog duidelijker te zeggen, het Babylonische stelsel erkent ten eerste – het Ene (Ad, of Ad-ad), dat nooit wordt genoemd, maar alleen in het denken wordt erkend als de hindoe-Svayambhū. Daarna wordt het gemanifesteerd als Anu of Ana – het ene boven allen – Monas. Vervolgens komt de demiurg, Bel of El genaamd, die de werkzame kracht van de godheid is. De derde is het beginsel van wijsheid, Hea of Hoa, die ook over de zee en de onderwereld heerst. Elk van deze heeft een goddelijke echtgenote, namelijk Anata, Belita en Davkina. Deze zijn slechts hetzelfde als (171)
de śakti's, en aan deze wordt door theologen geen bijzondere aandacht geschonken. Maar het vrouwelijke beginsel wordt aangeduid door Mylitta, de grote moeder, ook wel Ishtar genaamd. Zo hebben we met de drie mannelijke goden de triade of trimūrti, en met Mylitta erbij de arba of vier (de tetraktis van Pythagoras), die alles vervolmaakt en kracht geeft. Vandaar de boven weergegeven manier van uitdrukken. Het volgende Chaldeeuwse diagram kan als illustratie dienen van alle andere:

Triade	Anu Bel Hoa	Mylitta – Arba-il of viervoudige god,

wordt bij de christenen:

Drie-eenheid	God de Vader God de Zoon God de Heilige Geest	Maria, of moeder van deze drie goden, want ze zijn één, ofwel de christelijke hemelse tetraktis.

Vandaar dat Hebron de stad van de kabiren, Kirjath-Arba, de stad van de vier, werd genoemd. De kabiren waren Axieros, de edele Eros; Axiokersos, de waardige gehoornde; Axiokersa, Demeter; Casmilos, Hoa; enz.

De pythagorische tien duidde de Arba-il of goddelijke vier aan, gesymboliseerd door het liṅga van de hindoes: Anu, 1; Bel, 2; Hoa 3, wat samen 6 is. De triade en Mylitta als 4 vormen de tien.

Hoewel de 'oorspronkelijke mens' genoemd, komt Ennoia, die evenals de Egyptische Poimandres de 'kracht van het goddelijke denken', de eerste begrijpelijke manifestatie van de goddelijke geest in stoffelijke vorm is, overeen met de 'eniggeboren' Zoon van de 'onbekende Vader' van alle andere volkeren. Hij is het symbool van de eerste verschijning van de goddelijke tegenwoordigheid in zijn eigen scheppingswerken, tastbaar en zichtbaar, en daarom begrijpelijk. De mysteriegod, of de altijd ongeopenbaarde godheid, bevrucht door zijn wil Bythos, de peilloze, oneindige diepte, die in stilte (Sigē) en duisternis (voor ons verstand) bestaat, en die het abstracte denkbeeld van de hele natuur, de altijd voortbrengende kosmos voorstelt. Omdat noch het mannelijke noch het vrouwelijke beginsel, in oude opvattingen samengesmolten tot het denkbeeld van een tweeslachtige godheid, door een gewoon menselijk verstand kon worden begrepen, moest de theologie van elk volk voor zijn religie in één of andere vorm een logos, of gemanifesteerd woord, scheppen. Bij de ophieten en andere gnostici die hun voorbeelden rechtstreeks aan andere oudere religies ontleenden, brengen de ongeopenbaarde Bythos en haar mannelijke wederhelft Ennoia voort, en deze drie brengen op hun beurt Sophia[1] voort, en voltooien zo de tetraktis die Christos zal emaneren, de essentie zelf van de
(172) Vader Geest. Als de ongeopenbaarde Ene, of verborgen logos in zijn latente toestand, heeft hij al eeuwig bestaan in de Arba-il, de metafysische abstractie; daarom is hij EEN met alle anderen als een eenheid, en laatstgenoemde (die alles omvat) wordt zonder onderscheid Ennoia, Sigē (stilte), Bythos, enz., genoemd. Als de geopenbaarde is hij androgyn, Christos en Sophia (goddelijke wijsheid), die neerdalen in de mens Jezus. Irenaeus

[1] Sophia (wijsheid) is de hoogste oervorm van een vrouw – de eerste *spirituele* Eva. In de *Bijbel* wordt het stelsel omgekeerd, en wordt Eva, door het weglaten van de tussenliggende emanatie, verlaagd tot de gewone mensheid.

toont aan dat zowel Vader als Zoon de schoonheid (*formam*) hebben bemind van de oorspronkelijke vrouw,[1] die Bythos – diepte – is en ook Sophia, en die gezamenlijk Ophis en Sophia (opnieuw de tweeslachtige eenheid) hebben voortgebracht, mannelijke en vrouwelijke wijsheid, waarvan de ene wordt beschouwd als de ongeopenbaarde Heilige Geest, of oudere Sophia – de *Pneuma* – de verstandelijke 'moeder van alle dingen', terwijl de andere de geopenbaarde of Ophis is, die de in de stof gevallen goddelijke wijsheid of god-mens – Jezus – voorstelt, die de gnostische ophieten weergaven door de slang (Ophis).

Bevrucht door het goddelijke licht van de Vader en de Zoon, de hoogste geest en Ennoia, brengt Sophia op haar beurt twee andere emanaties voort – ten eerste de volmaakte Christos, ten tweede de onvolmaakte Sophia-Achamoth,[2] van חכמות chokhamoth (eenvoudige wijsheid), die de middellaarster wordt tussen de verstandelijke en stoffelijke werelden.

Christos was de middelaar en gids tussen God (het hogere) en al het spirituele in de mens; Achamoth – de jongere Sophia – had diezelfde functie tussen de 'oorspronkelijke mens', Ennoia, en de stof. Wat in mystieke zin met de algemene term *Christos* werd bedoeld, hebben we zojuist verklaard.

In een preek over de 'Maand van Maria' zien we Eerw. dr. Preston uit New York het christelijke denkbeeld van het vrouwelijke beginsel van de drie-eenheid beter en duidelijker uitdrukken dan wij het zouden kunnen doen, en geheel in de geest van een oude 'heidense' filosoof. Hij zegt dat het 'plan van de verlossing het nodig maakte dat er een moeder werd gevonden, en Maria is uniek als het enige voorbeeld waar een schepsel nodig was voor het volbrengen van Gods werk'. We zouden hier de eerwaarde heer willen tegenspreken. Zoals boven is aangetoond, vonden alle 'heidense' theogonieën het duizenden jaren voor onze jaartelling nodig om een vrouwelijk beginsel, een 'moeder', te vinden voor het drie-enige mannelijke beginsel. Het christendom biedt dan ook niet het 'enige voorbeeld' van zo'n volbrengen van Gods werk – hoewel er, zoals dit boek aantoont, meer filosofie en minder materialisme, of beter gezegd antropomorfisme, in zat. Maar hoor hoe de eerwaarde doctor 'heidense' gedachten uitdrukt in christelijke denkbeelden. (173)

> Hij [God] bereidde haar [Maria's] maagdelijke en hemelse zuiverheid voor, want een bezoedelde moeder kon niet de moeder worden van

[1] Irenaeus, *Tegen ketterijen*, boek 1, hfst. 30.

[2] In Kings *Gnostics* vinden we het stelsel enigszins onjuist weergegeven. De schrijver vertelt ons dat hij het ontleende aan Bellermanns *Drei Programmen über die Abraxas-gemmen*.

> de Allerhoogste. De heilige maagd was zelfs in haar kindertijd aantrekkelijker dan alle cherubijnen en serafijnen, en van klein kind tot rijpende maagd en vrouw werd ze steeds zuiverder en zuiverder. Juist door haar heiligheid heerste ze over het hart van God. *Toen het uur was gekomen, werd het hele hemelse hof tot zwijgen gebracht, en luisterde de drie-eenheid naar het antwoord van Maria, want zonder haar toestemming had de wereld niet kunnen worden verlost*.

Lijkt het niet net alsof we Irenaeus' verklaring lezen van de gnostische '*ketterij*, die leerde dat de Vader en de Zoon hielden van de schoonheid (*formam*) van de hemelse maagd?'; of het Egyptische stelsel van Isis, die zowel de vrouw, als de zuster en moeder van Osiris-Horus is? In de gnostische filosofie waren er slechts *twee*, maar de christenen hebben het stelsel verbeterd en vervolmaakt door het volkomen 'heidens' te maken, want het is de Chaldeeuwse Anu-Bel-Hoa, die opgaan in Mylitta. Dr. Preston voegt eraan toe:

> Laten we, omdat deze maand [van Maria] in de paastijd begint – de maand waarin de natuur zich tooit met vruchten en bloemen, de voorboden van een rijke oogst – eveneens beginnen met het voorbereiden van een gouden oogst. In deze maand staan de doden op uit de aarde – een beeld van de opstanding; laten we dus, wanneer we knielen voor het altaar van de heilige onbevlekte Maria, bedenken dat de knop van de belofte, de bloem van de hoop, en de onvergankelijke vrucht van heiligheid uit ons moet voortkomen.

Dit is precies de grondslag van het heidense denken dat door de ceremoniën van de wederopstanding van Osiris, Adonis, Bacchus en andere ter dood gebrachte zonnegoden, onder andere de opstanding symboliseerde van de hele natuur in de lentetijd, het ontkiemen van de zaden die gedurende de winter dood en slapende waren geweest, en dus symbolisch in de onderwereld (Hades) gevangen werden gehouden. Ze worden voorgesteld door de drie dagen die door Hercules, door Christus, en door anderen vóór hun wederopstanding werden doorgebracht in de hel.

Deze leer van de afstamming, of veeleer *ketterij*, zoals ze in het christendom wordt genoemd, is eenvoudig de brahmaanse leer in al haar archaïsche zuiverheid. Vishṇu, de tweede persoon van de drie-eenheid van de hindoes, is ook de logos, want men laat hem later incarneren in Krishṇa. En Lakshmī – die evenals in het geval van Osiris en Isis, ain sof en Sefira, en Bythos en Ennoia, zowel zijn vrouw, zuster als dochter is in deze eindeloze wisselwerking tussen mannelijke en vrouwelijke scheppende krachten in de diepzinnige metafysica van de oude filosofieën – is Sophia-Achamoth. Krishṇa is de door Brahmā aan de mensheid beloofde midde-

laar, en stelt hetzelfde denkbeeld voor als de gnostische Christos. En Lakshmī, Vishṇu's spirituele wederhelft, is het symbool van de fysieke natuur, de universele moeder van alle stoffelijke en geopenbaarde vormen, de middelares en beschermster van de natuur, evenals Sophia-Achamoth, die door de gnostici tot de middelares tussen de grote Oorzaak en de stof wordt gemaakt, zoals Christos de middelaar is tussen hem en de spirituele (174)
mensheid.

Deze brahmaans-gnostische lering is logischer, en meer in overeenstemming met de allegorie van *Genesis* en de val van de mens. Wanneer God het eerste mensenpaar vervloekt, laat men hem ook de aarde en al wat erop is vervloeken. Het Nieuwe Testament geeft ons een verlosser voor de eerste zonde van de mensheid, die werd gestraft omdat ze had gezondigd; maar er wordt geen woord gezegd over een verlosser die de onverdiende vloek zou wegnemen van de aarde en de dieren, die helemaal niet hadden gezondigd. De gnostische allegorie toont dus een grotere zin voor rechtvaardigheid en logica dan de christelijke.

In het ophitische stelsel is Sophia, de androgyne wijsheid, ook de vrouwelijke geest, of de vrouwelijke Nārī (Nārāyaṇa) van de hindoes, zich bewegend over de wateren – chaos, of de toekomstige stof. Ze schenkt daaraan van veraf leven, maar zonder de afgrond van de duisternis aan te raken. Ze is daartoe niet in staat, want wijsheid is zuiver verstandelijk, en kan niet rechtstreeks inwerken op de stof. Daarom is Sophia verplicht zich te richten tot haar verheven ouder, maar al komt het leven oorspronkelijk voort uit de onzichtbare Oorzaak en zijn Ennoia, geen van beiden kan, evenmin als zijzelf, iets te maken hebben met de lagere chaos waarin de stof haar duidelijk afgebakende vorm aanneemt. Sophia moet dus voor die taak gebruikmaken van haar *onvolmaakte* emanatie, Sophia-Achamoth, die een gemengde aard heeft, halfspiritueel en halfstoffelijk.

Het enige verschil tussen de ophitische kosmogonie en die van de nazarenen volgens Johannes is dat er andere namen worden gebruikt. Evenzo vinden we een identiek stelsel in de kabbala, het *Boek van het Mysterie* (*Liber Mysterii*).[1] Alle drie stelsels, vooral dat van de kabbalisten en de nazarenen, die de modellen waren voor de ophitische kosmogonie, behoren tot het zuivere oosterse gnosticisme. De *Codex Nazaraeus* begint met: 'De hoogste koning van licht (Mano), de grote eerste',[2] enz.; laatstgenoemde is de emanatie van Ferho – het onbekende, vormloze LEVEN. Hij is het hoofd van de eonen, uit wie vijf schitterende stralen goddelijk licht voortkomen (of tevoorschijn schieten). Mano is de Rex Lucis, de Bythos-

[1] Zie *Sifra di Tseniutha*.
[2] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 1ev.

Ennoia van de ophieten. '*Unus est Rex Lucis in suo regno, nec ullus qui eo altior, . . . nullus qui ejus similitudinem retulerit, nullus qui, sublatis oculis, viderit Coronam quae in ejus capite est.*'[1] Hij is het gemanifesteerde licht rondom het hoogste van de drie kabbalistische hoofden, de verborgen wijsheid; uit hem komen de drie *levens* voort. Hibil-Ziwa is de geopenbaarde logos, Christos, de 'apostel Gabriël', en de eerste afgezant of boodschapper van het licht. Indien Bythos en Ennoia de nazareense Mano zijn, dan moet de tweevoudige, halfspirituele, halfstoffelijke Achamoth in haar spirituele aspect Fetahil zijn, en in haar grovere aard de nazareense 'Spiritus'.

(175) Fetahil,[2] die de weerspiegeling is van zijn vader, Heer Abatur, het *derde* leven – zoals de oudere Sophia ook de derde emanatie is – is de 'nieuwste mens'. Wanneer de 'Spiritus' zijn vruchteloze pogingen om een volmaakte stoffelijke wereld te scheppen ziet, doet hij een beroep op een van zijn nakomelingen, de Karabtanos – Ialdabaoth – die geen verstand of oordeel heeft ('blinde stof'), om zich met haar te verbinden teneinde iets welomlijnds te scheppen uit deze verwarde (*turbulentos*) stof – een taak die ze pas kan vervullen na uit deze verbinding met Karabtanos de zeven sterrengeesten te hebben voortgebracht. Evenals de zes zonen of genii van de gnostische Ialdabaoth, bouwen ze dan de stoffelijke wereld. Hetzelfde verhaal herhaalt zich dan bij Sophia-Achamoth. Door haar zuiver spirituele ouder, de oudere Sophia, werd ze gezonden om de wereld van de *zichtbare vormen* te scheppen, daalde af in de chaos, en daar verdwaalde ze, overweldigd door de emanatie van de stof. Nog altijd vol ambitie om een eigen stoffelijke wereld te scheppen, zweefde ze heen en weer over de donkere afgrond, en schonk leven en beweging aan de trage elementen, tot ze zo hopeloos verstrikt raakte in de stof, dat ze, evenals Fetahil, geheel was weggezonken in het slijk, niet in staat zich eruit te bevrijden, tot ze door de aanraking met de stof zelf de *schepper* van de stoffelijke wereld voortbrengt. Hij is de demiurg, door de ophieten Ialdabaoth genoemd, en, zoals we dadelijk zullen aantonen, volgens sommige sekten de vader van de joodse God, en volgens anderen de 'Here God' zelf. Op dit punt van de kabbalistisch-gnostische kosmogonie begint de mozaïsche *Bijbel*. Geen wonder dat de christenen, die het joodse Oude Testament als maatstaf aannamen, door de uitzonderlijke positie waarin ze zich door

---

[1] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 11.

[2] Zie *Op.cit.*, deel 1, blz. 177ev. Fetahil, gezonden om aan de wereld vorm te geven, voelt zich weggezonken in de afgrond van slijk, en voert in zijn wanhoop een monoloog totdat de *Spiritus* (Sophia-Achamoth) zich volledig met de stof verenigt, en zo de stoffelijke wereld schept.

hun eigen onwetendheid bevonden, gedwongen waren er het beste van te maken.

De eerste groepen christenen, die, zoals Renan aantoont, in *elke kerk* slechts zeven tot twaalf man telden, behoorden ongetwijfeld tot de armste en meest onwetende klassen. Ze hadden en konden geen idee hebben van de verheven filosofische leringen van de platonisten en gnostici, en wisten blijkbaar even weinig van hun eigen pas gevormde religie. Voor hen die, indien het joden waren, vertrapt werden onder de tirannieke heerschappij van de 'wet', zoals die werd opgelegd door de ouderlingen van de synagogen, en indien het heidenen waren, altijd uitgesloten waren geweest van de religieuze mysteriën, zoals dat in India tot nu toe voor de lagere kasten het geval is, waren de God van de joden en de door Jezus gepredikte 'Vader' één en dezelfde. De onenigheid die vanaf de eerste jaren na de dood van Jezus tussen de twee partijen, die van Paulus en die van Petrus, heerste, was betreurenswaardig. De ene achtte het een heilige plicht ongedaan te maken wat de andere had gedaan. Indien de *Homilieën* als apocrief wor- (176)
den beschouwd, en moeilijk als onfeilbare maatstaf kunnen worden gehanteerd om de vijandschap die tussen de twee apostelen heerste mee te beoordelen, dan kunnen we ons tot de *Bijbel* wenden; en de daarin gegeven bewijzen zijn overvloedig.

Irenaeus lijkt, naar de uiterlijke schijn tenminste, zo hopeloos verward in zijn vruchteloze pogingen om de ware leringen van de vele gnostische sekten die hij behandelt te beschrijven, en ze tegelijkertijd als afschuwelijke 'ketterijen' voor te stellen, dat hij ze alle opzettelijk, of uit onwetendheid, zozeer verwart dat weinig metafysici ze zouden kunnen ontwarren zonder de kabbala en de *Codex* als de ware sleutels. Zo kan hij bijvoorbeeld zelfs niet het verschil aangeven tussen de sethianieten en de ophieten, en deelt hij ons mee dat ze de 'God van allen' '*Hominem*', een MENS, noemden, en zijn denkvermogen de TWEEDE mens, of de '*Mensenzoon*'. Theodoretus, die meer dan twee eeuwen na Irenaeus leefde, maakte eveneens een treurige warboel van de chronologie van de verschillende sekten.[1] Noch de sethianieten (een tak van de joodse nazarenen), noch de ophieten, een zuiver Griekse sekte, hebben ooit zoiets geloofd. Irenaeus spreekt zijn eigen woorden tegen door op een andere plaats de leringen van Cerinthus, de rechtstreekse leerling van Simon Magus, te beschrijven. Hij zegt dat Cerinthus onderwees dat de wereld niet werd geschapen door de *eerste* GOD, maar door een kracht (*virtus*) of macht, een eon die zó ver van de eerste oorzaak afstond dat hij zelfs onbekend was met HEM *die boven alles*

[1] Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 1:30:1; Theodoretus, *Haereticorum fabularum compendium*.

staat. Deze eon onderwierp Jezus; hij verwekte hem fysiek door middel van Jozef bij iemand die geen maagd maar eenvoudig de vrouw van die Jozef was, en Jezus werd geboren zoals alle andere mensen. Gezien vanuit dit fysieke aspect van zijn aard werd Jezus de 'Mensenzoon' genoemd. Pas na zijn *doop* daalde *Christos*, de gezalfde, in de gedaante van een duif neer vanuit de vorstelijkheid daarboven, en maakte daarop door middel van Jezus de ONBEKENDE Vader bekend.[1]

Indien Jezus dus fysiek als een mensenzoon werd beschouwd, en spiritueel als de Christos die hem overschaduwde, hoe kon dan de 'GOD VAN ALLEN', de '*onbekende* Vader', door de gnostici *Homo*, een MENS, worden genoemd, en zijn denkvermogen, Ennoia, de TWEEDE mens, of de *Mensenzoon*? Noch in de oosterse kabbala noch in het gnosticisme werd de 'God van allen' ooit tot een mens gemaakt. Hij is slechts de eerste, of beter gezegd de tweede emanatie, want Shekhinah, Sefira, Diepte, en andere eerst-gemanifesteerde vrouwelijke krachten zijn ook emanaties die 'oorspronkelijke mensen' worden genoemd. Adam-Kadmon, Ennoia (of *Sigē*), kortom de *logoi*, zijn dus de 'eniggeborenen', maar geen mensenzonen –
(177) een benaming die eigenlijk alleen toekomt aan Christos, de zoon van Sophia (de oudere) en van de oorspronkelijke mens die hem voortbrengt door zijn eigen levengevende licht, dat emaneert vanuit de bron of *oorzaak* van alles (en dus ook de *oorzaak* van zijn licht is), de 'onbekende Vader'. In de gnostische metafysica wordt een groot onderscheid gemaakt tussen de eerste ongeopenbaarde logos en de 'gezalfde', die Christos is. Ennoia kan volgens de opvatting van Philo de *tweede* God worden genoemd, maar alleen zij is de 'oorspronkelijke en eerste mens', en volstrekt niet de tweede, zoals Theodoretus en Irenaeus zeggen. Slechts de diep verankerde wens van laatstgenoemde om Jezus op alle mogelijke manieren, zelfs in zijn *Tegen ketterijen*, in verband te brengen met de *hoogste* God, bracht hem tot zoveel vervalsingen.

Een dergelijke vereenzelviging, met de *onbekende* God, zelfs van Christos, de gezalfde – de eon die hem overschaduwde – om van de mens Jezus niet te spreken, kwam nooit bij de gnostici op, en zelfs niet bij de rechtstreekse apostelen, noch bij Paulus, welke vervalsingen er later misschien ook aan de teksten zijn toegevoegd.

Hoe gedurfd en wanhopig veel van zulke opzettelijke vervalsingen waren, werd bewezen bij de eerste pogingen om de oorspronkelijke manuscripten met latere te vergelijken. In de uitgave van Sir Isaac Newtons werken[2] door bisschop Horseley werden verschillende manuscripten over

[1] Irenaeus, *Op.cit.*, 1:26:1.
[2] Londen, 1779-85, 4 delen.

theologische onderwerpen zorgvuldig van publicatie uitgesloten. Het artikel dat bekendstaat als *Christus' afdaling in de hel*, en dat in de latere geloofsbelijdenis van de apostelen is te vinden, wordt niet aangetroffen in de manuscripten uit de 4de of 6de eeuw. Het was kennelijk een inlassing, overgenomen uit de fabels van Bacchus en Hercules, en als een geloofsartikel aan het christendom opgedrongen. Daarover merkt de schrijver van het voorwoord van de *Catalogue of the Manuscripts of the King's Library* (voorwoord, blz. xxiv) op: 'Ik zou willen dat de inlassing van het artikel *Christus' afdaling in de hel* in de geloofsbelijdenis van de apostelen evengoed kon worden verantwoord als het inlassen van *genoemd* vers' (namelijk *Eerste Brief van Johannes* 5:7).[1]

Dit vers luidt: 'Want drie zijn er die getuigen in de hemel, de Vader, het Woord en de Heilige Geest, en deze drie zijn één.' Van dit vers, dat 'aangewezen is om in de kerken te worden gelezen', is nu bekend dat het onecht is. Het is 'in geen enkel Grieks manuscript te vinden, behalve in één in Berlijn' dat werd overgeschreven van de één of andere tussen de regels toegevoegde omschrijving. In de eerste en tweede uitgave van Erasmus van het Nieuwe Testament die in 1516 en 1519 werden gedrukt, wordt die toespeling op deze drie hemelse getuigen niet aangetroffen; en de tekst komt in geen enkel Grieks manuscript voor dat vóór de 15de eeuw werd geschreven.[2] Het vers werd door geen enkele Griekse kerkelijke schrijver (178)
genoemd, noch door een van de oude Latijnse kerkvaders, die toch zo sterk ernaar verlangden om elk bewijs te verkrijgen ter ondersteuning van hun drie-eenheid, en het werd door Luther in zijn Duitse vertaling weggelaten. Edward Gibbon[3] toonde al snel de onechtheid ervan aan. Aartsbisschop Newcome verwierp het, en de bisschop van Lincoln zegt ervan overtuigd te zijn dat het vals is.[4] Er zijn 28 Griekse schrijvers, onder wie Irenaeus, Clemens en Athanasius, die het noch citeren noch vermelden, en 17 Latijnse schrijvers, onder wie Augustinus, Hiëronymus, Ambrosius, Cyprianus en paus Eusebius, die er geheel onbekend mee schijnen te zijn.

> Het is duidelijk dat de klassieke schrijvers de tekst van de hemelse getuigen, indien die vanaf het begin van het christendom bekend was geweest, gretig zouden hebben aangegrepen, hem in hun geloofsbelij-

---

[1] Zie het voorwoord van *The Apocryphal New Testament*, Londen, gedrukt voor W. Hone, Ludgate Hill, 1820, blz. vi.

[2] 'Het wordt het eerst geciteerd door Vigilius Tapsensis, een onbetrouwbare Latijnse schrijver van eind 5de eeuw, en men verdenkt hem ervan het te hebben vervalst' (*Op.cit.*, blz. vii).

[3] *The Decline and Fall of the Roman Empire*, deel 3, hfst. 37, blz. 703-4.

[4] George Tomline, *Elements of Christian Theology*, deel 2, blz. 90, noot.

> denissen zouden hebben opgenomen, hem herhaaldelijk tegen de ketters zouden hebben geciteerd, en hem zouden hebben uitverkoren als het schitterendste sieraad van elk boek dat ze over de drie-eenheid schreven.[1]

Zo valt de sterkste steunpilaar van de drie-eenheid om. Een andere niet minder opvallende vervalsing wordt ontleend aan de woorden van Sir Isaac Newton die door de schrijver van het *Apocryphal New Testament* wordt geciteerd. Newton merkt op

> dat de rooms-katholieken met deze tekst (*Eerste Brief van Johannes* 5:7) hebben gedaan wat de Grieken deden met de woorden van Paulus (*1 Timotheus* 3:16). Want door [in het Alexandrijnse manuscript, waarnaar de latere kopieën werden gemaakt] o te veranderen in θ, de afkorting van θεός [God], luiden ze nu: '*Het mysterie van de goddelijkheid is groot: God werd gemanifesteerd in het vlees*'; terwijl alle kerken gedurende de eerste 4 of 5 eeuwen, en de schrijvers van alle oude versies, zowel Hiëronymus als de anderen, zeggen: 'Groot is het mysterie van de goddelijkheid *die in het vlees werd gemanifesteerd*.'

Newton voegt eraan toe dat zij die lezen 'God werd gemanifesteerd in het vlees', in plaats van 'de *goddelijkheid* die werd gemanifesteerd in het vlees' – nu de onenigheid over deze vervalsing voorbij is – deze passage beschouwen als 'een van de duidelijkste en meest relevante voor dit onderwerp'.[2]

En nu stellen we opnieuw de vraag: Wie waren de eerste christenen? Zij die gemakkelijk werden bekeerd door de welsprekende eenvoud van Paulus, die hun in naam van Jezus *vrijheid* beloofde van de enge banden van de kerkelijkheid. Ze begrepen maar één ding; ze waren de 'kinderen van de belofte' (*Galaten* 4:28). De 'beeldspraak' van de mozaïsche *Bijbel* werd aan hen onthuld; Hagar staat voor het verbond 'van de berg Sinaï dat slaven baart' (*Galaten* 4:24), de oude joodse synagoge, en ze belichaamde het Jeruzalem dat 'in slavernij leefde met zijn kinderen', maar het nieuwe en vrije Jeruzalem is 'een moeder voor ons allen'. Aan de ene kant de synagoge en de wet die iedereen vervolgden die het waagde zich buiten het
(179) smalle pad van onverdraagzaamheid en dogmatisme te begeven; aan de andere kant het heidendom[3] met zijn voor het oog verborgen grootse filo-

[1] Zie Porsons *Letters to Mr. Archdeacon Travis, in Answer to his Defence of the three Heavenly Witnesses*, Londen, 1790, blz. 363, 402, enz.

[2] Hone, *Op.cit.*, blz. ix.

[3] De term 'heidendom' wordt door veel hedendaagse schrijvers terecht met enige aarzeling gebruikt. Prof. Alexander Wilder zegt in zijn uitgave van R. Payne Knights *The Symbolical Language of Ancient Art and Mythology*, blz. xvi, noot: 'Het [woord 'heidendom'] is ontaard tot een scheldnaam, en wordt in het algemeen gebruikt in

sofische waarheden, dat zich slechts voor de weinigen ontsluierde, en het gewone volk hopeloos liet zoeken om te ontdekken wie in dit overvolle pantheon van godheden en subgodheden *de* god was. Aan anderen beloofde de apostel van de besnijdenis, gesteund door al zijn volgelingen, mits ze gehoorzaamden aan de 'wet', een leven in het hiernamaals, en een wederopstanding, een gedachte die ze nooit eerder hadden gehoord. Tegelijkertijd liet hij nooit een gelegenheid voorbijgaan om Paulus tegen te spreken, zonder zijn naam te noemen, maar door zo duidelijk op hem te zinspelen dat het bijna onmogelijk is eraan te twijfelen wie Petrus bedoelde. Hoewel hij misschien enkele mensen had bekeerd die, ongeacht of ze geloofden in de door de farizeeën beloofde mozaïsche opstanding, of tot de nihilistische leringen van de sadduceeën waren vervallen, of het veelgodendom van de heidense massa aanhingen, geen toekomst kenden na de dood – niets dan een droevige leegte – toch geloven we niet dat het elkaar voortdurend tegenspreken, wat de twee apostelen zo stelselmatig deden, hun werk om bekeerlingen te maken veel heeft geholpen. Zoals uit de kerkgeschiedenis duidelijk blijkt, hadden ze heel weinig succes bij de ontwikkelde, denkende klassen. Waar was de waarheid, waar het geïnspireerde woord van God? Aan de ene kant hoorden ze, zoals we zagen, de apostel Paulus verklaren dat van de twee verbonden, 'die een symbolische betekenis hebben', het oude verbond van de berg Sinaï, 'dat slaven baart', Hagar de slavin was; en dat de berg Sinaï zelf overeenkwam met 'Jeruzalem' dat nu met zijn besneden kinderen 'in slavernij verkeert'; en dat het nieuwe verbond Jezus Christus betekende – het 'Jeruzalem dat boven ons en vrij is'; en aan de andere kant hoorden ze Petrus, die hem tegensprak en zelfs uitschold. Paulus roept fel uit: 'Jaag de slavin en haar zoon weg' (de oude *wet* en de synagoge). 'De zoon van de slavin mag niet de erfenis delen met de zoon van de vrijgeboren vrouw.' (180)

---

een min of meer geringschattende betekenis. Een betere uitdrukking zou zijn de 'volksreligies van de oudheid', maar deze zouden bijna nooit in hun ware betekenis worden opgevat, en we hebben daarom de term die algemeen wordt gebruikt, overgenomen, maar niet in oneerbiedige zin. Een religie die een Plato, een Epictetus en een Anaxagoras kan voortbrengen, is niet grof, oppervlakkig of oprechte aandacht geheel onwaardig. Bovendien verschenen veel van de rituelen en leringen die zowel in het christelijke als in het joodse stelsel zijn opgenomen, eerder in de andere stelsels. De traditie van Zarathoestra is veel ouder dan men heeft aangenomen. Het kruis, de priestergewaden en -symbolen, de sacramenten, de sabbat, de feest- en gedenkdagen gaan alle duizenden jaren aan het christelijke tijdperk vooraf. De oude eredienst werd, nadat hij uit zijn vroegere heilige plaatsen en de grote steden was gebannen, nog lange tijd door de bewoners van kleine plaatsjes instandgehouden. Aan dit feit dankt hij zijn latere naam. Omdat hij in de *pagi*, of landelijke districten, in stand werd gehouden, werden zijn aanhangers *pagani* of dorpelingen genoemd'.

> Houd dus stand in de vrijheid waarmee Christus ons heeft vrijgemaakt, en laat u niet opnieuw een slavenjuk opleggen. Zie, ik Paulus zeg u: als u zich laat besnijden, zal Christus u niets baten.[1]

En wat zien we Petrus schrijven? Wie bedoelt hij, wanneer hij zegt:

> zij die hoogdravende woorden spreken . . . Terwijl ze hen vrijheid beloven, zijn ze zelf slaven van het verderf: want waar men door beheerst wordt, daarvan is men slaaf. Want indien ze, nadat ze zich door de kennis van de Heer en Verlosser van het vuil van de wereld hebben losgemaakt, daar toch weer in verstrikt raken en erdoor worden overheerst. . . . was het *beter voor hen geweest de weg van de rechtvaardigheid nooit gekend te hebben*, dan die weg wel te kennen, en zich vervolgens af te wenden van het heilige *gebod dat hun is overgeleverd*.[2]

Petrus kan beslist niet de gnostici hebben bedoeld, want 'het heilige gebod' was nooit aan hen 'verkondigd', maar wel aan Paulus. Ze hadden nooit iemand 'bevrijding' uit de slavernij beloofd, maar Paulus had dat herhaaldelijk gedaan. Bovendien verwerpt laatstgenoemde het 'oude verbond', Hagar, de slavin; maar Petrus houdt eraan vast. Paulus waarschuwt het volk tegen de *machten* en *waardigheden* (de lagere engelen van de kabbalisten), en Petrus eerbiedigt hen, zoals later zal worden aangetoond, en *veroordeelt hen die dat niet doen*. Petrus predikt de besnijdenis, en Paulus verbiedt haar.

Later, toen al die bijzondere misslagen, tegenspraken, onenigheden en bedenksels geforceerd waren opgenomen in een stelsel dat door de priesterkaste van de nieuwe godsdienst tot in detail was uitgewerkt, en christendom werd genoemd, en toen het chaotische beeld zelf handig werd beschut tegen een al te nauwkeurig onderzoek door een hele reeks geduchte kerkelijke straffen en vervloekingen die de nieuwsgierigen onder het valse voorwendsel van heiligschennis en ontwijding van de goddelijke mysteriën op een afstand hielden, en toen miljoenen mensen in de naam van de God van de genade waren geslacht – toen kwam de reformatie. Ze verdient haar naam zeker in de volle paradoxale zin van het woord. Ze liet Petrus in de steek, en beweert Paulus als haar enige leider te hebben gekozen. En de apostel die tekeerging tegen de oude wet van de slavernij, die de christenen volle vrijheid liet om de sabbat te vieren of er geen aandacht aan te besteden, die alles verwerpt wat voorafgaat aan Johannes de Doper, is nu de zogenaamde vaandeldrager van het protestantisme, dat zich meer dan de joden houdt aan de *oude* wet, dat mensen in de gevangenis zet die de

[1] *Galaten* 4:30, 5:1-2.
[2] *2 Petrus* 2:18-21.

sabbat opvatten zoals Jezus en Paulus, en de synagoge van de 1ste eeuw in dogmatische onverdraagzaamheid overtreft!

Maar we kunnen nog altijd vragen: wie *waren* dan de eerste christenen? Ongetwijfeld de ebionieten; en op dit punt gaan we af op het gezag van de beste critici. 'Er kan weinig twijfel aan bestaan dat de schrijver [van de *Clementijnse Homilieën*] een vertegenwoordiger van het ebionitische gnosticisme was, dat ooit *de zuiverste vorm van het oorspronkelijke christendom was geweest*.'[1] En wie waren de ebionieten? De leerlingen en volgelingen van de eerste nazarenen, de kabbalistische gnostici. In het voorwoord van de *Codex Nazaraeus* zegt de vertaler: 'Dat ook de nazarenen de eonen . . . niet verwierpen, spreekt vanzelf. Want deze waren de leermeesters van de ebionieten, die hen [de eonen] erkenden.'[2] (181)

Bovendien deelt Epiphanius, de christelijke Homerus van *De ketterijen*, ons mee dat 'de ebionieten de opvattingen van de nazarenen hadden en de regels van de cerinthiërs (die beweren dat de wereld door engelen werd samengesteld) volgden, en dat ze christenen werden genoemd'.[3] Die naam was zeker méér op hen van toepassing dan op de orthodoxe (zogenaamde) christenen van de school van Irenaeus en het latere Vaticaan. Renan wijst erop dat alle overlevende familieleden van Jezus tot de sekte van de ebionieten hebben behoord. Johannes de Doper, zijn neef en *voorloper*, was de aangenomen verlosser van de nazarenen, en hun profeet. Zijn leerlingen woonden aan de overkant van de Jordaan, en door de schrijver van *Sōd, the Son of the Man* is duidelijk, en zonder dat er twijfel over kan bestaan, aangetoond dat de doop in de Jordaan plaatsvond op de plek van de eredienst van Adonis.[4]

> Aan de overkant van de Jordaan en het meer woonden de nazarenen, een sekte die op het moment van Jezus' geboorte al zou hebben bestaan, en waartoe hij zou hebben behoord. Ze moeten zich hebben verbreid langs de oostelijke oever van de Jordaan, en naar het zuidoosten onder de Arabieren (*Galaten* 1:17, 21; 2:11) en in de richting van Basra onder de sabeeën; en ook moeten ze ver noordelijk over de Libanon naar Antiochië zijn getrokken, en ook *naar het noordoosten* naar de nazareense nederzetting in Beroea, waar St. Hiëronymus hen aantrof. Misschien waren de mysteriën van Adonis in de woestijn nog wijdverbreid; in de bergen bestond nog de kreet Aiai Adonai![5]

---

[1] *Supernatural Religion*, deel 2, blz. 4.
[2] Norberg, *Codex Nazaraeus*, voorwoord, blz. v.
[3] *Panarion*, boek 1, deel 2, Indiculus, §8; Haer. 30:1.
[4] Voorwoord, blz. v-xxix.
[5] *Op.cit.*, blz. vii.

Epiphanius schrijft: 'Toen ze zich hadden verenigd (*conjunctus*) met de nazarenen, deelde elke [ebioniet] aan de ander iets van zijn eigen verdorvenheid mee, en kwam tot de conclusie dat Christus *was voortgekomen uit het zaad van een mens*.'[1]

Indien ze tot die conclusie kwamen, dan moeten we aannemen dat ze over hun profeet en tijdgenoot meer wisten dan Epiphanius 400 jaar later. Zoals elders is aangetoond, beschrijft Theodoretus de nazarenen als joden die 'de gezalfde eren als een rechtvaardig mens', en het evangelie gebruiken dat *Het evangelie naar Petrus* wordt genoemd.[2] Hiëronymus treft het onvervalste oorspronkelijke evangelie, in het Hebreeuws geschreven door Mattheus de apostel-tollenaar, aan in de door de martelaar Pamphilius in Caesarea bijeengebrachte bibliotheek. '*Ik kreeg toestemming van de nazarenen*, die dit [evangelie] in Beroea in Syrië gebruikten, om het te verta-
(182) len', schrijft hij tegen het einde van de 4de eeuw.[3] 'In het evangelie dat de nazarenen en ebionieten gebruiken,' voegt Hiëronymus eraan toe, 'dat ik onlangs uit het Hebreeuws in het Grieks vertaalde, en dat door de meeste mensen het *echte Evangelie van Mattheus* wordt genoemd', enz.[4]

Dat de apostelen van Jezus een 'geheime leer' hadden ontvangen, en dat hijzelf er één onderwees, blijkt duidelijk uit de volgende woorden van Hiëronymus, die dit in een onbewaakt ogenblik erkende. Toen hij aan de bisschoppen Chromatius en Heliodorus schreef, klaagde hij:

> Er is mij een moeilijke taak opgelegd, nu uwe eminenties me hebben bevolen deze vertaling te maken, die *Mattheus, de apostel en evangelist*, zelf NIET OPENBAAR WILDE MAKEN. Want als het niet GEHEIM was geweest, zou hij [Mattheus] het hebben toegevoegd aan het evangelie dat hij als het zijne uitgaf; maar hij schreef zijn boek, verzegeld in Hebreeuwse letters, en schreef het *zelfs op zo'n manier* dat het boek, geschreven in Hebreeuwse letters en van zijn hand, in het bezit zou kunnen komen van *heel religieuze mensen*, die het dan ook na verloop van tijd ontvingen van hun voorgangers. Maar *dit* boek lieten ze nooit door

---

[1] *Panarion*, boek 1, deel 2, Haer. 30:2-3.

[2] *Haereticorum fabularum compendium*, 2:2.

[3] Hiëronymus, *De viris illustribus liber*, hfst. 3. 'Het is opmerkelijk dat, terwijl alle kerkvaders zeggen dat Mattheus in het *Hebreeuws* schreef, allen toch de Griekse tekst gebruiken als het echte apostolische geschrift, zonder te vermelden welk verband er bestaat tussen de *Hebreeuwse* Mattheus en onze Griekse! Het bevatte veel *eigenaardige toevoegingen*, die in ons evangelie ontbreken' (H. Olshausen, *Nachweis der Echtheit sämmtlicher Schriften des Neuen Testaments*, blz. 35).

[4] Hiëronymus, *Commentaar op Mattheus*, 2:12:13. Hiëronymus voegt eraan toe dat het in het Chaldeeuws was geschreven, maar met Hebreeuwse letters (*Dialogi contra Pelagianos*, 3:2).

> iemand overschrijven, en de *tekst* ervan gaven sommigen op de ene, en anderen op de andere manier weer.[1]

En op dezelfde bladzijde voegt hij eraan toe: 'En het gebeurde dat dit boek, dat was uitgegeven door een leerling van Manichaeus, Seleucus genaamd, die ook als vervalsing *De Handelingen van de Apostelen* heeft geschreven, dingen bleek te bevatten die niet opbouwend maar destructief waren, en dat dit boek werd goedgekeurd in een synode waarnaar de oren van de kerk terecht weigerden te luisteren.'[2]

Hij geeft zelf toe dat het boek, waarvan hij verklaart dat het werkelijk '*door Mattheus zelf*' was geschreven, voor hem bijna onbegrijpelijk was, (183)
hoewel hij het tweemaal had vertaald, want het was *geheim*. Niettemin noemt Hiëronymus koelbloedig elk commentaar erop *ketters*, behalve dat van hemzelf. Meer nog, Hiëronymus wist dat dit *oorspronkelijke Evangelie van Mattheus* een uiteenzetting gaf van de enige ware leer van Christus, en dat het het werk was van een evangelist die de vriend en metgezel van Jezus was geweest. Hij wist dat indien een van de twee evangeliën, het hierboven genoemde Hebreeuwse en het Griekse dat tot onze tegenwoordige *Bijbel* behoort, onecht en dus ketters was, het niet dat van de nazarenen was; en toch wordt Hiëronymus, die dit alles weet, ijveriger dan ooit in zijn vervolgingen van de 'ketters'. Waarom? Omdat het aanvaarden ervan gelijkstond met het uitspreken van het doodvonnis over de gevestigde kerk. Het *Evangelie van de Hebreeën* was maar al te goed bekend als het enige dat vier eeuwen lang door de joodse christenen, de nazarenen en de ebionieten, was aangenomen. En niemand van hen geloofde in de *goddelijkheid* van Christus.

Indien de commentaren van Hiëronymus op de profeten, zijn beroemde *Vulgaat*, en zijn talrijke polemische verhandelingen alle even betrouwbaar

---

[1] Hiëronymus, *Opera*, deel 5, 1706, col. 445; ed. Johannes Martianay, Parijs, Ludovicus Roulland, 1693-1706; Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. 46.

[2] Dit verklaart ook het verwerpen van de werken van Justinus de Martelaar, die alleen gebruikmaakte van dit *Evangelie van de Hebreeën*, evenals hoogstwaarschijnlijk Tatianus, zijn leerling. In welke late periode de *goddelijkheid* van Christus volledig werd vastgesteld, kunnen we alleen al opmaken uit het feit dat zelfs in de 4de eeuw Eusebius (*Kerkgeschiedenis*, 3:25) dit boek niet als onecht afkeurde, maar het alleen rangschikte onder boeken zoals de *Apocalyps* van Johannes; en Credner (*Zur Geschichte des Kanons*, blz. 120) wijst erop dat Nicephorus het, samen met de *Openbaring*, in zijn *Stichometrie* onder de Antilegomena opnam. De ebionieten, de eerste *echte* christenen, verwierpen de andere apostolische geschriften, en maakten alleen gebruik van dit evangelie (Irenaeus, *Tegen ketterijen,* 1:26:2; ook Eusebius, *Kerkgeschiedenis*, 3:27), en de ebionieten geloofden, zoals Epiphanius verklaart, met de nazarenen vast dat Jezus niets anders was dan een mens, 'uit het zaad van een mens' (*Panarion*, Haer. 30:3).

zijn als deze versie van het *Evangelie naar Mattheus*, dan hebben we pas echt een goddelijke openbaring.

Waarom zouden we ons verwonderen over de ondoorgrondelijke mysteriën van de christelijke godsdienst, aangezien deze volkomen *menselijk* is? Beschikken we niet over een brief van een van de meest geëerbiedigde kerkvaders aan deze zelfde Hiëronymus, die beter dan hele boekdelen hun traditionele werkwijze weergeeft? Het volgende schreef St. Gregorius van Nazianze aan zijn vriend en vertrouweling, St. Hiëronymus:

> Niets kan meer indruk maken op een volk dan veel *omhaal van woorden*; hoe minder ze begrijpen, des te meer ze het bewonderen. Onze kerkvaders en geleerden hebben vaak niet gezegd wat ze dachten, maar dat waartoe omstandigheden en noodzaak hen dwongen.

Maar laten we terugkeren tot onze Sophia-Achamoth en het geloof van de echte eerste christenen.

Na Ialdabaoth te hebben voortgebracht – Ilda van ילד, een kind, en Baoth van ביצה, het ei, of בהות *Baoth*, een wildernis, een woestenij – leed Sophia-Achamoth zozeer onder het contact met de stof, dat ze na buitengewone worstelingen ten slotte aan de modderige chaos ontsnapte. Hoewel ze onbekend was met het pleroma, het gebied van haar moeder, bereikte ze de middelste ruimte en slaagde erin de stofdeeltjes af te schudden die aan haar spirituele aard bleven plakken; daarna bouwde ze onmiddellijk een sterke barrière tussen de wereld van de intelligenties (geesten) en de wereld van de stof. Ialdabaoth is dus de 'zoon van de duisternis', de schepper van onze zondige wereld (het fysieke deel ervan). Hij volgt het voorbeeld van Bythos, en brengt vanuit zichzelf zes sterrengeesten (zonen) voort. Ze zijn allen naar zijn beeld geschapen, en weerspiegelingen van elkaar, die donkerder wor-
(184) den naarmate ze zich achtereenvolgens verder van hun vader bevinden. Met laatstgenoemde bewonen zij allen zeven gebieden, gerangschikt als een ladder die begint onder de middelste ruimte, het gebied van hun moeder, Sophia-Achamoth, en eindigt met onze aarde, het *zevende* gebied. Het zijn dus de geesten van de zeven planetaire sferen, waarvan de laagste het gebied van onze aarde is (de sfeer die haar omgeeft, onze ether). De namen van deze geesten van de sferen zijn respectievelijk *Iove* (Jehovah), *Sabaoth*, *Adonai*, *Eloaios*, *Horaios*, *Astaphaios*.[1] Zoals iedereen weet, zijn de eerste vier de mystieke namen van de joodse 'Here God';[2] zoals C.W. King het uit-

[1] C.W. King, *The Gnostics and Their Remains*, 2de ed., blz. 97.

[2] Deze Iove, Iao of Jehovah is weer een heel andere god dan de god van de mysteriën, IAO, die door alle volkeren van de oudheid werd aanbeden. We zullen hierna aantonen waarin ze verschillen.

drukt, werd zijn naam 'aldus door de ophieten verlaagd tot de benamingen van de ondergeschikten van de schepper; de laatste twee namen zijn die van de geesten van vuur en water'.

Ialdabaoth, die door verschillende sekten als de God van Mozes wordt beschouwd, was geen zuivere geest; hij was eerzuchtig en trots, verwierp het spirituele licht van de middelste ruimte dat hem door zijn moeder Sophia-Achamoth werd geboden, en begon zelf een eigen wereld te scheppen. Geholpen door zijn zonen, de zes planeetgeesten, bracht hij de mens voort, maar deze bleek een mislukking te zijn. Hij was een monster, zonder ziel, onwetend, en kroop als een stoffelijk beest op handen en voeten over de grond. Ialdabaoth werd gedwongen de hulp van zijn spirituele moeder in te roepen. Ze verschafte hem een straal van haar goddelijke licht, schonk de mens op die manier leven, en begiftigde hem met een ziel. En nu begon de vijandschap van Ialdabaoth tegen zijn eigen schepsel. De mens volgde de impuls van het goddelijke licht en steeg steeds hoger in zijn aspiraties; al heel snel begon hij niet het beeld te vertonen van zijn schepper Ialdabaoth, maar veel meer dat van het hoogste wezen, de 'oorspronkelijke mens', Ennoia. Daarop werd de demiurg vervuld van woede en afgunst; en terwijl hij vol afgunst naar de afgrond van de stof keek, werd zijn door hartstocht vergiftigde blik plotseling daarin als in een spiegel weerkaatst; de weerspiegeling kwam tot leven, en uit de afgrond rees Satan op, de slang, Ophiomorphos – 'de belichaming van jaloezie en doortraptheid. Hij is de vereniging van al wat laag is in de stof, met de haat, afgunst en sluwheid van een spirituele intelligentie.'[1]

Steeds wrok koesterend over de volmaaktheid van de mens schiep Ialdabaoth daarna de drie natuurrijken, het mineralen-, planten- en dierenrijk, met alle kwade instincten en eigenschappen. Omdat Ialdabaoth niet in staat was om de boom van kennis te vernietigen, die zowel in zijn sfeer als in alle andere planeetsferen groeit, en eropuit was om de 'mens' los te maken van zijn spirituele beschermster, verbood hij hem van de vruchten ervan te eten, uit angst dat deze aan de mensheid de mysteries van de (185)
hogere wereld zouden openbaren. Maar Sophia-Achamoth, die de mens die ze had bezield, liefhad en beschermde, zond haar eigen geest, Ophis, in de gedaante van een slang om de mens aan te sporen het zelfzuchtige en onrechtvaardige gebod te overtreden. En 'de mens' werd plotseling in staat de mysteries van schepping te begrijpen.

Ialdabaoth wreekte zich door het eerste mensenpaar te straffen, want de mens had zich door zijn *kennis* al een metgezel verschaft uit zijn spirituele en stoffelijke helft. Hij zette man en vrouw gevangen in een kerker van

[1] King, *The Gnostics and Their Remains*, 2de ed., blz. 97.

stof, in het lichaam dat zijn aard zo onwaardig is, en waarin hij nog steeds is opgesloten. Maar Achamoth bood hem nog bescherming. Ze bracht tussen haar hemelse gebied en 'de mens' een stroom goddelijk licht tot stand, en voorzag hem voortdurend van deze *spirituele* verlichting.

Dan volgen er allegorieën die het begrip dualisme belichamen, of de strijd tussen goed en kwaad, geest en stof, die in elke kosmogonie is te vinden, en waarvan men de bron ook weer in India moet zoeken. De symbolische figuren en hun tegenhangers stellen de helden voor van dit gnostische pantheon, afkomstig uit de alleroudste tijden waarin mythen werden gevormd. Maar in deze personen, Ophis en Ophiomorphos, Sophia en Sophia-Achamoth, Adam-Kadmon en Adam, de planeetgeesten en de goddelijke eonen, kunnen we ook heel gemakkelijk de voorbeelden herkennen van onze bijbelse kopieën – de vermenselijkte aartsvaders. De aartsengelen, engelen, machten en krachten worden onder andere namen alle in de *Veda's* en in het boeddhistische stelsel aangetroffen. Het opperwezen uit de *Avesta*, Zeruana of 'grenzeloze tijd', is het prototype van al deze gnostische en kabbalistische 'diepten', 'kronen', en zelfs van de Chaldeeuwse ain sof. De zes amshaspends, geschapen door middel van het 'woord' van Ormazd, de 'eerstgeborene', worden weerspiegeld in Bythos en zijn emanaties; en de tegenhanger van Ormazd – Ahriman – en zijn daēva's komen ook voor in het samengestelde geheel van Ialdabaoth en zijn zes *stoffelijke*, hoewel niet volkomen slechte, planeetgeesten.

Achamoth wordt gekweld door de kwalen die de mensheid ondanks haar bescherming treffen, en smeekt de hemelse moeder Sophia – haar tegenhanger – de onbekende DIEPTE ertoe te brengen om Christos (de zoon en de emanatie van de 'hemelse maagd') te laten afdalen om de mensheid die ten onder dreigt te gaan te hulp te schieten. Ialdabaoth en zijn zes zonen van stof sluiten de mensheid uit van het goddelijke licht. De mens moet worden gered. Ialdabaoth had al zijn eigen vertegenwoordiger, Johannes de Doper, uit het geslacht van Seth – die door hem wordt beschermd – als profeet naar zijn volk gezonden, maar slechts een klein deel ervan luisterde naar hem, namelijk de nazarenen, de tegenstanders van de joden omdat ze Iurbo-Adonai vereerden.[1] Achamoth had haar zoon, Ialdabaoth, verzekerd
(186) dat de heerschappij van Christos slechts tijdelijk zou zijn, en bracht hem op die manier ertoe de voorloper of voorganger te sturen. Bovendien liet ze hem de geboorte teweegbrengen van de *mens* Jezus uit de Maagd Maria, haar eigen symbool op aarde,

[1] Iurbo en Adonai zijn volgens de ophieten de namen van Iao-Jehovah, een van de emanaties van Ialdabaoth. 'Iurbo wordt door de onvolgroeiden [de joden] Adonai genoemd' (*Codex Nazaraeus*, deel 3, blz. 73).

> want het scheppen van een stoffelijke persoonlijkheid kon alleen het werk zijn van de demiurg, omdat het niet lag op het terrein van een hogere macht. Zodra Jezus was geboren, verbond Christos, de volmaakte, zich met Sophia [wijsheid en spiritualiteit], daalde door de zeven planeetgebieden af, nam in elk daarvan een ermee overeenkomende vorm aan, en verborg zijn ware aard voor de planeetgeesten ervan, terwijl hij de vonken van goddelijk licht die zij in hun essentie hadden, naar zich toe trok. Christos ging dus de *mens* Jezus binnen op het moment van zijn doop in de Jordaan. Vanaf dat moment begon Jezus wonderen te verrichten; vóór die tijd was zijn opdracht hem volkomen onbekend.[1]

Toen Ialdabaoth ontdekte dat Christos een eind maakte aan zijn eigen rijk van de stof, zette hij de joden tegen hem op, en werd Jezus gedood.[2] Aan het kruis verlieten Christos en Sophia zijn lichaam, en keerden naar hun eigen sfeer terug. Het stoffelijk lichaam van de mens Jezus werd aan de aarde toevertrouwd, maar aan hemzelf werd een lichaam gegeven, gemaakt uit *ether* (astrale ziel). 'Vanaf dat moment bestond hij slechts uit *ziel* en *geest*, en daarom herkenden de discipelen hem na de opstanding niet.' In deze spirituele toestand van een *simulacrum* bleef Jezus, nadat hij was opgestaan, nog 18 maanden op aarde. Tijdens dit laatste verblijf ontving hij van Sophia die volmaakte kennis, die ware gnosis, *die hij meedeelde aan die enkele apostelen* die in staat waren haar te ontvangen.

> Vandaaruit stijgt hij op naar de middelste ruimte, en zit aan de rechterhand van Ialdabaoth, maar zonder dat deze hem opmerkt, en verzamelt daar alle zielen die gezuiverd zullen zijn door de kennis van Christus. Wanneer hij uit Ialdabaoths rijk al het spirituele licht heeft verzameld dat zich in de stof bevindt, is de verlossing voltooid, en zal de wereld worden vernietigd. Dat is de betekenis van het weer opgenomen

---

[1] King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 31; 2de ed., blz. 100.

[2] In het *Evangelie van Nicodemus* wordt Ialdabaoth door de vrome anonieme schrijver *Satan* genoemd; duidelijk een van de laatste uitvallen tegen de halfvernietigde vijand. 'Wat mij betreft', zegt Satan, terwijl hij zich tegen de vorst van de hel verontschuldigt, 'ik bracht hem [Jezus] in verzoeking, en zette mijn oude volk, de joden, tegen hem op' (W. Hone, *The Apocryhpal N.T.*, 'Nicodemus', hfst. 15, §9). Van alle voorbeelden van christelijke ondankbaarheid schijnt dit zowat het meest opmerkelijke. De arme joden worden eerst van hun heilige boeken beroofd, en worden dan in een vervalst 'evangelie' beledigd door het zo voor te stellen alsof Satan beweert dat ze zijn 'oude volk' zijn. Indien ze zijn volk waren, en tegelijkertijd 'Gods uitverkoren volk' zijn, dan moet de naam van die God Satan en niet Jehovah luiden. Dit is logisch, maar we betwijfelen of het als een compliment voor 'God, de Heer van Israël' kan worden beschouwd.

worden van al het spirituele licht in het pleroma, of de volheid, waaruit het oorspronkelijk was neergedaald.[1]

(187) Het voorafgaande is ontleend aan de beschrijving die door Theodoretus is gegeven en door King is overgenomen in zijn *Gnostics*, met toevoegingen uit Epiphanius en Irenaeus. Maar eerstgenoemde geeft een heel onvolmaakte versie, gedeeltelijk samengesteld uit de beschrijvingen van Irenaeus en gedeeltelijk uit zijn eigen kennis van de latere ophieten, die zich tegen het einde van de 3de eeuw al met verschillende andere sekten hadden vermengd. Irenaeus verwart hen ook heel vaak, en de werkelijke theogonie van de ophieten wordt door geen van hen juist weergegeven. Met uitzondering van een verandering in de namen, is de hierboven weergegeven theogonie die van alle gnostici, en ook van de nazarenen. Ophis is slechts de opvolger van de Egyptische Chnuphis (Khnemu), de goede slang met een stralende leeuwenkop, en werd vanaf de vroegste oudheid beschouwd als een symbool van wijsheid, of Thoth, de leraar en verlosser van de mensheid, de 'zoon van God'. 'O mensen, leef sober . . . verwerf uw onsterfelijkheid!' roept Hermes Trismegistus, de in drie opzichten grootste, uit. 'Als leraar en gids van de mensheid zal ik u naar de verlossing leiden.'[2] De oudste sektariërs dachten dus dat Ophis, de Agathodaimōn, en Christos dezelfde zijn; de slang was dan het symbool van hemelse wijsheid en eeuwigheid, en in dit geval de tegenhanger van de Egyptische Chnuphis-slang. Deze gnostici, de eerste in ons christelijke tijdperk, hadden de volgende opvatting:

> Nadat de hoogste eon andere eonen uit zich had geëmaneerd, daalde één van hen, een vrouwelijke, *Prunikos* (de begeerte) in de chaos af, waar ze, omdat ze niet eruit kon ontsnappen, midden in de ruimte bleef hangen; ze werd te veel gehinderd door de stof om naar boven terug te keren, en kon niet verder omlaag vallen omdat daar niets was dat met haar aard verwant was. Ze baarde toen haar zoon Ialdabaoth, de God van de joden, die op zijn beurt zeven eonen, of engelen,[3] voortbracht, die de zeven hemelen schiepen.[4]

---

[1] *The Gnostics*, blz. 31; 2de ed., blz. 100.

[2] Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 143.

[3] Dit is het nazareense stelsel; de Spiritus brengt, na zich met Karabtanos (de onstuimige, redeloze *stof*) te hebben verbonden, in de Orcus *zeven sterrengeesten met verkeerde neigingen* voort; 'zeven figuren' die zij baarde 'zonder het te weten' (*Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 179). Justinus de Martelaar neemt duidelijk dit denkbeeld aan, want hij spreekt over 'de heilige profeten, die zeggen dat één en dezelfde *geest* in *zeven* geesten (pneumata) is verdeeld' (*Cohortatio ad Graecos*, 32; vgl. Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. 52). In de *Apocalyps* wordt de Heilige Geest onderverdeeld in '*zeven* geesten onderworpen aan de troon', naar de Perzische mithraïsche manier van indelen.

[4] *The Gnostics*, blz. 31-2; 2de ed., blz. 102.

De christenen geloofden vanaf het begin in deze meerdere hemelen, want we zien dat Paulus het bestaan ervan onderwijst, en spreekt over een mens die 'tot in de *derde* hemel werd weggevoerd' (*2 Cor.* 12:2).

> Voor deze zeven engelen sloot Ialdabaoth alles af wat boven hem was, opdat ze niets zouden weten dat hoger was dan hijzelf.[1] Daarop schiepen ze de mens naar het beeld van hun Vader,[2] maar vooroverge-
> bogen, en over de grond kruipend als een worm. Maar de hemelse moe-
> der, Prunikos, die Ialdabaoth wilde beroven van de macht waarmee ze (188)
> hem ongewild had begiftigd, plantte in de mens een hemelse vonk – de geest. Onmiddellijk ging de mens rechtop staan, steeg in de geest boven de grenzen van de zeven sferen, en verheerlijkte de hoogste Vader – *hij die boven Ialdabaoth staat*. Vandaar dat laatstgenoemde vol afgunst zijn blik richtte op de onderste laag van de stof, en een kracht voortbracht in de vorm van een slang, die zij [de ophieten] zijn zoon noemen. Eva, die hem als zoon van God gehoorzaamde, werd overgehaald om van de boom van kennis te eten.[3]

Het spreekt vanzelf dat de slang uit *Genesis*, die plotseling en zonder enige voorafgaande introductie verschijnt, de tegenhanger moet zijn geweest van de Perzische aarts-devs, van wie het hoofd Ashmog is, de 'tweevoetige leugen-slang'. Indien de slang uit de *Bijbel* van haar ledematen beroofd was geweest vóór ze de vrouw tot zonde probeerde te verleiden, waarom zou God het dan als een straf vermelden dat ze 'op haar buik' moest gaan? Niemand denkt dat ze op de punt van haar staart liep.

Deze onenigheid over de oppermacht van Jehovah tussen de ouderlingen en de kerkvaders aan de ene kant, en de gnostici, de nazarenen en alle sekten die als laatste redmiddel als ketters werden bestempeld, aan de andere kant, duurde tot de tijd van Constantijn, en daarna. Dat de eigenaardige denkbeelden van de gnostici over de *afstamming* van Jehovah, of de juiste plaats die in het christelijk-gnostische pantheon aan de God van de joden moet worden toegewezen, aanvankelijk noch als godslasterlijk noch als ketters werden beschouwd, blijkt duidelijk uit het verschil van mening op dit punt bij bijvoorbeeld Clemens van Alexandrië en Tertullianus. Eerstgenoemde, die Basilides beter schijnt te hebben gekend dan wie dan ook, zag niets ketters of afkeurenswaardigs in de mystieke en transcendente opvattingen van de nieuwe hervormer. De schrijver van *The Gnostics* merkt op:

---

[1] Dit lijkt beslist op de '*jaloerse* God' van de joden.

[2] Het zijn de *elohim* (meervoud) die Adam scheppen, en niet willen dat de mens 'als één van ONS' wordt.

[3] Theodoretus, *Haereticorum fabularum compendium*; King, *The Gnostics*, blz. 32; 2de ed., blz. 102-3.

> In zijn [Clemens'] ogen was Basilides geen ketter, d.w.z. een vernieuwer wat betreft de leringen van de christelijke kerk, maar slechts een theosofische filosoof die probeerde *oude waarheden* in nieuwe vormen uit te drukken, en ze misschien wilde combineren met het nieuwe geloof waarvan hij de waarheid kon erkennen zonder het oude noodzakelijkerwijs te verwerpen; precies zoals het geval is met de geleerde hindoes van onze tijd.[1]

Met Irenaeus en Tertullianus[2] is het anders gesteld. De belangrijkste werken van laatstgenoemde *tegen de ketters,* werden geschreven na zijn afscheiding van de katholieke kerk, toen hij zich rekende tot de vurige volgelingen van Montanus; ze staan vol onjuistheden en bekrompen vooroordelen.[3] Hij overdreef elke gnostische opvatting zozeer dat ze een enorme
(189) dwaasheid werd, en zijn argumenten zijn niet gebaseerd op strikt logische redenering, maar op de blinde koppigheid van een fanatieke sektariër. Bij het bespreken van Basilides – de 'vrome, goddelijke, theosofische filosoof', zoals Clemens van Alexandrië hem zag – roept Tertullianus uit:

> Daarna maakte Basilides, de *ketter*, zich los.[4] Hij beweerde dat er een hoogste God is, Abraxas genaamd, door wie het denkvermogen werd geschapen, dat de Grieken *nous* noemen. Daaruit emaneerde het woord; uit het woord, de voorzienigheid; uit de voorzienigheid, deugd en wijsheid; uit deze twee werden op hun beurt *overheden*, *machten*[5] en *enge-*

---

[1] *The Gnostics and Their Remains*, blz. 78; 2de ed., blz. 258.

[2] Sommigen zijn van mening dat hij bisschop van Rome, anderen van Carthago was.

[3] Zijn polemische werk dat tegen de zogenaamde orthodoxe kerk – de katholieke – is gericht, is ondanks zijn scherpe en gewoonlijk hekelende stijl veel redelijker als men bedenkt dat over de 'Grote Afrikaan' wordt gezegd dat hij uit de roomse kerk is verbannen. Als we St. Hiëronymus willen geloven, hebben alleen de jaloezie en de onverdiende lasteringen van de vroege roomse geestelijkheid Tertullianus gedwongen om de katholieke kerk af te zweren en montanist te worden. Wanneer echter de onbeperkte bewondering en waardering van St. Cyprianus, die Tertullianus 'de meester' noemt, verdiend waren, dan zouden we minder onjuistheden en heidendom in de roomse kerk zien. De uitdrukking van Vincentius van Lerius 'dat elk woord van Tertullianus een uitspraak, en elke uitspraak een overwinning op *een fout* was', schijnt niet erg gelukkig wanneer we denken aan de eerbied die de roomse kerk aan Tertullianus heeft betoond, ondanks zijn gedeeltelijke afvalligheid, en aan de *fouten* die eerstgenoemde volhoudt, en die ze zelfs als *onfeilbare* dogma's aan de wereld heeft opgelegd.

[4] Werden de denkbeelden van de Frygische bisschop Montanus door de roomse kerk niet ook als KETTERIJ beschouwd? Het is opmerkelijk te zien hoe gemakkelijk het Vaticaan het schelden van de ene *ketter* Tertullianus tegen een andere *ketter* Basilides aanmoedigt, wanneer dat schelden toevallig haar eigen doel dient.

[5] Spreekt Paulus zelf niet over '*overheden* en *machten* in de hemelsferen'

len gemaakt; en daaruit een oneindig aantal scheppingen en uitstralingen van engelen. Hij plaatst de god van de joden *als laatste* onder de laagste engelen, en onder degenen die deze wereld maakten, en ontkent dat het God zelf is, en beweert dat het slechts een van de engelen is.[1]

Het zou even nutteloos zijn naar de rechtstreekse apostelen van Christus te verwijzen, en aan te tonen dat ze in hun disputen van mening waren dat Jezus nooit enig verschil maakte tussen zijn 'Vader' en de 'Here God' van Mozes. Want van de *Clementijnse Homilieën*, waarin de grootste bewijsvoeringen over dit onderwerp voorkomen zoals die blijken uit de geschillen die er zouden zijn geweest tussen Petrus en Simon de Magiër, is nu ook bewezen dat ze ten onrechte aan Clemens van Rome zijn toegeschreven. Dit werk moet, indien het door een ebioniet is geschreven – zoals de schrijver van *Supernatural Religion* met enkele andere commentatoren verklaart[2] – óf veel later zijn geschreven dan de tijd van Paulus waarin het meestal wordt gedateerd, óf het geschil over het identiek zijn (190)
van Jehovah en God, de 'Vader van Jezus', moet door latere inlassen zijn verdraaid. Dit geschil is in zijn diepste essentie in strijd met de oudste leringen van de ebionieten. Laatstgenoemden waren, zoals Epiphanius en Theodoretus aantonen, de rechtstreekse volgelingen van de nazareense sekte[3] (de sabeeën), de 'discipelen van Johannes'. Hij zegt ondubbelzinnig dat de ebionieten in de eonen (emanaties) geloofden, en dat de nazarenen *hun leermeesters* waren, en dat 'ieder iets van zijn eigen verdorvenheid op de ander overbracht'. Daarom zouden de ebionieten, die hetzelfde geloofden als de nazarenen, in de *Homilieën* niet zoveel gelegenheid hebben gegeven aan de door Petrus ondersteunde leer. De eerste nazarenen, evenals de latere van wie de opvattingen in de *Codex Nazaraeus* zijn vastgelegd, noemden Jehovah nooit anders dan *Adonai*, *Iurbo*, de God van de onvolgroeiden[4] (de orthodoxe joden).[5] Ze hielden hun geloof en religieuze

(*Efeziërs* 3:10; 1:21), en bekent hij niet dat er veel *goden* en veel *heren* (*kurioi*) zijn? En engelen, machten (*dunameis*) en *overheden*? (Zie *1 Corinthiërs* 8:5, en *Romeinen* 8:38.)

[1] Tertullianus, *Liber de praescriptione haereticorum.*

[2] Baur; Credner; Hilgenfeld; Kirchhofer; Lechler; Nicolas; Reuss, Ritschl; Schwegler; Westcott en Zeller; zie *Supernatural Religion*, deel 2, boek 2, hfst. 5, blz. 2.

[3] Epiphanius, *Panarion*, boek 1, deel 2, Haer. 30:2.

[4] De ophieten, bijvoorbeeld, maakten van Adonai de derde zoon van Ialdabaoth, een kwade geest, en evenals zijn andere vijf broers, een voortdurende vijand en tegenstander van de mens, wiens goddelijke en onsterfelijke geest de mens de middelen verschafte om de rivaal van deze geesten te worden.

[5] *Codex Nazaraeus*, deel 3, blz. 73.

leringen zo geheim dat zelfs Epiphanius, die niet later schrijft dan eind 4de eeuw,[1] zijn onwetendheid over hun werkelijke leer erkent. De bisschop van Salamis zegt:

> Ze hebben de naam Jezus opgegeven, ze noemen zichzelf niet *Iessenen*, ze houden ook niet langer vast aan de naam joden, ze noemen zich ook geen christenen, maar *nazarenen*. . . . Ze belijden de opstanding van de doden . . . maar wat Christus betreft, *kan ik niet zeggen* of ze hem als een *gewoon mens* beschouwen, of belijden dat hij door middel van de *Heilige Geest* uit de Maagd werd geboren, wat de waarheid is.[2]

Terwijl Simon de Magiër in de *Homilieën* redeneert vanuit het standpunt van alle gnostici (onder wie de nazarenen en ebionieten), houdt Petrus zich als een echte apostel van de besnijdenis aan de oude wet, en probeert natuurlijk zijn geloof in de goddelijkheid van Christus één geheel te laten vormen met zijn oude geloof in 'de Here God', de vroegere beschermer van het 'uitverkoren volk'. Omdat de schrijver van *Supernatural Religion* aantoont dat de *Samenvatting*[3] 'een mengsel is van de andere twee, die waarschijnlijk bedoeld was om deze van ketterse leringen te zuiveren',[4] en met een grote meerderheid van critici de *Homilieën* dateert in een tijd niet vóór het einde van de 3de eeuw, kunnen we daaruit concluderen dat ze veel moeten verschillen van hun origineel, als dat al ooit heeft bestaan. Simon de Magiër bewijst door het hele werk heen dat
(191) de demiurg, de architect van de wereld, niet de hoogste godheid is, en hij baseert zijn beweringen op de woorden van Jezus zelf, die herhaaldelijk zegt dat 'niemand de Vader kende'. In de *Homilieën* laat men Petrus met groot vertoon van verontwaardiging de bewering tegenspreken dat de aartsvaders niet waardig werden geacht de Vader te kennen, waartegen Simon weer bezwaar maakt door de woorden van Jezus te citeren, die de 'Heer van hemel en aarde' bedankt omdat hij 'wat voor de wijzen was verborgen, aan kinderen heeft geopenbaard', waardoor hij heel logisch bewijst dat juist volgens deze woorden de aartsvaders de 'Vader' niet konden hebben gekend. Dan beweert Petrus op zijn beurt dat de uitdrukking 'wat voor de wijzen was *verborgen*', enz., betrekking had op de verborgen *mysteries* van de schepping.[5]

---

[1] De bisschop van Salamis stierf in 403 n.Chr.

[2] *Panarion*, boek 1, deel 2, Haer. 39:7.

[3] De *Clementijnse geschriften* zijn samengesteld uit drie delen, namelijk: de *Homilieën* (preken), de *Recognitiones* (erkenningen) en een *Samenvatting*.

[4] *Supernatural Religion*, deel 2, boek 2, hfst. 5, blz. 2.

[5] *Clementijnse Homilieën*, 18:1-15.

Deze redenering van Petrus zou dus, zelfs als ze van de apostel zelf afkomstig was, in plaats van een 'geromantiseerd godsdienstig verhaal' te zijn zoals de schrijver van *Supernatural Religion* haar noemt, helemaal niets bewijzen ten gunste van het identiek zijn van de God van de joden en de 'Vader' van Jezus. Op zijn best zou ze slechts bewijzen dat Petrus altijd 'een apostel van de besnijdenis' was gebleven, een jood, trouw aan zijn oude wet, en een verdediger van het Oude Testament. Dit gesprek bewijst bovendien de zwakte van de zaak die hij verdedigt, want we zien in de apostel iemand die, hoewel hij een heel nauwe band met Jezus had, ons geen enkel rechtstreeks bewijs kan leveren dat hij ooit erover dacht te onderwijzen dat het al-wijze en al-goede Vaderwezen, zoals hij dat verkondigde, de norse, wraakzuchtige donderaar van de berg Sinaï was. Maar de *Homilieën* bewijzen wel opnieuw onze bewering dat er een geheime leer bestond die Jezus heeft verkondigd aan enkelen die waardig werden geacht haar te ontvangen en onder hun hoede te nemen.

> En Petrus zei: 'We herinneren ons dat onze Heer en leraar, als een opdracht aan ons zei: bewaak de mysteriën voor mij en de zonen van mijn huis. Daarom ook gaf hij aan zijn discipelen *in vertrouwelijke kring* uitleg over de *mysteriën van het koninkrijk van de hemel*.'[1]

Indien we bedenken dat een deel van de mysteriën van de 'heidenen' bestond uit de ἀπόρρητα, *aporrheta*, of geheime besprekingen; dat de geheime *logia*, of gesprekken van Jezus, opgenomen in het oorspronkelijke *Evangelie naar Mattheus* – waarvan St. Hiëronymus erkende dat het voor hem 'een moeilijke taak' was dit te verklaren en te interpreteren – van dezelfde aard waren; en indien we verder bedenken dat slechts een kleine groep uitverkorenen werd toegelaten tot sommige van de innerlijke of uiteindelijke mysteriën, en dat ten slotte uit de laatstgenoemden alle uitvoerders van de heilige 'heidense' rituelen werden geselecteerd, dan zullen we deze door Petrus geciteerde uitspraak van Jezus goed begrijpen: 'bewaak *de mysteriën voor mij en de zonen van mijn huis*', d.w.z. van mijn leer. En (192)
indien we het wél begrijpen, dan moeten we aannemen dat deze 'geheime' leer van Jezus – waarvan zelfs de technische uitdrukkingen slechts evenzovele herhalingen zijn van de gnostische en neoplatonische mystieke terminologie – gebaseerd was op dezelfde transcendentale filosofie van de oosterse *gnosis* als alle andere religies van die tijd en van de vroegste oudheid. Dat geen van de latere christelijke sekten, ondanks dat ze zich erop beroemen, de erfgenaam ervan is geweest, blijkt duidelijk uit de tegenstrijdigheden, blunders en het onhandig herstellen van fouten van elke vooraf-

[1] *Op.cit.*, 19:20.

gaande eeuw door de ontdekkingen van de volgende. Deze fouten in een aantal manuscripten die voor echt moeten doorgaan, zijn soms zo belachelijk dat ze duidelijk de sporen vertonen van vrome vervalsingen. Bijvoorbeeld de volkomen onbekendheid van sommige van de grootste kerkvaders met de evangeliën, die ze beweerden te verdedigen. We hebben al gesproken over de beschuldiging van Marcion door Tertullianus en Epiphanius dat hij het aan Lucas toegeschreven evangelie zou hebben verminkt, en iets eruit zou hebben weggelaten waarvan nu is bewezen dat het nooit in dat evangelie heeft gestaan. En ten slotte wordt de door Jezus aangenomen methode om in gelijkenissen te spreken, waarin hij slechts het voorbeeld van zijn sekte volgde, in de *Homilieën*[1] toegeschreven aan een profetie van *Jesaja*! Men laat Petrus zeggen: 'Want Jesaja zei: 'Ik zal in gelijkenissen spreken, en ik zal dingen zeggen die vanaf het ontstaan van de wereld zijn geheimgehouden'.' Deze zin uit *Psalmen* 78:2 die ten onrechte aan Jesaja wordt toegeschreven, wordt niet alleen in de apocriefe *Homilieën* gevonden maar ook in de *Codex Sinaiticus*. In een commentaar op dit feit in *Supernatural Religion* zegt de schrijver dat 'Porphyrius in de 3de eeuw de christenen ermee plaagde dat hun geïnspireerde evangelist ten onrechte een passage uit een *Psalm* aan Jesaja toeschreef, en de kerkvaders in grote verlegenheid bracht'.[2] Eusebius en Hiëronymus probeerden zich uit de moeilijkheid te redden door de fout toe te schrijven aan een 'onwetende klerk', en Hiëronymus ging zelfs zover te beweren dat de naam Jesaja nooit in één van de oude codices bij bovengenoemde zin had gestaan, maar dat in plaats daarvan de naam Asaf werd aangetroffen, en dat '*onwetende* mensen die hadden geschrapt'.[3] Hierover merkt de schrijver opnieuw op dat

> het een feit is dat de versie met 'Asaf' in plaats van 'Jesaja' in geen enkel bestaand manuscript is te vinden; en hoewel 'Jesaja' uit alle behalve enkele weinig bekende codices is *verdwenen*, kan niet worden ontkend dat de naam vroeger in de tekst stond. In de *Codex Sinaiticus*, die waarschijnlijk het oudste nog bestaande manuscript is . . . en die in de 4de eeuw wordt gedateerd, staat in de tekst in het handschrift van de eerste schrijver de profeet *Jesaja*, maar dat is door de tweede schrijver *uitgewist*.[4]

(193) Het geeft te denken dat er in de zogenaamde *Heilige Schrift* geen woord te vinden is dat aantoont dat Jezus door zijn discipelen werkelijk als

[1] *Clementijnse Homilieën*, 18:15.
[2] Deel 2, boek 2, hfst. 5, blz. 11.
[3] Hiëronymus, *Opera*, Bazel, 1565, deel 8, blz. 109; *Supernatural Religion*, *loc. cit.*
[4] *Supernatural Religion*, *loc. cit.*

een God werd beschouwd. Noch vóór noch na zijn dood bewezen ze hem goddelijke eer. Ze stonden tot hem slechts in een relatie van leerling tot 'meester', en spraken hem ook met die term (κύριος) aan, zoals de volgelingen van Pythagoras en Plato vóór hen hun respectieve meesters hadden aangesproken. Welke woorden Jezus, Petrus, Paulus en anderen misschien ook in de mond zijn gelegd, er is van hen niets opgetekend dat erop wijst dat ze hem aanbaden, en ook verklaarde Jezus nooit dat hij en *zijn Vader* identiek waren. Hij beschuldigde de farizeeën van het *stenigen* van hun profeten, niet van godsmoord. Hij noemde zichzelf de zoon van God, maar zorgde ervoor herhaaldelijk te verzekeren dat zij allen kinderen waren van God, die de hemelse Vader was van iedereen. Bij het verkondigen hiervan herhaalde hij slechts een leer die Hermes, Plato en andere filosofen al eeuwen tevoren hadden onderwezen. Wat een vreemde tegenstrijdigheid! Men verlangt van ons dat we Jezus zullen vereren als de ene levende God, en we zien hem onmiddellijk na zijn opstanding tegen Maria Magdalena zeggen: 'Ik ben nog niet opgestegen *naar mijn Vader,* maar ga naar mijn broeders en zusters en zeg tegen hen dat ik opstijg naar *mijn* Vader, die ook *jullie* Vader is, naar *mijn* God, die ook *jullie* God is'! (*Johannes* 20:17).

Lijkt het erop dat hij zich met zijn Vader vereenzelvigt? '*Mijn* Vader en *jullie* Vader, *mijn* God en *jullie* God', betekent dat het zijn wens is om als volmaakt gelijk aan zijn broeders en zusters te worden beschouwd – meer niet. Theodoretus schrijft:

> De ketters zijn het met ons eens over het begin van alle dingen. . . . Maar ze zeggen dat er niet één Christus (God) is, maar één boven, en één beneden. En deze laatste *woonde vroeger in velen*; maar over *Jezus* zeggen ze de ene keer dat hij *van* God komt, een andere keer noemen ze hem een GEEST.'[1]

Deze geest is de Christos, de *boodschapper* van het leven, die soms de engel *Gabriël* wordt genoemd (in het Hebreeuws: de machtige van God), en die bij de gnostici de plaats innam van de logos, terwijl de Heilige Geest werd beschouwd als het *Leven*.[2] Bij de sekte van de nazarenen werd de Spiritus, of Heilige Geest, echter minder eer bewezen. Terwijl bijna alle gnostische sekten deze beschouwden als een vrouwelijke macht, ongeacht of ze die Binah, בינה, Sophia, of het Goddelijke Intellect noemden, was hij bij de sekte van de nazarenen de vrouwelijke *Spiritus*, het astrale licht, de voortbrengster van alle *stoffelijke* dingen, de chaos in zijn slechte aspect, *troebel* gemaakt door de demiurg. Bij de schepping van de mens 'was er

[1] Theodoretus, *Haereticorum fabularum compendium*, 2:7.
[2] Zie Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 1:12:4.

licht aan de kant van de VADER, en was er licht [stoffelijk licht] aan de kant van de MOEDER. En dit is de *tweevoudige* mens', zegt de *Zohar*.[1] 'Op die dag [de laatste] zullen de zeven sterrengeesten met slechte neigingen, en ook de zonen van de mens die de *Spiritus* hebben beleden, de Messias [de valse], de God en de MOEDER van de SPIRITUS ten onder gaan.'[2]

(194) Jezus zette door tekenen en wonderen kracht bij aan zijn leringen, en lichtte ze aan de hand daarvan toe; en indien we de beweringen die over hem worden gedaan door mensen die een godheid van hem maken, terzijde schuiven, dan deed hij slechts wat andere kabbalisten ook hebben gedaan; *alleen zij* deden dit in een tijd toen de bronnen van profetie gedurende twee eeuwen volkomen waren opgedroogd, en het niet meer voorkomen van openbare 'wonderen' had geleid tot scepsis bij de sekte van de ongelovige sadduceeën. In zijn beschrijving van de 'ketterijen' van die tijd klaagt Theodoretus – die geen idee heeft van de verborgen betekenis van het woord christos, de *gezalfde* boodschapper – dat de gnostici beweren *dat deze boodschapper of afgezant van tijd tot tijd zijn lichaam wisselt, 'en andere lichamen binnengaat, en zich telkens in een andere vorm manifesteert*. En deze [de overschaduwde profeten] maken bij het belijden van hun beginselen gebruik van bezweringen en aanroepingen van verschillende demonen en van de doop. . . . Ze maken gebruik van astrologie, magie en onjuiste wiskunde' (?) zegt hij.[3]

Deze 'onjuiste wiskunde', waarover de vrome schrijver klaagt, leidde later tot de herontdekking van het heliocentrische stelsel, hoe onjuist het ook nu nog kan zijn, en hoezeer vergeten sinds de tijd van een andere 'magiër' die het onderwees, namelijk Pythagoras. Jezus' genezingen en andere wonderen die hij aan zijn volgelingen vertoonde, bewijzen dat ze in hun dagelijkse omgang met hem, van dag tot dag, en in de vertrouwelijke omgang van een nauwe vriendschap, de theorie en de praktijk van de nieuwe ethiek leerden. Hun vertrouwen werd, evenals dat van alle neofieten, geleidelijk sterker, naarmate hun kennis groeide. We moeten bedenken dat Josephus, die ongetwijfeld goed op de hoogte van het onderwerp moet zijn geweest, de kunst om duivels uit te bannen 'een wetenschap' noemt. Dit groeien van het vertrouwen blijkt duidelijk bij Petrus, die, terwijl hij eerst te weinig vertrouwen had om vanuit de boot over het water naar zijn meester te lopen, ten slotte zo'n bekwaam wonderdoener werd dat Simon Magus hem geld zou hebben geboden om van hem het geheim van de manier om te genezen en andere wonderen te leren. En Philippus blijkt een

[1] *Auszüge aus dem Buche Sohar*, Berlijn, 1857, blz. 15.
[2] *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 147-9.
[3] Theodoretus, *Haereticorum fabularum compendium*, 2:7.

even goede luchtwandelaar te zijn geworden als Abaris uit de tijd van Pythagoras, maar minder bekwaam dan Simon Magus.

Noch in de *Homilieën* noch in enig ander vroeg werk van de apostelen staat iets wat erop wijst dat een van de vrienden en volgelingen van Jezus hem als iets anders dan een profeet beschouwde. Deze gedachte is even duidelijk vastgelegd in de *Clementijnse geschriften*. Afgezien van het feit dat er te veel ruimte aan Petrus is gegeven om het identiek zijn van de God van Mozes en de Vader van Jezus vast te stellen, is het hele werk aan het monotheïsme gewijd. De schrijver schijnt even fel te zijn tegen het polytheïsme als tegen de bewering over de goddelijkheid van Christus.[1] Hij schijnt volkomen onbekend te zijn met de logos, en zijn beschouwingen (195) beperken zich tot sophia, de gnostische wijsheid. Er is geen spoor in te vinden van een hypostatische drie-eenheid, maar bij Jezus wordt dezelfde overschaduwing van gnostische wijsheid (christos en sophia) aangenomen als bij Adam, Henoch, Noach, Abraham, Izaäk, Jacob en Mozes.[2] Deze personen worden alle op hetzelfde niveau geplaatst, en 'echte profeten', en de zeven zuilen van de wereld, genoemd. Meer dan dat, Petrus ontkent krachtig de val van Adam; en bij hem stort de leer van de verzoening, zoals die door de christelijke theologie wordt onderwezen, geheel ineen, *want hij bestrijdt haar als godslastering*.[3] Petrus' theorie over zonde is die van de joodse kabbalisten, en is zelfs in zekere zin platonisch. Adam bedreef niet alleen nooit zonde, maar 'als een ware profeet, bezeten door de geest van God, die later in Jezus was, *kon* hij niet zondigen'.[4] Kortom, het hele werk toont aan dat de schrijver gelooft in de kabbalistische leer van de permutatie. De kabbala onderwijst de leer van de transmigratie van de geest.[5] 'Mozes is de *revolutio* van Seth en Abel.'[6]

'Zeg mij wie de wedergeboorte (de *revolutio*) teweegbrengt?' wordt de wijze Hermes gevraagd. 'Gods zoon, de *enige mens*, door de wil van God', is het antwoord van de 'heiden'.[7]

'Gods zoon' is de onsterfelijke geest die men aan ieder mens toekent. Deze goddelijke entiteit is de '*enige mens*', want het omhulsel dat onze ziel bevat, en de ziel zelf, zijn slechts halve entiteiten, en wanneer de geest niet

---

[1] *Clementijnse Homilieën*, 2:12; 3:57, 59; 10:19; 16:15ev; Schliemann, *Die Clementinen*, blz. 130, 134, 144ev; vgl. *Supernatural Religion*, deel 2, blz. 347.

[2] *Clementijnse Homilieën*, 2:16-28; 3:20ev.

[3] *Op.cit*., 3:20-1.

[4] A. Schliemann, *Die Clementinen*, blz. 130, 176ev; vgl. *Supernatural Religion*, deel 2, blz. 342.

[5] Later zullen we deze leer bespreken.

[6] Rosenroth, *Kabbala denudata*, deel 2, blz. 155.

[7] L. Ménard, *Hermès Trismégiste*, 1910, blz. 89-90.

zowel het lichaam als de astrale ziel overschaduwt, zijn die twee slechts een dierlijke *duade*. Er is een drie-eenheid voor nodig om de volledige 'mens' te vormen, en hem onsterfelijk te laten blijven bij elke 'wedergeboorte' of *revolutio* door de elkaar opvolgende en steeds hoger gelegen sferen heen, waarvan elke hem dichter brengt bij het schitterende rijk van het eeuwige en *absolute* licht.

'Gods EERSTGEBORENE, die de 'heilige sluier' is, het 'licht van de lichten'; hij is het die de *revolutio* van de afgevaardigde regelt, want hij is de *eerste macht*', zegt de kabbalist.[1]

'Het is goed om de *pneuma* [geest] en de *dunamis* [macht], die van de God komt, als niets anders te beschouwen dan de *logos*, die *ook* [?] de eerstgeborene is voor de God', redeneert een christen.[2]

'Engelen en machten zijn in de hemel!' zegt Justinus,[3] en onthult daarmee een zuiver kabbalistische leer. De christenen namen haar over uit de
(196) *Zohar* en van de ketterse sekten, en als Jezus deze zaken noemt, dan heeft hij die leer niet in de officiële synagogen gehoord maar rechtstreeks aan de kabbalistische leringen ontleend. In de boeken van Mozes wordt er heel weinig over gezegd, en Mozes, die rechtstreeks in contact stond met de 'Here God', houdt zich weinig ermee bezig. De leer was geheim, en werd door de orthodoxe synagoge als ketters beschouwd. Josephus noemt de essenen ketters en zegt: 'Zij die tot de kring van de essenen werden toegelaten, moeten zweren hun leringen aan niemand op een andere manier mee te delen *dan zoals zij ze zelf hebben ontvangen*, en ook om de *tot hun sekte behorende* boeken alsmede de *namen van de engelen* te beschermen.'[4] De sadduceeën geloofden niet in engelen, evenmin als de niet-ingewijde heidenen die hun Olympus beperkten tot goden en halfgoden, of 'geesten'. Alleen de kabbalisten en theürgen houden sinds onheuglijke tijden aan die leer vast, en hetzelfde geldt daarom voor Plato, en na hem Philo Judaeus, gevolgd eerst door de gnostici, en later door de christenen.

Ook al heeft Josephus nooit de beruchte inlassing over Jezus geschreven die door Eusebius is bedacht, toch heeft hij anderzijds in zijn beschrijving van de essenen alle belangrijke kenmerken gegeven die ons bij de nazarenen opvallen. Voor het gebed zochten ze een plek op om zich terug te trekken.[5]

---

[1] Kleuker, *Über die Natur und Urspung der Emanationslehre bei den Kabbalisten*, Riga, 1786, blz. 10-11.

[2] Justinus de Martelaar, *Eerste apologie*, 33.

[3] *Dialoog met Trypho*, 128.

[4] Josephus, *De joodse oorlog*, 2:8:7.

[5] *Op.cit*., 2:8; Philo Judaeus, *De vita contemplativa* en *Quod omnis probus liber*, §12; *Fragm.* in Eusebius, *Praeparatio evangelica*, 8;8; Munk, *Palestine*, blz. 35,

'Maar als jullie bidden, trek je dan in je binnenkamer terug . . . en bid tot je Vader, die in het verborgene is' (*Mattheus* 6:6). 'Alles, wat door hen [de essenen] wordt gezegd, heeft meer kracht dan een eed. Van zweren hebben ze een afkeer.'[1] 'Maar ik zeg jullie dat je helemaal niet moet zweren . . . laat jullie ja, ja zijn, en jullie nee, nee' (*Mattheus* 5:34-37).

Evenals de essenen en de Therapeuten geloofden de nazarenen meer in hun eigen interpretaties van de 'verborgen betekenis' van de oudere geschriften dan in de latere wetten van Mozes. Zoals we al eerder hebben aangetoond, voelde Jezus maar weinig eerbied voor de geboden van zijn voorganger, met wie Irenaeus hem zo graag in verband brengt.

De essenen 'treden de huizen binnen van *mensen die ze nooit eerder hebben gezien*, alsof het hun goede vrienden waren'.[2] Dit was ontegenzeglijk de gewoonte van Jezus en zijn discipelen.

Epiphanius, die de 'ketterij' van de ebionieten op één lijn plaatst met die van de nazarenen, merkt ook op dat de nazaraioi direct volgen op de cerinthiërs,[3] tegen wie Irenaeus zozeer tekeerging.[4]

Munk beweert in zijn boek over Palestina dat er 4000 essenen in de (197)
woestijn woonden, dat ze hun mystieke boeken hadden, en de toekomst voorspelden.[5] De nabateeërs hingen met werkelijk heel kleine verschillen hetzelfde geloof aan als de nazarenen en de sabeeën, en allen vereerden Johannes de Doper meer dan zijn opvolger Jezus. De Perzische yezidi zeggen dat ze oorspronkelijk vanuit Basra naar Syrië zijn gekomen. Ze kennen de doop, en geloven in zeven aartsengelen, hoewel ze tegelijkertijd Satan vereren. Hun profeet Yezid, die lang vóór Mohammed leefde,[6] leerde dat God een boodschapper zal zenden, en dat deze aan hem een boek zou openbaren dat reeds sinds alle eeuwigheid in de hemel is geschreven.[7] De nabateeërs bewoonden de Libanon, evenals hun nakomelingen tot op

525, enz. Eusebius maakt melding van hun *semneion*, waar ze de mysteriën opvoerden van een leven in afzondering (*Kerkgeschiedenis*, boek 2, hfst. 17).

[1] Josephus, *De joodse oorlog*, 2:8:6.

[2] *Op.cit.*, 2:8:4.

[3] *Panarion*, boek 1, deel 2, Haer. 29:1, 30:1.

[4] Cerinthus is dezelfde gnosticus – een tijdgenoot van Johannes de Evangelist – over wie Irenaeus de volgende anekdote heeft bedacht: 'Er zijn er, die hem [Polycarpus] hoorden zeggen dat Johannes, de discipel van de Heer, toen hij in Efeze ging baden en daar Cerinthus opmerkte, uit het badhuis rende . . . en luid riep: 'Laat ons vluchten, opdat het badhuis niet zal instorten, omdat Cerinthus, de vijand van de waarheid, zich daarin bevindt' (Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 3:3:4).

[5] Munk, *Palestine*, blz. 517, 525; Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. xv.

[6] A.F. von Haxthausen, *Transcaucasia*, 1854, blz. 229.

[7] Shahrastānī, geciteerd door dr. D. Chwolsohn, *Die Ssabier und der Ssabismus*, deel 2, blz. 625.

de huidige dag, en hun religie was van oorsprong zuiver kabbalistisch. Maimonides spreekt over hen alsof hij hen vereenzelvigde met de sabeeën.

> Ik zal u de geschriften noemen . . . over het geloof en de instellingen van de sabeeën. Het beroemdste is het boek *De landbouw van de nabateeërs* dat is vertaald door Ibn Wahshiyya. Dit boek staat vol heidense onzin. . . . Het spreekt over het vervaardigen van TALISMANS, het tot zich trekken van de krachten van de GEESTEN, over MAGIE, DEMONEN, en lijkeneetende geesten die zich in de woestijn ophouden.[1]

Er leven overleveringen voort onder de volkeren die verspreid wonen *aan de overkant* van de Jordaan, en ook vele onder de afstammelingen van de samaritanen in Damascus, Gaza en in Nablus (het Shechem van de oudheid). Veel van deze volkeren hebben, ondanks de vervolgingen van 18 eeuwen, het geloof van hun voorouders in zijn oorspronkelijke eenvoud bewaard. Daar moeten we de op *historische* waarheden gebaseerde overleveringen zoeken, hoe misvormd ze door overdrijving en onnauwkeurigheid misschien ook zijn, en ze vergelijken met de religieuze legenden van de kerkvaders, die ze openbaring noemen. Eusebius zegt dat de kleine christengemeenschap – waarvan vele, zo niet alle, leden Jezus en zijn apostelen persoonlijk kenden – vóór het beleg van Jeruzalem haar toevlucht zocht in het stadje Pella, aan de overkant van de Jordaan.[2] Deze eenvoudige mensen, die eeuwenlang van de rest van de wereld waren afgezonderd, moeten hun overleveringen ongetwijfeld zuiverder hebben bewaard dan enig ander volk! De *zuiverste* wateren van het christendom, om niet van de bron ervan te spreken, moeten we in Palestina zoeken. De eerste christenen – ongeacht of ze ebionieten, nazarenen, gnostici of iets
(198) anders waren – verenigden zich na de dood van Jezus enige tijd. Ze hadden in die periode geen christelijke dogma's, en hun christendom was gebaseerd op het geloof dat Jezus een profeet was; dit geloof varieerde van hen die in hem niets anders zagen dan een 'rechtvaardig mens',[3] tot hen die hem beschouwden als een heilige, geïnspireerde profeet, een voertuig dat door Christos en Sophia werd gebruikt om zich daarin te manifesteren. Al deze mensen verenigden zich in hun verzet tegen de synagoge en de tirannieke letterknechterij van de farizeeën, tot de oorspronkelijke groep zich in twee afzonderlijke takken splitste die we de christelijke kabbalisten van de joodse tannaim-school, en de christelijke kabbalisten van de

---

[1] Maimonides, *Moreh Nebūkhīm*, geciteerd in Chwolsohn, *Op.cit.*, blz. 458.

[2] *Kerkgeschiedenis*, 3:5.

[3] 'U heeft de rechtvaardige veroordeeld en vermoord', zegt Jacobus in zijn brief aan de twaalf stammen (5:6).

platonische gnosis[1] kunnen noemen. Eerstgenoemden werden vertegenwoordigd door de groep die bestond uit de volgelingen van Petrus, en Johannes, de schrijver van de *Openbaring*; laatstgenoemden hoorden tot het christendom van Paulus, en versmolten aan het einde van de 2de eeuw met de platonische filosofie, en namen nog later de gnostische sekten in zich op, van wie de symbolen en de verkeerd begrepen mystiek de roomse kerk overstroomden.

Welke christen is er bij deze wirwar van tegenstrijdigheden zeker van dat hij werkelijk het christelijke geloof belijdt? In het oude Syrische *Evangelie naar Lucas* (3:22) wordt over de Heilige Geest gezegd dat hij neerdaalde in de gedaante van een duif. 'Jesua, vol van de Heilige Geest, keerde terug van de Jordaan, en werd door de geest de woestijn in geleid.'[2] En Dunlap zegt:

> De moeilijkheid was dat de evangeliën verklaarden dat Johannes de Doper de geest (de kracht van God) op Jezus zag neerdalen, nadat hij volwassen was geworden; en indien de geest pas toen op hem neerdaalde, was er enige reden voor de opvatting van de ebionieten en nazarenen, die de aanwezigheid daarvan vóór die tijd ontkenden, en hem de eigenschappen van de logos ontzegden. De gnostici daarentegen hadden bezwaar tegen het vlees, maar erkenden dat hij de logos was.[3]

De *Apocalyps* van Johannes en de verklaringen van oprechte christelijke bisschoppen, zoals Synesius, die tot het laatst toe trouw bleven aan de platonische leringen, doen ons denken dat het het wijste en veiligste is om vast te houden aan dat oprechte oorspronkelijke geloof waardoor bovengenoemde bisschop schijnt te zijn gedreven. Deze beste, oprechtste en ongelukkigste van de christenen roept, als hij zich tot de 'Onbekende' richt, uit: 'O, Vader van de werelden . . . Vader van de eonen . . . *Maker van de goden*, wie het goed is om te prijzen!'[4] Maar Synesius had Hypatia als lerares, en daarom zien we hem in alle oprechtheid zijn opvattingen en geloof belijden. 'Het gewone volk heeft niets liever dan dat het wordt (199)
bedrogen. . . . Wat mijzelf betreft: *ik zal daarom voor mijzelf altijd een filosoof zijn*, maar voor het volk *moet ik een priester zijn*.'[5]

[1] Porphyrius maakt onderscheid tussen wat hij 'de *oude* of *oosterse* filosofie' noemt, en het eigenlijke Griekse stelsel, dat van de neoplatonisten. King zegt dat al deze religies en stelsels takken zijn van één oude gemeenschappelijke religie, de Aziatische of boeddhistische religie (*The Gnostics and Their Remains*, 1ste ed., blz. 1).

[2] Oud Syrisch, *Lucas* 4:1, Tremellius.

[3] *Sōd, the Son of the Man*, blz. 23.

[4] *Hymne 3*. Vgl. H. Druon, *Oevres de Synésius*, Parijs, 1878.

[5] Brief aan zijn broer, 409 n.Chr.

> 'Heilig is God de Vader van al wat bestaat, heilig is God, van wie de wijsheid door zijn eigen vermogens tot stand komt! . . . Heilig bent u, die door het woord alles heeft geschapen! Daarom geloof ik in u, en getuig van u, en ga ik het LEVEN en het LICHT binnen.'[1]

Aldus spreekt Hermes Trismegistus, de heidense theoloog. Welke christelijke bisschop had het beter kunnen zeggen?

De duidelijke inconsistentie van de vier evangeliën als geheel, verhindert niet dat elk verhaal in het Nieuwe Testament – hoezeer het misschien ook is misvormd – een basis van waarheid bevat. Daaraan zijn op sluwe wijze details toegevoegd, om in de latere behoeften van de kerk te voorzien. Zo zijn ze, gedeeltelijk gesteund door indirect bewijs, maar nog meer door blind geloof, in de loop van de tijd geloofsartikelen geworden. Zelfs de fictieve afslachting van de 'onschuldige kinderen' door koning Herodes heeft symbolisch een zekere basis. Los van het nu ontdekte feit dat het hele verhaal van zo'n afslachting van onschuldige kinderen in haar geheel is overgenomen uit het *Bhāgavata-Purāṇa* en uit brahmaanse overleveringen van de hindoes, heeft de legende bovendien allegorisch betrekking op een historisch feit. Koning Herodes is het evenbeeld van Kansa, de tiran van Mathurā, Krishṇa's oom van moederszijde, aan wie astrologen voorspelden dat een zoon van zijn nicht *Devakī* hem zijn troon zou ontnemen. Daarom beveelt hij om het kind van het mannelijke geslacht dat bij haar wordt geboren, te doden; maar Krishṇa ontsnapt aan zijn woede door de bescherming van Mahādeva (de grote god), die het kind naar een andere stad laat brengen, buiten Kansa's bereik. Kansa laat daarop alle pasgeboren kinderen van het mannelijke geslacht in zijn rijk doden, om zeker ervan te zijn dat hij de juiste jongen doodt die hij niet in zijn moordzuchtige handen heeft kunnen krijgen. Krishṇa wordt ook aanbeden door de gopa's (schaapherders) van het land.

Hoewel deze oude Indiase legende verdacht veel overeenstemming vertoont met het meer moderne bijbelse verhaal, schrijven Gaffarel en anderen de oorsprong van dit laatste toe aan de vervolgingen van kabbalisten en *wijzen* die tijdens de regering van Herodes niet strikt orthodox waren gebleven. Laatstgenoemden kregen, evenals de profeten, op grond van hun heiligheid als bijnamen de 'onschuldigen' en de 'kinderen'. Evenals bij sommige graden van de moderne vrijmetselarij, drukten de adepten hun graad van inwijding uit in een *symbolische* leeftijd. Zo wordt Saul, die, toen hij tot koning werd gekozen, 'een uitstekend en voortreffelijk man' was en 'van zijn schouders opwaarts hoger was dan al het volk', in

[1] L. Ménard, *Hermès Trismégiste*, 1910, blz. 14-5.

katholieke versies beschreven als 'een kind van *één jaar*, toen hij begon te regeren', wat letterlijk opgevat duidelijk onzin is. Maar in *1 Samuel* 10 (200) wordt zijn zalving door Samuel en zijn inwijding beschreven; in vers 6 gebruikt Samuel deze betekenisvolle woorden: 'Dan zult u worden gegrepen door de geest van de Heer en ook in vervoering raken, en u zult *een ander mens worden.*' De hierboven geciteerde zin wordt op die manier duidelijk; hij had één graad van inwijding doorgemaakt, en werd symbolisch beschreven als 'een kind van één jaar'. De katholieke *Bijbel* waaruit de tekst is geciteerd, zegt in een noot heerlijk oprecht: 'Dit is heel moeilijk te verklaren' (namelijk dat Saul een kind van één jaar was). Maar zonder zich door enige moeilijkheid uit het veld te laten slaan, waagt de uitgever het toch een verklaring ervan te geven en voegt eraan toe: '*Een kind van één jaar*, dat wil zeggen: *hij was goedaardig en als een onschuldig kind.*' Een even ingenieuze als vrome verklaring, die, al bereikt ze niets goeds, zeker geen kwaad kan.[1]

Indien de verklaring van de kabbalisten wordt verworpen, wordt het hele onderwerp een warboel; erger nog, het wordt een rechtstreeks plagiaat uit de hindoelegende. Alle commentatoren zijn het erover eens dat een

[1] De juiste interpretatie van de bijbelse beeldspraak maakt de katholieke geestelijkheid zo boos op de protestanten, die de *Bijbel* vrijelijk onderzoeken. Hoe vijandig dit gevoel is geworden, kunnen we opmaken uit de volgende woorden van Eerw. pater Parker van Hyde Park, New York, die in een in de katholieke kerk van St. Theresa op 10 december 1876 gehouden toespraak zei: 'Aan wie dankt de protestantse kerk het bezit van de *Bijbel*, *die ze ieder onwetend mens en kind in handen wil geven*? Aan monniken die hem vóór het bestaan van de boekdrukkunst ijverig hebben overgeschreven. Het protestantisme heeft tweedracht in de kerk, opstanden en rellen in de staat, en instabiliteit in het maatschappelijk leven gebracht, en zal niet tevreden zijn vóór het het gezag van de *Bijbel* heeft omvergeworpen! De protestanten moeten toegeven dat de roomse kerk meer heeft gedaan om het christendom te verspreiden en afgoderij uit te roeien dan al hun sekten. Van de ene kansel wordt er gezegd dat er geen hel is, en van een andere dat er een onmiddellijke, door niets verzachte verdoemenis bestaat. De één zegt dat Jezus Christus slechts een mens was; een ander dat men met zijn hele lichaam onder water moet worden gedompeld om te worden gedoopt, en weigert de toepassing van deze rituelen op kleine kinderen. De meesten van hen hebben geen voorgeschreven vorm van eredienst, geen gewijde gewaden, en hun leringen zijn even onbepaald als hun dienst informeel is. De stichter van het protestantisme, Maarten Luther, was de slechtste man van Europa. De komst van de reformatie was het startsein voor burgeroorlog, en vanaf die tijd tot nu toe heeft de wereld in een onrustige toestand verkeerd, maakt ze zich zorgen om de regeringen, terwijl ze dagelijks sceptischer werd. Het is duidelijk dat het protestantisme uiteindelijk leidt tot niets minder dan de vernietiging van alle eerbied voor de *Bijbel*, en tot de ontwrichting van regering en maatschappij.' Dat is duidelijke taal. De protestanten zouden hem gemakkelijk van repliek kunnen dienen.

letterlijke afslachting van jonge kinderen nergens in de geschiedenis wordt genoemd; en bovendien dat een dergelijke gebeurtenis zo'n bloedige bladzijde in de Romeinse annalen zou hebben gevormd dat het verhaal ervan door elke schrijver uit die tijd levend zou zijn gehouden. Herodes was zelf onderworpen aan de Romeinse wet, en als straf voor zo'n onmenselijke misdaad had hij het ongetwijfeld met de dood moeten bekopen. Terwijl we enerzijds in de geschiedenis niet het geringste spoor van die fabel aan-
(201) treffen, vinden we anderzijds in de officiële aanklachten van de synagoge overvloedig bewijs voor de vervolging van de ingewijden. Ook de talmud bevestigt dit.

De joodse versie van de geboorte van Jezus wordt in de *Sefer Toledoth Yeshu* gegeven in de volgende woorden:

> Toen Maria moeder was geworden van een zoon, Jehoshuah genaamd, en de jongen groter werd, vertrouwde ze hem toe aan de zorg van rabbi Elchanan, en het kind ging vooruit in kennis, want hij was begiftigd met geest en verstand. Rabbi Jehoshuah, de zoon van Perachiah, zette na Elchanan de opvoeding van Jehoshuah (Jezus) voort, en *wijdde* hem *in* in de *geheime* kennis, maar toen koning Janneus bevel had gegeven alle ingewijden om te brengen, vluchtte Jehoshuah ben Perachiah naar Alexandrië, in Egypte, en nam de jongen met zich mee.

Toen ze in Alexandrië waren, zo gaat het verhaal verder, werden ze ontvangen in het huis van een rijke geleerde dame (de verpersoonlijking van Egypte). De jonge Jezus vond haar mooi, ondanks '*een gebrek aan haar ogen*', en zei dit tegen zijn meester. Toen deze dit hoorde, werd hij zo boos dat zijn leerling in het land van de slavernij iets goeds vond dat 'hij de jongeman vervloekte en uit zijn tegenwoordigheid verdreef'. Dan volgt een reeks in allegorische taal weergegeven avonturen, die bewijzen dat Jezus zijn inwijding in de joodse kabbala aanvulde met de geheime wijsheid van Egypte. Toen de vervolging ophield, keerden ze beiden terug naar Judea.[1]

Er zouden volgens de geleerde schrijver van *Tela Ignea Satanae* (de vurige pijlen van Satan) tegen Jezus twee werkelijke grieven bestaan: ten eerste dat hij de grote mysteriën van hun tempel had ontdekt doordat hij in Egypte was ingewijd, en ten tweede dat hij ze had ontheiligd door ze bekend te maken aan het grote publiek, dat ze verkeerd begreep en verminkte. Deze grieven staan in de *Toledoth Yeshu* als volgt:[2]

---

[1] *Babylonische Talmud, Mishnah Sanhedrin*, hfst. 11, fol. 107b, en *Mishnah Sotah*, hfst. 9, fol. 47; zie ook Éliphas Lévi, *La science des esprits*.

[2] Dit fragment is door Éliphas Lévi in zijn *La science des esprits* uit het oorspronkelijke Hebreeuws vertaald.

> Er bevindt zich in het heiligdom van de levende God een rechthoekige steen, waarop de heilige letters zijn uitgehouwen die gezamenlijk de verklaring geven van de eigenschappen en krachten van de onuitsprekelijke naam. Deze verklaring is de geheime sleutel van alle occulte wetenschappen en krachten in de natuur. Het is wat de Hebreeën de *shem ha-meforash* noemen. Deze steen wordt bewaakt door twee gouden leeuwen, die brullen zodra men deze nadert.[1] Men verloor de poorten van de tempel nooit uit het oog, en de deur van het heiligdom ging maar één (202)
> keer per jaar open om alleen de hogepriester binnen te laten. Maar Jezus, die in Egypte bij de inwijding de 'grote geheimen' had geleerd, smeedde voor zichzelf onzichtbare sleutels en kon daardoor ongezien tot in het heiligdom doordringen. Hij kopieerde de letters op de rechthoekige steen, en verborg ze in zijn dij;[2] daarna verliet hij de tempel, ging naar het buitenland, en bracht de mensen door zijn wonderen in verbazing. De doden verrezen op zijn bevel, de melaatsen en de bezetenen werden genezen. Hij dwong de stenen die eeuwenlang op de bodem van de zee begraven hadden gelegen naar de oppervlakte te komen tot ze een berg vormden, waarna hij vanaf de top daarvan begon te preken.

De *Sefer Toledoth* beweert verder dat Jezus, *niet in staat* om de rechthoekige steen van het heiligdom *te verplaatsen*, er een van klei maakte, die hij aan de volkeren toonde en voor de echte rechthoekige steen van Israël liet doorgaan.

Deze beeldspraak is, evenals de andere in zulke boeken, '*inwendig en uitwendig*' geschreven; ze heeft haar geheime betekenis en moet op twee manieren worden gelezen. De kabbalistische boeken verklaren de mystieke betekenis ervan. Dezelfde talmudist zegt verder in hoofdzaak het volgende: Jezus werd in de gevangenis geworpen,[3] en daar 40 dagen gevangen gehouden; vervolgens als oproerkraaier gegeseld; vervolgens als godslasteraar in Lud gestenigd; en ten slotte liet men hem sterven aan een kruis. Lévi verklaart:

> Dit alles gebeurde omdat hij aan het volk de waarheden openbaarde die zij [de farizeeën] voor eigen gebruik wilden verbergen. Hij had de

---

[1] Zij die iets van de rituelen van de Hebreeën weten zullen in deze leeuwen de reusachtige gestalten van de cherubijnen herkennen, van wie de symbolische monsterlijkheid erop was berekend om niet-ingewijden bang te maken en op de vlucht te jagen.

[2] Arnobius vertelt over Jezus hetzelfde verhaal, en vermeldt hoe hij ervan werd beschuldigd het heiligdom te hebben beroofd van de geheime namen van de heilige, en dat hij door zijn kennis daarvan alle wonderen verrichtte (*Adversus gentes*, hfst. 1, §43).

[3] Dit is een vertaling van Éliphas Lévi.

occulte theologie van Israël begrepen, had haar vergeleken met de wijsheid van Egypte en daardoor de reden gevonden voor een universele religieuze synthese.[1]

Hoe voorzichtig men ook moet zijn bij het aannemen van iets over Jezus uit joodse bronnen, toch moet men erkennen dat ze in sommige zaken (wanneer hun rechtstreekse belangen bij het meedelen van feiten geen rol spelen) in hun mededelingen nauwkeuriger zijn dan onze goede maar al te afgunstige kerkvaders. Eén ding staat vast: Jacobus, de 'broeder van de Heer' zwijgt over de *opstanding*. Hij noemt Jezus nergens 'zoon van God', en zelfs niet Christus-God. Als hij over Jezus spreekt, noemt hij hem slechts één keer de 'Heer van de heerlijkheid', maar dat doen de nazarenen ook als ze over hun profeet *Iohanan bar Zachariah*, of Johannes, de zoon van Zacharia (Johannes de Doper) schrijven. Hun geliefde omschrijvingen van hun profeet zijn dezelfde als die door Jacobus worden gebruikt wanneer hij over Jezus spreekt. Een mens 'van het zaad van een mens', 'boodschapper van het leven', van licht, 'mijn Heer, de apostel', 'koning voortgekomen uit het licht', enz. 'Heb niet het geloof van onze *Here* JEZUS
(203) Christus, *de Heer van de heerlijkheid*', enz., zegt Jacobus in zijn brief (2:1), waarbij hij Christus vermoedelijk aanspreekt als GOD. 'Vrede zij met u, mijn *Heer*, JOHANNES Abo Sabo, Heer van de heerlijkheid!' zegt de *Codex Nazaraeus* (deel 2, blz. 19), waarvan men weet dat deze zich uitsluitend tot een profeet richt. 'U heeft de *rechtvaardige* veroordeeld, ja vermoord', zegt Jacobus (5:6). 'Iohanan (Johannes) is de *rechtvaardige*, hij is gekomen om *gerechtigheid* te brengen', zegt Mattheus (21:32, Syrische tekst).

Jacobus noemt Jezus zelfs geen *messias* in de betekenis die door de christenen aan die titel wordt gegeven, maar maakt een toespeling op de kabbalistische 'koning-messias', die Heer van Sabaoth is[2] (5:4), en herhaalt verschillende keren dat de 'Heer' zal komen, maar vereenzelvigt deze nergens met Jezus. 'Heb dus geduld, broeders, tot de komst van de Heer . . . oefen geduld . . . want de komst van de Heer is nabij' (5:7-8). En hij voegt eraan toe: 'Broeders, neem tot een voorbeeld van lijdzaamheid en geduld de profeet [Jezus], *die in de naam van de Heer heeft gesproken.*' In de huidige vertaling staat het woord 'profeet' in het meervoud; dit is echter een opzettelijke vervalsing van het origineel, waarvan het doel maar al te duidelijk is. Jacobus voegt, na de 'profeten' als voorbeeld te hebben genoemd, onmiddellijk eraan toe: 'Zie . . . u heeft gehoord hoe standvastig

[1] *La science des esprits*, blz. 37.
[2] I.M. Jost, *The Israelite Indeed*, deel 3, blz. 61.

Job was, en u weet welke uitkomst de Heer gaf', en combineert op die manier de voorbeelden van deze twee bewonderenswaardige karakters, en plaatst ze op een voet van volkomen gelijkheid. Maar we kunnen nog meer aanvoeren om onze redenering te ondersteunen. Verheerlijkte Jezus zelf niet de profeet van de Jordaan? 'Wat zijn jullie dan wel gaan zien? Een profeet? Jazeker, zeg ik jullie, en zelfs meer dan een profeet. Want ik zeg jullie: van allen die geboren zijn *uit een vrouw* is niemand groter dan Johannes de Doper' (*Lucas* 7:26-8).

En uit wie was hij die aldus sprak geboren? Alleen de rooms-katholieken hebben Maria, de moeder van Jezus, in een *godin* veranderd. In de ogen van alle andere christenen was ze een vrouw, ongeacht of zijn eigen geboorte onbevlekt was of niet. Volgens de strikte logica erkende Jezus dus dat Johannes *groter* was dan hijzelf. Let erop hoe volkomen deze zaak wordt beslist door de woorden die de engel Gabriël gebruikt als hij Maria aanspreekt: 'Gezegend bent u onder de *vrouwen*'. Deze woorden zijn ondubbelzinnig. Hij aanbidt haar niet als de moeder van God, en noemt haar ook geen *godin*; hij spreekt haar zelfs niet aan als 'maagd', maar hij noemt haar *vrouw*, en onderscheidt haar slechts van andere vrouwen, omdat ze door haar zuiverheid meer geluk heeft gehad.

De nazarenen stonden bekend als baptisten, sabeeën en johannitische christenen. Hun geloof was dat de messias niet de zoon van God was, maar eenvoudig een profeet die Johannes wilde volgen.

> Johanan, de zoon van de Abo Sabo Zachariah, zal tot zichzelf zeggen: 'Ieder die in mijn *rechtvaardigheid* en in mijn DOOP gelooft, zal in mijn gemeenschap worden opgenomen, en hij zal met mij de zetel delen die de verblijfplaats is van het leven, van de hoogste Mano en van het levende vuur.[1] (204)

Origenes merkt op: 'Sommigen zeiden over Johannes [de Doper] dat hij de *gezalfde* [christos] was.'[2] De engel Raziël van de kabbalisten is de engel *Gabriël* van de nazarenen, en *hij* wordt door de christenen uit de hele hemelse hiërarchie uitverkozen om de overbrenger te worden van de 'Maria-Boodschap'. De door de 'verheven Heer' gezonden geest is Hibil-Ziwa, aan wie ook wel de naam 'de afgezant GABRIËL' wordt gegeven.[3] Paulus moet aan de sekte van de nazarenen hebben gedacht toen hij zei: 'En ten slotte is hij [Jezus] ook aan mij verschenen, aan een ontijdig geborene' (*1 Corinthiërs* 15:8), waardoor hij zijn toehoorders herinnerde aan

[1] *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 115.
[2] Origenes, *In Lucam Homiliae*, boek 3, homil. 24.
[3] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 23.

de uitdrukking die gebruikelijk is bij de nazarenen, die de joden 'de onvolgroeiden of ontijdig geborenen' noemden. Paulus beroemt zich erop tot een ketterij te behoren.[1]

Toen de metafysische opvattingen van de gnostici die in Jezus de logos en de gezalfde zagen, terrein begonnen te winnen, scheidden de eerste christenen zich af van de nazarenen, die Jezus ervan beschuldigden dat hij de leringen van Johannes verdraaide en de doop in de Jordaan veranderde.[2] Milman zegt:

> Zodra het [het Evangelie] *buiten* de grenzen van Palestina kwam, en de naam 'Christus' in de oosterse steden heiligheid en diepe eerbied had verworven, werd hem een soort *metafysische rol* toebedeeld, terwijl de religie haar zuiver ethische karakter verloor, en dat van een *speculatieve theogonie* aannam.[3]

Het enige halfoorspronkelijke document dat uit de eerste apostolische tijd tot ons is gekomen, is de *Logia* van Mattheus. De echte, werkelijke leer is in handen van de nazarenen gebleven, in dit *Evangelie van Mattheus* dat de 'geheime leer' bevat – de door Papias vermelde 'Gezegden van Jezus'. Deze gezegden waren ongetwijfeld van dezelfde aard als de kleine manuscripten die werden aangereikt aan de neofieten die kandidaten waren voor de inwijdingen in de mysteriën, en die de *aporrheta*, de openbaringen van enkele belangrijke rituelen en symbolen, bevatten. Want als dit niet zo was, waarom zou Mattheus dan zoveel voorzorgsmaatregelen nemen om ze '*geheim*' te houden?

Het oorspronkelijke christendom had zijn meesterschap, wachtwoorden en graden van inwijding. De talloze gnostische juwelen en amuletten zijn daarvoor belangrijke bewijzen. Het is een hele symbolische wetenschap. De kabbalisten waren de eersten die de universele logos[4] tooiden
(205) met uitdrukkingen als 'licht van het licht', de boodschapper van LEVEN en LICHT,[5] en we zien dat de christenen deze uitdrukkingen *in hun geheel* overnamen, evenals bijna alle gnostische termen zoals pleroma (volheid), archonten, eonen, enz. Wat de 'eerstgeborene', de eerste, de 'eniggeborene' betreft, deze zijn zo oud als de wereld. Hippolytus wijst erop

---

[1] 'Overeenkomstig de weg die zij ketterij noemen, dien ik de God van onze voorouders' (*Handelingen* 24:14).

[2] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 109.

[3] *History of Christianity*, oorspr. ed., 1840, blz. 200.

[4] Dunlap zegt in *Sōd, the Son of the Man* (blz. 39vn): 'Dhr. Hall, in India, deelt ons mee dat hij filosofische verhandelingen in het Sanskriet heeft gezien waarin de 'logos' herhaaldelijk voorkomt.'

[5] Zie *Johannes* 1.

dat het woord 'logos' onder de brahmanen voorkomt.

> De brahmanen zeggen dat de God *licht* is, niet het licht dat men ziet, of van de zon en het vuur; maar zij hebben de *God* LOGOS, niet de duidelijk sprekende, maar de logos van de gnosis, en via hem worden de hoogste MYSTERIES van de gnosis door de wijzen gezien.[1]

De *Handelingen* en het vierde *evangelie* staan vol met gnostische uitdrukkingen. De kabbalistische uitdrukkingen: 'Gods eerstgeborene die uit de Allerhoogste is geëmaneerd', evenals *dat wat de 'geest van de zalving' is*, en ook 'ze noemden hem de gezalfde van de Hoogste'[2] zijn in dezelfde geest en vorm door de schrijver van het *Evangelie naar Johannes* weergegeven. 'Dat was *het ware licht*', en 'het licht schijnt in de duisternis'. 'En het WOORD *was vlees geworden*.' 'En uit zijn *volheid* [pleroma] hebben wij allen ontvangen', enz. (*Johannes* 1:5ev).

De 'Christus' en de 'Logos' bestonden al eeuwen vóór het christendom; de oosterse gnosis werd lang vóór de tijd van Mozes bestudeerd, en de oorsprong van al die dingen moeten we zoeken in de archaïsche perioden van de vroegste Aziatische filosofie. Petrus' tweede *Brief* en het fragment van Judas die in het Nieuwe Testament zijn bewaard, laten door hun taalgebruik zien dat ze behoren tot de kabbalistische oosterse gnosis, want ze gebruiken dezelfde uitdrukkingen als de christelijke gnostici die een deel van hun stelsel opbouwden uit de oosterse kabbala. 'Overmoedig en arrogant als ze [de ophieten] zijn, schrikken ze er niet voor terug de HEMELSE WEZENS te lasteren', zegt Petrus (*2de Brief* 2:10), het oorspronkelijke model voor de latere scheldpartijen van Tertullianus en Irenaeus.[3] 'En toch doen deze zogenaamde zieners precies hetzelfde [evenals in Sodom en Gomorra]: ze *bezoedelen* hun lichaam, verwerpen de HEERSCHAPPIJ en lasteren de HEMELSE WEZENS', zegt Judas (7, 8), waarmee hij nauwkeurig de woorden van Petrus herhaalt, en daarmee de in de kabbala geheiligde woorden. *Heerschappij* is het 'Koninkrijk', de *tiende* van de kabbalistische sefiroth.[4] De *machten* en hemelse wezens zijn de geesten die onder- (206)

[1] *Philosophumena*, 1:21.

[2] J.F. Kleuker, *Über die Natur und den Ursprung der Emanationslehre bei den Kabbalisten*, Riga, 1786, blz. 10-11; zie *Sifra di Tseniutha*, enz.

[3] 'Deze mensen die van nature net *redeloze dieren* zijn.' 'Een hond keert terug naar zijn eigen braaksel, en een gewassen *zeug* rolt al snel weer door de modder' (*2de Brief van Petrus* 2:12, 22).

[4] De grondvormen van de schepping of de eigenschappen van het opperwezen bestaan als gevolg van de emanaties van Adam-Kadmon; deze zijn: 'De *Kroon, Wijsheid, Inzicht, Grootsheid, Strengheid, Schoonheid, Triomf, Majesteit, Grondslag, Koninkrijk*. Wijsheid wordt *Yah* genoemd; Inzicht, *Yehovah*; Strengheid,

geschikt zijn aan de aartsengelen en engelen uit de *Zohar*.[1] Deze emanaties zijn een essentieel aspect van de kabbala en het zoroastrianisme, en de talmud zelf is in zijn huidige toestand geheel ontleend aan de *Zend-Avesta*. Door dus de opvattingen van Petrus, Judas en andere joodse apostelen over te nemen, zijn de christenen slechts een andersdenkende sekte van de Perzen geworden, want ze geven zelfs geen interpretatie van al dat soort *machten*, zoals de echte kabbalisten dat doen. Paulus' waarschuwing aan zijn volgelingen tegen het vereren van engelen bewijst hoe goed hij, zelfs al in zijn tijd, de gevaren inzag om denkbeelden over te nemen uit een metafysische leer waarvan de filosofie alleen door goed onderlegde aanhangers ervan, de magi en de joodse tannaim, op de juiste manier kon worden geïnterpreteerd. 'Laat u niet veroordelen door mensen die opgaan in zelfvernedering en *engelenverering*, zich verdiepen in visioenen of zich laten voorstaan op eigen bedenksels',[2] is een zin die rechtstreeks aan Petrus en zijn verdedigers is gericht. In de talmud is Michaël de Vorst van het Water, die *zeven* lagere geesten als ondergeschikten heeft. Hij is de schutspatroon, de beschermengel van de joden zoals Daniël ons meedeelt (5:21); en de Griekse ophieten, die hem vereenzelvigden met hun Ophiomorphos, de verpersoonlijkte schepping van de afgunst en boosaardigheid van Ialdabaoth, de demiurg (de schepper van de *stoffelijke* wereld), en probeerden te bewijzen dat hij ook Samuel, de Hebreeuwse vorst van de kwade geesten of Perzische daēva's was, werden door de joden natuurlijk als lasteraars beschouwd. Heeft Jezus echter ooit dit geloof in engelen gesteund, behalve in zoverre hij erop zinspeelde dat ze de boodschappers en ondergeschikten van God waren? En in deze twee oude tegenstrijdige opvattingen kan de oorsprong van de latere scheuringen tussen de christelijke geloofsovertuigingen worden gevonden.

Paulus, die gelooft in het bestaan van al dat soort occulte machten in de 'onzichtbare' maar altijd 'aanwezige' wereld, zegt: 'U ging de weg van de EON van deze wereld, van de *archont* (Ialdabaoth, de *demiurg*) over de machten in de lucht ' en 'Onze strijd is niet gericht tegen mensen, maar

---

Elohim; Grootsheid, *Eloah*; Triomf, en Majesteit, SABAOTH; Heerschappij of Koninkrijk, ADONAI.' Wanneer dus de nazarenen en andere gnostici die meer tot platonische denkbeelden neigden, de joden hoonden als 'onvolgroeiden die hun God Iurbo-*Adonai* aanbidden', hoeven we ons niet te verwonderen over de boosheid van hen die het oude mozaïsche stelsel hadden aangenomen, maar wel over die van Petrus en Judas, die volgelingen van Jezus beweren te zijn, en toch andere opvattingen hadden dan hij die eveneens een nazarener was.

[1] Volgens de 'kabbala' is het *Koninkrijk* of de *Heerschappij* 'het verterende vuur, en zijn vrouw is de tempel of kerk'.

[2] *Colossenzen* 2:18.

tegen de *heerschappijen*, de *machten*, de heersers van de duisternis en de ondeugd van geesten in de hemelsferen'.[1] Deze zin: 'U was dood door de misstappen en de zonden' want 'u ging de weg van de archont', Ialdabaoth, de God en schepper van de stof van de ophieten, bewijst ondubbelzinnig: ten eerste dat Paulus, ondanks enkele meningsverschillen met de belangrijkste leringen van de gnostici, min of meer hun kosmogonische opvattingen over de emanaties deelde; en ten tweede dat hij zich volledig ervan bewust was dat deze demiurg, van wie de joodse naam Jehovah was, *niet* (207)
de door Jezus gepredikte God was. En indien we de leer van Paulus vergelijken met de religieuze opvattingen van Petrus en Judas, dan zien we dat ze niet alleen de aartsengel Michaël vereerden, maar ook SATAN *eer bewezen*, omdat deze vóór zijn val een engel was geweest! Ze doen dit heel openlijk, en schelden de gnostici[2] uit, omdat ze 'kwaad' van hem spreken. Niemand kan het volgende ontkennen: Wanneer Petrus degenen die niet bang zijn om kwaad te spreken van '*hemelse wezens*' beschuldigt, voegt hij onmiddellijk eraan toe: 'Terwijl zelfs engelen, in kracht en macht toch hun meerderen, het niet aandurven om die hemelse wezens namens de Heer te beschuldigen' (*2de Brief van Petrus* 2:11). Wie zijn de heerlijkheden? In zijn algemene brief maakt Judas dit woord glashelder. De hemelse wezens zijn de DUIVELS!! Terwijl hij klaagt over de oneerbiedigheid van de gnostici tegenover de *machten* en *heerschappijen*, zegt hij in precies dezelfde woorden als Petrus: 'Zelfs de aartsengel Michaël waagde het niet de duivel te beschuldigen en te veroordelen toen hij met hem twistte over het lichaam van Mozes. Hij zei alleen: Moge de Heer u straffen' (vers 9). Is dit duidelijk genoeg? Zo niet, dan hebben we de kabbala om te bewijzen wie de *hemelse wezens* waren.

Wanneer we in aanmerking nemen dat *Deuterononium* zegt dat de '*Heer*' zelf Mozes begroef in een vallei in Moab (34:6), 'en tot op de dag van vandaag weet niemand waar zijn graf is', dan geeft deze bijbelse *lapsus linguae* van Judas veel kleur aan de beweringen van sommige gnostici. Ze beweerden slechts wat de joodse kabbalisten zelf in het geheim onderwezen, namelijk: dat de hoogste opperste God onbekend en onzichtbaar was; 'de Koning van Licht is een gesloten oog'; dat Ialdabaoth, de joodse tweede Adam, de werkelijke demiurg was, en dat Iao, Adonai, Sabaoth en Eloi de viervoudige emanatie waren die de God van de Hebreeën – Jehovah – als eenheid vormden. Bovendien werd laatstgenoemde door hen ook Michaël en Samaël genoemd, en slechts als een engel beschouwd die ver-

[1] Vgl. *Efeziërs* 2:2, 6:12, 2:1.

[2] Het is waarschijnlijker dat beiden Paulus uitscholden die tegen dit geloof preekte, en dat de gnostici slechts een voorwendsel waren. (Zie Petrus' *2de Brief*.)

schillende treden lager stond dan de godheid. Door die opvattingen te huldigen, steunden de gnostici de leringen van de grootste joodse geleerde, Hillel, en andere Babylonische theologen. Josephus wijst op de grote eerbied van de officiële Synagoge in Jeruzalem voor de wijsheid van de scholen van Centraal-Azië. Door alle scholen in Palestina werden de universiteiten in Sura, Pumbeditha en Nehardea beschouwd als de centra van esoterische theologie. De Chaldeeuwse versie van de Pentateuch die door de bekende Babylonische theoloog Onkelos was gemaakt, werd als de gezaghebbendste beschouwd; en volgens deze geleerde rabbi waren Hillel, en andere tannaim na hem, van mening dat het wezen dat in het brandende braambos op de berg Sinaï aan Mozes verscheen en dat hem ten slotte
(208) begroef, de *engel* van de Heer, Memra, en niet de Heer zelf was, en dat hij die door de Hebreeën van het Oude Testament ten onrechte voor *Iahoh* werd aangezien, slechts zijn boodschapper was, één van zijn zonen of emanaties. Uit dit alles kan slechts één logische conclusie worden getrokken, namelijk dat de gnostici – wat ontwikkeling en algemene kennis en zelfs wat kennis van de religieuze leringen van de joden zelf betreft – veruit de meerderen van de discipelen waren. Terwijl zij volkomen thuis waren in de Chaldeeuwse wijsheid, werden de goedbedoelende, vrome, maar zowel fanatieke als onwetende discipelen, die niet in staat waren om de religieuze geest van hun eigen stelsel volkomen te begrijpen, in hun geschillen vaak ertoe gebracht om in hun overtuigende logica gebruik te maken van termen als 'redeloze beesten', 'zwijnen', 'honden' en andere bijnamen die Petrus zo overvloedig uitdeelde.

Sinds die tijd heeft de epidemie de top van de priesterlijke hiërarchie bereikt. Sinds de dag dat de stichter van het christendom de waarschuwing uitte dat hij die tot zijn broeder zal zeggen: 'Jij, dwaas!', gevaar loopt in het hellevuur terecht te komen, schijnen allen die doorgingen voor de leiders ervan, van de in lompen gehulde vissers van Galilea tot de met juwelen behangen pausen toe, met elkaar te hebben gewedijverd in het bedenken van beledigende bijnamen voor hun tegenstanders. Zo zien we Luther bij het uitspreken van een eindoordeel over de katholieken uitroepen dat 'de papen allen ezels zijn, in welke vorm u ze ook opdient; ongeacht of ze gekookt, geroosterd, gebakken, gebraden, gevild of gehakt worden, het zullen altijd dezelfde ezels zijn'. Calvijn noemde de slachtoffers die hij vervolgde, en van tijd tot tijd verbrandde, 'kwaadaardige blaffende honden, vol beestachtigheid en onbeschaamdheid, lage verminkers van de heilige schriften', enz. Dr. Warburton noemt de godsdienst van de paus 'een goddeloze schijnvertoning', en monseigneur Dupanloup beweert dat de protestantse sabbatdienst de 'duivelsmis' is, en

dat alle predikanten 'dieven en dienaren van de duivel zijn'.

Dezelfde geest van onvolledig onderzoek en onwetendheid heeft de christelijke kerk ertoe gebracht aan haar heiligste apostelen namen te geven die waren aangenomen door haar hevigste tegenstanders, de 'ketters' en de gnostici. Zo zien we bijvoorbeeld dat Paulus het uitverkoren vat, *vas electionis*, wordt genoemd, een naam die gekozen was door *Manes*[1], die in de ogen van de kerk de grootste ketter van zijn tijd was; Manes betekent in het Babylonisch: uitverkoren vat of bak.[2]

Hetzelfde gebeurde bij de Maagd Maria. Ze beschikten over zo weinig originaliteit dat ze uit de Egyptische en hindoereligies de verschillende aanspreektitels van hun respectieve maagd-moeders overnamen. Het naast (209)
elkaar plaatsen van enkele voorbeelden zal dit duidelijk maken.

Hindoe	Egyptisch	Rooms-katholiek
Litanie van onze Vrouwe Nārī: Maagd	*Litanie van onze Vrouwe Isis: Maagd*	*Litanie van onze Vrouwe van Loretto: Maagd*
1. Heilige Nārī – Mahāmāyā, Moeder van voortdurende vruchtbaarheid.	1. Heilige Isis, universele moeder – Mut.	1. Heilige Maria, moeder van goddelijke genade.
2. Moeder van een geïncarneerde God – Vishṇu (Devakī).	2. Moeder van de goden – Hathor.	2. Moeder van God.
3. Moeder van Krishṇa.	3. Moeder van Horus.	3. Moeder van Christus.
4. Eeuwige maagdelijkheid – kanyābhāva.	4. Barende maagd – Neith.	4. Maagd van de maagden.
5. Moeder – zuivere essentie, ākāśa.	5. Moeder-ziel van het heelal – Anuki (Ankhti).	5. Moeder van goddelijke genade.
6. Meest kuise maagd – kanyā.	6. Maagd, gewijde aarde – Isis.	6. Meest kuise maagd.

[1] De echte naam van Manes – die van geboorte een Pers was – was *Cubricus*. (zie Epiphanius, *Panarion*, boek 2, deel 2, Haer. 66:1). Hij werd op verzoek van de magiërs door de Perzische Koning Varanes I levend gevild. Plutarchus zegt dat Manes of Manis, MASSES of GEZALFDE betekent. Het uitverkoren vat of de uitverkoren bak is dus het vat vol met dat licht van God, dat hij uitstort over iemand die hij als zijn boodschapper heeft uitverkoren.

[2] C.W. King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 16; 2de ed., blz. 42.

7. Moeder Tanmātra van de *vijf* deugden of elementen.	7. Moeder van alle deugden – Maät, met dezelfde eigenschappen.	7. Allerzuiverste moeder. Ongeschonden moeder. Onbevlekte moeder. Zeer beminnelijke moeder. Zeer bewonderenswaardige moeder.
8. Maagd Triguṇa (van de drie elementen, macht of rijkdom, liefde en barmhartigheid).	8. Luisterrijke Isis, machtige, barmhartige, rechtvaardige (*Dodenboek*).	8. Machtige maagd. Barmhartige maagd. Diepgelovige maagd.
9. Spiegel van het allerhoogste geweten – ahaṃkāra.	9. Spiegel van rechtvaardigheid en waarheid – Maät.	9. Spiegel van rechtvaardigheid.
10. Wijze moeder – Sarasvatī.	10. Mysterieuze moeder van de wereld – Mut (geheime wijsheid).	10. Zetel van wijsheid.
11. Maagd van de witte lotus, padma of kamala.	11. Heilige lotus.	11. Mystieke roos.
12. Schoot van goud – Hiraṇyagarbha.	12. Sistrum van goud.	12. Gulden huis.
13. Hemels licht – Lakshmī.	13. Astartē (Syrisch), Astoreth (joods).	13. Morgenster.
14. Dito.	14. Argua van de maan.	14. Ark van het verbond.
15. Koningin van de hemel, en van het heelal – Śakti.	15. Koningin van de hemel en van het heelal – Sati.	15. Koningin van de hemel.
16. Moederziel van alle wezens – paramātman.	16. Voorbeeld voor alle moeders – Hathor.	16. Mater dolorosa.
17. Devakī is ontvangen zonder zonde, en zelf onbevlekt (volgens de brahmaanse opvatting).	17. Isis is een maagdelijke moeder.	17. Maria, zonder zonde ontvangen (in overeenstemming met latere voorschriften).

(210) Evenals de Maagd Maria haar nonnen heeft, die aan haar zijn toegewijd en zich hebben verplicht om in kuisheid te leven, zo had ook Isis in

Egypte, en Vesta in Rome haar nonnen, en ook de Nārī van de hindoes, de 'moeder van de wereld', had ze. De aan Nārī's dienst gewijde maagden – de devadāsī's uit de tempels, die de nonnen van de oudheid waren – leefden in grote kuisheid, en waren, als de heilige nonnen van de godin, voorwerpen van de grootste verering. Zouden de zendelingen en sommige reizigers de hedendaagse devadāsī's of nautch-meisjes verwijten willen maken? Als enige antwoord zouden we hen willen vragen de in hoofdstuk 2 geciteerde officiële rapporten van de laatste 25 jaar over bepaalde ontdekkingen die bij het slopen van kloosters in Oostenrijk en Italië werden gedaan, eens te raadplegen. Duizenden kinderschedels werden tevoorschijn gehaald uit vijvers, onderaardse gewelven en tuinen van kloosters. In heidense landen werd nooit iets gevonden dat *hiermee* kan worden vergeleken.

De christelijke theologie, die de leer van de aartsengelen en engelen rechtstreeks heeft overgenomen uit de oosterse kabbala, waarvan de mozaïsche *Bijbel* slechts een allegorische afspiegeling is, zou zich tenminste de hiërarchie moeten herinneren die eerstgenoemde voor deze verpersoonlijkte emanaties had uitgevonden. De menigten cherubijnen en serafijnen, waarmee we de katholieke madonna's op hun afbeeldingen gewoonlijk omringd zien, behoren, evenals de elohim en beni elohim van de Hebreeën, tot de *derde* kabbalistische wereld, *Jetzirah*. Deze wereld is slechts één trede hoger dan *Asiah*, de vierde en laagste wereld, waarin de grofste en meest stoffelijke wezens wonen – de *klippoth*, die genoegen scheppen in het kwaad, en aan het hoofd van wie *Belial* staat!

Irenaeus die de verschillende 'ketterijen' van de eerste twee eeuwen natuurlijk op zijn manier verklaart, zegt: 'Onze ketters beweren . . . dat PROPATOR slechts bekend is aan de *eniggeboren* zoon, d.w.z. aan het denkvermogen' (de *nous*).[1] De valentinianen, de volgelingen van Valentinus, de 'geleerdste doctor van de gnosis', waren van mening dat 'er een volmaakte eon was, die vóór Bythos' of Bython (de diepte) bestond, en 'Propator werd genoemd'.[2] Dit is weer kabbalistisch, want in de *Zohar* van Shimon ben Yochai lezen we het volgende: '*Senior occultatus est et absconditus; Microprosopus manifestus est, et non manifestus.*'[3]

In de religieuze metafysica van de Hebreeën is de allerhoogste een abstractie; hij heeft 'geen vorm of wezen', 'en lijkt niet op iets anders'.[4] En zelfs Philo noemt de schepper, de *logos* die op God volgt, 'de TWEEDE

[1] *Tegen ketterijen*, 1:2:1.
[2] *Op.cit.*, 1:1:1.
[3] Rosenroth, *Kabbala denudata, Lib. myst.*, hfst. 4, §1.
[4] A. Franck, *La kabbale*, 1843, deel 2, hfst. 3, blz. 173.

God'. 'De *tweede* God die zijn WIJSHEID is.'[1] God is NIET-IETS; hij is naamloos, en wordt daarom *ain sof* genoemd – het woord ain betekent 'niets'.[2] Maar indien Jehovah volgens de oudere joden *de* God is, en hij zich ver-
(211) schillende keren aan Mozes en de profeten manifesteerde, en de christelijke kerk een banvloek uitsprak over de gnostici die dit feit ontkenden, hoe komt het dan dat we in het vierde evangelie lezen: '*Niemand heeft* OOIT *God gezien*; maar de *eniggeboren* zoon . . . heeft hem aan ons bekendgemaakt' (1:18). Het zijn in geest en essentie geheel de woorden van de gnostici. Deze zin van Johannes – of beter gezegd van hem die het evangelie dat nu zijn naam draagt, heeft geschreven – ontkracht alle argumenten van Petrus tegen Simon Magus zonder dat men daartegen beroep kan aantekenen. De woorden worden in 6:46 met meer nadruk herhaald: '*Niet dat iemand ooit de Vader heeft gezien*, alleen hij die van God komt, deze [Jezus] heeft de Vader gezien', precies het bezwaar dat Simon in de *Homilieën* heeft gemaakt. Deze woorden bewijzen óf dat de schrijver van het vierde evangelie helemaal niet op de hoogte was van het bestaan van de *Homilieën*, óf dat hij *niet* Johannes was, de vriend en metgezel van Petrus, die hij met deze nadrukkelijke bewering ronduit tegenspreekt. Hoe dan ook, door deze zin, evenals door vele andere die men evengoed zou kunnen citeren, wordt het christendom volkomen één met de oosterse gnosis, en daardoor met de KABBALA.

Terwijl de leringen, ethiek en gebruiken van de christelijke godsdienst alle werden ontleend aan het brahmanisme en boeddhisme, werden het ceremonieel, de misgewaden en praalvertoningen in hun geheel van het lamaïsme overgenomen. De katholieke monniken- en nonnenkloosters zijn bijna slaafse kopieën van soortgelijke religieuze instellingen in Tibet en Mongolië, zodat belangstellende onderzoekers van boeddhistische landen, wanneer ze van dit onwelkome feit melding moesten maken, geen andere keus bleef dan – met een anachronisme dat alle perken te buiten gaat – het religieuze stelsel dat door hun eigen moederkerk was beroofd, van plagiaat te beschuldigen. Deze geïmproviseerde oplossing heeft haar doel gediend en haar tijd gehad. Het moment is ten slotte aangebroken dat deze bladzijde van de geschiedenis moet worden geschreven.

---

[1] Philo Judaeus, *Quaestiones et solutiones in Genesim*, boek 2, §62.
[2] *La kabbale*, 1843, deel 2, hfst. 4, blz. 160ev.

5

Geheimen van de kabbala

Leer alles kennen, maar blijf zelf onbekend. – Gnostische spreuk

Er is één God verheven boven alle goden, goddelijker dan stervelingen, zijn gedaante is niet zoals die van de mens, en ook in zijn aard verschilt hij van hem. Maar zelfingenomen stervelingen denken dat de goden, *evenals zijzelf, geboren worden* met menselijke gevoelens, stem en ledematen. – Xenophanes[1]

Tychiades – Kun je me zeggen, Philocles, waarom de meeste mensen ernaar verlangen om te liegen, en er niet alleen genoegen in scheppen zelf leugens uit te spreken, maar ook intensief aandacht besteden aan anderen die dit doen?

Philocles – Er zijn veel redenen, Tychiades, die sommigen ertoe bewegen te liegen, omdat ze zien dat het iets oplevert.

– Lucianus, *Philopseudēs*

Spartaan – Moet ik aan u biechten of aan God?
Priester – Aan God.
Spartaan – Houd u dan op de achtergrond, MENS!

– Plutarchus, *Laconische gezegden*

We zullen nu aandacht schenken aan enkele van de belangrijkste geheimen van de kabbala, en nagaan welk verband ze hebben met de filosofische mythen van verschillende volkeren.

In de oudste oosterse kabbala wordt de godheid weergegeven als drie cirkels in één, omhuld door een soort rook of chaotische uitwaseming. In het voorwoord van de *Zohar*, die de drie oorspronkelijke cirkels tot drie hoofden omvormt, is boven deze drie een uitwaseming of rook getekend, noch zwart noch wit, maar kleurloos, en omgeven door een cirkel. Dit is de onbekende essentie.[2] Misschien kan men de oorsprong van het joodse beeld vinden in Hermes' *Poimandres*, de Egyptische *logos*, die in een wolk van vochtige aard verschijnt, waaruit rook ontsnapt.[3] In de *Zohar* is de

---

[1] Clemens van Alexandrië, *Stromateis*, 5:14.
[2] Rosenroth, *Kabbala denudata,* deel 2, blz. 242.
[3] Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 141.

hoogste god, zoals we in het vorige hoofdstuk hebben aangetoond, evenals in de filosofie van de hindoes en boeddhisten, een zuivere abstractie, waarvan het objectieve bestaan door laatstgenoemden wordt ontkend. Hij is Chokhmah, de 'HOOGSTE WIJSHEID, die niet door het denken kan worden begrepen', en die binnen en buiten de SCHEDEL van het LANGE GEZICHT[1] (Sefira) ligt, het bovenste van de drie 'hoofden'. Hij is de 'grenzeloze en oneindige ain sof', het niet-iets.

De drie boven elkaar geplaatste hoofden zijn kennelijk ontleend aan de drie mystieke driehoeken van de hindoes, die ook boven elkaar zijn geplaatst. Het bovenste 'hoofd' bevat de *drie-eenheid in de chaos*, waaruit de gemanifesteerde drie-eenheid voortkomt. Ain sof, de altijd onge-
(213) openbaarde, die grenzeloos en onvoorwaardelijk is, kan niet scheppen; daarom lijkt het ons een grote misvatting om aan hem een 'scheppend denken' toe te schrijven, zoals de uitleggers gewoonlijk doen. In elke kosmogonie is deze hoogste essentie *passief*; indien ze grenzeloos, oneindig en onvoorwaardelijk is, kan ze geen *gedachte* of *denkbeeld* hebben. Ze handelt niet als gevolg van een werking van de wil, maar gehoorzaamt aan haar eigen aard, en *volgens de onontkoombaarheid van de wet, waarvan zijzelf de belichaming is.* Voor de Hebreeuwse kabbalisten is ain sof dus niet-bestaand, אין, want hij is onbegrijpelijk voor ons beperkte verstand, en kan daarom voor ons denkvermogen niet bestaan. Zijn eerste uitstraling was *Kether*, de kroon, כתר. Wanneer het moment voor een actieve periode was aangebroken, werd er overeenkomstig de eeuwige, onveranderlijke wet, een natuurlijke uitbreiding van deze goddelijke essentie van binnen naar buiten teweeggebracht; en uit dit eeuwige, oneindige licht (dat voor ons duisternis is) werd een spirituele substantie uitgestraald.[2] Dit was de eerste van de sefiroth, die in zichzelf de andere negen ספירות, sefiroth, of intelligenties, bevat. Gezamenlijk en als een eenheid geven ze de archetypische mens weer, Adam-Kadmon, de πρωτόγονος, die in zijn individualiteit of eenheid toch tweevoudig of tweeslachtig (Grieks: didumos) is, want hij is het model voor de hele mensheid. Zo krijgen we dus drie drieeenheden, die elk besloten liggen in een 'hoofd'. In het eerste hoofd of gezicht (de hindoe-trimūrti met drie gezichten), zien we *Kether*, de eerste androgyne, in de top van de bovenste driehoek twee sefiroth uitstralen: *Chokhmah*, of wijsheid, een mannelijke, actieve kracht, ook Jah, יה, genoemd; en *Binah*, בינה, of verstand, een vrouwelijke en passieve kracht die ook wordt weergegeven door de naam *Jehovah*, יהוה. Deze drie vormen de eerste drie-eenheid, of het eerste 'gezicht' van de sefiroth. Deze triade

[1] *Idra Rabba*, 6:58.
[2] *Idra Zuta*, hfst. 2.

emaneerde *Chesed*, חסד, of mededogen, een mannelijke, actieve kracht, ook *Eloah* genoemd, waaruit *Geburah,* גבורה, of rechtvaardigheid, ook wel *Pachad* genoemd, een vrouwelijke, passieve kracht, emaneerde; door het verenigen van deze twee werd *Tifereth*, תפארת, schoonheid, mildheid, de spirituele zon voortgebracht, bekend onder de goddelijke naam *Elohim*, zodat de tweede triade, het tweede 'gezicht' of 'hoofd' werd gevormd. Deze emaneerden op hun beurt de mannelijke kracht, *Netzach*, נצח, standvastigheid, of *Jehovah-Sabaoth*, die de vrouwelijke passieve kracht *Hod,* הוד, heerlijkheid, of *Elohim-Sabaoth* uitzond; deze twee brachten *Jesod,* יסוד, grondslag, voort, die de machtige levende *El Chay* is, en vormden op die manier de derde drie-eenheid of het derde 'hoofd'. De tiende sefira is veeleer een duade, en wordt in de diagrammen als de onderste cirkel voorgesteld. Deze is *Malkhuth* of koninkrijk, מלכות, en *Shekhinah,* שכינה, ook Adonai genoemd, en is onder de engelenmenigte *Cherubim*. Het eerste 'hoofd' wordt de verstandelijke wereld genoemd; het tweede 'hoofd' is de zinnelijke wereld of wereld van de waarneming, en het derde is de stoffelijke of fysieke wereld.

De kabbala zegt:

> Vóór hij gestalte gaf aan het heelal, vóór hij enige vorm voortbracht, was hij alleen, zonder enige vorm en zonder op iets anders te lijken. Wie kan dan begrijpen hoe hij vóór de schepping was, aangezien hij toen vormloos was? Daarom is het verboden hem door enige vorm, gelijkenis of zelfs door zijn heilige naam, door een enkele letter of een enkel punt voor te stellen.[1] . . . De Bejaarde van de Bejaarden, de Onbekende van de Onbekenden heeft een vorm, en toch ook geen vorm. Hij heeft een vorm, waardoor het heelal in stand wordt gehouden, en toch heeft hij geen vorm, omdat hij niet kan worden begrepen. Toen hij voor het eerst een vorm aannam [in Sefira, zijn eerste emanatie], liet hij daaruit negen schitterende lichten emaneren.[2] (214)

En nu zullen we onze aandacht richten op de esoterische kosmogonie van de hindoes en op de omschrijving van 'hem die is en toch niet is'.

> Uit hem die is,[3] uit dit onsterfelijke beginsel dat in ons denken bestaat maar door de zintuigen niet kan worden waargenomen, wordt Purusha geboren, de goddelijke man en vrouw, die *Nārāyaṇa* werd, of de goddelijke geest die zweeft over de wateren.[4]

---

[1] *Zohar*, 2:42b.
[2] *Op.cit.*, 3:288a (*Idra Zuta*, hfst. 1, §41-43).
[3] *Ego sum qui sum* (*Exodus* 3:14).
[4] *The Works of William Jones*, Londen, 1799, deel 3, blz. 66-7.

Svayambhū, de onbekende essentie van de brahmanen, is identiek met ain sof, de onbekende essentie van de kabbalisten. Evenals bij laatstgenoemden mocht de onuitsprekelijke naam door de hindoes niet worden uitgesproken, op straffe van de dood. In de oorspronkelijke Indiase drieeenheid van de oudheid, die zeker als voorvedisch kan worden beschouwd, wordt de *kiem*, die het *moeder-beginsel*, het wereld-ei of de universele schoot, bevrucht, *Nara* genoemd, de geest, of de heilige geest, die uit de oorspronkelijke essentie emaneert. Evenals sefira, de oudste emanatie, wordt ze het *oorspronkelijke punt* en het *witte hoofd* genoemd, want ze is het punt van goddelijk licht, dat in de peilloze, grenzeloze duisternis verschijnt. In *Manu* is ze 'Nara' of de geest van God, die zweeft over 'Ayana [chaos, of plaats van beweging] en wordt Nārāyaṇa genoemd, of hij die zweeft over de wateren'.[1] Bij de Egyptische Hermes lezen we: 'In het begin van de tijd was er niets in de chaos.' Maar wanneer het *woord*, als een 'kleurloze rook' uit de lege ruimte tevoorschijn komt en verschijnt, dan 'begint dit woord boven het vochtige beginsel te zweven'.[2] En in *Genesis* (1:2) lezen we: 'En duisternis lag op de afgrond [de chaos]; en de geest van God zweefde over de wateren.' In de kabbala brengt de emanatie van het oorspronkelijke passieve beginsel (sefira) – door zich in twee delen, een actief en een passief, te verdelen – Chokhmah-wijsheid en Binah-Jehovah voort, en wordt samen met deze twee dienaren, die de drieeenheid voltooien, de schepper van het abstracte heelal, terwijl de fysieke wereld het voortbrengsel is van latere, nog stoffelijker krachten.[3] In de

[1] *Op.cit.*

[2] Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 141.

[3] We weten heel goed dat sommige christelijke kabbalisten ain sof de 'kroon' noemen en hem met Sefira vereenzelvigen, ain sof 'een emanatie van God' noemen, en de tien sefiroth als een geheel 'ain sof' laten omvatten. Ook verwisselen ze ten onrechte de eerste twee emanaties van Sefira – Chokhmah en Binah. De grootste kabbalisten hebben Chokhmah (wijsheid) altijd beschouwd als een mannelijke, actieve intelligentie, Jah, יה, en deze geplaatst onder nr. 2 aan de rechterkant van de driehoek, waarvan de top de kroon is, terwijl Binah (verstand) of בינה, zich onder nr. 3 aan de linkerkant bevindt. Maar laatstgenoemde, die met zijn goddelijke naam als Jehovah, יהוה, wordt weergegeven, toonde heel vanzelfsprekend aan dat de God van Israël slechts een derde emanatie, en bovendien een vrouwelijk, passief beginsel is. Toen daarom de tijd voor de talmudisten was gekomen om hun verschillende godheden tot één levende God om te vormen, namen ze hun toevlucht tot hun massoretische punten en werkten ze samen om Jehovah om te vormen tot Adonai, 'de Heer'. Tijdens de vervolging van de middeleeuwse kabbalisten door de kerk bracht dit enkelen van hen ertoe om hun vrouwelijke sefiroth in mannelijke te veranderen, en omgekeerd, om zo te vermijden dat ze zouden worden beschuldigd van oneerbiedigheid en godslastering tegenover Jehovah, wiens naam ze bovendien, volgens onderlinge geheime afspraken, beschouwden als een *substituut* voor Jah, of de mys-

hindoekosmogonie zendt Svayambū Nara en Nārī, zijn tweeslachtige ema- (215)
natie uit, verdeelt zijn delen in twee helften, een mannelijke en een vrouwelijke, en deze bevruchten het wereld-ei, waarbinnen zich Brahmā, of beter gezegd Virāj, de schepper, ontwikkelt. 'Het uitgangspunt van de Egyptische mythologie', zegt Champollion, 'is een triade . . . namelijk, Kneph, Neith en Ptah; en Ammon, het mannelijke, de vader; Muth, het vrouwelijke en de moeder; en Khonsu, de zoon.'

De tien sefiroth zijn kopieën van de tien door Virāj geschapen prajāpati's, de 'Heren van alle wezens' genoemd, en komen overeen met de bijbelse aartsvaders.

Justinus de Martelaar verklaart enkele 'ketterijen' van zijn tijd, maar op een heel onbevredigende manier. *Hij toont echter aan dat alle wereldreligies dezelfde uitgangspunten hebben*. Het eerste *begin* betreft onveranderlijk de *onbekende* passieve godheid, die uit haarzelf een bepaalde actieve (216)
kracht of deugd voortbrengt, die 'met rede begiftigd' is, en soms WIJSHEID, soms de ZOON, heel vaak God, engel, Heer en logos wordt genoemd.[1] Laatstgenoemde wordt soms toegepast op de allereerste emanatie, maar in verschillende stelsels komt hij voort uit de eerste androgyne of dubbele straal die in het begin door het onzichtbare wordt voortgebracht. Philo beschrijft deze wijsheid als mannelijk en vrouwelijk.[2] Maar hoewel de eer-

terienaam IAO. Alleen de *ingewijden* wisten dit, maar later gaf het aanleiding tot grote verwarring onder de *niet-ingewijden*. Het zou de moeite waard zijn – als plaatsgebrek dit niet onmogelijk maakte – enkele van de vele passages uit de oudste joodse gezaghebbende bronnen, zoals de geschriften van rabbi Akiba en de *Zohar* te citeren, die onze bewering bevestigen. Chokhmah-wijsheid is overal een mannelijk beginsel, en Binah-Jehovah een vrouwelijke kracht. De geschriften van Irenaeus, Theodoretus en Epiphanius, die vol staan met beschuldigingen tegen de gnostici en 'ketterijen', tonen herhaaldelijk aan dat Simon Magus en Cerinthus, van Binah de vrouwelijke, goddelijke geest maken, die Simon inspireerde. Binah is Sophia, en de Sophia van de gnostici is beslist geen mannelijke kracht, maar eenvoudig de vrouwelijke wijsheid of het verstand (zie iedere oude *arbor kabbalistica,* of sefirothboom). Éliphas Lévi plaatst in zijn *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 1, hfst. 10, Chokhmah als nr. 2, en als mannelijke sefira aan de rechterkant van de boom. In de 'kabbala' zijn de drie mannelijke sefiroth – Chokhmah, Chesed, Netzach – bekend als de zuil van mededogen, en de drie vrouwelijke aan de linkerkant, namelijk Binah, Geburah, Hod, worden de zuil van onderscheidingsvermogen genoemd, terwijl de vier sefiroth in het midden – Kether, Tifereth, Jesod en Malkhuth – de middenzuil worden genoemd. Er bestaat, zoals Mackenzie in de *Royal Masonic Cyclopaedia* aantoont, 'een analogie tussen deze drie zuilen en de drie zuilen van wijsheid, kracht en schoonheid in een vrijmetselaarsloge, terwijl de ain sof de mysterieuze, schitterende ster, of het mystieke licht van het Oosten vormt' (blz. 407).

[1] *Dialoog met Trypho*, hfst. 61.

[2] *De profugis*, §9.

ste manifestatie ervan een begin had – want ze kwam voort uit *Olam*[1] (aion, tijd), de hoogste van de eonen, toen deze door de vaderen werden uitgestraald – was ze *vóór alle scheppingen* bij hem gebleven, want ze is een deel van hem.[2] Daarom noemt Philo Judaeus Adam-Kadmon het '*denkvermogen*' (de Ennoia van *Bythos* in het gnostische stelsel). 'Het denkvermogen, laat dit Adam worden genoemd.'[3]

Strikt genomen is het moeilijk het joodse boek *Genesis* als iets anders te beschouwen dan een splinter van de stam van de wereldboom van de universele kosmogonie, zoals die in oosterse allegorieën wordt weergegeven. Naarmate de ene cyclus volgde op de andere, en het ene volk na het andere op het wereldtoneel verscheen om zijn korte rol te spelen in het majestueuze drama van het menselijke leven, ontwikkelde elk nieuw volk uit de overleveringen van hun voorouders zijn eigen religie, gaf daaraan een plaatselijke kleur en drukte daarop het stempel van zijn individuele kenmerken. Terwijl al deze religies hun karakteristieke trekken hebben, waaraan, bij gebrek aan andere oude overblijfselen, het fysieke en psychische niveau van hun scheppers kan worden afgemeten, bewaarden alle een gemeenschappelijke overeenkomst met één oermodel. Deze voorouderlijke traditie was niets anders dan de oorspronkelijke wijsheid-religie. De Israëlitische Schrift vormt hierop geen uitzondering. Hun nationale geschiedenis – indien ze al vóór de terugkeer uit Babylonië op enige autonomie aanspraak konden maken en iets meer waren dan migrerende stammen van hindoeparia's – kan niet verder worden teruggevoerd dan tot Mozes. En indien deze uit Egypte afkomstige priester uit theologische noodzaak in een Hebreeuwse aartsvader moest worden veranderd, moeten we toch nadrukkelijk erop wijzen dat het joodse volk met dat glimlachende kindje uit de biezen van het Moeris-Meer werd getild. Abraham, hun zogenaamde voorvader, behoort tot de universele mythologie. Hoogstwaarschijnlijk is het slechts één van de talrijke andere namen voor *Zeruan* (Saturnus), de koning van het gouden tijdperk, die ook wel de oude man (het symbool voor de tijd) wordt genoemd.[4]

Assyriologen hebben nu aangetoond dat Abraham in de oude Chaldeeuwse boeken Zeru-an of Zerb-an wordt genoemd – dat wil zeggen iemand die veel goud en zilver bezit, en een machtige vorst is.[5] Hij wordt

[1] Een indeling die tijd aanduidt.

[2] Sanchoniathon noemt tijd de oudste eon, *Prōtogonos*, de '*eerstgeborene*'.

[3] *De cherubim*, 'Kaïn', §17; ook *De opificio mundi*, §3.

[4] Azrael, engel van de dood, is ook Israël. *Ab-ram* betekent verheven vader, hooggeplaatste vader, want Saturnus is de hoogste of buitenste planeet. Vgl. Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 86ev.

[5] Zie *Genesis* 13:2.

ook Zarouan en Zarman – een afgetakelde oude man – genoemd.[1]

Er bestaat een oude Babylonische legende dat Xisuthrus (Hasisadra van (217)
de Tafelen, of Xisuthrus) met zijn ark naar Armenië[2] zeilde, en dat zijn zoon Sim hoogste koning werd. Plinius zegt dat Sim Zeruan werd genoemd, en Sim is Sem.[3] In het Hebreeuws wordt zijn naam geschreven als שם, *Sem* – een teken. Assyrië wordt door de etnologen beschouwd als het land van Sem, en Egypte wordt het land van Cham genoemd. In hoofdstuk 10 van *Genesis* wordt Sem de vader genoemd van alle kinderen van Eber, van Elam (Olam of Eilam) en Ashur (Assur of Assyrië). De *nefilim*, of gevallen mensen, *gibborim*, de machtigen, over wie in *Genesis* (6:4) wordt gesproken, komen uit *Olam*, 'mannen van *Sem*'. Zelfs Ofir, die blijkbaar moet worden gezocht in het India uit de tijd van Hiram, wordt tot een afstammeling van Sem gemaakt. De verhalen worden opzettelijk verward om ze te laten passen in het kader van de mozaïsche *Bijbel*. Maar *Genesis* heeft van haar eerste tot haar laatste vers niets te maken met het 'uitverkoren volk'; het behoort tot de wereldgeschiedenis. Het zich toeeigenen ervan door de joodse schrijvers in de tijd van de zogenaamde *reconstructie* van de vernietigde boeken van de Israëlieten door Ezra bewijst niets, en is tot nu toe alleen door henzelf gebaseerd op wat een goddelijke openbaring zou zijn. Het is eenvoudig een verzameling universele legenden van de hele mensheid. Bunsen zegt dat we bij de

> Chaldeeuwse stam, die een rechtstreekse band heeft met Abraham, verminkte en verkeerd begrepen herinneringen vinden van gegevens zoals stambomen van afzonderlijke personen of aanduidingen van tijdperken. De herinneringen betreffende Abraham gaan minstens 3000 jaar verder terug dan de grootvader van Jacob.[4]

Eupolemus zegt dat Abraham werd geboren in Camarina, of *Urie*, een stad van waarzeggers, en de *astronomie uitvond*.[5] Josephus beweert hetzelfde over Terah, Abrahams vader. De toren van Babel werd evengoed gebouwd door de rechtstreekse afstammelingen van Sem als door die van de 'vervloekte' Cham en Kanaän, want het volk was in die tijd 'één', en de 'hele aarde had één taal'. Babel was eenvoudig een astrologische toren, en de bouwers ervan waren astrologen en adepten van de oorspronkelijke

---

[1] Saturnus wordt gewoonlijk weergegeven als een heel oude man, met een sikkel in zijn hand.

[2] Berosus in Eusebius, *Chronicon*, 1:3:2; Abydenus, *Op.cit.*, 1:7.

[3] Vgl. Kleuker, *Anhang zum Zend-Avesta*, deel 1, afd. 1, blz. 189.

[4] Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 85.

[5] Eusebius, *Praeparatio evangelica*, boek 9; vgl. Cory, *Ancient Fragments*, 1832, herdruk 1975, Wizards Bookshelf, blz. 51.

wijsheid-religie, ofwel wat we de geheime leer noemen.

De sibille van Berosus zegt: Vóór de Toren, Zeru-an, Titan en Yapetosthes over de aarde heersten, wenste Zeru-an de oppermacht, maar zijn twee broers verzetten zich hiertegen. Hun zuster Astlik kwam tussenbeide en liet hen vrede sluiten. Er werd overeengekomen dat Zeru-an zou regeren, maar dat zijn mannelijke kinderen ter dood zouden worden gebracht, en sterke titanen werden aangewezen om dit uit te voeren.[1]

Sar (cirkel, saros) is de Babylonische god van de hemel. Hij is ook Assaros of Asshur (de zoon van Sem), en Zero – Zero-ana, de chakra of het wiel, grenzeloze tijd. Bij het stichten van zijn nieuwe religie veranderde Zarathoestra in zijn Zend-geschriften allereerst de heiligste godheden van
(218) de Sanskriet-*Veda* in namen van kwade geesten, en schrapte zelfs een aantal daarvan. Daarom vinden we in de *Avesta* geen sporen van de chakra – de symbolische cirkel van de hemel.

Elam, een andere zoon van Sem, is *Olam,* עולם, en heeft betrekking op een opeenvolging of cyclus van gebeurtenissen. In *Prediker* (3:11) wordt dit 'wereld' genoemd; in *Ezechiël* (26:20) 'uit een oude tijd'; in *Genesis* (3:22) is het woord weergegeven door 'in eeuwigheid', en in (9:16) door 'eeuwig'. Ten slotte wordt de uitdrukking in *Genesis* (6:4) in de volgende woorden volkomen omschreven: 'Er waren *nefilim* [reuzen, gevallen mensen, of titanen] op aarde.' Het woord is synoniem met eon, ἀιών. In *Spreuken* (8:23) staat: 'Ik ben voortgekomen uit *Olam*, uit *Rosh*' (wijsheid). Door deze zin wijst de wijze koning-kabbalist op een van de mysteries van de menselijke geest – de onsterfelijke kroon van de menselijke drie-eenheid. Terwijl het zou moeten luiden zoals in de bovenstaande zin, en kabbalistisch zó moest worden verklaard dat het *ik* (of mijn eeuwige, onsterfelijke *ego*), de spirituele entiteit, door de scheppende wijsheid van de onbekende God vanuit de grenzeloze, naamloze eeuwigheid was uitgestort, luidt de canonieke vertaling: 'De Heer bezat mij vanaf het begin van zijn weg, vóór zijn werken van lang geleden', wat zonder de kabbalistische verklaring onbegrijpelijke onzin is. Wanneer men Salomo laat zeggen '*Ik* was er vanaf het begin . . . toen hij [de hoogste godheid] de aarde en de velden nog niet had geschapen, geen korrel zand was nog gemaakt', en 'toen hij de fundamenten van de aarde legde . . . toen was ik als een pleegkind bij hem',[2] wat kan de kabbalist dan anders bedoelen met het '*ik*' dan zijn eigen goddelijke geest, een druppel voortgevloeid uit die eeuwige bron van licht en wijsheid – de universele geest van de godheid?

De draad van heerlijkheid die door ain sof werd uitgezonden vanuit

[1] J.D.G. Richter, *Berosi fragmenta*, Leipzig, 1825, blz. 59.

[2] *Spreuken* 8:22-30.

het hoogste van de drie kabbalistische hoofden, door middel waarvan 'alle dingen schitteren van licht', de draad die via de *eerste* Adam uitgaat, is de individuele geest van ieder mens. 'Ik was voor hem [ain sof] een bron van vreugde, elke dag opnieuw. Ik was altijd verheugd in zijn aanwezigheid . . . en was blij met alle *mensen*', voegt Salomo er in hetzelfde hoofdstuk van de *Spreuken* (8:30, 31) aan toe. De onsterfelijke geest is blij met de *mensen*, die zonder deze geest slechts dualiteiten zijn (het fysieke lichaam en de astrale ziel, of dat *levensbeginsel* dat zelfs het laagste deel van het dierenrijk bezielt). Maar we zagen dat de leer zegt dat deze geest zich niet kan verbinden met een mens in wie de stof en de grofste neigingen van zijn dierlijke ziel deze steeds willen buitensluiten. Salomo, die ertoe wordt gebracht om te spreken onder inspiratie van zijn eigen geest, die hem tijdelijk beheerst, formuleert daarom de volgende woorden van wijsheid:

> Nu dan, mijn zoon [de tweeledige mens], luister naar mij, gelukkig is een mens die op mijn wegen blijft . . . Gelukkig is ieder mens die naar mij luistert, dag in dag uit bij mijn woning staat . . . Want wie *mij vindt*, *vindt het leven*, en ontvangt de gunst van de Heer. Wie aan mij voorbijgaat, doet *zichzelf* veel kwaad . . . en bemint *de dood*.[1] (219)

Sommige theologen laten dit hoofdstuk, zoals het hier wordt uitgelegd, evenals al het andere slaan op Christus, de 'zoon van God', die herhaaldelijk zegt dat wie hem volgt het eeuwige leven verkrijgt, en de dood overwint. Maar zelfs in de verdraaide vertaling ervan kan worden aangetoond dat het helemaal niet op de beweerde verlosser sloeg. Zouden we het in die zin opvatten, dan zou de christelijke theologie tegen wil en dank moeten terugkeren tot het averroïsme[2] en boeddhisme, kortom tot de leer van de emanatie, want Salomo zegt: 'Ik kwam voort' uit *Olam* en *Rosh*, die beide een deel zijn van de godheid; en Christus zou dus niet, zoals hun leer luidt, God zelf zijn, maar slechts een *emanatie* van hem, zoals de christos van de gnostici. Vandaar de betekenis van de verpersoonlijkte gnostische eon, een woord dat cyclussen of afgebakende perioden in de eeuwigheid betekent, en tegelijkertijd een hiërarchie van hemelse wezens – geesten – voorstelt. Zo wordt Christus soms de 'eeuwige eon' genoemd. Maar in verband met de eonen is het woord 'eeuwig' onjuist. Eeuwig is wat begin noch einde heeft, maar van de 'emanaties' of eonen moet, hoewel ze al eeuwig hebben geleefd terwijl ze waren opgenomen in de goddelijke essentie, worden gezegd dat ze een begin

[1] *Spreuken* 8:32-6.

[2] Noot vert.: Genoemd naar Averroës, een Arabische filosoof (1126-1198).

hebben wanneer ze eenmaal individueel zijn geëmaneerd. Ze kunnen in dit spirituele leven daarom *eindeloos* zijn, maar nooit eeuwig.

Deze eindeloze emanaties uit de ene eerste oorzaak, die alle door de fantasie van het volk geleidelijk werden omgevormd tot afzonderlijke goden, geesten, engelen en demonen, werden zo weinig als onsterfelijk beschouwd dat aan alle een beperkt bestaan werd toegekend. En dit geloof dat alle volkeren van de oudheid gemeen hebben, van de Chaldeeuwse magiërs tot de Egyptenaren, en dat zelfs in onze tijd nog door de brahmanen en boeddhisten wordt aanvaard, duidt heel overtuigend op het monotheïsme van de religieuze stelsels van de oudheid. Deze leer noemt de levensduur van alle lagere godheden 'een dag van parabrahman'. Na een cyclus van 4.320.000.000 menselijke jaren zal – volgens de overlevering – de drie-eenheid zelf, met alle kleinere godheden, en met het heelal, worden vernietigd, en ophouden te bestaan. Dan zal uit de pralaya (ontbinding) geleidelijk een ander heelal tevoorschijn komen, en de mensen op aarde zullen in staat worden gesteld om SVAYAMBHŪ te begrijpen zoals hij is. Alleen deze oorspronkelijke oorzaak zal voor altijd bestaan in al haar heerlijkheid, en de oneindige ruimte vullen. Welk beter bewijs zou kunnen worden aangevoerd voor het diep eerbiedige gevoel waarmee de 'heidenen' de ene hoogste eeuwige oorzaak van alle zichtbare en onzichtbare dingen beschouwen?

Dit is ook de bron waaraan de kabbalisten van de oudheid precies dezelfde leringen hebben ontleend. Al hebben de christenen *Genesis* op hun eigen manier opgevat en door de teksten letterlijk aan te nemen het onontwikkelde publiek het geloof opgedrongen in een schepping van onze wereld
(220) uit het niets, en er bovendien een *begin* aan toegekend, dan zou men dit beslist niet de tannaim, de enige uitleggers van de in de *Bijbel* verborgen liggende betekenis, moeten verwijten. Ze hebben evenmin als andere filosofen ooit geloofd in spontane, beperkte scheppingen, of scheppingen *uit het niets*. De kabbala is bewaard gebleven om aan te tonen dat hun filosofie precies dezelfde was als die van de hedendaagse Nepalese boeddhisten, de svābhāvika's. Ze geloofden *in de eeuwigheid en de onvernietigbaarheid van de stof*, en daarom in vele scheppingen en vernietigingen van werelden, vóór onze eigen wereld. 'Er waren oude werelden, die zijn vergaan.'[1]

> Hieruit zien we dat de Heilige, gezegend zij zijn naam, achtereenvolgens verschillende werelden had geschapen en vernietigd, voordat hij deze wereld schiep; en toen hij deze wereld schiep, zei hij: 'Deze bevalt me; de vorige bevielen me niet.'[2]

[1] *Zohar*, 3:292b (*Idra Zuta*, 10:421ev).
[2] *Bereshīth Rabba,* parsha 9.

Bovendien dachten ze, ook weer zoals de svābhāvika's, die nu atheïsten worden genoemd, dat alles voortkomt (wordt geschapen) uit zijn eigen aard, en dat, zodra de eerste stoot is gegeven door die scheppende kracht die geworteld is in de 'zelfgeschapen substantie', of sefira, alles zich vanuit zichzelf ontwikkelt en haar patroon – het spirituelere model dat in de hiërarchie van de oneindige schepping eraan voorafgaat – volgt.

> Het ondeelbare punt dat geen grens heeft en niet kan worden begrepen [omdat het absoluut is], zette zich van binnen naar buiten uit, en vormde een glans die als kleed [sluier] diende voor de ondeelbare punten. . . . Dit zette zich ook van binnen naar buiten uit . . . Zo *kwam alles tot aanzijn* door een voortdurende, opkomende beweging, en zo kwam ten slotte de wereld tot aanzijn.[1]

In de latere geschriften van de traditie van Zarathoestra, nadat Darius de eredienst van Ormazd had hersteld en het zuiverder magianisme van de oorspronkelijke *geheime wijsheid* חכמה־נסתרה – waarvan hij, zoals de inscriptie vermeldt, zelf hiërofant was – eraan had toegevoegd, zien we de Zeruana, of grenzeloze tijd, opnieuw verschijnen. Deze wordt door de brahmanen weergegeven door de *chakra* of een cirkel, die we afgebeeld zien op de opgeheven vinger van de belangrijkste godheden. Later zullen we aantonen in welke betrekking deze staat tot de pythagorische mystieke getallen – het eerste en het laatste – wat een *nul* (0) is, en tot de grootste mysteriegod IAO. Dat dit symbool in alle oude religies identiek is, is alleen al voldoende om hun gemeenschappelijke afkomst van één oorspronkelijk geloof aan te tonen.[2] Deze uitdrukking 'grenzeloze tijd', die slechts kan worden toegepast op de ENE die begin noch einde heeft, wordt door de Zoroastriërs Zeruana-Akarane genoemd, omdat hij altijd heeft (221)
bestaan. Zijn heerlijkheid, zeggen ze, is te verheven, zijn licht te schitterend om door het menselijke verstand of door sterfelijke ogen te kunnen worden begrepen of gezien. Zijn eerste emanatie is eeuwig licht dat vanuit de duisternis waarin het vroeger verborgen was, tevoorschijn werd geroepen om zich te manifesteren, en zo werd Ormazd, 'de koning van het leven', gevormd. Hij is de eerstgeborene van grenzeloze tijd, maar heeft, evenals zijn eigen tegenhanger, of vooraf bestaande spirituele denkbeeld,

---

[1] *Zohar*, 1:20a.

[2] 'De Sanskriet *s*', zegt Max Müller, 'wordt vertegenwoordigd door de Zend *h*. . . . De geografische naam *hapta hendu*, die in de *Avesta* voorkomt, wordt dus begrijpelijk, indien we de Zend *h* vervangen door de Sanskriet *s*. Want *sapta sindhu,* of de zeven rivieren, is de oude vedische naam voor India zelf' (*Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 82-3). De *Avesta* is de geest van de *Veda's* – de gedeeltelijk bekendgemaakte esoterische betekenis.

al eeuwig in de oorspronkelijke duisternis geleefd. Zijn *logos* schiep de zuivere, verstandelijke wereld. Nadat drie grote cyclussen[1] waren verlopen, schiep hij de stoffelijke wereld in zes tijdperken. De zes amshaspends, of *oorspronkelijke* spirituele mensen die Ormazd schiep naar zijn eigen beeld, zijn de middelaars tussen deze wereld en hemzelf. Mithras is een emanatie van de logos, en het hoofd van de 28 *yazata's* die de beschermengelen zijn van het spirituele deel van de mensheid – de zielen van de mensen. De *ferohers* zijn oneindig in aantal. Ze zijn de ideeën, of beter gezegd de ideële voorstellingen van de dingen die zich in het bewustzijn van Ormazd of Ahura-Mazda vormden, voordat hij wilde dat ze concrete vorm aannamen. Ze zijn wat Aristoteles het aan vormen en substanties 'voorafgaande' noemt. Aan de religie van Zarathoestra, zoals hij in de *Avesta* altijd wordt genoemd, hebben de joden van de oudheid het meest ontleend. In een van de *Yashts* noemt Ahura-Mazda, de Allerhoogste, aan de ziener als een van zijn heilige namen *Ahmi*, 'ik ben', en op een andere plaats *ahmi yat ahmi*, 'ik ben die ik ben', dezelfde naam die Jehovah aan Mozes zou hebben meegedeeld.

Deze kosmogonie, die met verandering van namen in de rabbijnse kabbala werd overgenomen, vond met enkele toegevoegde bespiegelingen van Manes – de half magiër, half platonist – later zijn weg naar het grote stelsel van het gnosticisme. De werkelijke leringen van de volgelingen van Basilides, Valentinus en Marcion kunnen niet goed worden opgemaakt uit de bevooroordeelde en lasterlijke geschriften van de kerkvaders, maar veel beter uit wat er is overgebleven van de werken van de bardesanen, die bekendstaan als de nazarenen. Nu al hun manuscripten en boeken zijn vernietigd, is het bijna onmogelijk het aandeel van elk van deze sekten in deze afwijkende meningen vast te stellen. Maar er leven nog enkele mensen die boeken en rechtstreekse overleveringen van de ophieten hebben bewaard, al bekommeren ze zich er weinig om die aan de wereld mee te delen. Onder de onbekende sekten van de berg Libanon en Palestina is de waarheid meer dan 1000 jaar verborgen gebleven. En hun *diagram* van het ophitische stelsel verschilt van de daarvan door Origenes[2] gegeven beschrijving, en dus ook van het *diagram* van Matter.[3]

(222) De kabbalistische drie-eenheid is een van de voorbeelden van de christelijke. 'De OUDE, zijn naam zij geheiligd, heeft drie hoofden, maar deze

[1] Wat men in het stelsel van de *Avesta* in het algemeen opvat als *duizend* jaar, betekent in de esoterische leer een cyclus met een duur die slechts aan de ingewijden bekend is, en een symbolische betekenis heeft.

[2] *Contra Celsum*, 6:24ev.

[3] J. Matter, *Histoire critique du gnosticisme*, 1828, pl. 10.

vormen er slechts één.'[1] *Tria capita exsculpta sunt, unum intra alterum, et alterum supra alterum*.

> Drie hoofden zijn in elkaar gevoegd, en het ene boven het andere. Het eerste hoofd is de verborgen wijsheid (*sapientia abscondita*). Onder dit hoofd is de OUDE [de pythagorische *monade*], het meest verborgene van alle mysteries; een hoofd dat geen hoofd is [*caput quod non est caput*]; niemand kan weten wat dit hoofd omvat. Geen verstand is in staat deze wijsheid te begrijpen.[2]

Deze *Senior Sanctissimus* (allerheiligste Oude) is omgeven door de drie hoofden. Hij is het eeuwige LICHT van de wijsheid; en de wijsheid is de bron waaruit alle manifestaties zijn begonnen.

> Deze drie hoofden, die besloten liggen in ÉÉN HOOFD [dat geen hoofd is], zijn neergebogen over [overschaduwen] het KLEINE GEZICHT [de zoon], en door middel van hen schitteren alle dingen van licht.[3]

> Ain sof zendt een draad uit El of *Al* [de hoogste God van de drieeenheid], en het licht volgt de draad en treedt binnen, gaat erdoorheen, en gaat naar buiten door de *eerste* Adam [Kadmon], die *verborgen* is tot het plan voor het ordenen [*statum dispositionis*] gereed is; het werkt zich door hem heen van zijn hoofd tot zijn voeten; en in hem [de verborgen Adam] is de figuur van EEN MENS.[4]

> Laat iemand die inzicht wil hebben in de heilige eenheid, een vlam beschouwen die opstijgt van een brandend stuk steenkool of een brandende lamp. Hij zal eerst een tweevoudig licht zien – een schitterend wit, en een zwart of blauw licht; het witte licht is *boven*, en schijnt recht omhoog, terwijl het blauwe of donkere licht *beneden* is en de zetel schijnt te zijn van eerstgenoemde; maar toch zijn beide onderling zo nauw verbonden dat ze slechts één vlam vormen. De door het blauwe of donkere licht gevormde zetel is op zijn beurt verbonden met de brandende stof, die zich weer *daaronder* bevindt. Het witte licht verandert nooit van kleur; het blijft altijd wit, maar in het licht meer naar onderen merkt men verschillende tinten op, terwijl het onderste licht bovendien twee richtingen opgaat; *boven* is het verbonden met het witte licht, en

---

[1] *Idra Zuta*, 2:78; *Zohar*, 3:288b.

[2] *Idra Zuta*, 2:59-63.

[3] *Op.cit.*, 2:63, 7:177-187.

[4] Iam vero quoniam hoc in loco recondita est illa plane non utuntur, et tantum de parte lucis eius participant quae demittitur et ingreditur intra filum ain sof protensum e Persona אל [*Al*, God] deorum; intratque et perrumpit et transit per Adam primum occultum usque in statum dispositionis transitque per eum a capite usque ad pedes eius: *et in eo est figura hominis* (*Kabbala denudata*, deel 2, blz. 246).

> *beneden* met de brandende stof. Deze verteert onophoudelijk, en stijgt voortdurend op naar het bovenste licht, en alles gaat op die manier op in één enkele eenheid.[1]

Dat waren in de oudheid de denkbeelden van de drie-eenheid in de eenheid, als een abstractie. De mens, die de microkosmos van de macro-
(223) kosmos is, of van de archetypische hemelse mens – Adam-Kadmon – is eveneens een drie-eenheid, want hij is *lichaam*, *ziel* en *geest*.

De *Zohar* zegt: 'Al wat geschapen is door de 'Oude van de Ouden' kan alleen leven en bestaan door een mannelijk en een vrouwelijk wezen.'[2] Hij alleen – tegen wie niemand kan zeggen, 'u', want hij is de geest van het WITTE HOOFD, waarin de 'DRIE HOOFDEN' verenigd zijn – is ongeschapen. Uit het ijle vuur aan de ene kant van het witte hoofd en uit de 'ijle lucht' aan de andere kant emaneert Shekhinah, zijn sluier (de vrouwelijk gemaakte Heilige Geest). *Idra Rabba* zegt:

> Deze lucht is de meest verborgen [occultissimus] eigenschap van de Oude van Dagen. . . . De Oudere van de Ouderen is de *Verborgene* van de Verborgenen. . . . Alle dingen zijn Hijzelf, en Hijzelf is in elk opzicht verborgen.[3]

> De *schedel* van het WITTE HOOFD heeft geen begin, maar het einde ervan heeft een schitterende weerglans en een *rondheid* die ons heelal is.[4]

Kleuker zegt: 'Ze beschouwen de eerstgeborene als man en vrouw, voor zover zijn licht alle andere lichten omvat, en voor zover zijn levensgeest of levensadem alle andere levensgeesten omvat.'[5] De kabbalistische Shekhinah komt overeen met de ophitische Sophia. Eigenlijk is Adam-Kadmon de Bythos, maar in dit emanatiestelsel, waarin alles erop berekend is verwarring te stichten, en onderzoekers hindernissen in de weg te leggen, is hij de *bron* van licht, de eerste 'oorspronkelijke mens', en tegelijkertijd *Ennoia*, het denken van Bythos, de Diepte, want hij is Poimandres.

De gnostici vormden, evenals de nazarenen, hun allegorieën rond de verpersoonlijking, en zeiden dat de *eerste* en de *tweede* mens de schoonheid liefhadden van Sophia (Sefira), de eerste vrouw, en zo bevruchtten de Vader en de Zoon de hemelse 'Vrouw', en brachten uit de oorspronkelijke duisternis het zichtbare licht voort (Sefira is het onzichtbare of spirituele

---

[1] *Zohar*, 1:51a.
[2] *Idra Zuta*, 8:219; *Zohar*, 3:290a.
[3] *Idra Rabba*, §541-2, §36, §172.
[4] *Idra Zuta*, 2:51.
[5] *Über die Natur und Ursprung der Emanationslehre bei den Kabbalisten*, blz. 11.

licht) 'dat ze de GEZALFDE CHRISTUS, of koning-messias, noemden'.[1] Deze Christus is de *Adam van stof* vóór zijn val, met de geest van de Adonai, zijn vader, en Shekhinah Adonai, zijn moeder, op hem, want de eerste Adam is Adon, Adonai of Adonis. Het eerste bestaan manifesteert zich door zijn wijsheid, en brengt de *begrijpelijke* LOGOS (de hele zichtbare schepping) voort. Deze wijsheid werd door de ophieten vereerd in de vorm van een slang. Tot dusver hebben we gezien dat het eerste en tweede leven de twee Adams, of de eerste en de tweede mens zijn. De eerste omvat Eva, of de nog ongeboren spirituele *Eva*, en zij bevindt zich in de *eerste* Adam, want zij is een deel van hemzelf, die androgyn is. De Eva van stof, die in *Genesis* 'de moeder van al wat leeft' zal worden genoemd, bevindt zich *in* (224)
de tweede Adam. En dan, vanaf het moment van zijn eerste manifestatie, verdwijnt de HEER MANO, de onbegrijpelijke wijsheid, van het toneel van activiteit. Deze zal zich slechts manifesteren als Shekhinah, de GENADE; want de Kroon is 'het binnenste licht van alle lichten', en daarom is het de eigen substantie van de duisternis.[2]

In de kabbala is *Shekhinah* de negende emanatie van Sefira, die alle tien sefiroth in zich bevat. Ze behoort tot de derde triade, en wordt tegelijk met Malkhuth of 'Koninkrijk' voortgebracht, waarvan ze de vrouwelijke tegenhanger is. Ze wordt overigens beschouwd als hoger dan één van deze, want ze is de 'goddelijke heerlijkheid', de 'sluier' of het 'kleed' van ain sof. De joden zeggen dat ze, telkens wanneer ze in de targumim wordt genoemd, de heerlijkheid van Jehovah is, die in de tabernakel woonde en zich manifesteerde als een zichtbare wolk; de 'heerlijkheid' hing boven de zetel van genade in het *heilige der heiligen*.

In het nazareense of bardesaanse stelsel, dat de kabbala binnen de kabbala kan worden genoemd, wordt de Oude van Dagen – *Antiquus Altus* – die de vader is van de demiurg van het heelal, het *derde* leven of *Abatur* genoemd; en hij is de vader van Fetahil, die de architect is van het zichtbare heelal, dat hij op bevel van de 'grootste' in het leven roept door middel van de krachten van zijn scheppende geesten; de Abatur komt overeen met de 'Vader' van Jezus in de latere christelijke theologie. Deze twee hogere *levens* zijn de kroon waarbinnen de grootste *Ferho* verblijft. 'Voordat enig schepsel tot bestaan kwam, bestond de Heer Ferho reeds.'[3] Deze is het eerste leven, vormloos en onzichtbaar, waarin de levende LEVENSgeest, de hoogste GENADE, verblijft. De twee zijn sinds de eeuwigheid ÉÉN, want ze zijn het licht en de OORZAAK van het licht. Daarom

[1] Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 1:30:1.
[2] *Idra Zuta*, 9:353; *Kabbala denudata*, deel 2, blz. 364; vgl. Pythagoras' monade.
[3] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 145.

komen ze overeen met de kabbalistische verborgen *wijsheid*, en met de verborgen Shekhinah – de Heilige Geest. 'Dit licht, dat gemanifesteerd is, is het kleed van hem die in de hemel verborgen is', zegt *Idra Zuta*.[1] En de 'hemelse mens' is de hoogste Adam. 'Niemand kent zijn wegen behalve macroprosopus (het grote gezicht) – de hoogste *actieve* god.[2] Niet zoals ik word *geschreven*, zal ik worden gelezen; in deze wereld zal mijn naam worden geschreven Jehovah, en gelezen Adonai',[3] zeggen de rabbi's heel terecht. Adonai is de Adam-Kadmon, hij is VADER en MOEDER tegelijk. Door dit dubbele middelaarschap daalt de geest van de 'Oude van de Ouden' neer op de microprosopus (het kleine gezicht) of de Adam uit de Hof van Eden. En 'de Heer God blaast de levensadem in zijn neusgaten'.

Wanneer de vrouw zich afscheidt van haar androgyne individualiteit, en
(225) een afzonderlijk individu wordt, wordt het eerste verhaal nog eens herhaald. Beiden, Vader en Zoon, de twee Adams, houden van haar schoonheid, en dan volgt de allegorie van de verleiding en de val. In de kabbala, evenals in het ophitische stelsel, zijn zowel de Ophis als de Ophiomorphos emanaties, die symbolisch worden voorgesteld als slangen; Ophis stelt dan eeuwigheid, wijsheid en geest voor (evenals in het Chaldeeuwse magisme van de slangendienst en in de wijsheidsleer in de oudheid), en Ophiomorphos list, afgunst en stof. Zowel geest als stof zijn slangen, en Adam-Kadmon wordt de Ophis die zichzelf – man en vrouw – verleidt om te proeven van de 'boom van goed en kwaad' om hun de geheimen van spirituele wijsheid te onderwijzen. Het licht verleidt de duisternis, en de duisternis trekt het licht aan, want duisternis is *stof*, en 'het *hoogste* licht schijnt niet in haar schaduwen'. Met de kennis komt de verleiding door de Ophiomorphos, en hij heeft de overhand. Het dualisme van alle bestaande religies wordt aangetoond door de val. 'Ik heb een man van *de Heer* verkregen', roept Eva uit, wanneer de dualiteit, Kaïn en Abel – goed en kwaad – wordt geboren. 'En Adam had gemeenschap met Eva, zijn vrouw (*astu*), en zij werd zwanger en baarde *Kin* en ze zei: קניתי איש את־יהוה: *Kaniti aish ath Jahveh* – Ik heb een echtgenoot verworven of verkregen, zelfs *Jahveh* (ish, aish – een man).'[4] '*Cum arbore peccati Deus creavit seculum.*'

En nu zullen we dit stelsel vergelijken met dat van de joodse gnostici – de nazarenen, en ook met andere filosofieën.

De ISH AMON, het pleroma, of de grenzeloze cirkel waarbinnen 'alle vormen' liggen, is het DENKEN van de goddelijke kracht; het werkt in

---

[1] 9:355.
[2] *Idra Rabba*, 8:109.
[3] *Auszüge aus dem Buch Sohar*, Berlijn, 1857, blz. 11; *Zohar*, 3:230.
[4] *Genesis* 4:1.

STILTE, en plotseling wordt het licht door de duisternis voortgebracht; het wordt het TWEEDE leven genoemd, en dit brengt het DERDE voort. Dit derde licht is 'de VADER van alle dingen die leven', zoals EUA de 'moeder is van al wat leeft'. Hij is de schepper, die door zijn levenschenkende geest de trage stof tot leven roept, en wordt daarom de oude van de wereld genoemd. Abatur is de Vader die de eerste Adam schept, die op zijn beurt de tweede schept. Abatur opent een poort, gaat naar het donkere water (de chaos), en als hij erin neerziet, weerspiegelt de duisternis zijn eigen beeld . . . en zie! een ZOON wordt gevormd – de logos of demiurg; Fetahil, die de bouwer van de *stoffelijke* wereld is, wordt tot bestaan geroepen. Volgens de gnostische leer was dit de metatron, de aartsengel Gabriël, of boodschapper van het leven; of zoals de bijbelse beeldspraak zegt, opnieuw de androgyne Adam-Kadmon, de ZOON, die met zijn Vaders geest de GEZALFDE voortbrengt, of Adam vóór zijn val.

Als Svāyambhū, de 'Heer die door zichzelf bestaat', een drang voelt om zich te manifesteren, wordt hij in de heilige boeken van de hindoes als volgt beschreven:

> Toen hij een drang voelde om uit zijn eigen goddelijke substantie verschillende wezens voort te brengen, manifesteerde hij eerst de wateren, die in zichzelf een vruchtbaar zaadje ontwikkelden. (226)
>
> Het zaadje werd een kiem, prachtig als goud, zoals een lichtende ster die met duizend stralen schittert; en in dat ei werd hijzelf geboren in de gedaante van BRAHMĀ, de grote ouder van alle werelden.[1]

De Egyptische Kneph of Chnuphis, goddelijke wijsheid, voorgesteld door een slang, brengt uit zijn mond een ei voort, waaruit Ptah tevoorschijn komt. Hier stelt Ptah de universele kiem voor, evenals Brahma, dat onzijdig is wanneer op de *a* aan het eind geen streepje staat;[2] anders wordt het eenvoudig een van de namen van de godheid. De eerste was zowel het model voor de DRIE LEVENS van de nazarenen als voor de kabbalistische 'gezichten', PARTZUFIM, die op hun beurt het model verschaften voor de christelijke drie-eenheid van Irenaeus en zijn volgelingen. Het ei was de oerstof, die als materiaal diende voor het bouwen van het zichtbare heelal; het bevatte, evenals de gnostische pleroma, de kabbalistische Shekhinah, de man en de vrouw, de geest en het leven, 'van wie het licht alle andere lichten [of levensgeesten] omvat'. Deze eerste manifestatie werd gesymboliseerd door een slang die eerst *goddelijke* wijsheid is, maar door *neerdaling in de voortplanting* wordt bezoedeld. Ptah is de hemelse mens, de

[1] *Manu*, boek 1, *śloka's* 8, 9.

[2] Hij is de universele, spirituele kiem van *alle* dingen.

Egyptische Adam-Kadmon, of Christus, die samen met de vrouwelijke Heilige Geest, de ZOË, de vijf elementen, lucht, water, vuur, aarde en ether voortbrengt. Laatstgenoemde zijn een slaafse kopie van de boeddhistische *Ādi* en zijn vijf dhyāni-boeddha's, zoals we in het vorige hoofdstuk al hebben aangetoond. De *Svāyambhuva-Nara* van de hindoes ontwikkelt uit zichzelf het *moeder-beginsel*, dat in zijn eigen goddelijke essentie besloten ligt – Nārī, de onsterfelijke maagd, die, wanneer ze doordrongen is van zijn geest, Tanmātra wordt, de moeder van de vijf elementen (lucht, water, vuur, aarde en ether). Zo kan men aantonen hoe alle andere kosmogonieën zijn voortgekomen uit die van de hindoes.

Knorr von Rosenroth beweert bij het interpreteren van de kabbala dat

> de oneindige God zelf in deze eerste staat (van verborgen wijsheid) kan worden opgevat als 'Vader' (van het nieuwe verbond). Maar het *licht* dat door de Oneindige langs een kanaal in de 'oorspronkelijke Adam' of messias werd neergelaten en zich met hem verbond, kan ook op de ZOON worden toegepast. En de stroom, die uit hem [de Zoon] wordt uitgezonden naar de lagere delen [van het heelal], kan worden toegeschreven aan de aard van de Heilige Geest.[1]

Sophia-Achamoth, het halfspirituele, halfstoffelijke LEVEN, dat de trage stof in de diepten van de chaos tot leven wekt, is de Heilige Geest van de gnostici, en de *Spiritus* (vrouwelijk) van de nazarenen. Ze is – dat moet
(227) men bedenken – de *zuster* van *Christos*, de volmaakte emanatie, en beide zijn kinderen of emanaties van Sophia, de zuiver spirituele en verstandelijke dochter van Bythos, de Diepte. Want de oudere Sophia is Shekhinah, het gezicht van God, 'Gods Shekhinah, die zijn beeld is'.[2]

'De *Zoon*, Zeus-Belus, of Sol-Mithra, is een beeld van de Vader, een emanatie van het *hoogste Licht*', zegt Movers. 'Hij ging door voor een schepper.'[3]

'Filosofen zeggen dat de eerste lucht de *anima mundi* is. Maar het kleed (Shekhinah) is hoger dan de eerste lucht, omdat het nauwer is verbonden met de ain sof, het grenzeloze.'[4] *Sophia* is dus Shekhinah, en Sophia-Achamoth de *anima mundi*, het astrale licht van de kabbalisten, dat de spirituele en stoffelijke kiemen bevat van al *wat is*. Want de Sophia-Achamoth is – evenals *Eva* van wie ze het oermodel is – 'de moeder van al wat leeft'.

---

[1] *Adumbratio Kabbalae Christianae*, blz. 6-7.
[2] *Idra Rabba*, 44:1122.
[3] *Die Phönizier*, deel 1, blz. 265, 550, 553.
[4] *Kabbala denudata*, deel 2, blz. 236.

In het stelsel van de nazarenen en ook in de hindoefilosofie van het voorvedische en het vroegvedische tijdperk zijn er drie drie-eenheden. Wanneer we zien dat de weinige vertalers van de kabbalistische geschriften, de nazareense *Codex* en andere diepzinnige werken zich wanhopig in bochten wringen bij dit eindeloze pantheon van namen – waarbij ze het niet eens kunnen worden over een stelsel om deze te classificeren omdat de ene hypothese de andere tegenspreekt en omverwerpt – dan kunnen we ons slechts verwonderen over al die problemen, die men zo gemakkelijk te boven zou kunnen komen. Maar zelfs nu, nu het zo gemakkelijk is om de vertaling, en zelfs de oorspronkelijke teksten, van het oude Sanskriet ter vergelijking te gebruiken, zouden ze het nooit voor mogelijk houden dat de sleutel tot elke filosofie – of het nu de Semitische, de Hamitische of de Turaanse, zoals ze die noemen, betreft – in de heilige boeken van de hindoes ligt. Maar feiten zijn feiten, en men kan feiten niet gemakkelijk vernietigen. Terwijl we dus de hindoe-trimūrti drievoudig gemanifesteerd zien als:

Nara (of Para-Purusha)	Agni	Brahmā	de Vader
Nārī (Mahāmāyā)	Vāyu	Vishṇu	de Moeder
Virāj (Brahmā)	Sūrya	Śiva	de Zoon

en de Egyptische drie-eenheid als volgt:

Kneph (of Amen)	Osiris	Rā (Horus)	de Vader
Maut (of Mut)	Isis	Isis	de Moeder
Khonsu	Horus	Malouli	de Zoon[1]

luidt het stelsel van de nazarenen,

Ferho (Ish Amon)	Mano	Abatur	de Vader
Chaos (donker water)	Spiritus (vrouwelijk)	Netubto	de Moeder
Fetahil	Ledhoio	de Heer Jordaan	de Zoon

De eerste is de verborgen of niet-gemanifesteerde drie-eenheid – een zuivere abstractie. De tweede – de actieve of de in de resultaten van de schepping geopenbaarde, die voortkomt uit eerstgenoemde – haar spirituele oerbeeld. De derde is het verminkte beeld van de twee andere, (228)
gekristalliseerd in de vorm van menselijke dogma's die per land verschillen afhankelijk van de uitbundigheid van hun materialistische verbeeldingskracht.

De hoogste Heer van glans en van licht, stralend en schitterend, vóór wie er geen ander bestond, wordt Corona (de kroon) genoemd; de Heer

[1] Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 245-6.

Ferho, het ongeopenbaarde leven dat al eeuwig in eerstgenoemde bestond; en de Heer Jordaan – de geest, het levende water van de genade.[1] Alleen door hem kunnen we worden gered, en hij komt dus overeen met de Shekhinah, het spirituele kleed van ain sof, of de Heilige Geest. Deze drie vormen de drie-eenheid in het verborgene. De tweede drie-eenheid is samengesteld uit de drie levens. Het eerste is de gelijkenis van de Heer Ferho, uit wie hij is ontstaan; en de tweede Ferho is de Koning van Licht – MANO (*Rex Lucis*). Hij is het hemelse leven en licht, en ouder dan de architect van hemel en aarde.[2] Het tweede leven is *Ish Amon* (pleroma), het uitverkoren vat, dat de zichtbare gedachte inhoudt van de *Iordanus Maximus* – het type (of zijn begrijpelijke weerspiegeling), het oermodel van het levende water, dat de 'spirituele Jordaan' is.[3] Het derde leven, dat door de andere twee wordt voortgebracht, is ABATUR (*Ab*, de ouder of vader). Dit is de mysterieuze en afgetakelde 'Bejaarde van de Bejaarden', de 'oude *senem sui obtegentem et grandaevum mundi*'. Dit derde leven is de vader van de demiurg Fetahil, de schepper van de wereld, die de ophieten Ialdabaoth[4] noemen, hoewel Fetahil de *eniggeborene* is, de weerspiegeling van de Vader, Abatur, die hem voortbrengt door in het 'donkere water' te kijken[5]; maar de Heer Mano, 'de Heer van verhevenheid, de Heer van alle geesten', is hoger dan de Vader in deze kabbalistische *Codex* – de één is zuiver spiritueel, de ander stoffelijk. Zo brengt bijvoorbeeld – terwijl Abaturs 'eniggeborene' de geest Fetahil is – de schepper van de fysieke wereld, de Heer Mano, de 'Heer van verhevenheid', die de zoon is van hem die 'de Vader is van allen die het evangelie verkondigen', ook een 'eniggeborene' voort, de Heer Ledhoio, 'een rechtvaardige Heer'. Hij is de Christos, de gezalfde, die de 'genade' van de onzichtbare Jordaan, de geest van de *Hoogste Kroon*, uitstort.

In de geheime bijeenkomst,

> in de schitterende vergadering, verlicht door MANO, aan wie de schitterende vonken hun oorsprong danken, stonden [de geesten die in het licht leven] op, en gingen naar de zichtbare Jordaan en het stromende water . . . ze kwamen bijeen om overleg te plegen . . . en riepen de eniggeboren
> (229) zoon van een onvergankelijk beeld tevoorschijn, van wie men zich met het denken geen voorstelling kan maken, Ledhoio, de rechtvaardige

[1] *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 47-57.
[2] *Op.cit.*, deel 1, blz. 145.
[3] *Op.cit.*, deel 2, blz. 211.
[4] *Op.cit.*, deel 1, blz. 309.
[5] Sophia-Achamoth brengt ook haar zoon Ialdabaoth, de *demiurg*, voort door in de chaos of de stof te zien, en ermee in aanraking te komen.

Heer; en uit Ledhoio kwam vervolgens de rechtvaardige heer voort die het leven door zijn woord had voortgebracht.[1]

Mano is het hoofd van de zeven eonen: Mano (Rex Lucis, koning van het licht), Aiar Ziwa (de stralende ether), Ignis Vivus (het levende vuur), Lux (licht), Vita (leven), Aqua Viva (het levende water van de doop, de geest van de Jordaan) en Ipsa Vita (het leven zelf), het hoofd van de zes geesten, die met hem de mystieke *zeven* vormen. De nazareense Mano is eenvoudig een kopie van de eerste Manu van de hindoes – de emanatie van Manu Svāyambhuva – uit wie zich achtereenvolgens de zes andere Manu's, de grondvormen voor de latere mensenrassen, ontwikkelen. We zien deze terug bij de apostel-kabbalist Johannes in de 'zeven vurige fakkels' die branden voor de troon, die de zeven geesten van God zijn,[2] en in de zeven engelen die de zeven fiolen dragen. In Fetahil herkennen we het origineel van de christelijke leer.

In de *Openbaring* van Johannes Theologos wordt gezegd: 'Ik draaide me om en zag *zeven* fakkels en daartussen iemand die eruitzag als een mens . . . zijn hoofd en zijn haren waren wit als witte wol of als sneeuw; en zijn ogen als een vlammend vuur . . . en zijn voeten gloeiden als brons in een oven' (1:12-15). *Johannes* herhaalt hier, zoals bekend, de woorden van Daniël en Ezechiël. 'De Oude van Dagen . . . zijn hoofdhaar was als zuivere wol . . . enz.'[3] En 'de gedaante als van een *mens* . . . boven de troon . . . en iets als vuur omgeven door een glans'.[4] Dit vuur is dan 'de stralende verschijning van de Heer'. Fetahil is de Mensenzoon, het derde leven; en zijn bovenste gedeelte wordt voorgesteld als wit als sneeuw, en terwijl hij naast de troon van levend vuur staat, lijkt hij op een vlam.

Al deze visioenen uit de *Openbaring* zijn gebaseerd op de beschrijving van het 'witte hoofd' uit de *Zohar*, waarin de kabbalistische drie-eenheid is verenigd. Het witte hoofd 'dat in zijn schedel de geest verbergt', en dat omgeven is door ijl vuur. De 'gedaante van een mens' is die van Adam-Kadmon, door wie de draad van licht gaat, weergegeven door het vuur. Fetahil is de *vir novissimus* (de nieuwste mens), de zoon van Abatur[5]; laatstgenoemde is dan de 'mens' of het *derde* leven,[6] nu de derde persoon

---

[1] *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 107-9. Zie Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. 60, voor een vertaling.

[2] *Openbaring* 4:5.

[3] *Daniël* 7:9.

[4] *Ezechiël* 1:26-27.

[5] *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 127.

[6] De eerste androgyne duade, die in alle geheime berekeningen als een *eenheid* wordt beschouwd, is dus de Heilige Geest.

van de drie-eenheid. *Johannes* ziet 'iemand die eruitzag als een mens', die zeven sterren in zijn rechterhand houdt, en 'tussen zeven fakkels' staat (*Openbaring* 1:13, 16). Fetahil neemt overeenkomstig de wil van zijn vader 'een hoge plaats in', 'de hoogste eon, die zeven scepters heeft', en
(230) zeven geesten, die astronomisch de zeven planeten of sterren voorstellen. Hij staat 'schitterend in het gewaad van de Heer, stralend door bemiddeling van de geesten';[1] hij is de zoon van zijn Vader, Leven, en zijn moeder, Geest, of Licht.[2] De logos wordt in het *Evangelie naar Johannes* voorgesteld als iemand in wie 'het leven was, en het leven was het *licht* van de mensen' (1:4). Fetahil is de demiurg, en zijn vader schiep door hem het zichtbare heelal van de stof.[3] In de *Brief van Paulus aan de Efeziërs* (3:9) wordt over God gezegd dat hij '*alle dingen heeft geschapen* door Jezus'. In de *Codex Nazaraeus* zegt het Ouder-LEVEN: 'Sta op, ga, onze eerstgeboren zoon, geschapen voor alle schepselen.'[4] 'Zoals de levende vader mij heeft gezonden,' zegt Christus, 'zo heeft God zijn eniggeboren zoon gezonden opdat wij zouden leven.'[5] Nadat Fetahil zijn werk op aarde heeft voltooid, stijgt hij ten slotte weer op naar zijn vader Abatur. '*Et qui, relicto quem procreaverat mundo, ad Abatur suum patrem contendit*.'[6] 'Mijn vader heeft mij gezonden . . . ik ga naar de Vader', herhaalt Jezus.

Jezus houdt zich niet bezig met de geschillen van de theologen van het christendom, die de joodse schepper uit hoofdstuk 1 van *Genesis* proberen te vereenzelvigen met de 'Vader' uit het *Nieuwe Testament*, maar zegt over zijn Vader herhaaldelijk dat 'hij *in het verborgene* is'. Ongetwijfeld zou hij de altijd aanwezige 'God de Heer' uit de mozaïsche boeken, die zich aan Mozes en de aartsvaders vertoonde en ten slotte alle oudsten van Israël toestond hem te zien, niet zo hebben genoemd.[7] Wanneer men Jezus over de tempel in Jeruzalem laat spreken als over het huis van zijn 'Vader', bedoelt hij niet het fysieke gebouw, waarvan hij beweert dat hij het kan vernietigen en dan in drie dagen weer opbouwen, maar de tempel van Salomo, de wijze kabbalist, die in zijn *Spreuken* erop wijst dat ieder mens de tempel van God is, of van zijn eigen goddelijke geest. Deze uitdrukking van de 'Vader die in het verborgene is', wordt evengoed in de kabbala gebruikt als in de *Codex Nazaraeus* en in andere boeken. Niemand heeft ooit de in de

[1] *Codex Nazaraeus*, deel 3, blz. 59.
[2] *Op.cit.*, deel 1, blz. 285.
[3] *Op.cit.*, deel 1, blz. 309.
[4] *Op.cit.*, deel 1, blz. 287. Zie Dunlap, *Op.cit.*, blz. 101.
[5] *Johannes* 6:57; *1 Johannes* 4:9.
[6] *Codex Nazaraeus*, deel 2, blz. 123.
[7] 'Hierna ging Mozes de berg op, samen met Aäron, Nadab, Abihu en zeventig oudsten van het volk, *en zij zagen de God van Israël*' (*Exodus* 24:9-10).

'Schedel' verborgen wijsheid gezien, en niemand heeft ooit de 'Diepte' (Bythos) aanschouwd; Simon, de Magiër, predikte 'een Vader die aan allen onbekend is'.[1]

We kunnen deze benaming van een God 'in het verborgene' tot in nog oudere tijd traceren. In de kabbala is de 'zoon' van de *verborgen* Vader, die in licht en heerlijkheid verblijft, de 'gezalfde', de *Zeir-Anpin*, die in zichzelf alle sefiroth verenigt; hij is christos, of de hemelse mens. Door Christus schept de pneuma, of de Heilige Geest, 'alle dingen' (*Efeziërs* 3:9), en brengt de vier elementen, lucht, water, vuur en aarde voort. Deze (231)
bewering kan niet in twijfel worden getrokken, want we zien Irenaeus op dit feit zijn beste argument baseren van de noodzaak dat er vier evangeliën zijn. Er kunnen er noch meer noch minder dan vier zijn, beweert hij

> want evenals er vier hemelstreken van de wereld zijn, en vier windrichtingen (καθολικὰ πνεύματα) . . . is het juist dat zij [de kerk] vier zuilen heeft. . . . Waaruit duidelijk blijkt dat het Woord, *de maker van alles*, hij *die op de cherubijnen zit* . . . ons de evangeliën heeft gegeven in viervoudige vorm maar één van geest; zoals David zegt, smekend om zijn komst, 'U die tussen de cherubijnen woont, kom tevoorschijn!' Want de cherubijnen hebben ook *vier gezichten*, en hun gezichten zijn symbolen van de werking van de zoon van God.[2]

We zullen niet uitvoerig stilstaan bij de bijzondere heiligheid van de cherubijnen met de vier gezichten, hoewel we hun oorsprong misschien zouden kunnen aantonen in alle oude pagoden in India, in de vāhana's (of voertuigen) van hun belangrijkste goden, zoals we ook de aan hen betoonde eerbied gemakkelijk zouden kunnen toeschrijven aan de kabbalistische wijsheid, die door de kerk echter met grote afschuw wordt verworpen. Maar we kunnen geen weerstand bieden aan de verleiding de lezer eraan te herinneren dat hij de verschillende aan deze cherubijnen toegeschreven betekenissen gemakkelijk te weten kan komen door de kabbala te lezen. 'Wanneer de zielen hun verblijf moeten verlaten', zegt de *Zohar*, die de leer huldigt van het voorbestaan van de zielen in de wereld van emanaties, 'verschijnt elke ziel afzonderlijk voor de heilige Koning, gekleed in een edele gedaante, met de karakteristieke eigenschappen waarmee ze in deze wereld moet verschijnen. Uit deze edele gedaante komt het beeld tevoorschijn.'[3] Vervolgens zegt ze dat de oerbeelden of vormen van deze gezichten 'vier in getal zijn – die van de engel of mens, van de leeuw, de

---

[1] *Clementijnse Homilieën*, 18:22; Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 1:24.
[2] *Tegen ketterijen*, 3:11:8.
[3] *Zohar*, 3:104.

stier en de adelaar'. Verder kunnen we heel goed onze verwondering erover uitspreken dat Irenaeus zijn bewijsvoering voor het bestaan van vier evangeliën niet heeft versterkt door het hele pantheon van vierarmige hindoegoden te citeren!

Toen Ezechiël zijn vier dieren die nu cherubijnen worden genoemd, weergaf als grondvormen van de vier symbolische wezens die in zijn visioenen de troon van Jehovah steunen, hoefde hij niet ver naar voorbeelden te zoeken. De Chaldeeuws-Babylonische beschermgeesten waren hem bekend: de Sed, Alaph of *Kirub* (cherubijn), de stier met het menselijke gezicht; de Nergal of de leeuw met het mensenhoofd; Ustur of de sfinxmens; en de Nattig met zijn adelaarskop. De religie van de meesters – de afgodendienende Babyloniërs en Assyriërs – werd bijna in zijn geheel overgebracht naar de geopenbaarde Schrift van de krijgsgevangen joden, en vandaar naar het christendom.

We zien dat Ezechiël door het evenbeeld van de heerlijkheid van de Heer reeds wordt aangesproken als 'Mensenzoon'. Deze bijzondere titel (232) wordt herhaaldelijk gebruikt in het hele boek van deze profeet, dat even kabbalistisch is als de 'rol van een boek' die de 'Heerlijkheid' hem laat eten. Deze rol is *vanbinnen* en *vanbuiten* beschreven, en de werkelijke betekenis ervan is identiek met die van de *Openbaring*. Het lijkt vreemd dat er zoveel nadruk op deze bijzondere benaming wordt gelegd, waarvan wordt gezegd dat Jezus daarmee zichzelf aanduidde, terwijl in de symbolische of kabbalistische taal daarmee een profeet wordt aangesproken. Het is even wonderbaarlijk om te zien dat Irenaeus zich overgeeft aan zulke opmerkelijke beschrijvingen van Jezus, dat hij hem aanduidt als 'de maker van alles, die op een cherubijn zit',[1] tenzij hij hem vereenzelvigt met Shekhinah, die gewoonlijk onder de cherubijnen van de zetel van mededogen werd gerangschikt. We weten ook dat cherubijnen en serafijnen benamingen zijn van de 'oude slang' (de orthodoxe duivel); in de kabbalistische symboliek zijn de serafijnen dan de brandende of vurige slangen. De tien emanaties van Adam-Kadmon, de sefiroth genoemd, hebben symbolen en titels die met elk van hen overeenkomen. Zo zijn bijvoorbeeld de laatste twee Overwinning, of Jehovah-Sabaoth, van wie het symbool de rechterkolom van Salomo of de zuil *Jachin* is, terwijl HEERLIJKHEID de linkerzuil of Boaz is, en zijn naam is 'de oude slang', en ook 'serafijnen en cherubijnen'.[2]

De 'Mensenzoon' is een naam die door niemand anders dan een kabbalist kon worden aangenomen. Zoals boven is aangetoond, wordt deze in het

[1] Irenaeus, *Fragmenten*, 52, 54.

[2] C.W. King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 12; 2de ed., blz. 35.

Oude Testament slechts door één profeet gebruikt, namelijk Ezechiël, de kabbalist. In hun mysterieuze wederzijdse betrekkingen worden de eonen of sefiroth in de kabbala weergegeven door een groot aantal cirkels, en soms door de figuur van een MENS, die symbolisch uit zulke cirkels is samengesteld. Deze mens is Zeir-Anpin, en de 243 getallen waaruit zijn beeld bestaat, hebben betrekking op de verschillende rangen van de hemelse hiërarchie. De oorspronkelijke gedachte achter deze figuur, of beter gezegd het model ervan, is misschien, zoals King in zijn *Gnostics* aanvoert, ontleend aan de Brahmā van de hindoes, en aan de verschillende kasten die door de verschillende delen van zijn lichaam worden gesymboliseerd. In een van de indrukwekkendste en mooiste grottempels in Ellora, gewijd aan Viśvakarman, de zoon van Brahmā, bevindt zich een voorstelling van deze God en zijn eigenschappen. Aan iemand die bekend is met Ezechiëls beschrijving van 'iets dat leek op een viertal wezens', die elk vier gezichten en onder hun vleugels mensenhanden hadden, enz.,[1] moet deze afbeelding in Ellora ongetwijfeld absoluut *bijbels* toeschijnen. Brahmā wordt, evenals Jupiter en andere hoogste goden, de vader van 'de mens' genoemd.

In de boeddhistische voorstellingen van de berg Meru, die door de Birmezen *Myé-nmo* en door de Siamezen *Sineru* wordt genoemd, vinden we een van de originelen van Adam-Kadmon, Zeir-Anpin, de 'hemelse mens', en van alle eonen, sefiroth, machten, heerschappijen, tronen, krachten en hemelse wezens van de kabbala. Tussen twee zuilen die door een (233)
boog zijn verbonden, wordt de sluitsteen daarvan weergegeven door een *halve maan*. Dit is het gebied waar de hoogste wijsheid van Ādi Boeddha, de hoogste, onzichtbare godheid, verblijft. Onder dit hoogste centrale punt komt de cirkel van de rechtstreekse emanatie van het Onbekende – de cirkel van Brahmā volgens sommige hindoes, van de eerste *avatāra* van Boeddha, volgens anderen. Deze komt overeen met Adam-Kadmon en de tien sefiroth. Negen emanaties zijn omringd door de tiende, en worden soms weergegeven door pagoden, die elk een naam dragen die een van de hoofdeigenschappen van de gemanifesteerde godheid uitdrukt. Dan komen daaronder de zeven stadia of hemelse sferen; elke sfeer is omgeven door een zee. Dit zijn de hemelse verblijfplaatsen van de *devatā's*, of goden, die naarmate ze de aarde naderen iets van hun heiligheid en zuiverheid verliezen. Dan komt Meru zelf, gevormd uit talloze cirkels binnen drie grote, die de drie-eenheid van de mens voorstellen. Voor iemand die bekend is met de getalswaarde van de letters in bijbelnamen, zoals die van het 'grote beest' of van Mithra, Μιθρας αβραξας, en andere, is het gemakkelijk de

[1] *Ezechiël* 1:5-7.

overeenkomst vast te stellen tussen de Meru-goden en de emanaties of sefiroth van de kabbalisten. Ook de genii van de nazarenen met hun bijzondere opdrachten treft men in deze heel oude mythe aan, een volmaakte voorstelling van de symboliek van de 'geheime leer' zoals die in de oudheid werd onderwezen.

King geeft enkele aanwijzingen – hoewel ongetwijfeld onvoldoende om er iets belangrijks uit te kunnen leren, want ze zijn gebaseerd op de berekeningen van bisschop Newton[1] – over de manier om achter de geheimen te komen die in de getalswaarde van letters verborgen liggen. We zien echter dat deze grote archeoloog die zoveel tijd en werk aan de bestudering van gnostische gemmen heeft besteed, onze bewering bevestigt. Hij toont aan dat de hele theorie van de hindoes afkomstig is, en wijst erop dat de Durgā, of vrouwelijke tegenhanger van elke Aziatische god, is wat de kabbalisten actieve *Kracht*[2] in de hemelse hiërarchie noemen, een term die door de christelijke kerkvaders is overgenomen en herhaald zonder dat ze haar volkomen begrepen, en waarvan de betekenis door de latere theologie geheel is verminkt. Maar laten we tot Meru terugkeren.

(234) Het geheel is omgeven door de Mahāsamudra, of grote zee – het astrale licht en de ether van de kabbalisten en wetenschappers; en in de middelste cirkels verschijnt 'het evenbeeld van een mens'. Het is de Achamoth van de nazarenen, de tweevoudige eenheid of androgyne mens, de hemelse incarnatie en een volmaakte voorstelling van *Zeir-Anpin* (het kleine gezicht), de zoon van *Arikh-Anpin* (het grote gezicht).[3] Dit evenbeeld wordt nu in veel kloosters weergegeven door Gautama Boeddha, de meest recente van de geïncarneerde avatāra's. Nog lager, onder de Meru, is de

---

[1] *The Gnostics and Their Remains*, blz. 253ev; 2de ed., blz. 262.

[2] 'Hoewel men gewoonlijk denkt dat deze wetenschap het bijzondere eigendom van de joodse talmudisten is, bestaat er geen enkele twijfel dat ze het denkbeeld aan een externe bron hebben ontleend, en wel aan de Chaldeeën, de *grondleggers van de magische kunst*', zegt King in *The Gnostics*. 'De titels *Iao* en *Abraxas,* enz., waren, in plaats van nieuwe gnostische vindingen, werkelijk heilige namen die zijn ontleend aan de oudste formules van het Oosten. Plinius moet daarop zinspelen wanneer hij melding maakt van de heilzame werking die door de magiërs werd toegeschreven aan amethisten waarop de namen van de zon en de maan waren gegraveerd, namen die niet in het Grieks of Latijn waren uitgedrukt. In de 'Eeuwige Zon', de 'Abraxas', de 'Adonai' van deze gemmen, herkennen we dezelfde amuletten die door de filosofisch ingestelde Plinius werden bespot' (*The Gnostics and Their Remains*, blz. 79-80; 2de ed., blz. 283) – of *Virtutes* (wonderen) zoals Irenaeus zich uitdrukt.

[3] Dit gezicht wordt zo genoemd om het kleine gezicht, dat *uiterlijk* is, te onderscheiden 'van de eerbiedwaardige heilige oude' (vgl. *Idra Rabba*, 3:36, 5:54). *Zeir-Anpin* is het 'beeld van de Vader'. 'Wie mij heeft gezien, heeft de Vader gezien' (*Johannes* 14:9).

verblijfplaats van de grote *Nāga*, die Rāja-Nāga, de koning-slang, wordt genoemd – de slang uit *Genesis*, de gnostische Ophis – en van de godin van de aarde, Bhūmayī-Nārī, of Yāmī, die bij de grote draak hoort, want ze is Eva, 'de moeder van al wat leeft'. Nog lager is de achtste sfeer, de gebieden van de hel. De hoogste gebieden van Brahmā worden omringd door de zon, de maan, en de planeten, de zeven sterren van de nazarenen, precies zoals ze in de *Codex* worden beschreven.

'De zeven demon-misleiders die de zonen van Adam bedriegen. De naam van één is Sol; van een andere, *Spiritus Venereus*, Astro; van de derde *Nebu*, Mercurius, *een pseudo-messias*; . . . de naam van een vierde is Sin, *Luna*; de vijfde is *Kiun*, Saturnus; de zesde *Bel*, Zeus; de zevende, *Nerig*, Mars.'[1] Vervolgens worden er '*zeven levens* voortgebracht', zeven goede sterrengeesten, 'die uit *Kebar-Ziwa* zijn, en het zijn die schitterende sterren die schijnen in hun eigen vorm en luister die wordt uitgestort vanuit de hemel. . . . Bij de poort van het HUIS VAN HET LEVEN is de troon waardig geplaatst voor de Heer van de Heerlijkheid, en daar zijn DRIE woningen.'[2] De woningen van de *trimūrti*, de drie-eenheid van de hindoes, zijn in de weergave van Meru onder de sluitsteen – de gouden halve maan – geplaatst. 'Onder zijn voeten [van de God van Israël] was er iets als een plaveisel van saffier' (*Exodus* 24:10). Onder de halve maan is de hemel van Brahmā, geheel geplaveid met saffieren. Het paradijs van Indra schittert met duizend zonnen; dat van Śiva (Saturnus) is in het noordoosten; zijn troon is gevormd van lapis lazuli, en de vloer van de hemel is van schitterend goud. 'Wanneer hij op de troon zit, gloeit hij tot de lendenen toe met vuur.' Tijdens het jaarlijkse festival in Hardvār, waar hij meer dan ooit Mahādeva, de hoogste God, is, kan men de attributen en symbolen die gewijd zijn aan de joodse 'God de Heer', één voor één herkennen in die van Śiva. De Binlang-steen[3], die gewijd is aan deze hindoegodheid, is een ongehouwen steen, evenals de Beth-el die door de aartsvader Jacob geheiligd is en door hem 'als een zuil' is opgericht, en evenals laatstgenoemde is de Binlang *gezalfd*. We hoeven de lezer nauwelijks eraan te herinneren (235)
dat het *liṅga*, het symbool dat gewijd is aan Śiva, van wie de tempels ook overeenkomstig die vorm zijn gebouwd, identiek is in vorm, betekenis en doel aan de 'zuilen' die door de verschillende aartsvaders werden opgericht als uiting van hun verering van God de Heer. In feite zou zelfs nu nog één van deze aartsvaderlijke stenen in de processies voor Śiva door

[1] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 55.

[2] *Op.cit.*, deel 3, blz. 61.

[3] Deze steen met een sponsachtig oppervlak is te vinden in de Narbada-rivier, en treft men zelden ergens anders aan.

Calcutta kunnen worden gedragen zonder dat men de Hebreeuwse afkomst ervan zou vermoeden. De vier armen van Śiva worden vaak voorgesteld met aanhangsels in de vorm van vleugels; hij heeft *drie* ogen, en in de halve maan een *vierde* oog, dat hij heeft verkregen bij het karnen van de oceaan, evenals Pañcha Mukha Śiva vier hoofden heeft.

In deze god herkennen we de door Ezechiël in het eerste hoofdstuk van zijn boek gegeven beschrijving van zijn visioen, waarin hij de 'gedaante van een mens' aanschouwt in de vier levende wezens, die 'vier gezichten, vier vleugels', en één paar 'rechte benen hadden . . . die fonkelden als *gepolijst* koper . . . en de velgen van hun vier wielen waren rondom vol ogen'. Het is de troon en de hemel van Śiva, die de profeet beschrijft, wanneer hij zegt: '. . . en ik zag iets dat leek op een troon van saffier, en daarboven, op die troon, zag ik een gedaante als van een mens. Vanaf wat zijn lendenen leken te zijn naar boven toe zag ik iets dat glansde als wit goud en door iets als vuur was omgeven, en naar beneden toe zag ik iets als vuur, omgeven door een stralende gloed' (*Ezechiël* 1:26-7). 'En zijn voeten gloeiden als brons in een oven' (*Openbaring* 1:15). 'Wat hun gezichten betreft . . . één had het gezicht van een cherubijn, en het gezicht van een leeuw . . . ze hadden ook het gezicht van *een os* en het gezicht van een adelaar' (*Ezechiël* 1:10; 10:14). Deze *viervoudige* verschijning vinden we in de twee gouden *cherubijnen* aan de twee kanten van de ark; bovendien werden deze symbolische vier *gezichten* later door de respectieve evangelisten aangenomen, waarvan men zich gemakkelijk kan overtuigen door de portretten te beschouwen van Mattheus, Marcus, Lucas en Johannes,[1] die zijn geplaatst aan het begin van hun respectieve evangeliën in de roomse Vulgata en de Griekse bijbels.

Sanchoniathon zegt:

> Taautos, de grote god van de Feniciërs, maakte, om het karakter van Saturnus of Kronos uit te drukken, voor zichzelf een verschijningsvorm met vier ogen . . . twee voor en twee achter, respectievelijk open en gesloten, en vier vleugels, twee uitgespreid, en twee dichtgevouwen. De ogen tonen aan dat de God tijdens de slaap ziet, en tijdens het waken slaapt; de houding van de vleugels dat hij in rust vliegt, en onder het vliegen rust.[2]

Dat Saturnus identiek is met Śiva wordt nog meer bevestigd wanneer

---

[1] Johannes heeft een adelaar bij zich, Lucas een stier, Marcus een leeuw, en Mattheus een engel – het kabbalistische viertal van de Egyptische tarot.

[2] Vgl. Cory, *Ancient Fragments*, ed. 1832, herdruk 1975, Wizards Bookshelf, blz. 13.

we het symbool van laatstgenoemde beschouwen, de *ḍamaru*, wat een zandloper is, om de voortgang van de tijd aan te duiden, die door deze god wordt vertegenwoordigd in zijn hoedanigheid van vernietiger. De stier Nandi, het *vāhana* van Śiva en het heiligste symbool van deze god, is over- (236)
genomen in de Egyptische Apis, en in de door Ormazd geschapen en door Ahriman gedode stier. Het blijkt dat het volk van Eritene de religie van Zarathoestra volgt, die volledig op de 'geheime leer' is gebaseerd; dit was de religie van de Perzen toen ze de Assyriërs overwonnen. Het is gemakkelijk na te gaan hoe dit symbool van het LEVEN, weergegeven door de stier, van daaruit in alle religieuze stelsels is ingevoerd. Het college van de magiërs had dit na de verandering van dynastie overgenomen;[1] Daniël wordt beschreven als een rabbi, het hoofd van de Babylonische astrologen en magiërs;[2] daarom zien we de Assyrische kleine stieren en de attributen van Śiva in nauwelijks gewijzigde vorm opnieuw verschijnen in de cherubijnen van de talmudische joden, evenals we de stier Apis hebben ontdekt in de sfinxen of cherubijnen van de mozaïsche ark, en in de vorm waarin we die enkele duizenden jaren later aantreffen in gezelschap van een van de christelijke evangelisten, namelijk Lucas.

Iedereen die lang genoeg in India heeft gewoond om zelfs maar oppervlakkig bekend te raken met de daar vereerde godheden, moet de overeenkomst ontdekken tussen Jehovah en andere goden naast Śiva. Onder de naam Saturnus stond laatstgenoemde altijd in hoog aanzien bij de talmudisten. De Alexandrijnse kabbalisten koesterden eerbied voor hem als degene door wie de wet en de profeten rechtstreeks werden geïnspireerd; één van de namen van Saturnus was Israël, en we zullen te zijner tijd aantonen dat hij tot op zekere hoogte identiek is met Abram, waarop Movers[3] en anderen al langgeleden hebben gewezen. We hoeven ons dus niet te verbazen dat Valentinus, Basilides en de ophitische gnostici de planeet Saturnus aanwezen als de woning van hun Ialdabaoth, ook zowel een vernietiger als een schepper; want hij was het die in de woestijn de wet gaf en door de profeten sprak. Indien men om meer bewijs zou vragen, dan zullen we dit geven door de canonieke *Bijbel* zelf als getuige op te roepen. In *Amos* vaart de 'Heer' heftig uit tegen het volk Israël. Hij verwerpt hun brandoffers en wil niet luisteren naar hun gebeden, maar vraagt Amos: 'Heeft u *mij* in de woestijn veertig jaar offers en gaven gebracht, o huis van Israël?' 'Maar, u droeg de tabernakel van uw Moloch en *Chiun*, uw beelden, de *ster van uw God* . . .' (*Amos* 5:25-6). Wie zijn Moloch en *Chiun*

[1] Zie J. Matter, *Histoire critique du gnosticisme* over dit onderwerp.
[2] Vgl. *Daniël* 5:11.
[3] *Die Phönizier*, deel 1, blz. 396ev.

anders dan Baäl-Saturnus-Śiva, en *Chiun*, Kivan, dezelfde Saturnus wiens ster de Israëlieten zich hadden toegeëigend? Er schijnt in dit geval geen ontkomen aan; al deze godheden zijn identiek.

Hetzelfde geldt voor de talrijke logoi. Terwijl de Saoshyant uit de traditie van Zarathoestra is gevormd naar de tiende brahmaanse avatāra en de vijfde boeddha van de volgelingen van Gautama, en terwijl we eerstgenoemde, na in hoofdlijnen te zijn overgegaan in het kabbalistische stelsel van de koning-messias, weerspiegeld zien in de apostel Gabriël van de nazarenen en Hibil-Ziwa, de legatus (afgezant), door de Heer van Verhevenheid en Licht naar de aarde gezonden, vindt men al deze – de
(237) hindoe- en Perzische, boeddhistische en joodse logos, de christos van de gnostici en de logos van Philo – samengebracht in 'het woord dat vlees geworden is' van het vierde evangelie. Het christendom bevat al deze stelsels, en is opgelapt en ingericht om aan de omstandigheden te voldoen. Wanneer we de *Avesta* opslaan, vinden we daar het tweeledige stelsel dat in het christendom zozeer overheerst. De strijd tussen Ahriman[1], duisternis, en Ormazd, licht, is in de wereld sinds het begin van de tijd voortdurend aan de gang. Wanneer het allerergste nadert, en Ahriman de wereld schijnt te hebben veroverd en de hele mensheid heeft bedorven, *dan zal de verlosser* van de mensheid, Saoshyant, *verschijnen*. Hij zal komen op een wit paard, met in zijn gevolg een leger van goede geesten die eveneens rijden op melkwitte rossen.[2] In de *Openbaring* (19:11, 14) zien we hiervan een getrouwe kopie: 'Ik zag dat de hemel geopend was, en dit zag ik: een *wit paard* met een ruiter die 'trouw en betrouwbaar' heet. . . . De hemelse legermacht . . . volgde hem op witte paarden.' Saoshyant zelf is niets anders dan een latere Perzische *omzetting* van de Vishṇu van de hindoes. De afbeelding van deze god, waarop hij wordt voorgesteld als de verlosser, de 'instandhouder' (de beschermende geest van God), kan men tot op de huidige dag vinden in de tempel van Rāma. Het beeld toont hem in zijn tiende incarnatie – de *kalki-avatāra*, die nog moet komen – als een gewapende krijger, gezeten op een wit paard. Terwijl hij boven zijn hoofd het zwaard van vernietiging zwaait, houdt hij in zijn andere hand een discus

[1] Ahriman, het voortbrengsel van Zarathoestra, wordt zo genoemd uit haat tegen de arias of ārya's, de brahmanen en hun overheersing waartegen de volgelingen van Zarathoestra in opstand waren gekomen. Hoewel zelf een ārya (een edele, een wijze), aarzelde Zarathoestra niet, net zomin als bij de deva's die hij van goden verlaagde tot de rang van *duivels*, deze grondvorm van de geest van het kwaad aan te duiden met de naam van zijn vijanden, de brahmaanse ārya's. De hele strijd tussen Ahura-Mazda en Ahriman is niets anders dan een allegorie van de grote religieuze en politieke oorlog tussen het brahmanisme en de volgelingen van Zarathoestra.

[2] F. Nork, *Biblische Mythologie des alten und neuen Testamentes*, deel 2, blz. 146.

die is samengesteld uit in elkaar geschakelde ringen, een symbool van de voortwentelende cyclussen of grote tijdperken,[1] want Vishṇu zal pas op die manier verschijnen aan het eind van het kaliyuga, wat overeenstemt met het door onze adventisten verwachte einde van de wereld. 'Uit zijn mond komt een scherp zwaard . . . op zijn hoofd had hij veel kronen' (*Openbaring* 19:12, 15). Vishṇu wordt vaak voorgesteld met verschillende kronen boven elkaar op zijn hoofd. 'Ik zag een engel midden in de zon staan' (17). Het *witte paard is het paard van de zon*.[2] Saoshyant, de Perzische verlosser, wordt ook geboren uit een maagd; en aan het einde der tijden zal hij komen als een verlosser om de wereld te redden, maar hij zal worden voorafgegaan door twee profeten die hem zullen aankondigen.[3] Vandaar dat de joden, die Mozes en Elia hebben gehad, nu de messias verwachten.

> Dan komt de algehele *opstanding*, wanneer de goeden onmiddellijk dit gelukkige verblijf, de geheel herboren aarde, zullen binnengaan; en Ahriman en zijn engelen (de duivels),[4] en de verdorvenen zullen worden gezuiverd door onderdompeling in een meer van gesmolten metaal. . . . Vanaf die tijd zullen allen onveranderlijk geluk ervaren, en onder aanvoering van Saoshyant voortdurend de lof zingen van de Eeuwige.[5] (238)

Het bovenstaande is een volmaakte herhaling van Vishṇu als zijn tiende avatāra, want hij zal dan de verdorvenen in de gebieden van de hel werpen, waar ze, na zich te hebben gezuiverd, vergeving zullen ontvangen – zelfs die duivels die in opstand waren gekomen tegen Brahmā en door Śiva in de bodemloze afgrond werden geslingerd, zullen, evenals de 'gelukzaligen', bij de goden gaan wonen boven de berg Meru.[6]

Nu we de overeenkomst van de opvattingen over de logos, de metatron en de middelaar, hebben geschetst, zoals deze voorkomen in de kabbala en

---

[1] Eerw. dr. Maurice denkt eveneens dat het cyclussen betekent; *The History of Hindostan*, boek 4, deel 3, blz. 503.

[2] M. Duncker, *Geschichte des Alterthums*, deel 2, blz. 363.

[3] Spiegel, *Zend Avesta*, deel 1, blz. 32-7, 244; vgl. King, *The Gnostics*, blz. 9; 2de ed., blz. 31.

[4] De *daēva's* of duivels van de Iraniërs staan tegenover de *deva's* of godheden van India.

[5] J.F. Kleuker, *Zend-Avesta*, Bundehish, §31.

[6] Zie de zendbrief van Polycrates, bisschop van Efeze, 200 n.Chr., geciteerd door Eusebius, *Kerkgeschiedenis*, 3:31, 5:24. Origenes beweerde dapper dat de leer van de eeuwige straf onjuist is. Hij dacht dat bij de tweede komst van Christus zelfs de duivels onder de verdoemden vergiffenis zouden verkrijgen. De eeuwige verdoemenis is een *christelijk* denkbeeld uit latere tijd. (Vgl. Origenes, *De Principiis*, 1:5, 2:10, 3:6.)

de *Codex* van de christelijke nazarenen en gnostici, is de lezer genoeg voorbereid om zich bewust te zijn van de arrogantie van het plan van de kerkvaders om een zuiver metafysische figuur terug te brengen tot een concrete vorm, en het te doen voorkomen alsof de vinger van de profetie sinds onheuglijke tijden had gewezen op Jezus als de toekomstige messias. Een goddelijke mythe die was bestemd om de naderende tijd te symboliseren, aan het einde van de grote cyclus, wanneer de 'blijde boodschap' uit de hemel de universele broederschap en het gemeenschappelijke geloof van de mensheid zou verkondigen, de tijd van wedergeboorte, werd met geweld verwrongen tot een voldongen feit.

'Waarom noemt u mij goed? Niemand is goed, *alleen God*',[1] zegt Jezus. Is dit de taal van een God, van de tweede persoon in de drie-eenheid, die identiek is met de eerste? Indien deze messias, of Heilige Geest uit de gnostische en heidense drie-eenheden, in eigen persoon was gekomen, wat bedoelde hij dan toen hij onderscheid maakte tussen hemzelf, de 'Mensenzoon' en de Heilige Geest? 'En iedereen die iets ten nadele van de Mensenzoon zegt, zal worden vergeven; maar wie lastertaal spreekt tegen de Heilige Geest zal niet worden vergeven', zegt hij.[2] En hoe moet men de wonderlijke overeenkomst verklaren tussen deze woorden en de eeuwen tevoren door de kabbalisten en 'heidense' ingewijden verkondigde voorschriften? Hier volgen enkele voorbeelden uit vele.

'Geen van de goden, geen mens of Heer, kan goed zijn, *alleen* God', zegt Hermes.[3]

(239) 'Het is onmogelijk een goed mens te zijn, alleen God bezit dit voorrecht', herhaalt Plato, met een kleine variatie.[4]

Zes eeuwen v.Chr. zei de Chinese filosoof Confucius dat zijn leer eenvoudig en gemakkelijk te begrijpen is.[5] En een van zijn leerlingen voegde hieraan toe: 'De leer van onze meester bestaat daarin dat we steeds zuiver van hart zijn, en anderen behandelen zoals wij willen dat zij ons behandelen.'[6]

'Jezus van Nazareth is door God tot u gezonden, wat gebleken is uit de wonderen . . . die God door zijn toedoen onder u heeft verricht',[7] roept Petrus uit, lang na het voorval op de Calvarieberg. 'Er was een *mens* van

---

[1] *Marcus* 10:18; *Lucas* 18:19.
[2] *Lucas* 12:10.
[3] L. Ménard, *Hermès Trismégiste*, blz. 23, 24.
[4] *Protagoras*, 344c.
[5] *Lun Yü* (Gesprekken), hfst. 5, §15.
[6] Pauthier, *La Chine*, deel 2, blz. 375.
[7] *Handelingen* 2:22.

God gezonden, die Johannes heette',[1] zegt het vierde evangelie, dat op die manier de Doper gelijkstelt met Jezus. Johannes de Doper denkt bij een van de plechtigste daden van zijn leven, het dopen van Christus, niet dat hij *een god* gaat dopen, maar gebruikt het woord mens. 'Deze is het over wie ik heb gezegd: Na mij komt *een mens*.'[2] Over zichzelf zegt Jezus: 'U wilt *mij* doden, *een mens* die u de waarheid heeft gezegd, die *ik van God heb gehoord.*'[3] Zelfs de blinde man in Jeruzalem, die door de grote wonderdoener werd genezen en vol dankbaarheid en bewondering voor zijn weldoener is, noemt Jezus, wanneer hij over het wonder vertelt, niet God, maar zegt eenvoudig: '. . . een mens, genaamd Jezus, maakte wat modder'.[4]

We sluiten de lijst af, niet bij gebrek aan andere voorbeelden en bewijzen, maar eenvoudig omdat wat we nu zeggen door anderen vóór ons al vele keren is herhaald en bewezen. Maar er bestaat geen hardnekkiger kwaad dan blind en onredelijk fanatisme. Er zijn weinig mensen die zoals dr. Priestley de moed hebben om te schrijven: 'Nergens wordt melding gemaakt van zoiets als de aan Jezus toegeschreven goddelijkheid vóór de tijd van Justinus de Martelaar (141 n.Chr.), die van een filosoof een christen werd.'[5]

Mohammed verscheen ongeveer 600 jaar[6] na de veronderstelde godsmoord. De Grieks-Romeinse wereld was nog in hevige beroering door godsdienstgeschillen, ondanks alle vroegere keizerlijke edicten en gedwongen kerstening. Terwijl het Concilie van Trente nog redetwistte over de *Vulgaat*, verdrong de eenheid van God stilletjes de drie-eenheid, en al snel waren er meer moslims dan christenen. Waarom? Omdat hun profeet zich nooit probeerde te vereenzelvigen met Allah. Overigens kan men gerust zeggen dat hij niet lang genoeg heeft geleefd om zijn godsdienst tot bloei te zien komen. Tot op de huidige dag heeft de islam meer bekeerlingen gemaakt dan het christendom, en doet dat ook nu nog. Boeddha Siddhārtha kwam eeuwen vóór Christus als een eenvoudige sterveling. Het blijkt nu dat de religieuze ethiek van dit geloof (het boeddhisme) in morele schoonheid alles overtreft waarvan de Tertullianussen en Augustinussen (240)
ooit hebben gedroomd.

De ware geest van het christendom kan alleen in het boeddhisme ten

---

[1] *Johannes* 1:6.

[2] *Johannes* 1:30.

[3] *Johannes* 8:40.

[4] *Johannes* 9:11.

[5] Joseph Priestley, *A History of the Corruptions of Christianity*, ed. 1838, deel 1, blz. 30.

[6] Mohammed werd in 571 n.Chr. geboren.

volle worden aangetroffen; in andere 'heidense' religies vertoont hij zich gedeeltelijk. Boeddha maakte nooit een god van zichzelf, en werd evenmin door zijn volgelingen vergoddelijkt. Men weet nu dat de boeddhisten de christenen in aantal ver overtreffen; hun aantal is bijna 500 miljoen. Terwijl voorbeelden van bekeringen tot het christendom onder boeddhisten, brahmanen, moslims en joden zo zeldzaam worden dat dit aantoont hoe onvruchtbaar de pogingen van onze zendelingen zijn, verspreiden atheïsme en materialisme hun kankerachtige gezwellen en knagen ze dagelijks verder aan het hart van het christendom. Onder de heidense volkeren zijn geen atheïsten, en de enkele boeddhisten en brahmanen die met materialisme zijn besmet, treft men altijd aan in grote steden waar veel Europeanen wonen, en behoren uitsluitend tot de ontwikkelde standen. Terecht zegt bisschop Kidder: 'Als een wijs man zijn religie zou kiezen op basis van degenen die haar belijden, dan zou het christendom misschien de laatste godsdienst zijn die hij zou kiezen!'

In een knap geschreven boekje van de hand van de geliefde spreker J.M. Peebles, MD, citeert de schrijver een artikel uit het Londense *Athenaeum*, waarin het welzijn en de beschaving worden beschreven van de inwoners van Yarkand en Kashgar, 'die deugdzaam en gelukkig schijnen te zijn'. 'Lieve hemel!' roept de eerlijke schrijver, die zelf ooit een universalistische predikant was, hartstochtelijk uit, 'ik hoop dat de christelijke zendelingen *uit de buurt* blijven van het 'gelukkige', heidense Tartarije!'[1]

Sinds de eerste dagen van het christendom, toen Paulus de *kerk* van Corinthe een zonde verweet 'die zelfs bij de heidenen niet voorkomt, namelijk dat iemand met de vrouw van zijn vader leeft' (*1 Corinthiërs* 5:1), en omdat men het heilige avondmaal tot voorwendsel voor *losbandigheid* en dronkenschap had gemaakt, is het belijden van de naam van Christus veeleer een voorwendsel dan een bewijs van zuivere gevoelens geweest. De juiste lezing van dit vers is echter: 'Overal hoort men dat de wellust onder u hoogtij viert, een soort wellust die onder de heidense volken nergens bestaat – zelfs dat men de vrouw van zijn vader tot zich neemt of trouwt'. Deze woorden schijnen te wijzen op een Perzische invloed. Deze gewoonte kwam 'onder de volkeren nergens' voor, behalve in Perzië waar ze als bijzonder verdienstelijk werd gezien. Vandaar ook de joodse verhalen dat Abraham zijn zuster huwde, Nahor zijn nicht, Amram zijn vaders zuster, en Judah de weduwe van zijn zoon, van wie de kinderen wettig schijnen te zijn geweest. De Indo-Europese volkeren stelden huwelijken binnen de familie op prijs, terwijl de Tataren en alle barbaarse volkeren erop stonden dat alle huwelijken buiten de familie werden gesloten.

[1] *Jesus: Myth, Man or God*, 1870, blz. 86vn.

Er was maar één apostel van Jezus die die naam waardig was, en dat (241)
was Paulus. Hoezeer zijn *Brieven* ook door dogmatische handen waren verminkt vóór ze in de *Schrift* werden opgenomen, toch kan zijn opvatting over de grote, goddelijke figuur van de filosoof die voor zijn denkbeelden stierf, worden teruggevonden in zijn geschriften aan de verschillende heidense volkeren. Maar wie hem nog beter wil begrijpen, moet de logos van Philo bestuderen, die nu en dan een afspiegeling is van de *śabda* (logos) van de Mīmānsā-school van de hindoes.

Van de andere apostelen – namelijk zij van wie de namen aan de evangeliën zijn verbonden – kunnen we moeilijk geloven dat hun uitspraken waarheidsgetrouw zijn, wanneer we zien dat ze aan hun meester wonderen toeschrijven die plaatsvinden onder omstandigheden die vermeld staan, zoal niet in de oudste boeken van India, dan toch ten minste in werken die ouder zijn dan het christendom, en in precies dezelfde bewoordingen als in die overleveringen. Wie heeft zich in zijn tijd van eenvoudige, blinde lichtgelovigheid niet verbaasd over het roerende verhaal dat in de *Evangeliën naar Marcus* en *naar Lucas* wordt verteld over de opstanding van de dochter van Jairus? Wie heeft ooit aan de oorspronkelijkheid ervan getwijfeld? En toch is het verhaal in zijn geheel overgenomen uit het *Harivanśa*, en wordt het vermeld onder de wonderen die aan Krishṇa worden toegeschreven. We geven het weer naar de Franse vertaling:

> Koning Aṅgashuna liet de verloving van zijn dochter, de schone Kalāvatī, met de jonge zoon van Vāmadeva, de machtige koning van Antarvedī, Govinda genaamd, met groot vertoon vieren.
>
> Maar toen Kalāvatī met haar vriendinnen in de bosjes speelde, werd ze door een slang gebeten, en stierf. Aṅgashuna verscheurde zijn kleren, smeerde zich in met as, en vervloekte de dag waarop hij was geboren.
>
> Plotseling verspreidde zich door het paleis een gerucht, en de volgende kreten werden gehoord, duizendvoudig herhaald: '*Paśya pitaram*; *paśya gurum*.' 'Kijk daar is de vader; daar is de meester!' Daarop kwam Krishṇa glimlachend naderbij, leunend op de arm van Arjuna . . . 'Meester!' riep Aṅgashuna, wierp zich aan zijn voeten en besprenkelde deze met zijn tranen: 'Zie mijn arme dochter!' en hij liet hem het lichaam van Kalāvatī zien, uitgestrekt op een mat. . . .
>
> 'Waarom huilt u?' antwoordde Krishṇa met vriendelijke stem. '*Ziet u niet, dat ze slaapt*? Luister naar het geluid van haar ademhaling, gelijk het zuchten van de nachtelijke wind die door de bladeren van de bomen ruist. Zie hoe haar wangen weer kleur krijgen, hoe haar oogleden beven alsof ze dadelijk zullen opengaan; haar lippen trillen alsof ze op het punt staan te spreken; ik zeg u, ze slaapt, en zie! ze beweegt. *Kalāvatī! Sta op en loop!*'

> Krishṇa had nog maar nauwelijks gesproken, of ademhaling, warmte, beweging en leven keerden langzamerhand in het lijk terug, en het meisje gehoorzaamde aan het bevel van de halfgod, stond van haar
(242) bed op, en voegde zich weer bij haar vriendinnen. Maar de mensen stonden verbaasd en riepen uit: 'Dit is een god, want de dood is voor hem niets anders dan een slaap.[1]

Al zulke gelijkenissen worden aan christenen opgedrongen met daarbij dogma's die in hun buitensporigheid de meest extreme opvattingen van het heidendom ver achter zich laten. Om in een godheid te geloven vonden de christenen het nodig hun God te doden, opdat zijzelf zouden leven!

En nu wordt de allerhoogste Onbekende, de Vader van genade en barmhartigheid, en zijn hemelse hiërarchie door de kerk behandeld alsof ze evenzovele theatersterren en betaalde figuranten waren! Zes eeuwen vóór de christelijke jaartelling had Xenophanes een dergelijk antropomorfisme uit de weg geruimd door een onsterfelijke satire, die door Clemens van Alexandrië is opgetekend en bewaard:

> Er is één God verheven boven alle goden . . . Zijn gedaante is niet zoals die van de mens, en ook in zijn aard verschilt hij van hem. Maar zelfingenomen stervelingen denken dat de goden, evenals zijzelf, geboren worden met menselijke gevoelens, stem en ledematen. En indien ossen of leeuwen handen hadden, en konden werken zoals mensen, en met beitel of penseel hun opvatting over de godheid konden schetsen, dan zouden paarden de goden afbeelden als paarden, en ossen als ossen, en elke soort het goddelijke begiftigen met zijn eigen vorm en aard.[2]

En hoor wat Vyāsa – de Indiase pantheïstische dichter, die, of de geleerden het nu kunnen bewijzen of niet, misschien ongeveer 15.000 jaar geleden heeft geleefd, zoals Jacolliot beweert – te zeggen heeft over māyā, of illusie van de zintuigen:

> Alle religieuze dogma's dienen slechts om het menselijk verstand te verduisteren . . . In de allegorieën van de godheden ligt een diepe eerbied voor de natuurwetten besloten, maar het vereren van deze godheden verdrijft de waarheid ten gunste van het laagste bijgeloof.[3]

Het was aan het christendom voorbehouden om de almachtige God af te schilderen naar het model van de kabbalistische abstractie van de 'Oude

---

[1] Naar de Franse vert. van het *Harivanśa* door Jacolliot, *Christna et le Christ,* blz. 300-1.

[2] *Stromateis*, 5:14; vertaling gegeven in *Supernatural Religion*, boek 1, deel 1, hfst. 3, blz. 76.

[3] Vyāsa-Maya, in Jacolliot, *La genèse de l'humanité*, Parijs, 1875, blz. 339.

van Dagen'. Na te zijn afgebeeld op oude fresco's op het plafond van kathedralen, in katholieke misboeken en door andere beelden en voorstellingen, wordt hij nu geschilderd door het dichterlijke penseel van Gustave Doré. De ontzagwekkende, onbekende majesteit van hem die geen 'heiden' in concrete vorm durfde af te beelden, prijkt in onze eigen eeuw in Dorés geïllustreerde *Bijbel*. Op wolken die midden in de lucht zweven, met duisternis en de chaos achter zich, en de wereld onder zijn voeten, staat een majestueuze oude man die met zijn linkerhand zijn loshangende gewaad om zich heen trekt, en zijn rechter met een bevelend gebaar omhoog heft. Hij heeft het woord gesproken, en van zijn hoog oprijzende (243)
gestalte stroomt een overvloed aan licht – de Shekhinah. Bij wijze van dichterlijke voorstelling doet die compositie de kunstenaar eer aan, maar doet ze ook God eer aan? Meer nog de chaos achter hem, dan de figuur zelf, want daar hebben we tenminste een plechtig mysterie. Wij geven de voorkeur aan het stilzwijgen van de oude heidenen. Wie zal zich, wanneer hij zo'n grove, vermenselijkte, en volgens ons godslasterlijke voorstelling van de eerste oorzaak ziet, verwonderen over enige iconografische buitensporigheid in het afbeelden van de christelijke Christus, de apostelen en de vermeende heiligen? Bij de katholieken wordt Petrus heel vanzelfsprekend de poortwachter van de hemel, en zit hij bij de poort van het hemelrijk – een kaartjescontroleur voor de drie-eenheid!

Bij godsdienstige ongeregeldheden die zich onlangs in een van de Spaans-Amerikaanse staten voordeden, vond men op de lijken van enkele gesneuvelden paspoorten die getekend waren door de bisschop van het bisdom en gericht waren aan St. Petrus; ze verzochten hem '*de houder ervan toe te laten als een ware zoon van de kerk*'. Naderhand bleek dat deze unieke documenten door de katholieke prelaat waren uitgegeven kort vóór zijn misleide parochieleden op aandrang van hun priesters ten strijde trokken.

In hun buitensporige verlangen om bewijzen te vinden voor de echtheid van het Nieuwe Testament, lopen de beste mensen, zelfs de knapste protestantse theologen, maar al te vaak op betreurenswaardige wijze in de val. We kunnen niet geloven dat zo'n geleerde commentator als domheer Westcott geen kennis zou hebben genomen van talmudische en zuiver kabbalistische geschriften. Hoe komt het dan dat we hem met zo'n kalme zekerheid passages zien citeren uit het werk *De herder van Hermas*, als voorbeelden van 'opvallende overeenkomsten met het *Evangelie naar Johannes*', die volledige zinnen bevatten uit de kabbalistische literatuur?

> De opvatting die Hermas over de aard en het werk van Christus geeft, is niet minder in overeenstemming met de apostolische leer, en ze vertoont opvallende overeenkomsten met het *Evangelie naar Johannes.*

> . . . Hij [Jezus] is een 'rots, hoger dan de bergen, in staat om de hele wereld, die oud is en toch een nieuwe poort heeft, te dragen. . . . Hij is ouder dan de schepping, zodat hij overleg pleegde met de Vader over de schepping die hij maakte. . . . Niemand zal tot hem ingaan dan door zijn Zoon.[1]

Terwijl er hierin – zoals de schrijver van *Supernatural Religion* goed
(244) aantoont – niets staat dat lijkt op een bevestiging van de in het vierde evangelie verkondigde leer, laat hij na te vermelden dat bijna alles wat de pseudo-Hermas over zijn parabolische gesprek met de 'Heer' meedeelt, eenvoudig een citaat met enkele veranderingen is uit de *Zohar* en andere kabbalistische boeken. Om het de lezer gemakkelijk te maken zelf een oordeel te vellen, kunnen we ze maar beter vergelijken.

'God', zegt Hermas[2], 'plantte de wijngaard, dat wil zeggen hij schiep het volk en gaf het aan zijn zoon; en de zoon . . . zelf zuiverde hen van hun zonden, enz.'; dat wil zeggen de zoon waste hen in zijn bloed; en om dit feit te herdenken drinken de christenen bij het avondmaal wijn. In de kabbala wordt meegedeeld dat de Bejaarde van de Bejaarden, of 'het Lange Gezicht', een wijngaard plant, die de mensheid voorstelt; en een wijnstok betekent leven. Daarom laat men de geest van '*koning*-messias' sinds de schepping van de wereld zijn kleren wassen in de wijn van boven.[3] Adam of A-Dam is 'bloed'. Het leven van het vlees is in het bloed (*nefesh* – ziel).[4] En Adam-Kadmon is de eniggeborene. Ook Noach plant een wijngaard – de allegorische broeikas van de toekomstige mensheid. Door het overnemen van dezelfde beeldspraak vinden we die ook in de nazareense *Codex* terug. Er worden zeven wijnstokken voortgebracht, die voortkomen uit *Kebar-Ziwa*;[5] en Ferho (of Parcha) Raba besproeit ze. Wanneer de gelukzaligen opstijgen naar de wezens van licht, zullen ze Yawar-Ziwa, de *Heer van het* LEVEN, en de EERSTE WIJNSTOK zien![6] Deze kabbalistische

---

[1] Westcott, *History of the Canon of the New Testament*, ed. 1870, blz. 183-4. Dit werk, *De herder van Hermas*, wordt nu als apocrief beschouwd, maar is te vinden in de *Codex Sinaiticus*, en komt voor in de stichometrie van de *Codex Claramontanus*. In de tijd van Irenaeus werd het door de kerkvaders geciteerd als Heilige Schrift (Zie *Supernatural Religion*, boek 1, deel 2, hfst. 1, §3), en beschouwd als goddelijk geïnspireerd, en in het openbaar in de kerken gelezen (Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 4:20:2). Toen Tertullianus montanist werd, verwierp hij het, na eerst te hebben *verzekerd* dat het van goddelijke oorsprong was (*De Oratione*, hfst. 16).

[2] *De herder van Hermas*, gelijkenis 5, §6.

[3] *Zohar,* comm. op *Genesis* 40:10.

[4] *Leviticus* 17:11.

[5] *Codex Nazaraeus*, deel 3, blz. 61.

[6] *Op.cit.*, deel 2, blz. 281; deel 3, blz. 59.

metaforen worden dus vanzelfsprekend als volgt herhaald in het *Evangelie naar Johannes* (15:1): 'Ik ben de ware wijnstok, en mijn Vader is de landman.' In *Genesis* (49:10-11) laat men de stervende Jacob zeggen:

> In Juda's [het leeuwenwelp] handen zal de scepter blijven, tussen zijn voeten de heersersstaf, totdat Shiloh [Silo] komt . . . Aan *een wijnstok* bindt hij zijn ezel, aan een wingerd het jong van zijn ezelin, in wijn wast hij zijn gewaad, in druivenbloed zijn bovenkleed.

Shiloh is 'koning-messias', evenals de Shiloh in Efraïm, dat tot de hoofdstad en de plaats voor het heiligdom moest worden gemaakt. In de *Targum van Onkelos*, de Babyloniër, luiden de woorden van Jacob: 'Totdat de *koning-messias* zal komen.'[1] De profetie is noch in de christelijke noch in de kabbalistisch-joodse betekenis vervuld. De scepter is niet in Juda's handen gebleven, ongeacht of de messias al is gekomen of nog zal komen, tenzij we met de kabbalisten geloven dat Mozes de eerste messias was, die zijn ziel overbracht op Jozua-Jezus.[2]

Hermas zegt:

> En in het midden van de vlakte toonde hij me een grote *witte* rots, die oprees uit de vlakte, en de rots was hoger dan de bergen, recht- (245)
> hoekig, zodat hij de hele wereld kon dragen; maar die rots was oud, en er was een poort in uitgehouwen, en het scheen me toe dat de poort kortgeleden was uitgehouwen.[3]

In de *Zohar* vinden we:

> Tot 40.000 hogere werelden strekt het *wit* van de schedel van zijn Hoofd [van de Heiligste Oude in het verborgene] zich uit.[4] . . . Wanneer *Zeir* [de eerste weerspiegeling en het beeld van zijn Vader, de Oude der Ouden] door het mysterie van de 70 namen van Metatron, zal afdalen naar Jetzirah [de derde wereld], zal hij een nieuwe poort openen . . . De Spiritus Decisorius zal het kleed [Shekhinah] in twee stukken verdelen.[5] . . . Bij de komst van de koning-messias, zal er 40 dagen lang uit de heilige vierkante steen van de tempel een *wit licht* schijnen. Dit zal zich uitbreiden, totdat het *de hele wereld omvat.* . . . Dan zal de koning-messias

---

[1] Nork, *Hundert und ein Frage*, blz. 104.

[2] We moeten de lezer in dit verband eraan herinneren dat Jozua en Jezus één en dezelfde naam zijn. In de Slavische bijbels staat voor Jozua – *Iessus* (of Jezus) *Navin*.

[3] *De herder van Hermas*, gelijkenis 9, §2.

[4] *Idra Rabba*, §41.

[5] Rosenroth, *Kabbala denudata*, deel 2, blz. 230; *Book of the Babylonian Companions*, blz. 35.

> zich openbaren, en zal men hem uit de poort van de tuin van Odan [Eden] zien komen. 'Hij zal zich openbaren in het land Galil.'[1] . . . Wanneer 'hij genoegdoening zal hebben gekregen voor de zonden van Israël, zal hij hen door een *nieuwe poort* leiden naar de zetel van het oordeel'.[2]
>
> Bij de *Poort van het Huis van het Leven* is de troon gereedgemaakt voor de Heer van de Heerlijkheid.[3]

Verderop last de commentator het volgende citaat in:

> Deze *rots* en deze *poort* zijn de zoon van God. 'Hoe komt het, Heer', zei ik, 'dat de rots oud en de poort nieuw is?' 'Luister,' zei hij, 'en probeer het te begrijpen, u onwetende mens. De *zoon van God is ouder dan zijn hele schepping*, zodat hij een raadsman voor de Vader was bij zijn scheppingswerk; en daarom is hij oud.'[4]

Deze twee beweringen zijn niet alleen zuiver kabbalistisch, waarbij zelfs de woorden niet zijn veranderd, maar evenzeer brahmaans en heidens. '*Vidi virum excellentem coeli terraeque conditore natu majorem*. . . . Ik heb de voortreffelijkste (hogere) MENS gezien, die ouder van geboorte is dan de maker van hemel en aarde', zegt de kabbalistische *Codex*.[5] De Eleusinische Dionysus, die de bijzondere naam *Iacchos* (Iaccho, Iahoh)[6] had – de God van wie de bevrijding van zielen werd verwacht – werd als ouder beschouwd dan de demiurg. Bij de mysteriën van de Anthesteria bij de Limnae (de meren), liet men de *mystai*, na de gebruikelijke doop door zuivering met water, doorgaan naar een andere deur (poort), en wel één die
(246) in het bijzonder voor dat doel was bestemd, en 'de poort van Dionysus' en die van 'de *gezuiverden*' werd genoemd.

In de *Zohar* wordt de kabbalisten verteld dat de architect, de demiurg, tegen de Heer zei: 'Laten we de mens maken naar ons beeld.'[7] In de oorspronkelijke teksten van het eerste hoofdstuk van *Genesis* staat het zo: 'En de *elohim* [vertaald als hoogste God], die de hoogste goden of machten zijn, zeiden: 'Laat ons mensen maken naar *ons* [?] beeld, naar *onze* gelij-

---

[1] *Zohar*, over *Exodus*, blz. 11, Sulzbach ed.

[2] *Midrash Chazitha*.

[3] *Codex Nazaraeus*, deel 3, blz. 61.

[4] *De herder van Hermas*, gelijkenis 9, §12; Westcott, *History of the Canon*, 1870, blz. 183-4.

[5] Deel 2, blz. 57.

[6] L. Preller, *Griechische Mythologie*, deel 1, blz. 486; K.O. Müller, *A History of the Literature of Ancient Greece*, blz. 238; F.C. Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 547ev.

[7] *Zohar*, 1:25.

kenis.' In de *Veda's* pleegt Brahmā overleg met Parabrahman over de beste manier om de wereld te scheppen.

Domheer Westcott citeert Hermas die vraagt:

> 'En waarom is de poort *nieuw*, Heer?' zei ik. Daarop antwoordde hij: 'Omdat hij werd gemanifesteerd op de laatste dag van de bedeling; om die reden werd de poort nieuw gemaakt, opdat zij die gered zullen worden daardoor het koninkrijk van God kunnen binnengaan.'[1]

Deze zin bevat twee opmerkelijke bijzonderheden. Om te beginnen schrijft ze aan 'de Heer' een onware bewering toe die van dezelfde aard is als die waarop apostel Johannes zozeer de nadruk legt, en die in een latere periode alle orthodoxe christenen die de apostolische allegorieën letterlijk opvatten, in zo'n grote verlegenheid heeft gebracht. Jezus werd als messias *niet* op de laatste dag gemanifesteerd, want deze moet nog komen, ondanks een aantal goddelijk geïnspireerde profetieën om te getuigen van zijn onmiddellijke komst, die gevolgd werden door teleurgestelde verwachtingen. Het geloof dat de 'laatste dag' was gekomen, was begrijpelijk toen men eenmaal had aangenomen dat de koning-messias zou komen. De tweede bijzonderheid schuilt in het feit dat men aan de *profetie* ook maar enig geloof heeft gehecht, terwijl zelfs het bij benadering vaststellen ervan rechtstreeks in tegenspraak is met *Marcus* die Jezus duidelijk laat zeggen dat noch de engelen noch de Zoon zelf bekend zijn met die dag of dat uur.[2] We zouden eraan kunnen toevoegen dat, omdat dit geloof ontegenzeglijk op basis van de *Openbaring* is ontstaan, het vanzelfsprekend een bewijs ervan zou moeten zijn dat het deel uitmaakte van de berekeningen die eigen zijn aan de kabbalisten en de heidense heiligdommen. Het was de geheime berekening van een cyclus, die volgens hun becijfering eindigde tegen het laatste deel van de 1ste eeuw. Ook kan als aanvullend bewijs worden aangevoerd dat het *Evangelie naar Marcus*, evenals het evangelie dat aan *Johannes* wordt toegeschreven en de *Openbaring* geschreven zijn door mensen die geen van allen voldoende op de hoogte waren van elkaars werk. De logos werd het eerst door Philo ondubbelzinnig *petra* (rots) genoemd; dit woord betekent bovendien, zoals we elders hebben aangetoond, in het Chaldeeuws en Fenicisch 'uitlegger'. Justinus de Martelaar noemt hem in al zijn werken een 'engel', en maakt een duidelijk onderscheid tussen de logos en God de schepper. 'Het woord van God is zijn zoon . . . en hij wordt ook engel en apostel (247)
genoemd, want hij verklaart alles [legt alles uit] wat we moeten weten, en

[1] Gelijkenis 9, §12; Westcott, *Op.cit.*, blz. 178.

[2] *Marcus* 13:32.

is gezonden om alles te verklaren wat er is geopenbaard.'[1]

'De lagere Adan wordt in zijn eigen paden verdeeld, in 32 aspecten, en toch is hij aan niemand anders bekend dan aan *Zeir*. Maar niemand kent de HOGERE ADAN of zijn paden, behalve dat Lange Gezicht' – de hoogste God[2]. Zeir is de nazareense 'genius', die Hibil-Ziwa en Gabriël Legatus – ook wel de 'apostel Gabriël' – wordt genoemd.'[3] De nazarenen waren met de kabbalisten van mening dat zelfs de messias die zou komen, de '*hogere* Adan', de verborgen godheid, niet kende; niemand kende deze, alleen de *hoogste* God; en ze gaven daarmee te kennen dat er boven de hoogste begrijpelijke godheid nog één is die nog meer verborgen en ongeopenbaard is. Zeir-Anpin is de derde God, terwijl de 'logos' volgens Philo Judaeus de tweede is.[4] Dit wordt in de *Codex* duidelijk aangetoond.

> De pseudo-Messias zal zeggen: Ik ben God, zoon van God; mijn Vader heeft mij hierheen gezonden. . . . Ik ben de eerste legatus [apostel, afgezant], ik ben Hibil-Ziwa, ik ben gekomen vanuit de hemel! Maar wantrouw hem; want hij zal Hibil-Ziwa niet zijn. Hibil-Ziwa zal zich in deze eeuw niet laten zien.[5]

Vandaar het geloof van sommige gnostici dat niet Hibil-Ziwa (de aartsengel Gabriël) Maria '*overschaduwde*', maar dat het Ialdabaoth was die het *stoffelijke lichaam* van Jezus vormde, en dat *Christos* zich pas op het moment van de doop in de Jordaan met hem verenigde.

Kunnen we twijfelen aan Norks bewering dat 'de *Bereshīth Rabba*, het oudste deel van de *Midrash Rabboth*, *aan de kerkvaders bekend was in een Griekse vertaling*'?[6]

Maar terwijl ze aan de ene kant voldoende bekend waren met de verschillende religieuze stelsels van hun buren om hen in staat te stellen een nieuwe religie te maken die van alle andere zou verschillen, blijkt nu aan de andere kant dat ze in betreurenswaardige onwetendheid verkeerden

---

[1] *Eerste Apologie*, 63.

[2] *Idra Rabba*, 8:107-9.

[3] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 23, 181.

[4] *Quaestiones et solutiones in Genesim*, boek 2, §62. Philo zegt dat de *logos* de *uitlegger* van de hoogste God is, en beweert 'dat hij de God moet zijn van ons onvolmaakte wezens' (*Legum allegoriae*, 3:73). Volgens hem was de mens niet gemaakt naar de gelijkenis van de *hoogste* God, de Vader van allen, maar naar die van de *tweede* God, die zijn woord – logos – is' (Philo, *Fragmenta*, 1; ex Eusebius, *Praeparatio evangelica*, 8:13).

[5] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 57; Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. 59.

[6] Nork, *Hundert und ein Frage*, blz. xvii; Dunlap, *Sōd, the Son of the Man*, blz. 87, waarin de schrijver Nork (*Op.cit*., blz. xiv, xvii) citeert en zegt dat delen van de *Midrashim,* en de *Targum van Onkelos* ouder zijn dan het Nieuwe Testament.

over het Oude Testament zelf, om niet te spreken van de meer ingewikkelde vraagstukken van de Griekse metafysica. 'Zo wordt bijvoorbeeld de passage uit *Zacharia* (11:12-3) in *Mattheus* (27:9ev) toegeschreven aan Jeremia', zegt de schrijver van *Supernatural Religion*.

> Een citaat uit *Maleachi* (3:1) wordt in *Marcus* (1:2) toegeschreven aan Jesaja. In *1 Corinthiërs* (2:9) wordt een passage geciteerd die afkomstig zou zijn uit de *Heilige Schrift*, die echter in het Oude Testament helemaal niet voorkomt, maar die, zoals Origenes en Hiëronymus beweren, is ontleend aan een apocrief werk, *De Openbaring van Elia*[1], en die passage wordt eveneens geciteerd in de zogenaamde *Eerste brief van Clemens aan de Corinthiërs* (16:8).[2] (248)

Hoe betrouwbaar de vrome kerkvaders in hun uiteenzettingen van verschillende ketterijen zijn, kan worden geïllustreerd door het voorbeeld van Epiphanius, die dacht dat het pythagorische heilige viertal – in de valentiniaanse *gnosis* Kol-Arbas genoemd – een *aanvoerder van de ketters* was.[3] Gezien de onwillekeurige fouten en de opzettelijke vervalsingen van de leringen van hen die met hen van mening verschilden; de heiligverklaring van de mythologische Aura Placida (zachte bries) in de vorm van een paar christelijke martelaren – St. Aura en de St. Placida;[4] het vereren van een *speer* en een *mantel* onder de namen St. Longinus en St. Amphibolus;[5] en het citeren uit de profeten door de kerkvaders van dingen die nooit in die profeten hebben gestaan, mag men zich wel in volkomen verbijstering afvragen of de zogenaamde godsdienst van Christus sinds de dood van de grote meester ooit iets anders dan een onsamenhangende droom is geweest.

---

[1] *Apocalypsis Eliae*, in Origenes, *Commentaria in Evangelium Matteum*, deel 10, blz. 465.

[2] *Supernatural Religion*, boek 1, deel 2, hfst. 1, blz. 240. [Vert.: Clemens van Rome wordt bedoeld.]

[3] De schrijver van *Supernatural Religion* (deel 2, blz. 217) zegt over Ptolemaeus en Heracleon dat 'de onnauwkeurigheid van de kerkvaders gelijke tred houdt met hun gebrek aan kritisch oordeel', en geeft dan als illustratie deze door Epiphanius, en ook door Hippolytus, Tertullianus en Philastrius, begane blunder. 'Door een passage van Irenaeus, *Tegen ketterijen,* 1:14, over het heilige viertal (Kol-Arbas), verkeerd op te vatten, dacht Hippolytus dat Irenaeus doelde op weer een andere aanvoerder van de ketters. Onmiddellijk behandelt hij het viertal als zo'n aanvoerder 'Colarbasus' genaamd, en na (6:4) de leringen van Secundus, Ptolemaeus en Heracleon te hebben behandeld, stelt hij voor (5) aan te geven 'wat de meningen zijn van Marcus en *Colarbasus*',' en deze twee zijn volgens hem de opvolgers van de school van Valentinus (vgl. Bunsen, *Hippolytus und seine Zeit*, blz. 54ev; Hippolytus, *Weerlegging van alle ketterijen*, 4:13; 6:33ev; 6:1).

[4] Zie Godfrey Higgins, *Anacalypsis*, deel 2, blz. 85.

[5] Inman, *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, blz. 84.

We constateren dat de heilige kerkvaders in hun niet aflatende vervolging van zogenaamde '*ketterijen*'[1] zo boosaardig zijn dat we hen zonder aarzeling de meest idiote onwaarheden zien vertellen, en hele verhalen zien bedenken om met hun overigens niet bewezen beweringen des te meer indruk te maken op de onwetenden. Ook al was de vergissing met betrekking tot het viertal eerst eenvoudig ontstaan als gevolg van een onopzettelijke blunder van Hippolytus, de verklaringen van Epiphanius en anderen die in dezelfde absurde fout[2] vervielen, zien er minder onschuldig uit. Wanneer Hippolytus de grote ketterij van het viertal Kol-Arbas, ernstig afkeurt, en zegt dat het de denkbeeldige gnostische leider
(249) 'Colarbasus is, die de godsdienst door maten en getallen probeert te verklaren',[3] dan kunnen we daarover eenvoudig glimlachen. Maar wanneer Epiphanius hevig verontwaardigd uitweidt over het onderwerp 'dat ketterij nr. 15 is', en, terwijl hij doet alsof hij volkomen ervan op de hoogte is, eraan toevoegt: 'Een zekere Heracleon volgt op Colarbasus, wat ketterij nr. 16 is',[4] dan kan hij van opzettelijke vervalsing worden beschuldigd.

Indien deze ijverige *christen* zich zo schaamteloos erop kan beroemen dat hij '*door zijn aanklacht* 70 vrouwen, waaronder zelfs van stand, in ballingschap heeft gestuurd, terwijl hij *door de verleidingspogingen van sommigen* van hen zelf ertoe was gebracht om zich bij hun sekte aan te sluiten', dan heeft hij ons een fraaie maatstaf nagelaten waarnaar hij kan worden beoordeeld. C.W. King merkt over dit punt heel treffend op dat 'men redelijkerwijs mag vermoeden dat deze waardige afvallige zichzelf in dit geval voor het lot van zijn geloofsgenoten had gered door bij het begin van de vervolging tegen hen te getuigen'.[5]

En zo kwamen de gnostici, de enige erfgenamen aan wie enkele verdwaalde kruimels van de onvervalste waarheid van het oorspronkelijke christendom ten deel waren gevallen, één voor één om. In deze eerste eeuwen was alles verwarring en verbijstering, tot het moment dat al deze tegenstrijdige dogma's uiteindelijk aan de christelijke wereld werden opgedrongen, en het onderzoek ervan werd verboden. Vele eeuwen lang werd

---

[1] Dit betekent het koesteren van *andere opvattingen*.

[2] De schrijver van *Supernatural Religion* merkt hierover op (deel 2, blz. 218-9): 'Deze absurde fout toont aan hoe weinig deze schrijvers wisten over de gnostici over wie ze schreven, en hoe de één domweg de ander napraat.'

[3] *Weerlegging van alle ketterijen*, 4:13.

[4] Epiphanius, *Panarion*, boek 1, deel 3, Haer. 36:1 (geciteerd in *Supernatural Religion*). Zie Volkmar, *Die Colarbasus-gnosis*, in Niedners *Zeitschrift für historische Theologie*, 1855.

[5] *The Gnostics and Their Remains*, blz. 182, vn 3; 2de ed., blz. 409.

het tot heiligschennis verklaard – waarop zware straffen stonden, vaak de doodstraf – om te proberen datgene te begrijpen wat de kerk gemakshalve tot de rang van een *goddelijk* mysterie had verheven. Maar sinds de bijbelcritici zich hebben voorgenomen 'het huis op orde te brengen', is de zaak volledig omgekeerd. Nu komen uit alle streken van de aarde heidense schuldeisers om op te eisen wat hun toekomt, en men begint te vermoeden dat de christelijke theologie volledig bankroet is. Dat is het treurige resultaat van het fanatisme van de 'orthodoxe' sekten, die – om een uitdrukking te gebruiken van de schrijver van *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire* – nooit zoals de gnostici 'de beleefdsten, de geleerdsten en de rijksten van hen die zich christenen noemen' zijn geweest. En al 'roken' ze niet allemaal 'naar knoflook', zoals Renan beweert, aan de andere kant is geen van deze christelijke heiligen ooit ervoor teruggedeinsd om het bloed van zijn medemensen te laten vloeien, indien hun opvattingen niet met zijn eigen mening overeenkwamen.

Zo werden dus al onze filosofen door het onwetende, bijgelovige volk weggevaagd. De philalethen, de minnaars van de waarheid, en hun eclectische school gingen ten onder; en daar waar de jeugdige Hypatia de hoogste filosofische leringen had onderwezen, en waar Ammonius Saccas had verklaard dat '*het enige wat Christus voor ogen stond*, was de wijsheid van de Ouden in haar oorspronkelijke zuiverheid te herstellen, het overal heer- (250)
sende bijgeloof in te perken . . . en een einde te maken aan diverse onjuistheden die in de verschillende volksreligies[1] waren geslopen' – daar ging volgens ons de οἱ πολλοί[2] van het christendom grof tekeer. Niet langer heersten de leringen opgetekend uit de mond van de 'door God onderwezen filosoof', maar andere, verkondigd door de incarnatie van een heel wreed, duivels bijgeloof.

Hiëronymus schreef:

> Indien uw vader op uw drempel gaat liggen, indien uw moeder voor uw ogen de boezem ontbloot die u heeft gezoogd, trap dan op uw vaders levenloze lichaam, trap op uw moeders boezem, en snel met droge en onbewogen ogen naar de Heer die u roept![3]

Deze zin wordt geëvenaard, zo niet overtroffen, door een andere, in dezelfde geest uitgesproken. Hij is afkomstig van een andere kerkvader uit de eerste tijd van de kerk, de welsprekende Tertullianus, die hoopt dat alle 'filosofen' in het gehenna-vuur van de hel terechtkomen.

---

[1] Mosheim, *An Ecclesiastical History*, Dublin, 1767, cent. 2, deel 2, hfst. 1, §8.
[2] De volksmenigte.
[3] *Epistola XIV: Ad Heliodorum Monachum*, §2.

> Wat een groots schouwspel zal dat zijn! . . . Wat zal ik lachen! Wat zal ik me verheugen! Wat zal ik triomferen, wanneer ik zoveel beroemde koningen die naar de hemel zouden zijn gegaan, met hun god Jupiter zie kreunen in de diepste duisternis van de hel! Dan zullen de soldaten die de naam van Christus hebben vervolgd, branden in een gruwelijker vuur dan ze ooit voor de heiligen hadden ontstoken![1]

Deze moordzuchtige uitdrukkingen zijn kenmerkend voor de geest van het christendom tot op deze dag. Maar zijn ze ook kenmerkend voor de leringen van Christus? Beslist niet. Zoals Éliphas Lévi zegt:

> De God in wiens naam we moesten trappen op de boezem van onze moeder, zullen we te zien krijgen in het hiernamaals, met een hel die wijd gaapt aan zijn voeten, en met een zwaard van vernietiging in zijn hand. . . . Moloch verbrandde kinderen in slechts enkele seconden; het was voorbehouden aan de discipelen van een god die aan het kruis zou zijn gestorven om de mensheid te verlossen, om een nieuwe Moloch te scheppen van wie de brandstapel eeuwig duurt!

Dat deze geest van ware christelijke liefde veilig door 19 eeuwen is heengegaan en nu in Amerika woedt, blijkt duidelijk uit het geval van de razende Moody, de 'revivalist'. Deze roept uit:

> Ik heb een zoon, en niemand dan God weet hoeveel ik van hem houd; maar ik zou nog liever vannacht die mooie ogen uitsteken dan hem tot man zien opgroeien en sterven zonder Christus en zonder hoop!

Hierop geeft een Amerikaanse krant uit Chicago terecht het volgende antwoord:

> Dit is de geest van de inquisitie, die naar men ons zegt dood is. Indien Moody in zijn ijver de ogen van zijn geliefde zoon zou 'uitsteken', hoever zou hij dan kunnen gaan met de zonen van anderen, die hij misschien minder liefheeft? Het is de geest van Loyola, die wartaal spreekt in de 19de eeuw, en aan wie slechts de arm van de wet belet de brandstapel te doen ontvlammen, en de martelwerktuigen roodgloeiend te maken.

---

[1] Tertullianus, *De spectaculis*, 30.

6

Esoterische boeddhistische leringen tot karikatuur gemaakt in het christendom

Het doek van gisteren valt, het doek van morgen gaat op; maar gisteren en morgen *zijn* beide.
– Carlyle, *Sartor Resartus*, 'Natural supernaturalism', blz. 271

Is het ons dan niet toegestaan de authenticiteit van [de *Bijbel*] te onderzoeken, waarvan sinds de 2de eeuw wordt verkondigd dat deze de maatstaf voor wetenschappelijke waarheid is? Om zo'n verheven positie te behouden, moet hij tegen menselijke kritiek bestand zijn.
– Draper, *History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 219

Eén kus van Nara op de lippen van Nārī, en de hele natuur ontwaakt.
– Vina-Snati (een hindoedichter)

We moeten niet vergeten dat de christelijke kerk haar huidige canonieke evangeliën, en dus haar hele godsdienstige dogmatiek, dankt aan de s*ortes sanctorum*. Omdat het mysterieuze Concilie van Nicea het er niet over eens kon worden welke de meest goddelijk geïnspireerde evangeliën waren van de talrijke die in die tijd bestonden, werd besloten dat moeilijke vraagstuk op te lossen door middel van wonderbaarlijke tussenkomst. Dit Concilie van Nicea kan terecht mysterieus worden genoemd. In de eerste plaats lag er een mysterie in het mystieke aantal van zijn 318 bisschoppen, waarop Barnabas[1] zoveel nadruk legt; daarbij komt nog dat er onder de schrijvers van de oudheid geen overeenstemming bestaat over de tijd en de plaats waar het bijeenkwam, en zelfs niet over de bisschop die voorzitter was.[2] Ondanks de hoogdravende lofspraak van Constantijn[3] verzekert Sabinus, de bisschop van Heraclea, dat 'deze bisschoppen, behalve Constantinus, de keizer, en Eusebius Pamphilus, een groep *ongeletterde*, *eenvoudige* mensen waren die niets begrepen',[4] wat gelijkstaat met te zeggen

[1] *Epistle of Barnabas*, Hone ed., Londen, 1820, 8:11-13.
[2] Mosheim, *An Ecclesiastical History*, cent. 4, deel 2, hfst. 5, §12.
[3] Socrates Scholasticus, *Kerkgeschiedenis*, 1:9.
[4] *Op.cit*., 1:8.

dat ze een stel dwazen waren. Deze mening koesterde Pappus blijkbaar over hen; hij vertelt dat ze hun toevlucht namen tot een beetje magie om te beslissen wat de *echte* evangeliën waren. Pappus zegt in zijn *Synodicon* over dat Concilie dat

> de bisschoppen, na alle boeken die ter beslissing aan het Concilie waren voorgelegd door elkaar onder een communietafel in een kerk te hebben gelegd, de Heer smeekten dat de *geïnspireerde* geschriften op de tafel zouden komen te liggen, terwijl de onechte eronder bleven; en *zo gebeurde het*.[1]

Maar men vertelt ons niet wie 's nachts de sleutels van de raadzaal bewaarde!

Op gezag van kerkelijke ooggetuigen mogen we daarom zeggen dat de christelijke wereld haar 'Woord van God' dankt aan een manier van (252) waarzeggen, op grond waarvan de kerk later ongelukkige slachtoffers als bezweerders, tovenaars, magiërs, heksen en voorspellers veroordeelde, en bij duizenden verbrandde! Bij het bespreken van dit werkelijk goddelijke verschijnsel van de zichzelf sorterende manuscripten, zeggen de kerkvaders dat God zelf de leiding heeft over die *sortes*. Zoals we elders hebben aangetoond, erkent Augustinus zelf van deze manier van voorspellen te hebben gebruikgemaakt. Maar meningen zijn, evenals geopenbaarde godsdiensten, aan verandering onderhevig. Wat bijna 1500 jaar lang aan het christendom werd voorgesteld als een boek waarvan elk woord was geschreven onder de rechtstreekse leiding van de Heilige Geest, en waarvan geen lettergreep of komma zonder heiligschennis kan worden veranderd, wordt nu opnieuw vertaald, herzien, verbeterd, en daarin worden hele verzen, in enkele gevallen hele hoofdstukken, weggelaten. En zodra de nieuwe uitgave is verschenen, willen zijn geleerden niettemin dat we deze als een nieuwe 'Openbaring' van de 19de eeuw beschouwen, zo niet dan worden we als een ongelovige beschouwd. We zien dus dat de onfeilbare kerk noch *binnen* noch *buiten* haar muren méér kan worden vertrouwd dan wat haar redelijkerwijs toekomt. De voorouders van onze hedendaagse theologen vonden hun gezag voor de *sortes* in het vers dat luidt: 'Men werpt het lot in een mantel, de Heer bepaalt hoe het valt';[2] en nu beweren hun rechtstreekse erfgenamen dat 'elke beslissing daarvan van de duivel is'. Misschien beginnen

[1] Fabricius, *Bibliotheca graeca*, boek 6, hfst. 3, §8, 'Synodus Nicaena'.

[2] *Spreuken* 16:33. In het Egypte en Griekenland van de oudheid en bij de Israëlieten werden voor dit soort orakels in de tempels stokjes en balletjes gebruikt die de 'heilige waarzeggingslootjes' werden genoemd. De priester verklaarde de wil van de goden uit de figuren die door de toevallige onderlinge ligging van de lootjes werden gevormd.

ze onbewust de leer van de Syrische bardesanen te onderschrijven dat de daden van zowel God als mens *onderworpen zijn aan noodzakelijkheid*.

Het was ongetwijfeld ook overeenkomstig strikte 'noodzakelijkheid' dat het christelijke gepeupel met de neoplatonisten zulke korte metten maakte. In die tijd waren de leringen van de hindoe-naturalisten en antediluviale pyrrhonisten vergeten, indien ze al ooit bekend waren geweest aan iemand behalve aan enkele filosofen; en Darwin met zijn moderne *ontdekkingen* werd in de voorspellingen zelfs niet genoemd. Hier werd de wet van het overleven van de geschiktsten omgekeerd; de *neoplatonisten waren vanaf de dag dat ze openlijk de kant van Aristoteles kozen, tot vernietiging gedoemd*.

In het begin van de 4de eeuw begonnen zich groepen mensen te verzamelen bij de deur van de academie waar de ongelukkige geleerde Hypatia de leringen van de goddelijke Plato en Plotinus toelichtte, en daardoor het christendom belemmerde bij het maken van bekeerlingen. Ze verdreef met te veel succes de mist die hing over de door de kerkvaders uitgevonden godsdienstige 'mysteriën', om als ongevaarlijk te worden beschouwd. Alleen dit zou al voldoende zijn geweest om haarzelf en haar volgelingen in gevaar te brengen. Juist door de leringen van deze heidense filosoof, die de (253)
christenen op zo grote schaal hadden overgenomen om hun anders onbegrijpelijke stelsel te voltooien, waren zovelen verleid om zich bij de nieuwe godsdienst aan te sluiten; en nu begon het platonische licht zo hinderlijk helder op het vrome lapwerk te schijnen dat het iedereen liet zien waaraan men de 'geopenbaarde' leringen had ontleend. Maar er was een nog groter gevaar. Hypatia had gestudeerd onder Plutarchus, het hoofd van de Atheense school, en had alle geheimen van de theürgie geleerd. Zolang ze leefde en de menigte onderwees, konden geen *goddelijke* wonderen worden teweeggebracht ten overstaan van iemand die de natuurlijke oorzaken kon onthullen waardoor ze plaatsvonden. Haar lot werd bezegeld door Cyrillus van Alexandrië, wiens welsprekendheid zij overtrof, en wiens gezag, gebouwd op vernederend bijgeloof, moest buigen voor het hare, dat was gebaseerd op de rots van de onveranderlijke natuurwet. Het is meer dan merkwaardig dat Cave, de schrijver van de *Lives of the Fathers*, het op grond van Cyrillus' 'karakter in het algemeen' onvoorstelbaar vond dat hij de moord op haar zou hebben goedgekeurd. Een heilige die het gouden en zilveren vaatwerk van zijn kerk verkoopt, en dan, na het geld te hebben uitgegeven, bij zijn proces liegt, zoals hij deed, kan terecht van allerlei zaken worden verdacht.[1] Bovendien moest de kerk in dit geval strijden voor haar

[1] Noot vert.: Deze beschrijving is van toepassing op Cyrillus van Jeruzalem, niet Cyrillus van Alexandrië. Zie voetnoot blz. 63.

eigen leven, om nog maar te zwijgen over haar toekomstige oppermacht. Alleen de gehate heidense geleerden, en de niet minder geleerde gnostici, hadden in hun leringen de tot nog toe verborgen touwtjes van al deze theologische marionetten in handen. Als het doek eenmaal zou zijn opgegaan, dan zou het verband tussen de oude heidense en de nieuwe christelijke godsdiensten duidelijk worden; en wat zou er dan zijn geworden van de mysteriën, want het is een zonde en heiligschennis om zijn neus daarin te steken? Wat zou, bij zo'n grote overeenstemming tussen de sterrenkundige allegorieën van verschillende heidense mythen en de door het christendom aangenomen data voor de geboorte, kruisiging en opstanding, en bij zo'n volkomen gelijkheid van rituelen en ceremoniën, het lot van de nieuwe religie zijn geweest, als de kerk zich niet, onder het voorwendsel Christus te dienen, had ontdaan van de filosofen die te veel wisten? Het zou echt een zware opgave zijn om te raden wat de heersende religie in onze eigen eeuw had kunnen zijn, indien die coup d'état toen niet was geslaagd. Maar naar alle waarschijnlijkheid had de toestand die van de middeleeuwen een tijdperk van verstandelijke duisternis maakte, die de volkeren van het westen verlaagde en de Europeaan van die tijd bijna tot het peil van een Papoea deed afzakken, zich niet kunnen voordoen.

De angst van de christenen was maar al te gegrond, en hun vrome ijver en profetisch inzicht werden vanaf het begin beloond. Bij het afbreken van het Serapeum, nadat de bloedige strijd tussen de christelijke menigte en de heidense gelovigen was geëindigd door tussenkomst van de keizer, werd er een Latijns kruis van volmaakt christelijke vorm ontdekt, uitgehouwen in de granietplaten van het heilige der heiligen. Deze ontdekking was een groot geluk, en de monniken lieten niet na te beweren dat de heidenen in
(254) een 'voorspellende geest' het kruis hadden geheiligd. In ieder geval vermeldt Sozomen dit feit triomfantelijk.[1] Maar de archeologie en de symboliek, die onvermoeibare en onverzoenlijke vijanden van valse aanspraken van kerkelijke zijde, hebben in de hiërogliefen van het opschrift dat eromheen loopt, tenminste een gedeeltelijke verklaring van de betekenis ervan gevonden.

Volgens King, en andere numismatici en archeologen, was het kruis

[1] *Kerkgeschiedenis*, boek 7, hfst. 15. Een andere onbetrouwbare, onwaarachtige en onwetende schrijver en kerkhistoricus uit de 5de eeuw. Zijn zogenaamde geschiedenis van de strijd tussen de heidenen, neoplatonisten en de christenen in Alexandrië en Constantinopel, die zich uitstrekt over de jaren 324-439, en die door hem is opgedragen aan Theodosius de Jongere, staat vol met opzettelijke vervalsingen. Uitg. van Reading, Cantab., 1720. Vertaling: Plon frères, Parijs. Vgl. ook Socrates Scholasticus, *Kerkgeschiedenis*, 5:17.

daar geplaatst als het symbool van het eeuwige leven. Zo'n tau of Egyptisch kruis werd in de bacchische en Eleusinische mysteriën gebruikt. Als symbool van de tweevoudige, voortbrengende kracht werd het op de borst van de ingewijde gelegd nadat zijn 'nieuwe geboorte' was voltooid, en de mystai van hun doop in de zee waren teruggekeerd. Het was een mystiek teken dat zijn spirituele geboorte zijn astrale ziel nieuw leven had ingeblazen en met zijn goddelijke geest had verenigd, en dat hij gereed was in de geest op te stijgen naar de gezegende verblijfplaatsen van licht en heerlijkheid, de Eleusinische velden. De tau was zowel een magische talisman als een religieus symbool. Hij was door de christenen overgenomen van de gnostici en kabbalisten, die er veel gebruik van maakten zoals hun vele sieraden bewijzen; laatstgenoemden hadden de tau (of het kruis met een handvat) van de Egyptenaren, en het Latijnse kruis hadden ze van de boeddhistische zendelingen die het 2 of 3 eeuwen v.Chr. uit India meebrachten, waar het tot op de huidige dag kan worden gevonden. De Assyriërs, de Egyptenaren, de oorspronkelijke bewoners van Amerika, de hindoes en de Romeinen beschikten erover in verschillende vormen, maar met heel kleine verschillen. Tot heel laat in de middeleeuwen werd het als een machtig tovermiddel tegen epilepsie en duivelse bezetenheid beschouwd; en het 'zegel van de levende God', dat in het visioen van Johannes werd meegebracht door de engel die uit het oosten opsteeg om 'de dienaren van onze God op hun voorhoofd te drukken' was niets anders dan diezelfde mystieke tau – het Egyptische kruis. Op het gebrandschilderde glas in St. Denis (Frankrijk) wordt deze engel voorgesteld terwijl hij dit teken op het voorhoofd van de uitverkorenen drukt; het randschrift luidt: SIGNVM TAϒ. In Kings *Gnostics* herinnert de schrijver ons eraan dat 'dit teken gewoonlijk door St. Antonius, een *Egyptische* kluizenaar, wordt gedragen'.[1] Wat de werkelijke betekenis van de tau was, wordt ons verklaard door de christelijke Johannes, de Egyptische Hermes en de hindoebrahmanen. Het is maar al te duidelijk dat hij, althans bij de apostel, de betekenis had van de 'onuitsprekelijke naam', want hij noemt dit 'zegel van de levende God' enkele hoofdstukken verder de '*naam van de Vader geschreven op hun voorhoofden*'.[2]

De *brahmātma*, het hoofd van de hindoe-ingewijden, droeg op zijn hoofdtooi twee sleutels, het symbool van het geopenbaarde mysterie van leven en dood, geplaatst in de vorm van een kruis; en in sommige boed- (255)
dhistische pagoden in Tartarije en Mongolië zijn de ingang van een kamer in de tempel, die gewoonlijk de trap bevat die naar de binnenste

[1] Deel 1, blz. 135 (1ste ed.).
[2] *Openbaring* 7:2-3, 14:1.

dāgoba[1] leidt, en de zuilengangen van sommige prachida's[2] versierd met een kruis gevormd door twee vissen, zoals men dat soms in de dierenriem van de boeddhisten ziet. Het zou ons helemaal niet verbazen als we hoorden dat het heilige symbool op de graftomben in de catacomben in Rome, de *vesica piscis*, was afgeleid van het genoemde boeddhistische teken van de dierenriem. Hoe algemeen die meetkundige figuur in de wereldsymboliek moet zijn geweest, kan worden afgeleid uit het feit dat er een vrijmetselaars-overlevering bestaat dat Salomo's tempel op drie grondslagen was gebouwd, die de 'drievoudige tau', of drie kruisen, vormden.

In zijn mystieke betekenis dankt het Egyptische kruis zijn oorsprong als symbool aan het inzicht van de oudste filosofie dat er bij elke manifestatie in de natuur een androgyn dualisme is, dat voortkomt uit het abstracte ideaal van een eveneens androgyne godheid, terwijl het christelijke symbool zijn ontstaan eenvoudig aan het toeval dankt. Indien de wet van Mozes had gegolden, had Jezus gestenigd moeten worden.[3] Het kruis was een martelwerktuig dat onder de Romeinen heel veel werd gebruikt, terwijl het bij Semitische volkeren onbekend was. Het werd de 'boom van de schande' genoemd. Pas later werd het aangenomen als een christelijk symbool, maar gedurende de eerste 20 jaar beschouwden de apostelen het met afschuw.[4] Johannes had beslist niet het christelijke kruis in gedachten toen hij sprak over het 'zegel van de levende God', maar de *mystieke* tau – het tetragrammaton, of de machtige naam, die op de oudste kabbalistische talismans werd voorgesteld door de vier Hebreeuwse letters die het heilige woord vormen.

De beroemde Lady Ellenborough, die bij de Arabieren van Damascus en in de woestijn na haar laatste huwelijk bekend was onder de naam *Hanoum Midjwal*, had een talisman in haar bezit, die haar was geschonken door een druus van de berg Libanon (zie afbeelding). Aan een bepaald teken in de linkerhoek ervan kon men zien dat hij behoorde tot die soort sieraden die in Palestina bekendstaan als '*messiaanse*' amuletten uit de 2de of 3de eeuw v.Chr. Het is een groene steen met een vijfhoekige vorm;

---

[1] Dāgoba is een bolvormig tempeltje, waarin de relikwieën van Gautama worden bewaard.

[2] Prachida's zijn gebouwen van allerlei afmetingen en vormen, zoals onze mausoleums; daarin worden gelofte-offers gebracht aan de doden.

[3] Talmudische geschriften beweren dat hij, na te zijn opgehangen, werd gestenigd, en bij het samenvloeien van twee rivieren onder water werd begraven. *Mishnah Sanhedrin*, 6:4; *Babylonische Talmud*, hetzelfde artikel, 48a, 67a. Geciteerd door E. Renan.

[4] *Koptische legenden over de kruisiging*, manuscripten, 11.

onderaan is een vis gegraveerd, daarboven Salomo's zegel,[1] en daarboven (256)
weer de vier Chaldeeuwse letters jod, he, vau, he, die de naam van de godheid vormen. Deze zijn op een heel ongebruikelijke manier geplaatst, van beneden naar boven toe, in omgekeerde volgorde, en vormen de Egyptische tau. Daaromheen staat een opschrift dat we niet mogen meedelen, omdat het sieraad niet ons eigendom is. De mystieke betekenis van de tau, evenals van de *crux ansata*, is de *levensboom*.

Het is bekend dat – voordat men ooit had geprobeerd een afbeelding van Jezus' fysieke uiterlijk te maken – het lam, de goede herder en een *vis* de oudste christelijke symbolen waren. De oorsprong van laatstgenoemd symbool, dat de archeologen zo voor een raadsel heeft gesteld, wordt op die manier begrijpelijk. Het hele geheim ligt in het gemakkelijk vast te stellen feit dat, terwijl de koning-messias in de kabbala 'uitlegger' of onthuller van het mysterie wordt genoemd, en daarin van hem wordt bewezen dat hij de *vijfde* emanatie is, de messias in de talmud – om redenen die we nu zullen verklaren – heel vaak wordt aangeduid als 'DAG' of de vis. Dit is een erfenis van de Chaldeeën, en slaat – zoals de naam zelf aanduidt – op de Babylonische Dagon, de vis-mens, die de leraar en uitlegger was van het volk waaraan hij verscheen. Abarbanel verklaart de naam door mee te delen dat het teken van de komst van de messias 'de conjunctie van Saturnus en Jupiter in het teken *Vissen* is'.[2] Omdat de christenen hun Christos wilden vereenzelvigen met de messias van het Oude Testament, namen ze het zo gemakkelijk over dat ze vergaten dat de werkelijke oorsprong nog verder terug kan worden gezocht dan de Babylonische Dagon. Hoe graag de eerste christenen het ideaal van Jezus nauw in verband brachten met elke denkbare kabbalistische en heidense leerstelling, kan worden afgeleid uit de woorden die Clemens van Alexandrië tot zijn geloofsgenoten richtte.

Toen ze overlegden over de keuze van het geschiktste symbool om hen aan Jezus te herinneren, gaf Clemens hun de volgende raad: 'Laat de

---

[1] De afbeelding stelt de talisman voor op twee keer de werkelijke grootte. We begrijpen niet waarom King in zijn 'gnostische gemmen' Salomo's zegel voorstelt als een vijfpuntige ster, terwijl het zespuntig, en het het zegel van de Indiase Vishṇu is (*The Gnostics*, blz. 175; 2de ed., blz. 388).

[2] King (*The Gnostics*, 1st. ed., blz. 138) geeft de afbeelding van een christelijk symbool dat in de middeleeuwen veel voorkwam: drie vissen in elkaar gevlochten tot een driehoek, en met de VIJF letters (een zeer heilig pythagorisch getal) Ι.Χ.Θ.Υ.Σ. erop gegrift. Het getal vijf slaat op dezelfde kabbalistische berekening.

afbeelding op de steen van uw ring óf *een duif*, óf *een voor de wind zeilend schip* [de argha], óf *een vis* zijn.'[1] Moest de goede kerkvader, toen hij deze zin opschreef, denken aan Jozua, de zoon van Nun (in de Griekse en Slavische vertalingen *Jezus* genoemd), of had hij de werkelijke betekenis
(257) van deze heidense symbolen vergeten? Jozua, de zoon van Nun, of Nave (*Navis*), zou uitstekend het beeld van een *schip*, of zelfs van een vis, hebben kunnen aannemen, want Jozua betekent Jezus, zoon van de vis-god; maar het was werkelijk al te gewaagd om de symbolen van Venus, Astartē, en alle hindoegodinnen – de *argha*, de *duif* en de *vis* – in verband te brengen met de 'onbevlekte' geboorte van hun god! Het lijkt er veel op dat er in de eerste dagen van het christendom maar weinig onderscheid werd gemaakt tussen Christus, Bacchus, Apollo, en de Krishṇa van de hindoes, de incarnatie van Vishṇu – en met zijn eerste avatāra ontstond dit symbool van de vis.

In het *Bhāgavata Purāṇa* en in verschillende andere boeken wordt de god Vishṇu voorgesteld in de vorm van een vis met een mensenhoofd, om de gedurende de zondvloed verloren *Veda's* weer terug te brengen. Na Vaivasvata in staat te hebben gesteld om met zijn hele volk in de ark te ontsnappen, bleef Vishṇu uit medelijden voor de zwakke, onwetende mensheid, enige tijd bij haar. Deze god leerde hen om huizen te bouwen, het land te bebouwen, en de door hem vertegenwoordigde onbekende godheid dank te betuigen door het bouwen van tempels en het instellen van een geregelde eredienst; en omdat hij steeds half vis, half mens bleef, keerde hij bij elke zonsondergang terug naar de oceaan, waarin hij de nacht doorbracht.

Het heilige boek zegt:

> Hij was het die de mensen na de zondvloed alles leerde wat nodig was voor hun geluk.
>
> Op een dag stortte hij zich in het water, en keerde niet meer terug, want de aarde was weer bedekt met planten, vruchten en vee.
>
> Maar hij had aan de brahmanen het geheim van alle dingen geleerd.[2]

Tot zover zien we in dit verhaal een kopie van het door de Babylonische Berosus vertelde verhaal over Oannes, de vis-mens, die niemand anders is dan Vishṇu – tenzij we werkelijk moeten geloven dat het Chaldea was, dat aan India zijn beschaving gaf!

We zeggen nogmaals dat we niets alleen op eigen gezag willen meedelen. Daarom citeren we Jacolliot die, hoezeer hij op andere punten mis-

---

[1] *Paedagogus*, 3:11.

[2] *Bhāgavata Purāṇa*, 8:24.

schien ook is bekritiseerd of tegengesproken, en hoe onnauwkeurig hij op het punt van de chronologie misschien ook is (hoewel hij zelfs op dit punt dichter bij de waarheid is dan die wetenschappers die willen dat alle hindoeboeken na het Concilie van Nicea zouden zijn geschreven), de reputatie van een goede Sanskrietgeleerde tenminste niet kan worden ontzegd. En hij zegt bij het analyseren van het woord *Oan*, of Oannes, dat *O* in het Sanskriet een tussenwerpsel is dat een aanroeping uitdrukt, zoals O Svayambhū! O, God! enz.; en *Ana* is een stam die in het Sanskriet een geest, een wezen betekent, en naar we aannemen overeenkomt met wat de Grieken bedoelden met het woord *daimōn*, een halfgod.

Hij merkt op:

> Wat geeft deze fabel van Vishṇu, in de gedaante van een vis, aan de heilige boeken van de hindoes een bijzonder hoge ouderdom, vooral gezien het feit dat de *Veda's* en *Manu meer dan 25.000 jaar oud zijn*, zoals de betrouwbaarste en de meest authentieke documenten bewijzen. (258)
> Weinig volkeren, zegt de geleerde Halled, hebben authentieker of betrouwbaarder annalen dan de hindoes.[1]

We kunnen misschien nog meer licht werpen op het moeilijke vraagstuk van het symbool van de vis door de lezer eraan te herinneren dat volgens *Genesis* de vis het eerstgeschapen levende wezen, de eerste soort dierlijk leven, was.

> En de elohim zeiden: 'Het water moet wemelen van levende wezens' . . . En God schiep grote zeemonsters . . . Het werd avond en het werd morgen. De vijfde dag.[2]

Jonas wordt verzwolgen door een grote vis, en wordt drie dagen later weer uitgespuwd. De christenen beschouwen dit als een voorteken van Jezus' drie dagen in het graf die aan zijn opstanding voorafgingen – hoewel het vermelden van die drie dagen al even fantastisch is als veel van het overige dat wordt aangenomen om te passen bij het bekende dreigement om de tempel te verwoesten en in *drie* dagen weer op te bouwen. Tussen zijn begrafenis en beweerde opstanding lag slechts *één dag* – de joodse sabbat – want hij werd vrijdagavond begraven en kwam zondag bij zonsopgang weer tot leven. Welke andere gebeurtenis misschien ook als een profetie kan worden beschouwd, het verhaal van Jonas kan daarvoor niet dienen.

'Een grote vis' is Cetus, de verlatijnste vorm van Kētos (κῆτος), en Kētos is Dagon, Poseidon; de vrouwelijke vorm daarvan is Kēton Atar-

---

[1] *La genèse de l'humanité*, blz. 80-1.
[2] *Genesis* 1:20-3.

gatis – de Syrische godin, en Venus, van Askalon. Op de boeg van schepen werd gewoonlijk de figuur of buste van Der-Kētos, of Astartē, afgebeeld.[1] Jonas (Hebreeuws voor *duif*; een aan Venus gewijde vogel) vluchtte naar Jaffa, waar de god Dagon, de vis-mens, werd aanbeden, en durfde niet naar Ninevé te gaan, *waar de duif werd vereerd*. Vandaar dat sommige commentatoren aannemen dat we het zo moeten opvatten dat Jonas, toen hij overboord werd geworpen en door een vis werd verzwolgen, werd opgepikt door een van die vaartuigen met een boegbeeld van Kētos. Maar de kabbalisten hebben een andere legende, met de volgende inhoud: Ze zeggen dat Jonas een priester was die was weggelopen uit de tempel van de godin waar de duif werd aanbeden, en dat hij de afgoderij wilde afschaffen en de monotheïstische dienst instellen. Dat hij in de buurt van Jaffa werd opgepakt, en door de volgelingen van Dagon in een van de gevangeniscellen van de tempel werd gevangen gehouden, en dat de vreemde vorm van de cel aanleiding had gegeven tot de allegorie. In de verzameling van Mose de Garcia, een Portugese kabbalist, bevindt zich een tekening die het binnenste van de tempel van Dagon voorstelt. In het midden staat een reusachtig afgodsbeeld, waarvan het bovenste deel een menselijke vorm en het onderste deel die van een vis heeft. Tussen de buik en de staart bevindt zich een opening die zoals de deur van een kast kan worden gesloten. Zij die de geboden van de plaatselijke godheid hadden overtreden, werden daarin tot nader order opgesloten. De genoemde tekening was vervaardigd naar een oud schrijftablet, vol vreemde tekeningen en inscripties in een oud Fenicisch schrift, waarin
(259) deze Venetiaanse onderaardse kelder uit bijbelse tijd wordt beschreven. Het tablet zelf werd gevonden in een opgraving enkele kilometers van Jaffa. Is het, wanneer we de bijzondere voorliefde van oosterse volkeren voor woordspelingen en allegorieën in aanmerking nemen, niet heel goed mogelijk dat de 'grote vis', die Jonas verzwolg, eenvoudig de cel in de buik van Dagon was?

Het is veelbetekenend dat deze door de talmudisten gegeven dubbele benaming van 'messias' en 'dag' (vis) zo goed van toepassing is op de Vishṇu van de hindoes, de 'in stand houdende' geest, en de tweede persoon van de brahmaanse drie-eenheid. Deze godheid die zich al heeft gemanifesteerd, wordt nog altijd beschouwd als de toekomstige redder van de mensheid, en is de uitverkoren verlosser die in zijn tiende incarnatie of *avatāra* zal verschijnen om, evenals de messias van de joden, de gelukzaligen voor te gaan, en aan hen de oorspronkelijke *Veda's* terug te geven. Van Vishṇu wordt gezegd dat hij in zijn eerste avatāra aan de mensheid zou

[1] Plinius, *Naturalis historia*, 5:19; Diodorus Siculus, *Bibliotheca historica*, 2:4.

zijn verschenen in de vorm van een vis. In de tempel van Rāma bevindt zich een voorstelling van deze god die volkomen overeenkomt met die van Dagon, zoals Berosus haar geeft. Hij heeft het lichaam van een mens die tevoorschijn komt uit de mond van een vis, en houdt de verloren *Veda* in zijn hand. Vishṇu is bovendien in één opzicht de watergod, de logos van parabrahman, want omdat de drie personen van de gemanifesteerde godheid voortdurend onderling hun eigenschappen verwisselen, zien we dat hij in dezelfde tempel wordt weergegeven terwijl hij leunt op de zevenkoppige slang, Ananta (de eeuwigheid), en, evenals de *geest* van God, boven de oorspronkelijke wateren zweeft.

Vishṇu is blijkbaar de Adam-Kadmon van de kabbalisten, want Adam is de logos of de eerste gezalfde, zoals de tweede Adam de koning-messias is.

Lakshmī, de passieve of vrouwelijke tegenhanger van Vishṇu, de schepper en instandhouder, wordt ook Ādi-Māyā genoemd. Ze is de 'moeder van de wereld', Devamātrī, de Venus-Aphrodite van de Grieken, en ook Isis en Eva. Terwijl Venus geboren is uit het schuim van de zee, springt Lakshmī bij het karnen van de zee uit het water tevoorschijn; als zij geboren is, is ze zo mooi dat alle goden verliefd op haar worden. De joden, die hun grondvormen overal vandaan haalden waar zij ze maar konden vinden, maakten hun eerste vrouw naar het voorbeeld van Lakshmī. Het is opmerkelijk dat Viracocha, het opperwezen in Peru, letterlijk vertaald, 'schuim van de zee' betekent.

Eugène Burnouf, de grote autoriteit van de Franse school, spreekt zich in dezelfde geest uit: 'Eenmaal zullen we leren dat alle oude overleveringen, die door volksverhuizingen en legenden zijn verminkt, tot de geschiedenis van India behoren.' Dat is ook de mening van Colebrooke, Inman, King, Jacolliot en veel andere oriëntalisten.

We hebben hierboven gezegd dat de messias, volgens de geheime berekening die bekend is aan hen die de verborgen wetenschappen bestuderen, de vijfde emanatie of macht is. In de joodse kabbala, waar de tien sefiroth emaneren uit de (onder de kroon geplaatste) Adam-Kadmon, komt hij op de vijfde plaats. Evenzo in het gnostische stelsel, en evenzo (260)
in het boeddhistische, waarin de vijfde boeddha – Maitreya – bij zijn laatste komst zal verschijnen om de mensheid vóór de uiteindelijke vernietiging van de wereld te redden. Dat Vishṇu in zijn toekomstige en laatste verschijning wordt voorgesteld als de *tiende* avatāra of incarnatie is alleen omdat elke eenheid, die als een androgyn wordt beschouwd, zich dubbel manifesteert. De boeddhisten, die deze tweeslachtige incarnatie verwerpen, tellen er maar vijf. Terwijl Vishṇu dus de laatste keer zal verschijnen

in zijn tiende incarnatie, wordt van Boeddha gezegd dat hij hetzelfde doet in zijn vijfde.[1]

Om het denkbeeld te verduidelijken, en aan te tonen dat de werkelijke betekenis van de avatāra's, die alleen bekend is aan hen die de geheime leer bestuderen, door de onwetende massa volkomen verkeerd werd begrepen, geven we op een andere plaats de diagrammen van de hindoe- en Chaldeeuws-kabbalistische avatāra's en emanaties.[2] Deze basis en hoeksteen van de geheime cyclussen bewijst duidelijk dat de brahmaanse geleerden en de tannaim – de wetenschappers en filosofen van de voorchristelijke tijden – verre van hun geopenbaarde *Veda's* en *Bijbel* letterlijk op te vatten, op een nogal darwinistische manier dachten over de schepping en de ontwikkeling van de wereld, en dat ze hem en zijn school vóór waren op het punt van natuurlijke selectie, geleidelijke ontwikkeling en verandering van soorten.

Iedereen die in de verleiding komt om verontwaardigd tegen deze bewering te protesteren, raden we aan om de boeken van Manu nauwkeuriger te lezen, zelfs in de onvolledige vertaling van Sir William Jones, of in de min of meer slordige van Jacolliot. Indien we de Fenicische kosmogonie van Sanchoniathon en het verhaal van Berosus vergelijken met het *Bhāgavata-Purāṇa* en *Manu*, dan zien we dat daarin precies dezelfde beginselen worden verkondigd als die welke nu als de nieuwste ontwikkelingen van de hedendaagse wetenschap worden aangeboden. We hebben in deel 1 geciteerd uit de Chaldeeuwse en Fenicische geschriften; we zullen nu een blik werpen op de hindoeboeken.

> Toen deze wereld uit de duisternis tevoorschijn was gekomen, brachten de ijle elementaire beginselen het plantenzaad voort, dat eerst leven schonk aan de planten; van de planten ging het leven over in vreemde lichamen die *in het slijk van de wateren* werden geboren; vervolgens bereikte het, via een reeks van vormen en verschillende dieren, DE MENS.[3]

> Hij [de mens, voordat hij mens wordt] zal achtereenvolgens door planten, wormen, insecten, vissen, slangen, schildpadden, vee en wilde dieren heen gaan; dat is de lagere graad. . . .
>
> Zo worden de gedaanteveranderingen die in deze wereld plaatsvinden – van Brahmā tot aan de planten – duidelijk gemaakt.[4]

---

[1] De kabbalistische sefiroth zijn ook tien in getal, of vijf paren.

[2] Een avatāra is een neerdaling van de godheid vanuit de hogere gebieden naar de aarde in één of andere gemanifesteerde vorm.

[3] *Bhāgavata Purāṇa*, boek 2, hfst. 9 en 10.

[4] *Manu*, boek 12, śloka 42; boek 1, śloka 50.

In de kosmogonie van Sanchoniathon worden de mensen eveneens uit (261)
het slijk van de chaos[1] ontwikkeld, en laat men ons dezelfde evolutie en gedaanteverandering van soorten zien.

En nu laten we Darwin aan het woord: 'Ik geloof dat de dieren afstammen van hooguit vier of vijf voorouders.'[2]

En ook:

> Naar analogie redenerend, zou ik concluderen dat waarschijnlijk alle organische wezens die ooit op deze aarde hebben geleefd, afstammen van één oervorm.[3] . . . Ik beschouw alle wezens niet als bijzondere scheppingen, maar als de rechtstreekse afstammelingen van een klein aantal wezens die leefden lang *vóór de eerste laag van het siluur werd afgezet*.[4]

Kortom, ze leefden in de chaos van Sanchoniathon en in het *slijk* van Manu. Vyāsa en Kapila gaan nog verder dan Darwin en Manu. 'Ze zien in Brahmā slechts de naam van de universele kiem; *ze ontkennen het bestaan van een eerste oorzaak*, en beweren dat alles in de natuur zich slechts ontwikkelde als gevolg van stoffelijke en onontkoombare krachten', zegt Jacolliot.[5]

Al is bovenstaand citaat uit Kapila misschien juist, toch is hier enige toelichting nodig. Jacolliot vergelijkt herhaaldelijk Kapila en Veda-Vyāsa met Pyrrho en Littré. We hebben niets tegen zo'n vergelijking met de Griekse filosoof, maar we moeten beslist bezwaar maken tegen vergelijking met de Franse Comtist; we vinden dit een onverdiende smet op de nagedachtenis van de grote Indo-Europese wijze. Nergens beweert deze vruchtbare schrijver dat het bestaan van God – de 'onbekende', universele geest – door brahmanen uit de oudheid of van deze tijd is ontkend; en geen enkele andere oriëntalist beschuldigt de hindoes daarvan, hoe verwrongen de algemene conclusies van onze geleerden over het boeddhistische atheïsme misschien ook zijn. Jacolliot beweert daarentegen meer dan eens dat de geleerde pandits en de ontwikkelde brahmanen nooit het volksbijgeloof hebben gedeeld, en bevestigt hun onwankelbare geloof in de eenheid van God en de onsterfelijkheid van de ziel, hoewel noch Kapila, noch de ingewijde brahmanen, noch de volgelingen van de Vedānta-school ooit het bestaan zouden erkennen van een antropomorfe

---

[1] Zie Cory, *Ancient Fragments*, ed. 1832, herdruk 1975, Wizards Bookshelf, blz. 1ev.

[2] *On the Origin of Species*, 1ste ed., blz. 484.

[3] *Op.cit.*, blz. 484.

[4] *Op.cit.*, blz. 488-9.

[5] *La genèse de l'humanité*, blz. 338.

schepper, een 'eerste oorzaak' in christelijke zin. Jacolliot is in zijn *Indo-European and African Traditions* de eerste die prof. Müller aanviel wegens zijn opmerking dat de hindoegoden 'maskers waren zonder toneelspelers . . . namen zonder wezen, en niet wezens zonder namen'.[1] Om zijn redenering te ondersteunen citeert hij talrijke verzen uit de heilige hindoeboeken, en voegt eraan toe:

(262) > Is het mogelijk de schrijver van deze verzen een duidelijk en helder begrip van de goddelijke kracht, van het unieke wezen, de meester en de heerser van het heelal te ontzeggen? . . . Werden de altaren dan gebouwd voor een metafoor?[2]

Laatstgenoemd argument is volkomen gerechtvaardigd, voor zover het Max Müllers ontkenning betreft. Maar we betwijfelen of de Franse rationalist Kapila's en Vyāsa's filosofie beter begrijpt dan de Duitse filoloog het 'theologische gebazel', zoals Müller de *Atharva-Veda* noemt. Prof. Müller en Jacolliot kunnen nog zo grote aanspraken maken op geleerdheid, en nog zo goed bekend zijn met het Sanskriet en andere oude oosterse talen, beiden missen echter de sleutel tot de duizend en één mysteries van de oude geheime leer en haar filosofie. Maar terwijl de Duitse filoloog niet eens de moeite neemt om dit magische en 'theologische gebazel' te onderzoeken, zien we dat de Franse kenner van India nooit een gelegenheid voor onderzoek laat voorbijgaan. Bovendien erkent hij eerlijk zijn gebrek aan deskundigheid om ooit die oceaan van mystieke kennis te peilen. Hij is niet alleen overtuigd van het bestaan ervan, maar overal in zijn geschriften vestigt hij onophoudelijk de aandacht van de wetenschap op haar onmiskenbare sporen die men bij elke stap die men in India doet, kan vinden. Hoewel de geleerde pandits en brahmanen, zijn 'gerespecteerde meesters' van de pagoden van Villenour en Chidambaram in Karnataka,[3] blijkbaar nadrukkelijk weigerden aan hem de mysteries van het magische gedeelte van de *Agrushada-Parikshat*[4] en van de driehoek van de brahmātma[5], te openbaren, blijft hij toch bij zijn eerlijke verklaring dat in de hindoemetafysica alles mogelijk is, zelfs dat de stelsels van Kapila en Vyāsa tot nu toe verkeerd zijn begrepen.

---

[1] *Les traditions indo-européennes et africaines*, blz. 291.

[2] *Op.cit.*, blz. 293ev.

[3] Jacolliot, *Les fils de Dieu*, blz. 32.

[4] Jacolliot, *Le spiritisme dans le monde*, blz. 78, en elders.

[5] *Les fils de Dieu*, blz. 272. Hoewel het ons helemaal niet verbaast dat brahmanen weigerden om Jacolliots nieuwsgierigheid te bevredigen, moeten we eraan toevoegen dat de betekenis van dit symbool bekend is aan de abt van elk boeddhistisch klooster, en niet alleen aan de brahmanen.

Onmiddellijk daarna verzwakt Jacolliot zijn bewering door de volgende tegenspraak:

> Op een dag vroegen we een brahmaan van de pagode van Chidambaram, die tot de *sceptische school van de naturalisten van Vyāsa* behoorde, of hij geloofde in het bestaan van God. Hij antwoordde ons glimlachend: '*Aham eva parabrahma*' – 'ik ben zelf een god'.
>
> 'Wat bedoelt u daarmee?'
>
> 'Ik bedoel dat elk wezen op aarde, hoe nederig ook, een onsterfelijk deel van de onsterfelijke stof is.'[1]

Het is een antwoord dat onmiddellijk zou opkomen in elke filosoof – kabbalist of gnosticus – uit de oudheid. Het bevat de ware geest van het delphische en kabbalistische gebod, want de vraag – wat de mens was, is en zal zijn – werd door de esoterische filosofie eeuwen geleden opgelost. Indien mensen die geloven in het bijbelvers dat leert dat 'God, de HEER, de (263)
mens uit het stof van de aarde vormde, en hem de levensadem in de neus blies',[2] tegelijkertijd het denkbeeld verwerpen dat elk atoom van dit stof, evenals elk deeltje van deze 'levende ziel', 'God' in zich bevat, dan beklagen we de logica van die christen. Hij vergeet de verzen die voorafgaan aan dat waarover we spreken. God zegent evenzeer alle dieren van het veld en alle levende schepselen, zowel in het water als in de lucht, en hij begiftigt hen alle met *leven*, dat een adem is van zijn eigen geest, en de *ziel* van het dier. De mensheid is de Adam-Kadmon van de 'Onbekende', zijn microkosmos, en zijn enige vertegenwoordiger op aarde, en ieder mens is een god op aarde.

We zouden deze Franse geleerde, die zo vertrouwd schijnt te zijn met elke śloka in de boeken van Manu en andere vedische schrijvers, willen vragen wat de betekenis is van deze zin waarmee hij zo goed bekend is:

> Planten en gewassen vertonen als gevolg van hun vroegere daden allerlei vormen; ze zijn omringd door duisternis, maar niettemin begiftigd met een innerlijke ziel, en voelen zowel vreugde als pijn.[3]

Indien de hindoefilosofie de aanwezigheid leert van een bepaalde graad van ziel in de laagste vormen van plantaardig leven, en zelfs in elk atoom in de ruimte, hoe zou ze dan de mens datzelfde onsterfelijke beginsel kunnen ontzeggen? En indien ze eenmaal het bestaan van de onsterfelijke geest in de mens erkent, hoe kan ze dan logisch gesproken het bestaan van de bron daarvan ontkennen – ik zal niet zeggen de eerste, maar de eeuwige

---

[1] *La genèse de l'humanité*, blz. 339.

[2] *Genesis* 2:7.

[3] *Manu*, boek 1, śloka 48-9.

oorzaak? Rationalisten en sensualisten die de Indiase metafysica niet begrijpen, moeten de onwetendheid van Indiase metafysici niet naar hun eigen onwetendheid beoordelen.

De grote cyclus omvat, zoals we al eerder hebben opgemerkt, de voortgang van de mensheid van haar kiem in de oorspronkelijke mens met een spirituele vorm tot de diepste diepte van ontaarding die hij kan bereiken, terwijl elke volgende stap in de afdaling gepaard gaat met een grotere kracht en grofheid van de fysieke vorm dan zijn voorganger – en eindigt met de zondvloed. Maar terwijl de grote cyclus, of het tijdperk, wordt doorlopen, worden zeven kleinere cyclussen volbracht, waarvan elk de ontwikkeling kenmerkt van een nieuw ras uit het eraan voorafgaande ras, op een nieuwe wereld. En al die rassen, of belangrijkste grondvormen van de mensheid, worden weer onderverdeeld in families, en die weer in volkeren en stammen, zoals we de bewoners van de aarde tegenwoordig onderverdeeld zien in Mongolen, Kaukasiërs, Indiërs, enz.

Vóór we ertoe overgaan om door diagrammen de grote overeenkomst te laten zien tussen de esoterische filosofieën van alle volkeren van de oudheid, hoe ver die geografisch ook van elkaar verwijderd waren, zal het nuttig zijn om kort de werkelijke denkbeelden te verklaren die aan al die symbolen en allegorische voorstellingen ten grondslag liggen, en die tot nu toe de niet-ingewijde commentatoren zo in verwarring hebben gebracht. Dit is de beste manier waarop kan worden aangetoond dat religie en weten-
(264) schap in de oudheid nauwer met elkaar verbonden waren dan tweelingen, dat ze vanaf het moment van hun conceptie één in twee, en twee in één waren. Met onderling verwisselbare eigenschappen was de wetenschap spiritueel, en de religie wetenschappelijk. Zoals de androgyne mens van het eerste hoofdstuk van *Genesis* – 'man en vrouw', passief en actief, geschapen naar het beeld van de elohim. Door alwetendheid ontstond almacht, en laatstgenoemde vereiste het beoefenen van eerstgenoemde, en zo werd de reus de heerschappij over alle vier rijken van de wereld gegeven. Maar deze androgynen waren, evenals de tweede Adam, gedoemd om 'te vallen en hun vermogens te verliezen' zodra de twee helften van de dualiteit zich scheidden. De vrucht van de boom van kennis brengt de dood zonder de vrucht van de levensboom. De mens moet *zichzelf* kennen voordat hij ook maar kan hopen de eerste oorsprong te kennen, zelfs van wezens en machten die wat hun innerlijke aard betreft minder ver ontwikkeld zijn dan hijzelf. Zo is het ook met religie en wetenschap; verenigd, twee in één, waren ze onfeilbaar, want de spirituele intuïtie was er om de beperkingen van de fysieke zintuigen aan te vullen. Nu ze gescheiden zijn, weigert de exacte wetenschap de hulp van de innerlijke stem, terwijl de

religie niets anders wordt dan dogmatische theologie; beide zijn slechts een lijk zonder ziel.

De esoterische leer zegt, evenals het boeddhisme en het brahmanisme en zelfs de vervolgde kabbala, dat de ene oneindige en onbekende essentie al eeuwig bestaat en in regelmatige en harmonische opeenvolging óf passief óf actief is. In de dichterlijke taal van Manu worden deze toestanden de 'dag' en de 'nacht' van Brahmā genoemd. Deze is óf 'wakker' óf 'in slaap'. De svābhāvika's, of filosofen van de oudste school van het boeddhisme (die in Nepal nog bestaat), overdenken alleen de actieve toestand van deze 'essentie', die ze svabhavat noemen, en vinden het dwaas om te theoretiseren over de abstracte en 'onkenbare' macht in haar passieve toestand. Daarom worden ze zowel door christelijke theologen als door beoefenaars van de moderne wetenschap atheïsten genoemd, want beide groepen kunnen de diepzinnige logica van hun filosofie niet begrijpen. Eerstgenoemden willen geen andere God erkennen dan de gepersonifieerde *secundaire* machten, die blindelings het zichtbare heelal hebben opgebouwd, en die bij hen de antropomorfe God van de christenen werden – Jehovah, die brult te midden van donder en bliksem. Op haar beurt begroet de rationalistische wetenschap de boeddhisten en de svābhāvika's als de 'positivisten' van de oudheid. Als we de filosofie van laatstgenoemden eenzijdig opvatten, kunnen onze materialisten op hun manier gelijk hebben. De boeddhisten beweren dat er *geen* schepper is, maar een oneindig aantal *scheppende machten*, die samen de ene eeuwige werkelijkheid vormen waarvan de *essentie* ondoorgrondelijk is – en daarom voor een echte filosoof geen onderwerp voor speculatie. Socrates weigerde steevast om te debatteren over het mysterie van het universele zijn, en toch zou niemand er ooit aan hebben gedacht hem van atheïsme te beschuldigen, behalve degenen die uit waren op zijn ondergang. Bij het aanbreken van een periode van activiteit, zegt de geheime leer, heeft er (265)
overeenkomstig de eeuwige en onveranderlijke wet een uitbreiding plaats van deze goddelijke essentie, *van binnenuit naar buiten*, en het heelal van de verschijnselen of het zichtbare heelal is het uiteindelijke resultaat van de lange keten van kosmische krachten die achtereenvolgens in beweging worden gebracht. Op soortgelijke manier heeft er, als de passieve toestand weer intreedt, een samentrekking plaats van de goddelijke essentie en wordt het voorafgaande scheppingswerk geleidelijk en stap voor stap tenietgedaan. Het zichtbare heelal wordt ontbonden, zijn bouwstoffen worden verspreid, en eenzaam en alleen hangt de 'duisternis' weer over de 'afgrond'. Om een beeldspraak te gebruiken die de bedoeling nog duidelijker overbrengt: een uitademing van de 'onbekende essentie' brengt

de wereld voort en een inademing doet deze verdwijnen. *Dit proces is al eeuwig aan de gang en ons tegenwoordige heelal is er maar één uit een oneindige reeks die geen begin had en geen einde zal hebben.*

We kunnen daarom onze theorieën alleen baseren op de zichtbare manifestaties van de godheid, op haar objectieve natuurverschijnselen. Aan deze scheppende beginselen de naam God toekennen is kinderachtig en dwaas. Men zou aan het vuur dat het metaal doet smelten, of aan de lucht die het doet afkoelen wanneer het in de vorm is gegoten, evengoed de naam Benvenuto Cellini kunnen geven. Indien de innerlijke en altijd verborgen spirituele, en voor onze geest abstracte, essentie binnen deze krachten ooit met de schepping van het fysieke heelal in verband kan worden gebracht, dan is het alleen in de zin die Plato eraan geeft. Op zijn best kan ZIJ de ontwerper worden genoemd van het abstracte heelal dat zich geleidelijk ontwikkelde in het goddelijke denken, waarin het latent aanwezig was.

De esoterische betekenis van *Genesis*, en haar volledige overeenstemming met de denkbeelden van andere volkeren, zullen we in hoofdstuk 9 proberen te geven. Dan zullen we zien dat de zes dagen van de schepping een betekenis hebben die nauwelijks wordt vermoed door de vele commentatoren die hun talenten volledig hebben gebruikt om te proberen deze afwisselend te verzoenen met de christelijke theologie en met de onchristelijke geologie. Hoe verminkt het Oude Testament misschien ook is, toch is in de symboliek ervan genoeg van de hoofdkenmerken van het origineel bewaard gebleven om de familiegelijkenis aan te tonen met de kosmogonieën van volkeren die ouder zijn dan de joden.

We geven hier de diagrammen van de hindoe- en de Chaldeeuws-joodse kosmogonieën. De ouderdom van het diagram van eerstgenoemde kan worden afgeleid uit het feit dat veel brahmaanse pagoden zijn ontworpen en gebouwd op basis van deze figuur, die het *Śrī-Yantra*[1] wordt genoemd. En toch zien we dat de joodse en middeleeuwse kabbalisten de hoogste eer eraan bewijzen, en het het 'zegel van Salomo' noemen. Het zal heel gemakkelijk zijn om de oorsprong ervan na te gaan, nu we eenmaal worden herinnerd aan de geschiedenis van de koning-kabbalist en zijn betrekkingen met koning Hiram en Ofir – het land van de pauwen, het goud en ivoor – en dat land moeten we zoeken in het oude India.

---

[1] Zie *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 1852, blz. 71-9: 'Note on the Sri Jantra and Khat Kon Chakra, etc.', door E.C. Ravenshaw.

TOELICHTING VAN DE TWEE DIAGRAMMEN (266)

WAARIN

DE TIJDPERKEN VAN CHAOS EN VORMING WORDEN WEERGEGEVEN, VÓÓR EN NADAT ONS HEELAL ZICH BEGON TE ONTWIKKELEN

gezien vanuit de esoterische brahmaanse, boeddhistische en chaldeeuwse standpunten die in elk opzicht overeenkomen met de evolutieleer van de moderne wetenschap

DE HINDOELEER

De bovenste driehoek

Bevat de onuitsprekelijke naam. Deze is het AUM – dat op straffe van de dood alleen in gedachten mag worden uitgesproken. Het ongeopenbaarde parabrahman, het passieve beginsel, het absolute en onvoorwaardelijke *mukta* dat niet in de toestand van een schepper kan komen, omdat laatstgenoemde, om te kunnen *denken*, *willen* en *ontwerpen*, beperkt en gebonden (baddha), en dus in één opzicht een begrensd wezen, moet zijn. 'DIT (parabrahman) was opgegaan in het niet-zijn, onwaarneembaar, zonder enige duidelijke eigenschap, niet-bestaand voor onze zintuigen. Hij was verzonken in zijn (voor ons) eeuwige, (voor hemzelf) periodieke slaap', want het was een van de 'nachten van Brahmā.' Daarom is hij niet de *eerste*, maar de eeuwige oorzaak. Hij is de ziel van de zielen, die in deze toestand door niemand kan worden begrepen. Maar 'hij die de geheime mantra's bestudeert en de vāch (de geest of verborgen stem van de mantra's, de actieve manifestatie van de latente kracht) begrijpt', zal hem in zijn 'geopenbaarde' aspect leren begrijpen.

DE CHALDEEUWSE LEER

De bovenste driehoek

Bevat de onuitsprekelijke naam. Deze is ain sof, het grenzeloze, het oneindige, wiens naam alleen aan de ingewijden bekend is, en op straffe van de dood niet luid mag worden uitgesproken.

Evenmin als parabrahman kan ain sof scheppen, want evenals eerstgenoemde bevindt hij zich in dezelfde toestand van niet-zijn, hij is אין (ain), niet-bestaand, zolang hij zich in zijn verborgen of passieve toestand bevindt in *Olam* (de grenzeloze, oneindige tijd); als zodanig is hij niet de schepper van het zichtbare heelal, en evenmin de *or* (het licht). Dit laatste zal hij worden wanneer de periode van schepping hem zal hebben gedwongen de kracht in zichzelf te ontplooien, overeenkomstig de wet waarvan hij de belichaming en essentie is.

Iedereen die kennis verwerft over חן[1], de *merkabah* en de *la'hash*[2] (geheime taal of toverformule), zal het geheim der geheimen leren kennen.

---

[1] Noot vert.: Beginletters van *chokhmah nistharah*, geheime wijsheid.

[2] *La'hash* heeft bijna dezelfde betekenis als *Vāch*, de verborgen kracht van de mantra's.

Zowel 'DIT' als ain sof kunnen in hun eerste manifestatie van licht, dat tevoorschijn komt uit de duisternis, in het kort worden samengevat in de svabhavat, de eeuwige, ongeschapen uit-zichzelf-bestaande substantie, die alles voortbrengt; terwijl alles wat van haar essentie is, zichzelf uit haar eigen aard voortbrengt.

De ruimte rondom de bovenste driehoek

Toen de 'nacht van Brahmā' was geëindigd, en voor het zelf-bestaande de tijd was aangebroken om *zichzelf* door openbaring te manifesteren, maakte het zijn heerlijkheid zichtbaar door uit zijn essentie een actieve kracht uit te zenden, die eerst vrouwe-
(267) lijk, maar vervolgens androgyn wordt. Dit is Aditi, het 'oneindige'[1], het grenzeloze, of beter gezegd het 'onbegrensde'. Aditi is de 'moeder' van alle goden, en Aditi is de Vader en de Zoon.[2] 'Wie zal ons teruggeven aan de grote Aditi, opdat ik vader en moeder kan zien?'[3] Samen met laatstgenoemde vrouwelijke kracht brengt het goddelijke, maar verborgen denken de grote 'diepte' – water – voort. 'Het water wordt geboren uit een transformatie van licht . . . en uit een *wijziging* van het water wordt de aarde geboren', zegt Manu (boek 1, *śloka* 78).

'Jullie zijn geboren uit Aditi, uit het water, jullie, die uit de aarde zijn geboren, luister naar mijn stem.'[4]

De ruimte rondom de bovenste driehoek

Toen de periode van activiteit was aangebroken, zond ain sof vanuit zijn eigen eeuwige essentie Sefira uit, de actieve kracht, het oorspronkelijke punt en de Kroon, Kether. Alleen door middel van haar kon de 'onbegrensde wijsheid' aan haar abstracte denken een concrete vorm geven. Twee zijden van de bovenste driehoek, de rechterzijde en de basis, zijn samengesteld uit ononderbroken lijnen; de derde, de linkerzijde, is gestippeld. Door laatstgenoemde komt Sefira tevoorschijn. Ze spreidt zich naar alle kanten uit en omsluit ten slotte de hele driehoek. Dit emaneren van het vrouwelijke actieve beginsel uit de linkerzijde van de mystieke driehoek vormt een voorafschaduwing van de schepping van Eva uit Adams linkerrib. Adam is de microkosmos van de macrokosmos, en wordt geschapen naar het beeld van de elohim. In de levensboom, עץ החיים, is de drievoudige triade zodanig geplaatst dat de drie mannelijke sefiroth zich aan de rechterkant bevinden, de drie vrouwelijke aan de linker, en de vier verenigende beginselen in het midden. Uit de onzichtbare dauw, die van het hogere 'hoofd' valt, schept Sefira oerwater, of chaos die vorm aanneemt. Het is de eerste stap naar het vast worden van de geest, die door verschillende wijzi-

---

[1] In *Rig-Veda-Saṃhitā* geeft Max Müller als betekenis het absolute, 'want het is afgeleid van '*diti*', band, en het ontkennende voorvoegsel *a*'.

[2] 'Hymnen aan de Maruts', *Rig-Veda*, maṇḍala 1, hymne 89, vers 10.

[3] *Op.cit.*, maṇḍala 1, hymne 24, vers 1.

[4] *Op.cit.*, maṇḍala 10, hymne 63, vers 2.

In dit water (of de oorspronkelijke chaos), plaatste de 'oneindige' androgyn – die samen met de eeuwige oorzaak de eerste door Aum weergegeven abstracte triade vormt – de kiem van het universele leven. Het is het wereld-ei, waarin de ontwikkeling plaatsvond van Purusha of de gemanifesteerde Brahmā. De kiem die het *moeder*beginsel (het water) bevruchtte, wordt Nara, de goddelijke geest of heilige geest[1], genoemd, en de wateren zelf zijn een emanatie van eerstgenoemde, Nārī, terwijl de geest die erboven zweefde Nārāyaṇa[2] wordt genoemd.

'In dat ei was de grote kracht een heel *jaar van de schepper* inactief, en toen dit was verstreken, deed hij alleen door zijn denken het ei splijten.'[3] De bovenste helft werd de hemel, de onderste de aarde (beide nog in hun ideële, niet in hun gemanifesteerde vorm).

[1] Zo zien we dat in alle filosofische theogonieën de heilige geest vrouwelijk is. De talrijke sekten van de gnostici hadden Sophia, de joodse kabbalisten en talmudisten, Shekhinah (het gewaad van de Hoogste), die tussen twee cherubijnen neerdaalde op de Zetel van Genade, en we zien dat men zelfs Jezus in een oude tekst laat zeggen: 'Mijn *Moeder*, de Heilige Geest, nam mij tot zich.' *Evangelie van de Hebreeën*, zie Origenes, *Commentarii in Evangelium Joannis*, blz. 59, ed. Huet.

'De wateren worden *nara* genoemd, omdat ze het voortbrengsel waren van Nara, de geest van God' (*Wetten van Manu*, boek 1, śloka 10).

[2] *Nārāyaṇa*, of dat wat zweeft over de wateren.

[3] *Manu*, boek 1, śloka 12.

gingen de aarde zal voortbrengen.[1] '*Aarde en water zijn nodig om een levende ziel te maken*', zegt Mozes.

Wanneer Sefira als een actieve kracht uit de latente godheid tevoorschijn komt, is ze vrouwelijk; wanneer ze de taak van schepper op zich neemt, wordt ze mannelijk: ze is dus androgyn. Ze is de 'Vader en Moeder Aditi' uit de hindoekosmogonie. De 'geest van God' brengt, na gezweefd te hebben boven de 'diepte', zijn eigen beeld voort in het water, de uni- (268)

[1] George Smith (*The Chaldean Account of Genesis*, hfst. 5) geeft de eerste verzen van de Akkadische *Genesis*, zoals die worden gevonden in de teksten in spijkerschrift op de *lateres coctiles*. Daar vinden we ook *Anu*, de passieve godheid of ain sof; *Bel*, de schepper, de geest van God (Sefira) zwevende boven het oppervlak van de wateren, en dus het water zelf; en *Hea*, de universele ziel, of wijsheid van deze drie tezamen. De eerste acht verzen luiden als volgt:

1. Toen boven nog geen hemelen waren gemaakt,
2. En beneden op aarde zich nog geen plant had ontwikkeld,
3. Had de afgrond zijn grenzen nog niet verbroken.
4. De chaos (of het water) Tiamat (de zee) was de moeder die hen allen zou voortbrengen. (Dit is de kosmische Aditi en Sefira.)
5. Die wateren waren in het begin gevormd, maar
6. Geen boom had zich nog ontwikkeld, geen bloem had zich nog ontvouwd.
7. Toen de goden nog niet tevoorschijn waren gekomen, geen van hen;
8. Had zich nog geen plant ontwikkeld, en bestond er nog geen orde.

Dit was de periode van chaos, de tijd vóór de genesis.

Deze tweede triade, slechts een andere naam voor de eerste (die nooit luid wordt uitgesproken), en die de werkelijke voorvedische oorspronkelijke *verborgen* trimūrti is, bestond uit

Nara, Vader-Hemel,
Nārī, Moeder-Aarde,
Virāj, de Zoon – of het heelal.

De trimūrti die bestaat uit Brahmā, de schepper, Vishṇu, de instandhouder, en Śiva, de vernietiger en vernieuwer, behoort tot een later tijdperk. Het is een later antropomorf bedenksel dat werd uitgevonden opdat de niet-ingewijde massa het gemakkelijk zou kunnen begrijpen. De *dīkshita*, de ingewijde, wist wel beter. De diepzinnige allegorie, verpakt in een belachelijke fabel gegeven in het *Aitareya Brāhmaṇa*[1], op basis waarvan in sommige tempels voorstellingen waren gemaakt van Brahmā-Nara, die de gedaante aanneemt van een stier en zijn dochter Aditi-Nārī die van een vaars, bevat dus hetzelfde metafysische denkbeeld van de 'val van de mens', of die van de geest in de voortplanting – de stof. De allesdoordringende goddelijke geest, belichaamd door de symbolen van de hemel, de zon en warmte (vuur) – de wisselwerking van kosmische krachten – bevrucht de stof of de natuur, de dochter van de geest. En Brahmā zelf moet zich onderwerpen aan, en de straf dragen van de vervloekingen van de andere goden (elohim) voor zo'n incest (zie de kolom hiernaast). Volgens de onveranderlijke wet van het noodlot versele schoot, in *Manu* gesymboliseerd door het gouden ei. In de kabbalistische kosmogonie worden hemel en aarde gepersonifieerd door Adam-Kadmon en de tweede Adam. De eerste onuitsprekelijke triade, die besloten ligt in het abstracte denkbeeld van de 'drie hoofden', was een 'mysterienaam'. Ze was samengesteld uit ain sof, Sefira, en Adam-Kadmon, de prōtogonos (eerstgeborene); laatstgenoemde is dan identiek aan eerstgenoemde, wanneer deze tweeslachtig is.[1] Elke triade omvat een mannelijke, een vrouwelijke en een androgyne entiteit. Adam-Sefira is de Kroon (Kether). Ze begint met het werk van de schepping door eerst Chokhmah, mannelijke wijsheid, te scheppen, een mannelijke actieve kracht, weergegeven door יה, Jah, of de wielen van schepping, אופנים, waaruit Binah, verstand, voortkomt, een vrouwelijke, passieve kracht, die *Jehovah*, יהוה, is, die in de *Bijbel* optreedt als de Allerhoogste. Maar deze Jehovah is niet de kabbalistische Jod-heva. Dualiteit is de fundamentele hoeksteen van de *gnosis*. Omdat dualiteit de eenheid is die zich vermenigvuldigt en uit zichzelf schept, geven de kabbalisten de 'onbekende' passieve ain sof zo weer dat deze vanuit zichzelf Sefira emaneert, die zichtbaar licht wordt, en Adam-Kadmon zou

[1] Zie Haugs vertaling, 3:3:33.

[1] Als vrouwelijke kracht is ze Sefira, als mannelijke kracht is hij Adam-Kadmon; want zoals eerstgenoemde de andere negen sefiroth in zich bevat, zo zijn laatstgenoemde gezamenlijk, waaronder Sefira, belichaamd in de archetypische Kadmon, de πρωτόγονος.

verhouden Nara en Nārī zich als vader en moeder, en ook als vader en dochter.[1] Stof is via eindeloos veel trapsgewijze transformaties het product van geest. De éénmaking van één eeuwige eerste oorzaak maakte zo'n verband noodzakelijk; en indien de natuur het voortbrengsel of gevolg van die oorzaak is, dan moet ze op haar beurt worden bevrucht door dezelfde goddelijke straal die de natuur zelf voortbracht. Indien men de meest absurde kosmogonische allegorieën onbevooroordeeld analyseert, zal men zien dat ze op een strenge en logische noodzakelijkheid blijken te zijn gebaseerd.

'Uit niet-zijn werd zijn geboren', zegt een vers in de *Rig-Veda*.[2] Het eerste wezen moest, juist door het feit van zijn schepping als wezen, androgyn en eindig worden. En dus zal zelfs aan de heilige trimūrti, die uit Brahmā, Vishṇu en Śiva bestaat, een einde komen wanneer de 'nacht' van parabrahman volgt op de huidige 'dag', of periode van universele activiteit.

De tweede, of beter gezegd de eerste, triade – want de hoogste is een zuivere abstractie – is de verstandelijke wereld. De Vāch, die haar omgeeft, is een scherper omlijnde voortbrengen. Maar in de verborgen betekenis zijn Sefira en Adam één en hetzelfde licht, alleen latent en actief, onzichtbaar en zichtbaar. De tweede Adam brengt, als het menselijke tetragram, op zijn beurt uit zijn zijde Eva voort. Met deze tweede triade hebben de kabbalisten zich tot nu toe beziggehouden, terwijl ze bijna nooit wezen op de Hoogste en Onuitsprekelijke, en er nooit iets over op schrift stelden. Alle kennis over laatstgenoemde werd mondeling meegedeeld. De *tweede* Adam is dus de door *Jod* weergegeven eenheid, het symbool van het kabbalistische mannelijke beginsel, en tegelijkertijd is hij Chokhmah, *wijsheid*, terwijl Binah of Jehovah Eva is; de eerste, Chokhmah, komt voort uit Kether, of (269)
de androgyn, Adam-Kadmon, en de tweede, Binah, uit Chokhmah. Indien we de drie letters die de naam Eva vormen met Jod combineren, krijgen we het goddelijke tetragram, dat wordt uitgesproken als IEVO-HEVAH, Adam en Eva, יהוה, Jehovah, mannelijk en vrouwelijk, of de ideële vorm van de mensheid, belichaamd in de eerste mens. Zo kunnen we bewijzen dat, terwijl de joodse kabbalisten evenals hun ingewijde meesters, de Chaldeeën en hindoes, de hoogste onbekende God aanbaden in de heilige stilte van hun heiligdommen, men de onwetende massa van elk volk iets liet aanbidden dat beslist lager stond dan de eeuwige substantie van de boeddhisten, de zogenaamde atheïsten. Zoals Brahmā, de in de mythische Manu – of de eerste mens (geboren uit Svayambhū, of de uitzichzelf-bestaande) – gemanifesteerde

[1] Dezelfde transformaties vindt men in de kosmogonie van alle belangrijke volkeren. Zo zien we in de Egyptische mythologie Isis en Osiris, als broer en zus, man en vrouw; en Horus, de zoon van deze beiden, wordt de echtgenoot van zijn moeder, Isis, en verwekt een zoon, *Malouli*. (Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 245.)

[2] Maṇḍala 1, sūkta 166, Max Müller.

transformatie van Aditi. Naast haar occulte betekenis in de geheime mantra wordt Vāch verpersoonlijkt als de actieve kracht van Brahmā, die uit hem voortkomt. In de *Veda's* laat men haar over zichzelf spreken als de hoogste en universele ziel. 'Ik droeg de Vader op het hoofd van dit [het universele denkvermogen], en *ik ben ontstaan midden in de oceaan*, en daarom doordring ik alle wezens. . . . Terwijl ik alle wezens voortbreng, snel ik verder gelijk de wind [Heilige Geest]. Ik ben boven deze hemel, hoger dan deze aarde, en *wat de Verhevene is, dat ben ik*.'[1] Letterlijk is Vāch de spraak, het vermogen om door de metrische rangschikking van de getallen en lettergrepen van de mantra's[2] overeenkomstige krachten in de onzichtbare wereld wakker te roepen. In de offermysteriën wekt Vāch Brahmā op (*Brahmānam jinvati*), of de kracht die latent aan alle magische verrichtingen ten grondslag ligt. Ze bestond al eeuwig als de Yajña (haar latente vorm), sluimerend in Brahmā sinds 'geen begin', en kwam uit hem tevoorschijn als Vāch (de actieve kracht). Ze is de sleutel tot de 'trai-
(270) vidyā', de in drie opzichten heilige wetenschap, die het yajus (de offermysteriën) leert.[3]

godheid, eindig is, evenzo is de in Adam en Eva belichaamde Jehovah slechts een *menselijke* god. Hij is het symbool van de mensheid – een mengsel van goed en een deel onvermijdelijk kwaad; van geest die in de stof is gevallen. Door Jehovah te aanbidden, vereren we eenvoudig de natuur, zoals die belichaamd is in de mens, in het gunstigste geval halfspiritueel en halfstoffelijk, en zijn we pantheïsten, zo niet fetisj-aanbidders, evenals de afgoden dienende joden die op hoge plaatsen, in heilige bosjes, offerden aan het verpersoonlijkte mannelijke en vrouwelijke beginsel, en die IAO, de hoogste 'geheime naam' van de mysteriën, niet kenden.

Shekhinah is de hindoe-Vāch, en wordt in dezelfde bewoordingen geprezen als deze. Hoewel ze volgens de kabbalistische levensboom voortkomt uit de negende sefira, is Shekhinah toch de 'sluier' van ain sof, en het 'gewaad' van Jehovah. De 'sluier', want ze slaagde er eeuwenlang in de werkelijke hoogste God, de universele geest, te verbergen, en terwijl ze Jehovah, de exoterische godheid, verhulde, liet ze de christenen Jehovah aannemen als de 'vader' van de ingewijde Jezus. Toch kennen de kabbalisten, evenals de hindoe-*dīkshita*, de kracht van de Shekhinah of Vāch, en noemen haar de 'geheime wijsheid', חכמה־נסתרה.

De driehoek speelde een belangrijke rol in de religieuze symboliek van elk groot volk; want overal stelde hij de drie grote beginselen – geest, kracht en stof – voor, of het actieve (mannelijke), het passieve (vrouwelijke), en het duale beginsel, het

[1] *Asiatic Researches*, ed. 1805, deel 8, blz. 391-2, naar de Engelse vert. van Colebrooke.

[2] Evenals in het pythagorische getallenstelsel komt elk getal op aarde – de wereld van de gevolgen – overeen met zijn onzichtbare oervorm in de wereld van oorzaken.

[3] Zie het hoofdstuk 'Vóór de sluier', deel 1, blz. 46, over het woord yajña.

Nu we de ongeopenbaarde triade en de eerste triade van de sefiroth, de 'verstandelijke wereld' genoemd, hebben besproken, hoeven we niet veel meer toe te lichten. In de grote meetkundige figuur waarin de dubbele driehoek is geplaatst, stelt de middelste cirkel de wereld in het heelal voor. De dubbele driehoek behoort tot de belangrijkste mystieke figuren van India, en is misschien wel de belangrijkste. Hij is het symbool van de trimūrti, drie in één. De driehoek met zijn top naar boven duidt op het mannelijke beginsel, en met de top naar beneden op het vrouwelijke; de twee symboliseren tegelijkertijd geest en stof. Deze wereld in het oneindige heelal is de microkosmos in de macrokosmos, evenals in de joodse kabbala. Ze is het symbool van de schoot van het heelal, het aardse ei, waarvan het oermodel het gouden wereld-ei is. Uit deze spirituele schoot van moeder natuur komen alle grote verlossers van het heelal – de avatāra's van de onzichtbare godheid – voort.

'Uit hem die is en toch niet is, uit de niet-zijnde, eeuwige oorzaak, wordt het wezen Purusha geboren', zegt de wetgever Manu. Purusha is de 'goddelijke man', de *tweede* god, en de avatāra, of de logos van parabrahman en zijn goddelijke zoon, die op zijn beurt Virāj voortbracht, de zoon of de ideële grondvorm van het heelal. 'Virāj begint het werk van de schepping door de tien prajāpati's, 'de heren van alle wezens', voort te brengen.'[1]

[1] *Manu*, boek 1, śloka 11ev, 33ev.

beginsel van de wisselwerking, dat deelheeft aan beide en de twee bijeenhoudt. Hij was de *arba* of mystieke 'vier',[1] de mysteriegoden, de kabiren, samengevat in de éénheid van één hoogste godheid. De driehoek ziet men terug in de Egyptische piramiden, waarvan de gelijke zijden oprijzen tot ze zich verliezen in één punt dat de kroon vormt. In het kabbalistische diagram wordt de middelste cirkel van de brahmaanse figuur vervangen door het kruis, de hemelse loodlijn en de aardse horizontale

[1] Eva is de drie-eenheid van de natuur, en Adam de eenheid van de geest; eerstgenoemde is het geschapen stoffelijke beginsel, laatstgenoemde het ideële orgaan van het scheppende beginsel, of, met andere woorden, deze androgyn is zowel het beginsel als de logos, want א is de man, en ב de vrouw; en, zoals Lévi het uitdrukt, deze eerste letter van de heilige taal, alef, stelt een mens voor die met de ene hand naar de hemel en met de andere naar de grond wijst. Het is tegelijkertijd de macrokosmos en de microkosmos, en verklaart de dubbele driehoek van de vrijmetselaars en de vijfpuntige ster. Terwijl het mannelijke beginsel actief is, is het vrouwelijke passief, want het zijn GEEST en MATERIE, en dit laatste woord betekent in bijna elke taal *moeder*. De zuilen van Salomo's tempel, Jachin en Boaz, zijn de symbolen van de androgyn; ze zijn ook respectievelijk mannelijk en vrouwelijk, wit en zwart, vierkant en rond; de mannelijke is een éénheid, de vrouwelijke een dualiteit. In de latere kabbalistische verhandelingen wordt het actieve beginsel weergegeven door het zwaard זכר, het passieve door de schede נקבה. Zie *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 1.

Volgens de leer van Manu is het heelal onderworpen aan een periodieke, nooit eindigende opeenvolging van scheppingen en ontbindingen, en die scheppingsperioden worden manvantara's genoemd.

(271) 'De kiem [die door de goddelijke geest uit zijn eigen substantie is voortgebracht] gaat in het wezen nooit teniet, want ze wordt de ziel van het zijn; tijdens de pralaya [ontbinding] keert ze terug om weer op te gaan *in de goddelijke geest*, *die zelf* al eeuwig verblijft in Svayambhū, het 'zelf-bestaande'.'[1]

Zoals we hebben aangetoond, geloven noch de svābhāvika's – boeddhistische filosofen – noch de brahmanen in een schepping van het heelal *uit het niets*, maar beide geloven in de *prakriti*, de onvernietigbaarheid van de stof.

De evolutie van de soorten en het achtereenvolgens verschijnen van verschillende nieuwe grondvormen wordt in *Manu* heel duidelijk aangetoond.

'Uit aarde, warmte en water worden alle schepselen – bezielde en onbezielde – geboren, voortgebracht door de kiem die door de goddelijke geest aan zijn eigen substantie is onttrokken. Zo heeft Brahmā de reeks vormveranderingen van plant tot mens, en van mens tot de oorspronkelijke essentie tot stand gebracht. . . . Daarbij verkrijgt elk elkaar opvolgend wezen (of element) de eigenschap van het voorafgaande, en zoveel graden elk van hen is vooruitgegaan, met evengrondlijn.[1] Maar het denkbeeld is hetzelfde: Adam-Kadmon is het symbool van de mensheid als geheel binnen de éénheid van de scheppende God en de universele geest.

'Uit hem die vormloos is, de niet-bestaande (ook de eeuwige, maar *niet* eerste oorzaak), wordt de hemelse mens geboren.' Maar nadat hij de gedaante van de hemelse mens, עלאה אדם, had geschapen, 'gebruikte hij haar als een voertuig om in neer te dalen', zegt de kabbala. Adam-Kadmon is dus de avatāra van de verborgen kracht. Door de gezamenlijke kracht van de sefiroth schept of verwekt de hemelse Adam vervolgens de aardse Adam. Het werk van de schepping wordt daarom begonnen door Sefira met het scheppen van de tien sefiroth (die de prajāpati's van de kabbala zijn, want ze zijn eveneens

[1] *Manu*, boek 1.

[1] Omdat de verticale lijn het mannelijke, en de horizontale het vrouwelijke beginsel is, wordt uit de vereniging van de twee bij het snijpunt het KRUIS gevormd, het oudste symbool in de Egyptische geschiedenis van de goden. Het is de sleutel van de hemel in de rozerode vingers van Neith, de hemelse maagd, die bij de dageraad de poort opent om haar eerstgeborene, de stralende zon, naar buiten te laten gaan. Het is de Stauros van de gnostici, en het filosofische kruis van de vrijmetselaars van de hoge graden. We zien dit symbool als versiering op de *tee* van de parapluvormige oudste pagoden in Tibet, China en India, en ook vinden we het in de hand van Isis in de vorm van het 'kruis met een handvat'. In een van de chaityagrotten in Ajanta, staat het bovenop de drie stenen paraplu's en vormt het het middelpunt van het gewelf.

zoveel eigenschappen, zegt men, dat het begiftigd is.'[1]

Dit is volgens ons in feite de theorie van de moderne evolutionisten.

[1] *Manu*, boek 1, śloka 20.

'Toen deze wereld uit de duisternis tevoorschijn was gekomen, brachten de ijle, elementaire beginselen de plantenkiem voort, die eerst leven schonk aan de planten; van de planten ging het leven door de vreemde organismen heen die in het slijk [*boue*] van de wateren werden geboren, vervolgens door een reeks van vormen en verschillende dieren, en bereikte ten slotte de mens'. (*Manu*, boek 1, en *Bhāgavata Purāṇa*.)

Manu is een titel met wisselende betekenissen, en mag in geen geval worden opgevat als een individu. Manu betekent soms mensheid, soms mens. De manu die emaneerde uit de ongeschapen *Svayambhū*, is ongetwijfeld de grondvorm van Adam-Kadmon. De manu die de voorvader is van de andere zes manu's, is duidelijk identiek aan de rishi's, of zeven oorspronkelijke wijzen die de voorouders zijn van de postdiluviale volkeren. Hij is – zoals we in hoofdstuk 9 zullen bewijzen – Noach, en zijn zes zonen, of opeenvolgende geslachten, zijn de originelen van de mythische postdiluviale aartsvaders in de *Bijbel*.

de Heren van alle wezens).

De *Zohar* beweert hetzelfde. Volgens de kabbalistische leer waren er oude werelden.[1] Alles zal eens terugkeren tot datgene waaruit het eerst is voortgekomen. 'Alle dingen, waaruit deze wereld bestaat, zowel geest als lichaam, zullen terugkeren tot hun oorsprong, en de wortels waaruit ze zijn voortgekomen.'[2] De kabbalisten beweren ook dat de stof onvernietigbaar is, al is hun leer nog zorgvuldiger versluierd dan die van de hindoes. De schepping is eeuwig, en het heelal is het 'gewaad' of 'de sluier van God' – Shekhinah; en laatstgenoemde is onsterfelijk en eeuwig, evenals hij in wie ze altijd heeft bestaan. Elke wereld wordt gemaakt naar het model van haar voorgangster, en is grover en stoffelijker dan de eraan voorafgaande. Al deze werden in de kabbala 'vonken' genoemd.[3] Ten slotte werd onze huidige grofstoffelijke wereld gevormd.

In het Chaldeeuwse verhaal over de periode die aan het ontstaan van onze wereld voorafging, spreekt Berosus over een tijd 'toen er niets bestond dan duisternis en een afgrond van wateren, vol afschuwelijke monsters, voortgebracht door een tweevoudig beginsel. . . . Dit waren wezens waarin de ledematen van alle diersoorten verenigd waren. Bovendien waren er vissen, reptielen, slangen en andere monsterlijke dieren, die elkaars vorm en gedaante aannamen.'[4]

[1] *Zohar,* 3:292b.

[2] *Zohar*, 2:218b.

[3] *Zohar*, 3:292b.

[4] Cory, *Ancient Fragments*, 2de ed., 1832, herdruk 1975, Wizards Bookshelf, blz. 19-20.

(272) In het eerste boek van Manu lezen we: 'Weet dat de som van 1000 goddelijke eeuwen één hele dag van Brahmā vormt, en dat één nacht gelijk is aan die dag.' Duizend goddelijke eeuwen zijn in de brahmaanse berekeningen gelijk aan 4.320.000.000 menselijke jaren.

> Aan het einde van elke nacht ontwaakt Brahmā, die in slaap is geweest, en laat [enkel door de kracht van de beweging] uit zichzelf de geest emaneren, die in zijn essentie *is*, en toch niet is.
>
> Gedreven door de wens om te scheppen, brengt de geest [de eerste van de emanaties] de schepping tot stand, en doet de ether ontstaan, die volgens de wijzen het vermogen bezit om geluid over te brengen.
>
> De ether brengt de lucht voort, met als eigenschap tastbaarheid [en die noodzakelijk is voor het leven].
>
> Door een transformatie van de lucht wordt licht voortgebracht.
>
> Uit [lucht en] licht [dat warmte voortbrengt], wordt water gevormd [en het water is de schoot van alle levende kiemen].[1]

Gedurende de hele immense periode van de voortgaande schepping, die 4.320.000.000 jaar beslaat, vormen ether, lucht, water en vuur (warmte) voortdurend stof, onophoudelijk gedreven door de geest, of de *ongeopenbaarde* God die de hele schepping vervult, want hij is in alles, en alles is in hem. Deze berekening, die geheim was en waarop zelfs nu nauwelijks wordt gezinspeeld, bracht Higgins tot de fout om alle tien tijdperken te verdelen in perioden van 6000 jaar. Als hij wat meer nullen aan zijn berekeningen had toegevoegd, dan zou hij misschien dichter bij een juiste verklaring van de nerossen, of geheime cyclussen, zijn gekomen.[2]

In de *Sefer Jetzirah*, het kabbalistische Boek van Schepping, heeft de schrijver de woorden van Manu kennelijk herhaald. Daarin wordt de goddelijke substantie voorgesteld als de enige die grenzeloos en absoluut in alle eeuwigheid heeft bestaan, en vanuit zichzelf de geest heeft uitgestraald. 'Eén is de geest van de levende God, gezegend zij zijn naam, die eeuwig leeft! Stem, geest en woord, dit is de Heilige Geest'[3]; en dit is de kabbalistische abstracte drie-eenheid, die door de kerkvaders zo grof is geantropomorfiseerd. Uit deze drievoudige ENE emaneerde de hele kosmos. Uit EEN emaneerde eerst nummer TWEE, of lucht, het scheppende element; vervolgens kwam nummer DRIE, *water*, voort uit de lucht; *ether* of *vuur* voltooide het mystieke viertal, de arba-il.[4]

---

[1] *Manu*, boek 1, śloka 72-8.
[2] Zie deel 1, blz. 85 van dit boek.
[3] *Sefer Jetzirah*, boek 1, §8.
[4] *Op.cit.*, §11.

> Toen de Verborgene van de Verborgenen zich wilde openbaren, maakte hij eerst een punt [het oorspronkelijke punt, of de eerste Sefira, lucht of Heilige Geest], vormde dat tot een heilige vorm [de tien sefiroth, of de hemelse mens], en bedekte die met een rijk en schitterend gewaad, en *dat is de wereld*.[1]

'Hij maakt de wind tot zijn boodschappers, vlammend vuur tot zijn dienaren', zegt de *Jetzirah*, en bewijst daarmee het kosmische karakter van de later vermenselijkte engelen,[2] en dat de geest ieder atoom van de kosmos, hoe klein ook, doordringt.[3] (273)

Wanneer de cyclus van schepping afloopt, verzwakt de energie van het gemanifesteerde woord. Hij alleen, de onbegrijpelijke, is onveranderlijk (altijd latent), maar de scheppende kracht moet, hoewel deze eveneens eeuwig is – omdat ze zich sinds 'geen begin' in eerstgenoemde bevond – onderworpen zijn aan periodieke cyclussen van activiteit en rust; omdat ze in een van haar aspecten een *begin* heeft gehad, toen ze het eerst emaneerde, moet ze ook een einde hebben. Zo volgt de avond op de dag, en nadert de nacht van de godheid. Brahmā valt geleidelijk in slaap. In een van de boeken van de *Zohar* lezen we het volgende:

> Toen Mozes waakte op de berg Sinaï, in gezelschap van de godheid die door een wolk aan zijn gezicht was onttrokken, voelde hij een grote angst over zich komen, en vroeg hij plotseling: 'Heer, waar bent u . . . slaapt u, o Heer?' En de *Geest* antwoordde hem: 'Ik slaap nooit; indien ik een ogenblik *vóór mijn tijd* in slaap viel, zou de hele schepping in een oogwenk uiteenvallen en ontbinden.'

En Vāmadeva Mudaliyar beschrijft de 'nacht van Brahmā', of de tweede periode van het goddelijke, onbekende bestaan, als volgt:

> Vreemde geluiden worden gehoord, die van alle kanten komen. . . . Dit zijn de voorboden van de nacht van Brahmā; de schemering valt aan de horizon, en de zon verdwijnt achter de dertiende graad van Makara [teken van de dierenriem], en zal het teken van de *Mīna* [de pisces, of vissen, in de dierenriem] niet meer bereiken. De goeroes van de pagoden, aangesteld om de rāśi-chakra [dierenriem] te bewaken, kunnen nu hun cirkel en instrumenten vernietigen, want ze zijn voortaan nutteloos.

---

[1] *Zohar*, 1:2a.

[2] *Sefer Jetzirah*, boek 1, §10.

[3] Het is interessant om in verband met deze passage *Hebreeën* (1:7) in de herinnering te roepen. 'Die zijn engelen [boodschappers] inzet als windvlagen, en zijn dienaren als een vlammend vuur.' De overeenkomst is te treffend om niet de conclusie te trekken dat de schrijver van *Hebreeën* even goed bekend was met de kabbala als adepten dat gewoonlijk zijn.

Geleidelijk verflauwt het licht, de warmte vermindert, de onbewoonbare plaatsen op aarde worden talrijker, de lucht wordt steeds ijler, de waterbronnen drogen op, de grote rivieren zien hun golven zwakker worden, de oceaan toont zijn zandige bodem, en planten sterven. Mensen en dieren nemen dagelijks in grootte af. Leven en beweging verliezen hun kracht, planeten kunnen zich nauwelijks in de ruimte bewegen; ze doven één voor één uit, zoals een lamp die door de hand van de chokra [dienaar] niet wordt bijgevuld. *Sūrya* [de zon] flikkert en gaat uit, de stof valt uiteen [pralaya], en Brahmā gaat weer op in Dyaus, de ongeopenbaarde God, en omdat zijn taak is volbracht, valt hij in slaap. Weer is een dag voorbij, de nacht valt en duurt voort tot de volgende dageraad.

(274) En nu gaan de kiemen van alles wat bestaat weer binnen in het gouden ei van zijn denken, zoals de goddelijke Manu ons zegt. De bezielde wezens die de beginselen van werkzaamheid hebben ontvangen, staken tijdens zijn vredige rust hun werk, en alle gevoel [manas] wordt latent. Wanneer ze allen zijn opgenomen in de HOOGSTE ZIEL, slaapt deze ziel van alle wezens in volkomen rust, tot de dag waarop ze haar vorm weer aanneemt en weer uit haar oorspronkelijke duisternis ontwaakt.[1]

Wanneer we onderzoek doen naar de tien mythische avatāra's van Vishṇu, dan vinden we dat ze in deze volgorde worden opgesomd:

1. Matsya-avatāra: als een vis. Dit zal ook zijn tiende en laatste avatāra zijn aan het einde van het kaliyuga.

2. Kūrma-avatāra: als een schildpad.

3. Varāha: als een wild zwijn.

4. Nāra-Sinha: als een *mens-leeuw*; het laatste dierlijke stadium.

5. Vāmana: als een dwerg; de eerste stap in de richting van een menselijke gedaante.

6. Paraśu-Rāma: als een held, maar nog een onvolmaakt mens.

7. Rāma-Chandra: als de held van het *Rāmāyaṇa*. Fysiek een volmaakt mens; zijn naaste familielid, vriend en bondgenoot is Hanumān, de aapgod. *De met spraak begiftigde aap*.[2]

8. Krishṇa-avatāra: de zoon van de maagd Devakī, iemand die is gevormd door God, of beter gezegd door de gemanifesteerde godheid Vishṇu, die identiek is met Adam-Kadmon.[3] Krishṇa wordt ook

---

[1] Vgl. Jacolliot, *Les fils de Dieu*, blz. 229-30.

[2] Zou het niet zo kunnen zijn dat Hanumān de vertegenwoordiger is van die schakel van wezens, half-mens, half-aap, die volgens de theorieën van Hovelacque en Schleicher in hun ontwikkeling werden tegengehouden, en zogezegd in een teruggaande ontwikkeling vervielen?

[3] De eerste of diepste essentie heeft in India *geen naam*. Ze wordt soms aangeduid als 'Dat' en 'Dit'. 'Dit [heelal] was oorspronkelijk niet iets. Er was noch hemel,

Kāneya, de zoon van de maagd, genoemd.

9. Gautama Boeddha, Siddhārtha of Śākyamuni (De boeddhisten verwerpen deze leer dat hun Boeddha een incarnatie van Vishṇu zou zijn.)

10. Deze avatāra is nog niet verschenen. Hij wordt in de toekomst verwacht, zoals bij de christelijke advent, en dit denkbeeld is ongetwijfeld overgenomen van de hindoes. Als Vishṇu voor de laatste keer verschijnt, zal hij komen als een 'verlosser'. Volgens sommige brahmanen zal hij zelf verschijnen in de vorm van het paard Kalki. Anderen beweren dat hij dit zal berijden. Dit paard is het omhulsel van de geest van het kwaad, en Vishṇu zal het berijden, onzichtbaar voor allen, totdat hij het voor de laatste keer heeft overwonnen. De kalki-avatāra, of laatste incarnatie, heeft het brahmanisme in twee sekten verdeeld. Die van de Vaishṇava weigert om (275)
de incarnaties van hun god Vishṇu in de gedaante van een dier letterlijk op te vatten. Ze beweren dat deze symbolisch moeten worden opgevat.

In deze opsomming van avatāra's zien we een schets van de geleidelijke ontwikkeling en transformatie van alle soorten uit de vóór-silurische modder van Darwin en de *ilus* (slijk) van Sanchoniathon en Berosus. Beginnend bij het azoïcum, dat correspondeert met het slijk waarin Brahmā de scheppingskiem plant, gaan we door het paleozoïcum en mesozoïcum die weergegeven worden door de eerste en tweede incarnatie als vis en als schildpad, en het cenozoïcum, dat de incarnatie in de dierlijke en halfdierlijke vormen van het wilde zwijn en de mens-leeuw omvat, en komen we bij het vijfde en alles bekronende geologische tijdperk, dat wordt aangeduid als het 'tijdperk van het denkvermogen, of de eeuw van de mens', van wie het symbool in de mythologie van de hindoes de dwerg is – de eerste poging van de natuur om een mens te scheppen. In deze opsomming moeten we de hoofdgedachte volgen, en geen oordeel uitspreken over de omvang van de kennis van de filosofen van de oudheid door de populaire vorm waarin die ons wordt aangeboden in het grootse epische gedicht, het *Mahābhārata*, en het hoofdstuk daaruit, de *Bhagavad Gītā*, letterlijk aan te nemen.

Zelfs de vier tijdperken van de hindoechronologie bevatten een veel filosofischer gedachte dan men op het eerste gezicht zou denken. Deze omschrijft ze overeenkomstig de psychische – of verstandelijke – en fysieke toestand van de mens gedurende elk tijdperk. Kritayuga, het gouden tijdperk, de 'eeuw van vreugde' of spirituele onschuld van de mens; tretayuga, de zilveren eeuw of eeuw van vuur – het tijdperk van de opperheerschappij van de mens en van de reuzen en de zonen van God; dvāparayuga,

---

noch aarde, noch atmosfeer. Dat wat niet bestond, besloot: 'Laat ik zijn'.' (Dr. John Muir, *Original Sanskrit Texts*, ed. 1863-71, deel 5, blz. 366.)

de bronzen eeuw, reeds een mengsel van zuiverheid en onzuiverheid (geest en stof), de eeuw van twijfel; en ten slotte ons eigen tijdperk, het kaliyuga of de ijzeren eeuw, de eeuw van duisternis, ellende en verdriet. In dit tijdperk moest Vishṇu zelf incarneren in Krishṇa om de mensheid te redden van de godin Kālī, de echtgenote van Śiva, de allesvernietigende – de godin van dood, vernietiging en menselijke ellende. Kālī is het beste symbool om de 'val van de mens' weer te geven; het vallen van de geest in de ontaarding van de stof, met al haar verschrikkelijke gevolgen. We moeten ons van Kālī bevrijden vóór we ooit moksha, of nirvāṇa, het verblijf van gelukzalige vrede en geest, kunnen bereiken.

Bij de boeddhisten is de vijfde incarnatie de laatste. Als Maitreya-Boeddha komt, zal onze huidige wereld worden vernietigd en een nieuwe en betere haar plaats innemen. De vier armen van elke hindoegodheid zijn de symbolen van de vier voorafgaande manifestaties van onze aarde vanuit haar onzichtbare toestand, terwijl het hoofd van de godheid, de vijfde en laatste *Kalki*-avatāra symboliseert, wanneer deze aarde zou worden vernietigd en de kracht van bodhi – wijsheid (bij de hindoes, van Brahmā) – opnieuw zal worden opgeroepen om zich te manifesteren – als een *logos* – om de toekomstige wereld te scheppen.

In deze opsomming stellen de mannelijke goden geest voor in zijn god-
(276) delijke eigenschappen, terwijl hun vrouwelijke tegenhangers – de *śakti's* – de actieve energieën van deze eigenschappen voorstellen. De *Durgā* (actieve kracht) is een subtiele, onzichtbare kracht, die overeenstemt met Shekhinah – het kleed van ain sof. Ze is de śakti, door middel waarvan de passieve 'Eeuwige' het zichtbare heelal uit zijn eerste ideële conceptie tevoorschijn roept. Alle drie de persoonlijkheden van de exoterische trimūrti blijken hun śakti als een vāhana (voertuig) te gebruiken. Elk van hen is tijdelijk de gedaante die op de mysterieuze wagen van Ezechiël zit.

Ook zien we dat in deze opeenvolging van avatāra's het echt filosofische denkbeeld van een gelijktijdige spirituele en fysieke evolutie van wezens en van de mens duidelijk wordt weergegeven. De ontwikkeling van deze tweevoudige transformatie laat de fysieke vorm overgaan van die van een vis in die van een schildpad, wild zwijn en mens-leeuw; vervolgens verschijnt ze in de menselijke dwerg, vertoont daarna *Paraśu-Rāma* als een fysiek volmaakte maar spiritueel onontwikkelde entiteit, tot ze de mensheid, gepersonifieerd door één goddelijke mens, plaatst aan de top van de fysieke en spirituele volmaking – een god op aarde. In Krishṇa en de andere verlossers van de wereld zien we het filosofische denkbeeld van de voortgaande tweevoudige ontwikkeling, zoals die in de *Zohar* wordt opgevat en even duidelijk tot uitdrukking wordt gebracht. De 'hemelse

mens', die de prōtogonos is, Tikkun, de eerstgeborene van God, of de universele vorm en idee, brengt Adam voort. Vandaar dat laatstgenoemde uit God geboren is in de mensheid, en begiftigd is met de eigenschappen van alle tien de sefiroth. Deze zijn: Wijsheid, Verstand, Rechtvaardigheid, Liefde, Schoonheid, Luister, Standvastigheid, enz. Ze maken hem tot de Grondslag of basis, '*de machtige levende*', אל חי, en de kroon van de schepping, en plaatsen hem dus als de alfa en omega om te regeren over het 'koninkrijk' – Malkhuth. 'De mens is zowel het doel als de hoogste rang in de schepping' zegt de *Zohar*. 'Zodra de mens was geschapen, was alles compleet, waaronder de hogere en de lagere werelden, want alles ligt in de mens besloten. Hij verenigt alle vormen in zich.'[1]

Maar dit slaat niet op onze ontaarde mensheid; slechts van tijd tot tijd worden er mensen geboren die een voorbeeld zijn van wat de mens zou moeten zijn en toch niet is. De eerste mensenrassen waren spiritueel, en hun protoplastische lichamen waren niet samengesteld uit de grofstoffelijke substanties waaruit ze tegenwoordig zijn samengesteld. De eerste mensen waren geschapen met alle eigenschappen van de godheid, en met vermogens die ver uitstegen boven die van de gezamenlijke engelen, want ze waren de rechtstreekse emanaties van Adam-Kadmon, de oorspronkelijke mens, de macrokosmos, terwijl de tegenwoordige mensheid zelfs verschillende treden verwijderd is van de aardse Adam, die de microkosmos of 'kleine wereld' was. *Zeir-Anpin*, het mystieke symbool van de mens, bestaat uit 243 getallen, en we zien in de cirkels die elkaar opvolgen dat de engelen emaneerden uit de 'oorspronkelijke mens', en niet de sefiroth uit (277)
engelen. De mens was dus vanaf het begin bestemd een wezen te zijn van vooruitgaande en van terugvallende aard. Vanaf de top van de goddelijke cyclus begon hij zich langzamerhand terug te trekken uit het centrum van licht, verkreeg in elke nieuwe, lagere bestaanssfeer (werelden die elk door een verschillend ras van mensen werden bewoond) een vastere fysieke vorm, en verloor een deel van zijn *goddelijke* vermogens.

In de 'val van Adam' moeten we niet de persoonlijke overtreding door de mens zien, maar eenvoudig de wet van de tweevoudige evolutie. Adam, of 'de mens', begint zijn loopbaan door de bestaansvormen met het wonen in de hof van Eden, 'gekleed in een hemels gewaad, *een gewaad van hemels licht*',[2] maar wanneer hij is verbannen, wordt hij door God, of de eeuwige wet van evolutie of noodzakelijkheid, 'bekleed' met rokken van vellen. Maar zelfs op deze aarde van stoffelijke degeneratie – waarop de goddelijke vonk (de ziel, een schittering van de geest) zijn fysieke vooruit-

[1] *Zohar*, 3:48a.
[2] *Zohar*, 2:229b.

gang moest beginnen in een reeks opsluitingen, vanaf een steen tot aan een menselijk lichaam – kan de mens boven de vermogens van een engel uitstijgen, indien hij slechts zijn WIL zou uitoefenen, en zijn godheid te hulp zou roepen. 'Weet u niet dat we over engelen zullen oordelen?' vraagt Paulus (*1 Corinthiërs* 6:3). De werkelijke mens is de ziel (geest), leert de *Zohar*: 'Het mysterie van de aardse mens is overeenkomstig het mysterie van de hemelse mens . . . de wijze kan de mysteries lezen in het gezicht van de mens' (2:76a).

Dit is weer een van de vele zinnen waaraan men Paulus als een ingewijde kan herkennen. Om redenen die volledig zijn uiteengezet hechten we veel meer geloof aan de echtheid van bepaalde brieven van de apostelen die nu als apocrief worden afgewezen, dan aan veel verdachte gedeelten van de *Handelingen*. We vinden een bevestiging van deze opvatting in de *Brief van Paulus aan Seneca, en Seneca aan Paulus*.[1] Hierin noemt Paulus Seneca, 'mijn gerespecteerde meester', terwijl Seneca de apostel eenvoudig aanduidt als 'broeder'.

Evenmin als de ware religie van de joodse filosofie kan worden beoordeeld naar de absurditeiten van de exoterische *Bijbel*, hebben we enig recht ons een mening te vormen over brahmanisme en boeddhisme op basis van de onzinnige en soms walgelijke vormen ervan die bij het volk geliefd zijn. Indien we alleen de werkelijke essentie zoeken van de filosofie van zowel *Manu* als de kabbala, zullen we zien dat Vishṇu, evenals Adam-Kadmon, de uitdrukking van het heelal zelf is, en dat zijn incarnaties slechts concrete en verschillende belichamingen zijn van de manifestaties van dit 'verbazingwekkende geheel'. 'Ik ben de ziel, o Arjuna. Ik ben de ziel die in het hart van alle wezens woont; en ik ben het begin, het midden en ook het einde van al wat bestaat' zegt Vishṇu in de *Bhagavad Gītā* (hfst. 10) tegen zijn leerling.

'Ik ben de alfa en de omega, het begin en het einde, . . . ik ben de eerste en de laatste', zegt Jezus tegen Johannes (*Openbaring* 1:8, 17).

Brahmā, Vishṇu en Śiva zijn een drie-eenheid in een eenheid, en zijn
(278) evenals de christelijke drie-eenheid onderling verwisselbaar. In de esoterische leer zijn ze één en dezelfde manifestatie van hem 'van wie de naam te heilig is om te worden uitgesproken, en van wie de macht te majestueus en onbeperkt is om zich een beeld ervan te kunnen vormen'. Door dus de avatāra's van één te beschrijven zijn tegelijkertijd alle andere, met een verandering van vorm maar niet van substantie, in de allegorie inbegrepen. Uit zulke manifestaties emaneerden de vele werelden die hebben bestaan, en zal de wereld die nog moet komen emaneren.

[1] W. Hone, *The Apocryphal New Testament*, Londen, 1820, blz. 95, 97.

Coleman beschrijft, daarin nagevolgd door andere oriëntalisten, de zevende avatāra van Vishṇu op een heel karikaturale manier.[1] Afgezien van het feit dat het *Rāmāyaṇa* één van de verhevenste epische gedichten ter wereld is – de bron en oorsprong voor Homerus' inspiratie – verbergt deze avatāra een van de meest wetenschappelijke problemen van onze moderne tijd. De geleerde brahmanen in India hebben de allegorie van de welbekende oorlog tussen mensen, reuzen en apen nooit anders opgevat dan in het licht van de transformatie van soorten. Het is onze vaste overtuiging dat, indien onze Europese academici kennis zouden proberen te verkrijgen van sommige geleerde Indiase brahmanen, in plaats van hun geloofwaardigheid onmiddellijk eenstemmig te verwerpen, en evenals Jacolliot, tegen wie ze zich bijna allemaal hebben gekeerd, het licht zouden zoeken in de oudste geschriften die overal in het land in pagoden zijn te vinden, ze vreemde maar nuttige lessen zouden leren. Laat iemand eens aan een *ontwikkelde* brahmaan de reden vragen voor de eerbied die ze voor apen hebben – de oorsprong van dat gevoel wordt aangegeven in het verhaal van de dappere daden van Hanumān, de opperbevelhebber en trouwe bondgenoot van de held uit het *Rāmāyaṇa*[2] – dan zou hij zich snel ontdoen van de onjuiste gedachte dat de hindoes goddelijke eer bewijzen aan een aap-*god*. Hij zou – als de brahmaan hem een verklaring waardig zou achten – misschien te weten komen dat de hindoe in de aap alleen ziet wat Manu wenste dat hij erin zou zien: de vormverandering van de soort die het nauwst verwant is aan de menselijke familie – een bastaardtak die vóór de laatste vervolmaking van de menselijke stam daarop was geënt.[3] Hij zou verder te

---

[1] C. Coleman, *The Mythology of the Hindus*, blz. 22ev.

[2] Het beleg en de daaropvolgende overgave van Laṅkā (het eiland Ceylon) aan Rāma vond volgens de hindoetijdrekening – die op de dierenriem is gebaseerd – plaats in 7500 tot 8000 jaar v.Chr., en de volgende of achtste incarnatie van Vishṇu dateert uit 4800 v.Chr. (uit het *Boek van de historische dierenriemen* van de brahmanen).

[3] Een wetenschapper uit Hannover heeft onlangs een werk uitgegeven, getiteld *Über die Auflösung der Arten durch natürliche Zuchtwahl*, waarin hij met grote scherpzinnigheid aantoont dat Darwin het helemaal mis had door de mens te laten afstammen van de aap. Hij beweert dat de aap zich daarentegen uit de mens heeft ontwikkeld. Dat de mensheid in het begin door haar schoonheid van gestalte, regelmaat van gelaatstrekken, schedelontwikkeling, gevoelsadel, heldhaftige drijfveren en door de grootsheid van haar ideële opvattingen, moreel en fysiek de grondvorm was van ons huidige ras en van de menselijke waardigheid. Dit is een zuiver brahmaanse, boeddhistische en kabbalistische filosofie. Zijn boek is rijk geïllustreerd met diagrammen, tabellen, enz. Hij zegt dat de geleidelijke verlaging en ontaarding van de mens, zowel moreel als fysiek, gemakkelijk door de etnologische transformaties tot in onze tijd toe kan worden nagegaan. En zoals één gedeelte al is ontaard tot apen,

(279) weten kunnen komen dat volgens de opvatting van de ontwikkelde 'heiden' de spirituele of *innerlijke* mens iets anders is dan zijn aardse fysieke omhulsel. Die *fysieke* natuur, die grote combinatie van samenhangende fysieke krachten die langzaam op weg is naar volmaking, moet gebruikmaken van het beschikbare materiaal; al voortgaande schept ze telkens nieuwe vormen. Ten slotte zet ze de kroon op haar werk bij de mens, en alleen hem biedt ze aan als een waardige tabernakel om door de goddelijke geest te worden overschaduwd. Maar deze omstandigheid geeft de mens niet het recht te beschikken over leven en dood van de dieren die op de schaal van de *natuur* lager staan dan hijzelf, of het recht hen pijn te doen. Integendeel. De mens is begiftigd met een ziel – die elk dier, en zelfs elke plant, in meerdere of mindere mate bezit – maar heeft ook zijn onsterfelijke met rede begiftigde ziel, of *nous*, die hem in edelmoedigheid minstens de gelijke zou moeten maken van de olifant, die zo voorzichtig loopt om zwakkere wezens dan hijzelf niet te verpletteren. En het is dit gevoel dat zowel brahmanen als boeddhisten ertoe brengt ziekenhuizen te bouwen voor zieke dieren, en zelfs voor insecten, en toevluchtsoorden in te richten waar ze oud kunnen worden. Vanuit ditzelfde gevoel offert de gelovige jain de helft van zijn leven op aan het wegvegen van de hulpeloze kruipende insecten op zijn pad, in plaats van achteloos het kleinste wezen van het leven te beroven; en door dit gevoel van de hoogste welwillendheid en vriendelijkheid tegenover de zwakkere wezens, hoe verachtelijk het schepsel misschien ook is, komen ze ook ertoe één van de natuurlijke vormveranderingen van hun eigen tweevoudige aard te eren, en zo ontstond later het volksgeloof in metempsychose. In de *Veda's* is daarvan geen spoor te vinden; en omdat de ware interpretatie van de leer die in *Manu* en de heilige boeddhistische boeken uitvoerig wordt besproken, vanaf het begin beperkt is gebleven tot de geleerde priesterkasten, hoeven de onjuiste en dwaze volksdenkbeelden daarover geen verwondering te wekken.

Het is gebruikelijk om mensen die in de overblijfselen van de oudheid het bewijs zien dat de moderne tijd weinig aanspraak op oorspronkelijkheid kan maken, te beschuldigen van overdrijvingen en het verdraaien van feiten. Maar de onbevooroordeelde lezer kan moeilijk beweren dat het bovenstaande een toepasselijk voorbeeld daarvan is. Er bestonden al aanhangers van de evolutieleer vóór de dag dat men in de *Bijbel* de mythische

---

zo zal de beschaafde mens van deze tijd ten slotte, op basis van de werking van de onvermijdelijke wet van noodzakelijkheid, eveneens door soortgelijke nakomelingen worden opgevolgd. Indien we de toekomst mogen beoordelen naar het heden, dan schijnt het beslist mogelijk te zijn dat een zo niet-spirituele en materialistische groep als onze natuurkundigen eerder zullen eindigen als *apen* dan als serafijnen.

Noach in zijn ark liet varen; en de wetenschappers van de oudheid waren beter op de hoogte en hadden hun theorieën logischer omschreven dan de hedendaagse aanhangers van de evolutieleer.

Plato, Anaxagoras, Pythagoras, de Eleatische scholen van Griekenland en de oude Chaldeeuwse priesterscholen onderwezen allen de leer van de tweevoudige evolutie; de leer van de transmigratie van zielen sloeg dan (280) alleen op de vooruitgang van de mens van wereld tot wereld, na hier te zijn gestorven. Elke filosofie die die naam waardig was, leerde dat de *geest* van de mens, zo niet de *ziel*, een voorbestaan had. 'De essenen', zegt Josephus, 'geloofden dat de zielen onsterfelijk zijn, en dat ze uit de etherische ruimte neerdalen om aan lichamen te worden geketend.'[1] Philo Judaeus zegt op zijn beurt: 'de lucht is vol van hen [van zielen]; zij die het dichtst bij de aarde zijn en afdalen om aan sterfelijke lichamen te worden geketend, παλινδρομοῦσιν αὖθις, keren terug naar andere lichamen omdat ze ernaar verlangen erin te leven.'[2] In de *Zohar* laat men de ziel ten overstaan van God pleiten voor haar vrijheid: 'Heer van het heelal! Ik ben gelukkig in deze wereld, en verlang niet naar een andere wereld te gaan, waar ik een dienares zal zijn en aan allerlei bezoedelingen zal worden blootgesteld.'[3] In het antwoord van de Godheid wordt de leer van de noodzakelijkheid van het lot, de eeuwigdurende onveranderlijke wet, bevestigd: 'Tegen uw wil wordt u een embryo, en tegen uw wil wordt u geboren.'[4] Licht zou onbegrijpelijk zijn zonder duisternis, om zich door contrastwerking te manifesteren; goed zou geen goed zijn zonder kwaad, om de onschatbare aard van de zegen te tonen; en evenzo zou persoonlijke deugd geen aanspraak kunnen maken op verdienste, wanneer ze niet door de oven van de verleiding zou zijn gegaan. Niets is eeuwig en onveranderlijk, behalve de verborgen Godheid. Niets dat eindig is – hetzij omdat het een begin had, of omdat het een einde moet hebben – kan in stand blijven. Het moet voor- of achteruitgaan; een ziel die verlangt naar de vereniging met haar geest, die haar als enige onsterfelijkheid schenkt, moet zich door cyclische transmigraties zuiveren, op weg naar het enige land van gelukzaligheid en eeuwige rust, dat in de *Zohar* 'het paleis van liefde', היכל אהבה[5], in de hindoereligie 'mokska', onder de gnostici de 'volheid van eeuwig licht', en door de boeddhisten nirvāṇa wordt genoemd. De christen noemt het het 'koninkrijk van de hemel', en beweert als enige

[1] *De joodse oorlog*, boek 2, hfst. 8, §11.

[2] *De somniis*, 1:22; *De gigantibus*, §2ev.

[3] *Zohar*, 2:96a.

[4] *Mishnah Pirke Aboth*, deel 4, §29; vgl. Mackenzie, *Royal Masonic Cyclopaedia*, blz. 413.

[5] *Zohar*, 2:97a.

de waarheid te hebben gevonden, terwijl hij slechts een nieuwe naam heeft bedacht voor een leer die zo oud is als de mens.

Het bewijs dat de transmigratie van de ziel geen betrekking heeft op de toestand van de mens op deze aarde *na* het sterven, vindt men in de *Zohar*, ondanks de vele onjuiste vertalingen.

> Alle zielen die zich in de hemel hebben vervreemd van de Heilige – gezegend zij zijn naam – hebben zich, zodra ze tot bestaan kwamen, in een afgrond gestort, en wachten het moment af waarop ze op aarde moe-
> (281) ten neerdalen.[1] . . . Zie hoe de ziel het verblijf van liefde bereikt. . . . De ziel kan dit licht alleen verdragen door de lichtende mantel die ze aantrekt. Want zoals de ziel, wanneer ze naar deze aarde wordt gezonden, een aards gewaad aantrekt om zich hier te beschermen, evenzo krijgt ze boven een schitterend gewaad, zodat ze ongestraft in de spiegel kan kijken, waarvan het licht zijn oorsprong heeft in de Heer van Licht.[2]

Bovendien leert de *Zohar* dat de ziel het verblijf van de gelukzaligheid niet kan bereiken, tenzij ze de 'heilige kus' heeft ontvangen, ofwel de hereniging van de ziel *met de substantie waaruit ze is geëmaneerd* – geest.[3] Elke ziel is tweevoudig, en terwijl zij een vrouwelijk beginsel is, is de geest mannelijk. De mens is tijdens zijn gevangenschap in het lichaam een drieeenheid, tenzij hij zo bezoedeld is dat hij zich van zijn geest heeft losgemaakt. 'Wee de ziel die het aardse huwelijk met haar aardse lichaam verkiest boven haar goddelijke echtgenoot [de geest]', zegt een tekst uit het *Boek van de sleutels*.[4]

Deze denkbeelden over de transmigraties en de drie-eenheid van de mens werden door veel vroegchristelijke kerkvaders gekoesterd. En de verwarring die door de vertalers van het Nieuwe Testament en van oude filosofische verhandelingen is gesticht tussen ziel en geest, heeft tot talrijke misverstanden geleid. Dit is ook een van de vele redenen waarom Boeddha, Plotinus en zoveel andere ingewijden nu ervan worden beschuldigd dat ze hebben verlangd naar de algehele vernietiging van hun ziel – want 'opgaan in de godheid', of 'hereniging met de universele ziel' betekent volgens moderne begrippen vernietiging. De dierlijke ziel moet natuurlijk ontdaan worden van haar deeltjes, vóór ze haar meer zuivere essentie voorgoed kan verbinden met de onsterfelijke geest. Maar de vertalers van de *Handelingen* en de *Brieven*, die de grondslag legden voor het *koninkrijk van de hemel*, en de tegenwoordige uitleggers van het boeddhistische *Sūtra over de*

[1] *Zohar*, 3:61b.
[2] *Op.cit.*, 1:65b, 66a.
[3] *Op.cit.*, 2:97a; 1:168a.
[4] Een hermetisch werk.

grondslag van het rijk van gerechtigheid, hebben verwarring gesticht over de betekenis van zowel de uitspraken van de grote apostel van het christendom als die van de grote Indiase hervormer. Eerstgenoemden hebben de betekenis van het woord ψυχικός zozeer gesmoord dat geen lezer zich kan voorstellen dat het iets te maken heeft met *ziel*; hierdoor, en door de verwarring tussen de termen ziel en geest, krijgen bijbellezers slechts een verwrongen beeld van alles wat met het onderwerp verband houdt; en de uitleggers van die sūtra konden de betekenis en het doel van de boeddhistische vier stadia van dhyāna niet begrijpen.

In de geschriften van Paulus wordt de menselijke entiteit in drieën verdeeld – vlees, het psychische bestaan of de *ziel*, en de deze beide overschaduwende en tegelijkertijd innerlijke entiteit, de GEEST. Zijn manier van uitdrukken is heel duidelijk wanneer hij de *anastasis* onderwijst – de voortzetting van het leven van hen die zijn gestorven. Hij beweert dat er een *psychisch* lichaam is dat in vergankelijke vorm wordt gezaaid, en een spiritueel lichaam dat opgewekt wordt in onvergankelijke vorm (*1 Cor.* (282)
15:42, 44). 'De eerste mens kwam uit de aarde voort en was stoffelijk; de tweede mens is hemels (*Op.cit*. 15:47). Zelfs Jacobus (3:15) stelt de aard van de ziel vast door te zeggen dat 'haar wijsheid niet van boven komt, maar aards, *psychisch*, *demonisch* is' (zie de Griekse tekst). Plato zegt over de ziel (*psuchē*) dat ze alles goed doet en succes heeft 'wanneer ze zich verenigt met de *nous* [de goddelijke substantie, een god, zoals psuchē een godin is]; maar het wordt anders wanneer ze zich met *anoia* verbindt'. Wat Plato *nous* noemt, noemt Paulus de *geest*, en wat Paulus het *vlees* noemt, maakt Jezus tot het *hart*. De natuurlijke toestand van de mensheid werd in het Grieks ἀποστασία genoemd, en de nieuwe toestand ἀνάστασις. Met Adam kwam de eerste (de dood), met Christus de tweede (de opstanding), want hij is het die de mensheid voor het eerst in het openbaar het 'edele pad' naar het eeuwige leven onderwees, zoals Gautama op datzelfde pad naar nirvāṇa wees. Volgens de leringen van beiden bestond er slechts één weg om beide doeleinden te bereiken: 'Armoede, kuisheid, contemplatie of innerlijk gebed, verachting voor rijkdom, en voor de bedrieglijke genoegens van deze wereld.'

> Betreed dit pad, en maak een eind aan het lijden; waarlijk ik heb het pad aan u verkondigd, want ik heb ontdekt hoe de pijlen van verdriet kunnen worden weggenomen. U moet zich daarvoor zelf inspannen; *de boeddha's verkondigen slechts*. Zij die zijn gaan nadenken en het pad betreden, worden bevrijd van de boeien van de bedrieger [Māra].[1]

[1] *Dhammapada*, śloka's 275-6.

'Ga door de nauwe poort naar binnen; want wijd is de poort, en breed is de weg, die naar de ondergang leidt. . . . Volg mij. . . . Iedereen die mijn woorden hoort en er niet naar handelt, zal worden vergeleken met een dwaas' (*Mattheus* 7:13, 26). '*Ik kan uit mezelf niets doen*' (*Joh*. 5:30). 'De zorg om het dagelijkse bestaan en de verleiding van de rijkdom verstikken het woord' (*Mattheus* 13:22), zeggen de christenen, en slechts door alle misleiding van zich af te werpen betreedt de boeddhist het 'pad' dat hem weg zal leiden 'van het rusteloze op en neer gaan van de golven van de oceaan van het leven', en hem zal voeren 'naar de kalme stad van vrede, naar de werkelijke vreugde en rust van nirvāṇa'.

De Griekse filosofen worden door hun al te geleerde vertalers in gelijke mate mistig gemaakt in plaats van mystiek. De Egyptenaren vereerden de goddelijke geest, de Ene-Enige, als NUT. Kennelijk ontleende Anaxagoras aan dat woord zijn benaming *nous*, of zoals hij het noemt, νοῦς αὐτοκρατής – het denkvermogen of de geest die eigenmachtig optreedt, de ἀρχέτης κινήσεως. 'Alle dingen', zegt hij, 'waren in een toestand van chaos; toen kwam de νοῦς, en schiep orde.'[1] Hij noemde deze νοῦς ook de Ene, die heerste over de velen. In zijn denken was νοῦς God, en de logos was de mens, de emanatie van eerstgenoemde. De uiterlijke zintuigen namen *verschijnselen* waar; alleen de nous kon *noumena* of subjectieve
(283) dingen kennen. Dit is zuiver boeddhistisch en esoterisch.

Hier kreeg Socrates zijn ingeving, en volgde haar, en na hem Plato, met de hele wereld van innerlijke kennis. Waar de oude Ionisch-Italiaanse wereld een hoogtepunt vond in Anaxagoras, begon de nieuwe wereld met Socrates en Plato. Pythagoras maakte van de *ziel* een zichzelf ontwikkelende éénheid, met drie elementen, de *nous*, de *phrēn* en de *thumos*; de twee laatstgenoemde delen we met de dieren, terwijl alleen wij de eerste bezitten, die ons essentiële *zelf* is. De beschuldiging dat hij transmigratie onderwees, wordt dus weerlegd; hij onderwees dit evenmin als Gautama Boeddha, wat het volksbijgeloof van de hindoes er na zijn dood misschien ook van heeft gemaakt. Of Pythagoras het ontleende aan Boeddha, of Boeddha aan iemand anders, doet er niet toe; de esoterische leer is dezelfde.

De platonische school is zelfs nog duidelijker in het uiteenzetten van dit alles.

Het werkelijke zelf was de basis van alles. Socrates onderwees dat hij een δαιμόνιον (daimonion) had, iets spiritueels dat hem op de weg naar wijsheid bracht. Hij wist zelf niets, maar dit stelde hem in de gelegenheid alles te leren.

[1] Diogenes Laërtius, *Leven en leer van beroemde filosofen*, 'Anaxagoras'.

Plato volgde hem door een volledig onderzoek in te stellen naar de beginselen van ons wezen. Er was een *Agathon*, een hoogste God, die in zijn geest een *paradeigma* vormde van alle dingen.

Hij beweerde dat de mens het volgende in zich heeft: 'het onsterfelijke beginsel van de ziel', een sterfelijk lichaam en een 'afzonderlijke sterfelijke soort ziel' die, gescheiden van de rest, geplaatst was in een holte van het lichaam; het onsterfelijke gedeelte bevond zich in het hoofd, het andere in de romp.[1]

Het is volkomen duidelijk dat Plato dacht dat de innerlijke mens uit twee delen was samengesteld – het ene is altijd hetzelfde en is gevormd uit dezelfde essentie als de godheid, het andere is sterfelijk en vergankelijk.

Plutarchus zegt hierover:

> Plato en Pythagoras verdelen de ziel in twee delen, het rationele [noëtische] en het irrationele [*agnoia*]; dat deel van de ziel van de mens dat rationeel is, is eeuwig; want al is het niet God, toch is het het voortbrengsel van een eeuwige godheid, maar dat deel van de ziel dat niet over inzicht beschikt [*agnoia*], sterft.[2]

> De mens is een samengesteld wezen, en zij die denken dat hij uit slechts twee delen is samengesteld, vergissen zich. Ze denken namelijk dat het begripsvermogen deel uitmaakt van de ziel, waarmee ze een even grote fout maken als zij die de ziel deel laten uitmaken van het lichaam, want het begripsvermogen [*nous*] gaat evenzeer de ziel te boven, als de ziel beter en goddelijker is dan het lichaam. De combinatie van de ziel [ψυχή] en het begripsvermogen [νοῦς] vormt het verstand; en met het lichaam, de hartstocht; laatstgenoemde is het begin of beginsel van genot en pijn, en de andere die van deugd en ondeugd. Van deze drie samengevoegde en verenigde delen, heeft de aarde het lichaam, de maan de (284)
> ziel, en de zon het begripsvermogen aan de mensheid gegeven.
>
> Van de verschillende doden die wij sterven, *maakt de ene de mens twee uit drie*, en de andere *één* uit twee. De eerste vindt plaats in de streek en het rechtsgebied van Demeter; vandaar dat de aan de mysteriën gegeven naam, τὸν βίον αὐτῇ τελεῖν [het leven voor haar beëindigen], leek op die welke werd gegeven aan het sterven, τελευτᾶν. De Atheners noemden de gestorvenen vroeger ook: gewijd aan Demeter. Wat de *andere dood* betreft, die vindt plaats op de maan, of het gebied van Persephone. En zoals bij de ene de aardse Hermes aanwezig is, zo is bij de andere de hemelse Hermes aanwezig. Terwijl Demeter de ziel plotseling en met geweld losrukt van het lichaam, scheidt Persephone zachtjes en pas na lange tijd het begripsvermogen van de ziel. Daarom

[1] *Timaeus*, 45-7, 69d.

[2] Plutarchus, *Ethica*, Over meningen van filosofen, boek 4, hfst. 4 en 7.

wordt ze *monogenēs*, *de eniggeborene*, genoemd, of beter gezegd zij *die slechts één voortbrengt*, want het beste deel van de mens blijft, wanneer het door haar is losgemaakt, alleen over. Zowel het ene als het andere gebeurt op een natuurlijke manier. Door het lot is beschikt dat elke ziel, met of zonder begripsvermogen [νοῦς], wanneer ze uit het lichaam is getreden, enige tijd moet ronddolen in het tussen aarde en maan gelegen gebied, maar niet elk even lang. Nee, de onrechtvaardige en verdorven zielen ondergaan daar de voor hun misdrijven verschuldigde straf, terwijl de goeden en deugdzamen een vastgestelde tijd in het meest weldadige deel van de lucht, dat ze de Weiden van Hades noemen, moeten doorbrengen, genoeg om de bezoedelingen van het lichaam af te wassen en uit te blazen, als gold het een slechte adem. En dan genieten ze, alsof ze van een pelgrimstocht of lange ballingschap terugkeren naar hun land, een vreugde, zoals vooral zij die in de heilige mysteriën zijn ingewijd dat ervaren, maar ook moeilijkheden, verwondering, en ieder heeft zijn eigen en bijzondere verwachting.[1]

Het *daimonion* van Socrates was deze νοῦς, denkvermogen, geest, of begrip van het goddelijke erin. Plutarchus zegt verder:

De νοῦς van Socrates was zuiver, en vermengde zich niet méér met het lichaam dan nodig was. . . . Elke ziel heeft een deel van νοῦς, rede; een mens kan zonder haar niet bestaan; maar dat deel van elke ziel dat vermengd is met vlees en begeerte wordt veranderd, en wordt door lijden of genot redeloos. De zielen vermengen zich niet alle op dezelfde manier; sommige storten zich in het lichaam, en zo raakt hun hele lichaamsgestel in dit leven door begeerte en hartstocht besmet; andere vermengen zich gedeeltelijk, maar het meer zuivere deel [nous] blijft steeds *buiten het lichaam*. Het wordt niet omlaag getrokken het lichaam in, maar zweeft erboven, en raakt [overschaduwt] het bovenste deel van het hoofd van de mens aan; het is als een koord dat het verzinkende deel van de ziel bestuurt en laat standhouden, zolang deze zich gehoorzaam betoont en niet door de begeerten van het vlees wordt overwonnen. Het deel dat in het lichaam is gedompeld, wordt *ziel* genoemd. Maar het onvergankelijke deel wordt *nous* genoemd, en *het gewone volk denkt*
(285) *dat deze zich in hen bevindt*, zoals ze ook denken dat het door een spiegel weerspiegelde beeld zich in de spiegel bevindt. Maar de verstandigen, die weten dat deze zich buiten hen bevindt, noemen het een 'daemon' [een god, een geest].[2]

Zodra de ziel van het lichaam is gescheiden, vliegt ze snel weg, zoals in een droom, maar dat gebeurt niet onmiddellijk maar later, wan-

[1] Plutarchus, *Ethica*, Het gezicht dat op de maancirkel te zien is, §28.
[2] *Op.cit.*, Over de daemon van Socrates, §20, 22.

neer ze alleen is en losgemaakt van het begripsvermogen [νοῦς]. . . . Omdat de ziel door het begripsvermogen [νοῦς] wordt gemodelleerd en gevormd, en zelf het lichaam modelleert en vormt door het aan alle kanten te omvatten, ontvangt ze daarvan een indruk en vorm, zodat ze, al is ze van zowel het begripsvermogen als het lichaam gescheiden, toch nog lange tijd zijn uiterlijke vorm en gelijkenis behoudt, en ze met recht zijn evenbeeld kan worden genoemd.

Van deze zielen is de maan het element, omdat zielen zich in haar oplossen zoals de lichamen van de gestorvenen zich ontbinden in de aarde. Zij die deugdzaam en eerlijk zijn geweest en een rustig en filosofisch leven hebben geleid, zonder betrokken te raken bij moeilijke zaken, lossen snel op; want, omdat ze door de nous, het begripsvermogen, zijn verlaten en zich niet langer aan lichamelijke hartstochten overgeven, verdwijnen ze onmiddellijk.[1]

We zien zelfs Irenaeus, die onvermoeibare aartsvijand van elke Griekse en 'heidense' ketterij, zijn geloof uitspreken in de drie-eenheid van de mens. De volmaakte mens bestaat volgens hem uit *vlees*, *ziel* en *geest*.

. . . carne, anima et spiritu: et altero quidem salvante et figurante, qui est spiritus; altero quod unitur et formatur, quod est caro; id vero quod inter haec est duo, quod est anima; quae aliquando quidem subsequens spiritum, elevatur ab eo; aliquando autem consentiens carni, decidit in terrenas concupiscentias.[2]

En Origenes zegt in zijn *Zesde Brief aan de Romeinen*:

Er is een drievoudige verdeling van de mens: het lichaam of vlees, het laagste deel van onze natuur, waarop de oude slang door de erfzonde de wet van de zonde heeft geschreven en waardoor we worden verleid verachtelijke dingen te doen en, zo vaak we door verleidingen worden overweldigd, aan de duivel worden verbonden; de geest, waarin of waardoor we de gelijkenis uitdrukken van de goddelijke aard waarin de hoogste Schepper, naar het oerbeeld in zijn eigen denkvermogen, met zijn vinger [d.w.z., zijn geest] de eeuwige wet van de eerlijkheid heeft geschreven; daardoor worden we verbonden aan [verenigd met] God, en met hem één gemaakt. Het derde deel, de ziel, staat in het midden tussen deze twee, en moet, als in een denkbeeldige republiek, zich aansluiten bij de ene of bij de andere partij, wordt door beide kanten aangetrokken, en is vrij om te kiezen bij welke kant ze zich wil aansluiten. Indien ze het vlees verzaakt en zich aansluit bij de partij van de geest, zal ze zelf spiritueel worden, maar wanneer ze zich onderwerpt aan de begeerten van het vlees, zal ze ontaarden tot het lichaam.

---

[1] *Op.cit.*, Het gezicht dat op de maancirkel te zien is, §30.

[2] *Tegen ketterijen*, boek 5, hfst. 9, §1.

Plato omschrijft de *ziel* als 'de beweging die zichzelf in beweging kan brengen.' 'De ziel is het oudste van alle dingen en het begin van bewe-
(286) ging.' 'De ziel werd voortgebracht vóór het lichaam, en het lichaam komt later en op de tweede plaats, omdat het, volgens de natuur, wordt beheerst door de heersende ziel.' 'De ziel bestuurt alle dingen die op welke manier ook in beweging worden gebracht, en bestuurt eveneens de hemelen.'

> De ziel leidt dus alle dingen in de hemel, en op aarde, en in de zee door haar bewegingen – deze worden genoemd: willen, beschouwen, belangstellen, raadplegen, zich juiste en onjuiste meningen vormen, zich in een toestand van vreugde, verdriet, vertrouwen, angst, haat, liefde bevinden – en ook door al die primaire bewegingen die hiermee verband houden . . . omdat zijzelf een godin is, neemt ze altijd NOUS, een god, tot bondgenoot, en regelt alle dingen voortreffelijk en op de juiste manier; maar wanneer ze zich verbindt met *anoia* – en niet met *nous* – pakt alles verkeerd uit.[1]

In deze woorden wordt, evenals in de boeddhistische teksten, het negatieve behandeld als essentieel bestaan. *Vernietiging* moet op een soortgelijke manier worden verklaard. De positieve toestand is essentieel zijn, maar geen manifestatie als zodanig. Toen de geest, in de boeddhistische terminologie, nirvāṇa binnentrad, verloor hij objectief bestaan, maar behield subjectief bestaan. Voor objectieve denkers betekent dit het worden van absoluut niets; voor subjectieve denkers, NIET-IETS, niets wat door de zintuigen kan worden geregistreerd.

Deze vrij uitvoerige citaten zijn voor ons doel nodig. Beter dan iets anders bewijzen ze de overeenkomst tussen de oudste 'heidense' filosofieën – die niet 'geholpen zijn door het licht van de goddelijke openbaring', om de merkwaardige uitdrukking van Laboulaye over Boeddha te gebruiken[2] – en het vroege christendom van sommige kerkvaders. Zowel de heidense filosofie als het christendom danken echter hun verheven denkbeelden over de ziel en de geest van de mens en de onbekende godheid aan het boeddhisme en de Manu van de hindoes. Geen wonder dat de manicheeërs beweerden dat Jezus een gedaanteverandering van Gautama was; dat Boeddha, Christus en Mani één en dezelfde persoon waren,[3] want de leringen van de eerste twee waren identiek. Jezus bleef trouw aan de oude Indiase leer toen hij de volkomen verzaking van de wereld en haar ijdelheden preekte om het koninkrijk van de hemel, nirvāṇa, te bereiken,

---

[1] Plato, *De Wetten*, 10:896-897b.

[2] *Journal des Débats*, 4 april 1853.

[3] A. Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, ed. 1853, deel 2, blz. 160.

'waar de mensen niet trouwen, en niet worden uitgehuwelijkt, maar leven als engelen' (*Matth.*, 22:30).

Pythagoras verkondigde eveneens de filosofie van Siddhārtha Boeddha toen hij zei dat het ego (νοῦς) eeuwig bij God was, en dat de ziel slechts verschillende stadia (bij de hindoes: *rūpa-loka's*) doormaakte om goddelijke volmaaktheid te bereiken; intussen keerde de *thumos* naar de aarde terug, en werd zelfs de *phrēn* afgestoten. De metempsychose was dus slechts een opeenvolging van trainingsperioden in de toevlucht-hemelen (door de boeddhisten *Zion* genoemd),[1] met het doel het uiterlijke denkvermogen af te stoten, de *nous* te bevrijden van de *phrēn*, of ziel, de boed- (287)
dhistische *vijñāna-skandha, dat beginsel dat leeft* op basis van *karma* en de skandha's (groepen). Laatstgenoemde, de metafysische verpersoonlijkingen van de goede of slechte daden van de mens, incarneren – bij wijze van spreken – na de dood van zijn lichaam, en transformeren hun vele, onzichtbare, maar nooit stervende, samenstellende delen tot een nieuw lichaam, of beter gezegd tot een etherisch wezen, het *dubbel* van wat de mens *moreel* was. Het astrale lichaam van de kabbalist en de 'geïncarneerde daden' vormen het nieuwe zintuiglijk waarnemende zelf als zijn *ahaṃkāra* (het ego, zelfbewustzijn), dat hem is gegeven door de hoogste meester (de adem van God) die nooit kan vergaan, want als geest is hij onsterfelijk; vandaar het lijden van het nieuw-geboren *zelf* tot het zich bevrijdt van alle aardse gedachten, begeerten en hartstochten.

We zien nu dat de 'vier mysteriën' van de boeddhistische leer even weinig zijn begrepen en gewaardeerd als de 'wijsheid' waarop Paulus zinspeelt, en waarover wordt gesproken 'onder de *volmaakten*' (ingewijden), de 'mysteriewijsheid', die 'geen van de archonten van deze wereld heeft gekend'.[2] Het vierde stadium van het boeddhistische dhyāna, de vrucht van samādhi, die leidt tot de uiterste volmaking, tot viśodhana, een term die door Burnouf juist wordt vertaald als 'volmaakt'[3], is door anderen en ook door hemzelf geheel verkeerd begrepen. Bij het omschrijven van de toestand van dhyāna, stelt Saint-Hilaire:

> Wanneer de asceet ten slotte het vierde stadium heeft bereikt, heeft hij niet meer dat gevoel van hemelse gelukzaligheid, hoe onbegrepen dat ook is; hij heeft ook alle herinnering verloren; . . . hij heeft ongevoeligheid bereikt, en is zo dicht bij nirvāṇa als maar mogelijk is. . . . Deze absolute ongevoeligheid belet de asceet echter niet op ditzelfde ogen-

---

[1] Uit de hoogste Zion zal Maitreya-Boeddha, de toekomstige verlosser, neerdalen op aarde, en ook de christelijke verlosser komt uit Zion (*Romeinen* 11:26).

[2] *1 Corinthiërs* 2:6-8.

[3] *Le lotus de la bonne loi*, blz. 806.

blik *alwetendheid* en *magische kracht* te verkrijgen; *een overduidelijke tegenstrijdigheid, waaraan de boeddhisten* zich evenmin storen als aan zovele andere.[1]

En waarom zouden ze dat doen, wanneer deze tegenstrijdigheden in feite helemaal geen tegenstrijdigheden zijn? Het zou ongepast zijn als we over tegenstrijdigheden in de religies van andere volkeren spreken, wanneer die van ons, naast de drie grote met elkaar strijdende organisaties, het katholicisme, het protestantisme en de Griekse kerk, duizend en één eigenaardige kleinere sekten hebben voortgebracht. Hoe dan ook, we hebben hier een term die door zowel de boeddhistische heilige 'bedelmonniken' als de apostel Paulus voor één en dezelfde zaak wordt gebruikt. Wanneer laatstgenoemde zegt: 'Als ik de *wederopstanding* uit de dood [het nirvāṇa] zou kunnen bereiken, . . . niet dat ik al zover ben en al *volmaakt* [ingewijd] ben'[2], gebruikt hij een term die onder de ingewijde boeddhisten algemeen voorkomt. Als een boeddhistische asceet het 'vierde stadium' heeft bereikt, wordt hij als een rahat beschouwd. Hij brengt allerlei verschijnselen
(288) teweeg, enkel door de kracht van zijn bevrijde geest. Een rahat, zeggen de boeddhisten, is iemand die het vermogen heeft verkregen om door de lucht te vliegen, onzichtbaar te worden, de elementen te beheersen, en allerlei verbazingwekkende dingen te doen, die gewoonlijk, en ten onrechte, *meipo* (wonderen) worden genoemd. Hij is een *volmaakte* mens, een halfgod. Hij zal een god worden wanneer hij nirvāṇa bereikt, want de volgelingen van Boeddha weten, evenals de ingewijden in het Oude en Nieuwe Testament, dat ze 'goden zijn'.

'Het echte boeddhisme overschrijdt de grens tussen het beperkte en onbeperkte denken, en spoort zijn volgelingen aan *door eigen inspanningen* te streven naar die goddelijke vervolmaking waartoe de mens volgens zijn leer in staat is, en die de mens die haar bereikt tot *een god* maakt', zegt Brian Houghton Hodgson.[3]

Somber en treurig waren de wegen, en met bloed bevlekt de kronkelpaden, waarlangs de christelijke wereld werd gedreven tot het omhelzen van het christendom van Irenaeus en Eusebius. En toch, welk recht heeft onze generatie om te beweren dat ze een van de mysteries van het 'koninkrijk van de hemel' heeft opgelost, als we de opvattingen van de heidenen van de oudheid niet aannemen? Wat weet de vroomste en geleerdste christen méér over het toekomstige lot en de vooruitgang van onze onsterfelijke

[1] *Le Bouddha et sa religion*, Parijs, 1860, hfst. 4, blz. 137.

[2] *Philippenzen* 3:11-12.

[3] *Essays on the Languages, Literature, and Religion of Nepal and Tibet*, Londen, 1874, blz. 20.

geest dan de heidense filosoof uit de oudheid of de tegenwoordige 'heiden' aan de andere kant van de Himālaya? Kan hij zich zelfs erop beroemen evenveel te weten, ook al werkt hij in de volle gloed van de 'goddelijke' openbaring? We hebben een boeddhist gekend die vasthield aan de religie van zijn voorouders, zowel in theorie als in praktijk; en hoe blind zijn geloof, en hoe dwaas zijn opvattingen over enkele specifieke leringen – latere entingen van een eerzuchtige geestelijkheid – misschien ook zijn, toch is zijn boeddhisme in de praktijk veel christelijker in daad en geest dan het leven van onze doorsnee christelijke priesters en predikanten. Het feit alleen al dat zijn religie hem gebiedt 'zijn eigen geloof te eren, maar dat van andere mensen nooit zwart te maken'[1] is voldoende bewijs. Het plaatst de boeddhistische lama onmetelijk veel hoger dan enig priester of predikant die het als zijn heilige plicht beschouwt om de 'heiden' in zijn gezicht te vervloeken, en hem en zijn religie tot 'eeuwige verdoemenis' te veroordelen. Het christendom wordt met de dag meer een godsdienst van enkel emotionaliteit. De leer van Boeddha is geheel op het in praktijk brengen gebaseerd. Een algemene liefde voor alle wezens, voor zowel mensen als dieren, vormt de kern ervan. Een mens die weet dat hij moet verhongeren als hij niet zelf aan het werk gaat, en begrijpt dat hij geen zondebok heeft om de last van zijn ongerechtigheden voor hem te dragen, heeft tien keer zoveel kans een beter mens te worden als iemand aan wie wordt geleerd dat moord, diefstal en losbandigheid in één ogenblik zo zuiver als sneeuw kunnen worden gewassen, indien hij maar gelooft in een God die, om een uitdrukking aan Volney te ontlenen, 'eens op aarde voedsel tot zich nam, en nu zelf het voedsel is van zijn volk'.

[1] Uit de vijf geloofsartikelen.

7

Vroegchristelijke ketterijen en geheime genootschappen

Over de leringen van de druzen is nooit iets met zekerheid aan het licht gekomen; de hen omringende volkeren geloven dat ze een afgod aanbidden in de vorm van een kalf.
– King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 183; 2de ed., blz. 413

O, u feilloze Heren van de waarheid, die eeuwig cyclussen doorlopen . . . red mij van de vernietiging in dit gebied van de *twee waarheden*.
– *Egyptisch Dodenboek*, hfst. 125, vers 4-5

Pythagoras beschouwde de 'onuitsprekelijke naam' van God terecht . . . als de sleutel tot de mysteries van het heelal.
– S. Pancoast, *Blue and Red Light*, hfst. 1, blz. 24-5

In de volgende twee hoofdstukken zullen we de belangrijkste geheime christelijke sekten bespreken – de zogenaamde 'ketterijen' – die tussen de 1ste en de 4de eeuw van onze jaartelling ontstonden.

We zullen kort aandacht schenken aan de ophieten en nazarenen, en dan hun afstammelingen bespreken, die onder de naam druzen van de berg Libanon nog steeds in Syrië en Palestina wonen; en bij Basra of Bassorah in Perzië onder de naam mandaeërs, of leerlingen van Johannes. Al deze sekten hebben een rechtstreeks verband met ons onderwerp, want ze zijn van kabbalistische afkomst, en waren eens aanhangers van de geheime 'wijsheid-religie', die de mysteriegod van de *onuitsprekelijke naam* als de ene Allerhoogste erkenden. Bij het behandelen van deze talrijke geheime genootschappen van het verleden, zullen we ze rechtstreeks vergelijken met verschillende moderne genootschappen. We zullen het hoofdstuk besluiten met een kort overzicht van de jezuïeten, en met die eerbiedwaardige nachtmerrie van de rooms-katholieke kerk – de moderne vrijmetselarij. Al deze broederschappen, zowel van deze tijd als uit de oudheid – met uitzondering van de tegenwoordige vrijmetselarij – hielden en houden, zowel praktisch als theoretisch, meer of minder verband met magie; en alle – de vrijmetselarij *niet* uitgezonderd – werden en worden nog beschuldigd van duivelaanbidding, godslastering en losbandigheid.

Het is niet ons doel de geschiedenis van elk van die organisaties te beschrijven, maar alleen om deze ernstig belasterde gemeenschappen te vergelijken met de tegenwoordige en vroegere christelijke sekten, en vervolgens, met de historische feiten als leidraad, de geheime wetenschap en diegenen die haar volgelingen en voorvechters waren, tegen elke onrechtvaardige aantijging te verdedigen.

Eén voor één werden de sekten van de eerste eeuwen verzwolgen door de golven van de tijd, totdat van al deze nog slechts één in haar oorspronkelijke zuiverheid overbleef. Die ene bestaat nog, onderwijst nog steeds de leer van haar stichter, en is nog altijd een voorbeeld van haar geloof in wonderen. Het drijfzand dat alle andere uitwassen van de religieuze strijd (290) in de tijd van Jezus, met haar verslagen, relikwieën en overleveringen heeft verzwolgen, vormt daarvoor een duidelijk bewijs. Nadat de leden ervan uit hun geboorteland waren verdreven, vonden ze een toevluchtsoord in Perzië, en tegenwoordig kan de reiziger die dat graag wil, een gesprek voeren met de rechtstreekse afstammelingen van de 'discipelen van Johannes', die aan de oevers van de Jordaan luisterden naar de 'door God gezonden mens', gedoopt werden en geloofden. Dit merkwaardige volk dat 30.000 of meer zielen telt, wordt ten onrechte 'christenen van Johannes' genoemd, maar zou in feite bekend moeten staan onder hun oude naam nazarenen, of hun nieuwe, mandaeërs.

Er is geen enkele reden om hen christenen te noemen. Ze geloven niet in Jezus als Christus, nemen de verlossing door zijn zoenoffer niet aan, behoren niet tot zijn kerk, en hebben geen ontzag voor haar 'heilige Schrift'. Ook aanbidden ze de Jehovah-God van joden en christenen niet, een omstandigheid die natuurlijk bewijst dat hun stichter, Johannes de Doper, hem evenmin aanbad. En indien dat zo is, welk recht heeft hij dan op een plaats in de *Bijbel*, of in de portrettengalerij van christelijke heiligen? En indien Ferho zijn God was en hij 'een door God gezonden man was', dan moet hij toch ook door de Heer Ferho zijn gezonden, en in diens naam hebben gedoopt en gepreekt? Indien Jezus door Johannes werd gedoopt, dan kan daaruit worden geconcludeerd dat hij overeenkomstig zijn eigen geloof werd gedoopt; Jezus geloofde daarom ook in Ferho, of Faho, zoals ze hem noemen, een conclusie die des te meer schijnt te worden gerechtvaardigd door zijn stilzwijgen over de naam van zijn 'Vader'. En waarom zou de veronderstelling dat *Faho* slechts één van de vele ontaarde vormen is van Fho of Fo, zoals de Tibetanen en Chinezen Boeddha noemen, ons belachelijk toeschijnen? In het noorden van Nepal wordt Boeddha vaker *Fo* genoemd dan *Boeddha*. Het boek *Mahāvanśa* laat zien hoe vroeg het werk van de boeddhistische bekeringsijver in Nepal begon;

en de geschiedenis leert dat boeddhistische monniken in de eeuw vóór
(291) onze jaartelling Syrië[1] en Babylonië overstroomden, en dat Buddhasp (*bodhisattva*) die een Chaldeeër zou zijn geweest, de stichter was van het sabaïsme of *de dopers*.[2]

Wat de tegenwoordige baptisten, *al-Mughtasila*, of de nazarenen, geloven, wordt op andere plaatsen volledig uiteengezet, want dit zijn dezelfde nazarenen over wie we zoveel hebben gesproken, en uit wier *Codex* we hebben geciteerd. Vervolgd en bedreigd met vernietiging, namen ze hun toevlucht tot de sekte van de nestorianen, en lieten zich op deze manier willekeurig onder de christenen rangschikken, maar zodra de gelegenheid zich voordeed, scheidden ze zich af, en ze hebben nu al een aantal eeuwen die benaming zelfs niet in naam verdiend. Dat ze niettemin door kerkelijke schrijvers zo worden genoemd, is misschien niet zo moeilijk te begrijpen. Ze weten te veel van het vroege christendom af – zodat ze met hun overleveringen ertegen zouden kunnen getuigen – om buiten beschouwing

---

[1] De boeddhistische zendelingen drongen niet alleen door in het stroomgebied van Mesopotamië, maar trokken zelfs zover naar het westen als Ierland. Eerw. dr. Lundy merkt in zijn *Monumental Christianity* (blz. 255) over een Ierse ronde toren op: 'Henry O'Brien verklaart de kruisiging die is afgebeeld op deze ronde toren als die van Boeddha, de dieren als de olifant en de stier die aan Boeddha zijn gewijd en waarin zijn ziel na de dood overging, en de twee figuren die naast het kruis staan als Boeddha's maagdelijke moeder en Rāma, zijn meest geliefde discipel. De hele afbeelding vertoont veel overeenkomst met de kruisiging op het kerkhof van paus Julius, behalve de dieren die afdoende bewijzen dat ze niet christelijk kan zijn. Ze is oorspronkelijk vanuit het Oosten naar Ierland gekomen met de Fenicische kolonisten die de ronde torens hebben opgericht als symbolen van het levengevende en leven in stand houdende vermogen van de mens en de natuur, en van de manier waarop dat universele leven door lijden en dood wordt voortgebracht'. (Vgl. *The Round Towers of Ireland*, 1ste ed., blz. 301.)

Wanneer een protestantse geestelijke aldus is gedwongen het bestaan van het kruisbeeld in Ierland in voorchristelijke tijd, het boeddhistische karakter daarvan, en het doordringen van de zendelingen van dat geloof zelfs tot in dat in die tijd verafgelegen deel van de aarde te erkennen, dan hoeft het ons niet te verbazen dat Jezus als verlosser, in de geest van zijn nazareense tijdgenoten en hun afstammelingen, in verband werd gebracht met dat algemeen bekende symbool.

Bij het bespreken van deze erkenning van dr. Lundy, merkte Charles Sotheran in een lezing voor de American Philological Society op dat legenden en archeologische overblijfselen samen zonder twijfel bewijzen 'dat Ierland, evenals alle andere landen, ooit heeft geluisterd naar de propagandisten van Siddhārta Boeddha'.

[2] 'De religie met de meervoudige dopen, de telg van de nog bestaande sekte die de 'christenen van Johannes' of mandaeërs worden genoemd, en die de Arabieren *al-Mughtasila*, de baptisten, noemen. Het Aramese werkwoord *seba*, de oorsprong van het woord *sabisch*, is synoniem met βαπτίζω (dopen)' (Renan, *La vie de Jésus*, hfst. 6).

te worden gelaten zonder dat het brandmerk van ketterij en afvalligheid op hen wordt geplakt om het vertrouwen in wat ze te zeggen hebben te verzwakken.

Maar waar kan de wetenschap een beter terrein voor bijbels onderzoek vinden dan bij dit te vaak genegeerde volk? Het lijdt geen twijfel dat ze de leer van Johannes de Doper hebben geërfd; hun overleveringen gaan rechtstreeks op hem terug. Wat ze nu onderwijzen, onderwezen hun voorouders in elke periode waarin ze in de geschiedenis verschijnen. Ze zijn de discipelen van die Johannes van wie wordt gezegd dat hij de komst van Jezus heeft voorspeld, hem heeft gedoopt, en heeft verklaard dat hij (Johannes) niet waardig was zijn schoenriem los te maken. Toen ze beiden, de boodschapper en de messias, in de Jordaan stonden, en de oudere de jongere – menselijk gesproken, ook zijn eigen neef – inwijdde, openden de hemelen zich en God zelf daalde in de gedaante van een duif in een stralenkrans neer op zijn 'geliefde zoon'! Hoe kunnen we dan, indien dit verhaal waar is, het vreemde ongeloof verklaren dat we onder deze nog overlevende nazarenen vinden? Verre van Jezus te beschouwen als de eniggeboren zoon van God, vertelden ze in feite aan de Perzische zendelingen die hen in de 17de eeuw voor het eerst aan Europeanen bekendmaakten, dat de Christus van het Nieuwe Testament 'een valse leraar' was, en dat het joodse stelsel, evengoed als dat van Jezus (?), uit het rijk van de duisternis kwam! Wie kan het beter weten dan zij? Waar kunnen meer bevoegde, levende getuigen worden gevonden? Christelijke geestelijken zouden ons een gezalfde, (292)
door Johannes aangekondigde, verlosser willen opdringen; en de discipelen van deze zelfde Doper uit de eerste eeuwen hebben deze ideële persoonlijkheid als een bedrieger gebrandmerkt, en zijn vermeende Vader, Jehovah, als 'een valse God,' de Ialdabaoth van de ophieten! Het zal een ongelukkige dag zijn voor het christendom, wanneer de een of andere moedige en eerlijke onderzoeker hun ouderlingen zal overreden om hem de inhoud van hun heilige boeken te laten vertalen, en hun oude overleveringen te laten verzamelen! Door een vreemde misvatting denken sommige schrijvers dat de nazarenen geen andere gewijde literatuur, geen andere relikwieën hebben dan vier leerstellige werken en dat merkwaardige boek vol astrologie en magie waarin ze elke Sol-dag (zondag) bij zonsondergang moeten lezen.

Deze zoektocht naar waarheid voert ons inderdaad langs kronkelige wegen. De sluwheid van de geestelijkheid heeft onze ontdekking van de oerbron van religieuze denkbeelden talrijke hindernissen in de weg gelegd. Het christendom werd en wordt aan een gerechtelijk onderzoek onderworpen vanaf het moment dat de wetenschap zich sterk genoeg voelde om als

openbare aanklager op te treden. In dit boek geven we een schets van een gedeelte van dit onderzoek. Hoeveel waarheid steekt er in deze theologie? Door middel van welke sekten is ze doorgegeven? *Vanwaar verkreeg men haar oorspronkelijk*? Om deze vragen te beantwoorden moeten we de geschiedenis van de wereldreligie nagaan, zowel in de geheime christelijke sekten als in de sekten van andere grote religieuze onderafdelingen van de mensheid; *want de geheime leer is de waarheid*, en die religie waarin ze met de geringste verminkingen besloten heeft gelegen, staat het dichtst bij het goddelijke.

Ons onderzoek voert ons hierheen en daarheen, maar als we sekten die chronologisch ver uiteen liggen kritisch met elkaar vergelijken, dan doen we dat met een goede reden. We moeten in ons werk één doel voortdurend voor ogen houden – het analyseren van religieuze opvattingen, en het bepalen van hun afstamming vanuit het verleden naar het heden. Wat het meest de weg heeft versperd, is het rooms-katholicisme; en pas wanneer de geheime beginselen van deze religie zijn blootgelegd, kunnen we de ijzeren staf doorgronden waarop het leunt om zijn nu wankele schreden te steunen.

We zullen beginnen met de ophieten, de nazarenen en de tegenwoordige druzen. De persoonlijke opvattingen van de schrijfster zoals die in de schema's zullen worden gepresenteerd, zullen zeer beslist verschillen van de bevooroordeelde bespiegelingen van Irenaeus, Theodoretus en Epiphanius (de geheiligde afvallige die zijn broeders heeft verkocht), omdat ze de denkbeelden zullen weerspiegelen van bepaalde kabbalisten die nauw in contact staan met de mysterieuze druzen van de berg Libanon. De Syrische *uqqals* of spiritualisten, zoals ze soms worden genoemd, zijn in het bezit van een groot aantal oude manuscripten en gemmen, die met dit onderwerp verband houden.

Het eerste *stelsel* – dat van de ophieten – verschilt, zoals we hebben aangetoond, vanaf het allereerste begin van de door de kerkvaders gegeven beschrijving, omdat het Bythos, of de diepte, tot een vrouwelijke emanatie
(293) maakt, en haar een plaats toekent die overeenkomt met die van pleroma, alleen op een veel hoger gebied, terwijl de kerkvaders ons verzekeren dat de gnostici aan de eerste oorzaak de naam Bythos gaven. Evenals in het kabbalistische stelsel stelt ze de grenzeloze, oneindige leegte voor, waarin de onbekende, oorspronkelijke drijvende kracht van alles in duisternis verborgen ligt. Ze omringt HEM als een sluier; kortom we herkennen hierin weer de 'Shekhinah' van de ain sof. Alleen de naam ʼIAΩ, Iao, kenmerkt het hoogste centrum, of beter gezegd de plaats waarvan men mag aannemen dat de Onbekende daar verblijft. Rondom de Iao luidt het opschrift,

ΣΕΜΕΣ ΕΙΛΑΜ ΑΒΡΑΣΑΞ, 'de eeuwige Zon-Abrasax' (de centrale spirituele zon van alle kabbalisten die in sommige van hun diagrammen wordt voorgesteld door de cirkel van Tifereth).

Uit dit gebied van onpeilbare diepte komt een cirkel tevoorschijn die uit spiralen is gevormd, wat in de taal van de symboliek een grote cyclus, κύκλος, betekent, die uit kleinere is samengesteld. Daarbinnen, opgerold langs de spiralen, ligt de slang – symbool van wijsheid en eeuwigheid – de tweevoudige androgyn: de cyclus stelt *Ennoia* of het goddelijke denkvermogen voor, en de slang – de Agathodaimōn, Ophis – de schaduw van het licht. Beide waren de *logoi* van de ophieten, of de eenheid als logos die zich manifesteert als een dubbel beginsel van goed en kwaad, want volgens hun opvattingen zijn deze twee beginselen onveranderlijk, bestaan ze al eeuwig, en zullen ze altijd blijven bestaan.

Dit symbool verklaart waarom deze sekte de slang, gewikkeld om het sacramentele brood of om de tau, aanbad als de verlosser. Ennoia en Ophis zijn als een eenheid de logos; als ze gescheiden zijn is de ene de (spirituele) levensboom, de andere de boom van kennis van goed en kwaad. Daarom zien we Ophis het eerste mensenpaar – het stoffelijke voortbrengsel van Ialdabaoth, maar dat zijn spirituele beginsel dankte aan Sophia-Achamoth – aansporen om van de verboden vrucht te eten, hoewel Ophis goddelijke wijsheid voorstelt.

De slang, de boom van kennis van goed en kwaad, en de levensboom zijn symbolen die zijn overgebracht van Indiase bodem. De araśa-maram, de bij de hindoes zo heilige banyan-boom – omdat Vishṇu gedurende één van zijn incarnaties onder zijn machtige schaduw rustte, en daar aan de mensheid filosofie en wetenschappen leerde – wordt de boom van kennis en de levensboom genoemd. In de beschermende schaduw van deze koning van het woud onderwijzen de goeroes hun leerlingen hun eerste lessen over onsterfelijkheid, en wijden hen in in de mysteries van leven en dood. De java ALEIM van het priestercollege onderwezen de mensen, volgens de Chaldeeuwse overlevering, om als één van hen te worden. Tot op de huidige dag brengt Foh-tchou[1], die in zijn *Foh-Maëyu*, of tempel van Boeddha, op de top van de 'Kuen-lun-shan'[2], de grote berg, woont, zijn (294)
grootste religieuze wonderen teweeg onder een boom, die in het Chinees *Sung-Ming-Shu*, de boom van kennis, en de levensboom wordt genoemd; want onwetendheid is dood, en alleen kennis verleent onsterfelijkheid. Deze verbazingwekkende vertoning heeft om de drie jaar plaats, en dan

[1] Foh-Tchou betekent in het Chinees letterlijk Boeddha's heer, of de leraar van de leringen van Boeddha-Foh.

[2] Deze berg ligt ten zuidwesten van China, bijna tussen China en Tibet in.

komt een enorm aantal Chinese boeddhisten als pelgrims op die heilige plaats samen.

Men liet Ialdabaoth, de 'zoon van de duisternis' en de schepper van de stoffelijke wereld, de planeet Saturnus bewonen, waardoor hij nog meer wordt vereenzelvigd met de joodse Jehovah, die volgens de ophieten Saturnus zelf was, en aan wie ze niet de naam van de berg Sinaï wilden geven. Uit Ialdabaoth emaneren zes geesten, die respectievelijk met hun vader in de zeven planeten wonen. Dit zijn: Sabaoth – of Mars; Adonaios – Sol of de zon[1]; Iao – de maan; Eloaios – Jupiter; Astaphaios – Mercurius (de geest van water); en Horaios – Venus, de geest van vuur.[2]

In de hier weergegeven functies en beschrijving van deze zeven planeten zijn ze identiek aan de sapta loka's van de hindoes, de zeven plaatsen of gebieden, of de hogere en lagere werelden, want ze stellen de kabbalistische zeven sferen voor. Bij de ophieten behoren ze tot de lagere sferen. De monogrammen van deze gnostische planeten zijn ook boeddhistisch, terwijl laatstgenoemde, zij het in geringe mate, verschillen van die van de gebruikelijke astrologische 'huizen'. In de verklarende aantekeningen bij het schema staan vaak de namen van Cerinthus (de leerling van Simon Magus), van Menander, en van enkele andere gnostici, van wie men de namen niet in de geschriften van de kerkvaders aantreft, zoals Parcha (Ferho).[3]

De maker van het schema eist bovendien voor zijn sekte de hoogste ouderdom op; hij voert daarvoor als bewijs aan dat hun 'voorouders' de bouwers waren van de 'Dracontia'-tempels, zelfs van die aan de overzijde van 'de grote wateren'. Hij beweert dat de 'rechtvaardige', die de spreekbuis was van de eeuwige eon (Christus), zelf zijn leerlingen uitzond in de wereld, en hen stelde onder de dubbele bescherming van Sigē (stil-
(295) zwijgendheid, de logos) en Ophis, de Agathodaimōn. De schrijver maakt ongetwijfeld een zinspeling op de geliefde uitdrukking van Jezus: 'wees

[1] Omdat Sol in het diagram precies in het centrum van het zonnestelsel ligt (de ophieten schijnen dit te hebben geweten) – en dus onder de rechtstreekse verticale straal van de hogere spirituele zon – stort hij zijn glans uit over alle andere planeten.

[2] De astroloog Placidus beweerde over Venus altijd dat 'haar blauwachtige glans op warmte wijst'. Wat Mercurius betreft – het was een vreemd idee van de ophieten om deze voor te stellen als de geest van water, terwijl hij astrologisch beschouwd wordt als 'een koude, droge, aardse, sombere ster'.

[3] De naam die Norberg in zijn *Onomasticon* bij de *Codex Nazaraeus* vertaalt als Ferho, luidt in het origineel *Parcha Rabba*. In het 'Leven van Manes', door Epiphanius beschreven in zijn *Panarion*, boek 2, deel 2, Haer. 66:3, wordt een bepaalde priester van Mithras genoemd, namelijk Parchus, een vriend van de grote aartsketter Manes.

wijs zoals de slangen, en onschuldig zoals de duiven'. In het schema wordt Ophis voorgesteld als de Egyptische Chnuphis of Kneph, Dracontia genoemd. Hij verschijnt als een slang, rechtopstaand op haar staart, met een leeuwenkop met kroon en stralenkrans, en draagt op de punt van elke straal een van de zeven Griekse klinkers – het symbool van de zeven hemelse sferen. Deze figuur is goed bekend aan hen die op de hoogte zijn van de gnostische gemmen,[1] en is ontleend aan de Egyptische hermetische boeken. De in *Openbaring* gegeven beschrijving van iemand 'zoals de Mensenzoon' met zijn zeven sterren, en die de logos is, is een andere vorm van Ophis.

Het nazareense schema is, afgezien van de namen die anders zijn, identiek aan dat van de gnostici, die kennelijk hun denkbeelden eraan hebben ontleend, en enkele benamingen uit de stelsels van Basilides en Valentinus eraan hebben toegevoegd. Om herhaling te vermijden, zullen we de twee nu eenvoudig naast elkaar presenteren.

We zien dan dat in de nazareense kosmogonie de namen van hun krachten en genii in de volgende betrekking staan tot die van de gnostici:

NAZAREENS	GNOSTISCH-OPHITISCH
Eerste drie-eenheid	*Eerste eenheid in een drie-eenheid*
De Heer FERHO – het leven dat geen leven is – de hoogste God. De *oorzaak* die het licht teweegbrengt of de logos in het verborgene. Het water van de grote Jordaan – het water van het leven, of Ajar, het vrouwelijke beginsel. Eenheid in een drie-eenheid, die besloten ligt in de ISH AMON.	IAO – de onuitsprekelijke naam van de onbekende godheid – Abraxas, en de 'eeuwige spirituele zon'. Eenheid die besloten ligt in de diepte, Bythos, het vrouwelijke beginsel – de grenzeloze cirkel, waarbinnen alle ideële vormen liggen. Uit deze eenheid emaneert de
Tweede drie-eenheid (De manifestatie van de eerste)	*Tweede drie-eenheid* (De manifestatie van de eerste)
1. De Heer MANO – de koning van leven en licht – Rex Lucis. Het eerste LEVEN of de oorspronkelijke mens.	1. Ennoia – denkvermogen.
2. De Heer Jordaan – de manifestatie	2. Ophis, de Agathodaimōn.

[1] De beschrijving daarvan vindt men in een van de magische boeken van de Egyptische koning Nechepso; en het gebruik dat men ervan kan maken als krachtig amulet is beschreven op groene jaspis-stenen. Galenus vermeldt dit in zijn *De simplicium medicamentorum facultatibus*, 9 (vgl. King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 74; 2de ed., blz. 220).

of emanatie van de grote Jordaan – de wateren van genade. Het tweede LEVEN.	
3. De hoogste Vader-Abatur. Het derde LEVEN.	3. De androgyne Sophia, wijsheid, die – bevrucht door het goddelijke licht – op haar beurt voortbrengt
Deze drie-eenheid brengt ook een duade voort – de Heer Ledhoio, en Fetahil, de geest (eerstgenoemde is een volmaakte emanatie, laatstgenoemde een onvolmaakte).	Christos en Sophia-Achamoth (de één volmaakt, de ander onvolmaakt) als emanatie.
(296) De Heer Jordaan – 'de Heer van alle Jordanen' manifesteert NETUBTO (geloof *zonder* werken).[1]	Sophia-Achamoth emaneert Ialdabaoth, de demiurg, die de stoffelijke en zielloze schepping voortbrengt. 'Werken *zonder* geloof' (of genade).[1]

Bovendien worden de ophitische zeven planeetgeesten, die uit elkaar emaneerden, in de nazareense religie teruggevonden onder de naam de 'zeven bedriegende daemonen' of sterrengeesten, die 'alle zonen van Adam zullen misleiden'. Dit zijn *Sol* (de zon); *Spiritus Venereus* (de Heilige Geest in zijn stoffelijke aspect),[2] de moeder van de 'zeven sterrengeesten met slechte neigingen', die overeenkomt met de gnostische Achamoth; *Nebu*, of Mercurius, 'een valse Messias, die de oude eredienst van God zal doen ontaarden';[3] SIN (of Luna, of Shuril); KIUN (Kivan, of Saturnus); Bel-Jupiter; en de zevende, *Nerig*, Mars.[4]

De Christos van de gnostici is het hoofd van de zeven eonen, de zeven geesten van God bij Johannes; de nazarenen hebben ook hun zeven genii of goede eonen, van wie het hoofd Rex Lucis, MANO, hun Christos, is. De *sapta rishi's*, de zeven wijzen van India, bewonen de *saptapuras,* of zeven hemelse steden.

Vinden we iets meer of minder in de universele kerk, tot de tijd van de reformatie, en in de roomse kerk na de scheiding? We hebben de res-

[1] Let eens op deze twee lijnrecht tegenover elkaar staande leringen – de katholieke en de protestantse: de één verkondigd door Paulus, de half-platonist, de andere door de orthodoxe talmudist Jacobus.

[2] De stoffelijke, slechte kant van Sophia-Achamoth, die uit zichzelf Ialdabaoth en zijn zes zonen emaneert.

[3] Zie Norbergs vertaling van de *Codex Nazaraeus*, voorwoord. Dit bewijst opnieuw dat de nazareense gnostici in hun denken Jezus en Gautama Boeddha met elkaar vereenzelvigden, omdat Nebu of Mercurius de planeet is die gewijd is aan de boeddha's.

[4] *Codex Nazaraeus*, deel 1, blz. 55.

pectieve waarde van de hindoekosmogonie, de Chaldeeuwse, de zoroastrische, de joodse kabbala en die van de zogenaamde ketters met haar vergeleken. Een juist overzicht van die joods-CHRISTELIJKE godsdienst – en elk jaar worden grote sommen geld uitgegeven om die op te dringen aan de heidenen die deze hebben verschaft – zou nog beter bewijzen dat die twee identiek zijn; maar we komen plaats te kort, en hoeven ook niet te bewijzen wat al volledig is aangetoond.

Op de ophitische gemmen van King (*Gnostics*) treffen we de naam Iao herhaaldelijk aan, vaak verward met die van Ievo, terwijl laatstgenoemde eenvoudig een van de genii voorstelt die vijandig staat tegenover Abraxas. Om te voorkomen dat wordt aangenomen dat deze namen identiek zijn met de naam van de joodse Jehovah, zullen we dit woord nu verklaren. We vinden het heel vreemd dat zoveel geleerde archeologen zo weinig erop hebben aangedrongen dat er meer dan één Jehovah was, en hebben ontkend dat de naam in de tijd van Mozes is ontstaan. Iao is ongetwijfeld een titel (297)
voor het opperwezen, en behoort *gedeeltelijk* tot de onuitsprekelijke naam; maar hij kwam oorspronkelijk niet van de joden, en was ook niet uitsluitend hun eigendom. Zelfs al had Mozes deze naam willen schenken aan de 'beschermgeest', de veronderstelde beschermer en nationale godheid van de 'uitverkoren Israëlieten', dan is er nog geen goede reden waarom andere volkeren hem als de hoogste en enig levende god zouden aannemen. Maar we ontkennen die veronderstelling volledig. Bovendien is het een feit dat Jaho of Iao vanaf het begin een 'mysterienaam' is geweest; want יהוה en יה werden vóór koning David nooit gebruikt. Vóór zijn tijd werden weinig of geen eigennamen samengesteld met *iah* of *jah*. Het lijkt er meer op dat David, die leefde onder de Tyriërs en de Filistijnen (*2 Samuel*), de naam Jehovah daarvandaan had meegebracht. Hij maakte Zadok tot hogepriester, van wie de zadokieten of sadduceeën kwamen. Hij leefde en regeerde eerst in Hebron חברון, Chabir-on of Kabir-stad, waar de rituelen van de vier (mysteriegoden) werden gevierd. David noch Salomo erkenden Mozes of de wet van Mozes. Ze verlangden een tempel te bouwen voor יהוה, gelijk aan de bouwwerken die door Hiram voor Hercules en Venus, Adon en Astartē waren opgericht.

Fürst zegt:

> De heel oude naam van God, Jaho, in het Grieks geschreven Ἰαώ, schijnt afgezien *van de afleiding ervan*, een oude mystieke naam voor de hoogste godheid van de Semieten te zijn geweest. [Hij werd meegedeeld aan Mozes toen deze in HOR-EB – de *grot* – onder leiding van Jethro, de Kenitische of Kaïnitische priester van Midian werd ingewijd.] In een oude religie van de Chaldeeën, waarvan de overblijfselen bij de

> neoplatonisten zijn te vinden, werd de hoogste godheid, die troonde boven de zeven hemelen en die het beginsel van spiritueel licht [*nous*[1]] voorstelde en ook werd opgevat als demiurg,[2] Ἰαώ, יהו, genoemd, die evenals de Hebreeuwse Jaho, mysterieus en onnoembaar was . . . en van wie de naam alleen aan ingewijden werd meegedeeld. . . . De Feniciërs hadden een hoogste god, van wie de naam uit drie letters bestond en *geheim* was, . . . en hij was Ἰαώ.[3]

Maar terwijl Fürst volhoudt dat de naam een Semitische oorsprong had, zijn er andere geleerden die het spoor ervan nog verder volgen dan hij, en wel tot vóór de classificatie van de Kaukasiërs.

In het Sanskriet hebben we *Jah* en *Jaya*, of *Jaa* en *Jagad*, en dit werpt licht op de oorsprong van het beroemde festival van de wagen van Jagannātha, gewoonlijk Jaggernāth genoemd. Jahve betekent 'hij die is', en dr. Spiegel voert zelfs de Perzische naam voor God, 'Ahura', terug tot de wor-
(298) tel *ah*,[4] die in het Sanskriet wordt uitgesproken als *as*, ademen; en *asu* werd daarom na verloop van tijd synoniem met 'geest'.[5] Rawlinson ondersteunt krachtig de mening dat de oude Indo-Europeanen of de *Veda's* invloed hebben uitgeoefend op de oud-Babylonische mythologie. We hebben enkele bladzijden terug de sterkst mogelijke bewijzen gegeven voor het identiek zijn van Vishṇu en Dag-on. Hetzelfde kan worden aangevoerd voor de naam Ἰαώ, en de Sanskrietwortel daarvan kan in elk land worden teruggevonden. Ju of *Jovis* is de oudste Latijnse naam voor God. 'Als man is hij Ju-*piter* of *Ju*, de vader, want *pitri* is het Sanskrietwoord voor vader; als vrouw Ju-*no* of *Ju*, de vertrooster – נוח wat het Fenicische woord is voor rust en gemak.'[6] Prof. Max Müller wijst erop dat hoewel *dyaus*, hemel, in het gewone Sanskriet niet als mannelijk woord voorkomt, het in de *Veda* wel voorkomt, 'en dus getuigt van de oude Indo-Europese eredienst voor Dyaus, de Griekse Zeus.'[7]

Om de werkelijke en oorspronkelijke betekenis van de term ΪΑΩ te begrijpen, en de reden waarom het de benaming is geworden voor de meest

---

[1] Nous, de door Anaxagoras aan de hoogste godheid gegeven benaming, was uit Egypte overgenomen, waar hij Nut werd genoemd.

[2] Maar door heel weinigen, want de scheppers van het stoffelijke heelal werden altijd beschouwd als godheden die ondergeschikt zijn aan de allerhoogste God.

[3] J. Lydus, *De mensibus*, 4:38, 74, 98; Cedrenus, *Compendium historiarum*, deel 1, blz. 296.

[4] *Erān das Land zwischen dem Indus und Tigris*, Berlijn, 1863; *Avesta*, dl. 1, blz. 9.

[5] Bovendien betekent *asi*, zonder het accent op de eerste klinker, in het Sanskriet 'jij bent', en ook 'zwaard'.

[6] Prof. A. Wilder.

[7] 'The Veda', in *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 79.

mysterieuze van alle godheden, moeten we de oorsprong ervan zoeken in de symbolische taal van alle oervolkeren. Om hierover kennis te verkrijgen moeten we eerst de oudste bronnen raadplegen. In een van de boeken van Hermes, bijvoorbeeld, zegt de schrijver dat het getal TIEN de moeder van de ziel is, en dat het *leven* en het *licht* daarin zijn verenigd. Want 'het getal 1 (één) is geboren uit de geest, en het getal 10 (tien) uit de stof';[1] 'de éénheid heeft de TIEN gemaakt, de TIEN de éénheid'.[2]

De kabbalistische *gematria* – een van de methoden om de verborgen betekenis van letters, woorden en zinnen af te leiden – gaat wiskundig te werk. Ze bestaat daarin dat ze op de letters van een woord de betekenis toepast die ze hebben als getallen, zowel in *uiterlijke* vorm als in hun individuele betekenis. Bovendien kon men door middel van de *temura* (een andere door de kabbalisten gebruikte methode) het geheim van elk woord te weten komen uit de omzetting van zijn letters. Zo zien we de schrijver van *Sefer Jetzirah* één of twee eeuwen vóór onze jaartelling zeggen:[3] 'ÉÉN, de geest van de *Alahim* van Levens.'[4] Zo worden ook de *tien* sefiroth in de oudste kabbalistische diagrammen voorgesteld als wielen of cirkels, en Adam-Kadmon, de oorspronkelijke mens, als een *rechtopstaande* zuil. 'Wielen en serafim en de heilige wezens' (chayyoth) zegt rabbi Akiba.[5] In (299)
een ander stelsel van dezelfde tak van de symbolische kabbala, Albath genaamd – dat de letters van het alfabet in paren rangschikt in drie rijen – hebben alle paren in de eerste rij de getalwaarde *tien*, en in het stelsel van Shimon ben Shetah[6] wordt het bovenste paar – het heiligste van alle – voorafgegaan door het pythagorische cijfer, één en een nul – 10.

Indien we ons eenmaal bewust zijn van het feit dat het voor alle volkeren van de vroegste oudheid heel vanzelfsprekend was om zich de eerste oorzaak die zich in haar schepselen manifesteert, als een androgyne godheid voor te stellen, en dat ze alleen daaraan de schepping van alles konden toeschrijven; dat het mannelijke beginsel werd beschouwd als de leven

---

[1] Deze heilige anagrammen werden *Zeruf* genoemd.

[2] *Boek van de getallen,* of *Boek van de sleutels*.

[3] De *Sefer Jetzirah*, of het boek van de schepping, werd geschreven door rabbi Akiba, die de meester en leraar was van Shimon ben Yochai, die de koning van de kabbalisten werd genoemd, en de *Zohar* heeft geschreven. Franck beweert dat *Jetzirah* één eeuw vóór Christus is geschreven (*La kabbale*, 1843, blz. 91), maar andere even bekwame kenners dateren haar veel eerder. In elk geval is nu bewezen dat Shimon ben Yochai leefde vóór de tweede verwoesting van de tempel.

[4] *Sefer Jetzirah*, boek 1, §9.

[5] *Sefer Jetzirah*, boek 1, §10. Let op de volharding waarmee Ezechiël in zijn visioen vasthoudt aan de '*wielen*' van de 'levende wezens' (hfst. 1, passim).

[6] Een Alexandrijnse neoplatonist onder de eerste van de Ptolemaeën.

schenkende onzichtbare geest, en het vrouwelijke als moeder natuur, dan kunnen we begrijpen hoe die mysterieuze oorzaak het eerst werd voorgesteld (misschien in een beeldschrift) als de combinatie van de alfa en omega van getallen, een decimaal, en vervolgens als IAO, een uit drie letters bestaande naam, waarin een diepzinnige symboliek besloten ligt.

IAO zou in zo'n geval – etymologisch beschouwd – de 'adem van het leven' betekenen, die is voortgebracht door of tevoorschijn komt uit een rechtopstaand mannelijk en een eivormig vrouwelijk beginsel van de natuur; want in het Sanskriet betekent *as* 'zijn', 'leven of bestaan'; en oorspronkelijk betekende het 'ademen'. 'Van dat woord in zijn oorspronkelijke betekenis van ademen', zegt Max Müller, 'maakten de hindoes 'asu', adem, en 'asura', de naam van God, of die nu de 'ademende' of de 'gever van adem' betekende.'[1] Deze betekende ongetwijfeld het laatste. In het Hebreeuws betekenen 'ah' en 'iah' leven. Cornelius Agrippa toont in zijn verhandeling *De voortreffelijkheid van de vrouw* aan dat 'het woord Eva doet denken aan de mystieke symbolen van de kabbalisten, omdat de naam van de vrouw verwant is met het onuitsprekelijke Tetragrammaton, de heiligste naam van de godheid'.[2] Oude namen kwamen altijd overeen met de dingen die ze voorstelden. In verband met de mysterieuze naam van de godheid in kwestie wordt de tot nu toe onverklaarbare zinspeling van de kabbalisten over de kracht van de letter H, 'die Abram wegnam van zijn vrouw Sarah' en '*midden in zijn eigen naam* zette', duidelijk.

Men zal bij wijze van tegenwerping misschien zeggen dat men tot nu toe niet heeft vastgesteld in welke periode van de oudheid de *nul* voor het eerst in Indiase manuscripten of inscripties voorkomt. Hoe dan ook, er zijn genoeg indirecte bewijzen om ervan overtuigd te zijn dat de oorsprong van de nul waarschijnlijk daar lag. Max Müller zegt: 'De twee woorden 'cijfer'
(300) en 'zero', die in feite hetzelfde betekenen, zijn afdoende bewijs dat onze cijfers van de Arabieren zijn overgenomen. Cijfer is het Arabische 'cifron', en betekent *leeg*, een vertaling van de Sanskrietterm voor de nul '*śūnya*'.'[3] De Arabieren hadden hun cijfers uit Hindoestan, en maakten zelf nooit aanspraak op de ontdekking ervan.[4] Wat de pythagoreeërs betreft, hoeven we slechts de oude manuscripten van Boëthius' *Ars geometriae*, geschreven in de 6de eeuw, te raadplegen om onder de getallen van Pythagoras[5] de één en de *nul* te vinden als de eerste en laatste cijfers. En Porphyrius,

[1] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 159.
[2] *Declamatio de nobilitate et praecellentia foeminei sexus*, Keulen, 1532.
[3] *Op.cit.*, deel 2, blz. 289.
[4] *Op.cit*.
[5] King, *The Gnostics*, blz. 231; 2de ed., blz. 370.

die de pythagoreeër Moderatus[1] citeert, zegt dat de getaltekens van Pythagoras 'hiëroglifische symbolen waren, door middel waarvan hij denkbeelden over de aard van de dingen verklaarde'.

Terwijl de oudste Indiase manuscripten nog geen spoor vertonen van het tientallige stelsel en Max Müller nadrukkelijk zegt dat hij daarin tot nu toe maar negen letters heeft gevonden (de beginletters van de Sanskriet-getallen), staat daar tegenover dat we even oude documenten bezitten die het gevraagde bewijs leveren. We bedoelen het beeldhouwwerk en de heilige afbeeldingen in de oudste tempels van het verre oosten. Pythagoras ontleende zijn kennis aan India, en prof. Max Müller bevestigt deze bewering, tenminste in zoverre dat hij erkent dat onder de Grieken en Romeinen de neopythagoreeërs de eerste leraren waren van de 'cijferkunst'. Hij zegt: 'Zij raakten in Alexandrië of in Syrië bekend met de Indiase cijfers en pasten ze aan het pythagorische telraam aan' (onze cijfers). Deze voorzichtige erkenning betekent dat Pythagoras zelf maar *negen* cijfers kende. We kunnen dus redelijkerwijs zeggen dat, hoewel we geen afdoende bewijs bezitten dat het tientallig stelsel aan Pythagoras, die geheel aan het einde van het archaïsche tijdperk leefde,[2] bekend was, we toch voldoende bewijsmateriaal hebben om te laten zien dat de hele getallen, zoals Boëthius deze geeft, bij de pythagoreeërs al bekend waren vóór Alexandrië werd gebouwd.[3] Dit bewijs vinden we bij Aristoteles, die zegt dat 'sommige filosofen denken dat ideeën en getallen van dezelfde aard zijn, en dat er in totaal TIEN zijn'.[4] We geloven dat dit voldoende zal zijn om aan te tonen dat het tientallig stelsel al minstens vier eeuwen v.Chr. bij hen bekend was, want Aristoteles schijnt het onderwerp niet te behandelen als een nieuwe ontdekking van de 'neopythagoreeërs'.

Bovendien geven de afbeeldingen van de aloude godheden op de muren van de tempels op zichzelf al genoeg te denken, zoals we hierboven hebben opgemerkt. Zo wordt bijvoorbeeld Vishṇu in de *kūrmāvatāra* (zijn tweede avatāra) voorgesteld als een schildpad die een ronde zuil draagt waarop het evenbeeld van hemzelf (*māyā*, of illusie) met al zijn attributen zit.[5] Terwijl één hand een bloem vasthoudt, een andere een knots, de derde (301)
een schelp, heeft de vierde, gewoonlijk de bovenste of aan de rechterkant, aan zijn wijsvinger die is uitgestoken als het cijfer 1, de *chakra* of schijf, die op een ring of wiel lijkt, en als de nul zou kunnen worden beschouwd.

---

[1] *Vita Pythagorae*.
[2] 608 v.Chr.
[3] Deze stad werd in 332 v.Chr. gebouwd.
[4] *Metafysica*, 12:8, 13:8.
[5] Zie plaat 9 in Maurice, *History of Hindostan*, deel 1.

In zijn eerste avatāra, de *matsyāvatāra*, wordt hij, wanneer hij uit de bek van de vis tevoorschijn komt, in dezelfde houding afgebeeld.[1] De tienarmige Durgā van Bengalen; de tienhoofdige Rāvaṇa, de reus; Pārvatī, als Durgā; Indra en Indrāṇī – ze hebben alle dit attribuut, dat een volmaakte voorstelling is van de meiboom.[2]

De heiligste tempels van de hindoes zijn die van Jagannātha. Deze godheid wordt door alle sekten van India vereerd, en *Jagannātha* wordt 'de Heer van de wereld' genoemd. Hij is de god van de mysteriën, en zijn tempels, die het talrijkst zijn in Bengalen, hebben alle een piramidevorm.

Geen andere godheid verschaft zo'n verscheidenheid van etymologieën als Jaho, en er is ook geen enkele naam die op zoveel verschillende manieren kan worden uitgesproken. Alleen door deze naam in verband te brengen met de massoretische punten, slaagden de latere rabbi's erin Jehovah te laten lezen als 'Adonai' – of Heer. Philo Byblius spelt het met Griekse letters ʼΙΕΥΩ – IEVO. Theodoretus[3] zegt dat de Samaritanen het uitspraken als ʼΙαβέ (*Jabe*), en de joden als *Aia*. Diodorus[4] zegt dat 'onder de joden wordt verteld dat Mozes de god ʼΙαῶ' noemde, waardoor het, zoals we zagen I-ah-Ō zou worden. We beweren dus op gezag van de *Bijbel* zelf dat Mozes vóór zijn inwijding door zijn schoonvader Jethro het woord Jaho nooit had gehoord. De toekomstige godheid van de zonen van Israël roept vanuit het brandende braambos, en geeft zijn naam als 'Ik ben die ik ben', en vermeldt er zorgvuldig bij dat hij 'de Here God van de Hebreeën' (*Exodus* 3:18) en niet van andere volkeren is. Te oordelen naar Gods eigen daden overal in de joodse geschriften twijfelen we of Christus zelf, wanneer hij in de tijd van de *Exodus* was verschenen, door de heetgebakerde godheid van de Sinaï wel welkom zou zijn geheten. De geloofwaardigheid van de 'Here God', die volgens eigen zeggen pas in *Exodus* 6:3 Jehovah wordt, wordt vreselijk op de proef gesteld, in een *geopenbaarde* passage in *Genesis* 22:9, 14, waarin Abraham een altaar bouwt voor *Jehovah-jireh*.

Het zou daarom niet meer dan natuurlijk zijn onderscheid te maken tussen de mysteriegod ʼΙαώ, die vanaf de grijze oudheid werd aangenomen door allen die deel hadden aan de esoterische kennis van de priesters, en zijn fonetische tegenhangers, die door de ophieten en andere gnostici met zo weinig eerbied werden behandeld. Nu de christenen zich eenmaal, zoals

---

[1] Zie de tekeningen van de tempel van Rāma, plaat 3, in Coleman, *Mythology of the Hindus*, New York, uitg. J.W. Bouton.

[2] Zie Hargrave Jennings, *The Rosicrucians*, 1870, blz. 252.

[3] Theodoretus, *Quaestiones in Exodum*, hfst. 15.

[4] Diodorus Siculus, *Bibliotheca historica*, 1:94. Vgl. Gesenius, *A Hebrew and English Lexicon*, zie onder יהוה.

de Azazel van de woestijn, hebben belast met de zonden en onrechtvaar- (302)
dige daden van het joodse volk, is het voor hen ongetwijfeld moeilijk om te moeten bekennen dat degenen die ze waardig achtten om als het 'uitverkoren volk' van God – hun enige voorgangers in het monotheïsme – te worden beschouwd, tot in een zeer laat tijdperk evengoed afgodendienaren en even polytheïstisch waren als hun buren. De sluwe talmudisten zijn eeuwenlang aan die beschuldiging ontsnapt door zich te verbergen achter de massoretische vinding. Maar zoals altijd kwam de waarheid ten slotte aan het licht. We weten nu dat Ihoh, יהוה, moet worden gelezen als Jahoh en Jah, en niet als Jehovah. Jah van de Hebreeën is blijkbaar de Iacchos (Bacchus) van de mysteriën, de God 'van wie de bevrijding van zielen werd verwacht – Dionysos, Iacchos, Iachoh, Iahoh, Iao'.[1] Aristoteles had dus gelijk toen hij zei: 'Joh, יהוה, was Oromazdes en Ahriman Pluto, want de God van de hemel, Ahura-Mazda, rijdt op een strijdwagen, die het *paard van de zon* volgt.'[2] En Dunlap citeert *Psalmen* 68:5 waarin staat:

> Looft de Heer bij zijn naam Jah (יה).
> Die door de hemel rijdt als op een paard,

en toont vervolgens aan dat 'de Arabieren Iauk (Iach) voorstelden als een paard – het paard van de zon (Dionysus)'. 'Iah is een verzachting van Iach', verklaart hij. 'ח *ch* en ה *h*, zijn verwisselbaar; zo wordt de *s* wel verzacht tot *h*. De Hebreeën drukken het denkbeeld LEVEN door zowel een *ch* als een *h* uit, zoals *chiach*, 'zijn', *hiah*, 'zijn'; Iach, God van het Leven, Iah, 'ik ben'.'[3] We kunnen dus met recht de volgende versregels van Ausonius herhalen:

> De zonen van Ogyges noemen mij Bacchus,
> Egypte houdt mij voor Osiris,
> De Mysiërs noemen mij Phanaces,
> India beschouwt me als Dionysus;
> De Romeinse mysteriën als Liber,
> De Arabieren als Adonis![4]

En het uitverkoren volk als Adoni en Jehovah – kunnen we eraan toevoegen.

Hoe weinig de filosofie van de oude geheime leer werd begrepen, blijkt

---

[1] K.O. Müller, *A History of the Literature of Ancient Greece*, blz. 238; Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 547-53; Dunlap, *Sōd, the Mysteries of Adoni*, blz. 21.

[2] *A Universal History*, Londen, 1747-66 (64 delen), deel 5, blz. 301.

[3] Dunlap, *Op.cit.*, 21.

[4] *Epigrammen*, 48.

uit de wrede vervolgingen van de tempeliers door de kerk, en door de beschuldiging dat ze de duivel zouden aanbidden in de vorm van een bok – Bafomet! Het is niet nodig om de oude vrijmetselaarsmysteries te bespreken, want elke vrijmetselaar – we bedoelen diegenen die *werkelijk iets weten* – begrijpt iets van de ware betrekking waarin Bafomet stond tot Azazel, de zondebok uit de woestijn,[1] van wie het karakter en de be-
(303) tekenis in de christelijke vertalingen geheel verkeerd zijn weergegeven. 'Deze verschrikkelijke en eerbiedwaardige naam van God', zegt Lanci,[2] bibliothecaris van het Vaticaan, 'is door de pen van bijbelverklaarders gemaakt tot een *duivel*, een *berg*, een *woestijn* en een *bok.*' In Mackenzie's *Royal Masonic Cyclopaedia* merkt de schrijver terecht op dat 'dit woord moet worden verdeeld in Azaz en El', want 'het betekent God van de Zege, maar wordt hier gebruikt in de zin van *schepper van de dood*, in tegenstelling tot Jehovah, *schepper van het leven*; laatstgenoemde ontving als offer een dode bok'.[3] De drie-eenheid van de hindoes bestaat uit drie personen, die men kan terugbrengen tot één. De trimūrti is één, en in zijn abstractie ondeelbaar, en toch zien we dat er van begin af aan een metafysische verdeling wordt gemaakt; en, terwijl Brahmā, hoewel hij gezamenlijk de drie personen voorstelt, achter de schermen blijft, is Vishṇu de schenker van leven, de schepper en instandhouder, en Śiva is de *vernietiger* en de godheid *die de dood brengt*. 'Dood aan de *schenker van leven*, leven aan de *brenger van de dood*. Dit is een grootse en schitterende symbolische tegenstelling', zegt Gliddon.[4] Het *Deus est Daemon inversus* van de kabbalisten wordt nu duidelijk. Slechts het intense en wrede verlangen om het laatste spoor van de oude filosofieën uit te wissen door hun betekenis te verdraaien – uit angst dat de oorsprong van hun eigen dogma's niet met zekerheid aan haar zou worden toegeschreven – drijft de katholieke kerk tot zo'n stelselmatige vervolging van gnostici, kabbalisten en zelfs de relatief onschuldige vrijmetselaars.

Helaas, helaas! Hoe weinig is het door de hand van de zachtmoedige joodse filosoof wijdverspreide, goddelijke zaad ontkiemd, en heeft het vruchten voortgebracht. Als hij – die zelf huichelarij had geschuwd, tegen bidden in het openbaar had gewaarschuwd, en blijk had gegeven van grote minachting voor het zinloze vertoon daarvan – vanuit de gebieden van de

---

[1] Zie *Leviticus* (16:8, 10) en andere verzen die betrekking hebben op de bijbelse zondebok in de oorspronkelijke tekst.

[2] *La Sacra Scrittura*, en *Paralipomeni*.

[3] Artikel 'Goat', blz. 257.

[4] Nott en Gliddon, *Types of Mankind*, blz. 600; *Royal Masonic Cyclopaedia*, *loc. cit*.

eeuwige gelukzaligheid zijn droevige blik op de aarde zou kunnen richten, dan zou hij zien dat zijn zaden niet op onvruchtbare rotsen of aan de kant van de weg zijn gevallen. Nee, ze hebben diep wortel geschoten in de vruchtbaarste bodem, een bodem die overvloedig is bemest met leugens en mensenbloed!

'Maar wanneer de waarheid van God *door mijn leugen* alleen maar toeneemt en daardoor ook zijn eer, waarom word ik dan toch nog als een zondaar veroordeeld?' vraagt Paulus, de beste en oprechtste apostel, zich naïef af. En hij voegt eraan toe: 'Laten we *het kwade doen*, opdat het goede eruit voortkomt' (*Romeinen* 3:7-8). Dit is een bekentenis die men wil doen doorgaan voor een rechtstreekse inspiratie van God! Het verklaart, al vormt het geen excuus voor, een later door de kerk aangenomen regel dat 'het een deugdzame daad is te liegen en te bedriegen, wanneer door zulke middelen de belangen van *de kerk* kunnen worden bevorderd'.[1] Een stelregel die in zijn volle betekenis wordt toegepast door die talentvolle professor in (304)
het vervalsen, de Armeniër Eusebius, en ook door die onschuldig ogende bijbelcaleidoscopist, Irenaeus. En deze mensen werden gevolgd door een heel leger vrome moordenaars, die intussen het stelsel van bedrog nog hadden verbeterd door te verklaren dat het zelfs veroorloofd was te doden, wanneer ze door moord de nieuwe godsdienst konden opleggen. Theophilus, 'die eeuwige vijand van vrede en deugd', zoals de beroemde bisschop werd genoemd, Cyrillus van Alexandrië, Athanasius, de moordenaar van Arius, en een groot aantal andere gecanoniseerde 'heiligen' waren maar al te waardige opvolgers van de *heilige* Constantijn, die zijn vrouw in kokend water verdronk, zijn neefje afslachtte, met zijn eigen vrome handen twee van zijn zwagers vermoordde, zijn eigen zoon Crispus doodde, verscheidene mannen en vrouwen liet doodbloeden en een oude monnik in een bron liet stikken. Eusebius vertelt ons echter dat deze christelijke keizer werd beloond met een *visioen* van Christus zelf, die zijn kruis droeg, en hem beval tot nieuwe overwinningen op te trekken, omdat hij hem altijd zou beschermen!

In de schaduw van de keizerlijke standaard met zijn beroemde spreuk '*In hoc signo vinces*', verkondigde dat 'idealistische' christendom, dat sinds de tijd van Irenaeus langzaam had voortgewoekerd, aanmatigend zijn rechten in het volle zonlicht. Het Labarum had hoogstwaarschijnlijk als model gediend voor het *ware* kruis, dat 'als een wonder', en overeenkomstig de keizerlijke wil, enkele jaren later werd gevonden. Niets minder dan zo'n opmerkelijk visioen, waaraan sommige strenge critici – bijvoorbeeld

[1] J.L. Mosheim, *An Ecclesiastical History*, cent. 4, deel 2, hfst. 3, §16. Lees de hele paragraaf om de leer volledig te begrijpen.

dr. Lardner – op oneerbiedige wijze twijfelden, en een nieuw wonder dat dat visioen bevestigde, zou hebben kunnen leiden tot het vinden van een kruis waar er vroeger nooit één was geweest. Toch moeten we óf in het wonder geloven óf het in twijfel trekken op gevaar af als ongelovigen te worden behandeld; en dat, ondanks het feit dat we bij een zorgvuldige berekening zouden ontdekken dat fragmenten van het 'ware kruis' zich zelfs op nog wonderbaarlijker wijze hadden vermenigvuldigd dan de vijf broden in de onzichtbare bakkerij en de twee vissen. In alle soortgelijke gevallen waar men zo gemakkelijk de hulp kan inroepen van wonderen, is er geen plaats voor nuchtere feiten. De geschiedenis moet wijken om plaats te maken voor verzinsels.

Als nu, na verloop van 19 eeuwen, in alle hoeken van de aardbol over de vermeende stichter van de christelijke godsdienst wordt gepredikt – hoewel min of meer zonder succes – dan zijn we zo vrij te denken dat de aan hem toegeschreven leringen hem meer dan iemand anders zouden verbazen en met afschuw vervullen. Van begin af aan werd een stelsel van opzettelijk bedrog toegepast. Hoe vastbesloten Irenaeus was de waarheid de kop in te drukken, en een eigen kerk op te richten op de verminkte overblijfselen van de zeven oorspronkelijke kerken die in de *Openbaring* worden genoemd, kan worden afgeleid uit zijn onenigheid met Ptolemaeus. En dit is weer een geval waarin we bewijsmateriaal hebben waar blind geloof niet tegenop kan. De kerkgeschiedenis verzekert ons dat Christus' prediking slechts drie jaar duurde. Op dit punt verschillen de eerste drie evangeliën overduidelijk van het vierde, maar het was voor Irenaeus weggelegd om aan het christelijke nageslacht te bewijzen dat al in 180 n.Chr. – de tijd waarin deze kerkvader waarschijnlijk zijn werken tegen de ketterijen schreef – zelfs zulke steunpilaren van de kerk als hijzelf, óf niets met zekerheid daarover wisten, óf opzettelijk logen en gegevens vervalsten om hun eigen opvattingen te bevestigen. De waardige kerkvader verlangde zozeer om aan alle mogelijke bezwaren tegen zijn plannen het hoofd te bieden dat hij voor geen valsheid in geschrifte, geen drogreden, terugdeinsde. Hoe moeten we het volgende opvatten, en wie is in dit geval de vervalser? Ptolemaeus redeneerde dat Jezus te jong was om iets van belang te hebben kunnen onderwijzen, en voegde eraan toe dat 'Christus *slechts één jaar* predikte, en toen in de twaalfde maand zijn lijden onderging'. Op dit punt verschilde Ptolemaeus maar weinig van de evangeliën. Maar Irenaeus die door het doel dat hij op het oog had zich ver buiten de grenzen van de voorzichtigheid liet meeslepen, maakte van een klein verschil tussen één en drie jaar, er een van *tien* en zelfs twintig jaar! Irenaeus zegt over Ptolemaeus dat hij 'zijn [dat van Christus] hele werk vernietigde en

(305)

hem beroofde van die leeftijd die zowel *noodzakelijk* is als eerbiedwaardiger dan enige andere; ik bedoel die meer gevorderde leeftijd, gedurende welke hij ook als leraar alle anderen overtrof.' En omdat hij dus geen betrouwbare gegevens kan verschaffen, neemt hij zijn toevlucht tot de *overlevering* en beweert dat Christus meer dan TIEN jaar had gepredikt![1] Op een andere plaats laat hij Jezus 50 jaar oud zijn.

Maar we moeten verdergaan met ons werk om de verschillende oorsprongen van het christendom, en ook de bronnen waaraan Jezus zijn eigen denkbeelden over God en de mensheid ontleende, aan te geven.

De koinobioi woonden in Egypte, waar Jezus zijn vroege jeugd doorbracht. Ze werden gewoonlijk verward met de Therapeuten, die slechts een tak van dit wijdverbreide genootschap waren. Dat is de mening van Godfrey Higgins en dr. Rebold. Na de ondergang van de belangrijkste heiligdommen, die al in de tijd van Plato was begonnen, richtten de vele verschillende sekten, zoals de gymnosofisten en de magiërs – van welke laatsten Clearchus geheel ten onrechte eerstgenoemden afleidt – de pythagoreeërs, de soefi's en de rishi's van Kashmir, onder hun esoterische genootschappen een soort internationale, universele vrijmetselarij op. 'Deze rishi's', zegt Higgins, 'zijn dezelfde als de soefi's, en zijn de karmelieten, nazireeërs of essenen die behoren tot de tempel van Salomo in zijn land.'[2] Dr. Rebold zegt:

> Die occulte wetenschap, die bij de priesters van de oudheid bekendstond onder de naam *nieuw leven schenkend vuur* . . . is een wetenschap die meer dan 3000 jaar het bijzondere eigendom van de [Indiase en Egyptische] priesterschap was, en in deze kennis werd Mozes ingewijd in Heliopolis, waar hij werd opgevoed; en Jezus bij de esseense priesters van [Egypte of] Judea, en daarmee verrichtten deze twee (306)
> grote hervormers, *vooral laatstgenoemde*, vele in de *Schrift* vermelde wonderen.[3]

Plato zegt dat de mystieke religie van de magiërs, die bekendstaat onder de naam *machagistia*, de minst verminkte vorm van verering van goddelijke zaken is. Later werden de mysteriën van de Chaldeeuwse heiligdommen door een van de Zarathoestra's en Darius Hystaspes eraan toegevoegd.[4] Laatstgenoemde vervolmaakte die nog meer met behulp van de kennis die hij had verkregen van de geleerde asceten van India, van wie de rituelen

---

[1] *Tegen ketterijen*, boek 2, hfst. 22, §4-6.
[2] *Anacalypsis*, deel 1, blz. 731.
[3] E. Rebold, *A General History of Freemasonry*, blz. 30-1.
[4] Ammianus Marcellinus, *Historia Romana*, 23:6:32.

identiek waren aan die van de ingewijde magiërs.[1] In zijn geschiedenis van de veldtocht van Julianus naar Perzië vertelt Ammianus dat

> Hystaspes op een dag, toen hij dapper de onbekende gebieden van Boven-India binnendrong, bij een eenzame plek in het woud was gekomen, waarvan de stille schuilhoeken bewoond werden door die verheven wijzen, de brachmanes [of sjamanen]. Hij werd door hen onderwezen in de kennis van *de bewegingen van de wereld* en van de hemellichamen, en in *zuivere religieuze rituelen* . . . en nam een deel ervan op in de leer van de magiërs. Laatstgenoemden verenigden deze leringen met hun *eigen bijzondere kennis van het voorspellen van de toekomst*, en leverden via hun nakomelingen het geheel over aan mensen in latere eeuwen.[2]

Van deze nakomelingen verkregen de soefi's, hoofdzakelijk bestaande uit Perzen en Syriërs, hun grote kennis van astrologie, geneeskunde en de esoterische leer van alle tijden. C.W. King zegt: 'De leer van de soefi's bevatte het grootse denkbeeld van één universeel geloof dat men in het geheim kon koesteren onder het belijden van elke uiterlijke overtuiging, en omvatte in feite praktisch dezelfde kijk op religieuze stelsels als die waarmee de filosofen van de oudheid zulke zaken hadden beschouwd.'[3] De mysterieuze druzen van de berg Libanon stammen van al deze voorgangers af. Soms ziet men in afzondering levende kopten, ernstige studerenden, hier en daar verspreid in de eenzame zandwoestijnen van Egypte, Arabia Petraea, Palestina en in de ondoordringbare wouden van Abyssinië, al ontmoet men ze zelden. De leerlingen van die mysterieuze school hebben vele
(307) verschillende nationaliteiten, en die ene oorspronkelijke stam heeft talrijke zijtakken. De geheimhouding die door deze onderafdelingen, evenals door de ene en hoogste grote loge wordt bewaard, is altijd evenredig geweest

[1] We huldigen de opvatting – die vanzelfsprekend wordt wanneer men de verwarring in de traditie van Zarathoestra beschouwt – dat er, zelfs in de tijd van Darius, bij de magiërs twee afzonderlijke priesterkasten waren: de ingewijden, en zij die alleen in de rituelen voor het volk een officiële taak mochten vervullen. Hetzelfde zien we in de Eleusinische mysteriën. Elke tempel had zijn 'hiërofanten' van het *innerlijke* heiligdom, en lekenpriesters die zelfs niet in de mysteriën waren onderwezen. Tegen de dwaasheden en het bijgeloof van laatstgenoemden kwam Darius in verzet, en hij 'verpletterde hen', want de inscriptie op zijn graftombe toont aan dat hijzelf een 'hiërofant' en een magiër was. Alleen de exoterische rituelen van deze klasse van magiërs zijn overgegaan op het nageslacht, want de grote geheimhouding waarmee de 'mysteriën' van de echte Chaldeeuwse magiërs werden bewaard, werd nooit geschonden, ongeacht hoe vaak men misschien ook daarover heeft gespeculeerd.

[2] Ammianus Marcellinus, *Op.cit.*, 23:6:33.

[3] *The Gnostics and Their Remains*, blz. 185; 2de ed., blz. 415.

aan de activiteit van de godsdienstvervolgingen; en nu, met het steeds groeiende materialisme, wordt zelfs hun bestaan een geheim.[1]

Maar daaruit moet men niet concluderen dat zo'n mysterieuze broederschap slechts een verzinsel is, en zelfs geen *naam* heeft, al blijft ze tot op de huidige dag onbekend. Of haar afdelingen bij een Egyptische, hindoe- of Perzische naam worden genoemd, doet er niet toe. Personen die tot een van deze onderafdelingen van de broederschap behoren, hebben wel contact gehad met betrouwbare en bekende mensen, en ook met de schrijfster van dit boek, die enkele feiten over hen meedeelt met speciale toestemming van iemand *die het recht heeft die te geven*. In een pas verschenen zeer waardevol boek over geheime genootschappen, K.R.H. Mackenzie's *Royal Masonic Cyclopaedia*, zegt de geleerde schrijver, erelid van de Canongate Kilwinning Lodge no 2 (Schotland), en een vrijmetselaar aan wie men niet gemakkelijk ideeën kan opdringen, onder het hoofd 'Hermetische Broeders uit Egypte' het volgende:

> Een occulte broederschap, die sinds de oudheid is blijven bestaan, die een hiërarchie van functionarissen, geheime tekens en wachtwoorden en een bijzondere manier van onderricht in wetenschap, moraalfilosofie en religie heeft. . . . Indien we hen mogen geloven die in deze tijd beweren ertoe te behoren, dan maken *de steen der wijzen*, *het levenselixir*, *de kunst zich onzichtbaar te maken* en het vermogen om rechtstreeks in contact te treden met het leven aan gene zijde, deel uit van het erfgoed dat ze bezitten. De schrijver heeft slechts drie personen ontmoet die beweerden dat deze groep religieuze filosofen werkelijk bestaat, en lieten doorschemeren dat ze zelf lid ervan waren. Er was geen reden om

[1] Dit zijn waarheden die zich wel aan de geest van ernstige denkers moeten opdringen. Terwijl de ebionieten, nazarenen, haemerobaptisten, lampseërs, sabeeën en veel andere van de oudste sekten later aarzelden tussen de uiteenlopende leringen die ze afleidden uit de *esoterische* en verkeerd begrepen gelijkenissen van de nazareense leraar, die ze terecht als een profeet beschouwden, waren er figuren – en naar hun namen zouden we in de geschiedenis tevergeefs zoeken – die de geheime leringen van Jezus even zuiver en onvervalst bewaarden als ze ze hadden ontvangen. En toch waren zelfs alle bovengenoemde met elkaar botsende sekten veel orthodoxer in hun christendom, of beter gezegd christusisme, dan de kerken van Constantijn en Rome. Lord Amberley zegt: 'Het was een vreemd lot dat deze ongelukkigen [de ebionieten] trof, toen ze, overweldigd door de golf van heidendom die de kerk was binnengedrongen, als ketters werden veroordeeld. Toch is er geen bewijs te vinden dat ze ooit zijn afgeweken van de leringen van Jezus, of van de discipelen die hem tijdens zijn leven hadden gekend. Jezus zelf was besneden . . . eerbiedigde de tempel in Jeruzalem als 'een gebedshuis voor alle volkeren.' . . . Maar de stroom van de vooruitgang overspoelde de ebionieten, en liet hen gestrand achter op de kust' (Viscount Amberley, *An Analysis of Religious Belief*, 1876, deel 1, blz. 446).

> te twijfelen aan de oprechtheid van deze personen die elkaar niet schenen te kennen, en mensen waren met een bescheiden inkomen, die een onberispelijk leven leidden, strenge leefregels volgden en bijna ascetische gewoonten hadden. Het schenen allen mensen te zijn van 40 tot 45 jaar, en blijkbaar van grote geleerdheid . . . aan hun kennis van talen kon niet worden getwijfeld. . . . Ze bleven nooit lang in een land, maar vertrokken zonder de aandacht te trekken.[1]

(308)

Een andere onderafdeling van de broederschap is de sekte van de Pitri's in India. Hoewel haar naam bekend is, nu Jacolliot de aandacht van het publiek erop heeft gevestigd, is ze misschien nog geheimer dan de broederschap die Mackenzie de 'Hermetische Broeders' noemt. Wat Jacolliot erover te weten kwam was ontleend aan gedeelten van manuscripten die de brahmanen hem gaven, en die, naar we moeten aannemen, daarvoor hun redenen hebben gehad. Het *Agrushada Parikshai* geeft bepaalde bijzonderheden over het genootschap, zoals dit in vroegere dagen was, en verklaart, bij het verklaren van mystieke rituelen en magische bezweringen, helemaal niets, zodat de mystieke *L'om, L'Rhum, Sh'hrum* en *Sho'rhim Ramaya-Namaha* voor de verbijsterde schrijver een even groot raadsel blijven als ooit. We moeten hem echter recht doen door te zeggen dat hij dit volkomen erkent, en niet in nutteloze beschouwingen treedt.[2]

Laat iedereen die zich ervan wil overtuigen dat er nu een religie bestaat die eeuwenlang de schaamteloze nieuwsgierigheid van zendelingen en het volhardend onderzoek van de wetenschap heeft getart, het isolement doorbreken van de Syrische druzen, als hij dat kan. Hij zal zien dat ze meer dan 80.000 krijgers tellen, die verspreid over de vlakte ten oosten van Damascus tot de westkust leven. Ze streven niet naar het maken van bekeerlingen, vermijden grote bekendheid, en onderhouden – voor zover mogelijk – vriendschappelijke betrekkingen met zowel christenen als islamieten, eerbiedigen

---

[1] Wat Amerikaanse lezers misschien nog meer zal verwonderen, is het feit dat er nu in de Verenigde Staten een mystieke broederschap bestaat die beweert in nauw contact te staan met een van de oudste en machtigste oosterse broederschappen. Ze staat bekend als de Broederschap van Luxor, en haar trouwe leden hebben heel belangrijke wetenschappelijke geheimen onder hun hoede. Haar vertakkingen strekken zich ver uit door de grote Republiek van het Westen. Hoewel deze broederschap lang en hard aan het werk is geweest, wordt het geheim van haar bestaan zorgvuldig bewaakt. Mackenzie deelt mee dat ze 'een rozenkruisersgrondslag heeft, en veel leden telt' (*Royal Masonic Cyclopaedia*, blz. 461). Hierin vergist de schrijver zich echter; ze heeft geen rozenkruisersgrondslag. De naam Luxor is oorspronkelijk afgeleid van de oude stad Luksur in Beluchistan, die ligt tussen Bela en Kedgee, en ook haar naam aan de Egyptische stad gaf.

[2] Jacolliot, *Le spiritisme dans le monde*, blz. 78.

de religie van elke andere sekte of volk, maar zullen nooit hun eigen geheimen bekendmaken. Tevergeefs brandmerken de zendelingen hen als ongelovigen, afgodendienaren, rovers en dieven. Noch bedreigingen of omkoperij, noch enige andere overweging, zal een druus ertoe brengen zich te bekeren tot het dogmatische christendom. We hebben in 50 jaar tijd over twee van hen gehoord die dat wel hebben gedaan, en beiden eindigden hun levensweg in de gevangenis wegens dronkenschap en diefstal. Ze bleken 'echte druzen'[1] te zijn, zei een van hun leiders bij het bespreken van het (309)
onderwerp. Geen enkele keer is het voorgekomen dat een *ingewijde* druus christen werd. Wat de niet-ingewijden betreft, die mogen zelfs nooit de heilige geschriften zien, en geen van hen heeft ook maar enig idee waar deze worden bewaard. Er zijn in Syrië zendelingen die zich erop beroemen dat ze enkele exemplaren ervan in hun bezit hebben. De delen die de juiste tekst van deze heilige boeken zouden bevatten (zoals de vertaling door Pétis de la Croix, in 1701, van de werken die Nasr-Allah aan de koning van Frankrijk aanbood), zijn niets anders dan een compilatie van 'geheimen' die min of meer bekend zijn aan elke bewoner van de zuidelijke bergketens van de Libanon en de Anti-Libanus. Ze waren het werk van een afvallige derwisj, die wegens onbehoorlijk gedrag – namelijk het verduisteren van het geld van weduwen en wezen – uit de sekte Hanafi werd gestoten. Het *Exposé de la Religion des Druzes*, in twee delen, van Sylvestre de Sacy (1838) is een ander netwerk van hypothesen. In 1870 kon men een exemplaar van dit boek vinden op de vensterbank van een van hun voornaamste *Khalwehs*, of plaatsen voor religieuze bijeenkomsten. Op de nieuwsgierige vraag van een Engelse reiziger naar hun rituelen, opende de uqqal[2], een eerbiedwaardige oude man, die zowel Engels als Frans sprak, het werk van De Sacy, bood dit zijn gesprekspartner aan, en merkte met een welwillende glimlach op: 'Lees dit leerzame, op waarheid gebaseerde boek; ik zou u de geheimen van God en van onze gezegende Hamza niet beter of juister kunnen verklaren dan dat.' De reiziger begreep de hint.

In zijn *Royal Masonic Cyclopaedia* (blz. 165) zegt Mackenzie dat ze zich omstreeks de 10de eeuw in Libanon vestigden en

---

[1] Deze mensen accepteren de naam druzen niet, maar beschouwen die benaming als een belediging. Ze noemen zichzelf de 'leerlingen van Hamza', hun messias, die in de 10de eeuw tot hen kwam, uit het 'Land van het woord van God', en samen met zijn discipel Mokshatana Boha-eddin dit *woord* op schrift stelde, en toevertrouwde aan de zorg van enkele ingewijden, met de opdracht de grootste geheimhouding in acht te nemen. Gewoonlijk worden ze unitariërs genoemd.

[2] De uqqal (van het Arabische *aql* – verstand of wijsheid) zijn de ingewijden, of wijzen van deze sekte. Ze nemen in hun mysteriën dezelfde positie in als de hiërofanten vroeger in de Eleusinische en andere mysteriën.

> een vermenging schijnen te zijn van Koerden, Mardi-Arabieren en andere halfbeschaafde stammen. Hun religie is samengesteld uit jodendom, christendom en islam. Ze hebben een formele priesterorde, en *een soort hiërarchie*. . . . er is een bepaald stelsel van wachtwoorden en tekens. . . . Een proeftijd van twaalf maanden, waartoe beide geslachten worden toegelaten, gaat aan de inwijding vooraf.

We halen het bovenstaande alleen aan om te laten zien hoe weinig zelfs zulke betrouwbare mensen als Mackenzie in feite over deze mystici weten.

Mosheim, die evenveel, of we zouden eigenlijk moeten zeggen even weinig, weet als alle anderen, kan aanspraak maken op de verdienste dat hij eerlijk erkent dat 'hun religie hen eigen is, en in mysteries gehuld is'.[1] We kunnen beter zeggen, dat ze een mysterie is!

Dat hun religie sporen van de leer van de magiërs en het gnosticisme vertoont, spreekt vanzelf, want de hele ophitische esoterische filosofie ligt eraan ten grondslag. Maar het karakteristieke dogma van de druzen is de
(310) volstrekte eenheid van God. Hij is de essentie van het leven, en kan, hoewel hij onbegrijpelijk en onzichtbaar is, worden gekend, omdat hij zich *af en toe in menselijke gedaante manifesteert*.[2] Evenals de hindoes zijn ze van mening dat hij meer dan eens op aarde is geïncarneerd. Hamza was de *voorloper* en niet de erfgenaam van Hakim, de laatste manifestatie (de 10de avatāra)[3] die nog moet komen. Hamza was de verpersoonlijking van de 'universele wijsheid'. Boha-eddin noemt hem in zijn geschriften messias. Het volledige aantal van zijn leerlingen, of van hen die in verschillende tijdperken van de wereld aan de mensheid wijsheid hebben verkondigd, die ze onveranderlijk na verloop van tijd heeft vergeten en verworpen, is 164 (het kabbalistische *s d k*). Daarom is het aantal van hun stadia of graden van bevordering na de inwijding vijf; de eerste drie graden worden getypeerd door de 'drie voeten van de kandelaar van het binnenste heiligdom, die het licht van de *vijf* elementen bevat'; de laatste twee graden, de belangrijkste en meest ontzagwekkende in hun plechtige grootsheid, behoren tot de hoogste orden; en alle vijf graden stellen symbolisch de genoemde vijf mystieke elementen voor. De 'drie voeten zijn de heilige *toewijding*, de *opening* en de *schim*', zegt een van hun boeken over de innerlijke en uiterlijke ziel van de mens, en zijn lichaam, een schim, een voorbijgaande schaduw. Het lichaam, of de stof, wordt ook de 'rivaal' genoemd, want 'hij

---

[1] *Institutes of Ecclesiastical History*, cent. 16, deel 3, hfst 2, §19.

[2] Dit is de leer van de gnostici, die christos beschouwden als de individuele onsterfelijke geest in de mens.

[3] De tien messiassen, of avatāra's, doen weer denken aan de 5 boeddhistische en 10 brahmaanse avatāra's van Boeddha en Krishṇa.

is de dienaar van de zonde, omdat de duivel steeds tweedracht zaait tussen het hemelse verstand [de geest] en de ziel, die hij onophoudelijk verleidt'. Hun denkbeelden over transmigratie zijn pythagorisch en kabbalistisch. De geest, of al-Tamīmī (de goddelijke ziel), was in Elia en Johannes de Doper, en de ziel van Jezus was die van Hamza, d.w.z. van dezelfde graad van zuiverheid en heiligheid. Tot hun opstanding – ze verstaan daaronder de dag waarop de spirituele lichamen van de mensen in Gods eigen essentie en wezen (het nirvāṇa van de hindoes) zullen worden opgenomen – zullen de zielen van de mensen hun astrale vorm behouden, behalve de weinige uitverkorenen die vanaf het moment dat ze zich van hun lichaam scheiden, als zuivere geesten beginnen te bestaan. Ze verdelen het leven van de mens in ziel, lichaam, en verstand of denkvermogen. Dit laatste maakt aan de ziel de goddelijke vonk van zijn Hamza (christos) kenbaar, en brengt het contact daarmee tot stand.

Ze hebben zeven grote geboden, die gelijkelijk aan alle niet-ingewijden worden meegedeeld, en toch zijn zelfs deze bekende geloofsartikelen in de verhalen die door buitenstaanders zijn geschreven zo door elkaar gehaald dat ze, in een van de beste encyclopedieën van Amerika (die van Appleton) zijn verdraaid op een manier zoals in de vergelijkende tabel hieronder is te zien, waar de juiste en onjuiste versie naast elkaar staan:

JUISTE VERSIE VAN DE GEBODEN ZOALS DIE DOOR DE LERAREN MONDELING ZIJN MEEGEDEELD[1]	VERDRAAIDE VERSIE ZOALS MEEGEDEELD DOOR DE CHRISTELIJKE ZENDELINGEN EN GEGEVEN IN ZOGENAAMDE UITEENZETTINGEN[2]	(311)
1. *De eenheid van God*, of het oneindige één-zijn van de godheid.	1. (2) ''Waarheid in woorden', wat in de praktijk betekent *alleen waarheid voor de religie en de ingewijden; het is geoorloofd onwaar te handelen en onwaarheid te spreken tegenover mensen van een ander geloof*.'[3]	

[1] Zie een brief van een 'ingewijde', hierna.

[2] De eerste cijfers in deze kolom zijn die zoals ze worden gegeven in het artikel over de druzen in Appletons *New American Cyclopaedia*, deel 6, blz. 631. De cijfers tussen haakjes geven de volgorde aan waarin de geboden zouden staan als ze juist waren meegedeeld.

[3] Deze verderfelijke leer behoort tot de oude taktiek van de katholieke kerk, maar is wat de druzen betreft beslist onwaar. Ze beweren dat het goed en geoorloofd is *de waarheid* over hun eigen leringen *voor zich te houden*, omdat niemand buiten hun eigen sekte het recht heeft om zich met hun religie te bemoeien. De *uqqals* moedi-

2. *De essentiële voortreffelijkheid van de waarheid*.	2. (7) 'Wederzijdse hulp, waakzaamheid en bescherming.'
3. Verdraagzaamheid; het recht gegeven aan alle mannen en vrouwen om vrijelijk hun mening uit te spreken over religieuze onderwerpen, en deze laatste ondergeschikt te maken aan de rede.	3. (?) 'Het verwerpen van alle andere religies.'[1]
4. Eerbied voor alle mannen en vrouwen overeenkomstig hun karakter en gedrag.	4. (?) 'Zich afzonderen van ongelovigen van elke soort, niet uiterlijk, maar alleen in het hart.'[2]
5. Volkomen onderwerping aan Gods geboden.	5. (1) 'Gods eeuwige eenheid erkennen.'
6. Kuisheid van lichaam, denken en ziel.	6. (5) 'Tevreden zijn over Gods daden.'
7. Wederzijdse hulp onder alle omstandigheden.	7. (5) 'Onderworpen zijn aan Gods wil.'

Zoals men ziet, blijkt uit bovenstaande uiteenzetting alleen de grote onwetendheid, of misschien kwaadwilligheid, van schrijvers die, zoals Silvestre de Sacy, op zich nemen om de wereld in te lichten over zaken waarvan ze niets weten.

'Kuisheid, eerlijkheid, zachtmoedigheid en barmhartigheid' zijn dus de vier theologische deugden van alle druzen, naast nog verschillende andere die van de ingewijden worden verlangd; 'moord, diefstal, wreedheid, hebzucht en laster' zijn de vijf zonden, waaraan in de heilige schrijftabletten nog verschillende zonden worden toegevoegd, maar die we hier niet zul-
(312) len noemen. De ethiek van de druzen is streng en onwrikbaar. Niets kan een van deze unitariërs van de Libanon verleiden af te wijken van wat men hem heeft geleerd als zijn plicht te beschouwen. *Omdat hun rituelen aan buitenstaanders onbekend zijn*, hebben hun zogenaamde geschiedschrijvers tot nu toe ontkend dat ze deze hadden. Hun 'donderdagsbijeenkomsten' staan voor iedereen open, maar geen indringer heeft ooit deelgenomen aan de inwijdingsrituelen die af en toe vrijdags in het grootste geheim plaatsvinden. Vrouwen worden daarbij toegelaten, evenals

---

gen nooit opzettelijke onwaarheid in enige vorm aan, al hebben de leken zich menigmaal ontdaan van de spionnen die door de christenen werden gezonden om hun geheimen te ontdekken, door hen met namaak-inwijdingen om de tuin te leiden. (Zie de brief van prof. Rawson aan de schrijfster op blz. 368.)

[1] Dit gebod komt in de leringen uit de Libanon niet voor.

[2] Zo'n gebod bestaat niet, maar men is onderling overeengekomen om het in praktijk te brengen, evenals in de tijd van de vervolging van de gnostici.

mannen, en ze spelen bij de inwijding van mannen een belangrijke rol. De beproeving is lang en streng, tenzij er om buitengewone redenen een uitzondering wordt gemaakt. Eens in de zoveel tijd vindt er een plechtige ceremonie plaats, gedurende welke de ouderlingen en de ingewijden van de hoogste twee graden op een pelgrimstocht van verschillende dagen eropuit trekken naar een bepaalde plaats in de bergen. Ze komen bijeen binnen de veilige muren van een klooster dat zou zijn opgericht kort na het begin van de christelijke jaartelling. Vanbuiten ziet men slechts oude ruïnes van een eens groots gebouw dat, volgens de legende, tijdens de godsdienstvervolgingen door sommige gnostische sekten voor hun eredienst werd gebruikt. De ruïnes boven de grond vormen echter slechts een geschikte sluier, omdat de onderaardse kapel, zalen en cellen een oppervlakte beslaan die veel groter is dan het gebouw erboven, terwijl de rijkdom aan versiering, de schoonheid van de oude beeldhouwwerken en het gouden en zilveren vaatwerk in deze gewijde plaats van samenkomst, in de woorden van een ingewijde, op 'een hemelse droom' lijken. Zoals de lamakloosters in Mongolië en Tibet bij grote gebeurtenissen door de heilige schaduw van de 'Heer Boeddha worden bezocht', evenzo verschijnt hier tijdens de ceremonie de schitterende etherische gedaante van Hamza, de gezegende, die de gelovigen onderwijst. De wonderbaarlijkste verschijnselen – die men magisch zou noemen – vinden plaats tijdens de verschillende nachten dat de samenkomst duurt; en een van de grootste mysteriën – een getrouwe kopie van het verleden – vindt in de bescheiden schoot van onze moeder aarde plaats; geen echo, niet het zwakste geluid, geen glimpje licht verraadt naar buiten toe het grootse geheim van de ingewijden.

Hamza was, evenals Jezus, een sterfelijk mens, en toch zijn 'Hamza' en 'Christos' synonieme termen, voor zover het hun innerlijke, verborgen betekenis betreft. Beide zijn symbolen van de *nous*, de goddelijke, hogere ziel van de mens – zijn geest. De door de druzen onderwezen leer over dit specifieke vraagstuk van de dualiteit van de spirituele mens, die bestaat uit een sterfelijke en een onsterfelijke ziel, is identiek aan die van de gnostici, de oudere Griekse filosofen en andere ingewijden.

Buiten het Oosten hebben we slechts één ingewijde ontmoet die, om redenen die hij zelf het beste kent, geen geheim maakt van zijn inwijding in de Broederschap van de Libanon. Het is de geleerde reiziger en kunstenaar, prof. A.L. Rawson uit New York. Deze heeft enkele jaren in het Oosten doorgebracht, vier keer Palestina bezocht, en is in Mekka geweest. Men kan gerust zeggen dat hij een onschatbare hoeveelheid feiten kent (313)
over het begin van de christelijke kerk, die slechts konden worden verzameld door iemand die vrij toegang had gekregen tot bewaarplaatsen die

voor de gewone reiziger gesloten waren. Prof. Rawson maakte, met de echte toewijding van een wetenschapper, aantekeningen van elke belangrijke ontdekking die hij in de bibliotheken van Palestina deed, en van elk kostbaar feit dat hem mondeling werd meegedeeld door de mystici die hij ontmoette; en op een dag zullen deze aantekeningen worden gepubliceerd. Hij was zo vriendelijk ons het volgende bericht te sturen, dat, zoals de lezer zal zien, volkomen bevestigt wat hierboven uit onze eigen ervaring is meegedeeld over deze vreemde broederschap waarvan de leden ten onrechte druzen worden genoemd:

New York, 34 Bond Str., 6 juni 1877

. . . Vanochtend ontving ik uw brief waarin u mij vraagt u verslag te doen van mijn inwijding in een geheime orde bij het volk dat gewoonlijk bekendstaat als de druzen van de berg Libanon. Zoals u weet, heb ik mezelf destijds verplicht om het grootste deel van de 'mysteriën' met de belangrijkste delen van de 'instructies' in mijn geheugen verborgen te houden, zodat wat er voor het publiek overblijft misschien helemaal geen waarde heeft. De informatie die ik gerechtigd ben u te geven, wil ik u echter graag meedelen, en u kunt die gebruiken waar dat u van pas komt.

De proeftijd werd in mijn geval *door een bijzondere ontheffing* op één maand gesteld, waarin ik door een priester werd 'geschaduwd', die voor mij een kok, gids, tolk en bediende was, opdat hij zou kunnen getuigen dat ik mij strikt had gehouden aan de regels voor dieet, rituele wassingen en andere zaken. Hij was ook mijn leermeester in de tekst van het rituaal, die we van tijd tot tijd als oefening in dialoogvorm of in zang, al naar het geval, opzegden. Wanneer we op een donderdag toevallig in de buurt van een druzendorp waren, woonden we de 'openbare' bijeenkomsten bij, waar mannen en vrouwen samenkwamen om onderricht te ontvangen en een eredienst te houden, en hun religieuze praktijken te delen met de wereld in het algemeen. Ik ben vóór mijn inwijding nooit op een 'besloten' bijeenkomst op vrijdag geweest, en ik denk dat niemand anders, man of vrouw, daar ooit is geweest, tenzij er met een priester werd samengespannen, en dat is niet waarschijnlijk, want een ontrouwe priester riskeert zijn leven. De grappenmakers onder hen houden soms een al te nieuwsgierige 'Frans' door een namaak-inwijding voor de gek, vooral indien men van zo iemand vermoedt dat hij banden heeft met de missionarissen in Beiroet of elders.

De ingewijden bestaan zowel uit vrouwen als mannen, en de ceremoniën zijn van zo'n bijzondere aard dat beide geslachten nodig zijn voor het rituaal en het 'werk'. Het 'meubilair' van het 'gebedshuis' en van de 'visioenenkamer' is eenvoudig, en bestaat, tenzij iemand nog iets anders nodig heeft, misschien alleen uit een stuk tapijt. In de 'grijze zaal' (de plaats wordt nooit genoemd, ligt onder de grond en is *niet ver*

van Beit-ed-Dine) bevinden zich enkele rijke versieringen en kostbare antieke meubelstukken, het werk van Arabische zilversmeden van 5 of 6 eeuwen geleden, met inscripties en jaartallen erop. Op de dag van de inwijding moet men voortdurend vasten van zonsopgang tot zonsondergang in de winter, of tot zes uur in de zomer, en de ceremonie bestaat van begin tot einde uit een reeks beproevingen en verleidingen die bedoeld zijn om de volharding van de kandidaat onder fysieke en mentale druk op de proef te stellen. Op een enkele jonge man of jonge vrouw na, slaagt de neofiet er zelden in om alle 'prijzen te winnen', *omdat de natuur zich soms* ondanks de krachtigste wil *doet gelden*, en men enkele beproevingen niet kan doorstaan. In zo'n geval wordt de proeftijd een jaar verlengd, waarna men het opnieuw probeert.

Tot de beproevingen van zelfbeheersing van de neofiet behoren de volgende: Stukken gekookt vlees van de beste kwaliteit, geurige soep, (314)
pilau, en andere smakelijke schotels, met sorbet, koffie, wijn en water, worden, als het ware toevallig, in zijn buurt neergezet, en hij wordt een tijd lang met die verlokkende dingen alleen gelaten. Voor een hongerige uitgeputte ziel is dit een zware beproeving. Maar een nog moeilijker beproeving is het wanneer de zeven priesteressen weggaan, op één na, de jongste en knapste, en de deur wordt dichtgedaan en vanbuiten wordt gesloten, nadat men de kandidaat heeft meegedeeld dat hij een half uur lang aan zijn 'overdenkingen' zal worden overgelaten. Omdat hij vermoeid is door de langdurige ceremonie, zwak van de honger, en uitgedroogd, terwijl er een aangename reactie ontstaat na de geweldige inspanning om zijn dierlijke aard in bedwang te houden, is dit ogenblik van afzondering en verleiding vol gevaar. De mooie jonge Vestaalse maagd nadert hem bedeesd, en verzoekt hem op zachte toon, met blikken die een dubbele magnetische verlokking aan haar woorden geven, 'haar te zegenen'. Wee hem indien hij dat doet! Honderd ogen zien hem vanuit geheime kijkgaten, en alleen de onwetende neofiet schijnt het toe dat hij daar in verborgenheid een goede gelegenheid heeft.

Het stelsel bevat geen ketterij, afgoderij of andere werkelijk slechte dingen. Ze bezitten de overblijfselen van wat eens een grootse vorm van natuurverering was die onder een despotisch bewind is ingekrompen tot een geheime orde, verborgen voor het daglicht, en slechts wordt bekendgemaakt in de rokerige gloed van enkele brandende lampen in een vochtige grot of kapel onder de grond. De belangrijkste beginselen van hun religieuze leringen liggen besloten in zeven 'tafelen', die in algemene termen geformuleerd, de volgende zijn:

1. De éénheid van God, of het oneindige één-zijn van de godheid.
2. De essentiële voortreffelijkheid van de waarheid.
3. De wet van de verdraagzaamheid tegenover de meningen van alle mannen en vrouwen.

4. Eerbied voor alle mannen en vrouwen overeenkomstig hun karakter en gedrag.

5. Volkomen onderwerping aan Gods geboden wat het lot van de mens betreft.

6. Kuisheid van lichaam, denken en ziel.

7. Wederzijdse hulp onder alle omstandigheden.

Deze beginselen zijn niet gedrukt of geschreven. Een ander stel is gedrukt of geschreven om hen die niet alert zijn te misleiden, maar daarmee hebben we niets te maken.

De belangrijkste gevolgen van de inwijding schenen een soort mentale illusie of wakend slapen te zijn, waarin de neofiet beelden van mensen zag of dacht te zien, van wie men wist dat ze afwezig waren en die zich in sommige gevallen zelfs op duizenden kilometers afstand bevonden. Ik dacht (of misschien was het het werk van mijn geest) vrienden en familieleden te zien van wie ik wist dat ze op dat moment in de staat New York waren, terwijl ik toen in de Libanon was. Ik kan niet zeggen hoe deze gevolgen werden teweeggebracht. Ze verschenen in een donkere kamer terwijl de 'gids' sprak en het 'gezelschap' in de aangrenzende 'kamer' zong, en tegen het einde van de dag, toen ik uitgeput was door het vasten, het lopen, het spreken, het zingen, het gewaden aan- en uittrekken, het zien van een groot aantal mensen in allerlei toestanden van gekleed en ontkleed zijn, en met grote mentale inspanning weerstand bood aan fysieke gevoelens die voortkomen uit de begeerten wanneer die de wil overweldigen, en terwijl ik nauwgezet aandacht besteedde aan de voorbijgaande taferelen, in de hoop dat ik ze me zou herinneren – zodat ik misschien niet in staat was om nieuwe, verrassende verschijnselen te beoordelen, en in het bijzonder niet die schijnbaar magische verschijningen die altijd mijn argwaan en wantrouwen hebben gewekt. Ik ken de verschillende manieren waarop de toverlantaarn en andere toestellen kunnen worden gebruikt, en lette erop om de kamer waarin de 'visioenen' aan mij verschenen, diezelfde avond, en de volgende dag en verschillende keren later, te onderzoeken, en wist dat in dit geval, afgezien van de stem van 'de gids en leraar', geen gebruik werd gemaakt van mechanieken of andere hulpmiddelen. Later werden bij verschillende gelegenheden, toen ik op grote afstand van de 'kamer' was, dezelfde of soortgelijke visioenen teweeggebracht, bijvoorbeeld in Hornsteins Hotel in Jeruzalem. Een schoondochter van een bekende joodse koopman in Jeruzalem is een ingewijde 'zuster', en kan de visioenen bijna naar willekeur teweegbrengen bij iedereen die gedurende
(315) enkele weken – langer of korter afhankelijk van iemands grovere of meer verfijnde aard – strikt volgens de regels van de orde leeft.

Ik kan gerust zeggen dat de inwijding zo bijzonder is dat ze niet als instructie zou kunnen worden beschreven voor iemand die zich niet een

weg door die 'kamer' had gebaand. Het zou dus zelfs nog onmogelijker zijn een uiteenzetting ervan te geven dan van die van de vrijmetselaars. De werkelijke geheimen worden uitgebeeld, en niet uitgesproken, en er zijn verschillende ingewijden nodig om bij dat werk te helpen.

Ik hoef niet te zeggen dat sommige opvattingen van dat volk bepaalde leringen van de oude Grieken schijnen voort te zetten – bijvoorbeeld het denkbeeld dat een mens twee zielen heeft, en nog vele andere – want u bent waarschijnlijk daarmee vertrouwd gemaakt tijdens uw doorgang door de 'bovenste' en de 'onderste kamer'. Indien ik me vergis als ik u voor een 'ingewijde' houd, vergeef het me dan alstublieft. Ik weet dat de beste vrienden dat 'heilige geheim' vaak voor elkaar verbergen, en zelfs man en vrouw kunnen 20 jaar samenleven en toch geen van beide iets weten van de inwijding van de ander, wat in één familie, zoals men mij in Dayr-el-Kamar meedeelde, daar het geval was. U heeft ongetwijfeld goede redenen om terughoudend te zijn.

Hoogachtend,
A.L. Rawson

Vóór we van dit onderwerp afstappen, kunnen we hieraan nog toevoegen dat als een vreemdeling vraagt om tot een 'donderdags'-bijeenkomst te worden toegelaten, hem de toegang nooit zal worden geweigerd. Alleen zal de *uqqal*, wanneer hij christen is, een *Bijbel* openen en daaruit voorlezen; en als hij islamiet is, zal hij enkele hoofdstukken uit de *Koran* horen, en daarmee is de ceremonie afgelopen. Ze zullen wachten tot hij weg is, de deuren van het gebouw waar ze samenkomen goed sluiten, en dan hun aandacht richten op hun eigen rituelen en boeken, waarvoor ze zich naar hun onderaardse heiligdommen zullen begeven.[1] Kolonel Churchill, een van de weinige eerlijke en strikt onpartijdige schrijvers, zegt:

De druzen zijn een nog eigenaardiger volk dan de joden. Ze trouwen onder elkaar; ze worden zelden of nooit bekeerd; ze houden hardnekkig vast aan hun overleveringen, en verijdelen alle pogingen om achter hun dierbare geheimen te komen. . . . De slechte naam van die kalief die volgens hen hun stichter is, wordt redelijk gecompenseerd door het zuivere leven van velen die ze als heiligen vereren, en door de heldenmoed van hun feodale leiders.

En toch kan men over de druzen zeggen dat ze een van de minst esoterische geheime genootschappen zijn. Er zijn andere veel machtiger en geleerder, waarvan het bestaan in Europa zelfs niet wordt vermoed. Er bestaan veel afdelingen die behoren tot de grote 'moederloge' en, vermengd met bepaalde gemeenschappen, geheime sekten binnen andere

[1] Vgl. Kol. C.H. Churchill, *Mount Lebanon*, deel 2, Londen 1853, blz. 255-6.

sekten kunnen worden genoemd. Een van deze staat algemeen bekend als de sekte van het *Laṅghana-śāstra*. Ze telt enkele duizenden adepten die in India in het zuiden van de Dekkan verspreid in kleine groepjes leven. In het volksbijgeloof is men bang voor deze sekte, die bekendstaat om haar praktijken op het gebied van magie en tovenarij. De brahmanen beschuldigen haar leden van atheïsme en heiligschennis, want geen van hen wil het
(316) gezag van de *Veda's* of van *Manu* erkennen, behalve voor zover deze overeenstemmen met de versies die zij ervan bezitten, en waarvan ze beweren dat dit de enige oorspronkelijke teksten zijn; de volgelingen van het *Laṅghana-śāstra* hebben geen tempels of priesters, maar elk lid van de gemeenschap moet tweemaal per maand drie dagen lang van huis wegblijven. Geruchten onder het volk, afkomstig van hun vrouwen, schrijven zo'n afwezigheid toe aan pelgrimstochten naar de plaatsen waar ze elke 14 dagen bijeenkomen. Op enkele afgelegen plaatsen in de bergen, die aan andere sekten onbekend zijn en voor hen ontoegankelijk zijn, aan het gezicht onttrokken tussen de weelderige Indiase plantengroei, hebben ze hun huizen die eruitzien als kleine forten, omringd als ze zijn door hoge dikke muren. Deze zijn op hun beurt omringd door de heilige bomen, *aśvattha* genoemd, en in het Tamil *araśa-maram*. Dit zijn de 'heilige wouden', het oorspronkelijke voorbeeld voor die van Egypte en Griekenland, waarvan de ingewijden ook hun tempels bouwden in zulke 'wouden' die voor niet-ingewijden ontoegankelijk waren.[1]

Men zal met belangstelling vernemen wat John Yarker jr. te zeggen heeft over enkele moderne geheime genootschappen onder de oosterlingen. 'De grootste overeenkomst met de brahmaanse mysteriën vindt men waarschijnlijk in de zeer oude '*paden*' van de derwisjen, die gewoonlijk door twaalf functionarissen worden bestuurd, terwijl het oudste 'hof' op grond van zijn ouderdom het toezicht heeft over de andere. Hier wordt het hoofd van het 'hof' '*sjeik*' genoemd, die zijn helpers, 'kaliefen', of opvolgers heeft, *waarvan er vele kunnen zijn* (evenals bijvoorbeeld van de graad van meester vrijmetselaar). De orde is verdeeld in minstens vier kolommen, zuilen of graden. De eerste stap is die van de 'menselijkheid', waarbij men aandacht moet schenken aan de geschreven wet, en 'vernietiging in de sjeik'. De tweede is die van het 'pad' waarin de '*murid*', of leerling, spirituele vermogens, en 'zelfvernietiging' in de 'edelman' of stichter van het 'pad' bereikt. Het derde stadium wordt 'kennis' genoemd; men neemt aan dat de '*murid*' daarin inspiratie krijgt, wat 'vernietiging in de profeet' wordt

[1] Alle tempels in India zijn omringd door zulke gordels van heilige bomen. En evenals bij de kumbum van Kansu (Mongolië) heeft niemand anders dan een ingewijde het recht deze te naderen.

genoemd. Het vierde stadium voert hem zelfs tot God, wanneer hij een deel van de godheid wordt, en hem ziet in alle dingen. De eerste en tweede stadia zijn tegenwoordig onderverdeeld in 'onkreukbaarheid', 'deugd', 'matigheid', 'welwillendheid'. Daarna verleent de sjeik hem de graad van 'kalief', of ere-meester, want in hun mystieke taal 'moet de mens sterven voordat de heilige kan worden geboren'. Men zal begrijpen dat dit soort mystiek van toepassing is op Christus als stichter van een 'pad'.

Aan deze mededeling voegt de schrijver het volgende over de Bektashi-derwisjen toe, die 'vaak de janizaren inwijdden. Ze dragen *een kleine marmeren met bloed bevlekte kubus*. Hun ceremonieel is als volgt: Voor de inwijding is een proeftijd voorgeschreven van een jaar, waarin valse geheimen aan de kandidaat worden meegedeeld om hem op de proef (317) te stellen. Hij heeft twee peetvaders, *en wordt ontdaan van alle metalen en zelfs van alle kleding.* Uit de wol van een schaap wordt een koord voor zijn nek en een gordel voor zijn heupen gemaakt. Hij wordt naar het midden van een vierkante kamer gevoerd, als slaaf aangeboden, en men laat hem zitten op een grote steen met twaalf uitschulpingen. Zijn armen worden kruislings op zijn borst geplaatst, zijn lichaam naar voren gebogen, zijn rechtertenen op zijn linkervoet geplaatst. Na verschillende gebeden wordt hij op een bepaalde manier neergezet, met zijn hand op eigenaardige wijze in die van de sjeik, die een vers opzegt uit de *Koran* (48:10): 'Zij die u hun hand geven en u een eed zweren, zweren die tot God; de hand van God wordt in hun hand geplaatst; wie die eed breekt, zal dit doen tot zijn nadeel, en aan ieder die trouw blijft, zal God een schitterende beloning geven.' Hun teken is het plaatsen van de hand onder de kin, misschien ter herinnering aan hun gelofte. Alle gebruiken de dubbele driehoeken. De brahmanen tekenen hun drie-eenheid in de hoeken, en ze hebben ook het maçonnieke teken van groot verdriet, zoals het in Frankrijk wordt gebruikt.'[1]

Vanaf het moment waarop de eerste mysticus de manier ontdekte om contact te onderhouden tussen deze wereld en de werelden van de onzichtbare menigte, tussen de sferen van stof en die van zuivere geest, kwam hij tot de conclusie dat het prijsgeven van deze mysterieuze wetenschap aan ontheiliging door de massa, betekende haar te verliezen. Misbruik ervan zou de mensheid naar een snelle vernietiging kunnen leiden; het zou gelijkstaan met ontplofbare batterijen om een groep kinderen heen te plaatsen, en hun lucifers te geven. De eerste door eigen inspanning adept geworden mens wijdde slechts enkele uitverkorenen in, en zweeg tegen-

[1] *Notes on the Scientific and Religious Mysteries of Antiquity*, New York, 1878, blz. 7-8.

over de grote menigte. Hij erkende zijn God, en voelde het grote wezen
(318) binnenin zichzelf. Zodra de mens de 'ātman', het zelf[1], de machtige heer en beschermer, kende als het 'ik ben', het '*ego sum*', het '*asmi*', toonde deze zijn volledige macht aan hem die de '*stille, zachte stem*' kon herkennen. Vanaf de tijd dat de eerste vedische dichter de oermens beschreef, tot aan de huidige tijd toe, is er geen filosoof geweest, die naam waardig, die niet deze grootse mysterieuze waarheid in het stille heiligdom van zijn hart heeft gedragen. Indien hij was ingewijd, dan had hij haar als een heilige wetenschap geleerd; was dit niet het geval, dan was hij, evenals Socrates die steeds weer tot zichzelf evenals tot zijn medemensen het edele bevel 'mens, ken uzelf' herhaalde, erin geslaagd de god binnenin zichzelf te herkennen. 'Jullie zijn goden', zegt de koning-psalmdichter ons, en Jezus herinnert de schriftgeleerden eraan dat de uitdrukking 'jullie zijn goden', gericht was tot andere sterfelijke mensen, en eist voor zichzelf datzelfde

[1] Dit 'zelf' dat de Griekse filosofen *augoeides*, de 'schitterende', noemden, wordt indrukwekkend en prachtig beschreven in Max Müllers lezing over de *Veda*. Hij toont aan dat de *Veda* het eerste boek van de Indo-Europese volkeren is, en voegt eraan toe dat 'we daarin een tijdperk van het verstandelijke leven van de mens vinden dat in geen ander deel van de wereld zijn gelijke heeft. In de hymnen van de *Veda* zien we de mens aan zichzelf overgelaten om het raadsel van deze wereld op te lossen. . . . Hij roept de goden rondom hem aan, prijst hen, aanbidt hen. Maar die dichter van de oudheid schijnt toch ondanks al deze goden rondom hem, onder hem en boven hem, in zichzelf weinig rust te hebben. Daar ook, in zijn eigen borst, heeft hij een kracht ontdekt die nooit zwijgt wanneer hij bidt, nooit afwezig is wanneer hij bang is en beeft. Ze schijnt zijn gebeden te inspireren, en toch naar hem te luisteren; ze schijnt in hem te leven, en toch hem en alles om hem heen in stand te houden. De enige naam die hij voor deze mysterieuze kracht kan vinden, is 'brahman'; want *brahman* betekende oorspronkelijk kracht, wil, wens en de stuwende kracht van het scheppen. Maar ook dit onpersoonlijke *brahman* ontwikkelt zich, zodra er een naam aan wordt gegeven, tot iets vreemds en goddelijks. Ten slotte wordt het een van vele goden, een van de grote triade, die tot op de dag van vandaag wordt aanbeden. En nog steeds heeft het denken in hem geen werkelijke naam; die kracht, die niets anders is dan zijzelf, die de goden en de hemelen en alle levende wezens in stand houdt, zweeft voor zijn geest als denkbeeld, maar is nog niet onder woorden gebracht. Ten slotte noemt hij haar 'ātman', want *ātman*, oorspronkelijk adem of geest, gaat het zelf betekenen, en alleen het zelf; het *zelf*, goddelijk of menselijk; het zelf, scheppend of lijdend; het zelf, één of alle; maar altijd het zelf, onafhankelijk en vrij. 'Wie heeft de eerstgeborene gezien', zegt de dichter, 'toen hij, die geen beenderen (d.w.z. vorm) had, hem voortbracht die ze wel had? Waar was het leven, het bloed, het zelf van de wereld? Wie ging dit vragen aan iemand die het wist?' (*Rig-Veda* 1:164:4). Toen dit denkbeeld van een goddelijk zelf eenmaal was uitgedrukt, moest al het andere zijn oppermacht erkennen. 'Het *zelf* is de Heer van alle dingen, het zelf is de koning van alle dingen. Zoals alle spaken van een wiel ingesloten liggen tussen de naaf en de velg, zo liggen alle dingen besloten in het zelf; alle zelven liggen besloten in dit zelf'(*Brihadāraṇyaka*

voorrecht op, zonder dat er sprake is van enige godslastering.[1] En als een getrouwe echo voegt Paulus, terwijl hij beweert dat we allen 'de tempel van de levende God'[2] zijn, voorzichtig eraan toe dat al deze dingen uiteindelijk alleen voor de 'wijzen' zijn, en dat het 'niet geoorloofd' is erover te spreken.

Daarom moeten we instemmen met wat ons hier in herinnering wordt gebracht, en eenvoudig opmerken dat we overal hetzelfde denkbeeld ontdekken, zelfs in de verminkte, ruwe taal van de *Codex Nazaraeus*. Snel en helder als een onderstroom, gaat deze gedachte voort zonder zijn kristalheldere zuiverheid te vermengen met de modderige, zware golven van het dogmatisme. We vinden haar terug in zowel de *Codex* als de *Veda's*, in zowel de *Avesta* als de *Abhidharma*, en in Kapila's *Sānkhya Sūtra's* niet minder dan in het vierde Evangelie. We kunnen het 'koninkrijk van de hemel' niet bereiken, tenzij we ons onverbrekelijk verenigen met onze *rex lucis*, de Heer van luister en licht, onze onsterfelijke god. We moeten eerst de onsterfelijkheid veroveren en 'het koninkrijk van de hemel met geweld nemen' dat was opgeofferd aan ons stoffelijke zelf. 'De eerste mens is van de aarde, stoffelijk; *de tweede* mens is *hemels*. . . . Zie, ik deel u een mysterie mee', zegt Paulus (*1 Corinthiërs* 15:47, 51). In de religie van Śākyamuni, die door geleerde commentatoren de laatste tijd met zoveel genoegen voor zuiver *nihilistisch* wordt afgeschilderd, is de leer van de onsterfelijkheid heel duidelijk omschreven, ondanks de Europese, of beter gezegd christelijke, denkbeelden over nirvāṇa. In de heilige jain-boeken van Patna, wordt de stervende Gautama Boeddha als volgt toegesproken: 'Rijs uit dit (319)
versleten lichaam waarin u gezonden bent, op naar *Nirvi* (nirvāṇa). Stijg op naar *uw vroegere woonplaats*, o gezegende avatāra!' Dit lijkt ons precies het tegenovergestelde van nihilisme. Indien Gautama wordt verzocht weer op te stijgen naar zijn 'vroegere woonplaats', en deze woonplaats nirvāṇa is, dan is het onbetwistbaar dat de boeddhistische filosofie *geen* uiteindelijke vernietiging leert. Zoals Jezus na zijn dood aan zijn discipelen zou zijn verschenen, evenzo gelooft men tot op de dag van vandaag dat Gautama vanuit nirvāṇa zal neerdalen. En wanneer hij daar een bestaan heeft, dan kan die toestand niet synoniem zijn met *vernietiging*.

Evenals alle andere grote hervormers had Gautama een leer voor zijn 'uitverkorenen' en een andere voor de grote menigte daarbuiten, maar het

---

Upanishad, 4:5:15, ed. Roer, blz. 487). 'Brahman zelf is niets anders dan het zelf.' (*Op.cit*., blz. 478; *Chhāndogya Upanishad*, 8:3:3-4)' (*Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 69-70).

[1] *Johannes* 10:34-5.

[2] *2 Corinthiërs* 6:16.

hoofddoel van zijn hervorming was om iedereen, voor zover het toegestaan en verstandig was, zonder onderscheid van kaste of rijkdom in te wijden in de grote waarheden die de zelfzuchtige klasse van de brahmanen tot nu toe zo geheim had gehouden. Gautama Boeddha was de eerste in de wereldgeschiedenis die werd bewogen door dat edelmoedige gevoel dat de hele mensheid in één omhelzing wil sluiten, en de 'armen', de 'lammen' en de 'blinden' aan de feestmaaltijd van de koning uitnodigt, waarvan hij diegenen uitsloot die tot nu toe in hoogmoedige afzondering alleen hadden gezeten. Hij was het die dapper als eerste de deur van het heiligdom opende voor de paria, de gevallene, en voor allen die gekweld werden door hen die in goud en purper gekleed gingen, en die vaak veel minder achtenswaardig waren dan de verstoteling naar wie ze met verachting wezen. Dit alles deed Siddhārtha zes eeuwen eerder dan een andere hervormer in een ander land, die even edel en liefdevol was, maar onder minder gunstige omstandigheden moest werken. Dat beiden, zich bewust van het grote gevaar om aan een onontwikkelde bevolking het tweesnijdende wapen te geven van *kennis die macht geeft*, het binnenste deel van het heiligdom in de diepste schaduw lieten – wie, die de aard van de mens kent, zal hen dat verwijten? Maar terwijl de één door voorzichtigheid werd gedreven, werd de ander tot die gedragslijn gedwongen. Gautama liet het esoterische en gevaarlijkste deel van de 'geheime kennis' onaangeroerd, en leefde tot de hoge leeftijd van 80 jaar, in de zekerheid de essentiële waarheden te hebben onderwezen, en een derde van de wereld daartoe te hebben bekeerd. Jezus beloofde zijn discipelen de kennis die de mens de macht verleent *om veel grotere wonderen te verrichten dan hijzelf ooit had gedaan*, en hij stierf met achterlating van enkele getrouwen, die slechts halverwege tot kennis waren gekomen en moesten strijden met de wereld waaraan ze alleen konden meedelen wat zijzelf maar *half* wisten. Later misvormden hun volgelingen de waarheid nog meer dan zijzelf al hadden gedaan.

Het is niet waar dat Gautama nooit iets over een toekomstig leven heeft onderwezen, of de onsterfelijkheid van de ziel heeft ontkend. Vraag een verstandige boeddhist naar zijn denkbeelden over nirvāṇa, en hij zal zich ongetwijfeld uitdrukken zoals de bekende Wong-Chin-Foo – de Chinese
(320) redenaar die nu door dit land reist – dat deed in een gesprek dat hij onlangs met ons over *niepang* (nirvāṇa) had. Hij zei namelijk: 'We vatten allen deze toestand op in de betekenis van een uiteindelijke vereniging met God, gepaard gaand met de uiteindelijke bevrijding van de menselijke geest door zijn volkomen losmaking van de stof. Het is precies het tegenovergestelde van persoonlijke vernietiging.'

Nirvāṇa betekent de zekerheid van persoonlijke onsterfelijkheid in de

geest, niet in de *ziel*, die als eindige emanatie – een samenstel van menselijke gevoelens en hartstochten, en een verlangen naar één of andere objectieve manier van bestaan – ongetwijfeld eerst haar deeltjes moet ontbinden voordat de onsterfelijke geest van het *ego* geheel is bevrijd, en daardoor veilig is voor verdere transmigratie in een of andere vorm. En hoe kan de mens ooit deze toestand bereiken, zolang het *upādāna*, die toestand van verlangen naar *leven*, meer leven, niet verdwijnt uit het levende wezen, uit de ahaṃkāra, die weliswaar gekleed is in een verfijnd lichaam? Het 'upādāna', of de hevige begeerte, brengt de WIL voort; de *wil* ontwikkelt *kracht*, en deze laatste brengt *stof*, of een voorwerp dat vorm heeft, voort. Zo verschaft het ontlichaamde *ego* – alleen door de daarin aanwezige, niet uitdovende begeerte – onbewust de omstandigheden voor zijn opeenvolgende geboorten in verschillende vormen; en deze hangen af van zijn gemoedstoestand en karma, de goede of slechte daden van zijn voorafgaande bestaan, gewoonlijk 'verdiensten en tekortkomingen' genoemd. Dit is de reden waarom de 'meester' zijn bedelmonniken aanraadde om de vier stadia van dhyāna te ontwikkelen, het edele 'pad van de vier waarheden', dat wil zeggen dat geleidelijke verwerven van stoïcijnse gelijkmoedigheid ten opzichte van zowel leven als dood; die toestand van spirituele zelfcontemplatie waarin de mens zijn fysieke en tweevoudige individualiteit, samengesteld uit ziel en lichaam, geheel uit het oog verliest; en terwijl hij zich verenigt met zijn derde en hogere onsterfelijke zelf, gaat de *werkelijke en hemelse mens*, zogezegd op in de goddelijke essentie, waaruit zijn eigen geest is voortgekomen als een vonk uit de gemeenschappelijke haard. Zo kan de arhat, de heilige bedelmonnik, nirvāṇa bereiken terwijl hij nog op aarde is, en kan zijn geest, geheel bevrijd van de kluisters van de 'psychische, aardse, *duivelse* wijsheid', zoals Jacobus het noemt, en in zijn eigen aard alwetend en almachtig, op aarde alleen al door de kracht van *zijn denken* de grootste verschijnselen teweegbrengen.

'De missionarissen in China en India hebben deze leugen over niepang, of niepana (nirvāṇa) het eerst in de wereld gebracht', zegt Wong-Chin-Foo. Wie kan de waarheid van deze beschuldiging ontkennen, als hij bijvoorbeeld de werken van abbé Dubois heeft gelezen? Een missionaris die 40 jaar van zijn leven in India doorbrengt, en dan schrijft dat de 'boeddhisten geen andere God erkennen dan het lichaam van de mens, en geen ander doel hebben dan de bevrediging van hun zintuigen', spreekt een onwaarheid waarvan de valsheid kan worden bewezen door de wetten van de talapoins van Siam en Birma; wetten die tot op de huidige dag van kracht zijn, en die zowel een *sahān*, of *pungi* (een geleerde, van het Sanskriet *pandit*), als een eenvoudige talapoin voor de misdaad van onkuisheid tot onthoof-

(321) ding veroordelen. Geen enkele vreemdeling mag in hun kyums of vihāra's (kloosters) worden toegelaten, en toch zijn er, overigens onpartijdige en eerlijke, Franse schrijvers die over de grote strengheid van de regels waaraan de boeddhistische monniken in deze kloosters worden onderworpen, zonder over één enkel feit te beschikken om hun scepsis te ondersteunen, botweg zeggen: 'ondanks de grote loftuitingen, die hun [de talapoins] alleen *op grond van de uiterlijke schijn* door sommige reizigers worden toegezwaaid, geloof ik helemaal niet in hun kuisheid.'[1]

Gelukkig voor de boeddhistische talapoins, lama's, sahāns, upasampadā's[2], en zelfs sāmaṇera's[3], beschikken ze zelf over volksoverleveringen en feiten die van groter belang zijn dan de onbevestigde persoonlijke mening van een Fransman die in een katholiek land is geboren, en die we dus moeilijk kunnen verwijten dat hij alle vertrouwen in de deugd van geestelijken heeft verloren. Wanneer een boeddhistische monnik zich schuldig maakt aan misdadige taal (wat misschien minder dan eens per eeuw voorkomt), beschikt hij niet over een broederschap van zachtaardige leden die hij door een welsprekende erkenning van schuld tot tranen toe kan roeren, en ook niet over een Jezus, op wiens overbelaste, langdurig lijdende borst, als in een gemeenschappelijke christelijke vuilnisbak, alle onzuiverheden van de mensheid worden geworpen. Geen boeddhistische zondaar kan zich troosten met visioenen van een Vaticaan dat binnen zijn zonde-omringende muren, zwart verandert in wit, moordenaars in zondeloze heiligen, en waar de boeteling tot op het laatste moment tijdens de biecht gouden of zilveren flesjes heilig water kan kopen om zich te zuiveren van grotere of kleinere vergrijpen tegen God en mens.

Behalve enkele onpartijdige archeologen die in het gnosticisme en in al die oude sekten die zo kort hebben bestaan, een direct boeddhistisch element ontdekken, kennen we heel weinig auteurs die bij het schrijven over het oorspronkelijke christendom aan dat vraagstuk de nodige aandacht hebben besteed. Beschikken we niet over genoeg feiten om te proberen in die richting tenminste enige belangstelling te wekken? Vernemen we niet dat er al in de tijd van Plato 'brachmanes' – lees boeddhisten, samaneeën, samanistische of sjamanistische zendelingen – in Griekenland waren, en dat dit land eens door hen was overspoeld? Toont Plinius niet aan dat ze

---

[1] Jacolliot, *Voyage au pays des éléphants*, 1876, blz. 252.

[2] Boeddhistische opperpriesters op Ceylon.

[3] Sāmaṇera (Pāli) is iemand die studeert om het hoge ambt van *upasampadā* te verwerven. Hij is een leerling, en wordt door de opperpriester beschouwd als een zoon. We vermoeden dat de katholieke seminarist de oorsprong van zijn titel bij de boeddhisten moet zoeken.

'duizenden eeuwen' gevestigd waren aan de oevers van de Dode Zee? Als we de nodige rekening houden met overdrijving, dan houden we nog altijd verscheidene eeuwen v.Chr. over. En is het niet mogelijk dat hun invloed diepere sporen bij al deze sekten heeft achtergelaten dan men over het algemeen denkt? We weten dat de jain-sekte beweert dat het boeddhisme aan haar leringen zou zijn ontleend, en dat het boeddhisme al bestond vóór Siddhārtha, beter bekend als Gautama Boeddha. De brahmanen van India, aan wie de Europese oriëntalisten het recht ontzeggen om iets over hun (322)
eigen land te weten en hun eigen taal en geschriften beter te begrijpen dan zij die nooit in India zijn geweest, volgens hetzelfde principe waarop de christelijke theologen de joden verboden hun eigen geschriften te verklaren – de brahmanen, zeggen we, hebben authentieke verslagen. En deze tonen aan dat de incarnatie van de eerste boeddha – *goddelijk licht* – uit de maagd Avanī enkele duizenden jaren v.Chr. op het eiland Ceylon plaatsvond. De brahmanen verwerpen de bewering dat het een avatāra van Vishṇu was, maar geven toe dat er in die tijd een hervormer van het brahmanisme is verschenen. Het verhaal van de maagd Avanī en haar goddelijke zoon, Śākyamuni, is opgetekend in een van de heilige boeken van de Singalese boeddhisten – de *Culla-Niddesa*; en de brahmaanse chronologie stelt de grote boeddhistische revolutie en godsdienstoorlog en de daaropvolgende verspreiding van Śākyamuni's leer in Tibet, China, Japan en andere landen, op 4620 v.Chr.[1]

Het is duidelijk dat Gautama Boeddha, de zoon van de koning van Kapilavastu, en – via zijn vader die tot de kshatriya- of krijgerskaste behoorde – een afstammeling van de eerste Śākya, zijn filosofie niet heeft uitgevonden. Hij was van nature filantroop; en zijn denkbeelden ontwikkelden zich en rijpten onder de leiding van Tīrthankara, de bekende goeroe van de sekte van de jains. Deze beweren dat het huidige boeddhisme een enigszins afwijkende tak van hun eigen filosofie is, en dat ze zelf de enige volgelingen zijn van de eerste boeddha, aan wie na de verbanning van alle andere boeddhisten werd toegestaan in India te blijven, waarschijnlijk omdat ze een compromis hadden gesloten, en enkele brahmaanse opvattingen aannamen. Het is op zijn minst genomen merkwaardig dat drie tegenover elkaar staande religies met verschillende opvattingen, zoals het brahmanisme, boeddhisme en jainisme, in hun overleveringen en chronologie over het boeddhisme zo volkomen overeenstemmen, en dat onze wetenschappers alleen oor hebben voor hun eigen onbewezen beschou-

[1] Jacolliot verklaart in zijn *Les fils de Dieu*, blz. 349, 352, dat hij deze data overnam uit het *Boek van de historische dierenriemen* dat in de pagode van Villenour wordt bewaard.

wingen en hypothesen. Indien de geboorte van Gautama op basis van enkele argumenten op 600 jaar v.Chr. kan worden gesteld, dan moet ook aan de voorafgaande boeddha's een plaats in de chronologie worden toegekend. De boeddha's zijn geen goden, maar eenvoudig individuen die worden overschaduwd door de geest van boeddha – de goddelijke straal. Of is het omdat onze oriëntalisten, die niet in staat zijn zich alleen op basis van hun eigen onderzoek uit de moeilijkheden te redden, de voorkeur eraan geven alles te verwerpen en te ontkennen, in plaats van de hindoes het recht te verlenen om iets van hun eigen religie en geschiedenis te weten? Een vreemde manier om waarheden te ontdekken!

Het gebruikelijke argument dat wordt aangevoerd tegen de bewering van de jains dat ze de bron van de herinvoering van het oude boeddhisme (323) zijn geweest, namelijk dat de belangrijkste lering van laatstgenoemde religie in strijd is met het geloof van de jains, is onjuist. Volgens de oriëntalisten ontkennen de boeddhisten het bestaan van een opperwezen; de jains erkennen het bestaan van een opperwezen, maar maken bezwaar tegen de veronderstelling dat 'hij' ooit in de ordening van het heelal kan ingrijpen. We hebben in het vorige hoofdstuk aangetoond dat de boeddhisten zoiets niet ontkennen. Maar indien een onpartijdige geleerde nauwgezet de jainliteratuur kon bestuderen die in hun duizenden boeken in Rājputāna, Jaisalmer, Pattan en andere plaatsen[1] wordt bewaard – of moeten we zeggen verborgen ligt – en vooral indien hij toegang kon krijgen tot hun oudste heilige boeken, dan zou hij ontdekken dat jains en boeddhisten volkomen overeenstemmen in hun filosofische denken, zo niet in hun rituelen voor het volk. De Ādi-Boeddha en Ādinātha (of Ādīśvara) zijn wat betreft essentie en doel identiek. En indien we het spoor van de jains terugvolgen, hun aanspraken op het bezit van de oudste grottempels (die prachtige voorbeelden van Indiase bouw- en beeldhouwkunst) en hun geschriften van bijna ongelooflijke ouderdom, dan kunnen we moeilijk weigeren hen op de manier te beschouwen waarop ze zelf aanspraak maken. We moeten erkennen dat ze naar alle waarschijnlijkheid de enige echte afstammelingen zijn van de oorspronkelijke eigenaren van het oude India, die hun bezittingen werden ontnomen door die mysterieuze, zegevierende horden blanke brahmanen, die we in de schemering van de geschiedenis het eerst als zwervers zien verschijnen in het stroomgebied van de Jumna en de Ganges. De boeken van de *śrāvaka's* – de enige afstammelingen van de arhats of eerste jains, de naakte kluizenaars die in de oudheid in de bossen leefden – zouden misschien op veel raadselachtige problemen enig licht kunnen werpen. Maar zullen onze Europese

[1] Men zegt ons dat er bijna 20.000 van zulke boeken waren.

geleerden, zolang ze hun eigen gedragslijn volgen, ooit toegang krijgen tot de *juiste* boeken? We betwijfelen dit. Vraag elke betrouwbare hindoe wat de zendelingen hebben gedaan met die manuscripten die ongelukkigerwijze in hun handen vielen, en vraag u dan af of we de Indiërs kunnen verwijten dat ze de 'goden van hun voorouders' voor ontheiliging proberen te behoeden.

Irenaeus en zijn school moesten hard vechten tegen de gnostici om hun terrein te behouden. Dat was ook het lot van Eusebius, die zich wanhopig het hoofd erover brak hoe hij zich van de essenen kon ontdoen. De manieren en gewoonten van Jezus en zijn apostelen vertoonden een te grote gelijkenis met deze sekte om dit feit onverklaard te laten. Eusebius probeerde de mensen te laten geloven dat de essenen de eerste christenen waren. Zijn pogingen werden verijdeld door Philo Judaeus, die, lang voor er één enkele christen in Palestina was verschenen, een historisch verslag schreef over de essenen, en hen heel nauwkeurig beschreef. Maar al waren er geen *christenen*, lang vóór de christelijke jaartelling waren er wel chr*e*stenen, en de essenen behoorden daartoe, evenals tot alle andere ingewijde broederschappen, zonder nog maar te spreken over de (324)
Krishṇaieten in India. Lepsius toont aan dat het woord *nofer* chrēstos, 'goed', betekent, en dat één van de titels van Osiris, 'onnofre' (Un-nefer), moet worden vertaald met 'de goedheid van God die is geopenbaard'.[1] Mackenzie verklaart:

> Christus werd in die vroege periode niet algemeen vereerd, waarmee ik bedoel dat Christus nog niet tot een afgod was gemaakt; maar de verering van *Chrēstos* – het goede beginsel – was er vele eeuwen aan voorafgegaan, en overleefde zelfs het algemeen aannemen van het christendom, zoals blijkt uit monumenten die nog bestaan. . . . Ook hebben we een inscriptie op een grafsteen uit voorchristelijke tijd (J. Spon, *Miscellanea eruditae, antiquitatis,* 10:18:2), Ὑάκινθε Λαρισαίων Δημόσιε, Ἥρως Χρηστέ, Χαῖρε, en De Rossi (*La Roma Sotteranea Cristiana*, deel 1, tav. 21) geeft ons een ander voorbeeld uit de catacomben – 'Aelia Chrēste, in Pace'.[2]

En *kris* betekent, zoals Jacolliot aantoont, in het Sanskriet 'heilig'.[3]

De verdienstelijke listen van de betrouwbare Eusebius[4] bleken dus verloren moeite te zijn geweest. Hij werd triomfantelijk betrapt door

---

[1] Lepsius, *Königsbuch*, b. 11, tal. i. dyn. 5, h.p. In *1 Petrus* 2:3 wordt Jezus 'de Heer Chrēstos' genoemd.

[2] *Royal Masonic Cyclopaedia*, blz. 206-7.

[3] *Christna et le Christ*, blz. 357.

[4] *Kerkgeschiedenis*, boek 2, hfst. 17.

Basnage,[1] die volgens Gibbon 'met uiterst kritische nauwkeurigheid de merkwaardige verhandeling van Philo,[2] die de Therapeuten beschrijft, onderzocht. Door te bewijzen dat deze al in de tijd van Augustus werd geschreven, toonde hij, ondanks Eusebius en een menigte katholieken van deze tijd, aan dat de Therapeuten noch christenen noch monniken waren.'[3]

Ten slotte kan men opmerken dat de *christelijke* gnostici tegen het begin van de 2de eeuw plotseling verschenen, en precies in de tijd toen de essenen op hoogst mysterieuze wijze geleidelijk verdwenen, wat erop wijst dat ze diezelfde essenen, en bovendien zuivere *christisten,* waren, d.w.z. dat ze geloofden wat een van hun eigen broeders had verkondigd, en dat ze hem het beste begrepen. Als we volhouden dat de letter Iota, die door Jezus in *Mattheus* (5:18) wordt genoemd, een geheime lering aanduidde in verband met de tien eonen, dan is dat voldoende om aan een kabbalist te bewijzen dat Jezus tot de vrijmetselarij van die tijd behoorde, want de I, die in het Grieks de Iota is, heeft in andere talen andere namen, en is een wachtwoord dat de SCEPTER VAN DE VADER betekent; het had die betekenis bij de gnostici van die tijd, en heeft deze nog bij oosterse broederschappen die tot op de huidige dag bestaan.

Maar in de eerste eeuwen werden deze feiten, indien men ze al kende, opzettelijk genegeerd, en werden ze niet alleen zo min mogelijk openbaar gemaakt, maar ook krachtig ontkend wanneer het onderwerp moest worden besproken. De beschuldigingen van de kerkvaders werden bitterder naarmate de bewering die ze probeerden te weerleggen meer waarheid bevatte.

Irenaeus klaagde over de gnostici en schreef: 'Het komt erop neer dat
(325) ze noch met de Schrift noch met de overlevering instemmen.'[4] En waarom zouden we ons daarover verbazen, wanneer zelfs de commentatoren van de 19de eeuw, die slechts fragmenten van de gnostische manuscripten hadden om deze te vergelijken met de omvangrijke geschriften van hun lasteraars, in staat waren op bijna elke bladzijde bedrog te ontdekken? Hoeveel meer nog moeten dan de beschaafde en geleerde gnostici, met alle voordelen van persoonlijke waarneming en kennis van feiten, het reusachtige stelsel van bedrog hebben beseft dat voor hun ogen werd opgericht! Waarom zouden ze Celsus ervan beschuldigen te hebben beweerd dat hun religie geheel op de beschouwingen van Plato was gebaseerd, met dit verschil dat Plato's leringen veel zuiverder en rationeler waren dan die van hen, wan-

[1] *Histoire des Juifs, etc.*, deel 2, hfst. 20-23.
[2] *De vita contemplativa*.
[3] *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, hfst. 15, noot 162.
[4] *Tegen ketterijen*, boek 3, hfst. 2, §2.

neer we Sprengel 17 eeuwen later het volgende zien schrijven?

> Niet alleen dachten ze [de christenen] de leerstellingen van Plato te ontdekken in de boeken van Mozes, maar bovendien geloofden ze dat ze, door het platonisme in het christendom in te voeren, *de waardigheid van die religie* zouden *verheffen*, *en deze bij de heidenen meer geliefd zouden maken*.[1]

Ze voerden die zo volledig in dat niet alleen de platonische filosofie als basis voor de drie-eenheid werd gekozen, maar dat zelfs de legenden en mythische verhalen die onder de bewonderaars van de grote filosoof circuleerden – als een sinds lang bestaande gewoonte om eer te betonen aan elke held die verafgoding waardig was – door de christenen werden opgeknapt en gebruikt. Hadden ze niet, zonder zover te hoeven gaan als India, een kant en klaar model voor de 'wonderbare ontvangenis' in de legende over Perictionē, Plato's moeder?[2] Ook van haar werd in de volksoverlevering beweerd dat ze hem onbevlekt had ontvangen, en dat de god Apollo zijn vader was. Zelfs de aankondiging door een engel aan Jozef 'in een droom' werd door de christenen gekopieerd van de boodschap van Apollo aan Ariston, de echtgenoot van Perictionē, dat het kind dat uit haar zou worden geboren een nakomeling van die god was. Zo werd ook van Romulus gezegd dat hij de zoon was van Mars bij de maagd Rhea Sylvia.

Schrijvers over symboliek zijn in het algemeen van mening dat de ophieten zich tijdens hun religieuze bijeenkomsten schuldig maakten aan de losbandigste rituelen. Dezelfde beschuldiging werd ingebracht tegen de manicheeërs, de carpocratiërs, de pauliciërs, de albigenzen – kortom tegen elke gnostische sekte die zo moedig was het recht op te eisen om zelf na te denken. In onze moderne tijd worden de 160 Amerikaanse en 125 Engelse sekten niet zo vaak lastig gevallen met zulke beschuldigingen; de tijden zijn veranderd, en zelfs de eens almachtige geestelijkheid moet óf haar tong in bedwang houden, óf haar lasterlijke beschuldigingen bewijzen.

We hebben zorgvuldig de werken doorgenomen van schrijvers zoals R. Payne Knight, C.W. King en Olshausen, die dit onderwerp behandelen; we (326)
hebben de omvangrijke boekdelen van Irenaeus, Tertullianus, Sozomenus, Theodoretus bestudeerd, en in geen van deze, behalve in die van Epiphanius, hebben we een beschuldiging gevonden die op het rechtstreekse verslag van een ooggetuige was gebaseerd. 'Men zegt', '*Sommigen* zeggen', 'We hebben gehoord' – zo luiden de algemene en vage bewoordin-

---

[1] *Geschichte der Arzneikunde*, deel 2, blz. 200.

[2] Diogenes Laërtius, *Leven en leer van beroemde filosofen*, 'Plato', §1; Plutarchus, *Ethica*, Tafelgesprekken, 8:1:2.

gen die de als aanklagers optredende kerkvaders gebruikten. Alleen Epiphanius – naar zijn werken wordt in al zulke gevallen onveranderlijk verwezen – schijnt zich steeds in de handen te wrijven van pret wanneer hij zijn lans velt. We zijn niet van plan de verdediging op ons te nemen van de sekten die Europa in de 11de eeuw overspoelden, en die de meest verbazingwekkende geloofsovertuigingen te zien gaven; we beperken onze verdediging uitsluitend tot die christelijke sekten waarvan de leringen gewoonlijk werden samengebracht onder de algemene term *gnosticisme*. Dit zijn de sekten die onmiddellijk na de beweerde kruisiging verschenen, en bleven bestaan tot ze door de strenge toepassing van de wet van Constantijn bijna werden uitgeroeid. Hun grootste fout bestond in hun syncretistische opvattingen, want in geen andere periode van de wereldgeschiedenis had de waarheid minder kans om te overwinnen dan in die tijd van vervalsing, leugens en opzettelijke verdraaiing van feiten.

Maar mogen we, vóór we gedwongen worden de beschuldigingen te geloven, niet eerst een onderzoek instellen naar de historische figuren die optraden als hun beschuldigers? Laten we beginnen met te vragen waarop de roomse kerk haar aanspraken op superioriteit voor haar leringen boven die van de gnostici baseert? Ongetwijfeld op de apostolische opvolging: de *volgens de overlevering* door de rechtstreekse apostel Petrus ingestelde opvolging. Maar stel dat dit een verzinsel blijkt te zijn? Het is duidelijk dat dan de hele bovenbouw die op deze denkbeeldige steunpilaar rust, met veel geraas zou instorten. En wanneer we dit nauwkeurig onderzoeken, zien we dat we het *alleen* op het woord van Irenaeus moeten geloven – van Irenaeus die niet één enkel deugdelijk bewijs aanvoerde voor de bewering die hij zo vrijpostig naar voren bracht, en die daarvoor zijn toevlucht nam tot eindeloze vervalsingen. Hij geeft geen bronvermelding, noch voor zijn jaartallen, noch voor zijn beweringen. Deze vooraanstaande figuur uit Smyrna heeft niet eens het grove maar oprechte geloof van Tertullianus, want hij spreekt zichzelf bij elke stap tegen, en steunt zijn beweringen uitsluitend op scherpe sofisterij. Hoewel hij ongetwijfeld een man was van grote geleerdheid en met een scherpzinnig verstand, is hij in sommige beweringen en redeneringen niet bang om in de ogen van het nageslacht zelfs voor een idioot door te gaan, zolang hij de 'zaak' maar weet 'te redden'. Terwijl hij bij elke stap door zijn niet minder scherpzinnige en geleerde tegenstanders, de gnostici, wordt bespot en in een hoek gedreven, verschuilt hij zich brutaal achter blind geloof, en baseert zich, in antwoord op hun meedogenloze logica, op een door hemzelf uitgevonden denkbeeldige overlevering.[1] Reber merkt in dit verband geestig op: 'Als we lezen

[1] Irenaeus, *Tegen ketterijen*, boek 3, hfst. 3, §3.

hoe hij termen en zinnen uit hun verband rukt, zouden we, indien we niet beter wisten, tot de conclusie komen dat hij krankzinnig was.'[1]

Deze 'heilige kerkvader' blijkt in veel gevallen zo brutaal te liegen dat (327)
hij zelfs door Eusebius wordt tegengesproken, die voorzichtiger zo niet waarheidlievender is dan hij. Eusebius wordt daartoe noodzakelijkerwijs gedwongen gezien het onweerlegbare bewijsmateriaal. Zo beweert Irenaeus bijvoorbeeld dat Papias, de bisschop van Hiërapolis, zelf een toehoorder was van Johannes;[2] en Eusebius is gedwongen aan te tonen dat Papias dit nooit heeft beweerd, maar eenvoudig had meegedeeld dat hij zijn *leer* had ontvangen *van hen die Johannes hadden gekend*.[3]

Op één punt wonnen de gnostici het van Irenaeus. Ze brachten hem, uitsluitend uit angst voor inconsistentie, tot het erkennen van hun kabbalistische verzoeningsleer. Omdat Irenaeus haar allegorische betekenis niet kon begrijpen, stelde hij deze, evenals de christelijke theologie, voor zoals we haar in haar huidige vorm van 'de erfzonde *tegen* Adam' vinden, een leer die Petrus, indien hij nog leefde, van vrome afschuw zou hebben vervuld.

De volgende voorvechter van de verbreiding van het idee van de apostolische opvolging is Eusebius zelf. Heeft het woord van deze Armeense kerkvader meer waarde dan dat van Irenaeus? Laten we eens zien wat de bekwaamste critici over hem zeggen. Vóór we ons echter tot de hedendaagse critici wenden, zouden we de lezer de grove woorden in herinnering willen brengen waarmee Eusebius wordt aangevallen door George Syncellus, de onder-patriarch van Constantinopel (8ste eeuw), omdat hij zonder scrupules de Egyptische chronologie had vervalst. Niet minder vleiend is de mening van Socrates, een historicus uit de 5de eeuw. Onbevreesd beschuldigt hij Eusebius van het onjuist weergeven van jaartallen, met het doel keizer Constantijn een plezier te doen.[4] Voordat Syncellus in zijn chronografische werk *zelf* overgaat tot het vervalsen van de synchronistische tabellen, om de chronologie van de Schrift een betrouwbaarder aanzien te geven, scheldt hij Eusebius uit in de meest grove taal die een monnik kan uitslaan. *Baron Bunsen heeft de juistheid van die beledigende berisping bewezen, al kon hij de weinig elegante manier ervan niet rechtvaardigen*. Zijn omvangrijke onderzoek naar Manetho's verbetering van de *Egyptische chronologische lijst* bracht hem ertoe te erkennen dat de bisschop van Caesarea door zijn hele boek heen 'de geschiedenis op hoogst *gewetenloze* en willekeurige manier had ver-

[1] *The Christ of Paul*, New York, 1876, blz. 188.
[2] *Tegen ketterijen*, boek 5, hfst. 33, §4.
[3] *Kerkgeschiedenis*, boek 3, hfst. 39.
[4] Socrates Scholasticus, *Kerkgeschiedenis*, boek 1, hfst. 1.

minkt'. 'Eusebius', zegt hij, 'is de uitvinder van die stelselmatige theorie van synchronismen, waardoor later de geschiedenis zo vaak op haar Procrustusbed is verminkt.'[1] De schrijver van *History of the Intellectual Development of Europe* voegt eraan toe: 'Onder degenen die zich aan deze misdaad het meest schuldig hebben gemaakt, moet de befaamde Eusebius, bisschop van Caesarea, worden genoemd'![2]

Het is goed de lezer eraan te herinneren dat dezelfde Eusebius ervan
(328) wordt beschuldigd de beroemde passage over Jezus te hebben ingelast die in zijn tijd op wonderbaarlijke wijze in de geschriften van Josephus[3] werd gevonden, terwijl de desbetreffende zin tot die tijd volkomen onbekend was gebleven. Renan spreekt in zijn *La vie de Jésus* de tegenovergestelde mening uit: 'Ik geloof dat de passage over Jezus echt is. *Ze is helemaal in de stijl van Josephus*, en *indien* die historicus Jezus zou hebben genoemd, dan zou hij *op die manier* over hem hebben gesproken' (inleiding).

We vragen deze vooraanstaande geleerde om het ons niet kwalijk te nemen, maar we moeten hem ook nu tegenspreken. We zullen zijn voorzichtige '*indien*' terzijde laten, en alleen aantonen dat, al is de korte passage misschien echt, en 'helemaal in de stijl van Josephus', de verschillende tussenzinnen heel duidelijk latere vervalsingen zijn, en dat, '*indien*' Josephus enige melding van Christus had gemaakt, hij *niet* op die manier 'over hem zou hebben gesproken'. De hele passage bestaat uit slechts enkele regels, en luidt als volgt:

> In die tijd leefde *Iesous*, een 'WIJS MENS'[4], *voor zover het geoorloofd is hem een mens* [ἄνδρα] *te noemen.* Hij verrichtte namelijk daden die onmogelijk geacht werden, en hij was leermeester van mensen die 'de waarheden' met vreugde tot zich namen. . . . *Hij was de* GEZALFDE [!!]. En toen hij, op de beschuldiging van de belangrijkste mensen onder ons, door Pilatus tot het kruis werd veroordeeld, hielden zij niet op hem lief te hebben die hen liefhad. Want *op de derde dag verscheen hij levend aan hen*, en de goddelijke profeten hebben deze en vele andere wonderbaarlijke dingen over hem verteld.

Deze passage (van 16 regels in het origineel) bevat twee ondubbelzinnige beweringen en één voorbehoud. Dit laatste wordt uitgedrukt in de

---

[1] C.C.J. Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, 1ste ed., deel 1, blz. 83, 206; deel 2, blz. 438ev.

[2] J.W. Draper, *Op.cit.*, hfst. 6.

[3] *De oude geschiedenis van de Joden*, boek 18, hfst. 3, §3.

[4] Een 'wijs mens' betekende in de oudheid altijd een kabbalist. Het betekent astroloog en magiër. (Jost, *The Israelite Indeed*, deel 3, blz. 206). *Hakim* (Arabisch) is een arts.

volgende zin: 'Voor zover het geoorloofd is hem een mens te noemen.' De ondubbelzinnige beweringen zijn 'Hij is de GEZALFDE', en het feit dat Jezus '*op de derde dag levend* aan hen verscheen'. De geschiedenis toont ons Josephus als een door en door onverzettelijke, eigenzinnige, orthodoxe jood, al schreef hij voor 'de heidenen'. Het is goed om te wijzen op de moeilijke positie waarin deze zinnen een echte geboren jood zouden hebben gebracht, indien ze werkelijk door hem waren geschreven. Hun 'messias' werd toen, en wordt nu nog, verwacht. De messias is de *gezalfde*, en omgekeerd. En men laat Josephus erkennen dat de 'belangrijkste mensen' onder hen *hun* messias en gezalfde hebben aangeklaagd en gekruisigd!! Het is niet nodig nog meer commentaar te leveren op zo'n belachelijke ongerijmdheid[1], al wordt die gesteund door zo'n knappe geleerde als Renan.

De kerkvader en onruststoker Tertullianus, die samen met andere halfgoden door Des Mousseaux wordt verheerlijkt, wordt door Reuss, Baur en Schwegler in een heel ander licht beschouwd. De onbetrouwbaarheid en onnauwkeurigheid van de beweringen van Tertullianus, zegt de schrijver van *Supernatural Religion*, zijn vaak overduidelijk.[2] Reuss karakteriseert (329)
zijn christendom als 'scherp, schaamteloos, brutaal, twistziek. Het mist enthousiasme en liefde en soms, wanneer hij tegenstand ondervindt, zelfs oprechtheid. . . . Al waren in de 2de eeuw alle partijen, met uitzondering van sommige gnostici, onverdraagzaam, Tertullianus was de onverdraagzaamste van allen'![3]

Het door de vroegste kerkvaders begonnen werk werd door de zelfingenomen Augustinus voltooid. Zijn bovenzinnelijke beschouwingen over de drie-eenheid, zijn denkbeeldige gesprekken met de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, en de *onthullingen* over en bedekte toespelingen op zijn vroegere broeders, de manicheeërs, hebben de wereld ertoe gebracht het gnosticisme met schande te beladen, en een diepe schaduw geworpen op de gehoonde majesteit van de ene God die in eerbiedige stilte door iedere 'heiden' wordt aanbeden.

En zo rust dus de hele piramide van rooms-katholieke dogma's niet op bewijzen, maar op vermoedens. De gnostici hadden de kerkvaders te knap in een hoek gedreven, en *de enige redding die er voor laatstgenoemden overbleef was om hun toevlucht te nemen tot vervalsing*. Bijna vier eeuwen lang hadden de grote historici, die bijna tijdgenoten van Jezus waren,

---

[1] Dr. Lardner verwerpt deze als onecht, en geeft *negen* redenen om haar te verwerpen. (Vgl. *The Credibility of the Gospel History*.)

[2] Boek 2, deel 2, blz. 89-90.

[3] *Revue de théologie*, XV, 1857, blz. 67ev.

niet de geringste aandacht aan zijn leven of dood gewijd. De christenen verwonderden zich over zo'n onverklaarbare verwaarlozing van wat de kerk als de grootste gebeurtenissen in de wereldgeschiedenis beschouwde. Eusebius bracht hierin uitkomst. Door zulke figuren werden de gnostici belasterd.

De eerste en onbelangrijkste sekte waarover we horen, is die van de *nicolaïeten*, over wie Johannes in de *Openbaring* de stem in zijn visioen laat zeggen dat hij hun leer haat.[1] Deze nicolaïeten waren echter de volgelingen van Nicolaas van Antiochië, een van de 'zeven' die door de apostelen slechts enkele weken of misschien maanden na de kruisiging[2] werden gekozen om het gemeenschapsgeld uit te keren aan de bekeerlingen in Jeruzalem (*Hand.* 2:44-5; 6:1-5); hij was een man, 'die als eerlijk bekendstond, *vervuld van de Heilige Geest en van wijsheid*' (*Hand*. 6:3). Het lijkt er dus op dat de 'Heilige Geest en wijsheid' vanuit de hemel niet langer bescherming boden tegen de beschuldiging van 'ketterij', alsof ze de 'uitverkorenen' van de apostelen nooit hadden overschaduwd.

Het zou maar al te gemakkelijk zijn om te ontdekken welke soort ketterij aanstoot gaf, zelfs als we niet over andere en meer authentieke bronnen van informatie beschikten in de kabbalistische geschriften. De aanklacht en de juiste aard van de 'gruwel' worden meegedeeld in *Openbaring* (2:14-15). De zonde bestond uitsluitend in het *huwelijk*. Johannes
(330) was een 'maagd'; verschillende kerkvaders verzekeren dit op gezag van de overlevering. Zelfs Paulus, de meest ruimdenkende en hoogstaande van hen allen, vindt het moeilijk om de positie van een gehuwde man te verenigen met die van een trouwe dienaar van God. Ook is er 'een verschil tussen een echtgenote en een maagd'. Laatstgenoemde bekommert zich 'om de dingen van de Heer,' maar eerstgenoemde alleen om 'hoe ze haar man zal behagen'.[3] 'Indien iemand denkt dat hij zijn maagd onjuist behandelt . . . laten ze trouwen. Maar wie standvastig is in zijn hart, macht heeft over zijn eigen wil, en heeft besloten dat hij *zijn maagd* zal beschermen, handelt uitstekend' (7:36-7). 'Dus iemand die met haar trouwt handelt goed, maar iemand die niet met haar trouwt handelt beter' (7:38). 'Bent u niet gebonden aan een vrouw, zoek er dan ook geen' zegt hij (7:27). Hij merkt nog op dat beiden volgens hem gelukkiger zullen zijn als ze niet trouwen, en voegt als belangrijke conclusie eraan toe: 'En ik meen ook de geest van God te bezitten' (7:40). Verre van deze geest van

[1] *Openbaring* 2:6, 15.

[2] Philippus, de eerste martelaar, was een van de zeven, en werd in ongeveer 34 n.Chr. gestenigd.

[3] *1 Corinthiërs* 7:34.

verdraagzaamheid zijn de woorden van Johannes. Volgens zijn visioen zijn er 'slechts de 144.000 die van de aarde werden *verlost*', en 'dat zijn zij die zich niet met vrouwen hebben afgegeven, *maar maagdelijk zijn gebleven*'.[1] Dit schijnt afdoende, want behalve Paulus schijnt geen van deze oorspronkelijke, 'afgezonderde' en aan God gewijde *nazari* veel onderscheid te maken tussen 'zonde' binnen het wettige huwelijksverband en de 'gruwel' van overspel.

Met zulke opvattingen en zo'n bekrompenheid was het niet meer dan natuurlijk dat deze fanatici hun broeders van deze *ongerechtigheid* gingen betichten, en daarna steeds verder gingen met hun beschuldigingen. Zoals we al eerder hebben aangetoond, zien we alleen Epiphanius zulke nauwkeurige bijzonderheden meedelen over de maçonnieke 'handdrukken' en andere herkenningstekenen van de gnostici. Hij had eens tot hen behoord, en daarom was het voor hem gemakkelijk om bijzonderheden te verschaffen. Alleen is het de grote vraag in hoeverre we op de eerbiedwaardige bisschop kunnen vertrouwen. Men hoeft de menselijke natuur slechts heel oppervlakkig te peilen om te ontdekken dat er nog maar zelden een verrader of afvallige is geweest die in een gevaarlijke situatie getuigenis aflegde tegen zijn medeplichtigen, die niet met even weinig wroeging loog als hij verraad pleegde. De mens vergeeft nooit degenen die hij onrecht aandoet, en is tegenover hen nooit toegevend. We haten onze slachtoffers in verhouding tot het kwaad dat we hun doen. Dit is een waarheid zo oud als de wereld. Aan de andere kant is het belachelijk te geloven dat mensen zoals de gnostici, die volgens Gibbon[2] de meest rijke, trotse, beleefde en geleerde christenen waren, zich schuldig maakten aan de walgelijke, wellustige daden waarvan Epiphanius hen graag beschuldigt. Zelfs al leken ze op die 'bende bijna naakte, haveloze kerels met woest uiterlijk', zoals Lucianus de volgelingen van Paulus beschrijft,[3] dan zouden we nog aar- (331)
zelen zo'n schandelijk verhaal te geloven. Hoeveel minder waarschijnlijk is het dan dat mensen die platonisten en tegelijk christenen waren, zich ooit aan zulke dwaze rituelen hebben schuldig gemaakt.

R. Payne Knight schijnt het getuigenis van Epiphanius nooit te wantrouwen. Hij betoogt dat

> wanneer we rekening houden met de moedwillige overdrijvingen als gevolg van godsdiensthaat en een daaruit voortvloeiend wijdverbreid vooroordeel, toch de algemene overtuiging dat de leden van deze sek-

[1] *Openbaring* 14:3-4.
[2] *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, deel 1, hfst. 15.
[3] *Philopatris*, in R. Taylors, *The Diegesis, etc.*, Boston, 1832, blz. 376.

> ten er rituelen en praktijken van losbandige aard op na hielden, te krachtig schijnt, om volledig te worden genegeerd.[1]

Indien hij een eerlijke scheidslijn zou trekken tussen de gnostici van de eerste drie eeuwen en die middeleeuwse sekten waarvan de leringen 'sterk leken op het moderne communisme', dan hebben we er niets tegen in te brengen. Alleen zouden we alle critici willen vragen te bedenken dat, indien de tempeliers werden beschuldigd van die 'afschuwelijke misdaad' de 'heilige kus' te drukken op de wortel van Bafomets staart,[2] ook Augustinus ervan wordt verdacht, en wel op zeer goede gronden, zijn gemeente te hebben toegestaan wat af te wijken van de oorspronkelijke manier om de 'heilige kus' te geven tijdens de viering van het avondmaal. De heilige bisschop schijnt veel te bezorgd te zijn over bepaalde details van het toilet van de dames, dan dat de 'kus' van strikt orthodoxe aard zou zijn.[3] Waar een echt, oprecht religieus gevoel sluimert, daar is geen plaats voor wereldse details.

Wanneer we de bijzondere afkeer tegen alle soorten zuiverheid in aanmerking nemen, waarvan de christenen van begin af aan blijk gaven, dan kunnen we ons niet genoeg verbazen over zo'n vreemde aandacht van de heilige bisschop voor zijn vrouwelijke gemeenteleden, tenzij we die moeten verontschuldigen op grond van een nog overgebleven herinnering aan manichese rituelen!

Nu de geschriften van veel historici beschikbaar zijn om ons te helpen bij het instellen van een onpartijdig onderzoek, kan men schrijvers moeilijk verwijten dat ze de hierboven besproken vermoedens van onzedelijkheid koesterden. 'Ketters' worden beschuldigd van misdaden waaraan de kerk zich zelfs tot het begin van onze eeuw min of meer openlijk heeft overgegeven. In 1233 vaardigde paus Gregorius IX twee bullen uit tegen de Stedingers 'wegens verschillende *heidense* en magische praktijken',[4] en ze werden vanzelfsprekend in naam van Christus en zijn heilige moeder gedood. In 1282 verrichtte een priester in Inverkeithing, Johannes genaamd, op Paasdag rituelen die heel wat erger dan 'magisch' waren. Hij liet namelijk een groep jonge meisjes bijeenkomen, en dwong die in 'goddelijke extase' en bacchische razernij te geraken, door de oude cirkel-
(332) dans van de Amazonen te dansen rond het beeld van de heidense 'god van de tuinen'. Hoewel hij op aanklacht van enige van zijn parochieleden

[1] *A Discourse on the Worship of Priapus, and its connection with the Mystic Theology of the Ancients*, Londen, ed. 1865, blz. 175-6.

[2] C.W. King, *The Gnostics and Their Remains*, 2de ed. 1887, blz. 420vn.

[3] *Sermones*, 152. Zie Payne Knight, *Op.cit.*, blz. 107.

[4] Baronius, *Annales Ecclesiastici*, deel 21, Antwerpen, 1610, blz. 89.

voor zijn bisschop werd gedaagd, behield hij zijn betrekking, omdat hij aantoonde dat *dat een algemeen landsgebruik was*.[1] De waldenzen, die 'eerste protestanten', werden beschuldigd van de meest onmenselijke verschrikkingen; ze werden verbrand, vermoord en uitgeroeid op grond van lasterpraatjes waarmee ze door hun beschuldigers werden overladen. Intussen vormden laatstgenoemden nog in 1825 in openlijke triomf hun heidense processies van 'het lichaam van Christus' met symbolen die gemodelleerd waren naar die van Baäl-Peor en 'Osiris', en droegen alle steden in Zuid-Frankrijk tijdens de jaarlijkse processies met Pasen, broden en koeken in de vorm van de zo verguisde symbolen van de volgelingen van Śiva en Vishṇu uit India![2]

En nu ze zijn beroofd van hun vroegere middelen om christelijke sekten te belasteren die in hun religieuze opvattingen van hen verschillen, werpen ze zich op de 'heidenen', hindoes, Chinezen en Japanners, die op hun beurt de eer ten deel valt om – evenals de oude religies – beschuldigingen van 'wellustige praktijken' voor hun kiezen te krijgen.

Zonder veel moeite te doen om bewijzen te verzamelen van gelijke, zo niet grotere, onzedelijkheid, zouden we de rooms-katholieke schrijvers willen herinneren aan bepaalde *basreliëfs* op de deuren van de St. Pieterskerk. Ze zijn van geel koper, maar minder schaamteloos dan een schrijver die, terwijl hij dit alles weet, veinst niet van de historische feiten op de hoogte te zijn. Vele eeuwen lang hebben pausen achtereenvolgens hun herderlijke ogen laten rusten op deze geelkoperen afbeeldingen van de laagste onzedelijkheid, zonder het ooit in het minst noodzakelijk te vinden ze te verwijderen. Integendeel: we zouden sommige pausen en kardinalen kunnen noemen die er hun leven lang een studie van maakten deze heidense opvattingen van 'natuurgoden', in zowel theorie als praktijk, na te volgen.

In Pools Podolië bevond zich enkele jaren geleden in een rooms-katholieke kerk een standbeeld van Christus van zwart marmer. Het had de naam op sommige dagen wonderen te verrichten, bijvoorbeeld dat zijn haar en baard onder de ogen van het publiek groeiden, en dat het zich aan andere *minder* onschuldige wonderen overgaf. Deze vertoning werd ten slotte door de Russische regering verboden. Toen de protestanten in 1585 Embrun (Département Hautes-Alpes) innamen, vonden ze in de kerken van die stad relikwieën van zodanige aard dat men, zoals de kroniek het uitdrukte,

---

[1] *Chronicon de Lanercost, 1201-1346*, red. J. Stevenson, Edinburgh, 1839, blz. 109.

[2] Dulaure, *Histoire abrégée des différents cultes*, deel 2, blz. 285; Martezzi, *Pagani e Christiani*, blz. 78.

'oude Hugenoten-soldaten enkele weken later – alleen al bij het vermelden van de ontdekking – zag blozen van schaamte'. In een hoek van de kerk van St. Fiacre, bij Monceaux in Frankrijk, stond – en staat nog, als we ons niet vergissen – een stoel, die 'de zetel van St. Fiacre' werd genoemd, en
(333) die onvruchtbare vrouwen vruchtbaarheid zou schenken. Aan een rots in de buurt van Athene, niet ver van het zogenaamde 'graf van Socrates', wordt hetzelfde vermogen toegekend. Toen koningin Amelia van Griekenland ongeveer 20 jaar geleden, misschien in een jolige bui, de proef op de som zou hebben genomen, hield een katholieke priester, die via Syra onderweg was naar de één of andere missie, niet op haar de meest beledigende scheldwoorden naar het hoofd te slingeren. Hij maakte de koningin uit voor een 'bijgelovige ketter', 'een afschuwelijke heks', 'Izebel die zich bezighoudt met magische praktijken'! De vurige missionaris zou ongetwijfeld nog veel meer eraan hebben toegevoegd, als hij niet midden in zijn scheldpartij in een modderpoel voor het raam was beland. De deugdzame redenaar werd tot deze ongewone aftocht gedwongen door de sterke arm van een Griekse officier, die toevallig op het juiste moment de kamer binnenkwam.

Alle grote religieuze hervormingen waren in het begin zuiver. De eerste volgelingen van Boeddha waren, evenals de discipelen van Jezus, allen mensen die de hoogste ethiek volgden. De afkeer die de hervormers van alle tijden tegen ondeugd in elke vorm koesterden, is duidelijk bij Śākyamuni, Pythagoras, Plato, Jezus, Paulus en Ammonius Saccas. De grote leiders van de gnostici waren – ook al hadden ze minder succes – in de praktijk niet minder deugdzaam, en ook in moreel opzicht niet minder zuiver. Marcion, Basilides en Valentinus[1] stonden bekend om hun ascetische leven. De nicolaïeten, die, indien ze niet tot de hoofdgroep van de ophieten behoorden, tot de kleine sekten werden gerekend die in het begin van de 2de eeuw daarin werden opgenomen, danken hun oorsprong, zoals we hebben aangegeven, aan Nicolaas van Antiochië, 'een man die als eerlijk bekendstond, vervuld van de Heilige Geest en van wijsheid'. Het idee dat zulke figuren 'wellustige rituelen' zouden hebben ingesteld, is volkomen absurd. Men kan evengoed Jezus ervan beschuldigen zulke rituelen te hebben bevorderd die achter de veilige beschutting van de kloostermuren door de middeleeuwse *orthodoxe* christenen op zo grote schaal werden uitgevoerd.

Indien men echter verlangt dat we geloof hechten aan zo'n aanklacht tegen de gnostici, een beschuldiging die eeuwen later met tien keer zo veel venijn wordt herhaald tegen de ongelukkige leiders van de tempeliers,

[1] Valentinus wordt door Tertullianus een platonist genoemd (*De praescriptione haereticorum*, 7).

waarom zouden we dan soortgelijke beweringen over de orthodoxe christenen niet eveneens geloven? Minucius Felix deelt mee dat

> de eerste christenen door de wereld ervan werden beschuldigd [gedurende de ceremonie van het paasfeest] elke neofiet bij zijn toelating te dwingen een onder een hoop meel verborgen kindje met een mes te doorsteken; het lichaampje zou daarna dienen voor een feestmaaltijd van de hele gemeente. Nadat zij [de christenen] de heersende partij waren geworden, beschuldigden ze op hun beurt andersdenkenden van ditzelfde.[1]

De werkelijke misdaad van de ketterij wordt duidelijk meegedeeld door (334)
Johannes in zijn brieven en evangelie. Hij 'die niet belijdt dat Jezus Christus in het vlees is gekomen . . . is een misleider en antichrist' (*2 Joh.* 7). In zijn eerdere *Brief* leert hij zijn kerkelijke gemeente dat er *twee* drieeenheden zijn (5:7-8), kortom het nazareense stelsel.

Men kan uit dit alles afleiden dat het kunstmatige en dogmatische christendom uit de periode van Constantijn eenvoudig een product is van talrijke strijdende sekten die zelf van gemengd bloed waren en van heidense ouders stamden. Elk van deze kan aanspraak maken op vertegenwoordigers die tot de zogenaamde *orthodoxe* christelijke leer waren bekeerd. En omdat elk pasgeboren dogma met meerderheid van stemmen moest worden ingevoerd, gaf elke sekte met haar eigen tint kleur aan de hoofdinhoud ervan, tot het ogenblik waarop de keizer deze *geopenbaarde* hutspot, waarvan hij zelf kennelijk geen woord begreep, aan een onwillige wereld opdrong als de *godsdienst van Christus*. Omdat het christendom was afgemat door de vergeefse poging om dit ondoorgrondelijke moeras van internationale speculaties te bevatten, en niet in staat was een religie te begrijpen die op de zuivere spiritualiteit van een ideëel denkbeeld is gebaseerd, gaf het zich over aan de verering van brute kracht zoals die werd vertegenwoordigd door een kerk die werd gesteund door Constantijn. Sinds die tijd kan de kerk onder de duizend rituelen, dogma's en ceremoniën die van het heidendom zijn overgenomen, op slechts één vinding aanspraak maken die geheel origineel en van haar is, namelijk de leer van de eeuwige verdoemenis, en één gewoonte, die van het vervloeken. De heidenen verwierpen beide met afschuw. Plutarchus zegt:

> Een vervloeking is iets vreselijks en afschuwelijks. Daarom werd de priesteres in Athene geprezen, omdat ze had geweigerd Alcibiades te vervloeken [voor het schenden van de mysteriën], toen het volk dit van

[1] Vgl. C.W. King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 197vn1; 2de ed., blz. 124, 334.

haar eiste, *want*, ze zei *dat ze een priesteres was van gebeden en niet van vervloekingen*.[1]

Renan zegt:

> Diepgaand onderzoek zou aantonen dat bijna alles in het christendom niets anders is dan uit de heidense mysteriën meegenomen bagage. De oorspronkelijke christelijke eredienst is niets dan een *mysterie*. De hele innerlijke machtsstructuur van de kerk, de graden van inwijding, het gebod om te zwijgen, en een groot aantal zinnen in de kerkelijke taal hebben geen andere oorsprong. . . . De omwenteling die het heidendom omverwierp, *schijnt* op het eerste gezicht . . . een absolute breuk met het verleden . . . maar *het volksgeloof redde zijn meest vertrouwde symbolen van de ondergang*. Het christendom bracht eerst zo weinig veranderingen in de gewoonten van het persoonlijke en maatschappelijke leven dat het van tal van mensen uit de 4de en 5de eeuw onzeker blijft of ze heidenen of christenen waren; velen schijnen zelfs niet tussen de beide erediensten te hebben gekozen.

Over de kunst, die een essentieel onderdeel van de oude religie vormde, zegt hij vervolgens dat

> *deze nauwelijks met een van haar overleveringen hoefde te breken*. De
> (335) oorspronkelijke christelijke kunst is in feite niets anders dan heidense kunst in een toestand van verval of van lagere rang. De goede herder van de catacomben in Rome is een kopie van de Aristaeus, of van de Apollo Nomius, die in dezelfde houding op de heidense sarcofagen voorkomt, en te midden van de vier halfnaakte jaargetijden nog de fluit van Pan draagt. Op de christelijke graftomben van het kerkhof van St. Calixtus betovert Orpheus de dieren. Elders ontvangen Christus als Jupiter-Pluto, en Maria als Proserpina, de zielen die Mercurius – die de breedgerande hoed van de gids van de zielen (*psychopompos*) draagt, en zijn staf in de hand houdt – in tegenwoordigheid van de drie schikgodinnen bij hen brengt. Pegasus, het symbool van de verheffing van de sterveling tot een god; Psyche, het symbool van de onsterfelijke ziel; de hemel, verpersoonlijkt door een oude man, de rivier de Jordaan; en Victorie – komen op een groot aantal christelijke monumenten voor.[2]

Zoals we elders hebben aangetoond, bestond de oorspronkelijke christelijke gemeenschap uit kleine groepen die overal verspreid waren en georganiseerd in geheime genootschappen met wachtwoorden, handdrukken en

---

[1] Plutarchus, *Levens*, Alcibiades, §22; *Ethica*, Romeinse vraagstukken, §44.

[2] J.E. Renan, 'Des religions de l'antiquité et de leur derniers historiens', in *Revue des deux mondes*, 15 mei 1853.

andere tekens. Om aan de aanhoudende vervolgingen van hun vijanden te ontkomen, moesten ze voorzichtig zijn en bijeenkomsten houden in verlaten catacomben, bolwerken in de bergen of op andere veilige schuilplaatsen. Elke religieuze hervorming ondervond in het begin natuurlijk soortgelijke belemmeringen. Vanaf het allereerste verschijnen van Jezus en zijn twaalf apostelen zien we hen samenkomen in afzondering, want ze hadden veilige toevluchtsoorden in de woestijn en bij vrienden in Bethanië en elders. Als het christendom niet vanaf het begin uit '*geheime gemeenschappen*' had bestaan, dan zou de geschiedenis meer *feiten* kunnen meedelen over zijn stichter en discipelen dan nu het geval is.

Het moet de onderzoeker wel verbazen hoe weinig indruk de persoonlijkheid van Jezus op zijn eigen eeuw heeft gemaakt. Renan wijst erop dat Philo – die omstreeks het jaar 50 stierf, en vele jaren eerder dan Jezus was geboren, en al die tijd dat de 'blijde boodschap' volgens de evangeliën overal in Palestina werd verkondigd daar in een joodse gemeenschap leefde – nooit van hem had gehoord! Josephus, de historicus, die drie of vier jaar na de dood van Jezus was geboren, vermeldt zijn terechtstelling in een korte zin, en zelfs die weinige woorden werden 'door de hand van *een christen*' veranderd, zegt de schrijver van *La vie de Jésus*.[1] Josephus, die nauwgezet zelfs de onbelangrijkste sekten vermeldt en nauwkeurig hun geschiedenis optekent, schrijft aan het einde van de 1ste eeuw – toen Paulus, de geleerde propagandist, zo vele kerken zou hebben gesticht, en Petrus de apostolische opvolging zou hebben ingesteld, waartoe volgens de chronologie van Irenaeus en Eusebius toen al drie bisschoppen van Rome[2] hebben behoord – maar besteedt helemaal geen aandacht aan het bestaan van een christelijke sekte. Suetonius, de secretaris van Hadrianus, die in het eerste kwart van de 2de eeuw schrijft, weet zo weinig over Jezus of zijn geschiedenis dat hij zegt dat keizer Claudius 'alle joden verbande, die voortdurend ongeregeldheden veroorzaakten op aansporing van een (336)
zekere *Crestos*', waarmee hij, naar we moeten aannemen, Christus bedoelde.[3] Keizer Hadrianus, die in een nog latere tijd schreef, was zelf zo weinig onder de indruk van de leringen of het belang van de nieuwe sekte dat hij in een brief aan Servianus verklaarde dat hij de christenen voor vereerders van Serapis hield.[4] 'In de 2de eeuw', zegt C.W. King, 'zagen de syncretische sekten, die waren ontstaan in Alexandrië, dat broeinest van gnosticisme, in Serapis een profetisch model van Christus als de Heer en

[1] Inleiding en hfst. 28.
[2] Linus, Anacletus en Clemens.
[3] *Keizers van Rome*, 'Claudius', §25.
[4] F. Vopiscus, *Vita Saturnini*, in *Scriptores historiae Augustae*, hfst. 8.

schepper van alles, en de rechter over de levenden en de doden.' Terwijl dus de 'heidense' filosofen Serapis, of beter gezegd het abstracte denkbeeld dat in hem was belichaamd, nooit anders hadden beschouwd dan als een voorstelling van de anima mundi, vermenselijkten de christenen de 'zoon van God' en zijn 'vader', en konden geen beter model voor hem vinden dan de afgod van een heidense mythe! 'Het lijdt geen twijfel', merkt dezelfde schrijver op, 'of het hoofd van Serapis, waarvan het gezicht wordt gekenmerkt door een ernstige, nadenkende majesteit, verschafte het eerste beeld voor de traditionele portretten van de verlosser.'[1]

In de aantekeningen van een reiziger van wie we de ervaringen bij de monniken van de berg Athos elders hebben vermeld, vinden we dat Jezus in het eerste deel van zijn leven veel omging met de essenen die tot de pythagorische school behoorden, en bekendstonden als de koinobioi. We vinden het nogal gewaagd van Renan om, zoals hij, dogmatisch te beweren dat Jezus 'zelfs de namen Boeddha, Zarathoestra of Plato niet kende', en dat hij nooit een Grieks of boeddhistisch boek had gelezen, 'hoewel hij meer dan één element in zich had dat, zonder dat hij het zelf wist, uit het boeddhisme, parsisme en de Griekse wijsheid was voortgekomen'.[2] Hiermee wordt een half wonder erkend, terwijl de andere helft aan toeval en een samenloop van omstandigheden wordt toegeschreven. Een schrijver maakt misbruik van een voorrecht wanneer hij die beweert historische feiten weer te geven, uit hypothetische premissen conclusies trekt die hem goed uitkomen, en dit dan een levensbeschrijving – een *Leven* – van Jezus noemt. Evenmin als elke andere samensteller van legenden over de onzekere geschiedenis van de nazareense profeet, heeft Renan één duimbreed vaste grond onder zijn voeten; noch kan iemand het tegenovergestelde beweren, tenzij op basis van indirect bewijs. Terwijl Renan over geen enkel feit beschikt als bewijs dat Jezus nooit de metafysische leringen van het boeddhisme of parsisme heeft bestudeerd, of van de filosofie van Plato
(337) heeft gehoord, hebben zijn tegenstanders echter heel goede redenen om het tegenovergestelde te vermoeden. Wanneer ze zien dat: 1. al zijn gezegden een pythagorische geest ademen, als het al niet *letterlijke* herhalingen zijn; 2. zijn ethiek zuiver boeddhistisch is; 3. zijn handelwijze en levenswandel esseens; en 4. zijn mystieke manier van uitdrukken, zijn gelijkenissen en

[1] *The Gnostics and Their Remains*, blz. 68; 2de ed., blz. 161-2. In R. Payne Knights *Symbolical Language of Ancient Art and Mythology* wordt Serapis voorgesteld met lang haar, 'naar achteren gekamd en in krullen geschikt, die, zoals die van vrouwen, op zijn borst en schouders vielen. Hij gaat ook altijd gehuld in kleren die tot zijn voeten reiken' (§145). Dit is het traditionele portret van Christus.

[2] *La vie de Jésus*, hfst. 28.

zijn gewoonten die van een ingewijde, hetzij Grieks, Chaldeeuws of magisch, zijn (want de 'volmaakten', die de verborgen wijsheid spraken, behoorden over de hele wereld tot dezelfde school van oeroude kennis), dan is het moeilijk om aan de logische conclusie te ontkomen dat hij tot diezelfde groep ingewijden heeft behoord. Het is een armzalig compliment aan de Allerhoogste hem deze vier evangeliën op te dringen, waarin, terwijl ze elkaar vaak tegenspreken, geen enkel verhaal, zin of bijzondere uitdrukking voorkomt waarvan we niet een overeenkomstige versie in de één of andere oudere leer of filosofie terugvinden. De Almachtige had toch zeker – al was het maar om latere generaties de huidige verbijstering te besparen – bij zijn *eerste en enige* incarnatie op aarde wel iets oorspronkelijks mee kunnen brengen, iets dat een duidelijke scheidslijn trok tussen hemzelf en de tientallen geïncarneerde heidense goden die uit maagden waren geboren, allen verlossers waren geweest, en waren omgebracht, of zich op een andere manier voor de mensheid hadden opgeofferd.

Aan de emotionele kant van het verhaal zijn al te veel concessies gedaan. De wereld heeft een minder verheven maar meer betrouwbare opvatting nodig over een persoon ten gunste van wie ongeveer het halve christendom de Almachtige heeft onttroond. We trekken niet in twijfel wat de bekwame, wereldberoemde geleerde in zijn *La vie de Jésus* zegt, en evenmin een van zijn *historische* uitspraken. We zetten alleen vraagtekens bij enkele ongegronde en onhoudbare beweringen die hun weg langs de emotionele verteller naar de overigens prachtige bladzijden van het boek hebben gevonden – een leven, geheel en al op louter waarschijnlijkheden gebouwd, en toch het leven van iemand die, indien hij als een historisch persoon wordt opgevat, veel meer aanspraak maakt op onze liefde en verering, feilbaar als hij is in al zijn grootsheid, dan indien we hem ons voorstellen als een almachtige God. Alleen in laatstgenoemde rol moet Jezus door elke eerbiedige denker als een mislukking worden beschouwd.

Ondanks het geringe aantal nog bestaande oude filosofische werken, was het aantal voorbeelden van volmaakte overeenkomst tussen pythagorische, hindoe- en Nieuw-Testamentische uitspraken eindeloos. Er is op dit punt geen gebrek aan bewijzen. Er is een christelijk publiek nodig dat wil onderzoeken wat men het voorlegt, en gewone eerlijkheid wil tonen bij het uitspreken van zijn oordeel. Bekrompenheid heeft haar tijd gehad, en haar grootste kwaad gedaan. 'We hoeven niet bang te zijn,' zegt prof. Müller, 'om bij de wijzen en wetgevers van andere volkeren sporen van de waarheid, zelfs sporen van de christelijke waarheid, te ontdekken.'[1]

Wie kan, na het lezen van de volgende filosofische aforismen, nog

[1] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 55.

geloven dat Jezus en Paulus nooit de Griekse en Indiase filosofen hadden gelezen?

(338)

Uitspraken van Sextus, de pythagoreeër, en andere heidenen	Verzen uit het Nieuwe Testament[5]
1. 'Streef naar het bezit van die dingen die niemand u kan ontnemen.'[1]	1. 'Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg, en dieven breken in om ze te stelen' (*Mattheus* 6:19).
2. 'Juist zoals wat verrot is beter *kan worden uitgebrand* dan blijven bestaan, zo is het voor een schurk beter te sterven dan te blijven *leven*.'[2]	2. 'Als je hand je op de verkeerde weg brengt, hak hem dan af; je kunt beter verminkt het leven binnengaan, dan in het bezit van twee handen naar de hel' (*Marcus* 9:43).
3. 'U heeft in uzelf iets *dat lijkt op God*; gebruik daarom uzelf *als de tempel van God*.'[3]	3. 'Weet u niet dat u een tempel van God bent en dat de geest van God in u woont?' (*1 Corinthiërs* 3:16).
4. 'De grootste eer die aan God kan worden bewezen, is zijn *volmaaktheid* te kennen en na te volgen.'[4]	4. 'Opdat jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel zijn. . . . Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is' (*Mattheus* 5:45-48).
5. 'Wat ik niet wil dat mensen mij aandoen, dat wil ik mensen ook niet aandoen' (*Gesprekken van Confucius*, hfst. 5 en 15; zie Max Müller, *Chips, etc.*, deel 1, blz. 313ev.).	5. 'Behandel anderen zoals je wilt dat ze jullie behandelen' (*Lucas* 6:31).
6. 'De maan schijnt zelfs in het huis van slechte mensen' (*Manu*).	6. 'Hij laat zijn zon opgaan over goede en slechte mensen, en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen' (*Mattheus* 5:45).
7. 'Zij die geven, ontvangen zelf dingen; van hen die niet geven, worden dingen afgenomen' (*Op.cit.*).	7. 'Wie heeft zal nog meer krijgen . . . maar wie niets heeft zal zelfs het laatste worden ontnomen' (*Mattheus* 13:12).

[1] *Iamblichus' Life of Pythagoras*, vert. T. Taylor, 'Select sentences of Sextus the Pythagorean', blz. 271.

[2] *Op.cit.*, 'Pythagoric sentences from the Protreptics of Iamblichus', blz. 279.

[3] *Op.cit.*, 'Select sentences of Sextus the Pythagorean', blz. 269.

[4] *Op.cit.*

[5] Zie *Mishnah Pirke Aboth*, een verzameling spreekwoorden en uitspraken van de oude joodse leraren, waarin men veel Nieuw-Testamentische gezegden kan vinden.

8. 'Alleen zuiverheid van geest ziet God' (*Op.cit.*) – nog steeds een geliefde spreuk in India.	8. 'Gelukkig wie zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien' (*Mattheus* 5:8).

Plato maakte geen geheim van het feit dat hij zijn beste filosofische leringen van Pythagoras had, en dat hijzelf slechts de eerste was die ze tot een stelsel ordende, waarbij hij deze af en toe verweefde met zijn eigen metafysische bespiegelingen. Maar Pythagoras zelf verkreeg zijn diepzinnige leringen eerst van de nakomelingen van Mochus, en later van de Indiase brahmanen. Hij was ook ingewijd in de mysteriën bij de hiërofanten van Thebe, de Perzische en Chaldeeuwse magiërs. Zo volgen we stap voor stap het spoor van de meeste van onze christelijke leringen tot hun oorsprong in Centraal-Azië. Als we uit het christendom de persoonlijkheid van Jezus – zo verheven door haar ongeëvenaarde eenvoud – weglaten, wat blijft er dan van over? De geschiedenis en de vergelijkende godsdienstwetenschap geven dan het droevige antwoord: 'Een uiteenvallend skelet, gevormd uit de oudste heidense mythen!' (339)

Terwijl de mythische geboorte en het leven van Jezus een getrouwe kopie zijn van die van de brahmaanse Krishṇa, komt zijn historische rol van godsdiensthervormer in Palestina overeen met het voorbeeld van Boeddha in India. De grote overeenkomst van hun menslievende en spirituele aspiraties, en ook van uiterlijke omstandigheden, is in meer dan één opzicht heel opvallend. Hoewel Boeddha de zoon van een koning was, terwijl Jezus slechts een timmerman was, behoorde eerstgenoemde door zijn afkomst niet tot de hoge brahmaanse kaste. Evenals Jezus was hij ontevreden over de dogmatische geest van de religie van zijn land, de onverdraagzaamheid en huichelarij van de geestelijkheid, hun uiterlijke vertoon van vroomheid, en hun nutteloze ceremoniën en gebeden. Evenals Boeddha met kracht de traditionele wetten en regels van de brahmanen overtrad, zo verklaarde Jezus de oorlog aan de farizeeën en de trotse sadduceeën. Wat de nazarener als gevolg van zijn nederige geboorte en positie deed, deed Boeddha als een vrijwillige boetedoening. Hij reisde rond als bedelmonnik, en in zijn latere leven zocht hij – wederom evenals Jezus – bij voorkeur het gezelschap van tollenaars en zondaren. Beiden streefden naar zowel maatschappelijke als religieuze hervorming; beiden gaven de doodsteek aan de oude religies van hun land, en werden stichters van een nieuwe.

Max Müller zegt hierover:

> De hervorming van Boeddha had oorspronkelijk veel meer een maatschappelijk dan een religieus karakter. . . . De belangrijkste elementen van de boeddhistische hervorming zijn altijd haar maatschappe-

> lijke en ethische normen geweest, en niet haar metafysische theorieën. *Die ethiek . . . is een van de volmaaktste die de wereld ooit heeft gekend* . . . en hij die had gemediteerd over hoe de ziel van de mens kan worden bevrijd van ellende en van de angst voor de dood, had het Indiase volk bevrijd van een vernederende slavernij en priesterlijke tirannie.

De schrijver voegt nog daaraan toe dat, wanneer dat niet het geval was geweest,

> Boeddha elke filosofie had kunnen onderwijzen die hij maar wilde, en we zijn naam nauwelijks zouden hebben gehoord. Het volk zou geen aandacht aan hem hebben besteed, en zijn stelsel zou slechts een druppel zijn geweest in de oceaan van filosofische bespiegelingen, waardoor India altijd al werd overspoeld.[1]

Hetzelfde is met Jezus het geval. Terwijl Philo – die door Renan Jezus' oudere broer wordt genoemd – Hillel, Shammai en Gamaliël nauwelijks worden vermeld, is Jezus een God geworden! En toch zou de door Jezus onderwezen ethiek, hoe goddelijk en zuiver ze ook is, zonder het drama van de Calvarieberg, de vergelijking met die van Boeddha nooit hebben kunnen doorstaan. Wat aan de vergoddelijking van Jezus bijdroeg, was zijn dramatische dood, het vrijwillig opofferen van zijn leven, wat hij voor de mensheid zou hebben gedaan, en het latere door de christenen uitgevonden en hen goed uitkomende dogma van de verzoeningsleer. In India, waar
(340) haast geen waarde aan het leven wordt gehecht, zou de kruisiging weinig of geen indruk hebben gemaakt. In een land waar, zoals alle kenners van India weten, godsdienstfanatici zich in jarenlange boetedoeningen centimeter voor centimeter laten afsterven, waar fakirs zichzelf de vreselijkste kastijdingen opleggen, waar jonge, tere weduwen, zowel uit een geest van verzet tegen de regering als uit religieus fanatisme, met een glimlach op het gezicht de brandstapel beklimmen, waar, om de woorden van een bekende geleerde te citeren, 'mannen in de bloei van hun leven zich onder de kar van Jaggernāth werpen, om zich te laten dooddrukken door de afgod waarin ze geloven, waar de eiser die geen schadeloosstelling kan krijgen zich voor de deur van zijn rechter laat verhongeren, waar de filosoof die denkt dat hij alles heeft geleerd wat deze wereld hem kan leren en die ernaar verlangt in de godheid te worden opgenomen, kalm in de Ganges stapt met het doel de andere oever van het bestaan te bereiken',[2] in zo'n land zou zelfs een vrijwillige kruisiging onopgemerkt zijn gebleven. In

[1] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, 'Buddhism', blz. 220-1.

[2] Max Müller, 'Christ and other masters', in *Chips from a German Workshop*, deel 1, blz. 58.

Judea, en zelfs onder dapperder volkeren dan de joden – de Romeinen en de Grieken – waar iedereen min of meer aan het leven hechtte, en de meeste mensen er wanhopig voor zouden hebben gestreden, liet het tragische einde van de grote hervormer natuurlijk een diepe indruk achter. Zelfs de namen van kleinere helden zoals Mucius Scaevola, Horatius Cocles, de moeder van de Gracchen en andere, zijn overgeleverd aan het nageslacht; en in onze schooltijd, en ook in ons latere leven, hebben de verhalen over hen onze sympathie en eerbiedige bewondering gewekt. Maar zullen we ooit de minachtende glimlach vergeten van enkele hindoes in Benares, toen een Engelse dame, de vrouw van een predikant, hun probeerde te imponeren met het grote offer dat Jezus bracht door *zijn* leven voor ons op te geven? Toen drong voor het eerst tot ons door hoezeer het pathos van het grote drama van de Calvarieberg in verband stond met latere gebeurtenissen bij het stichten van het christendom. Zelfs de verbeeldingsvolle Renan werd door dit gevoel ertoe gebracht in het laatste hoofdstuk van zijn *La vie de Jésus* enkele bladzijden te schrijven van buitengewone en meelevende schoonheid.[1]

Apollonius, een tijdgenoot van Jezus van Nazareth, was evenals hij een (341)
enthousiaste stichter van een nieuwe spirituele school. Hij was misschien minder metafysisch en meer praktisch dan Jezus, minder teder en volmaakt van aard, maar niettemin doordrong hij de mensen van dezelfde essentie van spiritualiteit en van dezelfde hoge ethische waarheden. Zijn grote fout

[1] *Das Leben Jesu* door Strauss, dat Renan '*un livre commode, exact, spirituel et consciencieux*' (een praktisch, nauwkeurig, geestig en betrouwbaar boek) noemt, is, hoe grof en iconoclastisch het ook is, niettemin in veel opzichten te verkiezen boven het *La vie de Jésus* van de Franse schrijver. Terwijl we de intrinsieke, historische waarde van de twee boeken, waarmee we niets te maken hebben, in het midden laten, wijzen we nu alleen op Renans verwrongen schets van Jezus. We kunnen niet begrijpen wat Renan tot zo'n onjuiste karakterbeschrijving bracht. Maar weinig mensen die, hoewel ze de goddelijkheid van de nazareense profeet verwerpen, toch geloven dat hij geen mythe is, kunnen het boek lezen zonder zich ongemakkelijk te voelen bij en zelfs boos te worden over zo'n psychologische verminking. Hij maakt van Jezus een soort sentimentele sukkel, een theatrale, onnozele hals, die ingenomen is met zijn eigen dichterlijke uitweidingen en redevoeringen, zich door iedereen wil laten aanbidden, en ten slotte gevangen raakt in de strikken van zijn vijanden. Zo was hij niet – Jezus, de joodse filantroop, de adept en mysticus van een school die nu door de christenen en de kerk vergeten is, indien ze die al ooit heeft gekend; de held die de voorkeur eraan gaf zelfs zijn leven te wagen boven het achterhouden van enkele waarheden die volgens hem de mensheid ten goede zouden komen. We geven de voorkeur aan Strauss die hem openlijk een oplichter en bedrieger noemt, en zo nu en dan zelfs zijn hele bestaan in twijfel trekt, maar die hem tenminste die belachelijke zweem van sentimentaliteit bespaart, waarmee Renan hem afschildert.

was dat hij zich te veel beperkte tot de hogere klassen van de maatschappij. Terwijl Jezus tot de armen en eenvoudige mensen 'vrede op aarde voor alle mensen die hij liefheeft'[1] preekte, was Apollonius de vriend van koningen, en bewoog hij zich onder de aristocratie. Hij was uit deze laatste voortgekomen, en zelf een rijk man, maar de 'Mensenzoon', die het volk vertegenwoordigt, 'had geen plaats om zijn hoofd neer te leggen'; niettemin vertoonden de twee 'wonderdoeners' een opvallende overeenkomst van doel. Nog vóór Apollonius was Simon Magus verschenen, die 'de grote kracht van God' wordt genoemd. Zijn 'wonderen' zijn wonderbaarlijker, gevarieerder en beter vastgelegd dan die van de apostelen of van de Galilese filosoof zelf. Het materialisme ontkent de feiten in beide gevallen, maar de geschiedenis bevestigt ze. Apollonius volgde op die twee; en hoe groots en befaamd de door hem teweeggebrachte wonderen volgens de kabbalisten waren in vergelijking met die van de veronderstelde stichter van het christendom, wordt ook door de geschiedenis en door Justinus de Martelaar bevestigd.[2]

Apollonius was, evenals Boeddha en Jezus, de onverzettelijke vijand van elk uiterlijk vertoon van vroomheid, nutteloze religieuze ceremoniën en huichelarij. Indien de wijze van Tyana, evenals de christelijke verlosser, bij voorkeur het gezelschap van de armen en eenvoudige mensen had gezocht, en indien hij, in plaats van rustig op ruim 100-jarige leeftijd te sterven, een vrijwillig martelaar was geweest die de goddelijke waarheid
(342) vanaf een kruis verkondigt,[3] dan had zijn bloed misschien evenveel invloed gehad op de latere verspreiding van spirituele leringen als dat van de christelijke messias.

---

[1] *Lucas* 2:14.

[2] Zie hoofdstuk 2, blz. 113-14 van dit boek.

[3] In een pas verschenen boek, getiteld *The World's Sixteen Crucified Saviors* (door Kersey Graves), dat door zijn titel onze aandacht trok, werden we, zoals ons op het titelblad was voorspeld, zeer verrast door de *historische* bewijzen die noch in de geschiedenis, noch in de overlevering zijn te vinden. Van Apollonius, die erin wordt voorgesteld als een van deze zestien 'verlossers', zegt de schrijver dat hij uiteindelijk is '*gekruisigd* . . . opgestaan uit de doden . . . na zijn opstanding aan zijn discipelen is verschenen en' – opnieuw, evenals Christus – 'een *Thomas* [?] Didymus heeft overtuigd, door hem de afdruk van de spijkers op zijn handen en voeten te laten voelen' (ed. 1875, blz. 305). Ten eerste beweren noch Philostratus, Apollonius' biograaf, noch de geschiedenis, iets dergelijks. Hoewel de juiste datum van zijn overlijden onbekend is, heeft geen discipel van Apollonius ooit gezegd dat hij gekruisigd of hun verschenen is. Tot zover wat één 'verlosser' betreft. Daarna wordt ons verteld dat Gautama Boeddha, wiens leven en sterven door verschillende gezaghebbende schrijvers – onder wie Barthélemy Saint-Hilaire – zo nauwkeurig zijn beschreven, eveneens 'door zijn vijanden werd *gekruisigd*, aan de voet van de

De over Apollonius verspreide lasterpraatjes waren even talrijk als onwaar. Zelfs 18 eeuwen na zijn dood werd hij door bisschop Douglas in zijn werk tegen wonderen in diskrediet gebracht. In dit boek liep de eerwaarde bisschop zich tegen historische feiten te pletter. Indien we het onderwerp onpartijdig bestuderen, zullen we snel inzien dat de ethiek van Gautama Boeddha, Plato, Apollonius, Jezus, Ammonius Saccas en zijn leerlingen op dezelfde mystieke filosofie was gebaseerd; dat allen één God aanbaden, ongeacht of ze hem beschouwden als de 'vader' van de mensheid, die in de mens leeft zoals de mens in hem, of als het onbegrijpelijke scheppende beginsel; allen leidden een goddelijk leven. Ammonius zei over zijn filosofie dat hun school dateerde uit de tijd van Hermes, die zijn wijsheid uit India had meegebracht. Ze was geheel gericht op dezelfde mystieke contemplatie als die van de yogī: het nauwe contact van de brahmaan met zijn eigen lichtende zelf – de 'ātman'. En deze hindoeterm is ook bij uitstek kabbalistisch. Wie is het zelf? wordt in de *Rig-Veda* gevraagd. 'Het zelf is de Heer van alle dingen . . . alle dingen liggen besloten in dit zelf; alle zelven liggen besloten in dit zelf. Brahman zelf is niets dan het zelf',[1] is het antwoord. De *Idra Rabba* zegt: 'Alle dingen zijn hijzelf, en hijzelf is in elk opzicht *verborgen.*'[2] De 'Adam-Kadmon van de kabbalisten heeft alle zielen van de Israëlieten in zich, en hij is zelf in elke

---

Nepalese bergen' (zie blz. 120), terwijl de boeddhistische boeken, de geschiedenis en het wetenschappelijke onderzoek ons volgens Max Müller en een leger oriëntalisten zeggen dat Gautama Boeddha (Śākyamuni) in de buurt van de Ganges is gestorven. 'Hij had de stad Kuśināgara bijna bereikt, toen zijn levenskracht begon af te nemen. Hij stopte in een bos, en terwijl hij onder een sāl-boom zat gaf hij de geest' (*Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 217). De verwijzingen van Graves – bij sommige van zijn gewaagde speculaties – naar Higgins en Sir W. Jones bewijzen niets. Max Müller wijst erop dat enkele vroegere autoriteiten uitvoerige boeken hebben geschreven 'om te bewijzen dat Boeddha in werkelijkheid de Thoth van de Egyptenaren was geweest, dat hij Mercurius was, of Wodan, of Zarathoestra of Pythagoras. Zelfs Sir W. Jones . . . vereenzelvigde Boeddha eerst met Odin, en later met Shishak' (*Chips*, deel 1, blz. 223). We zijn in de 19de eeuw, en niet in de 18de; en hoewel het schrijven van boeken op basis van het gezag van de eerste oriëntalisten in zekere zin als een bewijs van eerbied voor de ouderdom kan worden beschouwd, kan dat in onze tijd niet altijd zomaar worden gedaan. Vandaar dat dit hoogst leerzame boek één belangrijke eigenschap mist, die het nog interessanter zou hebben gemaakt. De schrijver had na Prometheus 'de Romeinse', en Alcides de *Egyptische god* (blz. 300), een 17de 'gekruisigde verlosser' aan de lijst moeten toevoegen: 'Venus, de god van de oorlog' die Artemus Ward, de 'kermisbaas', aan een bewonderende wereld had voorgesteld!

[1] *Chhāndogya Upanishad*, 8:3:3-4; Max Müller, *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 70.

[2] *Idra Rabba*, §172.

ziel', zegt de *Zohar*.[1] De beginselen van de eclectische school waren dus identiek met de leringen van de yogī's, van de hindoemystici en van het
(343) eerste boeddhisme van de leerlingen van Gautama. En toen Jezus zijn discipelen verzekerde dat 'de geest van de waarheid, die door de wereld niet kan worden ontvangen omdat *ze hem niet ziet* en hem niet kent', *bij* en *in* hen woont die 'in hem zijn en hij in hen',[2] verkondigde hij slechts dezelfde leer die we terugvinden in elke filosofie die deze naam waardig is.

Saint-Hilaire, de geleerde Franse scepticus, gelooft geen woord van het wonderbaarlijke deel van het leven van Boeddha; niettemin is hij zo oprecht om van Gautama te zeggen dat hij in de grote zuiverheid van zijn ethiek en in zijn persoonlijke moraal *alleen* door Christus wordt overtroffen. Om deze beide uitspraken wordt hij door Des Mousseaux op eerbiedige wijze berispt. Geërgerd over dit wetenschappelijk tegenspreken van zijn beschuldigingen van Gautama Boeddha van duivelaanbidding, verzekert hij zijn lezers dat 'ce savant distingué n'a point étudié cette question'.[3]

Barthélemy Saint-Hilaire merkt op:

> Ik aarzel niet te verklaren dat er, met Christus als enige uitzondering, onder de stichters van religies geen zuiverder of ontroerender figuur is dan Boeddha. Zijn leven is onberispelijk. Zijn voortdurende heldenmoed is even groot als zijn overtuiging; . . . Hij is het volmaakte voorbeeld van alle deugden die hij preekt; zijn zelfverloochening, zijn menslievendheid, zijn onveranderlijk vriendelijke aard laten het geen moment afweten. Op 29-jarige leeftijd verliet hij het hof van zijn vader om bedelmonnik te worden . . . en wanneer hij in de armen van zijn leerlingen sterft, doet hij dat met de kalmte van een wijze die zijn hele leven de deugd heeft beoefend, en die sterft in de overtuiging de waarheid te hebben gevonden.[4]

Deze welverdiende lofrede is niet krachtiger dan die welke Laboulaye zelf uitsprak, en die Des Mousseaux kwaad maakte.[5] 'Het is meer dan moeilijk', voegt eerstgenoemde eraan toe, 'te begrijpen hoe mensen die niet werden geholpen door een openbaring, zo hoog konden stijgen, en zo dicht bij de waarheid konden komen.'[6] Merkwaardig dat er zoveel grote zielen zijn die 'niet door een openbaring zijn geholpen'!

Maar waarom zou iemand zich erover verwonderen dat Gautama met

---

[1] Rosenroth, *Kabbala denudata*, deel 2, blz. 304ev.
[2] *Johannes* 14:17, 20.
[3] *Les hauts phénomènes de la magie*, blz. 74vn.
[4] J. Barthélemy Saint-Hilaire, *Le Bouddha et sa religion*, Parijs, 1860, blz. v.
[5] Vgl. Max Müller, *Chips, etc.*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 221-2.
[6] *Journal des Débats*, 4 april 1853.

filosofische kalmte kon sterven? Zoals de kabbalisten terecht zeggen: 'Er bestaat geen dood, en de mens stapt nooit uit het universele leven. Zij die we voor dood houden leven nog in ons, zoals wij in hen . . . Hoe meer iemand leeft voor zijn soortgenoten, des te minder hoeft hij bang te zijn om te sterven.'[1] We zouden nog eraan kunnen toevoegen dat hij die voor de mensheid *leeft* nog meer doet dan hij die ervoor sterft.

De *onuitsprekelijke naam* waarnaar zoveel kabbalisten – die geen enkele oosterse of zelfs Europese adept kennen – op zoek zijn en die daarbij vergeefs hun kennis aanwenden en daaraan hun leven besteden, ligt in het hart van ieder mens verborgen. Deze wonderbaarlijke naam, die zich vol- (344)
gens de oudste orakels 'in de oneindige werelden, ἀκοιμήτῳ στροφάλιγγι, stort',[2] kan op twee manieren worden verkregen: door de gebruikelijke inwijding, en door de 'zachte stem' die Elia hoorde in de grot van Horeb, de berg van God. En 'toen Elia dat hoorde, sloeg hij zijn mantel voor zijn gezicht. Hij kwam naar buiten en ging in de opening van de grot staan en daar klonk een stem die tot hem sprak . . .' (*1 Koningen* 19:13).

Wanneer Apollonius van Tyana de 'zachte stem' wilde horen, wikkelde hij zich altijd volledig in een mantel van fijne wol, waarop hij, na bepaalde magnetische strijkbewegingen te hebben gemaakt, zijn beide voeten zette, en niet de 'naam' maar een aan iedere adept bekende bezwering uitsprak. Daarna trok hij de mantel over zijn hoofd en gezicht, en was zijn doorschijnende of astrale geest vrij. Bij gewone gelegenheden droeg hij geen wol, evenmin als de priesters van de tempels. Het bezit van de geheime lettercombinatie van de 'naam' gaf de hiërofant oppermacht over alle mensen en andere wezens, die minder zielskracht hadden dan hijzelf. Vandaar dat de kabbalist, wanneer Max Müller[3] ons vertelt over de 'verborgen majesteit van de Quichés, die nooit door mensenhanden mocht worden onthuld', volkomen begrijpt wat er met die uitdrukking werd bedoeld, en helemaal niet verbaasd is dat zelfs deze zeer geleerde filoloog uitroept: 'Wat dit was, weten we niet!'

We kunnen niet vaak genoeg herhalen dat de door Jezus verkondigde religie alleen kan worden begrepen door de leringen van de oudere filosofieën. Met behulp van Pythagoras, Confucius en Plato kunnen we het denkbeeld begrijpen dat ten grondslag ligt aan de term 'vader' in het Nieuwe Testament. Plato's ideaal van de godheid, die hij de ene, eeuwige, onzichtbare God, de vormgever en vader van alle dingen noemt,[4] is veel-

---

[1] Éliphas Lévi, *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 2, hfst. 13.
[2] Proclus, *Over de Cratylus van Plato*.
[3] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 341.
[4] Plato, *Timaeus*, 28c, 34a, 37c; *De Staatsman*, 269e.

eer de 'vader' van Jezus. Dit goddelijke wezen – over wie de Griekse wijze zegt dat hij noch jaloers, noch de oorzaak van het kwaad kan zijn – want hij kan alleen voortbrengen wat goed en rechtvaardig is[1] – is dus zeker niet de Jehovah van Mozes, de '*jaloerse* God', maar de God van Jezus, die 'als enige goed is'. Hij prijst zijn alomvattende, goddelijke kracht[2] en zijn almacht, maar tegelijkertijd wijst hij erop dat hij, omdat hij onveranderlijk is, nooit zijn wetten kan willen veranderen, d.w.z. het kwaad uit de wereld bannen door middel van een wonder.[3] Hij is alwetend, en niets ontsnapt aan zijn waakzame oog.[4] Zijn rechtvaardigheid, die we belichaamd zien in de wet van beloning en vergelding, zal geen misdaad ongestraft, geen deugd zonder haar beloning laten;[5] daarom verklaart hij dat God alleen kan worden geëerd door ethische zuiverheid aan te kweken. Hij verwerpt niet
(345) alleen het antropomorfistische denkbeeld dat God een stoffelijk lichaam zou kunnen hebben,[6] maar verwerpt ook met walging die fabels die aan de lagere goden hartstochten, onenigheden en misdaden van allerlei aard toeschrijven.[7] Hij ontkent verontwaardigd dat God zich door gebeden en offers gunstig zou laten stemmen, of beter gezegd omkopen.[8]

De *Phaedrus* van Plato laat alles zien wat de mens eens was, en wat hij opnieuw kan worden. 'Voordat de geest van de mens in zinnelijke begeerte verzonk, en door het verlies van zijn vleugels daarmee werd belichaamd, leefde hij te midden van de goden in de luchtige [spirituele] wereld, waar alles waar en zuiver is'. In de *Timaeus* zegt hij 'dat er een tijd is geweest dat de mensen zich niet voortplantten, maar als zuivere geesten leefden'. In de toekomstige wereld, zegt Jezus, 'trouwen de mensen niet en worden ze niet uitgehuwelijkt', maar 'zijn dan als engelen in de hemel' (*Matth*. 22:30).

Het onderzoek van Laboulaye, Anquetil-Duperron, Colebrooke, Barthélemy Saint-Hilaire, Max Müller, Spiegel, Burnouf, Wilson en zoveel andere taalkundigen heeft iets van de waarheid aan het licht gebracht. En nu de moeilijkheden van het Sanskriet, Tibetaans, Singalees, Zend, Pehlevi, Chinees en zelfs van het Burmees gedeeltelijk zijn overwonnen, en de *Veda's* en de *Zend-Avesta*, de boeddhistische teksten en zelfs Kapila's *Sūtra's* worden vertaald, wordt er een deur wijd opengezet, die, wanneer men er eenmaal door is, zich voorgoed moet sluiten achter

[1] *Timaeus*, 29e; *Phaedrus*, 247a; *De Staat*, 2:379b.
[2] *Wetten*, 4:715e, 10:901c.
[3] *De Staat* 2:381c; *Theaetetus*, 176a, b.
[4] *Wetten*, 10:901d.
[5] *Wetten*, 4:716a; *De Staat*, 10:613a.
[6] *Phaedrus*, 246d.
[7] E. Zeller, *Plato and the Older Academy*.
[8] *Wetten*, 10:905d.

alle speculerende of onwetende lasteraars van de oude religies. Zelfs tot in onze tijd heeft de geestelijkheid, om de woorden van Max Müller te gebruiken, 'algemeen gewezen op de duivelse praktijken en de orgiën van de heidense eredienst . . . maar ze hebben zelden of nooit geprobeerd de ware, oorspronkelijke aard van de vreemde vormen van geloof en eredienst, die ze het werk van de duivel noemen, te ontdekken'.[1] Wanneer we Max Müllers 'Ware geschiedenis van Boeddha en het boeddhisme' lezen, en ook de enthousiaste meningen die Barthélemy Saint-Hilaire en Laboulaye over Boeddha en het boeddhisme geven, en wanneer ten slotte een pauselijke missionaris, een ooggetuige, en iemand die het minst van allen van partijdigheid voor de boeddhisten kan worden beschuldigd – we bedoelen abbé Huc – reden ziet voor niets dan bewondering voor het verheven persoonlijke karakter van deze 'duivelaanbidders', dan moeten we Śākyamuni's filosofie wel als iets meer gaan beschouwen dan de religie van fetisjverering en atheïsme, waarvoor de katholieken haar bij ons willen laten doorgaan. Huc was missionaris, en het was zijn eerste plicht het boeddhisme te beschouwen als niets beters dan een tak van satanverering. De arme abbé werd, nadat zijn boek met reisverhalen was verschenen, van (346)
de lijst van de missionarissen in Rome[2] geschrapt. Dit bewijst hoe weinig we van missionarissen kunnen verwachten de waarheid over religies van andere volkeren te vernemen, wanneer hun rapporten eerst door de hoogste kerkelijke autoriteiten worden herzien, en eerstgenoemden voor het vertellen van de waarheid streng worden gestraft.

Toen Marco Polo deze mannen – die 'de onfatsoenlijke asceten' werden en vaak nog worden genoemd, kortom de volgelingen van verschillende sekten in India die in het algemeen de naam 'yogī' dragen – vroeg 'waarom ze zich niet schamen om zo geheel naakt rond te lopen?' gaven

[1] Max Müller, *Chips, etc.*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 185.

[2] Over abbé Huc schrijft Max Müller in zijn *Chips from a German Workshop*, deel 1, blz. 190 het volgende: 'Wijlen Abbé Huc wees met zo'n naïviteit op de overeenkomsten tussen de boeddhistische en rooms-katholieke ceremoniën dat hij zijn kostelijke *Travels in Tartary, Thibet and China* tot zijn verbazing op de 'Index' geplaatst zag. 'Men moet wel getroffen worden', schrijft hij, 'door hun grote overeenkomst met het katholicisme. De bisschopsstaf, de mijter, het priesterkleed en de ronde hoed die de grote lama's op reis dragen . . . de mis, het dubbele koor, het psalmgezang, de duivelbanning en het wierookvat met vijf kettingen eraan, dat men naar wens kan openen en sluiten, het zegenen door de lama's die hun rechterhand uitstrekken boven het hoofd van de gelovigen, de rozenkrans, het celibaat van de geestelijken, de boetedoeningen en retraites, het vereren van de heiligen, het vasten, de processies, de litanieën, het wijwater, dit zijn allemaal dingen die de boeddhisten met ons gemeen hebben.' Hij had nog de tonsuur, de relikwieën en de biecht eraan kunnen toevoegen.'

ze de ondervrager uit de 13de eeuw hetzelfde antwoord als aan een missionaris uit de 19de. Ze zeggen:

> We zijn naakt omdat we naakt in de wereld zijn gekomen, en we niets aan ons willen hebben dat van deze wereld is. Bovendien zijn we ons niet bewust van enige zonde van het vlees, en daarom schamen we ons evenmin over onze naaktheid als u om uw hand of gezicht te laten zien. U die u bewust bent van de zonden van het vlees, doet er goed aan u te schamen, en uw naaktheid te bedekken.[1]

Men zou een merkwaardige lijst kunnen maken van de toelichtingen en uitvluchten van de geestelijkheid om de overeenkomsten te verklaren die dagelijks tussen het rooms-katholicisme en de heidense religies worden ontdekt. Maar het overzicht zou onveranderlijk leiden tot één radicale bewering: de leringen van het christendom werden in de hele wereld door de heidenen gestolen! Plato en de oudere Academie stalen de denkbeelden uit de christelijke openbaring, beweerden de Alexandrijnse kerkvaders! De brahmanen en Manu ontleenden hun leer aan de jezuïtische missionarissen, en de *Bhagavad Gītā* was de pennenvrucht van pater Calmet, die, om aan de hindoegeest tegemoet te komen, Christus en Johannes veranderde in Krishṇa en Arjuna! Het onbeduidende feit dat het boeddhisme en platonisme beide ouder zijn dan het christendom, en dat de *Veda's* al vóór de tijd van Mozes tot het brahmanisme waren ontaard, maakt geen verschil. Hetzelfde geldt voor Apollonius van Tyana. Hoewel zijn vermogens om wonderen te verrichten op grond van het getuigenis van keizers, hun hoven en de bevolking van verschillende steden niet konden worden ontkend, en hoewel weinigen van hen ooit van de nazareense profeet hadden gehoord – van zijn 'wonderen' waren slechts enkele apostelen getuige geweest, van wie de persoonlijkheden tot op de huidige dag in de geschiedenis een raadsel blijven – moet Apollonius toch als de 'na-aper van Christus' worden beschouwd.

(347) Ook al kan men onder de katholieke, de Griekse en protestantse geestelijkheid nog veel werkelijk vrome, fatsoenlijke en eerlijke mensen vinden, van wie het oprechte geloof het wint van hun vermogens om te redeneren, en die, omdat ze nooit onder de heidenen hebben geleefd, alleen uit onwetendheid onrechtvaardig zijn, dan is dit bij de missionarissen toch niet het geval. De onveranderlijke uitvlucht van laatstgenoemden is dat ze het werkelijk christusachtige leven van de hindoe- en boeddhistische asceten en vele lama's toeschrijven aan duivelaanbidding. Een jarenlang

[1] J. Crawfurd, *Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin China*, 1830, blz. 182; vgl. *Travels of Marco Polo*, ed. 1875, deel 2, blz. 352.

verblijf onder 'heidense' volkeren in China, Tartarije, Tibet en Hindoestan heeft hun ruimschoots voldoende bewijzen gegeven hoe onrechtvaardig de zogenaamde afgodendienaren zijn belasterd. De missionarissen kunnen de wereld die ze misleiden niet eens de verontschuldiging aanbieden dat ze uit oprechte overtuiging hebben gehandeld; met heel weinig uitzonderingen zou men brutaalweg de door Garibaldi gemaakte opmerking vrij kunnen weergeven, en zeggen dat '*een priester weet dat hij een bedrieger is, tenzij hij een dwaas is, of vanaf zijn jeugd heeft leren liegen*'.

8

Jezuïtisme en vrijmetselarij

Zonen van katholieken en christenen mogen hun vaders . . . aanklagen voor de misdaad van ketterij, al weten ze dat hun ouders daarvoor zullen worden verbrand en ter dood gebracht. . . . En niet alleen mogen ze aan hen voedsel weigeren, *indien ze proberen hen van het katholieke geloof af te brengen*, MAAR ZE HEBBEN OOK HET RECHT HEN TE DODEN.

– Jezuïtisch voorschrift[1]

– Zeer wijze: 'Hoe laat is het?'

– Eerw. K.S. Warden: 'Het is het eerste uur van de dag, de tijd waarop het gordijn van de tempel in tweeën werd gescheurd, toen duisternis en verwarring zich over de aarde hadden uitgespreid, toen het licht werd verduisterd, toen de gereedschappen van de vrijmetselarij onbruikbaar waren gemaakt, toen de vlammende ster verdween, toen de vierkante steen werd gebroken, toen het 'woord' verloren was gegaan.

– Uit het rituaal van de 18de graad (rozenkrans), Schotse Ritus, zuidelijke jurisdictie

Magna est veritas et praevalebit.[2]

– Jah-buh-lun

Het grootste kabbalistische werk van de Hebreeën – de *Zohar*, זהר – werd samengesteld door rabbi Shimon ben Yochai. Volgens sommige critici gebeurde dit jaren vóór het begin van de christelijke jaartelling, volgens anderen pas na de verwoesting van de tempel. Het werd echter pas voltooid door de zoon van Shimon, rabbi Eleazar, en zijn secretaris, rabbi Abba; want het werk is zo ontzaglijk groot, en de erin behandelde onderwerpen zijn zo diepzinnig dat zelfs het hele leven van deze rabbi, die de koning van de kabbalisten wordt genoemd, voor deze taak niet lang genoeg was. Omdat men wist dat hij deze kennis en ook die van de *Merkabah* bezat, die de ontvangst van het 'woord' zeker stelde, kwam zelfs zijn leven in gevaar, en moest hij naar de woestijn vluchten, waar hij 12 jaar in een grot leefde,

---

[1] F. Stephen Fagundez, *In praecepta decalogi*, Leiden, 1640.

[2] De waarheid is groot en zal zegevieren.

omringd door trouwe leerlingen, en ten slotte te midden van tekenen en wonderen stierf.[1]

Maar al is het werk uitgebreid, en al bevat het de belangrijkste punten van de geheime mondelinge overlevering, toch omvat het niet alles. Het is bekend dat deze eerbiedwaardige kabbalist de belangrijkste delen van zijn (349) leer nooit anders dan mondeling meedeelde, en alleen aan een heel beperkt aantal vrienden en leerlingen, onder wie zijn enige zoon. De bestudering van de kabbala zal dus, zonder de laatste inwijding in de *Merkabah*, altijd onvolledig blijven, en de *Merkabah* kan alleen in 'de duisternis, op een eenzame plaats, en na vele verschrikkelijke beproevingen worden onderwezen'. Sinds de dood van Shimon ben Yochai is deze verborgen leer voor de buitenwereld een ongeschonden geheim gebleven. Omdat ze *alleen als een mysterie werd overgebracht*, werd ze de kandidaat mondeling '*van aangezicht tot aangezicht, en van mond tot oor*' meegedeeld.

Dit maçonnieke gebod 'van mond tot oor, en het zacht uitgesproken woord', is een erfenis van de tannaim en de oude heidense mysteriën. Het gebruik ervan in deze tijd is ongetwijfeld te danken aan de onbezonnenheid van de één of andere afvallige kabbalist, hoewel het 'woord' zelf slechts een 'substituut' is voor het 'verloren woord', en, zoals we hierna zullen aantonen, een betrekkelijk moderne vinding. De werkelijke zin is altijd uitsluitend in het bezit gebleven van de adepten uit verschillende landen van het oostelijk en westelijk halfrond. Slechts een beperkt aantal leiders van de tempeliers, en enkele rozenkruisers uit de 17de eeuw, die altijd in nauw contact stonden met Arabische alchemisten en ingewijden, konden zich werkelijk op het bezit ervan beroemen. Van de 7de tot de 15de eeuw was er in Europa niemand die kon beweren dat hij het kende; en hoewel er vóór de tijd van Paracelsus al alchemisten waren, was hij de eerste die de echte inwijding had doorgemaakt, die laatste ceremonie die de adept het vermogen verleende om over de heilige grond naar het 'brandende braam-

[1] Er worden veel wonderen verteld die bij zijn dood zouden hebben plaatsgevonden, of beter gezegd bij zijn overgang; want hij stierf niet zoals anderen, maar nadat hij plotseling was verdwenen, terwijl een schitterend licht de grot met heerlijkheid vervulde, werd zijn lichaam weer zichtbaar na het verzwakken van dit licht. Toen dit hemelse licht plaatsmaakte voor de gewone halve duisternis van de sombere grot, toen pas, zegt Ginsburg, 'merkten de leerlingen van Israël dat de lamp van Israël was uitgedoofd' (*The Kabbala*, hfst. 1). Zijn biografen vertellen dat er gedurende de voorbereiding van zijn begrafenis en bij zijn teraardebestelling stemmen uit de hemel werden gehoord. Toen de lijkkist werd neergelaten in de daarvoor gemaakte diepe holte, sloeg daaruit een vlam op, en een machtige, majestueuze stem sprak de woorden: 'Dit is hij die de aarde liet beven en koninkrijken liet schudden!' (*Zohar*, 3:296).

bos' te reizen, en 'het gouden kalf in het vuur te verbranden, tot poeder te vermalen en over het water uit te strooien'. Dit magische *water* en het 'verloren woord' hebben meer dan één van de vóór-mozaïsche Adonirams, Gedaliahs en Hiram Abiffs doen herleven. Het werkelijke woord, dat nu vervangen is door *Mac Benac* en *Mah*, werd gebruikt eeuwen vóór het pseudomagische effect ervan op de 'zonen van de weduwe' van de laatste twee eeuwen werd beproefd. Wie was in feite de eerste operatieve vrijmetselaar van enige betekenis? Elias Ashmole, *de laatste rozenkruiser en alchemist*. Hij werd toegelaten tot de vrijheid van de 'Vereniging van operatieve vrijmetselaars' in Londen in 1646, en stierf in 1692. In die tijd was de vrijmetselarij niet wat ze later werd; het was noch een politieke noch een christelijke instelling, maar een werkelijk geheime organisatie die alle mannen die verlangden naar de onschatbare zegen van gewetensvrijheid en die vervolging door de geestelijkheid wilden vermijden, tot de banden van lidmaatschap toeliet.[1] Pas ongeveer 30 jaar na zijn dood zag wat nu de moderne vrijmetselarij wordt genoemd het licht. Ze werd geboren op 24 juni 1717 in de herberg 'Apple-tree', Charles Street, Covent
(350) Garden, Londen. En volgens Andersons *Constitutions* verkozen de enige vier loges in het zuiden van Engeland toen Anthony Sayer tot eerste grootmeester van de vrijmetselaars. Volgens de Latijnse inscriptie op de plaat, aangebracht onder de hoeksteen van het vrijmetselaarsgebouw in Londen in 1775, heeft deze grootloge, ondanks haar prille jeugd, van alle leden van de broederschap in de hele wereld altijd erkenning van haar opperheerschappij geëist. Maar hierover dadelijk meer.

In zijn *La kabbale* geeft Franck ons – terwijl hij aandacht besteedt aan de 'esoterische wartaal' ervan, zoals hij het uitdrukt – naast de vertalingen ook zijn toelichtingen daarop. Over zijn voorgangers zegt hij dat Shimon ben Yochai herhaaldelijk melding maakt van wat de 'broeders' in de oudere werken hebben onderwezen. En de schrijver citeert een zekere 'Ieba, de *oude*, en Hamnuna, de *oude*'.[2] Maar hij vertelt ons niet wat de twee 'ouden' in feite betekenen, of wie ze waren, want hij weet het zelf niet.

Onder de eerbiedwaardige sekte van de tannaim, de wijzen, waren mensen die de geheimen praktisch onderwezen en enkele leerlingen inwijdden in het grootse en laatste mysterie. Maar de *Mishnah Chagigah*, 2de gedeelte, zegt dat de inhoud van de *Merkabah* 'alleen aan wijze oude mensen moet worden meegedeeld'.[3] De *Gemara* van de *Chagigah* is nog dogmatischer. 'De belangrijkste geheimen van de mysteriën werden zelfs

[1] Zie Robert Plot, *The Natural History of Staffordshire*, Oxford, 1686.
[2] *La kabbale*, 1843, deel 1, hfst. 3, blz. 132-3.
[3] *Op.cit.*, deel 1, hfst. 1, blz. 56.

niet aan alle priesters geopenbaard. Alleen aan de ingewijden werden ze meegedeeld.' Zo zien we dat dezelfde grote mate van geheimhouding in alle oude religies voorkomt.

Maar, zoals we hebben gezien, bevat noch de *Zohar* noch enig ander kabbalistisch werk uitsluitend joodse wijsheid. Omdat de leer zelf het resultaat is van duizenden jaren van nadenken, is ze het gemeenschappelijke eigendom van adepten van alle volkeren onder de zon. Niettemin onderwijst de *Zohar* meer praktisch occultisme dan enig ander boek over dat onderwerp; evenwel niet zoals het door verschillende critici is vertaald en toegelicht, maar door de geheime tekens in de kantlijn. Deze tekens bevatten de geheime instructies, afgezien van de metafysische verklaringen en schijnbare dwaasheden, waarin Josephus, die nooit was ingewijd en die de *dode letter* meedeelde zoals die aan hem was meegedeeld, zo heilig geloofde.[1]

De in de *Zohar* en andere kabbalistische werken besloten liggende echte praktische magie is alleen van nut voor hen die deze *innerlijk* lezen. De apostelen van de christenen – tenminste zij van wie werd gezegd dat ze *als* (351)
ze dat wilden[2] wonderen teweegbrachten – moeten met deze wetenschap bekend zijn geweest. Het zou ongepast zijn voor een christen om 'magische' edelstenen, amuletten en andere talismans tegen het 'boze oog' – die als tovermiddelen dienen om een mysterieuze invloed uit te oefenen op de eigenaar, of op hem die de magiër wil beheersen – met afschuw of spot te beschouwen. Een aantal van zulke betoverde amuletten zijn nog aanwezig in openbare en privéverzamelingen van oudheden. Veel verzamelaars vertellen over bolronde edelstenen met mysterieuze inscripties, waarvan de betekenis elk wetenschappelijk onderzoek voor een raadsel stelt. King laat ons in zijn *Gnostics* verschillende van die stenen zien, en beschrijft een witte kornalijn (chalcedon), die aan beide kanten vol staat met inscripties zonder begin of einde, die niemand ooit zou kunnen vertalen – niemand behalve misschien een onderzoeker van de hermetische filosofie of een adept. Maar

---

[1] Hij vertelt hoe rabbi Eleazar, in tegenwoordigheid van Vespasianus en zijn ambtenaren, uit verschillende mensen demonen uitbande, alleen door een van de door koning Salomo aanbevolen wortels tegen de neus van de bezetene te houden! De beroemde historicus verzekert ons dat de rabbi, in naam van Salomo, en door de kracht van de door de koning-kabbalist opgestelde bezweringen, de demonen door de neusgaten van de bezetenen uitdreef. (Josephus, *De oude geschiedenis van de Joden*, boek 8, hfst. 2, §5.)

[2] Soms worden wonderen *onbewust* teweeggebracht; deze worden, evenals de nu 'spiritistisch' genoemde verschijnselen, veroorzaakt door natuurlijke, kosmische krachten, mesmerisme, elektriciteit en de onzichtbare wezens die om ons heen altijd aan het werk zijn – menselijke of elementaire geesten.

we verwijzen de lezer naar zijn interessante boek en de platen en beschrijvingen daarin van talismans, om te laten zien dat zelfs de 'ziener van Patmos' goed op de hoogte was van deze kabbalistische wetenschap van talismans en edelstenen. Johannes zinspeelt duidelijk op de krachtige 'witte kornalijn', een bij de adepten bekende edelsteen, als de '*alba petra*' (witte steen), de steen van inwijding, waarin gewoonlijk het woord '*prijs*' is gegraveerd, want hij werd gegeven aan de kandidaat die met succes alle voorafgaande beproevingen van een neofiet had doorstaan. Het is een feit dat de hele *Openbaring*, en ook het boek *Job*, eenvoudig een allegorisch verhaal is over de mysteriën en de inwijding daarin van een kandidaat, die Johannes zelf is. Iedere gevorderde vrijmetselaar die goed bekend is met de verschillende graden, zal dit inzien. De getallen *zeven*, *twaalf* en nog andere zijn evenzovele lichten die op de duisternis van het werk worden geworpen. Paracelsus beweerde enkele eeuwen geleden hetzelfde. En wanneer we 'hem die is als de Mensenzoon' zien zeggen (*Openbaring* 2:17): '*Wie overwint*, zal ik *van het verborgen manna* geven, en ook een WITTE STEEN waarop een nieuwe naam staat' – het woord – 'die *niemand kent*, behalve *degene die hem ontvangt*', welke meester vrijmetselaar kan dan eraan twijfelen dat dit naar inwijdingsallegorieën verwijst?

In de voorchristelijke mithraïsche mysteriën ontving de kandidaat die zonder angst de '*twaalf* martelingen' die aan de laatste inwijding voorafgingen, doorstond, een kleine ronde koek of wafel van ongedesemd brood, die *in een van haar betekenissen* de zonneschijf symboliseerde, en bekendstond als het hemelse brood of 'manna' waarop figuren waren getekend. Een *lam* of *stier* werd gedood, en de kandidaat moest met het bloed worden besprenkeld, zoals ook gebeurde bij de inwijding van keizer Julianus.
(352) De *zeven* regels of mysteries werden daarop aan de 'pasgeborene' meegedeeld; deze worden in de *Openbaring* voorgesteld door de zeven zegels die één voor één werden verbroken (zie hfst. 5 en 6). Er kan geen twijfel over bestaan dat de ziener van Patmos naar deze ceremonie verwees.

De door de paus gezegende rooms-katholieke amuletten en relikwieën hebben dezelfde oorsprong als de 'Efezische betovering' – de op een steen gegraveerde of op een stuk perkament getekende magische letters; als de joodse amuletten met verzen uit de Wet, *phylacteria*, φυλακτήρια, geheten; en als de islamitische tovermiddelen met verzen uit de *Koran*. Al deze dingen werden als beschermende bezweringen gebruikt, en door de gelovigen op hun lijf gedragen. Epiphanius, de waardige vroegere Marcosiër, die deze tovermiddelen amuletten noemt als ze door de manicheeërs worden gebruikt, d.w.z. voorwerpen die men om de hals draagt (periapta) en 'bezweringen en *dergelijk bedrog*', kan moeilijk een smet

werpen op het '*bedrog*' van de heidenen en gnostici zonder ook de rooms-katholieke en pauselijke amuletten daartoe te rekenen.

Maar we vrezen dat consequentheid een deugd is die onder jezuïtische invloed het weinige houvast dat ze op de kerk had aan het verliezen is. Die geslepen, geleerde, gewetenloze, vreselijke ziel van het jezuïtisme, maakt zich binnen de organisatie van de roomse kerk langzaam maar zeker meester van alle invloed en spirituele kracht die ze nog heeft. Voor een betere toelichting van ons onderwerp zal het nodig zijn om de ethische beginselen van de tannaim en theürgen van de oudheid te stellen tegenover die welke worden beleden door de hedendaagse jezuïeten, die nu in feite de roomse kerk beheersen en de verborgen vijand zijn die door hen die haar zouden willen hervormen, moet worden bestreden en overwonnen. Waar en in welk land vinden we in de hele oudheid iets dat lijkt op deze orde, of dat haar zelfs maar benadert? In dit hoofdstuk over geheime genootschappen zijn we het de jezuïeten verschuldigd aandacht aan hen te besteden, want ze vormen een geheimere organisatie dan elke andere, en hebben een veel nauwere band met de tegenwoordige vrijmetselarij – althans in Frankrijk en Duitsland – dan de mensen gewoonlijk weten. Al onmiddellijk na haar ontstaan diende de verontwaardigde openbare moraal haar protest in tegen deze orde.[1] Nauwelijks 15 jaar waren verlopen nadat de bul, die de oprichting ervan goedkeurde, was uitgevaardigd, toen haar leden reeds van de ene plaats naar de andere werden verdreven. Portugal en de Nederlanden ontdeden zich van hen in 1578, Frankrijk in 1594, Venetië in 1606, Napels in 1622. In 1816 werden ze uit St. Petersburg verdreven, en in 1820 uit heel Rusland.

Ze was al vanaf haar tiende jaar een veelbelovend kind. Waartoe ze uitgroeide weet iedereen. De jezuïeten hebben deze wereld meer ethische schade toegebracht dan alle helse legers van de mythische Satan. Alle gevoel van overdrijving die deze opmerking in zich schijnt te sluiten, zal verdwijnen wanneer onze lezers in Amerika, die nu weinig over hen weten, (353)
op de hoogte worden gesteld van hun beginselen (*principia*) en regels zoals die voorkomen in verschillende door de jezuïeten zelf geschreven werken. Graag willen we het publiek eraan herinneren dat alle uitspraken die nu volgen en tussen aanhalingstekens staan, ontleend zijn aan authentieke manuscripten of aan door deze befaamde organisatie gedrukte folianten. Vele zijn overgenomen uit het grote boek in quarto[2] dat werd

[1] Ze dateert uit 1540, en in 1555 werd in enkele delen van Portugal, Spanje en andere landen algemeen protest tegen haar aangetekend.

[2] Fragmenten uit deze *Arrêt* werden verzameld in een werk in 4 delen, 12 mo., dat in 1762 in Parijs verscheen met als titel *Extraits des assertions dangereuses et*

gepubliceerd op gezag van, en geverifieerd en vergeleken door de vertegenwoordigers van het Franse parlement. De daarin opgenomen uitspraken werden verzameld en aan de koning aangeboden, opdat, zoals de *Arrêt du Parlement du 5 Mars 1762* het uitdrukt,

> de oudste zoon van de kerk opmerkzaam zou worden gemaakt op de verdorvenheid van deze leer. . . . Een leer die volmacht geeft tot stelen, liegen, meineed, onzuiverheid, elke hartstocht en misdaad, die moord, vader- en koningsmoord onderwijst, en de godsdienst omverwerpt om die te vervangen door bijgeloof – door *tovenarij*, heiligschennis, ongeloof en afgoderij te begunstigen . . .

Laten we dan de denkbeelden van de jezuïeten over *magie* eens onderzoeken. Antonius Escobar zegt in zijn geheime instructies over dit onderwerp:

> Het is geoorloofd . . . gebruik te maken van de *met behulp van de duivel* verkregen wetenschap, mits het behoud en gebruik van die kennis niet afhankelijk zijn van de duivel, *want de kennis is op zichzelf goed, en de zonde waardoor ze werd verkregen is voorbij*.[1]

Waarom zou dus een jezuïet niet evengoed de duivel bedriegen, zoals hij elke leek bedriegt?

De *goede* pater Escobar zegt:

> *Astrologen en waarzeggers zijn al of niet verplicht de beloning voor hun voorspelling terug te geven als de gebeurtenis niet plaatsvindt*. Ik erken dat eerstgenoemde opvatting me helemaal niet bevalt, omdat de astroloog of voorspeller die zich met alle ijver heeft toegelegd *op de duivelse kunst* die voor zijn doel nodig is, zijn plicht heeft vervuld, ongeacht het resultaat. Evenmin als de arts verplicht is zijn honorarium terug te geven . . . indien zijn patiënt mocht sterven, is de astroloog ver-
> (354) plicht het door hem in rekening gebrachte bedrag te restitueren . . . behalve wanneer hij geen moeite heeft gedaan, of niet op de hoogte was van de duivelse kunst; want wanneer hij zijn best heeft gedaan, heeft hij geen bedrog gepleegd.[2]

---

pernicieuses en tout genre. In een werk getiteld *Réponse aux assertions* deden de jezuïeten een poging om de feiten die door de commissie van het Franse parlement in 1762 waren verzameld, in twijfel te doen trekken als grotendeels kwaadwillige verzinsels. 'Teneinde de juistheid van deze beschuldiging te onderzoeken', zegt de schrijver van *The Principles of the Jesuits*, 'zijn de bibliotheken van de twee universiteiten [Oxford en Cambridge], van het British Museum en van het Sion College, doorzocht om de geciteerde schrijvers te vinden; en telkens wanneer het werk werd gevonden, werd de juistheid van het citaat vastgesteld.'

[1] *Theologia moralis*, Leiden, 1663, deel 4, boek 28, afd. 1, de praecept. 1, hfst. 20, n. 184.

[2] *Op.cit.*, afd. 2, de praecept. 1, probl. 113, n. 586.

Verder vinden we over astrologie het volgende:

> Indien iemand, op grond van een vermoeden dat is gebaseerd op de invloed van de sterren en op iemands karakter, aard en manier van doen, beweert dat hij soldaat, geestelijke of bisschop zal worden, dan *kan deze voorspelling geheel vrij van zonde zijn*; want de sterren en de aard van de mens kunnen het vermogen hebben de wil van de mens naar een bepaald lot of een bepaalde positie te doen neigen, maar niet die te dwingen.[1]

Busembaum en Lacroix zeggen in *Theologia moralis*[2]:

> Handlijnkunde kan als geoorloofd worden beschouwd, indien men uit de lijnen en indelingen van de handen de gesteldheid van het lichaam kan opmaken, en met waarschijnlijkheid de neigingen en eigenschappen van de ziel kan inschatten.[3]

Van deze edele broederschap, waarvan veel predikanten de laatste tijd zo krachtig hebben ontkend dat ze ooit *geheim* is geweest, is overtuigend bewezen dat ze dat wel is. Haar statuten zijn door de jezuïet Polancus in het Latijn vertaald, en in 1558 bij die Sociëteit in Rome gedrukt.

> Ze werden zorgvuldig geheimgehouden; aan de meeste jezuïeten zelf waren slechts fragmenten ervan bekend. *Ze zagen niet het licht vóór* 1761*, toen ze op bevel van het Franse parlement* [in 1761 en 1762] in het beruchte proces van pater Lavalette werden gepubliceerd.[4]

De graden van de orde zijn: 1. novieten, 2. lekenbroeders of tijdelijke helpers, 3. scholastici, 4. geestelijke helpers, 5. zij die drie geloften hebben afgelegd, 6. zij die vijf geloften hebben afgelegd. ‘Er bestaat ook een geheime klasse, die alleen aan de Generaal en aan enkele loyale jezuïeten bekend is, en die misschien, meer dan enige andere, heeft bijgedragen aan de gevreesde en mysterieuze macht van de orde’, zegt Nicolini.[5] De jezuieten beschouwen het als een van de grootste verdiensten van hun orde dat

---

[1] Richard Arsdekin, *Theologia tripartita universa*, Keulen, 1744, deel 2, pars 2, tr. 5, hfst. 1, §2, n. 4.

[2] *Theologia moralis, nunc pluribus partibus aucta à R.P. Claudio Lacroix, Societatis Jesu*, Keulen, 1757.

[3] Deel 2, boek 3, pars. 1, tr. 1, hfst. 1, dub. 2, resol. 8. Wat jammer dat bij de godsdienstig/wetenschappelijke vervolging van het medium Slade die onlangs plaatsvond in Londen, de raadsman van de verdediging niet eraan heeft gedacht deze orthodoxe bekrachtiging van het ‘bedriegen door handlijnkunde of op andere wijze’ te citeren.

[4] G.B. Nicolini, *History of the Jesuits*, Londen, 1854, hfst. 2, blz. 30.

[5] *Op.cit.*, blz. 45.

Loyola, met een speciale memorie aan de paus, een verzoekschrift tot heroprichting van dat afgrijselijke en verafschuwde instrument tot massale afslachting – het beruchte tribunaal van de inquisitie – heeft gesteund.

Deze jezuïeten-orde is nu in Rome almachtig. Ze hebben opnieuw een plaats gekregen in de congregatie voor bijzondere kerkelijke zaken, in het Departement van het Secretariaat van de Paus en in het Ministerie van
(355) Buitenlandse Zaken. De pauselijke regering was, vóór Victor Emanuel Rome innam, jarenlang geheel in hun handen. Het genootschap telt nu 8584 leden. Maar laten we eens bekijken wat hun belangrijkste regels zijn. Door ons op de hoogte te stellen van hun manier van werken, kunnen we nagaan hoe de hele katholieke kerk waarschijnlijk functioneert. Mackenzie zegt:

> De orde heeft geheime tekens en wachtwoorden overeenkomstig de graden waartoe de leden behoren, en omdat ze geen specifieke kleding dragen, is het heel moeilijk hen te herkennen, tenzij ze zich als leden van de orde bekendmaken; want ze kunnen zich voordoen als protestanten of katholieken, democraten of aristocraten, ongelovigen of fanatici, afhankelijk van de specifieke opdracht die hun is toevertrouwd. Hun spionnen zijn overal, in alle rangen van de maatschappij, en ze kunnen geleerd en wijs, of eenvoudig en dwaas lijken, afhankelijk van hun instructies. Er zijn jezuïeten van beide geslachten en alle leeftijden, en het is een bekend feit dat leden van de orde van hoge komaf en verfijnde opvoeding in protestantse families als huisbedienden werken, en andere soortgelijke dingen doen ter bevordering van de doeleinden van de Sociëteit. We kunnen niet genoeg op onze hoede zijn, want de hele Sociëteit, die is gebaseerd op de wet van onmiddellijke gehoorzaamheid, kan haar kracht met onfeilbare, noodlottige nauwkeurigheid op ieder gewenst punt richten.[1]

De jezuïeten beweren dat ‘de Sociëteit van Jezus niet door mensen is bedacht, *maar dat ze uitging van hem wiens naam ze draagt*. Want Jezus zelf heeft de leefregel die de Sociëteit volgt, beschreven, *eerst door zijn voorbeeld*, en later door zijn woorden.’[2]

Laten alle vrome christenen dan luisteren, en kennis nemen van deze zogenaamde ‘leefregel’ en voorschriften van hun God, zoals die door de jezuïeten in praktijk worden gebracht. Petrus Alagona zegt:

> Volgens Gods gebod is het geoorloofd een onschuldig mens te doden, te stelen of . . . te bedrijven . . . (*Ex mandato Dei licet occidere innocentem, furari, fornicari*), want hij is de Heer van leven en dood en

[1] *Royal Masonic Cyclopaedia*, blz. 369.

[2] *Imago primi saeculi Societatis Jesu*, Antwerpen, 1640, boek 1, hfst. 3, blz. 64.

van alle dingen, *en daarom is het onze plicht tegenover hem zijn gebod na te komen.*[1]

Iemand die tot een religieuze orde behoort en korte tijd *met een zondig doel* zijn kleed aflegt, begaat geen afschuwelijke zonde, en haalt zich niet de straf van de kerkban op de hals.[2]

Johannes Baptistus Taberna (*Synopsis theologiae practicae*) behandelt (356)
de volgende vraag: 'Is een rechter verplicht het smeergeld terug te geven dat hij heeft ontvangen om een vonnis uit te spreken?' Antwoord: '*Indien hij het smeergeld heeft ontvangen om een onrechtvaardig vonnis uit te spreken, mag hij het waarschijnlijk behouden. . . . Deze mening wordt gedeeld en verdedigd door 58 doctoren*' (jezuïeten).[3]

We zullen hiermee nu niet doorgaan. Bijna al deze voorschriften zijn zo walgelijk verdorven, huichelachtig en demoraliserend dat men vele ervan onmogelijk kon drukken, behalve in het Latijn.[4] Later zullen we op enkele meer fatsoenlijke ter vergelijking nog terugkomen. Maar wat moeten we denken van de toekomst van de katholieke wereld, indien ze in woord en daad door deze doortrapte sociëteit zal worden bestuurd? En dat dit zal gebeuren, kunnen we moeilijk betwijfelen, omdat we de kardinaal en aartsbisschop van Cambrai dit luid aan alle gelovigen horen verkondigen. Zijn bisschoppelijke brief heeft in Frankrijk tot enig rumoer geleid, maar omdat er een eeuw is voorbijgegaan sinds deze schandelijke beginselen aan het licht zijn gebracht, hebben de jezuïeten ruim de tijd gehad om bij het ontkennen van de ware beschuldigingen met zoveel succes te liegen dat de meeste katholieken zoiets nooit zullen geloven. Op 23 juli 1773 hief de *onfeilbare* paus Clemens XIV (Ganganelli) de orde op, en toch herleefde ze weer; een andere even onfeilbare paus, Pius VII, stelde haar op 7 augustus 1814 weer in.

Maar laten we eens horen wat de monseigneur van Cambrai in 1876 zo haastig wil verkondigen. We citeren uit een lekenblad:

---

[1] Petrus Alagona, *St. Thomae Aquinatis Summae Theologiae Compendium*, Ex prima secundae, Quaest., 94.

[2] Antonius Escobar, *Universae theologiae moralis receptiores absque lite sententiae*, deel 1, Leiden, 1652 (ed. Bibl. Acad. Cant.), boek 3, afd. 2, probl. 44, n. 212. 'Idem sentio, et breve illud tempus ad unius horae spatium traho. Religiosus itaque habitum demittens assignato hoc temporis interstitio, non incurrit excommunicationem, *etiamsi dimittat non solum ex causa turpi, scilicet fornicandi, aut clam aliquid abripiendi, sed etiam ut incognitus ineat lupanar*' (probl. 44, n. 213).

[3] Keulen, 1736, pars. 2, tr. 2, hfst. 31.

[4] Zie *The Principles of the Jesuits, Developed in a Collection of Extracts from their own Authors*, Londen, 1839.

> Hij beweert onder andere dat *clericalisme, ultramontanisme en jezuïtisme één en hetzelfde zijn – d.w.z. katholicisme* – en dat de vijanden van de godsdienst een onderscheid daartussen hebben gemaakt. Er was een tijd, zegt hij, dat in Frankrijk een bepaalde theologische opvatting over het gezag van de paus algemeen werd aangenomen. Ze was beperkt tot ons volk, en was kortgeleden ontstaan. De burgerlijke macht legde gedurende anderhalve eeuw officieel haar gezag op. Zij die deze opvattingen huldigden, werden gallicanen genoemd, en zij die ertegen protesteerden, ultramontanen, omdat het centrum van hun leer aan de overzijde van de Alpen, in Rome, lag. Tegenwoordig is het onderscheid tussen de twee scholen niet langer toelaatbaar. Er kan geen theologisch gallicanisme meer bestaan, omdat de kerk deze mening niet langer tolereert. *Ze is door het Oecumenisch Concilie van het Vaticaan plechtig en onherroepelijk veroordeeld. Men kan nu geen katholiek zijn zonder ultramontaan – en jezuïet – te zijn*.[1]

(357) Hierdoor is de zaak beslist. We zullen onze conclusies voorlopig achterwege laten, en vervolgens enkele jezuïtische praktijken en voorschriften vergelijken met die van individuele mystici en georganiseerde kasten en genootschappen uit de oudheid. Zo krijgt de onbevooroordeelde lezer de gelegenheid om te beoordelen in hoeverre hun leringen de strekking hebben de mensheid ten goede te komen of te verlagen.

Rabbi Joshua ben Hananiah, die omstreeks 72 n.Chr. stierf, verklaarde openlijk dat hij op basis van het boek *Sefer Jetzirah* 'wonderen' had verricht, en daagde elke scepticus uit.[2] Franck citeert uit de *Babylonische Talmud* de namen van twee andere wonderdoeners, de rabbi's Chanina en Oshaia.[3]

Simon Magus was ongetwijfeld een leerling van de tannaim van Samaria; de reputatie die hij achterliet, en de hem gegeven titel 'de grote kracht van God' spreken sterk in het voordeel van de bekwaamheid van zijn leermeesters. De lasterpraatjes over hem die door de onbekende schrijvers en samenstellers van de *Handelingen* en andere geschriften zo ijverig werden verspreid, konden de waarheid niet zozeer verminken dat het feit dat geen christen hem in wonderdaden kon evenaren, verborgen bleef. Het verhaal over zijn val tijdens een vlucht door de lucht, waarbij hij beide benen zou hebben gebroken en daarop zelfmoord zou hebben gepleegd, is belachelijk. Waarom baden de apostelen, in plaats van in gedachten te bidden dat dit zou gebeuren, niet liever dat het hun zou zijn gegeven om

---

[1] Uit de bisschoppelijke brief van de aartsbisschop van Cambrai.

[2] Zie *Jeruzalemse Talmud*, Sanhedrin, hfst. 7, enz.

[3] A. Franck, *La kabbale*, 1843, blz. 78.

Simon in wonderen te overtreffen; ze hadden dan hun beweringen veel gemakkelijker kunnen bewijzen, en zo duizenden tot het christendom kunnen bekeren. Het nageslacht heeft maar één kant van het verhaal gehoord. Indien de leerlingen van Simon eens een kans kregen, dan zouden we misschien horen dat het Petrus was die zijn beide benen brak, als we niet geweten hadden dat deze apostel te voorzichtig was om zich ooit in Rome te wagen. Zoals verschillende kerkelijke schrijvers erkennen, heeft geen enkele apostel ooit zulke 'bovennatuurlijke wonderen' verricht. Vrome mensen zullen natuurlijk zeggen dat dit des te meer bewijst dat het de 'duivel' was die door Simon werkte.

Simon werd beschuldigd van godslastering tegen de Heilige Geest, omdat hij die voorstelde als de 'heilige spiritus, het verstand (Latijn: *mens*), of de moeder van alles'. Dezelfde uitdrukking wordt echter gebruikt in het boek *Henoch*[1], waar hij, in tegenstelling tot de 'Mensenzoon', 'zoon van de vrouw' zegt. In de *Codex* van de nazarenen en in de *Zohar* is die uitdrukking heel gebruikelijk, evenals in de boeken van Hermes; en zelfs in het apocriefe *Evangelie van de Hebreeën* lezen we dat Jezus zelf het geslacht van de Heilige Geest erkende door de uitdrukking '*mijn moeder, de heilige pneuma*'[2] te gebruiken.

Maar wat betekenen de ketterij van Simon en de godslasteringen van alle ketters, vergeleken met die van diezelfde jezuïeten, die nu de paus, het (358)
kerkelijke Rome en de hele katholieke wereld zo volkomen hebben overmeesterd? Luister nog eens naar hun geloofsbelijdenis.

> Doe wat uw geweten u zegt dat goed en geboden is; indien u door een onoverkomelijke misvatting denkt dat liegen of godslastering door God geboden is, *laster* dan.[3]
>
> Laat na wat uw geweten u zegt dat verboden is; laat na God te vereren als u onwankelbaar gelooft dat dit door God verboden is.[4]
>
> Er bestaat een stilzwijgende wet. . . . gehoorzaam een verkeerd gebod van het geweten waarin u onwankelbaar gelooft. *Lieg* – zo vaak u onwankelbaar gelooft dat een leugen geboden is.[5]
>
> Laten we aannemen dat een katholiek onwankelbaar gelooft dat het aanbidden van beelden verboden is; in zo'n geval zal onze Heer Jezus Christus verplicht zijn tegen hem te zeggen: '*Ga weg van mij, u ver-*

[1] Hfst. 61, §9.

[2] Origenes, *Commentarii in Evangelium Joannis*, blz. 59, ed. Huet.

[3] Charles Antony Casnedi, *Crisis theologica*, Ulyssipone, 1711, deel 1, Disp. 6, afd. 2, §1, n. 59.

[4] *Op.cit*.

[5] *Op.cit*., §2, n. 78.

vloekte . . . omdat u mijn beeld heeft aanbeden.' Er is dus evenmin iets ongerijmds in te veronderstellen dat Christus zal zeggen: '*Kom u gezegende . . . omdat u heeft gelogen, waarbij u onwankelbaar gelooft dat ik in zo'n geval heb voorgeschreven om te liegen.*'[1]

Bewijst dit niet – maar nee! woorden schieten tekort om recht te doen aan de emoties die deze verbazingwekkende voorschriften in de borst van ieder eerlijk mens moeten opwekken. Alleen door een stilzwijgen, voortkomend uit een *onwankelbare* afkeer, kunnen we adequaat recht doen aan zo'n ongeëvenaarde ethische verdorvenheid.

Toen de jezuïeten in 1606 uit Venetië werden verdreven, kwamen de gevoelens van het volk zeer krachtig tot uiting. Grote volksmenigten hadden de bannelingen naar de kust gevolgd, en de kreet van vaarwel die hen over de golven naklonk was: '*Ande in malora*!' (Ga weg! en laat het u slecht gaan). 'Deze kreet weerklonk gedurende de twee daaropvolgende eeuwen', zegt Quinet, die dit meedeelt, 'in Bohemen in 1618 . . . in India in 1623 . . . en in de hele christelijke wereld in 1773.'[2]

In welk opzicht was Simon Magus dan een godslasteraar, indien hij alleen deed wat zijn geweten hem onwankelbaar vertelde dat waar was? En in welk bepaald opzicht waren ooit de 'ketters', of zelfs de *ongelovigen* van de ergste soort, meer te berispen dan de jezuïeten – die van Caen[3] bijvoorbeeld – die het volgende zeggen:

De christelijke godsdienst . . . is *vanzelfsprekend* geloofwaardig, maar niet *vanzelfsprekend waar*. Hij is vanzelfsprekend geloofwaardig,
(359) want het spreekt vanzelf dat iedereen die hem aanneemt, verstandig is. *Hij is niet vanzelfsprekend waar*, want hij geeft óf de leringen onduidelijk weer, óf de dingen die hij leert, zijn onduidelijk. Zij die beweren dat de christelijke godsdienst vanzelfsprekend waar is, zijn dus verplicht te erkennen dat hij vanzelfsprekend niet waar is (stelling 5).

Leid daaruit af:

1. Dat het *niet* vanzelf spreekt dat er nu in de wereld één ware religie bestaat.

2. Dat het *niet* vanzelf spreekt dat de christelijke godsdienst van alle op aarde bestaande religies de meest ware is; want heeft u alle landen ter wereld bereisd, of kent u anderen die dat hebben gedaan? . . .

4. Dat het *niet* vanzelf spreekt dat de voorspellingen van de profeten werden gedaan onder inspiratie van God; want waarmee kunt u mijn uit-

[1] *Op.cit.*, afd. 5, §1, n. 165.

[2] Michelet en Quinet (van het Collège de France), *Des jésuites*, 6de ed., Parijs, 1844, blz. 285-6.

[3] *Thesis propugnata in regio Soc. Jes. Collegio, celeberrimae Academiae Cadomensis, die Veneris, 30 jan. 1693*, Cadomi, 1693.

spraak weerleggen, als ik ontken dat het echte profetieën waren, of beweer dat het slechts gissingen waren?

5. Dat het *niet* vanzelf spreekt dat de wonderen die volgens de verslagen door Christus zouden zijn verricht, werkelijk zijn gebeurd; hoewel niemand die verstandig is ze kan ontkennen (stelling 6).

Ook hoeven christenen niet te erkennen dat ze geloven in Jezus Christus, in de drie-eenheid, in alle geloofsartikelen en in de tien geboden. Het enige duidelijk omschreven geloof dat voor de eerstgenoemden [de joden] nodig was, en ook voor de laatstgenoemden [de christenen] nodig is, is 1. het geloof in God, en 2. in een belonende God [stelling 8].

Vandaar dat het ook meer dan 'vanzelfsprekend' is dat er in het leven van de grootste leugenaar wel eens momenten zijn dat hij de waarheid kan spreken. De 'goede kerkvaders' geven daarvan zo'n prachtig voorbeeld dat we duidelijker dan ooit inzien waar de oorsprong ligt van de plechtige veroordeling op het Oecumenische Concilie in 1870 van bepaalde 'ketterijen', en van het opleggen van andere geloofsartikelen waarin niemand minder geloofde dan zij die de paus ertoe brachten ze uit te vaardigen. De geschiedenis moet misschien nog leren dat de 80-jarige paus, bedwelmd door de dampen van zijn pas ingestelde onfeilbaarheid, slechts de getrouwe echo van de jezuïeten was. Michelet zegt:

Een oude bevende man wordt op het *pavois* van het Vaticaan getild; alles ligt in hem besloten en wordt tot hem beperkt. . . . Vijftien eeuwen lang had het christendom zich onderworpen aan het geestelijke juk van de kerk. . . . Maar dat juk was niet voldoende voor hen; zij wilden dat de hele wereld zou buigen voor het gezag van één meester. Mijn eigen woorden zijn hier te zwak; ik zal de woorden van anderen citeren. Zij [de jezuïeten] wilden [deze beschuldiging is hun door de bisschop van Parijs ten overstaan van het voltallige Concilie van Trente voor de voeten geworpen] *van de bruid van Christus een prostituee maken die is overgeleverd aan de wil van één mens.*[1]

Ze zijn erin geslaagd. De kerk is voortaan een willoos werktuig, en de (360)
paus een treurig, zwak instrument in handen van deze orde. Maar hoelang nog? Totdat het einde komt, doen oprechte christenen er goed aan zich de profetische jammerklachten van de in drie opzichten grootste Hermes over zijn eigen land te herinneren:

Helaas, helaas, mijn zoon, op een dag zullen de heilige hiërogliefen slechts afgoden zijn. *De wereld zal de symbolen van de wetenschap ten*

[1] Michelet en Quinet, *Op.cit.*, blz. 284-5.

onrechte aanzien voor goden, en het edele Egypte ervan beschuldigen helse monsters te hebben aanbeden. Maar zij die ons op die manier zullen belasteren, zullen zelf de dood in plaats van het leven, en dwaasheid in plaats van wijsheid vereren; ze zullen liefde en vruchtbaarheid afkeuren, hun tempels vullen met beenderen van doden als relikwieën, en hun jeugd verspillen in eenzaamheid en tranen. Hun *maagden zullen weduwen* [nonnen] *zijn, vóór ze echtgenoten zijn*, en verteren van verdriet; want de mensen zullen de heilige mysteriën van Isis hebben veracht en ontwijd.[1]

Hoe juist die voorspelling is gebleken zien we uit het volgende jezuïtische voorschrift, dat we eveneens ontlenen aan het rapport van de commissie van het parlement in Parijs.

Pater Gabriël Vasquez zegt over afgoderij:

De juiste opvatting is *dat het geoorloofd is alle levenloze en redeloze dingen te aanbidden*. Indien de leer die we hebben vastgesteld goed wordt begrepen, mag niet alleen een geschilderde afbeelding en elk heilig voorwerp dat door het openbare gezag voor de verering van God is bestemd, gelijktijdig met God worden aanbeden als zijn afbeelding, maar ook elk ander ding van deze wereld, ongeacht of het levenloos en redeloos, of met rede begiftigd is.[2]

Waarom zouden we niet, afgezien van het gevaar, gelijktijdig met God, elk willekeurig ding van deze wereld aanbidden en vereren; want door de aard van zijn essentie is God in alles [dit is precies wat de pantheïst en de hindoefilosofie beweren], en houdt hij door zijn kracht alles voortdurend in stand; en wanneer we ons ervoor neerbuigen en er een kus op geven, dan bieden we ons met onze hele ziel aan God, de maker ervan, aan, en aan de oervorm van de afbeelding [er volgen voorbeelden van relikwieën, enz.]. . . . We kunnen daaraan nog toevoegen dat, omdat alles in deze wereld het werk van God is, en God altijd daarin verblijft en werkt, we ons nog eerder kunnen voorstellen dat hij erin is, dan een heilige in het gewaad dat hem heeft toebehoord. Daarom *is het noch zinloos noch bijgelovig, maar een daad van de zuiverste religie, om, zonder op een of andere manier aan de waardigheid van het geschapen voorwerp aandacht te besteden, onze gedachten alleen op God te richten, terwijl we aan het schepsel het teken van onze onderwerping geven door een kus of prosternatie*.[3]

---

[1] Champollion, *Lettres*, 'Hermès Trismégiste', 27.

[2] Gabriël Vasquez, *De cultu adorationis libri tres*, Mainz, 1614, boek 3, disp. 1, hfst. 2.

[3] *Op.cit*.

Dit is een voorschrift dat, ongeacht of het de christelijke kerk tot eer strekt of niet, tenminste zinvol kan worden geciteerd door elke hindoe, Japanner of andere heiden, wanneer hem het vereren van afgoden wordt (361) verweten. We citeren het met opzet ten bate van onze gerespecteerde 'heidense' vrienden, die deze regels misschien lezen.

De voorspelling van Hermes is minder dubbelzinnig dan een van de zogenaamde profetieën van Jesaja, die als een voorwendsel hebben gediend om te zeggen dat de goden van alle volkeren demonen waren. Maar feiten zijn soms sterker dan het krachtigste geloof. Alles wat de joden leerden, hadden ze van oudere volkeren dan zijzelf. De Chaldeeuwse magiërs waren hun leermeesters in de geheime leer; gedurende de Babylonische ballingschap leerden ze zowel haar metafysische als praktische leringen kennen. Plinius vermeldt drie scholen van magiërs: één waarvan hij aantoont dat ze gesticht is in een onbekende oudheid, de tweede ingesteld door Ostanes en Zarathoestra, de derde door Mozes en Jannes[1]. En alle kennis die in het bezit was van deze verschillende scholen – de magische, de Egyptische of de joodse – kwam uit India, of beter gezegd van beide kanten van de Himālaya. Veel verloren geheimen liggen bedolven onder het zand in de Gobi-woestijn van Oost-Turkestan, en de wijzen van Khotan hebben nog vreemde overleveringen en kennis van de alchemie bewaard.

Baron Bunsen toont aan dat 'de bron van de oude gebeden en hymnen van het Egyptische *Dodenboek* dateert uit de tijd *vóór* Menes, en waarschijnlijk thuishoort in de aan Menes voorafgaande dynastie van Abydos, tussen 3100 en 4500 v.Chr.' De geleerde egyptoloog plaatst het tijdperk van Menes, of het nationale rijk, niet later dan 3059 v.Chr., en bewijst dat 'het stelsel van de verering en mythologie van Osiris al was gevormd' vóór dit tijdperk van Menes.[2]

We vinden in de hymnen van dit tijdperk, dat door de wetenschap vóór de tijd van het paradijs is geplaatst (want Bunsen voert ons terug tot enkele eeuwen *vóór* het jaar van de schepping van de wereld, volgens de bijbelse chronologie in 4004 v.Chr.), nauwkeurig omschreven ethische lessen die wat inhoud betreft geheel, en qua vorm bijna geheel, gelijk zijn aan die welke Jezus preekte in zijn Bergrede. We beroepen ons voor deze bewering op het gezag van de bekwaamste egyptologen en kenners van de heilige Egyptische teksten. 'De inscripties van de 12de dynastie staan vol ritualistische formules', zegt Bunsen. Op de monumenten van de oudste dynastieën vindt men fragmenten uit de boeken van Hermes, en

[1] Plinius, *Naturalis historia*, 30:2.

[2] *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 94.

> op die van de 12de [dynastie] zijn gedeelten uit een *ouder* rituaal volstrekt niet zeldzaam. . . . De hongerigen *te voeden*, de dorstigen te laven, de naakten te kleden, de *doden* te begraven . . . *waren de eerste plichten van een vroom mens.* . . . De leer van de onsterfelijkheid van de ziel dateert uit dat tijdperk (Schrijftablet, British Museum, 562).[1]

(362) En misschien nog wel uit een veel vroegere tijd. Ze dateert uit de tijd dat de ziel een *objectief waarneembaar* wezen was, zodat haar bestaan toen moeilijk door *haarzelf* kon worden ontkend, toen de mensheid een spiritueel ras was en er geen dood bestond. Tegen het einde van de levenscyclus verviel de etherische *mens-geest* toen tot de aangename sluimering van tijdelijke onbewustheid in de ene sfeer, om slechts te ontdekken dat hij ontwaakte in het nog schitterender licht van een hogere sfeer. Maar terwijl de spirituele mens altijd ernaar streeft steeds hoger te stijgen naar de bron van het bestaan, en daarbij door cyclussen en sferen van individueel leven gaat, moest de fysieke mens met de grote cyclus van de universele schepping neerdalen tot hij zich met aardse gewaden bekleed zag. Vanaf die tijd was de ziel te diep weggestopt onder de fysieke kleding om haar bestaan opnieuw te laten gelden, behalve bij meer spirituele figuren, die met elke cyclus zeldzamer werden. En toch heeft geen van de prehistorische volkeren ooit eraan gedacht het bestaan of de onsterfelijkheid van de innerlijke mens, het werkelijke 'zelf', te ontkennen. Maar we moeten de leringen van de oude filosofieën in gedachten houden: alleen de geest is onsterfelijk; de ziel is op zichzelf noch eeuwig noch goddelijk. Wanneer ze te nauw is verbonden met de fysieke hersenen van haar aardse omhulsel, wordt ze langzamerhand een *beperkt* denkvermogen, niet meer dan een dierlijk en gewaarwordend levensbeginsel, de *nefesh* uit de Hebreeuwse *Bijbel*.[2]

---

[1] *Op.cit*., deel 5, blz. 129.

[2] 'En God schiep . . . elke krioelende *nefesh* [levend wezen]' (*Genesis* 1:21), waarmee hij de dieren bedoelde, en in *Genesis* (2:7) wordt gezegd: 'aldus werd de mens een *nefesh* [levende ziel]', wat aantoont dat het woord *nefesh* werd gebruikt voor zowel de *onsterfelijke* mens als het *sterfelijke* dier. 'En waarlijk, ik zal uw bloed van uw *nefeshim* [levens] eisen; van alle dieren zal ik het eisen, en ook van mensen' (*Genesis* 9:5). 'Vlucht voor *nafshecha* [voor uw leven]' (*Genesis* 19:17). 'Laten we hem niet om het leven brengen' luidt de hedendaagse vertaling (*Genesis* 37:21). 'Laten we zijn *nefesh* niet doden' zegt de Hebreeuwse tekst. '*Nefesh* voor *nefesh*' zegt *Leviticus* (24:18). 'Wie een mens doodt moet ter dood worden gebracht.' 'Hij die de *nefesh* van een mens doodt' (*Leviticus,* 24:17), en vers 18 zegt : 'En wie een dier [nefesh] . . . doodt, moet het vergoeden: een leven voor een leven', terwijl de oorspronkelijke tekst luidt: '*nefesh* voor *nefesh*'.

In *1 Koningen* 1:12; 2:23; 3:11; 19:2-3, staat *nefesh* voor leven en voor ziel. '. . . dan is het [uw] *nafshecha* in de plaats van [zijn] *nafsho*', verklaart de profeet in *1 Koningen* 20:39.

De leer van de *drie-enige* aard van de mens is even duidelijk omschreven in de boeken van Hermes als in het stelsel van Plato, of in de stelsels van de boeddhistische en brahmaanse filosofieën. En dit is een van de belangrijkste en ook een van de minst begrepen leringen van de hermetische wetenschap. De Egyptische mysteriën, waarvan de wereld zo gebrekkig op de hoogte is, namelijk alleen door enkele korte toespelingen daarop (363)
in de *Metamorfosen* van Apuleius, onderwezen de grootste deugden. Ze onthulden de aspirant in de 'grote' inwijdingsmysteriën dat waarnaar veel van onze hedendaagse onderzoekers van de hermetische leer in de kabbalistische boeken vergeefs zoeken, en wat geen duistere leringen van de kerk, onder leiding van de orde van de jezuïeten, ooit zullen kunnen ontsluieren. Het is dus een belediging voor de oude geheime genootschappen van hiërofanten om deze te vergelijken met de kunstmatig teweeggebrachte hallucinaties van die enkele volgelingen van Loyola die misschien in het begin van hun loopbaan oprecht zijn geweest. En toch moeten we dat doen als we eerstgenoemden recht willen doen.

Moord in welke vorm ook was bij zowel de Egyptenaren als de Grieken een van de meest onoverkomelijke belemmeringen om te worden ingewijd. Eén van de beste kwalificaties voor toelating tot de orde van de jezuieten, is een *moord* ter verdediging van het jezuïtisme.

> *Kinderen mogen hun ouders doden als deze hen dwingen het katholieke geloof te verlaten.*
>
> Zonen van katholieken en christenen mogen hun vaders, wanneer deze hen van het geloof willen afbrengen, aanklagen voor de misdaad van ketterij, al weten ze dat hun ouders daarvoor zullen worden verbrand en ter dood gebracht, zoals Tolet leert. . . . En niet alleen mogen ze aan hen voedsel weigeren . . . *maar ze hebben ook het recht hen te doden.*[1]

Het is bekend dat keizer Nero *nooit* om inwijding in de mysteriën heeft *durven* vragen, omdat hij Agrippina had vermoord!

In afdeling 14 van *Principles of the Jesuits* vinden we onder *Moord*, de

---

Tenzij we het Oude Testament kabbalistisch lezen, en de verborgen betekenis ervan begrijpen, kunnen we er maar heel weinig over de onsterfelijkheid van de ziel uit leren. De gewone man onder de joden had niet het minste idee van ziel en geest, maakte geen verschil tussen *leven*, *bloed* en *ziel*, en noemde de laatste de 'adem van het leven'. En de vertalers van onze *Bijbel* hebben er zo'n warboel van gemaakt dat *alleen een kabbalist de Bijbel in haar oorspronkelijke vorm kan herstellen*.

[1] *In praecepta decalogi*, F. Stephen Fagundez, Leiden, 1640, deel 1, boek 4, hfst. 2, n. 7, 8.

volgende christelijke beginselen, die pater Henri Henriquez ons op het hart drukt:

> Als een overspelige man, zelfs al zou hij geestelijke zijn . . . door de echtgenoot van haar wordt aangevallen, en de aanvaller doodt . . . *wordt hij niet als abnormaal beschouwd* [*non videtur irregularis*].[1]

Afd. 15, over *Moord en vadermoord* zegt:

> . . . als een vader [die in ballingschap is] de staat en de samenleving in het algemeen kwaad doet, en er geen andere middelen zouden bestaan om zo'n nadeel af te wenden, *dan zou ik de mening van de eerdergenoemde auteurs goedkeuren* [dat een zoon zijn vader doodt].[2]

'Het is een geestelijke, of iemand van de godsdienstige orde, geoorloofd *een lasteraar te doden* die afschuwelijke beschuldigingen tegen hemzelf of tegen zijn godsdienst dreigt te verspreiden',[3] luidt de door de jezuïet Franciscus Amicus gegeven regel.

(364) Hierbij laten we het. Ons wordt door de hoogste autoriteiten meegedeeld wat iemand uit de katholieke gemeenschap mag doen terwijl hij toch de reputatie van jezuïtische heiligheid behoudt, maar wat door de gewone wet en de algemene moraal als misdadig wordt bestempeld. Maar laten we de medaille eens omkeren, en nagaan van welke beginselen de heidense Egyptische moralisten de wereld doordrongen vóór deze met die moderne verbeteringen in de ethiek werd gezegend.

In Egypte was elke stad van betekenis door een heilig meer van haar begraafplaats gescheiden. Dezelfde ceremonie van het oordeel die volgens het *Dodenboek* plaatsvond in de wereld van de geest, vond gedurende de begrafenis van de mummie op aarde plaats. Tweeënveertig rechters of raadgevers kwamen op de oever bijeen, en beoordeelden de vertrokken 'ziel' naar haar daden toen ze in het lichaam was, en slechts na eenstemmige goedkeuring door deze *postmortale* jury mocht de veerman, die de geest van de dood voorstelde, het lichaam van de vrijgesproken overledene naar zijn laatste rustplaats vervoeren. Daarna keerden de priesters binnen de heilige muren terug, en onderrichtten de neofieten over het plechtige drama dat dan waarschijnlijk plaatsvond in het onzichtbare rijk waarheen de ziel was gevlogen. De al-om-jah[4] legden sterk de nadruk op

---

[1] *Summae Theologiae Moralis*, Venetië, 1600 (ed. Coll. Sion), deel 1, boek 14, *de Irregularitate*, hfst. 10, n. 3., blz. 869.

[2] Mening van Juan de Dicastillo, *De justitia et jure*, Antwerpen, 1641, boek 2, tr. 1, disp. 10, dub. 1, n. 15.

[3] *Cursus theologici*, Duaci, 1642, deel 5, disp. 36, sect. 5, n. 118, blz. 544.

[4] Naam van de hoogste Egyptische hiërofanten.

de onsterfelijkheid van de geest. In de *Crata Repoa*[1] komt de volgende beschrijving van de *zeven* graden van inwijding voor.

Na een voorbereidende beproeving in Thebe, waar de neofiet vele beproevingen moest doormaken die de 'twaalf martelingen' werden genoemd, werd hem bevolen zijn hartstochten te beheersen, en zijn God voortdurend in gedachten te houden. Dan moest hij als een symbolische voorstelling van de zwerftochten van de ongezuiverde ziel, verschillende ladders bestijgen, en in de duisternis rondzwerven in een grot met vele deuren, die alle gesloten waren. Wanneer hij de vreselijke beproevingen had doorstaan, kreeg hij de graad van *pastophoros*; de tweede en derde graad werden *neokoros* en *melanēphoros* genoemd. Hij werd dan in een grote onderaardse kamer geleid, waarin veel opgebaarde mummies lagen, en werd gebracht bij de kist die het verminkte, met bloed bevlekte, lichaam van Osiris bevatte. Deze zaal wordt de 'poorten van de dood' genoemd, en op dit mysterie slaan ongetwijfeld de fragmenten in het boek *Job* (38:17) en andere gedeelten van de *Bijbel* waar over deze poorten wordt gesproken.[2] In hoofdstuk 10 geven we de esoterische interpretatie van het boek *Job*, dat het inwijdingsgedicht bij uitstek is.

> Hebben de poorten van de dood zich voor u geopend?
> Heeft u de deuren van de schaduw van de dood gezien?

vraagt de 'Heer' – d.w.z. de al-om-jah, de inwijder – aan Job, als hij op (365)
deze derde graad van inwijding zinspeelt.

Wanneer de neofiet had gezegevierd over de verschrikkingen van deze beproeving, werd hij naar de 'zaal van de geesten' geleid, om door hen te worden geoordeeld. Onder de regels die hem werden geleerd was het gebod

> *nooit wraak te nemen of wraak te willen nemen; altijd gereed te staan om een broeder in gevaar te helpen, zelfs met gevaar voor eigen leven; alle lijken te begraven; zijn ouders boven alles te eren*, voor ouden van dagen respect te hebben, en zwakkeren dan hijzelf te beschermen, en ten slotte altijd het stervensuur en dat van de opstanding in een nieuw, onvergankelijk lichaam, in gedachten te houden.[3]

Zuiverheid en kuisheid werden hem zeer aanbevolen, en *overspel werd met de dood bestraft*.

---

[1] C.F. Köppen, *Crata Repoa oder Einweihungen in der alten geheimen Gesellschaft der Egyptischen Priester*, Berlijn, 1778, blz. 17-31.

[2] Zie *Mattheus* 16:18, waar het onjuist is vertaald als 'de poorten van de hel'.

[3] Humberto Malhandrini, *Ritual of Initiations*, Venetië, 1657, blz. 105.

Vervolgens werd de Egyptische neofiet tot een *kistophoros* gemaakt. In deze graad werd hem de mysterienaam IAO meegedeeld. De vijfde graad was die van *balahate*, waarin hij door Horus werd onderwezen in de alchemie, waarvoor het 'woord' *chemi* werd gebruikt. In de zesde werd hem de priesterdans in de cirkel geleerd, waarin hij werd onderwezen in de astronomie, want ze stelde de loop van de planeten voor. In de zevende graad werd hij ingewijd in de laatste mysteriën. Na een laatste beproeving in een daarvoor gereserveerd gebouw kwam de *astronomos*, zoals hij dan werd genoemd, uit die heilige vertrekken tevoorschijn onder de naam *maneras*, en ontving hij een kruis – de *tau*, die bij zijn dood op zijn borst moest worden gelegd. Hij was dan een hiërofant.

We lazen hierboven de regels voor deze heilige ingewijden van de *christelijke* Sociëteit van Jezus. Vergelijk die eens met de regels die aan de heidense kandidaat werden opgelegd, en de christelijke(!) ethiek met die waarop zo de nadruk werd gelegd in die heidense mysteriën, waarover de kerk alle banbliksems van een wrekende godheid afriep. Had de kerk zelf geen mysteriën? Of waren die in enig opzicht zuiverder en edeler, of spoorden ze meer aan tot het leiden van een heilig deugdzaam leven? Laten we eens horen wat Nicolini in zijn gedegen *History of the Jesuits* over de *hedendaagse* mysteriën van het christelijke klooster te zeggen heeft.[1]

> In de meeste kloosters, en meer in het bijzonder in die van de capucijners en hervormden [*reformati*], begint met Kerstmis een reeks feestdagen die loopt tot aan de vastenperiode. Allerlei spelen worden gehouden, de prachtigste banketten gegeven, en vooral in de kleine steden is de eetzaal van het klooster voor het grootste deel van de inwoners de beste plaats van vermaak. Bij carnavals hebben er twee of drie heel prachtige feesten plaats; de tafel is dan zo rijkelijk voorzien dat men zou kunnen denken dat de Overvloed hier de hele inhoud van haar hoorn had uitgestort. Men moet bedenken dat deze twee orden van aalmoezen
> (366) leven.[2] De sombere stilte van het klooster heeft plaatsgemaakt voor een geroezemoes van pretmakers, en in zijn duistere gewelven weerklinken nu andere liederen dan die van de psalmdichter. Door een bal wordt het feest opgevrolijkt en afgesloten, en om het nog opgewekter te maken, en misschien wel om te bewijzen *hoe volkomen hun kuisheidsgelofte al hun vleselijke lust heeft uitgeroeid*, verschijnen enkele jonge monniken koket gekleed in de kleren van de schone sekse, en beginnen te dansen

[1] Blz. 43-4, noot. G.B. Nicolini van Rome, schrijver van *De geschiedenis van het pontificaat van Pius IX; Het leven van pater Gavazzi,* enz.

[2] En ze bedelden in naam van *hem* die geen plaats had om zijn hoofd neer te leggen!

met anderen, die getransformeerd zijn in vrolijke cavaliers. *Een beschrijving van het schandelijke toneel dat dan volgt, zou mijn lezers slechts doen walgen*. Ik zal alleen maar zeggen dat ikzelf vaak toeschouwer bij zulke saturnaliën ben geweest.

De cyclus beweegt zich neerwaarts, en bij het afdalen ontwikkelt de fysieke, dierlijke aard van de mens zich meer en meer ten koste van het spirituele zelf.[1] Met wat een walging kunnen we ons niet van deze gods-

---

[1] In *Egypt's Place in Universal History* geeft Bunsen de cyclus van 21.000 jaar die hij aanneemt ter vereenvoudiging van de chronologische berekeningen voor de reconstructie van de universele geschiedenis van de mensheid. Hij toont aan dat deze cyclus 'voor de nutatie van de ecliptica' zijn hoogtepunt bereikte in het jaar 1240 van onze jaartelling. Hij zegt:

'De cyclus wordt verdeeld in 2 helften, elk van 10.500 (of tweemaal 5250) jaar. Het begin van de eerste helft :

Het hoogste punt zal zijn	19.760	v.Chr.
Het laagste	9.260	
Het punt halverwege de dalende lijn (het begin van het tweede kwart) zal dus zijn	14.510	
Het punt halverwege de opgaande lijn (het begin van het vierde kwart)	4.010	

De nieuwe cyclus, die in 1240 van onze jaartelling is begonnen, zal in 4010 n.Chr. het einde van zijn eerste kwartaal bereiken.'

Baron Bunsen verklaart dat 'in ronde getallen de gunstigste tijdperken voor ons halfrond sinds de grote ramp in Centraal-Azië [de zondvloed in 10.000 v.Chr.] zijn: 'de 4000 jaar vóór, en de 4000 jaar na Chr.; en het begin van het eerste tijdperk, en *alleen daarover kunnen we oordelen*, omdat alleen dit nog in zijn geheel voor ons waarneembaar is, valt precies samen met het begin van de nationale geschiedenis, of (wat hetzelfde is) met het begin van *ons bewustzijn* van een voortgaand bestaan' (*Egypt's Place in Universal History*, deel 5, epiloog, blz. 102).

'Ons bewustzijn' moet, naar we veronderstellen, slaan op het bewustzijn van de *wetenschappers*, die niets *op geloof*, maar veel op ongeverifieerde hypothesen aannemen. We zeggen dit niet met het oog op de hierboven geciteerde schrijver – een serieuze geleerde en edele strijder voor de vrijheid in de christelijke kerk – maar in het algemeen. Baron Bunsen heeft zelf heel goed ondervonden dat een mens geen eerlijke wetenschapper kan blijven en tegelijk de kerkelijke partij tevreden kan stellen. Zelfs door de kleine concessies die hij ten gunste van de ouderdom van de mensheid heeft gedaan, kreeg hij in 1859 de meest schaamteloze beschuldigingen aan zijn adres, zoals: 'We hebben alle vertrouwen in het oordeel van de schrijver verloren . . . hij moet de allereerste beginselen van historische kritiek nog leren . . . buitensporige, *onwetenschappelijke* overdrijving', enz.; de vrome hekelaar besluit zijn geleerde aantijgingen met de verzekering aan het publiek dat Bunsen '*zelfs geen Griekse zin kan construeren*' (*Quarterly Review*, 1859, blz. 382-421; zie ook *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, hoofdstuk over 'Egyptological works and English reviews', blz. 118). Maar we betreuren het dat Bunsen geen betere gelegenheid heeft gehad om de kabbala en de brahmaanse boeken over de dierenriem te bestuderen.

dienstige klucht, die hedendaags christendom wordt genoemd, wenden tot de edele religies van de oudheid!

(367) In het Egyptische *Begrafenisritueel*, dat onder de hymnen van het *Dodenboek* is te vinden, en door Bunsen 'dat kostbare mysterieuze boek' wordt genoemd, lezen we een toespraak van de overledene, in de rol van Horus, waarin alles wordt opgesomd wat hij voor zijn vader Osiris heeft gedaan. De godheid zegt onder andere:

> 30. Ik heb u uw *geest* gegeven.
> 31. Ik heb u uw *ziel* gegeven.
> 32. Ik heb u uw kracht [lichaam] gegeven, enz.[1]

Op een andere plaats blijkt dat de entiteit die door de ontlichaamde ziel als 'vader' wordt aangesproken, de 'geest' van de mens betekent, want het vers zegt: 'Ik heb mijn ziel laten komen om met *zijn vader*', de *geest* ervan, 'te spreken'.

De Egyptenaren beschouwden hun *Ritueel* in wezen als een goddelijke inspiratie, kortom op dezelfde manier als de tegenwoordige hindoes de *Veda's*, en de tegenwoordige joden hun boeken van Mozes beschouwen. Bunsen en Lepsius tonen aan dat de term *hermetisch* 'geïnspireerd' betekent, want Thoth, de godheid zelf, spreekt tot, en openbaart aan zijn uitverkorenen onder de mensen de wil van God en de geheimen van goddelijke dingen. Van gedeelten ervan wordt uitdrukkelijk meegedeeld dat ze 'door de vinger van Thoth zelf zijn geschreven en door de grote God zijn gemaakt en samengesteld'.[2]

> In een later tijdperk kan men hun hermetische karakter nog duidelijker herkennen; op een doodkist van de 26ste dynastie deelt Horus aan de overledene mee dat Thoth zelf hem de boeken met zijn goddelijke woorden, of hermetische geschriften, heeft gebracht.[3]

Omdat we weten dat Mozes een Egyptische priester was, of tenminste dat hij met al hun *wijsheid* bekend was, hoeven we ons niet te verwonderen dat hij in *Deuteronomium* (9:10) schreef: 'En de *Heer* overhandigde mij twee stenen platen, met Gods vinger beschreven', of dat we in *Exodus* (31:18) vinden: 'En hij [de Heer] gaf aan Mozes . . . de twee platen van het verbond, de stenen platen, door Gods vinger beschreven.'

Volgens de Egyptische denkbeelden, evenals volgens alle andere

---

[1] C.C.J. Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 325. Zie ook *Het Egyptische Dodenboek*, hfst. 173.

[2] C.C.J. Bunsen, *Op.cit.*, deel 5, blz. 133.

[3] *Op.cit.*, deel 5, blz. 134; zie ook Lepsius, *Denkmäler aus Aegypten*, afd. 3, blz. 276.

geloofsovertuigingen die op filosofie zijn gebaseerd, was de mens niet slechts, zoals bij de christenen, een vereniging van ziel en lichaam; hij was een drie-eenheid wanneer de geest eraan was toegevoegd. Bovendien bestond hij volgens die leer uit *kha* – lichaam; *khaba* – astrale vorm of schaduw; *ka* – de dierlijke ziel of het levensbeginsel; *ba* – de hogere ziel; en *akh* – het aardse verstand. Ze hadden ook een zesde beginsel, *sah* – of 'mummie', maar dit begon pas te werken na de dood van het lichaam. Na de nodige zuivering, gedurende welke de van haar lichaam gescheiden ziel dit lichaam in zijn mummie-toestand bleef bezoeken, werd deze astrale ziel 'een god', want ze werd ten slotte opgenomen in 'de ziel van de (368)
wereld'. Ze werd omgevormd tot één van de scheppende godheden, 'de god Ptah', de demiurg, een algemene naam voor de scheppers van de wereld, die in de *Bijbel* wordt weergegeven als de elohim. In het *Ritueel* is de goede of gezuiverde *ziel*, 'samen met haar hogere of *ongeschapen* geest', min of meer het slachtoffer van de duistere invloed van de draak Apophis. Indien ze de hoogste kennis van de hemelse en helse mysteriën heeft verkregen – de *gnosis*, d.w.z. volkomen hereniging met de geest – zal ze over haar vijanden zegevieren; zo niet, dan kan de ziel niet aan haar *tweede dood* ontkomen.[1] In 'deze vuurpoel met brandende zwavel' (de elementen) ondergaan zij die daarin worden geworpen, een 'tweede dood' (*Openbaring* 21:8). Deze dood is de geleidelijke ontbinding van de astrale vorm in zijn oorspronkelijke elementen, waarop in dit boek al verschillende keren is gezinspeeld. Maar dit afschuwelijke lot kan worden vermeden door het kennen van de 'mysterieuze naam', het 'woord'[2], zoals de kabbalisten zeggen.

---

[1] C.C.J. Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 134-6, 144. In het 81ste hoofdstuk van het *Ritueel* wordt de ziel de *kiem van licht* en in het 79ste de demiurg, of een van de scheppers, genoemd.

[2] We kunnen niet nalaten een opmerking van Bunsen te citeren over het feit dat het 'woord' identiek is aan de 'onuitsprekelijke naam' van de vrijmetselaars en kabbalisten. Bij het verklaren van het *Ritueel*, waarvan sommige details 'meer op de *bezweringen van een magiër dan op plechtige rituelen* lijken, al moet er een verborgen, mystieke betekenis aan verbonden zijn geweest' (het eerlijk erkennen hiervan is tenminste iets waard), merkt de schrijver op: 'Het mysterie van namen, dat aan hem die het kende een buitengewone macht verleende, en dat in een later tijdperk ontaardde tot de *onmiskenbare ketterij* [?] van de gnostici en de magie van bezweerders, schijnt *niet alleen in Egypte maar ook elders te hebben bestaan*. In de kabbala worden sporen ervan gevonden . . . en het kwam veel voor in de Griekse en Aziatische mythologie' (*Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 135, 147).

We zien dus dat de vertegenwoordigers van de wetenschap het tenminste op dit ene punt eens zijn: de ingewijden van alle landen hadden dezelfde 'mysterienaam'. En nu is het aan de wetenschappers om te bewijzen dat alle adepten, hiërofanten,

En wat was de straf voor het niet kennen van deze naam? Wanneer iemand een van nature zuiver, deugdzaam leven leidt, volgt er geen enkele straf, behalve een oponthoud in de geestenwereld, tot hij genoeg gezuiverd is om deze van zijn spirituele 'Heer', een van de machtige menigte, te vernemen. Maar in het tegenovergestelde geval raakt de 'ziel' als een halfdierlijk beginsel verlamd, en is ze zich niet meer bewust van haar subjectieve helft – de Heer – en verliest ten slotte, vroeg of laat, afhankelijk van de mate waarin de hersenen en zenuwen zinnelijk zijn ontwikkeld, haar goddelijke opdracht op aarde uit het oog. De hersenen voeden zich, evenals de *vurdalak* of vampier uit het Servische verhaal, en leven en
(369) groeien in kracht en invloed ten koste van hun spirituele vader. Dan wordt de halfbewusteloze ziel, nu geheel bedwelmd door de uitwasemingen van het aardse leven, gevoelloos, zonder enige hoop op verlossing. Ze is niet in staat de luister van haar hogere geest te onderscheiden, of de waarschuwende stem van haar 'beschermengel' en haar 'God' te horen. Ze streeft slechts naar het ontwikkelen en beter begrijpen van het natuurlijke aardse leven, en kan dus alleen de mysteriën van de fysieke natuur ontdekken. Haar verdriet en angst, hoop en vreugde, zijn alle nauw betrokken bij haar aardse bestaan. Ze negeert alles wat niet door haar fysieke zintuigen kan worden bewezen. Ze begint in feite dood te gaan, en sterft ten slotte volledig. Ze wordt *vernietigd*. Zo'n ramp kan vaak plaatsvinden vele jaren vóór de uiteindelijke scheiding van het *levens*beginsel van het lichaam. Wanneer de dood komt, verricht zijn ijzeren, klamme greep zoals gewoonlijk zijn werk met het *leven*, maar er is geen ziel meer om te bevrijden. De hele essentie daarvan is al opgegaan in het levensstelsel van de fysieke mens. De onverbiddelijke dood bevrijdt slechts een spiritueel lijk, in het beste geval een idioot. Omdat ze niet in staat is om hoger te stijgen of uit haar lethargie te ontwaken, wordt ze al snel opgelost in de elementen van de aardse atmosfeer.

Zieners, rechtschapen figuren, die de hoogste kennis van de innerlijke mens en kennis van de waarheid hebben bereikt, hebben, evenals Marcus Antoninus, in de slaap en bij andere gelegenheden onderricht gekregen 'van de goden'. Geholpen door de meer zuivere geesten – zij die wonen in de 'gebieden van de eeuwige gelukzaligheid' – hebben ze dit proces gadegeslagen en de mensheid herhaaldelijk gewaarschuwd. Het scepticisme zal misschien spottend lachen, maar het op *kennis* en spirituele wetenschap gebaseerde *geloof* neemt dit aan, en bevestigt het.

---

magiërs of bezweerders (onder wie Mozes en Aäron), evenals alle kabbalisten, vanaf het instellen van de mysteriën tot in onze tijd, óf schurken óf dwazen zijn geweest, omdat ze in de kracht van deze naam geloofden.

Vooral in onze huidige cyclus leven veel van zulke ziele-doden. We komen bij elke stap in het leven zielloze mannen en vrouwen tegen. In de huidige omstandigheden hoeven we ons dan ook niet te verwonderen over de totale mislukking van Hegels en Schellings laatste pogingen om een metafysisch stelsel op te bouwen. Wanneer elke dag en elk uur concrete en tastbare spiritistische feiten voorvallen, en deze toch door de meeste 'beschaafde' volkeren worden ontkend, dan is de kans klein dat de steeds groeiende menigte materialisten een zuiver abstracte metafysica zal aanvaarden.

In het boek dat door Champollion *La Manifestation à la Lumière* wordt genoemd, komt een hoofdstuk over het *Ritueel* voor dat vol mysterieuze dialogen staat waarbij de ziel zich tot verschillende 'machten' richt. Onder die dialogen is er één die de macht van het 'woord' heel krachtig uitdrukt. Deze vindt plaats in de 'hal van de twee waarheden'. De 'deur', de 'hal van de waarheid' en zelfs de verschillende delen van de poort spreken de ziel die om toelating vraagt, toe. Allen verbieden haar de toegang, tenzij ze aan hen hun mysterie- of mystieke namen meedeelt. Welke onderzoeker van de geheime leringen herkent in deze namen niet dezelfde betekenis en (370)
dezelfde bedoeling die men vindt in de namen van de *Veda's*, de latere werken van de brahmanen, en de kabbala?

Magiërs, kabbalisten, mystici, neoplatonisten en theürgen uit Alexandrië, die de christenen ver overtroffen in hun kennis van de geheime wetenschap; brahmanen of Samaneanen (sjamanen) uit de oudheid; en moderne brahmanen, boeddhisten en lamaïsten beweerden allen dat al die verschillende namen een zekere kracht hadden die in verband stond met het ene onuitsprekelijke woord. We hebben op basis van persoonlijke ervaring aangetoond hoe diep tot op de huidige dag overal in Rusland[1] in het denken van de mensen de opvatting geworteld is dat het 'woord' wonderen teweegbrengt en ten grondslag ligt aan elke magische handeling. De kabbalisten brengen het op mysterieuze wijze in verband met het *geloof*. En dat deden ook de apostelen, die hun beweringen baseerden op de woorden van Jezus, die men liet zeggen: 'Als jullie geloof hebben als een mosterdzaadje . . . niets zal voor jullie onmogelijk zijn' (*Mattheus* 17:20), en Paulus herhaalt de woorden van Mozes als hij zegt: 'het WOORD is dicht bij u, in uw mond en in uw hart; namelijk het *woord van het geloof*' (*Romeinen* 10:8). Maar wie kan zich, behalve de ingewijden, erop beroemen de volle betekenis ervan te begrijpen?

In onze tijd is er, evenals in de oudheid, *vertrouwen* nodig om in de bijbelse 'wonderen' te geloven; maar om ze zelf teweeg te kunnen brengen moet men kennis hebben van de esoterische betekenis van het 'woord'.

[1] Zie hoofdstuk 1 van dit deel, blz. 50-52 noot.

'Indien Christus', zeggen dr. Farrar en domheer Westcott 'geen wonderen heeft verricht, dan zijn de evangeliën onbetrouwbaar.' Maar stel dat hij ze wel had verricht, zou dat bewijzen dat de evangeliën – die door anderen dan hemzelf zijn geschreven – betrouwbaar zijn? En zo niet, waartoe dient dan die redenering? Bovendien zou zo'n redeneertrant de conclusie rechtvaardigen dat wonderen die door mensen van een andere religie dan de christelijke worden verricht, *hun* evangeliën betrouwbaar zouden moeten maken. Volgt hieruit niet op zijn minst dat de christelijke geschriften en de boeddhistische heilige boeken gelijkwaardig zijn? Deze staan immers even vol met verschijnselen van de meest verbazingwekkende aard. Bovendien worden er voor de christenen door hun priesters niet langer *echte* wonderen verricht, want ze hebben *het woord verloren*. Maar veel boeddhistische lama's of Siamese talapoins waren en zijn nu nog – tenzij alle reizigers hebben samengezworen om te liegen – in staat elk in het Nieuwe Testament beschreven wonder te verrichten, en zelfs nog meer, zonder het opheffen van natuurwetten of goddelijke tussenkomst voor te wenden. Het christendom bewijst in feite dat het even dood is in geloof als in daden, terwijl het boeddhisme vol levenskracht is, en door praktische bewijzen wordt gesteund.

Het beste argument vóór de echtheid van boeddhistische 'wonderen' ligt in het feit dat katholieke missionarissen, in plaats van ze te ontkennen of ze als niets anders dan goochelarij te behandelen – zoals sommige protes-
(371) tantse zendelingen doen – zich vaak zozeer in het nauw zagen gebracht dat ze gedwongen werden hun toevlucht te nemen tot het wanhopige alternatief om alles op de rug van de duivel te laden. En de jezuïeten voelen zich bij deze echte dienaren van God zo klein dat ze met ongeëvenaarde sluwheid besloten tegenover de talapoins en boeddhisten te handelen, zoals van Mohammed wordt gezegd dat hij met de berg deed. 'En toen hij zag dat de berg niet naar hem toe wilde komen, ging de profeet naar de berg toe.' Toen ze ontdekten dat ze als christenen de Siamezen niet konden vangen met de vogellijm van hun verderfelijke leringen, vermomden ze zich, en verschenen eeuwenlang onder het arme, onwetende volk als talapoins, totdat ze werden ontmaskerd. Ze namen zelfs na stemming onmiddellijk een voorstel aan dat nu alle kracht heeft van een oud geloofsartikel. 'Naaman, de Syriër', zeggen de jezuïeten van Caen, 'verloochende zijn geloof niet, toen hij met de koning in het huis van Rimmon neerknielde; *en de paters van de Sociëteit van Jezus huichelen evenmin wanneer ze de gebruiken en gewoonten van de Siamese talapoins aannemen* [nec dissimulant Patres S. J. talapoinorum Siamensium institutum vestemque affectantes].'[1]

[1] *Thesis propugnata*, stelling 9, Caen, 1693.

Men gelooft tegenwoordig nog, evengoed als in het oudste vedische tijdperk, in de kracht die besloten ligt in de mantra's en de vāch van de brahmanen. De 'onuitsprekelijke naam' van elk land en elke religie heeft betrekking op dat wat volgens de vrijmetselaars de mysterieuze letters zijn, die symbolisch de negen namen of eigenschappen voorstellen waarmee de godheid bij de ingewijden bekendstond. Het alscheppende woord dat Henoch op de twee driehoeken van het zuiverste goud schreef – waarop hij twee van de mysterieuze letters graveerde – is misschien beter bekend aan de arme, onontwikkelde 'heiden' dan aan de hoogontwikkelde hogepriesters en grootmeesters van de hoogste kapittels in Europa en Amerika. Alleen begrijpen we niet waarom de leden van het Koninklijk Gewelf zo bitter en onophoudelijk het verlies ervan betreuren. Dit woord M.M. bestaat, zoals zijzelf zeggen, geheel uit medeklinkers. We betwijfelen dus of iemand van hen de uitspraak ervan ooit machtig had kunnen worden, zelfs als het, in plaats van zijn vele misvormingen, 'vanuit het geheime gewelf in de openbaarheid zou zijn gebracht'. Hoe dan ook, de kleinzoon van Cham zou de heilige Delta van aartsvader Henoch naar het land van Mizraïm hebben gebracht. Daarom moet men het mysterieuze 'woord' alleen in Egypte en in het Oosten zoeken.

Maar kunnen we niet, nu zoveel van de belangrijkste geheimen van de vrijmetselarij door vriend en vijand openbaar zijn gemaakt – zonder van kwaadwilligheid te worden verdacht – zeggen dat, sinds de treurige ondergang van de tempeliers, geen 'loge' in Europa, laat staan in Amerika, ooit iets heeft geweten dat het verbergen waard was? Omdat we niet verkeerd willen worden begrepen, zeggen we geen *loge*, en laten daardoor enkele (372)
uitverkoren broeders geheel buiten beschouwing. De uitzinnige beschuldigingen die katholieke en protestantse schrijvers tegen de orde hebben ingebracht, schijnen eenvoudig belachelijk, evenals de verzekering van abbé Barruel dat alles 'verraadt dat onze vrijmetselaars de afstammelingen zijn van die verbannen tempeliers' van 1314. De *Mémoires over het Jacobinisme*[1] van deze abt, die ooggetuige is geweest van de verschrikkingen van de eerste revolutie, zijn voor een groot deel gewijd aan de rozenkruisers en andere maçonnieke broederschappen. Alleen al het feit dat hij de oorsprong van de moderne vrijmetselaars terugvoert tot de tempeliers, en hen geheime moordenaars noemt die worden getraind in het verrichten van politieke moorden, bewijst hoe weinig hij van hen wist, en tegelijkertijd hoe vurig hij in deze genootschappen geschikte zondebokken hoopte te vinden voor de misdaden en zonden van een ander geheim genootschap dat

[1] *Mémoires pour servir à l'histoire du Jacobinisme*, 1797, deel 2, hfst. 11, blz. 375-7.

van begin af aan onderdak heeft verleend aan meer dan één gevaarlijke politieke moordenaar – de Sociëteit van Jezus.

De meeste beschuldigingen tegen de vrijmetselaars waren voor de helft giswerk, en voor de helft onstuitbare boosaardigheid en opzettelijke laster. Tegen hen bestaan geen overtuigende en duidelijke bewijzen van misdaden. Zelfs hun ontvoering van Morgan is een vermoeden gebleven. Dit geval werd destijds door schipperende politici als een geschikt middel in de politiek gebruikt. Toen in de Niagara een onherkenbaar lijk werd gevonden, legde één van de hoofden van deze gewetenloze orde, hoewel hem was meegedeeld dat de identiteit zeer twijfelachtig was, op een onbewaakt moment het hele complot bloot door te zeggen: 'Welnu, het doet er niet toe, *hij is goed genoeg om tot na de verkiezing als Morgan te dienen*!' Aan de andere kant zien we dat de orde van de jezuïeten niet alleen in bepaalde gevallen '*hoogverraad en koningsmoord' toestaat, maar die zelfs leert en ertoe aanzet*.[1]

---

[1] Zie *The Principles of the Jesuits, Developed in a Collection of Extracts from their own Authors*, Londen: J.G. en F. Rivington, St. Paul's Churchyard, and Waterloo Place, Pall Mall; H. Wix, 41 New Bridge Street, Blackfriars; J. Leslie, Great Queen Street, 1839. Afdeling 17, 'Hoogverraad en koningsmoord', dat 34 fragmenten bevat van een even groot aantal gezaghebbende schrijvers (van de Sociëteit van Jezus) over het onderwerp, o.a. de mening van de beroemde *Robert Bellarmin* daarover. Zo zegt Manuel de Sá: 'Het in opstand komen van een geestelijke tegen de koning *is geen hoogverraad, want hij is geen onderdaan van de koning*' (*Aphorismi confessariorum*, Keulen, 1615, ed. Coll. Sion). '*Aan het volk*', zegt John Bridgewater, '*is het niet alleen toegestaan* – op bevel van de plaatsvervanger van Christus *die de hoogste herder is van alle volkeren van de wereld* – de eerder aan zulke vorsten gezworen trouw niet te houden, *maar dit wordt van hen verlangd en ze zijn hiertoe verplicht*' (*Concertatio Ecclesiae Catholicae in Anglia adversus Calvino-Papistas*, Resp. fol. 348, Augusta Treverorum, 1594).

In *De Rege et Regis Institutione libri tres*, 1640 (edit. Mus. Brit.), gaat Johannes Mariana zelfs nog verder: '. . . indien de omstandigheden het toelaten zal het geoorloofd zijn de vorst die tot een vijand van het openbaar belang is verklaard, met het zwaard te vernietigen. . . . *Ik zal de man die aan de wensen van het publiek tegemoetkomt en hem zou proberen te doden, nooit als een boosdoener beschouwen*', en '*hen ter dood te brengen is niet alleen geoorloofd, maar een prijzenswaardige roemrijke daad*.' 'Est tamen salutaris cogitatio, ut sit principibus persuasum si rempublicam oppresserint, si vitiis et foeditate intolerandi erunt, *ea conditione vivere, ut non jure tantum, sed cum laude et gloria perimi possint*' (boek 1, hfst. 6, blz. 61).

Maar het meest uitgelezen stukje christelijke lering vindt men in het voorschrift van deze jezuïet, waarin hij spreekt over de beste en zekerste manier om koningen en staatslieden te doden. 'Volgens mij moet men een vijand geen schadelijke middelen geven, en ook in zijn voedsel of beker geen dodelijk vergif mengen. . . . Maar het zal in dit geval [dat '*hij die de tiran zou doden, hoog geacht zou worden door zowel gunsten als lof*', want '*het is een glorierijke daad om die schadelijke, verderfelijke*

Voor ons ligt een reeks lezingen over de vrijmetselarij en haar gevaren, (373)
gehouden in 1862 door James Burton Robertson, professor in de hedendaagse geschiedenis aan de Universiteit van Dublin. De schrijver citeert daarin als zijn autoriteiten bovengenoemde abbé Barruel (een natuurlijke vijand van de vrijmetselaars, *die niet in de biecht kunnen worden betrapt*), en Robison, een bekende, afvallige vrijmetselaar uit 1798. Zoals bij elke partij gebruikelijk is, ongeacht of hij tot de kant van de vrijmetselaars of tot hun tegenstanders behoort, wordt de verrader uit het kamp van de tegenstanders met lof en aanmoediging verwelkomd, en wordt er veel zorg aan besteed hem van blaam te zuiveren. Hoe goed het het bekende bestuur van de Anti-maçonnieke Conventie van 1830 (in de Verenigde Staten van Amerika) om bepaalde politieke redenen misschien ook uitkwam om deze zeer jezuïtische stelling van Von Pufendorf aan te nemen dat 'geloften niet tot iets verplichten wanneer ze absurd en ongepast zijn', en die andere die leert dat 'een gelofte geen verplichting oplegt als God haar niet aanvaardt',[1] toch zou een werkelijk eerlijk mens zo'n sofisterij niet willen onderschrijven. We geloven oprecht dat het betere deel van de mensheid altijd zal bedenken dat er een ethische erecode bestaat die veel bindender is dan een gelofte, hetzij op de *Bijbel*, de *Koran* of de *Veda*. De essenen zweerden nooit op iets, maar hun 'ja' en hun 'nee' was evengoed als, en beter dan, een gelofte. Bovendien komt het ons buitengewoon vreemd voor dat volkeren die zich christelijk noemen, in burgerlijke en kerkelijke gerechtshoven gewoonten huldigen die lijnrecht in strijd zijn met het bevel van hun God,[2] die duidelijk elk zweren verbiedt 'noch bij de hemel . . .
noch bij de aarde . . . noch bij uw hoofd' (*Mattheus* 5:34-6). De bewering (374)
dat 'een gelofte geen verplichting oplegt als God haar niet aanvaardt',

klasse uit de menselijke gemeenschap uit te roeien'], *wel zijn toegestaan van deze methode gebruik te maken*; niet door de persoon die gedood moet worden te dwingen zelf het gif in te nemen dat hem van het leven zou beroven wanneer hij het binnenkrijgt, maar het zonder zijn tussenkomst *door iemand anders uitwendig te laten toepassen*, bijvoorbeeld wanneer er zoveel kracht in het vergif is dat het, indien het op een stoel of op de kleren wordt gesmeerd, sterk genoeg is om de dood te veroorzaken' (*Op.cit.*, boek 1, hfst. 7, blz. 67). Op die manier deed Squire, op aandrang van de jezuïet Walpole, een aanslag op het leven van koningin Elizabeth. Zie É. Pasquier, *Le Catéchisme des Jésuites,* 1677, blz. 350-2, en Rapin-Thoyras, *Histoire de l'Angleterre*, 2de ed., 1733, deel 6, boek 17, blz. 145.

[1] Baron S. von Pufendorf, *Le droit de la nature et des gens*, Basel, 1750, deel 1, boek 4, hfst. 2, blz. 541.

[2] 'Jullie hebben ook gehoord dat destijds tegen het volk werd gezegd: Leg geen valse eed af . . . Maar ik zeg jullie dat je helemaal niet moet zweren . . . laat jullie ja ja zijn, en jullie nee nee; wat je daaraan toevoegt komt voort uit het kwaad' (*Mattheus* 5:33-4, 37).

schijnt ons niet alleen een ongerijmdheid toe – want geen levend mens, feilbaar of onfeilbaar, kan iets van Gods geheime gedachten weten – maar ook antichristelijk in de volle betekenis van het woord.[1] Het argument wordt alleen gebruikt, omdat het goed uitkomt, en aan het doel beantwoordt. Geloften zullen nooit bindend zijn voordat ieder mens volkomen zal begrijpen dat de mensheid de hoogste manifestatie op aarde van de onzichtbare hoogste godheid is, en dat ieder mens een incarnatie is van zijn god, en voordat het gevoel van *persoonlijke* verantwoordelijkheid in hem zo zal zijn ontwikkeld dat hij het breken van een gelofte als de grootst mogelijke belediging voor zichzelf en voor de mensheid zal beschouwen. Geen enkele gelofte is nu bindend, tenzij deze wordt afgelegd door iemand die ook zonder enige gelofte zijn eenvoudige erewoord plechtig zou nakomen. Het aanvoeren van autoriteiten zoals Barruel of Robison betekent eenvoudig dat men het vertrouwen van het publiek wil winnen onder valse voorwendsels. Het is dus niet de 'geest van de *maçonnieke boosaardigheid*, waarvan het hart voortdurend lasteringen voortbrengt alsof het het slaan van munten betreft', maar veeleer die van de katholieke geestelijkheid en hun voorvechters; iemand die de twee begrippen eer en meineed, in welk geval ook, met elkaar in overeenstemming wil brengen, kan zelf niet worden vertrouwd.

De 19de eeuw beweert met luide stem een hogere beschaving te bezitten dan de volkeren van de oudheid, en de kerken en hun hielenlikkers beweren nog luider dat het christendom de wereld van barbaarsheid en afgoderij heeft verlost. Hoe weinig gegrond die beide beweringen zijn, hebben we in deze twee boekdelen proberen te bewijzen. Het licht van het christendom heeft alleen gediend om te laten zien hoeveel meer huichelarij en ondeugd zijn leringen sinds de opkomst ervan aan de wereld hebben gebracht, en hoe de Ouden op elk punt van eer onmetelijk veel hoger stonden dan wij.[2] Door de hulpeloosheid van de mens, zijn volkomen afhankelijkheid van de voorzienigheid, en de verzoeningsleer te onderwijzen, heeft de geestelijkheid in haar trouwe volgelingen elk stukje zelfvertrouwen en zelfrespect gedood. Dit is zo waar dat het langzamerhand een axioma wordt dat de meest eerzame mensen onder de atheïsten en de zogenaamde 'ongelovigen' te vinden zijn. We vernemen van Hipparchus dat in de tijd van het *heidendom* 'de schande en het eerverlies, die terecht volgden op

---

[1] Barbeyrac wijst in zijn toelichtingen op Von Pufendorf erop dat de Peruvianen geen gebruikmaakten van geloften, maar van eenvoudige verklaringen tegenover de Inca, en nooit meineed pleegden.

[2] We verzoeken de lezer te bedenken dat we met christendom niet de *leringen van Christus* bedoelen, maar die van zijn zogenaamde dienaren – de geestelijkheid.

het schenden van zijn gelofte, de arme ongelukkige in zo'n vlaag van krankzinnigheid en wanhoop brachten dat hij zich de keel afsneed en door eigen hand omkwam; en na zijn dood werd zijn nagedachtenis zo verafschuwd dat zijn lijk op de kust van het eiland Samos werd gelegd, en geen andere begrafenis vond dan het zand van de zee'.[1] Maar in onze eigen eeuw zien we dat 96 gedelegeerden op de Anti-maçonnieke Conventie in (375) de Verenigde Staten – die ongetwijfeld allen lid zijn van een protestantse kerk en aanspraak maken op de aan een heer en een man van eer verschuldigde achting – de meest jezuïtische argumenten aanvoeren tegen de geldigheid van een maçonnieke gelofte. Het bestuur, dat beweert zich te beroepen op het gezag van 'de meest vooraanstaande gidsen op het gebied van de filosofie van de ethiek, en op brede steun van de *geïnspireerden*[2] . . . die schreven voordat de vrijmetselarij bestond', besloot dat, omdat een gelofte 'een overeenkomst is tussen de mens aan de ene kant en de almachtige rechter aan de andere', en omdat de vrijmetselaars allen ongelovigen zijn en 'in het gewone leven niet kunnen worden vertrouwd', hun geloften als onwettig en niet bindend moeten worden beschouwd.[3]

Maar we komen terug op deze lezingen van Robertson en zijn beschuldigingen tegen de vrijmetselarij. De grootste beschuldiging die op gezag van Barruel en Robison tegen vrijmetselaars wordt ingebracht, is dat ze geen *persoonlijke* God erkennen, en dat ze beweren in het bezit te zijn van een 'geheim om de mensen beter en gelukkiger te maken dan Christus, zijn apostelen en zijn kerk hen hebben gemaakt'. Als die laatste beschuldiging maar half waar zou zijn, dan zou men misschien nog de troostvolle hoop mogen koesteren dat ze dat geheim werkelijk hadden gevonden door zich geheel los te maken van de mythische Christus van de kerk en de officiële Jehovah. Maar beide beschuldigingen zijn eenvoudig even boosaardig als absurd en onwaar, zoals we hierna zullen zien.

Laat men niet denken dat we in een van onze beschouwingen over de vrijmetselarij door persoonlijke gevoelens worden beïnvloed. Verre van dat. We spreken zonder aarzeling onze hoogste eerbied over de oorspronkelijke doeleinden van de orde uit, en enkele van onze meest gewaardeerde vrienden behoren tot haar leden. We hebben niets aan te merken op de

---

[1] Dr. Andersons *Defence of Masonry*, geciteerd door John Yarker in zijn *Notes on the Scientific and Religious Mysteries of Antiquity*, blz. 24.

[2] Onder wie Epiphanius, moeten we aannemen, nadat deze zijn gelofte had geschonden en meer dan 70 personen, die tot het geheime genootschap behoorden dat door hem was verraden, in ballingschap had gezonden.

[3] Anti-maçonnieke Conventie van de Verenigde Staten: 'Obligation of Masonic Oaths', een door Hopkins uit New York gehouden toespraak.

vrijmetselarij zoals ze zou moeten zijn, maar hebben er bezwaar tegen zoals ze nu, dankzij de samenzwerende katholieke en protestantse geestelijkheid, begint te worden. Ze is zogenaamd de meest volstrekte democratie, maar in de praktijk is ze het aanhangsel van aristocratie, rijkdom en persoonlijke eerzucht. Ze is zogenaamd een lerares van de ware ethiek, maar in werkelijkheid is ze ontaard tot een propagandamiddel voor de antropomorfistische theologie. De halfnaakte leerling die tijdens de inwijding in de eerste graad voor de meester wordt geleid, wordt geleerd dat elk maatschappelijk onderscheid bij de deur van de loge wordt afgelegd, en de armste broeder de gelijke is van elke andere, al is het een regerende vorst of een keizerlijke prins. In de praktijk wordt de Orde in alle monarchistische landen de strooplikker van elke telg van koninklijk bloed die misschien niet te trots is om het eens symbolische lamsvel aan te doen zodat hij het als een politiek instrument kan gebruiken.

Hoever de maçonnieke broederschap in deze richting is gegaan, kun-
(376) nen we opmaken uit de woorden van een van haar hoogste autoriteiten. John Yarker, jr., uit Engeland, vroeger grootmeester van de grootloge van Griekenland, grootmeester van de ritus van Swedenborg, alsmede grootmeester van de oude, oorspronkelijke ritus van de vrijmetselarij, en de hemel weet wat meer,[1] zegt dat de vrijmetselarij er niets bij kon verliezen door 'een hogere (geen geldelijke) standaard aan te nemen voor haar lidmaatschap en ethiek, en iedereen *die fraude pleegt, historische graden veinst, of andere onethische handelingen verricht* van het 'purper' uit te sluiten' (blz. 158). En op blz. 157:

> Zoals de maçonnieke broederschap nu wordt bestuurd, wordt de orde al snel het paradijs voor de *bon vivant*; voor de 'liefdadige' huichelaar, die de interpretatie van Paulus vergeet, en zijn borst versiert met het 'juweel van de liefdadigheid' (wanneer hij door deze verstandige uitgave het 'purper' heeft verkregen, oordeelt hij over andere broeders die kundiger zijn en een hogere ethische standaard volgen dan hij, maar die over minder middelen beschikken); voor de maker van waardeloos maçonniek klatergoud; voor de gemene koopman die voor honderden en zelfs duizenden oplicht, door een beroep te doen op het tere geweten van die enkelen die waarde hechten aan hun geloften van de broederschap; en voor de maçonnieke 'keizers' en andere kwakzalvers die macht ontlenen aan of munt slaan uit de aristocratische pretenties die ze – *ad captandum vulgus* – aan onze instelling hebben verbonden.

[1] John Yarker, jr., *Notes on the Scientific and Religious Mysteries of Antiquity*; the Gnosis and Secret Schools of the Middle Ages; Modern Rosicrucianism; and the Various Rites and Degrees of Free and Accepted Masonry, Londen, 1872.

We willen het niet doen voorkomen alsof we geheimen onthullen die allang door meinedige vrijmetselaars over de hele wereld zijn rondverteld. Alles van enig belang – de symbolische voorstellingen, de rituelen of de wachtwoorden, zoals die in de hedendaagse vrijmetselarij worden gebruikt – is in de oosterse broederschappen bekend, al schijnt er geen verkeer of verband tussen hen te bestaan. Wanneer Ovidius Medea beschrijft met 'de arm, borst en knie ontbloot, en de linkervoet ongeschoeid', en Vergilius, als hij over Dido spreekt, ons een beschrijving geeft van deze 'koningin zelf . . . nu vastbesloten te sterven, terwijl een van haar voeten bloot is' enz.,[1] waarom zouden we dan betwijfelen of er in het Oosten *echte* 'aartsvaders van de heilige *Veda's*' zijn, die het esoterisme van de zuivere hindoetheologie en het brahmanisme even grondig kunnen verklaren als Europese 'aartsvaders'?

Maar al zijn er enkele vrijmetselaars die door bestudering van kabbalistische en andere zeldzame werken en door persoonlijk contact met 'broeders' uit het verre Oosten iets van de *esoterische* vrijmetselarij hebben geleerd, voor de honderden Amerikaanse loges is dit niet het geval. Terwijl we met dit hoofdstuk bezig waren, ontvingen we van een attente kennis heel onverwacht een exemplaar van Yarkers boek, waaruit hierboven fragmenten zijn geciteerd. Volgens ons staat het boordevol geleerdheid en, wat nog belangrijker is, vol *kennis*. Het is juist op dit moment zo (377)
waardevol, omdat het op veel punten bevestigt wat we in dit boek hebben gezegd. Zo lezen we het volgende erin:

> We denken dat we het verband van de vrijmetselarij met andere speculatieve rituelen van de oudheid, en ook de ouderdom en de zuiverheid van de oude Engelse tempeliers-ritus van *zeven graden*, en de onjuiste afleiding daarvan van veel van de andere rituelen, voldoende hebben aangetoond.[2]

Men hoeft zulke hoge vrijmetselaars niet te zeggen, hoewel hun bouwers dat in het algemeen wel doen, dat de tijd is gekomen om de vrijmetselarij te hervormen, en die oude, aan de vroegere broederschappen ontleende mijlpalen, die de 18de eeuwse stichters van de speculatieve vrijmetselarij in de broederschap hadden willen opnemen, weer te herstellen. Er bestaan nu geen geheimen meer die niet zijn openbaar gemaakt; de orde ontaardt in een geschikt instrument om door zelfzuchtige figuren te worden gebruikt en door slechte te worden onteerd.

---

[1] Ovidius, *Metamorphosen*, 7:180ev; Vergilius, *Aeneis*, 4:517ev.

[2] John Yarker, jr., *Notes on the Scientific and Religious Mysteries of Antiquity*, blz. 150.

Nog maar kortgeleden kwam een meerderheid van de hoofdbesturen van de oude en aangenomen ritus in Lausanne bijeen; ze kwam terecht in opstand tegen zo'n godslasterlijk geloof als het geloof in een persoonlijke godheid die met alle menselijke eigenschappen is bekleed, en deed de volgende uitspraak: 'De vrijmetselarij verkondigt, zoals ze sinds haar ontstaan heeft gedaan, het bestaan van een *scheppend beginsel* onder de naam van de grote architect van het heelal.' Hiertegen werd door een kleine minderheid geprotesteerd, die naar voren bracht dat 'het geloof in een *scheppend beginsel* niet *het geloof in God* is, *dat de vrijmetselarij van elke kandidaat eist,* vóór hij haar drempel kan overschrijden'.

Deze geloofsbelijdenis klinkt niet als het verwerpen van een persoonlijke God. Als we op dit punt nog de geringste twijfel hadden gekoesterd, dan zou die geheel zijn verdreven door de woorden van generaal Albert Pike, onder de Amerikaanse vrijmetselaars misschien de grootste autoriteit van deze tijd, die tegen deze vernieuwing hevig in opstand komt. We kunnen het beste zijn woorden citeren:

> Dit *Principe Créateur* is geen nieuwe omschrijving – het is niets anders dan een oude uitdrukking die nieuw leven is ingeblazen. *Onze talrijke en geduchte tegenstanders* zullen zeggen – en hebben het recht te zeggen – dat ons *Principe Créateur* geheel hetzelfde is als het *Principe Générateur* van de Indiërs en Egyptenaren, en heel goed, evenals in de oudheid, kan worden gesymboliseerd door het liṅga . . . Dit te aanvaarden in plaats van een persoonlijke God betekent HET CHRISTENDOM, en *de verering van Jehovah* VERLATEN, en zich weer te wentelen in de zwijnenstallen van het heidendom.[1]

(378) Zijn de zwijnenstallen van het *jezuïtisme* dan zoveel schoner? 'Onze talrijke en geduchte tegenstanders'. Die zin zegt alles. Het is onnodig zich af te vragen wie die zo geduchte vijanden zijn. Het zijn de rooms-katholieken en enkele hervormde presbyterianen. Als we lezen wat elk van de twee partijen schrijft, dan kunnen we ons afvragen welke van de twee het bangst voor de andere is. Maar wat voor zin heeft het om zich te verenigen tegen een broederschap die, uit angst aanstoot te zullen geven, er zelfs geen eigen geloof op na durft te houden? En indien vrijmetselaarsgeloften iets betekenen, en vrijmetselaarsstraffen niet slechts als een farce worden beschouwd, hoe kunnen tegenstanders, hetzij talrijk of gering in aantal, zwak of sterk, dan weten wat er zich binnen de loge afspeelt, of binnendringen voorbij die 'verschrikkelijke broeder, de dekker die met getrokken

[1] *Proceedings of the Supreme Council of Sovereign Grand Inspectors-General of the Thirty-third and Last Degree, etc.* Gehouden in de stad New York, 15 augustus 1876, blz. 54-5.

zwaard de toegang tot de loge bewaakt'? Is deze 'verschrikkelijke broeder' dan niet geduchter dan Offenbachs Général Boum met zijn rokende pistool, rinkelende sporen en hoge verenbos? Wat is het nut van de miljoenen mannen die over de hele wereld deze grote broederschap vormen, indien ze niet zo tot een eenheid kunnen worden gesmeed dat ze alle tegenstanders kunnen trotseren? Zou het 'mystieke koord' misschien slechts uit valse hoop bestaan, en de vrijmetselarij slechts een speeltuig zijn om te voldoen aan de pronkzucht van enkele leiders die zich verheugen over lintjes en decoraties? Is haar gezag even onecht als haar ouderdom? Het lijkt er wel op; en toch zijn er zelfs hier, 'evengoed als vlooien weer kleinere vlooien hebben die hen bijten', katholieke paniekzaaiers die beweren bang te zijn voor de vrijmetselarij!

En niettemin bedreigen diezelfde katholieken, in alle kalmte van hun traditionele schaamteloosheid, Amerika met zijn 500.000 vrijmetselaars en 34 miljoen protestanten openlijk met een vereniging van kerk en staat onder de leiding van Rome! Het gevaar dat de vrije instellingen van deze republiek bedreigt, zo zegt men ons, zal komen van 'de logische uitwerking van de beginselen van het protestantisme'. Omdat de huidige minister van marine, R.W. Thompson uit Indiana, het in feite heeft gewaagd om in zijn eigen vrije protestantse land onlangs een boek uit te geven over *Het pausdom en de burgerlijke macht* – waarvan de taal even gematigd is als fatsoenlijk en oprecht – wordt hij hevig aangevallen door een rooms-katholieke priester in Washington, DC, de zetel van de regering zelf. Wat nog sterker is, een lid van de Sociëteit van Jezus, pater F.X. Weninger, DD, stort over zijn toegewijde hoofd een stortvloed van toorn uit die rechtstreeks uit de kelders van het Vaticaan afkomstig schijnt te zijn. Hij zegt:

> De beweringen van Thompson over de noodzaak van het antagonisme tussen de katholieke kerk en vrije instellingen worden gekenmerkt door een beklagenswaardige onwetendheid en blinde brutaliteit. Hij bekommert zich niet om logica, geschiedenis, gezond verstand of liefdadigheid, en presenteert zich aan het oprechte Amerikaanse volk als een bekrompen fanaticus. Geen enkele geleerde zou de afgezaagde lasterpraatjes, die al zo vaak zijn weerlegd, durven herhalen. . . . In antwoord op zijn beschuldigingen tegen de kerk als vijand van de vrij- (379)
> heid, zeg ik hem dat, indien dit land ooit een katholiek land zou worden, dat wil zeggen, als de katholieken ooit in de meerderheid zouden zijn en *de politieke macht in handen hadden*, hij dan de beginselen van onze grondwet in hun volle omvang toegepast zou zien; dan zou hij deze staten inderdaad *Verenigd* zien. Dan zou hij een volk zien dat leefde in vrede en harmonie, verbonden door de banden van één geloof, met harten die eensgezind klopten van liefde voor hun vaderland, met barm-

hartigheid en verdraagzaamheid tegenover allen, en zelfs met eerbied voor de rechten en het geweten van hun lasteraars.

Namens deze 'Sociëteit van Jezus' raadt hij Thompson aan zijn boek te sturen aan tsaar Alexander II en aan Friedrich Wilhelm, keizer van Duitsland. Hij kan dan van hen als teken van hun sympathie de ridderorden van St. Andreas en van de Zwarte Adelaar verwachten.

> Van zelfdenkende, patriottische Amerikanen met een helder verstand kan hij niets anders verwachten dan het *ereteken* van hun verachting. Zolang in een Amerikaanse borst een Amerikaans hart zal kloppen, en het bloed van hun voorouders door hun aderen *zal* stromen, *zullen* pogingen zoals die van Thompson niet slagen. Ware, echte Amerikanen *zullen* de katholieke kerk in dit land beschermen, en *zich ten slotte erbij aansluiten*.

Nadat hij op die manier, zoals hij schijnt te denken, het lijk van zijn goddeloze tegenstander op het slagveld heeft achtergelaten, marcheert hij weg terwijl hij het droesem uit zijn bijna lege fles op de volgende manier uitstort:

> We laten het boek, waarvan we de bewijsvoering om zeep hebben gebracht, als lijk liggen om te worden verslonden door die gieren van Texas – die stinkende vogels – we bedoelen dat soort mensen dat ervan houdt om te leven van bedrog, laster en leugens, en door de stank daarvan wordt aangetrokken.

Deze laatste zin is het waard om als appendix te worden gevoegd bij de *Discorsi del Sommo Pontefice Pio IX* door Don Pasquale di Franciscis, die onsterfelijk is gemaakt door de verachting van Gladstone. Zo heer, zo knecht!

Moraal: Dit zal onpartijdige, gematigde en fatsoenlijke schrijvers leren dat zelfs een zo welopgevoede tegenstander als Thompson zich in zijn boek heeft getoond, niet kan hopen te ontsnappen aan het enig beschikbare wapen in het katholieke arsenaal – de taal van de vismarkt. De hele redenering van de schrijver bewijst dat hij niet alleen overtuigend, maar ook eerlijk wil zijn; maar hij had evengoed kunnen aanvallen met de hevigheid van een Tertullianus, want hij had niet slechter kunnen worden behandeld. Het zal hem ongetwijfeld enige troost verschaffen dat hij met scheurmakende en ongelovige keizers en koningen op één lijn wordt gesteld.

Terwijl Amerikanen, onder wie de vrijmetselaars, nu worden gewaarschuwd zich gereed te maken om zich aan te sluiten bij de heilige apostolische en rooms-katholieke kerk, verheugen we ons erin te weten dat enkele van de trouwste en meest gerespecteerde vrijmetselaars onze opvat-

tingen delen. Onder hen is onze eerbiedwaardige vriend Leon Hyneman, PM, en lid van de grootloge van Pennsylvania, een opvallende figuur. 8 of 9 jaar lang was hij redacteur van de *Masonic Mirror and Keystone*, en hij (380) is een schrijver van naam. Hij verzekert ons persoonlijk dat hij al ruim 30 jaar het plan om het geloof in een *persoonlijke* god tot een maçonniek dogma te verheffen, heeft bestreden. In zijn werk *Ancient York and London Grand Lodges* zegt hij (blz. 169):

> In plaats van zich samen met de verstandelijke vooruitgang van wetenschappelijke kennis en kennis in het algemeen verder te ontwikkelen, is de vrijmetselarij afgeweken van de oorspronkelijke doelstellingen van de broederschap, en vertoont ze kennelijk neigingen een sektarische vereniging te worden. Dat is duidelijk te zien . . . [aan] de hardnekkige vastberadenheid om de in het ritueel ingevoegde sektarische vernieuwingen niet te verwijderen . . . Het schijnt dat de maçonnieke broederschap van dit land even onverschillig is voor de oude mijlpalen en gebruiken van de vrijmetselaars, als de vrijmetselaars van de vorige eeuw onder de Londense grootloge dat waren.

Deze overtuiging bracht hem in 1856 ertoe, toen Jacques Étienne Marconis de Nègre, groothiërofant van de ritus van Memphis, in Amerika kwam, en hem het grootmeesterschap van de ritus in de Verenigde Staten aanbood, terwijl de oude en aangenomen ritus hem een ere-33ste graad aanbood, beide af te slaan.

De Tempel was de laatste Europese geheime organisatie die als groep enkele mysteries van het Oosten in haar bezit had. Het is waar dat er in de afgelopen eeuw opzichzelfstaande 'broeders' waren (en misschien nu nog zijn), die trouw en in het geheim werkten onder leiding van oosterse broederschappen. Maar als deze tot Europese genootschappen behoorden, sloten ze zich zonder uitzondering daarbij aan met bedoelingen die aan de broederschap onbekend waren, hoewel dat tegelijkertijd in haar voordeel was. Door hen zijn de moderne vrijmetselaars in het bezit van al hun kennis die van belang is; de overeenstemming die men nu tussen de speculatieve rituelen van de oudheid, de mysteriën van de essenen, gnostici en hindoes, en de hoogste en oudste maçonnieke graden ziet, is hiervoor een duidelijk bewijs. Als deze mysterieuze broeders in het bezit kwamen van de geheimen van die genootschappen, konden ze dat vertrouwen niet beantwoorden, hoewel die geheimen in hun handen misschien veiliger waren dan bij de Europese vrijmetselaars. Als sommige van laatstgenoemden waardig werden bevonden lid te worden van het Oosten, werden ze in het geheim onderwezen en ingewijd, maar de anderen werden daar niet wijzer van.

Niemand heeft ooit op de rozenkruisers de hand kunnen leggen, en dit oude genootschap en zijn ware doeleinden zijn, ondanks de beweerde ontdekkingen van 'geheime kamers', zogeheten 'T'-perkamenten, en versteende ridders met eeuwig brandende lampen, tot op de huidige dag een mysterie. Van tijd tot tijd werden zogenaamde tempeliers en pseudo-rozenkruisers met enkele echte kabbalisten verbrand, en enkele ongelukkige theosofen en alchemisten opgespoord en gemarteld; ze werden zelfs met de wreedste middelen tot onware bekentenissen gedwongen, maar toch blijft het ware genootschap tegenwoordig zoals altijd onbekend aan allen, en vooral aan haar wreedste vijand – de kerk.

(381) Wat de moderne tempeliers en die maçonnieke loges betreft die beweren rechtstreeks van de oude tempeliers af te stammen, hun vervolging door de kerk was vanaf het begin een schijnvertoning. Ze bezitten geen voor de kerk gevaarlijke geheimen, en hebben die ook nooit bezeten. Integendeel, want J.G. Findel blijkt te zeggen dat de

> Schotse graden, of het stelsel van de tempeliers, pas uit 1735-1740 dateert; het volgde *de katholieke neiging ervan en sloeg zijn hoofdzetel op in het jezuïeten college van Clermont in Parijs*, en werd daarom het Clermontse stelsel genoemd. Het huidige Zweedse stelsel heeft ook iets van het tempeliers-element in zich, maar is vrij van jezuïtische invloed, en bemoeit zich niet met politiek; het beweert echter het origineel van Molay's testament te bezitten, want een zekere graaf Beaujeu, een neef van Molay, *die nergens anders wordt genoemd*, plantte het tempeliersdom over in de vrijmetselarij, en verschafte op die manier aan de as van zijn oom een mysterieus graf. Om te bewijzen dat dit een maçonnieke fabel is, kan worden volstaan met te melden dat als dag van Molay's begrafenis op dat zogenaamde monument 11 maart 1313 is vermeld, terwijl zijn sterfdag 19 maart 1313 was. . . . Dit schijnproduct, dat geen echt tempeliersdom en geen echte vrijmetselarij is, heeft in Duitsland nooit goed wortel geschoten. Maar in Frankrijk ligt de zaak anders.[1]

Laten we eens horen wat Wilcke over deze aanspraken te zeggen heeft:

> De huidige tempeliers in Parijs beweren dat ze rechtstreeks afstammen van de ridders van de oudheid, en proberen dit door documenten, interne reglementen en geheime leringen te bewijzen. Foraisse zegt dat de broederschap van de vrijmetselaars werd gesticht in Egypte, dat Mozes de geheime lering aan de Israëlieten, en Jezus aan de apostelen meedeelde, en dat ze vandaar haar weg naar de tempeliers vond. Zulke verzinsels zijn nodig . . . om te kunnen beweren dat de Parijse tempe-

[1] *History of Freemasonry*, blz. 688-9.

> liers van de orde uit de oudheid afstammen. Al deze niet door de geschiedenis gesteunde beweringen zijn gefabriceerd in het *hoge kapittel van Clermont* [jezuïeten], en door de Parijse tempeliers bewaard als een erfenis die hun door die politieke revolutionairen, de Stuarts en de jezuïeten, is nagelaten.[1]

Vandaar dat ze worden gesteund door de bisschoppen Grégoire[2] en Münter[3].

Wanneer we dus verband leggen tussen de hedendaagse en de oude tempeliers, dan kunnen we hooguit erkennen dat ze bepaalde rituelen en ceremoniën van zuiver *kerkelijke* aard hebben aangenomen, nadat die door de geestelijkheid op sluwe wijze die edele, oude orde waren binnengeloodst. Na deze ontheiliging verloor ze geleidelijk haar oorspronkelijke en eenvoudige karakter, en ging snel haar uiteindelijke ondergang tegemoet. Ze was gesticht in 1118 door de ridders Hugues de Payens en Geoffroy de St. Omer, in naam ter bescherming van de pelgrims, terwijl haar werkelijke (382)
doel het herstel van de oorspronkelijke geheime eredienst was. De ware interpretatie van de geschiedenis van Jezus en het vroege christendom werd door de hogepriester van de orde van de Tempel (van de nazareense of johannitische sekte), een zekere Theocletes, meegedeeld aan Hugues de Payens, waarna enkele ridders in Palestina haar vernamen van de hogere, meer verstandelijk ontwikkelde leden van de johannitische sekte, die in haar mysteriën waren ingewijd.[4] Hun geheime doel was vrijheid van verstandelijk denken en herinvoering van één universele religie. Ze hadden de gelofte van gehoorzaamheid, armoede en kuisheid afgelegd, en waren in het begin de echte ridders van Johannes de Doper, die riep in de woestijn, en leefde van wilde honing en sprinkhanen. Zo luidt de overlevering en de ware kabbalistische interpretatie.

Het is onjuist dat de orde pas later anti-katholiek werd. Dat was ze vanaf het begin; het rode kruis op de witte mantel, het gewaad van de orde, had dezelfde betekenis als bij de ingewijden van elk ander land. Het wees op de vier windstreken van het kompas, en was het symbool van het

---

[1] *History of the Order of Knights-Templars*, Halle, 1860.

[2] *Histoire des sectes religieuses*, Parijs, 1828, deel 2, blz. 392-428.

[3] *Notitia codicis graeci evangelium Johannis variatum continentis*, Kopenhagen, 1828.

[4] Dit is de reden waarom de fanatieke kabbalistische leden van de nazarenen van Basra (Perzië) tot op de huidige dag een overlevering bezitten over de luister, rijkdom en macht van hun 'broeders', agenten of *boodschappers*, zoals ze hen in Malta en Europa noemen. Ze zeggen dat er nog enkele zijn overgebleven, die vroeg of laat de leer van hun profeet Iohanan (Johannes), de zoon van de Heer Jordaan, zullen herstellen, en alle andere valse leringen uit het hart van de mensen zullen verdrijven.

heelal.[1] Toen de broederschap later in een loge werd omgezet, moesten de tempeliers, om vervolging te voorkomen, hun eigen ceremoniën in het diepste geheim laten plaatsvinden, gewoonlijk in de zaal van het kapittel, vaker nog in afgelegen grotten of landhuizen midden in de bossen, terwijl de kerkelijke vorm van eredienst in het openbaar in de aan de orde toebehorende kapellen plaatsvond.

Hoewel vele op bevel van Filips IV tegen hen ingebrachte beschuldigingen schandelijk onjuist waren, waren de belangrijkste beschuldigingen, gezien vanuit het standpunt van wat de kerk als *ketterij* beschouwt, ongetwijfeld juist. De huidige tempeliers kunnen, omdat ze zich zo strikt aan de *Bijbel* houden, moeilijk beweren af te stammen van hen die niet geloven in Christus als god-mens, of als wereldverlosser, die het wonder van zijn geboorte en de door hem teweeggebrachte wonderen niet erkenden, en die niet geloofden in de transsubstantiatie, de heiligen, de heilige relikwieën, het vagevuur, enz. De Christus Jezus was volgens hen een valse profeet, maar de mens Jezus een broeder. Ze beschouwden Johannes de Doper als hun beschermheilige, maar nooit in het licht waarin hij in de *Bijbel* wordt voorgesteld. Ze hadden eerbied voor de leringen van de alchemie, astrologie, magie, en voor kabbalistische talismans, en hingen de geheime leringen van hun leiders in het Oosten aan. Findel zegt:

(383)

> In de 18de eeuw, toen de vrijmetselarij zich ten onrechte als de dochter van het tempeliersdom beschouwde, heeft men veel moeite gedaan om de orde van de tempeliers voor onschuldig te laten doorgaan. . . . Met dat doel werden niet alleen legenden en niet opgetekende gebeurtenissen verzonnen, maar deed men ook moeite om de waarheid te onderdrukken. De maçonnieke bewonderaars van de tempeliers hebben alle door Moldenwaher gepubliceerde stukken over de rechtsvervolging opgekocht, omdat ze de schuld van de orde bewezen.[2]

Deze schuld bestond in hun 'ketterij' ten opzichte van de rooms-katholieke kerk. Terwijl de werkelijke 'broeders' een schandelijke dood stierven, werd de valse orde die in hun voetspoor trachtte te treden, uitsluitend een tak van de jezuïeten onder hun directe toezicht. Loyale, eerlijke vrijmetselaars zouden met afschuw elk verband met – laat staan de afstamming van – hen moeten verwerpen.

Commandeur Gourdin zegt hierover:

---

[1] De twee grote pagoden van Madurai en Benares zijn gebouwd in de vorm van een kruis, waarbij alle vleugels even lang zijn (Maurice, *Indian Antiquities*, 1793-1800, deel 3, blz. 360-76).

[2] J.G. Findel, *History of Freemasonry*, appendix, blz. 685.

> De ridders van Johannes van Jeruzalem, soms de hospitaalridders en de Maltezer ridders genoemd, waren geen vrijmetselaars. Integendeel, ze schijnen een bedreiging voor de vrijmetselarij te hebben gevormd, want in 1740 liet de grootmeester van de Maltezer Orde de Bul van paus Clemens XII op dat eiland publiceren, en verbood de bijeenkomsten van de vrijmetselaars. Bij die gelegenheid verlieten verschillende ridders en veel burgers het eiland; en in 1741 vervolgde de inquisitie de vrijmetselaars op Malta. De grootmeester verbood hun vergaderingen op last van zware straffen, en zes ridders werden voor altijd van het eiland verbannen, omdat ze een bijeenkomst hadden bijgewoond. In feite hadden ze, in tegenstelling tot de tempeliers, zelfs geen geheime vorm van ontvangst. Reghellini zegt dat hij geen exemplaar van het geheime rituaal van de Maltezer ridders heeft kunnen bemachtigen. De reden ligt voor de hand – het bestond niet![1]

En toch heeft het Amerikaanse tempeliersdom drie graden: ten eerste, ridder van het rode kruis; ten tweede, tempelier; en ten derde Maltezer ridder. Het werd in 1808 vanuit Frankrijk in de Verenigde Staten ingevoerd, en het eerste *Grote Algemene Kampement* werd op 20 juni 1816 georganiseerd met gouverneur De Witt Clinton uit New York als grootmeester.

Op deze erfenis van de jezuïeten kan men zich moeilijk beroemen. Indien de tempeliers hun beweringen willen bewijzen, moeten ze kiezen tussen een afstamming van de 'ketterse', anti-christelijke, kabbalistische, oorspronkelijke tempeliers, of zich verbinden met de jezuïeten, en hun geruite tapijten onmiddellijk vastnagelen op de bodem van het ultrakatholicisme. Anders worden hun beweringen niet meer dan praatjes. (384)

Voor de oprichters van de *kerkelijke* pseudo-orde van de tempeliers, die volgens Dupuy in Frankrijk door de aanhangers van de Stuarts is uitgevonden, wordt het dan zó onmogelijk om te vermijden dat ze als een afdeling van de orde van de jezuïeten wordt beschouwd, dat we niet verbaasd zijn dat een anonieme schrijver, die er terecht van wordt verdacht tot het jezuïtisch kapittel van Clermont te behoren, in 1751 in Brussel een boek publiceerde over het proces tegen de tempeliers. In dit werk verdedigt hij met allerlei verminkte aantekeningen, toevoegingen en commentaren de *onschuld* van de tempeliers aan de 'ketterij' waarvan ze werden beschuldigd, en berooft hen op die manier van de grootste aanspraken op eerbied en bewondering die deze oude vrijdenkers en martelaren zich hebben verworven!

[1] *A Sketch of the Knights Templars and the Knights Hospitallers of St. John of Jerusalem*, door Richard Woof, FSA, commandeur van de Orde van Maçonnieke Tempeliers, blz. 70-1.

Deze laatste pseudo-orde werd op 4 november 1804 in Parijs opgericht, op basis van een *vervalste constitutie*, en heeft sinds die tijd steeds 'de echte vrijmetselarij bezoedeld', zoals de hoogste vrijmetselaars ons zelf meedelen. *La Charte de transmission* (tabula aurea Larmenii) heeft de uiterlijke schijn van zo'n hoge ouderdom 'dat Grégoire bekent dat, indien alle andere relikwieën van de Parijse schatkamer van de orde zijn twijfel over hun vroege oorsprong niet hadden weggenomen, de aanblik van dit charter hem direct zou hebben overtuigd'.[1] De eerste grootmeester van deze pseudo-orde was een Parijse arts, dr. Fabré de Palaprat, die de naam Bernard Raymond aannam.

Graaf Ramsay, een jezuïet, was de eerste die het denkbeeld naar voren bracht dat de tempeliers verbonden waren geweest met de Maltezer ridders. Daarom lezen we van zijn hand het volgende:

> Onze voorvaderen [!!], de kruisvaarders, uit de hele christenheid in het Heilige Land samengekomen, wilden zich verenigen in een broederschap die alle volkeren omvatte, opdat ze, wanneer ze tot wederzijdse verbetering met hart en ziel met elkaar waren verbonden, na verloop van tijd een volk met één gemeenschappelijke denkwereld zouden vertegenwoordigen.[2]

Daarom bracht men de tempeliers ertoe zich aan te sluiten bij de ridders van Johannes, en deze laatsten werden opgenomen in de maçonnieke orde die bekendstond als de Johannes-vrijmetselaars.

In *Le Sceau Rompu* van 1745 vinden we daarom de volgende schaamteloze onwaarheid, de zonen van Loyola waardig: 'De loges waren opgedragen aan Johannes, omdat *de ridders*-vrijmetselaars zich tijdens de heilige oorlogen in Palestina hadden aangesloten bij de ridders van Johannes.'[3]

In 1743 werd in Lyon de Kadosh-graad uitgevonden (tenminste, dat schrijft Thory[4]), en 'deze stelt de *wraak van de tempeliers* voor'. Hierover zegt Findel:

> De Orde van de Tempeliers was in 1311 opgeheven, en ze moes-
> (385) ten tot die tijd teruggaan, toen het in 1740 – na de verbanning van verschillende ridders uit Malta, omdat ze vrijmetselaars waren – niet langer mogelijk was contact te houden met de Orde van Johannes of de

[1] J.G. Findel, *History of Freemasonry*, appendix, blz. 690.

[2] 'Toespraak gehouden door De R.', 1740; zie Lennings *Encyclopädie der Freimaurerei*, deel 3, blz. 195ev.

[3] J.G. Findel, *Op.cit.*, blz. 206.

[4] *Histoire de la fondation du Grand Orient de France*, Parijs, 1812.

Maltezer ridders, die toen *onder soevereiniteit van de paus* op het toppunt van hun macht stonden.[1]

Bij Clavel, een van de grootste maçonnieke autoriteiten lezen we:

Het is duidelijk dat het oprichten van de Franse Orde van de Tempeliers niet vóór 1804 plaatsvond, en dat ze er wettelijk geen enkele aanspraak op kan maken de voortzetting te zijn van het genootschap van 'la petite Résurrection des Templiers', evenmin als laatstgenoemde teruggaat op de Orde van de Tempeliers.[2]

Daarom zien we hoe deze pseudotempeliers, onder leiding van de achtenswaardige paters jezuïeten, in 1806 in Parijs het beruchte charter van Larmenius vervalsen. Twintig jaar later bestuurde deze verdorven, in het geheim werkende, organisatie de handen van de moordenaars van een van de beste en grootste vorsten in Europa; zijn mysterieuze dood is helaas – voor de waarheid en gerechtigheid – om politieke redenen nooit onderzocht en aan de wereld bekendgemaakt, zoals had gemoeten. Deze vorst, zelf een vrijmetselaar, was de laatste bewaarder van de geheimen van de echte tempeliers. Eeuwenlang waren deze onbekend en onopgemerkt gebleven. Ze hielden hun bijeenkomsten eens in de *13* jaar op Malta; hun grootmeester maakte aan de Europese broeders de plaats van samenkomst slechts enkele uren van te voren bekend, en zo kwamen deze vertegenwoordigers van de eens machtigste en roemrijkste ridderorde op de daarvoor vastgestelde dag uit verschillende delen van de wereld samen. *Dertien* in aantal, ter herdenking van het sterfjaar van Jacques de Molay (1313), bespraken de nu oosterse broeders, onder wie zich gekroonde hoofden bevonden, samen het toekomstige religieuze en staatkundige lot van de volkeren, terwijl de pauselijke ridders, hun moordzuchtige, onechte opvolgers, vast sliepen in hun bedden, zonder dat een droom hun schuldige geweten verstoorde.

Rebold zegt:

En toch hadden de jezuïeten, ondanks de verwarring die ze hadden teweeggebracht (1736-72), maar een van hun doelen bereikt, namelijk *de orde van de vrijmetselaars van aard te laten veranderen en een slechte naam te bezorgen*. Toen ze er, zoals ze dachten, in waren geslaagd haar in de ene vorm te vernietigen, waren ze vastbesloten haar in een andere vorm te gebruiken. Met deze bedoeling richtten ze het stelsel van de zogenaamde 'kennis van de tempeliers' op, een mengsel van enerzijds de verschillende verhalen, gebeurtenissen en eigenaardig-

[1] *History of Freemasonry*, blz. 211.
[2] *Op.cit.*, blz. 446.

heden van de kruistochten en anderzijds de hersenschimmen van de alchemisten. *In deze combinatie heerste het katholicisme over allen, en het hele maaksel bewoog zich op wielen die het grote doel voorstelden waarvoor de Sociëteit van Jezus was opgericht*.[1]

Vandaar dat de rituelen en symbolen van de vrijmetselarij, hoewel ze
(386) van 'heidense' oorsprong zijn, alle worden toegepast op en smaken naar het christendom. Een vrijmetselaar moet verklaren dat hij gelooft in een *persoonlijke* god, Jehovah, en in de kampement-graden ook dat hij in Christus gelooft, vóór hij in de loge kan worden aangenomen, terwijl de tempeliers van Johannes geloofden in het onbekende, onzichtbare beginsel, waaruit de scheppende krachten, die ten onrechte *goden* worden genoemd, voortkwamen, en zich hielden aan de nazareense versie dat Panthera de zondige vader was van Jezus, die zichzelf uitriep tot een 'zoon van god en van de mensheid'.[2] Dit verklaart ook de vreselijke geloften die de vrijmetselaars afleggen *op de Bijbel*, en het feit dat hun lezingen slaafs overeenstemmen met de kerkvaderlijk-bijbelse chronologie. In de Amerikaanse Orde van het Rozenkruis worden bijvoorbeeld, wanneer de neofiet het altaar nadert, de 'Heren-ridders tot de orde geroepen, en de kapitein van de wacht doet zijn oproep'. 'Ter ere van de verheven architect van het heelal [Jehovah-Binah?], onder de auspiciën van het soevereine heiligdom van de *oude en*

---

[1] *General History of Freemasonry*, Cincinatti, 1867 (Parijs, 1861), blz. 218.

[2] Zie Gaffarels versie, Éliphas Lévi's *La science des esprits*, Mackenzie's *Royal Masonic Cyclopaedia*, blz. 386-7; *Sefer Toledoth Yeshu*, en andere kabbalistische en rabbijnse geschriften. Het verhaal dat men meedeelt, luidt als volgt: Een maagd, Mariam genaamd, die verloofd was met een jongeman, Iohanan, werd verkracht door een andere man, Ben Panthera of Jozef Panthera genaamd, zegt *Sefer Toledoth Yeshu*. 'Haar verloofde verliet haar, toen hij haar ongelukkige lot vernam, maar vergaf haar tegelijkertijd. Het kind dat ter wereld kwam, was Jezus, genaamd Joshua. Hij werd door zijn oom rabbi Jehosuah geadopteerd, en hij werd ingewijd in de geheime leer, eerst door rabbi Elhanan, een kabbalist, en vervolgens door de Egyptische priesters, die hem op grond van zijn grote mystieke gaven tot hogepriester van de universele geheime leer wijdden. Bij zijn terugkeer in Judea wekten zijn kennis en vermogens de jaloezie van de rabbi's op, en ze verweten hem in het openbaar zijn afkomst, en beledigden zijn moeder. Vandaar de woorden die Jezus in Kana zou hebben gesproken: 'Vrouw, wat wilt u van me?' (Zie *Johannes* 2:4.) Toen zijn discipelen hem zijn onvriendelijkheid tegenover zijn moeder verweten, kreeg Jezus berouw, en verklaarde, na van hen de bijzonderheden van het droevige verhaal te hebben vernomen: 'Mijn moeder heeft niet gezondigd, ze heeft haar onschuld niet verloren, ze is onbevlekt, en toch is ze een moeder. . . . Wat mijzelf betreft, ik heb geen vader in deze wereld; ik ben de zoon van God en van de mensheid!' Verheven woorden van geloof en vertrouwen in de onzichtbare macht, maar hoe noodlottig voor de miljoenen en miljoenen mensen die vermoord zijn, omdat juist deze woorden zo volkomen verkeerd zijn begrepen!

oorspronkelijke vrijmetselarij', enz., enz. De ridder-redenaar slaat dan 1, en deelt de neofiet mee dat de oude legenden van de vrijmetselarij VEERTIG eeuwen oud zijn; hij maakt dus voor de oudste daarvan op geen hogere ouderdom aanspraak dan 622 jaar na de schepping van de wereld, in welk jaar, zegt hij, Noach werd geboren. In de gegeven omstandigheden zal dit als een liberale concessie aan een chronologische voorkeur worden beschouwd. Daarna wordt de vrijmetselaars[1] meegedeeld dat het ongeveer in het jaar 2188 v.Chr. was dat Mizraïm volksstammen naar Egypte leidde, en de grondslag legde voor het koninkrijk Egypte, dat 1663 jaren duurde (!!). Een vreemde chronologie die, als ze al vromelijk met de *Bijbel* in overeenstemming zou zijn, geheel afwijkt van die van de geschiedenis. De mythische negen namen van de godheid, die volgens de vrijmetselaars pas in de 22ste eeuw v.Chr. in Egypte werden ingevoerd, worden gevonden op (387)
monumenten waaraan de beste egyptologen een twee keer zo hoge ouderdom toekennen. We moeten daarbij echter in aanmerking nemen dat de vrijmetselaars zelf onbekend zijn met die namen.

De eenvoudige waarheid is dat de moderne vrijmetselarij betreurenswaardig verschilt van wat de eens universele geheime broederschap was in de tijd toen de Brahma-vereerders van het AUM handdrukken en wachtwoorden uitwisselden met de vereerders van TUM, en de adepten van alle landen onder de zon 'broeders' waren.

Wat was dan die mysterieuze naam, dat machtige 'woord' waarmee zowel de hindoe- als de Chaldeeuwse en Egyptische ingewijde zijn wonderen verrichtte? In hoofdstuk 115 van het Egyptische *Begrafenisritueel*, getiteld 'Het hoofdstuk over het opstijgen naar de hemel . . . en over het kennen van de zielen van Annu' (Heliopolis), zegt Horus: 'Ik kende de zielen van Annu. De zeer luisterrijke openbaart deze niet, . . . tenzij de goden mij het WOORD geven'. In een andere hymne roept de getransformeerde ziel uit:

> Maak een weg voor mij naar Rosetjau. Ik ben de Grote, gekleed als de Grote. Ik ben gekomen! Ik ben gekomen! Heerlijk voor mij zijn de koningen van Osiris. Ik heb het water geschapen [door de macht van het *woord*]. . . . Heb ik de verborgen geheimen niet gezien . . . Ik heb waarheid gegeven aan de zon. Ik ben helder. Ik word om mijn zuiverheid aanbeden.[2]

Op een andere plaats bevat de perkamentrol van de mummies het volgen-

---

[1] We spreken over de Amerikaanse afdeling van het rozenkruis.

[2] Hfst. 117-19, etc. De hoofdstukken over het binnengaan in en het komen uit Rosetjau.

de: 'Ik ben de grote God [geest], die uit mijzelf bestaat, de schepper van *zijn naam*. . . . Ik ken de naam van deze grote God die daar is.'[1]

Jezus wordt door zijn vijanden ervan beschuldigd wonderen te hebben verricht, en zijn eigen apostelen zeggen dat hij door de kracht van de ONUITSPREKELIJKE NAAM *demonen* heeft uitgedreven. Eerstgenoemden waren ervan overtuigd dat hij deze uit het heilige der heiligen had gestolen. 'En hij dreef de geesten uit met zijn *woord* . . . en hij genas allen die ziek waren' (*Mattheus* 8:16). Als de joodse leiders Petrus vragen (*Handelingen* 4:7): 'Door welke kracht of door welke *naam* hebben jullie dit gedaan?' antwoordt Petrus: 'door de NAAM van Jezus Christus van Nazareth'. Maar betekent dit de naam van Christus, zoals de vertalers ons willen doen geloven, of betekent het 'door de NAAM die in het bezit was van Jezus van Nazareth', de ingewijde die door de joden ervan werd beschuldigd dat hij deze had geleerd, maar die deze in werkelijkheid door inwijding had vernomen? Bovendien zegt hij herhaaldelijk dat hij alles wat hij doet in '*zijn vaders naam*' doet, en niet in zijn eigen naam.

Maar wie van de tegenwoordige vrijmetselaars heeft deze ooit horen uitspreken? Ze erkennen in hun eigen *Ritueel* dat ze deze nooit hebben gehoord. De 'Heer-redenaar' deelt de 'Heer-ridder' mee dat de wachtwoorden die hij in de vorige graden heeft gekregen, alle 'evenzoveel verbas-
(388) teringen' zijn van de ware naam van God die op de driehoek staat gegraveerd, en dat ze daarom als 'substituut' een ander woord hebben genomen. Dit is ook in de Blauwe Loge het geval, waar de meester, die koning Salomo vertegenwoordigt, met koning Hiram van mening is dat het woord * * * 'zal worden gebruikt als een *substituut* van het woord van de meester, totdat in wijzere eeuwen het ware woord zal worden ontdekt'. Welke oudste deken van alle duizenden die hebben geholpen om kandidaten van de duisternis naar het licht te brengen, of welke meester die dit mystieke 'woord' in het oor van veronderstelde Hiram Abiffs heeft gefluisterd, terwijl hij zich met hen onderhield over de 5 punten van het lidmaatschap, had enig vermoeden van de werkelijke betekenis van zelfs dit substituut dat ze 'fluisterend' meedelen? Hoeveel pas bevorderde meestervrijmetselaars denken misschien – wanneer ze weer vertrekken – dat het een of ander occult verband heeft met het 'beenmerg'. Wat weten ze van die mystieke persoonlijkheid die bij enkele adepten bekendstaat als de 'eerbiedwaardige MAH', of van de mysterieuze oosterse broeders die hem gehoorzamen, van wie de naam is afgekort in de eerste lettergreep van de drie die het maçonnieke substituut vormen? De MAH, die tot op deze dag woont op een plek die alleen aan ingewijden bekend is, en de wegen daar-

[1] Hfst. 17.

heen lopen door ongebaande wildernissen, onbetreden door de voet van jezuïet of missionaris, want ze zijn vol gevaren, en zouden zelfs de moedigste ontdekkingsreizigers afschrikken. En toch is deze betekenisloze opeenvolging van klinkers en medeklinkers generaties lang in de oren van novieten herhaald, alsof ze zoveel kracht bezat dat ze een in de lucht zwevend distelpluisje van zijn baan zou kunnen doen afwijken! De vrijmetselarij is evenals het christendom een lijk waaruit de geest al langgeleden is gevlogen.

In dit verband is het goed plaats in te ruimen voor een brief van Charles Sotheran, corresponderend secretaris van de New York Liberal Club, die door ons werd ontvangen een dag na de datum die erboven staat. Sotheran staat bekend als schrijver en spreker over oudheidkundige, mystieke en andere onderwerpen. Hij heeft in de vrijmetselarij zoveel graden verworven dat hij wat betreft de Orde een bevoegde autoriteit is. Hij is 32.·. en P.R., 94.·. Memphis, K.R.✠, K. Kadosh, M.M. 104, Eng. enz. Hij is ook ingewijd in de moderne Engelse Broederschap van het Rozenkruis en andere geheime genootschappen, en maçonniek redacteur van de *New York Advocate*. Hier volgt de brief, die we aan de vrijmetselaars voorleggen, omdat we hun willen laten horen wat iemand uit hun eigen kring te zeggen heeft:

New York Press Club, 11 januari 1877

In antwoord op uw brief verschaf ik u graag de verlangde inlichtingen over de ouderdom en de huidige toestand van de vrijmetselarij. Ik doe dit met des te meer genoegen, omdat we beiden tot dezelfde geheime genootschappen behoren, en u dus heel goed de noodzaak kunt begrijpen voor de terughoudendheid die ik van tijd tot tijd in acht zal moeten nemen. U wijst terecht op het feit dat de vrijmetselarij, niet minder dan de verzwakte theologieën van deze tijd, een fabelachtige geschiedenis heeft te vertellen. Dichtgeslibd als de Orde is geweest door de onzin en rommel van absurde bijbelse legenden, is het geen wonder dat haar bruikbaarheid is geschaad en haar beschavingswerk is belem- (389)
merd. Gelukkig heeft de grote antimaçonnieke opwinding, die gedurende een deel van deze eeuw in de Verenigde Staten heeft gewoed, een behoorlijk grote groep werkers gedwongen te gaan delven naar de ware oorsprong van de Orde, en heeft dit tot een gezondere toestand geleid. De onrust in Amerika breidde zich ook uit tot Europa, en de literaire inspanningen van maçonnieke schrijvers aan beide kanten van de Atlantische Oceaan, zoals Rebold, Findel, Hyneman, Mitchell, Mackenzie, Hughan, Yarker en andere die bij de broederschap goed bekend zijn, behoren nu tot de geschiedenis. Eén gevolg van hun inspanningen is geweest dat de geschiedenis van de vrijmetselarij voor

een groot deel openbaar is geworden, zodat zelfs haar leringen, jurisprudentie, en ritueel niet langer geheim zijn voor de 'profanen', die het verstand hebben om te lezen.

U heeft gelijk wanneer u zegt dat de *Bijbel* het 'grote licht' van de Europese en Amerikaanse vrijmetselarij is. Daardoor zijn het theïstische godsbegrip en de bijbelse kosmogonie steeds als twee van haar grote hoekstenen beschouwd. Haar chronologie schijnt ook op diezelfde pseudo-openbaring te zijn gebaseerd. Zo zegt dr. Dalcho in een van zijn verhandelingen dat de beginselen van de Orde van Vrijmetselaars werden gegeven op het moment van, en even oud zijn als, de schepping. Het is daarom niet verbazingwekkend dat zo'n geleerde doorgaat met te beweren dat God de eerste, en Adam de tweede grootmeester was, en dat laatstgenoemde Eva in het grote mysterie inwijdde, wat daarna waarschijnlijk met menige priesteres van Cybelē en 'Vrouwe' Kadosh gebeurde. Eerw. dr. Oliver, een andere maçonnieke autoriteit, doet plechtig verslag van wat de notulen kunnen worden genoemd van een loge waar Mozes als grootmeester presideerde, Jozua plaatsvervangend grootmeester was, en Aholiab en Bezaleël grote opzieners waren! De tempel in Jeruzalem, waarvan door archeologen in meer recente tijd is aangetoond dat het een gebouw is geweest dat beslist niet zo lang geleden is opgericht als werd beweerd, en dat ten onrechte wordt genoemd naar een vorst met een naam die zijn mystieke karakter bewijst, Sol-Om-On (de naam van de zon in drie talen), speelt, zoals u terecht opmerkt, in het maçonnieke mysterie een grote rol. Dergelijke fabels, en de traditionele kolonisatie van het Egypte van de oudheid door vrijmetselaars, hebben de Orde de erkenning gegeven van een luisterrijke afkomst, waarop ze geen recht heeft, en bij de 40 eeuwen van haar legendarische geschiedenis zou de mythologie van Griekenland en Rome tot onbeduidendheid verbleken. De Egyptische, Chaldeeuwse en andere theorieën, die elke maker van 'hoge graden' nodig heeft, zijn ook alle gedurende korte tijd op de voorgrond geplaatst. Elke handeling met bijbedoelingen is achtereenvolgens de vruchtbare moeder van de onvruchtbaarheid geweest.

We zijn het er beiden over eens dat alle priesters van de oudheid hun esoterische leringen en geheime ceremoniën hebben gehad. Ongetwijfeld zijn de Griekse en Romeinse broederschappen, zoals die door de zogenaamde 'heidense' schrijvers worden beschreven, voortgekomen uit de esseense broederschap, die zich weer had ontwikkeld uit de hindoegymnosofisten. De middeleeuwse gilden werden op basis van deze broederschappen opgericht, en volgden hen na in ritueel, tekens, handdrukken, wachtwoorden, enz. Evenals de tegenwoordige Londense livreigilden, die de overblijfselen zijn van de Engelse ambachtsgilden, waren de operatieve vrijmetselaars slechts een gilde van werklieden met hogere

doeleinden. Van de Franse naam 'maçon', die afgeleid is van 'mas', een oud Normandisch zelfstandig naamwoord dat 'een huis' betekent, komt het Engelse 'mason', een huizenbouwer. Zoals de genoemde Londense gilden af en toe het lidmaatschap van de 'livreigilden' aan buitenstaanders aanbieden, evenzo zien we de ambachtsgilden van de vrijmetselaars hetzelfde doen. Zo werd de stichter van het Ashmolean Museum op 16 oktober 1646 toegelaten tot de vrijmetselaars in Warrington in Lancashire, in Engeland. De intrede van figuren zoals Elias Ashmole in de operatieve broederschap baande de weg voor de grote 'maçonnieke revolutie van 1717' toen de SPECULATIEVE vrijmetselarij ontstond. De constituties van 1723 en 1738 van de maçonnieke bedrieger Anderson werden opgesteld voor de pas opgerichte eerste grootloge van 'vrije en aangenomen vrijmetselaars' van Engeland, en alle andere in de hele wereld stammen tot op de huidige dag af van deze organisatie.

Deze door Anderson geschreven namaakconstituties werden rond die tijd opgesteld; en om zijn armzalige waardeloze zogenaamde 'geschiedenis' de Orde aan te smeren, had hij de brutaliteit te beweren dat bijna alle documenten over de vrijmetselarij in Engeland door de hervormers van 1717 waren vernietigd. Gelukkig hebben Rebold, Hughan en anderen in het British Museum, de Bodleian Library en andere openbare instellingen voldoende bewijsmateriaal in de vorm van oude opdrachten van operatieve vrijmetselaars gevonden om de onwaarheid van zijn bewering te bewijzen.

Dezelfde schrijvers hebben volgens mij afdoende de onhoudbaarheid bewezen van twee andere documenten die aan de vrijmetselaars werden opgedrongen, namelijk het onechte charter van Keulen van 1535, en de vervalste vragen, die zouden zijn geschreven door de oudheidkundige Leylande op basis van een manuscript van koning (390)
Hendrik VI van Engeland. In laatstgenoemd document wordt over Pythagoras gezegd dat hij 'een grootloge zou hebben gesticht in Crotona, en velen tot vrijmetselaars zou hebben gemaakt, van wie enkelen naar Frankrijk trokken, en daar veel leden maakten, vanwaar de kunst na verloop van tijd naar Engeland kwam'. Sir Christopher Wren, architect van Sint-Paul's Cathedral in Londen, die vaak de 'grootmeester van de vrijmetselaars' wordt genoemd, was eenvoudig meester of voorzitter van de Londense Vereniging van Operatieve Vrijmetselaars. Indien zo'n aaneenschakeling van fabels kon worden verweven in de geschiedenis van de grootloges, die nu het toezicht hebben over de eerste drie symbolische graden, kan men zich moeilijk erover verwonderen dat datzelfde lot te beurt zou vallen aan bijna alle hoge maçonnieke graden die terecht 'een onsamenhangende mengelmoes van tegenstrijdige beginselen' zijn genoemd.

Het is ook vreemd om te constateren dat de meeste organisaties die

daarmee werken, zoals de Oude en Aangenomen Schotse Ritus, de Ritus van Avignon, de Orde van de Tempel, Fesslers Ritus, de 'Grote Raad van de Keizers van het Oosten en Westen – Soevereine Vorsten-Vrijmetselaars', enz., bijna alle afstammen van de zonen van Ignatius Loyola. Baron Hundt, Ridder Ramsay, Tschoudy, Zinnendorf en vele anderen, die de graden in deze rituelen instelden, werkten op bevel van de generaal van de jezuïeten. Het nest waar deze hoge graden werden uitgebroed – en geen maçonnieke ritus is geheel vrij van hun rampzalige invloed – was het jezuïetencollege van Clermont in Parijs.

Die bastaardvondeling van de vrijmetselarij, de 'Oude en Aangenomen Schotse Ritus', die door de Blauwe Loges niet wordt erkend, was oorspronkelijk een uitvinding van het brein van de jezuïet ridder Ramsay. Hij bracht deze naar Engeland in 1736-38 om de zaak van de katholieke Stuarts te steunen. De ritus in zijn huidige vorm van 33 graden werd in Charleston, Zuid-Carolina, aan het einde van de 18de eeuw door een zestal maçonnieke avonturiers gereorganiseerd. Twee van hen, Pirlet, een kleermaker, en een dansleraar, Lacorne genaamd, waren geschikte voorlopers voor een latere opleving, die werd teweeggebracht door een zekere Gourgas, die het aristocratische beroep uitoefende van scheepsklerk op een boot die tussen New York en Liverpool voer. Dr. Crucefix, *alias* Goss, *uitvinder* van enkele geneesmiddelen van bedenkelijke aard, had de leiding van de organisatie in Engeland. Deze achtenswaardige heren handelden op basis van een document dat op 1 mei 1786 door Frederik de Grote in Berlijn zou zijn ondertekend, en waardoor de maçonnieke constitutie en positie van de hoge graden van de Oude en Aangenomen Ritus werden herzien. Dit stuk was een schaamteloze vervalsing die het uitvaardigen van een protocol door de grootloges van de Drie Wereldbollen van Berlijn nodig maakte, dat afdoende bewees dat de hele zaak tot in elk detail vals was. Op basis van aanspraken die aan dit stuk werden ontleend, heeft de Oude en Aangenomen Ritus zijn broeders in de beide Amerika's en Europa die vol vertrouwen waren, tot schande en oneer van de mensheid, voor duizenden dollars opgelicht.

De moderne tempeliers over wie u in uw brief spreekt, zijn niets anders dan eksters in pauwenveren. Het doel van de maçonnieke tempeliers is het tot een sekte maken, of beter gezegd het verkerstenen, van de vrijmetselarij – een broederschap waarvan de poorten open zouden staan voor de jood, de pārsī, de islamiet en de boeddhist, in feite mensen van elke religie die de leer van een persoonlijke god en de onsterfelijkheid van de geest onderschrijven. Volgens enkele, zo niet alle, Israëlieten die in Amerika tot de orde behoren, zijn de tempeliers jezuïeten.

Het is vreemd dat er, nu het geloof in een persoonlijke God begint te verdwijnen, en zelfs de theoloog zijn godheid heeft veranderd in iets

onbeschrijflijks en nietszeggends, mensen zijn die het algemeen aannemen van het verheven pantheïsme van de oorspronkelijke oosterlingen, van Jacob Boehme en van Spinoza, in de weg staan. Vaak wordt in de grootloge en de lagere loges van deze en andere afdelingen, de oude lofprijzing met haar 'looft de Vader, de Zoon en de Heilige Geest' gezongen, tot afschuw van Israëlieten en vrijdenkers onder de broeders, die op die manier onnodig worden beledigd. Dit zou in India nooit kunnen gebeuren, waar het grote licht in een loge de *Koran*, de *Zend-Avesta* of een van de *Veda's* kan zijn. De christelijke, sektarische geest in de vrijmetselarij moet worden uitgebannen. Er zijn tegenwoordig Duitse grootloges die geen joden tot de inwijding willen toelaten, en geen Israëlieten uit het buitenland als broeders in hun afdeling willen aannemen. De Franse vrijmetselaars zijn echter in opstand gekomen tegen deze tirannie, en het Groot Oosten van Frankrijk laat nu atheïsten en materialisten tot het lidmaatschap in de Orde toe. Een voortdurende smet op de beweerde universaliteit van de vrijmetselarij is het feit dat de Franse broeders nu niet worden erkend.

Ondanks haar vele fouten – en de speculatieve vrijmetselarij is maar menselijk en dus feilbaar – bestaat er geen instelling die zoveel heeft (391) gedaan en in de toekomst nog zoveel grote dingen kan doen voor de verbetering van mensheid, religie en politiek. De illuminati verkondigden in de vorige eeuw door heel Europa 'vrede met het huisje, oorlog met het paleis'. De Verenigde Staten hebben in de 18de eeuw voor hun bevrijding van de tirannie van het moederland meer te danken aan het werk van de geheime genootschappen dan gewoonlijk wordt gedacht. Washington, Lafayette, Franklin, Jefferson en Hamilton waren vrijmetselaars. En in de 19de eeuw was het de grootmeester Garibaldi, 33ste graad, die Italië één maakte, overeenkomstig de geest van de loyale broederschap, de maçonnieke of beter gezegd carbonari-beginselen van 'vrijheid, gelijkheid, menselijkheid, onafhankelijkheid en eenheid', die jarenlang door broeder Jozef Mazzini werden verkondigd.

De speculatieve vrijmetselarij heeft ook binnen haar gelederen nog veel te doen. Eén ding is het aannemen van de vrouw als medewerkster van de man in de strijd van het leven, wat de Hongaarse vrijmetselaars kortgeleden hebben gedaan door gravin Haideck in te wijden. Ook belangrijk is het in de praktijk erkennen van de broederschap van de hele mensheid door niemand te weigeren op grond van zijn kleur, ras, positie of geloof. De zwarte moet niet alleen in theorie de broeder van de blanke zijn. De gekleurde vrijmetselaars, die behoorlijk zijn opgevoed en regulier onderwijs hebben genoten, vragen in Amerika aan de deur van elke loge om toelating, en worden afgewezen. En dan moet Zuid-Amerika nog ertoe worden gebracht zijn aandeel te hebben in de plichten van de mensheid.

Indien de vrijmetselarij een vooruitstrevende wetenschap en een school van zuivere religie wil zijn, zoals wordt beweerd, moet ze altijd in de voorhoede van de beschaving worden gevonden, en niet in de achterhoede. Indien ze slechts een probeersel, een onrijpe poging van de mensheid is tot het oplossen van enkele van de diepste vraagstukken van de mensheid, en niet meer dan dat, dan moet ze plaatsmaken voor meer geschikte opvolgers, misschien wel voor iemand die u en ik wel kennen, iemand die misschien tijdens de grootste triomfen van de Orde de leiders ervan als souffleur heeft bijgestaan en ze toefluisterde zoals de demon dat deed in het oor van Socrates.

Hoogachtend,
Charles Sotheran

Zo stort het grootse epische gedicht van de vrijmetselaars, dat zoveel mysterieuze ridders als een nieuw geopenbaard evangelie hebben bezongen, ineen. Zoals we zien, wordt de tempel van Salomo ondermijnd en omvergeworpen door zijn eigen voornaamste 'meester-vrijmetselaars' van deze eeuw. Maar al zijn er nog vrijmetselaars die op grond van de ingenieuze exoterische beschrijving uit de *Bijbel* die mythische tempel als een gebouw blijven beschouwen dat ooit werkelijk heeft bestaan, wie van de bestudeerders van de esoterische leer zal deze ooit als iets anders beschouwen dan een symbolische voorstelling van de geheime wetenschap? De beslissing of er al of niet ooit een werkelijke tempel met die naam is geweest, kunnen we gerust aan archeologen overlaten, maar dat de gedetailleerde beschrijving daarvan in *1 Koningen* zuiver allegorisch is, kan geen serieuze onderzoeker die op de hoogte is van zowel het oude als het middeleeuwse taalgebruik van de kabbalisten en alchemisten, betwijfelen. Het bouwen van de tempel van Salomo is de symbolische weergave van het geleidelijk verkrijgen van de *geheime* wijsheid of magie, het verheffen en ontwikkelen van het spirituele uit het aardse, de manifestatie van de macht en luister van de geest in de fysieke wereld door de wijsheid en het genie van de bouwer. Laatstgenoemde is, wanneer hij adept is geworden, een machtiger koning dan Salomo zelf, het symbool van de zon of het *Licht* zelf – het licht van de werkelijke, subjectieve wereld, dat schijnt in de duisternis van het objectieve heelal. Dit is de 'tempel', die kan worden opgericht *zonder dat 'tijdens het bouwen' in het huis het geluid van de hamer of enig ijzeren stuk gereedschap wordt gehoord*.

(392) In het Oosten wordt deze wetenschap op sommige plaatsen de tempel 'van zeven verdiepingen', op andere 'van negen verdiepingen' genoemd; elke verdieping komt allegorisch overeen met een graad van verworven kennis. In alle landen van het Oosten, overal waar de magie en de wijs-

heid-religie maar worden bestudeerd, staan zij die deze beoefenen en bestuderen, bij hun orde bekend als bouwers, want ze bouwen de tempel van kennis, van geheime wetenschap. Die adepten die actief zijn, worden praktische of *operatieve* bouwers genoemd, terwijl de studerenden of neofieten tot de *speculatieve* of theoretische worden gerekend. Eerstgenoemden tonen door hun werken aan dat ze de beheersing hebben over de krachten van zowel de onbezielde als de bezielde natuur; laatstgenoemden zijn bezig zich te vervolmaken in de eerste beginselen van de heilige wetenschap. Deze termen zijn kennelijk in het begin door de onbekende stichters van de eerste metselaarsgilden overgenomen.

In het nu populaire jargon zijn 'operatieve vrijmetselaars' de steenleggers en handwerkslieden die de Orde vormden vóór de tijd van Sir Christopher Wren, en 'speculatieve vrijmetselaars' zijn alle leden van de Orde zoals men die nu kent. De aan Jezus toegeschreven zin: 'Jij bent Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen, en de poorten van de hel zullen haar niet kunnen overweldigen',[1] geeft, hoe misvormd hij door verkeerde vertalingen en verkeerde interpretaties misschien ook is, toch een duidelijke indruk van zijn werkelijke betekenis. We hebben laten zien welke betekenis *Pater* en *Petra* hadden bij de hiërofanten; de op de stenen tabletten van de laatste inwijding geschreven verklaring werd door de inwijder overhandigd aan de uitverkoren toekomstige interpretator. Nadat de ingewijde zich op de hoogte had gesteld van de mysterieuze inhoud ervan die hem de mysteries van de schepping openbaarde, werd hij zelf *bouwer*, want hij was nu op de hoogte van de *dodecaëder*, de meetkundige figuur waarop het heelal is gebaseerd. Aan wat hij in vorige inwijdingen over het gebruik van de duimstok en de bouwkundige beginselen had geleerd, werd een kruis toegevoegd, waarvan de verticale en horizontale lijnen de grondslag voor de spirituele tempel zouden vormen, door ze te leggen over het verbindingspunt, het centrale oorspronkelijke punt, het element van alle bestaansvormen,[2] dat het eerste concrete denkbeeld van de godheid voorstelt. Vanaf dat moment kon hij als architect (zie *1 Corinthiërs* 3:10) voor zichzelf op die rots een tempel van wijsheid bouwen, en na een vaste grondslag te hebben gelegd, 'anderen daarop laten bouwen'.

De Egyptische hiërofant kreeg een vierkante hoofdtooi die hij altijd moest dragen, en een winkelhaak (zie de vrijmetselaarstekens), zonder welke hij zich nooit kon vertonen. De volmaakte *tau*, gevormd door de verticale lijn (de neerdalende, mannelijke straal of geest) en een horizontale lijn (de stof, de vrouwelijke straal) en de wereldcirkel, was een attri-

[1] *Mattheus* 16:18.
[2] Pythagoras.

buut van Isis, en pas bij zijn dood werd het Egyptische kruis op de borst
(393) van de mummie gelegd. Deze vierkante hoeden worden tot op de dag van vandaag door de Armeense priesters gedragen. De bewering dat het kruis een specifiek christelijk symbool is dat na het begin van onze jaartelling is ingevoerd, is erg vreemd, als we vernemen dat Ezechiël het voorhoofd van de mannen van Juda, die de Heer vreesden (*Ezechiël* 9:4), met het teken *thau* merkte, zoals het in de *Vulgaat* is vertaald. In het oud-Hebreeuws werd dit teken zo gevormd , maar in de oorspronkelijke Egyptische hiërogliefen als een volmaakt christelijk kruis . Ook in de *Openbaring* wordt door de 'alfa en omega' (geest en stof), het begin en het einde, de naam van zijn Vader op het voorhoofd van de *uitverkorenen* afgedrukt.[1]

En indien onze beweringen onjuist zijn, indien Jezus geen ingewijde was, geen meester-bouwer, of meester-vrijmetselaar zoals het nu wordt genoemd, hoe komt het dan dat zijn beeld op de oudste kathedralen voorzien is van vrijmetselaarstekens? Op de kathedraal van Santa Croce in Florence kan men boven de hoofdingang het beeld van Christus zien met een volmaakte winkelhaak in de hand.

De nog levende 'meester-bouwers' van de *operatieve* orde van de echte tempel kunnen letterlijk *halfnaakt* en *ongeschoeid* rondzwerven – deze keer niet vanwege een kinderachtige ceremonie, maar omdat ze, evenals de 'Mensenzoon', geen plaats hebben om hun hoofd neer te leggen, en toch de enige nog levende bezitters van het 'woord' zijn. Hun 'kabeltouw' is het heilige driedubbele koord van sommige brahmaanse sannyāsī's, of het koord waaraan sommige lama's hun *yu-steen* hangen; maar geen van hen zou, voor alle rijkdom van Salomo en Sheba, van deze schijnbaar waardeloze talismans willen scheiden. De zevenknopige bamboestok van de fakir kan even machtig worden als de staf van Mozes 'die gemaakt werd tussen twee avonden in, en waarop de grote en verheven NAAM, waarmee hij de wonderen in Mizraïm zou verrichten, was gegrift'.

Maar deze 'operatieve werklieden' zijn niet bang dat hun geheimen zullen worden onthuld door verraderlijke vroegere hoge kapittel-priesters, al heeft hun generatie ze misschien van anderen gekregen dan 'Mozes, Salomo en Zerubbabel'. Als Moses Michael Hayes, de Israëlische broeder die (in december 1778)[2] de Vrijmetselarij van het Koninklijk Gewelf in

---

[1] *Openbaring* 7:2-3, 14:1.

[2] De eerste *Grootloge* werd in 1797 in Philadelphia opgericht.

dit land invoerde, een profetisch voorgevoel van toekomstig verraad had gehad, dan zou hij misschien zwaardere verplichtingen hebben opgelegd dan hij heeft gedaan.

Het alscheppende woord van het Koninklijk Gewelf, '*lang verloren, maar nu gevonden*', heeft in feite zijn profetische belofte vervuld. Het wachtwoord van die graad is niet meer 'IK BEN DIE IK BEN'. Het is nu eenvoudig: 'Ik was, maar ben niet meer!'

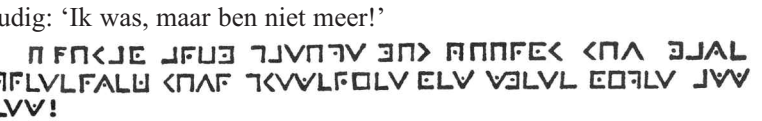

We zullen hier de sleutels geven van verschillende geheimschriften van de zeer exclusieve en belangrijke zogeheten hogere maçonnieke graden zodat men ons niet ervan kan beschuldigen dat we ijdel aan het opscheppen zijn. Als we ons niet vergissen, zijn deze (behalve dat van de Vrijmetselaars van het Koninklijk Gewelf in 1830) nog nooit aan de buitenwereld bekendgemaakt, maar worden ze binnen de verschillende orden heel zorgvuldig bewaard. We staan niet onder gelofte, verplichting of eed, en schenden dus niemands vertrouwen. Ons doel is niet het bevredigen van een nutteloze nieuwsgierigheid; we willen de vrijmetselaars en de leden van alle andere westerse genootschappen – waaronder de Sociëteit van Jezus – alleen laten zien dat ze onmogelijk in het bezit kunnen zijn van enig geheim dat voor een oosterse broederschap de moeite van het ontdekken waard is. Ze kunnen er tevens de conclusie uit trekken dat, al kan laatstgenoemde het masker van Europese genootschappen oplichten, ze niettemin haar eigen vizier met succes gesloten kan houden; want, als er één ding algemeen wordt erkend, dan is het dat de werkelijke geheimen van geen enkele nog bestaande broederschap van de oudheid in handen zijn van de niet-ingewijden. (394)

Enkele van deze geheimschriften werden door de jezuïeten voor hun geheime correspondentie gebruikt tijdens de jacobijnse samenzwering, en in de tijd dat de vrijmetselarij (de beweerde opvolgster van de tempeliers) door de kerk voor politieke doeleinden werd gebruikt.

Findel zegt dat we in de 18de eeuw

> naast de moderne tempeliers ook de jezuïeten . . . het schone gelaat van de vrijmetselarij zien misvormen. Veel maçonnieke schrijvers die van die periode volledig op de hoogte waren en precies alle gebeurtenissen die toen plaatsvonden, kenden, beweren stellig dat de jezuïeten toen en ook later nog een verderfelijke invloed op de broederschap uitoefenden, of ten minste probeerden uit te oefenen.[1]

[1] J.G. Findel, *History of Freemasonry*, blz. 253.

Over de Rozenkruisers Orde merkt hij op gezag van prof. Woog op dat haar

> doel in het begin . . . niets minder was dan het steunen en bevorderen van het katholicisme. *Toen deze godsdienst blijk gaf van haar vaste voornemen om de vrijheid van denken geheel te onderdrukken* . . . breidden de rozenkruisers hun plannen eveneens uit om zo mogelijk de voortgang van deze zich wijd verspreidende verlichting tegen te gaan.

In de *Sincerus Renatus* (de werkelijk bekeerde) van S. Richter in Berlijn (1714) zien we dat voor het bestuur van de 'gulden rozenkruisers' wetten werden uitgevaardigd die 'de onmiskenbare sporen vertonen van bemoeienis van de jezuïeten'.[1]

We zullen beginnen met het geheimschrift van de 'soevereine vorsten van het rozenkruis' ook wel *Ridders van St. Andreas, Ridders van de Adelaar en Pelikaan, Heredom Rosae Crucis, Rozenkruis, Drievoudig Kruis, Volmaakte Broeders, Vorsten-Vrijmetselaars*, enz., genoemd. Het 'Heredom Rozenkruis' beweert ook uit de tempeliers te zijn voortgekomen, namelijk in 1314.[2]

(395) GEHEIMSCHRIFT VAN DE

S ∴ V ∴ R ∴ K ∴

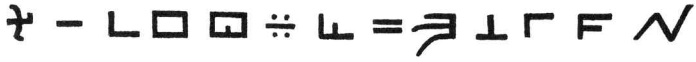

a b c d e f g h ij k l m n

o p q r s t uv x y z &

GEHEIMSCHRIFT VAN DE RIDDERS-ROZENKRUISERS VAN HEREDOM
(van Kilwinning)

0	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*		*10*	*11*	*12*	*13*	*14*	*15*	*16*	*17*
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	ba	(of)	k	kb	kc	kd	ke	kf	kg	kh

18	*19*	*20*	*30*	*40*	*50*	*60*	*70*	*80*	*90*	*100*	*200*	*300*	*400*	*500*
ki	kj	ck	dk	ek	fk	gk	hk	ik	jk	l	cl	dl	el	fl

600	*700*	*800*	*900*	*1000*
gl	hl	il	jl	m

[1] *Op.cit.*, blz. 258.

[2] Vgl. Yarker, *Notes on the Scientific and Religious Mysteries of Antiquity*, blz. 153.

GEHEIMSCHRIFT VAN DE KADOSH-RIDDERS
(Ook Witte en Zwarte Adelaar en Edele Uitverkoren Tempelier)

70	*2*	*3*	*12*	*15*	*20*	*30*	*33*	*38*	*9*	*10*	*40*
a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m
60	*80*	*81*	*82*	*83*	*84*	*85*	*86*	*90*	*91*	*94*	*95*
n	o	p	q	r	s	t	u	v	x	y	z

De Kadosh-ridders hebben nog een ander geheimschrift – of beter gezegd hiëroglifisch schrift – dat is ontleend aan het Hebreeuws, misschien om meer in overeenstemming te zijn met de *bijbelse* kadeshim van de tempel.[1]

HIËROGLIEF VAN DE K ∴ KAD ∴ (396)

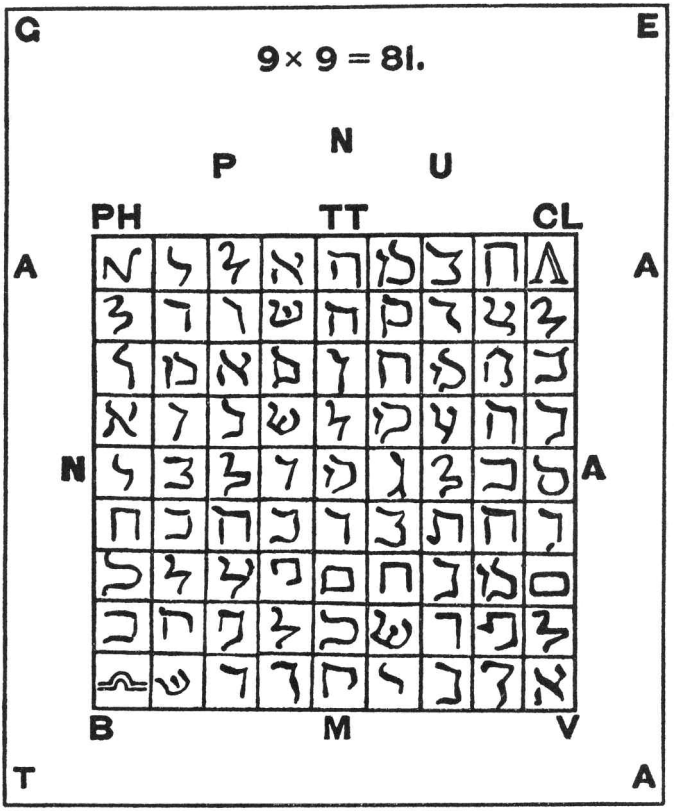

[1] Zie *2 Koningen* 23:7, Hebreeuwse en Nederlandse tekst, vooral eerstgenoem-

Het geheimschrift van het Koninklijk Gewelf is al eerder bekendgemaakt, maar we kunnen het hier wel wat meer in detail weergeven.

Dit geheimschrift bestaat uit bepaalde combinaties van rechte hoeken, met of zonder punten. Het volgende is de basis waarop het wordt gevormd:

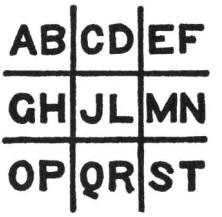

(397) Het alfabet bestaat uit 26 letters, zodat de twee figuren, wanneer ze worden opgesplitst, 13 verschillende tekens vormen aldus:

Door in elk daarvan een punt te plaatsen krijgt men er nog eens 13:

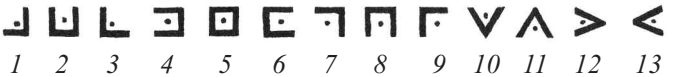

Dit geeft een totaal van 26, gelijk aan het aantal letters van het alfabet.

Er bestaan minstens twee manieren om deze tekens voor geheime correspondentie te combineren. Volgens de ene methode wordt het eerste teken, a genoemd; hetzelfde met een punt, b, enz. Volgens een andere worden ze in hun regelmatige volgorde toegepast op de eerste helft van het alfabet a, b, enz., tot m, en worden ze daarna herhaald maar met een punt erin, te beginnen met n, o, enz., tot z.

Volgens de eerste methode wordt het alfabet dan:

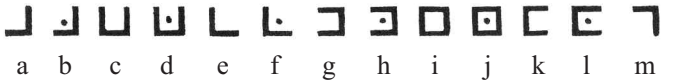

---

de. In de graad van Kadosh wordt een lezing gehouden over de afkomst van de vrijmetselarij van Mozes, Salomo, de essenen en de tempeliers. Christelijke Kadoshridders kunnen enige duidelijkheid krijgen over de soort 'tempel' waaraan hun voorouders in zo'n genealogische stamboom verbonden zijn geweest, door vers 13 van het bovengenoemde hoofdstuk te lezen.

En volgens de tweede methode:

Afgezien van deze tekens hebben de Franse vrijmetselaars – blijkbaar onder leiding van hun begaafde meesters, de jezuïeten – dit geheimschrift tot in detail vervolmaakt. Zo hebben ze zelfs tekens voor komma's, tweeklanken, accenten, punten, enz.; deze zijn:

Hiermee kunnen we volstaan. Als we wilden, zouden we nog het (398)
geheimschrift met de bijbehorende sleutels kunnen geven van een andere methode van de Vrijmetselaars van het Koninklijk Gewelf dat veel lijkt op een bepaald hindoeschrift; van de G.∴ El.∴ van de Mystieke Stad; van een bekende vorm van het Devanāgarī-schrift van de (Franse) Wijzen van de Piramiden; en van de Verheven Meester van het grote Werk, en andere. Maar we onthouden ons hiervan, uitsluitend – begrijp dat goed – omdat slechts enkele van deze zijtakken van de oorspronkelijke Blauwe-Loge-Vrijmetselarij de belofte inhouden voor een nuttige toekomst. Wat de andere betreft, die kunnen en zullen naar de vuilnisbelt van de tijd gaan. Hoge vrijmetselaars zullen begrijpen wat we bedoelen.

We moeten nu enkele bewijzen geven voor wat we beweerd hebben, en aantonen dat het woord Jehovah, indien de vrijmetselarij er trouw aan blijft, altijd zal dienen als plaatsvervanger van, en nooit hetzelfde zal zijn als de verloren wonderbaarlijke naam. Kabbalisten weten dit zo goed dat ze in hun zorgvuldige etymologie van de יהוה onbetwistbaar aantonen dat het slechts een van de vele plaatsvervangers voor de werkelijke naam is, en samengesteld is uit de tweevoudige naam van de eerste androgyn – Adam en Eva, Jod (of Yodh), Vau en He-Va – de vrouwelijke slang als het symbool van de goddelijke intelligentie die voortkomt uit de ENE verwek-

kende of *scheppende* geest.[1] Jehovah is dus helemaal niet de heilige naam. Als Mozes aan de farao de *echte* 'naam' had gegeven, zou de laatste hem niet hebben geantwoord zoals hij deed, want de Egyptische ingewijde koningen kenden hem evengoed als Mozes, die hem van hen had geleerd. *De* 'naam' was in die tijd het gemeenschappelijk eigendom van de adepten van alle volkeren in de wereld, en de farao kende beslist de 'naam' van de hoogste God, die in het *Dodenboek* wordt genoemd. Maar in plaats daarvan geeft Mozes (als we de beeldspraak van *Exodus* letterlijk opvatten) aan de farao de naam Yeva, de uitdrukking of vorm van de goddelijke naam die werd gebruikt door alle targumim die door Mozes werden gegeven. Vandaar het antwoord van de farao: 'En wie is die Yeva[2] van wie ik de stem zou moeten gehoorzamen?'

'Jehovah' dateert pas van na de massoretische hervorming. Toen de rabbi's hun klinkerpunten in hun manuscripten gingen invoegen uit angst dat ze de sleutels van hun eigen leringen, die toen uitsluitend in medeklinkers waren geschreven, zouden verliezen, waren ze geheel onbekend met de echte uitspraak van de NAAM. Ze gaven hem dus de klank *Adonai*, en spelden hem Ja-ho-vah. Dit laatste is dus eenvoudig fantasie, een verdraaiing van de heilige naam. Hoe konden ze hem ook kennen? Van hun hele volk hadden alleen de hogepriesters hem in hun bezit, en ze gaven hem geregeld door aan hun opvolgers, evenals de hindoe-brahmātma dat vóór zijn dood doet. Slechts eenmaal in het jaar, op grote verzoendag, mocht de
(399) hogepriester hem fluisterend uitspreken. Hij begaf zich dan achter de sluier in de binnenkamer van het heiligdom, het heilige der heiligen, en hief met bevende lippen en neergeslagen ogen de gevreesde NAAM aan. De bittere vervolging van de kabbalisten, die de kostbare lettergrepen vernamen nadat ze die gunst door een heel leven van heiligheid hadden verdiend, was te danken aan het vermoeden dat ze misbruik ervan maakten. In het begin van dit hoofdstuk hebben we het verhaal verteld van Shimon ben Yochai, een van de slachtoffers van deze onschatbare kennis, en zagen we hoe weinig hij die wrede behandeling had verdiend.

Het boek *Jasher*, een werk dat, zoals een zeer geleerde joodse theoloog in New York ons heeft verteld, in de 12de eeuw in Spanje als 'volksverhaal' werd geschreven, en dat niet 'door het rabbijnse college in Venetië was gesanctioneerd', staat vol kabbalistische, alchemistische en magische allegorieën. Wanneer we dat al erkennen, dan moeten we toch eraan toevoegen dat er weinig volksverhalen zijn die niet op historische waarheden zijn gebaseerd. *The Norsemen in Iceland* van dr. G.W. Dasent is ook een

[1] Zie Éliphas Lévi, *Dogme et rituel, etc.*, deel 1, hfst. 2.

[2] Yeva is *Heva*, de vrouwelijke tegenhanger van Jehovah-Binah.

verzameling volksverhalen, maar ze bevatten de sleutel tot de oorspronkelijke religieuze eredienst van dat volk. Hetzelfde geldt voor het boek *Jasher*. Het bevat het complete Oude Testament in verkorte vorm, en wel volgens de opvatting van de Samaritanen, d.w.z. de vijf *Boeken van Mozes*, maar zonder de profeten. Hoewel het boek *Jasher* door de orthodoxe rabbi's wordt verworpen, zijn we van mening dat dit, evenals de apocriefe evangeliën, die vóór de canonieke zijn geschreven, het echte origineel is op basis waarvan de latere *Bijbel* gedeeltelijk is samengesteld. Zowel de apocriefe evangeliën als *Jasher* zijn een reeks religieuze verhalen waarin wonder op wonder wordt gestapeld, en de volkslegenden worden verteld zoals ze oorspronkelijk ontstonden zonder ook maar enige aandacht te schenken aan chronologie of dogma. Beide zijn niettemin hoekstenen van de mozaïsche en de christelijke godsdienst. Dat er een boek *Jasher* bestond vóór de mozaïsche *Pentateuch* staat vast, want het wordt in *Jozua*, *Jesaja* en *2 Samuel* genoemd.

Nergens blijkt het verschil tussen de elohisten en jehovisten zo duidelijk als in *Jasher*. Over Jehovah wordt hier gesproken op de manier waarop de ophieten hem opvatten, namelijk als een zoon van Ialdabaoth, of Saturnus. In dit boek antwoorden de Egyptische magiërs op de vraag van de farao 'Wie is hij die Mozes de *Ik-ben* noemt?' dat 'we hebben gehoord dat de God van de Hebreeën de zoon van de wijzen, de zoon van koningen uit de oudheid is' (79:45).[1] Zij die beweren dat *Jasher* een vervalsing is uit de 12de eeuw – wat we graag aannemen – moeten niettemin een verklaring geven van het merkwaardige feit dat, terwijl bovenstaande tekst *niet* in de *Bijbel* te vinden is, het antwoord erop *wel* erin staat, en ook nog eens (400)
ingekleed in ondubbelzinnige bewoordingen. In *Jesaja* (19:11) beklaagt de 'Here God' zich heel boos daarover bij de profeet, en zegt: 'De vorsten van Soan zijn slechts *dwazen*, de raad die bestaat uit de wijze raadsheren van de farao is redeloos geworden; hoe kun je tegen de farao zeggen: Ik ben een zoon van de wijzen, een zoon van de koningen uit de oudheid?' – wat blijkbaar een antwoord is op het bovenstaande. In *Jozua* (10:13) wordt verwezen naar *Jasher* ter bevestiging van de buitensporige bewering dat de zon stilstond, en de maan bleef staan tot het volk zich had gewroken. 'Staat dit niet geschreven in het boek *Jasher*?' zegt de tekst. En in *2 Samuel* (1:18) wordt hetzelfde boek opnieuw geciteerd. Daar staat: 'Zie, het staat

[1] We vinden in verband met deze benaming van Jehovah, 'zoon van koningen uit de oudheid', een heel opmerkelijk punt bij de jain-sekte in Hindoestan, die bekendstaat als de saurya's. Ze erkennen dat Brahmā een devatā is, maar ontkennen zijn scheppende kracht, en noemen hem de 'zoon van een koning'. Zie *Asiatic Researches*, ed. 1807, deel 9, blz. 279.

geschreven in het boek *Jasher*.' Blijkbaar moet *Jasher* hebben bestaan; het moet als een gezaghebbende bron zijn beschouwd en ouder zijn geweest dan *Jozua*, zodat we, omdat het vers in *Jesaja* onfeilbaar naar de boven geciteerde passage verwijst, minstens evenveel reden hebben om de huidige editie van *Jasher* als een transcriptie, een uittreksel of samenstelling van het oorspronkelijke werk te beschouwen, als om de Septuagint *Pentateuch* te vereren als de oorspronkelijke Hebreeuwse heilige boeken.

Jehovah is in elk geval niet de oude van de ouden, of de 'bejaarde van de bejaarden' van de *Zohar*, want we zien hem in dit boek met God de Vader overleggen over de schepping van de wereld. 'De werkmeester sprak tegen de Heer: Laten we de mens maken naar ons beeld' (*Zohar*, 1:25). Jehovah is slechts de metatron, en een van de eonen, en misschien niet eens de hoogste, want hij die door Onkelos *Memra*, het 'woord', wordt genoemd, is niet de *exoterische* Jehovah uit de *Bijbel*, en evenmin Jahve יהוה, de bestaande.

De oorzaak van de enorme verwarring over de goddelijke namen ligt in de geheimhouding van de eerste kabbalisten, die de werkelijke mysterienaam van de 'eeuwige' voor ontheiliging wilden behoeden, en later in de voorzichtigheid die de middeleeuwse alchemisten en occultisten in acht moesten nemen om hun leven te redden. Dit heeft de mensen ertoe gebracht de Jehovah uit de *Bijbel* aan te nemen als de naam van de 'ene levende God'. Iedere joodse ouderling, profeet en andere figuur van enige betekenis kende het verschil, maar omdat het verschil lag in het plaatsen van de klinkers in de 'naam', en de juiste uitspraak ervan de dood tot gevolg had, werd het gewone volk daarover in onwetendheid gelaten, want geen ingewijde zou zijn leven in gevaar brengen door het hen te leren. Zo werd de godheid van Sinaï geleidelijk beschouwd als identiek met 'hem van wie de naam slechts aan de wijzen bekend is'. Capellus maakt twee fouten als hij vertaalt: 'Ieder die de naam Jehovah zal uitspreken, zal sterven.' De eerste is dat hij de slotletter *h* aan het eind van de naam plaatst, als hij wil dat deze godheid als mannelijk of androgyn wordt beschouwd, want de h maakt de naam vrouwelijk, zoals deze eigenlijk zou moeten zijn, omdat het een van de namen is voor Binah, de derde emanatie; zijn tweede fout is dat hij beweert dat het woord *nokeb* alleen betekent *duidelijk* uitspreken. Het be-
(401) tekent *op de juiste manier* uitspreken. De bijbelse naam Jehovah kan dus eenvoudig worden beschouwd als een *plaatsvervanger*, die men, omdat hij tot een van de 'machten' behoorde, ging beschouwen als de naam van de 'eeuwige'. Er is blijkbaar een fout (één van de zeer vele) in een van de teksten van *Leviticus*, die door Cahen is verbeterd, en die bewijst dat het verbod helemaal niet de naam van de exoterische Jehovah betrof, van wie de

talrijke andere namen ook konden worden uitgesproken zonder dat men zich enige straf op de hals haalde.[1] In de slechte Nederlandse vertaling luidt de zin: 'Wie de naam van de Heer lastert moet ter dood worden gebracht' (*Leviticus* 24:16). Cahen geeft deze veel nauwkeuriger weer: 'En wie de naam van de *eeuwige* lastert, zal sterven', enz. Immers de *eeuwige* is iets hogers dan de exoterische persoonlijke 'Heer'.[2]

Evenals bij de heidense volkeren stonden de symbolen van de Israëlieten steeds direct of indirect met de zonnedienst in verband. De exoterische Jehovah uit de *Bijbel* is evenals alle andere goden *tweevoudig*; het feit dat David – die nooit van Mozes had gehoord – zijn 'Heer' looft, en hem verzekert dat de 'Heer een grote God en een grote koning boven alle goden *is*', is misschien voor het nageslacht van Jacob en David van groot belang, maar ons gaat hun volksgod in het geheel niet aan. We zijn graag bereid om aan de 'Here God' van Israël dezelfde eerbied te bewijzen als aan Brahmā, Zeus of een andere lagere godheid. Maar we weigeren heel nadrukkelijk hem te erkennen als de door Mozes aanbeden godheid, of de 'Vader' van Jezus, of zelfs de 'onuitsprekelijke naam' van de kabbalisten. Jehovah is misschien een van de *elohim* die betrokken is geweest bij de vorming (wat iets anders is dan de schepping) van het heelal, een van de architecten die bouwden op basis van reeds tevoren bestaande stof, maar hij is nooit de 'onkenbare' oorzaak geweest, die heeft geschapen (ברא, *bara*) in de nacht van de eeuwigheid. Deze elohim vormen en zegenen eerst, vervolgens *vervloeken* en *vernietigen* ze; Jehovah is dus, omdat hij een van deze machten is, beurtelings welwillend en kwaadwillend; het ene moment straft hij, om het volgende berouw te hebben. Hij is de tegenhanger van verschillende aartsvaders – van Ezau en van Jacob, de allegorische tweelingen, symbolen van het altijd gemanifesteerde tweeledige beginsel in de natuur. Zo is Jacob, die Israël is, de linkerzuil – het vrouwelijke beginsel van Ezau, die de rechterzuil en het mannelijke beginsel is. Als hij worstelt met Malach-Iho, de Heer, wordt laatstgenoemde de *rechter*zuil, en Jacob-Israel noemt deze God, al hebben de bijbelverklaarders geprobeerd hem slechts tot een 'engel van de Heer' te maken (*Genesis* 32). Jacob overwint hem – zoals de stof maar al te vaak de geest overwint – maar zijn *heup* raakt tijdens het gevecht ontwricht.

De naam Israël wordt afgeleid van Isaral of Asar, de zonnegod, die (402)
bekend is onder de namen Suryal, Sūrya en Sur. Isra-el betekent 'streven met God'. De 'zon die opgaat over Jacob-Israël' is de *zonne*god Isaral, die de *stof* of de aarde bevrucht; deze laatste wordt weergegeven door de *vrou-*

[1] Zoals Shaddai, Elohim, Sabaoth, enz.

[2] S. Cahen, *La Bible*, deel 3, ed. 1832, blz. 117.

welijke Jacob. Zoals gewoonlijk heeft die beeldspraak in de kabbala meer dan één verborgen betekenis. Ezau, Aesaou, Asu is ook de zon. Evenals de 'Heer' vecht Ezau met Jacob, en overwint niet. De God-*zon* streeft hem eerst tegen, en na een verbond met hem te hebben gesloten, komt hij boven hem op.

'En *de zon kwam boven hem op* toen hij door Pniël was getrokken; *en hij* (Jacob) *ging mank aan zijn heup*' (*Genesis* 32:31). *Israel*-Jacob, die door zijn broer Ezau wordt tegengewerkt, is *Samaël*, en 'de namen van Samaël zijn Azazel en *Satan*' (de tegenstander).

Indien men ons voorhoudt dat Mozes niet bekend was met de hindoefilosofie, en dus niet Śiva – de vernieuwer en vernietiger – als model voor Jehovah kon hebben gebruikt, dan moeten we erkennen dat er een wonderbaarlijke internationale intuïtie heeft bestaan die alle volkeren ertoe bracht om als haar exoterische nationale godheid het tweevoudige type te kiezen dat we in de 'Here God' van Israël vinden. Al deze mythen spreken voor zich. Śiva, Jehovah, Osiris zijn allen de symbolen van het actieve beginsel in de natuur bij uitstek. Ze zijn de krachten die de leiding hebben bij de vorming of *regeneratie* en de vernietiging van de stof. Ze zijn de symbolen van leven en dood die voortdurend bevruchten en ontbinden onder leiding van de onophoudelijke instroming van de *anima mundi*, de universele verstandelijke ziel, de onzichtbare maar altijd aanwezige geest die achter de wisselwerking van de blinde krachten staat. Alleen deze geest is onveranderlijk, zodat de krachten van het heelal, oorzaak en gevolg, steeds in volmaakte harmonie zijn met deze ene grote onveranderlijke Wet. Het spirituele leven is het ene oerbeginsel *boven*, het fysieke leven is het oerbeginsel *beneden*, maar beide zijn gezien vanuit hun tweeledigheid één. Wanneer de geest volkomen vrij is van de ketenen van wisselwerking, en zijn essentie zo gezuiverd is dat ze wordt herenigd met haar OORZAAK, dan kan hij misschien een glimp opvangen van de eeuwige waarheid, maar wie kan zeggen of hij dit werkelijk zal doen? Laten we tot die tijd geen afgodsbeelden maken naar ons eigen beeld, en niet de schaduwen aanzien voor het eeuwige licht.

Het was de grootste fout van de eeuw om te proberen een vergelijking te maken tussen de betrekkelijke verdiensten van alle religies van de oudheid, en de leringen van de kabbala en ander bijgeloof te bespotten.

Maar waarheid is vreemder dan fictie; en dit oeroude gezegde is hier van toepassing. De 'wijsheid' van de oudheid of de 'geheime leer' die belichaamd is in de oosterse kabbala, waarvan, zoals we al zeiden, de rabbijnse slechts een verkorte versie is, is niet met de philalethen van de laatste eclectische school uitgestorven. De *gnosis* bestaat nog op aarde, en

haar beoefenaars zijn talrijk, al zijn ze onbekend. Zulke geheime broederschappen zijn al vóór Mackenzie's tijd door meer dan één belangrijke (403)
schrijver vermeld. Het feit dat ze als niets dan de verzinsels van een romanschrijver zijn beschouwd, heeft de 'broeder-adepten' alleen maar geholpen hun incognito des te gemakkelijker te bewaren. We hebben persoonlijk verschillende van hen gekend, die tot hun grote vermaak constateerden dat het verhaal over het bestaan van hun loges, van de gemeenschappen waarin ze leefden en van de wonderbaarlijke vermogens waarvan ze vele jaren hadden gebruikgemaakt, door nietsvermoedende sceptici in hun gezicht werd ontkend, en erover werd gelachen. Enkele van deze broeders behoren tot de kleine groepen 'reizigers'. Tot het einde van de gelukkige regeerperiode van Louis Philippe werden ze door Parijse kelners en kooplieden met veel ophef de *edele vreemdelingen* genoemd, en naïef beschouwd als 'Bojaren', Walachijse 'Gospodaren', Indiase 'Nabobs' en Hongaarse 'Markgraven', die naar de hoofdstad van de beschaafde wereld waren gekomen om haar monumenten te bewonderen en haar uitgaansgelegenheden te bezoeken. Sommige mensen zijn echter *krankzinnig* genoeg om de aanwezigheid van enkele van deze mysterieuze gasten in Parijs in verband te brengen met de grote politieke gebeurtenissen die daarna plaatsvonden. Zulke dingen brengen minstens even merkwaardige samenlopen van omstandigheden in herinnering, zoals het uitbreken van de revolutie van 1793, en het eerdere failliet gaan van de Britse South Sea Company (1720), kort na het verschijnen van 'edele vreemdelingen', die heel Parijs gedurende langere of kortere tijd door hun mystieke leringen of 'bovennatuurlijke gaven' in beroering hadden gebracht. De Saint-Germains en Cagliostro's van deze eeuw hebben bittere lessen getrokken uit de lasterpraatjes en vervolgingen in het verleden, en volgen nu een andere taktiek.

Maar er bestaan tal van zulke mystieke broederschappen die niets met 'beschaafde' landen te maken hebben; en in hun onbekende gemeenschappen liggen de skeletten van het verleden verborgen. Deze 'adepten' zouden zich, als ze wilden, erop kunnen beroemen van vreemde, hoge afkomst te zijn, en documenten kunnen tonen waarvan de echtheid kan worden bewezen en die vele mysterieuze bladzijden in de geschiedenis van zowel de ingewijden als de niet-ingewijden zouden verklaren. Als de christelijke kerkvaders de sleutels tot de priesterlijke geschriften en het geheim van de Egyptische en hindoesymboliek hadden gekend, dan zouden ze geen enkel monument van de oudheid onverminkt hebben gelaten. En toch was er, als we goed zijn ingelicht – en we denken dat te zijn – geen enkel monument in heel Egypte waarvan de geheime verslagen van haar hiërogliefen niet

nauwkeurig door de priesterkaste waren geregistreerd. Deze verslagen bestaan nog steeds – al bestaan ze niet voor het grote publiek – en al zijn de monumenten misschien voor altijd uit het gezicht van de mens verdwenen.

Van 47 koningsgraven in de buurt van Qurna (Koerna), die door de Egyptische priesters in hun heilige registers zijn opgetekend, waren er volgens Diodorus Siculus[1], die deze plaats ongeveer 60 jaar v.Chr. bezocht, slechts 17 aan het publiek bekend. We verzekeren ondanks dit *historische* bewijs, dat het hele aantal tot op deze dag nog bestaat, en het door Belzoni[2]
(404) in de zandsteenbergen van Biban-el-Muluk (Melech?) ontdekte koningsgraf slechts een zwak voorbeeld van de andere is. We voegen bovendien eraan toe dat de Arabische christenen, monniken die in hun arme eenzame kloosters verspreid in het grensland van de grote Lybische woestijn wonen, het bestaan van die onbekende relikwieën kennen. Maar dit zijn kopten, de enige overgebleven nazaten van het echte Egyptische volk, en omdat kopten innerlijk hoogstaander zijn dan christelijke monniken, zwijgen ze; het is niet aan ons om te zeggen waarom. Sommigen denken dat hun monnikskledij slechts dient als dekmantel, en dat ze die eenzame verblijfplaatsen, te midden van droge woestijnen en omringd door islamitische stammen, voor één of ander geheim doel hebben gekozen. Hoe dan ook, bij de Griekse monniken in Palestina staan ze in hoog aanzien; en onder de christelijke pelgrims die zich met Pasen steeds om het heilige graf verdringen, gaat het gerucht dat het heilige vuur uit de hemel nooit zo *wonderbaarlijk* neerdaalt als wanneer deze woestijnmonniken erbij zijn om het door hun gebeden naar beneden te laten komen.[3]

'Het koninkrijk van de hemel wordt door geweld bedreigd, en sommigen proberen het zelfs met geweld te nemen.' Talrijk zijn de kandidaten die kloppen aan de deur van hen van wie men vermoedt dat ze de weg kennen die naar de geheime broederschappen leidt. Aan verreweg de meesten wordt de toegang geweigerd, en deze gaan heen en leggen de weigering uit als een bewijs dat zulke geheime genootschappen in het geheel niet bestaan. Van de weinigen die worden aangenomen, schiet meer dan tweederde tekort wanneer ze op de proef worden gesteld. De zevende regel van

---

[1] *Bibliotheca historica*, 1:46.

[2] G.B. Belzoni, *Narrative of the Operations and Recent Discoveries within the Pyramids, Temples, Tombs and Excavations in Egypt and Nubia, etc.*, 2de ed. 1821, blz. 224ev; J. Kenrick, *Ancient Egypt under the Pharaohs*, deel 1, blz. 165-7.

[3] De Griekse monniken vertonen dit 'wonder' elk jaar op paasavond voor de 'gelovigen'. Duizenden pelgrims wachten daar met hun kaarsen om die aan te steken aan dit heilige vuur dat precies op tijd, wanneer men het nodig heeft, uit het gewelf van de kapel neerdaalt, en in vurige tongen om het graf zweeft, tot ieder van de duizenden pelgrims zijn waskaars eraan heeft aangestoken.

de oude rozenkruiser-broederschappen, die bij alle werkelijke geheime genootschappen algemeen geldt: 'het rozenkruis word je, en wordt niet *gemaakt*', is een regel waarvan de meeste mensen de toepassing op zichzelf niet kunnen verdragen. Maar laat niemand denken dat van de kandidaten die niet slagen er één aan de wereld zelfs het kleine beetje wat hij misschien heeft geleerd, zal bekendmaken, zoals sommige vrijmetselaars doen. Niemand weet beter dan zijzelf hoe onwaarschijnlijk het is dat een neofiet ooit zou spreken over wat hem is meegedeeld. Zo gaan deze genootschappen hun weg, en horen hoe hun bestaan wordt ontkend, zonder dat ze een woord spreken, totdat de dag voor hen zal zijn gekomen om hun terughoudendheid af te leggen, en te tonen hoe volledig ze de situatie meester zijn.

9

De *Veda's* en de *Bijbel*

Vanuit deze triade, in het hart, worden alle dingen bestuurd.
– Lydus, *De mensibus*, 20

Laat de hemel drie keer om zijn vaste as draaien.
– Ovidius, *Fasti,* 4:179

Bileam droeg Balak op om daar *zeven* altaren te bouwen, en *zeven* stieren en *zeven* rammen gereed te maken voor een offer.
– *Numeri* 23:1-2

Over *zeven* dagen zullen alle wezens die tegen me hebben gezondigd door een watervloed worden vernietigd, maar u zult in een op wonderbaarlijke manier gevormd schip worden gered; neem dus . . . en betreed het schip zonder angst met *zeven* heilige mannen, uw respectieve echtgenotes, en paren van alle dieren; dan zult u God van aangezicht tot aangezicht kennen, en zullen al uw vragen worden beantwoord
– *Bhāgavata Purāṇa*, sk. 8, adyāya 24, śl. 32-8

En de Heer zei: Ik zal de mensen die ik geschapen heb van de aarde wegvagen. . . . Maar met jou zal ik een verbond sluiten. . . . Ga de ark in, samen met je hele gezin . . . Want over *zeven* dagen zal ik het . . . op de aarde laten regenen. – *Genesis* 6:7, 18; 7:1, 4

De tetraktis werd niet alleen vereerd omdat men zag dat alle harmonieën erin besloten lagen, maar ook omdat hij de aard van alle dingen blijkt te bevatten. – Theon van Smyrna, *Mathematica*, blz. 147[1]

We zouden onze taak slecht hebben vervuld als in de voorafgaande hoofdstukken niet door ons is aangetoond dat het jodendom, het vroege en latere gnosticisme, het christendom en zelfs de christelijke vrijmetselarij alle op precies dezelfde kosmische mythen, symbolen en allegorieën zijn gebaseerd, die alleen volledig kunnen worden begrepen door hen die de sleutel van de bedenkers ervan hebben geërfd.

In de volgende bladzijden zullen we proberen aan te tonen hoe ver-

[1] Zie ook *Theon of Smyrna, Mathematics useful for understanding Plato*, Engelse vertaling van R. & D. Lawlor van de Grieks/Franse ed. uit 1892 van J. Dupuis, Wizards Bookshelf, 1979, blz. 62.

keerd ze door de bovengenoemde heel verschillende, maar onderling nauw verbonden stelsels zijn geïnterpreteerd om ze aan hun individuele behoeften aan te passen. Niet alleen zal de lezer daar baat bij hebben, maar tevens zal een lang uitgestelde en hoognodige daad van gerechtigheid worden verricht tegenover die vroegere generaties, aan het genie van wie de hele mensheid veel verschuldigd is. Laten we beginnen met nog eens de mythen uit de *Bijbel* te vergelijken met die uit de heilige boeken van andere volkeren, om te zien wat oorspronkelijk is, en wat is overgenomen.

Er zijn maar twee werkwijzen die, als ze op de juiste manier worden verklaard, ons kunnen helpen bij het verkrijgen van dit resultaat. Het zijn die van de *Veda's*, die deel uitmaken van de brahmaanse literatuur, en die van de joodse kabbala. Eerstgenoemde hebben deze grootse mythen in de meest filosofische geest opgevat; laatstgenoemde heeft ze overgenomen van de Chaldeeën en Perzen, en tot een geschiedenis van het joodse volk omgevormd, waarin hun filosofische geest voor allen, behalve voor de uitverkorenen, onherkenbaar verborgen lag, en wel in een veel dwazere vorm (406)
dan de Indo-Europeanen eraan hadden gegeven. De *Bijbel* van de christelijke kerk is de jongste vergaarbak van dit stelsel van verminkte allegorieën die tot een geheel van bijgeloof zijn gevormd dat in het denken van hen van wie de kerk haar kennis had verkregen nooit heeft bestaan. De abstracte verhalen van de oudheid, die eeuwenlang de verbeelding van het volk slechts met flikkerende schaduwen en onduidelijke beelden hadden gevuld, hebben in het christendom de gedaante van werkelijke personen aangenomen, en zijn voldongen feiten geworden. Allegorieën die van gedaante zijn veranderd worden heilige geschiedenis, en heidense mythen worden aan het volk onderwezen als geopenbaarde verhalen van Gods contact met zijn uitverkoren volk.

'De mythen', zegt Horatius in zijn *Ars poetica*, 'zijn door wijze mensen uitgevonden om de wetten te bekrachtigen, en om ethische waarheden te onderwijzen.' Terwijl Horatius juist de geest en essentie van de mythen van de oudheid duidelijk probeerde te maken, beweerde Euhemerus daarentegen dat 'mythen de legendarische geschiedenis waren van koningen en helden, die door de bewondering van de volkeren tot goden waren gemaakt'.[1] Deze laatste methode werd door de christenen gevolgd toen ze besloten vermenselijkte aartsvaders aan te nemen, en hen ten onrechte aanzagen voor mensen die werkelijk hadden geleefd.

Maar tegenover deze verderfelijke leer, die zulke bittere vruchten heeft gedragen, staat een lange reeks belangrijke filosofen die de wereld heeft voortgebracht: Plato, Epicharmus, Socrates, Empedocles, Plotinus en

[1] Vgl. Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris, §23.

Porphyrius, Proclus, Damascius, Origenes en zelfs Aristoteles. Laatstgenoemde heeft deze waarheid duidelijk vastgesteld door te zeggen dat een overlevering van hoge ouderdom die in de vorm van verschillende mythen aan het nageslacht is overgebracht, ons leert dat de eerste beginselen van de natuur als 'goden' kunnen worden beschouwd, want het *goddelijke* doordringt de hele natuur. Al het andere, bijzonderheden en personen, werd later eraan toegevoegd om het voor het grote publiek begrijpelijker te maken, en maar al te vaak met als doel wetten te steunen die in het algemeen belang waren uitgedacht.

Sprookjes horen niet uitsluitend in de kinderkamer thuis; de hele mensheid – met uitzondering van die enkelen die in alle eeuwen de verborgen betekenis ervan hebben begrepen en de ogen van de bijgelovigen hebben proberen te openen – heeft naar zulke verhalen in de een of andere vorm geluisterd, ze in heilige symbolen veranderd, en het daardoor verkregen product RELIGIE genoemd!

We zullen proberen ons onderwerp systematisch te behandelen, voor zover de steeds terugkerende noodzaak om vergelijkingen te maken tussen strijdige, op dezelfde mythen gebaseerde, meningen dat toelaat. We zullen beginnen met het boek *Genesis*, en de verborgen betekenis daarvan in de brahmaanse overleveringen en de Chaldeeuws-joodse kabbala proberen te vinden.

De eerste les die ons in onze jeugd uit de Schrift wordt geleerd, is dat God de wereld heeft geschapen in zes dagen, en op de *zevende* rustte.
(407) Vandaar dat er aan de zevende dag een bijzonder gevoel van eerbied zou moeten worden gehecht; de christenen die de strikte eerbiediging van de joodse sabbat hebben overgenomen, hebben ons die opgedrongen met vervanging van de zevende door de eerste dag van de week.

Alle religieus mystieke stelsels zijn gebaseerd op getallen. Bij Pythagoras vormen de monas of eenheid, die de duade uitstraalt en zo de drie-eenheid vormt, met het viertal of arba-il (de mystieke *vier*), het getal zeven. De heiligheid van de getallen begint met het grote Eerste – de EEN – en het eindigt pas met de nul, het symbool van de oneindige, grenzeloze cirkel, die het heelal vertegenwoordigt. Alle tussenliggende getallen, in welke samenstelling en hoe vaak vermenigvuldigd ook, stellen filosofische denkbeelden voor, van vage omtrekken tot een duidelijk vastgesteld wetenschappelijk axioma dat betrekking heeft op een ethisch of fysiek feit in de natuur. Ze zijn een sleutel tot de oude opvattingen over kosmogonie in haar ruime betekenis, met inbegrip van mensen en andere wezens, en tot de evolutie van de mensheid, zowel spiritueel als fysiek.

Het getal *zeven* is het heiligste van alle, en is ongetwijfeld van hindoe-

oorsprong. Alles van enig belang – zowel denkbeelden als plaatsen – werd door de Indo-Europese filosofen aan de hand van dit getal berekend en ermee in overeenstemming gebracht. Zo hebben ze de:

Sapta rishi's, of zeven wijzen, die de zeven oorspronkelijke diluviale (sommigen zeggen postdiluviale) mensentypen symboliseren.

Sapta loka's, de zeven lagere en hogere werelden, waaruit iedere rishi respectievelijk is voortgekomen, en waarin hij in heerlijkheid terugkeerde vóór hij de uiteindelijke gelukzaligheid van moksha bereikte.[1]

Sapta kula's of zeven kasten; de brahmanen beweren de rechtstreekse afstammelingen van de hoogste daarvan te zijn.[2]

Dan zijn er nog de sapta pura's (zeven heilige steden), sapta dvīpa's (zeven heilige eilanden), sapta samudra's (de zeven heilige zeeën), sapta parvata's (de zeven heilige bergen), sapta araṇya's (de zeven woestijnen), sapta vriksha's (de zeven heilige bomen), enz.

In de Chaldeeuws-Babylonische bezwering treedt dit getal weer even- (408)
zeer op de voorgrond als bij de hindoes. Het getal heeft een *dubbel* karakter; het is namelijk heilig in een van zijn aspecten, maar wordt onder andere omstandigheden kwaadaardig. Zo vinden we op de Assyrische schrijftabletten, die nu zo goed zijn vertaald, de volgende bezwering:

> De avond met een slecht voorteken, de hemelstreek die ongeluk brengt. . . .
> Voorbode van de pest.
> Smekers van Nin-Ki-gal.
> De zeven goden van het wijde uitspansel.
> De zeven goden van de uitgestrekte aarde.
> De zeven goden van de gloeiende sferen.
> De zeven goden van de hemelse legers.

---

[1] De *rishi's* zijn identiek aan de *manu's*. De tien *prajāpati's*, zonen van *Virāj*, genaamd *Marīchi, Atri, Aṅgiras, Pulastya, Pulaha, Kratu, Prachetas, Vasishṭha, Bhrigu* en *Nārada*, zijn verpersoonlijkte *krachten*, de hindoe-sefiroth. Deze emaneren de zeven rishi's of manu's; en hun leider liet zichzelf uit het 'ongeschapene' tevoorschijn komen. Hij is de Adam van stof, en stelt de mens voor. Zijn 'zonen', de volgende zes manu's, vertegenwoordigen ieder een nieuw mensentype, en in hun geheel zijn ze de *mensheid* die geleidelijk de oorspronkelijke zeven evolutiestadia doorloopt.

[2] In vroeger tijden, toen de brahmanen meer dan nu de verborgen betekenis van hun filosofie bestudeerden, verklaarden ze dat al deze zes afzonderlijke rassen die aan het onze waren voorafgegaan, waren verdwenen. Maar nu beweren ze dat een exemplaar ervan werd bewaard dat niet met de rest werd vernietigd, maar het tegenwoordige *zevende* stadium bereikte. Zo zijn zij, de brahmanen, voorbeelden van de hemelse Manu, en kwamen tevoorschijn uit Brahmā's mond, terwijl de śūdra's uit zijn voet werden geschapen.

De zeven onheil brengende goden.
De zeven kwade spoken.
De zeven spoken van de onheil brengende vlammen.
Kwade demon, kwade *alal*, kwade *gigim*, kwade *tilol*, kwade god, kwade *maskim*.
Geest van de zeven hemelen, herinner u . . . Geest van de zeven aarden herinner u . . .[1]

Dit getal verschijnt ook op bijna elke bladzijde van *Genesis* en overal in de boeken van Mozes, en het valt in het bijzonder op (zie het volgende hoofdstuk) in het boek *Job* en in de oosterse kabbala. Uit het feit dat de Hebreeuwse Semieten het zonder aarzeling overnamen, moeten we afleiden dat ze dat niet blindelings hebben gedaan, maar met een grondige kennis van de geheime betekenis ervan; waaruit volgt dat ze ook de leringen van hun 'heidense' buren moeten hebben overgenomen. Het is dus niet meer dan natuurlijk dat we de interpretatie van dit getal, dat ook in het christendom met zijn *zeven* sacramenten, *zeven* kerken in Klein-Azië, *zeven* hoofdzonden, *zeven* deugden (vier hoofd- en drie goddelijke deugden), enz., verscheen, in de *heidense* filosofie moeten zoeken.

Hebben de *zeven* kleuren van het prisma, die Noach in de regenboog zag, geen andere betekenis dan die van een verbond tussen God en mens om het geheugen van eerstgenoemde op te frissen? Voor de kabbalist, tenminste, is de betekenis ervan onafscheidelijk verbonden aan die van de zeven magische werken, de zeven hogere sferen, de zeven noten van de toonladder, de zeven getallen van Pythagoras, de zeven wereldwonderen, de zeven tijdperken en zelfs de zeven treden van de vrijmetselaars die naar het heilige der heiligen leiden, nadat men de trappen van *drie* en van *vijf* heeft beklommen.

Vanwaar de overeenkomst tussen die raadselachtige, altijd terugkerende getallen, die zowel op elke bladzijde van de joodse geschriften als in elke ola en śloka van boeddhistische en brahmaanse boeken zijn te vinden? Vanwaar die getallen die de ziel zijn van het pythagorische en platonische denken, en waarvan een niet-verlichte oriëntalist of bestudeerder
(409) van de *Bijbel* de betekenis nooit heeft kunnen peilen? En toch bezitten ze daarvoor een sleutel, als ze maar zouden weten hoe ze die moeten gebruiken. Nergens wordt de mystieke waarde van de menselijke taal en haar uitwerking op het menselijk handelen zo goed begrepen als in India, of beter verklaard dan door de schrijvers van de oudste *Brāhmaṇa's*. Hoe lang geleden ze misschien ook hebben geleefd, zoals men nu heeft ontdekt, toch hebben ze slechts geprobeerd de abstracte metafysische beschouwin-

[1] F. Lenormant, *Les sciences occultes en Asie*, Parijs, 1874.

gen van hun voorouders in meer concrete vorm uit te drukken.

De eerbied van de brahmanen voor de offermysteriën is zo groot dat ze denken dat de wereld zelf tot aanzijn is gekomen als gevolg van een door de eerste oorzaak uitgesproken 'offerwoord'. Dit woord is de 'onuitsprekelijke naam' van de kabbalisten, die in het vorige hoofdstuk volledig is besproken.

Het geheim van de *Veda's* is, ook al zijn ze 'heilige wetenschap', zonder hulp van de *Brāhmaṇa's* ondoorgrondelijk. Eigenlijk vormen de *Veda's* (die in versvorm zijn geschreven, en vier boeken omvatten) dat gedeelte dat de *mantra,* of het magische gebed, wordt genoemd, en de *Brāhmaṇa's* (die in proza zijn) bevatten de sleutel ervan. Terwijl alleen het mantra-gedeelte heilig is, bevat het *Brāhmaṇa*-gedeelte alle theologische tekstverklaring, en de beschouwingen en verklaringen van de priesters. De oriëntalisten zullen – we zeggen het opnieuw – geen belangrijke vooruitgang boeken in het begrijpen van de literatuur van de *Veda's*, vóór ze de juiste waarde hechten aan werken waarvoor ze nu nog minachting koesteren, zoals de *Aitareya-* en *Kaushītaki-Brāhmaṇa's*, die tot de *Rig-Veda* behoren.

Zarathoestra werd een *manthran* of spreker van mantra's genoemd, en volgens Haug was *Mānthra-speñta* een van de oudste namen voor de heilige geschriften van de pārsī's. De macht en de betekenis van de brahmaan die bij het soma-offer als hotri-priester optreedt, is gebaseerd op de volledige kennis die hij bezit van de toepassingen van het heilige woord, of de heilige taal – *vāch*. Laatstgenoemde is verpersoonlijkt in Sarasvatī, de vrouw van Brahmā, die de godin van de heilige of 'geheime wetenschap' is. Ze wordt gewoonlijk afgebeeld rijdend op een pauw die zijn staart geheel heeft uitgespreid. De ogen op de veren van de staart van de vogel symboliseren de nooit slapende ogen die alles zien. Ze herinneren iemand die de wens koestert een adept van de 'geheime leringen' te worden eraan dat hij de honderd ogen van Argus moet hebben om alles te zien en te begrijpen.

En dit is de reden waarom we zeggen dat het niet mogelijk is de diepzinnige vraagstukken die ten grondslag liggen aan de brahmaanse en boeddhistische heilige boeken volledig op te lossen zonder dat we de esoterische betekenis van de pythagorische getallen volledig begrijpen. De grootste kracht van deze vāch, deze heilige taal, wordt ontwikkeld door de vorm die de dienstdoende hotri aan de mantra geeft, en deze vorm bestaat geheel uit de getallen en lettergrepen van het heilige metrum. Wanneer deze langzaam en in een bepaald ritme wordt uitgesproken, wordt het ene gevolg voortgebracht; wordt hij vlug en in een ander ritme uitgesproken,

dan krijgt men een ander resultaat. Haug zegt daarover:

(410) Elk metrum is de onzichtbare meester van iets dat in deze wereld kan worden verkregen; het is als het ware de exponent en het ideaal ervan. Deze grote betekenis van de metrische taal ligt in het aantal lettergrepen waaruit ze bestaat, want elk ding heeft (evenals in het pythagorische stelsel) een bepaalde getalsverhouding. . . . Al deze dingen, metrums (*chhanda's*), *stoma's* en *prishṭa's* kunnen even eeuwig en goddelijk zijn als de woorden die ze bevatten. De eerste hindoetheologen geloofden niet alleen in een oorspronkelijke openbaring van de woorden van de heilige teksten, maar zelfs in die van de verschillende vormen. . . . Deze vormen, samen met hun inhoud, de eeuwige *Veda*-woorden, zijn symbolen die de dingen van de onzichtbare wereld uitdrukken, en zijn in verschillende opzichten vergelijkbaar met de ideeën van Plato.[1]

Deze verklaring van een onwillige getuige toont opnieuw aan dat de religies van de oudheid wat hun geheime leer betreft identiek waren. Het *Gāyatrī*-metrum, bijvoorbeeld, bestaat uit *driemaal acht* lettergrepen, en wordt als het heiligste metrum beschouwd. Het is het metrum van Agni, de god van het vuur, en wordt soms het symbool van Brahmā zelf, de hoofdschepper en 'vormgever van de mens' naar zijn eigen beeld. Pythagoras zegt dat 'het getal acht, of de octade, de eerste kubus is, d.w.z. in alle opzichten vierkant zoals een dobbelsteen, die is gebaseerd op een basis van twee, of een even getal; *evenzo is de mens viermaal vier*, *of volmaakt*'. Natuurlijk kunnen weinigen, behalve de pythagoreeërs en kabbalisten, dit denkbeeld volkomen begrijpen, maar het voorbeeld zal helpen om de nauwe verwantschap die er bestaat tussen de getallen en de vedische *mantra's*, te bewijzen. De belangrijkste vraagstukken van elke theologie liggen verborgen achter dit beeld van het vuur en het veranderende ritme van zijn vlammen. Het brandende braambos uit de *Bijbel*, de heilige vuren uit de traditie van Zarathoestra en uit andere religies, Plato's universele ziel, en de leringen van de rozenkruisers dat zowel de ziel als het lichaam van de mens zich hebben ontwikkeld uit vuur – het logisch denkende, onsterfelijke element dat alle dingen doordringt, en dat, volgens Heraclitus, Hippocrates en Parmenides, God is – hebben alle dezelfde betekenis.

Elke metrum in de *Brāhmaṇa's* komt overeen met een getal, en is, zoals Haug aantoont, zoals het in de heilige boeken staat, een model voor de één of andere zichtbare vorm op aarde, terwijl de gevolgen ervan goed of slecht zijn. De 'heilige taal' kan redden, maar ze kan ook doden; alleen de *dīkshita* (de adept), die in veel mysteriën is ingewijd, en van wie de 'spirituele geboorte' volledig is geslaagd, kent haar vele betekenissen en vermo-

[1] M. Haug, *Aitareya-Brāhmaṇam*, inleiding, blz. 76-9.

gens; de vāch van de *mantra* is een gesproken kracht, die een andere overeenkomstige en nog meer verborgen kracht opwekt; en elk daarvan wordt allegorisch door een god in de wereld van de geesten verpersoonlijkt. En afhankelijk van de manier waarop ze wordt gebruikt, wordt erop gereageerd door de goden of door de *rākshasa's* (kwade geesten). Volgens de denkbeelden van de brahmanen en boeddhisten kan een vloek, een zegening, een gelofte, een verlangen of een nutteloze gedachte een zichtbare gedaante aannemen, en zich op die manier *objectief* manifesteren aan de ogen van de schepper ervan, of van hem die het aangaat. Elke zonde wordt (411)
om zo te zeggen vlees, en vervolgt zijn bedrijver als een wrekende duivel.

Er zijn woorden die in hun lettergrepen zelf, als waren het objectieve dingen, het vermogen tot vernietiging hebben, want elk geluid wekt een overeenkomstig geluid op in de onzichtbare wereld van de geest, en de weerkaatsing brengt een goed dan wel een slecht gevolg teweeg. Een harmonisch ritme, een zacht in de atmosfeer trillende melodie, schept een weldadige, vriendelijke invloed om zich heen, en werkt zeer krachtig in op de ziel en het fysieke lichaam van al wat op aarde leeft; het werkt zelfs in op levenloze voorwerpen, want stof is in haar essentie toch geest, al schijnt deze voor onze grovere zintuigen misschien niet waarneembaar te zijn.

Hetzelfde geldt voor getallen. Waarop we onze aandacht ook richten, van de profeten tot de *Openbaring*, we zullen zien dat de bijbelse schrijvers de getallen *drie*, *vier*, *zeven* en *twaalf* voortdurend gebruiken.

En toch hebben we enkele volgelingen van de *Bijbel* gekend die beweerden dat de *Veda's* waren overgeschreven uit de boeken van Mozes![1] De *Veda's*, die geschreven zijn in het Sanskriet, een taal waarvan de grammaticale regels en vormen *volkomen vaststonden* – zoals Max Müller en andere wetenschappers erkennen – lang vóór de tijd dat de grote volksverhuizing het vanuit Azië overal in het Westen bracht, vormen zelf het bewijs dat ze de ouder zijn van elke filosofie, en van elke religieuze instelling die zich later onder de Semitische volkeren ontwikkelde. En welke getallen komen in de Sanskrietgezangen, die verheven hymnen op de schepping, op de eenheid van God en de talloze manifestaties van zijn macht, het meeste voor? EEN, DRIE en ZEVEN. Lees de hymne door Dīrghatamas.

> AAN HEM DIE ALLE GODEN VERTEGENWOORDIGT.
>
> De hier aanwezige *God*, onze gezegende beschermheer, onze offeraar, heeft een broeder die zich over de hele lucht uitstrekt. Er is nog

[1] Om discussie te vermijden aanvaarden we de paleografische conclusies, waartoe Martin Haug en enkele andere voorzichtige wetenschappers zijn gekomen. Persoonlijk stellen we vertrouwen in de uitspraken van de brahmanen en van Halhed, de vertaler van de 'śāstra's'.

> een *derde* broeder die we met onze plengoffers besprenkelen. . . . Hem heb ik gezien als meester van de mensen en gewapend met *zeven* stralen.[1]

En verder:

> *Zeven* teugels helpen bij het besturen van een wagen die maar EEN wiel heeft, en die wordt getrokken door één enkel paard dat schittert met *zeven* stralen. Het wiel heeft *drie* spaken, een onsterfelijk wiel dat nooit moe wordt en waaraan alle werelden hangen.
>
> Soms trekken *zeven* paarden een wagen met *zeven* wielen, en *zeven* personen gaan er in, vergezeld van *zeven* vruchtbare waternimfen.[2]

En ook het volgende, ter ere van de vuurgod *Agni*, van wie zo duidelijk wordt aangetoond dat hij slechts een aan de ENE God ondergeschikte geest is.

(412) > Altijd EEN, al heeft hij *drie* gestalten met een dubbele [androgyne] aard – rijst hij op! en de priesters bieden bij het offeren *God* hun gebeden aan, die de hemelen bereiken, omhoog gedragen door Agni.[3]

Is dit een samenloop van omstandigheden, of veeleer, zoals de rede ons zegt, het gevolg van het feit dat veel nationale erediensten uit één oorspronkelijke, universele religie zijn voortgekomen? Een *mysterie* voor de niet-ingewijde, het *ontsluieren* van de verhevenste (want juiste en ware) psychologische en fysiologische raadsels voor de ingewijde. Openbaringen van de persoonlijke geest van de mens, die goddelijk is, omdat die geest niet alleen de emanatie is van de ENE hoogste god, maar de enige god is die de mens in zijn zwakheid en hulpeloosheid kan begrijpen – binnenin zich kan voelen. De vedische dichter erkent deze waarheid duidelijk, als hij zegt:

> De Heer, meester van het heelal en vol van wijsheid, is met mij [in mij] binnengetreden – terwijl ik zwak en onwetend ben – en heeft mij uit *hemzelf* gevormd op die plaats[4] waar de geesten met behulp van *kennis* de vredige vreugde genieten van de *vrucht* die zo zoet is als ambrozijn.[5]

Of we die vrucht nu 'een appel' van de boom van kennis, of de *pippala* van de hindoedichter noemen, doet er niet toe. Het is de vrucht van esote-

---

[1] De god Heptaktis.

[2] Vgl. Jacolliot, *Les traditions indo-européennes et africaines*, blz. 155; vgl. *Rig-Veda*, 1:164:1-3.

[3] *Les traditions indo-européennes et africaines*, blz. 157; vgl. *Rig-Veda*, 1:164:10.

[4] Het heiligdom van de inwijding.

[5] *Op.cit.*, blz. 160; vgl. *Rig-Veda*, 1:164:21.

rische wijsheid. We willen bewijzen dat er in India, duizenden jaren vóór de exoterische fabels van de Hof van Eden en de zondvloed waren bedacht, een religieus stelsel heeft bestaan. Vandaar dat de leringen identiek zijn. Alle ingewijden van andere landen werden daarin onderwezen, en werden op hun beurt de stichter van een grote filosofische school in het Westen.

Wie van onze Sanskrietgeleerden heeft er ooit belang in gesteld om de werkelijke betekenis te ontdekken van de volgende versregels, die zo duidelijk zijn:

> *Pippala*, de zoete vrucht van die boom, waar *geesten* op af komen die van *wetenschap* [?] houden, en waar *de goden alle wonderen teweegbrengen*. Dit is een mysterie voor hem *die de Vader* van de wereld *niet kent*.[1]

Of ook de volgende:

> Deze stanza's dragen aan het begin een titel die aanduidt dat ze aan de *Viśvadeva's* [d.w.z. aan alle goden] zijn gewijd. Wie het wezen dat ik *in al zijn manifestaties* bezing, niet kent, zal niets van mijn verzen begrijpen; zij die HEM kennen zijn niet onbekend met deze hereniging.[2]

Dit slaat op de hereniging en de scheiding van de onsterfelijke en de sterfelijke delen van de mens. 'Het onsterfelijke wezen', zegt de voorafgaande stanza, 'ligt ten grondslag aan het sterfelijke wezen. De twee eeuwige geesten gaan en komen overal; slechts enkele mensen kennen de ene zonder de andere te kennen' (Dīrghatamas).

Wie kan een juist beeld geven van hem van wie de *Rig-Veda* zegt: 'Aan Dat wat één is geven de wijzen verschillende namen.' Dat Ene wordt (413)
door de vedische dichters bezongen in al zijn manifestaties in de natuur, en de boeken die als 'kinderachtig en dwaas' worden beschouwd, leren hoe we die wijze wezens naar wens kunnen oproepen om ons te onderrichten. Ze leren ons, zoals Porphyrius zegt, 'bevrijding van alle aardse zaken . . . het opstijgen van de *opzichzelfstaande* naar de OPZICHZELFSTAANDE'.

Prof. Max Müller, van wie elk woord door zijn school als een taalkundig evangelie wordt aanvaard, heeft ongetwijfeld in één opzicht gelijk als hij de hindoegoden, bij het bepalen van hun aard, 'maskers zonder toneelspeler . . . namen zonder wezen, en niet wezens zonder namen' noemt.[3] Want daardoor bewijst hij slechts het monotheïsme van de vedische religie

---

[1] *Rig-Veda*, 1:164:22.
[2] Jacolliot, *Op.cit.*, blz. 165.
[3] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 2, blz. 76.

van de oudheid. Maar het komt ons meer dan twijfelachtig voor dat hij, of een wetenschapper van zijn school, kan verwachten het denken van de oude ārya's[1,2] te doorgronden zonder een nauwkeurige studie van juist die 'maskers' te maken. Voor zowel de materialist als de wetenschapper, die om verschillende redenen het moeilijke probleem proberen op te lossen om feiten te laten overeenstemmen met hun eigen stokpaardjes of met die van de *Bijbel*, lijken ze misschien slechts de lege schillen van geestverschijningen te zijn. Toch zullen zulke autoriteiten steeds, evenals in het verleden, de onbetrouwbaarste gidsen zijn, behalve als het de exacte wetenschappen betreft. De aartsvaders uit de *Bijbel* zijn evengoed 'maskers zonders toneelspelers' als de prajāpati's; maar al is de achter deze maskers levende persoon slechts een abstracte schaduw, er is toch in elk van hen een denkbeeld belichaamd dat tot de filosofische en wetenschappelijke theorieën van de oude wijsheid behoort.[3] En wie kunnen bij dit werk betere diensten bewijzen dan de Indiase brahmanen zelf, of de kabbalisten?

Als men botweg ontkent dat de latere brahmaanse beschouwingen over de *Rig-Veda* deugdelijke filosofie bevatten, dan komt dat erop neer dat men weigert om de moederreligie, die deze deed ontstaan, en die de uitdrukking is van het innerlijke denken van de rechtstreekse voorouders van deze latere schrijvers van de *Brāhmaṇa's*, ooit goed te begrijpen. Indien geleerde
(414) Europeanen zo gemakkelijk kunnen aantonen dat alle vedische goden niets dan lege maskers zijn, dan moeten ze ook bereid zijn te bewijzen dat de brahmaanse schrijvers evenmin als zijzelf in staat waren deze 'toneelspe-

---

[1] Noot. vert.: Ārya is een Sanskrietterm en betekent letterlijk 'edel'. De term wordt gebruikt voor volkeren die vanuit Centraal-Azië naar o.a. Noord-India en Europa emigreerden. Ārya's is vaak bij benadering vertaald met Indo-Europeanen.

[2] Hoewel we op dit moment niet van plan zijn een discussie te beginnen over de nomadische volkeren uit de 'Rhematische periode', behouden we ons het recht voor om in twijfel te trekken of het wel volkomen juist is dat deel van het oorspronkelijke volk, uit de overleveringen waarvan de *Veda's* zijn ontstaan, ārya's te noemen. Sommige wetenschappers zijn van mening dat het bestaan van deze ārya's niet alleen door de wetenschap niet bewezen is, maar dat de overleveringen van Hindoestan met die opvatting in strijd zijn.

[3] Zonder de esoterische toelichting wordt het Oude Testament een dwaas allegaartje van nietszeggende verhalen, ja erger dan dat, neemt het onder de *immorele* boeken een hoge plaats in. Het is merkwaardig te zien dat prof. Max Müller, zo'n groot geleerde op het gebied van de vergelijkende mythologie, over de prajāpati's en hindoegoden zegt dat ze maskers *zonder toneelspelers* zijn, en van Abraham en andere mythische aartsvaders dat het werkelijk levende mensen zijn geweest, en in het bijzonder over Abraham zegt hij (zie 'Semitic monotheism' in *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 374) dat hij 'voor ons staat als een figuur die in de hele wereldgeschiedenis slechts voor één onderdoet'.

lers' ergens te ontdekken. Wanneer ze dit hebben gedaan, worden niet alleen de drie andere heilige boeken, waarvan Max Müller zegt dat ze 'de naam *Veda's* niet verdienen', maar ook de *Rig-Veda* zelf, een allegaartje van woorden zonder betekenis, want wat het vermaarde, verfijnde verstand van de oude hindoewijzen niet kon begrijpen, kan geen hedendaagse wetenschapper, hoe geleerd ook, hopen te peilen. De arme Thomas Taylor had gelijk toen hij zei dat 'filologie geen filosofie is'.

Het is op zijn minst genomen onlogisch om te erkennen dat er een verborgen gedachte ligt in het literaire werk van een volk dat etnologisch misschien van het onze verschilt, en dan, omdat ze volkomen onbegrijpelijk is voor ons van wie de spirituele ontwikkeling zich enkele duizenden tussenliggende jaren in volkomen tegenovergestelde richting heeft ontwikkeld, te ontkennen dat ze enige betekenis heeft. Maar, met alle achting voor geleerdheid, dat is precies wat prof. Max Müller en zijn school, in dit geval tenminste, doen. Allereerst zegt men ons dat we, zij het voorzichtig en met enige inspanning, toch in de voetstappen van deze schrijvers van de *Veda's* kunnen treden.

> We zullen ontdekken dat we van aangezicht tot aangezicht en van geest tot geest worden gebracht met mensen die we niettemin kunnen begrijpen, *wanneer we ons van onze huidige hoogmoed hebben bevrijd*. We zullen niet altijd slagen; woorden, verzen, ja hele hymnen in de *Rig-Veda* zullen en moeten een dode letter voor ons blijven. . . . Want op enkele uitzonderingen na . . . ligt de hele wereld van de vedische denkbeelden zo geheel achter onze verstandelijke horizon dat we tot nu toe slechts kunnen gissen en combineren in plaats van vertalen.[1]

En toch brengt de geleerde, om bij ons geen enkele twijfel te laten bestaan over de werkelijke waarde van zijn woorden, in een andere passage zijn mening over diezelfde *Veda's* (met één uitzondering) als volgt onder woorden: 'De enige belangrijke, de enige werkelijke *Veda*, is de *Rig-Veda*; de andere zogenaamde *Veda's* verdienen de naam *Veda* evenmin als de talmud de naam *Bijbel*.' Prof. Müller verwerpt ze als ieders aandacht onwaardig, en wel, als we het goed begrijpen, omdat ze hoofdzakelijk 'offerformules, toverformules en bezweringen'[2] bevatten.

En nu komt een heel natuurlijke vraag: Is een van onze wetenschappers bereid te bewijzen dat hij reeds volkomen op de hoogte is van de verborgen betekenis van deze volmaakt absurde 'offerformules, toverformules en

---

[1] De cursivering is van ons. 'De Veda's', in *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 73, 75.

[2] *Chips from a German Workshop*, deel 1, blz. 9.

bezweringen' en de magische onzin in de *Atharva-Veda*? We denken van niet, en onze twijfel is gebaseerd op de zojuist geciteerde bekentenis van prof. Müller zelf. Indien 'de hele wereld van de vedische denkbeelden [de
(415) *Rig-Veda* kan, naar we aannemen, niet als enige in deze *wereld* besloten liggen] zo geheel achter onze [namelijk die van de wetenschappers] verstandelijke horizon ligt dat we tot nu toe slechts kunnen gissen en combineren in plaats van vertalen', en indien de *Yajur-Veda*, *Sama-Veda* en *Atharva-Veda* 'kinderachtig en dwaas' zijn[1], en indien de *Brāhmaṇa's*, de *Sūtra's*, *Yāska* en *Sāyana*, 'hoewel ze *in tijd het dichtst* bij de hymnen van de *Rig-Veda* staan, zich aan de meest onnozele en onbezonnen interpretaties schuldig maken',[2] hoe kan hijzelf, of een andere wetenschapper, zich dan een juiste mening over een van deze vormen? En indien de schrijvers van de *Brāhmaṇa's*, die in tijd het dichtst bij de vedische hymnen staan, al niet in staat waren iets beters te geven dan 'onbezonnen interpretaties', in welk tijdperk van de geschiedenis, waar en door wie werden dan die grootse gedichten geschreven, waarvan de mystieke betekenis tegelijk met hun generaties verloren is gegaan? Zitten we er dan zo naast door te beweren dat, indien men ziet dat de heilige teksten in Egypte – zelfs voor de priesterschrijvers van 4000 jaar geleden – geheel onbegrijpelijk[3] waren geworden, en de *Brāhmaṇa's* slechts 'kinderachtige en dwaze' interpretaties van de *Rig-Veda* geven die minstens even oud zijn, dat dan ten eerste de religie-filosofieën van de Egyptenaren en de hindoes onnoemlijk oud zijn, van veel vroegere datum dan onze onderzoekers van de vergelijkende mythologie er nu heel voorzichtig aan toekennen, en ten tweede dat de beweringen van de oude Egyptische priesters en de huidige brahmanen over hun ouderdom uiteindelijk toch juist zijn?

We kunnen nooit onderschrijven dat de drie andere *Veda's* hun naam minder waardig zijn dan de hymnen van de *Rig-Veda*, of dat de talmud en de kabbala zoveel lager staan dan de *Bijbel*. Alleen al de naam *Veda's* (waarvan de letterlijke betekenis *kennis* of *wijsheid* is) bewijst dat ze behoren tot de geschriften van die figuren die in elk land, in elke taal en in elke eeuw 'zij die weten' zijn genoemd. In het Sanskriet is de derde persoon enkelvoud *veda* (hij weet), en het meervoud is *vidus* (zij weten). Dit woord is synoniem met het Griekse θεοσέβεια dat door Plato wordt gebruikt wanneer hij spreekt over de *wijzen* – de magiërs, en met het Hebreeuwse chakhamim, חכמים (wijze mannen). Wanneer men de talmud

[1] We hebben elders al de tegenovergestelde mening van prof. Whitney van Yale College over het onderwerp 'Atharva-Veda' gegeven.

[2] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 76.

[3] Zie baron Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 90.

en zijn oude voorganger de kabbala verwerpt, zal het eenvoudig onmogelijk zijn om ooit één woord uit de *Bijbel*, die ten koste van deze zo hoog wordt geprezen, juist weer te geven. Maar dat is misschien precies wat zijn aanhangers willen. De *Brāhmaṇa's* uitbannen betekent de sleutel wegwerpen die de deur van de *Rig-Veda* kan ontsluiten. De *letterlijke* interpretatie van de *Bijbel* heeft reeds haar vruchten gedragen; met de *Veda's* en de heilige Sanskrietboeken in het algemeen zal precies hetzelfde gebeuren, met dit verschil dat de absurde interpretatie van de *Bijbel* door de jaren heen een vooraanstaande plaats op het terrein van het belachelijke heeft verworven, en haar verdedigers zal vinden tegen alle licht en bewijzen in. Wat de (416)
'heidense' literatuur betreft, haar religieuze betekenis zal, na nog enkele jaren van niet geslaagde pogingen om haar uit te leggen, worden verwezen naar de vergetelheid van ontmaskerd bijgeloof, en de mens zal er niets meer over horen.

We dringen eropaan dat men ons goed begrijpt, vóór men ons op grond van bovenstaande opmerkingen verwijten maakt en bekritiseert. De uitgebreide kennis van de beroemde professor uit Oxford kan zelfs door zijn vijanden moeilijk in twijfel worden getrokken; niettemin hebben we het recht te betreuren dat hij zo overhaast datgene veroordeelt waarvan hij zelf erkent dat het 'geheel achter onze eigen verstandelijke horizon ligt'. Meer spiritueel aangelegde mensen zullen in wat hij als een belachelijke fout van de schrijver van de *Brāhmaṇa's* beschouwt, misschien precies het tegenovergestelde zien. '*Wie* is de grootste van de goden? Wie moet het eerst door onze gezangen worden geprezen?' zegt een oude rishi in de *Rig-Veda*, die daarbij (zo veronderstelt prof. M.) het vragend voornaamwoord 'wie' ten onrechte aanziet voor de naam van een godheid. De professor zegt: 'In de offerbezweringen is een plaats ingeruimd voor een god 'Wie', en tot hem gerichte hymnen worden 'Wie-se hymnen' genoemd.[1] Is een god 'Wie' dan minder natuurlijk als benaming dan een god 'ik-ben'? Of zijn 'Wie-se' gezangen minder eerbiedig dan 'ik-ben-se' psalmen? En wie kan bewijzen dat dit werkelijk een fout en niet een opzettelijk gekozen uitdrukking is? Is het zo onmogelijk te geloven dat de vreemde term juist te danken was aan een eerbiedig ontzag, dat de dichter deed aarzelen voor hij een naam als vorm gaf aan dat wat terecht als de hoogste abstractie van metafysische idealen wordt beschouwd – God? Of dat ditzelfde gevoel de commentator die na hem kwam, deed aarzelen, en zo het werk van het antropomorfiseren van de 'onbekende', de 'WIE', aan toekomstige menselijke beeldvorming overliet? 'Deze oude dichters dachten méér voor zich-

[1] Max Müller, lezing over 'De Veda's' in *Chips from a German Workshop*, deel 1, blz. 76.

zelf dan voor anderen', merkt Max Müller zelf op. 'Ze streefden er in hun taal méér naar trouw te zijn aan hun eigen denken, dan de verbeelding van hun toehoorders te behagen.'[1] Helaas vindt juist deze gedachte in het bewustzijn van onze filologen geen weerklank.

Verder lezen we de goede raad aan de bestudeerders van de hymnen van de *Rig-Veda* om te verzamelen, te vergelijken, te ziften en te verwerpen.

> Laat hij de commentaren, de *Sūtra's*, de *Brāhmaṇa's* en zelfs latere werken bestuderen, opdat hij alle bronnen uitput waaruit hij kennis kan verkrijgen. Hij [de geleerde] *moet geen minachting koesteren voor de overleveringen van de brahmanen*, zelfs al zijn hun opvattingen duidelijk onjuist. . . . Geen hoekje van de *Brāhmaṇa's*, de *Sūtra's*, *Yāska* en *Sāyana* moet ononderzocht worden gelaten, *vóór we een eigen weergave ervan proberen te geven*. . . . Wanneer de geleerde zijn werk heeft gedaan, moeten de dichter en filosoof het ter hand nemen en afmaken.[2]

Er bestaat weinig kans dat een 'filosoof' in de voetstappen van een
(417) geleerde filoloog zal treden, en het zou wagen *zijn* fouten te verbeteren! We zouden wel eens willen zien wat voor ontvangst de grootste hindoegeleerde in India bij het ontwikkelde publiek in Europa en Amerika zou krijgen, als hij het zou wagen een geleerde te verbeteren, nadat deze gezift, aanvaard, verworpen, uitgelegd en verklaard had wat goed en wat 'dwaas en kinderachtig' is in de heilige boeken van zijn voorouders. Het zou even onwaarschijnlijk zijn dat wat door het conclaaf van Europese en vooral Duitse geleerden uiteindelijk tot 'brahmaanse misvattingen' werd uitgeroepen, zou worden heroverwogen na een verzoek van de geleerdste pandit van Benares of Ceylon, als dat de christenen de interpretatie van de joodse Schrift door Maimonides en Philo Judaeus zouden overnemen, nadat de kerkelijke concilies de verkeerde vertalingen en toelichtingen van Irenaeus en Eusebius hadden aanvaard. Welke Indiase pandit of filosoof kan de taal, de religie of filosofie van zijn voorouders zo goed kennen als een Engelsman of Duitser? En waarom zou een hindoe eerder in het nadeel zijn om het brahmanisme uiteen te zetten dan een rabbijnse geleerde om het jodendom of de profetieën van Jesaja te verklaren? Goede en veel betrouwbaarder vertalers kan men dichter bij huis vinden. Laten we niettemin hopen dat we ten slotte, al is het ook in de verre toekomst, een Europese filosoof vinden die de heilige boeken van de wijsheid-religie kan uitziften zonder door al zijn collega's te worden tegengesproken.

Laten we intussen, zonder ons om zogenaamde autoriteiten te bekom-

[1] *Op.cit.*, blz. 73.
[2] *Op.cit.*, blz. 76.

meren, proberen zelf enkele van deze mythen van de oudheid nauwkeurig te onderzoeken. We zullen een verklaring zoeken in de volksuitleg, en voorzichtig te werk gaan met behulp van de magische lamp van Hermes Trismegistus – het mysterieuze getal *zeven*. Er moet een reden zijn geweest waarom dit cijfer algemeen als een mystiek getal werd beschouwd. Bij alle volkeren van de oudheid werd de schepper of demiurg boven de zevende hemel geplaatst. 'En als ik over de inwijding in onze heilige mysteriën zou spreken', zegt keizer Julianus, de kabbalist, 'die, wat betreft de *zevenstralige god die de zielen door middel van hem verheft*, door de Chaldeeër waren gepopulariseerd, dan zou ik dingen zeggen die onbekend en *zeer onbekend zijn aan het grote publiek*, maar goed bekend aan de *gezegende theürgen.*'[1] En Lydus schreef dat 'de Chaldeeën de god IAO noemen, en hij wordt vaak SABAOTH genoemd, en ook *hij* die boven de zeven planeten [hemelen of sferen] staat, en dat is de demiurg'.[2]

Om de latente kracht van dit getal te leren kennen moet men de pythagoreeërs en kabbalisten raadplegen. Exoterisch worden de zeven stralen van het zonnespectrum concreet voorgesteld in de zevenstralige god Heptaktis. Deze zeven stralen vormen – samengevat in DRIE oorspronkelijke stralen, namelijk rood, blauw en geel – de zonne-drie-eenheid, en symboliseren respectievelijk geest-stof en geest-essentie. Ook de wetenschap heeft onlangs de zeven stralen tot drie oorspronkelijke stralen teruggebracht, en daarmee de wetenschappelijke opvatting van de Ouden over ten minste één zichtbare manifestatie van de onzichtbare godheid, en de verdeling van de zeven in een viertal en een drie-eenheid, bevestigd. (418)

De pythagoreeërs noemden het getal zeven het voertuig van het leven, omdat het lichaam en ziel omvatte. Ze verklaarden dit door te zeggen dat het menselijk lichaam uit vier hoofdelementen bestond, en dat de ziel drieledig is, omdat ze verstand, hartstocht en begeerte omvat. Het onuitsprekelijke WOORD werd als het *zevende* en hoogste van alle beschouwd, want er bestaan zes lager staande plaatsvervangers, die elk bij een graad van inwijding behoren. De joden namen hun sabbat over van de Ouden (die deze Saturnusdag noemden, en als een ongeluksdag beschouwden) en niet de Ouden van de Israëlieten toen deze gekerstend werden. Het volk van India, Arabië, Syrië en Egypte had weken van zeven dagen, en de Romeinen leerden deze indeling in weken van die vreemde landen, toen deze aan Rome werden onderworpen. Toch werden de Romeinse calendae, nonae en ides pas in de vierde eeuw opgegeven, en weken daarvoor in de plaats gesteld; de sterrenkundige namen van de dagen, zoals *dies Solis* (dag van de zon),

[1] Julianus, *Oratio V in Matrem Deorum*, §173.

[2] J. Lydus, *De mensibus*, 4:38, 74; Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 550-1.

dies Lunae (dag van de maan), *dies Martis* (dag van Mars), *dies Mercurii* (dag van Mercurius), *dies Jovis* (dag van Jupiter), *dies Veneris* (dag van Venus) en *dies Saturni* (dag van Saturnus), bewijzen dat de week van zeven dagen niet van de joden is overgenomen. We stellen voor om dit getal, vóór we het kabbalistisch onderzoeken, vanuit het standpunt van de joods-christelijke sabbat te analyseren.

Toen Mozes de *yom sheba* of *shebang* (shabbath) instelde, was de beeldspraak van de Here God, die op de zevende dag van zijn scheppingswerk uitrustte, slechts een *dekmantel*, of zoals de *Zohar* het uitdrukt, een scherm om de werkelijke betekenis te verbergen.

De joden benoemden hun dagen, zoals ze nu nog doen, door getallen, zoals de eerste dag, de tweede dag, enz.; *yom achad, yom sheni, yom shelishi, yom rebi'i, yom chamishi, yom shishshi, yom* SHEBI'I.

> De Hebreeuwse *zeven*, שבע, die uit drie letters, *sh*, *b*, *o*, bestaat, heeft meer dan één betekenis. In de eerste plaats betekent ze *tijdperk* of cyclus, sheb-ang; shabbath, שבת, kan zowel door *ouderdom* als door *rust* worden vertaald, en in het oude Koptisch betekent *sabe* wijsheid, kennis. Archeologen hebben nu ontdekt dat in het Hebreeuws *shib*, שיב, ook *grijshoofdig* betekent, en dat dus de *saba*-dag de dag was waarop de 'grijshoofdige mannen', of 'bejaarde vaders', van een stam gewoonlijk bijeenkwamen voor raadsvergaderingen of offeringen.[1]

De week van zes dagen, met de zevende, de *Saba* of *Sapta*-dag, dateert uit de vroegste oudheid. Het vieren van de maanfeesten in India bewijst
(419) dat dat volk ook wekelijkse bijeenkomsten hield. Met elk nieuw kwartier brengt de maan veranderingen in de atmosfeer, en worden dus ook bepaalde veranderingen in ons gehele heelal teweeggebracht, waarvan de meteorologische de minst belangrijke zijn. Op deze *zevende* en krachtigste prismatische dag komen de adepten van de 'geheime wetenschap' nog steeds samen, zoals ze dat duizenden jaren geleden ook deden, om de middelaars te worden van de occulte natuurkrachten (emanaties van de werkende God), en zich in verbinding te stellen met de onzichtbare werelden. In dit in ere houden van de zevende dag door de oude wijzen – niet als de rustdag van de godheid, maar omdat ze tot haar occulte kracht waren doorgedrongen – ligt de diepe verering van alle heidense filosofen voor het getal zeven, dat ze het 'eerbiedwaardige', het heilige getal noemen. De pythagorische *tetraktis*, die door de platonisten werd vereerd, was het *vierkant* dat onder de *driehoek* was geplaatst; deze driehoek, de drie-eenheid, die de onzichtbare *monade* – de éénheid – belichaamde, werd als te heilig

[1] 'Septenary institutions', *Westminster Review*, Londen, okt. 1850.

beschouwd om te worden uitgesproken, behalve binnen de muren van een heiligdom.

Het ascetische in ere houden van de christelijke sabbat door de protestanten is zuiver godsdienstige tirannie, en we zijn bang dat dit meer kwaad dan goed doet. Het dateert in werkelijkheid pas van de verordening van Karel II in 1678, die alle 'handelaren, ambachtslieden, werklieden, arbeiders of andere mensen' verbood 'op de dag van de Heer enige wereldse arbeid, enz., te doen of te verrichten'. De puriteinen dreven de zaak op de spits, blijkbaar om hun haat tegen het roomse en tegen het episcopaalse katholicisme te tonen. Dat het niet Jezus' bedoeling is geweest dat zo'n dag in het bijzonder zou worden gevierd, blijkt niet alleen uit zijn woorden, maar ook uit zijn daden. Door de eerste christenen werd hij niet gevierd.

Toen Trypho, *de jood*, de christenen verweet dat ze geen *sabbat* hadden, welk antwoord gaf de martelaar hem toen?

> De nieuwe wet wil dat u voortdurend sabbat houdt. U *denkt dat u religieus bent* wanneer *u een dag met nietsdoen heeft doorgebracht*. Zulke dingen schenken de Heer geen genoegen. Laat iemand die schuldig is aan *meineed* of *bedrog* zich beteren; laat *de overspelige* berouw hebben, dan *zal hij de soort sabbat hebben gevierd die God genoegen schenkt*. . . . De elementen staan nooit stil, en vieren geen sabbat. Vóór Mozes was het vieren van sabbat-dagen niet nodig, en ook nu na Jezus Christus is het helemaal niet nodig.[1]

De *heptaktis* is niet de eerste oorzaak, maar eenvoudig een emanatie vanuit *hem* – de eerste zichtbare manifestatie van de ongeopenbaarde macht. 'Zijn goddelijke *adem* werd krachtig uitgestoten, condenseerde zich, en schitterde glanzend, tot hij zich ontwikkelde tot licht, en zo voor de uiterlijke zintuigen waarneembaar werd', zegt Johann Reuchlin.[2] Dit is de emanatie van de Allerhoogste, de demiurg, een verscheidenheid in een *eenheid*, de *elohim*, die we in zes dagen onze wereld zien *scheppen*, of (420)
beter gezegd vormgeven, terwijl ze op de *zevende* rustten. En wie zijn deze *elohim* anders dan de verpersoonlijkte natuurkrachten, de trouwe gemanifesteerde dienaren, de wetten van hem die de onveranderlijke wet en harmonie zelf is?

Ze blijven heersen over de zevende hemel (of de spirituele wereld), want ze vormden volgens de kabbalisten achtereenvolgens de zes stoffelijke werelden, of beter gezegd pogingen tot werelden, die voorafgingen aan de onze, die volgens hen de *zevende* is. Indien we de metafysisch-

[1] Justinus Martelaar, *Dialoog met Trypho*, hfst. 12 en 23.
[2] *De verbo mirifico*.

spirituele opvatting terzijde laten, en onze aandacht slechts richten op het religieus-wetenschappelijke vraagstuk van de schepping in 'zes dagen', waarover onze beste bijbelkenners zo lang vergeefs hebben nagedacht, dan zijn we misschien op de goede weg om het werkelijke denkbeeld dat aan de beeldspraak ten grondslag ligt, te vinden. De Ouden waren filosofen die in alle dingen consequent waren. Vandaar dat ze onderwezen dat elk van die vroegere werelden, nadat ze haar fysieke evolutie had voltooid en door geboorte, groei, rijpheid, ouderdom en dood het einde van haar cyclus had bereikt, was teruggekeerd naar haar oorspronkelijke subjectieve vorm van een *spirituele* aarde. Daarna moest ze in alle eeuwigheid dienen tot woning van hen die er als mensen en zelfs als dieren op hadden geleefd, maar nu geesten waren. Al kan dit denkbeeld evenmin exact worden bewezen als dat van onze theologen met betrekking tot het paradijs, het is tenminste iets filosofischer.

Onze planeet heeft, evengoed als de mens en elk ander levend wezen daarop, haar spirituele en fysieke evolutie gekend. Van een ongrijpbare ideële *gedachte* werd deze bol onder de scheppende wil van hem van wie we niets weten en die we ons in onze verbeelding slechts vaag kunnen voorstellen, vloeibaar, en *half*spiritueel, en verdichtte zich meer en meer, totdat zijn fysieke uitvloeisel – de stof, de verleidende demon – hem ertoe dreef zijn eigen scheppend vermogen uit te proberen. De *stof* trotseerde de GEEST, en de aarde kende ook haar 'val'. De allegorische vloek waaronder ze zwoegt, is dat ze alleen *voortbrengt*, en niet *schept*. Onze fysieke planeet is slechts de dienstmeid, of beter gezegd de meid voor al het werk, van haar meester, de geest. 'De aarde zal vervloekt zijn . . . dorens en distels zal ze voortbrengen' laat men de elohim zeggen. 'In ellende zul je kinderen baren.'[1] De elohim zeggen dit zowel tegen de aarde als tegen de vrouw. En deze vloek zal voortduren tot het kleinste stofdeeltje op aarde zijn tijd heeft gehad, tot elk stofkorreltje door geleidelijke transformatie als gevolg van evolutie onderdeel zal zijn geworden van een 'levende ziel', en tot deze laatste de cyclische boog opnieuw zal beklimmen, en ten slotte – als haar eigen metatron of bevrijdende geest – zal staan aan de voet van de bovenste trap van de spirituele werelden, evenals in het eerste uur na haar emanatie. Daarachter ligt de grote 'Diepte' – EEN MYSTERIE!

Men moet bedenken dat in iedere kosmogonie een *drie-eenheid* van werkers aan het hoofd staat – Vader, geest; Moeder, natuur of stof; en het
(421) gemanifesteerde heelal, de Zoon of het gevolg van die twee. Het heelal, en elke planeet die het bevat, maakt *vier* perioden door, evenals de mens zelf. Alle hebben hun kleutertijd, jeugd, volwassenheid en ouderdom; en deze

[1] *Genesis* 3:16-18.

vier, samen met de andere drie, vormen weer de heilige zeven.

Het was nooit de bedoeling dat de eerste hoofdstukken van *Genesis* zelfs maar een zwakke allegorie van de schepping van *onze* aarde zouden weergeven. Ze bevatten (hoofdstuk 1) een metafysische voorstelling van een onbepaald tijdperk in de eeuwigheid, toen de wet van de evolutie achtereenvolgende pogingen deed om heelallen te vormen. Dit denkbeeld wordt in de *Zohar duidelijk uiteengezet*:

> Er waren oude werelden, die vergingen zodra ze waren ontstaan; ze waren vormloos en werden *vonken* genoemd. Zo laat ook de smid, als hij het ijzer smeedt, de vonken naar alle kanten wegvliegen. De vonken zijn de oorspronkelijke werelden die niet konden blijven bestaan, omdat de *heilige bejaarde* [Sefira] nog niet zijn vorm [van androgyne of tegengestelde geslachten] van koning en koningin [Sefira en Kadmon] had aangenomen, en de meester nog niet aan het werk was.[1]

De zes perioden of 'dagen' van *Genesis* zinspelen op datzelfde metafysische geloof. Vijf van zulke vergeefse pogingen werden door de *elohim* gedaan, maar de zesde resulteerde in werelden zoals die van ons (d.w.z. alle planeten en de meeste sterren zijn werelden, en bewoond, hoewel niet op dezelfde manier als onze aarde). Toen de elohim ten slotte in de zesde periode deze wereld hadden gevormd, rustten ze in de *zevende*. Dan zegt de 'heilige', als hij onze huidige wereld heeft geschapen: 'Deze bevalt me; de vorige bevielen me niet.'[2] En de elohim 'zag alles wat hij had gemaakt en zag dat *het* zeer goed was. Het werd avond en het werd morgen, de zesde *dag*' (*Genesis* 1:31).

De lezer zal zich herinneren dat in hoofdstuk 6 uitleg werd gegeven van de 'dag' en de 'nacht' van Brahmā. Eerstgenoemde stelt een bepaalde periode van kosmische activiteit voor, laatstgenoemde een even lange periode van kosmische rust. In het eerste geval evolueren de werelden en maken de voor hen voorgeschreven vier bestaansperioden door; in het tweede gaan door het 'inademen' van Brahmā de natuurkrachten in omgekeerde rich-

---

[1] *Zohar*, 3:292b. De meester is de Allerhoogste, die de architect van de wereld – zijn logos – raadpleegt over de schepping.

[2] *Bereshīth Rabba*, parsha 9. Dat de hoofdstukken van *Genesis*, evenals de andere boeken van Mozes, en ook hun onderwerpen, door elkaar zijn gehaald, is de schuld van de samensteller, en niet van de mondelinge overlevering. Chilkia en Josia moesten zich onderhouden met Chulda, de profetes, dus hun toevlucht nemen tot *magie*, om het woord van de 'Heer God van Israël' te begrijpen, dat door Chilkia (*2 Koningen* 23) heel gemakkelijk werd gevonden; dat het later nog meer dan één herziening en omwerking heeft ondergaan wordt maar al te duidelijk bewezen door de talrijke ongerijmdheden, herhalingen en tegenstrijdigheden.

ting werken; alles wat zichtbaar is, valt geleidelijk uiteen; de chaos komt, en een lange nacht van rust geeft de kosmos weer kracht voor zijn vol-
(422) gende evolutieperiode. In de ochtend van een van deze 'dagen' bereikt het vormingsproces langzamerhand zijn hoogtepunt van activiteit; 's avonds vermindert die onmerkbaar, tot de *pralaya* komt, en daarmee de '*nacht*'. Een zo'n ochtend en avond vormen een kosmische dag; en de kabbalistische schrijver van *Genesis* had een 'dag van Brahmā' op het oog telkens wanneer hij zei: 'Het werd avond en het werd morgen, de eerste (of vijfde of zesde, of een andere) dag.' Zes dagen van geleidelijke evolutie, één van rust en dan de avond! Sinds het eerste verschijnen van de mens op *onze* aarde heeft de demiurg een eeuwige sabbat of rust gehad.

De kosmogonische beschouwingen van de eerste zes hoofdstukken van *Genesis* blijken uit de rassen van 'zonen van God', 'reuzen', enz., van hoofdstuk 6. Eigenlijk begint het verhaal van de vorming van onze aarde, of 'schepping', zoals ze heel onjuist wordt genoemd, met de redding van Noach van de watervloed. De Chaldeeuws-Babylonische schrijftabletten die onlangs door George Smith zijn vertaald, laten daarover bij hen die de inscripties esoterisch lezen geen twijfel bestaan. Ishtar, de grote godin, spreekt in kolom 3 als volgt over de vernietiging van de *zesde* wereld en het verschijnen van de zevende:

> ZES *dagen* en *nachten* heerste er een overweldigende wind en watervloed en storm. Op de *zevende* dag werd de storm tot rust gebracht, en de hele watervloed, die verwoestingen had aangericht zoals een aardbeving,[1] kwam tot rust. Hij liet de zee droog worden, en de wind en de watervloed hielden op. . . . Ik zag de kust aan de grens van de zee. . . . Naar het land Nizir ging het schip [*argha*, of de maan]. De berg Nizir bracht het schip tot stilstand. . . . De *eerste* dag en de *tweede* dag was de berg Nizir hetzelfde. . . . De *vijfde* en de *zesde* was de berg Nizir hetzelfde. In de loop van de *zevende* dag zond ik een duif uit, en die vloog weg. De duif ging en keerde terug en . . . de raaf ging . . . en keerde niet terug. Ik bouwde een altaar op de top van de berg. En plukte van *zeven* kruiden; daaronder legde ik riet, ananas en *simgar*. . . . De goden kwamen als vliegen op het offer af. Vroeger had *de grote*
> (423) *god* in zijn loop *ook* de grote glans [de zon] van Anu geschapen.[2] Toen

[1] Deze vergelijking van de watervloed met een aardbeving, op de Assyrische schrijftabletten, zou bewijzen dat de antediluviale volkeren goed bekend waren met andere geologische rampen dan de watervloed die in de *Bijbel* wordt voorgesteld als de *eerste* ramp die de mensheid als straf trof.

[2] George Smith noemt in de schrijftabletten eerst de schepping van de maan, en dan die van de zon: 'Zijn schoonheid en volmaaktheid worden verheerlijkt, evenals de regelmatigheid van zijn omloop, wat ertoe leidde dat hij werd beschouwd als het

> de luister van deze goden geen afkeer zouden opwekken bij de amulet om mijn nek . . .[1]

Dit alles heeft een zuiver astronomische, magische en esoterische betekenis. Wie deze schrijftabletten leest, zal in één oogopslag het bijbelverhaal herkennen, en tegelijkertijd zien hoezeer het grote Babylonische gedicht is misvormd doordat goden tot mensen zijn gemaakt – van hun verheven positie van goden zijn verlaagd tot eenvoudige aartsvaders. Plaatsgebrek belet ons deze bijbelse parodie van de Chaldeeuwse allegorieën volledig te behandelen. We zullen de lezer daarom slechts eraan herinneren dat volgens de erkenning van de meest onwillige getuigen – zoals Lenormant, eerst de ontdekker en later de verdediger van de Akkadiërs – de Chaldeeuws-Babylonische triade, geplaatst onder Ilon, de *ongeopenbaarde* godheid, is samengesteld uit Anu, Nuah en Bel. Anu is de oorspronkelijke chaos, de god tijd en wereld tegelijkertijd, χρόνος en κόσμος, de ongeschapen stof die is voortgekomen uit het ene grondbeginsel van alle dingen. Volgens dezelfde oriëntalist is *Nuah*:

> het verstand, we zijn graag bereid te zeggen het *verbum* [woord], dat de stof leven schenkt en bevrucht, dat het heelal doordringt, bestuurt en doet leven; en tegelijkertijd is Nuah de koning van het vochtigheidsbeginsel, *de geest die over het water zweeft*.

Spreekt dit niet volkomen vanzelf? Nuah is Noach, die in zijn ark *op het water drijft*; deze ark is het symbool van de argha, of de maan, het vrouwelijke beginsel; Noach is de 'geest' die in de stof valt. We zien hem, zodra hij op aarde neerdaalt, een wijngaard planten, van de wijn drinken en daarvan dronken worden; d.w.z. de zuivere geest wordt bedwelmd zodra deze geheel in de stof is opgesloten. Hoofdstuk 7 van *Genesis* is slechts een andere versie van hoofdstuk 1. Terwijl hoofdstuk 1 luidt: '. . . en duisternis was op de afgrond, en Gods geest zweefde over het water',

---

voorbeeld van een rechter die toezicht houdt op de wereld.' Indien dit verhaal van de watervloed alleen maar betrekking had op een kosmogonische ramp – zelfs al was deze universeel – waarom zou dan de godin Ishtar of Astoreth (de maan) spreken over de *schepping van de zon* na de watervloed? De wateren waren misschien zo hoog gestegen als de berg *Nizir* (Chaldeeuwse versie), of *Jebel-Djudi* (de watervloedbergen uit de Arabische overleveringen), of de berg Ararat (uit het bijbelverhaal), en zelfs de Himālaya in de hindoe-overlevering, toch zouden ze de zon niet kunnen bereiken – zelfs de *Bijbel* liet het niet tot zo'n wonder komen. Het is duidelijk dat de watervloed voor het volk dat deze het eerst vermeldde, een andere betekenis had, minder problematisch en veel filosofischer dan die van een *universele* watervloed, waarvan geen enkel geologisch spoor is te vinden.

[1] George Smith, *Assyrian Discoveries*, 1875, blz. 190-1.

wordt in *Genesis* 7:18 gezegd: '. . . en het water nam steeds maar toe . . . en de ark [met Noach, de geest] dreef op het water'. Als Noach dus identiek is met de Chaldeeuwse Nuah, is hij de geest die de *stof* bezielt, (424) en deze laatste is de chaos, voorgesteld door de AFGROND, of de wateren van de grote vloed. In de Babylonische overlevering wordt Ishtar (Astoreth, de maan) in de ark opgesloten, en zendt een duif (het symbool van Venus en andere maangodinnen) uit op zoek naar droog land. En terwijl op de Semitische schrijftabletten Xisuthrus of Hasisadra 'wegens zijn vroomheid in het gezelschap van de goden wordt opgenomen', wandelt in de *Bijbel* Henoch met God, en toen God hem wegnam, 'was hij niet meer'.

Alle volkeren van de oudheid geloofden en onderwezen dat er ontelbare werelden achtereenvolgens hebben bestaan vóór de evolutie van onze eigen wereld. De bestraffing van de christenen wegens het roven van de geschriften van de joden, en de weigering van de joden om aan hen de ware sleutel te geven, begon al in de eerste eeuwen. En zo zien we dat de heilige kerkvaders zich inspannen om een onmogelijke chronologie en de dwaasheden van een letterlijke opvatting uit te werken, terwijl de geleerde rabbi's volkomen op de hoogte waren van de werkelijke betekenis van hun allegorieën. Zo kan men niet alleen in de *Zohar*, maar ook in andere kabbalistische werken die door de talmudisten worden aanvaard, zoals *Midrash Bereshīth*, of de universele *Genesis*, die met de *Merkabah* (de wagen van Ezechiël) de kabbala vormt, de leer vinden van een hele reeks werelden die zich uit de chaos ontwikkelen en achtereenvolgens worden vernietigd.

De hindoeleringen spreken over twee *pralaya's* of ontbindingen, één universele, de *mahāpralaya*, de andere gedeeltelijk, de kleine *pralaya*. Laatstgenoemde heeft geen betrekking op de universele ontbinding die plaatsvindt aan het einde van elke 'dag van Brahmā', maar op de geologische rampen aan het einde van elke kleine cyclus van onze bol. Deze historische en zuiver plaatselijke watervloed in Centraal-Azië, waarvan men de overleveringen in elk land kan vinden en die volgens Bunsen omstreeks het jaar 10.000 v.Chr. plaatsvond, had niets te maken met de mythische Noach of Nuah. Een gedeeltelijke ramp komt volgens hen aan het einde van elk wereldtijdperk voor, maar deze vernietigt de wereld niet, maar wijzigt alleen haar algemeen voorkomen. Nieuwe mensen- en dierenrassen en een nieuwe flora ontwikkelen zich uit de ontbinding van de eraan voorafgaande rassen.

De allegorieën van de 'val van de mens' en de 'watervloed' zijn de twee belangrijkste onderwerpen in de *Pentateuch*. Ze zijn om zo te zeggen de

alfa en omega, de hoogste en de laagste sleutels van de harmonische toonschaal waarop het majestueuze lied van de schepping van de mensheid weerklinkt; want ze onthullen aan hem die de *Zura* (de symbolische *gematria*) onderzoekt, het verloop van de evolutie van de mens vanuit de hoogste spirituele entiteit tot de laagste fysieke – de postdiluviale mens; en zoals bij de Egyptische hiërogliefen elk teken van het beeldschrift dat niet in overeenstemming kan worden gebracht met een bepaalde omschreven meetkundige figuur kan worden verworpen als slechts een opzettelijke sluier van de heilige hiërogliefist, evenzo moeten veel details in de *Bijbel* volgens datzelfde beginsel worden behandeld, en alleen dat gedeelte ervan (425) worden aanvaard dat overeenstemt met de numerieke methoden die in de kabbala worden onderwezen.

De watervloed komt in de hindoeboeken slechts bij wijze van overlevering voor. Ze maakt geen aanspraak op heiligheid, en we vinden haar alleen in het *Mahābhārata*, de *Purāṇa's* en nog vroeger in het *Śatapatha*, een van de jongste *Brāhmaṇa's*. Hoogstwaarschijnlijk gebruikte Mozes, of degene die voor hem schreef, deze verhalen als basis voor zijn eigen opzettelijk misvormde allegorie, en voegde hij bovendien het verhaal van de Chaldeeër Berosus eraan toe. In het *Mahābhārata* herkennen we Nimrod onder de naam van *koning Daitya*. De oorsprong van de Griekse fabel van de titanen die de Olympus beklimmen, en die van de bouwers van de toren van Babel die de hemel proberen te bereiken, is te vinden in de goddeloze *Daitya*, die vervloekingen uitspreekt tegen de donder van de hemel, en de hemel zelf dreigt te veroveren met zijn machtige krijgers, en daardoor de toorn van Brahmā over de mensheid brengt. 'De Heer besloot toen', zegt de tekst, 'zijn schepselen te kastijden met een vreselijke straf, die als waarschuwing moest dienen voor de overlevenden en hun nakomelingen.'

Vaivasvata (die in de *Bijbel* Noach wordt) redt een visje, dat een *avatāra* van Vishṇu blijkt te zijn. De vis waarschuwt die rechtvaardige man dat de aardbol binnenkort zal worden overstroomd, dat allen die haar bewonen moeten omkomen, en beveelt hem een schip te bouwen waarin hij zich met zijn hele familie moet inschepen. Als het schip gereed is, en Vaivasvata er behalve zijn familie nog *de zaden van planten en een paar van alle dieren* in heeft geborgen, en de regen begint te vallen, plaatst een reusachtige, met een hoorn gewapende vis zich aan het hoofd van de ark. De heilige man bevestigt overeenkomstig de ontvangen bevelen een kabel aan deze hoorn, en de vis voert het schip veilig door de woelige elementen. In de hindoe-overlevering komt het aantal dagen dat de vloed duurde *precies overeen met dat uit het verhaal van Mozes*. Toen de elementen tot rust waren gekomen, liet de vis de ark landen op de top van de Himālaya.

Veel orthodoxe commentatoren denken dat deze fabel is ontleend aan de geschriften van Mozes.[1] Wanneer echter zo'n *universele* ramp ooit bij mensenheugenis is gebeurd, zouden zeker enkele monumenten van de Egyptenaren, waarvan veel enorm oud zijn, van die gebeurtenis melding
(426) hebben gemaakt, samen met de ongenade van Cham, Kanaän en Mizraïm, hun veronderstelde voorouders. Maar tot nu toe is er niet de geringste toespeling op zo'n ramp gevonden, hoewel Mizraïm zeker behoort tot de eerste generatie van na de vloed, als hij niet in feite vóór de vloed heeft geleefd. Aan de andere kant bewaarden de Chaldeeën de overlevering, want we zien Berosus daarvan getuigen, en de hindoes van de oudheid bezaten de legende, zoals we haar boven hebben gegeven. Er is maar één verklaring mogelijk van het uitzonderlijke feit dat van twee gelijktijdig bloeiende, beschaafde volkeren, Egypte en Chaldea, het ene in het geheel geen overlevering daarvan heeft bewaard, hoewel het – als we de *Bijbel* mogen geloven – het meest direct daarbij betrokken was, en het andere wel. Met de, in de *Bijbel*, in een van de *Brāhmaṇa's* en in het *Fragment* van Berosus vermelde watervloed, wordt de gedeeltelijke overstroming bedoeld die, ongeveer 10.000 jaar v.Chr., volgens Bunsen en ook volgens de brahmaanse berekeningen van de dierenriem het hele aanzien van Centraal-Azië wijzigde.[2] De Babyloniërs en Chaldeeën hebben het dus misschien vernomen van hun mysterieuze gasten, die door sommige assyriologen Akkadiërs zijn gedoopt, of misschien waren ze, wat nog waarschijnlijker is, zelf afstammelingen van hen die in de overstroomde streken hadden gewoond. De joden hadden dit verhaal, evenals alle andere, van laatstgenoemden vernomen; de brahmanen hebben misschien de overleveringen opgetekend van de landen die ze het eerst binnendrongen en misschien hadden bewoond, vóór ze zich meester maakten van de Punjab. Maar de Egyptenaren, van wie de eerste kolonisten duidelijk uit Zuid-India

---

[1] Van de 'dode letter die doodt' wordt in het geval van de jezuïet De Carrière een prachtig voorbeeld gegeven, dat wordt geciteerd in *La Bible dans l'Inde*, blz. 253 (Jacolliot). De volgende uiteenzetting geeft de geest van de gehele katholieke wereld weer: 'Zodat de schepping van de wereld', schrijft deze trouwe zoon van Loyola bij het verklaren van de bijbelse chronologie van Mozes, 'en al wat in *Genesis* staat vermeld, misschien aan Mozes bekend is geworden uit *mondelinge mededelingen, die hem persoonlijk door zijn vaderen zijn gedaan*. Misschien bestonden daarover zelfs nog herinneringen bij de Israëlieten, en heeft hij op basis daarvan aantekeningen gemaakt van de data van geboorte en overlijden van de aartsvaders, het aantal van hun kinderen en de namen van de verschillende landen waarin ieder van hen zich vestigde, onder leiding *van de heilige geest*, *die we altijd moeten beschouwen als de belangrijkste schrijver van de heilige boeken*'!!

[2] Zie deel 1, hfst. 15 van dit boek.

waren gekomen, hadden minder reden om de ramp te vermelden, omdat ze er misschien alleen indirect door waren getroffen, want de overstroming was tot Centraal-Azië beperkt gebleven.

Burnouf, die opmerkt dat het verhaal van de watervloed slechts in een van de meest recente *Brāhmaṇa's* wordt aangetroffen, is ook van mening dat het door de hindoes van de Semitische volkeren kan zijn overgenomen. Alle overleveringen en gebruiken van de hindoes verzetten zich tegen zo'n veronderstelling. De Indo-Europeanen, en in het bijzonder de brahmanen, hebben nooit iets van de Semieten overgenomen, en onze mening op dit punt wordt bevestigd door een van die 'onwillige getuigen', zoals Higgins de aanhangers van Jehovah en de *Bijbel* noemt. Abbé Dubois, die 40 jaar in India heeft gewoond, schrijft:

> Ik heb in de geschiedenis van de Egyptenaren en de joden nooit iets gevonden dat mij aanleiding zou geven te geloven dat een van die twee volkeren, of enig ander volk op aarde, eerder gevestigd is geweest dan de hindoes, en vooral de brahmanen; men kan mij dus niet laten geloven dat deze laatsten hun ceremoniën van vreemde volkeren hebben overgenomen. Integendeel, ik concludeer dat zij ze uit een eigen oorspronkelijke bron hebben verkregen. Wie ook maar iets weet van de geest en het karakter van de brahmanen, hun statigheid, hun trots en buitengewone ijdelheid, hun afstandelijkheid, en diepe minachting voor alles wat buitenlands is, en waarop ze zich niet kunnen beroemen dat zij het (427)
> hebben uitgevonden, zullen het met me eens zijn dat zo'n volk niet erin kan hebben toegestemd om zijn gewoonten en gedragsregels aan een vreemd land te ontlenen.[1]

Deze fabel, waarin de oudste avatāra – de matsya – wordt vermeld, betreft een ander yuga dan ons eigen, namelijk dat van het eerste verschijnen van dierlijk leven; wie weet, misschien wel het devoon van de geologen? Het komt daarmee beslist beter overeen dan het jaar 2348 v.Chr.! Afgezien daarvan vormt juist het ontbreken van elke vermelding van de watervloed in de oudste boeken van de hindoes voor ons een sterk argument, wanneer we, zoals hier, geheel op het trekken van conclusies zijn aangewezen. Jacolliot zegt:

> De *Veda's* en *Manu*, die monumenten van het oude Aziatische denken, bestonden lang vóór het diluviale tijdperk; *dit is een onweerlegbaar feit, dat de waarde heeft van een historische waarheid*, want behalve dat de overlevering Vishṇu zelf de *Veda's* uit de watervloed laat redden – een overlevering die, ondanks haar legendarische vorm, zeker

[1] *Description of the Character, Manners, and Customs of the People of India*, door abbé J.A. Dubois, missionaris in Mysore, deel 1, blz. 186.

op een werkelijk feit moet berusten – is opgemerkt dat geen van deze heilige boeken melding maakt van de wereldramp, terwijl de *Purāṇa's* en het *Mahābhārata* en veel andere recentere werken haar tot in het kleinste detail beschrijven, *wat een bewijs is dat eerstgenoemde boeken ouder zijn*. De *Veda's* hadden ongetwijfeld enkele hymnen moeten bevatten over de verschrikkelijke ramp die, meer dan alle andere natuurverschijnselen, indruk moet hebben gemaakt op de verbeelding van het volk dat ervan getuige was.

En evenmin zou Manu, die ons een volledig verslag geeft over de schepping, met een chronologie van de goddelijke en heroïsche tijdperken tot aan het verschijnen van de mens op aarde, stilzwijgend aan zo'n belangrijke gebeurtenis zijn voorbijgegaan. . . . *Manu* (boek 1, śloka 35) geeft de namen van tien voortreffelijke heiligen, die hij prajāpati's noemt, in wie de brahmaanse theologen profeten, voorouders van de mensheid, zien, en die door de pandits eenvoudig worden beschouwd als tien machtige koningen, die in het kritayuga, de eeuw van het goede (de 'gouden eeuw' van de Grieken), leefden.[1]

De meest recente van deze prajāpati's is Nārada.

Bij het opsommen van deze verheven wezens die volgens Manu achtereenvolgens over de wereld hebben geregeerd, vermeldt de oude brahmaanse wetgever als afstammelingen van Bhrigu: *Svārochisha*, *Auttami*, *Tāmasa*, *Raivata*, de roemrijke *Chākshusha*, en de zoon van *Vivasvat*; ze hebben zich alle zes waardig betoond voor de titel Manu (goddelijke wetgever), een titel die de prajāpati's en alle edele personen in het oude India ook hebben gedragen. Met deze naam eindigt de genealogie.

(428) Volgens de *Purāṇa's* en het *Mahābhārata* vond onder een afstammeling van deze zoon van Vivasvat, Vaivasvata genaamd, de grote ramp plaats, waarvan de herinnering, zoals we zullen zien, een plaats heeft gekregen in de overlevering, en door emigratie is overgebracht naar alle landen van het Oosten en Westen die sindsdien door India zijn gekoloniseerd. . . .

Uit het feit dat de door Manu gegeven genealogie, zoals we hebben gezien, ophoudt bij Vivasvat, volgt dat dit werk [van Manu] niets wist van Vaivasvata, noch van de watervloed.[2]

Het argument is onweerlegbaar, en we bevelen het ter overdenking aan aan die officiële wetenschappers die, om de geestelijkheid een plezier te doen, elk feit betwisten waaruit de ontzaglijke ouderdom van de *Veda's* en

[1] Jacolliot, *La genèse de l'humanité: fétichisme, polythéisme, monothéisme*, blz. 169-70.

[2] Jacolliot, *Op.cit.*, blz. 170-1.

van *Manu* blijkt. Kolonel Vans Kennedy[1] heeft al langgeleden verklaard dat Babylonië vanaf het begin de zetel van Sanskrietliteratuur en brahmaanse kennis is geweest. Hoe en waarom zouden de brahmanen daar zijn doorgedrongen, wanneer ze niet als gevolg van binnenlandse oorlogen vanuit India daarheen waren geëmigreerd? Het volledigste bericht over de watervloed vindt men in het *Mahābhārata* van Veda-Vyāsa, een gedicht ter ere van de astrologische allegorieën op de oorlogen tussen het zonne- en het maanras. Een van de versies zegt dat Vaivasvata door zijn eigen nakomelingen de vader werd van alle volkeren op aarde, en dit is de vorm die men voor het verhaal van Noach heeft gekozen; de andere zegt dat hij – evenals Deukalion en Pyrrha – slechts kiezelstenen hoefde te werpen in het slijk dat was achtergelaten door de zich terugtrekkende golven van de vloed, om naar wens mensen te laten ontstaan. Deze twee versies, de ene Hebreeuws, de andere Grieks, laten ons geen keuze. We moeten óf aannemen dat de hindoes zowel van de heidense Grieken als van de monotheïstische joden dingen hebben overgenomen, óf, wat veel waarschijnlijker is, dat de versies van deze beide volkeren via de Babyloniërs aan de vedische literatuur zijn ontleend.

De geschiedenis vertelt ons over de stroom emigranten die over de Indus trok, en later het westen overstroomde, en van volkeren van hindoeoorsprong die van Klein-Azië overstaken om Griekenland te koloniseren. Maar de geschiedenis spreekt met geen enkel woord over het 'uitverkoren volk', of dat Griekse kolonies vóór de 4de en 5de eeuw v.Chr. India zouden zijn binnengedrongen, in welke tijd we voor het eerst vage overleveringen vinden dat enkele van de twijfelachtige *verloren* stammen van Israël vanuit Babylonië de weg naar India zouden zijn ingeslagen. Maar zelfs al zou men geloof hechten aan het verhaal van de tien stammen, en al zou van die stammen zelf in zowel de wereldlijke als de religieuze geschiedenis worden bewezen dat ze hebben bestaan, dan was daarmee de zaak nog niet opgelost. Colebrooke, Wilson en andere voortreffelijke kenners van India tonen aan dat het *Mahābhārata*, zo niet het *Śatapatha-Brāhmaṇa*, waarin het verhaal ook wordt verteld, van veel oudere datum zijn dan de tijd van Cyrus, en dus ook dan de mogelijke tijd van het verschijnen van een van de stammen van Israël in India.[2]

De oriëntalisten dateren het *Mahābhārata* tussen 1200 en 1500 v.Chr.; (429)

[1] *Researches into the Nature and Affinity of Ancient and Hindu Mythology*, Londen, 1831.

[2] Alle historische feiten pleiten tegen laatstgenoemde veronderstelling die alleen op verhalen uit de *Bijbel* berust. Ten eerste: er zijn geen bewijzen dat deze twaalf stammen ooit hebben bestaan; de stam Levi was een priesterkaste, en alle andere

wat de Griekse versie betreft, die levert even weinig bewijs als de andere, en de pogingen van de Hellenisten in deze richting zijn even glansrijk mislukt. Zelfs aan het verhaal dat Alexanders zegevierende leger Noord-India zou zijn binnengedrongen wordt met de dag meer getwijfeld. Geen enkel nationaal geschrift van de hindoes, zelfs niet het onbeduidendste historische monument in heel India levert het geringste spoor van zo'n inval op.

Wanneer we tot de ontdekking komen dat zulke *historische feiten* al die tijd verzonnen blijken te zijn, wat moeten we dan denken van verhalen die het uiterlijke stempel dragen van bedenksels? We kunnen niet nalaten van harte mee te voelen met prof. Müller, als hij opmerkt dat het 'heiligschennis lijkt om deze fabels van de heidense wereld te beschouwen als verwrongen, verkeerd geïnterpreteerde fragmenten van een *goddelijke* openbaring, die ooit aan de hele mensheid werd gegeven'. Alleen zouden we willen vragen of men deze wetenschapper wel als volkomen onpartijdig en eerlijk tegenover beide partijen kan beschouwen, wanneer hij tot deze fabels niet ook die uit de *Bijbel* rekent? En is de taal van het Oude Testament zuiverder of ethischer dan de boeken van de brahmanen? Of bestaat er een heidense fabel die godslasterlijker en belachelijker is dan Jehovahs onderhoud met Mozes (*Exodus* 33:23)? Wordt een van de heidense goden duivelachtiger voorgesteld dan diezelfde Jehovah in tal van passages? Indien de gevoelens van een vrome christen worden geschokt door de ongerijmdheid dat vader Kronos zijn kinderen verslindt en Ouranos verminkt, of dat Jupiter Vulcanus uit de hemel werpt en diens been breekt, dan kan hij zich aan de andere kant niet gekwetst voelen indien een *niet*-christen lacht om het denkbeeld dat Jacob vecht met de schepper die, 'toen hij zag dat hij *niet van hem kon winnen*', Jacobs heup ontwrichtte, terwijl de aartsvader God nog steeds vasthield, en hem ondanks zijn smeken niet toestond zijn weg te gaan.

Waarom zou men het verhaal van Deukalion en Pyrrha die stenen achter zich wierpen en op die manier de mensheid schiepen, belachelijker vinden dan dat van Lots vrouw die in een zoutpilaar werd veranderd, of van de Almachtige die mensen uit het *stof van de aarde* schept en hun dan de levensadem inblaast? Er is weinig verschil te zien tussen deze laatste manier van scheppen en die van de Egyptische god met ramshorens die de mens maakt op een pottenbakkersschijf. Het verhaal van Athena, de godin van de wijsheid, die na een bepaalde wordingsperiode in haar vaders hoofd

---

waren denkbeeldig. Ten tweede: Herodotus, de nauwkeurigste van alle historici, die zich in Assyrië bevond toen Ezra in de bloei van zijn leven was, maakt helemaal geen melding van de Israëlieten! Herodotus werd in 484 v.Chr. geboren.

wordt geboren, is als allegorie ten minste veelbetekenend en poëtisch. Geen Griek uit de oudheid is ooit verbrand omdat hij het niet letterlijk opvatte, en in elk geval zijn 'heidense' fabels over het algemeen veel min- (430)
der absurd en godslasterlijk dan die welke aan christenen worden opgedrongen sinds de tijd dat de kerk het Oude Testament aanvaardde en de rooms-katholieke kerk haar register van wonderdoende heiligen opende.

En prof. Müller vervolgt:

> Veel Indiërs erkennen dat hun gevoel in opstand komt tegen de onzuiverheden die aan de goden worden toegeschreven in wat zij hun heilige schriften noemen, maar er zijn eerlijke brahmanen die beweren dat *die verhalen een diepere betekenis hebben*, dat onethisch gedrag onverenigbaar is met een goddelijk wezen, en men dus moet aannemen dat er in die door de tijd geheiligde fabels een *mysterie* verborgen ligt dat een onderzoekende eerbiedige geest mag hopen te doorgronden.[1]

Dit is precies hetzelfde als wat de christelijke geestelijkheid beweert wanneer ze de onfatsoenlijkheden en tegenstrijdigheden in het Oude Testament probeert te verklaren. Alleen hebben ze, in plaats van de interpretatie ervan over te laten aan hen die de sleutel tot deze schijnbare tegenstrijdigheden bezitten, zich bij *goddelijke* volmacht de taak en het recht aangematigd deze op hun eigen manier te verklaren. Ze hebben niet alleen dat gedaan, maar bovendien hebben ze de Hebreeuwse geestelijken geleidelijk beroofd van de middelen om hun geschriften op de manier van hun voorouders te interpreteren, zodat het in onze eeuw iets zeldzaams is om onder de rabbi's een bekwaam kabbalist te vinden. De joden hebben zelf de sleutel vergeten! Hoe hadden ze dat kunnen voorkomen? Waar zijn de oorspronkelijke manuscripten? De *Bodleian Codex* zou het oudste nog bestaande Hebreeuwse manuscript zijn, en is niet ouder dan tussen de 800 en 900 jaar.[2] De afstand tussen Ezra en deze *codex* is dus 15 eeuwen. In 1490 *liet* de inquisitie *alle Hebreeuwse bijbels verbranden*; alleen al Torquemada vernietigde in Salamanca 6000 boeken. Behalve enkele

---

[1] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 2, blz. 14.

[2] Dr. Benjamin Kennicott zelf, en onder zijn leiding Bruns, vergeleken omstreeks het jaar 1780 692 manuscripten van de Hebreeuwse *Bijbel*. Van al deze schreef men slechts *twee* toe aan de 10de eeuw, en drie aan een tijd zo vroeg als de 11de en 12de eeuw. De andere dateerden uit een tijd tussen de 13de en 16de eeuw.

In zijn *Introduzione alla Sacra Scrittura*, blz. 34-47, vermeldt De Rossi van Parma 1418 geordende manuscripten en 374 uitgaven. Het oudste *Codex*-manuscript – het Weense – dateert volgens hem uit het jaar 1019, het volgende, dat van Reuchlin uit Karlsruhe, uit 1038. 'Er bestaat', zegt hij, 'geen enkel manuscript van het Hebreeuwse Oude Testament dat ouder is dan de 11de eeuw na Christus.'

manuscripten van de *Torah Khethubim* en *Nebiim*, die in de synagogen worden gebruikt en van heel jonge datum zijn, geloven we niet dat er één oud manuscript bestaat dat niet van massoretische punten is voorzien, en daardoor volkomen is veranderd en verkeerd geïnterpreteerd. Als men niet bijtijds de massora had uitgevonden, dan zou men in onze eeuw onmogelijk een exemplaar van het Oude Testament hebben kunnen tolereren. Het is bekend dat de massoreten zich bij het overschrijven van de oudste manuscripten tot taak stelden om alle *onfatsoenlijke* woorden te schrappen, behalve op enkele plaatsen die ze waarschijnlijk over het hoofd hebben gezien, en daarvoor in de plaats zinnen van henzelf te stellen, waardoor de
(431) betekenis van het vers vaak volledig is veranderd. 'Het is duidelijk', zegt J.W. Donaldson, 'dat de massoretische school in Tiberias zich bezighield met het op orde brengen of op losse schroeven zetten van de Hebreeuwse tekst, totdat ten slotte de *Massora* zelf werd uitgegeven.'[1] Daarom zou het – als we maar de oorspronkelijke teksten hadden – te oordelen naar de exemplaren van de *Bijbel* die we nu bezitten, werkelijk leerzaam zijn om het Oude Testament te vergelijken met de *Veda's*, en zelfs met de brahmaanse boeken. We geloven oprecht dat geen geloof, hoe blind ook, kan standhouden tegenover zo'n stortvloed van grove onzuiverheden en fabels. Indien laatstgenoemde niet alleen worden aanvaard door, maar worden opgedrongen aan, miljoenen beschaafde mensen die het achtenswaardig en verheffend vinden erin te geloven als een *goddelijke openbaring*, waarom zouden we ons dan erover verwonderen dat brahmanen hun boeken eveneens voor een *śruti*, een openbaring, houden?

Laten we vooral de massoreten dankbaar zijn, maar laten we tegelijkertijd beide kanten van de medaille bekijken.

Legenden, mythen, allegorieën en symbolen worden, als ze maar tot de Hindoe-, Chaldeeuwse of Egyptische overleveringen behoren, op dezelfde hoop van verzonnen verhalen geworpen. Ze worden de eer van een oppervlakkig onderzoek naar hun mogelijk verband met astronomie of seksuele symbolen nauwelijks waardig gekeurd. Dezelfde mythen worden – wanneer en omdat ze verminkt zijn – aanvaard als heilige geschriften, meer nog, als het woord van God! Is dit onpartijdige geschiedschrijving? Doet dit recht aan verleden, heden en toekomst? 'U kunt niet God dienen en de Mammon', zei de hervormer 19 eeuwen geleden. 'U kunt niet de waarheid en het algemeen heersende vooroordeel tegelijkertijd dienen', zou meer van toepassing zijn op onze eigen tijd. Toch pretenderen onze autoriteiten de waarheid te dienen.

Er zijn in alle religieuze stelsels maar weinig mythen die geen histo-

[1] *Christian Orthodoxy*, Londen, 1857, blz. 239.

rische en wetenschappelijke basis hebben. Zoals Pococke het goed verwoordt:

> Men toont nu aan dat mythen fabels zijn voor zover we ze *verkeerd opvatten*, maar waarheden voor zover ze vroeger werden *begrepen*. Onze onwetendheid heeft van de geschiedenis een mythe gemaakt, en onze onwetendheid is een erfenis van de Grieken, en voor een groot deel het gevolg van Griekse ijdelheid.[1]

Bunsen en Champollion hebben al aangetoond dat de Egyptische heilige boeken veel ouder zijn dan de oudste gedeelten van het boek *Genesis*. En nu schijnt zorgvuldig onderzoek het vermoeden te rechtvaardigen – wat bij ons neerkomt op zekerheid – dat de wetten van Mozes uit het wetboek van de brahmaanse *Manu* zijn overgenomen. Naar alle waarschijnlijkheid heeft Egypte dus haar beschaving, haar burgerlijke instellingen en haar kunsten aan India te danken. Tegen die laatste veronderstelling is een heel leger 'autoriteiten' gekant, maar wat doet het ertoe of deze het feit nu ontkennen? Vroeg of laat zullen ze het moeten aanvaarden, ongeacht of ze tot de Duitse of de Franse school behoren. Onder hen – maar niet bij degenen die hun geweten zo gemakkelijk met hun belangen in overeenstemming brengen – zijn enkele onbevreesde onderzoekers, die misschien onweerlegbare feiten aan het licht zullen brengen. Ongeveer 20 jaar geleden, in april 1857, verkondigde Max Müller in een brief aan de hoofdredacteur van de Londense *Times* vurig dat nirvāṇa in de volste zin van het woord *vernietiging* betekende.[2] Maar in 1869 geeft hij in een lezing gehouden op de algemene bijeenkomst van de Vereniging van Duitse Filologen in Kiel 'onmiskenbaar als zijn mening te kennen dat het nihilisme dat men in Boeddha's leer denkt te zien, geen deel daarvan uitmaakt, en dat het volkomen onjuist is te veronderstellen dat nirvāṇa vernietiging betekent'.[3] Toch was prof. Müller, als we ons niet vergissen, in 1857 evengoed een autoriteit als in 1869. (432)

'Het zal moeilijk zijn om vast te stellen', zegt deze grote geleerde (nu), 'of de *Veda's* de oudste boeken zijn, en of sommige gedeelten van het Oude Testament niet even oud, of zelfs ouder zijn dan de oudste hymnen van de *Veda*.'[4] Maar het herroepen van zijn mening over nirvāṇa geeft ons het recht te hopen dat hij misschien ook zijn mening zal wijzigen over het

---

[1] *India in Greece*, voorwoord, blz. viii-ix.

[2] Zie *Chips from a German Workshop*, 'Over de betekenis van nirvāṇa', 2de ed., 1868, deel 1, blz. 280.

[3] Trübners *American and Oriental Literary Record*, 16 oktober 1869; ook Inmans *Ancient Faiths and Modern*, blz. 128.

[4] *Chips from a German Workshop*, deel 1, blz. 5.

onderwerp *Genesis*, zodat het publiek tegelijkertijd het voordeel zal hebben van de waarheid, en van de bekrachtiging daarvan door een van de grootste autoriteiten van Europa.

Het is bekend hoe weinig de oriëntalisten het eens zijn over het dateren van de periode waarin Zarathoestra leefde; vóór dit is vastgesteld is het misschien veiliger om onvoorwaardelijk te vertrouwen op de brahmaanse berekeningen volgens de dierenriem dan op de meningen van wetenschappers. Wanneer we de wereldse horde van niet erkende geleerden buiten beschouwing laten – we bedoelen hen die nog hun beurt afwachten om door het grote publiek te worden aanbeden als afgoden die hun wetenschappelijke leiderschap symboliseren – waar kunnen we dan onder de erkende autoriteiten van onze tijd twee geleerden vinden die het over die periode eens zijn? Daar hebben we Bunsen, die Zarathoestra in Baktrië, en de emigratie van de Baktriërs naar de Indus in 3784 v.Chr., en Mozes' geboorte in 1392 v.Chr. plaatst.[1] Wanneer men in aanmerking neemt dat Zarathoestra's hele leer die van de oudste *Veda's* is, dan is het nogal moeilijk hem vroeger te plaatsen dan deze. Het is waar dat hij gedurende een min of meer onzekere periode in Afghanistan verbleef, vóór hij naar de Punjab trok, maar de *Veda's* waren in laatstgenoemd land ontstaan. Ze laten de ontwikkeling van de hindoes zien, zoals de *Avesta* die van de Iraniërs. En dan hebben we Haug die het *Aitareya Brāhmaṇam* – een brahmaanse beschouwing over en commentaar op de *Rig-Veda* van
(433) veel latere datum dan de *Veda* zelf – tussen 1400 en 1200 v.Chr. dateert, terwijl hij de *Veda's* tussen 2000 en 2400 jaar v.Chr. plaatst.[2] Max Müller wijst voorzichtig op bepaalde moeilijkheden in deze chronologische berekening, maar verwerpt die toch niet geheel.[3] Hoe dan ook, en stel dat de *Pentateuch* door Mozes zelf werd geschreven – al zou men hem daardoor tweemaal zijn eigen dood laten vermelden – dan kon, indien Mozes, zoals Bunsen denkt, in 1392 v.Chr. werd geboren, de *Pentateuch* toch niet *vóór de Veda's* zijn geschreven. Vooral niet als Zarathoestra in 3784 v.Chr. was geboren. Indien sommige hymnen van de *Rig-Veda*, zoals dr. Haug ons meedeelt, geschreven zijn vóór Zarathoestra zich had afgescheiden, ongeveer 37 eeuwen v.Chr., en Max Müller zelf zegt dat 'de volgelingen van Zarathoestra en hun voorouders gedurende het vedische tijdperk uit India vertrokken' – hoe kan men dan de oorsprong van sommige gedeelten van het Oude Testament zoeken in dezelfde, of zelfs 'in

[1] *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 77-8.

[2] *Aitareya Brāhmanam*, deel 1, inleiding, blz. 47; Engelse vertaling door dr. M. Haug, hoofd van de Sanskrietstudies aan het Poona College in Bombay.

[3] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 114.

een vroegere tijd dan de oudste hymnen van de *Veda*'?

De oriëntalisten zijn het algemeen erover eens dat de ārya's (de latere Indo-Europeanen) zich in 3000 v.Chr. nog als één groep in de steppen ten oosten van de Kaspische zee bevonden. Rawlinson *veronderstelt* dat ze 'naar het oosten zijn gestroomd' met Armenië als een gemeenschappelijk centrum, terwijl twee verwante stromen op gang kwamen, de ene noordwaarts over de Kaukasus, en de andere westwaarts over Klein-Azië en Europa. Hij komt tot de conclusie dat de ārya's in een tijdperk voorafgaande aan de 15de eeuw vóór onze jaartelling 'waren gevestigd in het door de Boven-Indus bevloeide gebied'. Vandaar verhuisden de vedische ārya's naar de Punjab, en de Zendische ārya's westwaarts, en stichtten de historische rijken. Maar dit is, evenals de rest, een hypothese, en wordt slechts als zodanig meegedeeld.

Rawlinson, die duidelijk Max Müller volgt, zegt: 'De eerste geschiedenis van de ārya's is vele eeuwen lang absoluut onbekend.' Veel geleerde brahmanen hebben echter verklaard dat ze al in 2100 v.Chr. sporen van het bestaan van de *Veda's* hebben gevonden, en Sir William Jones,[1] die de astronomische data tot gids neemt, plaatst de *Yajur-Veda* in 1580 v.Chr. Dit zou nog altijd 'vóór Mozes' zijn.

Op basis van de veronderstelling dat de ārya's niet vóór 1500 v.Chr. uit Afghanistan naar de Punjab trokken, kwamen Max Müller en andere geleerden uit Oxford op de gedachte dat sommige gedeelten van het Oude Testament misschien in dezelfde tijd kunnen worden gedateerd als de oudste hymnen van de *Veda's,* of zelfs eerder. Zolang de oriëntalisten dus niet kunnen bewijzen wat de juiste tijd is waarin Zarathoestra heeft geleefd, kan geen autoriteit als betrouwbaarder worden beschouwd met betrekking tot de ouderdom van de *Veda's* dan de brahmanen zelf.

Het is een erkend feit dat de joden de meeste wetten van de Egyptenaren hebben overgenomen; laten we daarom onderzoeken wie die Egyptenaren waren. Naar onze mening – die natuurlijk maar weinig gezag heeft – waren zij de Indiërs van de oudheid; in ons eerste deel hebben we enkele fragmenten geciteerd uit het werk van de geschiedschrijver Kullūka-Bhaṭṭa, die zo'n theorie bevestigen. Onder het India van de oudheid verstaan we het volgende: (434)

Geen landstreek op de kaart – behalve misschien het Skythië van de oudheid – is onduidelijker omschreven dan die welke de benaming India droeg. Alleen Ethiopië is misschien even moeilijk te omschrijven. Het was het land van de stammen van Kush of Cham, en lag ten oosten van Babylonië. Dit was ooit de naam voor Hindoestan, toen de donkere volke-

[1] *The Ordinances of Menu*, voorwoord, blz. vii.

ren, de volgelingen van Bala-Mahādeva en Bhāvinī-Mahādevī, in dat land de overhand hadden. Het India van de oude wijzen schijnt de streek bij de bronnen van de Oxus en Jaxartes te zijn geweest. Apollonius van Tyana trok de Kaukasus of Hindu Kush over, waar hij een koning ontmoette die hem de weg wees naar het verblijf van de wijzen – misschien de afstammelingen van hen die Ammianus de 'brachmanes van Boven India' noemt, en die Hystaspes, de vader van Darius (of waarschijnlijker Darius Hystaspes zelf), bezocht – en ze onderwezen hem, waarna hij hun rituelen en denkbeelden vervlocht met de voorschriften van de magiërs. Dit verhaal over Apollonius schijnt te duiden op Kashmir als het door hem bezochte land, en op de *nāga's* – na hun bekering tot het boeddhisme – als zijn leermeesters. In die tijd strekte het India van de ārya's zich niet buiten de Punjab uit.

Volgens ons bestond de meest verbijsterende belemmering voor de ontwikkeling van onze etnologische kennis steeds uit de drie takken van het nageslacht van Noach. Door te proberen de postdiluviale volkeren te laten afstammen van Sem, Cham en Jafeth hebben de verchristelijkende oriëntalisten zich een onmogelijke taak gesteld. De ark van Noach uit de *Bijbel* is een Procrustusbed geweest, waaraan alles moest worden aangepast. Daardoor is de aandacht afgeleid van werkelijke informatiebronnen over de oorsprong van de mens, en is een zuiver plaatselijke allegorie ten onrechte aangezien voor een historisch verslag, voortgekomen uit een geïnspireerde bron. Een vreemde en ongelukkige keuze! Uit alle heilige geschriften van alle uit de oorspronkelijke stam van de mensheid voortgekomen volkeren, heeft het christendom zijn leiding gezocht bij de nationale kronieken en geschriften van een volk dat misschien het minst spirituele van de menselijke familie is – het Semitische. Een tak die nooit in staat is geweest om uit zijn talrijke talen er één te ontwikkelen die denkbeelden over een ethische en verstandelijke wereld kon verwoorden; waarvan het formuleren en uitdrukken van gedachten zich nooit heeft kunnen verheffen boven zuiver zinnelijke en aardse beeldspraak; waarvan de literatuur niets oorspronkelijks heeft nagelaten, niets dat niet aan het denken van de ārya's was ontleend, en waarvan het de wetenschap en filosofie
(435) geheel ontbreekt aan die edele trekken die de hoog spirituele en metafysische stelsels van de Indo-Europese (Jafethische) volkeren kenmerken.

Bunsen bewijst dat het Khamisme (de taal van Egypte) een heel oud overblijfsel uit West-Azië is, dat de *kiemen* van het Semitisch bevat, en dus 'getuigt van de oorspronkelijke eenheid en verwantschap van de Semitische en Indo-Europese volkeren'.[1] We moeten in dit verband beden-

[1] *Egypt's Place in Universal History*, deel 4, blz. 142.

ken dat alle volkeren van Zuid-West- en West-Azië, waaronder de Meden, ārya's waren. Het is nog lang niet bewezen wie de oorspronkelijke eerste meesters van India zijn geweest. Het feit dat dit tijdperk nu buiten het bereik van de gedocumenteerde geschiedenis ligt, sluit de mogelijkheid van onze theorie niet uit dat dit het machtige volk van bouwers is geweest, of we hen nu oosterse Ethiopiërs of ārya's met een donkere huid noemen (ārya betekent eenvoudig 'edele krijgsman', een 'dappere'). Ze heersten ooit over het hele India van de oudheid, dat later door Manu het bezit is genoemd van hen die door de wetenschappers het Sanskriet-sprekende volk worden genoemd.

Men *neemt aan* dat deze hindoes het land vanuit het noordwesten zijn binnengekomen; sommigen *veronderstellen* dat ze de brahmaanse religie meebrachten, en de taal van de veroveraars was *waarschijnlijk* Sanskriet. Op basis van deze drie magere gegevens hebben onze filologen gewerkt sinds Sir William Jones sterk de aandacht vestigde op de enorm uitgebreide Sanskrietliteratuur – maar steeds met de drie zonen van Noach aan hun nek. Is dit nu *exacte* wetenschap, vrij van religieuze vooroordelen? De etnologie zou er werkelijk bij gewonnen hebben als deze drie zonen van Noach overboord waren gespoeld en waren verdronken vóór de ark land bereikte!

De Ethiopiërs worden gewoonlijk onder de Semieten gerangschikt, maar we moeten nog zien in hoeverre ze aanspraak kunnen maken op die classificatie. We zullen ook nagaan hoeveel ze misschien te maken hebben gehad met de Egyptische beschaving, die, zoals een schrijver het uitdrukt, al in de oudste tijden in dezelfde volmaaktheid wordt gevonden, en geen groei en vooruitgang schijnt te hebben doorgemaakt, zoals dit bij andere volkeren het geval was. We zijn, om redenen die we nu naar voren zullen brengen, bereid te verklaren dat Egypte haar beschaving, rijk en kunsten, vooral de bouwkunst, aan het voorvedische India te danken heeft gehad, en dat het een kolonie van donkerhuidige ārya's was, of van mensen die Homerus en Herodotus de oosterse Ethiopiërs noemen, d.w.z. bewoners van Zuid-India, die in prehistorische tijden – die Bunsen de periode van vóór Menes noemt, maar die niettemin geschiedenis is – hun kant-en-klare beschaving daarheen hebben overgebracht.

In Pococke's *India in Greece* vinden we de volgende veelbetekenende passage:

> Het duidelijke verslag van de oorlogen die werden gevoerd tussen de zonneleider Oosras (Osiris), de vorst van de Guclas, en 'Tu-PHOO', geeft eenvoudig het historische feit weer van de oorlogen van de Apiërs, of zonnestammen van Oudh, met het volk van Tu-PHOO of Tibet, die in

(436) feite het maanras vormden, grotendeels boeddhisten[1] waren, en bestreden werden door Rāma en de 'AITYO-PIËRS', het volk van Oudh, later de AITH-IO-PIËRS in Afrika.[2]

We zouden de lezer in dit verband eraan willen herinneren dat Rāvaṇa, de reus, die in het *Rāmāyaṇa* zoveel strijd voert met Rāma-Chandra, genoemd wordt als koning van Laṅkā, wat de oude naam is voor Ceylon, en dat Ceylon in die tijd misschien deel heeft uitgemaakt van het vasteland van Zuid-India, en door de 'oosterse Ethiopiërs' werd bevolkt. Toen deze overwonnen waren door Rāma, de zoon van Daśaratha, de zonnekoning van het Oudh (Ayodhyā) van de oudheid, emigreerde een kolonie van hen naar Noord-Afrika. Indien, zoals velen vermoeden, Homerus' *Ilias* en veel van zijn verhalen over de Trojaanse oorlog overgenomen zijn uit het *Rāmāyaṇa*, dan dateren de overleveringen die daaraan ten grondslag liggen uit een enorm ver verleden. Er is in de historische periode van vóór de chronologie dus ruimte genoeg voor een tijdperk waarin de 'oosterse Ethiopiërs' de hypothetische kolonie van Mizraïm met haar hoge Indiase beschaving en kunsten kunnen hebben gesticht.

De wetenschap tast over de spijkerschriftinscripties nog in het duister. Wie kan zeggen wat voor geheimen deze misschien nog zullen openbaren, zolang ze niet volledig zijn ontcijferd – vooral die welke zo overvloedig binnen de grenzen van het oude Iran worden aangetroffen en in rotsen zijn uitgehouwen? Er bestaan geen Sanskrietinscripties op monumenten die ouder zijn dan Chandragupta (315 v.Chr.), en men heeft vastgesteld dat de inscripties in Persepolis 220 jaar ouder zijn. Er bestaan zelfs nu enkele manuscripten in lettertekens die aan filologen en paleografen volkomen onbekend zijn; één daarvan bevindt zich, of bevond zich enige tijd geleden, in de bibliotheek van Cambridge in Engeland. Taalkundigen rangschikken de Semitische taal onder de Indo-Europese talen, en rekenen gewoonlijk ook het Ethiopisch en het oud-Egyptisch daartoe. Hoewel sommige dialecten in het hedendaagse Noord-Afrika, en zelfs het moderne Gheez of Ethiopisch, nu zo verbasterd en verminkt zijn dat men gemakkelijk verkeerde conclusies over de genetische verwantschap tussen deze en de andere Semitische talen kan trekken, zijn we er volstrekt niet zeker van dat deze, met uitzondering van het oude Koptisch en het oude Gheez, op zo'n classificatie aanspraak kunnen maken.

---

[1] Pococke behoort tot die oriëntalisten die denken dat het boeddhisme aan het brahmanisme is voorafgegaan en de religie van de oudste *Veda's* was, en dat Gautama die slechts heeft hersteld in haar zuiverste vorm, die na hem opnieuw ontaardde tot dogmatisme.

[2] *India in Greece*, blz. 200.

Misschien wordt nog eens aangetoond dat er meer bloedverwantschap bestaat tussen de Ethiopiërs en ārya's met een donkere huid, dan tussen laatstgenoemden en de Egyptenaren. Men heeft onlangs ontdekt dat de Egyptenaren van de oudheid tot het Kaukasische mensentype behoorden, en de vorm van hun schedels is zuiver Aziatisch.[1] Ook al waren ze minder (437)
koperkleurig dan de Ethiopiërs van onze tijd, de Ethiopiërs zelf hebben vroeger misschien wel een lichtere gelaatskleur gehad. Het is heel opmerkelijk dat de erfopvolging bij de Ethiopische koningen de kroon toekende aan de neef van de koning, de *zoon van zijn zuster* en niet aan zijn eigen zoon. Dit is een oud gebruik dat tot op de huidige dag in Zuid-India voortleeft. De rājā wordt niet opgevolgd door zijn eigen zonen, maar *door die van zijn zuster*.[2]

Van alle dialecten en talen die Semitisch zouden zijn, wordt alleen het Ethiopisch van links naar rechts geschreven, evenals het Sanskriet en andere Indo-Europese talen.[3]

---

[1] De Aziatische afkomst van de eerste bewoners van het Nijldal wordt door overeenkomstige en onderling onafhankelijke getuigenissen duidelijk bewezen. Cuvier en Blumenbach bevestigen dat alle mummieschedels die ze konden onderzoeken, van het Kaukasische type waren. Ook een Amerikaanse fysioloog (dr. S.G. Morton) heeft onlangs dezelfde conclusie verdedigd (*Crania Aegyptiaca*, Philadelphia, 1844).

[2] De gestorven rājā van Travancore is opgevolgd door de nu regerende oudste zoon van zijn zuster, de mahārājā Rāma Vurmah. De eerstvolgende erfgenamen zijn de zonen van zijn overleden zuster. Indien de vrouwelijke lijn uitsterft, is de koninklijke familie verplicht de dochter van een andere rājā te adopteren, en worden er uit deze rāṇī geen dochters geboren, dan wordt een ander meisje geadopteerd, enz.

[3] Enkele oriëntalisten denken dat deze gewoonte pas werd ingevoerd nadat de eerste christelijke nederzettingen in Ethiopië waren ontstaan, maar omdat onder de Romeinen de bevolking van dit land bijna geheel veranderde, en voor het grootste deel geheel Arabisch werd, kunnen we, zonder de bewering in twijfel te trekken, aannemen dat juist de overheersende Arabische invloed de oudste manier van schrijven had veranderd. Hun huidige manier lijkt zelfs nog meer op devanāgarī en andere oudere Indiase alfabetten, die van links naar rechts worden gelezen, en hun letters vertonen geen gelijkenis met de Fenicische letters. Bovendien wordt onze bewering door alle autoriteiten uit de oudheid nog eens extra bevestigd. Philostratus laat de brahmaan Iarchus zeggen (*Vita Apollonii*, 3:20) dat de Ethiopiërs oorspronkelijk *een Indiaas volk* waren dat op grond van heiligschennis en koningsmoord gedwongen was hun moederland te verlaten. Hij laat een Egyptenaar zeggen dat hij van zijn vader had gehoord dat de Indiërs de wijste van alle mensen waren, en dat de Ethiopiërs, een kolonie van de Indiërs, de wijsheid en de gebruiken van hun voorouders hadden bewaard, en hun oude afkomst erkenden. Julius Africanus deelt (in Eusebius en Syncellus) hetzelfde mee (Pococke, *India in Greece*, blz. 205-6). En Eusebius schrijft: 'De Ethiopiërs, die waren weggetrokken van de rivier de Indus, vestigden zich in de buurt van Egypte' (Lemprière, *Un dictionnaire classique*, Engelse editie van Barker, zie onder 'Meru').

Er bestaat dus geen ernstiger bezwaar tegen het toeschrijven van de oorsprong van de Egyptenaren aan een oude Indiase kolonie dan Noachs oneerbiedige zoon Cham, die zelf een mythe is. Maar de oudste vorm van de Egyptische religieuze eredienst en bestuur, die theocratisch en priesterlijk zijn, en ook de Egyptische gewoonten en gebruiken, getuigen alle van een Indiase oorsprong.

De oudste legenden uit de geschiedenis van India vermelden twee dynastieën die nu verloren zijn in de nacht van de tijd; de eerste was de dynastie van koningen van 'het ras van de zon', die regeerde in Ayodhyā
(438) (nu Oudh); de tweede die van het 'ras van de maan', die in Prayāga (Allahabad) regeerde. Wie over de religieuze eredienst van die oude koningen wat wil weten, zou het Egyptische *Dodenboek* en alle bijzonderheden die met die zonaanbidding en zonnegoden in verband staan, moeten bestuderen. Osiris en Horus worden nooit vermeld zonder met de zon in verband te worden gebracht. Ze zijn de 'zonen van de *zon*'; 'de Heer en aanbidder van de zon' is zijn naam. 'De zon is de schepper van het lichaam, de voortbrenger van de goden die *de opvolgers van de zon zijn*.' In zijn scherpzinnig geschreven boek verdedigt Pococke datzelfde denkbeeld krachtig, en probeert nog duidelijker vast te stellen dat de Egyptische, Griekse en Indiase mythologie identiek zijn. Hij toont aan dat het hoofd van het zonneras van Rājputs – in feite de grote Cuclo-pos (cycloop of bouwer) – die 'de grote zon' wordt genoemd, al in de oudste hindoe-overleveringen voorkomt. Hij zegt:

> Deze Gok'la-vorst, de aartsvader van de grote troepen Inachienses, deze '*grote zon*' werd na zijn dood vergoddelijkt, en volgens de Indiase leer van de metempsychose zou zijn ziel zijn overgegaan in de stier 'Apis', de 'Sera-pis' van de Grieken, en de 'SOERA-PAS', het 'zonnehoofd' van de Egyptenaren. . . . *Osiris*, eigenlijk Oesras, betekent zowel 'een stier' als 'een lichtstraal'.[1]

Soera-pas (Serapis) is het 'zonne-hoofd', want de zon is in het Sanskriet sūrya. Champollions *La manifestation à la lumière* herinnert ons in elk hoofdstuk aan de twee dynastieën van de koningen van de zon en de maan. Deze koningen werden later allen vergoddelijkt, en na hun dood in zonne- en maangodheden veranderd. Hun eredienst was de eerste verminking van het grote oorspronkelijke geloof dat terecht de zon en zijn levenschenkende stralen als het geschiktste symbool beschouwde om ons te herinneren aan de universele onzichtbare tegenwoordigheid van hem die meester is over leven en dood. En nu kan men het spoor ervan overal op de wereld

[1] *India in Greece*, blz. 200.

volgen. De religie van de vroegste vedische brahmanen noemt in de oudste hymnen van de *Rig-Veda*, Sūrya (de zon) en Agni (vuur) 'de heerser van het heelal', 'de heer van de mensen', en de 'wijze koning'. Het was de eredienst van de magiërs, van de volgelingen van Zarathoestra, van de Egyptenaren en Grieken, ongeacht of ze hem Mithra of Ahura-Mazda, Osiris of Zeus noemden, en ter ere van zijn naaste bloedverwante, Vesta, hielden ze het zuivere hemelse vuur in stand. Men vindt deze religie ook terug in de Peruviaanse zonaanbidding, in het sabaeïsme en de zonaanbidding van de Chaldeeën, in het mozaïsche 'brandende braambos', in de buigingen van de leiders van het volk naar de Heer, de 'zon', en zelfs in het bouwen van vuuraltaren door Abraham en het offeren door de monotheïstische joden aan Astartē, de koningin van de hemel.

Tot op dit moment tasten de geschiedenis en de wetenschap, ondanks al het getwist over en het onderzoek naar de oorsprong van de joden, daarover nog steeds in het duister. Ze kunnen evengoed de verbannen chaṇḍāla's of paria's van het oude India zijn, de 'metselaars' die door Vina-Snati, Veda-Vyāsa en Manu worden genoemd, als de Feniciërs van Herodotus, of de Hyksos van Josephus, of de afstammelingen van Pāli-herders, (439)
of een vermenging van hen allen. De *Bijbel* noemt de Tyriërs een verwant volk, en maakt aanspraak op heerschappij over hen.[1]

In de *Bijbel* komt meer dan één belangrijke figuur voor van wie de biografie aantoont dat hij een mythische held is. Samuel wordt aangeduid als de grote figuur van het volk van de Hebreeën. Zoals we zullen zien, is hij de *dubbelganger* van Simson uit het boek *Rechters*, want hij is de zoon van Anna en EL-KAINA, zoals Simson van Manua of Manoach. Beide zijn, zoals ze nu in het 'geopenbaarde boek' worden voorgesteld, fictieve personen; de één was de Hebreeuwse Hercules, de ander Gaṇeśa. Aan Samuel wordt toegeschreven dat hij de republiek heeft gesticht, aan de Kanaänitische eredienst van Baäl en Astartē, of Adonis en Venus, een

[1] Pococke denkt dat ze ook eenvoudig de stammen van de 'Oxus' kunnen zijn geweest, een naam die is afgeleid van de 'Oeksha's', de mensen van wie de rijkdom was gebaseerd op de 'os', want hij wijst erop dat *oekshan* een ruwe vorm is van *oeksha*, een os (in het Sanskriet ukshan). Hij gelooft dat zij, 'de heren van de Oxus', hun naam gaven aan de zee (*Euxine* of Zwarte zee), waarvan ze verschillende kustlanden beheersten. '*Pāli* betekent herder, en *s'than* is land . . . 'De krijgslustige stammen van de Oxus . . . drongen door tot in Egypte, en vandaar naar Palestina (PALI-STAN), het land van de Pāli's of herders, en vormden daar meer permanente vestigingen' (*India in Greece*, blz. 198). Maar als dit zo is, dan bevestigt het des te meer onze mening dat de joden een gemengd volk zijn, want volgens de *Bijbel* huwden ze niet alleen vrijelijk met de Kanaänieten, maar met ieder ander volk of ras waarmee ze in aanraking kwamen.

einde heeft gemaakt, en die van Jehovah heeft ingesteld. Toen vroeg het volk om een koning, en hij zalfde Saul, en na deze David van Bethlehem.

David is de Israëlietische koning Arthur. Hij verrichtte grote daden en vestigde in heel Syrië en Idumea zijn heerschappij. Zijn rijk strekte zich uit van Armenië en Assyrië in het noorden en noordoosten, de Syrische woestijn en de Perzische Golf in het oosten, tot Arabië in het zuiden, en Egypte en de Levant in het westen. Alleen Fenicië maakte geen deel ervan uit.

Zijn vriendschap met Hiram schijnt erop te wijzen dat hij zijn eerste expeditie vanuit dat land naar Judea ondernam; en uit zijn langdurige verblijf in Hebron, de stad van de kabiren (*arba* of vier), schijnt eveneens te moeten worden afgeleid dat hij in dat land een nieuwe religie stichtte.

Na David kwam de machtige en genotzuchtige Salomo, die het rijk dat David had veroverd probeerde te consolideren. Omdat David een volgeling van Jehovah was, werd in Jeruzalem een tempel voor Jehovah (Takht-i-Suleiman) gebouwd, terwijl op de berg Olivet heiligdommen werden opgericht voor Moloch-Hercules, Khemosh en Astartē. Deze heiligdommen bleven tot aan de regeerperiode van Josia bestaan.

Er werden komplotten gesmeed. Men kwam in opstand in Idumea en Damascus, en de profeet Ahijah leidde de volksbeweging, die het afzetten van het huis van David en het uitroepen van Jeroboam tot koning tot gevolg had. Vanaf dat moment heersten de profeten in Israël, waar de aanbidding van het kalf de overhand had; de priesters heersten over de zwakke dynastie van David, en de wellustige plaatselijke eredienst kwam in het hele land (440) voor. Na de ondergang van het huis van Achab en de vergeefse poging van Jehu en zijn afstammelingen om het land onder één hoofd te verenigen, werd dezelfde poging in Judea gedaan. Jesaja liet de rechtstreekse afstamming eindigen in de persoon van Achaz (*Jesaja* 7:9), en plaatste een vorst uit Bethlehem op de troon (*Micha* 5:2, 5). Dit was Hizkia. Bij het bestijgen van de troon nodigde hij de hoofden van Israël uit om met hem een verbond te vormen tegen Assyrië (*2 Kronieken* 30:1, 21; 31:1, 5; *2 Koningen* 18:7). Hij schijnt een heilig college te hebben gesticht (*Spreuken* 25:1) en de eredienst volledig te hebben gewijzigd. Hij ging zelfs zover dat hij de koperen slang, die Mozes had gemaakt, in stukken brak.

Dit maakt het verhaal van Samuel en David en Salomo mythisch. De meeste profeten die geletterd waren, schijnen rond die tijd te zijn begonnen met schrijven.

Het land werd ten slotte veroverd door de Assyriërs, die er hetzelfde volk en dezelfde instellingen aantroffen als in de Fenicische en andere landen.

Hizkia was slechts in naam en niet naar afstamming de zoon van Achaz. Jesaja, de profeet, behoorde tot de koninklijke familie, en Hizkia

stond bekend als zijn schoonzoon. Achaz weigerde zich met de profeet en diens partij te verbinden, en zei: 'Ik zal de Heer niet *op de proef stellen* [niet afhankelijk van hem zijn]' (*Jesaja* 7:12). De profeet had verklaard: 'Alleen als jullie vertrouwen hebben houden jullie stand', en daarmee voorspelde hij het onttronen van zijn rechtstreekse nakomelingen. 'Jullie tergen mijn God', antwoordde de profeet, en voorspelde de geboorte van een kind uit een *alma*, een tempelvrouw, en dat de koning van Assyrië Syrië en Israël zou veroveren vóór dit kind volwassen zou zijn geworden (*Hebreeën* 5:14; *Jesaja* 7:16; 8:4). Dit is de voorspelling die Irenaeus met veel moeite in verband probeerde te brengen met Maria en Jezus, en tot de reden maakte waarom de moeder van de nazareense profeet wordt voorgesteld als iemand die tot de tempel behoorde, en van jongs af aan aan God was gewijd.

In een tweede gezang loofde Jesaja het nieuwe hoofd dat zou zitten op de troon van David (9:6-7; 11:1), en dat de joden, die door de samenzweerders waren gevangengenomen, naar huis zou terugzenden (*Jesaja* 8:2-12; *Joël* 3:1-7; *Obadja* 7, 11, 14). Micha, zijn tijdgenoot, kondigde dezelfde gebeurtenis aan (4:7-13; 5:1-7). De verlosser zou komen uit Bethlehem, m.a.w. behoorde tot het huis van David, en moest Assyrië weerstaan waarmee Achaz een verbond had gesloten, en moest ook de religie hervormen (*2 Koningen* 18:4-8). Dat deed Hizkia. Hij was de kleinzoon van Zacharia, de ziener (*2 Kronieken* 29:1; 26:5), de raadsman van Uzzia, en zodra hij de troon had bestegen, herstelde hij de religie van David, en vernietigde de laatste sporen van de religie van Mozes, d.w.z. de *esoterische* leer, en verklaarde daarbij: 'onze voorouders hebben hun plicht verzaakt' (*2 Kronieken* 29:6-9). Vervolgens probeerde hij een hereniging met de noordelijke monarchie tot stand te brengen, want in Israël was een tijdelijke (441)
tussenregering (*2 Kronieken* 30:1, 2, 6; 31:1, 6, 7). Deze poging lukte, maar had een inval van de koning van Assyrië tot gevolg. Maar het was een nieuw regime, en dit alles wijst op twee parallelle stromingen in de eredienst van de Israëlieten; de één behoorde tot de staatsgodsdienst en werd aangenomen voor politieke doeleinden; de ander was een zuivere afgodendienst, voortgekomen uit onbekendheid met de door Mozes verkondigde ware esoterische leer. Voor het eerst sinds Salomo ze had gebouwd, 'werden de verheven plaatsen weggenomen'.

Hizkia was de verwachte messias van de exoterische staatsreligie. Hij is een telg van de stam van Jesse, die de joden moest terugroepen uit een betreurenswaardige gevangenschap, waarover de Hebreeuwse historici het stilzwijgen schijnen te hebben bewaard, want ze vermijden zorgvuldig elke vermelding van dit bijzondere feit, dat echter door de opvliegende

profeten zo onvoorzichtig wordt onthuld. Hizkia heeft dan misschien de exoterische Baäl-dienst vernietigd, hij heeft tevens de Israëlieten met geweld afgehouden van de religie van hun voorouders, en van de door Mozes ingestelde geheime rituelen.

Het was Darius Hystaspes die als eerste in Judea een Perzische kolonie vestigde, waarvan Zoro-Babel misschien de leider was. 'De naam *Zorobabel* betekent 'het zaad of de zoon van Babylon', zoals Zarathoestra (Zoro-aster, זרע־אשתר) het zaad, de zoon of de vorst van Ishtar is.'[1] De nieuwe kolonisten waren ongetwijfeld *Judaei*. Dit is een oosterse benaming. Zelfs Siam wordt Judia genoemd, en er was een Ayodhyā in India. Er waren veel tempels van *Shalom* of vrede. De namen Saul en David komen in Perzië en Afghanistan algemeen voor. De 'Wet' wordt beurtelings toegeschreven aan Hizkia, Ezra, Simon de rechtvaardige en het Asmonese tijdperk. Niets is zeker; overal zijn tegenstrijdigheden. Toen het Asmonese tijdperk begon, werden de belangrijkste verdedigers van de wet Asideeën of Kasdim (Chaldeeën), en later farizeeën of Farsi (pārsī's) genoemd. Dit wijst erop dat er in Judea Perzische koloniën waren gevestigd die het land regeerden, terwijl het volk dat in de boeken *Genesis* en *Jozua* wordt genoemd daar als gewone burgers leefde (zie *Ezra* 9:1).

In het Oude Testament komt geen werkelijke geschiedenis voor, en de enkele historische gegevens die men kan verzamelen vindt men alleen in de aanmatigende openbaringen van de profeten. Het boek als geheel moet op verschillende tijden zijn geschreven, of beter gezegd zijn bedacht, ter rechtvaardiging van een latere eredienst, waarvan de oorsprong heel gemakkelijk is terug te vinden, gedeeltelijk in de orfische mysteriën, en gedeeltelijk in de oude Egyptische rituelen waarmee Mozes van jongs af aan werd opgevoed en vertrouwd was.

Sinds de 18de eeuw is de kerk geleidelijk gedwongen om wederrechtelijk toegeëigend bijbels gebied af te staan aan hen aan wie het rechtmatig
(442) toebehoorde. Het is centimeter voor centimeter afgestaan, en van de ene na de andere persoon is bewezen dat hij mythisch en van heidense oorsprong was. Maar nu is, na de onlangs gedane ontdekking van George Smith, de diepbetreurde assyrioloog, een van de zekerste steunpilaren van de *Bijbel* omvergehaald. Van Sargon en zijn schrijftabletten is zo goed als aangetoond dat ze ouder zijn dan Mozes. Evenals het verslag in *Exodus* schijnen ook de geboorte en het levensverhaal van de wetgever aan de Assyriërs te zijn 'ontleend', zoals ook de 'juwelen van goud en juwelen van zilver' aan de Egyptenaren zouden zijn ontleend.

Op blz. 224 van *Assyrian Discoveries* zegt George Smith:

[1] Prof. A. Wilder, *Notes*.

In het paleis van Sennacherib in Kouyunjik heb ik nog een fragment van het merkwaardige verhaal van Sargon gevonden, waarvan ik een vertaling publiceerde in de *Transactions of the Society of Biblical Archaeology*, deel 1, afdeling 1, blz. 46. Deze tekst zegt dat Sargon, een oud-Babylonische vorst, geboren was uit koninklijke ouders, maar werd verborgen door zijn moeder, die hem in de Eufraat legde in een biezen mandje, gevoerd met aardpek, evenals dat waarin Mozes' moeder haar kind verborg (zie *Exodus* 2). Sargon werd gevonden door een man, Akki genaamd, een waterdrager, die hem als zoon aannam; later werd hij koning van Babylonië. Sargons hoofdstad was de grote stad Agadi, door de Semieten Akkad genoemd, en in *Genesis* (10:10) vermeld als een hoofdstad van Nimrod, en hier regeerde hij *45 jaar*.[1] Akkad lag dichtbij de stad Sippara[2] aan de Eufraat en ten noorden van Babylon. Sargon, die de Babylonische Mozes kan worden genoemd, leefde in de 16de eeuw v.Chr., of misschien vóór die tijd.

In zijn *Chaldean Account of Genesis* voegt George Smith eraan toe:

Sargon I was een Babylonische vorst die omstreeks 1800 v.Chr. in de stad Akkad regeerde. De naam Sargon betekent de echte, ware of wettige koning. Dit merkwaardige verhaal is gevonden op brokstukken van kleitabletten uit Kouyunjik, en het luidt als volgt:

1. Ik ben Sargona, de machtige koning, de koning van Akkad.
2. Mijn moeder was een prinses; mijn vader kende ik niet. Een broer van mijn vader regeerde het land.
3. In de stad Azupiranu, die aan de rivier de Eufraat ligt,
4. Werd mijn moeder, de prinses, zwanger van mij; onder moeilijke omstandigheden schonk ze mij het leven.
5. Ze legde me in een biezen mandje, met aardpek verzegelde ze mijn uitgang.
6. Ze liet me te water in de rivier, die me niet liet verdrinken.
7. De rivier voerde me naar Akki, naar de waterdrager bracht ze mij.
8. Akki, de waterdrager, tilde me met tederheid in het hart op . . .[3]

En nu *Exodus* (2:3): (443)

Toen ze [de moeder van Mozes] geen kans zag haar zoon nog langer verborgen te houden, nam ze een mand van papyrus, bestreek die met pek en teer, legde het kind erin en zette de mand tussen het riet langs de oever van de Nijl.

G. Smith zegt:

---

[1] Mozes regeerde meer dan *40* jaar over de Israëlieten in de woestijn.
[2] De naam van Mozes' vrouw was Zippora (*Exodus* 2:21).
[3] *Op.cit.*, 1876, blz. 299-300.

> Men veronderstelt dat deze gebeurtenis plaatsvond rond 1600 v.Chr., veel eerder dan de tijd waarin Mozes vermoedelijk leefde,[1] en omdat we weten dat de roem van Sargon tot in Egypte was doorgedrongen, is het heel aannemelijk dat dit verhaal in verband stond met de gebeurtenis waarover in *Exodus* 2 wordt gesproken, want elke handeling die eens is verricht, heeft de neiging zich te herhalen.[2]

De 'tijdperken' van de hindoes verschillen maar weinig van die van de Grieken, Romeinen en zelfs van die van de joden. Met opzet noemen we hierbij ook de mozaïsche berekening, en wel om onze stelling te bewijzen. De chronologie waarin Mozes door *slechts vier generaties* is gescheiden van de schepping van de wereld, is alleen belachelijk omdat de christelijke geestelijken haar in letterlijke zin aan de wereld willen opdringen.[3] De kabbalisten weten dat deze generaties wereldtijdperken vertegenwoordigen. De allegorieën die in de hindoeberekeningen het enorme verloop van de vier tijdperken omvatten, zijn met de welwillende hulp van de massora in de mozaïsche boeken heel ingenieus in het kleine tijdbestek van tweeenhalf millennium (2513 jaar) gewrongen!

Exoterisch liet men de *Bijbel* ook overeenkomen met vier tijdperken. Zo rekent men het gouden tijdperk van Adam tot Abraham, het zilveren van Abraham tot David, het koperen van David tot de gevangenschap, en van die tijd af het ijzeren. Maar de geheime berekening is heel anders, en verschilt totaal niet van de op de dierenriem gebaseerde berekeningen van de brahmanen. We zijn in het ijzeren tijdperk of kaliyuga, maar dit is begonnen met Noach, de mythische voorouder van ons mensentype.

Noach, of Nuah, was, evenals alle vermenselijkte manifestaties van de

---

[1] Rond 1040 brachten de joodse geleerden hun scholen van Babylonië over naar Spanje, en de werken van de vier grote rabbi's, die gedurende de volgende vier eeuwen een bloeitijd doormaakten, laten verschillende versies zien, en de manuscripten staan vol fouten. De massora maakte het nog erger. Veel dingen die toen in de manuscripten stonden, staan er nu niet meer in, en hun werken staan vol met tussenvoegsels en bevatten ook veel *hiaten*. Het oudste Hebreeuwse manuscript behoort tot deze periode. Zo is het gesteld met de goddelijke openbaring waarin we moeten geloven.

[2] *Op.cit.*, blz. 300.

[3] Vóór de 12de eeuw werd geen enkele chronologie door de rabbi's als gezaghebbend beschouwd. De 40 en 1000 zijn geen exacte getallen, maar zijn gebruikt om te beantwoorden aan de eisen van het monotheïsme en van een religie die anders wil lijken dan die van de heidenen (vgl. Donaldson, *Christian Orthodoxy*, blz. 238). Men vindt in de Pentateuch alleen gebeurtenissen die ongeveer twee jaar vóór de legendarische 'exodus' en in het laatste jaar plaatsvinden. De rest van de chronologie is nergens te vinden, en kan slechts worden gevolgd door middel van kabbalistische berekeningen en een sleutel daarop.

ene Ongeopenbaarde – Svāyambhuva (van Svayambhū) – androgyn. In sommige gevallen behoorde hij dus tot de zuiver vrouwelijke triade van de (444)
Chaldeeën, bekend als 'Nuah, de universele moeder'. In een ander hoofdstuk hebben we aangetoond dat elke mannelijke triade haar vrouwelijke tegenhanger had, één in drie, evenals eerstgenoemde. Deze was het passieve complement van het actieve beginsel, de *weerspiegeling* ervan. In India weerspiegelt de mannelijke trimūrti zich in de *śakti-trimūrti*, de vrouwelijke; en in Chaldea kwamen Ana, Belita en Davkina overeen met Anu, Bel, Nuah. De eerste drie werden, wanneer ze in één – Belita – waren samengevat, als volgt genoemd: 'soevereine godin, dame van de diepste afgrond, moeder van de goden, koningin van de aarde, koningin van de vruchtbaarheid'.

Als oorspronkelijke vochtigheid, waaruit *alles* is voortgekomen, is Belita *Tiamat*, of de zee, de moeder van *de stad Erech* (de grote Chaldeeuwse dodenstad), en daarom een hellegodin. In de sterren- en planetenwereld is ze bekend als Ishtar of Astoreth. Ze is dus identiek met Venus, en elke andere koningin van de hemel aan wie koeken en broodjes werden geofferd,[1] en, zoals alle archeologen weten, met *Eva*, de moeder van al wat leeft, en met Maria.

De ark, waarin de kiemen worden bewaard van alle levende wezens die nodig zijn om de aarde weer te bevolken, symboliseert het voortbestaan van het leven, en de overheersing van geest over stof, na een strijd tussen tegengestelde natuurkrachten. In het astro-theosofische schema van de Westerse Ritus komt de ark overeen met de navel, en wordt geplaatst aan de linkerkant, de kant van de vrouw (de maan), die als een van haar symbolen Boaz – de linkerzuil van de tempel van Salomo – heeft. De navelstreng is verbonden met de vruchtbodem waarin de kiemen van de mensheid worden bevrucht.[2] De ark is de heilige *argha* van de hindoes, en haar verband met de ark van Noach kan dus gemakkelijk worden afgeleid als we vernemen dat de argha een langwerpig vat was dat door de hoge-

[1] De gnostici, die collyridiërs werden genoemd, hadden hun verering van Astoreth overgebracht op Maria, die ook koningin van de hemel is. Door de orthodoxe christenen werden ze als ketters vervolgd en ter dood gebracht. De reden echter waarom deze gnostici een eredienst voor haar hadden ingesteld door het offeren van koeken, krakelingen of heerlijke wafels, was dat ze dachten dat zij uit een onbevlekte maagd was geboren, op dezelfde manier als die waarop Jezus uit zijn moeder zou zijn geboren. En nu de *onfeilbaarheid* van de paus wordt erkend en aangenomen, is het eerste praktische gevolg daarvan de herleving van het collyridische geloof als geloofsartikel. Zie Hone, *The Apocryphal New Testament*, 'The Gospel of the Birth of Mary' (toegeschreven aan Mattheus), Hone's inleiding.

[2] Hargrave Jennings, *The Rosicrucians*, 1870, blz. 328.

priesters werd gebruikt als offerkelk bij de eredienst van Isis, Astartē en Venus-Aphrodite, die allen godinnen waren van de voortbrengende krachten van de natuur, of van de stof, en dus symbolisch de ark voorstelden die de kiemen van alle levende wezens bevat.

We erkennen dat de heidenen vreemde symbolen hebben gehad en nog hebben – zoals in India; symbolen die huichelaars en puriteinen schande-
(445) lijk verdorven toeschijnen. Maar hebben de joden uit de oudheid niet de meeste van die symbolen overgenomen? Op een andere plaats hebben we beschreven dat het liṅga en de zuil van Jacob identiek zijn, en we zouden, als de ruimte het zou toelaten, uit de huidige christelijke rituelen tal van voorbeelden kunnen geven van symbolen die dezelfde oorsprong hebben – symbolen die echter alle al door Inman en anderen volledig waren besproken (zie Inmans *Ancient Faiths Embodied in Ancient Names*).

Bij het beschrijven van de eredienst van de Egyptenaren zegt Lydia Maria Child:

> Deze eerbied voor het voortbrengen van leven leidde tot het invoeren [in de eredienst van Osiris] van de seksuele symbolen die in Hindoestan zo algemeen voorkomen. Koning Ptolemaeus Philadelphus schonk zo'n reusachtig beeld aan zijn tempel in Alexandrië. . . . Eerbied voor het mysterie van het organische leven leidde tot de erkenning van een mannelijk en een vrouwelijk beginsel in alle dingen, zowel spirituele als stoffelijke. . . . De seksuele symbolen die in het beeldhouwwerk van de tempels overal opvallen, lijken onrein te zijn wanneer men ze beschrijft, maar *geen zuivere*, *nadenkende geest* zou ze als zodanig kunnen beschouwen wanneer hij ziet hoe eenvoudig en plechtig het onderwerp kennelijk wordt benaderd.[1]

Zo spreekt deze gerespecteerde vrouw en bewonderenswaardige schrijfster, en bij een werkelijk zuiver mens zou nooit de gedachte opkomen haar dat kwalijk te nemen. Maar zo'n verdraaiing van de gedachten van de Ouden is in een eeuw van huichelarij en preutsheid zoals de onze niet meer dan natuurlijk.

Het water van de vloed typeert – wanneer het in de allegorie staat voor de symbolische 'zee', Tiamat – de woelige chaos, of de stof, die 'de grote draak' wordt genoemd. Volgens de leer van de gnostici en middeleeuwse rozenkruisers was de schepping van de vrouw oorspronkelijk niet de bedoeling. Ze is het voortbrengsel van de onzuivere verbeeldingskracht van de man zelf, en, zoals de hermetici zeggen, 'hem opgedrongen'.

---

[1] *The Progress of Religious Ideas through Successive Ages*, New York, 1855, deel 1, blz. 151, 157-8.

Geschapen door een onzuivere gedachte, kwam ze tot aanzijn in het *kwade* 'zevende uur', toen de 'bovennatuurlijke' werkelijke werelden waren verdwenen, en de 'natuurlijke' of *bedrieglijke* werelden zich langs de 'neerdalende microkosmos', of, in duidelijker bewoordingen, de boog van de grote cyclus, begonnen te ontwikkelen. Ze was eerst 'de maagd', de hemelse maagd van de dierenriem, en werd 'de maagd-schorpioen'. Maar bij het doen ontstaan van zijn tweede metgezel, had de man haar, zonder het te weten, begiftigd met zijn eigen deel van spiritualiteit; en het nieuwe wezen, dat door zijn 'verbeelding' in het leven was geroepen, werd zijn 'verlosser' van de verlokkingen van Eva-Lilith, de eerste Eva, die stoffelijker was samengesteld dan de oorspronkelijke 'spirituele' mens.[1]

De vrouw staat in de kosmogonie dus in verband met 'de stof', of de (446)
grote diepte, als de 'maagd van de zee', die de 'draak' onder haar voet verplettert. De 'vloed' wordt in symbolische taal ook vaak voorgesteld als de 'grote draak'. Voor iemand die met deze leringen bekend is, zal het veelbetekenend zijn te vernemen dat de Maagd Maria bij de katholieken niet alleen de erkende beschermvrouw van christelijke zeelieden, maar ook de 'maagd van de zee' is. Evenzo was Dido de beschermvrouw van de Fenicische zeelieden,[2] en evenals Venus en andere maangodinnen – omdat de maan zo'n sterke invloed heeft op het getij – 'de maagd van de zee'. *Mar*, zee, is de wortel van de naam Maria. De blauwe kleur, die bij de Ouden de 'grote diepte' of de stoffelijke wereld – en dus het kwaad – symboliseerde, is gewijd aan onze 'Heilige Vrouwe'. Het is de kleur van de 'Notre Dame de Paris'. De vroegere nazarenen, discipelen van Johannes de Doper, nu de mandaeërs van Basra, hebben de diepste afkeer van die kleur, op grond van haar verband met de symbolische slang.

Onder de mooie platen van Maurice is er één die Krishṇa voorstelt die de kop van de slang verplettert. Hij heeft een driepuntige mijter op zijn hoofd (die de drie-eenheid typeert), en het lichaam en de staart van de verslagen slang omkronkelen de gedaante van de hindoegod.[3] Deze plaat laat ons zien waar de inspiratie vandaan is gekomen voor het 'samenstellen'

---

[1] Lilith was Adams *eerste* vrouw 'vóór hij Eva *huwde*', 'die hem niets dan duivels baarde'; dit lijkt een heel nieuwe, zij het vrome, manier om een zeer filosofische allegorie te verklaren. Vgl. Buxtorf, *Lexicon Chaldaicum, Talmudicum, etc.*, blz. 1140.

[2] Ter herinnering aan de ark van de watervloed voerden de Feniciërs, die dappere verkenners van de 'diepte', op de boeg van hun schepen het beeld van de godin Astartē, die dezelfde is als Elissa, Venus Erycina van Sicilië, en Dido; haar naam is de vrouwelijke vorm van David.

[3] Thomas Maurice, *The History of Hindostan, its Arts and its Sciences, etc.*, deel 2, plaat 8; deel 3, plaat 8 en 9.

van een later verhaal dat ontleend is aan een zogenaamde profetie. 'Vijandschap sticht ik tussen jou en de vrouw, tussen jouw nageslacht en het hare; zij verbrijzelen je kop, jij bijt hen in de hiel.'[1]

De Egyptische *orante* wordt ook afgebeeld met uitgestrekte armen zoals op een crucifix terwijl hij de 'slang' vertrapt; en Horus (de logos) wordt voorgesteld terwijl hij het hoofd van de draak, Typhon of Apophis, doorboort. Dit alles geeft ons een aanknopingspunt voor de bijbelse allegorie van Kaïn en Abel. Kaïn werd beschouwd als een voorouder van de hevieten, de slangen; en de tweelingen van Adam zijn duidelijk overgenomen uit de fabel van Osiris en Typhon. Afgezien van haar uiterlijke vorm belichaamde de allegorie het filosofische denkbeeld van de eeuwige strijd tussen goed en kwaad.

Maar hoe ongewoon rekbaar, hoezeer in staat zich bij alle mogelijke dingen aan te passen, bleek deze mystieke filosofie na het begin van het christelijke tijdperk te zijn! Wanneer hebben onweerlegbare, onbetwistbare en onloochenbare feiten ooit zo weinig invloed op het opnieuw vaststellen van de waarheid gehad als in onze eeuw van casuïstiek en christelijke sluwheid? Als wordt bewezen dat Krishṇa eeuwen vóór onze jaartelling
(447) bekendstond als de 'goede herder', dat hij de slang Kāliyanāga heeft verpletterd en is gekruisigd, dan was dit alles slechts een profetische voorbode van de toekomst! Als van de Scandinavische Thor, die met zijn kruisvormige staf de kop van de slang verpletterde, en van Apollo die Python doodde, eveneens wordt bewezen dat ze de treffendste gelijkenis vertonen met de helden uit de christelijke fabels, dan worden ze slechts oorspronkelijke denkbeelden van 'heidense' denkers 'die hebben gebruikgemaakt van de oude aartsvaderlijke profetieën over de Christus, zoals deze besloten lagen in de ene universele, oorspronkelijke Openbaring'![2]

De grote vloed is dus de 'oude slang', of de grote diepte van de stof, Jesaja's 'monster in de zee' (27:1), waarover de ark veilig oversteekt op weg naar de berg van de verlossing. Dat we ook maar van de ark en van Noach, en van de *Bijbel*, hebben gehoord, is te danken aan het feit dat de mythologie van de Egyptenaren voor Mozes binnen handbereik lag (als Mozes tenminste ooit iets van de *Bijbel* heeft geschreven), en dat hij bekend was met het verhaal van Horus die staand in zijn slangvormige boot, de slang met zijn speer doodde, en de verborgen betekenis van die fabels en hun werkelijke oorsprong kende. Dit is ook de reden dat we in *Leviticus* en andere delen van zijn boeken bladzijden vol wetten vinden, die identiek zijn aan die van *Manu*.

---

[1] *Genesis* 3:15.

[2] Dr. J.P. Lundy, *Monumental Christianity*, blz. 161.

De in de ark opgesloten dieren zijn de menselijke hartstochten. Ze symboliseren bepaalde inwijdingsbeproevingen en de mysteriën die ter herinnering aan deze allegorie bij verschillende volkeren waren ingesteld. Noachs ark rustte op de 17de dag van de *zevende* maand. Hier zien we weer dat getal, evenals bij het 'reine vee' dat hij in *zeventallen* de ark in dreef. Over de watermysteriën van Byblos zegt Lucianus: 'Een man blijft *zeven* dagen zitten bovenop een van de twee pilaren die Bacchus had opgericht.'[1] Hij veronderstelt dat dit ter ere van Deukalion werd gedaan. Elia stuurt, als hij bidt op de top van de Karmel, zijn bediende om uit te zien naar een wolk boven de zee, en '*zeven* keer stuurde Elia hem terug, en toen de knecht voor de zevende keer was gaan kijken zei hij: 'Er komt een wolkje uit zee opzetten, niet groter dan een handpalm.''[2]

'Noach is een gewijzigde vorm van Adam, zoals Mozes een gewijzigde vorm is van Abel en Seth', zegt de kabbala,[3] d.w.z. een herhaling of andere versie van hetzelfde verhaal. Het grootste bewijs daarvoor is de verdeling van de figuren in de *Bijbel*. Bijvoorbeeld, te beginnen met Kaïn, de eerste moordenaar, is elke *vijfde* man in zijn afstammingslijn een moordenaar. Zo komen daar Henoch, Irad, Mehujael, Methusael, en de *vijfde* is *Lamech*, de tweede moordenaar, en hij is Noachs vader. Als we de vijfpuntige ster van (448)
Lucifer (die haar hoofdpunt naar beneden heeft gericht) tekenen, en de naam van Kaïn onder het laagste punt, en die van zijn nakomelingen achtereenvolgens bij een van de andere punten schrijven, zullen we zien dat elke vijfde naam – die onder die van Kaïn geschreven zou staan – de naam van een moordenaar is. In de talmud wordt deze stamboom volledig gegeven, en er komen 13 moordenaars onder de naam van Kaïn te staan. Dit is *geen* toeval. Śiva is de vernietiger, maar ook de *vernieuwer*. Kaïn is een moordenaar, maar hij is ook de schepper van volkeren, en een uitvinder. Deze ster van Lucifer is dezelfde ster die Johannes in zijn *Openbaring* op aarde ziet vallen.

In Thebe of Theba, dat ark betekent – TH-ABA is synoniem met Kartha of Tyrus, Astu of Athene, en Urbs of Rome, en betekent ook stad – vindt men dezelfde bladmotieven die volgens de beschrijving op de zuilen van de tempel van Salomo voorkwamen. Het tweekleurige blad van de olijf, het drielobbige vijgenblad en het lancetvormige laurierblad hadden bij de Ouden zowel een esoterische als een alledaagse betekenis.

Het onderzoek van egyptologen heeft opnieuw bevestigd dat de bijbel-

---

[1] Lucianus, *De Syria Dea*, §28.

[2] *1 Koningen* 18:43-4. Dit alles is allegorisch en, meer nog dan dat, zuiver magisch. Want Elia is bezig met een bezwering.

[3] Rosenroth, *Kabbala denudata*, ed. 1684, deel 2, blz. 305.

se allegorieën identiek zijn aan die van het land van de farao's en van de Chaldeeën. De dynastieke chronologie van de Egyptenaren, die door Herodotus, Manetho, Eratosthenes en Diodorus Siculus wordt vermeld, en door de oudheidkundigen wordt aanvaard, verdeelde de tijd van de Egyptische geschiedenis in vier algemene perioden: de heerschappij van goden, halfgoden, helden en sterfelijke mensen. Bunsen[1] brengt, door de halfgoden en helden in één groep te combineren, het aantal tijdperken terug tot drie: de regerende goden, de halfgoden of helden – zonen van goden maar geboren uit sterfelijke moeders – en de Manes, die de voorouders waren van afzonderlijke stammen. Deze onderverdelingen komen, zoals iedereen kan zien, volmaakt overeen met de bijbelse elohim, zonen van God, reuzen, en sterfelijke afstammelingen van Noach.

Diodorus Siculus[2] en Berosus[3] delen ons de namen mee van de 12 grote goden die toezicht hielden over de 12 maanden van het jaar en de 12 tekens van de dierenriem. Deze namen, waaronder ook Nuah[4], zijn te bekend om te worden herhaald. Janus met de twee gezichten stond ook aan het hoofd van 12 goden; op afbeeldingen wordt hij voorgesteld met de sleutels van de hemelse gebieden in zijn hand. Deze hebben alle als model gediend voor de bijbelse aartsvaders, en nog verdere diensten verricht, vooral Janus, door tot voorbeeld te dienen van St. Petrus en zijn
(449) twaalf apostelen; eerstgenoemde toonde ook door zijn verloochening twee gezichten, en wordt eveneens weergegeven met de sleutels van het paradijs in zijn hand.

De bewering dat het verhaal van Noach in zijn verborgen betekenis slechts een andere versie is van het verhaal van Adam en zijn drie zonen, wordt bevestigd op elke bladzijde van het boek *Genesis*. Adam is het model voor Noach. Adam *valt*, omdat hij eet van de verboden vrucht van *hemelse* kennis, en Noach omdat hij proeft van de *aardse* vrucht: het druivensap dat misbruik van kennis door een onevenwichtige geest voorstelt. Adam wordt ontdaan van zijn spirituele omhulsel, Noach van zijn aardse kleding, en beiden schamen zich om hun *naaktheid*. De slechtheid van Kaïn wordt herhaald in Cham. Maar de afstammelingen van beiden worden voorgesteld als de wijste volkeren op aarde, en worden daarom 'slan-

[1] *Egypt's Place in Universal History*, deel 1, blz. 69ev; deel 4, blz. 335.

[2] *Bibliotheca historica*, 2:30.

[3] Cory, *Ancient Fragments*, ed. 1832, herdruk 1975, Wizards Bookshelf, blz. 22ev; vgl. Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 165.

[4] De boeken van de talmud zeggen dat Noach zelf de *duif* (geest) was, en vereenzelvigen hem dus nog meer met de Chaldeeuwse Nuah. Baäl wordt weergegeven met de vleugels van een duif, en de Samaritanen aanbaden op de berg Gerizim het beeld van een duif. *Babylonische Talmud*, Hulin, 6a.

gen' en de 'zonen van slangen' genoemd, wat *zonen van wijsheid* betekent, en niet van Satan zoals sommige theologen de wereld graag willen laten geloven. Vijandschap bestaat tussen de 'slang' en de 'vrouw' slechts in deze uiterlijke sterfelijke 'wereld van de mens', omdat die 'geboren is uit de vrouw'. Vóór de val in het vlees was de 'slang' *Ophis*, de goddelijke wijsheid, die geen stof nodig had om mensen te kunnen voortbrengen, omdat de mensheid volkomen spiritueel was. Vandaar de strijd tussen de slang en de vrouw, of tussen geest en stof. In haar stoffelijke aspect is de 'oude slang' de stof, en stelt ze Ophiomorphos voor; in haar spirituele betekenis wordt ze Ophis-Christos. In de magie van de oude Syro-Chaldeeën zijn beide samengevat in het androgyne teken van de dierenriem maagd-schorpioen, en kunnen ze steeds wanneer het nodig is, worden *verdeeld* of gescheiden. Zo zijn de S.S. en Z.Z., omdat ze de oorsprong van 'goed en kwaad' betekenen, altijd met elkaar verwisselbaar; en al mogen de S.S. op zegels en talismans soms wijzen op de kwade slangen-invloed en op het plan om *zwarte* magie op anderen uit te oefenen, toch treft men de dubbele S op de sacramentele kerkbekers aan, waar ze de aanwezigheid van de Heilige Geest, of zuivere wijsheid, betekenen.

De Midianieten stonden, evenals de Kanaänieten en de zonen van Cham, bekend als de *wijzen*, of zonen van slangen; zo groot was de faam van de Midianieten dat we Mozes, *de door 'de Heer' geleide en geïnspireerde profeet*, zien buigen voor Hobab, de zoon van Rehuel, de *Midianiet*, en hem smeken bij de Israëlieten te blijven: 'Ga alsjeblieft niet bij ons weg. *Jij weet immers waar wij* IN DE WOESTIJN *het best onze tenten kunnen opslaan, je kunt onze gids zijn.*'[1] En wanneer Mozes spionnen uitstuurt om het land Kanaän te verkennen, brengen ze als bewijs van de wijsheid (kabbalistisch gesproken) en vruchtbaarheid van het land een rank mee met *één* tros *druiven*, waarvoor twee mannen nodig waren om deze op een draagstok te dragen. Bovendien voegden ze eraan toe:

> We hebben daar zelfs reuzen gezien, de kinderen van Enak. Vergeleken bij dat volk van *reuzen*[2] voelden wij ons maar nietige sprinkhanen, en veel meer zullen we in hun ogen ook niet zijn geweest.[3] (450)

Volgens de kabbala en het ritueel van de vrijmetselarij is Enak dezelfde als Henoch, de aartsvader, die *niet sterft*, en die de eerste bezitter is van de 'wonderbaarlijke naam'.

---

[1] *Numeri* 10:29-31.

[2] De *Bijbel* spreekt zichzelf, en ook het Chaldeeuwse verslag tegen, want in *Genesis* 7 komt 'ieder van hen' om in de zondvloed.

[3] *Numeri* 13:33.

Wanneer we de bijbelse aartsvaders vergelijken met de afstammelingen van Vaivasvata, de hindoe-Noach, en de oude Sanskriet-overleveringen over de watervloed in het brahmaanse *Mahābhārata*, dan vinden we hen weerspiegeld in de vedische aartsvaders, die de oorspronkelijke voorbeelden zijn, waarnaar alle andere zijn gevormd. Maar voordat vergelijking mogelijk is, moeten de hindoemythen in hun ware betekenis worden begrepen. Al die mythische personen hebben naast een sterrenkundige, ook een spirituele of ethische, en een antropologische of fysieke betekenis. De aartsvaders zijn niet alleen vermenselijkte goden – van wie de antediluviale overeenkomen met de *twaalf* grote goden van Berosus en met de *tien* prajāpati's, en de postdiluviale met de zeven goden van het beroemde schrijftablet in de bibliotheek van Ninevé – maar ze dienen ook als symbolen van de Griekse eonen, de kabbalistische sefiroth en de tekens van de dierenriem, als prototypen van een reeks mensenrassen.[1] Deze wijziging

[1] We begrijpen niet waarom de geestelijkheid, vooral de katholieke, bezwaar maakt tegen onze bewering dat de aartsvaders allen, evenals de oude goden van de 'heidenen', tekens van de dierenriem zijn. Er is een tijd geweest, en dat nog geen twee eeuwen geleden, dat zijzelf blijk gaven van de vurigste wens om terug te keren tot zonne- en sterrenverering. Deze merkwaardig vrome poging is pas enkele maanden geleden aan de kaak gesteld door de Franse astronoom Camille Flammarion. Hij deelt mee dat twee Augsburgse jezuïeten, Schiller en Bayer, het hevige verlangen koesterden om de namen van de hele sabaeïsche sterrenmenigte te veranderen, en ze onder christelijke namen weer te gaan aanbidden! Na meer dan 15 eeuwen lang de afgodische zonaanbidders te hebben vervloekt, stelde de kerk nu in alle ernst voor met de zonaanbidding door te gaan, en ditmaal in *letterlijke* zin, want ze was van plan om heidense mythen te vervangen door bijbelse en (volgens hen) werkelijke personen. Ze hadden de zon Christus willen noemen; de maan de Maagd Maria; Saturnus Adam; Jupiter Mozes(!); Mars Jozua; Venus Johannes de Doper; en Mercurius Elia. Goed passende plaatsvervangers, waaruit blijkt dat de katholieke kerk goed op de hoogte is van de oude heidense en kabbalistische wetenschap, en misschien ook uiteindelijk bereid is om de bron te erkennen waaruit hun eigen mythen zijn voortgekomen. Want is de koning-messias niet de zon, de demiurg van de zonaanbidders, onder verschillende namen? Is hij niet de Egyptische Osiris en de Griekse Apollo? En welke geschiktere naam dan de Maagd Maria zou men kunnen vinden voor de heidense Diana-Astartē, 'de koningin van de hemel', tegen wie Jeremia een hele woordenschat aan vervloekingen gebruikte? Het aannemen van die naam zou zowel historisch als religieus juist zijn geweest. Twee grote platen werden gereedgemaakt, zegt Flammarion in een onlangs verschenen nummer van *La Nature*, die de hemel voorstelden met christelijke in plaats van met heidense sterrenbeelden. Apostelen, pausen, heiligen, martelaren en personen uit het Oude en Nieuwe Testament voltooiden dit christelijke sabaeïsme. 'De volgelingen van Loyola deden alle mogelijke moeite om dit plan te doen slagen.' Het is merkwaardig dat men in India bij de moslims de naam Terah vindt, Abrahams vader, Azar of Azarh en Āzur, dat ook vuur betekent, en tegelijkertijd de naam is van de derde zomermaand (van

van *10* in *12* zal dadelijk worden verklaard, en op gezag van de *Bijbel* zelf worden bewezen. Alleen zijn ze niet de eerste door Cicero[1] beschreven (451) goden, die tot een hiërarchie van hogere machten, de elohim, behoren – maar ze maken deel uit van de tweede klasse van de 'twaalf goden', de *dii minores*, die de aardse weerspiegeling zijn van de eerste, en Herodotus beschouwt Hercules als één van hen.[2] Uit de groep van twaalf behoort alleen Noach op grond van zijn plaats bij het overgangspunt, tot de hoogste Babylonische triade, Nuah, de geest van de wateren. De andere zijn identiek met de mindere goden van Assyrië en Babylonië, en vertegenwoordigen de lagere orde van emanaties die rond Bel, de demiurg, zijn gegroepeerd en die hem bij zijn werk helpen, zoals van de aartsvaders wordt gezegd dat ze Jehovah – de 'Heer' – bijstaan.

Naast deze, waarvan velen *plaatselijke* goden waren, de beschermgoden van rivieren en steden, waren er vier klassen van genii die Ezechiël in zijn visioen de troon van Jehovah laat ondersteunen. Dit is een feit dat de joodse 'Here God' met een van de Babylonische drie-eenheid vereenzelvigt, maar tegelijkertijd de tegenwoordige christelijke God met dezelfde triade in verband brengt, want Irenaeus[3] laat Jezus, zoals de lezer zich zal herinneren, juist op deze vier cherubijnen rijden, en deze worden als de metgezellen van de evangelisten voorgesteld.

Dat de boeken *Ezechiël* en *Openbaring* van hindoe-kabbalistische oorsprong zijn, wordt door niets duidelijker bewezen dan door deze beschrijving van de vier dieren die de rijken van de vier elementen symboliseren: aarde, lucht, vuur en water. Zoals bekend zijn dit de Assyrische sfinxen, maar deze figuren zijn ook uitgehouwen op de muren van bijna alle hindoepagoden.

De schrijver van de *Openbaring* kopieert in zijn tekst (4:17) getrouw de pythagorische zespuntige ster, waarvan Lévi's bewonderenswaardige tekening wordt weergegeven op blz. 532.

De hindoegodin *Ardhanārī* (of zoals het misschien beter kan worden geschreven, Ardhonārī, want de tweede a wordt bijna uitgesproken zoals de Nederlandse o) wordt afgebeeld met dezelfde figuren om haar heen. Dit komt volledig overeen met Ezechiëls 'rad van de Adonai', bekend als 'de cherubijnen van Ezechiël', en wijst zonder enige twijfel op de bron waaraan de Hebreeuwse ziener zijn allegorieën heeft ontleend. Om vergelijking

---

juni tot juli) van de hindoes, wanneer de zon in Tweelingen staat, en de volle maan bij Boogschutter.

[1] Cicero, *De natura deorum*, 1:12.

[2] *Historiën*, boek 2, §145.

[3] *Fragmenten*, 53, 54.

gemakkelijk te maken hebben we de figuur in de zespuntige ster geplaatst (zie blz. 533).

(452) Boven deze dieren stonden de engelen of geesten, die in twee groepen waren verdeeld: de Igili of hemelse wezens, en de Am-anaki of aardse geesten, de reuzen, kinderen van Enak, over wie de spionnen bij Mozes klaagden.

De *Kabbala denudata* geeft de kabbalisten een heel duidelijk, en de buitenstaanders een heel verward verslag van de omzettingen of vervangin-

gen van de ene persoon door de andere. Zo zegt ze bijvoorbeeld dat 'de vonk' (de spirituele vonk of ziel) van Abraham ontleend was aan Michaël, het hoofd van de eonen en de hoogste emanatie van de godheid, zo hoog zelfs dat Michaël in de ogen van de gnostici identiek was met Christus. En toch zijn Michaël en Henoch één en dezelfde persoon. Beiden vormen als 'mens' het verbindingspunt van het kruis van de dierenriem. De vonk van Izaäk was die van Gabriël, het hoofd van de engelenmenigte, en de vonk van Jacob werd ontleend aan Uriël, genaamd 'het vuur van God', de geest met de scherpste blik in de hele hemel. Adam is niet de Kadmon, maar de

eerste Adam, de microprosopus. Laatstgenoemde is in één van zijn aspecten Henoch, de aardse aartsvader en de vader van Methusalem. Hij die (453)
'wandelde met God' en 'niet stierf', is de spirituele Henoch, die de mensheid symboliseerde, eeuwig van geest en eeuwig van vlees, al *sterft* dit laatste ook. Dood is slechts een nieuwe geboorte, en de geest is onsterfelijk; de mensheid kan dus nooit sterven, want de *vernietiger* is *schepper* geworden; Henoch is het prototype van de tweevoudige – de spirituele en de aardse – mens. Zijn plaats is dus in het midden van het sterrenkundige kruis.

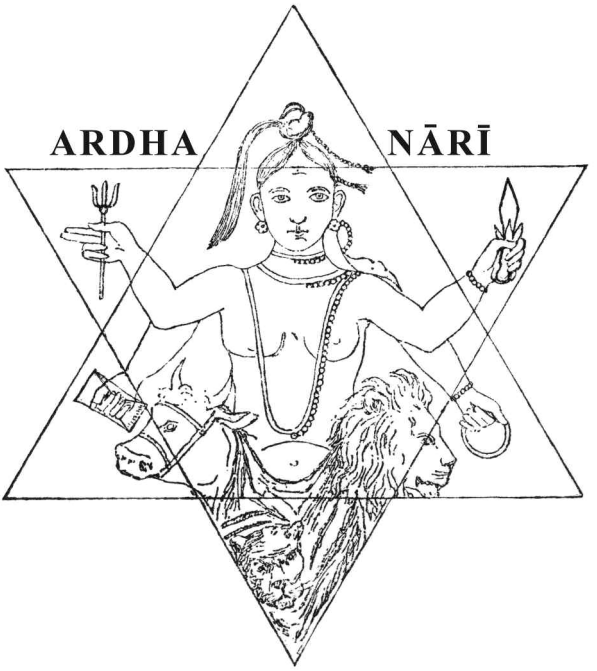

Maar was dit denkbeeld van de Hebreeën oorspronkelijk? We denken van niet. Elk volk dat een sterrenkundig stelsel had, en vooral India, had de grootste eerbied voor het kruis, want het was de meetkundige basis van de religieuze symboliek van hun *avatāra's*, de manifestatie van de godheid of de schepper in zijn schepsel de MENS; van God in de mensheid, en van de mensheid in God, als geesten. Op de oudste monumenten van Chaldea, Perzië en India is het dubbele of achtpuntige kruis te zien. Dit symbool dat op een heel natuurlijke manier, evenals elke andere meetkundige figuur in de natuur, in zowel planten als sneeuwvlokken is te vinden, heeft dr. Lundy

(454) in zijn boven-christelijke mystiek ertoe gebracht zulke kruisvormige bloemen – die door het samenvoegen van de twee kruisen een achtpuntige ster vormen – de volgende benaming te geven: '*de profetische ster van de vleeswording*, die hemel en aarde, God en mens met elkaar heeft verbonden'.[1] In die laatste zin is het volmaakt juist uitgedrukt, alleen past het oude kabbalistische axioma 'zo boven, zo beneden' nog beter, want het toont ons dezelfde God voor de hele mensheid, en niet alleen voor een handjevol christenen. Het is het *wereldkruis* van de hemel, op aarde herhaald door planten en de tweepolige mens: de fysieke mens die de plaats inneemt van de 'spirituele' mens, terwijl op het verbindingspunt de mythische Libra-Hermes-Henoch staat. Het gebaar van de ene hand die naar de hemel wijst, staat tegenover dat van de andere die omlaag naar de aarde wijst; talloze geboorten beneden, talloze spirituele wedergeboorten boven; het zichtbare slechts de manifestatie van het onzichtbare; de mens van stof prijsgegeven aan het stof, de spirituele mens herboren in de geest; zo is de eindige mensheid de zoon van de oneindige God. Abba – de vader; Amona – de moeder; de zoon – het heelal. Deze oorspronkelijke triade wordt in alle theogonieën herhaald. Adam-Kadmon, Hermes, Henoch, Osiris, Krishṇa, Ormazd of Christos zijn allen één. Ze staan als metatrons tussen lichaam en ziel – eeuwige geesten die het vlees verlossen door de wedergeboorte van het vlees *beneden*, en de ziel door de wedergeboorte *boven*, waar de mensheid opnieuw wandelt met God.

We hebben op een andere plaats aangetoond dat het symbool van het kruis, de Egyptische *tau*, ⊤, uit een vele eeuwen oudere tijd dateerde dan de periode die wordt toegekend aan Abraham, de veronderstelde voorouder van de Israëlieten, want anders had Mozes het niet van de priesters kunnen vernemen. En dat de tau door zowel de joden als andere 'heidense' volkeren als heilig werd beschouwd, wordt bewezen door een feit dat nu door zowel christelijke theologen als ongelovige archeologen wordt erkend. Mozes beveelt in *Exodus* (12:22) zijn volk hun *deurposten en bovendorpels* met bloed te bestrijken, opdat de 'Heer' geen vergissing zou maken en enkelen van zijn uitverkoren volk zou doden in plaats van de verdoemde Egyptenaren.[2] En dit teken is een tau! – Het is het Egyptische *kruis* met een handvat, en met de helft van deze talisman wekte Horus de

---

[1] *Monumental Christanity*, blz. 9.

[2] Wie anders dan de schrijvers van de *Pentateuch* hadden een allerhoogste God of zijn engel kunnen uitvinden die zo door en door menselijk is dat er een bloedvlek op de deurposten nodig is om te voorkomen dat hij de één doodt in plaats van de ander! In grof materialisme overtreft dit alle theïstische denkbeelden die we in heidense boeken hebben aangetroffen.

doden op, zoals men kan zien op het beeldhouwwerk van een ruïne in Philae.[1] Hoe ongegrond het denkbeeld is dat al zulke kruisen en symbolen evenzovele onbewuste profetieën over Christus zouden zijn, wordt goed geïllustreerd door het feit dat Jezus op basis van de beschuldiging van de joden ter dood werd gebracht. Dezelfde geleerde schrijver merkt bijvoorbeeld in *Monumental Christianity* op dat 'de joden zelf dit teken van verlossing hadden erkend, tot ze Christus afwezen'; en op een andere plaats (455) verzekert hij dat 'de staf van Mozes, die hij in zijn wonderen ten overstaan van de farao gebruikte, ongetwijfeld die *crux ansata* is geweest, of iets dat erop leek, die *ook door de Egyptische priesters werd gebruikt*'.[2] De logische conclusie daaruit zou zijn: 1. dat als de joden dezelfde symbolen vereerden als de heidenen, ze niet beter waren dan zij, en 2. dat als ze zo goed op de hoogte waren van de verborgen symboliek van het kruis, en als ze, ondanks het feit dat ze eeuwenlang op de messias hebben gewacht, toch zowel de christelijke messias als het christelijke kruis verwierpen, er met beide iets niet in orde moet zijn geweest.

Zij die Jezus 'verwierpen' als de 'zoon van God', waren niet de mensen die onbekend waren met religieuze symbolen, noch het handjevol atheïstische sadduceeën die hem ter dood brachten, maar juist de mensen die onderwezen waren in de geheime wijsheid, die zowel de oorsprong als de betekenis kenden van het symbool van het kruis, en die het christelijke symbool en de daaraan opgehangen verlosser terzijde schoven, omdat ze niet eraan mee wilden werken om het gewone volk zo godslasterlijk te bedriegen.

Bijna alle profetieën over Christus worden toegeschreven aan de aartsvaders en de profeten. Van laatstgenoemden hebben misschien enkelen werkelijk bestaan, maar eerstgenoemden zijn allen mythen. We zullen dit proberen te bewijzen door de verborgen interpretatie van de dierenriem, en de relaties tussen zijn tekens en deze antediluviale mensen.

Indien de lezer de hindoedenkbeelden over kosmogonie die in hoofdstuk 6 zijn uiteengezet, in gedachten houdt, zal hij beter het verband begrijpen tussen de bijbelse antediluviale aartsvaders en dat raadsel voor alle commentatoren: 'het rad van Ezechiël'. Men dient dus te bedenken: 1. dat het heelal niet uit niets is geschapen, maar zich ontwikkelt uit tevoren bestaande stof; 2. dat het er maar één is uit een eindeloze reeks heelallen; 3. dat de eeuwigheid verdeeld is in grote cyclussen, in elk waarvan twaalf veranderingen van onze wereld plaatsvinden, die volgen op

[1] D.V. Denon, *Voyage dans la basse et la haute Égypte*, deel 2, pl. 40, fig. 8, blz. 54, 145.

[2] Blz. 13 en 402.

haar gedeeltelijke vernietiging, beurtelings door vuur en water, zodat de aarde aan het begin van een nieuw klein tijdperk zo is veranderd, zelfs geologisch, dat ze in feite een nieuwe wereld is; 4. dat de aarde na elk van de eerste zes van die twaalf veranderingen grover is, en alles erop – waaronder de mens – stoffelijker is dan na de eraan voorafgaande, terwijl na elk van de overige zes het tegenovergestelde het geval is, en zowel de aarde als de mens met elke verandering van de aarde steeds verfijnder en spiritueler worden; 5. dat bij het bereiken van de top van de cyclus een geleidelijke ontbinding plaatsheeft, en alle levende, objectieve vormen worden vernietigd. Maar wanneer dat punt is bereikt, is de mensheid geschikt geworden om zowel subjectief als objectief te leven. En niet
(456) alleen de mensheid, maar ook dieren, planten en elk atoom. De boeddhisten zeggen dat na een tijd van rust, wanneer een nieuwe wereld zichzelf begint te vormen, de astrale zielen van dieren en van alle wezens, behalve van die welke het hoogste nirvāṇa hebben bereikt, weer naar de aarde zullen terugkeren om hun cyclussen van gedaanteveranderingen te beëindigen, en op hun beurt mensen te worden.

Dit verbazingwekkende denkbeeld werd door de Ouden – om het gewone volk te onderrichten – samengevat in één enkel ontwerp van aanschouwelijke beelden: de dierenriem of de hemelgordel. Oorspronkelijk waren er in plaats van de twaalf nu gebruikte tekens slechts tien aan het grote publiek bekend, en wel: Ram, Stier, Tweelingen, Kreeft, Leeuw, Maagd-Schorpioen, Boogschutter, Steenbok, Waterman en Vissen.[1] Deze waren exoterisch. Maar bovendien werden er twee mystieke tekens tussengevoegd, die alleen door ingewijden konden worden begrepen, en wel op het midden of het verbindingspunt waar nu de *Weegschaal* staat, en bij het teken dat nu de Schorpioen heet en volgt op de Maagd. Toen het nodig werd gevonden ze aan het volk mee te delen, werden deze twee geheime tekens er onder hun tegenwoordige benamingen aan toegevoegd als sluiers om de ware namen te verbergen die de sleutel bevatten tot het hele geheim van de schepping, en die de oorsprong van 'goed en kwaad' onthullen.

De echte sabaeïsche astrologie leerde in het geheim dat in dit dubbele teken de verklaring verborgen lag van de geleidelijke transformatie van de

[1] In Volney's *Ruins, a Survey of the Revolution of Empires*, 1790, blz. 360, wordt opgemerkt dat, omdat het lente-eveningspunt in 1447 v.Chr. op 15 graden Ram stond, de 1ste graad van de Weegschaal niet later dan 15.194 v.Chr. kon zijn samengevallen met de lentenachtevening; voegt men daar de 1790 jaar na Christus' geboorte aan toe, dan schijnen er 16.984 jaar te zijn verlopen sinds de oorsprong van de dierenriem.

wereld: van haar spirituele, subjectieve toestand in de 'dubbelslachtige', ondermaanse toestand. De twaalf tekens werden daarom in twee groepen verdeeld. De eerste zes werden de opgaande genoemd, of de lijn van de macrokosmos (de grote spirituele wereld); de laatste zes de neergaande lijn, of de microkosmos (de kleine secundaire wereld) – slechts de weerspiegeling van eerstgenoemde, om zo te zeggen. Deze verdeling werd het rad van Ezechiël genoemd, en werd op de volgende manier ingevuld: Eerst kwamen de vijf opgaande tekens (die in de aartsvaders zijn verpersoonlijkt), Ram, Stier, Tweelingen, Kreeft, Leeuw; de groep werd afgesloten door Maagd-Schorpioen. Vervolgens kwam het keerpunt, de *Weegschaal*. Daarna werd de eerste helft van het teken Maagd-Schorpioen gekopieerd, en geplaatst aan het hoofd van de lagere of neergaande groep van de microkosmos, die liep tot aan de *Vissen*, of Noach (de zondvloed). Ter verduidelijking, het teken Maagd-Schorpioen, dat oorspronkelijk zo, ♍, werd weergegeven werd eenvoudig *Maagd*, en de kopie, ♏, of Schorpioen, werd geplaatst achter de Weegschaal, het *zevende* teken (dat Henoch is, de engel Metatron, of de *middelaar* tussen geest en stof, of God en mens). Het werd nu Schorpioen (of Kaïn), en dat teken of die aartsvader leidde volgens de exoterische theologie *de mensheid naar de vernietiging*; (457)
maar volgens de ware leer van de wijsheid-religie duidde het *de ontaarding aan van het gehele heelal in de loop van zijn neerwaartse evolutie van het subjectieve naar het objectieve*.

Het teken *Weegschaal* zou een latere uitvinding van de Grieken zijn, maar er wordt over het algemeen niet gezegd dat diegenen onder hen die ingewijd waren alleen een verandering van naam hadden aangebracht die voor hen 'die wisten' hetzelfde denkbeeld inhield als de geheime naam, terwijl het gewone volk even onwetend bleef als tevoren. Toch was deze Weegschaal een mooi denkbeeld van hen, dat zoveel uitdrukte als maar enigszins mogelijk was zonder de hele en uiteindelijke waarheid te ontsluieren. Ze wilden ermee zeggen dat, wanneer de loop van de evolutie de werelden naar het laagste punt van grofheid had gevoerd, waar de aardbollen en hun voortbrengselen het grofst en hun bewoners het dierlijkst waren, het keerpunt was bereikt, en de krachten precies in evenwicht waren. Bij het laagste punt begon de nog steeds aanwezige goddelijke vonk van de geest vanbinnen de impuls te geven om de weg omhoog in te slaan. De weegschaal symboliseerde dat eeuwige evenwicht dat noodzakelijk is in een heelal, waarin harmonie en exacte rechtvaardigheid heersen, waarin de middelpuntzoekende en middelpuntvliedende krachten, duisternis en licht, geest en stof in balans zijn.

Deze toegevoegde tekens van de dierenriem geven ons het recht te

beweren dat het boek Genesis*, zoals we het nu kennen, van latere datum moet zijn dan de uitvinding van de Weegschaal door de Grieken*, want we zien dat de hoofdstukken met de stambomen veranderd zijn om overeen te stemmen met de nieuwe dierenriem, in plaats dat laatstgenoemde in overeenstemming is gebracht met de lijst van de aartsvaders. Deze toevoeging en de noodzaak om de ware sleutel te verbergen, brachten de rabbijnse samenstellers ertoe de namen Henoch en Lamech twee keer te herhalen, zoals we ze nu in de stamboom van Kaïn vinden. Van alle bijbelboeken stamt alleen *Genesis* uit een ontzaglijk oude tijd. Alle andere zijn latere toevoegingen, waarvan de eerste verschenen met Chilkia, die ze kennelijk samenstelde geholpen door de profetes Chulda.

Omdat er aan de verhalen van de schepping en de watervloed meer dan één betekenis wordt gehecht, beweren we dat het bijbelverhaal niet kan worden begrepen als het los wordt gezien van het Babylonische verhaal daarover, terwijl geen van beide volkomen duidelijk zal zijn zonder de brahmaanse esoterische opvatting over de watervloed, zoals men die vindt in het *Mahābhārata* en het *Śatapatha-Brāhmaṇa*. De Babyloniërs leerden de mysteriën, de priestertaal en hun religie van de raadselachtige Akkadiërs die volgens Rawlinson uit Armenië waren gekomen – maar dat geldt niet voor de brahmanen, die naar India emigreerden. Hier is het bewijs duidelijk. Movers[1] toont aan dat de Babyloniër Xisuthrus in de dierenriem de 'zon' in het teken Waterman voorstelde; en Oannes, de vismens, de halve demon, is Vishṇu in zijn eerste avatāra; hij geeft op die manier de sleutel tot de dubbele bron van de bijbelse openbaring.

(458) Oannes is het symbool van priesterlijke, esoterische wijsheid; hij komt voort uit de zee, omdat de 'grote diepte', het water, zoals we hebben aangetoond, de geheime leer symboliseert. Om dezelfde reden hebben de Egyptenaren de Nijl tot een godheid gemaakt, afgezien nog van het feit dat hij op grond van zijn periodieke overstromingen als de 'verlosser' van het land werd beschouwd. Ze beschouwden zelfs de krokodillen als heilig, omdat ze verblijf houden in de 'diepte'. De zogenaamde 'Hamieten' hebben altijd de voorkeur eraan gegeven zich in de nabijheid van rivieren en zeeën te vestigen. Het water was volgens sommige oude kosmogonieën het eerstgeschapen element. Voor deze naam Oannes bestaat in de Chaldeeuwse verslagen diepe eerbied. De Chaldeeuwse priesters droegen een hoofdtooi die leek op een vissenkop, en een elftkleurige jas die het lichaam van een vis voorstelde.[2]

---

[1] *Die Phönizier*, deel 1, blz. 165ev.

[2] Zie de platen in Inmans *Ancient Faiths Embodied in Ancient Names*, deel 1, blz. 529.

'Thales', zegt Cicero, 'beweert dat *water* het beginsel is van alle dingen, en dat God het bewustzijn is dat alle dingen uit water vormde en schiep.'[1]

> In het begin sterkt de innerlijke GEEST hemel en aarde,
> De waterige velden en de heldere bol van de maan, en vervolgens
> De titanische sterren; en het in de ledematen getrokken bewustzijn
> Brengt de hele massa in beweging, en vermengt zich met VERHEVEN STOF.[2]

Water stelt dus de dualiteit van zowel de macrokosmos als de microkosmos voor, in samenwerking met de levenschenkende GEEST, en de evolutie van de kleine wereld uit de universele kosmos. In deze betekenis wijst de watervloed op die laatste strijd tussen de botsende elementen, die de eerste grote cyclus van onze planeet afsloot. Geleidelijk gingen deze tijdperken in elkaar over. Er werd orde geschapen uit chaos of wanorde, en de opeenvolgende soorten organismen evolueerden naarmate de fysieke omstandigheden van de natuur op hun verschijning werden voorbereid, want onze huidige mensheid had in die tussenliggende periode op aarde niet kunnen ademen, omdat ze de allegorische rokken van vellen nog niet had.[3]

In hoofdstuk 4 en 5 van *Genesis* vinden we de zogenaamde geslachten van Kaïn en Seth. Laten we ze eens beschouwen in de volgorde waarin ze daar staan.

STAMBOMEN (459)

Lijn van Seth		*Lijn van Kaïn*	
1. Adam	Beginsel van het goede	1. Adam	Beginsel van het kwaad
2. Seth		2. Kaïn	
3. Enos		3. Henoch	
4. Kaïnan		4. Irad	
5. Mahalaleël		5. Mehujaël	
6. Jared		6. Methusaël	
7. Henoch		7. Lamech	
8. Methusalem		8. Jubal	
9. Lamech		9. Jabal	
10. Noach		10. Tubal Kaïn	

[1] Cicero, *De natura deorum*, 1:10.

[2] Vergilius, *Aeneis*, boek 6, 724-7.

[3] De uitdrukking 'rokken van vellen' geeft nog meer te denken als we weten dat het Hebreeuwse woord 'huid', dat in de oorspronkelijke tekst wordt gebruikt, *mensen*huid betekent. De tekst zegt: 'En *java aleim* maakte voor Adam en zijn vrouw כתנות עור, KHOTHENOTH OUR' (*Genesis* 3:21). Het eerste Hebreeuwse woord is hetzelfde als het Griekse χιτών – chitōn – jas. Parkhurst omschrijft het *als de huid van mensen* of dieren עור, ער, of ערה, OUR, OR of ORAH. Hetzelfde woord wordt gebruikt in *Exodus* (34:30, 35) toen Mozes' *huid* 'glinsterde' (A. Wilder).

Dit zijn de tien bijbelse aartsvaders, die identiek zijn met de hindoe-prajāpati's, en de sefiroth uit de kabbala. We zeggen *tien* aartsvaders, en niet *twintig*, want de lijn van Kaïn werd met geen ander doel bedacht dan: 1. om het begrip dualiteit, waarop de filosofie van elke religie berust, toe te passen, want deze twee stambomen stellen eenvoudig de elkaar tegenwerkende machten of beginselen van goed en kwaad voor, en 2. om een sluier aan te brengen voor de niet-ingewijde menigte. Stel dat we ze in hun oorspronkelijke vorm zouden terugbrengen, door deze opzettelijk aangebrachte sluiers weg te nemen. Ze zijn zo gemakkelijk te doorzien dat er maar weinig scherpzinnigheid voor nodig is om ze te vinden, zelfs al maakt men alleen gebruik van zijn gezonde verstand zonder verdere hulp, en zonder, zoals wij, ze te kunnen toetsen aan de hand van de geheime leer.

Door ons dus te ontdoen van de namen van Kaïns geslacht, die niets anders dan kopieën zijn van die van Seth, of van elkaar, ontdoen we ons van Adam; van Henoch – die in de ene stamboom de vader van Irad, en in de andere de zoon van Jared wordt genoemd; van Lamech, de zoon van Methusaël – terwijl Lamech in de lijn van Seth de zoon is van Methusalem; van Irad (Jared),[1] Jubal en Jabal, die met Tubal-Kaïn een drie-eenheid vormen, en die ene is de kopie van Kaïn; van Mehujaël, (die niemand anders is dan Mahalaleël, anders gespeld) en Methusaël (Methusalem). Daardoor blijft in de stamboom van Kaïn in hoofdstuk 4 alleen Kaïn over,
(460) de eerste moordenaar en broedermoordenaar, die men in zijn lijn laat doorgaan voor de vader van Henoch, de deugdzaamste van alle mensen, die niet sterft, maar levend in de hemel wordt opgenomen. Wenden we ons nu tot de stamboom van Seth, dan zien we dat Enos of Henoch op de *tweede* plaats na Adam komt, en de vader is van Kaïn(an). Dit is geen toeval. Er was een duidelijke reden voor dit omkeren van het vaderschap, namelijk het scheppen van verwarring en het onmogelijk maken van verder onderzoek.

---

[1] Hier heeft de massora, door de ene naam in de andere om te zetten, weer geholpen om het weinige dat in de alleroudste heilige geschriften oorspronkelijk was gebleven, te vervalsen.

De Rossi van Parma zegt in zijn *Compèndio*, deel 4, blz. 7, over de massoreten: 'Het is bekend met welke zorgvuldigheid Esdras, de beste criticus die ze hadden, [de tekst] had *hervormd* en *verbeterd*, en er zijn oorspronkelijke luister aan had teruggegeven. Van de vele na hem ondernomen herzieningen is geen zo beroemd als die van de massoreten, die na de zesde eeuw kwamen . . . en alle vurige bewonderaars en verdedigers van de massora, christenen en joden . . . bekennen met eenstemmige openhartigheid dat de tekst, in de vorm waarin ze bestaat, *gebrekkig en onvolmaakt is, vol tussenvoegingen en fouten*, en *als gids hoogst onbetrouwbaar*.' De vierkante letter werd pas na de derde eeuw uitgevonden.

We zeggen dus dat de aartsvaders eenvoudig de tekens van de dierenriem zijn, symbolen, in hun talrijke aspecten, van de spirituele en fysieke evolutie van de mensenrassen, van de eeuwen en tijdsverdelingen. In de astrologie worden de belangrijkste vier 'huizen' in de diagrammen van de 'twaalf huizen van de hemel' – namelijk het eerste, het tiende, het zevende en het vierde, of het tweede binnenste vierkant, met zijn hoeken naar boven en naar beneden – *hoeken* genoemd, omdat ze de grootste kracht en macht hebben. Ze stemmen overeen met Adam, Noach, Kaïn-an en Henoch, alfa, omega, kwaad en goed, die het geheel leiden. We zien verder dat, wanneer ze (met inbegrip van de twee geheime namen) in vier driehoeken of triaden worden verdeeld – namelijk: vurige, luchtige, aardse en waterige – laatstgenoemde met Noach overeenstemt.

Henoch en Lamech komen in de stamboom van Kaïn beiden voor om het vereiste getal tien in beide 'geslachten' in de *Bijbel* vol te maken, in plaats van de 'geheime naam' te gebruiken, en ook opdat de aartsvaders zouden overeenstemmen met de tien kabbalistische sefiroth, en tegelijkertijd passen bij de tien – later de *twaalf* – tekens van de dierenriem op een manier die alleen voor kabbalisten begrijpelijk is.

Toen Abel uit die afstammingslijn was verdwenen, bedacht men blijkbaar pas later dat het nodig was dat de mensheid niet geheel van een moordenaar zou afstammen; en daarom werd Abel vervangen door Seth. Kennelijk heeft men deze moeilijkheid pas opgemerkt toen de stamboom van Kaïn was voltooid, vandaar dat men Adam (nadat alle geslachten waren verschenen) deze zoon Seth laat verwekken. Het is van betekenis dat, terwijl de tweeslachtelijke Adam van hoofdstuk 5 geschapen is naar het beeld van de elohim (zie *Genesis* 1:27 en 5:1), Seth (5:3) wordt geboren 'naar Adams gelijkenis', wat betekent dat er verschillende mensenrassen waren. Ook is het heel opmerkelijk dat noch de leeftijd noch enige andere bijzonderheid over de aartsvaders in de stamboom van Kaïn wordt meegedeeld, terwijl dit wel het geval is met die in de stamboom van Seth.

Ongetwijfeld zal niemand in een voor het publiek toegankelijk werk verwachten de laatste mysteriën te vinden van wat eeuwenlang als het grootste geheim van het heiligdom werd bewaard. Toch kunnen we, zonder aan niet-ingewijden de sleutel bekend te maken of van ongepaste onbescheidenheid te worden beschuldigd, misschien een tipje oplichten van de sluier die de majestueuze leringen van de oudheid bedekt. Laten we dus de aartsvaders opschrijven in de volgorde waarin ze horen te staan in hun betrekking tot de dierenriem, en nagaan hoe ze met de tekens overeenkomen. Het volgende diagram stelt het rad van Ezechiël voor, zoals dit in veel boeken, onder an- (461)
dere in Hargrave Jennings' *Rosicrusians*, wordt gegeven:

RAD VAN EZECHIËL (exoterisch)

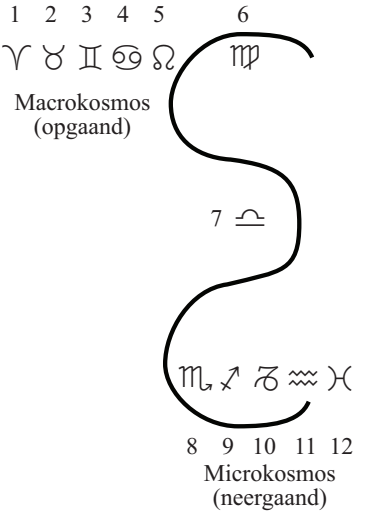

Deze tekens zijn: 1. Ram (Aries); 2. Stier (Taurus); 3. Tweelingen (Gemini); 4. Kreeft (Cancer); 5. Leeuw (Leo); 6. Maagd (Virgo), of de *opgaande* lijn van de grote cyclus van de schepping. Daarna komt 7. Weegschaal (Libra), 'de mens' die, hoewel deze zich precies in het midden op het kruispunt bevindt, omlaag voert naar de getallen: 8. Schorpioen (Scorpio); 9. Boogschutter (Sagittarius); 10. Steenbok (Capricornus); 11. Waterman (Aquarius); en 12. Vissen (Pisces).

Bij het bespreken van het dubbele teken Maagd-Schorpioen en Weegschaal, merkt Hargrave Jennings op:

> Dit alles is alleen begrijpelijk in de vreemde mystiek van de gnostici en kabbalisten, en voor de hele leer is een sleutel nodig om haar begrijpelijk te maken; deze uitzonderlijke mensen zinspelen slechts vaag op het mogelijke bestaan van zo'n sleutel, maar weigeren absoluut hem af te staan, omdat het niet is toegestaan hem bekend te maken.[1]

Genoemde sleutel moet *zeven* keer worden omgedraaid vóór het hele stelsel is onthuld. We zullen hem maar *éénmaal* omdraaien en zo de niet-ingewijde één vluchtige blik in het mysterie gunnen. Gelukkig is hij die dit alles begrijpt!

---

[1] *The Rosicrucians*, 1870, blz. 64-5.

RAD VAN EZECHIËL (esoterisch) (462)

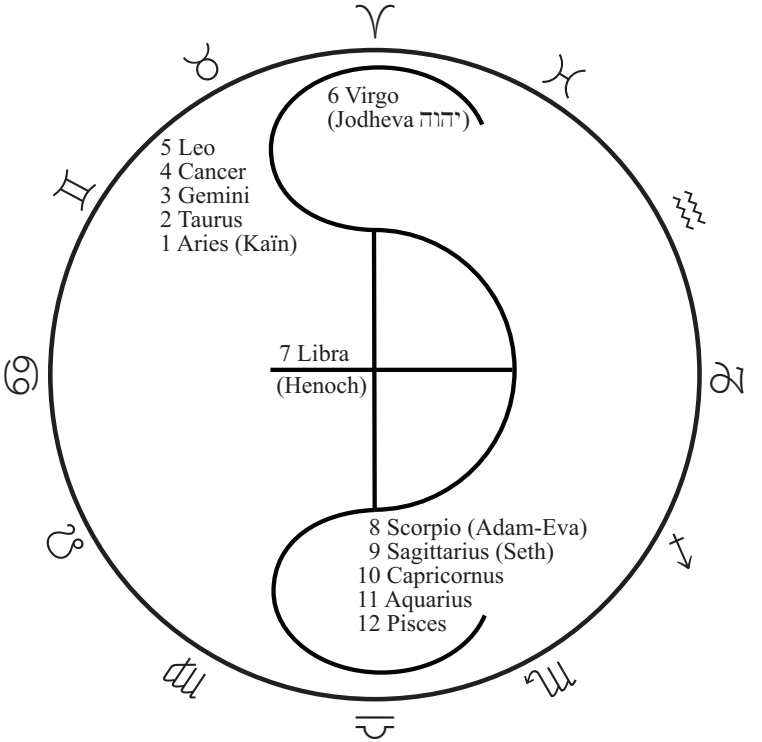

Om de aanwezigheid van Jod-heva (of Yod-heva), of wat in het algemeen het tetragram יהוה wordt genoemd, en van Adam en Eva, te verklaren is het voldoende de lezer te herinneren aan de volgende verzen uit *Genesis* met de juiste betekenis van de woorden tussen haakjes geplaatst.

> 1. En God [elohim] schiep[en] de mens naar zijn [hun] beeld . . . man en vrouw schiep hij hen [hem]. – 1:27
> 2. Man en vrouw schiep hij hen [hem] . . . en gaf *hen* [hem] de naam Adam. – 5:2

Het drietal in het begin van het tetragram drukt de goddelijke schepping op een spirituele manier uit, d.w.z. zonder enige vleselijke zonde; het drietal aan het eind geeft uitdrukking aan deze zonde; het is dan vrouwelijk. De naam Eva bestaat uit drie letters; die van de oorspronkelijke of hemelse Adam wordt met één letter geschreven, de jod of yod, daarom (463)
moet men niet Jehovah maar *Ieva* of Eva lezen. De Adam van het eerste

hoofdstuk is de spirituele, en dus zuivere androgyne, Adam-Kadmon. Als de vrouw voortkomt uit de linkerrib van de tweede Adam (van stof), wordt de zuivere *Maagd* gescheiden, vervalt 'tot voortplanting' of de neergaande cyclus en wordt Schorpioen[1], het symbool van zonde en stof. Terwijl de opgaande cyclus verwijst naar de zuiver spirituele rassen, of de tien antediluviale aartsvaders (de *prajāpati's* en *sefiroth*),[2] geleid door de scheppende godheid zelf, die Adam-Kadmon of Yod-heva is, is de lagere cyclus die van de aardse rassen die geleid worden door Henoch of *Libra*, het *zevende*, die, omdat hij halfgoddelijk en halfaards is, door God levend zou zijn weggenomen. Henoch, Hermes en Libra zijn één. Deze zijn allen de weegschaal van universele harmonie; rechtvaardigheid en evenwicht zijn geplaatst bij het centrale punt van de dierenriem. De grote hemelcirkel, die door Plato in zijn *Timaeus* zo goed wordt besproken, symboliseert het onbekende als een eenheid; en de kleinere cirkels, die door hun verdeling op het vlak van de dierenriem het kruis vormen, symboliseren op hun snijpunt het leven. De middelpuntvliedende en middelpuntzoekende krachten zijn als symbolen van goed en kwaad, geest en stof, leven en dood, ook de symbolen van de schepper en de vernietiger – Adam en Eva, of God en de duivel, zoals men gewoonlijk zegt. In zowel de subjectieve als de objectieve wereld zijn het de twee krachten die door hun eeuwige strijd het heelal van geest en stof in evenwicht houden. Ze dwingen de planeten hun paden te volgen, en houden ze in hun elliptische banen, waardoor ze in hun omwenteling door de dierenriem het sterrenkundige kruis trekken. Had in hun strijd de middelpuntzoekende kracht de overhand, dan zou ze de planeten en de levende zielen naar de zon drijven, het symbool van de onzichtbare spirituele zon, de paramātman, of grote universele ziel, hun vader; en had de middelpuntvliedende kracht de overhand dan zou ze zowel de planeten als de *zielen* de eenzame ruimte indrijven, ver van het lichtgevende hemellichaam van het objectieve heelal, weg van het spirituele rijk van verlossing en van eeuwig leven, en naar de chaos van de uiteindelijke kosmische en individuele vernietiging. Maar de Weegschaal is er, steeds gevoelig bij het snijpunt. Ze regelt de werking van de twee strijdenden, en de gecombineerde inspanningen van beiden laten de planeten en 'levende zielen' in hun omwenteling door de dierenriem en het leven

[1] De Schorpioen is het astrologische teken van de voortplantingsorganen.

[2] De aartsvaders kunnen allen in hun getallen worden omgezet, en onderling worden verwisseld. Afhankelijk van datgene waarop ze betrekking hebben, worden ze tien, vijf, zeven, twaalf en zelfs veertien. Het hele stelsel is zó gecompliceerd dat het volkomen onmogelijk is in een werk als dit meer te doen dan op sommige zaken te zinspelen.

een dubbele diagonale lijn volgen, en bewaren zó strikte harmonie in de zichtbare en onzichtbare hemel en aarde; de gedwongen éénheid van de twee verzoent geest en stof, en van Henoch wordt dan ook gezegd dat hij (464) voor God staat als een 'metatron'. Wanneer men vanaf hem naar beneden naar Noach en zijn drie zonen rekent, stelt ieder van hen een nieuwe 'wereld' voor, d.w.z. dat onze aarde, die de zevende[1] is, na elk tijdperk van geologische verandering het leven schenkt aan een ander duidelijk onderscheiden ras van mensen en wezens.

Kaïn is de leider van de opgaande lijn, of macrokosmos, want hij is de zoon van de 'Heer', niet van Adam (*Genesis* 4:1). De 'Heer' is Adam-Kadmon, Kaïn, de zoon van de zondige gedachte, niet de nakomeling van vlees en bloed; anderzijds is Seth de leider van de rassen van de aarde, want hij is de zoon van Adam, en voortgebracht 'naar zijn gelijkenis, naar zijn evenbeeld' (*Genesis* 5:3). Kaïn is in het Assyrisch *Kenu*, en betekent oudste, terwijl het Hebreeuwse woord קין een smid, een handwerksman, betekent.

De wetenschap zegt dat de aarde vijf verschillende geologische stadia heeft doorgemaakt, die alle worden gekenmerkt door een verschillende laag in de bodem; deze zijn in omgekeerde volgorde, te beginnen met de laatste: 1. het kwartair, waarin het zeker is dat de mens bestond; 2. het tertiair, waarin het *mogelijk is* dat hij bestond; 3. het secundair, dat van de reuzensauriërs, de megalosaurus, ichtyosaurus en plesiosaurus – *geen spoor van de mens*; 4. het paleozoïcum, dat van de reusachtige schaaldieren; en 5. (of ten eerste) het azoïcum waarin volgens de wetenschap het organische leven nog niet was verschenen.

Maar zou het niet mogelijk zijn dat er een tijdperk is geweest – verschillende tijdperken zijn geweest – waarin de mens *bestond*, en toch geen

[1] Zie deel 1 van dit boek, blz. 83. Alleen de hindoeberekening met behulp van de dierenriem kan een sleutel geven tot de Hebreeuwse chronologieën en de tijdperken van de aartsvaders. Wanneer we in gedachten houden dat volgens eerstgenoemde sterrenkundige en chronologische berekeningen nog geen *zeven* van de veertien *manvantara's* (of goddelijke eeuwen) – waarvan elk uit *twaalf*duizend devajaren bestaat, en, vermenigvuldigd met éénenzeventig, *één scheppingstijdperk* vormt – voorbij zijn, dan zal de Hebreeuwse berekening duidelijker worden. Om zo veel mogelijk hen te helpen die bij deze berekening ongetwijfeld in de war raken, zullen we de lezer eraan herinneren dat de dierenriem in 360 graden is verdeeld, en elk teken in 30 graden; dat in de Samaritaanse *Bijbel het tijdperk van Henoch wordt gesteld op 360 jaar*; dat in *Manu* de tijdverdeling als volgt wordt gegeven: 'De dag en de nacht zijn samengesteld uit dertig *muhūrta's*. Een *muhūrta* omvat dertig *kalā's*. Een maand [van de stervelingen telt dertig dagen, maar het] is slechts *één* dag en een nacht van de pitri's. . . . Een jaar [van de stervelingen] is één dag en een nacht van de deva's' (*Manu*, 1:64-7).

organisch wezen was, zodat hij voor de exacte wetenschap geen spoor van zichzelf heeft kunnen achterlaten? De *geest* laat geen skeletten of fossielen achter, en toch zijn er maar weinig mensen op aarde die eraan twijfelen dat de mens zowel objectief als subjectief kan leven. In elk geval komt de uit de grijze oudheid stammende theologie van de brahmanen, die de vormingsperioden van de aarde in vier tijdperken verdeelt, en tussen elk een periode van 1.728.000 jaar plaatst, veel meer overeen met de officiële wetenschap en de huidige ontdekkingen dan de dwaze chronologische denkbeelden die door de concilies van Nicea en Trente zijn verkondigd.

De namen van de aartsvaders waren niet Hebreeuws, al zijn ze mis-
(465) schien later verhebreeuwsd; ze zijn duidelijk van Assyrische of Indo-Europese oorsprong.

Zo is bijvoorbeeld *Adam* in de kabbala een term met wisselende betekenissen; hij kan op bijna elke andere aartsvader worden toegepast, zoals elk van de sefiroth op iedere sefira, en omgekeerd. Adam, Kaïn en Abel vormen de eerste *triade* van de twaalf. Ze komen in de sefirothboom overeen met de kroon, wijsheid en verstand; en in de astrologie met de drie driehoeken – van vuur, aarde en lucht; en dit feit zou – als we slechts meer ruimte aan de uiteenzetting ervan konden wijden dan waarover we beschikken – misschien aantonen dat de astrologie evengoed de naam wetenschap verdient als alle andere wetenschappen. Adam (Kadmon) of Aries (de Ram) is identiek met de Egyptische god met een ramskop Amun, die de mens vormt op een pottenbakkerswiel. Zijn kopie – de Adam van stof – is daarom ook Ram, Amon, wanneer hij aan het hoofd van zijn geslacht staat, want ook hij vormt de stervelingen 'naar zijn gelijkenis'. In de astrologie houdt de planeet Jupiter verband met het 'eerste huis' (Ram). De kleur van Jupiter op de 'niveaus van de zeven sferen' op de toren van Borsippa, of Birs Nimrud, was *rood*;[1] en in het Hebreeuws betekent Adam אדם zowel 'rood' als 'mens'. De hindoegod Agni, die heerst over het teken Vissen dat aan de Ram voorafgaat in hun betrekking tot de twaalf maanden – namelijk resp. februari en maart[2] – is dieprood geschilderd, met *twee* gezichten (een mannelijk en een vrouwe-

[1] Zie Rawlinsons 'Diagrams', 'On the Birs Nimrud, etc.', *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, deel 18, 1861, blz. 17-9.

[2] In de brahmaanse dierenriem worden alle tekens geleid door, en zijn opgedragen aan, een van de twaalf grote goden. Zo is Mesha (Ram) opgedragen aan Varuṇa; 2. Vrisha (Stier) aan Yama; 3, Mithuna (Tweelingen) aan Pāvana; 4. Karkaṭaka (Kreeft) aan Sūrya; 5. Sinha (Leeuw) aan Soma; 6. Kanyā (Maagd) aan Kārttikeya; 7. Tulā (Weegschaal) aan Kuvera; 8. Vriśchika (Schorpioen) aan Kāma; 9. Dhanu (Boogschutter) aan Gaṇeśa; 10. Makara (Steenbok) aan Pulaha; 11. Kumbha (Waterman) aan Indra; en 12. Mina (Vissen) aan Agni.

lijk), *drie* benen en *zeven* armen; alles samen vormt het getal twaalf. Zo is ook Noach (Vissen), die in de stamboom voorkomt als de twaalfde aartsvader, wanneer we Kaïn en Abel meerekenen, weer Adam onder een andere naam, want hij is de stamvader van een nieuw mensenras; met zijn 'drie zonen', één slechte, één goede, en één die beide eigenschappen in zich heeft, is hij de aardse weerspiegeling van de bovenaardse Adam en zijn drie zonen. Agni wordt voorgesteld, rijdend op een ram, met een mijter op, met erbovenop een kruis.[1]

Kaïn, die heerst over de Taurus (Stier) van de dierenriem, geeft ook veel te denken. De Stier behoort tot de aarde-driehoek; het zal niet misplaatst zijn om de lezer in verband met dit teken te herinneren aan een allegorie uit de Perzische *Avesta*. Volgens het verhaal bracht Ormazd een wezen voort – de bron van en het model voor alle wezens in het heelal – dat in de *Zend* LEVEN of stier werd genoemd. Ahriman (Kaïn) doodt dit wezen (Abel), uit het zaad waarvan (Seth) nieuwe wezens voortkomen. (466)
Abel betekent in het Assyrisch *zoon*, maar in het Hebreeuws, הבל, betekent het iets kortstondigs, dat niet lang leeft, iets *waardeloos*, en ook een 'heidense afgod'[2], want Kaïn betekent een hermeszuil (een symbool van de voortplanting). Evenzo is Abel de vrouwelijke tegenhanger van Kaïn (de man), want ze zijn tweelingen en waarschijnlijk androgyn; laatstgenoemde komt overeen met wijsheid, eerstgenoemde met verstand.

Hetzelfde is met alle andere aartsvaders het geval. Enos, אנוש, is ook weer *homo* – een mens, of diezelfde Adam, met Henoch op de koop toe; en קינן, Kaïn-an, is identiek met Kaïn. Seth, שת, is Teth of Thoth of Hermes; dit is ongetwijfeld de reden waarom Josephus in zijn eerste boek[3] aantoont dat Seth heel bedreven is in astrologie, geometrie en andere occulte wetenschappen. Hij zegt dat Seth de grote vloed voorzag en de grondbeginselen van zijn kunst op twee zuilen uit bak- en natuursteen graveerde; 'hij [Josephus] heeft *in zijn tijd* zelf gezien dat laatstgenoemde zuil *in Syrië er nog altijd staat*'. Zo wordt Seth ook geïdentificeerd met Henoch, aan wie kabbalisten en vrijmetselaars diezelfde daad toeschrijven, en tegelijkertijd met Hermes, of ook Kadmus, want Henoch is identiek met Hermes; חנוך, HE-NOCH betekent een leraar, een inwijder, of ingewijde; in de Griekse mythologie: Inachus. We hebben gezien welke rol men hem in de dierenriem laat spelen.

Mahalaleël betekent – als we het woord verdelen en מחלה, *ma*-*ch*a-*l*a, schrijven – teder, barmhartig; daarom laat men hem overeenkomen met de

[1] E. Moor, *The Hindoo Pantheon*, pl. 80 en blz. 295-302.
[2] Apollo was ook *Abelius* of Bel.
[3] *De oude geschiedenis van de Joden*, boek 1, hfst. 2, §3.

vierde sefira, liefde of barmhartigheid, geëmaneerd uit de eerste triade.[1] Irad, ירד, of *Iared,* is (zonder de klinkers) precies hetzelfde. Komt het van het werkwoord ירד dan betekent het *afstamming*; komt het van ארד, *ar*a*d*, dan betekent het nakomelingschap, en komt dus volledig overeen met de kabbalistische emanaties.

Lamech, למך, is geen Hebreeuws, maar Grieks. Lam-ach betekent Lam – de vader, en Ou-Lom-Ach is de vader van het tijdperk, of de vader van hem (Noach), die na de pralaya van de zondvloed een nieuw scheppingstijdperk inluidt; Noach is het symbool voor een nieuwe wereld, het Koninkrijk (Malkhuth) van de sefiroth; zijn vader, die overeenkomt met de negende van de sefiroth, is dus de Grondslag.[2] Verder stemmen zowel vader als zoon overeen met Waterman en Vissen in de dierenriem; eerstgenoemde behoort tot de lucht-, laatstgenoemde tot de water-driehoeken, en zo sluiten ze de lijst van de bijbelse mythen af.

Maar al stelt iedere aartsvader in één betekenis, evenals iedere prajāpati, een nieuw ras van antediluviale mensen voor, en al zijn ze, zoals gemakkelijk kan worden bewezen, kopieën van de Babylonische *sarossen*,
(467) of tijdperken, en deze laatste zelf kopieën van de tien hindoedynastieën van de 'Heren van wezens',[3] toch behoren ze, hoe we ze misschien ook beschouwen, tot de diepzinnigste allegorieën die ooit door filosofische geesten zijn uitgedacht.

In het *Nuchthēmeron*[4] worden de ontwikkeling van het heelal en zijn opeenvolgende vormingstijdperken, alsmede de geleidelijke ontwikkeling van de mensenrassen, zo duidelijk mogelijk uiteengezet in de twaalf 'uren', waarin de allegorie is verdeeld. Elk 'uur' stelt de ontwikkeling van een nieuwe mens voor, en is op zijn beurt verdeeld in vier kwartieren of tijdperken. Dit werk bewijst hoe volkomen de filosofie van de oudheid doortrokken was van de leringen van de oude Indo-Europeanen, die de eer-

---

[1] Halal is een naam van Apollo. De naam Ma*halal*-Eliel zou dan de najaarszon van juli zijn, en deze aartsvader heerst over het teken *Leeuw* (juli) van de dierenriem.

[2] Zie de beschrijving van de sefiroth in hoofdstuk 5.

[3] Hoe slaafs deze Chaldeeuwse *kopie* was kan men zien wanneer men de hindoechronologie vergelijkt met die van de Babyloniërs. Volgens *Manu* regeerde de dynastieën van de antediluviale prajāpati's 4.320.000 menselijke jaren, kortom een hele goddelijke eeuw van de deva's, of die tijdsduur die onveranderlijk ligt tussen het leven op aarde en de ontbinding van dat leven, pralaya. De Chaldeeën geven op hun beurt precies dezelfde cijfers minus *één* nul; ze laten namelijk hun 120 sarossen een totaal van 432.000 jaar vormen.

[4] Éliphas Lévi geeft hiervan zowel de Griekse als de Hebreeuwse tekst, maar zo willekeurig bekort dat het voor iemand die minder weet dan hij, onmogelijk is hem te begrijpen. Zie *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 2, suppl.

sten waren die het leven op onze planeet in vier tijdperken indeelden. Als iemand deze leer vanaf haar bron in de nacht der tijden wil volgen tot aan de ziener van Patmos toe, dan hoeft hij in de religieuze stelsels van alle volkeren niet te verdwalen. Hij zou ontdekken dat de Babyloniërs onderwezen dat vier Oannes (of zonnen) in vier verschillende tijdperken verschenen, dat de hindoes hun vier yuga's verkondigden, en dat de Grieken, Romeinen en andere volkeren vast geloofden in een gouden, zilveren, koperen en ijzeren tijdperk, die alle werden aangekondigd door het verschijnen van een verlosser. De vier boeddha's van de hindoes, en de drie profeten in de traditie van Zarathoestra – Oshedar-bāmi, Oshedar-mah en Saoshyant – voorafgegaan door Zarathoestra, zijn symbolische figuren voor deze tijdperken.

Het begin van de *Bijbel* vertelt ons reeds dat *voordat de zonen van God de dochters van de mensen* zagen, laatstgenoemden tussen de 365 en 969 jaren hadden geleefd. Maar toen 'de Heer' de zonden van de mensen zag, besloot hij hen hooguit 120 jaar te laten leven (*Genesis* 6:3). Deze hevige slingering in de sterfelijkheidstabel van de mens kan alleen worden verklaard door de oorsprong van deze beslissing van 'de Heer' na te gaan. Zulke tegenstrijdigheden, die we bij elke stap in de *Bijbel* tegenkomen, kunnen alleen worden toegeschreven aan het feit dat meer dan één schrijver in het boek *Genesis* en de andere boeken van Mozes heeft geknoeid en veranderingen erin heeft aangebracht; en dat ze in hun oorspronkelijke toestand, met uitzondering van de uiterlijke vorm van de allegorieën, getrouwe kopieën waren van de heilige boeken van de hindoes. In *Manu*, 1:81ev, vinden we het volgende: 'In het eerste tijdperk waren ziekte noch lijden (468)
bekend. De mens leefde vier eeuwen.' Dit was in het krita- of satyayuga.

> Het kritayuga wordt gekenmerkt door rechtvaardigheid. Het beeld ervoor is de *stier*, die stevig op zijn vier poten staat; de mens blijft de waarheid trouw, en het kwaad bestuurt zijn handelingen nog niet.[1]

Maar in elk van de volgende tijdperken verliest het oorspronkelijke mensenleven één vierde van zijn duur, dat wil zeggen: in het tretayuga leeft de mens 300, in het dvāparayuga 200, en in het kaliyuga, ons eigen tijdperk, over het algemeen maar 100 jaar. Noach, de zoon van Lamech – Olam-*Ach*, de vader van het tijdperk – is de misvormde kopie van Manu, de zoon van Svayambhū; en de zes manu's of rishi's die uit de 'eerste mens' van de hindoes zijn voortgekomen, zijn het origineel van Terah, Abraham, Izaäk, Jacob, Jozef en Mozes, de Hebreeuwse wijzen die, te

[1] Zie rabbi Shimons verhandeling over de oorspronkelijke stier-mens en de horens, *Zohar*.

beginnen met Terah, allen astrologen, alchemisten, geïnspireerde profeten en waarzeggers – of in meer wereldse maar duidelijker woorden, magiërs – zouden zijn geweest.

Slaan we de talmudische *Mishnah* op, dan zien we daarin dat het eerste geëmaneerde goddelijke paar, de androgyne demiurg Chokhmah (of Chokhma-Akhamoth) en Binah, voor zichzelf een huis bouwden met *zeven* zuilen. Ze zijn de architecten van God – wijsheid en verstand – en zijn 'passer en winkelhaak'. De zeven kolommen zijn de toekomstige *zeven* werelden, of de symbolische *zeven* oorspronkelijke scheppings-'dagen'.

'Chokhmah offert haar slachtoffers.' Die slachtoffers zijn de talloze natuurkrachten die moeten 'sterven' (zich uitputten) *om te kunnen leven*; de ene kracht sterft slechts om het leven te schenken aan een andere kracht, haar voortbrengsel. Ze sterft maar leeft voort in haar kinderen, en doet ze herleven bij elk *zevende* generatie. De dienaren van Chokhmah, of wijsheid, zijn de zielen van Ha-Adam, want in hem zijn alle zielen van Israël.

De dag heeft *twaalf* uren, zegt de *Mishnah*; gedurende deze uren wordt de schepping van de mens tot stand gebracht. Zou dit begrijpelijk zijn, als we niet Manu hadden om ons te leren dat deze 'dag' de vier wereldtijdperken omvat, en *twaalf*duizend goddelijke jaren van de deva's duurt?

> De scheppers [elohim] schetsen in het tweede [uur] de gedaante van een meer lichamelijke menselijke vorm. Ze delen die in tweeën, en bereiden de scheiding van de geslachten voor. Dit is de manier waarop de elohim te werk gingen met alle schepsels.[1]
>
> Alle vissen, vogels, planten, dieren en mensen waren in het eerste uur androgyn.

De commentator, de grote rabbi Shimon, zegt hierover:

(469) > O vrienden, vrienden; de mens emaneerde als man én vrouw, zowel aan de kant van de VADER als aan de kant van de MOEDER. En dit is de betekenis van de woorden: 'en de elohim spraken: Er zij licht; en er was licht! . . . En dit is de 'twee-ledige mens'![2]

Een spirituele vrouw was nodig als tegenhanger van de spirituele man. Harmonie is de wet van het heelal. In Taylors vertaling is Plato's verhandeling over de schepping zó weergegeven dat hij hem over dit heelal laat zeggen:

---

[1] 'Het *Nuchthēmeron* van de Hebreeën'; zie Éliphas Lévi, *Dogme et rituel de la haute magie*, deel 2, suppl.

[2] *Auszüge aus dem Buche Sohar*, Berlijn, 1857, blz. 14-15.

> Hij gaf er een ronddraaiende beweging aan . . . Toen dus die God, die een altijd logisch redenerende godheid is, nadacht over die *God* [de mens] *die bestemd was een bepaalde tijdsperiode te blijven leven*, bracht hij zijn lichaam glad en gelijkmatig voort, en in elk opzicht gelijkmatig en gaaf vanuit het middelpunt, en maakte het volmaakt. Deze volmaakte cirkel van de geschapen god, *maakte hij kruisvormig zoals de letter* X.[1]

De cursiveringen in deze beide zinnen uit de *Timaeus* zijn van dr. Lundy, de schrijver van dat opmerkelijke, al eerder genoemde boek, *Monumental Christianity*;[2] blijkbaar wordt de aandacht gevestigd op de woorden van de Griekse filosoof met het doel er het profetische karakter aan te verlenen dat Justinus de Martelaar eraan toekende, toen hij Plato ervan beschuldigde zijn 'fysiologische bespreking in de *Timaeus* . . . van de kruisgewijs in het heelal geplaatste zoon van God' te hebben ontleend aan Mozes met zijn koperen slang.[3] De geleerde schrijver schijnt aan deze woorden volledig de betekenis te willen hechten van een niet doelbewust verkondigde profetie, hoewel hij ons niet meedeelt of hij van mening is dat Jezus, evenals Plato's geschapen god, oorspronkelijk een bol was 'glad en gelijkmatig, en in elk opzicht gelijkmatig en gaaf vanuit het middelpunt'. Al kan men Justinus de Martelaar zijn verwrongen voorstelling van Plato nu nog vergeven, dr. Lundy had moeten weten dat de tijd voor dat soort casuïstiek allang voorbij is. De filosoof bedoelde de *mens* die, vóór hij in de stof was opgesloten, geen ledematen nodig had, maar een zuiver spirituele entiteit was. Indien men zich de godheid, zijn heelal en de sterren als bolvormig moet voorstellen, zou deze vorm dus de vorm zijn van de archetypische mens. Naarmate de hem omgevende schil zwaarder werd, ontstond de behoefte aan ledematen, en de ledematen sproten uit. Als we ons een mens voorstellen met armen en benen op natuurlijke wijze en onder dezelfde hoek uitgespreid, en we plaatsen hem met de rug tegen de cirkel, die zijn vroegere gestalte symboliseert toen hij nog een geest was, dan zouden we precies de figuur krijgen die door Plato wordt beschreven – het kruis in de X-vorm binnen de cirkel.

Alle legenden over de schepping, de val van de mens en de daaruit voortvloeiende zondvloed behoren tot de universele geschiedenis, en zijn volstrekt niet méér het eigendom van de Israeliëten dan van enig ander volk. Het enige dat hen (de kabbalisten uitgezonderd) in het bijzonder toebehoort, zijn de misvormde details van elke overlevering. De *Genesis* van

---

[1] T. Taylor, *The Works of Plato*, deel 2, blz. 483, 487.

[2] Blz. 8.

[3] Justinus de Martelaar, *Eerste Apologie*, hfst. 60.

(470) Henoch is veel ouder dan de boeken van Mozes[1]; Guillaume Postel heeft de wereld hierover ingelicht en de allegorieën verklaard, voor zover hij dit durfde doen, maar de basis ervan is nog niet blootgelegd. Het boek *Henoch* is voor de joden even orthodox als de boeken van Mozes; en indien de christenen de laatstgenoemde als gezaghebbend beschouwen, zien we niet in waarom ze het eerstgenoemde als apocrief zouden verwerpen. De ouderdom van geen van beide kan met enige zekerheid worden bepaald. In de tijd van de scheiding erkenden de Samaritanen volgens dr. Jost alleen de boeken van Mozes en het boek Jozua.[2] In 168 v.Chr. werd de tempel van Jeruzalem geplunderd, en werden alle heilige boeken vernietigd,[3] zodat de enkele overgebleven manuscripten, alleen te vinden waren bij 'hen die de overlevering onderwezen'. De kabbalistische tannaim en hun ingewijden en profeten hadden, evenals de Kanaänieten, de Hamieten, Midianieten, Chaldeeën en alle andere volkeren, altijd de leringen ervan in praktijk gebracht. Het verhaal van Daniël is het bewijs ervan.

Er bestond tussen de over de hele wereld verspreide kabbalisten sinds mensenheugenis een soort broederschap of vrijmetselarij, en evenals sommige genootschappen van de middeleeuwse Europese vrijmetselarij noemden ze zich *gezellen*[4] en *onschuldigen*[5]. Het is een (op kennis gebaseerd) geloof van de kabbalisten dat die echte heilige boeken van de 72 ouderlingen – boeken die het '*oude woord*' bevatten – evenmin verloren zijn gegaan als de hermetische rollen, maar dat ze alle vanaf de oudste tijden bij de geheime gemeenschappen bewaard zijn gebleven. Emanuel Swedenborg beweert hetzelfde, en zegt dat hij die bewering baseert op de informatie die hij had gekregen van bepaalde *geesten* die hem hadden verzekerd dat 'ze hun eredienst hielden overeenkomstig dit oude woord'. 'Zoek het in China', voegt de grote ziener eraan toe, 'misschien vindt u het in Groot Tartarije!' Andere onderzoekers van de occulte wetenschappen hebben in dit specifieke geval méér gekregen dan de verzekering van 'bepaalde geesten' om op te vertrouwen; ze hebben de boeken gezien.

We moeten dus noodgedwongen tussen twee methoden kiezen – we moeten de *Bijbel* óf exoterisch óf esoterisch opvatten. Tegen eerstgenoemde

---

[1] Dat is de mening van de geleerde dr. Jost en Donaldson. 'De boeken van het Oude Testament, zoals we ze nu kennen, schijnen ongeveer 150 jaar v.Chr. tot stand te zijn gekomen . . . Daarna spoorden de joden de andere boeken op, die gedurende de oorlogen verspreid waren geraakt, en brachten ze in één verzameling bijeen' (Ghillany, *Die Menschenopfer der alten Hebräer*, blz. 1).

[2] I.M. Jost, *The Israelite Indeed*, deel 1, blz. 51.

[3] Josephus, *De oude geschiedenis van de Joden*, boek 12, hfst. 5, §4.

[4] A. Franck, *La kabbale*, 1843, blz. 131.

[5] James Gaffarel, *Book of Enoch*, inleiding.

hebben we het volgende in te brengen: Dat het eerste exemplaar van het *Boek van God*, na door Chilkia te zijn uitgegeven en in de wereld te zijn gebracht, is verdwenen, en Ezra een *nieuwe Bijbel* moest maken, die door Judas Maccabeus werd voltooid; dat deze, toen hij van hoornvormige letters in vierkante werd overgezet, tot onherkenbaarheid toe werd verminkt; dat de *massoreten* het vernietigingswerk voltooiden, en dat we ten slotte een tekst hebben die nog geen 900 jaar oud is, vol weglatingen, in- (471)
lassingen en opzettelijke verdraaiingen, zodat, omdat deze massoretische Hebreeuwse tekst zijn fouten heeft laten verstenen, en de sleutel tot het 'woord van God' verloren is gegaan, niemand het recht heeft om zogenaamde 'christenen' de uitweidingen van een reeks verzonnen en misschien valse profeten op te dringen, in de ongegronde en onhoudbare veronderstelling dat de 'Heilige Geest' in eigen persoon de schrijver ervan is geweest.

We verwerpen dus dit zogenaamde monotheïstische geschrift, dat is opgesteld in een tijd toen de Jeruzalemse priesters er juist politiek voordeel in zagen om alle betrekkingen met de heidenen met geweld af te breken. Pas op dat moment zien we hen kabbalisten vervolgen, en de 'oude wijsheid' van zowel joden als heidenen verwerpen. *De echte Hebreeuwse Bijbel was een geheim boek*, *dat aan het volk onbekend was*, en zelfs de Samaritaanse *Pentateuch* is veel ouder dan de *Septuagint*. Van eerstgenoemde hebben de kerkvaders zelfs nooit gehoord. We geven beslist de voorkeur eraan ons te houden aan de mededeling van Swedenborg dat het 'oude woord' *ergens in China of Groot Tartarije is te vinden*. Des te meer, omdat ten minste één predikant, namelijk Eerw. dr. R.L. Tafel uit Londen, over de Zweedse ziener heeft gezegd dat hij bij het schrijven van zijn theologische werken in een staat van 'goddelijke inspiratie' verkeerde. Hij krijgt zelfs voorrang boven de schrijvers van de *Bijbel*, want, terwijl laatstgenoemden de woorden in hun oren hoorden spreken, werden ze aan Swedenborg verstandelijk duidelijk gemaakt, zodat hij *innerlijk* en niet uiterlijk werd verlicht. De eerwaarde schrijver zegt daarover:

> Wanneer een gewetensvol lid van de nieuwe kerk beschuldigingen hoort uiten tegen de goddelijkheid en de onfeilbaarheid van de ziel of het lichaam van de leringen van het nieuwe Jeruzalem, dan moet hij zich onmiddellijk baseren op de ondubbelzinnige verklaring die in die leringen wordt gedaan dat de Heer zijn tweede komst tot stand heeft gebracht in en door middel van die geschriften die door Emanuel Swedenborg als zijn dienaar zijn uitgegeven, en dat die beschuldigingen dus niet waar zijn en niet waar kunnen zijn.

En indien het 'de Heer' is die door Swedenborg sprak, dan bestaat er voor

ons hoop dat ten minste één geestelijke onze beweringen zal bevestigen dat het oude 'woord van God' nergens anders te vinden is dan in de heidense landen, en vooral in het *boeddhistische Tartarije, Tibet en China*!

'De oorspronkelijke geschiedenis van Griekenland is de oorspronkelijke geschiedenis van India', roept Pococke in zijn *India in Greece* (blz. 30) uit. We kunnen de zin met het oog op latere vruchten van kritisch onderzoek enigszins omschrijven en zeggen: 'De oorspronkelijke geschiedenis van Judea is een verdraaiing van Indiase fabels die zijn geënt op de geschiedenis van Egypte.' Veel wetenschappers die moeilijk te bestrijden feiten tegenkomen, en onwillig zijn om de verhalen van de 'goddelijke' openbaring te stellen tegenover die van de brahmaanse boeken, delen deze
(472) slechts aan het publiek mee. Intussen beperken ze hun conclusies tot kritiek en het tegenspreken van elkaar. Zo verzet Max Müller zich tegen de theorieën van Spiegel, en iemand anders; en prof. Whitney tegen die van de oriëntalist uit Oxford; en dr. Haug valt Spiegel aan, terwijl dr. Spiegel een ander slachtoffer heeft uitgekozen; en nu hebben zelfs de aloude Akkadiërs en Turaniërs hun gloriedagen gehad. De *Proto-Kasdeeën*, *Kasdeo-Scythen*, *Sumeriërs*, en wat al niet, hebben moeten plaatsmaken voor andere verzinsels. Helaas voor de Akkadiërs! Halévy, de assyrioloog, valt de Akkadisch-Sumerische taal van het oude Babylonië aan, en Chabas, de egyptoloog, die er geen moeite mee heeft om de Turaanse taal te onttronen die zulke uitstekende diensten aan oriëntalisten heeft bewezen toen ze in verwarring verkeerden, noemt de eerbiedwaardige vader van de Akkadiërs – François Lenormant – zelf een charlatan. Gebruikmakend van de geleerde verwarring schept de christelijke geestelijkheid moed voor haar fantastische theologie want als de jury het niet eens is wint de beschuldigde partij tenminste tijd. En zo ziet men de voornaamste vraag over het hoofd of het voor het christendom niet beter zou zijn het christisme aan te nemen in plaats van het christendom met zijn *Bijbel*, zijn plaatsvervangend lijden en zijn duivel. Maar aan zo'n belangrijk personage als de duivel moeten we wel een afzonderlijk hoofdstuk wijden.

10

De duivel-mythe

Ga terug, achter mij, SATAN. (Jezus tegen Petrus) – *Mattheus* 16:23

Zoveel onzin bijelkaar,
Die me van mijn geloof afbrengt. Ik zeg u:
Ten minste negen uur lang hield hij me gisteravond bezig
Met het opsommen van de namen van allerlei duivels.
– Shakespeare, *King Henry IV*, deel 1, 3de bedrijf, 1ste toneel

De vreselijke en rechtvaardige kracht die altijd de misgeboorten doodt, werd door de Egyptenaren Typhon, door de Hebreeën Samaël, door de oosterlingen Satan, en door de rooms-katholieken Lucifer genoemd. De Lucifer van de kabbala is geen vervloekte en door de bliksem getroffen engel; het is de engel die verlicht, en die al vallende nieuw leven schenkt.
– Éliphas Lévi, *Dogme et rituel*, deel 2, inleiding

Slecht als hij is, wordt de duivel beschimpt,
Vals beschuldigd, ongegrond aangeklaagd,
Wanneer de mens die niet als enige verantwoordelijk wil worden gesteld,
Op hem de vergrijpen afschuift waaraan hijzelf schuldig is.
– D. Defoe, *The Political History of the Devil*, Londen, 1726

Enkele jaren geleden stelde een bekende schrijver en vervolgde kabbalist een geloofsbelijdenis voor de protestantse en rooms-katholieke kerken voor, die als volgt kan worden geformuleerd:

Proto-Evangelie

Ik geloof in de duivel, de almachtige vader van het kwaad, de vernietiger van alle dingen, de verstoorder van hemel en aarde,
En in de antichrist, zijn enige zoon, onze vervolger,
Die werd verwekt door de kwade geest,
Geboren uit een heiligschennende, dwaze maagd,
Werd verheerlijkt door de mensheid, over hen regeerde,
En opsteeg naar de troon van de almachtige God,
Van welke hij hem verdringt, en vanwaar hij de levenden en de doden beschimpt.

Ik geloof in de geest van het kwaad,
De synagoge van Satan,
De gemeenschap van de zondigen,
De vernietiging van het lichaam,
En de eeuwige dood en hel. *Amen*.

Geeft dit aanstoot? Lijkt het overdreven, wreed, godslasterlijk? Luister. In de stad New York werden op 9 april 1877 – dat wil zeggen in het laatste kwart van wat trots de eeuw van ontdekkingen en het tijdperk van verlichting wordt genoemd – de volgende schandelijke denkbeelden naar voren gebracht. We citeren uit het bericht in de *Sun* van de volgende ochtend:

De predikanten van de baptisten kwamen gisteren bijeen in de
(474) Mariners' Chapel in Oliver Street. Verschillende buitenlandse zendelingen waren aanwezig. Eerw. John W. Sarles uit Brooklyn las een verhandeling voor waarin hij de stelling verdedigde *dat alle volwassen heidenen die sterven zonder kennis van het evangelie, eeuwig verdoemd zijn*. Anders, zo redeneerde de eerwaarde spreker, is het evangelie een vloek in plaats van een zegen, gaven de mensen die Christus kruisigden, hem zijn verdiende loon, en stort het hele stelsel van de geopenbaarde religie ineen.

Broeder Stoddard, een zendeling uit India, was het met de opvattingen van de Brooklynse predikant eens! De hindoes waren grote zondaren. Op een dag toen hij op het marktplein had gepreekt, stond een brahmaan op en zei: 'Wij hindoes verslaan de hele wereld in het liegen, maar deze man overtreft ons. Hoe kan hij zeggen dat God ons liefheeft? Let eens op de giftige slangen, tijgers, leeuwen en allerlei gevaarlijke dieren om ons heen. Als God ons liefheeft, waarom neemt hij die dan niet weg?'

Eerw. Pixley uit Hamilton, NY, was het ook van harte met de leer in broeder Sarles' verhandeling eens, en, vroeg $ 5.000 om jongemannen op te leiden voor het ambt van predikant.

En deze mensen *verkondigen* niet de leer van Jezus, want dat zou een belediging zijn voor zijn nagedachtenis, maar worden *betaald* om zijn leer te verkondigen! Kunnen we ons dan erover verbazen dat verstandige mensen de vernietiging verkiezen boven een geloof dat belast is met zo'n monsterlijke leer? We betwijfelen of een fatsoenlijke brahmaan zou hebben bekend de ondeugd van het liegen te bezitten – een kunst die alleen wordt aangekweekt in die gedeelten van Brits-India waar men de meeste christe-
(475) nen vindt.[1] Maar we dagen ieder eerlijk mens in de wijde wereld uit om te

[1] De reputatie van brahmanen en boeddhisten dat ze de hoogste ethiek volgen, schijnt zozeer gevestigd te zijn, en wel sinds onheuglijke tijden, dat we kolonel Henry Yule in zijn bewonderenswaardige uitgave over *Marco Polo* het volgende zien

zeggen of hij denkt dat de brahmaan ver van de waarheid was toen hij over de zendeling Stoddard zei: 'deze man overtreft ons allen' in het liegen. Wat kon hij anders zeggen, indien laatstgenoemde hem de leer van de *eeuwige verdoemenis* preekte, want zij hadden natuurlijk hun leven doorgebracht zonder een joods boek te lezen waarvan ze nooit hadden gehoord, en zonder een Christus van wie ze het bestaan nooit hadden vermoed om verlossing te vragen! Maar baptistische predikanten die een paar duizend dollars nodig hebben, moeten sensationele verschrikkingen verzinnen om de gemoederen van de parochie op te zwepen.

Als regel geven we niet onze eigen ervaringen wanneer we aannemelijke getuigen kunnen aanvoeren, en daarom vroegen we, na de beledigende opmerkingen van de zendeling Stoddard te hebben gelezen, een kennis van ons, William L.D. O'Grady[1], om een eerlijk oordeel over de zendelingen. O'Grady's vader en grootvader waren officieren in het Britse leger, en hij is zelf in India geboren en had zijn leven lang de gelegenheid om te weten te komen wat de algemene opvatting onder de Engelsen is over deze religieuze propagandisten. Hieronder volgt zijn bericht in antwoord op onze brief:

> U vraagt mijn mening over de christen-zendelingen in India. In al die jaren die ik daar doorbracht, heb ik nooit één enkele zendeling

---

verklaren: 'De hoge deugden die aan de brahmaanse en Indiase kooplieden werden toegeschreven, waren misschien gedeeltelijk een gevolg van overlevering . . . maar de lofspraak komt bij de middeleeuwse reizigers zo regelmatig voor *dat deze een stevige basis moet hebben gehad*. Het zou in feite niet moeilijk zijn een reeks van zulke getuigenissen te vinden vanaf de oudheid tot in onze tijd. Arrianus zegt dat geen Indiër ooit van bedrog werd beschuldigd. Hiuen-Tsang schrijft aan het Indiase volk bijzondere oprechtheid, eerlijkheid en onbaatzuchtigheid toe. Broeder Jordanus zegt (omstreeks 1330) dat het volk van Klein-India (Sindh en westelijk India) waarheidlievend en bijzonder rechtvaardig was; ook kunnen we wijzen op het edele karakter dat Abul Fazl aan de hindoes toekent. Maar *na* 150 *jaar Europese handel zien we werkelijk een treurige achteruitgang*. . . . Toch zegt Pallas in de 18de eeuw over de kolonie hindoekooplieden in Astrachan dat haar leden opvielen door hun eerlijke manier van handelen, waardoor ze verre waren te verkiezen boven de Armeniërs. En die wijze, bewonderenswaardige ambtenaar, wijlen Sir William Sleeman, heeft in onze tijd gezegd dat hij in de wereld geen groep mensen kende die eerlijker waren dan de handelsstand in India' (*Book of Ser Marco Polo*, 2de ed., 1875, deel 2, blz. 354).

De droevige voorbeelden van de snelle demoralisatie van de *wilde* Amerikaanse indianen, zodra ze worden gedwongen dichtbij *christelijke* functionarissen en zendelingen te wonen, zijn in onze tijd welbekend.

[1] O'Grady is nu redacteur van *The American Builder* uit New York, en is bekend door zijn interessante 'Indian Sketches – Life in the East', die hij onder het pseudoniem *Hadji Nicka Bauker Khan* in het Bostonse *Commercial Bulletin* plaatste.

gesproken. Ze vertoonden zich niet in goed gezelschap, en naar wat ik over hun manier van werken hoorde en zelf zag, verwonder ik me niet daarover. *Ze hebben een slechte invloed op de plaatselijke bevolking*. Hun bekeerlingen zijn waardeloos, en behoren als regel tot de laagste volksklasse; *en ze gaan er door hun bekering niet op vooruit*. Geen fatsoenlijke familie wil christenen in dienst nemen. Ze liegen, ze stelen, ze zijn vuil – en vuilheid is beslist geen hindoe-ondeugd; ze drinken, en geen fatsoenlijke Indiër van enig ander geloof raakt ooit sterke drank aan; ze zijn uitgestotenen van hun eigen volk, en door en door verachtelijk. Hun nieuwe leraren geven hun een bedroevend voorbeeld van beginselvastheid. Terwijl ze tegen de paria beweren dat God geen onderscheid maakt tussen de mensen, pochen ze onverdraaglijk over de enkele verdwaalde brahmanen, die heel 'ongepast', af en toe, en met grote tussenpozen in de greep van deze huichelaars geraken.

De zendelingen ontvangen – zoals openlijk in de verslagen van de verenigingen bij wie ze in dienst zijn wordt meegedeeld – heel lage salarissen, maar zien op een onverklaarbare manier kans even goed te leven als ambtenaren met een tien keer zo hoog inkomen. Wanneer ze naar hun moederland gaan voor herstel van hun gezondheid, die volgens hen door hun zware inspanning is aangetast – en dit schijnen ze zich heel vaak te kunnen veroorloven, terwijl mensen die voor rijker doorgaan het niet kunnen – vertellen ze in openbare lezingen kinderachtige verhalen, vertonen afgodsbeelden die met veel moeite zouden zijn verkregen, wat volkomen belachelijk is, en geven een verslag van hun denkbeeldige ontberingen dat bepaald aangrijpend maar van begin tot einde onwaar is. Ik heb zelf nu heel wat jaren in India gewoond, en bijna al mijn bloedverwanten hebben er het grootste deel van hun leven doorgebracht, of zullen het er doorbrengen. Ik ken honderden Britse ambtenaren, en heb nooit een van hen één enkel woord ten gunste van de zendelingen horen zeggen. Indiërs van enige rang beschouwen hen met de grootste minachting, hoewel ze door hun aanmatigende en agressieve gedrag voortdurend worden getergd; en de Britse regering, die doorgaat met het geven van subsidies aan pagoden, subsidies die door de East
(476) India Company zijn verleend, en onsektarisch onderwijs steunt, geeft hun geen enkele morele steun. Beschermd tegen lichamelijk geweld, keffen en blaffen ze als een slecht opgevoede straathond tegen de plaatselijke bevolking en de Europeanen. Ze zijn vaak gerekruteerd door de treurigste voorbeelden van theologisch fanatisme, en worden door iedereen als onaangename mensen beschouwd. Hun fanatieke, roekeloze, grove, beledigende propaganda heeft de grote opstand van 1857 veroorzaakt. Het zijn verderfelijke bedriegers.

Wm. L.D. O'Grady

New York, 12 juni 1877

De nieuwe geloofsbelijdenis, waarmee we dit hoofdstuk openden, belichaamt dus, hoe grof ze misschien ook klinkt, de essentie van het geloof van de kerk zoals dit door haar zendelingen wordt onderwezen. Het wordt als minder goddeloos, minder ongelovig beschouwd om aan het persoonlijke bestaan van de Heilige Geest of de goddelijkheid van Jezus te twijfelen, dan aan de persoonlijkheid van de duivel. Maar een korte samenvatting van *Prediker* is nagenoeg vergeten.[1] Wie haalt ooit de gulden woorden van de profeet Micha aan,[2] of schijnt zich te bekommeren om de uiteenzetting van de wet, zoals die door Jezus zelf wordt gegeven?[3] De roos in de schietschijf van het moderne christendom ligt in de eenvoudige zin: 'vrees de duivel'.

De katholieke geestelijkheid en sommige lekenvoorvechters van de roomse kerk strijden nog harder voor het bestaan van Satan en zijn duivels. Als Des Mousseaux de objectieve werkelijkheid van de spiritistische verschijnselen met zo'n niet aflatende ijver verkondigt, komt dat omdat deze volgens hem het rechtstreekse bewijs zijn dat de duivel aan het werk is. Hij is nog katholieker dan de paus; zijn logica en zijn conclusies uit niet bewezen en nooit te bewijzen premissen zijn uniek, en bewijzen nog eens dat de door ons aangereikte geloofsbelijdenis het katholieke geloof heel welsprekend weergeeft. Hij zegt:

> Indien de magie en het spiritisme beide slechts hersenschimmen waren, zouden we alle opstandige engelen die nu de wereld verontrusten voor eeuwig vaarwel moeten zeggen, want dan zouden we *hier beneden geen duivels meer hebben*. En *indien we onze duivels verloren, zouden we eveneens* ONZE VERLOSSER VERLIEZEN. Want van wie kwam die verlosser ons redden? En dan zou er geen verlosser meer zijn, want van wie of wat kon die verlosser ons verlossen? En dus *zou er geen christendom meer zijn*!![4]

O Heilige Vader van het kwaad, geheiligde Satan! We bidden u om zulke vrome christenen als Des Mousseaux en enkele baptistische predikanten niet te verlaten!!

Wat ons betreft, we zouden liever de wijze woorden van J.C. Col- (477)
quhoun in herinnering roepen, die zegt dat 'zij die in deze tijd de leer van

[1] *Prediker* 12:13; zie Lange, *Commentary on the Old Testament*, red. Taylor Lewis, Edinburgh, 1870, blz. 1999:
'De belangrijke conclusie is hier:
Vrees God en houd zijn geboden, dat is alles voor de mens.'

[2] Zie *Micha* 6:6-8, Noyes' Engelse vertaling.

[3] *Mattheus* 22:37-40.

[4] *Les hauts phénomènes de la magie*, blz. xii.

de duivel aannemen – strikt letterlijk en persoonlijk opgevat – zich niet ervan bewust schijnen te zijn dat ze in werkelijkheid polytheïsten, heidenen, afgodendienaren zijn'.[1]

De christenen, die in alles hun superioriteit over de religies van de oudheid zoeken, beweren dat de kerk de ontdekking van de duivel officieel heeft erkend. Jezus was de eerste die, voor hen de term 'legioen' gebruikte; op basis daarvan verdedigt Des Mousseaux dan ook zijn positie in een van zijn werken over demonen. Hij zegt:

> Later, toen de synagoge *haar laatste adem uitblies* en haar erfenis in Christus' handen gaf, werden de kerkvaders in de wereld geboren, en verspreidden ze *hun glans*. Ze zijn door sommigen ervan beschuldigd een zeldzame en grote onwetendheid te hebben gehad, en hun denkbeelden over de geesten van de duisternis aan de theürgen te hebben ontleend.[2]

Drie opzettelijke, in het oog vallende en gemakkelijk te weerleggen fouten – om geen scherper woord te gebruiken – komen in deze paar regels voor. In de eerste plaats heeft de synagoge verre van *haar laatste adem uitgeblazen*; ze bloeit tegenwoordig in bijna elke stad van Europa, Amerika en Azië; en van alle kerken in christelijke steden staat ze het stevigst op haar grondvesten, en gedraagt ze zich het meest fatsoenlijk. Terwijl niemand zal ontkennen dat er veel christelijke kerkvaders in de wereld zijn geboren (natuurlijk altijd met uitzondering van de twaalf verzonnen bisschoppen van Rome, die nooit werden geboren), zal iedereen die de moeite wil nemen de werken te lezen van de platonisten van de oude academie, die al vóór Iamblichus theürg waren, daarin de oorsprong herkennen van zowel de christelijke leer over de duivels als die over de engelen, waarvan de symbolische betekenis door de kerkvaders volledig werd verdraaid. Daarom kan men moeilijk erkennen dat de genoemde kerkvaders ooit *glans* hebben verspreid, behalve misschien door hun buitensporige onwetendheid. Eerw. dr. Shuckford, die gedurende het grootste deel van zijn leven probeerde om hun tegenstrijdigheden en ongerijmdheden met elkaar in overeenstemming te brengen, werd ten slotte gedwongen de hele zaak in wanhoop op te geven. De onwetendheid van Plato's voorstanders moet inderdaad zeldzaam en groot lijken vergeleken met de peilloze diepte van Augustinus, 'de reus van geleerdheid en kennis', die de bolvorm van de aarde bespotte, want, indien dat waar was, zou dat de tegenvoeters beletten de Here Christus bij zijn tweede advent uit de hemel te zien neerdalen;

---

[1] *An History of Magic, Witchcraft, and Animal Magnetism*, 1851, deel 1, blz. 21.
[2] *La magie au XIXme siècle*, blz. 99.

of van Lactantius, die in vrome afschuw Plinius' identieke theorie verwerpt op de merkwaardige grond dat het de bomen aan de andere kant van de aarde met de top naar beneden zou doen groeien, en de mensen met hun hoofd naar beneden zou doen lopen;[1] of ook van Cosmas Indicopleustes, wiens orthodoxe stelsel van de aardrijkskunde doortrokken is van zijn 'christelijke topografie'; of ten slotte van Bede, die de mensen verzekerde (478)
dat de hemel 'met ijswater koel wordt gehouden, opdat hij niet in brand zal vliegen'[2] – een liefdevolle beschikking van de Voorzienigheid, die hoogstwaarschijnlijk de glans van hun geleerdheid zal beletten de hemel in brand te steken!

Hoe dan ook, deze luisterrijke kerkvaders hebben hun denkbeelden over de 'geesten van de duisternis' ongetwijfeld aan de joodse kabbalisten en heidense theürgen ontleend, echter met dit verschil dat ze alles wat de wildste fantasie van het gewone volk van de hindoes, Grieken en Romeinen ooit had geschapen nog eens misvormden en in dwaasheid overtroffen. Er komt in het Perzische pandemonium geen *dev* voor die als denkbeeld half zo belachelijk is als Des Mousseaux' *incubus* die hij aan Augustinus heeft ontleend en opgelapt. Vergeleken bij de door de Normandische boer in een sleutelgat gevangen duivel is Typhon, gesymboliseerd als een *ezel*, een filosoof, en ongetwijfeld zouden noch Ahriman noch de hindoe-Vritra in angst en woede wegrennen, wanneer ze door een lokale Luther als de *Heilige Satan* werden aangesproken.

De duivel is de schutspatroon en beschermgeest van het theologische christendom. Zo 'heilig en eerbiedwaardig' is zijn naam volgens de huidige opvatting dat hij, behalve af en toe van de kansel, in goed gezelschap niet mag worden uitgesproken. In de oudheid mocht men evenmin de heilige namen uitspreken of de geheime taal van de mysteriën herhalen, tenzij dit in het heilige klooster gebeurde. We kennen nauwelijks de namen van de goden van Samothrake, en kunnen het aantal kabiren niet precies aangeven. De Egyptenaren beschouwden het als godslastering om de titels van de goden van hun geheime rituelen uit te spreken. Zelfs nu nog spreekt de brahmaan de lettergreep *Om* alleen in zijn gedachten zwijgend uit, evenals de rabbi de onuitsprekelijke naam, יהוה. Vandaar dat wij, die niet zo'n eerbied hebben, in de fout zijn vervallen de namen HISIR en YAVA onjuist uit te spreken als Osiris en Jehovah. Zoals men zal zien, bestaat er een redelijke kans dat er zich rond de naam van de duistere persoonlijkheid, over wie we spreken, een soortgelijke glans zal ontstaan; ook zullen we waarschijnlijk door onze vrijmoedige bespreking de individuele gevoe-

[1] *Divinae institutiones*, 3:24.
[2] Zie Draper, *History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 65.

ligheden kwetsen van velen die het vrijelijk noemen van de namen van de duivel als godslastering beschouwen – de zonde van de zonden 'die in alle eeuwigheid geen vergeving krijgt'.[1]

Enkele jaren geleden schreef een kennis van de schrijfster een krantenartikel om te bewijzen dat de *diabolos*, of Satan van het Nieuwe Testament, de verpersoonlijking van een abstract denkbeeld aanduidde, en niet een persoonlijk wezen. Hij kreeg antwoord van een predikant die besloot met de minachtende woorden: 'Ik ben bang dat hij zijn verlosser heeft verloochend.' Zijn reactie daarop was: 'O, nee! we hebben alleen de duivel
(479) geloochend.' Maar de predikant kon het verschil niet inzien. Volgens hem was het ontkennen van het persoonlijke objectieve bestaan van de duivel op zichzelf 'de zonde tegen de Heilige Geest'.

Deze noodzakelijke Boze, verheerlijkt door de betiteling 'vader van de leugens', was volgens de geestelijkheid de stichter van alle wereldreligies van de oudheid, en van de ketterijen of beter gezegd heterodoxe overtuigingen van latere tijden, en ook de deus ex machina van het hedendaagse spiritisme. We maken bezwaar tegen deze mening en tekenen daarbij aan dat we niet de ware religie of oprechte deugdzaamheid aanvallen. We strijden alleen tegen menselijke dogma's. Misschien lijken we daarin op Don Quichote, omdat deze dingen slechts windmolens zijn. Maar laat men niet vergeten dat ze niettemin de aanleiding en het voorwendsel zijn geweest voor het afslachten van meer dan 50 miljoen mensen sinds de tijd dat de woorden 'HEB JE VIJANDEN LIEF' werden uitgesproken.[2]

Het is te laat om nog te verwachten dat de christelijke geestelijkheid haar werk ongedaan zou maken en rechtzetten. Er staat voor hen te veel op het spel. Het verlaten of zelfs wijzigen van het dogma van een duivel in menselijke gedaante door de christelijke kerk zou gelijkstaan met het wegtrekken van de onderste kaart uit een kaartenhuis. Het gebouw zou instorten. De geestelijken op wie we zinspeelden, zagen in dat wanneer ze Satan als een persoonlijke duivel loslieten, het dogma van Jezus Christus als de tweede godheid in hun drie-eenheid in dezelfde ramp ten onder zou gaan. Hoe ongelooflijk of zelfs afschuwelijk het misschien ook lijkt, toch baseert de roomse kerk haar leer van de goddelijkheid van Christus geheel op het satanisme van de gevallen aartsengel. We hebben het getuigenis van pater Ventura, die het levensbelang van dit dogma voor de katholieken verkondigt.

De eerwaarde pater Ventura, de beroemde oud-generaal van de theatij-

---

[1] *Marcus* 3:29: 'maar wie lastertaal spreekt tegen de Heilige Geest krijgt in alle eeuwigheid geen vergeving, want zo iemand is schuldig aan een onuitwisbaar vergrijp' (ἁμαρτήματος, fout).

[2] *Mattheus* 5:44.

nen, verklaart dat Des Mousseaux zich door zijn verhandeling *Moeurs et pratiques des démons* zeer verdienstelijk heeft gemaakt voor de mensheid, en nog meer voor de allerheiligste katholieke en apostolische kerk. Men zal inzien dat de edele Des Mousseaux door deze steun 'spreekt als iemand met gezag'. Hij verzekert uitdrukkelijk dat *we onze verlosser absoluut te danken hebben aan de duivel en zijn engelen,* en dat we zonder deze *geen verlosser en geen christendom zouden hebben*.[1]

Vele vurige, ernstige zielen hebben zich verzet tegen het monsterlijke dogma van Johannes Calvijn, de kleine paus van Genève, dat de *zonde de noodzakelijke oorzaak is van het grootste goed*. Niettemin werd dit gesteund door een logica zoals die van Des Mousseaux, en aan de hand van dezelfde dogma's toegelicht. De terechtstelling van de god-mens Jezus aan het kruis was de verschrikkelijkste misdaad in de wereld, en toch was ze nodig opdat de mensheid – namelijk zij die voorbeschikt waren voor het eeuwige leven – zou kunnen worden gered. D'Aubigné citeert de aanhaling (480) van Maarten Luther uit de heilige schrift, en laat hem in extatische verrukking uitroepen: 'O beata culpa, qui talem meruisti redemptorem!' 'O gezegende zonde, waaraan wij zo'n verlosser te danken hebben!' We zien nu dat het dogma dat ons zo monsterlijk toescheen, per slot van rekening de leer was van zowel de paus als Calvijn en Luther – dat de drie één zijn.

Éliphas Lévi merkt op dat Mohammed en zijn leerlingen, bij wie Jezus als profeet groot aanzien genoot, over de christenen altijd de volgende opmerkelijke uitspraak deden: 'Jezus van Nazareth was werkelijk een echte profeet van Allah en een groot man, maar helaas werden al zijn discipelen op een dag krankzinnig en maakten van hem een god.'

Max Müller voegt er vriendelijk aan toe: 'Het was een fout van de eerste kerkvaders om de heidense goden als demonen of kwade geesten te behandelen, en we moeten oppassen dat we niet dezelfde fout begaan ten opzichte van de hindoegoden.'[2]

Maar men stelt ons Satan voor als de steun en toeverlaat van het priesterschap – een Atlas die op zijn schouders de christelijke hemel en wereld draagt. Als hij valt, is volgens hen alles verloren, en moet er weer chaos ontstaan.

Dit dogma van de duivel en de verlossing schijnt op twee passages in het Nieuwe Testament te zijn gebaseerd:

> De Zoon van God is dan ook verschenen om de daden van de duivel teniet te doen.[3]

---

[1] Parijs, 1865, blz. ii, x.

[2] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 2, blz. 79.

[3] *1 Johannes* 3:8.

> Toen brak er oorlog uit in de hemel. Michaël en zijn engelen bonden de strijd aan met de draak. De draak en zijn engelen boden tegenstand maar werden verslagen; sindsdien is er voor hen in de hemel geen plaats meer. De grote draak werd op de aarde gegooid. Hij is de slang van weleer, die duivel of Satan wordt genoemd en die de hele wereld misleidt.[1]

Laten we dan de oude theogonieën onderzoeken, om vast te stellen wat met deze opmerkelijke woorden werd bedoeld.

De eerste vraag is of de term *duivel*, zoals deze hier wordt gebruikt, werkelijk de kwaadaardige godheid van de christenen voorstelde, ofwel een tegenwerkende blinde kracht – de duistere kant van de natuur. Laatstgenoemde moeten we niet opvatten als de manifestatie van een slecht beginsel dat het kwaad zelf is, maar alleen – bij wijze van spreken – als de schaduw van het licht. De theorieën van de kabbalisten spreken erover als een kracht die tegenwerkt, maar tegelijkertijd essentieel is voor de vitaliteit, de ontwikkeling en kracht van het goede beginsel. Planten zouden in het eerste stadium van hun bestaan omkomen, als ze voortdurend aan zonlicht werden blootgesteld; de afwisseling van dag en nacht is van essentieel belang voor hun gezonde groei en ontwikkeling. Evenzo zou deugdzaamheid snel ophouden deugdzaamheid te zijn, als ze niet door haar tegengestelde werd afgewisseld. In de menselijke natuur duidt het kwaad de stof aan die het spirituele tegenwerkt, en daardoor worden beide gezuiverd. In de kosmos moet het evenwicht worden bewaard; de activi-
(481) teit van de twee tegengestelden brengt harmonie teweeg, zoals de middelpuntvliedende en middelpuntzoekende krachten, en ze hebben elkaar nodig. Indien de ene wordt tegengehouden, zal de werking van de andere onmiddellijk vernietigend worden.

Deze verpersoonlijking, die Satan wordt genoemd, moet vanuit drie verschillende aspecten worden beschouwd: het Oude Testament, de christelijke kerkvaders, en de oude heidense opvatting. Hij zou zijn gesymboliseerd door de slang in de Hof van Eden; toch wordt de naam Satan in de Hebreeuwse heilige geschriften nergens toegepast op dit of een ander slangachtig dier. De koperen slang van Mozes werd door de Israëlieten aanbeden als een god,[2] omdat ze het symbool is van Esmun-Asclepius, de

[1] *Openbaring* 12:7-9.

[2] *2 Koningen* 18:4. Waarschijnlijk zijn de in hoofdstuk 21 van *Numeri* genoemde vurige slangen of *serafijnen* dezelfde als de levieten, of de stam van de ophieten. Vergelijk *Exodus* 32:26-29 met *Numeri* 21:5-9. De namen *Heva*, חוה, *Hivi* of heviet, חוי, en Levi, לוי, betekenen alle een slang; en het is een merkwaardig feit dat de hevieten of slangenstam van Palestina, evenals de levieten of ophieten van Israël, tempelpriesters waren. De gibeonieten, die door Jozua werden aangewezen voor de dienst in het heiligdom, waren hevieten.

Fenicische Iao. De figuur Satan wordt in feite zelf naar voren gebracht in *1 Kronieken*, waar hij bezig is koning David aan te sporen de Israëlieten te tellen, een daad waarvan ergens anders wordt verklaard dat Jehovah zelf in het bijzonder daartoe heeft aangezet.[1] De conclusie dat de twee, Satan en Jehovah, als identiek werden beschouwd, is onvermijdelijk.

Een tweede vermelding van Satan vindt men in de profetieën van *Zacharia*. Dit boek werd geschreven in een periode die volgt op de joodse kolonisatie van Palestina, zodat men redelijkerwijs kan aannemen dat de Asideeën de verpersoonlijking vanuit het Oosten daarheen hebben overgebracht. Het is bekend dat deze sekte zeer gekleurd was door de mazdeïsche opvattingen, en dat ze Ahriman, of Angra-mainyu, weergaven door de Syrische godennamen Set of Sat-an, de god van de Hettieten en Hyksos, en Beëlzebub, de orakelgod, later de Griekse Apollo. De profeet begon zijn werk in Judea, in het 2de jaar van Darius Hystaspes, de hersteller van de mazdeïsche eredienst. Hij beschrijft de ontmoeting met Satan als volgt:

> Vervolgens liet hij me de hogepriester Jozua zien. Deze stond voor de engel van de Heer, met aan zijn rechterhand Satan, die tegen hem pleitte. De engel van de Heer zei tegen Satan: 'De Heer zal je het zwijgen opleggen. De Heer, die Jeruzalem heeft uitverkozen, zal jou het zwijgen opleggen. Is deze Jozua niet een stuk zwartgeblakerd hout dat uit het vuur is weggerukt?'[2]

We denken dat de passage die we hebben geciteerd, symbolisch is. Er (482)
komen in het Nieuwe Testament twee toespelingen voor die erop wijzen dat ze zo werd opgevat. De *Brief van Judas* zinspeelt erop in deze eigenaardige woorden: 'Zelfs de aartsengel Michaël waagde het niet de duivel te beschuldigen en te veroordelen [κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας] toen hij met hem twistte over het lichaam van Mozes. Hij zei alleen: 'Laat de Heer u straffen.' '[3] De aartsengel Michaël wordt dus vermeld in een identieke rol als de יהוה, de Heer, of de engel van de Heer, uit het vorige citaat, waaruit blijkt dat de Hebreeuwse Jehovah een tweevoudige aard had, de geheime en die welke zich manifesteerde als de engel van de Heer, of Michaël de aartsengel. Een vergelijking tussen deze twee passages maakt

[1] *1 Kronieken* 21:1: 'Satan keerde zich tegen Israël en zette David ertoe aan in Israël een volkstelling te houden.' *2 Samuel* 24:1: 'Opnieuw ontstak de Heer in toorn tegen Israël. Hij zette David tegen het volk op met de woorden: 'Ga in Israël en Juda een volkstelling houden'.'

[2] *Zacharia* 3:1-2. Hier is een woordenspel op te merken: 'pleiten tegen' wordt verbonden met 'Satan', als van שטן (shatan), tegenstand bieden.

[3] *Judas* 9.

duidelijk dat 'het lichaam van Mozes', waarover ze streden, Palestina was, dat als 'het land van de Hettieten'[1] het bijzondere domein was van Seth, hun beschermgod.[2] Michaël streed als de verdediger van de Jehovah-dienst met de duivel of tegenstander, maar liet het oordeel over aan zijn meerdere.

Belial heeft geen recht op de benaming god of duivel. De betekenis van de term בליעל, BELIAL, wordt in de Hebreeuwse woordenboeken omschreven als vernietiging, woestenij, nutteloosheid; het woord איש־בליעל AIS-BELIAL of Belial-mens betekent een verkwister, een nietsnut. Indien Belial, om onze religieuze vrienden een plezier te doen, tot een persoon moest worden gemaakt, dan zouden we hem volkomen van Satan moeten laten verschillen, en hem als een soort spirituele 'diakka' beschouwen. De duivelbeschrijvers, die negen verschillende orden van *daimonia* opsommen, maken van hem echter het hoofd van de derde klasse, een troep kwaadaardige, niet deugende kabouters.

Asmodeus is helemaal geen joodse geest, want hij is van zuiver Perzische oorsprong. Bréal, de schrijver van *Hercule et Cacus*, zegt dat hij de pārsī Eshem-dev, de zend *Aēshma-daēva*, de boze geest van de begeerte is, die, zoals Max Müller meedeelt, 'verschillende keren in de *Avesta* wordt vermeld als een van de devs,'[3] oorspronkelijk goden, die 'boze geesten' zijn geworden.[4]

(483) Samaël is Satan, maar Bryant en verschillende andere autoriteiten zeg-

[1] In de Assyrische schrijftabletten wordt Palestina 'het land van de Hettieten' genoemd, en ook de Egyptische papyrussen, die hetzelfde verklaren, maken Seth, de 'zuilengod', tot hun beschermgod (Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 3, blz. 180, 212; deel 4, blz. 208).

[2] Seth, Suteh of Sat-an was de god van de oorspronkelijke Syrische volkeren. Plutarchus (*Over Isis en Osiris*, §49) verklaart dat hij dezelfde is als Typhon. Vandaar dat hij de god was van Goshen en Palestina, de door de Israëlieten bezette landen.

[3] *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 148.

[4] *Vendīdād*, 10:23: 'Ik bestrijd de daēva Aēshma, het kwaad zelf.' De *Yaśna*, 10:18, spreekt evenzo over Aēshma-daēva: 'Alle andere wetenschappen berusten op Aēshma, de sluwe.' 'De kwade Angra-mainyu [Ahriman, de boze macht] vernietigen, Aēshma met het vreselijke wapen vernietigen, de Māzainya daēva's vernietigen, alle daēva's vernietigen' (*Yaśna*, 56:12:5).

In dezelfde fargard (10:16) van de *Vendīdād* worden de brahmaanse godheden in dezelfde aanklacht als Aēshma-daēva vermeld: 'Ik bestrijd Indra, ik bestrijd Sauru, ik bestrijd de daēva Nāunghaithya.' De tekstverklaarder zegt dat dit de vedische goden Indra, Śaurva of Śiva, en de twee Aśvins zijn (Spiegel, *Zend Avesta*, deel 1, blz. 176). Dit moet echter een vergissing zijn, want Śiva was, in de tijd dat de *Veda's* werden voltooid, een lokale of Ethiopische God, de Bala of Bel van West-Azië. Hij was geen Indo-Europese of vedische godheid. Misschien werd de god Sūrya bedoeld.

gen dat het de naam is van de 'Simun', de woestijnwind,[1] en de Simun wordt Atabul-os of Diabolos genoemd.

Plutarchus[2] merkt op dat Typhon als iets heftigs, onhandelbaars en chaotisch werd beschouwd. Het overstromen van de Nijl werd door de Egyptenaren Typhon genoemd. Beneden-Egypte is heel vlak, en alle dammen die langs de rivier waren opgeworpen om de geregelde overstromingen te voorkomen, werden Typhoniërs of *Taphos* genoemd; vandaar de oorsprong van Typhon. Plutarchus, die een strenge, orthodoxe Griek was en er nooit om bekendstond dat hij de Egyptenaren veel complimenten maakte, getuigt in zijn *Isis en Osiris* van het feit dat ze – verre van de duivel te aanbidden (waarvan de christenen hen beschuldigden) – Typhon meer minachtten dan vreesden. In zijn symbolische voorstelling van de tegenwerkende, koppige natuurkracht beschouwden ze hem als een arme, worstelende, halfdode godheid. We zien dus dat de Ouden zelfs in dat verre verleden al *te verlicht waren om in een persoonlijke duivel te geloven*. Omdat Typhon bij het feest van de zonoffers in een van zijn symbolen werd voorgesteld in de gedaante van een ezel, waarschuwden de Egyptische priesters de trouwe gelovigen geen gouden sieraden op hun lichaam te dragen, uit angst de *ezel* voedsel te verschaffen![3]

Drieënhalve eeuw vóór Christus formuleerde Plato zijn mening over het kwaad door te zeggen dat 'er in de stof een blinde, weerspannige kracht ligt, die de wil van de grote Maker weerstaat'. Onder christelijke invloed werd die blinde kracht ziende gemaakt, en maakte men haar verantwoordelijk; ze werd tot Satan omgevormd!

Zijn identiek-zijn met Typhon kan moeilijk worden betwijfeld, wanneer men in *Job* het verhaal leest dat hij met de zonen van God voor de Heer verschijnt. Hij beschuldigt Job ervan bereid te zijn God in zijn gezicht te vervloeken als hij maar voldoende werd getergd. Zo treedt Typhon in het *Egyptische Dodenboek* op als de beschuldiger. De overeenkomst strekt zich zelfs tot de namen uit, want een van Typhons benamingen was Seth of Set, een naam die, evenals Sātān in het Hebreeuws, een tegenstander betekent. Het Arabische woord is *shātana* – vijandig zijn, vervolgen; en Manetho zegt dat hij Osiris verraderlijk had vermoord, en zich met de Shemieten (de Israëlieten) had verbonden. Misschien is dit de oorsprong geweest van de door Plutarchus vertelde fabel dat Typhon, als gevolg van zijn gevecht met Horus, zo door schrik was bevangen over

---

[1] Jacob Bryant, *New System or An Analysis of Ancient Mythology*, deel 3, 3de ed., blz. 334.

[2] *Ethica*, Over Isis en Osiris, §49, 50, 64.

[3] *Op.cit.*, §30, 50.

(484) het door hem veroorzaakte kwaad, 'dat hij zeven dagen lang op een ezel vluchtte, en na zijn ontsnapping de zonen Ierosolumus en Ioudaios [Jeruzalem en Judea] verwekte'.[1]

Prof. Reuvens verwijst naar een bezwering van Typhon-Seth[2] en zegt dat de Egyptenaren Typhon vereerden in de gedaante van een ezel;[3] en volgens Bunsen 'verschijnt Seth bij de Semieten geleidelijk als de achtergrond van hun religieuze bewustzijn'.[4] De naam van de ezel is in het Koptisch AO, een fonetische variant van IAO, en daardoor werd het dier een woordspelingssymbool. Satan is dus een latere schepping, voortgekomen uit de oververhitte verbeelding van de kerkvaders. Door een ongunstige wending van het lot waaraan zowel goden als stervelingen onderworpen zijn, verviel Typhon-Seth van de verhevenheid van de vergoddelijkte zoon van Adam-Kadmon tot de onterende positie van een ondergeschikte geest, een mythische demon – een ezel. Godsdienstscheuringen zijn evenmin vrij van zielige bekrompenheid en hatelijke gevoelens bij mensen, als de partijtwisten van leken. We vinden daarvan een sterk voorbeeld in de hervorming van Zarathoestra, toen het magianisme zich van het oude geloof van de brahmanen afscheidde. De schitterende deva's uit de *Veda* werden onder de godsdiensthervorming van Zarathoestra de daēva's, of kwade geesten van de *Avesta*. Zelfs Indra, de schitterende god, werd ver naar de duistere achtergrond[5] gedrongen, om Ahura-Mazda, de wijze en hoogste godheid, in een helderder daglicht te stellen.

De vreemde verering die de ophieten hadden voor de slang die Christos voorstelde, zal de lezer misschien minder in verwarring brengen als hij zou bedenken dat de slang in alle eeuwen het symbool van goddelijke wijsheid is geweest, die doodt om te doen herleven, en alleen vernietigt om des te beter weer op te bouwen. Mozes wordt als een nakomeling van Levi, een slangenstam, afgeschilderd. Gautama Boeddha is van een slangengeslacht, het Nāga- (slangen-)ras van koningen die in Magadha regeerden. Hermes, of de god Thoth, is in zijn slangensymbool Tet, en Jezus of Christos is volgens de ophitische legenden geboren uit een slang (goddelijke wijsheid of Heilige Geest), d.w.z. hij werd door zijn inwijding in de 'slangenwetenschap' een zoon van God. Vishṇu, die identiek is met de Egyptische Kneph, rust op de hemelse *zeven*koppige slang.

---

[1] *Ethica*, Over Isis en Osiris, §31.

[2] Wilkinson, *Manners and Customs of the Ancient Egyptians*, 2de reeks, 1841, deel 1, blz. 434.

[3] *Tegen ketterijen*, boek 3, deel 2, §12.

[4] C.C.J. Bunsen, *God in History*, Londen, 1868, blz. 234.

[5] *Vendīdād*, fargard 10.

De rode of vurige draak uit de oudheid was het krijgsteken van de Assyriërs. Cyrus nam dit van hen over toen Perzië ging overheersen. Vervolgens namen de Romeinen en Byzantijnen het aan, en zo werd de 'grote rode draak', die ooit het symbool van Babylon en Ninevé was, dat van Rome.[1]

De verleiding of beproeving[2] van Jezus is echter de meest dramatische gelegenheid waarbij Satan verschijnt. Als om de aanduiding van Apollo- (485)
Asclepius en Bacchus als *Diobolos* of zoon van Zeus te bewijzen, wordt hij ook *Diabolos* of beschuldiger genoemd. De beproeving speelde zich af in de woestijn. In de woestijn rondom de Jordaan en de Dode Zee waren de verblijfplaatsen van de 'zonen van de profeten' en de essenen.[3] Deze asceten onderwierpen hun neofieten altijd aan beproevingen, die overeenstemden met de *martelingen* van de rituelen van Mithras; en de verzoeking van Jezus was duidelijk zo'n soort tafereel. Vandaar dat in het *Evangelie naar Lucas* (4:13-4) wordt gezegd: 'Toen de duivel Jezus aan al deze beproevingen had onderworpen, ging hij voor een tijd [ἄχρι καιροῦ] bij hem vandaan; en Jezus keerde, gesterkt door de Geest, terug naar Galilea.' Maar de διάβολος , of duivel, is hier blijkbaar geen boosaardig beginsel maar een waarbij discipline wordt geoefend. In deze betekenis worden de termen duivel en Satan herhaaldelijk gebruikt.[4] Toen er dus gevaar bestond dat Paulus door de vele openbaringen of epoptische onthullingen buitensporig trots zou worden, 'werd hem een doorn in het vlees gestoken, en werd hij gekweld door een engel van Satan' om hem in toom te houden.[5]

Het verhaal over Satan in het boek *Job* is van soortgelijke aard. Hij wordt binnengeleid bij de 'zonen van God', die zich aan de Heer vertonen, zoals in een mystieke inwijding. De profeet Micha beschrijft een soortgelijk tafereel, waarin hij 'de Heer op zijn troon zag zitten, en aan weerszijden van hem stonden alle hemelse machten opgesteld', waarmee hij beraadslaagde, wat ertoe leidde dat 'in de mond van de profeten van Achab leugens werden gelegd'[6]. De Heer raadpleegt Satan, en geeft hem *carte blanche* om de trouw van Job op de proef te stellen. Zijn rijkdom en familie worden hem afgenomen, en hij wordt getroffen door een walgelijke ziekte. Als hij in uiterste nood verkeert, twijfelt zijn vrouw aan zijn recht-

---

[1] E. Salverte, *The Philosophy of Magic*, deel 2, blz. 315.

[2] De term πειρασμός betekent een test of beproeving.

[3] Plinius, *Naturalis historia*, 5:16.

[4] Zie *1 Corinthiërs* 5:5; *2 Corinthiërs* 11:14; *1 Timotheus* 1:20.

[5] *2 Corinthiërs* 12:7. In *Numeri* 22:22 wordt beschreven dat de engel van de Heer tegenover Balaam de rol speelde van een satan.

[6] *1 Koningen* 22:19-23.

schapenheid, en spoort hem aan God te aanbidden,[1] omdat hij op het punt staat te sterven. Zijn vrienden beschuldigen hem van alle kanten, en ten slotte stelt de Heer, de hoofdhiërofant zelf, hem op de proef door woorden te uiten waarin geen wijsheid lag, en hem te verwijten dat hij tegen de Almachtige streed. Na dit verwijt bezweek Job en deed het volgende verzoek: 'Ik zal u ondervragen, zeg mij wat u weet . . . Waarom verafschuw ik mezelf, zoals ik hier zit in het stof en het vuil?' Onmiddellijk werd hij van alle blaam gezuiverd. 'De Heer zei tot Elifaz . . . jullie hebben niet juist over mij gesproken, zoals mijn dienaar Job.'[2] Zijn onkreukbaarheid is vast komen te staan, en zijn voorspelling kwam uit: 'Ik weet: mijn redder leeft, en hij zal ten slotte hier op aarde ingrijpen. Hoezeer mijn huid ook is geschonden, toch zal ik zonder lichaam God aanschouwen.[3] De voorspel-
(486) ling werd vervuld: 'Eerder had ik slechts over u gehoord maar nu heb ik u met eigen ogen aanschouwd . . . En de Heer bracht een ommekeer in het lot van Job' (42:5, 10).

Bij al deze taferelen wordt niet zo'n boosaardige duivelachtigheid vertoond als 'de tegenstander van zielen' zou moeten kenmerken.

Volgens sommige voortreffelijke geleerde schrijvers is de Satan van het boek *Job* een joodse mythe, die de mazdeïsche leer van het beginsel van het kwaad bevat. Dr. Haug merkt op dat 'de religie van Zarathoestra een nauwe verwantschap, of beter gezegd gelijkheid, met de godsdienst van Mozes en het christendom vertoont, voor wat betreft de leringen over de persoonlijkheid en de eigenschappen van de duivel, en de opstanding van de doden'.[4] De oorlog, in de *Openbaring*, tussen Michaël en de draak, kan even gemakkelijk worden teruggevonden in een van de oudste mythen van de Indo-Europeanen. In de *Avesta*[5] lezen we over de oorlog tussen Thraētaona en Azhi-dahāka, de vernietigende slang. Burnouf heeft geprobeerd om aan te tonen dat de vedische mythe van Ahi, de slang die tegen de goden strijdt, in de mazdeïsche godsdienst geleidelijk is omgevormd tot 'de strijd van een vroom man tegen de macht van het kwaad'. Door deze interpretatie zou Satan identiek worden aan Zohāk of Azhi-dahāka, die een driekoppige slang is, waarvan een van de koppen een mensenhoofd is.[6]

---

[1] Zie het oorspronkelijke Hebreeuws.

[2] *Job* 42:4-7.

[3] *Job* 19:25-6.

[4] M. Haug, *Essays on the Sacred Language, Writings and Religion of the Parsees*, 2de ed., blz. 4.

[5] Yaśna, 9:8, *et passim*.

[6] *Vendīdād*, 1:66, enz.; zie ook Darmesteters inleiding, blz. lxiii. De *Avesta* beschrijft de slang Dahāka als afkomstig uit het land Bauri of Babylonië. In de geschiedenis van Medië komen twee koningen voor: Deiokes of Dahāka, en

Er wordt gewoonlijk een onderscheid gemaakt tussen Beëlzebub en Satan. Hij schijnt in *The Apocryphal New Testament*[1] als de vorst van de onderwereld te worden beschouwd. De naam wordt gewoonlijk weergegeven als 'Baäl van de vliegen', wat misschien een naam is voor de scarabaei, of heilige kevers.[2] Het is beter om hem te interpreteren zoals hij in de Griekse tekst van de evangeliën altijd wordt vermeld, als Beëlzebul, of heer des huizes, zoals inderdaad wordt gesuggereerd in *Mattheus* (10:25): 'Als ze de heer des huizes al Beëlzebul genoemd hebben, waarvoor zullen (487)
ze dan zijn huisgenoten wel niet uitmaken?' Hij werd ook de vorst of het hoofd van de demonen genoemd.

Typhon treedt in het *Dodenboek* op als de aanklager van zielen, wanneer ze verschijnen om te worden geoordeeld, evenals Satan opstond om Jozua, de hogepriester, bij de engel aan te klagen, en zoals de duivel Jezus kwam verleiden of verzoeken tijdens zijn langdurige vasten in de woestijn. Hij was ook de godheid die in *Exodus* (14:2, 9) Baäl-Sefon, of god van de grafkelder, wordt genoemd, en Seth, of de zuil. In die tijd was de oude of archaïsche eredienst door de regering min of meer in de ban gedaan; in figuurlijk taalgebruik was Osiris verraderlijk vermoord en in 14 (tweemaal zeven) stukken gehouwen, en door zijn broer Typhon gekist, en was Isis naar Byblos gegaan om zijn lichaam te zoeken.

We moeten in dit verband niet vergeten dat Saba of Sabazios, van Frygië en Griekenland, door de titanen in *zeven* stukken werd gescheurd, en dat hij, evenals Heptaktis van de Chaldeeën, de *zeven*stralige god was. De hindoegod Śiva wordt weergegeven met een kroon met zeven slangen, en hij is de god van oorlog en vernietiging. De Hebreeuwse Jehovah, de

---

Astyages of Az-dahāka genaamd. Na Ferīdūn zaten er op verschillende oosterse tronen kinderen van Zohāk. Kennelijk wordt met Zohāk de Assyrische dynastie bedoeld, waarvan het symbool het *purpureum signum draconis* – het purperen teken van de draak – was. Sinds de grijze oudheid (*Genesis* 14) regeerde deze dynastie over Azië, Armenië, Syrië, Arabië, Babylonië, Medië, Perzië, Baktrië en Afghanistan. Aan haar heerschappij van '1000 jaar' werd ten slotte door Cyrus en Darius Hystaspes een einde gemaakt. Yima en Thraētaona, of Jemshid en Ferīdūn, zijn ongetwijfeld personificaties. Zohāk heeft waarschijnlijk aan de Perzen de Assyrische of magische vuuraanbidding opgedrongen. Darius was de plaatsvervanger van Ahura-Mazda.

[1] Hone, *Gospel of Nicodemus*, hfst. 18.

[2] De naam in de evangeliën is Βεελζεβοὺλ, of Baäl van de woning. Het is vrij zeker dat Apollo, de Delphische God, van oorsprong niet Helleens maar Fenicisch was. Hij was de *paian* of arts, en ook de god van de orakels. Er is niet al te veel verbeeldingskracht voor nodig om te zien dat hij identiek is met Baäl-*Zebul*, de god Ekron of Acheron, die door de joden ongetwijfeld spottend is veranderd in *Zebub*, of vliegen.

Sabaoth, wordt ook de Heer van de hemelse machten, Seba of Saba, Bacchus of Dionysus Sabazius genoemd, zodat men gemakkelijk kan bewijzen dat deze allemaal identiek zijn.

De vorsten van het oudere *régime*, de goden die bij de aanval van de reuzen dierengestalten hadden aangenomen en zich in Ethiopië hadden verborgen, kwamen ten slotte terug en verdreven de herders.

Volgens Josephus waren de Hyksos de voorouders van de Israëlieten.[1] In hoofdzaak is dit ongetwijfeld waar. De Hebreeuwse *Geschriften*, die een enigszins ander verhaal vertellen, werden in een latere periode geschreven en ondergingen verschillende herzieningen vóór ze op enigszins grote schaal werden verspreid. Typhon werd in Egypte een gehate figuur, en herders werden er 'verafschuwd'. 'Tijdens de 20ste dynastie werd hij plotseling behandeld als een kwade demon, en daarom werden zijn afbeelding en naam op alle monumenten en inscripties die men kon bereiken, uitgewist.'[2]

In alle tijden heeft men de neiging gehad om goden als edele mensen te beschouwen. Er bestaan graven van Zeus, Apollo, Hercules en Bacchus, die vaak worden genoemd om te bewijzen dat ze oorspronkelijk slechts stervelingen waren. Sem, Cham en Jafeth zijn terug te vinden in de godhe-
(488) den Shamas van Assyrië, Kham van Egypte, en Iapetos, de titan. Seth was een god van de Hyksos, Henoch of Inachus van de Argiven, en Abraham, Izaäk en Juda zijn wel vergeleken met Brahmā, Ikshvāku en Yadu van het hindoepantheon. Typhon verviel van godheid tot duivel – in eigen persoon als broer van Osiris, en ook als de Seth, of Satan van Azië. Apollo, de god van de dag, werd in zijn oudere Fenicische vorm niet langer Baäl-Zebul, de orakelgod, maar de vorst van demonen, en ten slotte de heer van de onderwereld. Doordat het mazdeïsme zich afscheidde van het vedisme, veranderden de *deva's* of goden in kwade machten. Ook Indra wordt in de *Vendīdād* voorgesteld als de ondergeschikte van Ahriman[3], die door hem, samen met Śiva (Sūrya) en de twee Aśvins, uit het materiaal van de duis-

---

[1] *Tegen Apion,* boek 1, §25. 'De Egyptenaren grepen allerlei gelegenheden aan om ons te haten en te benijden: in de eerste plaats omdat onze voorouders [de Hyksos of herders] het bestuur over hun land hadden gehad, en toen ze van hen waren bevrijd en naar hun eigen land waren gegaan, leefden ze daar in voorspoed.'

[2] C.C.J. Bunsen, *God in History*, deel 1, blz. 233. De naam *Seth* vormt met de lettergreep *an*, van het Chaldeeuwse *ana* of hemel, het woord satan. De makers van woordspelingen schijnen daar nu, zoals hun gewoonte was, kritiek op te hebben gehad, en er daarom *satan* van het werkwoord שטן, shatan, zich verzetten, van te hebben gemaakt.

[3] *Vendīdād*, fargard 10. De term *Vendīdād* is een samentrekking van Vīdaēvodātem, voorschriften tegen de daēva's.

ternis werd geschapen.[1] Zelfs Jahi is de demon van de lust[2] – waarschijnlijk identiek met Indra.

De verschillende stammen en volkeren hadden hun beschermgoden, en spraken kwaad over die van de hun vijandige volkeren. De transformatie van Typhon, Satan en Beëlzebub behoren tot deze categorie. Zelfs Tertullianus noemt Mithra, de god van de mysteriën, een duivel.

In de *Openbaring* overwonnen Michaël en zijn engelen de draak en zijn engelen: 'En de grote draak werd op de aarde gegooid, die oude Ophis, die duivel of Satan wordt genoemd en die de hele wereld misleidt.' Er wordt aan toegevoegd: 'en ze hebben hem dankzij het bloed van het lam overwonnen' (12:9, 11). Het lam, of Christus, moest volgens de mythe zelf neerdalen in de hel, de wereld van de doden, en daar drie dagen blijven vóór hij de vijand onderwierp.

Michaël werd door de kabbalisten en gnostici 'de verlosser', de engel van de zon, en de engel van het licht genoemd (מיכאל, waarschijnlijk van יכח, manifesteren, en אל, God). Hij was de eerste van de eonen, en stond bij oudheidkundigen bekend als de 'onbekende engel' die op gnostische amuletten was afgebeeld.

De schrijver van de *Openbaring* moet, als hij al geen kabbalist was, een gnosticus zijn geweest. Michaël was geen figuur die hem oorspronkelijk in zijn visioen (*epopteia*) werd getoond, maar de verlosser en drakendoder. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat hij identiek was met Anubis, van wie de afbeelding onlangs op een Egyptisch monument werd ontdekt, met een borstharnas aan en een speer in zijn hand, evenals St. Michaël en St. Joris. Hij wordt ook weergegeven terwijl hij een draak doodt die de kop en de staart van een slang heeft.[3]

Wie Lepsius, Champollion en andere egyptologen bestudeert, zal snel Isis ontdekken in de 'zwangere vrouw', 'bekleed met de zon, en met de (489)
maan onder haar voeten', die door de 'grote, rode draak' wordt achternagezeten, en die 'twee vleugels van een grote arend kreeg om naar de woestijn te vliegen'. Typhon had een rode huid.[4]

De twee broers, het goede en het kwade beginsel, verschijnen in zowel de bijbelse als de heidense mythen, en zijn Kaïn en Abel, Typhon en Osiris,

---

[1] *Bundahish* (cod. havn. fol. 90, recto, 6, pen.) 'Ahriman schiep Akuman en Ander, en vervolgens Śauru, en Nakait, uit het materiaal van de duisternis.'

[2] F. Spiegel, *Zend Avesta*, deel 3, inleiding, blz. 1.

[3] Zie A. Lenoir, 'Du Dragon de Metz', *Mémoires de l'Académié Celtique*, deel 2, blz. 11-12.

[4] Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris, §30; Diodorus Siculus, *Bibliotheca historica*, 1:88.

Ezau en Jacob, Apollo en Python, enz. Ezau, of Osu, wordt afgebeeld als bij zijn geboorte 'overal rossig als een harig gewaad'. Hij is de Typhon of Satan, die zijn broer tegenwerkt.

Vanaf de vroegste oudheid werd door elk volk de hoogste eer bewezen aan de slang als de belichaming van goddelijke wijsheid en het symbool van de geest, en we weten door Sanchoniathon dat Hermes of Thoth de eerste was die de slang beschouwde als 'het meest spirituele van alle reptielen';[1] de gnostische slang met de zeven klinkers boven zijn hoofd is slechts een kopie van Ananta, de zevenkoppige slang waarop de god Vishṇu rust.

We waren niet erg verbaasd toen we bij het lezen van de jongste Europese verhandelingen over slangenverering, de schrijvers zagen erkennen dat het publiek 'over de oorsprong van het genoemde bijgeloof nog bijna in het duister tast'. C. Staniland Wake, MAI, die we hier citeren, zegt:

> Wie de mythologie bestudeert weet dat de volkeren van de oudheid bepaalde denkbeelden in verband brachten met de slang, en dat ze het geliefde symbool was van bepaalde godheden; maar waarom dat dier en niet een ander voor dat doel werd gekozen, is nog onduidelijk.[2]

James Fergusson, FRS, die zo'n grote hoeveelheid materiaal over deze oude eredienst heeft verzameld, schijnt geen sterker vermoeden van de waarheid te hebben dan de anderen.[3]

Onze verklaring van de mythe heeft voor bestudeerders van de symboliek misschien weinig waarde, maar toch geloven we dat de interpretatie van de oorspronkelijke slangenaanbidding, zoals die door de ingewijden wordt gegeven, juist is. In deel 1, blz. 58-9, hebben we uit de slangenmantra in het *Aitareya-Brāhmaṇam* (5:4:23) een passage geciteerd waarin de aarde de sarpa-rājñī, de koningin van de slangen, en 'de moeder van alles wat beweegt', wordt genoemd. Deze uitdrukkingen duiden op het feit dat onze bol vóór hij eivormig of rond was geworden, een lang spoor van kosmisch stof of vuurmist was dat zich als een slang voortbewoog en kronkelde. Dit was volgens de verklaringen de geest van God die zich over de chaos bewoog tot zijn adem de kosmische stof had bevrucht en de ringvorm van een slang met de staart in zijn bek had doen aannemen – het
(490) symbool van de eeuwigheid in haar spirituele en van onze wereld in haar fysieke betekenis. Volgens de opvattingen van de vroegste filosofen werpt

[1] Eusebius, *Praeparatio evangelica*, boek 1, hfst. 10.

[2] *Serpent-Worship and other Essays with a Chapter on Totemism*, New York, 1877, hfst. 3.

[3] *Tree and Serpent Worship*, Londen, 1873.

de aarde, zoals we in het vorige hoofdstuk hebben aangetoond, als een slang haar huid af, en verschijnt ze na elke kleine pralaya in verjongde toestand, en na de grote pralaya herrijst ze en ontwikkelt zich weer vanuit haar subjectieve naar haar objectieve bestaan. Evenals de slang 'werpt ze niet alleen haar ouderdom af,' zegt Sanchoniathon, 'maar ze groeit in omvang en kracht'. Daarom werden niet alleen Serapis en later Jezus door een grote slang weergegeven, maar zelfs in onze eigen eeuw worden in islamitische moskeeën grote slangen met toegewijde zorg gehouden, bijvoorbeeld in die van Caïro. In Boven-Egypte wordt van een beroemde heilige gezegd dat hij in de vorm van een grote slang verschijnt; en in India wordt in sommige kinderwiegen een paar slangen, een mannetje en een wijfje, samen met het kind grootgebracht, en houdt men thuis vaak slangen, omdat men denkt dat ze (een magnetische aura van) wijsheid, gezondheid en geluk brengen. Ze zijn de kinderen van *sarpa-rājñī*, de aarde, en bezitten al haar deugden.

In de hindoemythologie stort Vāsuki, de grote draak, uit zijn bek over Durgā een giftige vloeistof uit, die zich op de grond verspreidt, maar haar echtgenoot Śiva liet de aarde haar mond openen, en deze verzwelgen.

Zo werd het mystieke drama van de hemelse maagd, die wordt achtervolgd door de draak die haar kind probeert te verslinden, niet alleen afgebeeld in de sterrenbeelden aan de hemel, zoals al is vermeld, maar het werd ook uitgebeeld in de geheime eredienst van de tempels. Het was het mysterie van de god Sol, dat geschreven stond op een zwarte afbeelding van Isis.[1] De goddelijke jongen werd achternagezeten door de wrede Typhon.[2] In een Egyptische legende wordt gezegd dat de draak Thoueris (Isis) achtervolgde, terwijl ze haar zoon probeerde te beschermen.[3] Ovidius beschrijft dat Dione (de echtgenote van de oorspronkelijke Pelasgische Zeus en de moeder van Venus) Typhon ontvluchtte naar de Eufraat,[4] en erkent op die manier dat de mythe het eigendom is van alle landen waar de mysteriën werden gevierd. Vergilius bezingt de overwinning:

> Gegroet, lief godenkind, grote zoon van Jupiter!
> Ontvang grote eer, de tijd daarvoor is nabij,
> De slang zal sterven![5]

---

[1] G. Higgins, *Anacalypsis*, deel 1, blz. 170; C.F. Dupuis, *Origine de tous les cultes*, deel 3, blz. 49ev.

[2] Martianus Capella, 'Hymn to the Sun', *De nuptiis Philologiae & Mercurii*, 2:54; Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 266.

[3] Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris, §19.

[4] Ovidius, *Fasti*, 2:451.

[5] Vergilius, *Eclogae*, 4.

Albertus Magnus, zelf alchemist en bestudeerder van de occulte wetenschap, en ook bisschop van de rooms-katholieke kerk, verklaarde in zijn enthousiasme voor astrologie dat op 25 december, het moment dat door de kerk wordt aangegeven voor de geboorte van de verlosser, het sterrenbeeld Maagd van de dierenriem boven de horizon verschijnt.[1]

(491) Het teken en de mythe van de moeder en het kind waren duizenden jaren vóór de christelijke jaartelling al bekend. Volgens het drama van de mysteriën van Demeter wordt Persephone, haar dochter, door Pluto of Hades meegevoerd naar de wereld van de doden; als de moeder haar ten slotte ontdekt, is ze daar al geïnstalleerd als koningin van het rijk van de duisternis. Deze mythe werd door de kerk omgezet in de legende van St. Anna[2], die haar dochter Maria gaat zoeken, die door Jozef naar Egypte is meegenomen. Persephone wordt afgebeeld met twee aren tarwe in de hand, evenals Maria op oude schilderijen, en ook de hemelse maagd van het sterrenbeeld. De Arabier Albumazar duidt het identiek-zijn van de verschillende mythen op de volgende manier aan:

> In de eerste 10 graden van het sterrenbeeld maagd verrijst een maagd, in het Arabisch Aderenosa [Ardhanārī?] genoemd, wat reine, onbevlekte maagd betekent,[3] bevallig van uiterlijk, bekoorlijk van gelaat, bescheiden van optreden, met loshangend haar, met twee aren tarwe in haar handen, zittend op een versierde troon, die een jongen verzorgt en voedt in de plaats die Hebraea wordt genoemd; een jongen, zeg ik, die door sommige volkeren Iessus wordt genoemd, wat Issa betekent, en die men in het Grieks ook wel Christos noemt.[4]

In die tijd hadden de Griekse, Aziatische en Egyptische denkbeelden een opmerkelijke verandering ondergaan. De mysteriën van Dionysus-Sabazius waren vervangen door de rituelen van Mithras, en van Babylonië tot Brittannië hadden zijn 'grotten' de plaats ingenomen van de onderaardse gewelven van eerstgenoemde god. Serapis, of Sri-Apa, uit Pontus had zich de plaats van Osiris toegeëigend. De koning van Oost-Hindoestan, Aśoka, had zich bij de religie van Siddhārtha aangesloten, en zende-

---

[1] G. Higgins, *Op.cit.*, deel 1, blz. 314.

[2] Anna is een oosterse benaming afkomstig van het Chaldeeuwse *ana*, hemel, waarvan Anaïtis en Anaïtres komt. Durgā, de echtgenote van Śiva, wordt ook *Annapūrṇā* genoemd, en was ongetwijfeld het origineel van St. Anna. De moeder van de profeet Samuel heette Anna; de vader van zijn tegenhanger, Simson, was *Manu*.

[3] De maagden uit de oudheid waren, zoals men zal zien, geen maagden, maar eenvoudig *almehs*, of huwbare vrouwen.

[4] A. Kircher, *Oedipus aegyptiacus*, deel 2, 1653, afd. 2, blz. 203.

lingen rechtstreeks naar Griekenland, Azië, Syrië en Egypte gestuurd om het evangelie van wijsheid te verkondigen. De essenen in Judea en Arabië, de Therapeuten[1] in Egypte en de pythagoreeërs[2] in Griekenland en Magna Graecia waren kennelijk aanhangers van het nieuwe geloof. De legenden van Gautama verdrongen de mythen van Horus, Anubis, Adonis, Attis en Bacchus. Deze werden opnieuw verwerkt in de mysteriën en evangeliën, en daaraan danken we de literatuur die de naam draagt van de evange- (492)
listen, en het *Apocriefe Nieuwe Testament*. Ze werden door de ebionieten, nazarenen en andere sekten bewaard als heilige boeken die ze 'alleen aan de wijzen' mochten laten zien, en werden op die manier bewaard tot de overschaduwende invloed van de roomse kerkelijke politiek in staat was ze te ontrukken aan hen die ze bewaarden.

In de tijd dat de hogepriester Chilkia het *Boek van de Wet* zou hebben gevonden, waren de hindoe-*Purāṇa's* (geschriften) aan de Assyriërs bekend. Deze hadden eeuwenlang vanaf de Hellespont tot de Indus geheerst, en waarschijnlijk de ārya's vanuit Baktrië naar de Punjab gedrongen. Het *Boek van de Wet* schijnt een *Purāṇa* te zijn geweest. Sir William Jones zegt:

> De geleerde brahmanen beweren dat een echt *Purāṇa* aan vijf voorwaarden moet voldoen:
> 1. dat het handelt over de schepping van de stof in het algemeen;
> 2. dat het handelt over *de schepping of voortbrenging van secundair materiaal en spirituele wezens*;
> 3. dat het een beknopt chronologisch overzicht geeft van de grote tijdperken;
> 4. dat het een beknopt genealogisch overzicht geeft van de belangrijkste geslachten die over het land hebben geregeerd, en
> 5. ten slotte, dat het de geschiedenis vertelt van één of andere grote figuur in het bijzonder.[3]

Het is vrij zeker dat hij die de *Pentateuch* heeft geschreven, wie dat ook is geweest, dit plan voor ogen had, en ook dat zij die het Nieuwe Testament schreven, door de boeddhistische zendelingen die in die tijd in Palestina en Griekenland zeer talrijk waren, vertrouwd waren gemaakt

---

[1] Van θεραπεύω, dienen, vereren, genezen.

[2] E. Pococke (*India in Greece*, blz. 364) leidt de naam Pythagoras af van boeddha, en *goeroe*, een spirituele leraar. Higgins zegt dat deze naam keltisch is, en een waarnemer van de sterren betekent. Zie *Celtic Druids*, blz. 125-6. Wanneer we echter het woord *Pytho* afleiden van פתה, *petah*, zou de naam een uitlegger van orakels betekenen, en *boeddha-goeroe* een verkondiger van de leringen van Boeddha.

[3] *The Works of Sir William Jones*, 1799, deel 6, blz. 444-5.

met de boeddhistische rituelen, legenden en leringen.

Maar 'geen duivel, geen Christus'. Deze zijn het basisdogma van de kerk. We moeten naar beiden tegelijk op zoek gaan. Er bestaat tussen die twee een mysterieus verband dat nauwer is dan men misschien wel vermoedt, en ze zo goed als identiek maakt. Wanneer we de mythische zonen van God, die allen als 'eerstgeboren' werden beschouwd, bijeenbrengen, zal men zien dat ze wat dit tweevoudige karakter betreft precies bij elkaar passen, en één geheel vormen. Adam-Kadmon splitst zich en vormt vanuit de spirituele ideële wijsheid de scheppende, die de *stof* doet ontstaan. De uit stof gemaakte Adam is de zoon van zowel God als Satan, en laatstgenoemde is volgens Job ook een zoon van God.[1]

Hercules was eveneens 'de eerstgeborene'. Hij is ook Bel, Baäl en Bal, en dus Śiva, de vernietiger. Bacchus werd door Euripides 'Bacchus, de zoon van God' genoemd. Als kind was Bacchus, evenals de Jezus uit de *Apocriefe Evangeliën*, zeer gevreesd. Hij wordt beschreven als de mensheid goedgezind; niettemin kende hij geen genade bij het bestraffen van iedereen die in eerbied voor zijn eredienst tekortschoot. Pentheus, de zoon
(493) van Cadmus en Harmonia, werd, evenals de zoon van rabbi Hannon, wegens gebrek aan deugdzaamheid gedood.

De allegorie van Job, die we al hebben geciteerd, zal ons, indien ze op de juiste manier wordt opgevat, de sleutel geven tot dit hele vraagstuk van de duivel, zijn aard en werk, en onze beweringen bevestigen. Laat geen deugdzaam mens aanstoot nemen aan het feit dat we het een 'allegorie' noemen. De mythe was in de oudheid de geliefde, algemene manier van onderricht. Paulus schreef aan de Corinthiërs dat het hele verhaal van Mozes en de Israëlieten symbolisch was bedoeld,[2] en deelt in zijn *Brief aan de Galaten* mee dat het hele verhaal van Abraham, zijn twee vrouwen en hun zonen beeldspraak was.[3] Het is een theorie die bijna neerkomt op zekerheid, dat de historische boeken van het Oude Testament eenzelfde karakter hadden. We veroorloven ons geen bijzondere vrijheid met het boek *Job* wanneer we er dezelfde betiteling aan geven die Paulus aan de verhalen over Abraham en Mozes gaf.

Maar misschien moeten we het gebruik dat in de oudheid van beeld-

---

[1] *Job* 1:6. In het Geheime Museum van Napels bevindt zich een marmeren basreliëf, dat de *Val van de mens* voorstelt, waarbij *God, de Vader, de rol speelt van de verleidende slang*.

[2] *1 Corinthiërs* 10:11: 'En al deze dingen zijn hun overkomen tot voorbeelden', of in de Revised Version 'als beeldspraak'.

[3] *Galaten* 4:22, 24: 'Er staat geschreven dat Abraham twee zonen had: een van zijn slavin en een van zijn vrijgeboren vrouw . . . Dit is beeldspraak.'

spraak en symboliek werd gemaakt nader verklaren. De waarheid die in eerstgenoemde besloten lag moest worden afgeleid; het symbool drukte een of andere abstracte eigenschap van de godheid uit die een leek gemakkelijk kon begrijpen. Daar eindigde zijn hogere betekenis; vanaf dat moment werd het door de menigte bij afgodische rituelen als beeld gebruikt. Maar de beeldspraak werd bewaard voor het binnenste heiligdom, waar alleen de uitverkorenen werden toegelaten. Vandaar het antwoord van Jezus, toen zijn leerlingen hem vroegen waarom hij tot de menigte in gelijkenissen sprak. 'Jullie mogen', antwoordde hij, 'de geheimen van het koninkrijk van de hemel kennen, maar hun is dat niet gegeven. Want wie heeft zal nog meer krijgen, en het zal overvloedig zijn; maar wie niets heeft, zal zelfs het laatste worden ontnomen' (*Mattheus* 13:11-2). In de kleine mysteriën werd een zeug gewassen om de zuivering van de neofiet voor te stellen; en haar terugkeer naar het slijk duidde de oppervlakkige aard van het werk aan dat men had verricht.

> De mythe bevat het ononthulde denken van de ziel. Het karakteristieke kenmerk van de mythe is dat overdenking wordt omgezet in geschiedenis (een historische vorm). Evenals in het epos overheerst in de mythe het historische element. Feiten (uiterlijke gebeurtenissen) vormen vaak de basis van de mythe, en religieuze denkbeelden zijn daarmee verweven.

De hele allegorie van Job is een open boek voor hem die de Egyptische beeldentaal, zoals die in het *Dodenboek* voorkomt, begrijpt. In het tafereel van het oordeel wordt Osiris zittend op zijn troon afgebeeld, terwijl hij in zijn ene hand het symbool van het leven, 'de haak van de aantrekking' (494) vasthoudt, en in de andere de mystieke bacchische waaier. Vóór hem staan de zonen van God, de 42 beoordelaars van de doden. Onmiddellijk voor de troon staat een altaar, bedekt met geschenken en met de heilige lotusbloem erbovenop, waarop vier geesten staan. Bij de ingang staat de ziel die moet worden geoordeeld; Thmei, de geest van de waarheid, heet haar welkom bij dit einde van haar beproeving. Thoth heeft een rietstengel in zijn hand en tekent alle gebeurtenissen op in het Levensboek. Horus en Anubis staan bij de weegschaal en controleren het gewicht, dat bepaalt of het hart van de gestorvene opweegt tegen het symbool van de waarheid, of dat dit laatste de balans laat doorslaan. Op een voetstuk zit een hybride monster – het symbool van de aanklager.

Inwijding in de mysteriën bestond, zoals elk verstandig mens weet, uit een dramatische voorstelling van taferelen in de onderwereld. Dat geldt ook voor de allegorie van Job.

Verschillende critici hebben dit boek aan Mozes toegeschreven. Maar het is ouder dan de *Pentateuch*. Jehovah wordt in het gedicht zelf niet genoemd; en dat de naam in de inleiding voorkomt, moet worden toegeschreven aan óf een fout van de vertalers, óf opzet omdat het later noodzakelijk was geworden om het polytheïsme in een monotheïstische godsdienst om te zetten. Daartoe werd het eenvoudige plan gevolgd om de vele namen van de elohim (goden) aan één enkele god toe te kennen. Zo staat in een van de oudste Hebreeuwse teksten van Job (in 12:9) de naam Jehovah, terwijl in alle andere manuscripten 'Adonai' staat. Maar in het oorspronkelijke gedicht komt Jehovah niet voor. In plaats van die naam vinden we *Al, Aleim, Ale, Shaddai, Adonai,* enz. Daaruit moeten we dus concluderen dat óf de inleiding en het nawoord in latere tijd eraan zijn toegevoegd, wat om verschillende redenen onaannemelijk is, óf dat het evenals de andere manuscripten is vervalst. Vervolgens zien we dat in dit oude gedicht de instelling van de sabbat helemaal niet wordt vermeld, maar dat er veel verwijzingen in staan naar het heilige getal zeven, waarover we later zullen spreken, en dat het een openhartige bespreking bevat van het sabaeïsme, het vereren van de hemellichamen dat in die tijd in Arabië wijdverspreid was. Satan wordt daarin een 'zoon van God' genoemd, één uit de raad die voor God verschijnt, en hem ertoe brengt Jobs trouw op de proef te stellen. In dit gedicht vinden we helderder en duidelijker dan ergens anders de betekenis van de naam Satan. Het is een term voor de rol of de figuur van *openbare aanklager*. Satan is de Typhon van de Egyptenaren, die zijn beschuldigingen uitbrult in amenti; een even achtenswaardige rol als die van het openbaar ministerie in onze tijd; en dat hij later als gevolg van de onwetendheid van de eerste christenen geheel aan de duivel werd gelijkgesteld, komt niet door zijn stilzwijgende medewerking.

Het boek *Job* is een volledige uiteenzetting van de oude inwijdingen en beproevingen die gewoonlijk aan deze verhevenste van alle ceremoniën
(495) voorafgaan. De neofiet ziet zich beroofd van alles waaraan hij waarde hechtte, en wordt gekweld door een smerige ziekte. Zijn vrouw raadt hem aan God vaarwel te zeggen en te sterven; er bestond geen hoop meer voor hem. Drie vrienden verschijnen volgens afspraak op het toneel: Elifaz, de geleerde Temaniet, vol van de kennis 'die de wijzen verkondigden op gezag van hun voorouders . . . aan wie als enigen het land werd gegeven' (15:18-9); Bildad, de behoudende, die de dingen neemt zoals ze komen, en van oordeel is dat Job slecht moet hebben gehandeld omdat hij door ziekte werd gekweld; en Sofar, verstandig en handig in 'dagelijkse aangelegenheden', maar niet innerlijk wijs.[1] Job antwoordt moedig:

[1] *Job* 2:9, 11.

> Als ik werkelijk gedwaald heb, dan is het toch mijn dwaling. Als jullie werkelijk jezelf zoveel beter wanen en mijn vernedering terecht vinden, weet dan dat God zich tegen mij heeft gekeerd. . . . Waarom vervolgen jullie mij, en zijn jullie niet tevreden ermee dat mijn vlees op deze manier wegteert? . . . Ik weet: mijn redder leeft, en hij zal ten slotte hier op aarde ingrijpen. Hoezeer mijn huid ook is geschonden, toch zal ik zonder lichaam God aanschouwen. . . . Als jullie zullen zeggen: 'Hoe zullen we hem vervolgen?' omdat ik de wortel van het kwaad zou zijn![1]

Deze passage werd, evenals alle andere waarin de geringste toespelingen op een 'redder', 'verlosser' of 'wreker' konden worden gevonden, uitgelegd als een directe verwijzing naar de messias; maar ondanks het feit dat dit vers in de *Septuagint* als volgt is vertaald:

> Want ik weet dat hij eeuwig is,
> Die mij binnenkort op aarde zal verlossen,
> Om mij deze huid terug te geven, die deze dingen moet verduren . . .[2]

vertoont het in de Engelse King James' vertaling geen enkele overeenkomst met het origineel.[3] De sluwe vertalers hebben het als volgt weergegeven: 'Ik weet dat *mijn verlosser leeft*', enz. En toch moeten de *Septuagint*, de *Vulgaat* en de Hebreeuwse oorspronkelijke tekst alle worden beschouwd als door God geïnspireerde woorden. Job verwijst naar zijn eigen *onsterfelijke* geest, die eeuwig is, en die, als de dood komt, hem zal bevrijden van zijn verrotte aardse lichaam, en hem met een nieuw spiritueel omhulsel zal bekleden. In de *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, in het *Egyptische Dodenboek* en in alle andere werken die over inwijdingsaangelegenheden handelen, heeft dit 'eeuwige wezen' een naam. Bij de neoplatonisten was het de *nous*, de *augoeides*; bij de boeddhisten is het *agra*, en bij de Perzen *feroher*. Deze worden alle de 'bevrijders', de 'redders', de 'metatrons', enz. genoemd. Op de mithraïsche beeldhouwwerken in Perzië wordt de *feroher* voorgesteld door een gevleugelde figuur die in de lucht zweeft boven zijn 'voorwerp' of lichaam.[4] Het is het stralende zelf – de ātman van de hindoes, onze onsterfelijke geest, en alleen die kan onze ziel verlossen, en zal dat (496)
ook doen als we hem volgen in plaats van ons te laten neerhalen door ons lichaam. Daarom luidt het bovenstaande in de Chaldeeuwse teksten: 'mijn *bevrijder*, mijn *vernieuwer*', d.w.z. de geest, die het vervallen lichaam van de mens zal vernieuwen, en omzetten in een kleed van ether. En deze *nous,*

---

[1] *Job* 19:4-6, 22-9.
[2] *Job* 19:25-7.
[3] Zie *Job*, door verschillende vertalers, en vergelijk de verschillende teksten.
[4] Zie Sir R. Kerr Porters *Travels in Georgia, Persia*, etc., deel 1, platen 17 en 41.

augoeides, feroher, agra, geest van hemzelf, is het die de zegevierende Job zal zien zonder zijn vlees, d.w.z. wanneer hij uit zijn lichamelijke gevangenis is ontsnapt, en die de vertalers 'God' noemen.

Niet alleen is er in het gedicht van Job niet de geringste toespeling op Christus, maar er is nu duidelijk aangetoond dat al die lezingen van verschillende vertalers die overeenstemmen met de Engelse King James vertaling, geschreven zijn op gezag van Hiëronymus, die zich in zijn *Vulgaat* vreemde vrijheden heeft veroorloofd. Hij was de eerste die in de tekst het volgende door hemzelf gemaakte vers inlaste

> *Ik weet dat mijn verlosser leeft*,
> En ik op de laatste dag *zal opstijgen van de aarde*,
> En weer zal worden bekleed met mijn huid,
> En in mijn vlees mijn God zal zien.[1]

Dit alles kan voor hemzelf een goede reden zijn geweest om erin te geloven, omdat *hij het wist*, maar aan anderen die het *niet* wisten en die bovendien een heel ander denkbeeld in de tekst lazen, bewijst het alleen dat Hiëronymus had besloten door nog een inlassing aan het dogma van een opstanding 'op de laatste dag' en in dezelfde huid en beenderen die we op aarde hadden gebruikt, kracht bij te zetten. Deze 'vernieuwing' is werkelijk een aangenaam vooruitzicht. Waarom niet ook het linnengoed waarin het lichaam toevallig is gestorven?

En hoe kon de schrijver van het boek *Job* iets van het Nieuwe Testament weten, wanneer hij blijkbaar zelfs met het Oude volkomen onbekend was? Het boek bevat geen enkele toespeling op één van de aartsvaders, en het is zo duidelijk het werk van een ingewijde dat een van de drie dochters van Job zelfs met een beslist 'heidense' mythologische naam wordt aangeduid. De naam *Kerenhappuch*[2] wordt door de vele vertalers op verschillende manieren weergegeven. De *Vulgaat* heeft 'hoorn van antimoon', en de *Septuagint* heeft de 'hoorn van Amalthea', Jupiters voedster, en een van de sterrenbeelden, het symbool van de 'hoorn van overvloed'. Dat deze heldin uit de heidense fabels in de *Septuagint* voorkomt, bewijst de onbekendheid van de overschrijvers met de betekenis ervan en ook met de esoterische oorsprong van het boek *Job*.

In plaats van de lijdende Job te troosten, willen zijn drie vrienden hem laten geloven dat zijn tegenslag moet zijn gekomen als straf voor grote zonden die hij heeft begaan. Job wijst al hun beschuldigingen af, en zweert dat hij, zolang hij nog kan ademen, zijn zaak zal verdedigen. Hij richt zijn

---

[1] *Job* 19:25-7.
[2] *Job* 42:14.

blik op de periode van zijn voorspoed 'toen het geheim van God op mijn tabernakel rustte'[1], en hij rechter was, 'die het bevel voerde en leefde zoals (497)
een koning bij zijn legers woont, of iemand die treurenden vertroosting gaf', en vergelijkt daarmee de huidige tijd, waarin rondtrekkende bedoeienen, mannen 'verachtelijker dan de aarde', hem bespotten, nu hij is geveld door tegenslag en een smerige ziekte. Dan betuigt hij zijn sympathie voor de ongelukkigen, zijn kuisheid, zijn integriteit, zijn oprechtheid, zijn strikte rechtvaardigheid, zijn liefdadigheid, zijn gematigdheid, zijn afwijzing van de wijdverbreide zonne-aanbidding, zijn vriendelijkheid tegenover zijn vijanden, zijn gastvrijheid voor vreemdelingen, zijn openhartigheid, zijn moed bij het verdedigen van het recht, al moest hij aan de menigte en aan de verachting van sommige families het hoofd bieden, en hij roept de Almachtige aan hem te antwoorden, en zijn tegenstander om op te schrijven waaraan hij zich schuldig heeft gemaakt.[2]

Daarop kwam geen antwoord, en kon ook geen antwoord komen. Het drietal had Job door redeneringen en algemene argumenten proberen te vernietigen, en hij verzocht om rekening te houden met zijn bijzondere daden. Daarop verscheen de vierde: Elihu, de zoon van Barachel uit Buz, uit de familie van Ram.[3]

Elihu is de hiërofant; hij begint met een verwijt, en de sofismen van Jobs onechte vrienden worden weggevaagd, als los zand door de westenwind.

> En Elihu, de zoon van Barachel, antwoordde en zei: 'De groten zijn niet altijd wijs . . . er *is* een geest in de mens; de *geest in mij* dwingt me . . . God antwoordt wel, op meer dan één manier, alleen merkt de mens het niet op. In dromen en visioenen van de nacht, in de tover van de diepste slaap, of wanneer hij ligt te sluimeren, opent God de oren van de mens, en bekrachtigt hij hun onderricht. Job, luister naar mij, wees stil, laat mij jou de WIJSHEID leren.'[4]

En Job, die op de dogmatische misvattingen van zijn drie vrienden met verbittering in het hart had uitgeroepen:

> omdat jullie *het* volk zijn, zal de wijsheid ongetwijfeld met jullie sterven . . . Jullie zijn allen armzalige vertroosters . . . Maar ik zal tot de

---

[1] *Job* 29:4.

[2] *Job* 29:25; 30:8-9; 31.

[3] De uitdrukking 'uit de familie van Ram' duidt aan dat hij een Arameeër of Syriër uit Mesopotamië was. Buz was een zoon van Nahor. 'Elihu, zoon van Barachel' kan op twee manieren worden vertaald: Eli-Hu – God is, of Hoa (he) is God, en Barach-Al – hij die God aanbidt, of Bar-Rachel, de zoon van Rachel, of zoon van de ooi.

[4] *Job* 32:2, 6, 9, 18; 33:14-6, 33.

> Almachtige spreken, en ik wil God overtuigen. . . . Want jullie zijn leugenaars, jullie zijn allemaal kwakzalvers![1]

De zwaar getroffen en bezochte Job, die tegenover de officiële geestelijkheid – die hem als enige hoop zijn noodzakelijke verdoemenis had voorgehouden – in zijn wanhoop bijna in zijn trouwe geloof had gewankeld, antwoordde:

> Wat *jullie* weten, weet ik ook; ik ben niet jullie mindere . . . Een mens ontluikt als een bloem en verwelkt, hij vlucht als een schaduw, *en houdt geen stand*. . . Een mens sterft en hij kwijnt weg. Hij geeft de geest, en *waar* is hij dan? . . . Als een mens sterft, kan hij dan *herleven*? . . . Nog enkele jaren resten mij, voor ik het pad zal gaan waarlangs ik niet terugkeer. . . . Och, ik hoop dat men zal pleiten voor een man met God, zoals een mens pleit voor zijn medemens![2]

(498) Job vindt iemand die zijn wanhoopsroep beantwoordt. Hij luistert naar de WIJSHEID van Elihu, de hiërofant, de volmaakte leraar, de geïnspireerde filosoof. Van zijn strenge lippen komt een rechtvaardige berisping voor zijn goddeloosheid om het OPPERWEZEN de schuld te geven van de zonden van de mensen. 'God', zegt Elihu, 'is groot door zijn kracht en door zijn recht; wie rechtvaardigheid tentoonspreidt onderdrukt hij niet.'[3]

Zolang de neofiet tevreden was met zijn eigen wereldse wijsheid en oneerbiedige waardering van de godheid en haar doeleinden, zolang hij het oor leende aan de verderfelijke drogredenen van zijn raadgevers, zweeg de hiërofant. Maar als zijn verlangende geest gereed is voor raad en lering, wordt zijn stem gehoord, en spreekt hij met het gezag van de geest van God, die hem 'dwingt': 'Ongetwijfeld zal God niet naar *zelfingenomenheid* luisteren, en de Almachtige zal er geen aandacht aan besteden. . . . Hij ziet niet om naar wie zichzelf voor wijs houdt.'[4]

Welk beter commentaar dan dit kon men leveren op de populaire predikant die 'woorden zonder kennis *verspreidt*'! Deze prachtige *profetische* satire had kunnen worden geschreven om de geest te voorspellen die nu in alle christelijke kerkgenootschappen heerst.

Job luistert naar de woorden van wijsheid, en dan antwoordt de 'Heer' Job 'vanuit een storm', Gods eerste zichtbare manifestatie:

> Sta stil, Job, sta stil! en let op de wonderen van God, want *alleen daardoor* kun je God kennen. 'Zie hoe groot God is, en *we begrijpen*

---

[1] *Job* 12:2; 16:2; 13:3-4.
[2] *Job* 13:2; 14:2, 10, 14; 16:21-2.
[3] *Job* 37:23.
[4] *Job* 35:13; 37:24.

> *hem niet*,' . . . hij die 'de druppels van het water klein maakt; maar ze storten omlaag als regen naarmate de waterdamp zich verdicht;[1]

niet door een goddelijke opwelling, maar volgens de eenmaal vastgestelde, onveranderlijke wetten. Deze wet

> die de bergen verplaatst zonder dat men het merkt . . . die de aarde doet schudden, die de zon gebiedt, *en hij gaat niet op*; en de sterren verzegelt; . . . die grote ondoorgrondelijke dingen doet, en *ontelbare wonderen verricht*. . . . Zie, hij gaat langs me heen, en ik zie hem niet, en glijdt hij voorbij, dan merk ik het niet![2]

En vervolgens: 'Wie is het die mijn besluit verduistert onder woorden vol onbegrip?' spreekt de stem van God door zijn spreekbuis – de natuur.

> Waar was jij toen ik de aarde grondvestte? Vertel het me, als je zoveel weet. Wie stelde haar grenzen vast? *Jij weet dat toch*? . . . toen de morgensterren samen zongen, en alle zonen van God juichten van vreugde? . . . Was jij erbij toen ik tegen de zee zei: 'Tot hier en verder niet, dit is de grens die ik je trotse golven stel?' . . . Weet jij wie het heeft doen regenen op de onbewoonde aarde, op de woestijn waarin geen mensen leven . . . kun jij de lieflijke invloed van de Pleiaden aan banden leggen of de ketenen van Orion losmaken? . . . kun jij de bliksem uitsturen, zullen ze jou zeggen: 'Wij staan klaar'?[3] (499)

'Toen antwoordde Job de Heer'. Hij begreep zijn werken, en zijn ogen werden voor de eerste keer geopend. De hoogste wijsheid daalde op hem neer, en al is de lezer verbijsterd over dit laatste PETROMA van de inwijding, Job, de in zijn blindheid 'getroffen' mens, was zich toen tenminste bewust van de onmogelijkheid om de Leviathan te vangen door 'hem een ring door de neus te halen'.[4] De Leviathan is de OCCULTE WETENSCHAP, waarop men de hand kan leggen, maar '*meer kan men niet doen*', en waarvan God de kracht en 'de fraaie verhoudingen' niet wil verbergen.

'Wie kan zijn opperhuid afvillen? Wie dringt door zijn *dubbele pantser* heen? Wie heeft de kracht om zijn kaken te openen? Schrikwekkend gapen de tanden in zijn muil. Zijn rug is met schilden geschubd, *ondoordringbaar verzegeld*.' 'Wanneer hij proest, flikkert het licht, zijn ogen schitteren als de dageraad.' 'Hij laat een spoor van *lichten* achter' voor degenen die de moed hebben hem te naderen. En dan zullen zij, evenals

---

[1] *Job* 38:1; 37:14; 36:24-27.
[2] *Job* 9:5-11.
[3] *Job* 38:1, 4, 7, 11, 25-6, 31, 35.
[4] *Job* 40:19.

hij, 'op al wat *hoog* is neerkijken, hij is de koning van alle trotse dieren'.[1]

Daarop antwoordde Job, nu in nederig vertrouwen:

> Ik weet dat niets buiten uw macht ligt en geen enkel plan voor u onuitvoerbaar is. Wie was ik dat ik, door mijn onbegrip, uw besluit wilde toedekken? Werkelijk, ik sprak zonder begrip, over wonderen, te groot voor mij om te bevatten. 'Luister,' zei ik, 'dan zal ik spreken, ik zal u ondervragen, zeg me wat u weet.' Eerder had ik slechts over u gehoord, maar nu heb ik u met eigen ogen aanschouwd. Daarom herroep ik mijn woorden en buig ik mij, zoals ik hier zit in het stof en het vuil.[2]

Hij herkende zijn 'redder', en kreeg de verzekering dat het moment voor zijn rehabilitatie was aangebroken. Onmiddellijk zegt de Heer ('de priesters en rechters', *Deuteronomium* 19:17) tegen zijn vrienden: 'Ik ben in woede ontstoken tegen jou en je twee vrienden, omdat jullie niet juist over mij hebben gesproken, zoals mijn dienaar Job.' Dus 'bracht de Heer een ommekeer in het lot van Job en hij gaf hem het dubbele van wat hij eerder bezat'.[3]

Dan roept de overledene tijdens het Egyptische oordeel vier geesten te hulp die het bestuur hebben over het vuurmeer, en wordt door hen ge-
(500) zuiverd. Vervolgens wordt hij naar zijn hemelse woning geleid, en wordt ontvangen door Athar en Isis, en staat voor Atum,[4] de essentiële god. Hij is nu Turu, de essentiële mens, een zuivere geest, en voortaan *On-ati*, het oog van vuur, en een bondgenoot van de goden.

De kabbalisten begrepen dit grootse gedicht over Job goed. Terwijl veel middeleeuwse hermetici diep religieuze mensen waren, waren ze in het diepst van hun hart – zoals de kabbalisten van alle tijden – doodsvijanden van de geestelijkheid. Hoe waar zijn de woorden van Paracelsus, wanneer hij, gekweld door wrede vervolgingen en laster, verkeerd begrepen door vrienden en vijanden, uitgescholden door geestelijken en leken, uitroept:

> O, jullie uit Parijs, Padua, Montpellier, Salerno, Wenen en Leipzig! Jullie zijn geen verkondigers van de waarheid, maar belijders van leugens. Jullie filosofie is een leugen. Als jullie willen weten *wat* MAGIE *echt is*, zoek dan ernaar in de *Openbaring* van Johannes. . . . Laat er aan jullie schijnvertoningen een einde komen, want jullie kunnen jullie leringen uit de *Bijbel* en de *Openbaring* niet bewijzen. De *Bijbel is de*

---

[1] *Job* 41:4-6, 9, 23, 25.

[2] *Op.cit*. 42:2-6.

[3] *Op.cit*. 42:7, 10.

[4] *Atum* of *At-mu* (ātman) is de verborgen god, tegelijk Ptah en Amen, vader en zoon, schepper en het geschapene, gedachte en uiterlijk verschijnsel, vader en moeder.

> *ware sleutel en verklaarder*. Johannes was, niet minder dan Mozes, Elia, Henoch, David, Salomo, Daniël, Jeremia en alle andere profeten, een *magiër*, kabbalist en waarzegger. Indien allen die ik heb genoemd, of zelfs maar één van hen, nu nog leefden, twijfel ik niet eraan of jullie zouden hen als voorbeeld stellen in jullie ellendige slachting, en hen daar onmiddellijk vernietigen, en *zo mogelijk*, ook de schepper van alle dingen!

Paracelsus bewees in de praktijk dat hij enkele mysterieuze en nuttige dingen uit de *Openbaring* en andere bijbelboeken, en ook uit de kabbala, had geleerd; hij had het daarin zover gebracht dat hij door velen de 'vader van de magie, en de grondlegger van de occulte natuurkunde van de kabbala en van het magnetisme wordt genoemd'.[1]

Zo sterk was het volksgeloof in de bovennatuurlijke vermogens van Paracelsus dat onder de eenvoudige Elzassers tot op de huidige dag de overlevering voortleeft dat hij niet dood is, maar in Salzburg 'in zijn graf slaapt'.[2] En vaak fluisteren ze onder elkaar dat de groene zoden met elke ademhaling van die vermoeide borst omhooggaan, en dat men diep hoort zuchten wanneer de grote vuurfilosoof wakker wordt en zich de wrede onrechtvaardigheden herinnert die hij, in het belang van de grote waarheid, van zijn wrede lasteraars moest ondergaan!

Uit deze uitgebreide voorbeelden zal men zien dat de Satan van het Oude Testament, de diabolos of duivel uit de evangeliën en brieven van de apostelen, niets anders was dan het tegenwerkende beginsel in de stof, dat noodzakelijkerwijs daaraan eigen is, en niet slecht is in de ethische betekenis van het woord. De joden brachten vanuit Perzië de leer van *twee begin-* (501)
selen mee. De *Avesta* konden ze niet meenemen, want deze was niet op schrift gesteld. Maar zij – we bedoelen de Asideeën (chasidim) en *pārsī's* – gaven aan Ormazd de geheime naam יהוה, en aan Ahriman de naam van de goden van het land, Satan bij de Hettieten, en *Diabolos* of beter gezegd *Diobolos* bij de Grieken. De oudste kerk, tenminste het paulinische gedeelte ervan, de gnostici en hun opvolgers, verfijnden hun denkbeelden nog verder; en de katholieke kerk nam ze over, en paste ze aan, terwijl ze intussen de verkondigers ervan over de kling joeg.

De protestantse kerk is een reactie op de rooms-katholieke. Haar onderverdelingen vormen niet noodzakelijk een samenhangend geheel, maar zijn een verbazingwekkende verzameling fragmenten die, elkaar aantrek-

---

[1] Vgl. F.J. Molitor, *Philosophie der Geschichte*, deel 3; Ennemoser, *The History of Magic*, deel 2; Hemmann, *Medicinisch-chirurgische Aufsätze*, Berlijn 1778; J.W.A. Pfaff, *Astrologie*, Neurenberg, 1816.

[2] Schopheim, *Traditions*, blz. 32.

kend en afstotend, rondom een gemeenschappelijk centrum hun weg zoeken. Sommige delen worden door de middelpuntzoekende kracht tot het oude Rome aangetrokken, of tot het stelsel dat het oude Rome in staat stelde te bestaan; andere delen worden teruggeworpen door de werking van de middelpuntvliedende kracht, en proberen zich te begeven in het ruime etherische gebied buiten de roomse, of zelfs de christelijke invloed.

De hedendaagse duivel is hun voornaamste erfenis van de Romeinse Cybelē, 'Babylon, de grote moeder van de afgodische, afschuwelijke godsdiensten op aarde'.

Men zal misschien tegenwerpen dat de hindoetheologie, zowel de brahmaanse als de boeddhistische, even sterk doortrokken is van het geloof in objectieve duivels als het christendom. Er is echter een klein verschil. Juist deze *verfijning* van de hindoegeest is voldoende waarborg dat de ontwikkelde mensen, althans het geleerde deel van de brahmaanse en boeddhistische theologen, de duivel in een ander licht beschouwen. Bij hen is de duivel een metafysische abstractie, een allegorie voor een noodzakelijk *kwaad*, terwijl *de mythe bij de christenen een historische entiteit is geworden, de basis waarop het christendom met zijn dogma van de verlossing is gebouwd*. Hij is, zoals Des Mousseaux heeft aangetoond, even noodzakelijk voor de kerk, als het beest uit hoofdstuk 17 van de *Openbaring* voor zijn berijder. De Engelssprekende protestanten, die de *Bijbel* niet duidelijk genoeg vinden, hebben de duivelbeschrijving uit Miltons beroemde gedicht *Paradise Lost* (Het paradijs verloren) overgenomen, en deze enigszins verfraaid op basis van Goethe's beroemde drama *Faust*. John Milton, die eerst puritein en ten slotte quietist en unitariër was, heeft zijn grote werk nooit als iets anders naar voren willen brengen dan als een roman, maar het bracht de verschillende delen van de Schrift goed bij elkaar. De Ialdabaoth van de ophieten werd veranderd in een engel van licht en de morgenster, en in het eerste bedrijf van het *duivelsdrama* omgevormd tot de duivel. Vervolgens werd hoofdstuk 12 van de *Openbaring* opgenomen als tweede bedrijf. De grote rode draak werd beschouwd als hetzelfde luisterrijke personage als Lucifer, en het laatste toneel betreft zijn val, zoals Vulcanus-Hephaestus vanuit de hemel viel op het eiland Lemnos; de voort-
(502) vluchtige menigten en hun leider komen lelijk terecht in het pandemonium. Het derde bedrijf is de Hof van Eden. Satan houdt een bespreking in een zaal die door hem voor zijn nieuwe rijk is gebouwd, en besluit op expeditie te gaan op zoek naar de nieuwe wereld. De volgende bedrijven gaan over de val van de mens, zijn loopbaan op aarde, de komst van de logos, of de zoon van God, en de verlossing – door zijn tussenkomst – van de mensheid of het uitverkoren deel daarvan, al naar het geval.

Dit drama *Paradise Lost* bevat het onuitgesproken geloof van de Engelssprekende 'evangelisch protestantse christenen'. Niet-geloven in de voornaamste kenmerken daarvan staat volgens hun opvattingen gelijk met het 'verloochenen van Christus' en het 'lasteren van de Heilige Geest'. Indien John Milton had kunnen vermoeden dat zijn gedicht, in plaats van als een werk vergelijkbaar met Dante's *La Divina Commedia* te worden beschouwd, zou worden aangezien voor een tweede *Openbaring* ter aanvulling van de *Bijbel* en ter completering van zijn demonenleer, dan zou hij hoogstwaarschijnlijk zijn armoede standvastiger hebben gedragen, en het niet hebben laten drukken. Een latere dichter, Robert Pollock, nam een voorbeeld aan dit werk, en schreef er ook één, *The Course of Time* getiteld, dat gedurende enige tijd vrijwel de positie van een later geschreven bijbelboek scheen in te nemen; maar de 19de eeuw heeft gelukkig een andere inspiratie gekregen, zodat de Schotse dichter in het vergeetboek raakt.

We moeten misschien kort iets zeggen over de Europese duivel. Hij is de geest die zich bezighoudt met tovenarij, hekserij en ander kwaad. De kerkvaders namen het denkbeeld over van de joodse farizeeën, en maakten duivels van de heidense goden Mithras, Serapis en de andere. De roomskatholieke kerk volgde; ze keurde de vroegere eredienst af als omgang met de machten van de duisternis. De *malefici* en heksen van de middeleeuwen waren dus niets anders dan de aanhangers van de buiten de wet geplaatste eredienst. De magie werd in de hele oudheid beschouwd als een goddelijke wetenschap, wijsheid, en kennis van God. De geneeskunde in de tempels van Asclepius en in de heiligdommen van Egypte en het Oosten had altijd gewerkt met magie. Zelfs Darius Hystaspes, die de magiërs uit Medië had uitgeroeid, en zelfs de Chaldeeuwse theürgen vanuit Babylon naar Klein-Azië had verdreven, was ook door de brahmanen van het hoger gelegen Azië onderwezen, en werd ten slotte, terwijl hij de eredienst voor Ormazd instelde, zelf de grondlegger van het magisme genoemd. Nu was alles veranderd. Onwetendheid werd als de moeder van vrome toewijding op de troon gezet. Geleerdheid werd afgekeurd, en geleerden brachten door de wetenschap te beoefenen hun leven in gevaar. Ze werden gedwongen gebruik te maken van een eigen taal om hun denkbeelden te verbergen voor iedereen behalve hun eigen ingewijden, en om minachting, laster en armoede te verdragen.

De aanhangers van de oude eredienst werden op beschuldiging van hekserij vervolgd, en ter dood gebracht. De albigenzen, afstammelingen van de gnostici, en de waldenzen, voorlopers van de protestanten, werden op basis van zulke aanklachten vervolgd en omgebracht. Maarten Luther

(503) zelf werd beschuldigd van omgang met Satan in eigen persoon. De hele protestantse wereld staat nog onder die beschuldiging. De kerk maakt in haar veroordelingen geen onderscheid tussen afscheiding, ketterij en hekserij. En overal waar de burgerlijke overheid geen bescherming biedt, zijn het doodzonden. Godsdienstvrijheid wordt door de kerk als onverdraagzaamheid beschouwd.

Maar de hervormers werden met de melk van hun moeder grootgebracht. Luther was even bloeddorstig als de paus, Calvijn onverdraagzamer dan Leo of Urbanus. De 30-jarige oorlog ontvolkte hele streken van Duitsland, en protestanten en katholieken waren daarin even wreed. Ook het nieuwe geloof opende zijn vuur op de hekserij. De wetboeken van Zweden, Denemarken, Duitsland, Holland, Groot-Brittannië en de Noord-Amerikaanse staten werden roodgekleurd door bloeddorstige wetten. Iedereen die vrijzinniger of verstandiger was, en zich vrijer uitsprak dan zijn medemensen, liep kans gevangengenomen en ter dood gebracht te worden. De vuren die in Smithfield werden gedoofd, werden voor de magiërs opnieuw aangestoken; het was minder gevaarlijk in opstand te komen tegen de troon dan diepzinnige kennis te zoeken buiten de grenzen van de orthodoxie.

In de 17de eeuw maakte Satan een uitstapje naar New England, New Jersey, New York en verschillende zuidelijke koloniën van Noord-Amerika; Cotton Mather geeft ons de voornaamste verslagen van zijn openbare optreden. Enkele jaren later bezocht hij de pastorie van Mora in Zweden, en in het dagelijks leven in Dalecarlia werd afwisseling gebracht door het levend verbranden van jonge kinderen en het geselen van anderen bij de kerkdeuren tijdens de sabbat. Het huidige scepticisme heeft echter het geloof in hekserij bijna volledig verdreven; de duivel in een persoonlijke menselijke gedaante met zijn Bacchus-voet en zijn Pan-achtige bokkenhorens komt alleen nog maar voor in de encyclieken en andere uitlatingen van de rooms-katholieke kerk. Protestants fatsoen laat niet toe dat zijn naam wordt uitgesproken behalve vanaf de kansel en met gedempte stem.

Nu we de levensgeschiedenis van de duivel vanaf zijn aankomst in India en Perzië, en zijn ontwikkeling door de joodse en de vroege en late christelijke *theo*logie, tot aan de laatste stadia van zijn verschijnen hebben beschreven, richten we ons op een bespreking van enkele opvattingen die men in de eerste eeuwen van het christendom kon aantreffen.

Avatāra's, of incarnaties van hogere entiteiten, kwamen in de oude religies algemeen voor. India had er een stelsel van gemaakt. De Perzen verwachtten Saoshyant, en de joodse schrijvers keken uit naar een verlosser.

Tacitus[1] en Suetonius[2] vertellen dat het Oosten in de tijd van Octavius overal een grote figuur werd verwacht. 'Leringen die voor christenen heel duidelijk waren, waren dus de *grootste geheimen* van het heidendom.'[3] De Maneros van Plutarchus was een kind van Palestina;[4] zijn middelaar (504) Mithras, de verlosser Osiris, is de messias.[5] In onze huidige *canonieke Bijbel* kan men de sporen van de oude erediensten terugvinden; en in de rituelen en ceremoniën van de rooms-katholieke kerk ontdekken we de vormen van de boeddhistische eredienst, zijn ceremoniën en hiërarchie. De eerste evangeliën, die eens even canoniek waren als elk van de huidige vier, bevatten, zoals we zullen aantonen, bladzijden die bijna geheel aan boeddhistische verhalen zijn ontleend. Nu we beschikken over de door Burnouf, Csoma de Körös, Beal, Hardy, Schmidt geleverde bewijzen en over vertalingen uit het *Tripiṭaka*, kan men onmogelijk meer eraan twijfelen dat het hele christelijke stelsel uit het boeddhistische is voortgekomen. De 'wonderbare ontvangenis' en andere gebeurtenissen vindt men volledig terug in Hardy's *A Manual of Buddhism* (blz. 141ev). Het is gemakkelijk te begrijpen dat de rooms-katholieke kerk het gewone volk volkomen in onwetendheid wil houden over de Hebreeuwse *Bijbel* en de Griekse literatuur. De taalkunde en de vergelijkende theologie zijn haar ergste vijanden. De opzettelijke vervalsingen van Irenaeus, Epiphanius, Eusebius en Tertullianus waren noodzakelijk geworden.

De *Sibillijnse Boeken* schijnen in die tijd bijzonder in de smaak te zijn gevallen. Men kan gemakkelijk zien dat ze hun inspiratie ontleenden aan dezelfde bron als die van de heidense volkeren.

Dit is een bladzijde uit Gallaeus:

Een Nieuw Licht is verschenen:
Het kwam uit de hemel, en nam een sterfelijke gedaante aan. . .
Maagd, ontvang God in uw reine boezem
En het Woord stortte zich in haar schoot.
Het werd na verloop van tijd vlees, en door haar lichaam van leven voorzien;
Het werd in een sterfelijk beeld gevormd, en een jongen werd gebaard
Door een Maagd . . . De nieuwe door God gezonden ster werd aanbeden door de magiërs.
Het in doeken gewikkelde kind werd getoond in een kribbe. . . .

---

[1] *Annalen*, 5:13:3.

[2] *Keizers van Rome*, 'Vespasianus', §4.

[3] S.F. Dunlap, *Vestiges of the Spirit-History of Man*, blz. 256.

[4] Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris, §16, 17. Vgl. Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 203-4.

[5] W. Williams, *Primitive History*, blz. 69-70.

En Bethlehem werd het 'naar God genoemde land van het Woord' genoemd.[1]

Op het eerste gezicht ziet dit eruit als een profetie over Jezus. Maar zou het niet evengoed op een andere scheppende god kunnen slaan? Over Bacchus en Mithras bestaan soortgelijke uitspraken.

Ik, zoon van Zeus, ben gekomen naar het land van de Thebanen – Bacchus, die eerst werd verwekt bij Semelē [de maagd], de dochter van Kadmos [de man uit het Oosten] – en nadat ik door de bliksemdragende vlam ter wereld werd gebracht en een sterfelijke in plaats van een goddelijke gedaante had aangenomen, ben ik hier gekomen.[2]

De *Dionysiaca*, die in de 5de eeuw werden geschreven, kunnen deze bacchische mythe volledig verklaren, en tonen zelfs haar nauwe verband met de christelijke overlevering van Jezus' geboorte aan:

(505) Korē-Persephone[3] . . . u werd tot vrouw genomen door de draak,
Toen *Zeus*, gekronkeld, in een andere gedaante veranderd en met een ander gezicht,
Zich als drakenbruidegom draaide in liefdeverwekkende kronkels . . .
En naar het maagdelijk bed van de mysterieuze Korē sloop . . .
Zo werd door de vereniging met de etherische draak,
De schoot van Persephone levend van een vrucht,
En baarde Zagreus[4], het gehoornde kind.[5]

Hier hebben we het geheim van de ophitische eredienst, en de oorsprong van de christelijke, later *herziene*, fabel van de onbevlekte ontvangenis. De gnostici waren de eerste christenen die iets hadden wat op een ordelijk theologisch stelsel leek, en het is maar al te duidelijk dat Jezus als

---

[1] *Sibyllina oracula*, Amsterdam, 1689, blz. 760-88.

[2] Euripides, *Bacchae*, regels 1-4.

[3] We betwijfelen of het juist is κόρη te vertalen met maagd. Demeter en Persephone waren, evenals Apollo en Asclepius, in wezen dezelfde godheid. Het tafereel van dit avontuur wordt op Kreta of Kourētis gesitueerd, waar Zeus de belangrijkste god was. Ongetwijfeld werd Ceres of Demeter bedoeld. Ze werd ook κούρη genoemd, wat hetzelfde is als κώρα. Omdat ze de godin van de mysteriën was, was ze het geschiktst voor de positie van echtgenote van de slangengod, en moeder van Zagreus.

[4] Pococke beschouwt Zeus als een grote lama of hoofd-jain, en Korē-Persephone als Kuru-Paraśu-pāṇi. Zagreus is Chakra, het wiel of de cirkel, de aarde, de heerser over de wereld. Hij werd gedood door de titanen of teith-ans (*daitya's*). De horens of de halve maan waren een teken van lamaïstische soevereiniteit. (Zie *India in Greece*, blz. 257, 265.)

[5] Nonnus, *Dionysiaca*, boek 6, 155ev.

christos pasklaar werd gemaakt voor hun theologie, en dat hun theologie niet uit zijn gezegden en daden werd ontwikkeld. Hun voorouders hadden vóór de christelijke jaartelling beweerd dat de grote slang – Jupiter, de draak van het leven, de vader en de 'goede godheid' – in het bed van Semelē was gegleden; en nu pasten de gnostici uit de tijd na Christus diezelfde fabel met een heel kleine verandering toe op de mens Jezus, en beweerden dat dezelfde 'goede godheid', Saturnus (Ialdabaoth), in de vorm van de levensdraak over de wieg van het kind Maria was gegleden.[1] In hun ogen was de slang de logos – Christos, de incarnatie van goddelijke wijsheid, door zijn vader Ennoia en zijn moeder Sophia.

'Nu nam mijn moeder, de Heilige Geest, mij op' laat het *Evangelie van de Hebreeën*[2] Jezus zeggen, waardoor hij zijn rol van Christos – de zoon van Sophia, de Heilige Geest – begint.[3]

'De *Heilige Geest zal over je komen*, en de KRACHT van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken. Daarom zal het kind dat geboren wordt, *heilig* worden genoemd en Zoon van God', zegt de engel (*Lucas* 1:35).

'God . . . heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door zijn Zoon, die hij heeft aangewezen als enige erfgenaam van alles en door wie hij de werelden[4] heeft gemaakt' (*Hebreeën* 1:1-2). (506)

Al zulke uitdrukkingen zijn evenzovele christelijke citaten uit het vers van *Nonnus* 'door middel van de etherische draak', want ether is de Heilige Geest of derde persoon van de drie-eenheid, de slang met de havikskop, de Egyptische Kneph, het symbool van het goddelijke denkvermogen,[5] en Plato's universele ziel.

> Ik, wijsheid, kwam uit de mond van de Allerhoogste en *bedekte de aarde als een wolk.*[6]

Poimandres, de logos, komt tevoorschijn uit de oneindige duisternis, en bedekt de aarde met wolken die zich als een slang over de hele aarde uitstrekken.[7] De logos is het *oudste* beeld van God, en hij is de *actieve*

---

[1] Zie J.B. Deane, *The Worship of the Serpent*, Londen, 1830, blz. 89-90.

[2] F. Creuzer, *Symbolik und Mythologie*, 1837, deel 1, blz. 341.

[3] De draak is de *zon*, het voortbrengende beginsel – Jupiter-Zeus; en Jupiter wordt door de Egyptenaren de 'Heilige Geest' genoemd, zegt Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris, §36.

[4] In het origineel staat aeōns (emanaties). Het was te verwachten dat de kerk, na de leer van de emanaties te hebben vervloekt, het oorspronkelijke woord, dat lijnrecht in strijd was met haar pas ingevoerde dogma van de drie-eenheid, zou schrappen.

[5] J.B. Deane, *The Worship of the Serpent*, blz. 145.

[6] *Ecclesiasticus* 24:3.

[7] Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 141.

logos, zegt Philo.[1] De Vader is het *latente denken*.

Omdat dit denkbeeld universeel is, vinden we bij de heidenen, joden en eerste christenen dezelfde uitdrukkingen om het weer te geven. De Chaldeeuws-Perzische *logos* is de eniggeborene van de Vader in de Babylonische kosmogonie van Eudemus.[2] 'Zing nu uw lof, ELI, kind van Deus' – zo begint een homerische hymne aan de zon.[3] Sol-Mithra is, evenals de kabbalistische Zeir-Anpin, een 'beeld van de Vader'.

Het is nauwelijks te geloven maar toch een bedroevend feit dat er onder alle verschillende volkeren van de oudheid nooit één is geweest dat méér in een persoonlijke duivel geloofde dan de ruimdenkende christenen van de 19de eeuw. Noch de Egyptenaren, die Porphyrius het geleerdste volk van de wereld[4] noemt, noch Griekenland, hun getrouwe navolgers, hebben zich ooit aan zo'n toppunt van dwaasheid schuldig gemaakt. We kunnen onmiddellijk eraan toevoegen dat geen van hen, zelfs niet de joden van de oudheid, in een hel of een eeuwige verdoemenis geloofde, en evenmin in een duivel, ook al zijn onze christelijke kerken er tegenover de heidenen nog zo vrijgevig mee. Overal waar het woord 'hel' in de vertalingen van de Hebreeuwse heilige teksten voorkomt, is het ongelukkig gekozen. De Hebreeën kenden zo'n denkbeeld niet, maar toch bevatten de evangeliën talrijke voorbeelden van diezelfde onjuiste opvatting. Bijvoorbeeld wanneer men Jezus laat zeggen (*Mattheus* 16:18): '. . . en de poorten van Hades zullen haar niet kunnen overweldigen'; hier staat in de oorspronke-
(507) lijke tekst 'de poorten van de *dood*'. Het woord 'hel' wordt in geen enkele passage van het Oude Testament ooit gebruikt in de betekenis van een toestand van tijdelijke of eeuwige *verdoemenis*, wat alle 'hellisten' misschien ook hiertegen inbrengen. 'Tofet', of 'het dal van Hinnom' (*Jozua* 15:8), kan niet op die manier worden uitgelegd. De Griekse term 'gehenna' heeft ook een heel andere betekenis; meer dan één deskundige schrijver heeft immers afdoende bewezen dat 'gehenna' hetzelfde is als de homerische Tartarus.

In feite kunnen we daarvoor Petrus zelf als autoriteit citeren. Over de engelen die hebben gezondigd laat men de apostel in zijn *2de brief* (2:4) in de oorspronkelijke tekst zeggen dat God 'hen in de Tartarus heeft geworpen'. Omdat deze uitdrukking hinderlijk veel aan de oorlog van Jupiter met de titanen deed denken, werd ze veranderd, en nu luidt ze

---

[1] *Quaestiones et solutiones in Genesim*, 2:62; *De confusione linguarum*, §33ev; Zie S.F. Dunlap, *Vestiges of the Spirit History of Man*, blz. 233.

[2] F.C. Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 268.

[3] Hymne 31, aan Helios.

[4] *De abstinentia*, boek 2, §5.

in de Statenvertaling: '. . . in *de hel* geworpen hebbende . . .'

In het Oude Testament verwijzen de 'poorten van de dood' en de 'binnenkamers van de dood' eenvoudig naar de 'poorten van het graf', die in het bijzonder in de *Psalmen* en *Spreuken* worden genoemd. De hel en haar heerser zijn beide uitvindingen van het christendom, en dateren uit de tijd dat het de macht in handen kreeg, en zijn toevlucht nam tot tirannie. Dit waren hallucinaties, het gevolg van de nachtmerries van de St. Antoniussen in de woestijn. Vóór onze jaartelling kenden de wijzen de 'Vader van het kwaad', en behandelden hem niet beter dan een ezel, het voor Typhon gekozen symbool: 'de duivel'.[1] Wat is het menselijk verstand sindsdien treurig achteruitgegaan!

Zoals Typhon de donkere schaduw was van zijn broer Osiris, evenzo is Python de kwade kant van Apollo, die schitterende god van de visioenen, de ziener en waarzegger. Hij wordt gedood door Python, die hij op zijn beurt doodt; en op die manier verlost hij de mensheid van zonde. Ter herinnering aan deze daad wikkelden de priesteressen van de zonnegod zich in een slangenhuid, symbolisch voor het fabelachtige monster. Onder haar opwekkende invloed – de slangenhuid werd als magnetisch beschouwd – geraakten de priesteressen in een magnetische trance, 'kregen hun stem van Apollo', werden profetisch, en deden orakeluitspraken.

Anderzijds zijn Apollo en Python één, en moreel androgyn. De zonnegoden zijn alle, zonder uitzondering, tweevoudig. De weldadige zonnewarmte brengt de kiem tot ontwikkeling, maar overmatige hitte doodt de plant. Door het bespelen van zijn zevensnarige planetaire lier brengt Apollo harmonie teweeg, maar evenals andere zonnegoden wordt hij onder zijn duistere aspect de vernietiger, Python.

Van Johannes is bekend dat hij door Azië heeft gereisd, een gebied dat door magiërs werd geregeerd, doordrongen was van de denkbeelden van Zarathoestra, en dat in die tijd vol boeddhistische zendelingen was. Het is (508)
twijfelachtig of hij de *Openbaring* zou hebben geschreven als hij die plaatsen nooit had bezocht en niet met boeddhisten in aanraking was gekomen. Naast zijn denkbeelden over de draak vertelt hij profetische verhalen waarmee de andere apostelen geheel onbekend waren, en die, omdat ze op de tweede komst van Christus slaan, van laatstgenoemde een getrouwe kopie van Vishṇu maken.

Zo zijn Ophios en Ophiomorphos, Apollo en Python, Osiris en Typhon, Christos en de slang verwisselbare termen. Ze zijn allemaal logoi, en de een is onbegrijpelijk zonder de ander, evenals we de dag niet zouden kun-

[1] Typhon wordt door Plutarchus en Sanchoniathon 'Tuphon, de *rood*-huidige' genoemd. Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris, §21, 31.

nen kennen zonder de nacht. Allen zijn vernieuwers en verlossers, de een in spirituele, de ander in fysieke zin. De een garandeert onsterfelijkheid voor de goddelijke geest, de ander schenkt onsterfelijkheid door wedergeboorte van het zaad. De verlosser van de mensheid moet sterven, omdat hij het grote geheim van het onsterfelijke ego aan de mensheid ontsluiert; de slang uit *Genesis* wordt vervloekt omdat ze tegen de *stof* zei: 'Jullie zullen helemaal niet sterven' (3:4). In het heidendom is de tweede Hermes, de reïncarnatie van Hermes Trismegistus, de tegenhanger van de 'slang'.

Hermes is de voortdurende metgezel en leraar van Osiris en Isis. Hij is de verpersoonlijkte wijsheid; Kaïn, de zoon van de 'Heer', is dat ook. Beiden bouwen steden, beschaven de mensheid, en onderwijzen haar in de kunsten.

De christen-zendelingen op Ceylon en in India hebben herhaaldelijk gezegd dat het volk verzonken is in duivelaanbidding, dat ze duivelaanbidders zijn in de volle betekenis van het woord. We zeggen zonder enige overdrijving dat dat met hen niet méér het geval is dan met de grote massa onontwikkelde christenen. Maar zelfs al aanbaden ze (wat meer is dan geloven in) de duivel, toch is er een groot verschil tussen de leringen van hun geestelijkheid over een persoonlijke duivel en de dogma's van katholieke priesters en ook van veel protestantse predikanten. De christelijke priesters zijn verplicht het bestaan van de duivel te onderwijzen en de geest van hun kerkgemeente hiervan te doordringen; de eerste bladzijden van dit hoofdstuk laten zien waarom. Maar niet alleen zullen de Singalese upasampanna's, die tot de hoogste priesterklasse behoren, niet bevestigen dat ze in een persoonlijke duivel geloven, maar zelfs de sāmaṇera's, de kandidaten en novieten, zouden om het denkbeeld lachen. Alles in de uiterlijke eredienst van de boeddhisten is allegorisch, en wordt door de ontwikkelde *pungis* (pandits) nooit anders opgevat of onderwezen. De beschuldiging dat ze het goedvinden, en stilzwijgend zijn overeengekomen, om het arme volk in het meest onterende bijgeloof verzonken te laten, is niet ongegrond; maar we moeten krachtig ontkennen dat ze dat soort bijgeloof opleggen. Dit schijnen ze voor te hebben op onze christelijke geestelijken die (tenminste zij die hun hersenen niet door hun fanatisme in de war hebben laten brengen), zonder er een woord van te geloven, toch het bestaan van de duivel verkondigen als de persoonlijke vijand van een persoonlijke God, en de kwade genius van de mensheid.

(509) De draak van St. Joris, die in de indrukwekkendste kathedralen van de christenen zo willekeurig wordt afgebeeld, is geen haar beter dan de slangenkoning, de boeddhistische Nammadānam-nāraya, de grote draak. Al geloven de Singalezen in hun volksbijgeloof dat de hemeldemon Rāhu de

maan probeert te vernietigen door haar te verzwelgen, en al laat men bij zons- en maansverduisteringen het gewone volk in China en Tartarije, zonder dit af te keuren, op gongs slaan en een verschrikkelijk kabaal maken om het monster bij zijn prooi weg te jagen, waarom zouden de katholieke geestelijken daar dan iets op aan te merken hebben, of dit bijgeloof noemen? Doen de geestelijken in Zuid-Frankrijk op het platteland niet van tijd tot tijd hetzelfde bij het verschijnen van kometen, verduisteringen en andere hemelverschijnselen? In 1456, zegt Draper, toen de komeet van Halley verscheen,

> maakte ze zo'n enorme indruk dat de paus zelf tussenbeide moest komen. Hij verbande haar, en verdreef haar uit de lucht. Ze verdween stilletjes in de afgrond van de ruimte, in paniek door de vervloekingen van Calixtus III, en waagde het 75 jaar lang niet om terug te komen![1]

We hebben nog nooit gehoord dat een christelijke geestelijke of paus onwetende mensen probeerde te genezen van het geloof dat de duivel iets te maken had met verduisteringen en kometen, maar we weten dat een boeddhistische hogepriester tegen een ambtenaar die hem over dit bijgeloof plaagde, zei: 'Onze Singalese religieuze boeken leren dat zons- en maansverduisteringen een aanval van Rāhu[2] (één van de negen planeten) aanduiden, en *niet van een duivel.*'[3]

De 'draken'-mythe, die in de *Openbaring* en *De Gulden Legende* zo op de voorgrond treedt, en de fabel over Simeon de Styliet die de draak bekeert, zijn zonder twijfel van boeddhistische, en zelfs voorboeddhistische oorsprong. Door Gautama's zuivere leringen werden de bewoners van Kashmir, van wie de ophitische of slangendienst de oorspronkelijke religie was, weer tot het boeddhisme gebracht. Wierook en bloemen vervingen de mensenoffers en het geloof in persoonlijke duivels. Toen erfde het christendom op zijn beurt het onterende bijgeloof van met kwaadaardige en moordzuchtige krachten uitgeruste duivels. Het *Mahāvanśa*, het oudste Ceylonese boek, vertelt het verhaal van koning Covercapal (cobra-de-capello), de slangengod, die door een heilige rahat tot het boeddhisme

---

[1] *History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 269.

[2] Rāhu en Ketu zijn de twee vaste sterren die het hoofd en de staart vormen van het sterrenbeeld draak. Noot vert.: Rāhu en Ketu zijn de noordelijke en de zuidelijke maanknopen in de astronomie. De maan wordt door de Chinezen een draak genoemd.

[3] E. Upham, *The Mahāvansi, The Rājā-Ratnācari, and the Rājāvali*, blz. 54, voor het antwoord dat de hogepriester van Mulgirri-Galle Vihāra, Sue Bandare Metankere Samanere Samavahanse genaamd, in 1766 aan een Hollandse gouverneur gaf.

werd bekeerd;[1] naar alle waarschijnlijkheid is dat verhaal ouder dan de *Gulden Legende* waarin over Simeon de Styliet en zijn draak hetzelfde wordt verteld.

(510) De logos zegeviert nog eens over de grote draak; Michaël, de schitterende aartsengel, het hoofd van de eonen, overwint Satan.[2]

Het is opmerkelijk dat zolang een ingewijde zweeg 'over wat hij wist', hij volkomen veilig was. Zo was het in het verleden, en zo is het ook nu nog. Zodra de christelijke God, die emaneerde vanuit de *stilte*, zich manifesteerde als het *woord* of de logos, werd dit de oorzaak van zijn dood. De slang is het symbool van wijsheid en welsprekendheid, maar ook van vernietiging. 'Durven, weten, willen en *zwijgen*' zijn de belangrijkste grondregels van de kabbalist. Jezus wordt, evenals Apollo en andere goden, door zijn *logos* gedood;[3] hij staat weer op, doodt hem op zijn beurt, en wordt zijn meester. Zou dit oude symbool, evenals de andere filosofische begrippen uit de oudheid, meer dan één allegorische en onvermoede betekenis kunnen hebben? De overeenstemmingen zijn te vreemd om het gevolg van alleen maar toeval te kunnen zijn.

Nu we hebben aangetoond dat Michaël en Satan en de verlossers en draken van andere volkeren identiek zijn, wat kan er dan duidelijker zijn dan dat al deze filosofische fabels in India zijn ontstaan, die universele broeikas van metafysische mystiek? In zijn commentaren op de *Veda's* zegt Ramatsariar:

> De wereld is begonnen met een strijd tussen de geest van het goede en de geest van het kwade, en moet ook daarmee eindigen. Na de vernietiging van de stof kan het kwaad niet langer bestaan, en moet terugkeren tot niets.[4]

In de *Apologia* vervalst Tertullianus op heel duidelijke wijze alle leringen en geloofsovertuigingen van de heidenen over orakels en goden. Hij noemt ze zonder onderscheid demonen en duivels, en beschuldigt laatstgenoemden ervan dat ze zelfs bezit nemen van de vogels in de lucht! Welke

---

[1] We laten het aan de geleerde archeologen en taalkundigen over om uit te maken hoe de nāga- of slangendienst zich van Kashmir naar Mexico kon verplaatsen en de Nagual-dienst werd, die ook een slangendienst en een leer over de weerwolf is.

[2] Michaël, het hoofd van de eonen, is ook 'Gabriël, de boodschapper van het leven' van de nazarenen, en de hindoe-Indra, het hoofd van de goede geesten die Vāsuki, de demon die tegen Brahmā in opstand kwam, overwon.

[3] Zie de gnostische amulet die de 'Chnuphis-slang' wordt genoemd, afgebeeld terwijl ze haar met de *zeven klinkers* bekroonde kop opheft. Dit is het kabbalistische symbool om de 'gave van de spraak aan de mens', of de *logos*, aan te duiden.

[4] Jacolliot, *La Bible dans l'Inde*, blz. 368.

christen zou nu aan zo'n autoriteit durven twijfelen? Heeft de psalmdichter niet gezegd: 'Alle goden van de volkeren zijn *afgoden*'[1], en verklaart de Engel van de School, Thomas van Aquino, op eigen *kabbalistisch* gezag, het woord *afgoden* niet als *duivels*? 'Ze komen bij de mensen', zegt hij 'en laten zich door hen bewonderen door bepaalde dingen te doen die op wonderen lijken.'[2]

De kerkvaders waren in hun bedenksels zowel voorzichtig als wijs. Om onpartijdig te zijn begonnen ze, na een duivel te hebben geschapen, apocriefe heiligen te maken. In eerdere hoofdstukken hebben we er verschillende genoemd, maar we moeten Baronius niet vergeten, die in een werk van Chrysostomus had gelezen over de heilige Xynoris – een woord dat een *paar*, een stel, betekent – die ten onrechte dacht dat dit de naam van een heilige was, er onmiddellijk een *martelaar* van Antiochië van maakte, (511)
en een gedetailleerde authentieke levensbeschrijving van de 'gezegende martelaar' gaf. Andere theologen maakten van Apollyon – of beter gezegd Apolouōn – de antichrist. Apolouōn is Plato's 'wasser', de god die *zuivert*, die ons vrij van zonden wast, en ons ervan *verlost*, maar hij werd op die manier veranderd in hem 'van wie de naam in het Hebreeuws Abaddon luidt, maar in het Grieks Apollyon'[3] – duivel!

Max Müller zegt dat de slang in het paradijs een begrip is dat misschien onder de joden is ontstaan, en 'moeilijk de vergelijking kan doorstaan met de veel grootsere denkbeelden van de verschrikkelijke macht van Vritra en Ahriman in de *Veda* en *Avesta*'. Bij de kabbalisten was de duivel altijd een mythe – het tegenovergestelde van God of het goede. De hedendaagse magiër, Éliphas Lévi, noemt de duivel de astrale dronkenschap. Het is een blinde kracht zoals elektriciteit, zegt hij; en Jezus zei, zoals altijd in allegorische taal, dat hij 'Satan, als een lichtflits uit de hemel zag vallen'.[4]

De geestelijkheid houdt vol dat God de duivel heeft gezonden om de mensen in verzoeking te brengen, wat een heel eigenaardige manier zou zijn om zijn grenzeloze liefde aan de mensheid te tonen! Als de Allerhoogste echt schuldig is aan zo'n onvaderlijk verraad, dan verdient hij het om alleen te worden aanbeden door een kerk die in staat is het *Te Deum* te zingen bij de Bartholomeüsmoord, en de zwaarden van moslims te zegenen die getrokken zijn om Grieks-orthodoxe christenen mee af te slachten!

Dit is tegelijkertijd gezonde logica en een goede deugdelijke wet, want

---

[1] *Psalmen* 96:5.
[2] Thomas Aquinas, *Summa theologiae*, boek 2, vraag 94, art. 4.
[3] *Openbaring* 9:11.
[4] *Lucas* 10:18.

is het niet een grondregel van de rechtswetenschap dat wie door middel van een ander handelt, zelf handelt?

Het grote verschil tussen de verschillende opvattingen over de duivel is vaak echt belachelijk. Terwijl geloofsfanatici hem altijd voorzien van horens, een staart en alle denkbare weerzinwekkende kenmerken, zelfs tot een walgelijke *menselijke* geur[1] toe, hebben Milton, Byron, Goethe, Lermontoff[2] en verschillende Franse romanschrijvers zijn lof in vloeiende verzen en aangrijpend proza bezongen. Miltons Satan, en zelfs Goethe's Mephistopheles, zijn ongetwijfeld veel indrukwekkender figuren dan sommige engelen, zoals die worden voorgesteld in het proza van fanatieke
(512) gelovigen in extase. We hoeven slechts twee beschrijvingen te vergelijken. Laten we eerst het woord geven aan de onvergelijkelijk sensationele Des Mousseaux. Hij geeft ons een spannend verhaal over een incubus in de woorden van de boetelinge zelf. Ze vertelt:

> Eens zag ik een half uur lang dichtbij me *duidelijk* een wezen met een zwart, angstaanjagend lichaam, waarvan de handen enorm groot waren, en vingers vertoonden met vreemde haakvormige *klauwen*. De indrukken van het gezichts-, gevoels- en reukzintuig werden bevestigd door die van het gehoor [!!].[3]

En toch liet de jongedame zich enkele jaren lang door zo'n held op het verkeerde pad brengen! Hoezeer verheft de majestueuze figuur van Miltons Satan zich boven deze geurige charmeur!

Laat de lezer zich een voorstelling maken van dit grootse monster, dit ideaal van de opstandige engel, die de geïncarneerde trots is geworden en in de huid van het weerzinwekkendste van alle dieren is gekropen! Ondanks dat leert de christelijke catechismus ons dat Satan in eigen persoon onze eerste moeder, Eva, in een echt paradijs heeft verleid, en wel in

---

[1] Zie Des Mousseaux en verschillende andere duivelbeschrijvers, de verschillende heksenprocessen, en de aan de heksen door martelingen afgedwongen verklaringen, enz. Naar onze bescheiden mening moet de duivel die onaangename geur en zijn onreine gewoonten hebben opgedaan in het gezelschap van middeleeuwse monniken. Veel van deze heiligen schepten erover op dat ze zich nooit hadden gewassen! 'Zich omwille van *ijdele* reinheid uitkleden, is zondigen in het oog van God', zegt Sprenger in *De heksenhamer*. Kluizenaars en monniken 'waren bang voor alle reiniging alsof het een ontheiliging was. Duizend jaar lang heeft men zich niet gebaad!' roept Michelet in zijn *La sorcière* uit. Waarom dan zo'n protest tegen hindoefakirs in een soortgelijk geval? Deze besmeuren zich, als ze vuil blijven, pas nadat ze zich hebben gewassen, want hun religie beveelt hun zich elke ochtend, en soms verschillende keren per dag, te wassen.

[2] Lermontoff, de grote Russische dichter, schrijver van *De demon*.

[3] *Les hauts phénomènes de la magie*, blz. 373.

de gedaante van een slang, die van alle dieren het bekoorlijkst en fascinerendst was! God beveelt hem om voor straf eeuwig op zijn buik te kruipen en in het stof te bijten. 'Een vonnis', merkt Lévi op, 'dat in geen enkel opzicht lijkt op de traditionele vlammen van de hel.' En bovendien kroop de werkelijke zoölogische slang, die vóór Adam en Eva werd geschapen, al op haar buik en beet ze in het stof voordat er een erfzonde bestond.

Afgezien hiervan, werd Ophion, de daimōn of duivel, niet, evenals God, Dominus (de Heer) genoemd?[1] Het Engelse woord voor godheid, *deity*, is afgeleid van het Sanskrietwoord *deva*, en het woord duivel van het Perzische *daēva*; en die woorden zijn in essentie gelijk. Hercules, de zoon van Jupiter en Alcmena, een van de hoogste zonnegoden en ook de gemanifesteerde logos, wordt niettemin, evenals alle andere, weergegeven met een dubbele natuur.[2]

De Agathodaimōn, de goedgezinde demon,[3] dezelfde die we later bij de ophieten vinden onder de benaming logos, of goddelijke wijsheid, werd in de bacchische mysteriën voorgesteld door een slang die rechtop langs een *paal* stond. De slang met de havikskop behoort tot de oudste Egyptische symbolen en stelt het goddelijke denkvermogen voor, zegt Deane.[4]

Azazel is Moloch en Samaël, zegt Movers,[5] en we zien Aäron, de broer van de grote wetgever Mozes, dezelfde offers brengen aan Jehovah als aan Azazel.

> En Aäron moet door loting vaststellen welke van *de twee bokken* bestemd is voor de Heer [in het origineel *Ihoh*], en welke voor de zondebok [Azazel].[6] (513)

In het Oude Testament vertoont Jehovah alle eigenschappen van de Saturnus[7] van de oudheid, ondanks zijn metamorfosen van Adoni tot

---

[1] F.C. Movers, *Die Phönizier*, deel 1, blz. 109.

[2] Hercules is van hindoe-oorsprong.

[3] Dezelfde als de Egyptische Kneph en de gnostische Ophis.

[4] *The Worship of the Serpent*, blz. 145.

[5] *Die Phönizier*, deel 1, blz. 367, 397. Azazel en Samaël zijn identiek.

[6] *Leviticus* 16:8.

[7] Saturnus is Bel-Moloch, en zelfs Hercules en Śiva. De twee laatstgenoemden zijn hāra's, oorlogs- of strijdgoden, of de 'Heren van de hemelse machten'. Jehovah wordt in *Exodus* (15:3) 'een krijgsman' genoemd. 'Heer van de hemelse machten is zijn naam' (*Jesaja* 51:15), en David zegent hem omdat hij 'zijn handen oefent voor de strijd en zijn vingers schoolt voor het gevecht' (*Psalmen* 144:1). Saturnus is ook de zon, en Movers zegt dat 'Kronos-Saturnus door de Feniciërs *Israël* werd genoemd' (*Die Phönizier*, deel 1, blz. 130). Philo zegt hetzelfde (geciteerd in Eusebius, *Praeparatio evangelica*, boek 1, hfst. 10, 40).

Eloi, en God van de Goden, Heer van de Heren.[1]

Jezus wordt op de berg in verzoeking gebracht door de duivel, die hem koninkrijken en gelukzaligheid belooft als hij maar wil neerknielen en hem aanbidden (*Mattheus* 4:8-9). Boeddha wordt in verzoeking gebracht door de demon Vaśavartī Māra, die, als hij het paleis van zijn vader verlaat, tegen hem zegt: 'Ik smeek je om te blijven, want dan zul je eerbewijzen ontvangen die binnen je bereik liggen; ga niet weg, ga niet weg!' En hij knarsetandt van woede als Gautama weigert op zijn voorstellen in te gaan, en dreigt met wraak. Evenals Christus zegeviert Boeddha over de duivel.[2]

Bij de bacchische mysteriën werd na het avondmaal een *gewijde beker* rondgegeven, die de beker van de Agathodaimōn werd genoemd.[3] Het gelijksoortige ophitische ritueel is blijkbaar van deze mysteriën overgenomen. Het uit brood en wijn bestaande avondmaal kwam bij de eredienst van bijna elke belangrijke godheid voor.[4]

In verband met het half-mithraïsche sacrament dat door de marcosiërs, een andere zuiver kabbalistische en *theürgische* gnostische sekte, werd aangenomen, bestaat er een vreemd door Epiphanius overgeleverd verhaal om de sluwheid van de duivel te illustreren. Bij het vieren van het avondmaal werden drie grote vazen van het fijnste, helderste kristal tijdens de bijeenkomst binnengebracht, en met witte wijn gevuld. Terwijl de ceremonie aan de gang was, nam die wijn voor de ogen van alle aanwezigen opeens een bloedrode, een paarse en vervolgens een azuurblauwe kleur aan. Epiphanius zegt:

> Daarop overhandigde de magiër een van deze vazen aan een vrouw in de bijeenkomst, en vroeg haar deze te zegenen. Nadat dit is gedaan, schenkt de magiër deze uit in een andere vaas met een veel grotere inhoud onder het gebed: 'Ik hoop dat de genade van God, die alles overtreft en onbegrijpelijk en onverklaarbaar is, uw innerlijke wezen zal vervullen, en de kennis van hem in u zal vergroten, en dat het mosterd-
> (514) zaadje in goede grond zal worden gezaaid.' Waarop de hoeveelheid vloeistof in de grotere vaas toeneemt en toeneemt, tot het over de rand loopt.[5]

---

[1] 'Gezegend zij Jehovah elohim elohei *Israël*' (*Psalmen* 72:18).

[2] R.S. Hardy, *A Manual of Budhism*, 1853, blz. 159-60.

[3] S.F. Dunlap, *Vestiges of the Spirit-History of Man*, blz. 217.

[4] Movers, Duncker, Higgins, en anderen.

[5] Epiphanius, *Panarion*, boek 1, deel 3, Haer. 34:1; vgl. King, *The Gnostics and Their Remains*, blz. 53-4; 2de ed., blz. 126.

In de bacchische mysteriën werd wijn voor het eerst *heilig* gemaakt. R. Payne Knight gelooft – we denken ten onrechte – dat er wijn werd gedronken met de bedoeling om door bedwelming een onechte extase teweeg te brengen (*Symbolical Language*, blz. 50). De wijn werd echter voor *heilig* gehouden, en het christelijke

In verband met verschillende heidense godheden die men na hun dood en vóór hun opstanding naar de hel laat afdalen, is het zinvol om de voor- en de na-christelijke verhalen met elkaar te vergelijken. Orpheus maakte die reis,[1] en Christus was de laatste van deze onderaardse reizigers. In het *Credo* van de apostelen, dat in twaalf zinnen of *artikelen* is verdeeld, waarvan elk afzonderlijk artikel door een van de apostelen erin is opgenomen, wordt de zin: 'Hij daalde af naar de hel, en verrees op de derde dag uit de doden', door St. Augustinus[2] aan Thomas toegeschreven; misschien als een boetedoening voor zijn ongeloof. Hoe dan ook, de zin wordt als een vervalsing beschouwd, en er bestaat geen bewijs 'dat deze geloofsbelijdenis door de apostelen is opgesteld, of dat ze in hun tijd als geloofsbelijdenis bestond'.[3]

Deze zin is de belangrijkste toevoeging aan de apostolische geloofsbelijdenis, en dateert van na 600 n.Chr.[4] In de tijd van Eusebius was ze nog niet bekend. Bisschop J. Pearson zegt dat ze niet in de oude geloofsbelijdenissen of geloofsregels voorkwam.[5] Irenaeus, Origenes en Tertullianus tonen nergens dat ze met deze zin bekend zijn.[6] Op geen van de concilies vóór de 7de eeuw wordt ze vermeld. Theodoretus, Epiphanius en Socrates zwijgen erover. Ze verschilt van de *geloofsbelijdenis* bij St. Augustinus.[7] Rufinus bevestigt dat ze in zijn tijd noch in de Romeinse noch in de oosterse geloofsbelijdenissen voorkwam.[8] Maar het raadsel wordt opgelost als we zien dat Hermes eeuwen geleden tegen de aan de verschroeide rotsen van de Kaukasus geketende Prometheus het volgende zei:

---

avondmaal is ongetwijfeld een navolging van het heidense ritueel. Los van de vraag of Knight wel of niet gelijk had, betreuren we te moeten zeggen dat een protestantse geestelijke, Eerw. Joseph Blanchard uit New York, in de nacht van zondag 5 augustus 1877 dronken werd aangetroffen op een van de openbare pleinen, en in de gevangenis werd opgesloten. In het gepubliceerde rapport staat: 'De gevangene zei dat hij in de kerk was geweest, en te veel van de avondmaalswijn had gedronken!'

[1] Het inwijdingsrituneel stelde een afdaling in de onderwereld voor. Bacchus, Heracles, Orpheus en Asclepius zijn allemaal in de hel afgedaald en op de derde dag daaruit herrezen.

[2] Lord King, *History of the Apostles' Creed*, Bazel, 1750, blz. 26.

[3] Rechter Bailey, *Common Prayer Book*, 1813, blz. 9.

[4] *Op.cit*.

[5] *An Exposition of the Creed*, 6de herz. ed., blz. 225.

[6] Vgl. Irenaeus, *Tegen ketterijen*, 1:10; Origenes, *De principiis*, proloog; Tertullianus, *Adversus Praxean*, 2; *De praescriptione haereticorum*, 13.

[7] Theodoretus, *Kerkgeschiedenis*, 1:12; Socrates Scholasticus, *Kerkgeschiedenis*, 1:26ev; Epiphanius, *Panarion*, boek 3, deel 1, Haer. 72:2ev.; Augustinus, *De fide et symbole*.

[8] *Expositio in symbolum apostolorum*, ed. 1862, §10.

(515) Verwacht niet dat er een einde komt aan zulke pijnen, VÓÓR DE EEN OF ANDERE GOD ZAL VERSCHIJNEN OM IN UW PLAATS UW FOLTERENDE PIJNEN OP ZICH TE NEMEN, EN DIE BEREID ZAL ZIJN NAAR DE SOMBERE HADES EN DE DUISTERE DIEPTEN RONDOM DE TARTARUS TE GAAN![1]

Deze god was Heracles, de 'eniggeborene', en de verlosser. En hij werd door de vindingrijke kerkvaders als voorbeeld gekozen. Hercules – Alexicacus genoemd – omdat hij de slechten op het goede pad hielp en tot deugd bekeerde; *Soter* of verlosser, ook Neulos Eumēlos genoemd – de *Goede Herder*; Astrochitōn, de met sterren beklede, en de Heer van het Vuur. 'Hij probeerde de volkeren niet door geweld, maar door *goddelijke wijsheid* en overtuigingskracht te onderwerpen' zegt Lucianus. 'Heracles verspreidde beschaving en een gematigde religie, en vernietigde de *leer van de eeuwige straf* door de Cerberus [de heidense duivel] uit de onderwereld te trekken.' En zoals we zien, was het ook Heracles die Prometheus (de Adam van de heidenen) bevrijdde door een eind te maken aan de hem voor zijn overtredingen opgelegde pijnigingen, door neer te dalen in de Hades, en rond te gaan in de Tartarus. Evenals Christus verscheen hij om *de folterende kwellingen van de mensheid op zich te nemen*, door zichzelf als slachtoffer aan te bieden voor de brandstapel. Bart zegt:

> Zijn vrijwillige opoffering betekende de etherische nieuwe geboorte van de mens. . . . Door het verlossen van Prometheus en het oprichten van altaren kunnen we in hem de middelaar zien tussen het oude en het nieuwe geloof. . . . Hij schafte de mensenoffers af, overal waar hij die aantrof. Hij daalde als een schaduw af in het sombere rijk van Pluto . . . hij *steeg als een geest op naar zijn vader Zeus op de Olympus.*[2]

De oudheid was zozeer onder de indruk van de legende van Heracles dat zelfs de *monotheïstische* (?) joden van die tijd van hem gebruikmaakten bij het samenstellen van hun oorspronkelijke fabels, om niet door hun tijdgenoten te worden overtroffen. Heracles wordt in zijn mythische levensbeschrijving ervan beschuldigd dat hij het orakel van Delphi probeerde te stelen. In *Sefer Toledoth Yeshu* beschuldigen de rabbi's Jezus ervan de onuitsprekelijke naam uit hun heiligdom te hebben gestolen!

Daarom is het niet meer dan vanzelfsprekend dat we zijn vele wereldse en religieuze avonturen zo getrouw weerspiegeld zien in de *afdaling in de hel*. Wat bijzonder gedurfde leugenachtigheid en onbeschaamd plagiaat aangaat, overtreft het pas nu apocrief verklaarde *Evangelie van Nicodemus* alles wat we tot nu toe hebben gelezen. Laat de lezer zelf oordelen.

---

[1] Aeschylus, *De geketende Prometheus*, 1026-9.

[2] C.K. Bart, *Die Kabiren in Teutschland*, Erlangen, 1832, blz. 177-8.

In het begin van hoofdstuk 16 wordt beschreven dat Satan en de 'Vorst van de Hel' vredig met elkaar praten. Plotseling worden beiden opgeschrikt door 'een stem als van de donder' en het gieren van de wind, en hen wordt verzocht hun poorten te openen, want 'de *Koning van de Heerlijkheid* zal binnenkomen'. Als de Vorst van de Hel dit hoort, 'begint hij met Satan ruzie te maken, omdat deze zijn plicht zo slecht heeft vervuld door niet de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen zo'n bezoek'. De onenigheid eindigt ermee dat de vorst Satan 'uit zijn hel werpt', en tegelijkertijd zijn goddeloze dienaren beveelt 'de koperen poorten van (516) wreedheid te sluiten, ze te verstevigen met ijzeren staven, en moedig te strijden opdat we niet gevangen worden genomen'.

Maar 'toen het hele gezelschap heiligen [in de hel?] dit hoorde, zeiden ze met van boosheid luide stemmen tegen de Vorst van de Hel: 'Open uw poorten, opdat de Koning van de Heerlijkheid kan binnenkomen' ', en bewezen daarmee dat de vorst woordvoerders nodig had.

'En de *goddelijke* [?] profeet David riep uit: 'Heb ik, toen ik op aarde was, niet juist voorspeld?'' Daarna sprak een andere profeet, namelijk de heilige Jesaja, op dezelfde manier: 'Heb ik niet juist voorspeld?' enz. Vervolgens begint het hele gezelschap heiligen en profeten, na een hoofdstuk lang te hebben gepocht en hun voorspellingen te hebben vergeleken, een opstand, wat de Vorst van de Hel doet opmerken dat 'de doden zich tegenover ons (de duivels, 18:6) nog nooit eerder zo brutaal hebben durven gedragen', terwijl hij intussen veinst niet te weten *wie* om toelating vroeg. Daarop vraagt hij weer heel onschuldig: 'Maar wie is de Koning van de Heerlijkheid?' Dan zegt David hem dat hij de stem goed kent, en hij de woorden begrijpt 'omdat', voegt hij eraan toe, 'ik ze sprak door zijn geest'. Als David ten slotte inziet dat de Vorst van de Hel de 'koperen deuren van ongerechtigheid' niet wil openen, ook al staat de koninklijke psalmdichter voor de bezoeker in, besluit hij, David, de vijand te behandelen als een filistijn, en begint te schreeuwen: 'Jij *vuile*, *stinkende* hellevorst, doe uw poorten open zodat de Koning van de Heerlijkheid kan binnenkomen' (16:14-7).

Terwijl hij nog aan het ruziën was, 'verscheen de machtige Heer in de gedaante van een *mens*' (?), waarop de 'goddeloze *dood* en zijn wrede dienaren door angst worden bevangen'. Dan beginnen ze bevend – in de vorm van vragen – allerlei vleiende en complimenteuze woorden tot Christus te richten, die alle *een geloofsartikel* betreffen. Eén duivel vraagt bijvoorbeeld: 'En wie bent u, zo machtig en zo groot, die de gevangenen verlost die *door de erfzonde werden geketend*?' 'Misschien bent u die Jezus', vraagt een andere onderdanig, 'over wie Satan zojuist zei dat u

door de *dood aan het kruis op het punt stond macht te krijgen over de dood*?' enz. In plaats van te antwoorden 'vertrapt de Koning van de Heerlijkheid de Dood, grijpt de Vorst van de Hel, en berooft hem van zijn macht' (17:7, 12-13).

Dan ontstaat er in de hel beroering, die heel duidelijk is beschreven door Homerus, Hesiodus en hun vertaler Preller, in zijn verhaal over de *onoverwinnelijke* hemelse Heracles, en de aan hem gewijde feesten in Tyrus, Tarsus en Sardis. Na in de Attische Eleusinische mysteriën te zijn ingewijd, daalt de heidense god af in de Hades, en 'toen hij de onderwereld binnentrad, verspreidde hij zo'n schrik onder de doden, dat ze allemaal vluchtten!'[1] Diezelfde woorden worden in *Nicodemus* herhaald. Er volgt dan een toneel van verwarring, ontzetting en geklaag. Als de Vorst van de Hel ziet dat de strijd verloren is, gaat hij ervandoor, en geeft tactvol de voorkeur eraan zich aan de kant van de sterkste te scharen. Hij tegen wie zelfs de aartsengel Michaël, volgens Judas en Petrus, 'geen beledigende beschuldiging bij de Heer durfde in te dienen', wordt nu door zijn vroegere bondgenoot en vriend, de 'Vorst van de Hel', schaamteloos behandeld. De arme Satan wordt door zowel duivels als heiligen voor al zijn misdaden uitgescholden en bespot, terwijl de *Vorst* openlijk voor zijn verraad wordt beloond. De Koning van de Heerlijkheid spreekt hem als volgt toe:

(517)

> Beëlzebub, Vorst van de Hel, Vorst Satan zal nu *voor eeuwig in plaats van Adam* en zijn rechtvaardige zonen, die de mijnen zijn, onderworpen zijn aan uw heerschappij . . . Kom tot mij, jullie, mijn heiligen, die *naar mijn beeld* werden *geschapen*, die *werden veroordeeld door de boom van de verboden vrucht* en *door duivel en dood*. Leef nu *door het hout van mijn kruis*; de duivel, de vorst van deze wereld [?], is overwonnen, *evenals de Dood*.

De Heer neemt dan Adam aan zijn rechterhand, David aan zijn linker, en '*stijgt op* uit de hel, gevolgd door alle heiligen', Henoch en Elia en door de '*heilige* dief'.[2]

De vrome schrijver heeft, misschien door onoplettendheid, nagelaten de optocht compleet te maken door de rij te laten sluiten door de berouwvolle draak van Simeon de Styliet en de bekeerde wolf van St. Franciscus die beide kwispelstaarten en vreugdetranen storten!

In de *Codex* van de nazarenen is Tobo 'de *bevrijder van de ziel van*

---

[1] L. Preller, *Griechische Mythologie*, deel 2, blz. 154.

[2] *Apocryphal Gospel of Nicodemus*, in het Engels vertaald door Hone uit het door Grynaeus uitgegeven *Monumenta S. Patrum Orthodoxographa*, Bazel, 1569, deel 2, blz. 656.

Adam', die haar van de Orcus (Hades) naar de plaats van het LEVEN brengt.[1] Tobo is Tob-Adonijah, een van de twaalf discipelen (levieten), die door Josafat is uitgezonden om aan de steden van Juda het wetboek van de Heer te leren (*2 Kronieken* 17:8-9). In de kabbalistische boeken waren dit 'wijzen', magiërs. Ze trokken de stralen van de zon naar beneden om de Sheol (Hades), Orcus, te verlichten en op die manier de weg uit de Tenebrae, de duisternis van onwetendheid, te tonen aan de ziel van Adam, die alle 'zielen van de mensheid' gezamenlijk voorstelt. Adam (Athamas) is Tamuz of Adonis, en Adonis is de zon, Helios. In het *Dodenboek*[2] laat men Osiris zeggen: 'Ik schijn als de zon in het sterrenhuis op het feest van de zon.' Christus wordt de 'zon van de gerechtigheid', 'helios van rechtvaardigheid' genoemd,[3] wat eenvoudig een opgeknapte versie is van de oude heidense allegorieën; niettemin is het voor mensen die beweerden een werkelijke episode te beschrijven van de aardse pelgrimstocht van hun God niet minder godslasterlijk om het voor zo'n doel te laten dienen!

> Heracles, die *uit de kamers van de aarde is gekomen*,
> En het in de diepte gelegen verblijf van Pluto heeft verlaten![4]

> Voor u beefden de Stygische meren; de deurwachter van de Orcus (518)
> was bang voor u . . .
> Zelfs Typhon joeg u geen vrees aan . . .
> Gegroet, *ware* ZOON *van* JUPITER, tot meerdere EER van de goden![5]

Aristophanes had meer dan vier eeuwen vóór Jezus' geboorte zijn onsterfelijke parodie geschreven op Heracles' afdaling in de hel.[6] Het koor van de 'gelukzaligen', de ingewijden, de Elysese Velden, de aankomst van Bacchus (die Iacchus – Iaho – en Sabaoth is) en Heracles, hun ontvangst met brandende toortsen, symbolen voor een nieuw *leven* en OPSTANDING uit duisternis en dood naar licht en eeuwig LEVEN, niets dat in het *Evangelie van Nicodemus* is te vinden, ontbreekt in dit gedicht:[7]

> Waakt, brandende toortsen . . . want u komt,
> Ermee zwaaiend in uw hand, Iacchus,
> Fosfor-ster van de nachtelijk rite![8]

---

[1] M. Norberg, *Codex Nazaraeus*, deel 3, blz. 267.
[2] Emmanuel de Rougé, *Rituel funéraire des anciens egyptiens*, 1861-3, 6:231.
[3] Eusebius, *Demonstratio evangelica,* 5:29.
[4] Euripides, *Heracles mainomenos*, 806-8.
[5] Vergilius, *Aeneis*, 8:296ev.
[6] Aristophanes, *Ranae* (kikkers).
[7] Zie versregels 180-7, 327.
[8] *Op.cit*., versregels 340-3.

Maar de christenen vatten deze *postmortale* avonturen van hun god, die uit die van hun heidense voorgangers zijn samengesteld en vier eeuwen vóór onze jaartelling door Aristophanes belachelijk zijn gemaakt, *letterlijk* op! De dwaasheden van *Nicodemus* werden in de kerk voorgelezen, evenals die van *De herder van Hermas*. Irenaeus citeert laatstgenoemd werk onder de naam *Geschrift*, een goddelijk geïnspireerde 'openbaring'. Hiëronymus en Eusebius dringen beiden eropaan dat het in de kerken zou worden voorgelezen aan het publiek, en Athanasius merkt op dat de kerkvaders 'het voorschreven om te worden gelezen *ter versterking van geloof en vroomheid*'. Maar dan komt de keerzijde van de medaille, en dit toont nog eens aan hoe standvastig en betrouwbaar de meningen van de sterkste steunpilaren van een *onfeilbare* kerk waren. Hiëronymus, die het boek in zijn lijst van kerkelijke schrijvers roemt, noemt het in zijn latere commentaren 'apocrief en dwaas'! Tertullianus, die zolang hij katholiek was niet genoeg loftuitingen voor *De herder van Hermas* kon vinden, 'begon de spot ermee te drijven toen hij montanist was geworden'.[1]

Hoofdstuk 13 begint met het verhaal dat verteld wordt door de twee weer tot leven gewekte geesten van Charinus en Lenthius, de zonen van die Simeon die in het *Lucas-Evangelie* (2:28-31) het kind Jezus in zijn armen neemt, en God looft met de woorden: 'Nu laat u, Heer, uw dienaar in vrede heengaan . . . want met eigen ogen heb ik de redding gezien.'[2]
(519) Deze twee geesten zijn uit hun koude graf verrezen om 'de mysteriën'

[1] W. Hone, *The Apocryphal New Testament*, inleiding op *Hermas*, Londen, 1820.

[2] In het 'Leven van Boeddha' in de *Kanjur* (*bKah-hGyur*, Tibetaanse tekst) vinden we het origineel van het verhaal dat in het *Lucas-Evangelie* wordt verteld. Een oude, heilige asceet, de rishi Asita, komt van ver om het kind Boeddha te zien, omdat hij door bovennatuurlijke visioenen op de hoogte is gebracht van zijn geboorte en opdracht. Na de kleine Gautama eerbied te hebben betoond, barst de oude heilige in tranen uit; en als men hem naar de oorzaak van zijn verdriet vraagt, antwoordt hij: 'Nadat hij Boeddha zal zijn geworden, zal hij honderdduizend miljoenen wezens helpen om over te steken naar de andere oever van de levensoceaan, en zal hij hen voor eeuwig naar de onsterfelijkheid leiden. En ik – ik zal deze parel van de boeddha's niet aanschouwen! Genezen van mijn ziekte, zal ik door hem niet van menselijke hartstochten zijn bevrijd! Grote koning! Ik ben te oud, daarom huil ik, en daarom slaak ik in mijn droefheid diepe zuchten!'

Dit belet de heilige man echter niet voorspellingen over de jonge Boeddha te doen, die met een klein verschil dezelfde inhoud hebben als die van Simeon over Jezus. Terwijl laatstgenoemde de jonge Jezus 'een licht dat geopenbaard wordt aan de heidenen en dat tot eer strekt van het volk Israël' noemt (*Lucas* 2:32), belooft de boeddhistische profeet dat de jonge prins zich bekleed zal zien met de volmaakte en volkomen *verlichting* of het 'licht' van Boeddha, en het wiel *van de wet* zal doen wentelen, zoals niemand *vóór hem ooit heeft gedaan*. *rGya-tch'er-rol-pa* bevat de geschiedenis van Boeddha Śākyamuni; het is vertaald uit de Tibetaanse tekst, en

bekend te maken die ze na hun dood hadden gezien in de hel. Ze kunnen dat slechts doen door het dringende gebed van Annas en Kajafas, Nicodemus (de schrijver), Jozef (van Arimathea) en Gamaliël, die hen smeken hun de grote geheimen mee te delen. Annas en Kajafas, die de *geesten* naar de synagoge in Jeruzalem brengen, nemen echter de voorzorg de twee uit de dood opgewekte mannen, die jarenlang dood en begraven waren geweest, 'bij God Adonai en de God van Israël' op het wetboek van de Heer te laten zweren om hun niets dan de waarheid te zullen vertellen. Na dus op hun tong het *teken van het kruis* te hebben gemaakt,[1] vragen ze om papier om hun ervaringen op te schrijven (*Evangelie van Nicodemus* 12:21-25). Ze zeggen dat ze, toen ze 'in de diepte van de hel, in de zwartheid van duisternis' waren, plotseling 'een fel, purperkleurig licht de plaats zagen verlichten'. Adam en de aartsvaders en profeten begonnen zich daarover te verheugen, en Jesaja pochte ook onmiddellijk dat hij *dat alles had voorspeld*. Terwijl dit plaatsvond, arriveerde hun vader Simeon en vertelde dat 'het kind dat hij in de tempel in zijn armen had genomen, hen nu kwam redden'.

Nadat Simeon zijn boodschap aan het gewichtige gezelschap in de hel had meegedeeld, 'kwam er iemand tevoorschijn die op een kleine kluizenaar' (?) leek en Johannes de Doper bleek te zijn. Dit geeft te denken, en bewijst dat zelfs de 'voorloper' en 'profeet van de Allerhoogste' er niet van was vrijgesteld om in de hel tot de kleinste afmetingen op te drogen, en wel in die mate dat zijn hersenen en geheugen erdoor werden aangetast. Terwijl de Doper vergeet dat hij heel duidelijk zijn twijfel over het messiasschap van Jezus had laten blijken (*Mattheus* 11), maakt hij ook aanspraak op het recht als profeet te worden erkend. Hij zegt:

> En toen ik, Johannes, Jezus op mij toe zag komen, zei ik, geïnspireerd door de Heilige Geest: 'Daar is het lam van God, dat de zonden van de wereld wegneemt.' . . . En ik doopte hem . . . en ik zag de Heilige Geest op hem neerdalen met de woorden: 'Dit is mijn geliefde Zoon' . . .[2] (520)

En dan te bedenken dat zijn nakomelingen en volgelingen, zoals de mandaeërs van Basra, deze woorden volledig verwerpen!

Dan roept Adam, die doet alsof zijn eigen geloofwaardigheid in dit 'goddeloze gezelschap' in twijfel zou kunnen worden getrokken, zijn zoon

---

herzien naar de oorspronkelijke Sanskriettekst, *Lalita-Vistara*, door P.É. Foucaux, 1847-8, deel 2, blz. 106-7.

[1] Het teken van het kruis – slechts enkele dagen na de opstanding, en vóór men ooit aan het kruis als symbool had gedacht!

[2] *Nicodemus* 13:12-13; vgl. *Johannes* 1:29 en *Mattheus* 3:16-7.

Seth, en verlangt van hem dat hij zijn zonen, de aartsvaders en profeten, vertelt wat de aartsengel Michaël aan de poort van het paradijs tegen hem had gezegd, toen hij, Adam, Seth had gezonden 'om God te smeken zijn hoofd te zalven' toen Adam ziek was (*Nicod.* 14:2). En Seth vertelt hun dat Michaël hem, toen hij aan de poort van het paradijs was gaan smeken, had aangeraden om God niet te vragen om 'de olie van de boom van genade om Adam daarmee te zalven tegen zijn *hoofdpijn*, want u kunt deze op geen enkele manier verkrijgen vóór de LAATSTE DAG en de laatste tijden, namelijk niet *vóór er 5500 jaar zijn verstreken*' (14:4).

Dit gekeuvel tussen Michaël en Seth is blijkbaar ingelast in het belang van de chronologie van de kerkvaders, en met het doel het messiasschap nog nauwer, en op gezag van een erkend, goddelijk geïnspireerd evangelie, met Jezus in verband te brengen. De kerkvaders uit de eerste eeuwen hebben een onherstelbare fout begaan door liever broze beelden en sterfelijke heidenen dan de monumenten uit de Egyptische oudheid te vernietigen. Deze zijn nog waardevoller geworden voor de archeologie en de moderne wetenschap sinds men heeft ontdekt dat ze bewijzen dat koning Menes en zijn architecten leefden tussen 4000 en 5000 jaar vóór 'Vader Adam' en het heelal volgens de bijbelse chronologie 'uit het niets' werden geschapen.[1]

> Terwijl alle heiligen zich verheugden, zegt Satan, de vorst en heer van de dood, tegen de Vorst van de Hel: Bereid u voor om Jezus van Nazareth zelf te ontvangen, die pochte dat hij de Zoon van God was, en toch een mens was die bang was voor de dood, en zei: Mijn ziel is zeer bedroefd zelfs tot in de dood.[2]

De Griekse kerkelijke schrijvers hebben een overlevering dat de 'ketters' (Celsus misschien) de christenen op dit gevoelige punt onaangenaam hadden bespot. Zij vonden dat Jezus, als hij geen eenvoudige sterveling was die vaak door de christusgeest werd verlaten, zich niet in zulke uitdrukkingen kon hebben beklaagd als aan hem worden toegeschreven, noch met luide stem zou hebben uitgeroepen: 'Mijn *god*, mijn *god*! waarom
(521) heeft u mij verlaten?' Dit bezwaar wordt in het *Evangelie van Nicodemus* heel handig beantwoord; en het is de 'Vorst van de Hel' die dit probleem oplost.

---

[1] R. Payne Knight wijst erop dat er 'tussen de tijd van de eerste koning Menes, onder wie het hele land beneden het Moerismeer een moeras was (Herodotus, *Historiën*, boek 2, §4), en die van de Perzische inval, toen het de tuin van de wereld was', tussen de 11.000 en 12.000 jaar moeten zijn verlopen. (Zie *Symbolic Language of Ancient Art and Mythology*, §151, red. A. Wilder.)

[2] *Nicodemus* 15:1-2.

Hij begint met Satan te redeneren als een echte metafysicus. 'Wie is die zo machtige vorst', vraagt hij spottend.

> Wie is hij die zo machtig is en toch een mens die bang is voor de dood? . . . Ik verzeker u daarom dat hij, toen hij zei bang te zijn voor de dood, *u in de val wilde lokken*, en het zal u ongeluk brengen tot in eeuwigheid!

Het is heel verfrissend om te zien hoe nauwkeurig de schrijver van dit evangelie zich houdt aan de tekst van het Nieuwe Testament, en vooral aan de vierde evangelist. Hoe handig bereidt hij de weg voor schijnbaar 'onschuldige' vragen en antwoorden, en bevestigt hij de twijfelachtigste passages van de vier evangeliën; passages die in die tijd van subtiele sofisterij van geleerde gnostici nog meer werden betwist en zorgvuldig onderzocht dan nu; een belangrijke reden waarom de kerkvaders zich meer erop hadden moeten toeleggen om de geschriften van hun tegenstanders te verbranden dan hun ketterij uit te roeien. Het volgende is een goed voorbeeld. Het gesprek tussen Satan en de metafysische *halfbekeerde* vorst van de onderwereld gaat nog verder.

'Wie is dan die Jezus van Nazareth', vraagt de vorst naïef, 'die door zijn woord alleen, zonder gebeden tot God, mij de doden heeft ontnomen?' (15:13).

'Misschien', antwoordt Satan met de onschuld van een jezuïet, '*is het dezelfde die mij* LAZARUS *afnam, nadat hij vier dagen dood was*, en al stonk en verrot was? . . . Het is dezelfde persoon, Jezus van Nazareth . . . Ik bezweer u bij de krachten die u en mij toebehoren, breng hem niet bij mij!' roept de vorst uit.

> Want toen ik de kracht van zijn woord hoorde, beefde ik van angst, en raakte mijn hele *goddeloze* gezelschap verontrust. We konden Lazarus niet vasthouden; hij gaf zichzelf een *schok*, en ging onmiddellijk *met alle tekenen van boosheid* van ons weg; en de aarde zelf, waarin het dode lichaam van Lazarus was begraven, liet hem er onmiddellijk weer levend uit.

Nadenkend voegt de Vorst van de Hel eraan toe:

> Ja, ik weet nu *dat hij de almachtige God is*, die machtig is in zijn rijk, en machtig *in zijn menselijke aard*, die de verlosser is van de mensheid. Breng daarom die mens niet hier, want hij zal allen die ik in ongeloof gevangen houd, verlossen en . . . *hen tot het eeuwige leven leiden*.[1]

Hier eindigt het *postmortale* getuigenis van de twee geesten. Charinus

[1] *Nicodemus* 15:20.

(de eerste geest) geeft het verslag van zijn ervaringen aan Annas, Kajafas en Gamaliël, en Lenthius (de tweede geest) geeft zijn getuigenis aan Jozef en Nicodemus; als ze dat hebben gedaan, veranderen beiden in 'bijzonder witte gedaanten, en werden niet meer gezien'.

Om verder te bewijzen dat de 'geesten' de hele tijd onder de strengste 'proefomstandigheden' hadden gewerkt, zoals de tegenwoordige spiritisten het zouden uitdrukken, voegt de schrijver van het evangelie eraan toe: 'Maar men heeft ontdekt dat wat ze beiden hadden geschreven *volkomen*
(522) *met elkaar overeenstemde*, en dat het ene geen letter meer of minder bevatte dan het andere.'

Dit nieuws verspreidde zich in alle synagogen, en het evangelie vertelt verder dat Pilatus naar de tempel ging, zoals Nicodemus hem had aangeraden, en de joden liet bijeenkomen. Men laat bij dit historische onderhoud Kajafas en Annas verklaren dat hun geschriften getuigen '*dat hij [Jezus] de Zoon van God en de Heer en koning van Israël is*' (!), en die belijdenis besluiten met de volgende gedenkwaardige woorden: 'En zo schijnt het *dat Jezus, die we hebben gekruisigd, Jezus Christus, de Zoon van God en de ware almachtige God is*. Amen.' (!) (22:14, 20.)

Maar noch de hogepriester, noch zijn schoonvader, noch een van de ouderlingen, noch Pilatus, die deze verslagen heeft geschreven, noch een van de joden van Jeruzalem die ook maar een enigszins belangrijke positie innamen, werden christen, ondanks een voor henzelf zo verpletterende bekentenis, en de erkenning dat Jezus de almachtige God zelf, de Heer God van Israël is.

Commentaar is overbodig. Dit evangelie besluit met de woorden: 'In naam van *de heilige drie-eenheid* [waarvan Nicodemus nog niets kon weten] *eindigen aldus de handelingen van onze verlosser Jezus Christus, die keizer Theodosius de Grote in Jeruzalem in de zaal van Pontius Pilatus tussen de openbare verslagen heeft gevonden*' en waarvan de geschiedenis zegt dat Nicodemus ze in het Hebreeuws opschreef; '*deze dingen die plaatsvonden in het 19de jaar van Tiberius Caesar, keizer van de Romeinen, en in het 17de jaar van de regering van Herodes, de zoon van Herodes, koning van Galilea, op de 8ste dag van de kalendae van April, enz*.' Het is de meest schaamteloze oplichterij die is gepleegd nadat het tijdperk van vrome vervalsingen was begonnen met de eerste bisschop van Rome, wie dat ook was. De onhandige vervalser schijnt niet te hebben geweten of gehoord dat het dogma van de drie-eenheid pas 325 jaar na deze beweerde datum naar voren werd gebracht. Noch het Oude noch het Nieuwe Testament bevat het woord drie-eenheid, of iets dat ook maar het geringste voorwendsel oplevert voor deze leer (zie blz. 207 van dit deel,

'Christus' afdaling in de hel'). Geen enkele verklaring kan rechtvaardigen dat dit onechte evangelie als een goddelijke openbaring wordt verkondigd, want het stond van begin af aan bekend als een opzettelijke vervalsing. Ook al is het evangelie zelf apocrief verklaard, toch werden en worden alle erin voorkomende dogma's aan de christelijke wereld opgedrongen. En zelfs het feit dat het nu wordt verworpen, is geen verdienste, *want de kerk werd erdoor te schande gemaakt en moest het wel verwerpen*.

We hebben dus volkomen het recht het gewijzigde Credo van Robert Taylor te herhalen, dat in hoofdzaak dat van de christenen is.

Ik geloof in Zeus, de almachtige Vader,
En in zijn zoon, Iasios Christos, onze Heer,
Die door de Heilige Geest werd verwekt,
Uit de maagd Elektra werd geboren, (523)
Door een bliksemstraal werd getroffen,
Stierf en werd begraven,
Die afdaalde in de hel,
Weer opstond en opsteeg,
En zal terugkeren om de levenden en de doden te oordelen.
Ik geloof in de heilige nous,
In de heilige kring van grote goden,
In de gezamenlijke godheden,
In de vergiffenis van zonden,
De onsterfelijkheid van de ziel
En het eeuwige leven.[1]

Van de Israëlieten is bewezen dat ze Baäl, de Syrische Bacchus, vereerden, wierook aan de Sabazius- of Asclepius-slang offerden en de mysteriën van Dionysus opvoerden. En hoe kan het ook anders, als Typhon 'Typhon Set'[2] werd genoemd, en Seth, de zoon van Adam, identiek is met Satan of Sat-an; en Seth door de Hettieten werd vereerd? Minder dan twee eeuwen vóór Christus zien we de joden in hun tempel de 'gouden ezelskop' vereren of eenvoudigweg aanbidden; volgens Apion is hij door Antiochus Epiphanes meegenomen. En Zacharia staat sprakeloos als in de tempel de godheid in de gedaante van een ezel verschijnt![3]

---

[1] *The Diegesis*, blz. 9-10.

[2] Seth of Sutech, Rawlinsons *History of Herodotus*, boek 2, 144.

[3] Epiphanius staat hiervoor in. Zie W. Hone, *Apocryphal New Testament,* inleiding tot *The Gospel of the Birth of Mary.*

In zijn knappe artikel 'Bacchus, the Prophet-God', merkt prof. A. Wilder op dat 'Tacitus ten onrechte in de waan was gebracht dat de joden een ezel, het symbool van Typhon of Seth, de Hyksos God, vereerden. De Egyptische naam voor de ezel was *eo*, de fonetische variant van Iao, en werd waarschijnlijk', voegt hij eraan toe, 'alleen

(524) Volgens Pleyte is El, de zonnegod van de Syriërs, Egyptenaren en Semieten, niemand anders dan Set of Seth, en El is de oorspronkelijke Saturnus – Israël.[1] Śiva is een Ethiopische God, dezelfde als de Chaldeeuwse Baäl – Bel; hij is dus ook Saturnus. Saturnus, El, Seth en Kiun, of de bijbelse Chiun van Amos, zijn allen één en dezelfde godheid, en kunnen allen in hun slechtste aspect als Typhon de vernietiger worden beschouwd. Toen het religieuze pantheon een meer definitieve vorm aannam, werd Typhon gescheiden van zijn androgyne – de *goede* – godheid, en ontaardde in een ruwe, niet-verstandelijke kracht.

Zulke veranderingen in de religieuze gevoelens van een volk kwamen vaak voor. De joden hadden in hun begintijd Baäl of Moloch, de zonnegod Hercules,[2] vereerd – indien ze al een vroegere periode hebben gekend dan de Perzen of Makkabeeën – en lieten ze later door hun profeten afwijzen. Aan de andere kant laten de kenmerkende eigenschappen van de mozaïsche Jehovah meer de ethische instelling van Śiva zien dan die van een welwillende, 'lankmoedige' God. Bovendien is het geen gering compliment om met Śiva te worden geïdentificeerd, want deze is de God van wijsheid. Wilson schildert hem af als de meest verstandelijke van de hindoegoden. Hij heeft *drie ogen*, en is evenals Jehovah vreselijk in zijn onweerstaanbare wraakzucht en toorn. En hoewel hij de vernietiger is, 'is

---

op grond van dat feit als symbool gekozen'. We kunnen het met deze geleerde archeoloog nauwelijks eens zijn, want het denkbeeld dat de joden om de één of andere mysterieuze reden Typhon onder zijn symbolische voorstelling vereerden, berust op meer dan één bewijs. We vinden bijvoorbeeld in het *Evangelie van de geboorte van Maria* een passage geciteerd uit Epiphanius, die het feit bevestigt. Ze heeft betrekking op de dood van 'Zacharia, de vader van Johannes de Doper, die door Herodes werd vermoord', zegt het *Proto-Evangelie* (hfst. 16). Epiphanius schrijft dat de oorzaak van de dood van Zacharia ligt in het feit dat hij, 'toen hij in de tempel een visioen had, door zijn verbazing geneigd was dit te onthullen; hem werd echter de mond gesnoerd. Hij had het gezien toen hij wierook offerde, en het was een man DIE DAAR STOND IN DE GEDAANTE VAN EEN EZEL. Toen hij naar buiten was gelopen, en tot het volk had willen zeggen: *Wee u, wie vereert u*? had hij die hem in de tempel was verschenen, hem de spraak ontnomen. Naderhand, toen hij die had teruggekregen en in staat was te spreken, deelde hij dit aan de joden mee, en vermoordden ze hem. Zij [de gnostici] voegen er [in dit boek] aan toe dat de wetgever [Mozes] juist om deze reden de hogepriester bevel gaf belletjes te dragen, opdat telkens wanneer hij de tempel binnenging om te offeren, hij, *die ze vereerden*, bij het horen van het geluid van de bellen tijd genoeg zou hebben om zich te verbergen en niet in die lelijke gedaante te worden betrapt.' (Toegeschreven aan Epiphanius in Hone, *The Apocryphal New Testament*, 1820, blz. 17.)

[1] Westropp en Wake, *Ancient Symbol Worship*, 2de ed., 1875, blz. 62; W. Pleyte, *La religion des pré-Israélites*, blz. 89 en *passim*.

[2] Hercules is een goddelijke strijder evenals Jacob-Israël.

hij ook de herschepper van alle dingen in volmaakte wijsheid'.[1] Hij is het model van de God van Augustinus, die 'de *hel* gereedmaakt voor hen die nieuwsgierig zijn naar zijn geheimen', en eist dat zowel de menselijke rede als het gezonde verstand op de proef worden gesteld door de mensheid te dwingen zijn goede en slechte daden met evenveel eerbied te beschouwen.

Ondanks de vele bewijzen dat de Israëlieten tot in een veel latere periode dan hun heidense medemensen verschillende goden vereerden, en zelfs mensen aan hen offerden, hebben ze kans gezien het nageslacht ten aanzien van de waarheid te verblinden. Nog in 169 v.Chr.[2] offerden ze mensen, en de *Bijbel* vermeldt een aantal van zulke gevallen. In een tijd toen de heidenen die afschuwelijke praktijken allang hadden verlaten, en het mensen- door het dierenoffer hadden vervangen,[3] wordt over Jefta verteld dat hij zijn eigen dochter aan de 'Heer' aanbood als brandoffer.[4]

De openlijke veroordelingen door hun eigen profeten zijn de beste bewijzen tegen hen. Hun eredienst op hoge plaatsen is dezelfde als die van de 'afgodendienaren'. Hun profetessen zijn de tegenhangers van de pythiae en de bacchanten. Pausanias spreekt over vrouwenraden die het oppertoezicht hebben op de verering van Bacchus, en over de 16 gehuwde (525)
vrouwen van Elis.[5] De *Bijbel* zegt dat 'Debora, een profetes . . . in die tijd rechter over Israël was',[6] en spreekt over Chulda, een andere profetes, die 'in *het nieuwe stadsdeel* van Jeruzalem woonde',[7] en *2 Samuel* maakt verschillende keren melding van '*wijze* vrouwen',[8] ondanks Mozes' gebod zich niet op te houden met voortekens of waarzeggerij. Voor de uiteindelijke en volledige vereenzelviging van de 'Heer' van Israël met Moloch vinden we een heel verdacht bewijs in het laatste hoofdstuk van *Leviticus* over *dingen die aan de Heer zijn gewijd en dan niet kunnen worden verpand*. 'Wanneer iemand iets uit zijn bezit onvoorwaardelijk aan de Heer heeft gewijd, of het nu slaven, vee of grond betreft . . . Wanneer een mens eenmaal onvoorwaardelijk aan de Heer is gewijd, kan hij niet worden vrijgekocht; hij moet ter dood worden gebracht.'[9]

---

[1] Westropp en Wake, *Op.cit.*, blz. 74.

[2] Antiochus Epiphanes trof in 169 v.Chr. in de joodse tempel een man aan die daar was opgesloten om te worden geofferd. Josephus, *Tegen Apion*, boek 2, §8.

[3] De os van Dionysus werd bij de bacchische mysteriën geofferd. Zie Wm. Smith, *Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, 1848, blz. 410, zie onder Diipoleia.

[4] *Rechters* 11:31.

[5] Pausanias, *Beschrijving van Griekenland*, boek 5, hfst. 16.

[6] *Rechters* 4:4.

[7] *2 Koningen* 22:14.

[8] 14:2, 20:16-7.

[9] 27:28-9.

Dat Israël twee, zo niet meerdere, goden heeft gehad, kan uit zulke bittere beschuldigingen zelf worden opgemaakt. Hun profeten hebben *het offeren bij de eredienst nooit goedgekeurd*. Samuel ontkende dat de Heer 'genoegen schept in brandoffers en slachtoffers' (*1 Samuel* 15:22). Jeremia verzekerde ondubbelzinnig dat de Heer, Yava Sabaoth Elohe Israël, nooit iets dergelijks had verlangd, integendeel (7:21-4).

Maar deze profeten, die zich tegen mensenoffers verzetten, waren allen *nazars* en *ingewijden*. Deze profeten leidden in het land een partij tegen de priesters, zoals de gnostici later tegen de christelijke kerkvaders streden. Vandaar dat we, toen de monarchie verdeeld was, de priesters in Jeruzalem en de profeten in het land Israël aantreffen. Zelfs Achab en zijn zonen, die de Tyrische eredienst van Baäl-Hercules en de Syrische godin in Israël invoerden, werden door Elia en Elisa geholpen en aangemoedigd. Nadat de noordelijke monarchie was omvergeworpen, verschenen er tot de komst van Jesaja maar enkele profeten in Judea. Elisa zalfde Jehu om de koninklijke families van beide landen te vernietigen, en zo het volk onder één burgerlijk bestuur te verenigen. Geen enkele hebreeuwse profeet of ingewijde gaf iets om de door de priesters ontheiligde tempel van Salomo. Elia ging er nooit heen, en evenmin Elisa, Jonas, Nahum, Amos of een andere Israëliet. Terwijl de ingewijden vasthielden aan de 'geheime leer' van Mozes, wijdde het volk, geleid door zijn priesters, zich volledig aan afgoderij, precies zoals die van de heidenen. Vooral de volksopvattingen en -uitleg over Jehovah zijn door de christenen overgenomen.

Men zal zich waarschijnlijk afvragen: 'Hoe kan de christelijke theologie, gezien de vele bewijzen dat ze slechts een *potpourri* is van heidense mythologieën, in verband worden gebracht met de religie van Mozes?' De eerste christenen, Paulus en zijn discipelen, de gnostici en hun opvolgers in het algemeen, beschouwden het christendom en het jodendom als
(526) wezenlijk verschillend. Laatstgenoemde was volgens hen een vijandig stelsel van lagere afkomst. Stephanus zei: 'U heeft de wet ontvangen door tussenkomst van de engelen',[1] of eonen, en niet van de Allerhoogste zelf. Zoals we zagen, onderwezen de gnostici dat Jehovah, de God van de joden, Ialdabaoth was, de zoon van de oude *Bohu*, of Chaos, de tegenstander van goddelijke wijsheid.

De vraag kan heel gemakkelijk worden beantwoord. *Men kan moeilijk zeggen dat de wet van Mozes en het zogenaamde monotheïsme van de joden meer dan twee of drie eeuwen ouder waren dan het christendom*. De *Pentateuch* zelf werd, zoals we kunnen bewijzen, volgens deze 'nieuwe richting' geschreven en herzien in een tijd die volgde op de kolonisatie van

[1] *Handelingen* 7:53.

Judea op bevel van de Perzische koningen. In hun vurige verlangen om hun nieuwe stelsel op het joodse te laten aansluiten en op die manier het heidendom uit de weg te gaan, vermeden de christelijke kerkvaders onbewust Scylla, alleen maar om in de draaikolk van Charybdis te worden gevangen. Vanonder het monotheïstische pleisterwerk van het jodendom kwam dezelfde bekende mythologie van het heidendom tevoorschijn. Maar we moeten de Israëlieten niet minder gunstig gezind zijn omdat ze een Moloch hebben gehad, en ze op dit punt overeenkomen met de oorspronkelijke bewoners. En ook moeten we de joden niet dwingen om te boeten voor hun voorouders. Ze hadden hun profeten en hun wet, en waren daarmee tevreden. De tegenwoordige overblijfselen van een ooit roemrijk volk getuigen ervan hoe trouw en edel ze onder de duivelse vervolgingen hebben vastgehouden aan hun voorouderlijk geloof. De christelijke wereld heeft vanaf de eerste eeuw tot aan onze huidige eeuw in een staat van beroering verkeerd; ze is in duizenden sekten gesplitst, maar de joden blijven in wezen verenigd. Zelfs hun meningsverschillen tasten hun één-zijn niet aan.

Van de christelijke deugden die Jezus ons in de Bergrede zo op het hart drukte, vindt men in de christelijke wereld nergens voorbeelden. De boeddhistische asceten en Indiase fakirs schijnen bijna de enigen te zijn die ze onderwijzen en ook in praktijk brengen. Intussen komen de ondeugden die lasteraars die grove taal gebruiken aan het heidendom hebben toegeschreven, volop voor bij christelijke kerkvaders en in de christelijke kerken.

De brede kloof tussen het christendom en het jodendom, waarover men op gezag van Paulus opschept, bestaat slechts in de verbeelding van de gelovigen. We zijn niets anders dan de erfgenamen van de onverdraagzame Israëlieten uit de oude tijd; niet van de Hebreeën uit de tijd van Herodes en de Romeinse heerschappij die met al hun fouten streng orthodox en monotheïstisch bleven, maar van de joden die Bacchus-Osiris, Dio-Nysos, de veelvormige Jupiter van Nysa, de Sinaï van Mozes, vereerden onder de naam Jehovah-Nissi. De kabbalistische demonen – allegorieën met een zeer diepe betekenis – werden overgenomen in de vorm van objectieve entiteiten, en door de orthodoxe demonologen werd zorgvuldig een hiërarchie van Satan ontworpen.

Het motto van de rozenkruisers *Igne natura renovatur integra* (*INRI*), dat de alchemisten verklaren als de natuur die door vuur wordt hernieuwd, of stof door geest, wordt tot op de huidige dag opgevat als *Iesus Nazarenus* (527)
Rex Iudaeorum. De spottende satire van Pilatus wordt letterlijk opgevat, waardoor men de joden ongewild het koningschap van Christus laat erkennen; terwijl de inscriptie, ook al is deze geen vervalsing uit het tijdperk van

Constantijn, toch het werk van Pilatus is, waartegen de joden de eersten waren om zich krachtig te verzetten. I.H.S. wordt verklaard als *Iesus Hominum Salvator*, en *In Hoc Signo*, terwijl IHΣ een van de oudste namen voor Bacchus is. Meer dan ooit beginnen we door het heldere licht van de vergelijkende theologie in te zien dat het grote doel van Jezus, de ingewijde van het binnenste heiligdom, was om de ogen van de fanatieke menigte te openen voor het verschil tussen de hoogste godheid – de mysterieuze, nooit genoemde IAO van de oude Chaldeeuwse en latere neoplatonische ingewijden – en de Hebreeuwse Yahuh, of Yaho (Jehovah). De hedendaagse rozenkruisers, die door de katholieken zo hevig worden aangevallen, zien nu als voornaamste aanklacht tegen hen ingebracht dat ze Christus ervan beschuldigen de verering van Jehovah te hebben vernietigd. In hemelsnaam, was hem daarvoor maar de tijd gegund, dan zou de wereld niet, na 19 eeuwen van wederzijdse doodslag tussen 300 strijdende sekten, nog steeds verbijsterd zijn en een persoonlijke duivel hebben die over een door angst geregeerd christendom heerst!

In overeenstemming met de uitroep van David, die in de King James *Bijbel* vrij wordt weergegeven als 'alle goden van de volkeren zijn afgoden',[1] d.w.z. duivels, werd Bacchus, de 'eerstgeborene' uit de orfische theogonie, de monogenes of 'eniggeborene' van Vader Zeus en Korē, zoals in alle andere oude mythen in een duivel veranderd. Door zo'n degradatie hebben de kerkvaders, van wie de vrome ijver slechts door hun onwetendheid kon worden overtroffen, ongewild bewijzen aangevoerd tegen zichzelf. Eigenhandig hebben ze de weg geplaveid voor veel toekomstige oplossingen, en de hedendaagse onderzoekers van de godsdienstwetenschap flink geholpen.

Gedurende vele treurige eeuwen hebben de toekomstige rehabilitatie van de bespotte 'volksgoden' en de laatste sleutel tot het raadsel van Jehovah in de Bacchusmythe verborgen gelegen. De vreemde dualiteit van goddelijke en sterfelijke eigenschappen die bij de godheid van de Sinaï zo opvalt, begint aan het onvermoeibare onderzoek van onze eeuw haar geheim prijs te geven. Een van de meest recente bijdragen daarvoor vinden we in een kort maar heel belangrijk artikel in *The Evolution*, een New Yorks tijdschrift, waarvan de laatste alinea een zee van licht werpt op Bacchus, de Jupiter van Nysa, die door de Israëlieten werd vereerd als Jehovah van de berg Sinaï.

De schrijver besluit:

> Zo was de Jupiter van Nysa voor zijn vereerders. Hij vertegenwoordigde voor hen zowel de wereld van de natuur als de wereld van het

[1] *Psalmen* 96:5: *Dii gentium daemonia*.

denken. Hij was de 'zon van de gerechtigheid met genezende vleugels', en bracht stervelingen niet alleen vreugde maar ook de hoop op een onsterfelijk leven voorbij de dood. Hij was geboren uit een menselijke moeder, en verhief haar vanuit het dodenrijk naar de hemelse sfeer, (528) om te worden vereerd en aanbeden. Hij was heer van alle werelden, en tegelijkertijd in alle ook de verlosser.

Dat was Bacchus, de profeet-god. Een verandering van eredienst, die op bevel van biechtvader Ambrosius van Milaan door de keizer en moordenaar Theodosius werd ingesteld, heeft zijn titel veranderd in die van Vader van de Leugens. Zijn eredienst, die vroeger algemeen was, werd heidens of *plaatselijk* genoemd, en zijn rituelen werden gebrandmerkt als hekserij. Zijn feesten kregen de naam heksensabbat, en zijn geliefde symbolische vorm met de ossenpoot werd de moderne voorstelling van de duivel met de gespleten hoef. Nadat de heer des huizes Beëlzebub was genoemd, werden zijn huisgenoten eveneens ervan beschuldigd omgang te hebben met de machten van de duisternis. Er werden kruistochten ondernomen, en hele volkeren werden uitgemoord. Geleerdheid en hogere kennis werden veroordeeld als magie en tovenarij. De onwetendheid werd de moeder van de vroomheid – het soort vroomheid dat toen geliefd was. Galileï kwijnde vele jaren weg in de gevangenis omdat hij leerde dat de zon het middelpunt van het zonnestelsel is. Bruno werd in 1600 in Rome levend verbrand omdat hij de filosofie van de oudheid weer deed herleven, maar, wonderlijk genoeg, zijn de Liberalia een kerkelijk feest geworden,[1] komt Bacchus vier keer als heilige in de kalender voor, en kan men hem in veel heiligdommen zien rusten in de armen van zijn vergoddelijkte moeder. De namen zijn veranderd, maar de denkbeelden zijn dezelfde gebleven.[2]

Nu we hebben aangetoond dat we werkelijk 'alle opstandige engelen voor eeuwig vaarwel moeten zeggen', gaan we daarna natuurlijk over tot een onderzoek van de God Jezus, die uit de mens Jezus werd gemaakt om ons te verlossen van die zeer mythische duivels, zoals pater Ventura laat zien. Hiervoor zal natuurlijk opnieuw een vergelijkende studie nodig zijn van de geschiedenis van Gautama Boeddha, zijn leringen en 'wonderen', en die van Jezus, en de voorganger van beide, Krishṇa.

---

[1] Het feest dat Liberalia werd genoemd, vond plaats op 17 maart, nu St. Patrick's Day. Bacchus was dus ook de beschermheilige van de Ieren.

[2] Prof. A. Wilder: 'Bacchus, the Prophet-God' in het juni-nummer (1877) van *The Evolution, a Review of Politics, Religion, Science, Literature and Art*.

11

Een vergelijking van de resultaten van boeddhisme en christendom

> Geen verkeerde dingen doen, goede daden verrichten en zijn denken zuiveren, dat is de leer van de ontwaakten. . . .
>
> Beter dan het bestuur over de aarde, beter dan naar de hemel te gaan, beter dan heerschappij over alle werelden zijn de vruchten van de eerste stap in heiligheid. – *Dhammapada*, 183, 178

> Schepper, waar zijn de gerechtshoven, waar houden de rechtbanken zitting, waar komen deze rechtscolleges bijeen waaraan de mens van de belichaamde wereld verantwoording aflegt voor zijn ziel?
> – Perzische *Vendīdād*, 19:89

> Gegroet, o mens, die van de vergankelijke plaats naar het onvergankelijke is gekomen! – *Vendīdād*, 7:136

> Voor de ware gelovige is de waarheid welkom, waar ze ook verschijnt, en geen enkele leer zal ons minder waar of minder waardevol toeschijnen, omdat ze niet alleen door Mozes of Christus, maar ook door Boeddha of Lao-tse werd ingezien. – Max Müller

Helaas voor hen die de oude en de moderne oosterse religie-filosofieën graag recht zouden hebben gedaan, hebben ze bijna nooit een eerlijke kans gekregen. Onlangs zijn de filologen die hoge officiële posities bekleden en zendelingen uit heidense landen het roerend eens geworden. Voorzichtigheid gaat boven waarheid, wanneer onze sinecuren door laatstgenoemde in gevaar worden gebracht! Hoe gemakkelijk is het bovendien een compromis te sluiten met zijn geweten. Een staatsgodsdienst is een steunpilaar voor de regering; alle staatsgodsdiensten zijn 'ontmaskerd bedrog'; omdat de ene even goed of even slecht is als de andere, kan men dus evengoed *de* staatsgodsdienst steunen. Dat is de diplomatie van de officiële wetenschap.

In zijn *History of Greece*[1] stelt Grote de pythagoreeërs gelijk aan de jezuïeten, en ziet in hun broederschap niets anders dan het knap verhulde

[1] Ed. 1862, deel 3, afd. 2, hfst. 37, blz. 335ev, 348.

doel om de politieke overhand te krijgen. Op basis van het onsamenhangende getuigenis van Heraclitus, en enkele andere schrijvers, die Pythagoras van sluwheid beschuldigden en hem beschreven als een man 'die uitgebreid onderzoek deed . . . maar die handig was in het bedrijven van kwaad, en geen gezond oordeel bezat',[1] hebben enkele van zijn historische biografen zich gehaast om hem in die hoedanigheid aan het nageslacht voor te stellen.

Maar, als ze de door de satirische Timon geschilderde Pythagoras moeten aanvaarden als 'iemand die goochelt met plechtige woorden en zich bezighoudt met het vissen naar mensen',[2] hoe kunnen ze dan eraan ontkomen Jezus te beoordelen naar de schets die Celsus in zijn satire aan de vergetelheid heeft onttrokken? Historische onpartijdigheid heeft niets te maken met geloofsovertuigingen en persoonlijke meningen, en stelt aan het nageslacht dezelfde eisen bij het onderzoek naar zowel de één als de ander. Over het leven en de daden van Jezus staat veel minder vast dan over die van Pythagoras, als we al kunnen zeggen dat ze door *historisch* bewijs worden bevestigd. Niemand zal toch willen tegenspreken dat Celsus, als iemand die werkelijk heeft bestaan, wat de geloofwaardigheid van zijn getuigenis betreft boven Mattheus, Marcus, Lucas of Johannes staat, die nooit een regel hebben geschreven van de respectievelijk aan hen toegeschreven evangeliën. Daarbij is Celsus een minstens zo goede getuige als Heraclitus. Aan enkele kerkvaders was hij bekend als geleerde en neoplatonist, terwijl het hele bestaan van de vier apostelen op blind geloof moet worden aangenomen. Timon heeft de edele filosoof uit Samos dan misschien voor 'een goochelaar' gehouden, Celsus beschouwde Jezus evenzo, of beter gezegd diegenen die in zijn naam allerlei onjuiste dingen beweerden. In zijn beroemde werk richt hij zich tot de nazarener en zegt: 'Laten we aannemen dat u die wonderen heeft verricht . . . maar zijn het niet dezelfde soort wonderen die men van de Egyptenaren heeft geleerd en voor enkele geldstukken midden op het marktplein verricht?'[3] En we weten op gezag van het *Evangelie naar Mattheus* dat de profeet uit Galilea ook iemand was die in plechtige bewoordingen sprak, en dat hij zichzelf 'een visser van mensen' noemde, en zijn leerlingen voorstelde om dat ook te worden.

(530)

Men moet niet denken dat we iemand die Jezus als God vereert dit verwijten. Als de gelovige maar oprecht is, moet zijn geloof, welk het ook is,

[1] Diogenes Laërtius, *Leven en leer van beroemde filosofen*, boek 8, 'Pythagoras', §5; boek 9, 'Heraclitus', §2.

[2] *Op.cit.*, boek 8, 'Pythagoras', §15; Plutarchus, *Levens*, Numa, §8.

[3] Origenes, *Contra Celsum*, boek 1, §68.

in zijn aanwezigheid worden gerespecteerd. Al aanvaarden we Jezus niet als God, we bewonderen hem niettemin *als mens*. Zo'n gevoel eert hem meer dan als we aan hem de vermogens en de persoonlijkheid van de Allerhoogste zouden toeschrijven, en tegelijkertijd aannamen dat hij een zinloze komedie met de mensheid heeft gespeeld, want per slot van rekening blijkt zijn missie niet veel meer dan een volkomen mislukking te zijn; 2000 jaar zijn verlopen, en de christenen vormen nog geen vijfde deel van de bevolking van de aarde, en het is niet waarschijnlijk dat het het christendom in de toekomst beter zal gaan. Nee, we streven slechts naar strikte rechtvaardigheid en laten persoonlijkheden erbuiten. We twijfelen aan hen die noch Jezus, noch Pythagoras, noch Apollonius vereren, en niettemin de nutteloze praatjes van hun tijdgenoten verkondigen; aan hen die in hun boeken een voorzichtig stilzwijgen in acht nemen, of over 'onze Verlosser' en 'onze Heer' spreken, alsof ze meer geloof hechten aan de door de theologie vormgegeven Christus dan aan de legendarische Chinese Fo.

In die oude tijd bestonden er geen atheïsten, geen ongelovigen of materialisten in de moderne betekenis van het woord, want er waren geen bekrompen lasteraars. Wie de oude filosofieën beoordeelt naar hun uiterlijke bewoordingen, en uit oude geschriften zinnen citeert die *schijnbaar* atheïstisch zijn, verdient geen vertrouwen als criticus, want hij is niet in staat om tot de innerlijke betekenis van hun metafysica door te dringen. De opvattingen van Pyrrho, van wie het rationalisme spreekwoordelijk is geworden, kunnen slechts worden verklaard in het licht van de oudste hindoefilosofie. Van Manu tot aan de laatste svābhāvika was haar voornaamste metafysische kenmerk dat ze de werkelijkheid en de oppermacht van de geest verkondigde met een vuur dat evenredig was aan haar ontkennen van het objectieve bestaan van onze stoffelijke wereld – een voorbijgaand
(531) droombeeld van tijdelijke vormen en wezens. De talrijke door Kapila opgerichte scholen geven zijn filosofie niet duidelijker weer dan de door Timon, Pyrrho's 'profeet', zoals Sextus Empiricus hem noemt, aan het denkende publiek nagelaten leringen. Zijn opvattingen over de goddelijke zielenrust, zijn trotse onverschilligheid ten opzichte van de mening van zijn medemensen, zijn verachting voor sofisterij weerspiegelen in gelijke mate de sporadische stralen van zelfbespiegeling van de gymnosofisten en boeddhistische *vaibhāshika's*. Ondanks dat hij en zijn volgelingen op grond van hun toestand van voortdurende onzekerheid 'skeptici', 'twijfelaars', 'onderzoekers' en weifelaars werden genoemd, alleen omdat ze hun eindoordeel over dilemma's uitstelden – waarmee onze moderne filosofen liever omgaan op de manier van Alexander, namelijk door de Gordiaanse knoop door te hakken en dan te beweren dat het dilemma een bijgeloof is

– kunnen mensen zoals Pyrrho geen atheïsten worden genoemd. Hetzelfde geldt voor Kapila, Giordano Bruno of Spinoza, die ook als atheïsten werden behandeld, en voor de grote hindoedichter, filosoof en dialecticus Veda-Vyāsa, van wie het beginsel dat alles illusie is – behalve de grote Onbekende en zijn onmiddellijke essentie – door Pyrrho in zijn geheel is overgenomen.

Deze filosofische opvattingen strekten zich als een netwerk over de hele voorchristelijke wereld uit, overleefden vervolging en verkeerde voorstellingen, en vormen de hoeksteen van alle nu buiten het christendom bestaande religies.

De vergelijkende theologie is een tweesnijdend zwaard, en heeft bewezen dat het dat is. Maar de verdedigers van het christendom, niet in verlegenheid gebracht door bewijzen, verwringen de vergelijkingen in alle kalmte; christelijke legenden en dogma's lijken weliswaar wat op de heidense, zeggen ze, maar kijk, terwijl het ene ons het bestaan, de vermogens en eigenschappen van een alwijze, algoede Vader-God leert, geeft het brahmanisme ons een menigte secundaire goden, en het boeddhisme in het geheel geen god; het ene is fetisjisme en polytheïsme, het andere niets dan atheïsme. Jehovah is de ene echte God, en de paus en Maarten Luther zijn Zijn profeten! Dit is één scherpe kant van het zwaard, en de andere is dat de 'heidenen', ondanks zendelingen, legers en gedwongen handelsverkeer, niets in de leringen van Jezus aantreffen – hoe verheven sommige ook zijn – dat Krishṇa en Gautama hen niet al hadden geleerd. Om dus nieuwe bekeerlingen te maken, en de weinige door eeuwen van sluwheid reeds gewonnenen te behouden, geven de christenen de 'heidenen' dogma's die dwazer zijn dan die van henzelf, en bedriegen hen door de gewoonten van hun autochtone priesters over te nemen, en dezelfde 'afgoderij en fetisjdienst' in praktijk te brengen die ze bij de 'heidenen' zo minachten. De vergelijkende theologie werkt in twee richtingen.

In Siam en Birma zijn de katholieke missionarissen uiterlijk volmaakte talapoins (monniken) geworden, d.w.z. zonder hun deugden; in heel India, vooral in het zuiden, werden ze dan ook door hun eigen collega, abbé Dubois, openlijk aangeklaagd.[1] Dit is naderhand krachtig ontkend. Maar (532)
we hebben nu levende getuigen voor de juistheid van die beschuldiging. De reeds geciteerde kapitein O'Grady onder anderen, die in Madras is geboren, schrijft over dit stelselmatige bedrog het volgende:

> De huichelachtige kerels beweren, om bekeerlingen van het hindoeïsme voor zich te winnen, dat ze geheelonthouders zijn en een

[1] *Edinburgh Review*, april 1851, blz. 411.

> afschuw hebben van vlees . . . bij mij thuis voerde ik een pater, of beter gezegd hij voerde zichzelf, herhaaldelijk stomdronken, en het was verrassend om te zien hoe hij aanviel op een stuk rosbief.[1]

Verder vertelt de schrijver mooie verhalen over 'christussen met zwarte gezichten', 'maagden op wielen' en katholieke processies in het algemeen. We hebben zulke plechtige ceremoniën vergezeld zien gaan van de meest helse geluiden van een Singalees orkest, tam-tam en gongs inbegrepen, en zien volgen door een soortgelijke brahmaanse processie die er door haar schilderachtige kleuren en *mise-en-scène* veel plechtiger en indrukwekkender uitzag dan de christelijke saturnaliën. Over één daarvan merkt dezelfde schrijver op:

> Het was veeleer duivels dan religieus. . . . De bisschoppen liepen richting Rome[2] met een reusachtige berg sint-Pieterspenningen, opgestreken uit de kleinste bedragen, met een overvloed van gouden sieraden, neusringen, enkel- en elleboogsieraden, enz., enz., die onverschillig op een hoop waren geworpen voor de voeten van de bespottelijke koperkleurige afbeelding van de verlosser, met zijn heiligenkrans van klatergoud en opzichtig gestreepte sjerp, en – O, schim van Raphael! – een blauwe tulband op.[3]

Zulke vrijwillige bijdragen maken het, zoals iedereen kan begrijpen, heel lucratief om de autochtone brahmanen en boeddhistische priesters te imiteren. De verschillen tussen de vereerders van Krishṇa en Christus, of Avanī en de Maagd Maria, zijn in feite minder groot dan die tussen de twee lokale sekten, namelijk de volgelingen van respectievelijk Vishṇu en Śiva. Voor de *bekeerde* hindoes is Christus niets anders dan een enigszins gewijzigde Krishṇa. Missionarissen halen talrijke geschenken binnen, en Rome is voldaan. Dan komt er een hongersnoodjaar, maar de neusringen en gouden elleboogsieraden zijn weg, en duizenden mensen komen om van de honger. Wat doet het er toe? Ze sterven in Christus, en Rome geeft haar zegen aan hun lijken, waarvan jaarlijks duizenden in de heilige rivieren wegdrijven naar de oceaan.[4] Zo slaafs zijn de katholieken in hun navol-

---

[1] 'Indian sketches, or rubs of a rolling stone', geschreven voor het *Commercial Bulletin* uit Boston.

[2] Zie hoofdstuk 2 van dit deel, blz. 129.

[3] Het zou voor een kunstenaar de moeite waard zijn om tijdens een reis om de wereld de talrijke verschillende madonna's, christussen, heiligen en martelaren te verzamelen die in allerlei kledij in verschillende landen te zien zijn. Ze zouden als modellen kunnen dienen voor gemaskerde bals waarvan de opbrengst naar liefdadigheidsinstellingen van de kerk gaat!

[4] Terwijl we dit schrijven wordt er door de Earl of Salisbury, Minister voor India,

ging, en zo voorzichtig om hun gemeenteleden geen aanstoot te geven dat (533)
er, wanneer ze toevallig enkele bekeerlingen van een hogere kaste in een kerk hebben, geen paria of iemand van de lagere kasten, hoe goed christen hij misschien ook is, met hen in dezelfde kerk kan worden toegelaten. En toch durven ze zich dienaren te noemen van hem die bij voorkeur het gezelschap zocht van tollenaars en zondaren, en door zijn oproep 'kom naar mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal ik jullie rust geven',[1] hebben miljoenen lijdenden en onderdrukten hun hart voor hem geopend!

Weinig schrijvers zijn zo moedig en oprecht als wijlen de betreurde dr. Thomas Inman uit Liverpool in Engeland. Maar hoe gering hun aantal misschien ook is, ze zijn het allen erover eens dat de filosofie van het boeddhisme en die van het brahmanisme een hogere rang innemen dan de christelijke theologie, en dat ze noch atheïsme noch fetisjisme onderwijzen. Inman zegt:

> Voor mij is de bewering dat Śākya niet in God geloofde volledig ongegrond. Nee, zijn hele stelsel berust op het geloof dat er krachten boven ons staan die de mensheid voor haar zonden kunnen straffen. Het is waar dat die goden niet elohim, of Jah, of Jehovah, of Jahveh, of Adonai, of Ehieh, of Baälim of Astoreth werden genoemd, maar toch bestond er voor de zoon van Śuddhodana een opperwezen.[2]

Er zijn vier scholen van boeddhistische theologie in Ceylon, Tibet en India. De ene is eerder pantheïstisch dan atheïstisch, maar de andere drie zijn zuiver *theïstisch*.

De beschouwingen van onze taalkundigen zijn op eerstgenoemde gebaseerd. De leringen van de tweede, derde en vierde verschillen daarvan slechts in de uiterlijke uitdrukkingsvorm. We hebben de geest ervan op een andere plaats volledig uiteengezet.

Over de praktische, niet de theoretische, opvattingen over het nirvāṇa zegt een rationalist en scepticus het volgende:

> Ik heb enkele honderden boeddhisten bij de poorten van hun tempels ondervraagd, en heb er niet één gevonden die zich niet inspande,

---

bericht dat de hongersnood in Madras zal worden gevolgd door één in Zuid-India, die waarschijnlijk nog erger zal zijn; dit is precies het district waar de katholieke missionarissen de hoogste bijdragen hebben afgedwongen voor de uitgaven van de roomse kerk. Laatstgenoemde, die op geen andere wijze wraak kan nemen, berooft Britse onderdanen, en wanneer tengevolge daarvan hongersnood ontstaat, laat ze de ketterse Britse regering ervoor betalen.

[1] *Mattheus* 11:28.

[2] *Ancient Faiths and Modern*, blz. 24.

niet vastte en zich allerlei strenge oefeningen oplegde om zich te vervolmaken en onsterfelijkheid te verwerven; en niet om uiteindelijke vernietiging te bereiken.

Er zijn meer dan 300 miljoen boeddhisten die vasten, bidden en zwoegen. . . . Waarom zou men van deze 300 miljoen mensen idioten en dwazen maken, die hun lichaam afmatten en zich de vreselijkste ontberingen van allerlei aard opleggen met het doel een noodlottige vernietiging te bereiken die hun toch al ten deel zal vallen?[1]

We hebben evenals deze schrijver boeddhisten en brahmanen ondervraagd, en hun filosofie bestudeerd. *Apavarga* betekent iets heel anders
(534) dan vernietiging. Het streven van elke hindoefilosoof is slechts meer en meer gelijk te worden aan hem van wie hij een van de schitterende vonken is, en de wens van de meest onwetende is *nooit zijn afzonderlijke individualiteit op te hoeven geven.* 'Anders', zo schreef een geachte vriend van de schrijfster haar eens, 'zou aards en afzonderlijk bestaan eruitzien als een komedie voor God een tragedie voor ons – een spel voor hem dat wij werken en lijden, de dood voor ons om te ondergaan'.

Zo is het ook met de door Europese wetenschappers zo verdraaide leer van de metempsychose. Maar naarmate het werk van het vertalen en analyseren voortgaat, zal men in de oude geloofsovertuigingen nieuwe religieuze juweeltjes ontdekken.

Prof. Whitney's vertaling van de *Veda's* bevat enkele passages waarin volgens hem het veronderstelde belang van het lichaam voor zijn oude bewoner heel duidelijk naar voren komt. Dit zijn gedeelten van hymnen die op de begrafenisdiensten bij het lijk van de overledene werden gelezen. We citeren ze uit Whitney's geleerde werk:

Ga voort! breng al uw ledematen samen;
Zorg dat uw ledematen en ook uw lichaam niet worden achtergelaten;
Volg nu uw geest, die al eerder is heengegaan;
Ga daarheen waar het u behaagt. . . .

Verzamel uw lichaam met al zijn ledematen;
Met behulp van rituelen vorm ik uw ledematen voor u. . . .

Indien een lid door Agni werd achtergelaten,
Toen hij u vanhier naar de wereld van uw vaderen leidde,
Dan verschaf ik u dat nu opnieuw;
Verblijd u in de hemel met al uw ledematen, u vaderen![2]

---

[1] Jacolliot, *La genèse de l'humanité*, blz. 67.

[2] *Oriental and Linguistic Studies*, 'Vedic doctrine of a future life', blz. 56-7; door W. Dwight Whitney, hoogleraar Sanskriet en vergelijkende taalkunde aan Yale College.

Het 'lichaam' waarover hier wordt gesproken, is niet het fysieke maar het *astrale* – dat maakt veel verschil, zoals men zal zien.

Ook de volgende verzen van de hindoeceremonie voor het verbranden en begraven bewijzen het geloof in het individuele bestaan van de onsterfelijke geest van de mens.

> Zij die binnen de sfeer van de aarde verblijven,
> Of die zich nu in gebieden van genot hebben gevestigd, . . .
> De vaderen die de aarde – de atmosfeer – de hemel, tot zetel hebben;
> De derde hemel wordt de voorhemel genoemd
> Waar de vaderen hun zetel hebben' – *Rig-Veda*, 10:14[1]

Bij zulke edele opvattingen als deze mensen over God en de onsterfelijkheid van de geest van de mens huldigen, is het niet te verwonderen dat een vergelijking tussen de vedische hymnen en de bekrompen, niet- (535)
spirituele boeken van Mozes, in het denken van elke onbevooroordeelde wetenschapper ten gunste van eerstgenoemde uitvalt. Zelfs het ethische wetboek van Manu staat onvergelijkelijk veel hoger dan dat van Mozes' *Pentateuch*, in de letterlijke betekenis waarvan alle niet-ingewijde wetenschappers van twee werelden geen enkel bewijs kunnen vinden dat de joden van de oudheid ooit hebben geloofd in een toekomstig leven of in een onsterfelijke geest in de mens, of dat Mozes zelf dit ooit heeft verkondigd. Toch zijn er voortreffelijke oriëntalisten die beginnen te vermoeden dat de 'dode letter' iets verbergt dat op het eerste gezicht niet duidelijk is. Zo zegt prof. Whitney dat 'naarmate we de vormen van het moderne hindoeceremonieel steeds dieper bestuderen, we daarin veel soortgelijke verschillen ontdekken tussen geloofsovertuiging en religieuze gebruiken; de ene wordt niet verklaard door de andere'. Deze grote Amerikaanse wetenschapper voegt eraan toe:

> We moeten ofwel tot de conclusie komen dat India zijn stelsel van rituelen uit een buitenlandse bron heeft verkregen, en ze blindelings uitvoerden zonder op hun ware betekenis te letten, óf *dat die rituelen het voortbrengsel zijn van een andere leer van oudere datum*, en dat ze zich na het verval van dat geloof, waarvan ze oorspronkelijk de uitdrukking waren, bij het volk hebben weten te handhaven.[2]

Dit geloof is niet in verval geraakt, en zijn verborgen filosofie, zoals die nu door de ingewijde hindoes wordt opgevat, is precies dezelfde als 10.000 jaar geleden. Maar kunnen onze wetenschappers in alle ernst hopen

---

[1] *Op.cit.*, blz. 59.

[2] *Oriental and Linguistic Studies*, blz. 48.

dat die hun op hun eerste verzoek zal worden meegedeeld? Of denken ze nog steeds de mysteriën van de wereld-religie in haar exoterische volksrituelen te kunnen peilen?

Orthodoxe brahmanen en boeddhisten zouden de christelijke incarnatie nooit ontkennen; alleen vatten ze die op hun eigen filosofische manier op. Hoe zouden ze die ook kunnen ontkennen? Periodieke incarnaties van de godheid zijn juist een hoeksteen van hun religieuze stelsel. Wanneer de mensheid op het punt staat ten onder te gaan in materialisme en morele ontaarding, incarneert een allerhoogste geest zich in zijn voor dat doel uitverkoren wezen. De 'boodschapper van de Allerhoogste' verbindt zich met de dualiteit van stof en ziel; en als de triade door de verbinding van zijn kroon is voltooid, dan wordt er een verlosser geboren die helpt om de mensheid terug te brengen op het pad van waarheid en deugd. De vroegchristelijke kerk, die geheel doortrokken was van Aziatische filosofie, deelde dat geloof kennelijk ook, anders *zou ze niet de tweede komst tot een geloofsartikel hebben gemaakt, noch op sluwe wijze de fabel van de antichrist als voorzorgsmaatregel tegen mogelijke latere incarnaties hebben bedacht*. En ook hadden ze niet kunnen bedenken dat Melchizedek een avatāra was van Christus. Ze hoefden slechts de *Bhagavad Gītā* op te slaan om Krishṇa of Bhagavat tegen Arjuna te horen zeggen: 'Hij die mij volgt, wordt gered door wijsheid en zelfs door werken. . . . *Elke keer dat de deugd [dharma] afneemt in de wereld, verschijn ik om haar veilig te stellen*.'[1]

(536) Het is in feite heel moeilijk om deze leer van periodieke incarnaties niet aan te nemen. Is de wereld niet met lange tussenpozen getuige geweest van de komst van zulke edele karakters als Krishṇa, Śākyamuni en Jezus? Krishṇa schijnt, evenals laatstgenoemde twee figuren, een werkelijk wezen te zijn geweest, ergens in de dageraad van de geschiedenis door zijn volgelingen te zijn vergoddelijkt, en passend te zijn gemaakt voor het raamwerk van het aloude religieuze programma. Vergelijk de twee verlossers, de hindoe- en de christelijke, waarvan de ene enkele duizenden jaren aan de andere voorafgaat, eens met elkaar; plaats daartussenin Siddhārtha Boeddha, die Krishṇa weerspiegelt en tot in de verre toekomst zijn eigen lichtende schaduw vooruitwerpt, uit wiens verzamelde stralen een schets van de mythische Jezus werd gevormd, en aan wiens leringen die van de historische christos werden ontleend, en we zullen zien dat onder één en hetzelfde kleed van dichterlijke legenden drie werkelijke menselijke figuren hebben geleefd en geademd. Door deze mythi-

[1] Zie hfst. 3 en 4.

sche voorstellingswijze komt de persoonlijke verdienste van elk van hen duidelijker naar voren dan anders het geval zou zijn, want het volksinstinct, dat zo onfeilbaar en rechtvaardig is wanneer het niet aan banden wordt gelegd, zou geen onwaardig karakter hebben kunnen uitkiezen om te vergoddelijken. *Vox populi, vox Dei* was eens een waarheid, hoe onjuist het ook zou zijn om die woorden toe te passen op het huidige door priesters beheerste gepeupel.

Kapila, Orpheus, Pythagoras, Plato, Basilides, Marcion, Ammonius en Plotinus hebben scholen gesticht, de kiemen gezaaid voor vele edele gedachten, en toen ze verdwenen lieten ze de schitterende glans van halfgoden na. Maar de drie persoonlijkheden Krishṇa, Gautama en Jezus schenen, ieder in zijn eigen tijd, als echte goden en hebben aan de mensheid drie religies nagelaten die op de onvergankelijke rots van de eeuwigheid zijn gebouwd. Dat alle drie, vooral de christelijke, in de loop van de tijd zijn vervalst – waarbij laatstgenoemde bijna onherkenbaar is geworden – is niet de schuld van een van de edele hervormers. De priesters die zichzelf de landman in de 'wijngaard van de Heer' noemen, moeten door toekomstige generaties daarvoor aansprakelijk worden gesteld. Wanneer men de drie stelsels zuivert van de droesem van menselijke dogma's, ziet men dat de zuivere essentie die overblijft, identiek is. Zelfs Paulus, de grote eerlijke apostel, heeft, in het vuur van zijn enthousiasme óf de leringen van Jezus onopzettelijk verminkt, óf anders zijn zijn geschriften zo misvormd dat ze onherkenbaar zijn geworden. De *Jeruzalemse Talmud*, het verslag van een volk dat zich gedwongen voelde de grootsheid van Paulus als filosoof en religieus mens ondanks zijn verzaking van het jodendom te erkennen, zegt over Acher (Paulus)[1] dat 'hij het werk van die man', waarmee Jezus wordt bedoeld, 'verbasterde'.[2] (537)

Laten we intussen, vóór dit distillatieproces door een eerlijke wetenschap en toekomstige generaties wordt voltooid, een blik werpen op de drie religies zoals ze nu zijn overgeleverd.

---

[1] Prof. A. Wilder, die altijd een heldere, intuïtieve kijk op de waarheid heeft, zegt in zijn artikel 'Paul, the founder of Christianity' (*The Evolution*, sept. 1877): 'In de persoon *Acher* herkennen we de apostel Paulus. Hij schijnt onder allerlei benamingen bekend te zijn geweest. Hij werd kennelijk op grond van zijn visioen van het paradijs Saul genoemd, want Saul of *Sheol* is de Hebreeuwse naam voor de andere wereld. Paulus dat niets anders betekent dan 'de kleine man', was een soort bijnaam. *Acher*, of *ander*, was in de *Bijbel* de benaming voor mensen buiten de joodse geloofsgemeenschap; hij kreeg die omdat hij zijn religieuze zorg ook aan de heidenen verleende. Zijn werkelijke naam was Elisha ben Abuiah.'

[2] 'In de talmud wordt Jezus OTO HA-ISH, אותו האיש, *die man*, genoemd' (A. Wilder, *Op.cit.*; *Jeruzalemse Talmud*: Hagigah 2:1).

De legenden van drie verlossers

Krishṇa	Gautama Boeddha	Jezus van Nazareth
Tijd: Onzeker. De Europese wetenschap is bang zich op dit punt vast te leggen. Maar volgens de brahmaanse berekeningen was het ongeveer 5000 jaar geleden.	Tijd: Volgens de Europese wetenschap en de Ceylonese berekeningen 2540 jaar geleden.	Tijd: Dat zou 1877 jaar geleden zijn geweest. Zijn geboorte en koninklijke afkomst worden voor Herodes, de tiran, verborgen gehouden.
Krishṇa stamt uit een koninklijk geslacht, maar wordt grootgebracht door schaapherders; hij wordt de *Herder-God* genoemd. Zijn geboorte en goddelijke afkomst worden verborgen gehouden voor Kansa.	Gautama is een koningszoon. Zijn eerste leerlingen zijn schaapherders en bedelmonniken.	Hij stamt uit het koninklijke geslacht van David. Hij wordt bij zijn geboorte door herders vereerd, en de 'goede herder' genoemd (zie *Evang. naar Johannes*).
Een incarnatie van Vishṇu, de tweede persoon van de trimūrti (drieeenheid). Krishṇa werd vereerd in Mathurā aan de Jumna.[1]	Volgens sommigen een incarnatie van Vishṇu, volgens anderen een incarnatie van een van de boeddha's, en zelfs van ādi-budha, de hoogste wijsheid.	Een incarnatie van de Heilige Geest, toen de tweede persoon van de drie-eenheid, en nu de derde. Maar de drieeenheid werd pas 325 jaar na zijn geboorte uitgevonden. Hij ging naar Matarea in Egypte, en verrichtte daar zijn eerste wonderen.[2]
Krishṇa wordt vervolgd door Kansa, tiran van Mathurā, maar ontsnapt door een wonder. De koning laat, in de hoop het kind om te brengen, duizenden mannelijke	Boeddhistische legenden hebben dit niet overgenomen, maar de katholieke legende, die St. Josafat van hem maakt, laat zijn vader, de koning van Ka-	Jezus wordt vervolgd door Herodes, koning van Judea, maar ontsnapt naar Egypte, geleid door een engel. Om zeker ervan te zijn dat Jezus wordt ver-

[1] Zie Arrianus, *Anabasis*, boek 8 (Indica), hfst. 8, §5; en Eerw. J.B.S. Carwithen, *Bampton Lectures*, 1809, blz. 98-100.

[2] Vgl. *Het Arabische Evangelie van de kindertijd*, §24 et passim; Thomas Maurice, *The History of Hindostan*, 1795-98, boek 4, afd. 2, hfst. 3, blz. 308, 318.

onschuldige kinderen doden.	pilavastu, onschuldige christenkinderen (!!) ombrengen. (Zie *De Gulden Legende.*)	moord, beveelt Herodes de moord van alle onschuldige kinderen, en 40.000 werden omgebracht.	
Krishṇa's moeder was Devakī, een onbevlekte maagd (die echter vóór Krishṇa aan acht zonen het leven had geschonken).	Boeddha's moeder was Māyā of Māyādevī, gehuwd met haar echtgenoot (maar toch een onbevlekte maagd).	Jezus' moeder was Mariam of Miriam, gehuwd met haar echtgenoot; toch was ze een onbevlekte maagd, die naast Jezus nog verschillende andere kinderen had (zie *Mattheus* 13:55-6).	
Krishṇa is al bij zijn geboorte begiftigd met schoonheid, alwetendheid en almacht. Hij verricht wonderen, geneest verlamden en blinden, en werpt demonen uit. Hij wast de voeten van de brahmanen, daalt af in de laagste gebieden (de hel), bevrijdt de doden, en keert terug naar Vaikuntha, het paradijs van Vishṇu. Krishṇa was de God Vishṇu zelf in menselijke gedaante.[1]	Boeddha is begiftigd met dezelfde vermogens en eigenschappen, en verricht soortgelijke wonderen. Hij brengt zijn leven door onder bedelmonniken. Van Gautama wordt beweerd dat hij van alle andere avatāra's verschilde, omdat hij de hele geest van Boeddha in zich had, terwijl alle andere slechts een deel (*anśa*) van de godheid in zich hadden.	Jezus bezit dezelfde gaven (zie de evangeliën en het *Apocriefe Nieuwe Testament*). Brengt zijn leven door onder zondaren en tollenaren. Werpt eveneens demonen uit. Het enige opmerkelijke verschil tussen de drie is dat Jezus ervan wordt beschuldigd duivels uit te werpen door de kracht van Beëlzebub, wat van de anderen niet werd gezegd. Jezus wast de voeten van zijn discipelen, sterft, daalt af in de hel, en stijgt op naar de hemel, na de doden te hebben bevrijd.	(538)
Krishṇa schept jongens uit kalveren, en omgekeerd. Hij vermorzelt de kop van de slang.[2]	Gautama vermorzelt de kop van de slang, d.w.z. schaft de nāga-verering in de vorm van een	Van Jezus wordt, overeenkomstig de oorspronkelijke openbaring in *Genesis*, gezegd dat	

[1] Thomas Maurice, *Indian Antiquities*, 1794, deel 3, blz. 44-6.
[2] Thomas Maurice, *The History of Hindostan*, deel 2, blz. 340-1, 343-5.

Krishṇa	Gautama Boeddha	Jezus van Nazareth
	fetisjdienst af, maar maakt, evenals Jezus, de slang tot het symbool van goddelijke wijsheid.	hij de kop van de slang heeft vermorzeld. Hij verandert ook jongens in jonge geiten, en jonge geiten in jongens.[3]
Krishṇa is unitariër. Hij vervolgt de geestelijkheid, beschuldigt hen in hun gezicht van eerzucht en huichelarij, maakt de grote geheimen van het heiligdom bekend, namelijk het één-zijn van God en de onsterfelijkheid van onze geest. De overlevering zegt dat hij het slachtoffer werd van hun wraak. Zijn meest geliefde leerling, Arjuna, verlaat hem tot het laatst toe nooit. Er bestaan geloofwaardige overleveringen dat hij aan een boom (of kruis) is gestorven, daaraan vastgenageld door een pijl.[1] De beste wetenschappers zijn het erover eens dat het Ierse kruis in Tuam, dat lang vóór de christelijke jaartelling is opgericht, (539) Aziatisch is.[2]	Boeddha schaft de afgodendienst af, maakt de mysteriën van het één-zijn van God en het nirvāṇa bekend, waarvan de ware betekenis vóór die tijd alleen aan de priesters bekend was. Hij wordt vervolgd en uit het land verdreven, maar ontkomt aan de dood door enkele honderdduizenden om zich heen te verzamelen die in zijn boeddhaschap geloven. Hij sterft ten slotte, omringd door een groot aantal leerlingen, waarvan Ānanda, zijn geliefde discipel en neef, de belangrijkste is. O'Brien denkt dat het Ierse kruis in Tuam bedoeld is voor boeddha's, maar Gautama werd nooit gekruisigd. Hij wordt in veel tempels afgebeeld zittend onder een kruisvormige boom, die de 'levensboom' is. Op een andere afbeelding zit hij op	Jezus komt in opstand tegen de oude joodse wet, beschuldigt de schriftgeleerden, de farizeeën en de synagoge van huichelarij en dogmatische onverdraagzaamheid. Hij schendt de sabbat en trotseert de wet. Door de joden wordt hij ervan beschuldigd de geheimen van het heiligdom openbaar te maken. Hij wordt ter dood gebracht aan een kruis (een boom). Van het handjevol discipelen dat hij had bekeerd, verraadt één hem, één verloochent hem, en de anderen laten hem op het laatste ogenblik in de steek, behalve Johannes, de leerling *die hij liefhad*. Jezus, Krishṇa en Boeddha zijn alle drie verlossers, sterven op of onder *bomen*, en staan in verband met kruisen, die de drievoudige krachten van schepping symboliseren.

[1] *Vishṇu-Purāṇa*, 5:37; *Mahābhārata*, Mausal-parvan, 126ev.

[2] Zie H. O'Brien, *The Round Towers of Ireland*, blz. 296ev; ook J.D. Guigniaut, *Les religions de l'antiquité*, deel 1, blz. 208-9, en de gravure in dr. Lundy's *Monumental Christianity*, blz. 160.

[3] *Evangelie van de kindertijd*, §17.

	Nāga, de koning van de slangen, met een kruis op zijn borst.[1]	
Krishṇa stijgt op naar svarga, en wordt nirguṇa.	Boeddha stijgt op naar nirvāṇa.	Jezus stijgt op naar het paradijs.

RESULTAAT

Rond het midden van de 19de eeuw werd het aantal volgelingen van deze drie religies geschat op:[2]

Van Krishṇa	Van Boeddha	Van Jezus
60.000.000 brahmanen	450.000.000 boeddhisten	260.000.000 christenen

Zo staan deze drie grote religies, die elk op haar beurt wordt weerspiegeld in haar opvolger, er tegenwoordig voor. Als de christelijke dogmatici het daarbij hadden gelaten, dan zouden de gevolgen niet zo noodlottig zijn geweest, want het zou werkelijk moeilijk zijn geweest om uit de edele leringen van Gautama, of Krishṇa als Bhagavat, een slecht geloof te vormen. Maar ze gingen verder, en voegden aan het zuivere oorspronkelijke christendom de fabels van Hercules, Orpheus en Bacchus toe. Zoals de moslims niet willen toegeven dat hun *Koran* is gebaseerd op de joodse *Bijbel*, zo willen de christenen niet erkennen dat ze bijna alles aan de religies van de hindoes te danken hebben. Maar de hindoes hebben een chronologie om het hun te bewijzen. We zien dat onze beste en geleerdste schrijvers vergeefs proberen aan te tonen dat de bijzondere overeenkomst – die bijna op een identiek-zijn neerkomt – tussen Krishṇa en Christus te danken is aan het feit dat het onechte *Evangelie van de kindertijd* en het *Evangelie naar Thomas* 'waarschijnlijk in omloop waren aan de Malabarkust, en kleur hebben gegeven aan het verhaal van Krishṇa'.[3] Waarom zouden we de waarheid niet in alle oprechtheid aanvaarden, de zaak omkeren, en erkennen dat Thomas, trouw aan die politiek van bekering die de eerste christenen kenmerkte, toen hij in Malabar het origineel van de mythische Christus in Krishṇa aantrof, probeerde die twee tot een harmonisch geheel te vormen en in zijn evangelie (waaruit alle andere zijn overgeschreven) de belangrijkste bijzonderheden van het verhaal van de hindoe-avatāra over-

[1] Vgl. E. Moor, *The Hindoo Pantheon*, plaat 75, 3.

[2] Schatting van Max Müller.

[3] Dr. J.P. Lundy, *Monumental Christianity*, blz. 153; Thomas Maurice, *The History of Hindostan*, boek 4, deel 2, blz. 300-6.

nam, en daardoor de christelijke ketterij entte op de oorspronkelijke religie van Krishṇa. Voor iemand die bekend is met de geest van het brahmanisme is het denkbeeld dat de brahmanen iets van een vreemdeling, vooral van een buitenlander, zouden hebben overgenomen, eenvoudig belachelijk. Dat zij, de meest fanatieke mensen op religieus gebied, die eeuwenlang niet ertoe konden worden gedwongen om de eenvoudigste Europese gebruiken over te nemen, ervan zouden worden verdacht in hun heilige
(540) boeken onbewezen overleveringen over een vreemde God op te nemen, is zo absurd en onlogisch dat het werkelijk tijdverspilling is het denkbeeld tegen te spreken!

We zullen ons niet bezighouden met een onderzoek naar de maar al te bekende overeenkomsten tussen de uiterlijke vorm van de boeddhistische eredienst, vooral het lamaïsme, en het rooms-katholicisme – waarvoor de arme Huc toen hij dit ontdekte een hoge prijs moest betalen – maar verdergaan met een vergelijking van de belangrijkste punten. Van alle oorspronkelijke manuscripten die zijn vertaald uit de verschillende talen waarin het boeddhisme is verkondigd, zijn de opmerkelijkste en interessantste Boeddha's *Dhammapada*, of *Pad van de deugd*, dat kolonel Rogers uit het Pāli heeft vertaald,[1] en het *Wiel van de Wet*, dat de opvattingen van een Siamese onderminister over zijn eigen en over andere religies bevat, en in het Engels is vertaald door Henry Alabaster.[2] Het lezen van deze twee boeken, en het ontdekken daarin van overeenkomstige gedachten en leringen die vaak zelfs neerkomen op een volkomen identiek-zijn, brachten dr. Inman ertoe de vele diepzinnige en ware passages te schrijven die zijn vastgelegd in een van zijn meest recente boeken, *Ancient Faiths and Modern*. Deze vriendelijke, oprechte wetenschapper schrijft op blz. 162:

> Ik spreek met nuchtere ernst, als ik zeg dat ik na 40 jaar ervaring met hen die het christendom belijden, en met hen die min of meer kalm verklaren dat ze andere opvattingen hebben, meer ware deugd en ethisch gedrag heb waargenomen bij laatstgenoemden dan bij de eersten . . . Ik ken persoonlijk veel vrome, goede christenen, die ik respecteer, bewonder en die ik misschien graag zou willen evenaren, maar ze verdienen de hun aldus toegezwaaide lof op grond van hun verstandige oordeel waarbij ze de leer van hun geloof in hoge mate hebben genegeerd, en zich hebben toegelegd op het verrichten van goede daden. . . . De prijzenswaardigste christenen die ik ken, zijn volgens mij *aangepaste*

---

[1] Buddhagoṣa's *Parables*, uit het Birmees in het Engels vertaald door kol. H.T. Rogers, RE, met een inleiding waarin het *Dhammapada* is opgenomen, dat uit het Pāli in het Engels is vertaald door M. Müller, Londen, 1870.

[2] Tolk aan het consulaat-generaal van Siam.

boeddhisten, al heeft waarschijnlijk geen van hen ooit van Siddhārtha gehoord.

De lamaïstisch-boeddhistische en rooms-katholieke geloofsartikelen en ceremoniën vertonen op 51 punten een volmaakte en opvallende overeenkomst, en op vier punten zijn ze volkomen met elkaar in strijd.

Omdat het nutteloos zou zijn de 'overeenkomsten' op te noemen, want de lezer kan die nauwkeurig vermeld vinden op blz. 237-40 van Inmans werk over *Ancient Faiths and Modern*, zullen we alleen de vier verschillen vermelden, en het aan iedereen overlaten daaruit zelf zijn conclusies te trekken:

1. 'Volgens de boeddhisten kan iets dat door het gezonde verstand wordt tegengesproken, nooit een echte lering van Boeddha zijn.'	1. 'De christenen zullen alle onzin aanvaarden, als deze door de kerk tot geloofsartikel is verklaard.'[1]
2. 'De boeddhisten vereren de moeder van Śākya niet', al respecteren ze haar als een reine, heilige vrouw, die op grond van haar grote deugd is uitverkoren om zijn moeder te zijn.	2. 'De rooms-katholieken vereren de moeder van Jezus, en men richt gebeden tot haar om hulp en bemiddeling.' De verering van de Maagd heeft afbreuk gedaan aan die van Christus, en die van de Almachtige geheel in de schaduw gesteld. (541)
3 'De boeddhisten hebben geen sacramenten.'	3. 'De volgelingen van de paus hebben er zeven.'
4. De boeddhisten geloven dat hun zonden pas worden vergeven nadat ze voor elke slechte daad een gepaste straf hebben ondergaan, en evenredige vergoeding aan de benadeelde partijen hebben verleend.	4. Aan de christenen wordt beloofd dat, als ze slechts geloven in het 'kostbare bloed van Christus', dit bloed, dat door hem is geofferd ter verzoening van de zonden van de hele mensheid (lees: de christenen), voor alle doodzonden zal boeten.

Welke van deze theologieën bij de oprechte onderzoeker het meest in de smaak valt, is een vraag die men gerust aan het gezonde oordeel van de lezer kan overlaten. De ene biedt licht, de andere duisternis.

Het *Wiel van de Wet* zegt het volgende:

> Boeddhisten geloven dat elke daad, woord of gedachte zijn gevolg heeft, dat vroeg of laat in deze of in een toekomstige toestand zal ver-

[1] De zinnen tussen aanhalingstekens zijn de woorden van Inman.

> schijnen. Slechte daden zullen slechte gevolgen teweegbrengen,[1] goede daden goede gevolgen: voorspoed in deze wereld, of geboorte in de hemel . . . in een of andere toekomstige toestand.[2]

Dit is strikte en onpartijdige rechtvaardigheid. Dit is het denkbeeld van een hoogste macht die geen fouten kan maken, en daarom woede noch genade kent, maar elke oorzaak, groot of klein, haar onvermijdelijke gevolgen laat uitwerken. De woorden 'met de maat waarmee je meet, zal jou de maat genomen worden'[3] wijzen noch ronduit noch bedekt op enige hoop op toekomstige genade, of verlossing bij volmacht. Wreedheid en genade zijn beperkte gevoelens. De hoogste godheid is oneindig, en kan dus alleen RECHTVAARDIG zijn, en rechtvaardigheid moet blind zijn. De heidenen van de oudheid hadden op dit punt veel filosofischer opvattingen dan de hedendaagse christenen, want ze beeldden hun Themis geblinddoekt af. En de Siamese schrijver van het boek waarop we de aandacht hebben gevestigd, heeft ook een eerbiediger opvatting over de godheid dan de christenen, wanneer hij zijn gedachten als volgt formuleert:

> Een boeddhist zou kunnen geloven in het bestaan van een god die verheven is boven alle menselijke eigenschappen – een volmaakte god, verheven boven liefde, haat en nijd, die in een kalme gelukzaligheid blijft die door niets kan worden verstoord; over zo'n god zou hij niet geringschattend spreken, niet om bij hem in de gunst te komen, of uit angst hem te ontstemmen, maar uit een natuurlijke eerbied. Maar voor een god met menselijke kenmerken en eigenschappen, een god die liefheeft en haat en woede toont, een godheid die, ongeacht of christen-
> (542) zendelingen of moslims of brahmanen of joden hem beschrijven, beneden het peil van zelfs een gewoon goed mens zinkt, kan hij geen begrip hebben.[4]

We hebben ons vaak verwonderd over de vreemde denkbeelden over God en zijn rechtvaardigheid die door sommige christenen, die voor hun religie blindelings op de geestelijkheid en nooit op hun eigen gezonde verstand vertrouwen, in alle eerlijkheid worden gekoesterd. Hoe merkwaardig onlogisch is deze verzoeningsleer. We stellen voor deze met de christenen vanuit het boeddhistische standpunt te bespreken, en onmiddellijk aan te tonen door wat voor een reeks spitsvondigheden – gericht op het ene doel om het kerkelijke juk nog steviger om de nek van het volk te leggen – ze

---

[1] *The Wheel of the Law*, deel 1, blz. 319.
[2] *Op.cit.*, blz. 45.
[3] *Mattheus* 7:2.
[4] *The Wheel of the Law*, deel 1, blz. 18.

uiteindelijk als een goddelijk bevel werd aanvaard, en ook dat het een van de verderfelijkste en meest demoraliserende leringen is.

De geestelijkheid zegt: welke gruwelijke misdaden we ook tegen goddelijke of menselijke wetten hebben bedreven, als we maar geloven in de zelfopoffering van Jezus voor de verlossing van de mensheid, zal zijn bloed alle smetten uitwissen. Gods genade is grenzeloos en ondoorgrondelijk. Men kan onmogelijk een menselijke zonde bedenken die zo afschuwelijk is dat ze niet zou worden uitgewist door de prijs die voor de verlossing van de zondaar vooruit is betaald, al was ze duizendmaal zo erg. En bovendien is het nooit te laat om berouw te hebben. Al wacht de zondaar tot de laatste minuut van het laatste uur van de laatste dag van zijn sterfelijke leven vóór hij met verbleekte lippen de geloofsbelijdenis uitspreekt, dan kan hij toch nog naar het paradijs gaan; de stervende dief heeft dat gedaan, en alle anderen die even slecht zijn, kunnen dat ook doen. Dit zijn de aanmatigingen van de kerk.

Maar als we buiten de kleine kring van het geloof treden, en het heelal zien als een geheel dat in evenwicht wordt gehouden doordat de delen ervan schitterend op elkaar zijn afgestemd, hoezeer komt dan de gezonde logica, het flauwste vonkje rechtsgevoel, in opstand tegen dit plaatsvervangend lijden! Indien de misdadiger alleen tegen zichzelf zondigde en niemand dan zichzelf benadeelde, indien hij door oprecht berouw gebeurtenissen uit het verleden kon uitwissen, niet alleen uit het geheugen van mensen, maar ook uit dat onvergankelijke register, dat geen godheid – zelfs niet de grootste van de groten – kan laten verdwijnen, dan zou dit dogma misschien te begrijpen zijn. Maar te beweren dat iemand zijn medemens kwaad kan doen, kan doden, het evenwicht in de maatschappij en de natuurlijke orde van de dingen kan verstoren, om dan – uit lafheid, hoop of noodzaak, dat doet er niet toe – vergiffenis te krijgen door te geloven dat het vergieten van het ene bloed het andere vergoten bloed kan schoonwassen – dat is belachelijk! Kunnen de *gevolgen* van een misdaad ongedaan worden gemaakt, ook al heeft men de misdaad zelf vergeven? De gevolgen van een oorzaak blijven nooit beperkt tot de grenzen van die oorzaak, en evenmin kunnen de gevolgen van een misdaad tot de misdadiger en zijn slachtoffer worden beperkt. Elke goede daad heeft, evengoed als elke slechte daad, haar gevolgen, die even duidelijk waarneembaar zijn als wanneer men een steen in rimpelloos water gooit. De vergelijking is afgezaagd, maar wel de beste die ooit is bedacht, dus laten we deze gebruiken.
De zich uitbreidende kringen op het water zijn groter en sneller naarmate (543)
het voorwerp dat de verstoring teweegbrengt groter of kleiner is, maar ook de kleinste steen, zelfs het nietigste stofje, brengt zijn rimpelingen teweeg.

En deze verstoring is niet alleen zichtbaar aan de oppervlakte. Onzichtbaar duwt daaronder de ene druppel tegen de andere, in elke richting – naar buiten en naar beneden – tot de kracht de oevers en de bodem raakt. Bovendien wordt de lucht boven het water in beroering gebracht, en deze verstoring gaat, zoals de natuurkundigen ons vertellen, van laag tot laag steeds verder de ruimte in; aan de stof is een impuls gegeven, en die gaat nooit verloren, en kan nooit worden herroepen! . . .

Zo is het ook met een misdaad en haar tegenpool. De daad vindt misschien in een oogwenk plaats, de gevolgen ervan zijn eeuwig. Konden we de steen, nadat hij eenmaal in de vijver is geworpen, naar onze hand terugroepen, de rimpelingen terugrollen, de gebruikte kracht tenietdoen, de ethergolven herstellen tot hun vroegere toestand van niet-zijn, en elk spoor van het werpen van de steen uitwissen, zodat het register van de tijd niet laat zien dat deze ooit plaatsvond, dan en alleen dan kunnen we geduldig luisteren naar de christenen die de doeltreffendheid van dit zoenoffer verdedigen.

De *Times* van Chicago publiceerde onlangs het register van de beul over de eerste helft van dit jaar (1877) – een lange, verschrikkelijke lijst van moorden en ophangingen. Bijna al deze moordenaars kregen religieuze bijstand, en velen zeiden dat ze door het bloed van Jezus Gods vergeving hadden verkregen, en diezelfde dag naar de hemel gingen! *Hun bekering kwam in de gevangenis tot stand*. Zie hoe deze balans van christelijke rechtvaardigheid (!) is opgemaakt: Deze moordenaars met bebloede handen doodden, gedreven door de demonen van lust, wraakzucht, hebzucht, fanatisme of alleen door een beestachtige bloeddorst, hun slachtoffers, in de meeste gevallen zonder ze tijd te geven berouw te koesteren, of Jezus aan te roepen om hen met zijn bloed schoon te wassen. Ze stierven misschien in zonde, en ontvingen natuurlijk – in overeenstemming met de theologische logica – de beloning voor hun grote of kleine vergrijpen. Maar de moordenaar wordt door de menselijke rechtsorde gegrepen, in de gevangenis geworpen, en door sentimentele figuren betreurd; men bidt met en voor hem; hij spreekt de toverwoorden van de bekering uit, en gaat naar het schavot als een verlost kind van Jezus! Had hij de moord niet begaan, dan had men niet met hem gebeden, zou hij niet zijn verlost, en had hij geen vergiffenis gekregen. Blijkbaar heeft die man er goed aan gedaan die moord te plegen, want op die manier heeft hij eeuwig geluk verkregen! En het slachtoffer en zijn of haar familie, verwanten, mensen die van hem afhankelijk zijn, maatschappelijke relaties – heeft de rechtvaardigheid voor hen geen compensatie? Moeten ze in deze wereld en in de volgende lijden, terwijl hij die hun onrecht heeft aangedaan naast de 'heilige dief'

van de Kalvariënberg zit, en voor eeuwig is gezegend? Op deze vraag antwoordt de geestelijkheid met een tactvol stilzwijgen.

Steve Anderson was een van die Amerikaanse misdadigers; hij was veroordeeld wegens dubbele moord, brandstichting en roof. Vóór zijn dood werd hij 'bekeerd', maar het verslag deelt mee dat '*zijn spirituele begeleiders bezwaar maakten tegen het respijt van zijn doodstraf, omdat ze zeker waren dat hij verlost zou worden als hij onmiddellijk stierf, maar* (544) *daarvoor niet konden instaan als zijn executie werd uitgesteld*'. We richten ons tot deze predikanten, en verzoeken hen ons mee te delen op welke gronden ze zo zeker waren van zoiets monsterlijks. Hoe konden ze daarvan *zeker* zijn, met de duistere toekomst en de eindeloze gevolgen van deze dubbele moord, brandstichting en roof voor zich? Ze konden nergens zeker van zijn, behalve van het feit dat hun afschuwelijke leer de oorzaak is van driekwart van de misdaden van de zogenaamde christenen; dat deze verschrikkelijke oorzaken even monsterlijke gevolgen moeten teweegbrengen, die op hun beurt weer andere gevolgen zullen voortbrengen, en zo rollen ze in alle eeuwigheid verder, en niemand kan het uiteindelijke resultaat voorzien.

Of neem een andere misdaad, een van de meest zelfzuchtige, wrede en harteloze, en toch een van de meest voorkomende, het verleiden van een jong meisje. Uit een instinct van zelfbehoud veroordeelt de maatschappij meedogenloos het slachtoffer, en ze wordt uitgestoten. Ze wordt misschien tot kinder- of zelfmoord gedreven, of zal, als ze te afkerig is van de dood, in leven blijven om een pad van ondeugd en misdaad te volgen. Misschien wordt ze de moeder van misdadigers die, evenals de nu beruchte Jukes, over wie Dugdale ontstellende bijzonderheden heeft gepubliceerd, binnen 50 of 60 jaar nieuwe generaties van honderden misdadigers verwekken. Al deze maatschappelijke ellende ontstond door de zelfzuchtige hartstocht van één mens; zal hij door de goddelijke rechtvaardigheid worden vergeven voordat zijn misdaad is goedgemaakt, en zullen alleen de ongelukkige menselijke schorpioenen die door zijn lusten zijn verwekt door straf worden getroffen?

Onlangs is in Engeland een storm van protest losgebarsten over de ontdekking dat anglicaanse priesters op grote schaal bezig zijn de mondelinge biecht en het verlenen van vergiffenis na gedwongen boetedoening in te voeren. Een onderzoek heeft aangetoond dat ditzelfde ook in de Verenigde Staten op grotere of kleinere schaal plaatsvindt. Als ze hierover streng wordt ondervraagd, citeert de geestelijkheid triomfantelijk uit het Engelse *Book of Common Prayer* de rubrieken die hun blijkbaar het recht geven om vergiffenis te verlenen, door de macht van 'God, de Heilige Geest', en die

hun door de bisschop bij hun wijding tot priester door handoplegging wordt overgedragen. De bisschop wijst, als hij daarnaar wordt gevraagd, op *Mattheus* (16:19) als bron van zijn recht om hen die in de hemel gezegend of verdoemd moeten worden op aarde te binden en te ontbinden; en op de apostolische opvolging als bewijs dat dit gezag van Simon Barjona op hemzelf is overgegaan. Het schrijven van deze beide boekdelen heeft weinig nut gehad als daarin niet is aangetoond: 1. dat Jezus, de Christus-God, een mythe is die twee eeuwen nadat de echte Hebreeuwse Jezus is gestorven in elkaar is gezet; 2. dat hij dus nooit enig recht heeft gehad om Petrus of iemand anders volmacht te geven; 3. dat, zelfs al had hij die volmacht gegeven, het woord petra (rots) betrekking had op de geopenbaarde waarheden van het petroma, en niet op hem die hem driemaal heeft verloochend; en bovendien dat de apostolische opvolging duidelijk een groot bedrog is; 4. dat het *Evangelie naar Mattheus* een vervalsing is, die als basis een heel ander manuscript heeft. De hele zaak is dus bedrog, zowel voor de priester als voor de boeteling. Maar als we al deze dingen tijdelijk terzijde laten, kunnen we volstaan om deze zoge-
(545) naamde werktuigen van de drie goden van de drie-eenheid te vragen hoe ze het met de grondslagen van rechtvaardigheid in overeenstemming kunnen brengen dat ze, wanneer hun de macht is gegeven om zondaren hun zonden te vergeven, *niet eveneens het vermogen kregen om door een wonder het onrecht weg te nemen dat tegenover personen of eigendommen is begaan*. Laten ze de vermoorde zijn leven teruggeven, de onteerde zijn eer, mensen die onrecht is aangedaan hun eigendom, en de balans van menselijke en goddelijke rechtvaardigheid weer in evenwicht brengen. Dan kunnen we spreken over hun goddelijke opdracht om te binden en te ontbinden. Laten ze zeggen of ze dit kunnen doen. Tot nu toe heeft de wereld niets dan spitsvondigheden te horen gekregen – ze heeft in *blind* vertrouwen geloofd; we vragen duidelijke, tastbare bewijzen voor de rechtvaardigheid en barmhartigheid van hun God. Maar allen zwijgen; er komt geen antwoord. Niettemin vervolgt de onverbiddelijke, onfeilbare wet van compensatie haar rechte pad. Als we slechts naar haar voortgang kijken dan zien we dat ze zich niet bezighoudt met geloofsbelijdenissen, en geen voorkeuren heeft, maar dat haar zonlicht evenzeer heidenen als christenen beschijnt, en haar bliksemflitsen beiden evenzeer treffen. Geen vergiffenis kan laatstgenoemden beschermen als ze schuldig zijn, geen vloek kan eerstgenoemden treffen als ze onschuldig zijn.

Weg met zo'n beledigende opvatting over de goddelijke rechtvaardigheid, zoals ze door priesters op eigen gezag wordt verkondigd. Die past alleen lafaards en misdadigers! Al staat er een heel leger kerkvaders en

priesters achter hen, wij worden gesteund door de grootste autoriteit van alle, een instinctief gevoel van eerbied voor de eeuwige, alomtegenwoordige wet van harmonie en rechtvaardigheid.

Maar naast die van de rede kunnen we nog andere bewijzen aanvoeren dat zo'n voorstelling van zaken geheel ongegrond is. Omdat de evangeliën een 'goddelijke openbaring' zijn, zullen de christenen hun bewijs ongetwijfeld als afdoende beschouwen. Bevestigen ze dat Jezus zich vrijwillig opofferde? Integendeel, er is geen woord te vinden waardoor dit denkbeeld wordt gesteund. Ze maken duidelijk dat hij liever in leven was gebleven om voort te zetten wat hij als zijn opdracht beschouwde, en dat *hij stierf zonder dat hij er iets aan kon doen, en alleen toen hij werd verraden*. Toen hij eerder met geweld werd bedreigd, *had hij zich onzichtbaar gemaakt* door op de omstanders de mesmerische kracht toe te passen waarop elke oosterse adept aanspraak maakt, en ontsnapte. Toen hij ten slotte zag dat zijn tijd was gekomen, legde hij zich bij het onvermijdelijke neer. Maar zie hoe hij in de tuin op de Olijfberg doodsangsten uitstaat tot 'zijn zweet als grote druppels bloed werd', en vurig smekend bidt dat de drinkbeker van hem wordt weggenomen, zozeer uitgeput door zijn strijd dat een engel uit de hemel moest komen om hem kracht te geven, en zeg mij dan of dat het beeld is van een zichzelf opofferende gijzelaar en martelaar. Als bekroning van dit alles, en om elke twijfel in onze geest weg te nemen, hebben we zijn eigen wanhoopswoorden: LAAT NIET WAT IK WIL, *maar wat u wilt* gebeuren!' (*Lucas* 22:42-3).

In de *Purāṇa's* staat dat Krishṇa aan de boom werd genageld door de pijl van een jager die, als hij de stervende god om vergiffenis vraagt, het volgende antwoord krijgt: (546)

> 'Ga, jager, door mijn gunst naar de hemel, het verblijf van de goden.' . . . Daarop verliet de illustere Krishṇa, na zich verenigd te hebben met zijn eigen zuivere, spirituele, onuitputtelijke, onvoorstelbare, ongeboren, onsterfelijke, onvergankelijke, universele geest, die één is met Vāsudeva, zijn sterfelijke lichaam en . . . werd nirguṇa.[1]

Is dit niet het origineel van het verhaal van Christus, die de dief aan het kruis vergeeft en hem een plaats in de hemel belooft? Zulke voorbeelden, '*zó lang vóór het christendom*, tarten elk onderzoek naar hun oorsprong en betekenis', zegt dr. Lundy in *Monumental Christianity*, en toch voegt hij aan dit alles nog toe: 'Ik ga ervan uit dat de opvatting van Krishṇa als herder ouder is dan elk van beide [het *Evangelie van de kindertijd* en dat van *Johannes*], *en een voorspelling van de Christus* is' (blz. 156-7).

[1] H.H. Wilson, *Vishṇu Purāṇa*, boek 5, hfst. 38.

Zulke feiten hebben later misschien een aannemelijk voorwendsel verschaft om alle werken zoals de *Homilieën* – waarin maar al te duidelijk bleek dat er voor de verzoeningsleer geen enkele autoriteit uit de begintijd is te vinden – apocrief te verklaren. De *Homilieën* zijn maar weinig in strijd met de evangeliën, maar komen in het geheel niet overeen met de dogma's van de kerk. Petrus wist niets van het zoenoffer, en zijn eerbied voor de mythische vader Adam zou hem nooit hebben laten erkennen dat deze aartsvader gezondigd had, en vervloekt was. Ook schijnen de Alexandrijnse theologische scholen, evenmin als Tertullianus, deze leer te hebben gekend, en evenmin wordt ze door een van de vroegere kerkvaders besproken. Philo vat het verhaal van de *val* symbolisch op, en Origenes beschouwde het evenals Paulus als een allegorie.[1]

De christenen moeten, of ze willen of niet, geloof hechten aan het dwaze verhaal van de verleiding van Eva door een slang. Bovendien heeft Augustinus zich formeel daarover uitgesproken. Hij zegt namelijk: 'God heeft van te voren geheel willekeurig, en *zonder het geloof of de goede daden die hij voorzag in aanmerking te nemen, bepaalde personen uitverkoren, en onherroepelijk beschikt hun eeuwig geluk te schenken, terwijl Hij op dezelfde manier anderen tot eeuwige verdoemenis heeft veroordeeld*'!! (*De dono perseverantiae,* §25, etc.).[2]

(547) Calvijn verkondigde even afschuwelijke opvattingen over goddelijke partijdigheid en bloeddorstigheid.

---

[1] Zie J.W. Draper, *History of the Conflict between Religion and Science*, blz. 224.

[2] Dit is de leer van de supralapsariërs, die beweerden dat 'Hij [God] *de val van Adam* met al zijn kwade gevolgen al eeuwig *vooraf had bepaald*, en dat onze eerste voorouders vanaf het begin geen vrijheid kenden'.

Aan deze ethisch hoogstaande leer heeft de katholieke wereld in de 11de eeuw het stichten van de orde die bekendstaat als de kartuizer monniken te danken. Bruno, haar stichter, werd tot de oprichting van die onmenselijke orde gedreven door een gebeurtenis die het waard is hier te worden vermeld, omdat ze deze *goddelijke* voorbeschikking duidelijk illustreert. Een vriend van Bruno, een Franse arts, die wijd en zijd bekend was om zijn bijzondere *vroomheid*, *ethische zuiverheid* en *menslievendheid*, stierf, en zijn lijk werd door Bruno zelf bewaakt. Drie dagen na zijn dood, toen men hem zou gaan begraven, ging de vrome arts plotseling rechtop zitten in zijn kist, en verklaarde met luide plechtige stem 'dat hij door het rechtvaardige oordeel van God eeuwig was verdoemd'. Na deze troostrijke boodschap van gene zijde van de 'duistere rivier', viel hij achterover, en stierf weer.

De pārsī-theologen zeggen op hun beurt: 'Wanneer iemand van u zonde bedrijft in de veronderstelling dat hij door *iemand* zal worden gered, dan zullen zowel de bedrieger als de bedrogene verdoemd zijn tot de dag van Rastā Khez. . . . Er is geen verlosser. In de andere wereld zult u overeenkomstig uw daden worden beloond. *Uw verlosser zijn uw eigen daden* en God zelf' (Max Müller, *Chips from a German Workshop*, deel 1, blz. 177).

> De mensheid die door de val van Adam in de kern bedorven is, heeft de schuld en onmacht van de erfzonde op zich; haar verlossing kan slechts door een vleeswording en zoenoffer tot stand worden gebracht; alleen uitverkiezende genade kan de ziel in haar verlossing doen delen, en zo'n genade gaat, als ze eenmaal is gegeven, nooit meer verloren; *deze uitverkiezing kan alleen van God komen, en ze omvat slechts een gedeelte van de mensheid*, *terwijl de rest aan de verdoemenis wordt prijsgegeven*; de uitverkiezing en verdoemenis (het *horribile decretum*) zijn beide in het goddelijke plan vooraf bepaald; dat plan is een beschikking, en deze beschikking is eeuwig en onveranderlijk . . . men kan *alleen door geloof* worden gered, en *geloof is een geschenk van God*.[1]

O goddelijke rechtvaardigheid, hoezeer heeft men uw naam belasterd! Helaas voor al zulke beschouwingen, kan men het verzoenende vermogen van het bloed al in de oudste rituelen terugvinden. Er was nauwelijks één volk dat dit niet kende. Alle volkeren offerden dieren en zelfs mensen aan de goden, in de hoop daarmee de toorn van een wraakzuchtige godheid tot rust te brengen, en daardoor nationale rampen af te wenden. Er bestaan voorbeelden van Griekse en Romeinse generaals die hun leven alleen voor het welslagen van hun leger hebben opgeofferd. Caesar klaagt erover, en noemt het een bijgeloof van de Galliërs. 'Ze zijn toegewijd tot in de dood . . . en denken dat indien geen leven voor een leven wordt gegeven, de onsterfelijke goden niet kunnen worden tevredengesteld',[2] schrijft hij. En wanneer de Egyptische priesters een van hun heilige dieren offerden, zeiden ze: 'Als enig kwaad op het punt staat hen die nu offeren, of Egypte, te treffen, laat dit dan worden afgewend op dit hoofd.'[3] En smeekbeden werden uitgesproken boven de kop van het zoenoffer, om de horens waarvan een stuk byblus werd gewikkeld. Het dier werd in die oude tijden, toen Typhon bij de Egyptenaren nog in enig aanzien stond, naar een woestenij gebracht, die aan die onheilbrengende godheid was gewijd. Deze gewoonte is de oorsprong van de 'zondebok' van de joden, die, toen de Egyptenaren de rossige ezel-god niet meer erkenden, de 'rode vaars' aan een andere godheid gingen offeren.

'Laat alle zonden die in deze wereld zijn bedreven, op mij vallen, opdat de wereld zal worden verlost', riep Gautama, de hindoeverlosser, eeuwen vóór onze jaartelling uit.

Niemand zal in onze tijd willen beweren dat de Egyptenaren iets van (548)

[1] J. Calvijn, *De Institutie*, boek 3.
[2] *Commentaren op de gebeurtenissen in Gallië*, 6:16.
[3] Plutarchus, *Ethica*, Over Isis en Osiris, §73.

de Israëlieten hebben overgenomen, waarvan de hindoes nu worden beschuldigd. Bunsen, Lepsius en Champollion hebben reeds langgeleden vastgesteld dat Egypte de Israëlieten is voorgegaan, zowel in ouderdom als in alle religieuze rituelen die we nu bij het 'uitverkoren volk' aantreffen. Zelfs het Nieuwe Testament staat vol citaten en herhalingen uit het *Dodenboek*, en Jezus moet, indien alles wat zijn vier levensbeschrijvers over hem vertellen waar is, met de Egyptische begrafenishymnen bekend zijn geweest.[1] In het *Evangelie naar Mattheus* vinden we hele zinnen uit het oude, heilige Rituaal, dat van meer dan 4000 jaar vóór onze jaartelling dateert. We zullen opnieuw een vergelijking maken.[2]

De 'ziel' die moet worden geoordeeld, wordt voor de zittende Osiris geleid, de 'Heer van de Waarheid', die is voorzien van het Egyptische kruis, het symbool van het eeuwige leven, en die de *vannus*, de gesel van de gerechtigheid, in zijn rechterhand houdt.[3] De geest begint in de 'Zaal van de Twee Waarheden' een ernstig pleidooi, en vermeldt zijn goede daden, daarin gesteund door de antwoorden van de 42 raadgevers – *zijn geïncarneerde daden en beschuldigers*. Wordt hij rechtvaardig bevonden, dan wordt hij aangesproken als Osiris, waardoor hij de naam aanneemt van de godheid uit wie zijn goddelijke essentie is voortgekomen, en worden de volgende woorden vol majesteit en rechtvaardigheid, uitgesproken!

> Laat de Osiris gaan; u ziet dat hij zonder gebreken is . . . Hij heeft geleefd van waarheid, hij heeft zich gevoed met waarheid . . . *De god heeft hem verwelkomd*, zoals hij verlangde. *Hij heeft voedsel gegeven aan mijn hongerigen, drinken aan mijn dorstigen, kleren aan mijn naakten* . . . Hij heeft het gewijde voedsel van de goden tot het vlees van de geesten gemaakt.[4]

---

[1] Alle overleveringen zeggen dat Jezus in Egypte werd opgevoed, en zijn kindertijd en jeugd bij de broederschappen van de essenen en andere mystieke gemeenschappen heeft doorgebracht.

[2] Bunsen heeft enkele verslagen gevonden waaruit blijkt dat de taal en de religieuze eredienst van de Egyptenaren, bijvoorbeeld, niet alleen al bestonden bij het begin van het Oude Rijk, 'maar reeds zo volledig vaststonden en gevestigd waren dat ze zich gedurende het Oude, het Midden- en het Nieuwe Rijk *slechts heel weinig ontwikkelden*', en terwijl Bunsen dit begin van het Oude Rijk vóór de tijd van Menes plaatst, minstens 4000 jaar v.Chr., plaatst hij de oorsprong van de oude hermetische gebeden en gezangen van het *Dodenboek* in de aan Menes voorafgaande dynastie van Abydos (tussen 4000 en 4500 v.Chr.), en bewijst daardoor dat 'het stelsel van de verering en mythologie van Osiris al 3000 jaar voor de tijd van Mozes was gevormd' (*Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 94).

[3] Deze werd ook de 'haak van de aantrekking' genoemd. Vergilius noemt hem 'mystica vannus Iacchi' (*Georgica*, 1:166).

[4] *Dodenboek*, hfst. 125.

In de gelijkenis van het *koninkrijk van de hemel* (*Mattheus* 25:31, 34-6) zit de Mensenzoon (Osiris wordt ook de zoon genoemd) op zijn glorierijke troon, oordeelt de volkeren, en zegt tegen de rechtvaardigen: 'Jullie zijn door mijn Vader [*de* God] gezegend, kom en neem deel aan het koninkrijk . . . Want *ik had honger en jullie gaven me te eten, ik had dorst en jullie gaven me te drinken . . . ik was naakt en jullie kleedden mij.*'[1] Om de vergelijking compleet te maken, laat men Johannes de Doper Christus omschrijven op dezelfde manier als Osiris, 'met de wan [vannus] in zijn hand', en die 'zijn dorsvloer zal reinigen, en zijn graan in de schuur zal bijeenbrengen' (*Mattheus* 3:12). (549)

Zo is het ook met boeddhistische legenden. In *Mattheus* (4:19) laat men Jezus, in verband met een gesprek tussen hem en Simon Petrus en zijn broer Andreas, zeggen: 'Volg mij, ik zal van jullie vissers van mensen maken.'

In Schmidts *Der Weise und der Thor*[2], een werk vol anekdoten over Boeddha en zijn leerlingen, geheel op basis van oorspronkelijke teksten geschreven, wordt over een nieuwe bekeerling tot het geloof gezegd dat 'hij door de haak van die leer was gevangen, zoals een vis die door het aas en de lijn is gevangen en veilig wordt binnengehaald'. In de tempels van Siam wordt de verwachte Boeddha, de messias Maitreya, uitgebeeld met een vissersnet in de hand, terwijl hij in Tibet een soort strik vasthoudt. De verklaring daarvan luidt als volgt:

> Hij [Boeddha] strooit op de oceaan van geboorte en dood de lotusbloem van de voortreffelijke wet *als lokaas*; met de nooit vergeefs uitgeworpen strik van toewijding haalt hij levende wezens op als vissen,

[1] Peter Cooper, een unitariër en een van de edelste christenen van onze eeuw die hun geloof *in praktijk* brengen, besluit een toespraak aan de afgevaardigden van de Evangelische Bond in New York in 1874 met de volgende gedenkwaardige woorden: 'Bij dat *laatste beslissende oordeel* kunnen we ons gelukkig prijzen als we zien dat onze invloed in het leven een bijdrage vormde om de hongerigen te voeden, de naakten te kleden, en het leed van hen die ziek waren en in de gevangenis zaten te verlichten.' Die woorden komen van een man die twee miljoen dollar aan liefdadigheid heeft besteed; 4000 jonge meisjes onderwijs in nuttige vaardigheden heeft laten volgen, waardoor ze behoorlijk in hun onderhoud kunnen voorzien; die een gratis openbare bibliotheek, museum en leeszaal heeft geopend; onderwijs voor de arbeidersklasse en openbare lezingen door voortreffelijke wetenschappers, voor iedereen toegankelijk, heeft georganiseerd; en die, ter wereld gekomen met de edele kracht die de uitingen kenmerkt van alle weldoeners van hun soort, gedurende een lang, onberispelijk leven vooraan heeft gestaan bij alle goede werken. De daden van Peter Cooper zullen ervoor zorgen dat het nageslacht zijn gulden gezegden in zijn hart zal koesteren.

[2] Uit het Tibetaans in het Duits vertaald en met de oorspronkelijke tekst uitgegeven door I.J. Schmidt, Sint-Petersburg, 1843.

en brengt ze naar de overkant van de rivier, waar het juiste inzicht heerst.[1]

We betwijfelen of de geleerde aartsbisschop Cave, Grabe, en dr. Parker, die in hun tijd zo vurig hebben gestreden voor het opnemen van de *Brieven van Jezus Christus en Abgarus, koning van Edessa*, in de canon van de Heilige Schrift, dat wel hadden gedaan als ze in onze tijd van Max Müller en Sanskrietgeleerden hadden geleefd. De eerste die ooit melding van deze brieven heeft gemaakt, was de bekende Eusebius. Deze vrome bisschop schijnt zichzelf te hebben aangewezen om het christendom de meest onverwachte bewijzen te verschaffen voor haar wildste fantasieën. We weten niet
(550) of we tot de vele vaardigheden van de bisschop van Caesarea ook kennis van het Singalees, Pahlavi, Tibetaans en andere talen moeten rekenen, maar hij heeft de brieven van Jezus en Abgarus, en het verhaal van het wonderbaarlijke portret van Christus dat op een doek werd afgedrukt alleen doordat hij zijn gezicht ermee afveegde, ongetwijfeld uit de boeddhistische canon overgeschreven. Het staat vast dat de bisschop heeft verklaard dat hij de in het Syrisch geschreven brief zelf heeft gevonden, bewaard tussen de registers en verslagen van de stad Edessa, waar Abgarus heeft geregeerd.[2] We herinneren aan de woorden van Babrias: 'De mythe, o zoon van koning Alexander, is een oude menselijke uitvinding van de Syriërs, die in de oudheid onder Ninus en Belus leefden.' Edessa was een van de 'heilige steden' van de oudheid. De Arabieren vereren haar tot op de huidige dag, en men spreekt daar het zuiverste Arabisch. Ze noemen haar nog bij haar oude naam Orfa, ooit de stad *Arpha-Kasda* (Arphaxad), de zetel van een school van Chaldeeën en magiërs, en hun zendeling, Orpheus genaamd, bracht vanuit die stad de bacchische mysteriën over naar Thracië. Natuurlijk vond Eusebius daar de verhalen die hij omwerkte tot het verhaal van Abgarus, en het verhaal van het op een doek afgedrukte heilige portret, zoals koning Vimbisāra dat van Bhagavat, of de gezegende Tathāgata (Boeddha)[3], verkreeg.[4] De koning bracht de doek, en Bhagavat wierp zijn schaduw erop.[5] Dit stukje 'wonderbaarlijke stof' met zijn schaduw wordt volgens de boeddhisten nog bewaard, 'alleen ziet men zelden de schaduw zelf'.[6]

---

[1] Emil Schlagintweit, *Buddhism in Tibet*, 1863, blz. 213.

[2] *Kerkgeschiedenis,* boek 1, hfst. 13.

[3] Tathāgata is Boeddha, 'hij die wandelt in de voetstappen van zijn voorgangers'; als *Bhagavat* is hij de *Heer*.

[4] We hebben als tegenhanger dezelfde legende over de heilige Veronica.

[5] E. Burnouf, *Introduction à l'histoire du bouddhisme indien*, blz. 341.

[6] Zie hetzelfde verhaal in de Tibetaanse *Kanjur*, Dulvā, 5, fol. 30. Vgl. Alexander Csoma de Körös, *On the Kanjur*, blz. 164.

De gnostische schrijver van het *Evangelie naar Johannes* heeft op soortgelijke wijze de legende van Ānanda, die aan een Mātaṃgī te drinken vroeg, overgenomen en gewijzigd; deze vrouw – een tegenhanger van de vrouw die Jezus ontmoet bij de bron[1] – herinnert hem eraan dat ze tot een (551) lage kaste behoort, en geen contact mag hebben met een heilige monnik. 'Ik vraag u, mijn zuster', antwoordt Ānanda de vrouw, 'noch naar uw kaste, noch naar uw familie; ik vraag u alleen om water, als u me wat wilt

[1] Mozes was bijzonder bekwaam in het beoefenen van de wetenschap van Hermes. Terwijl we in gedachten houden dat men Mozes (Asarsiph) laat vluchten naar het land Midian, en dat 'hij ging zitten bij een put' (*Exodus* 2:15), vinden we het volgende:

De 'put' speelde een grote rol in de mysteriën van de Bacchus-feesten. In de priestertaal van alle volkeren had ze dezelfde betekenis. Een put is de in *Jesaja* (12:3) vermelde 'bron van de verlossing'. Het water is het *mannelijke beginsel* in zijn spirituele betekenis. In de allegorie van de schepping is het water in fysieke zin de chaos, en de chaos is het door de geest van God – het mannelijke beginsel – tot leven gewekte vrouwelijke beginsel. In de kabbala betekent zākhār 'mannelijk', en de Jordaan werd Zacchar genoemd (*A Universal History*, deel 2, blz. 429). Het is merkwaardig dat de vader van Johannes de Doper, de profeet van de Jordaan – Zacchar – *Zachar-ia* heette. Een van de namen van Bacchus is *Zagreus*. Het gieten van water op het altaar was bij zowel de rituelen van Osiris als die van Mozes een heilige ceremonie. In de *Mishnah* wordt gezegd: 'U zult in Sukkah wonen, en zeven dagen *water uitgieten*, en de pijpen zullen het zes dagen doen' (*Mishnah Sukkah*, 4:1). 'Neem *maagdelijke aarde* . . . en bewerk het *stof* met *levend* WATER', schrijft de *Zohar* voor (*Kabbala denudata,* deel 2, blz. 220-1). Alleen 'aarde en water kunnen volgens Mozes een *levende ziel* voortbrengen', citeert Cornelius Agrippa. Het water van Bacchus zou aan de ingewijde de *heilige adem* verlenen, en bij de christenen wast het door de doop met de *Heilige Geest* alle zonden af. De bron is, in kabbalistische zin, het mysterieuze symbool van de *geheime leer*. 'Indien iemand dorst heeft, laat hij *tot mij komen, en drinken*', zegt Jezus (*Johannes* 7:37).

Daarom is het heel natuurlijk dat Mozes, de adept, wordt voorgesteld als zittend bij een bron. De *zeven* dochters van de Kenitische priester in Midian kwamen bij hem om de drinkbakken te vullen, *om het vee van hun vader te drinken te geven*. Hier hebben we nogmaals het mystieke getal zeven. In de huidige bijbelse allegorie stellen de dochters de *zeven occulte krachten* voor. 'Toen kwamen de herders, en verdreven ze [de zeven dochters]. Daarop schoot Mozes hun te hulp en gaf het vee te drinken' (*Exodus* 2:17). Sommige kabbalistische uitleggers zeggen dat de herders de zeven 'sterrenbeelden met slechte invloeden' van de nazarenen voorstellen, want in de oude Samaritaanse tekst wordt gezegd dat het aantal van deze herders ook zeven bedraagt (zie kabbalistische boeken).

Dan wordt Mozes, die de zeven *kwade* krachten had overwonnen en zich de vriendschap van de zeven *occulte*, heilzame krachten had verworven, voorgesteld als wonend in Midian bij Reuël de priester, die 'de Egyptenaar' uitnodigt brood te eten, d.w.z. te delen in zijn wijsheid. In de *Bijbel* staan de oudsten van Midian bekend als grote waarzeggers en voorspellers. Ten slotte geeft Reuël of Jethro, de inwijder en leraar van Mozes, hem zijn dochter ten huwelijk. Deze dochter is Zippora, d.w.z.

geven.'[1] Deze Mātaṃgī is hierdoor aangenaam verrast en tot tranen toe bewogen; ze heeft berouw en sluit zich aan bij Gautama's kloosterorde, en wordt een heilige, door Śākyamuni uit een leven van onkuisheid gered. Veel van haar latere daden zijn door christelijke vervalsers gebruikt om er Maria Magdalena en andere vrouwelijke heiligen en martelaren mee op te sieren.

'En wie een van deze geringe mensen een beker koel water te drinken geeft, alleen omdat het een leerling van mij is, ik verzeker jullie: die zal zeker worden beloond', zegt het evangelie (*Mattheus* 10:42). 'Voor iedereen die met een zuiver gelovend hart ook maar een handjevol water aanbiedt, of dat aanbiedt op een religieuze bijeenkomst, of daarmee de armen en behoeftigen te drinken geeft, of aan een dier in het veld, geldt dat deze verdienstelijke daad na vele eeuwen nog niet zal zijn uitgeput',[2] zegt de boeddhistische canon.

Op het uur van Gautama Boeddha's geboorte werden 32 wonderen verricht. De wolken stonden onbeweeglijk stil in de lucht, het water van de rivieren hield op met stromen, de bloemen hielden op uit te botten, de
(552) vogels hielden zich vol verwondering stil, de hele natuur stond stil in haar loop, en was vol verwachting. 'Een bovennatuurlijk licht had zich over de hele wereld uitgespreid; dieren hielden op met eten, de blinden zagen, en de lammen en doofstommen werden genezen', enz.[3]

We citeren nu uit het *Proto-Evangelie*:

> Op het uur van de geboorte, toen Jozef in de lucht omhoog keek, zag ik [zegt hij] dat *de wolken verwonderd waren*, en de vogels in de lucht midden in hun vlucht stilhielden. . . . En ik zag de schapen verspreid over het land staan, en *toch stonden de schapen stil*; en ik keek naar de rivier, en zag de jonge geiten *met hun bek vlakbij het water; ze raakten dit aan maar dronken niet*.
>
> *Toen overschaduwde een schitterende wolk de grot*. . . . Maar plotseling werd de wolk *een groot licht* in de grot, zodat hun ogen het niet konden verdragen. . . . De hand van Salome, die afgestorven was, werd

---

esoterische wijsheid, het schijnende licht van de kennis, want siprah betekent de 'schijnende' of 'schitterende', van het woord 'shapar', schijnen. Sippara, in Chaldea, was de stad van de 'zon'. Mozes is dus door de Midianieten, of beter gezegd de Kenieten, ingewijd; vandaar de bijbelse allegorie.

[1] E. Burnouf, *Introduction à l'histoire du bouddhisme indien*, blz. 205.

[2] I.J. Schmidt, *Der Weise und der Thor*, deel 2, blz. 37.

[3] *Rgya Tch'er Rol Pa, ou Développement des jeux, contenant l'histoire du Bouddha Çakya-Mouni*, vertaald uit het Tibetaans in het Frans door Philippe Édouard Foucaux, 1847, deel 2, blz. 80-1, 90-1, enz.; Alabaster, *The Wheel of the Law*, blz. 104-5.

> onmiddellijk genezen . . . de blinden zagen, en de lammen en doofstommen werden genezen.[1]

Toen de jonge Gautama naar school werd gestuurd, versloeg hij, zonder zelf ooit te hebben gestudeerd, al zijn rivalen, niet alleen op het gebied van schrijven, maar ook van rekenen, wiskunde, metafysica, worstelen, boogschieten, astronomie en meetkunde; en ten slotte overtrof hij zijn eigen leraren door de omschrijving te geven van 64 soorten geschriften die aan de meesters zelf onbekend waren.[2]

In het *Evangelie van de kindertijd* staat bovendien:

> En toen hij [Jezus] twaalf jaar was . . . vroeg een vooraanstaande rabbi hem: 'Heb je boeken gelezen' . . . en een astronoom vroeg de Here Jezus of hij astronomie had gestudeerd. En de Here Jezus verklaarde hem . . . de sferen . . . de natuurkunde en de metafysica. Ook dingen die het verstand van de mens nog nooit had ontdekt. . . . De samenstelling van het lichaam, hoe de ziel inwerkt op het lichaam . . . Daarop was de meester zo verbaasd dat hij zei: 'Ik geloof dat deze jongen vóór Noach is geboren . . . hij is geleerder dan elke meester.'[3]

De voorschriften van Hillel, die 40 jaar v.Chr. stierf, zien er in de Bergrede meer uit als citaten dan als oorspronkelijke uitspraken. Jezus leerde de wereld niets wat niet al eerder door andere meesters even ijverig was onderwezen. Hij begint zijn rede met bepaalde zuiver boeddhistische voorschriften, die bij de essenen ingang hadden gevonden, en door de *orphikoi* (553)
en de neoplatonisten algemeen in praktijk werden gebracht. Dan waren er de philhellenen, die, evenals Apollonius, hun leven aan ethische en fysieke zuiverheid hadden gewijd en ascese beoefenden. Hij probeert het hart van zijn toehoorders te doordringen van minachting voor wereldse rijkdommen, een fakirachtige onbezorgdheid voor de dag van morgen, liefde voor de mensheid, armoede en kuisheid. Hij zegent de armen van geest, de zachtmoedigen, de hongerenden en dorstenden naar gerechtigheid, de barmhartigen en de vredestichters, en geeft evenals Boeddha de trotse kasten maar weinig kans om het koninkrijk van de hemel binnen te gaan. In elk woord van zijn rede weerklinken de essentiële beginselen van het klooster-boeddhisme. De tien geboden van Boeddha, die men in een aan-

---

[1] *Proto-Evangelie* (toegeschreven aan Jacobus), hfst. 13 en 14.

[2] *Pāli Buddhistical Annals*, deel 3, blz. 28; vgl. Hardy, *A Manual of Buddhism*, blz. 153; *Lalitavistara*, hfst. 10, hfst. 12.

[3] *Het Arabische evangelie van de kindertijd*, §48, 50-2 (hfst. 20, 21, Hone), goedgekeurd door Eusebius, Athanasius, Epiphanius, Chrysostomus, Hiëronymus en anderen. Hetzelfde verhaal, maar zonder de hindoekenmerken, die zijn weggelaten om ontdekking te voorkomen, vindt men in *Lucas* 2:46-7.

hangsel van het *Pratimoksha-Sūtra* (Pāli-Birmese tekst) vindt, zijn volledig uitgewerkt in *Mattheus*. Als we de historische Jezus willen leren kennen, dienen we de mythische Christus geheel buiten beschouwing te laten, en moeten we zo veel mogelijk te weten zien te komen over de man in het eerste evangelie. Zijn leringen, religieuze opvattingen en verheven aspiraties vindt men in zijn rede samengevat.

Dit is de belangrijkste oorzaak dat de zendelingen er niet in slaagden om brahmanen en boeddhisten te bekeren. Deze zien dat het weinige werkelijk goede dat in de nieuwe religie wordt aangeboden, slechts in theorie wordt vertoond, terwijl hun eigen geloof praktische toepassing van precies diezelfde regels vereist. Hoewel het voor christen-zendelingen onmogelijk is om een duidelijk beeld te krijgen van de geest van een religie die geheel gebaseerd is op de emanatieleer – die zo bedreigend is voor hun eigen theologie – zijn sommige eenvoudige boeddhistische predikers zo bekwaam in het logisch redeneren dat we zien dat een wetenschapper zoals Gutzlaff[1] door boeddhisten geheel tot zwijgen en in het nauw wordt gebracht. Judson, de beroemde baptisten-zendeling in Birma, bekent in zijn *Journal* in welke moeilijkheden ze hem vaak hebben gebracht. Over een zekere Oeyan merkt hij op dat zijn krachtige geest de moeilijkste onderwerpen kon begrijpen. Hij merkt op:

> Zijn woorden zijn zo zacht als olie, zo zoet als honig en zo scherp als een scheermes; zijn manier van redeneren is vriendelijk, scherpzinnig, en maakt gebruik van indirecte suggestie; en hij speelt zijn rol zo handig dat *ik met de kracht van de waarheid* hem nauwelijks eronder kon houden.

Het schijnt echter dat Judson in een latere periode van zijn zending ontdekte dat hij de leer helemaal verkeerd had begrepen. 'Ik begin te ontdekken', zegt hij, 'dat het semi-atheïsme, waarover ik soms heb gesproken, niets anders is dan een verfijnd boeddhisme, dat gebaseerd is op de boeddhistische geschriften.' Hij heeft dus uiteindelijk ontdekt dat, terwijl er in het boeddhisme 'een soort algemene term bestaat voor de meest verheven volmaaktheid die in feite op tal van individuen wordt toegepast – een boeddha die boven de hele menigte van ondergeschikte godheden staat' – (554) er in het stelsel ook 'zwakke glinsteringen verscholen liggen van een wereldziel die voorafgaat aan, en zelfs verheven is boven, Boeddha'.[2]

[1] Alabaster, *The Wheel of the Law*, blz. 20-6.

[2] E. Upham, *The History and Doctrine of Buddhism*, blz. 135. Dr. Judson beging deze enorme fout als gevolg van zijn fanatisme. In zijn ijver om 'zielen te redden', weigerde hij kennis te nemen van de Birmese klassieke geschriften, opdat zijn aandacht daardoor niet zou worden afgeleid.

Dat is werkelijk een schitterende ontdekking!

Zelfs de zo belasterde Chinezen geloven in *één* hoogste God, 'de opperste heerser van de hemelen'. De naam Yuh-Hwang-Shang-ti staat alleen gegraveerd op de gouden tafel voor het altaar van de hemel in de grote tempel te Peking, Tiantan. Kolonel Yule zegt:

> Deze eredienst wordt beschreven door de islamitische verteller van Shah Rukhs ambassade (in 1421): 'Elk jaar zijn er enkele dagen dat de keizer geen dierlijk voedsel eet . . . Hij brengt zijn tijd door in een vertrek dat *geen afgodsbeeld* bevat, en zegt dat *hij de God van de hemel vereert.* '[1]

Chwolsohn zegt over de grote Arabische geleerde Shahrastānī dat het sabaeïsme voor hem geen sterrenaanbidding was, zoals velen geneigd zijn te denken. Hij dacht

> dat God te verheven, te groots is om zich rechtstreeks met het wereldbestuur bezig te houden; dat hij daarom het bestuur daarvan heeft overgedragen aan de goden, en slechts de belangrijkste zaken in eigen hand heeft gehouden; verder dat de mens te zwak is om zich rechtstreeks tot de Allerhoogste te kunnen wenden en dat hij dus zijn gebeden en offers moet richten tot de tussenliggende godheden, aan wie het wereldbestuur door de Allerhoogste is toevertrouwd.

Chwolsohn betoogt dat dit denkbeeld zo oud is als de wereld, en dat 'deze opvatting in de wereld van de heidenen door de ontwikkelden algemeen werd gedeeld'.[2]

Pater C. Borri, een Portugese missionaris die al in de 16de eeuw was uitgezonden om de 'arme heidenen' van Cochin-China te bekeren,

> protesteert [in zijn verhaal] wanhopig dat er in de roomse kerk geen dracht, ambt of ceremonie is, waarvoor de duivel hier geen tegenhanger heeft verschaft. Zelfs toen [de pater] hevig tegen de afgodsbeelden begon te protesteren, kreeg hij als antwoord dat dit de beelden waren van overleden grote figuren, die ze volgens precies dezelfde beginselen en gebruiken vereerden als de katholieken de beelden van apostelen en martelaren.[3]

Bovendien hebben deze afgodsbeelden alleen in de ogen van de onwetende menigte enige betekenis. De *filosofie* van het boeddhisme kent geen

---

[1] *Indian Antiquary*, deel 2, blz. 81; *Book of Ser Marco Polo*, ed. 1875, deel 1, blz. 441.

[2] *Die Ssabier und der Ssabismus*, deel 1, blz. 725-6.

[3] H. Murray, *Historical Account of Discoveries and Travels in Asia from the Earliest Ages to the Present Time*, deel 3, blz. 249.

beelden en afgoden. Haar grootste kracht ligt in haar psychologische denkbeelden over het *innerlijke* zelf van de mens. De weg naar de hoogste staat van geluk, die de doorwaadbare plaats van nirvāṇa wordt genoemd, kronkelt onzichtbaar door het spirituele, niet-fysieke leven van de mens, zolang hij op deze aarde is. De heilige boeddhistische literatuur wijst de weg door de mens aan te sporen het voorbeeld van Gautama *in de praktijk* na te vol-
(555) gen. Daarom leggen de boeddhistische geschriften bijzondere nadruk op de spirituele voorrechten van de mens, raden hem aan tijdens het leven zijn vermogens te ontwikkelen om *meipo* (paranormale verschijnselen) teweeg te brengen, en om in het hiernamaals nirvāṇa te bereiken.

Na historische verhalen te hebben beschouwd, richten we nu onze aandacht op de mythische die over zowel Krishṇa, Boeddha en Christus zijn verzonnen, en dan vinden we het volgende:

De schitterende Santushita (bodhisattva) verscheen aan Mahāmāyā 'als een wolk in het maanlicht, komend uit het noorden, met in zijn hand een witte lotus', en leverde zo het model voor de christelijke avatāra en de aartsengel Gabriël. Hij verkondigde haar de geboorte van haar zoon, liep driemaal om het bed van de koningin, 'verliet devaloka, en werd verwekt *in de mensenwereld*'.[1] Men zal nog beter zien hoe volmaakt de gelijkenis is wanneer men de illustraties in middeleeuwse psalmboeken[2] en de paneelschilderingen van de 16de eeuw bekijkt (bijv. die in de kerk van Jouy, waarop de maagd knielend wordt afgebeeld, met haar handen opgeheven naar de Heilige Geest, terwijl het ongeboren kind op wonderbaarlijke wijze door haar lichaam heen zichtbaar is), en dan ontdekt dat hetzelfde onderwerp op precies dezelfde manier wordt voorgesteld op de beeldhouwwerken in sommige Tibetaanse kloosters. In de Pāli-boeddhistische annalen en andere religieuze verslagen wordt gezegd dat Mahādevī en al haar bedienden voortdurend ervan genoten om te zien hoe de kind-bodhisattva zich rustig in de schoot van zijn moeder ontwikkelde, en reeds vandaaruit 'de schitterende maneschijn van zijn toekomstige goedheid' uitstraalde.[3]

Ānanda, Śākyamuni's neef en toekomstige leerling, zou volgens de beschrijvingen op hetzelfde moment zijn geboren. Hij schijnt het origineel te zijn geweest voor de oude overleveringen over Johannes de Doper. Het Pāli-verhaal vertelt bijvoorbeeld dat Mahāmāyā, terwijl ze zwanger was van de wijze, bij zijn moeder op bezoek ging, evenals Maria bij de moeder van de Doper. Onmiddellijk toen ze het vertrek binnenging, groette de

[1] R. Spence Hardy, *A Manual of Buddhism*, blz. 142.

[2] Zie T. Inman, *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism*, blz. 92.

[3] Vgl. *rGgya-tch'er-rol-pa*, hfst. 6, in het tweede deel van de vijfde afdeling van de Tibetaanse *Kanjur*; ook *The Wheel of the Law*, blz. 100.

ongeboren Ānanda de ongeboren Boeddha-Siddhārtha, die teruggroette; evenzo sprong het kind dat later Johannes de Doper werd, op in de schoot van Elisabet, toen Maria binnenkwam.[1] Sterker nog: Didron beschrijft een afbeelding van de begroeting tussen Elisabet en Maria, geschilderd op luiken in Lyon, waarin de twee ongeboren kinderen, beide geschilderd als buiten hun moeders, elkaar eveneens begroeten.[2]

Als we ons nu tot Krishṇa wenden, en de profetieën over hem, zoals die verzameld zijn in de Ramatsariarische overleveringen van de *Atharva*, de *Vedāṅga's* en de *Vedānta's*[3], nauwkeurig vergelijken met passages in de (556)
Bijbel en de apocriefe evangeliën, waarvan enkele de komst van Christus zouden voorspellen, dan ontdekken we heel merkwaardige feiten. Hier volgen enkele voorbeelden:

Uit de hindoeboeken[4]	Uit de christelijke boeken
1. 'Hij [de verlosser] zal komen, *omkranst met licht*, het zuivere fluïdum straalt uit van de grote ziel . . . en verdrijft de duisternis' (*Atharva*).	1. 'Het heidense volk uit Galilea, dat in duisternis leefde, zag een schitterend licht' (*Mattheus* 4:15-6, naar *Jesaja* 9:1-2).
2. '*Vroeg* in het kaliyuga zal de zoon van de Maagd worden geboren' (*Vedānta*).	2. 'De maagd zal zwanger zijn en een zoon baren' (*Jesaja* 7:14, geciteerd in *Mattheus* 1:23).
3. 'De verlosser zal komen, en de vervloekte *rākshasa's* zullen hun toevlucht zoeken in de diepste hel' (*Atharva*).	3. 'Zie, Jezus van Nazareth heeft door de luister van zijn schitterende goddelijkheid alle verschrikkelijke machten van de duisternis op de vlucht gejaagd' (*Nicodemus* 18:3).
4. 'Hij zal komen, en het leven zal de dood trotseren . . . en hij zal het bloed van alle wezens nieuwe kracht geven, alle lichamen nieuw leven inblazen, en alle zielen zuiveren.'	4. 'Ik geef ze eeuwig leven; ze zullen nooit verloren gaan' (*Johannes* 10:28).

[1] *Lucas* 1:39-45.

[2] A.N. Didron, *Iconographie chrétienne. Histoire de Dieu*, Parijs, 1843, blz. 287; en *Manuel d'iconographie chrétienne greque et latine*, Parijs, 1845, blz. 156.

[3] Talrijke werken, de *Upa-Veda's* genoemd, zijn rechtstreeks afgeleid van de *Veda's*. Vier werken behoren tot deze categorie, namelijk de *Āyus, Gāndharva, Dhanus* en *Sthāpatya*. De derde *Upaveda* werd door Viśvāmitra samengesteld voor de kshatriya's, de krijgerskaste.

[4] L. Jacolliot, *La Bible dans l'Inde*, blz. 263-5.

5. ‘Hij zal komen, en alle levende wezens, alle bloemen, planten, mannen, vrouwen, kinderen, slaven . . . zullen samen de vreugdezang aanheffen, want hij is de Heer van alle schepselen . . . hij is oneindig, want hij is macht, want hij is wijsheid, want hij is schoonheid, want hij is alles en in alles.’	5. ‘Juich, Sion; Jeruzalem schreeuw het uit van vreugde! Je koning is in aantocht, bekleed met gerechtigheid . . . Wat schitterend! Wat mooi! Jonge mannen en vrouwen bloeien op, gesterkt door wijn en graan’ (*Zacharia* 9:9, 17).
6. ‘Hij zal komen, zoeter dan honing en ambrozijn, zuiverder dan *het ongespikkelde lam*’ (*Op.cit.*).	6. ‘Daar is het lam van God’ (*Johannes* 1:36). ‘Hij werd gebracht als een lam voor de slacht’ (*Jesaja* 53:7).
7. ‘Gelukkig de gezegende schoot die hem zal dragen’ (*Op.cit.*).	7. ‘De meest gezegende ben je van alle vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot’ (*Lucas* 1:42). ‘Gelukkig de schoot die u gedragen heeft’ (11:27).
8. ‘En God zal zijn grootsheid openbaren, en zijn macht doen weerklinken, en zich met zijn schepselen verzoenen’ (*Op.cit.*).	8. ‘Jezus heeft zijn grootsheid geopenbaard’ (*Johannes* 2:11). ‘Het is God die door Christus de wereld met zich heeft verzoend’ (*2 Corinthiërs* 5:19).
9. ‘In de schoot van een vrouw zal de straal van de goddelijke glans menselijke vorm aannemen, en als maagd zal ze baren, want geen onreine aanraking zal haar hebben besmet’ (*Vedāṅga’s*).	9. ‘Het is nooit eerder vertoond, zonder enige verontreiniging of smet; een maagd zal een zoon baren, en een maagd zal de Heer voortbrengen’ (*Evangelie van de geboorte van Maria* 3:5).

(557) Of er nu wel of niet sprake is van overdrijving wanneer men aan de *Atharva-Veda* en de andere boeken zo’n hoge ouderdom toeschrijft, feit blijft dat *deze profetieën en de vervulling daarvan aan het christendom zijn voorafgegaan*, en Krishṇa aan Christus. Dat is het enige wat we hoeven na te gaan.

Men wordt bij het lezen van dr. Lundy’s *Monumental Christianity* door verbazing overdonderd. Het is moeilijk te zeggen wat sterker is, onze bewondering voor de geleerdheid van de schrijver, of verbazing over zijn kalme, weergaloze spitsvondigheid. Hij heeft een grote hoeveelheid feiten verzameld die bewijzen dat de religies van Krishṇa, van Boeddha en van Osiris, die veel ouder zijn dan het christendom, zelfs op de meest onbelangrijke symbolen daarvan vooruitliepen. Zijn materiaal is niet ontleend aan vervalste papyrussen, of evangeliën met inlassingen, maar aan beeld-

houwwerken op de muren van oude tempels, monumenten, inscripties en andere zeer oude overblijfselen, die alleen verminkt zijn door de hamers van beeldenstormers, de kanonnen van fanatici, en de gevolgen van de tijd. Hij laat ons Krishṇa en Apollo als goede herders zien; Krishṇa met de kruisvormige *ankh* en de *chakra* in de hand, en Krishṇa 'gekruisigd in de ruimte', zoals hij het noemt.[1] Van deze figuur, die dr. Lundy heeft ontleend aan Moors *Hindoo Pantheon*, kan naar waarheid worden gezegd dat deze een christen wel versteld moet doen staan, want het is tot in detail de gekruisigde Christus uit de roomse kunst. Geen enkel karakteristiek kenmerk ontbreekt; de schrijver zegt zelf hierover[2]:

> Ik denk dat deze voorstelling ouder is dan het christendom . . . Ze lijkt in veel opzichten op een christelijk crucifix. . . . De tekening, de houding, de afdrukken van de spijkers in de handen en voeten wijzen op een christelijke oorsprong, terwijl de Parthische kroon met zeven punten, het ontbreken van hout en van de gebruikelijke inscriptie en van de stralenkrans erboven op een andere oorsprong schijnen te wijzen dan een christelijke. Kan het het menselijke slachtoffer, of de priester en het slachtoffer in één, uit de hindoemythologie zijn, die zich als offer aanbood vóór de werelden bestonden? Kan het Plato's tweede God zijn, die zich in de vorm van het kruis op het heelal afdrukte? Of is het zijn goddelijke mens, die gegeseld, gemarteld, geboeid zou worden, en de ogen uitgebrand; en ten slotte . . . *zou worden gekruisigd*?[3]

Dit alles is het, en nog veel meer; de *oude religie-filosofie* was universeel.

Het is een feit dat dr. Lundy Moor[4] tegenspreekt en beweert dat dit de afbeelding is van *Viṭhobā*, een van de avatāra's van Vishṇu, en dus Krishṇa, en *ouder dan het christendom*, een feit dat niet zo gemakkelijk is tegen te spreken. Maar hoewel hij het als een voorspelling van het christendom beschouwt, denkt hij toch dat het helemaal niets met Christus te maken heeft! Zijn enige reden daarvoor is dat

> in een christelijk crucifix de stralenkrans altijd vanuit het heilige hoofd komt; en hier komt ze vanboven en vanachter. . . . De Viṭhobā van de pandit die aan Moor werd geschonken, schijnt de gekruisigde Krishṇa, de herdergod van Mathurā, te zijn . . . een *verlosser, zowel de Heer van* (558)
> *het verbond als de Heer van hemel en aarde – zuiver en onzuiver, licht en donker, goed en slecht, vreedzaam en oorlogszuchtig, beminnelijk en toornig, zachtaardig en onstuimig, vergevensgezind en wraakzuchtig,*

[1] J.P. Lundy, *Monumental Christianity*, fig. 60, 72, 75.
[2] *Op.cit.*, blz. 173.
[3] *De Staat*, 2:362a.
[4] J.P. Lundy, *Op.cit.*, blz. 176.

God en een vreemd mengsel van de mens, maar niet de Christus uit de evangeliën.

Al deze eigenschappen horen evengoed bij Jezus als bij Krishṇa. Dit blijkt alleen al uit het feit dat Jezus van moeders kant een mens was, ook al was hij een *god*. Zijn gedrag tegenover de vijgenboom en zijn tegenstrijdige uitspraken in *Mattheus*, waar hij de ene keer vrede op aarde, en de andere keer het zwaard belooft, enz., zijn bewijzen in die richting. Ongetwijfeld was het nooit de bedoeling dat deze gravure Jezus van Nazareth voorstelde. Het was, zoals tegen Moor werd gezegd, Viṭhobā, en zoals de heilige geschriften van de hindoes bovendien zeggen, Brahmā, de offeraar, die 'tegelijkertijd zowel offeraar als slachtoffer is'; het is 'Brahmā, slachtoffer in zijn zoon Krishṇa, die op aarde is gekomen om te sterven en ons te redden, die zelf het indrukwekkende offer [van de Sarvamedha] volbrengt'. En toch is het zowel de mens Jezus als de mens Krishṇa, want beiden waren verenigd met hun *christos*.

Dus moeten we óf periodieke 'incarnaties' aannemen, óf het christendom beschouwen als het grootste bedrog en plagiaat van alle eeuwen!

Wat de joodse geschriften betreft, alleen mensen zoals de jezuïet De Carrière, een geschikte vertegenwoordiger van de meerderheid van de katholieke geestelijken, kunnen hun volgelingen nog bevelen alleen de door de Heilige Geest vastgestelde chronologie te aanvaarden. Op gezag van laatstgenoemde vernemen we dat Jacob zich met een familie van welgeteld 70 personen in het jaar 2298 na de schepping in Egypte vestigde, en dat deze 70 personen in 2513 na de schepping – dus maar 215 jaar later – zich zo sterk hadden vermenigvuldigd, dat ze 'zonder de vrouwen en kinderen mee te tellen' 600.000 strijdbare mannen sterk Egypte verlieten, wat volgens de statistische wetenschap een hele bevolking van tussen de twee en drie miljoen zou vertegenwoordigen!! De biologie kan geen tweede voorbeeld van zo'n vruchtbaarheid leveren, behalve dan bij haringen. Laat de christen-zendelingen nu nog eens lachen, als ze dat kunnen, om de chronologie en berekeningen van de hindoes.

Bunsen roept naar aanleiding hiervan uit:

> Gelukkig, maar niet te benijden, zijn de mensen, die niet eraan twijfelen dat Mozes in de zonnige dagen van de 18de dynastie na een volkssamenzwering en opstand met meer dan twee miljoen mensen wegtrok, en die de Israëlieten onder Jozua Kanaän laten veroveren gedurende en vóór de vreselijkste veldtochten van overwinnende farao's in datzelfde land. De Egyptische en Assyrische annalen bewijzen, in verband met de historische kritiek op de *Bijbel*, dat de exodus alleen kon hebben plaatsgevonden onder Menefta, zodat Jozua de Jordaan niet kan zijn overge-

trokken vóór Pasen 1280, want de laatste veldtocht van Ramses III in Palestina vond plaats in 1281.[1]

Maar we moeten de draad van ons verhaal over Boeddha weer op- (559)
pakken.

Noch hij noch Jezus hebben ooit één woord van hun leringen op schrift gesteld. Wat de leringen van de meesters inhielden, moeten we aannemen op getuigenis van de discipelen, en het is daarom niet meer dan redelijk de leringen van beiden op hun innerlijke waarde te beoordelen. Waar het logische overwicht ligt kan men zien aan de resultaten van de vele krachtmetingen tussen christen-zendelingen en boeddhistische theologen (*pungi*). Laatstgenoemden zijn hun tegenstanders gewoonlijk, zo niet altijd, de baas. Aan de andere kant wordt de 'lama van Jehovah', tot groot plezier van de lama van Boeddha, bijna altijd boos, en bewijst zijn godsdienst van geduld, barmhartigheid en menslievendheid in de praktijk door zijn tegenstander in de meest onpriesterlijke taal uit te schelden. We zijn daarvan herhaaldelijk getuige geweest.

Ondanks de opvallende overeenkomst tussen de rechtstreekse leringen van Gautama en Jezus, zien we toch dat hun respectieve volgelingen twee geheel tegenovergestelde uitgangspunten hanteren. De boeddhistische geestelijke, die de ethische leer van zijn meester letterlijk volgt, blijft op die manier trouw aan de nalatenschap van Gautama, terwijl de christen-predikant de door de vier evangeliën gegeven voorschriften verdraait zodat ze onherkenbaar worden, en niet onderwijst wat Jezus heeft verkondigd, maar de dwaze en al te vaak verderfelijke verklaringen van feilbare mensen – onder wie pausen, Luthers en Calvijns. Hier volgen twee voorbeelden waarin beide religies met elkaar worden vergeleken. Laat de lezer zelf oordelen:

Boeddha zegt:

> Geloof niet in iets omdat het vaak wordt gehoord of omdat er door velen over wordt gesproken; denk niet dat dat een bewijs is dat het waar is.
>
> Geloof niet enkel omdat de geschreven uitspraak van een wijze uit de oudheid naar voren wordt gebracht; neem niet als zeker aan dat het geschrift nooit door die wijze is herzien, of dat het kan worden vertrouwd. Geloof niet in wat u zich verbeeldt, wanneer u denkt dat *een denkbeeld, omdat het bijzonder is, door een deva of een of ander verbazingwekkend wezen moet zijn ingegeven*.
>
> Geloof niet in gissingen, d.w.z. iets op goed geluk als uitgangspunt aannemen, en dan daaruit conclusies trekken – waarbij u zich baseert op uw nummer 2 en 3 en 4, *vóór u uw nummer 1 heeft vastgesteld*. . . .

[1] C.C.J. Bunsen, *Egypt's Place in Universal History*, deel 5, blz. 75.

> *Geloof niet uitsluitend op gezag van uw leraren en meesters*, en geloof en handel niet uitsluitend *omdat zij geloven en handelen*.
>
> Ik [de Boeddha] zeg u allen, u moet toch zelf wel weten dat 'dit verkeerd is, dat het strafbaar is, en door de wijzen wordt afgekeurd; geloof hierin zal niemand voordeel brengen, maar tot verdriet leiden.' Wanneer u dit weet, onthoud u zich dan ervan.[1]

Vergelijk deze welwillende, menselijke gedachten eens met het gefoe-
(560) ter van het Oecumenische Concilie en de paus tegen het gebruik van de rede en het beoefenen van de wetenschap wanneer deze in strijd is met de openbaring. Het afschuwelijke zegenen van de islamitische wapens en het vervloeken van de Russische en Bulgaarse christenen door de paus heeft de verontwaardiging gewekt van enkele van de meest toegewijde katholieke gemeenten. Op de dag van het onlangs gehouden 50-jarig jubileum van Pius IX en ook op 6 juli – de dag die gewijd is aan de nagedachtenis van Johannes Huss, de verbrande martelaar – verzamelden duizenden katholieke Tsjechen uit Praag zich op de nabijgelegen berg Zhizhkov om hun afschuw te betuigen over het ultramontaanse beleid op dit punt, en verbrandden met groot ceremonieel en openlijke veroordeling het portret van de paus, zijn syllabus en laatste bul tegen de Russische tsaar, waarbij ze zeiden dat ze goede katholieken maar nog betere Slaven zijn. Blijkbaar is de nagedachtenis van Johannes Huss voor hen heiliger dan de pausen van het Vaticaan.

Robert Dale Owen merkt op:

> Het vereren van woorden is nog verderfelijker dan het vereren van beelden. Woordverering is de ergste soort afgoderij. We zijn in een tijdperk gekomen waarin letterknechterij het geloof vernietigt. . . . De letter doodt.[2]

Er is in de kerk geen dogma waarop deze woorden meer van toepassing zijn dan op de leer van de *transsubstantiatie*.[3] 'Wie mijn lichaam eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven', laat men Christus zeggen. 'Dit zijn harde woorden', herhaalden zijn verbijsterde toehoorders. Het antwoord *was dat van een ingewijde*.

> Ergeren jullie je hieraan? . . . De geest maakt levend, het lichaam dient tot niets. De woorden [*rhemata*, of geheime uitspraken] die ik heb gezegd zijn geest, en leven.[4]

---

[1] Alabaster, *The Wheel of the Law*, blz. 35-6.

[2] *The Debatable Land*, blz. 145.

[3] *Joh*. 6:54, 61, 63.

[4] 'We richten onze ijver', zegt dr. Henry More, 'tegen zoveel dingen die we voor

In de mysteriën stelde de wijn Bacchus, en het brood Ceres voor.[1] De hiërofant-inwijder bood vóór de laatste *openbaring* symbolisch brood en (561)
wijn aan aan de kandidaat, die van beide moest eten en drinken, als teken dat de geest de stof tot leven moest brengen, d.w.z. dat de goddelijke wijsheid door middel van wat hem zou worden geopenbaard zijn lichaam moest binnentreden. In zijn oosterse taalgebruik vergeleek Jezus zichzelf voortdurend met de ware wijnstok (*Johannes* 15:1). Verder werd de hiërofant, de onthuller van het petroma, 'Vader' genoemd. Als Jezus zegt: 'Drink . . . dit is mijn bloed', bedoelde hij niets anders dan een metaforische vergelijking van zichzelf met de wijnstok, die de druiven draagt, waarvan het sap het bloed – de wijn – is. Het was een aanwijzing dat hij

---

paaps houden dat we nauwelijks *een redelijke hoeveelheid verachting* overhouden voor de dingen die werkelijk verachtelijk zijn: Zoals die brute, weerzinwekkende, schandelijke onmogelijkheid van een *transsubstantiatie*, de verschillende soorten walgelijke afgoderij en leugenachtig *bedrog*, de *twijfelachtigheid* van hun *trouw* aan hun wettige koningen als gevolg van hun bijgelovige loyaliteit aan de spirituele tirannie van de paus – en die *barbaarse, brute wreedheid tegen hen* die niet zo dwaas zijn zich te laten overhalen om zulke dingen te geloven die ze aan de mensen willen opdringen, of niet zo verraderlijk tegenover God en hun eigen geweten zijn om ze tegen beter weten in te belijden' (naschrift van een brief aan Glanvill, *Sadducismus triumphatus*, blz. 53).

[1] Payne Knight denkt dat Ceres 'niet de verpersoonlijking was van de ruwe materie waaruit de aarde is samengesteld, maar van het passieve *voortbrengende beginsel* dat deze zou doordringen, en dat, verenigd met het actieve beginsel, als de oorzaak van de structuur en bezieling van haar substantie werd beschouwd. . . . Ze wordt vermeld als de vrouw van de almachtige Vader, Aether of Jupiter' (*The Symbolical Language of Ancient Art and Mythology*, §36). Vandaar dat de woorden van Christus '*de geest maakt levend, het lichaam dient tot niets*', in hun tweevoudige betekenis zowel op spirituele als aardse dingen, op geest en stof sloegen.

Bacchus is, als Dionysus, van Indiase oorsprong. Cicero vermeldt hem als een zoon van Thyone en Nisus (*De natura deorum*, 3:23). Διόνυσος betekent de god Dis van de berg Nys in India. Bacchus, getooid met klimop, of *kissos*, is Krishṇa, van wie een van de namen *Kissen* was. Dionysus is in het bijzonder de godheid op wie alle hoop voor een toekomstig leven werd gevestigd; kortom hij was de god van wie werd verwacht dat hij de *ziel van de mens* zou bevrijden uit zijn gevangenis van vlees. Van Orpheus, de Argonaut en dichter, wordt ook gezegd dat hij op aarde is gekomen om de religie te zuiveren van haar grove, aardse antropomorfisme; hij schafte de mensenoffers af, en stelde een mystieke theologie in, gebaseerd op zuivere spiritualiteit. Cicero noemt Orpheus een zoon van Bacchus. Het is vreemd dat beiden oorspronkelijk uit India schijnen te zijn gekomen. Als Dionysus-Zagreus is Bacchus ongetwijfeld van hindoe-oorsprong. Sommige schrijvers zoeken een merkwaardige analogie tussen de naam Orpheus en een oude Griekse term ὀρφνός, *donker- of taankleurig*, en maken hem tot een hindoe door de term in verband te brengen met zijn donkere hindoe-gelaatskleur. Zie Voss, Heyne en Schneider over de Argonauten.

anderen wilde inwijden, zoals hijzelf door de 'Vader' was ingewijd. Zijn 'Vader' was de landman, hijzelf de wijnstok, zijn discipelen de ranken. Zijn volgelingen, die het woordgebruik van de mysteriën niet kenden, verwonderden zich; ze vatten het zelfs als een belediging op, wat niet zo verbazingwekkend is, gezien het gebod van Mozes tegen bloed.

Er is in de vier evangeliën meer dan genoeg te vinden om aan te kunnen tonen wat Jezus' geheime en vurigste hoop was, de hoop waarmee hij begon te onderwijzen, en waarmee hij stierf. In zijn immense, onzelfzuchtige liefde voor de mensheid beschouwt hij het als onrechtvaardig om de velen de resultaten van de door enkelen verkregen kennis te onthouden. Daarom predikt hij dit resultaat – het één-zijn van een spirituele God, van wie de tempel in ieder van ons is, en in wie wij leven, zoals hij in ons leeft – in de geest. De joodse adepten van de school van Hillel en de kabbalisten bezaten deze kennis. Maar de schrift- of wetgeleerden, die langzamerhand waren opgegaan in de dogmatiek van de dode letter, hadden zich sinds lang van de tannaim, de echte spirituele leraren, afgescheiden, en de praktische kabbalisten werden door de synagoge min of meer vervolgd. Vandaar dat we Jezus horen uitroepen: 'Wee jullie wetgeleerden! *want jullie hebben de sleutel tot de kennis* [de gnosis] *weggenomen*; zelf zijn jullie niet binnengegaan, en anderen die wel wilden binnengaan hebben jullie tegengehouden' (*Lucas* 11:52). De betekenis hiervan is duidelijk. Ze hadden de sleutel weggenomen, en konden er zelf niet eens van gebruikmaken, want de massora (de overlevering) was, zowel voor henzelf als voor anderen, een gesloten boek geworden.

(562) Noch Renan, noch Strauss, noch de meer moderne burggraaf Amberley schijnt het flauwste vermoeden te hebben gehad van de werkelijke betekenis van veel van de gelijkenissen van Jezus, of zelfs van het karakter van de grote Galilese filosoof. Renan stelde hem voor, zoals we zagen, als een verfranste rabbi, '*le plus charmant de tous*', maar toch slechts een rabbi, en bovendien één die zelfs niet afkomstig is uit de school van Hillel of uit enige school, al noemt hij hem herhaaldelijk 'de charmante doctor'.[1] Hij stelt hem voor als een sentimentele, jeugdige enthousiasteling, voortgekomen uit de plebejische klassen van Galilea, die zich de ideale koningen uit zijn gelijkenissen voorstelt als de in purper gehulde, met juwelen versierde wezens over wie men in sprookjes leest.

Daarentegen is Lord Amberley's Jezus een 'beeldenstormende idealist', die wat scherpzinnigheid en logica betreft veruit de mindere van zijn critici is. Renan beschouwt Jezus met de eenzijdigheid van een antisemiet, en Amberley kijkt op hem neer vanaf de maatschappelijke hoogte van een

[1] *La vie de Jésus*, hfst. 5.

Engelse lord. Over de gelijkenis van het huwelijksfeest, die volgens hem 'een merkwaardige theorie over de maatschappelijke omgang' uitdrukt, zegt Amberley:

> Niemand kan er bezwaar tegen maken dat welwillende individuen arme mensen, of gebrekkigen van lage stand, bij hen thuis uitnodigen. Maar we kunnen niet toelaten dat deze vriendelijke daad tot een verplichting moet worden gemaakt . . . het is hoogst wenselijk dat we juist dat doen wat Christus ons zou verbieden namelijk onze vrienden uit te nodigen, en door hen uitgenodigd te worden, afhankelijk van de situatie. De angst dat we misschien een vergelding ontvangen voor de diners die we geven, is ongetwijfeld een hersenschim . . . Jezus ziet in feite de meer intellectuele kant van de maatschappij geheel over het hoofd.[1]

Dit alles bewijst ongetwijfeld dat de 'zoon van God' geen meester was in de maatschappelijke omgangsvormen, en niet geschikt was voor 'hogere kringen'; maar het is ook een mooi voorbeeld van hoe vaak zelfs zijn meest suggestieve gelijkenissen verkeerd worden begrepen.

De theorie van Anquetil-Duperron[2] dat de *Bhagavad Gītā* een onafhankelijk werk is, omdat het in verschillende manuscripten van het *Mahābhārata* ontbreekt, kan evengoed een argument zijn voor een nog hogere ouderdom als het tegenovergestelde. Het werk is zuiver metafysisch en ethisch, en in zekere zin *anti-vedisch*, in zoverre tenminste dat het in strijd is met veel van de latere brahmaanse interpretaties van de *Veda's*. Hoe komt het dan dat de brahmanen, in plaats van het werk te vernietigen of het tenminste als niet-canoniek te veroordelen – een middel waartoe de christelijke kerk nooit nagelaten zou hebben haar toevlucht te nemen – het de grootste eerbied bewijzen? Omdat het zich alleen de vereniging met het hoogste goddelijke beginsel tot doel stelt, is het in strijd met de afgodenverering van het volk. De enige voorzorgsmaatregel die de brahmanen hebben genomen om te voorkomen dat de leerstellingen ervan te veel bekend worden, is dat ze het meer dan enig ander religieus boek geheimhouden voor alle kasten met uitzondering van de priesterkaste, en zelfs in (563)
veel gevallen voor deze enige beperking voorschrijven. De grootste mysteriën van de brahmaanse religie liggen in dit prachtige gedicht besloten; zelfs de boeddhisten erkennen dit, terwijl ze bepaalde dogmatische moeilijkheden op hun eigen manier verklaren. 'Wees onzelfzuchtig, beheers uw zintuigen en hartstochten, die het verstand verduisteren en misleiden', zegt Krishṇa tegen zijn leerling Arjuna, en spreekt daarmee een zuiver boeddhistisch beginsel uit.

[1] *An Analysis of Religious Belief*, ed. 1876, deel 1, blz. 466-7.

[2] Oupnek'hat, Straatsburg, 1801-2, deel 2, blz. 732, noot.

> Laagstaande mensen volgen voorbeelden, hoogstaande mensen geven ze. . . . De ziel moet zich vrijmaken van de ketenen van handelingen, en geheel handelen overeenkomstig haar goddelijke oorsprong. *Er is slechts één God*, en alle andere devatā's zijn ondergeschikt, en slechts vormen [krachten] van Brahmā of mijzelf. *Verering door daden is beter dan verering door contemplatie*.[1]

Deze leer stemt volkomen overeen met die van Jezus zelf.[2] Geloof alleen, dat niet samengaat met 'daden', heeft volgens de *Bhagavad Gītā* geen waarde. Wat de *Atharva-Veda* betreft, die werd en wordt door de brahmanen zo geheimgehouden dat het twijfelachtig is of de oriëntalisten er een *volledig* exemplaar van bezitten. Iemand die gelezen heeft wat abbé Dubois schrijft, zou daaraan zeker kunnen twijfelen. Over de *Veda's* zegt hij:

> Van de laatste – de *Atharva* – zijn maar heel weinig exemplaren, en veel mensen denken dat ze niet meer bestaan. Maar de waarheid is dat ze wel bestaan, maar ze verbergen ze zorgvuldiger dan de andere, uit angst ervan te worden verdacht ingewijd te zijn in de magische en andere gevreesde mysteriën die in dit boek zouden worden verkondigd.[3]

Er waren zelfs onder de hoogste *epoptai* van de grote mysteriën mensen die niets wisten van hun laatste en gevreesde ritus – de vrijwillige overdracht van leven van hiërofant op kandidaat. Deze mystieke handeling van de overdracht door de adept van zijn spirituele entiteit, na de dood van zijn lichaam, op de jongeling die hij met alle vurige liefde van een spirituele vader liefheeft, wordt in *Ghost-Land*[4] prachtig beschreven. Een adept van de hoogste graad kan voor onbepaalde tijd leven, zoals het geval is bij het reïncarneren van de Tibetaanse lama's. Ondanks bepaalde alchemistische geheimen waarmee de jeugdige kracht veel langer dan normaal in stand wordt gehouden, verslijt het lichaam en kan het zelden langer dan 200 of 240 jaar blijven leven. Het oude kledingstuk is dan versleten, en het spirituele ego is gedwongen het te verlaten en kiest een nieuw fris lichaam, vol gezonde levenskracht, om in te wonen. Indien de lezer geneigd is deze
(564) bewering over de mogelijke verlenging van het menselijk leven belachelijk te vinden, dan kunnen we hem verwijzen naar de statistieken van ver-

---

[1] Zie de *Bhagavad Gītā*, in het Engels vertaald door Charles Wilkins in 1785; en het *Bhāgavata-Purāṇa*, dat het verhaal bevat over Krishṇa, in het Frans vertaald door Eugène Burnouf, 1840 (boek 4, hfst. 29).

[2] *Mattheus* 7:21.

[3] *Description of the Character, Manners, and Customs of the People of India*, 1817, deel 1, afd. 1, blz. 47-8.

[4] *Ghost-land; or Researches into the Mysteries of Occultism*, red. Mw. E. Hardinge-Britten, Boston, 1876, hfst. 15, enz.

schillende landen. De schrijver van een knap artikel in de *Westminster Review* van oktober 1850 is verantwoordelijk voor de mededeling dat men in Engeland de authentieke gevallen heeft van een zekere Thomas Jenkins die op 169-jarige leeftijd stierf, en van 'Old Parr' op 152-jarige leeftijd, en dat bekend is dat sommige boeren in Rusland '242 jaar zijn geworden'.[1] Er zijn ook berichten over honderdjarigen onder de indianen in Peru. We weten dat veel bekwame schrijvers de laatste tijd deze mededelingen over een hele hoge leeftijd in twijfel hebben getrokken, maar niettemin bevestigen we te geloven dat ze waar zijn.

Er komen onder de oosterse volkeren 'vormen van bijgeloof' voor – die al of niet waar zijn – waarvan zelfs een Edgar Poe of een Hoffmann nooit hebben gedroomd. En deze geloofsopvattingen zitten de volkeren bij wie ze zijn ontstaan in het bloed. Wanneer men ze zorgvuldig van alle overdrijving ontdoet, zal men zien dat ze een algemeen geloof inhouden in die rusteloze, ronddolende, astrale zielen, die ghouls en vampiers worden genoemd. Een Armeense bisschop uit de 5de eeuw, Jeznik genaamd, deelt een aantal van dat soort verhalen mee in een manuscript (boek 1, §20, §30), dat ongeveer 30 jaar geleden nog in de bibliotheek van het klooster in Etchmiadzin werd bewaard.[2] Er bestaat o.a. een overlevering die uit de tijd van het heidendom dateert, dat telkens wanneer een held van wie het leven op aarde nog nodig is, op het slagveld valt, de Aralezes, de volksgoden van het oude Armenië, die het vermogen hebben hen die in de veldslag zijn gedood weer tot leven te brengen, de bloedende wonden van het slachtoffer aflikken en erop ademen tot ze hem een nieuw, krachtig leven hebben gegeven. De krijger staat daarna op, wast alle sporen van zijn wonden weg, en neemt zijn plaats in de strijd weer in. Maar zijn onsterfelijke geest is vertrokken, en voor de rest van zijn leven leeft hij als een verlaten tempel.

Wanneer een adept eenmaal was ingewijd in het laatste, plechtigste mysterie van de overdracht van het leven, de vreselijke *zevende* ritus van de verheven priesterlijke handeling, die de hoogste vorm van theürgie is, behoorde hij niet langer tot deze wereld. Zijn ziel was daarna vrij, en de *zeven* doodzonden, die op de loer lagen om zijn hart te verslinden terwijl de ziel, door de dood bevrijd, de *zeven* zalen en *zeven* trappen doorliep, konden hem levend of dood geen kwaad meer doen; hij heeft de 'tweemaal zeven beproevingen', de *twaalf* werken van het laatste uur doorstaan.[3]

---

[1] Zie art. 'Septenary Institutions'. Kapt. James Riley deelt in het 'verhaal' over zijn slavernij in Afrika soortgelijke gevallen mee van mensen in de Sahara die een hoge leeftijd bereikten.

[2] In Armenië; een van de oudste christelijke kloosters.

[3] *Egyptisch Dodenboek*. De hindoes hebben zeven hogere en zeven lagere heme-

Alleen de hiërofant (hogepriester) wist hoe hij die plechtige handeling
(565) kon verrichten door zijn eigen levenskracht en astrale ziel uit te storten in de adept die door hem tot opvolger was uitverkoren, en die op die manier een dubbel leven kreeg.[1]

'Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie *opnieuw wordt geboren*, kan het koninkrijk van God zien' (*Johannes* 3:3). Jezus zegt tegen Nicodemus: 'Wat geboren is uit een mens is menselijk, en wat geboren is uit de geest is geestelijk' (3:6).

Deze toespeling, die op zichzelf zo onbegrijpelijk is, wordt in het *Śatapatha-Brāhmaṇa* verklaard. Deze leert dat een mens die naar spirituele volmaking streeft, *drie* geboorten moet doormaken: 1. de fysieke uit zijn sterfelijke ouders; 2. de spirituele door een religieus offer (inwijding); 3. zijn laatste geboorte in de wereld van de geest – bij de dood. Hoewel het misschien vreemd lijkt dat we naar het oude gebied van de Punjab en de oevers van de heilige Ganges zouden moeten gaan om iemand te vinden die de woorden kan interpreteren die in Jeruzalem zijn uitgesproken en aan de oever van de Jordaan zijn toegelicht, is dit kennelijk toch het geval. Deze tweede geboorte, of wedergeboorte van de geest, na de natuurlijke geboorte van wat geboren is uit het lichaam, had een joodse heerser kunnen verbazen. Niettemin werd dit 3000 jaar vóór het verschijnen van de grote Galilese profeet onderwezen, niet alleen in het oude India, maar aan alle *epoptai* van de heidense inwijding, die in de grote mysteriën van

len. De zeven doodzonden van de christenen zijn ontleend aan de Egyptische boeken van Hermes, waarmee Clemens van Alexandrië zo vertrouwd was.

[1] De later bij het volk ingevoerde afschuwelijke gewoonte om mensen te offeren is een verwrongen kopie van het theürgische mysterie. De heidense priesters, die niet tot de klasse van de hiërofanten behoorden, voerden gedurende enige tijd dit afschuwelijke ritueel uit dat diende om het werkelijke doel te verbergen. Maar de Griekse Heracles wordt voorgesteld als de tegenstander van mensenoffers, die de mensen en monsters die hen offerden, verslaat. Bunsen bewijst juist door het ontbreken van enige voorstelling van mensenoffers op de oudste monumenten dat deze gewoonte in het Oude Rijk aan het einde van de 7de eeuw na Menes was afgeschaft (*Egypt's Place*, deel 1, blz. 18; en ook blz. 65-6); Iphicrates had dus in 3000 v.Chr. bij de Carthagers een einde gemaakt aan mensenoffers. Diphilus liet de mensenoffers vervangen door die van stieren. Amosis dwong de priesters mensen door wassenbeelden te vervangen (Porphyrius, *De abstinentia ab usu animalium*, boek 2, §55-6). Aan de andere kant kunnen de inquisitie en de christelijke geestelijkheid erover opscheppen dat ze voor elke door de bewoners van de Taurische Chersonesus op het altaar van Diana geofferde vreemdeling, een dozijn ketters op het altaar van de 'moeder van God' en haar 'zoon' hebben geofferd. En wanneer hebben de christenen ooit eraan gedacht om levende ketters, joden en heksen door dieren of wassenbeelden te vervangen? Ze verbrandden hun afbeelding alleen wanneer de veroordeelde slachtoffers door tussenkomst van de Voorzienigheid aan hun klauwen waren ontsnapt.

LEVEN en DOOD werden onderricht. Dit geheim van de geheimen, dat de *ziel* niet vergroeid is met het lichaam, werd door de yogī's, de volgelingen van Kapila, in de praktijk bewezen. Wanneer ze hun ziel hadden losgemaakt van de boeien van *prakriti* of *mahat* (de fysieke waarneming door de zintuigen en het denken – in één betekenis, de schepping), ontwikkelden ze hun ziels- en *wilskracht* zozeer dat ze het zichzelf in feite mogelijk maakten – gedurende hun verblijf op aarde – om in contact te komen met de hoogste werelden, en wat enigszins stuntelig 'wonderen' worden genoemd te verrichten.[1] Mensen van wie de astrale geest op aarde *naiḥśreyasa* of (566)
mukti heeft bereikt, zijn halfgoden; als ontlichaamde geesten bereiken ze moksha of nirvāṇa, en dit is hun *tweede* spirituele geboorte.

Boeddha verkondigt de leer van een nieuwe geboorte even duidelijk als Jezus. De hindoehervormer die wil breken met de oude mysteriën, waartoe men het onwetende grote publiek niet kon toelaten, geeft zijn denkbeelden in verschillende passages duidelijk weer, al zwijgt hij in het algemeen over meer dan één geheim dogma. Zo zegt hij: '*Sommige mensen worden wedergeboren*; boosdoeners gaan naar de hel; rechtvaardigen gaan naar de hemel; zij die vrij zijn van alle wereldse begeerten betreden nirvāṇa' (*Dhammapada*, vers 126). Op een andere plaats zegt Boeddha dat het beter is te geloven in een toekomstig leven waarin geluk of ellende kan worden ervaren, want als het hart daarin gelooft,

> zal het de zonde nalaten en deugdzaam handelen; en zelfs als er geen opstanding is, zal zo'n leven hem een goede naam en algemene waardering brengen. *Maar zij die geloven in vernietiging bij de dood, zullen*, omdat ze niet geloven in een toekomstig leven, *niet nalaten elke zonde die ze zich kunnen wensen te begaan*.[2]

De *Brief aan de Hebreeën* gaat over het bloedoffer. 'Bij een testament', zegt de schrijver, 'is het noodzakelijk dat de dood van de erflater wordt vastgesteld. . . . Want als er geen *bloed* wordt uitgegoten, vindt er geen vergeving plaats.' En ook: 'Christus heeft zich de eer om hogepriester te worden evenmin zelf verleend, dat deed degene die tegen hem zei: 'Jij bent mijn zoon, IK HEB JE VANDAAG VERWEKT.''[3] Dit is een zeer duidelijke aanwijzing dat: 1. Jezus slechts werd beschouwd in het licht van een hoge-

---

[1] Daarom beveelt Jezus aan om in de eenzaamheid van de binnenkamer te bidden. Dit geheime gebed is niets anders dan de parāvidyā van de vedānta-filosoof: 'Hij die zijn ziel [innerlijke zelf] kent, trekt zich dagelijks terug in het gebied van *svarga* [het hemelrijk] in zijn eigen hart', zegt de *Chhāndogya Upanishad* (7:3:3). De vedānta-filosoof erkent de ātman, het spirituele *zelf*, als de enige en hoogste God.

[2] *The Wheel of the Law*, blz. 42.

[3] *Hebreeën* 9:16, 22; 5:5.

priester, zoals Melchizedek – een andere avatāra of incarnatie van Christus, volgens de kerkvaders; en 2. dat de schrijver dacht dat Jezus pas op het moment van zijn inwijding door water een 'zoon van God' was geworden; en dat hij dus niet als god werd geboren, of fysiek door hem werd verwekt. Elke ingewijde van het 'laatste uur' werd alleen al door het feit van zijn inwijding een zoon van God. Toen de Efeziër Maximus keizer Julianus in de mithraïsche mysteriën inwijdde, sprak hij als de gebruikelijke formule van het ritueel de volgende woorden uit:

> Door dit bloed was ik u schoon van uw zonden. Het woord van de Allerhoogste is in u binnengetreden, en zijn geest zal vanaf nu op de NIEUW-GEBORENE, de *nu*-verwekte van de hoogste God rusten. . . . U bent de zoon van Mithra.

'U bent de '*zoon van God*'', herhaalden de discipelen na Christus' doop. Toen Paulus de adder afschudde in het vuur en zelf niets mankeerde, zeiden de Maltezers 'dat hij *een god* was' (*Handelingen* 28:5-6). 'Hij is de zoon van God, de schone!' was de door de discipelen van Simon Magus
(567) gebruikte term, want ze dachten dat ze de 'grote kracht van God' in hem herkenden.

Een mens kan geen god hebben die niet begrensd wordt door zijn eigen menselijke opvattingen. Hoe ruimer zijn spirituele visie des te machtiger zal zijn godheid zijn. Maar waar kunnen we een betere uitdrukking van hem vinden dan in de mens zelf, in de spirituele en goddelijke vermogens die in ieder mens latent zijn? Dr. A. Wilder zegt:

> Juist het vermogen om zich de mogelijkheid van het bestaan van wonderdoende krachten in te denken, is op zichzelf het bewijs dat ze bestaan. De criticus is, evenals de scepticus, over het algemeen de mindere van de persoon of het onderwerp dat hij bespreekt, en kan daarom nauwelijks een bevoegde getuige zijn. *Als er vervalsingen zijn, dan moet er ergens een echt* origineel *zijn geweest.*[1]

Bloed brengt schimmen voort, en zijn emanaties verschaffen bepaalde geesten de materialen die nodig zijn om hun tijdelijke verschijning te vormen. Lévi zegt hierover:

> Bloed is de eerste incarnatie van het universele fluïdum; het is het gematerialiseerde *levenslicht*. Zijn geboorte is het grootste wonder van de natuur; het leeft alleen door zich voortdurend om te zetten, want het is de universele Proteus. Het bloed komt voort uit beginselen waarin het niet aanwezig was, en het wordt vlees, beenderen, haar, nagels . . .

[1] A. Wilder, *Prophecy, Ancient and Modern*.

> tranen en zweet. Het gaat niet samen met ontbinding of dood; wanneer het leven is vertrokken, begint het te ontbinden; indien u weet hoe u het weer tot leven kunt wekken en er door een nieuwe magnetisering van zijn bolletjes leven in kunt uitstorten, zal het leven er weer in terugkeren. De universele substantie met haar dubbele beweging, is het grote geheim van het zijn; bloed is het grote geheim van het leven.

De hindoe Ramatsariar zegt: 'Bloed bevat alle mysterieuze geheimen van het bestaan; zonder bloed kan geen levend wezen bestaan. Bloed eten betekent het grote werk van de schepper ontheiligen.'

Mozes volgt de universele, overgeleverde wet door op zijn beurt het eten van bloed te verbieden.

Paracelsus schrijft dat men door middel van de dampen van bloed elke geest die men wil zien, kan oproepen; want uit de emanaties daarvan zal hij voor zichzelf een uiterlijke verschijning, een *zichtbaar* lichaam opbouwen – maar dit is tovenarij. De hiërofanten van Baäl maakten over hun hele lichaam diepe insnijdingen, en brachten door hun eigen bloed objectieve en tastbare verschijningen teweeg. De volgelingen van een bepaalde sekte in Perzië, die men in grote aantallen rond de Russische nederzettingen in Temir-Khān-Shura en Derbent kan aantreffen, hebben hun religieuze mysteriën waarin ze een grote kring vormen, en in een uitzinnige dans rondwervelen. Hun tempels zijn vervallen, en ze houden hun eredienst in grote tijdelijke gebouwen, die veilig zijn afgesloten, en waarvan de aarden vloer dik met zand is bestrooid. Ze zijn allen in lange, witte gewaden gekleed, en hun hoofden zijn bloot en geheel kaalgeschoren. Ze zijn met messen ge- (568)
wapend, raken al snel in woeste vervoering, en verwonden zichzelf en anderen, tot hun kleren en het zand op de grond doorweekt zijn van bloed. Vóór het einde van het 'mysterie' *heeft elke man een metgezel* gekregen die met hem rondwervelt. Soms hebben de spookdansers *haar op hun hoofd*, wat hen duidelijk anders maakt dan hun onbewuste scheppers. We moeten dit onderwerp hierbij laten rusten, omdat we plechtig hebben beloofd om de belangrijkste bijzonderheden van deze verschrikkelijke ceremonie (die we slechts eenmaal mochten bijwonen) nooit bekend te maken.[1]

In de oudheid voegden de Thessalische tovenaressen soms bij het bloed

[1] Toen we in Petrovsk (Dagestan, een streek in de Kaukasus) verbleven, waren we in de gelegenheid een ander soortgelijk *mysterie* bij te wonen. Dankzij de vriendelijkheid van Prins Melikoff, de gouverneur-generaal van Dagestan, die in Temir-Khān-Shura woont, en vooral van Prins Shamsudin, de vroegere regerende Shamhal van Tarkov, een geboren Tartaar, woonden we in de zomer van 1865 deze ceremonie bij, op veilige afstand in een soort privéloge die onder het plafond van het tijdelijke gebouw was opgesteld.

van een zwart lam dat van een kind, en riepen daardoor de schimmen op. Aan de priesters werd de kunst geleerd om de geesten van de doden, en ook die van de elementen, op te roepen, maar hun manier was beslist niet die van de Thessalische tovenaressen.

Onder de Jakoeten in Siberië is een stam, die in het grensgebied van Transbaikalië bij de rivier Vitema (in Oost-Siberië) woont, die tovenarij beoefent, zoals ze in de tijd van de Thessalische heksen bekend was. Hun religieuze opvattingen zijn een merkwaardig mengsel van filosofie en bijgeloof. Ze hebben een hoofd- of hoogste god *Aij-Taion*, die volgens hen niets heeft geschapen, maar alleen *de leiding heeft* over de schepping van alle werelden. Hij woont in de *negende* hemel, en slechts vanuit de *zevende* kunnen de andere lagere goden – zijn dienaren – zich aan hun schepselen manifesteren. Volgens de openbaring van de lagere godheden (geesten, vermoeden we) heeft deze negende hemel drie zonnen en drie manen, en de bodem van dit verblijf bestaat uit vier meren (de vier windstreken) van 'zachte lucht' (ether) in plaats van water. Terwijl ze geen offers brengen aan de hoogste godheid, omdat hij er geen nodig heeft, proberen ze wel zowel de goede als de kwade godheden, die ze respectievelijk de 'witte' en de 'zwarte' goden noemen, gunstig te stemmen. Ze doen dit, omdat geen van beide soorten goed of slecht is door persoonlijke verdienste of tekortkomingen. Omdat ze allen aan de hoogste *Aij-Taion* zijn onderworpen, en ieder van hen de plicht die hem al eeuwenlang is opgelegd, moet vervullen, zijn ze niet verantwoordelijk voor het goed of het kwaad dat ze in deze wereld bedrijven. De reden die de Jakoeten voor het brengen van zulke offers opgeven is heel merkwaardig. Offers, zeggen ze, helpen alle soorten goden hun opdracht beter te vervullen en zo de Allerhoogste tevreden te stellen; en iedere sterveling die een van hen helpt bij het vervullen van zijn
(569) plicht, moet daarom ook de Allerhoogste tevreden stellen, want hij zal ertoe hebben bijgedragen dat gerechtigheid geschiedt. Omdat de 'zwarte' goden de taak hebben om aan de mensheid ziekten, onheil en allerlei rampen te brengen, die alle een straf zijn voor een of andere vergrijp, offeren de Jakoeten aan hen 'bloedige' dierenoffers, terwijl ze aan de 'witte' zuivere offers brengen, die gewoonlijk bestaan uit een dier dat aan een speciale god is gewijd, en waarvoor met veel ceremonieel is gezorgd, zodat het heilig is geworden. Volgens hun denkbeelden worden de zielen van de doden 'schimmen', en zijn ze gedoemd op aarde rond te zwerven tot er een bepaalde verandering ten goede of ten kwade plaatsvindt, waarvoor de Jakoeten geen verklaring geven. De *lichte* schimmen, dat wil zeggen die van de goede mensen, worden de bewakers en beschermers van hen die ze op aarde hebben liefgehad; de 'donkere' schimmen (de slechte) proberen

daarentegen degenen die ze hebben gekend kwaad te doen, door hen aan te zetten tot misdaden, tot slechte daden, en op andere wijze stervelingen te schaden. Behalve deze kennen ze, evenals de oude Chaldeeën, zeven goddelijke *sheitans* (demonen) of lagere goden. Tijdens de bloedoffers, die 's nachts plaatsvinden, roepen de Jakoeten de slechte of *duistere* schimmen op om hen te vragen wat ze kunnen doen om hun onheil te voorkomen; er is dus *bloed nodig*, want zonder de dampen daarvan zouden de geesten zich niet duidelijk zichtbaar kunnen maken, en zouden volgens hen nog gevaarlijker kunnen worden, want dan zouden ze het bij levende mensen uit hun zweet zuigen.[1] Wat de goede, *lichte* schimmen betreft, die hoeven niet te worden opgeroepen; bovendien stoort zo'n daad hen; zo nodig kunnen ze hun tegenwoordigheid zonder enige voorbereiding en ceremoniën kenbaar maken.

In verschillende delen van Bulgarije en Moldavië, vooral in de districten waar veel moslims wonen, wordt de bloedbezwering ook toegepast, maar met een ander doel. De vreselijke onderdrukking en slavernij waaraan deze ongelukkige christenen eeuwenlang onderworpen zijn geweest, heeft hen duizendmaal vatbaarder voor indrukken, en tegelijkertijd bijgeloviger, gemaakt dan mensen die in beschaafde landen wonen. Elke 7de mei vieren de bewoners van elke stad of elk dorp in Moldavië, Walachije en Bulgarije wat ze het 'dodenfeest' noemen. Na zonsondergang begeven zich enorme menigten mannen en vrouwen, allen met een aangestoken waskaars in de hand, naar de begraafplaatsen om op de graven van hun overleden vrienden te bidden. Deze oude, plechtige ceremonie, die *trizna* wordt genoemd, is overal een herinnering aan de oorspronkelijke christelijke rituelen, maar is onder de islamitische slavernij nog veel plechtiger. Elk graf is voorzien van een soort kastje, ongeveer een halve meter hoog, van vier stenen gemaakt, en met dubbele deuren aan hengsels. Deze kastjes bevatten wat de huishouding van de overledene wordt genoemd, namelijk een paar waskaarsen, wat olie en een lamp van aardewerk, die op die (570)
dag wordt aangestoken en 24 uur brandt. De rijken hebben fraai bewerkte zilveren lampen en met juwelen bezette beelden, die veilig zijn voor dieven, want op het kerkhof worden de kastjes zelfs opengelaten. Zo bang is de bevolking (zowel moslims als christenen) voor de wraak van de doden dat een dief die brutaal genoeg is om een moord te plegen, het nooit zou wagen het eigendom van een dode aan te raken. De Bulgaren geloven dat de zielen van de doden elke zaterdag – en vooral de avond voor paaszondag en tot Trinitatis (ongeveer zeven weken) – op aarde neerdalen; sommi-

[1] Kunnen we dit niet vergelijken met de zogenaamde 'materialiserende mediums'?

gen om de levenden die ze kwaad hebben gedaan om vergiffenis te vragen, anderen om hen die ze liefhebben te beschermen en met hen in contact te komen. De plaatselijke bewoners volgen trouw de traditionele rituelen van hun voorvaderen, door tijdens deze zeven weken elke zaterdag hun lampen of kaarsen brandende te houden. Bovendien drenken ze de graven op *zeven* mei met druivenwijn, en branden er wierook van zonsondergang tot zonsopkomst. Bij stadsbewoners beperkt de ceremonie zich tot deze eenvoudige gebruiken. Bij sommige boeren neemt het ritueel evenwel de omvang aan van een theürgische bezwering. Op de avond van Hemelvaartsdag steken de Bulgaarse vrouwen tal van kaarsen en lampen aan; de potten worden op drievoeten geplaatst, en wierook vervult de atmosfeer tot kilometers in de omtrek met een aangename geur, terwijl dikke, witte rookwolken elk graf omgeven alsof een sluier het van de andere had gescheiden. Tijdens de avond en tot even vóór middernacht krijgen kennissen en een aantal bedelaars ter nagedachtenis aan de overledene te eten, worden ze op wijn en *raki* (druivenbrandewijn) getrakteerd, en wordt er geld onder de armen verdeeld, afhankelijk van de middelen van de overlevende familieleden. Als het feest is afgelopen, gaan de gasten naar het graf toe, spreken de overledene met zijn of haar naam aan, en bedanken voor de ontvangen gaven. Als iedereen behalve de naaste familieleden weg is, blijft een vrouw, gewoonlijk de oudste, alleen achter met de dode, en gaat – zoals sommigen beweren – over tot de ceremonie van het aanroepen.

Na vurige gebeden, die worden opgezegd met het gezicht naar beneden op de grafheuvel gericht, laat men meer of minder bloeddruppels uit de buurt van de linkerborst op het graf druppelen. Dit geeft de onzichtbare geest die rondzweeft de kracht om enkele ogenblikken lang een zichtbare vorm aan te nemen, en de christen-theürg zijn instructies in te fluisteren – als hij die heeft – of om eenvoudig 'de rouwende te zegenen' en dan weer voor een jaar te verdwijnen. Dit geloof is zo diepgeworteld dat we een Moldavische vrouw bij een familietwist haar zuster hebben horen verzoeken elke beslissing tot Hemelvaartsnacht uit te stellen, omdat hun dode vader *hun dan zijn wil en zijn wensen zelf zou kunnen meedelen*, waarmee de zuster eenvoudig instemde alsof hun vader in de kamer ernaast was.

(571) Dat er vreselijke geheimen in de natuur bestaan is heel aannemelijk wanneer men weet dat de tovenaar – zoals we bij de Russische *znahar* hebben gezien – *niet kan* sterven vóór hij het woord aan een ander heeft overgedragen; en de hiërofanten van de witte magie doen dit maar zelden. Het lijkt wel alsof de gevreesde kracht van het 'woord' maar aan één iemand tegelijk in een bepaald district of van een volk kan worden toevertrouwd. Wanneer de brahmātma op het punt stond de last van het fysieke bestaan

af te leggen, deelde hij zijn geheim aan zijn opvolger mee, hetzij mondeling, of door een geschrift dat in een goed afgesloten kistje was geplaatst dat alleen aan hem werd overhandigd. Mozes 'legt zijn handen' op zijn neofiet Jozua in de eenzaamheid van Nebo, en gaat voor eeuwig heen. Aäron wijdt Eleazar in op de berg Hor, en sterft. Siddhārtha Boeddha belooft zijn bedelmonniken vóór zijn dood te zullen leven in hem die het zal verdienen, omhelst zijn uitverkoren leerling, fluistert hem in het oor, en sterft; en als Johannes' hoofd op Jezus' borst ligt, wordt hem gezegd om te 'wachten' tot hij zal komen. Zoals signaalvuren in de oudheid, die op de ene bergtop na de andere beurtelings werden aangestoken en gedoofd, door een hele landstreek een bericht overbrachten, zo zien we een reeks 'wijzen' vanaf het begin van de geschiedenis tot in onze tijd toe het woord van wijsheid aan hun rechtstreekse opvolgers doorgeven. Het 'woord' dat van de ene ziener op de andere overgaat, schittert als een bliksemstraal, en terwijl het de inwijder voor eeuwig aan het menselijk oog onttrekt, maakt het de nieuwe ingewijde zichtbaar. Intussen vermoorden hele volkeren elkaar in naam van een ander 'woord', een onbetekenend substituut, door iedereen letterlijk opgevat en door allen verkeerd geïnterpreteerd!

We hebben weinig sekten ontmoet die werkelijk tovenarij beoefenen. Eén daarvan zijn de yezidi, die door sommigen, maar volgens ons ten onrechte, als een tak van de Koerden worden beschouwd. Deze bewonen hoofdzakelijk de bergachtige, verlaten streken van Aziatisch Turkije, in de omgeving van Mosul, en worden zelfs in Syrië[1] en Mesopotamië aangetroffen. Overal staan ze bekend als duivelaanbidders, en noch onwetendheid noch geestelijke verwarring is er de oorzaak van dat ze een eredienst hebben ingesteld om regelmatig in contact te staan met de laagste en kwaadaardigste elementalen en elementaren. Ze zijn zich bewust van de slechtheid van het hoofd van de 'zwarte krachten', maar tegelijkertijd vrezen ze zijn macht, en proberen daarom bij hem in de gunst te komen. Hij (572)
voert openlijk strijd tegen Allah, zeggen ze, maar elke dag kan er een verzoening tussen hen beiden plaatsvinden, en zij die tegenover de 'zwarte' nu duidelijk een gebrek aan respect hebben betoond, zouden in de toekomst daarvoor kunnen lijden, en op die manier God en de duivel tegen

[1] Het aantal yezidi is samen meer dan 200.000. De stammen die de Pashalik van Bagdad bewonen en verspreid over de Sindjar-bergen wonen, zijn het gevaarlijkst, en om hun kwaadaardige praktijken ook het meest gehaat. Hun hoofd-sjeik woont altijd in de buurt van het graf van hun profeet en hervormer Adi, maar elke stam kiest zijn eigen sjeik uit de bekwaamsten in de 'zwarte kunst'. Deze Adi of Ad is een mythische voorvader van hen, en is eenvoudig Adi – de god van de wijsheid, de Ab-ad van de pārsī's, de eerste voorvader van de mensheid, ofwel Ādi-Boeddha van de hindoes – vermenselijkt en ontaard.

zich hebben. Het is eenvoudig een handige tactiek om te proberen zijne satanische majesteit, die niemand anders is dan de grote Tcherno-bog (de zwarte god) van de Variago-Russ, de oude afgodendienende Russen van vóór de tijd van Vladimir, gunstig te stemmen.

Evenals J. Wier, de beroemde duivelbeschrijver van de 16de eeuw (die in zijn *Pseudomonarchia daemonum* een heel hellehof met zijn hoogwaardigheidsbekleders, vorsten, hertogen, edelen en functionarissen beschrijft en opnoemt) hebben de yezidi een heel pantheon van duivels, en gebruiken ze de yaksha's, luchtgeesten, en de ifrieten van de woestijn, om hun gebeden en eerbetuigingen aan Satan, hun meester, over te brengen. Tijdens hun gebedsbijeenkomsten geven ze elkaar de hand en vormen reusachtige kringen, met hun sjeik of dienstdoende priester in het midden, die in zijn handen klapt en elk vers ter ere van Sheitan (Satan) inzet. Dan draaien ze in de rondte, en springen in de lucht. Als de razernij op haar hoogtepunt is, verwonden en snijden ze zich vaak met hun dolken, en bewijzen van tijd tot tijd dezelfde dienst aan de mensen om hen heen. Maar hun wonden genezen niet, noch gaan ze zo gemakkelijk dicht als bij de lama's en heiligen, want maar al te vaak worden ze het slachtoffer van die zelfverwondingen. Terwijl ze dansen en met hun dolken zwaaien, zonder elkaars handen los te laten – want dit zou als heiligschennis worden beschouwd en de betovering onmiddellijk verbreken – vleien en prijzen ze Satan, en smeken hem zich in zijn werken door 'wonderen' te manifesteren. Omdat hun ceremoniën hoofdzakelijk 's nachts plaatsvinden, verkrijgen ze manifestaties van allerlei aard, waarvan de minste reusachtige vuurbollen zijn die de gedaanten van de vreemdste dieren aannemen.

Van Lady Hester Stanhope, die jarenlang aanzien genoot bij de vrijmetselaarsbroederschappen in het Oosten, wordt gezegd dat ze persoonlijk verschillende van die yezidische ceremoniën heeft bijgewoond. Een *uqqal* van de sekte van de druzen deelde ons mee dat deze bijzondere vrouw, die zo bekend was om haar persoonlijke moed en durf, na een van de zogeheten 'duivelsmissen' van de yezidi te hebben bijgewoond, flauw viel, en ondanks haar gebruikelijke mannenkleren van een Emir met de grootste moeite tot het leven werd teruggeroepen, en zich herstelde. Het spijt ons te moeten zeggen dat al onze pogingen om een van die vertoningen persoonlijk bij te wonen zijn mislukt.

In een onlangs in een katholiek tijdschrift verschenen artikel over nagualisme en voodoo, wordt Haïti ervan beschuldigd dat het het centrum is van geheime genootschappen met vreselijke vormen van inwijding en bloedige rituelen, waarbij *kinderen door de adepten worden geofferd en verslonden*! Er wordt een lang citaat gegeven van Piron, een Franse reizi-

ger, die een afgrijselijk tafereel beschrijft waarvan hij getuige is geweest op Cuba in het huis van een dame die hij nooit ervan zou hebben verdacht (573) banden te hebben met zo'n afschuwelijke sekte.

> Een naakt, blank meisje trad op als voodoopriesteres, nadat ze in een toestand van razernij was gebracht door dansen en bezweringen die op het offeren van een witte en een zwarte kip volgden. Een slang die in die kunst was geoefend, liet zich leiden door de muziek en kronkelde om de ledematen van het meisje, terwijl de vereerders ronddansten en haar bewegingen bestudeerden, of stilstonden om haar kronkelingen gade te slaan. De toeschouwer vluchtte ten slotte van afschuw toen het arme meisje in een epileptische aanval sidderend neerviel.

Het betreffende katholieke artikel betreurt zo'n stand van zaken in christelijke landen, en verklaart deze vasthoudendheid aan religieuze rituelen van voorouderverering als een bewijs van de *natuurlijke verdorvenheid van het menselijk hart*, en roept luid op tot meer elan bij de katholieken. Behalve dat de schrijver het belachelijke verzinsel over het opeten van kinderen herhaalt, schijnt hij ook geheel onbewust te zijn van het feit dat de toewijding aan een geloof, waaraan eeuwen van de wreedste en bloedigste vervolging geen einde kunnen maken, een volk tot helden en martelaren maakt, terwijl hun bekering tot een ander geloof hen eenvoudig tot afvalligen zou maken. Een opgedrongen religie kan tot niets anders leiden dan bedrog. Het door de zendeling Margil van enkele Indiërs ontvangen antwoord bevestigt bovenstaande waarheid. De vraag was: 'Hoe komt het dat u nog zo heidens bent, na al zo lang christen te zijn?' Het antwoord was:

> Wat zou u doen, eerwaarde, als vijanden van uw geloof uw land binnentrokken? Zou u niet al uw boeken, kerkelijke gewaden en religieuze symbolen meenemen, en u in de geheimste grotten en bergen terugtrekken? Dat is precies wat onze priesters en profeten en waarzeggers en nagualisten tot nu toe hebben gedaan, en nog steeds doen.

Zo'n antwoord van een rooms-katholiek, die door een zendeling van de Griekse of protestantse kerk werd ondervraagd, zou hem recht geven op de heiligenkroon in de pauselijke lijst van martelaren. Beter een 'heidense' religie die aan een Frans Xavier zo'n hulde kan ontlokken als hij de Japanners bewijst door te zeggen dat 'zij in deugd en rechtschapenheid alle volkeren overtroffen die hij ooit had gezien', dan een christendom waarvan de voortgang over het aangezicht van de aarde inlandse volkeren als met een orkaan van vuur wegvaagt.[1] Ziekte, dronkenschap en demoralisa-

[1] Binnen vier maanden hebben we uit kranten 47 berichten over misdaden verzameld, van dronkenschap tot moord, die alleen al in de Verenigde Staten door gees-

tie zijn de directe gevolgen van de verzaking van het geloof van hun voorouders en de bekering tot slechts een vormendienst.

Om te weten wat het christendom voor Brits-Indië doet, hoeven we
(574) geen vijandelijke bronnen te raadplegen. Kapitein O'Grady, een voormalig Brits ambtenaar zegt:

> De Britse regering handelt schandelijk door de autochtone Indiërs van een nuchter volk tot een land van dronkaards te maken. En dat uit pure *hebzucht*. Zowel de hindoereligie als de islam verbieden het drinken. Maar . . . het drinken vindt steeds meer ingang. . . . Wat de vervloekte opiumhandel, die de Britse hebzucht China heeft opgedrongen, met dat ongelukkige land heeft gedaan, zal met India waarschijnlijk gebeuren door de drankverkoop door de overheid. Want het is een staatsmonopolie, dat op precies hetzelfde model is gebaseerd als het staatsmonopolie op tabak in Spanje. . . . De buitenshuis wonende bedienden van Europese families worden in de regel verschrikkelijke dronkaards. . . . De inwonende bedienden hebben gewoonlijk een afschuw van drank, en zijn op dit punt heel wat achtenswaardiger dan hun meesters en meesteressen . . . iedereen drinkt . . . bisschoppen, kapelaans, pas aangekomen kostschoolmeisjes, iedereen.

Ja, dit zijn de 'zegeningen' die de moderne christelijke religie met zijn bijbels en catechismussen de 'arme heiden' brengt. Rum en bastaardij aan Hindoestan; opium aan China; rum en misdadige onlusten aan Tahiti, en wat het ergste van alles is, het voorbeeld van religieuze schijnheiligheid en scepsis en atheïsme in de praktijk, die, terwijl ze goed genoeg schijnen te zijn voor *beschaafde* mensen, na verloop van tijd goed genoeg zullen worden geacht voor hen die door de theologie maar al te vaak onder een erg zwaar juk zijn gehouden. Aan de andere kant wordt alles wat in de oude religie edel, spiritueel en verheffend is, ontkend, en zelfs opzettelijk vervalst.

Neem Paulus, lees het weinige oorspronkelijke dat van zijn hand is overgebleven in de geschriften die aan deze dappere, eerlijke, oprechte man worden toegeschreven, en kijk of iemand daarin iets kan vinden om te bewijzen dat Paulus met het woord Christus iets anders bedoelde dan het abstracte ideaal van de persoonlijke godheid die in de mens woont. Voor Paulus is Christus niet een persoon, maar een belichaamd denkbeeld. 'Wanneer iemand één met Christus is, is hij een nieuwe schepping',[1] dan

---

telijken zijn bedreven. Aan het eind van het jaar zullen onze vrienden in het Oosten, met wie we corresponderen, over waardevolle feiten beschikken die kunnen opwegen tegen de beschuldigingen van zendelingen dat 'heidenen' zich misdragen.

[1] *2 Corinthiërs* 5:17.

is hij wedergeboren, evenals na de inwijding, want de Heer is geest – de geest van de mens. Paulus was de enige apostel die de verborgen denkbeelden begreep die aan de leringen van Jezus ten grondslag lagen, hoewel hij hem nooit had ontmoet. Maar Paulus was zelf ingewijd, en met het invoeren van een nieuwe, ruime hervorming voor ogen, een die de hele mensheid moest omvatten, stelde hij in alle eerlijkheid zijn eigen leringen ver boven de wijsheid van de eeuwen, boven de oude mysteriën en de laatste openbaring aan de *epoptai*. Zoals prof. A. Wilder in een reeks knappe artikelen duidelijk aantoont, *was niet Jezus maar Paulus de werkelijke stichter van het christendom*. 'Het was in Antiochië dat de leerlingen voor het eerst christenen werden genoemd', zeggen de *Handelingen van de Apostelen* (11:26). 'Mannen zoals Irenaeus, Epiphanius en Eusebius staan bij het nageslacht bekend om hun onwaarheid en oneerlijke praktijken; men walgt bij het verhaal van de misdaden uit dat tijdperk' schrijft deze (575)
auteur in een pas verschenen artikel.[1] 'Men zal zich herinneren', voegt hij eraan toe 'dat toen de moslims voor het eerst Syrië en Klein-Azië veroverden, ze door de christenen uit die streken werden verwelkomd als bevrijders van de onverdraaglijke onderdrukking door de heersende kerkelijke autoriteiten.'

Mohammed werd nooit, en wordt ook nu nog niet, als een god beschouwd; toch hebben miljoenen moslims aangemoedigd door zijn naam hun God gediend met een ijver die door het christelijke sektarisme nooit kan worden geëvenaard. Dat ze sinds de tijd van hun profeet bedroevend zijn ontaard, verandert hieraan niets, maar is slechts een duidelijk bewijs van het overwicht van stof over geest – overal in de wereld. Bovendien zijn ze nooit méér van hun oorspronkelijke geloof afgedwaald dan de christenen zelf. Waarom zouden de christenen dan Jezus van Nazareth – die duizend keer hoger, edeler en moreel verhevener is dan Mohammed – niet evengoed eren en in de praktijk navolgen, in plaats van hem volgens een zinloos geloof blindelings als een god te aanbidden, en tegelijkertijd te vereren op een manier die veel lijkt op die van sommige boeddhisten die hun gebedsmolens laten draaien. Niemand betwijfelt dat dit geloof onvruchtbaar is geworden, en evenmin de naam christendom waardig is als het fetisjisme van de Kalmukken die van de door Boeddha gepredikte filosofie. Dr. Wilder zegt:

> We zouden niet willen dat men denkt dat we van oordeel zijn dat het moderne christendom in enig opzicht hetzelfde is als de door Paulus gepredikte religie. Het mist zijn ruimdenkendheid, zijn oprechtheid, zijn

[1] *The Evolution*, september 1877, art. 'Paul, the founder of Christianity'.

scherpe spirituele inzicht. Omdat het het stempel draagt van de volkeren door welke het wordt beleden, vertoont het evenveel vormen als er rassen zijn. In Italië en Spanje heeft het een bepaalde vorm, maar die verschilt sterk van die in Frankrijk, Duitsland, Nederland, Zweden, Groot-Brittannië, Rusland, Armenië, Koerdistan en Abyssinië. Vergelijkt men het met de vroegere vormen van eredienst, dan schijnt het meer een verandering in naam dan van geest te zijn. De mensen waren als heidenen naar bed gegaan, en werden wakker als christenen. Wat de Bergrede betreft, de belangrijkste daarin opgenomen leringen worden door alle christelijke gemeenschappen van enige omvang min of meer verloochend. Barbaarsheid, onderdrukking en wrede straffen komen nu nog even vaak voor als in de tijd van het heidendom.

Het christendom van Petrus bestaat niet meer; het is vervangen door dat van Paulus, en dit is op zijn beurt met de andere wereldreligies vermengd. Als de mensheid is verlicht, of de barbaarse rassen en volkeren zijn vervangen door die met een edeler aard en edeler instincten, dan zullen de ideale voortreffelijke eigenschappen misschien werkelijkheid worden.

De 'Christus van Paulus' vormde een raadsel waarvan de oplossing de grootste inspanning vereiste. Hij was iets anders dan de Jezus uit de evangeliën. Paulus sloeg totaal geen acht op hun 'eindeloze stam-
(576) bomen'. De schrijver van het vierde evangelie, zelf een Alexandrijnse gnosticus, beschrijft Jezus als wat nu een 'gematerialiseerde' goddelijke geest zou worden genoemd. Hij was de logos of eerste emanatie – de metatron. . . . De 'moeder van Jezus' had, evenals prinses Māyā, Danaë, of misschien Perictionē, het leven geschonken, niet aan een liefdeskind maar aan een goddelijke nakomeling. Geen jood van welke sekte ook, geen apostel, geen gelovige uit de oudheid heeft ooit zo'n denkbeeld verkondigd. Paulus behandelt Christus meer als een personage dan een persoon. De heilige lessen van de geheime samenkomsten verpersoonlijkten het goddelijke goede en de goddelijke waarheid vaak in een menselijke gedaante die werd aangevallen door de hartstochten en lusten van de mensheid, maar erboven stond; en deze uit de crypte afkomstige leer werd door kerkgangers en oppervlakkige mensen opgevat als die van een onbevlekte ontvangenis en van een goddelijke incarnatie.

In een oud in 1693 gepubliceerd boek dat geschreven is door De la Loubère, Frans ambassadeur bij de koning van Siam,[1] worden veel interessante feiten over de Siamese religie meegedeeld. De opmerkingen van de satirische Fransman zijn zo scherp dat we hier citeren wat hij over de Siamese verlosser Sommona-Codom zegt:

[1] *A New Historical Relation of the Kingdom of Siam*, 'Diverse observations to be made in preaching the gospel to the orientals', Londen, 1693, blz. 136-7.

> Hoe wonderbaarlijk de geboorte van hun verlosser volgens hen ook is geweest, ze geven *hem toch een vader en een moeder*.[1] Zijn moeder, van wie de naam in enkele van hun *Balie-* [Pāli-?] boeken wordt gevonden, heette, naar zij zeggen, *Mahā* MARIA, wat de grote Maria schijnt te betekenen, want *mahā* betekent groot. Hoe dan ook, dit heeft voortdurend de aandacht van de zendelingen getrokken, en misschien de Siamezen aanleiding gegeven om te denken dat Jezus, omdat hij de zoon van *Maria* was, een broer was van Sommona-Codom, en dat hij, omdat hij gekruisigd was, die *slechte* broer was die Sommona-Codom volgens hen had, die Thevetat heette, en in de hel is gestraft met een straf waarbij zoiets als een kruis een rol speelde. . . . De Siamezen verwachten een tweede Sommona-Codom, ik bedoel een even verbazingwekkende man als hij, die ze al Pra Narotte hebben genoemd, en van wie de komst volgens hen door Sommona was voorspeld. . . . Sommona-Codom had het vermogen allerlei wonderen te verrichten. . . . Hij had twee discipelen, die respectievelijk aan elke zijde van hem worden afgebeeld. . . . De eerste wordt Pra *Mogla*, de tweede Pra *Scaribout* genoemd. . . . De vader van Sommona-Codom was volgens ditzelfde Balie-boek koning van Teve Lanca, d.w.z. koning van Ceylon. Maar *omdat de Balie-boeken niet gedateerd zijn, en geen naam van de schrijver vermelden, hebben ze niet méér gezag dan alle overleveringen, waarvan de oorsprong onbekend is.*[2]

Dit laatste argument is zowel ondoordacht als naïef onder woorden (577)
gebracht. We kennen in de hele wereld geen enkel boek waarvan de authenticiteit, wat de ouderdom, namen van schrijvers of overlevering betreft, minder bewezen is dan onze christelijke *Bijbel*. Onder die omstandigheden hebben de Siamezen evenveel reden om in hun wonderbare Sommona-Codom te geloven als de christenen in de wonderbaarlijke geboorte van hun verlosser. Bovendien hebben de christenen niet méér het recht om hun religie aan de Siamezen of enig ander volk tegen hun wil en in hun eigen land – waar ze ongevraagd naartoe gaan – op te dringen, dan de zogenaamde heiden 'om Frankrijk of Engeland met de punt van het zwaard te dwingen het boeddhisme aan te nemen'. Een boeddhistische zendeling zou zelfs in het vrijdenkende Amerika dagelijks gevaar lopen door het volk te worden aangevallen, maar dit belet de zendelingen niet de

---

[1] In *Galaten* 4:4 vinden we het volgende: 'Maar toen de tijd gekomen was zond God zijn zoon, *geboren uit een vrouw en onderworpen aan de wet.*'

[2] De datum van deze Pāli-boeken is in deze eeuw duidelijk vastgesteld, duidelijk genoeg tenminste om te bewijzen dat ze al in Ceylon bestonden in 316 v.Chr., toen Mahinda, de zoon van Aśoka, zich daar bevond (zie Max Müller, *Chips from a German Workshop*, 2de ed., 1868, deel 1, blz. 197).

religie van de brahmanen, lama's en bonzen in het openbaar volledig zwart te maken; en het staat laatstgenoemden niet altijd vrij hen te antwoorden. Men noemt dit het verspreiden van het weldadige licht van het christendom en de beschaving in de duisternis van het heidendom!

En toch zien we dat deze aanmatigingen – die lachwekkend zouden kunnen overkomen als ze niet zo noodlottig waren voor miljoenen van onze medemensen die slechts vragen om met rust te worden gelaten – al in de 17de eeuw volkomen werden erkend. We zien dezelfde geestige De la Loubère, onder het voorwendsel van vrome sympathie, aan de kerkelijke autoriteiten in zijn vaderland[1] enkele hoogstmerkwaardige voorschriften geven, die de ziel van het jezuïtisme belichamen. Hij zegt namelijk:

> Uit wat ik over de opvattingen van de oosterlingen heb gezegd, kan men gemakkelijk opmaken hoe moeilijk het is hen tot de christelijke religie te bekeren, en hoe belangrijk het is dat de missionarissen die het evangelie in het Oosten verkondigen, volledig op de hoogte zijn van de gewoonten en het geloof van die mensen. Want, omdat de apostelen en eerste christenen, toen God hun prediking door zoveel wonderen steunde, niet ineens alle mysteriën die wij koesteren aan de heidenen bekendmaakten, maar de kennis van dingen die hen zouden kunnen choqueren lange tijd voor hen en voor de catechisanten zelf verborgen hielden, lijkt het me volkomen redelijk dat de missionarissen, die niet de gave hebben om wonderen te verrichten, niet onmiddellijk alle mysteriën en gebruiken van het christendom aan de oosterlingen onthullen. (578)
>
> Het zou bijvoorbeeld, als ik me niet vergis, niet geschikt zijn hun *zonder veel omzichtigheid* het vereren van heiligen te verkondigen; en wat kennis over Jezus Christus betreft, geloof ik dat het nodig is op dit punt wat met hen te schipperen, als ik het zo mag zeggen, en *hun niet over het mysterie van de incarnatie te vertellen*, voordat men hen heeft overtuigd van het bestaan van een scheppende God. Want hoeveel kans heeft men in de eerste plaats om de Siamezen te overtuigen Sommona-Codom, Pra Mogla en Pra Scaribout van de altaren te verwijderen, en er

[1] *A New Historical Relation of the Kingdom of Siam,* blz. 140-1. Het rapport van De la Loubère aan de koning was, zoals we zien, opgesteld in 1687-1688. Hoezeer zijn raad aan de jezuïeten, om bij het verkondigen van het christendom aan de Siamezen dingen te verzwijgen en te veinzen, hun goedkeuring kreeg, wordt aangetoond in het op een andere plaats geciteerde fragment uit de door de jezuïeten van Caen voorgestelde these (*Thesis propugnata in regio Soc. Jes. Collegio, celeberrimae Academiae Cadoniensis*, vrijdag 30 jan. 1693) met de volgende inhoud: 'de paters van de Sociëteit van Jezus huichelen evenmin *wanneer ze de gebruiken en gewoonten* van de Siamese talapoins aannemen'. Na vijf jaar had het kleine stukje zuurdesem van de ambassadeur alles doortrokken.

Jezus Christus, St. Pieter en St. Paulus voor in de plaats te zetten? Het zou misschien het beste zijn hun de kruisiging van Jezus Christus niet te verkondigen, vóór ze eerst hebben begrepen dat men *ongelukkig* en *onschuldig* kan zijn, en dat het volgens de zelfs bij hen overgeleverde wet, dat de onschuldige de misdaden van de schuldige op zich kan nemen, nodig was *dat een god mens werd*, opdat deze God-mens door een werkzaam leven en een schandelijke maar vrijwillige dood alle zonden van de mensen zou vereffenen; maar vóór alles is het nodig hun het werkelijke denkbeeld bij te brengen van een scheppende God, die terecht kwaad is op de mensen. Daarna zal het sacrament van het avondmaal de Siamezen niet meer choqeren, zoals vroeger met de Europese heidenen het geval was, want de Siamezen geloven immers dat Sommona-Codom hun vrouw en kinderen aan de talapoins kon geven om op te eten.

Integendeel, ik twijfel er niet aan dat de Chinezen die hun ouders bijna angstvallig eerbied betonen, indien hun het evangelie rechtstreeks in handen werd gegeven, gechoqueerd zouden zijn door die plaats waar Jezus Christus, als hem wordt gezegd dat zijn moeder en broeders naar hem hebben gevraagd, vervolgens op een manier antwoordde, waarbij hij zo weinig om hen leek te geven dat hij deed alsof hij ze niet kende. En *ze zouden niet minder aanstoot nemen* aan die andere mysterieuze woorden, die onze goddelijke verlosser sprak tegen de jongeman die tijd vroeg om zijn ouders te begraven: 'Laat de doden', zei hij, 'de doden begraven.' Iedereen kent de bezorgdheid *over de eeuwige verdoemenis* die de Japanners lieten blijken aan St. Frans Xavier, omdat ze niet konden geloven dat hun overleden voorouders zo'n afschuwelijk lot tegemoet zouden gaan omdat ze *het christendom, waarvan ze nooit hadden gehoord, niet hadden aanvaard*. Het lijkt daarom noodzakelijk deze gedachte te voorkomen en te verzachten door de middelen die door die grote apostel van het Oosten werden gebruikt, en eerst het denkbeeld te vestigen van een almachtige, alwijze en volkomen rechtvaardige God, de oorsprong van al het goede, aan wie alleen alles is te danken, en door wiens wil wij aan koningen, bisschoppen, rechters en onze ouders de eerbied verschuldigd zijn die we hun verschuldigd zijn.

Deze voorbeelden bewijzen voldoende met welke voorzorgsmaatregelen men de geest van de oosterlingen erop moet voorbereiden om te (579)
denken zoals wij, en *zich niet gekwetst te voelen door de meeste* christelijke geloofsartikelen.[1]

[1] In een gesprek tussen Hermes en Thoth zegt eerstgenoemde: 'Het is voor het denken onmogelijk ons God op de juiste manier voor te stellen. . . . Men kan door stoffelijke organen niet beschrijven wat onstoffelijk en eeuwig is. . . . Het ene is een waarneming van de geest, het andere een werkelijkheid. Wat door onze zintuigen kan worden waargenomen, kan in woorden worden beschreven, maar wat onlichamelijk,

En wat, vragen we ons af, blijft er dan over om te prediken? Wanneer men hen niet kan vertellen over een verlosser, een zoenoffer en kruisiging voor menselijke zonden, een evangelie en eeuwige verdoemenis, en hun geen wonderen kan vertonen, wat bleef er voor de jezuïeten dan over om onder de Siamezen te verspreiden dan het stof van de heidense heiligdommen om hun ogen mee te verblinden? Deze sarcastische opmerking is werkelijk pijnlijk. De ethiek die deze arme heidenen op basis van het geloof van hun voorouders volgen is zo zuiver dat het christendom van al zijn bijzondere kenmerken moet worden ontdaan voordat zijn priesters het aan hen ter beschouwing durven aan te bieden. Een religie die men niet durft te onderwerpen aan de kritische blik van een oprecht volk, dat een voorbeeld is van respect voor de ouders, eerlijk handelen, diepe eerbied voor God en een instinctmatige afschuw van het ontheiligen van zijn majesteit, moet in feite op onjuistheden zijn gebaseerd. Langzamerhand ontdekt onze eeuw dat dit in feite het geval is.

Het was te verwachten dat men bij de algemene roofbouw op het boeddhisme om de nieuwe christelijke religie te vormen, gebruik zou maken van een zo ongeëvenaard karakter als dat van Gautama Boeddha. Het was slechts vanzelfsprekend dat ze, na zijn legendarische geschiedenis te hebben gebruikt om de hiaten in het verzonnen verhaal over Jezus op te vullen, en na van Krishṇa te hebben gebruikt wat ze maar konden, zich van de mens Śākyamuni meester maakten, en hem onder een andere naam in hun kalender opnamen. Dit hebben ze inderdaad gedaan; en na verloop van tijd verscheen de hindoeverlosser op de lijst van de heiligen als Josafat, om de martelaren van de religie, de heiligen Aura en Placida, Longinus en Amphibolus, gezelschap te houden.

In Palermo is zelfs een kerk die aan de goddelijke Josafat is gewijd. De origineelste van de vergeefse pogingen van latere kerkelijke schrijvers om de afstamming van deze mysterieuze heilige te bepalen, was hem te maken tot Jozua, de zoon van Nun. Als men deze onbeduidende moeilijkheden ten slotte te boven is, zien we dat in *De Gulden Legende* de geschiedenis van Gautama *woord voor woord* uit de boeddhistische hei-

---

onzichtbaar, onstoffelijk en vormloos is, kunnen we door middel van onze gewone zintuigen niet beseffen. Ik begrijp het zo, Thoth, ik begrijp dat God onuitsprekelijk is' (Champollion-Figeac, *Égypte ancienne*, blz. 139).

In de *Catechism of the Pārsī's*, vertaald door M. Dādābhāi Naurojī, lezen we het volgende:

'Vraag: 'Welke vorm heeft onze God?'

Antwoord: 'Onze God heeft gezicht noch vorm, kleur noch gedaante, noch een vaste plaats. Er is geen ander aan hem gelijk. Hij is zichzelf, eenvoudig zo'n luister dat we hem niet kunnen loven of beschrijven, en onze geest hem niet kan begrijpen.'

lige boeken is overgenomen. Namen van personen zijn veranderd, maar (580)
de plaats van handeling, India, is in de christelijke en de boeddhistische legenden dezelfde gebleven. Men kan haar ook vinden in het *Speculum Historiale* van Vincent van Beauvais, dat in de 13de eeuw werd geschreven. De eerste ontdekking is te danken aan de historicus De Couto; prof. Müller geeft echter Laboulaye de eer in 1859 als eerste te hebben ontdekt dat beide verhalen identiek zijn.[1] Kolonel Yule deelt mee dat deze verhalen van Barlaäm en Josafat 'herkend zijn door Baronius, en te vinden zijn op blz. 348 van de *Roomse lijst van martelaren*, die is opgesteld in opdracht van paus Gregorius XIII, herzien op gezag van paus Urbanus VIII, en uit het Latijn in het Engels vertaald door G.K. van de Sociëteit van Jezus'.[2]

Het zou vervelend en nutteloos zijn zelfs maar een klein gedeelte van deze kerkelijke onzin te herhalen. Laat hij die eraan twijfelt en het verhaal wil leren kennen, het lezen zoals het bij kolonel Yule te vinden is. Sommige christelijke en kerkelijke speculaties schijnen zelfs dominee Valentyn in verlegenheid te hebben gebracht. Hij schrijft namelijk:

> Sommigen beschouwen deze Budhum als een voortvluchtige Syrische jood, anderen als een discipel van de apostel Thomas, maar ik laat het aan hen over te verklaren hoe hij dan 622 jaar v.Chr. kan zijn geboren. Diego de Couto is ervan overtuigd dat hij Jozua was, wat nog belachelijker is![3]

En kolonel Yule zegt:

> Het religieuze verhaal dat *De geschiedenis van Barlaäm en Josafat* wordt genoemd, was enkele eeuwen lang een van de populairste christelijke werken. Het werd in alle belangrijke Europese talen, ook in Scandinavische en Slavische talen, vertaald. . . . Dit verhaal komt het eerst voor in de werken van St. Jan van Damascus, een theoloog uit het begin van de 8ste eeuw.[4]

Hier is dus het geheim van zijn oorsprong te vinden, want deze St. Jan bekleedde, voordat hij priester werd, een hoog ambt aan het hof van de kalief Abu Jafar Almansur, waar hij het verhaal waarschijnlijk leerde kennen, en later maakte hij het geschikt voor de nieuwe behoeften van de orthodoxie om de Boeddha in een heilige van de christenen te veranderen.

Na het gestolen verhaal nog eens te hebben verteld zegt Diego de

---

[1] *Contemporary Review*, juli 1870, blz. 588.
[2] *Book of Ser Marco Polo*, deel 2, blz. 308.
[3] *Op.cit.*, deel 2, blz. 308.
[4] *Op.cit.*, deel 2, blz. 305-6.

Couto, die zijn merkwaardige opvatting dat Gautama Jozua was met tegenzin schijnt op te geven:

> De heidenen hebben overal in India grote, prachtige pagoden aan deze naam [Budâo] gewijd. Naar aanleiding van dit verhaal hebben we ijverig onderzocht of de oude heidenen in die streken in hun geschriften misschien ook bekend zijn met St. Josafat, die door Barlaäm werd bekeerd, die in de overlevering wordt voorgesteld als de zoon van een grote Indiase koning, en die in alle bijzonderheden precies zo werd opgevoed als we over het leven van de Budâo hebben verteld. Toen ik
> (581) op het eiland Salsette reisde, en die zeldzaam fraaie in een berg uitgehouwen pagode ging bekijken, die we de Canará pagode [Kānheri-grotten] noemen, en die vele zalen bevat die in één massieve rots zijn uitgehouwen, vroegen we een oude man wie volgens hem dit werk had gemaakt, waarop hij zei dat het werk ongetwijfeld in opdracht van de vader van St. Josafat was gemaakt om hem in afzondering op te voeden, zoals het verhaal gaat. En omdat dit verhaal ons vertelt dat hij de zoon van een grote Indiase koning was, zou het, zoals we zojuist zeiden, heel goed kunnen dat *hij* de Budâo was, over wie men zulke wonderen vertelt.[1]

De meeste details van de christelijke legende zijn bovendien uit de Ceylonese overlevering overgenomen. Op dit eiland is het verhaal ontstaan dat de jonge Gautama de troon van zijn vader weigert, en dat de koning een prachtig paleis voor hem bouwt, waarin hij hem halfgevangen hield, omringd door alle verlokkingen van het leven en van rijkdom. Marco Polo deelde het mee zoals hij het van de Ceylonezen had gehoord, en men heeft nu ontdekt dat zijn versie een getrouwe herhaling is van wat in de verschillende boeddhistische boeken wordt meegedeeld. Zoals Marco Polo het naïef uitdrukt, leidde Boeddha een leven zo vol ontbering en zo heilig, en nam hij zo'n onthouding in acht, '*dat hij wel een christen leek*'. Hij voegt eraan toe: 'Als hij een christen was, zou hij een groot heilige van onze Here Jezus Christus zijn geweest, zo goed en zuiver was het leven dat hij leidde.'[2] Op welke vrome uitspraak zijn redacteur heel treffend opmerkt dat 'Marco niet de enige grote figuur is die zijn mening over Śākyamuni's leven zo onder woorden heeft gebracht'. En prof. Max Müller zegt op zijn beurt:

> Wat we ook over het zuivere leven van heiligen mogen denken, laten zij die betwijfelen of Boeddha een plaats onder hen verdient het verhaal van zijn leven lezen zoals dat in de boeddhistische canon wordt verteld.

---

[1] Diego de Couto, *Da Asia*, Lissabon, 1780, decada 5, deel 2, boek 6, hfst. 2, blz. 16-17.

[2] H. Yule, *Book of Ser Marco Polo*, deel 2, blz. 308.

> Als hij het leven heeft geleid dat daarin wordt beschreven, dan hebben weinig heiligen méér recht op die titel dan Boeddha, en hoeft niemand in de Griekse of roomse kerk zich ervoor te schamen dat hij aan zijn nagedachtenis de eer heeft bewezen die bestemd was voor de vorst, kluizenaar en heilige Josafat.[1]

De rooms-katholieke kerk heeft nog nooit zo'n goede kans gehad om heel China, Tibet en Tartarije te kerstenen als in de 13de eeuw tijdens de regering van Kublai-Khan. Het lijkt vreemd dat ze de kans niet greep, toen Kublai op een bepaald moment aarzelde in zijn keuze tussen de vier wereldreligies, en, misschien als gevolg van de welsprekendheid van Marco Polo, meer voorkeur had voor het christendom dan de islam, het jodendom of het boeddhisme. Marco Polo en Ramusio, een van zijn tolken, vertellen ons hoe dit kwam. Het schijnt dat het gezantschap van Marco's vader en oom, helaas voor Rome, niet slaagde, omdat precies in die tijd Clemens IV stierf. Er was toen enkele maanden lang geen paus om de vriendschappelijke voorstellen van Kublai-Khan in ontvangst te nemen, (582)
zodat de door hem uitgenodigde honderd christen-missionarissen niet naar Tibet en Tartarije konden worden gestuurd. Voor hen die geloven dat er hierboven een verstandige godheid is die enige belangstelling koestert voor het welzijn in ons ellendige wereldje, moet deze tegenslag op zichzelf een vrij goed bewijs zijn dat het boeddhisme de overhand moest krijgen op het christendom. Wie weet, misschien werd paus Clemens wel ziek om de boeddhisten te behoeden voor het vervallen tot de afgoderij van het rooms-katholicisme?

Van zuiver boeddhisme is de religie van die streken ontaard tot lamaisme; maar dit laatste staat met al zijn onvolkomenheden – die slechts de vorm betreffen en de leer zelf maar weinig schaden – nog ver boven het katholicisme. Daar kwam de arme abbé Huc zelf snel achter. Terwijl hij met zijn karavaan verdertrok, schrijft hij, 'zei iedereen tegen ons dat we, naarmate we verder naar het westen gingen, de leringen schitterender en verhevener zouden zien worden. Lhasa was het grote brandpunt van licht, waarvan de stralen zwakker werden naarmate ze zich meer verspreidden'. Op een dag gaf de missionaris aan een Tibetaanse lama

> een korte samenvatting van de christelijke leer, die hem volstrekt niet onbekend voorkwam [dat verwondert ons niet]; hij beweerde zelfs dat het [katholicisme] niet veel van de religie van de edele lama's van Tibet verschilde. . . . Deze woorden van de Tibetaanse lama verbaasden ons nogal; de eenheid van God, het mysterie van de incarnatie, het dogma

[1] *Contemporary Review*, *loc. cit.*, geciteerd in Yule, *Op.cit.*, blz. 300, 309.

> van de werkelijke tegenwoordigheid konden we onderscheiden in zijn geloof. . . . Het nieuwe licht dat op de religie van Boeddha werd geworpen, deed ons werkelijk geloven dat we bij de Tibetaanse lama's een zuiverder stelsel zouden vinden.[1]

Deze woorden van lof voor het lamaïsme, waarvan Hucs boek overloopt, zorgden ervoor dat zijn boek in Rome op de index werd geplaatst, en dat hijzelf uit zijn ambt werd gezet.

Het antwoord van Kublai-Khan op de vraag waarom hij, terwijl hij het christelijke geloof als de beste van de door hem beschermde religies beschouwde, zich niet daarbij aansloot, is veelbetekenend en opmerkelijk:

> Waarom zou u willen dat ik christen word? De hele wereld aanbidt en vereert vier profeten. De christenen zeggen dat hun god Jezus Christus is; de Saracenen Mohammed; de joden Mozes, de afgodendienaren Sogomon Borkan [Śākyamuni Burkhan, of Boeddha], die de eerste god onder de afgoden was; ik aanbid en vereer alle vier, en bid dat hij die in de hemel de grootste is, mij werkelijk zal bijstaan.

We kunnen lachen om de voorzichtigheid van de Khan, maar we kunnen het hem niet verwijten dat hij de oplossing van het moeilijke dilemma aan de Voorzienigheid zelf overlaat. Een van zijn onoverkomelijke bezwa-
(583) ren tegen het aanvaarden van het christendom omschrijft hij aan Marco Polo als volgt:

> U ziet dat de christenen in deze streken zo onwetend zijn dat ze niets tot stand brengen of tot stand kunnen brengen, terwijl u ziet dat de afgodendienaren alles kunnen wat ze willen, zodat, wanneer ik aan tafel zit, de bekers vol wijn of andere likeur uit het midden van de zaal naar me toekomen zonder dat iemand ze aanraakt, en ik eruit drink. Ze beheersen stormen, en doen die in elke gewenste richting trekken, en verrichten vele andere wonderen; daarnaast spreken hun afgodsbeelden, zoals u weet, en doen hun over elk gewenst onderwerp voorspellingen. Maar als ik me tot het geloof van Christus wendde en christen werd, dan zouden mijn baronnen en anderen, die niet bekeerd zijn, zeggen: 'Wat heeft u ertoe gebracht u te laten dopen? . . . Van wat voor vermogens of wonderen van Christus bent u getuige geweest? U weet dat de afgodendienaren hier zeggen dat hun wonderen door de heiligheid en kracht van hun afgodsbeelden worden teweeggebracht. Ik zou dan niet weten wat ik moet antwoorden, zodat ze slechts in hun misvattingen zouden worden gesterkt, en de afgodendienaren, die adepten zijn in zulke verbazingwekkende kunsten, zouden gemakkelijk mijn dood kunnen

[1] *Travels in Tartary, Tibet and China, 1844-46*, 1:5.

> teweegbrengen. Maar ga nu naar uw paus, en verzoek hem uit mijn naam een honderdtal mannen hierheen te zenden, die volleerd zijn in uw wet, die in staat zijn de afgodendienaren in hun gezicht te zeggen dat hun praktijken onjuist zijn, en hun te bewijzen *dat ook zij zulke dingen kunnen, maar niet willen doen*, omdat ze met behulp van de duivel en andere kwade geesten worden gedaan, en de afgodendienaren zo in bedwang kunnen houden dat deze zulke dingen niet in hun tegenwoordigheid kunnen verrichten. *Als we daarvan getuige zijn*, zullen we de afgodendienaren en hun religie vaarwel zeggen, en zal ik me laten dopen, en dan zullen al mijn baronnen en hoofdmannen ook worden gedoopt, en zo zullen er hier ten slotte meer christenen zijn dan in uw deel van de wereld.[1]

Dat was een redelijk voorstel. Waarom maakten de christenen geen gebruik daarvan? Men zegt dat Mozes ten overstaan van de farao zo'n beproeving heeft moeten ondergaan, en met succes heeft doorstaan.

Volgens ons was de logica van deze ongeschoolde Mongool onweerlegbaar, en zijn intuïtie onberispelijk. Hij zag van alle religies goede resultaten, en had het gevoel dat, ongeacht of iemand boeddhist, christen, moslim of jood is, zijn spirituele vermogens evengoed kunnen worden ontwikkeld, en zijn geloof hem evengoed tot de hoogste waarheid kan brengen. Het enige wat hij vroeg, vóór hij voor zijn volk een geloof uitverkoos, was het bewijs waarop dit kon worden gebaseerd.

India moet, alleen naar haar goochelaars te oordelen, ongetwijfeld beter bekend zijn met alchemie, scheikunde en natuurkunde dan elke Europese academie. De bovennatuurlijke wonderen die zowel door sommige fakirs in Zuid-Hindoestan als door de *shaberons* en *hubilgans* in Tibet en Mongolië worden teweeggebracht, bewijzen dit. De wetenschap van de psychologie heeft daar een hoogtepunt van volmaaktheid bereikt dat men nergens anders in de verslagen van wonderen kan vinden. Dat zulke ver- (584)
mogens niet alleen aan studie zijn toe te schrijven, maar het natuurlijke eigendom zijn van ieder mens, wordt nu in Europa en Amerika bewezen door de mesmerische en zogeheten 'spiritistische' verschijnselen. Terwijl de meeste buitenlandse reizigers en bewoners in Brits-Indië geneigd zijn dit alles als handige goochelarij te beschouwen, is dit niet het geval voor enkele Europeanen die het zeldzame geluk hebben gehad in de pagoden *achter de sluier* te worden toegelaten. Deze zullen de rituelen beslist niet bespotten, noch de in de geheime loges in India teweeggebrachte verschijnselen geringschatten. Er zijn Europeanen die in het verleden het *mahā-deva-sthāna* van de pagoden (gewoonlijk *gopura* genoemd, naar de

[1] H. Yule, *Book of Ser Marco Polo*, ed. 1875, deel 1, blz. 339-40.

heilige piramidevormige poort waardoor men de gebouwen binnengaat) hebben leren kennen, maar al met al slechts een handjevol.

Het is ons niet bekend of de creatieve Jacolliot[1] ooit in een van die loges is toegelaten. Te oordelen naar zijn vele fantastische verhalen over de verdorvenheid van de mystieke rituelen van de brahmanen, van de fakirs van de pagoden, en zelfs van de boeddhisten (!!), waarbij hij zichzelf steeds de rol van Jozef toekent, zouden we zeggen dat dit uiterst twijfelachtig is. Hoe dan ook, de brahmanen hebben hem blijkbaar geen geheimen geleerd, want over de fakirs en hun wonderen merkt hij op:

> onder leiding van ingewijde brahmanen beoefenen ze in de afzondering van de pagoden de *occulte wetenschappen.* . . . Laat niemand zich verwonderen over dit woord, dat de deur schijnt te openen naar het bovennatuurlijke; terwijl er in de wetenschappen die de brahmanen occult noemen, verschijnselen voorkomen die zo vreemd zijn dat ze elk onderzoek tarten, is er niet één dat niet kan worden verklaard, en dat niet aan de natuurwetten is onderworpen.[2]

Ongetwijfeld zou iedere ingewijde brahmaan, als hij dat wilde, elk paranormaal verschijnsel kunnen verklaren. Maar hij *zal dit niet doen*. Intussen moeten we nog uitzien naar een verklaring door onze beste natuurkundigen van zelfs het meest triviale occulte verschijnsel dat door een leerling-fakir van een pagode wordt teweeggebracht.

Jacolliot zegt dat het totaal ondoenlijk is verslag te doen van de wonderbaarlijke feiten waarvan hij getuige was. Maar hij voegt volkomen oprecht eraan toe:

> Laat ik volstaan met te zeggen dat Europa wat betreft magnetisme
> (585) en spiritisme nog de eerste letters van het alfabet moet stamelen, en dat de brahmanen in deze twee takken van wetenschap – waar het verschijnselen betreft – werkelijk verbijsterende resultaten hebben bereikt.

---

[1] Zijn 20 of meer boekdelen over oosterse onderwerpen zijn werkelijk een merkwaardige mengeling van waarheid en fictie. Ze bevatten een massa feiten over Indiase overleveringen, filosofie en chronologie, met volkomen juiste opvattingen waaraan op moedige wijze uitdrukking is gegeven. Maar het schijnt alsof de romanschrijver voortdurend de filosoof de baas is. Het lijkt erop dat het boek door twee mannen samen is geschreven, van wie de een nauwkeurig, ernstig, geleerd is, en de ander een sensationele, zinnelijke Franse romanschrijver, die feiten niet beoordeelt zoals ze zijn maar zoals *hij* ze zich voorstelt. Zijn vertalingen van *Manu* zijn bewonderenswaardig; zijn gave om te disputeren is opmerkelijk; zijn opvattingen over de ethiek van de priesters zijn onredelijk, en wat de boeddhisten betreft zonder twijfel lasterlijk. Maar in de hele reeks delen komt geen enkele saaie passage voor; hij heeft het oog van een kunstenaar, de pen van een dichter van de natuur.

[2] *Les fils de Dieu*, blz. 296.

> Wanneer iemand deze vreemde manifestaties ziet, waarvan men de kracht niet kan ontkennen, zonder de wetten te begrijpen die de brahmanen *zo zorgvuldig verborgen houden*, dan wordt hij vervuld van ontzag, en krijgt hij het gevoel dat hij moet wegrennen om de betovering die hem in haar greep heeft te verbreken. . . .
>
> De enige verklaring daarvan die we van een geleerde brahmaan, met wie we op zeer vertrouwelijke voet waren, hebben kunnen krijgen, was de volgende: 'U heeft de fysieke natuur bestudeerd en door middel van de natuurwetten verbazingwekkende resultaten bereikt – stoom, elektriciteit, enz.; *wij hebben gedurende 20.000 jaar of nog langer* de *mentale* krachten *bestudeerd*, we hebben de wetten ervan ontdekt, en *door die alleen of in verband met de stof te laten werken, verkrijgen we nog verbazingwekkender verschijnselen dan die van u.*'

Jacolliot moet van de wonderen werkelijk versteld hebben gestaan, want hij zegt:

> Ik heb dingen gezien die men niet durft te beschrijven uit angst dat zijn lezers aan zijn verstand zouden gaan twijfelen . . . maar toch heb ik ze gezien. En gezien die feiten begrijpt men werkelijk dat de wereld van de oudheid in bezetenheid door de duivel en in duivelbanning geloofde.[1]

Maar deze vastberaden vijand van priesterintriges, kloosterorden en de geestelijkheid van elke religie en elk land – onder wie de brahmanen, lama's en fakirs – is zo getroffen door de tegenstelling tussen de door feiten gesteunde Indiase religies en de holle aanmatigingen van het katholicisme dat hij, na een beschrijving van de verschrikkelijke zelfkwellingen van de fakirs, in een uitbarsting van oprechte verontwaardiging, als volgt zijn gevoelens uit:

> Niettemin hebben deze fakirs, deze bedelende brahmanen, nog iets edels over zich, als ze zichzelf geselen, als onder het zichzelf opgelegde martelaarschap het vlees stukje voor stukje wordt uitgerukt, en het bloed op de grond druipt. Maar jullie [katholieke bedelmonniken], wat doen jullie tegenwoordig? Jullie, grijze broeders, kapucijners, franciscanen, die voor fakir spelen, met jullie koorden met knopen erin, jullie stenen, jullie harige pijen en jullie rozenwater-geselingen, jullie blote voeten en jullie komische kwellingen – fanatici zonder geloof en martelaren zonder pijniging? Heeft men niet het recht te vragen of jullie je opsluiten achter dikke muren om aan Gods wet te gehoorzamen, om zo te ontsnappen aan de wet van de arbeid die op alle andere mensen zo zwaar drukt? . . . Weg met jullie, jullie zijn slechts bedelaars![2]

---

[1] *Les fils de Dieu*, blz. 296.
[2] *Op.cit.*, blz. 297.

Laat ze maar gaan, we hebben al te veel plaats aan hen en hun samengeraapte theologie gewijd. We hebben beide in de weegschaal van de geschiedenis, van de logica en van de waarheid gewogen, en te licht be-
(586) vonden. Hun stelsel veroorzaakt atheïsme, nihilisme, wanhoop en misdaad; zijn priesters en predikanten zijn niet in staat het ontvangen van goddelijke kracht door daden te bewijzen. Konden kerk en priester maar even gemakkelijk uit het gezicht van de wereld verdwijnen als nu hun namen uit het oog van onze lezer, dan zou het een gelukkige dag voor de mensheid zijn. New York en Londen zouden dan misschien snel even ethisch worden als een niet door christenen bewoonde heidense stad, en Parijs zuiverder dan het Sodom van de oudheid. Indien katholieken en protestanten er even zeker van waren als boeddhisten of brahmanen dat al hun misdaden gestraft, en alle goede daden beloond zullen worden, dan zouden ze misschien aan hun eigen *heidenen* uitgeven wat nu dient om zendelingen mooie picknicks te geven en zo de term christen bij elk volk buiten de grenzen van het christendom gehaat en veracht te maken.

Overal waar dat nodig was hebben we ons betoog kracht bijgezet door beschrijvingen te geven van enkele van de talloze verschijnselen waarvan we in verschillende delen van de wereld getuige waren. De rest van de ons ter beschikking staande ruimte zal aan soortgelijke onderwerpen worden besteed. Nu we een basis hebben gelegd door de filosofie van de occulte verschijnselen toe te lichten, lijkt het ons nuttig het onderwerp te verduidelijken met feiten die zich voor onze eigen ogen hebben afgespeeld, en die iedere reiziger kan verifiëren. De oervolkeren zijn verdwenen, maar de oorspronkelijke wijsheid leeft voort, en kan worden verkregen door hen die ‘willen’, ‘durven’ en kunnen ‘zwijgen’.

12

Conclusies en voorbeelden

Mijn grote edele hoofdstad, mijn prachtig versierde Daitu!
En u, mijn koel, heerlijk zomerverblijf, mijn Shangtu-Keibung! . . .
Helaas voor mijn bekende naam als heerser over de wereld!
Helaas voor mijn Daitu, zetel van heiligheid, groots werk van de onsterfelijke Kublai!
Alles, alles is mij ontnomen!'

– kolonel H. Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, ed. 1875, deel 1, blz. 296[1]

Wat de dingen betreft die u anderen hoort zeggen, die het grote publiek ervan willen overtuigen dat de ziel, als ze eenmaal van het lichaam is bevrijd, niet lijdt . . . of bewust is – ik weet dat u te goed bekend bent met leringen die we van onze voorouders en in de heilige feesten van Dionysus hebben ontvangen om deze te geloven; *want de mystieke symbolen zijn ons die tot de 'Broederschap' behoren welbekend*. – Plutarchus, *Ethica*, Troostbrief aan zijn vrouw

Het raadsel van het leven is *de mens*. MAGIE, of beter gezegd wijsheid, is de kennis die zich heeft ontwikkeld uit de vermogens van het innerlijke wezen van de mens; die krachten zijn goddelijke emanaties, zoals intuïtie het begrijpen van hun oorsprong, en inwijding het ons vertrouwd maken met die kennis is. . . . We beginnen met instinct, het einde is ALWETENDHEID. – A. Wilder

Hij DIE WEET heeft macht. – *Brahmaanse boek van inwijding*

Het zou van weinig onderscheidingsvermogen bij ons getuigen als we dachten dat naast de metafysici, of mystici van de een of andere soort, ook anderen ons in dit werk tot hier hebben gevolgd. Als dit toch zo is, dan willen we hen beslist aanraden zich de moeite te besparen dit hoofdstuk te lezen, want hoewel er niets wordt gezegd dat niet volkomen waar is, zouden ze niet nalaten zelfs het minst verbazingwekkende verhaal, hoe goed onderbouwd ook, voor volstrekt onwaar te houden.

Om de beginselen van de natuurwetten te begrijpen die bij de verschil-

[1] Door Sanang Setsen, de Mongoolse historicus, toegeschreven aan Toghon Timur, de laatste soeverein van de Dzjengis-dynastie.

lende verschijnselen die hierna worden beschreven een rol spelen, moet de lezer de grondstellingen van de oosterse filosofie die we één voor één hebben toegelicht, in gedachten houden. Laten we ze kort samenvatten:

1. Er bestaan geen wonderen. Alles wat er gebeurt is het gevolg van een eeuwige, onveranderlijke, altijd werkende wet. Een schijnbaar wonder is slechts de werking van krachten die in strijd zijn met wat dr. W.B. Carpenter, FRS – een man van grote geleerdheid maar weinig kennis – 'de duidelijk vastgestelde wetten van de natuur' noemt. Zoals velen van zijn soort, ziet dr. Carpenter over het hoofd dat er wetten kunnen bestaan die ooit 'bekend' zijn geweest, maar de wetenschap nu onbekend zijn.

2. De natuur is drie-enig: er is een zichtbare, objectieve natuur; een onzichtbare daarin aanwezige leven schenkende natuur, het exacte model van eerstgenoemde en het levensbeginsel daarvan; en boven deze twee staat de *geest*, de bron van alle krachten, als enige eeuwig en onverwoest-
(588) baar. De lagere twee veranderen voortdurend, de derde hogere niet.

3. Ook de mens is drie-enig: hij heeft zijn objectieve, fysieke lichaam; zijn leven schenkende astrale lichaam (of ziel) – de werkelijke mens; en deze twee worden overschaduwd en verlicht door de derde – de soeverein, de onsterfelijke geest. Als de werkelijke mens erin slaagt op te gaan in de geest, wordt hij een onsterfelijke entiteit.

4. De magie als wetenschap is de kennis van deze beginselen, en van de manier waarop het individu de alwetendheid en almacht van de geest en zijn beheersing over de natuurkrachten kan verkrijgen terwijl hij nog in het lichaam is. De magie als kunst is het toepassen van deze kennis in de praktijk.

5. Geheime kennis die verkeerd wordt toegepast, is tovenarij; ten goede gebruikt is het echte magie of WIJSHEID.

6. Mediumschap is het tegenovergestelde van adeptschap; het medium is het passieve werktuig van invloeden van buitenaf, de adept heeft een actieve beheersing over zichzelf en over alle lagere krachten.

7. Omdat alles wat ooit heeft bestaan, bestaat, of zal bestaan, wordt opgetekend in het astrale licht, het register van het onzichtbare heelal, kan de ingewijde adept, door gebruik te maken van de zienersblik van zijn eigen geest, alles weten wat bekend is geweest, of kan worden gekend.

8. De mensenrassen verschillen in spirituele gaven evenals in kleur, gestalte of andere uiterlijke eigenschappen; bij sommige volkeren komt van nature het zienerschap het meest voor, bij andere het mediumschap. Sommige geven zich over aan tovenarij, en dragen de geheime regels om haar in praktijk te brengen over van generatie op generatie, met als gevolg een meer of minder groot scala van paranormale verschijnselen.

9. Eén aspect van magische vaardigheid is het vrijwillig en bewust terugtrekken van de innerlijke mens (het astrale lichaam) uit de uitwendige mens (het fysieke lichaam). Bij sommige mediums komt dit terugtrekken voor, maar dan is het onbewust en onvrijwillig. Bij laatstgenoemden is het lichaam op zo'n moment min of meer cataleptisch, maar bij de adept zou men het afwezig zijn van het astrale lichaam niet opmerken, want de fysieke zintuigen zijn alert, en hij schijnt alleen in gedachten verzonken te zijn – 'in diep gepeins'.

Tijd noch ruimte belemmert de bewegingen van het rondzwervende astrale lichaam. De thaumaturg, die goed thuis is in de occulte wetenschap, kan zichzelf (d.w.z. zijn fysieke lichaam) *schijnbaar* laten verdwijnen, of in schijn elke vorm aannemen die hij wenst. Hij kan zijn astrale lichaam zichtbaar maken, of er telkens een andere gedaante aan geven. In beide gevallen zullen deze resultaten worden bereikt door gelijktijdig teweeggebrachte mesmerische hallucinatie van de zintuigen van iedereen die ervan getuige is. Deze hallucinatie is zo volmaakt dat het slachtoffer ervan zijn leven zou willen verwedden dat hij iets werkelijks heeft gezien, (589)
terwijl het slechts een beeld in zijn eigen bewustzijn is dat de onweerstaanbare wil van de mesmerist daarop heeft afgedrukt.

Maar terwijl het astrale lichaam overal heen kan gaan, door elk obstakel heen kan dringen en op elke afstand van het fysieke lichaam kan worden gezien, is laatstgenoemde afhankelijk van de gewone manieren van vervoer. Men kan het onder bepaalde magnetische omstandigheden laten zweven, maar het kan alleen op de normale manier van de ene plaats naar de andere gaan. Daarom hechten we geen geloof aan alle verhalen over het door de lucht vliegen van mediums in hun lichaam, want dat zou een wonder zijn, en wonderen erkennen we niet. Inerte stof kan in bepaalde gevallen en onder bepaalde omstandigheden misschien worden ontbonden, door muren heen worden gevoerd en weer in elkaar worden gezet, maar levende dierlijke organismen kunnen dat niet.

Swedenborgianen geloven – en de esoterische wetenschap onderwijst – dat het vaak voorkomt dat het levende lichaam door de ziel wordt verlaten, en dat we dagelijks bij verschillende rangen en standen zulke levende lijken tegenkomen. Verschillende oorzaken, zoals overweldigende schrik, verdriet, wanhoop en een hevige ziekteaanval, of buitensporige wellust, kunnen dit teweegbrengen. Het lege lijk kan dan in beslag worden genomen en worden bewoond door het astrale lichaam van een adept in de tovenarij, of door een elementaar (een aan de aarde gebonden ontlichaamde, menselijke ziel), of, heel zelden, door een elementaal. Een adept in de witte magie heeft natuurlijk datzelfde vermogen, maar tenzij

hij een heel bijzonder en verheven doel dient te bereiken, zal hij nooit erin toestemmen zich te bezoedelen door het lichaam van een onzuiver mens binnen te gaan. Bij krankzinnigheid is het astrale lichaam van de lijder óf halfverlamd, verbijsterd, en onderworpen aan de invloed van elke voorbijkomende geest van iedere soort, óf het is voorgoed vertrokken, en dan wordt het lichaam in bezit genomen door een vampierachtige entiteit die haar eigen uiteenvallen nabij is, en zich wanhopig vastklemt aan de aarde, waarvan ze de zinnelijke genoegens door dit middel nog enige tijd langer kan genieten.

10. De hoeksteen van de MAGIE is een nauwkeurige, praktische kennis van magnetisme en elektriciteit, hun eigenschappen, onderlinge samenhang en vermogens. Een goede bekendheid met hun werkingen in en op het dierenrijk en de mens is daarbij vooral noodzakelijk. Veel mineralen hebben occulte eigenschappen die even vreemd zijn als die van de magneet, die alle beoefenaren van de magie *moeten* kennen, en waarvan de zogenaamd exacte wetenschap geheel onwetend is. Ook planten bezitten opzienbarend veel van zulke mystieke eigenschappen; de geheimen van de droom- en toverkruiden zijn alleen voor de Europese wetenschap verloren gegaan, en, het is zinloos het te zeggen, zijn haar, op enkele opvallende uitzonderingen na, zoals opium en hasjiesj, niet bekend. Niettemin wordt de psychische werking, zelfs van deze enkele planten, op het menselijk lichaam beschouwd als het bewijs van een tijdelijke geestelijke gestoordheid. De vrouwen in Thessalië en Epirus, de vrouwelijke hiërofanten van de rituelen van Sabazius, namen met de val van hun heiligdommen hun geheimen niet mee in het graf. Ze worden nog bewaard, en zij
(590) die de aard van Soma kennen, kennen ook de eigenschappen van andere planten.

Om dit alles in enkele woorden samen te vatten: MAGIE is spirituele WIJSHEID: de natuur is de stoffelijke bondgenoot, leerling en dienaar van de magiër. Eén gemeenschappelijk levensbeginsel doordringt alles, en dit kan door de vervolmaakte menselijke wil worden beheerst. De adept kan de werking van de natuurkrachten in planten en dieren op bovennatuurlijke wijze versterken. Zulke experimenten houden niet het belemmeren maar het stimuleren van de natuur in; de voorwaarden voor een intensievere werking van de levenskracht worden geschapen.

De adept kan de zintuiglijke gewaarwordingen van andere personen die geen adept zijn, beheersen, en de gesteldheid van hun fysieke en astrale lichamen veranderen; hij kan ook de geesten van de elementen beheersen en gebruiken zoals hij verkiest. Hij kan de onsterfelijke geest van geen enkel mens beheersen, levend of dood, want al deze geesten zijn

vonken van de goddelijke essentie, en kunnen niet door iets van buitenaf worden overheerst.

Er bestaan twee soorten zienerschap: het zienerschap van de ziel en dat van de geest. Het zienerschap van de Pythia van de oudheid en dat van de hedendaagse gemesmeriseerde proefpersoon verschillen alleen in de kunstmatige methoden die worden gebruikt om de toestand van helderziendheid teweeg te brengen. Omdat de visioenen van beiden echter afhankelijk zijn van de meerdere of mindere scherpte van de zintuigen van het astrale lichaam, verschillen ze sterk van de volmaakte, alwetende, spirituele toestand, want de waarnemer kan op zijn best slechts glimpjes van de waarheid te zien krijgen omdat de fysieke natuur tussen beide een sluier plaatst. Het astrale beginsel, of denkvermogen, dat door de hindoe-yogī jīvātman wordt genoemd, is de bewuste ziel, die onze fysieke hersenen, waarmee ze onlosmakelijk is verbonden, beheerst, terwijl ze op haar beurt daardoor evenzeer wordt belemmerd. Dit is het *ego*, het verstandelijke levensbeginsel van de mens, zijn bewuste entiteit. Zolang het zich nog *in* het stoffelijke lichaam bevindt, hangen de duidelijkheid en juistheid van zijn spirituele visioenen af van zijn nauwe of minder nauwe band met zijn hogere beginsel. Wanneer deze band zodanig is dat de meest etherische delen van de zielenessentie onafhankelijk kunnen werken van haar grovere delen en van de hersenen, kan het ego feilloos begrijpen wat het ziet; alleen dan is het de zuivere, redelijke, zich van het *hogere* bewuste ziel. Die toestand staat in India bekend als *samādhi*, het is de hoogste staat van spiritualiteit die op aarde voor de mens mogelijk is. Fakirs proberen zo'n toestand te bereiken door gedurende hun religieuze oefeningen uren achtereen hun adem in te houden, en noemen deze oefening *dama-sādhanā*. De hindoetermen *prāṇāyāma*, *pratyāhāra* en *dhāraṇā* hebben betrekking op verschillende psychische toestanden, en tonen aan hoeveel geschikter het Sanskriet, en zelfs het moderne Hindi, is om de verschijnselen die men bij het bestuderen van deze tak van de psychologie tegenkomt duidelijk te omschrijven, dan de talen van jongere volkeren voor wie het nog niet nodig was dat soort termen te bedenken om hun ervaringen te beschrijven.

Als het lichaam zich in de staat van dhāraṇā bevindt – een totale ver- (591)
lamming van het fysieke gestel – kan de ziel van de helderziende zich vrijmaken en de dingen subjectief waarnemen. Omdat het bewustzijn in de hersenen levend en actief is, zullen deze beelden van verleden, heden en toekomst evenwel gekleurd zijn door de aardse waarnemingen van de objectieve wereld; de fysieke *herinnering* en *verbeelding* zullen een duidelijk zien in de weg staan. Maar de adept-ziener weet hoe hij de

mechanische werking van de hersenen kan uitschakelen. Wat hij ziet zal zo duidelijk zijn als de waarheid zelf, niet gekleurd en niet verdraaid, terwijl de helderziende, die niet in staat is de trillingen van de astrale golven te beheersen, door middel van de hersenen slechts min of meer verstoorde beelden zal waarnemen. De ziener kan flikkerende schaduwen nooit voor werkelijkheden aanzien, want, omdat zijn geheugen even volkomen aan zijn wil is onderworpen als de rest van het lichaam, ontvangt hij de indrukken rechtstreeks vanuit zijn geest. Tussen zijn subjectieve en zijn objectieve zelf ligt geen belemmerende tussenstof. Dit is het echte spirituele zienerschap, waarin, om een uitdrukking van Plato te gebruiken, de ziel boven alle lagere goedheid wordt uitgetild. Dan bereiken we 'wat verheven is, wat *eenvoudig*, *zuiver* en *onveranderlijk*, *zonder vorm*, *kleur of menselijke eigenschappen* is: de God – *onze nous* [geest]'.

Dit is de toestand die zieners zoals Plotinus en Apollonius de 'vereniging met de godheid' hebben genoemd, die de yogī's van de oudheid *Īśvara*[1] noemden, en die nu samādhi wordt genoemd; maar deze toestand staat even ver boven de tegenwoordige helderziendheid als de sterren boven de glimwormen. Plotinus was, zoals bekend, zijn leven lang een helderziende ziener, en toch had hij zich, zoals hij zelf aan Porphyrius heeft bekend, in de 66 jaar van zijn leven maar vier keer *met zijn god verenigd*.

Ammonius Saccas, de 'door de goden onderwezene', beweert dat het enige vermogen dat rechtstreeks het voorspellen en in de toekomst zien belet, *herinnering* is, en Olympiodorus noemt het *fantasie*. Hij zegt:

> De fantasie is een belemmering voor onze verstandelijke denkbeelden; en wanneer we worden beroerd door de inspirerende invloed van de godheid, houdt de energie van enthousiasme dus op zodra de fantasie tussenbeide komt, want enthousiasme en fantasie zijn met elkaar in strijd. Als men zou vragen of de ziel zonder de fantasie kan werken, dan is ons antwoord dat haar gewaarwording van algemene beginselen bewijst dat ze daartoe in staat is. Ze heeft dus gewaar-
> (592) wordingen, onafhankelijk van de fantasie. Maar wanneer de ziel actief

[1] Īśvara betekent in het algemeen 'Heer', maar de Īśvara van de mystieke filosofen van India werd precies op de manier van de Griekse mystici opgevat als het zich verenigen en het contact van mensen met de godheid. *Īśvara-prasāda* betekent in het Sanskriet letterlijk *genade*. De beide 'Mīmānsā's', die diepzinnige vraagstukken behandelen, omschrijven karma als verdienste, of *het uitwerken van daden*; Īśvara-prasāda als genade, en *śraddhā* als geloof. De *Mīmānsā's* zijn het werk van de twee beroemdste Indiase theologen. De *Pūrva-Mīmānsā* is geschreven door de filosoof Jaimini, en *Uttara-Mīmānsā* (of Vedānta) door Krishṇa Dvaipāyana Vyāsa, die de vier *Veda's* bijeenbracht. (Zie Sir William Jones, Colebrooke en anderen.)

is, gaat dat gepaard met fantasie, zoals een storm iemand achternazit die op zee zeilt.[1]

Bovendien heeft een medium óf een intelligentie van buitenaf – hetzij een geest of een levende mesmerist – nodig om zijn fysieke en verstandelijke vermogens te overmeesteren, óf een kunstmatig middel om trance teweeg te brengen. Een adept, en zelfs een eenvoudige fakir, heeft slechts enkele minuten van 'zelfbespiegeling' nodig. De koperen zuilen in de tempel van Salomo, de gouden bellen en granaatappels van Aäron, de Jupiter Capitolinus van Augustus die rondom behangen was met harmonische klokjes,[2] en de koperen klankschalen uit de mysteriën voor het aanroepen van de Korē,[3] dienden alle als zulke kunstmatige hulpmiddelen.[4] Hetzelfde geldt voor de koperen klankschalen van Salomo, waar een dubbele rij van 200 granaatappels omheen hing, die als klepels in de holle zuilen dienstdeden. De priesteressen van Noord-Duitsland konden onder leiding van hiërofanten alleen onder het geraas van onstuimige wateren voorspellingen doen. Ze *hypnotiseerden* zich door geconcentreerd te staren naar de draaikolken die zich op de snelle stroom van de rivier vormden. Zo lezen we dat Jozef, de zoon van Jacob, met behulp van zijn zilveren waarzegbeker, die een heel heldere bodem moet hebben gehad, goddelijke inspiratie zocht. De priesteressen van Dodona plaatsten zich onder de oude eik van Zeus (de Pelasgische, niet de Olympische god), en luisterden aandachtig naar het ritselen van de heilige bladeren, terwijl anderen hun aandacht concentreerden op het zachte gemurmel van de koude bron die vanonder zijn wortels tevoorschijn sprong.[5] Maar de adept heeft zo'n hulp van buitenaf niet nodig; het uitoefenen van alleen al zijn *wils*kracht is meer dan voldoende.

De *Atharva-Veda* leert dat het uitoefenen van zo'n wilskracht de hoogste vorm van gebed is, en ogenblikkelijk wordt beantwoord. Iets wat men verlangt, wordt verwezenlijkt evenredig aan de kracht van de aspiratie, en deze wordt op haar beurt afgemeten aan de innerlijke zuiverheid.

Enkele van deze edeler Vedānta-voorschriften met betrekking tot de ziel en de mystieke vermogens van de mens zijn onlangs door een hindoegeleerde meegedeeld in een Engels tijdschrift. Hij schrijft het volgende:

---

[1] Olympiodorus, *On the Phaedo of Plato*, in T. Taylors *Select Works of Porphyry*, blz. 207vn.

[2] Suetonius, *Keizers van Rome*, 'Augustus', §91.

[3] Vgl. Plutarchus, *Ethica*, Het gezicht dat op de maancirkel te zien is, §28-9.

[4] Vgl. Plinius, *Naturalis historia*, 30:2ev.

[5] Servius, *Commentaar op Vergilius*, 'Aeneis'.

De Sānkhya zegt dat de ziel [d.w.z. het astrale lichaam] de volgende vermogens heeft: inkrimpen tot een kleine massa die overal in kan doordringen; uitzetten tot een reusachtig lichaam; heel licht worden (langs een zonnestraal opstijgen naar de zonneschijf); organen bezitten die tot op onbeperkte afstand kunnen reiken, zodat men bijvoorbeeld met zijn vingertop de maan kan aanraken; een onweerstaanbare wil (bijvoorbeeld om even gemakkelijk in de aarde te kunnen zinken als in water); de heerschappij over alle levende en levenloze dingen; het vermogen de loop van de natuur te wijzigen, en om elke wens in vervulling te doen gaan.

Vervolgens geeft hij de respectieve namen van die vermogens:

(593) Die vermogens worden genoemd: 1. aṇiman; 2. mahiman; 3. laghiman; 4. gariman; 5. prāpti; 6. prākāmya; 7. vaśitva; 8. īśitva, of goddelijke kracht. Het vijfde is het voorspellen van toekomstige gebeurtenissen, het verstaan van talen die men niet kent, het genezen van ziekten, het raden van onuitgesproken gedachten, het begrijpen van de taal van het hart. Het zesde is het vermogen om ouderdom te veranderen in jeugd. Het zevende is het vermogen om mensen en dieren te mesmeriseren en te doen gehoorzamen; het is het vermogen om hartstochten en emoties te bedwingen. Het achtste vermogen is de spirituele toestand; de afwezigheid van de bovengenoemde zeven vermogens toont aan dat de yogī in deze toestand vervuld is van God.

Er waren geen geschriften, openbaar of geheim, die men als zo gezaghebbend, of zozeer als het laatste woord, beschouwde *als de leer van de ziel*. Sommige rishi's schijnen de grootste nadruk op deze bovenzinnelijke bron van kennis te hebben gelegd.[1]

Sinds de grijze oudheid is de *mensheid* als geheel *altijd overtuigd geweest van het bestaan van een persoonlijke spirituele entiteit binnen de persoonlijke fysieke mens*. Deze innerlijke entiteit was min of meer goddelijk, naarmate ze dichter bij de *top* – christos – stond. Hoe hechter de band was, des te verhevener was het lot van de mens, en des te ongevaarlijker waren de uiterlijke omstandigheden. Dit geloof is geen fanatisme of bijgeloof, maar alleen een altijd aanwezig instinctief besef van de nabijheid van een andere spirituele en onzichtbare wereld, die, al is ze subjectief voor de zintuigen van de uiterlijke mens, volmaakt objectief is voor het innerlijke ego. Verder geloofden ze dat *er uiterlijke en innerlijke omstandigheden bestaan die de vastberadenheid van onze wil tot handelen beïnvloeden*. Ze verwierpen het fatalisme, want dit houdt het blinde-

[1] Pyārichānda Mitra, 'The psychology of the Āryas', in *Human Nature*, maart 1877.

lings volgen van een nog blindere kracht in. Maar ze geloofden wel in de *lotsbestemming* die ieder mens van geboorte tot dood, draadje na draadje, om zich heen weeft, zoals een spin haar web; deze lotsbestemming wordt geleid óf door die tegenwoordigheid die sommigen de beschermengel noemen, óf door de ons meer vertrouwde astrale, innerlijke mens, die maar al te vaak de boze genius is van de mens van vlees. Beide beïnvloeden de uiterlijke mens, maar een van de twee moet de overhand krijgen; vanaf het eerste begin van de onzichtbare strijd komt de strenge, onverbiddelijke *wet van compensatie* tussenbeide, neemt haar loop en volgt nauwkeurig de wisselvalligheden van de strijd. Wanneer de laatste draad is geweven, en de mens schijnbaar verstrikt is in het netwerk van zijn eigen daden, dan bevindt hij zich geheel onder de heerschappij van het *door hemzelf gemaakte* lot. Dit hecht hem dan vast als een onbeweeglijke schelp aan de onwrikbare rots, of voert hem mee als een veertje in een wervelwind die door zijn eigen daden is teweeggebracht.

De grootste filosofen van de oudheid vonden het niet onredelijk of vreemd dat 'zielen tot zielen kwamen om aan hen, soms door brieven of (594) door een enkele aanraking, gedachten over toekomstige dingen mee te delen, of hen door een enkele blik gebeurtenissen uit het verleden te openbaren of toekomstige aan te kondigen', zoals Ammonius ons vertelt. Lamprias en anderen waren bovendien van mening dat als de *onbelichaamde* geesten of zielen op aarde konden neerdalen, en beschermers van sterfelijke mensen worden,

> *we die zielen die nog in het lichaam zijn*, het vermogen waardoor ze toekomstige gebeurtenissen te weten kunnen komen en aankondigen, niet moeten proberen te ontzeggen. Het is niet waarschijnlijk dat de ziel pas na van het lichaam te zijn gescheiden de gave krijgt om te voorspellen, die ze vóór die tijd niet bezat. We kunnen veeleer de conclusie trekken *dat ze al die vermogens reeds tijdens haar vereniging met het lichaam, zij het minder volmaakt, bezat*. . . . Want, zoals de zon niet alleen schijnt wanneer hij vanachter de wolken tevoorschijn komt, maar altijd straalt en alleen door dampen wazig en verduisterd leek, zo krijgt de ziel het vermogen om in de toekomst te zien niet alleen wanneer ze uit het lichaam treedt als vanuit een wolk, maar *heeft dit altijd bezeten*, zij het ook afgezwakt door haar banden met het aardse.[1]

Een bekend voorbeeld van een aspect van dit vermogen van de ziel, of het astrale lichaam, om zich te manifesteren, is het verschijnsel van de zogenaamde geest-hand. In tegenwoordigheid van bepaalde mediums ont-

[1] Plutarchus, *Ethica*, Over het zwijgen van de orakels, §38-9.

wikkelen deze schijnbaar losse ledematen zich geleidelijk uit een lichtgevende nevelvlek, nemen een potlood op, schrijven boodschappen, en lossen zich dan voor de ogen van de getuigen weer op. Veel van dat soort gevallen zijn door heel competente en betrouwbare personen opgetekend. Deze verschijnselen zijn echt, en moeten serieus worden onderzocht. Maar men heeft soms valse 'spookhanden' voor echte aangezien. In Dresden hebben we eens een hand en arm gezien, die waren gemaakt voor bedrog, met heel vernuftig geplaatste veren waardoor het mechaniek de bewegingen van een natuurlijke arm volmaakt kon nabootsen, terwijl men de buitenkant nauwkeurig zou moeten onderzoeken om te ontdekken dat het iets kunstmatigs was. Het oneerlijke medium trekt, als hij dit gebruikt, zijn eigen arm uit zijn mouw, en vervangt die door de kunstarm; hij kan het dan laten voorkomen alsof zijn beide handen op de tafel rusten, terwijl in feite één ervan de aanwezigen aanraakt, zich vertoont, op de meubels klopt, en andere verschijnselen teweegbrengt.

De mediums die werkelijke manifestaties teweegbrengen, zijn in de regel het minst in staat ze te begrijpen of te verklaren. Tot degenen die heel verstandig over deze lichtende handen hebben geschreven, behoort dr. Francis Gerry Fairfield, schrijver van *Ten Years with Spiritual Mediums*, van wiens pen een artikel staat in het nummer van 19 juli 1877 van *The Library Table*. Hoewel hijzelf een medium is, verzet hij zich toch krachtig tegen de spiritistische theorie. Bij het bespreken van het onderwerp 'spookhand' verklaart hij dat

> de schrijver hiervan persoonlijk getuige is geweest onder door hemzelf gestelde proefvoorwaarden, in zijn eigen kamer, bij vol daglicht, waar-
> (595) bij het medium op een sofa zat op 1,5 à 2,5 meter afstand van de tafel waarboven de verschijning [de hand] zwevend verscheen. Toen de polen van een hoefijzervormige magneet tegen de hand werden gehouden, begon die zichtbaar te trillen, terwijl het medium hevige stuiptrekkingen kreeg; een vrij duidelijk bewijs dat *de kracht die het verschijnsel teweegbracht in zijn eigen zenuwstelsel werd opgewekt*.

De conclusie van dr. Fairfield dat de zwevende spookhand een emanatie vanuit het medium is, is logisch en juist. De proef met de hoefijzervormige magneet bewijst op wetenschappelijke wijze wat elke kabbalist op gezag van zowel de ervaring als de filosofie zou bevestigen. De 'kracht die het verschijnsel teweegbrengt' is de wil van het medium, die wordt uitgeoefend zonder dat de uiterlijke mens zich ervan bewust is; deze is tijdelijk halfverlamd en in een cataleptische toestand. De spookhand is een uitwerping van het innerlijke of astrale lid van de mens. Dit is dat werkelijke zelf waarvan de chirurg de ledematen niet kan ampu-

teren, maar die achterblijven wanneer het uitwendige omhulsel wordt afgeworpen, en (ondanks alle daartegen ingebrachte theorieën van blootgelegde of samengedrukte zenuweinden) alle gevoelens hebben die vroeger door de fysieke delen werden waargenomen. Dit is dat spirituele (astrale) lichaam dat 'ongeschonden tevoorschijn wordt geroepen'. Het is zinloos te beweren dat het *geest*-handen zijn, want zelfs als we erkennen dat op elke seance allerlei soorten menselijke geesten tot het medium worden aangetrokken en dat ze enkele manifestaties leiden en teweegbrengen, moeten ze om handen of gezichten zichtbaar te maken, toch gebruikmaken óf van de astrale ledematen van het medium, óf van de materialen die de elementalen hun verschaffen, óf van de gezamenlijke aurische emanaties van alle aanwezige personen. *Zuivere* geesten willen en *kunnen* zich *niet* objectief vertonen; diegenen die dat wel doen zijn geen zuivere, maar elementaire en onzuivere geesten. Wee het medium dat aan zulke geesten ten prooi valt!

Hetzelfde beginsel dat ten grondslag ligt aan het onbewust uitwerpen van een spookledemaat door het cataleptische medium, is ook van toepassing op het uittreden van zijn gehele 'dubbel' of astrale lichaam. Het kan door de wil van het eigen innerlijke zelf van het medium worden teruggetrokken, zonder dat hij in zijn fysieke hersenen enige herinnering van zo'n voornemen behoudt – dat is één aspect van het tweevoudige vermogen van de mens. Het kan ook worden teweeggebracht door elementaren en elementalen, waarmee hij als mesmerische proefpersoon in verbinding kan staan. Dr. Fairfield heeft in zijn boek gelijk als hij het standpunt inneemt dat mediums gewoonlijk ziekelijk, en vaak, zo niet meestal, de kinderen of nauwe verwanten van mediums zijn. Maar hij heeft het helemaal mis als hij alle paranormale verschijnselen aan ziekelijke fysiologische omstandigheden toeschrijft. De adepten in de oosterse magie zijn zonder uitzondering mentaal en lichamelijk volkomen gezond, en in feite is het voor alle anderen onmogelijk om vrijwillig en onafhankelijk verschijnselen teweeg te brengen. We hebben er velen gekend, en geen van hen was ziek. De adept blijft volledig bewust, vertoont geen verandering van lichaamstemperatuur of andere tekenen van ziekelijkheid, heeft geen bepaalde 'omstandigheden' nodig, maar kan zijn wonderen overal verrichten; en in plaats van passief en aan een invloed van buitenaf onder- (596)
worpen te zijn, beheerst hij de krachten met ijzeren wil. Maar op een andere plaats hebben we al aangetoond dat het medium en de adept zo tegenovergesteld zijn als twee polen. We zullen hier alleen nog eraan toevoegen dat lichaam, ziel en geest van de adept alle drie bewust zijn en in harmonie werken, en dat het lichaam van het medium een trage massa is,

en dat zijn ziel zelfs in een droom vertrokken kan zijn terwijl haar woning door een ander wordt bezet.

Een adept kan niet alleen een hand, een voet of een ander deel van zijn lichaam projecteren en zichtbaar maken, maar het hele lichaam. We hebben dit een van hen in het volle daglicht zien doen, terwijl zijn handen en voeten werden vastgehouden door een sceptische vriend, die hij wilde verrassen.[1] Langzamerhand vloeide het gehele astrale lichaam als een nevelige wolk eruit, tot er twee gedaanten voor ons stonden, waarvan de tweede een exacte kopie was van de eerste, alleen wat schimmiger.

Het medium hoeft helemaal geen *wilskracht* uit te oefenen. Het is voldoende dat zij of hij weet wat de onderzoekers verlangen. De 'geestelijke' entiteit van het medium zal, als ze niet door andere geesten wordt bezeten, buiten de wil of het bewustzijn van het fysieke wezen met even grote zekerheid handelen als in het lichaam gedurende een toestand van somnambulisme. Haar waarnemingen, zowel de uiterlijke als innerlijke, zullen scherper en veel verfijnder zijn, precies zoals met de slaapwandelaar het geval is. Dit is de oorzaak dat 'de gematerialiseerde gedaante soms meer weet dan het medium',[2] want het verstandelijke waarnemingsvermogen van de astrale entiteit staat naar verhouding hoger dan het lichamelijke verstand van het medium in zijn normale toestand, omdat de geestelijke entiteit verfijnder is dan hijzelf. In het algemeen zal men zien dat het medium koud is, de pols zal merkbaar zijn veranderd, en op de verschijnselen volgt een toestand van zenuwuitputting, die klungelig en zonder onderscheid aan ontlichaamde geesten wordt toegeschreven, terwijl misschien slechts een derde van die verschijnselen door deze geesten, een ander derde door elementalen, en de rest door de astrale dubbelganger van het medium zelf wordt teweeggebracht.

(597) Maar het is onze vaste overtuiging dat de meeste fysieke manifestaties, dat wil zeggen die waarvoor geen intelligentie of groot onderscheidings-

[1] De correspondent in Boulogne (Frankrijk) van een Engels tijdschrift zegt dat hij iemand kent bij wie een arm bij de schouder is geamputeerd, en 'die er zeker van is dat hij een onstoffelijke arm bezit, die hij ziet en zelfs met zijn andere hand voelt. Hij kan met de onstoffelijke of spookarm en -hand alles aanraken, en zelfs dingen optillen.' De man weet niets over spiritisme. We delen dit mee, zoals we het hebben vernomen, zonder het te verifiëren, maar het bevestigt slechts wat wijzelf bij een oosterse adept hebben gezien. Deze grote geleerde en praktische kabbalist kan naar willekeur zijn astrale arm uitsteken, en met deze hand voorwerpen oppakken, verplaatsen en dragen, zelfs op grote afstand van de plaats waar hij zit of staat. We hebben hem vaak op die manier een lievelingsolifant te eten zien geven.

[2] Antwoord op een vraag op 'The National Association of Spiritualists', 14 mei 1877.

vermogen nodig is en daar ook geen blijk van geven, door de *scin-lecca* (het dubbel) van het medium mechanisch worden teweeggebracht, zoals iemand tijdens een diepe slaap schijnbaar wakker is en dingen doet waaraan hij geen herinnering behoudt. De zuiver subjectieve verschijnselen zijn slechts in enkele gevallen aan de werking van het persoonlijke astrale lichaam toe te schrijven. Ze zijn meestal, afhankelijk van de ethische, verstandelijke en fysieke zuiverheid van het medium, het werk van de elementaire of soms van heel zuivere menselijke geesten. Elementalen hebben niets te maken met subjectieve manifestaties. In zeldzame gevallen is het de *goddelijke* geest van het medium zelf dat ze leidt en teweegbrengt.

Zoals Babu Pyārichānda Mitra in een brief aan Alexander Calder, voorzitter van de National Association of Spiritualists, schrijft:

> een geest is een essentie of kracht, en heeft hij geen vorm . . . Het denkbeeld van een vorm houdt reeds 'materialisatie' in. De geesten [astrale zielen, zouden wij zeggen] . . . kunnen een tijd lang een vorm aannemen, maar ze hebben die niet voortdurend. Hoe stoffelijker onze ziel is, des te stoffelijker is onze opvatting van geesten.[1]

Epimenides, de Orphikos, stond bekend om zijn 'heilige en wonderbaarlijke karakter', en om het vermogen van zijn ziel om haar lichaam te verlaten '*zo lang en zo vaak ze dat wenste*'. Er zijn tientallen filosofen uit de oudheid die hebben bevestigd dat dit mogelijk is. Apollonius kon zijn lichaam elk ogenblik verlaten, maar men moet niet vergeten dat Apollonius een adept – een 'magiër' – was. Als hij eenvoudig een medium was geweest, dan had hij zulke dingen niet *naar wens* kunnen doen. Empedocles van Agrigentum, de pythagorische wonderdoener, had niet *bepaalde omstandigheden* nodig om een waterhoos die boven de stad was losgebarsten te laten ophouden. En evenmin om een vrouw weer tot leven te brengen, zoals hij heeft gedaan. Apollonius maakte geen gebruik van een *donker gemaakte* kamer om zijn vermogen tot levitatie te vertonen. Na plotseling voor de ogen van Domitianus en een hele menigte getuigen (vele duizenden) in de lucht te zijn verdwenen, verscheen hij een uur later in de grot van Puteoli. Een onderzoek zou echter hebben aangetoond dat zijn fysieke lichaam onzichtbaar was geworden door het ākāśa eromheen samen te trekken, zodat hij onopgemerkt zich naar de één of andere veilige schuilplaats in de buurt kon begeven, en zijn astrale lichaam, die de man zelf leek te zijn, een uur later in Puteoli aan zijn vrienden kon verschijnen.

---

[1] 'A Buddhist's opinions of the spiritual states', *The Spiritualist*, 25 mei 1877, blz. 246.

En Simon Magus wachtte ook niet tot hij in trance was om voor de ogen van de apostelen en vele getuigen door de lucht weg te vliegen. 'Er zijn geen bezweringen en ceremoniën voor nodig; het maken van cirkels en wierook branden is niets dan onzin en goochelarij', zegt Paracelsus. De menselijke geest

> is zo groots dat geen mens die in woorden kan uitdrukken; zoals God
> (598) zelf eeuwig en onveranderlijk is, zo is het menselijke bewustzijn dat ook. Als we de vermogens ervan goed begrepen, zou niets op aarde voor ons onmogelijk zijn. Door te *vertrouwen op onze wilskracht* wordt de verbeelding versterkt en ontwikkeld. Vertrouwen moet de verbeelding versterken, want vertrouwen schenkt wilskracht.

In *Asiatic Researches* wordt, op basis van het verhaal van Turner, schrijver van *The Embassy to Thibet* en zelf een ooggetuige, een uitzonderlijke beschrijving gegeven van het persoonlijke onderhoud in 1783 – waarnaar in deel 1 kort is verwezen – van een Engelse ambassadeur met een gereïncarneerde boeddha die op dat moment een kind van 18 maanden was. De voorzichtige bewoordingen van een scepticus die bang is door het publiek te worden uitgelachen, verbergen de verbazing van de getuige die tegelijkertijd de feiten zo getrouw mogelijk wil weergeven. De kleine lama ontving de ambassadeur en zijn gevolg met zo'n natuurlijke en ongedwongen waardigheid en decorum dat ze aanhoudend versteld stonden. De manier van doen van dit kind, zegt de schrijver, was die van een oude filosoof, ernstig en bedaard en buitengewoon hoffelijk. Hij wilde de jonge lama laten begrijpen hoezeer de gouverneur-generaal van Galagata (Calcutta), de paleizenstad, en het Indiase volk overmand werden door verdriet toen hij stierf, en hoe groot de vreugde was toen ze vernamen dat hij weer in een jong nieuw lichaam was opgestaan; bij dat compliment keek de jonge lama hem en zijn gevolg aan met een blik van bijzondere voldoening, en onthaalde hen hoffelijk op gebakjes op een gouden schaal:

> De ambassadeur sprak vervolgens de hoop van de gouverneur-generaal uit dat de lama nog lang de wereld met zijn tegenwoordigheid zal verlichten, en dat de vriendschap die tot nu toe tussen hen had bestaan, nog hechter zal worden gesmeed, ten bate en voordele van de verstandige volgelingen van de lama . . . dit alles maakte dat het schepseltje de spreker vastberaden aankeek, vriendelijk boog en knikte – en nog eens boog en knikte – *alsof hij* elk woord dat werd gesproken, begreep en goedkeurde.[1]

[1] Vgl. Coleman, *Mythology of the Hindus*, blz. 217; en Turners brief aan de gouverneur-generaal, in *Asiatic Researches*, deel 1, blz. 197-205.

En *of* hij het begreep! *Als* het kind zich tijdens de ontvangst op de meest natuurlijke en waardige wijze gedroeg, en, 'toen hun theekopjes leeg waren, onrustig werd, zijn hoofd in zijn nek wierp, zijn voorhoofd fronste en aldoor geluiden bleef maken, tot ze weer werden gevuld', waarom zou het dan niet evengoed kunnen begrijpen wat er tegen hem werd gezegd?

Jaren geleden trok een klein reisgezelschap moeizaam van Kashmir naar Leh, een stad in Ladākh (Centraal-Tibet). Onder onze gidsen was een Tartaarse sjamaan, een heel mysterieuze figuur die een beetje Russisch en helemaal geen Engels sprak, en die toch kans zag zich met ons te onderhouden, en van groot nut bleek te zijn. Toen hij vernomen had dat sommigen van ons gezelschap Russen waren, dacht hij dat onze bescherming almachtig was, en hem in staat zou stellen veilig naar zijn familie in (599)
Siberië terug te keren, vanwaar hij ongeveer 20 jaar geleden om onbekende redenen, naar hij ons vertelde, via Kyakhta en de grote Gobi-woestijn naar het land van de Chakhars was gevlucht.[1] Omdat voor hem een persoonlijk belang op het spel stond, voelden we ons veilig onder zijn hoede. Laten we de situatie kort toelichten: onze metgezellen hadden het onverstandige plan opgevat om in verschillende vermommingen Tibet binnen te dringen, terwijl geen van hen de taal van dat land sprak, al dacht een van hen, een zekere K., die wat Kazan-Tartaars had geleerd, dat hij dat wel kon. Omdat we dit slechts terloops vermelden, kunnen we er meteen aan toevoegen dat twee van hen, de gebroeders N., heel beleefd naar de grens werden teruggebracht, vóór ze 25 km in het vreemde land van Oost Bod hadden afgelegd, en K., een voormalig Luthers predikant, kon zelfs niet proberen om zijn ellendige dorp bij Leh te verlaten, omdat hij al vanaf de eerste dag met hevige koorts in bed lag, en via Kashmir naar Lahore moest terugkeren. Maar één door hem bijgewoond voorval betekende voor hem evenveel als het zien van de reïncarnatie van Boeddha zelf. Hij had door een oude Russische zendeling, in wie hij meer vertrouwen dacht te kunnen hebben dan in abbé Huc, van dit 'wonder' gehoord, en jarenlang had hij de wens deze 'grote heidense goochelarij', zoals hij het noemde, te ontmaskeren. K. was een positivist, en ging nogal prat op zijn antifilosofische nieuwe leer. Maar zijn positivisme was gedoemd de doodsteek te krijgen.

Om enkele dagen te rusten stopten we op ongeveer vier dagreizen van Islamabad bij een onbetekenend dorp van leem, waarvan de enige goede eigenschap zijn prachtige meer was. Onze reisgenoten hadden zich tijde-

[1] Russische onderdanen mogen niet door Tartaars gebied trekken, en de onderdanen van de keizer van China mogen niet naar de Russische fabrieken toegaan.

lijk van ons gescheiden, en het dorpje zou onze ontmoetingsplaats zijn. Daar vernamen we van onze sjamaan dat een groot gezelschap lamaïstische 'heiligen' op een pelgrimstocht naar verschillende heiligdommen zijn intrek had genomen in een oude rotstempel, en daar een tijdelijke vihāra had gevestigd. Hij voegde eraan toe dat, omdat de 'drie eerbiedwaardigen'[1] met hen mee zouden reizen, de heilige bhikshu's (monniken) de grootste wonderen konden teweegbrengen. Enthousiast over het vooruitzicht dit eeuwenoude bedrog te ontmaskeren, ging K. onmiddellijk eropuit om hen een bezoek te brengen, en vanaf dat moment bestonden er tussen de beide kampen heel vriendschappelijke betrekkingen.

De vihāra lag op een afgelegen, heel fantastische plaats, veilig voor alle indringers. Ondanks de veelvuldige attenties, geschenken en verzoeken van K. weigerde het hoofd, die *pase-budhu* (een asceet van grote hei-
(600) ligheid) was, het wonder van de 'incarnatie' te laten zien, tot hem een bepaalde talisman werd getoond, die de schrijfster in haar bezit had.[2] Toen hij die echter had gezien, trof hij onmiddellijk de nodige voorbereidingen; men haalde bij een moeder, een arme vrouw uit de buurt, een kind van 3 of 4 maanden oud. Allereerst eiste men van K. dat hij een eed zou afleggen om 7 jaar lang niets bekend te maken van wat hij zou zien of horen. De talisman is een gewone agaat of kornalijn, die bij de Tibetanen en anderen bekendstaat onder de naam *a-yu*, en van nature heel mysterieuze eigenschappen bezit of die heeft verkregen. Er bovenop is een driehoek

[1] Dit zijn de vertegenwoordigers van de boeddhistische 'drie-eenheid', boeddha, dharma en sangha, of fo, fa en sengh, zoals ze in Tibet worden genoemd.

[2] Een bhikshu mag zelfs van leken van zijn eigen volk niets rechtstreeks aannemen, laat staan van een vreemdeling. De geringste aanraking met het lichaam, en zelfs de kleding, van iemand die niet tot hun bepaalde gemeenschap behoort, wordt zorgvuldig vermeden. Daarom moesten zelfs de geschenken die we meebrachten en die bestonden uit stukken rood en geel *pu-lu*, een soort wollen stof die de lama's gewoonlijk dragen, vreemde ceremoniën ondergaan. Het is hun verboden: 1. om iets te vragen of te bedelen, zelfs al sterven ze de hongerdood; ze moeten wachten tot het hun vrijwillig wordt aangeboden; 2. met hun handen goud of zilver aan te raken; 3. een stukje voedsel te eten, zelfs als het hun wordt aangeboden, wanneer de gever niet duidelijk tot de leerling zegt: 'dit is voor uw meester om te *eten*'. Daarop moet de leerling zich tot de *pazen* wenden, en hem op zijn beurt het voedsel aanbieden, en als hij heeft gezegd: 'meester, het is veroorloofd, neem en eet', dan pas mag de lama het met de rechterhand aanpakken en ervan eten. Al onze geschenken moesten zulke zuiveringen ondergaan. Toen bij verschillende gelegenheden zilverstukken en enige handen vol anna's (een geldstukje met een waarde van vier cent) aan de gemeenschap werden aangeboden, wikkelde een leerling eerst zijn hand in een gele zakdoek, ontving het geld in de palm van de hand, en deed het onmiddellijk in de *badir*, elders ook *sabaït* genoemd, een heilige schaal, gewoonlijk van hout, die speciaal voor giften wordt gebruikt.

gegraveerd, waarin een paar mystieke woorden staan.[1]

Er gingen verschillende dagen voorbij vóór alles klaar was, en intussen gebeurde er niets geheimzinnigs, behalve dat men op verzoek van een bhikshu spookachtige gezichten vanuit het spiegelgladde oppervlak van het meer naar ons liet loeren, toen we aan de oever zaten bij de deur van de vihāra. Eén daarvan was het gezicht van K.'s zuster, die hij gezond en wel thuis had achtergelaten, maar die, zoals we later hoorden, enige tijd vóór we aan deze reis waren begonnen, was overleden. Eerst greep die aan- (601)
blik hem aan, maar hij riep zijn scepsis te hulp, en stelde zich gerust met behulp van theorieën over schaduwen van wolken, weerspiegelingen van boomtakken, enz., waarop mensen van zijn soort zich meestal beroepen.

Op de afgesproken middag werd de baby naar de vihāra gebracht, en in de hal of ontvangkamer gelaten, want K. mocht het tijdelijke heiligdom niet verder binnengaan. Het kind werd toen midden op de vloer op een stuk tapijt neergezet, en toen iedereen die niet tot het gezelschap behoorde, was weggestuurd, werden twee 'bedelmonniken' bij de ingang geplaatst om indringers buiten te houden. Toen gingen alle lama's met hun rug tegen de granieten muur op de grond zitten, zodat allen door een ruimte van minstens 3 meter van het kind waren gescheiden. Het hoofd, voor wie door de dienstdoende lama een vierkant stuk leer was uitgespreid, ging zelf in de verste hoek zitten. Alleen K. ging dichtbij het kind zitten, en sloeg alle bewegingen met bijzondere belangstelling gade. De enige voorwaarde die men ons had gesteld was dat we een strikt stilzwijgen zouden bewaren, en geduldig het verdere verloop zouden afwachten. Fel zonlicht scheen door de open deur naar binnen. Geleidelijk verzonk de 'overste' in wat een toestand van diepe meditatie scheen te zijn, terwijl de anderen, na een korte invocatie met zachte stem, plotseling zwegen, en eruitzagen alsof ze geheel versteend waren. Het was drukkend stil; het

[1] De stenen worden door de lamaïsten en boeddhisten zeer vereerd; de troon en de scepter van Boeddha zijn ermee versierd, en de dalai lama draagt er één aan de vierde vinger van zijn rechterhand. Ze worden gevonden in het Altai-gebergte en in de buurt van de Yarkhun. Onze talisman was een geschenk van de eerbiedwaardige hogepriester, een *gelong*, van een Kalmukkenstam. Hoewel deze nomaden worden beschouwd als afvalligen van hun oorspronkelijke lamaïsme, onderhouden ze toch vriendschappelijke contacten met hun mede-Kalmukken, de Khoshuts van Oost-Tibet en Kokonor, en zelfs met de lamaïsten van Lhasa. De kerkelijke autoriteiten willen echter geen betrekkingen met hen onderhouden. We hebben overvloedig gelegenheid gehad om dit interessante volk van de steppen van Astrakhan te leren kennen, want in onze jonge jaren hebben we in hun *kibitkas* gewoond, en de gulle gastvrijheid genoten van vorst Tumen, hun nu overleden chef, en van de vorstin. De Kalmukken maken bij hun religieuze ceremoniën gebruik van trompetten die vervaardigd zijn uit de dij- en armbenen van overleden heersers en hogepriesters.

kraaien van het kind was het enige geluid dat men hoorde. Nadat we daar enkele ogenblikken hadden gezeten, hielden de bewegingen van de ledematen van het kind plotseling op, en zijn lichaam scheen stijf te worden. K. lette nauwkeurig op elke beweging, en wij beiden overtuigden ons door een snelle blik dat alle aanwezigen bewegingloos zaten. De overste had zijn blik op de grond gericht, en keek zelfs niet naar het kind; bleek en bewegingloos leek hij meer op een bronzen beeld van een mediterende talapoin dan op een levend wezen. Tot onze grote ontzetting zagen we plotseling dat het kind niet zelf opstond, maar als het ware met geweld in een zittende houding werd gerukt! Nog enkele rukken, en de vier maanden oude baby stond, als een door verborgen draden in beweging gebrachte automaat, op zijn benen! Denk u eens in hoe ontzet we waren en hoe verschrikt K. was. Niemand had een hand uitgestoken, een beweging gemaakt of een woord gesproken – en ook al was hij nog maar een baby, toch stond hij rechtop, vastberaden als een man!

De rest van het verhaal zullen we overnemen uit een kopie van aantekeningen die door K. diezelfde avond over dit onderwerp werden gemaakt, en die hij ons gaf voor het geval deze haar bestemming niet zou bereiken, of de schrijver zelf niet erin zou slagen nog meer te zien.

> Na een minuut of twee aarzelen draaide de baby zijn hoofd om, en keek me met een verstandige uitdrukking aan, die eenvoudig schrikwekkend was! Ik kreeg er rillingen van. Ik kneep me in mijn handen, en
> (602) beet mijn lippen bijna tot bloedens om zeker ervan te zijn dat ik niet droomde. Maar dit was pas het begin. Het verbazingwekkende schepseltje zette, *naar ik me verbeeldde*, twee stappen naar me toe, nam zijn zittende houding weer aan, en herhaalde, zonder zijn ogen van de mijne af te houden, zin voor zin, in wat ik voor Tibetaans hield, de woorden die, zoals men mij vooraf had gezegd, gewoonlijk bij de incarnaties van Boeddha worden gesproken, beginnende met: 'Ik ben Boeddha; ik ben de oude lama; ik ben zijn geest in een nieuw lichaam', enz. Ik voelde werkelijk angst; mijn haren rezen te berge, en mijn bloed stolde. Ik had geen woord kunnen spreken, al had het me het leven gekost. Hier was geen bedrog, geen buiksprekerij in het spel. De lippen van het kind bewogen, en de ogen schenen tot in mijn ziel door te dringen met een uitdrukking die *me deed denken dat het het gezicht van de overste zelf was*, dat het zijn ogen waren en zijn blik waarnaar ik staarde. *Het was alsof zijn geest het kleine lichaam was binnengegaan, en door het doorschijnende masker van het gezicht van de baby naar me keek*. Ik voelde me duizelig worden in mijn hoofd. Het kind stak zijn handje naar me uit, en legde het in mijn hand. Ik deinste terug, alsof ik door een gloeiende kool was aangeraakt, en, niet in staat het toneel langer te verdra-

gen, bedekte ik mijn gezicht met mijn handen. Dit duurde maar een moment, maar toen ik ze weer wegnam, was de kleine acteur weer een kraaiende baby geworden, en zette even later, op zijn rug liggend, een luide keel op. De overste was weer in zijn normale toestand, en men begon weer te praten.

Pas na een reeks van soortgelijke experimenten, verspreid over tien dagen, besefte ik dat ik het ongelooflijke, verbazingwekkende verschijnsel had gezien dat sommige reizigers hebben beschreven, maar dat ik altijd als bedrog had betiteld. Ondanks mijn scherpe ondervraging bleven veel vragen onbeantwoord, hoewel de overste één stukje informatie losliet dat als van grote betekenis moet worden beschouwd. 'Wat zou er zijn gebeurd', vroeg ik door bemiddeling van de sjamaan, 'als ik het kind, terwijl het sprak, in een ogenblik van krankzinnige angst had gedood, omdat ik dacht dat het de 'duivel' was?' Hij antwoordde dat, als de slag niet onmiddellijk dodelijk was geweest, *alleen* het kind zou zijn gedood. 'Maar', zo vroeg ik verder, 'stel dat hij zo vlug was geweest als een bliksemflits?' 'In dat geval', was het antwoord, '*zou u ook mij hebben gedood*'.

In Japan en Siam bestaan twee priesterorden, waarvan de ene openbaar is en zich met het volk bezighoudt, en de andere strikt geheim. De priesters van laatstgenoemde orde ziet men nooit; hun bestaan is slechts aan enkele leden van de plaatselijke bevolking bekend, nooit aan vreemdelingen. Ze vertonen hun vermogens nooit in het openbaar, en ook niet in het geheim behalve bij zeldzame gelegenheden van groot belang; de ceremoniën vinden dan plaats in onderaardse of op een andere manier ontoegankelijke tempels, en in tegenwoordigheid van enkele uitverkorenen die voor hun geheimhouding instaan. Tot zulke gelegenheden behoren sterfgevallen in de koninklijke familie, of van hoogwaardigheidsbekleders die lid zijn van de orde. Een van de vreemdste en indrukwekkendste demon- (603)
straties van de vermogens van deze magiërs is het onttrekken van de astrale ziel aan de gecremeerde overblijfselen van mensen, een ceremonie die eveneens plaatsvindt in sommige belangrijke lamakloosters in Tibet en Mongolië.

In Siam, Japan en Groot-Tartarije is het de gewoonte om uit de as van gecremeerde personen medaillons, beeldjes en afgodsbeeldjes te maken:[1] de as wordt met water tot een pasta gemengd, en na in de gewenste vorm

[1] De boeddhistische Kalmukken uit de steppen van Astrakhan hebben de gewoonte hun afgodsbeelden te maken uit de as van hun gecremeerde vorsten en priesters. Een familielid van de schrijfster bezit verschillende kleine piramiden die gemaakt zijn uit de as van bekende Kalmukken, en die vorst Tumen in 1836 zelf aan haar heeft geschonken.

te zijn gekneed, gebakken en verguld. Het lamaklooster van Ou-Tay in de provincie Shan-Si, in Mongolië, staat daarom het meest bekend; rijke mensen sturen de beenderen van hun gestorven familieleden daarheen om te worden gemalen en vormgegeven. Als de adept in de magie het terugtrekken van de astrale ziel van de overledene wil vergemakkelijken, die volgens hen anders voor onbeperkte tijd *in* de as in een verdoofde toestand zou kunnen blijven, volgt hij de volgende werkwijze: Het heilige stof wordt op een hoop gelegd op een sterk gemagnetiseerde metalen plaat zo groot als een menselijk lichaam. De adept verspreidt het dan langzaam en voorzichtig met de *talapat nang*[1], een waaier met een bijzondere vorm waarop bepaalde tekens staan, en mompelt tegelijkertijd een bezweringsformule. De as wordt al snel als het ware doortrokken van leven, en spreidt zich geleidelijk uit in een dunne laag, die de contouren van het lichaam vóór de crematie aanneemt. Dan begint er geleidelijk een soort witachtige damp op te stijgen, die na enige tijd een verticale kolom vormt, zich verdicht, en ten slotte wordt veranderd in het 'dubbel', of de etherische, astrale tegenhanger van de dode, die op zijn beurt in het niets oplost, en uit het gezicht van stervelingen verdwijnt.[2]

De 'magiërs' van Kashmir, Tibet, Mongolië en Groot-Tartarije zijn te bekend om besproken te hoeven worden. Als ze *goochelaars* zouden zijn, dan dagen we de bekwaamste Europese en Amerikaanse goochelaars uit om hen te evenaren als ze dat kunnen.

Als de wetenschappers al niet in staat zijn het balsemen van mummies van de Egyptenaren na te doen, hoeveel groter zou dan hun verwondering zijn, als ze, zoals wij, dode lichamen zagen, die door een alchemistische bewerking zo goed zijn bewaard dat ze er na verloop van eeuwen nog uitzien alsof de personen slechts slapen. De gelaatskleur was nog even fris, de huid even elastisch, de ogen even natuurlijk en schitterend, alsof ze in de volle bloei van gezondheid verkeerden, en de levensraderen slechts een moment tevoren tot stilstand waren gekomen. De lijken van sommige heel beroemde personen liggen in kostbare mausoleums op katafalken, soms
(604) met verguldsel of zelfs met platen van echt goud bedekt; hun favoriete wapens, spulletjes en voorwerpen voor dagelijks gebruik liggen om hen heen, en een gevolg van bedienden – jonge jongens en meisjes in de bloei van hun leven, maar toch lijken die evenals die van hun meesters bewaard zijn gebleven – staat als het ware gereed om hen te dienen zodra een beroep op hen wordt gedaan. Men zegt dat er in het klooster van Groot Kuren, en in één dat op de heilige berg (Bogdo-Ula) ligt, verschillende

[1] De door de belangrijkste priesters als paraplu gebruikte heilige waaier.
[2] Zie deel 1, blz. 596-7.

van dat soort graven zijn, die door alle veroverende horden die door deze landen zijn getrokken, zijn ontzien. Abbé Huc hoorde over het bestaan ervan, maar heeft er nooit één gezien, want alle vreemdelingen worden geweerd, en zendelingen en Europese reizigers die niet over de vereiste bescherming beschikken, zijn de laatsten aan wie men zou toestaan de heilige plaatsen te naderen. Hucs bewering dat de graven van Tartaarse heersers omringd zijn met kinderen 'die gedwongen werden zoveel kwik te slikken tot ze stikten', waardoor 'de kleur en frisheid van de slachtoffers zo goed worden bewaard dat ze levend schijnen', is een van die nutteloze zendelingen-praatjes die alleen aan de meest onwetenden die op basis van horen zeggen iets geloven, kunnen worden verkocht. Boeddhisten hebben nooit mensen of dieren geofferd. Het is volkomen in strijd met de beginselen van hun religie, en geen lamaïst werd ooit daarvan beschuldigd. Als een rijk man in *gezelschap* wilde worden begraven, werden door het hele land boden gezonden naar de lama's die verantwoordelijk waren voor het balsemen; en kinderen die zopas een natuurlijke dood waren gestorven, werden voor dat doel uitgekozen. Arme ouders waren maar al te blij hun overleden kinderen op die tot de verbeelding sprekende manier te kunnen behouden, in plaats van ze aan ontbinding en wilde dieren over te laten.

Toen abbé Huc na zijn terugkeer uit Tibet in Parijs woonde, vertelde hij aan Arsenieff, een Rus, enkele niet in publicaties beschreven wonderen, waaronder het volgende merkwaardige feit waarvan hij tijdens zijn lange verblijf in het klooster van Kumbum getuige was geweest. Op een dag toen hij met een van de lama's praatte, hield deze plotseling op met spreken, en nam de oplettende houding aan van iemand die luistert naar een boodschap die hem wordt meegedeeld, hoewel Huc geen woord hoorde. 'Dan moet ik gaan', zei de lama plotseling, als in antwoord op de boodschap.

'Waarheen?' vroeg de verbaasde 'lama van Jehovah' (Huc). 'En met wie spreekt u?'

'Naar het klooster van . . .' , was het kalme antwoord. 'De shaberon heeft me nodig; hij was het die me vroeg te komen.'

Dit klooster lag op een afstand van vele dagen reizen van dat van Kumbum, waarin het gesprek plaatsvond. Maar wat Huc het meest scheen te verwonderen, was dat de lama, in plaats van op reis te gaan, eenvoudig naar een koepelkamer ging op het dak van het huis waarin ze woonden, en een andere lama, na enkele woorden met hem te hebben gewisseld, hen langs een ladder naar het terras volgde, tussen hen in ging (605)
staan, en zijn collega insloot. Na enkele ogenblikken van meditatie

wendde hij zich daarop tot Huc, glimlachte, en deelde de gast mee, dat 'hij was vertrokken'.

'Maar hoe heeft hij dat kunnen doen? U heeft hem immers opgesloten, en de kamer heeft geen uitgang?' drong de missionaris aan.

'Wat zou hij aan een deur hebben?' antwoordde de bewaker. '*Hijzelf is vertrokken, hij heeft zijn lichaam niet nodig, en heeft dat dus onder mijn hoede achtergelaten*.'

Huc was, ondanks de wonderen waarvan hij gedurende zijn gevaarlijke reis getuige was geweest, van mening dat beide lama's hem hadden misleid. Maar toen hij zijn vriend, met wie hij zich geregeld onderhield, drie dagen lang niet had gezien, informeerde hij naar hem, en vernam dat hij 's avonds zou terugkomen. Bij zonsondergang, juist toen de 'andere lama's' zich gereedmaakten om naar bed te gaan, hoorde Huc de stem van zijn afwezige vriend als uit de wolken zijn metgezel toeroepen om de deur voor hem open te maken. Toen hij opkeek, zag hij het silhouet van de 'reiziger' achter het traliewerk van de kamer waarin hij opgesloten was geweest. Toen hij naar beneden was gekomen, ging hij onmiddellijk naar de hoofdlama van Kumbum, en deelde hem bepaalde berichten en 'bevelen' mee uit de plaats waarvan hij 'beweerde' zojuist te zijn teruggekomen. Het lukte Huc niet om méér over zijn *lucht*reis van hem te weten komen. Maar hij heeft altijd gedacht, zei hij, dat deze 'schijnvertoning' iets te maken had met de onmiddellijke, bijzondere voorbereidingen voor de beleefde uitwijzing van de beide missionarissen, hijzelf en pater Gabet, naar Chogor-tan, een plaats die bij Kumbum hoorde. Gezien de schaamteloze nieuwsgierigheid en onbescheidenheid van de brutale missionaris, kan dat vermoeden wel eens juist zijn geweest.

Als de abbé met de oosterse filosofie goed bekend was geweest, dan zou hij niet veel moeite hebben gehad om het vliegen van het astrale lichaam van de lama naar het verafgelegen klooster terwijl zijn fysieke omhulsel achterbleef, of het voeren van een gesprek met de shaberon dat voor hemzelf onhoorbaar was, te begrijpen. De recente experimenten in Amerika met de telefoon, waarop we in hoofdstuk 5 van deel 1 zinspeelden, maar die sinds die bladzijden zijn gedrukt zeer zijn verbeterd, bewijzen dat de menselijke stem en de geluiden van instrumentale muziek via een telegraafdraad over grote afstand kunnen worden overgebracht. De hermetische filosofen leerden, zoals we hebben gezien, dat als een vlam uit het gezicht verdwijnt dit niet betekent dat ze werkelijk is gedoofd. Ze is alleen overgegaan van de zichtbare naar de onzichtbare wereld, en kan worden waargenomen door het innerlijke gezichtsvermogen dat is afgestemd op de dingen van dat andere en meer werkelijke heelal. Diezelfde

regel geldt voor geluid. Terwijl het fysieke oor de trillingen van de atmosfeer onderscheidt tot een bepaald punt dat nog niet definitief is vastgesteld, maar dat van persoon tot persoon verschilt, kan de adept die zijn innerlijke gehoor heeft ontwikkeld, dit geluid opvangen bij dit verdwijn- (606)
punt en zijn trillingen in het astrale licht onbeperkt horen. Hij heeft geen draden nodig, geen oorschelpen of klankborden; zijn wilskracht is voldoende. Omdat hij met de geest hoort, vormen tijd en afstand geen belemmering, en hij kan zich met evenveel gemak met een andere adept aan de andere kant van de wereld onderhouden als wanneer ze zich in dezelfde kamer bevonden.

Gelukkig kunnen we ter bevestiging van onze bewering talloze getuigen aanvoeren die, zonder ook maar adept te zijn, toch het geluid van muziek in de lucht en van de menselijke stem hebben gehoord, terwijl instrument of spreker zich op duizenden kilometers afstand bevonden van de plaats waar we zaten. Ze hoorden dan in feite innerlijk, al dachten ze dat ze alleen hun fysieke gehoorzintuigen gebruikten. De adept had hun, eenvoudig door zijn wilskracht aan te wenden, een moment lang dezelfde waarneming van de geest van geluid gegeven als hijzelf voortdurend heeft.

Konden de wetenschappers maar ertoe worden gebracht de oude filosofie van de drie-eenheid van alle natuurkrachten te onderzoeken in plaats van haar te bespotten, dan zouden ze met sprongen vooruitgaan naar de verblindende waarheid, in plaats van zoals nu als slakken te kruipen. Prof. Tyndalls experimenten voor de kust van South Foreland bij Dover in 1875 hebben alle vroegere theorieën over het overbrengen van geluid vrijwel omvergeworpen, en zijn experimenten met gevoelige vlammen brengen hem tot op de drempel van de geheime wetenschap. Eén stap verder, en hij zou begrijpen hoe adepten zich op grote afstanden met elkaar kunnen onderhouden. Maar die stap zal *niet* worden gedaan. Over zijn sensitieve – in werkelijkheid magische – vlam zegt hij:

> De geringste tik op een ververwijderd aambeeld vermindert haar hoogte tot zeven duim. Schudt men met een bos sleutels, dan raakt de vlam hevig in beroering, en laat een luid geraas horen. Het laten vallen van een kwartje in een hand die reeds geld bevat, doet de vlam naar beneden duiken. Het kraken van schoenen brengt haar in hevige beroering. Het kreukelen of scheuren van een stuk papier, of het ritselen van een zijden japon, heeft hetzelfde gevolg. In antwoord op elke tik van een horloge dat erbij wordt gehouden, krimpt ze en raast. Het opwinden van een horloge veroorzaakt ook beroering. Op een afstand van 30 meter kunnen we naar die vlam fluiten, en haar doen krimpen en razen.

> Bij het opzeggen van een gedeelte uit de *Faerie Queene*, ontleedt en onderscheidt de vlam de verschillende geluiden van mijn stem, merkt sommige op door een lichte knik, andere door een diepere buiging, terwijl ze op weer andere met hevige beroering reageert.[1]

Dat zijn de wonderen van de moderne natuurwetenschap, maar wat een apparatuur, koolzuurgas en lichtgas, Amerikaanse en Canadese fluiten, trompetten, gongs en bellen zijn daarvoor nodig! De arme heidenen beschikken niet over zo'n lading hulpmiddelen, maar kunnen niettemin – (607) zal de Europese wetenschap het geloven? – precies dezelfde verschijnselen teweegbrengen. In één geval, toen men bij een belangrijke gelegenheid een 'orakel' nodig had, hebben we de mogelijkheid ingezien van iets wat we vroeger altijd hevig hadden ontkend, namelijk dat een eenvoudige bedelmonnik zonder enige apparatuur een gevoelige vlam door te flikkeren antwoorden liet geven. Een vuur werd aangestoken van takken van de *Beal*-boom, waarop enkele offerkruiden werden gestrooid. De bedelmonnik zat er dichtbij, bewegingloos, in contemplatie verdiept. Tussen de vragen door brandde het vuur zwak, en leek bijna uit te gaan; maar als de vragen werden gesteld, schoten de vlammen razend de lucht in, flikkerden, bogen, en lieten vurige tongen opflakkeren naar het oosten, westen, noorden of zuiden; en elke beweging had haar specifieke betekenis in een code van tekens die goed werd begrepen. Van tijd tot tijd zonk de vlam tot aan de grond, en de tongen van de vlam speelden in alle richtingen langs het gras; dan verdween ze plotseling en liet slechts een hoop gloeiende sintels achter. Toen het onderhoud met de vuurgeesten was afgelopen, liep de bhikshu (bedelmonnik) naar het bos waar hij woonde, terwijl hij voortdurend een klagend, eentonig lied zong, op het ritme waarvan de gevoelige vlam de maat hield, niet, zoals die van Prof. Tyndall toen hij de *Faerie Queene* las, met eenvoudige bewegingen, maar met een wonderbaarlijk gemoduleerd sissen en razen, tot hij uit het gezicht was. Daarop verdween ze, alsof haar leven zelf was uitgeblust, en liet de verwonderde toeschouwers een laag as achter.

Zowel in West- en Oost-Tibet, als in elke andere plaats waar het boeddhisme de overhand heeft, bestaan evenals in het brahmanisme twee verschillende religies – de geheime filosofie en de volksreligie. Eerstgenoemde is de religie van de volgelingen van de leer van de Sautrāntika-sekte.[2] Ze houden zich strikt aan de geest van de oorspronkelijke leringen van de Boeddha, die de noodzaak laten zien van *intuïtief* waarnemen en alle daaruit voortvloeiende conclusies. Ze maken hun

[1] *Lectures on Sound*, hfst. 6, §12.

[2] Samengesteld uit *sūtra*, spreuk of voorschrift, en *antika*, dichtbij of nabij.

opvattingen niet bekend, en staan ook niet toe dat ze openbaar worden gemaakt.

'Alles *wat is samengesteld* is vergankelijk', waren de laatste woorden die door de lippen van de stervende Gautama werden uitgesproken, toen hij zich onder de śāla-boom gereedmaakte om nirvāṇa in te gaan. 'Geest is de enige, elementaire, oorspronkelijke eenheid, en elk van zijn stralen is onsterfelijk, oneindig en onvernietigbaar. Pas op voor de begoochelingen van de stof.' Het boeddhisme werd door Dharma-Aśoka wijd en zijd in Azië, en zelfs nog verder, verbreid. Hij was de kleinzoon van de wonderdoener Chandragupta, de beroemde koning, die de Punjab van de Macedoniërs verloste – als die al ooit in de Punjab zijn geweest – en Megasthenes aan zijn hof in Pāṭaliputra ontving. Dharma-Aśoka was de grootste koning van de Maurya-dynastie. Van een roekeloze losbol en atheïst, was hij priyadarśin, de 'geliefde van de goden', geworden; de zui- (608)
verheid van zijn menslievende opvattingen zijn nooit door enige aardse heerser overtroffen. Zijn nagedachtenis is in het hart van de boeddhisten eeuwenlang blijven voortleven, en is vereeuwigd in de humane edicten die in verschillende volkstalen op de zuilen en rotsen van Allahabad, Delhi, Gujarāt, Peshawar, Orissa en andere plaatsen zijn gegraveerd.[1] Zijn beroemde grootvader had heel India onder zijn machtige scepter verenigd. Toen de nāga's, of slangenaanbidders van Kashmir, waren bekeerd door de inspanningen van de apostelen die door de *Sthāvira's* van het derde concilie waren uitgezonden, verbreidde de religie van Gautama zich als een lopend vuurtje. Gāndhāra, Kabul en zelfs veel van de satrapen van Alexander de Grote namen de nieuwe filosofie aan. Omdat van alle vormen van het boeddhisme dat van Nepal het minst van de oorspronkelijke oude religie schijnt te zijn afgeweken, kan worden aangetoond dat het lamaïsme van Tartarije, Mongolië en Tibet, dat rechtstreeks uit dat land afkomstig is, het zuiverste boeddhisme is, want we herhalen dat het lamaisme in strikte zin slechts uit uiterlijke rituelen bestaat.

De upāsaka's en upāsikā's, of mannen en vrouwen die half-monnik of -non en half-leek zijn, moeten zich, evenals de lama-monniken zelf, strikt houden aan Boeddha's voorschriften, en moeten evenzeer *meipo* en alle paranormale verschijnselen bestuderen. Wie zich aan een van de 'vijf zonden' schuldig maakt, verliest elk recht om met de vrome gemeenschap samen te komen. De belangrijkste daarvan is *geen enkele opvatting te ver-*

[1] Het lijkt ons onrechtvaardig om Aśoka met Constantijn te vergelijken, zoals verschillende oriëntalisten doen. Indien Aśoka op religieus en politiek gebied datgene voor India deed wat Constantijn voor de westerse wereld zou hebben gedaan, dan houdt elke overeenstemming daar op.

vloeken, want de vloek keert terug tot hem die hem uit, en vaak tot zijn onschuldige familieleden die dezelfde atmosfeer inademen als hij. Elkaar en zelfs onze bitterste vijanden lief te hebben; ons leven op te offeren, zelfs voor dieren; ons dan ook te onthouden van verdedigingswapens; de grootste overwinning te behalen door zichzelf te overwinnen; alle ondeugden te vermijden; alle deugden, vooral bescheidenheid en mildheid, te beoefenen; gehoorzaam te zijn aan zijn superieuren; zijn ouders, oude mensen, wijzen, deugdzame en heilige mensen lief te hebben en te respecteren; aan mensen en dieren voedsel, onderdak en hulp te bieden; voor het gemak van reizigers langs de wegen bomen te planten en bronnen te graven – dat zijn de morele plichten van boeddhisten. Elke aṇi of bhikshuṇī (non) is aan deze wetten onderworpen.

Tal van boeddhistische en lamaïstische heiligen waren bekend om hun onovertroffen heilige levenswandel en hun 'wonderen'. Zo stond Tissu – de spirituele leraar van de keizer – die Kublai-Khan, de Nadir-Shah, inzegende, wijd en zijd bekend om zowel de bijzondere heiligheid van zijn
(609) leven als de vele wonderen die hij verrichtte. Maar hij verrichtte niet alleen maar nutteloze wonderen, maar deed meer dan dat. Tissu zuiverde zijn religie volledig; men zegt dat hij Kublai heeft gedwongen om in één enkele provincie van Zuid-Mongolië 500.000 onechte monniken uit de kloosters te verdrijven, die van hun beroep een voorwendsel maakten om in ondeugd en luiheid te leven. Toen kregen de lamaïsten hun grote hervormer, de shaberon Tsong-kha-pa, over wie werd gezegd dat hij (in de 14de eeuw) onbevlekt is ontvangen door zijn moeder, een maagd uit Koko-nor en die ook een wonderdoenster was. De heilige boom van Kumbum, de boom met de 10.000 afbeeldingen, die door de ontaarding van het ware geloof verschillende eeuwen niet meer had gebloeid, schoot nu nieuw loof, en bloeide volgens de legende krachtiger dan ooit vanuit het haar van deze avatāra van Boeddha. Dezelfde overlevering laat hem (Tsong-kha-pa) in 1419 naar de hemel opstijgen. In tegenstelling tot de overheersende opvatting zijn weinig van deze heilige hubilgans, of shaberons, reïncarnaties.

Veel lamakloosters bevatten scholen voor magie, maar de beroemdste is de kloosterschool van Shu-tukt met meer dan 30.000 monniken; dit lamaklooster vormt een heel stadje. Sommige nonnen bezitten verbazingwekkende psychische vermogens. We hebben enkele van deze vrouwen ontmoet, die op weg waren van Lhasa naar Kandy, het Rome van het boeddhisme, met zijn miraculeuze heiligdommen en zijn relikwieën van Gautama. Om ontmoetingen met moslims en andere sekten te voorkomen, reizen ze alleen 's nachts, ongewapend, en zonder enige angst voor wilde

dieren, *want deze zullen hen geen kwaad doen*. Bij het eerste gloren van de dageraad nemen ze hun toevlucht in grotten en vihāra's, die door hun geloofsgenoten op daarop afgestemde afstanden voor hen zijn ingericht; want hoewel het boeddhisme een toevluchtsoord heeft gevonden in Ceylon, en er in naam maar weinig mensen in Brits-Indië zijn die zich zo noemen, zijn er toch tal van geheime *byauds* (broederschappen) en boeddhistische vihāra's, en voelt elke jain zich verplicht om boeddhisten en lamaïsten zonder onderscheid te helpen.

Op onze speurtocht naar occulte verschijnselen, waarbij we uitzagen naar bijzondere vertoningen, werd een van de interessantste die we hebben gezien, teweeggebracht door een van deze arme reizende bhikshu's. Het gebeurde jaren geleden toen al zulke manifestaties nieuw waren voor de schrijfster. Een boeddhistische kennis, een mysticus die in Kashmir uit Kutchi-ouders was geboren, maar zich tot het boeddhistische lamaïsme had bekeerd en meestal in Lhasa woont, nam ons mee om de pelgrims te bezoeken.

'Waarom draagt u die bos dode planten met u mee?' vroeg een van de bhikshuṇī's, een uitgemergelde, lange, oudere vrouw, terwijl ze op een grote bos mooie, frisse, heerlijk ruikende bloemen in de hand van de schrijfster wees.

'Dood?' zeiden we vragend. 'Ze zijn net in de tuin geplukt!'

'En toch zijn ze dood', antwoordde ze ernstig. 'Is niet het geboren worden in deze wereld sterven? Kijk eens hoe deze kruiden eruitzien wanneer ze leven in de wereld van het eeuwige licht, in de tuinen van onze gezegende Foh!' (610)

Zonder de plaats te verlaten waar ze op de grond zat, nam de aṇi een bloem uit de bos, legde die in haar schoot, en begon, zo leek het, handen vol onzichtbaar materiaal vanuit de omringende atmosfeer bijeen te brengen. Na korte tijd werd er heel, heel vaag een wolkje damp zichtbaar, en dit nam langzamerhand vorm en kleur aan, totdat er midden in de lucht zwevend een kopie verscheen van de bloem die we haar hadden gegeven. Ze was in al haar kleuren en blaadjes getrouw aan het origineel, en lag eveneens op haar kant, maar ze was duizendmaal schitterender van tint en intenser van schoonheid, zoals de luisterrijke menselijke geest veel mooier is dan zijn fysieke omhulsel. Op die manier reproduceerde ze bloem na bloem tot de kleinste kruiden toe, liet ze verdwijnen, en weer verschijnen als we erom vroegen of zelfs alleen maar aan dachten. We kozen een roos in volle bloei, hielden haar op armslengte van ons af, en na enkele minuten verschenen onze arm, hand en de bloem, tot in elk detail volmaakt, in de lege ruimte weerspiegeld, op ongeveer 2 meter van waar we zaten.

Maar terwijl de bloem oneindig veel mooier en even etherisch als de andere geest-bloemen scheen, zagen de arm en de hand er slechts uit als een weerkaatsing in een spiegel; zelfs een grote vlek op de onderarm, die daar was achtergelaten door een stuk vochtige aarde dat aan een van de wortels had vastgezeten, was zichtbaar. Later hoorden we hoe dat kwam.

Dr. Francis J. Victor Broussais sprak ongeveer 50 jaar geleden een grote waarheid uit toen hij zei: 'Als het mesmerisme echt bestaat, zou de geneeskunde een aanfluiting zijn.' Het mesmerisme bestaat echt, zodat we de geleerde Fransman wat de rest betreft niet zullen tegenspreken. Het mesmerisme is, zoals we hebben aangetoond, de hoeksteen van de magie. Het is voor iedereen zinloos om te proberen de theorie of praktijk van laatstgenoemde te begrijpen, vóór hij het grondbeginsel van magnetische aantrekking en afstoting in de hele natuur, heeft ingezien.

Veel vormen van zogenaamd volksbijgeloof zijn slechts bewijzen voor een instinctief besef van deze wet. Een onontwikkeld volk leert door de ervaring van vele generaties dat bepaalde verschijnselen steeds onder dezelfde omstandigheden plaatsvinden; ze scheppen dan deze omstandigheden, en verkrijgen de verwachte resultaten. Omdat ze de wetten niet kennen, verklaren ze het feit langs bovennatuurlijke weg; immers de ervaring is hun enige leermeester geweest.

In India, in Rusland en in enkele andere landen heeft men een instinctieve afkeer van het stappen op iemands schaduw, vooral als hij rood haar heeft, en in het eerstgenoemde land is de lokale bevolking heel terughoudend om mensen van een ander ras een hand te geven. Dit zijn geen zinloze hersenspinsels. Ieder mens straalt een magnetische uitwaseming of aura uit, en iemand kan fysiek volkomen gezond zijn, terwijl tegelijkertijd zijn uitwaseming toch bij anderen, die gevoelig zijn voor zulke subtiele invloeden, ziekte kan veroorzaken. Dr. Esdaile en andere mesmeristen hebben ons langgeleden al meegedeeld dat oosterlingen, vooral hin-
(611) does, gevoeliger zijn dan de blanke rassen. De experimenten van baron Reichenbach – en ervaringen over de hele wereld – bewijzen dat deze magnetische uitwasemingen het krachtigst zijn aan de uiteinden van de ledematen. Therapeutische behandelingen bewijzen dit, en dus worden antipathieke magnetische aandoeningen het gemakkelijkst overgebracht door het geven van een hand, zodat de hindoes er verstandig aan doen hun oude 'bijgeloof', dat aan Manu is ontleend, voortdurend in gedachten te houden.

Het magnetisme van een roodharige wordt, zoals we hebben ontdekt, bij bijna alle volkeren instinctief gevreesd. We zouden spreekwoorden kunnen aanhalen uit het Russisch, Perzisch, Georgisch, Hindi, Frans,

Turks en zelfs uit het Duits, om aan te tonen dat het volk denkt dat verraad en andere ondeugden gepaard gaan met een rossig uiterlijk. Wanneer een mens aan de zon is blootgesteld, zorgt het magnetisme van dat lichtgevende hemellichaam ervoor dat zijn emanaties naar de schaduw worden geprojecteerd, en de verhoogde moleculaire activiteit ontwikkelt meer elektriciteit. Iemand die een antipathie tegen iemand anders koestert – al is misschien geen van beiden zich daarvan bewust – doet er verstandig aan niet door zijn schaduw te lopen. Voorzichtige artsen wassen hun handen na het behandelen van elke patiënt; waarom beschuldigt men hen dan niet evengoed als de hindoes van bijgeloof? De kiemen van ziekten zijn, zoals de ervaring in Europa bewijst, onzichtbaar, maar daarom niet minder werkelijk. *De ervaring in het Oosten heeft al honderd eeuwen lang bewezen dat de kiemen van morele besmetting zich aan plaatsen hechten, en dat onzuiver magnetisme door aanraking kan worden overgedragen*.

Een ander geloof dat in sommige delen van Rusland, vooral in Georgië (de Kaukasus), en in India wijdverbreid is, is dat wanneer het lichaam van een verdronken persoon niet op een andere manier kan worden gevonden, en men een kledingstuk van hem in het water werpt, dit zal drijven tot vlak boven de plaats van het lijk, en dan zinken. We hebben zelfs gezien dat het experiment succesvol werd uitgevoerd met het heilige koord van een brahmaan. Het dreef heen en weer, en in de rondte alsof het iets zocht, tot het plotseling ongeveer 50 meter recht vooruitschoot en zonk; en precies op die plaats visten de duikers het lichaam op. We treffen dit 'bijgeloof' zelfs in Amerika aan. Een Pittsburgse krant, van zeer recente datum, beschrijft het vinden van het lijk van een jonge jongen, Reed genaamd, in de Monongahela op een soortgelijke manier. Toen alle andere middelen waren mislukt, zegt de krant,

> werd van een merkwaardig bijgeloof gebruikgemaakt. Een hemd van de jongen werd in de rivier gegooid op de plek waar hij kopje onder was gegaan, dreef, naar men zegt, een tijdje aan de oppervlakte, en zonk ten slotte op een plaats die de rustplaats van het lijk bleek te zijn, dat toen werd opgehaald. Het geloof dat het hemd van een verdronken persoon, wanneer het in het water wordt gegooid, het lijk zal volgen, is zeer verbreid, hoe dwaas het ook lijkt.

Dit verschijnsel wordt verklaard door de wet van de krachtige aantrekking die er bestaat tussen het menselijk lichaam en de voorwerpen die het lang heeft gedragen. Het oudste kledingstuk is het beste voor de proef, een (612)
nieuw is onbruikbaar.

Sinds onheuglijke tijden hebben Russische meisjes van stad en land de

gewoonte gehad om in de maand mei op Trinitatis kransen van groene bladeren, die ieder meisje zelf moet maken, in de rivier te werpen, en zo het orakel te raadplegen. Zinkt de krans, dan is dat een teken dat het meisje binnenkort ongehuwd zal sterven; blijft ze drijven, dan zal ze trouwen; wanneer dit zal plaatsvinden hangt af van het aantal verzen dat ze tijdens het experiment kan opzeggen. We kunnen bevestigen dat ons persoonlijk verschillende gevallen bekend zijn; twee daarvan betroffen goede vriendinnen van ons, bij wie de doodsvoorspelling uitkwam, en de meisjes binnen twaalf maanden stierven. Ongetwijfeld zou het resultaat hetzelfde zijn wanneer het op een andere dag dan Trinitatis werd geprobeerd. Het zinken van de krans moet daaraan worden toegeschreven dat de krans doortrokken is van het ongezonde magnetisme van een gestel dat de kiemen van een vroegtijdige dood in zich draagt; zo'n magnetisme betreft een aantrekkingskracht tot de aarde op de bodem van de rivier. De rest laten we graag aan de vrienden van het toeval over.

Dezelfde algemene opmerking dat bijgeloof een wetenschappelijke grondslag heeft, is van toepassing op de door fakirs en goochelaars teweeggebrachte verschijnselen, die sceptici onder de algemene categorie bedrog rangschikken. En toch is er voor een nauwkeurige waarnemer, zelfs al is hij niet-ingewijd, een enorm verschil te zien tussen de kīmiyā (verschijnsel) van een fakir, de *baṭṭe-bājī* (goochelarij) van een bedrieger, en de dodenbezwering van een *jādūgar* of *sāhir*, die door de plaatselijke bevolking zo wordt gevreesd en veracht. Dit verschil dat voor de sceptische Europeaan onwaarneembaar – zelfs onbegrijpelijk – is, wordt door elke hindoe instinctief gevoeld, ongeacht of hij tot een hoge of lage kaste behoort, ontwikkeld of dom is. De *kaṅgālin*, of heks, die haar vreselijke *abhichār* (mesmerische vermogens) gebruikt om kwaad te doen, kan elk ogenblik de dood verwachten, want elke hindoe acht het geoorloofd haar te doden; een *hukkā-bāj* of goochelaar dient tot vermaak. Voor een slangenbezweerder met zijn *bā-īnī* vol giftige slangen is men minder bang, want zijn vermogen om te betoveren strekt zich slechts uit tot dieren en reptielen; hij is niet in staat mensen te betoveren, of te volbrengen wat de Indiërs *mantra pheṅknā* noemen: door magie een betovering over mensen werpen. Maar voor de yogī's, de *sannyāsins*, de heilige mannen, die door mentale en fysieke oefening enorme psychische vermogens verwerven, ligt de zaak heel anders. Sommige van deze mannen worden door de hindoes als halfgoden beschouwd. Europeanen kunnen deze vermogens slechts zelden en bij hoge uitzondering beoordelen.

De Britse bewoner die op de *maidāns* en op openbare plaatsen de voor hem angstaanjagende, weerzinwekkende mensen heeft gezien die roerloos

zitten in de zichzelf opgelegde kwelling van de *ūrdhvabāhu*, met de armen maandenlang – zelfs jaren – boven het hoofd, moet niet denken dat dit de wonderdoende fakirs zijn. De verschijnselen van laatstgenoemden kan men alleen te zien krijgen door de vriendelijke aanbeveling van een brah- (613)
maan, of onder bijzonder gunstige omstandigheden. Zulke mannen zijn even weinig toegankelijk als de echte nautch-meisjes, over wie alle reizigers spreken, maar die maar heel weinigen werkelijk hebben gezien, omdat ze uitsluitend de pagoden toebehoren.

Het is heel vreemd dat er ondanks de duizenden reizigers en miljoenen Europeanen die in India zijn geweest en het in alle richtingen hebben doorkruist, nog zo weinig over dat land en de omliggende landen bekend is. Misschien hebben sommige lezers de neiging de juistheid van onze bewering niet alleen te betwijfelen maar haar zelfs openlijk tegen te spreken. Ongetwijfeld zal men ons antwoorden dat alles wat men over India zou willen weten, al bekend is. In feite hebben we zelf een keer dit antwoord gekregen. Dat in India wonende Engelsen hiernaar geen onderzoek instellen is niet vreemd, want, zoals een Britse officier een keer tegen ons zei: 'de hogere kringen beschouwen het als niet beschaafd om belangstelling te tonen voor de hindoes of hun zaken, of zelfs alleen maar verwonderd te zijn of informatie te verlangen als ze in dat land iets vreemds zouden zien'. Maar het verwondert ons echt dat zelfs reizigers dit interessante gebied niet beter hebben onderzocht. Nog geen 50 jaar geleden hebben twee moedige Britse officieren die op tijgerjacht waren en daarbij in de wildernis van de Blauwe of Nīlgiri heuvels in Zuid-Hindoestan doordrongen, een vreemd volk ontdekt, dat wat uiterlijk en taal betreft volkomen verschilde van alle andere hindoevolkeren. Vele min of meer absurde gissingen werden over hen gemaakt, en de zendelingen, die altijd alert zijn om alle dingen onder de zon in verband te brengen met de *Bijbel*, gingen zelfs zover om te opperen dat dit volk een van de verloren stammen van Israël was, en baseerden hun belachelijke hypothese op hun zeer blanke huidskleur en 'uitgesproken joodse gelaatstrekken'. Dit laatste is volkomen onjuist, want de Toda's, zoals ze worden genoemd, vertonen niet de geringste gelijkenis met het joodse type, noch in gelaatstrekken, noch in gestalte, noch in taal of manier van doen. De Toda's lijken sterk op elkaar en, zoals een vriend van ons het uitdrukte, de knapsten lijken in majesteit en uiterlijke schoonheid meer op het beeld van de Griekse Zeus dan wat hij ooit bij mensen had gezien.

Sinds die ontdekking zijn er 50 jaar voorbijgegaan, maar hoewel er sindsdien op die heuvels steden zijn gebouwd, en Europeanen het land zijn binnengetrokken, is men over de Toda's niet méér te weten gekomen

dan in het begin. Onder de dwaze geruchten die over dit volk in omloop zijn, zijn de meest onzinnige die over hun aantal en dat ze polyandrie in praktijk brengen. De algemene opinie over hen is dat hun aantal als gevolg van laatstgenoemde gewoonte tot enkele honderden families is ingekrompen, en dat het volk snel uitsterft. We hadden een goede gelegenheid veel over hen te weten te komen, en verklaren daarom uitdrukkelijk dat de Toda's geen polyandrie in praktijk brengen en ook niet
(614) zo gering in aantal zijn als men denkt. We kunnen aantonen dat niemand ooit kinderen van hen heeft gezien. Die welke men in hun gezelschap misschien heeft gezien, behoorden tot de Badaga's, een hindoestam die wat ras, huidskleur en taal betreft volkomen van de Toda's verschilt, en waartoe de meest rechtstreekse 'vereerders' van dit bijzondere volk behoren. We zeggen *vereerders*, want de Badaga's kleden, voeden en bedienen de Toda's, en beschouwen elke Toda nadrukkelijk als een godheid. Ze zijn reuzen van gestalte, blank zoals Europeanen met enorm lang, gewoonlijk bruin, golvend haar en baard, dat vanaf hun geboorte nooit door een scheermes is aangeraakt. Knap als een standbeeld van Phidias of Praxiteles, zit de Toda de hele dag, zonder iets te doen, zoals sommige reizigers, die wel eens een blik op hen hebben geworpen, bevestigen. Uit de vele tegenstrijdige meningen en mededelingen die we van de bewoners van Ootacamund en andere nieuwe plaatsjes van de beschaafde wereld die in de Nīlgiriheuvels verspreid liggen, zelf hebben vernomen, selecteren we de volgende:

> Ze gebruiken nooit water, ze zijn uitzonderlijk knap en edel van uiterlijk, maar bijzonder vuil; in tegenstelling tot alle andere Indiërs hebben ze minachting voor juwelen, en dragen nooit iets anders dan een groot zwart gewaad of een deken van één of andere soort wol, met een gekleurde streep onderaan; ze drinken nooit iets anders dan zuivere melk; ze hebben kudden vee maar eten hun vlees niet, en laten hun dieren niet ploegen of werken; ze kopen en verkopen niet; de Badaga's voeden en kleden hen; ze gebruiken noch dragen ooit wapens, zelfs geen gewone stok; de Toda's kunnen niet lezen en willen niets leren. Ze zijn de wanhoop van de zendelingen, en hebben kennelijk geen enkele soort religie, behalve de verering van zichzelf als de Heren van de Schepping.[1]

We zullen proberen enkele van deze meningen recht te zetten, voor zover we daartoe in staat zijn door wat we hebben vernomen van een zeer heilige figuur, een brahmaan-goeroe, voor wie we grote eerbied hebben.

---

[1] W.L. O'Grady, 'Indian sketches, etc.'; Appleton, *New American Cyclopaedia*.

Niemand heeft ooit meer dan vijf of zes van hen tegelijk gezien; ze praten niet met vreemdelingen, en geen reiziger is ooit in hun vreemde, lange en lage hutten geweest, die kennelijk geen ramen of schoorsteen hebben en maar één deur; niemand heeft ooit de begrafenis van een Toda gezien, of heel oude mensen onder hen; ook krijgen ze nooit cholera, terwijl tijdens zulke periodieke epidemieën om hen heen duizenden mensen sterven; en tot slot, hoewel het hele land rondom vol tijgers en andere wilde dieren is, heeft men nooit gehoord dat een tijger, een slang of enig ander wild beest uit die streek een Toda of een stuk vee van hen iets heeft aangedaan, hoewel ze, zoals we hierboven zeiden, zelfs nooit van een stok gebruikmaken.

Bovendien trouwen de Toda's in het geheel niet. Ze lijken gering in aantal te zijn, omdat niemand ooit de gelegenheid heeft gehad of zal krijgen ze te tellen; zodra hun afzondering door de vloedgolf van beschaving werd ontwijd – wat misschien wel aan hun eigen zorgeloosheid was te (615) danken – begonnen de Toda's te verhuizen naar andere even onbekende en nog ontoegankelijker streken dan de Nīlgiri-bergen vroeger waren geweest; ze zijn niet uit Toda-moeders geboren, en ook niet van Toda-afkomst; ze zijn de kinderen van een bepaalde heel exclusieve sekte, en sinds hun jeugd voor bijzondere religieuze doeleinden afgezonderd. Zo'n kind wordt herkend aan een bijzondere huidskleur en enkele andere tekenen, en staat vanaf zijn geboorte bekend als wat gewoonlijk een Toda wordt genoemd. Om de drie jaar moeten ze zich allen gedurende een bepaalde tijd naar een bepaalde plaats begeven, waar ze allen moeten samenkomen; hun 'vuil' is slechts een uiterlijke gedaante, zoals een sannyāsin die in het openbaar aanneemt gevolg gevend aan zijn gelofte; hun vee is voor het grootste deel aan heilige doeleinden gewijd, en, hoewel hun plaatsen van eredienst nooit door de voeten van niet-ingewijden zijn betreden, bestaan ze toch en evenaren misschien de prachtigste aan Europeanen bekende pagoden – *gopura's*. De Badaga's zijn hun speciale vazallen, en vereren hen, zoals terecht is gezegd, als halfgoden; want door hun geboorte en mysterieuze vermogens verdienen ze die eer.

De lezer kan er zeker van zijn dat alle berichten over hen die in strijd zijn met het weinige dat hierboven is gezegd, onjuist zijn. Geen zendeling zal ooit een van hen met zijn lokaas vangen, en geen Badaga zal hen verraden, al werd hij aan stukken gesneden. Ze zijn een volk dat een bepaald edel doel vervult, en waarvan de geheimen onschendbaar zijn.

Bovendien zijn de Toda's niet de enige van dat soort mysterieuze stammen in India. We hebben er in een eerder hoofdstuk verschillende genoemd, maar hoeveel meer zijn er daarnaast nog die ongenoemd zullen

blijven, niet worden herkend, maar er toch altijd zijn!

Wat nu over het sjamanisme algemeen bekend is, is maar heel weinig; en dat is evenals de andere niet-christelijke religies verdraaid. Het wordt zonder enige reden het Mongoolse 'heidendom' genoemd, want het is een van de oudste Indiase religies. Het is verering van geesten, of het geloof dat de ziel onsterfelijk is, dat ze nog dezelfde mens is die ze op aarde was, ook al heeft haar lichaam zijn objectieve vorm verloren, en al heeft de mens zijn fysieke aard voor een spirituele verwisseld. In zijn huidige vorm is het een tak van de oorspronkelijke theürgie, en een praktische versmelting van de zichtbare en onzichtbare wereld. Steeds wanneer een aardbewoner met zijn onzichtbare broeders in contact wil komen, moet hij zich aan hen gelijkmaken; d.w.z. hij ontmoet deze wezens halverwege, verkrijgt van hen een voorraad spirituele essentie, geeft hun op zijn beurt een deel van zijn fysieke natuur, en stelt hen op die manier soms in staat in halfobjectieve gedaante te verschijnen. Deze tijdelijke uitwisseling van naturen wordt theürgie genoemd. Sjamanen worden tovenaars genoemd, omdat men zegt dat ze de 'geesten' van de doden oproepen met het doel ze te bezweren. Het echte sjamanisme, waarvan de opvallende kenmerken in India in de tijd van Megasthenes
(616) (300 v.Chr.) de overhand hadden, kan evenmin worden beoordeeld naar zijn ontaarde afstammelingen onder de sjamanen in Siberië, als de religie van Gautama Boeddha kan worden verklaard aan de hand van het fetisjisme van sommige van zijn volgelingen in Siam en Birma. Het heeft zijn toevlucht genomen tot de belangrijkste kloosters van Mongolië en Tibet, en daar wordt het sjamanisme, als we het zo moeten noemen, beoefend tot de uiterste grenzen die aan het verkeer tussen mens en 'geest' zijn gesteld. De religie van de lama's heeft de oorspronkelijke wetenschap van de *magie* trouw bewaard, en weet nu nog even grootse dingen te verrichten als in de tijd van Kublai-Khan en zijn baronnen. De oude mystieke formule van koning Songtsen Gampo, het *Aum mani padme hum*,[1] verricht zijn wonderen nu nog evengoed als in de 7de eeuw. Avalokiteśvara, de hoogste van de drie bodhisattva's en de beschermheilige van Tibet, werpt zijn schaduw, volledig zichtbaar voor de gelovigen, over het door hem gestichte lamaklooster van Ganden; en de lichtende gestalte van Tsong-kha-pa spreekt, in de vorm van een vurig wolkje dat

[1] *Aum* (de mystieke Sanskrietterm voor de drie-eenheid), *mani* (heilig juweel), *padme* (in de lotus, *padma* is het woord voor lotus), *hum* (zo zij het). De zes lettergrepen van de zin komen overeen met de belangrijkste zes natuurkrachten, die uitgaan van boeddha (de abstracte godheid, niet Gautama), die de *zevende* en de alfa en omega van het zijn is.

zich losmaakt uit de dansende zonnestralen, een belangrijke bijeenkomst van duizenden lama's toe, terwijl zijn stem van boven neerdaalt, als het fluisteren van een briesje in het gebladerte. Onmiddellijk daarna, zeggen de Tibetanen, verdwijnt de prachtige verschijning tussen de schaduwen van de heilige bomen in het park van het klooster.

In Garma-Kian (het moeder-klooster) gaat het gerucht dat slechte, onontwikkelde geesten op bepaalde dagen gedwongen worden te verschijnen, en verslag te doen van hun slechte daden; ze worden dan door de lamaïstische adepten gedwongen het kwaad dat ze stervelingen hebben aangedaan te herstellen. Dit is wat Huc naïef 'het belichamen van kwade geesten' noemt, d.w.z. duivels. Werd aan de sceptici uit verschillende Europese landen toegestaan kennis te nemen van de dagelijks in Muru[1] en in de 'stad van geesten' gedrukte verslagen over de haast zakelijke omgang die tussen de lama's en de onzichtbare wereld plaatsvindt, dan zouden ze zeker meer belangstelling tonen voor de verschijnselen die in de spiritistische tijdschriften zo triomfantelijk worden beschreven. In Buddha-la, of beter gezegd Potala (Boeddha's berg), in het belangrijkste van de vele duizenden lamakloosters in dat land, ziet men de scepter van de bodhisattva geheel los in de lucht zweven, en met zijn bewegingen de daden van de gemeenschap regelen. Als een lama in tegenwoordigheid van de overste van het klooster ter verantwoording wordt geroepen, weet hij van tevoren dat het nutteloos is iets onwaars te zeggen; de 'regelaar (617)
van de rechtvaardigheid' (de scepter) is er, en de golvende beweging ervan beslist onmiddellijk en feilloos, goedkeurend of anderszins, of hij schuldig is. We beweren niet dat we persoonlijk van dit alles getuige zijn geweest; zulke aanspraken willen we niet maken. Laat het met betrekking tot al deze verschijnselen voldoende zijn te zeggen dat wat we niet met onze eigen ogen hebben gezien, voor ons zo bewezen is dat we voor de echtheid ervan instaan.

Een aantal lama's in Sikkim brengen door magische krachten *meipo* – 'wonderen' – teweeg. De overleden patriarch van Mongolië, Gegen Chutuktu, die verblijf hield in Urga, een waar paradijs, was de 16de incarnatie van Gautama, en dus een bodhisattva. Hij had de naam over vermogens te beschikken die zelfs voor de wonderdoeners van het land van wonderen bij uitstek, fenomenaal waren. Laat niemand denken dat men die vermogens zonder moeite ontwikkelt. De levens van de meeste van

[1] *Muru* (de zuivere) is een van de beroemdste kloosters in Lhasa, midden in de stad. Daar brengt de shaberon, de dalai lama, het grootste deel van de wintermaanden door; twee of drie maanden van het warme jaargetijde verblijft hij in Potala. In *Muru* is het grootste typografische bedrijf van het land.

die heiligen – die ten onrechte luie zwervers, bedriegers en bedelaars worden genoemd, en van wie men denkt dat ze hun leven doorbrengen met het uitbuiten van de goedgelovigheid van hun slachtoffers – zijn op zichzelf al wonderen. Wonderen, omdat ze laten zien wat een vastberaden wil en volmaakte zuiverheid van leven en doel kunnen volbrengen, en aan welke mate van bovennatuurlijke ascese een menselijk lichaam kan worden blootgesteld, terwijl het toch in leven blijft en een hoge leeftijd bereikt. Geen christen-kluizenaar heeft ooit gedroomd van zo'n verfijnde kloosterdiscipline; en de woning in de lucht van een Simeon de Styliet lijkt wel kinderspel vergeleken bij de vindingen van fakir en boeddhist om de wil te beproeven. Maar de theoretische bestudering van de magie is één ding, en de mogelijkheid om haar in praktijk te brengen is iets heel anders. In Drepung, de Mongoolse school waar meer dan 300 magiërs (*sorciers*, zoals de Franse missionarissen hen noemen) les geven aan ongeveer tweemaal zoveel leerlingen tussen 12 en 20 jaar, moeten laatstgenoemden vele jaren op hun laatste inwijding wachten. Niet één op de honderd bereikt het hoogste doel, en uit de vele duizenden lama's die bijna een hele stad van vrijstaande gebouwen eromheen bewonen, worden niet meer dan 2 procent wonderdoeners. Men kan alle regels van de 108 delen van de Kanjur[1] uit het hoofd leren, en toch maar een armzalige praktische magiër zijn. Er is maar één ding dat er met zekerheid toe leidt, en op die bijzondere studie wijst meer dan één hermetische schrijver. Eén van hen, de Arabische alchemist Alipili, zegt het volgende:

> Ik waarschuw u, wie u ook bent, die wil doordringen in de binnenste delen van de natuur; als u wat u zoekt niet *binnenin u* vindt, dan zult u het *nooit buiten u vinden*. Als u de voortreffelijkheid van uw eigen
> (618) huis niet kent, waarom zoekt u dan naar de voortreffelijkheid van andere dingen? . . . O MENS, KEN UZELF; IN U LIGT DE SCHAT DER SCHATTEN VERBORGEN.[2]

In een andere alchemistische verhandeling, *De manna benedicto*,[3] drukt de schrijver zijn denkbeelden over de steen der wijzen in de volgende woorden uit:

> Om bepaalde redenen is het mijn bedoeling niet te veel te zeggen over dit onderwerp, dat toch op één ding neerkomt, dat al te duidelijk is beschreven; . . . want de gegeven beschrijving laat zoveel magische en

[1] De boeddhistische grote canon, die 1083 werken in enkele honderden delen bevat, waarvan vele over magie handelen.

[2] Alipili, *Centrum naturae concentratum*, Londen, 1696, blz. 78-80.

[3] Londen, 1680.

> natuurlijke manieren zien om ervan [de steen] gebruik te maken, waarvan velen die hem bezaten nooit hebben geweten of gehoord, en die van dien aard zijn dat ze, toen ik ze zag, *mijn knieën deden beven en mijn hart schokken, en ik bij de aanblik ervan versteld stond*!

Elke neofiet heeft min of meer zo'n gevoel gehad; maar als hij dat eenmaal te boven is gekomen, is hij een ADEPT.

In de kloosters van Tashi-Lhunpo en Si-Dzang worden deze vermogens, die in iedereen aanwezig zijn maar door zo weinigen worden benut, tot hun uiterste perfectie ontwikkeld. Wie heeft in India nooit gehoord van de Panchen Rimpoche, de *Chutuktu* van de hoofdstad van Hoog Tibet? Zijn broederschap van Khe-lan was in het hele land beroemd, en een van de bekendste 'broeders' was een Peh-ling (een Engelsman), die op een dag in het begin van de 19de eeuw als een volmaakte boeddhist uit het Westen was gekomen, en na een voorbereiding van een maand tot de Khe-lans werd toegelaten. Hij sprak alle talen waaronder het Tibetaans, en kende alle kunsten en wetenschappen, zegt de overlevering. Op grond van zijn heiligheid en de door hem teweeggebrachte verschijnselen werd hij na een verblijf van slechts enkele jaren tot shaberon uitgeroepen. Zijn nagedachtenis leeft tot op de dag van vandaag onder de Tibetanen voort, maar zijn echte naam is een geheim dat alleen aan de shaberons bekend is.

Het grootste *meipo*, dat het voorwerp van de ambitie van alle toegewijde boeddhisten zou zijn, was en is nog steeds het vermogen om door de lucht te wandelen. De beroemde koning van Siam, Pia Metak, een Chinees, was bekend om zijn toewijding en geleerdheid. Maar hij verkreeg deze 'bovennatuurlijke gave' pas nadat hij zich onder de rechtstreekse leiding van een priester van Gautama-Boeddha had geplaatst. Crawfurd en Finlayson volgden tijdens hun verblijf in Siam met grote belangstelling de pogingen van enkele Siamese edelen om dit vermogen te verwerven.[1]

In China, Siam, Tartarije, Tibet, Kashmir en Brits-Indië zijn vele verschillende sekten waarvan de leden hun leven wijden aan het ontwikkelen van zogenaamde 'bovennatuurlijke krachten'. Bij het bespreken van één zo'n sekte, de Taossé, zegt Semedo:

> Ze beweren dat men door middel van bepaalde oefeningen en meditaties zijn jeugd zal terugkrijgen, en anderen erin zullen slagen *Shen-hsien* te worden, d.w z. 'aardse gelukkigen', in welke toestand alle wensen worden vervuld, terwijl ze het vermogen hebben zich vlug

[1] J. Crawfurd, *Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin-China*, 1828, blz. 181-2.

(619) en gemakkelijk van de ene naar de andere plek, *hoe ver weg ook*, te verplaatsen.[1]

Dit vermogen slaat slechts op *de projectie* van de *astrale entiteit*, min of meer in de vorm van een lichaam, en zeker niet op de verplaatsing van het lichaam. Dit verschijnsel is evenmin een wonder als wanneer iemands beeld in een spiegel wordt weerkaatst. Niemand kan in zo'n spiegelbeeld een stofdeeltje ontdekken, en toch staat daar ons dubbel, en geeft getrouw zelfs elk afzonderlijk haartje op ons hoofd weer. Indien door die eenvoudige wet van weerkaatsing ons dubbel in een spiegel kan worden gezien, hoeveel treffender is dan het bewijs voor het bestaan ervan dat door de fotografie wordt geleverd! *Dat onze natuurkundigen nog niet het middel hebben gevonden om foto's anders dan op korte afstand te nemen, is geen reden dat dit onmogelijk is voor hen die het middel daartoe hebben gevonden in de kracht van de menselijke wil zelf, wanneer die van aardse belangen is bevrijd*.[2] Onze gedachten zijn *stof*, zegt de wetenschap; elke kracht brengt een grotere of kleinere verstoring in de atmosferische golven teweeg. Omdat ieder mens – evenals elk ander levend en zelfs inert voorwerp – een *aura* van zijn eigen emanaties om zich heen heeft, en bovendien door een geringe inspanning in staat is zich in zijn *verbeelding* te verplaatsen waarheen hij wil, waarom zou het dan wetenschappelijk onmogelijk zijn dat zijn denken – geregeld, versterkt en geleid door die krachtige magiër, de ontwikkelde WIL – tijdelijk een lichamelijke vorm aanneemt, en als een getrouw dub-

[1] Semedo, *Histoire de la Chine*, deel 3, blz. 114.

[2] Tussen 1838 en 1840 circuleerde onder de vrienden van Daguerre een anekdote. Mw. Daguerre had op een avondfeest, ongeveer twee maanden voordat het beroemde proces van Daguerre door Arago in januari 1839 aan de Académie des Sciences werd voorgelegd, een ernstig consult met een van de medische beroemdheden van die tijd over de geestestoestand van haar echtgenoot. Na aan de arts de vele symptomen van wat volgens haar de geestelijke afwijking van haar man was te hebben verklaard, voegde ze er met tranen in haar ogen aan toe dat ze dacht dat het grootste bewijs voor Daguerre's krankzinnigheid zijn vaste overtuiging was dat hij erin zou slagen zijn eigen schaduw aan de muur vast te nagelen, of vast te leggen op *magische* metalen platen. De arts luisterde aandachtig naar de mededelingen, en antwoordde dat hijzelf de laatste tijd bij Daguerre de duidelijkste symptomen had opgemerkt van wat volgens hem een onmiskenbaar bewijs van krankzinnigheid was. Hij eindigde het gesprek door haar sterk aan te raden haar man kalm en zonder uitstel naar Bicêtre, de bekende psychiatrische inrichting te sturen. Twee maanden later ontstond in de wereld van kunst en wetenschap diepgaande belangstelling door het vertonen van een aantal door het nieuwe proces verkregen afbeeldingen. De *schaduwen* werden per slot van rekening op metalen platen vastgelegd, en de 'krankzinnige' werd de vader van de fotografie genoemd.

bel van het origineel verschijnt aan wie ze wil? Is die mogelijkheid in de huidige staat van de wetenschap ondenkbaarder dan de foto of telegraaf minder dan 40 jaar geleden was, of de telefoon minder dan 14 maanden geleden?

Wanneer een gevoelig gemaakte plaat de *schaduw* van onze gezichten zo nauwkeurig kan grijpen, dan moet die schaduw of weerspiegeling, al kunnen we haar niet waarnemen, toch iets substantieels zijn. En als we met behulp van optische instrumenten ons beeld op soms wel enkele honderden meters afstand op een witte muur kunnen projecteren, dan bestaat er geen enkele reden waarom de adepten, de alchemisten, de geleerden in de geheime kunst, niet al zouden hebben uitgevonden wat de wetenschappers nu nog ontkennen, maar waarvan ze misschien morgen al de waarheid zullen ontdekken, namelijk om in een oogwenk hun astrale lichaam elektrisch duizenden kilometers de ruimte in te zenden, terwijl ze hun stoffelijke schil achterlaten met een zekere hoeveelheid dierlijk levensbeginsel om het fysieke leven gaande te houden, en in hun spirituele, etherische lichaam even veilig en verstandig te kunnen handelen als wanneer ze met een vleselijke bedekking bekleed zijn? Er bestaat een hogere vorm van elektriciteit dan de fysieke waarmee de onderzoekers bekend zijn; duizenden werkingen van laatstgenoemde zijn nog voor het oog van de hedendaagse natuurkundige verborgen, en niemand kan zeggen waar haar mogelijkheden ophouden. (620)

Schott verklaart dat ‘in de oude Chinese opvatting – en vooral in die van de Tao-Kiao [Taossé] sekte – met *Sian*, of *Shen-hsien*, personen worden bedoeld die zich in de bergen terugtrekken om het leven van kluizenaars te leiden, en die door hun ascetische leefwijze, of door de kracht van tovermiddelen en elixirs, wonderbaarlijke gaven en aardse *onsterfelijkheid*[?] hebben verworven’.[1] Dit is overdreven, zo niet geheel en al onjuist. Ze beweren slechts in staat te zijn het menselijk leven te verlengen, en als we het getuigenis van mensen mogen geloven, dan kunnen ze dat ook. Het getuigenis van Marco Polo in de 13de eeuw wordt in onze tijd bevestigd. Hij zegt namelijk:

> Er bestaat een andere categorie mensen, die chughi [yogī] worden genoemd, die eigenlijk abraiamanen [brahmanen?] heten, en die bijzonder lang leven; ieder van hen leeft wel 150-200 jaar. Ze eten heel weinig, hoofdzakelijk rijst en melk. En deze mensen nuttigen een heel vreemde drank . . . een drankje van zwavel en kwikzilver door elkaar, en dit drinken ze twee keer per maand . . . Dit geeft hun naar ze bewe-

[1] W. Schott, *Über den Buddhaismus in Hochasien und in China*, Berlijn, 1846, blz. 71.

ren een lang leven, en ze zijn gewend dit drankje vanaf hun jeugd te gebruiken.[1]

Bernier beweert volgens kolonel Yule dat de yogī's heel handig zijn in het bereiden van kwikzilver; ze doen dit 'zo bijzonder goed dat het lichaam, door elke ochtend een of twee korrels te gebruiken, weer volmaakt gezond wordt',[2] en voegt eraan toe dat de *mercurius vitae* van Paracelsus een samenstelling was waarin antimonium en kwikzilver voorkwamen.[3] Dit is, op zijn minst gezegd, een heel onnauwkeurige bewering, en we zullen uiteenzetten wat we ervan weten.

De hoge ouderdom van sommige lama's en talapoins (monniken) is spreekwoordelijk, en het is algemeen bekend dat ze de één of andere samenstelling gebruiken, die 'het oude bloed hernieuwt', zoals ze het noemen. Evenzo was het onder alchemisten een erkend feit dat een oordeelkundige toediening 'van een *aura van zilver* de gezondheid herstelt, en het
(621) leven zelf wonderbaarlijk verlengt'. Maar we zijn volkomen bereid om de beweringen tegen te spreken, van zowel Bernier als kol. Yule die hem citeert, dat de yogī's en alchemisten gebruikmaakten van *mercurius* of kwikzilver. De yogī's maakten in de tijd van Marco Polo, en ook nog in onze huidige tijd, *gebruik van wat er misschien als kwikzilver uitziet, maar het niet is*. Paracelsus, de alchemisten en andere mystici, verstonden onder *mercurius vitae* de levende geest van zilver, de *aura* van zilver en niet het kwikzilver; en deze *aura* is beslist niet het bij onze artsen en apothekers bekende kwikzilver. Er kan geen twijfel aan bestaan dat de beschuldiging dat Paracelsus het gebruik van kwikzilver in de medische praktijk heeft ingevoerd, volkomen onjuist is. Geen kwik, ongeacht of het bereid is door een middeleeuws vuurfilosoof of door iemand uit onze tijd die zich een arts noemt, kan het lichaam volmaakte gezondheid teruggeven, of heeft dat ooit gedaan. Alleen een onvervalste charlatan zal ooit van zo'n middel gebruikmaken. Velen zijn dan ook van mening dat Paracelsus' vijanden zo'n belachelijke leugen hebben bedacht, juist met de kwade bedoeling hem in de ogen van het nageslacht als een kwakzalver voor te stellen.

De yogī's uit de oudheid, en ook de hedendaagse lama's en talapoins gebruiken een ingrediënt met heel weinig zwavel en een melkachtig sap dat ze uit een geneeskrachtige plant halen. Ze zijn ongetwijfeld in het bezit van enkele verbazingwekkende geheimen, want we hebben hen de

[1] H. Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, deel 2, ed. 1875, blz. 351-2.

[2] F. Bernier, *Voyages de Bernier, contenant la description des états du Grand Mogol, de l'Hindoustan*, Amsterdam, 1699, deel 2, blz. 130.

[3] *Paracelsi opera omnia*, Genève, 1658, 2:20.

hardnekkigste wonden in een paar dagen zien genezen, en gebroken beenderen weer voor gebruik geschikt zien maken in evenveel uren als het dagen zou duren bij de gewone medische behandeling. Een vreselijke koorts die de schrijfster na een overstroming van de Irrawaddyrivier bij Rangoon opdeed, werd in enkele uren genezen door het sap van een plant die, als we ons niet vergissen, *kukushan* wordt genoemd, en toch zijn er misschien duizenden bewoners van die streek die de krachten ervan niet kennen, en aan koorts zijn gestorven. Dit was als beloning voor een onbeduidende gunst die we een eenvoudige bedelmonnik hadden bewezen, een dienst die de lezer niet veel zal interesseren.

We hebben ook van een bepaald soort water gehoord, dat *āb-i-hayāt* heet, en dat volgens het volksbijgeloof verborgen is voor alle sterfelijke ogen, behalve voor die van de heilige sannyāsin; de bron zelf staat bekend als de āb-i-haiwān-ī. Het is echter meer dan waarschijnlijk dat de talapoins zullen weigeren hun geheimen mee te delen, zelfs aan wetenschappers en zendelingen; want deze geneesmiddelen moeten worden gebruikt ten bate van de mensheid, en nooit om geld te verdienen.[1]

Op de grote feesten van de hindoepagoden, op huwelijksfeesten van (622)
rijke mensen van hoge kaste, overal waar grote menigten bijeen zijn, vinden de Europeanen guṇī's of slangenbezweerders, fakirs-mesmeristen, wonderdoende sannyāsins en zogenaamde 'goochelaars'. Het is gemakkelijk erom te lachen, maar heel wat moeilijker, en voor de wetenschap onmogelijk, het te verklaren. De Britse bewoners van India en de reizigers geven de voorkeur aan de eerste oplossing. Maar laat iemand eens aan een van die ongelovige Thomassen vragen hoe de volgende resultaten, die ze niet ontkennen en ook niet kunnen ontkennen, worden teweeggebracht? Als grote aantallen guṇī's en fakirs verschijnen met hun lichamen omkronkeld door cobra's-de-capello, hun armen versierd met armbanden van

[1] Geen land ter wereld kan zich op meer geneeskrachtige planten beroemen dan Zuid-India, Cochin, Birma, Siam en Ceylon. Europese artsen hebben, overeenkomstig de aloude gewoonte, het probleem van de rivaliteit in hun beroep opgelost door de lokale artsen als kwakzalvers en empirici te behandelen; maar dit voorkomt niet dat laatstgenoemden vaak succes hebben in gevallen waarin afgestudeerden van Britse en Franse medische faculteiten duidelijk zijn tekortgeschoten. In plaatselijke boeken over materia medica staan beslist niet de geheime geneesmiddelen die sinds onheuglijke tijden bij de lokale artsen (de atibbā) bekend zijn en door hen met succes worden toegepast; en toch hebben de Britse artsen de beste koortswerende middelen van de hindoes vernomen, en terwijl patiënten, verdoofd en opgezwollen door te veel kinine onder behandeling van verlichte artsen langzaam van koorts wegkwijnden, hebben de bast van de margosa en het chiretta-kruid hen volkomen genezen, en deze nemen nu een eervolle plaats onder de Europese geneesmiddelen in.

coralillo's – kleine slangetjes die in enkele seconden een gewisse dood teweegbrengen – en hun schouders met halskettingen van trigonocephali, de vreselijkste vijand van de blote voeten van de hindoes, waarvan de beet dodelijk is als een bliksemflits, dan glimlacht de scepticus, en begint hij u ernstig uiteen te zetten dat deze reptielen, na in een cataleptische verdoving te zijn gebracht, alle door de guṇī van hun giftanden zijn ontdaan. Ze zijn onschadelijk, zodat het belachelijk is er bang voor te zijn.' 'Wil de sāhib een van mijn nāgs strelen?' vroeg eens een guṇī, de heer naderend die met ons sprak, en die een half uur lang zijn toehoorders met zijn herpetologische kennis had gekleineerd. De dappere strijder sprong vlug achteruit – zijn benen bleken niet minder lenig dan zijn tong – en het boze antwoord van kapitein B. zou door ons nauwelijks in druk kunnen worden vereeuwigd. Alleen de angstaanjagende lijfwacht van de guṇī beschermde hem tegen een groot pak slaag. Bovendien hoeft u slechts een kik te geven, en elke slangenbezweerder van beroep zal voor een halve roepie in enkele ogenblikken talloze ongetemde slangen van de giftigste soorten rondom zich laten kruipen, naar zich toe lokken, oppakken en om zijn lichaam laten kronkelen. Tweemaal stond een slang in de buurt van Trincomalee op het punt de schrijfster te bijten – één keer was ze bijna op zijn staart gaan zitten – maar na een snel fluitsignaal van de guṇī, die we hadden ingehuurd om ons te begeleiden, hield hij beide keren in op nauwelijks enkele centimeters van ons lichaam, als door de bliksem tegengehouden, en liet zijn dreigende kop langzaam op de grond zakken, en bleef, onder de betovering van de *kīlnā*[1], stijf en onbeweeglijk als een dode tak.

Is er één Europese goochelaar, dierentemmer of zelfs mesmerist die het waagt slechts eenmaal een experiment te herhalen waarvan men in India dagelijks getuige kan zijn, als men weet waar men naartoe moet gaan om het te zien? Er is in de wereld niets woesters dan een Bengaalse koningstijger. Eens was de hele bevolking van een dorpje dat niet ver van Dakka
(623) aan de rand van een bos ligt, bij het aanbreken van de dag in paniek geraakt door het verschijnen van een enorme tijgerin. Deze wilde dieren verlaten hun holen normaal alleen 's nachts, als ze op jacht en op zoek naar water gaan. Maar deze ongebruikelijke gebeurtenis was te danken aan het feit dat het beest een moeder was. Ze was beroofd van haar twee welpen die door een moedige jager waren meegenomen, en was naar hen op zoek. Twee mannen en een kind had ze al tot slachtoffer gemaakt, toen een oude fakir die zijn dagelijkse ronde maakte, uit de poort van de pagode naar buiten kwam, de situatie overzag en ogenblikkelijk begreep. Onder het opzeggen

[1] De hindoebenaming voor de bijzondere *mantra* of betovering die de slang belet te bijten.

van een mantra ging hij recht op het beest af, dat met vlammende ogen en schuimende bek bij een boom ineendook, klaar voor een nieuw slachtoffer. Toen hij op ongeveer 3 meter van de tijgerin was, begon hij, zonder op te houden met zijn zangerige gebed waarvan geen leek de woorden begrijpt, het beest stelselmatig te mesmeriseren, voor zover we het begrepen; hij maakte strijkbewegingen. Men hoorde toen een verschrikkelijk gebrul, waardoor alle omstanders koude rillingen kregen. Dit lange, woeste, langgerekte gebrul ging geleidelijk over in een reeks klagelijke, gebroken snikken, alsof de beroofde moeder haar klachten uitte, en toen deed het beest, tot schrik van de menigte die in bomen en huizen een toevlucht had gezocht, een geweldige sprong – bovenop de heilige, dachten ze. Ze vergisten zich; ze lag in het stof rollend en kronkelend aan zijn voeten. Nog enkele ogenblikken, en toen bleef ze bewegingloos liggen, met haar reusachtige kop op haar voorpoten, en haar met bloed doorlopen maar nu zachtmoedige ogen strak op de fakir gericht. De heilige man van gebeden ging toen naast de tijgerin zitten, en streek teder over haar gestreepte huid, en klopte haar op de rug, totdat haar gekreun al zwakker en zwakker werd, en een half uur later het hele dorp om deze groep heen stond; het hoofd van de fakir lag op de rug van de tijgerin als op een kussen, zijn rechterhand op haar kop en zijn linker op het gras onder de verschrikkelijke bek, waaruit de lange rode tong tevoorschijn kwam en hem zachtjes likte.

Dit is de manier waarop de fakirs in India wilde dieren temmen. Kunnen Europese temmers met hun gloeiende ijzeren staven hetzelfde bereiken? Natuurlijk bezitten niet alle fakirs zo'n kracht; er zijn er betrekkelijk weinig. En toch is het feitelijke aantal groot. Hoe ze in de pagoden in dit vermogen worden geoefend, zal eeuwig geheim blijven voor iedereen, behalve voor de brahmanen en de adepten in occulte mysteriën. De tot nu toe als fabels beschouwde verhalen over het betoveren van wilde dieren door Krishṇa en Orpheus, worden dus in onze tijd bevestigd. Er is één feit dat onweerlegbaar blijft. Er is in India *geen enkele Europeaan* die ooit in het afgesloten heiligdom *binnen* de pagoden heeft kunnen doordringen, of zich ooit erop heeft beroemd dat hij dat heeft gedaan. Geen gezag of geld heeft ooit een brahmaan ertoe kunnen bewegen een niet-ingewijde vreemdeling de drempel van de besloten ruimte te laten overschrijden. Bij zo'n gelegenheid zijn gezag te laten gelden, zou gelijkstaan met het gooien van
een aangestoken lont in een kruitmagazijn. De milde, geduldige, lijdzame (624)
hindoes, van wie de apathie juist de Britten ervoor heeft behoed in 1857 uit het land te worden verdreven, zouden bij zo'n ontheiliging hun honderden miljoenen gelovigen als één man in opstand doen komen en alle christenen zonder onderscheid van sekte of kaste uitroeien. De East-India Company

wist dit heel goed, en baseerde haar sterke positie op de vriendschap met de brahmanen, en op het verlenen van geldelijke steun aan de pagoden, en de Britse regering is even voorzichtig als haar voorgangster. De kasten, en door zich niet te bemoeien met de heersende religies, verzekeren haar in India van haar betrekkelijke gezag. Maar we moeten nog eens terugkomen op het sjamanisme, die vreemde, meest geminachte van alle nog bestaande religies – de 'geestenverering'.

De volgelingen ervan hebben geen altaren of afgodsbeelden, en op gezag van een sjamaanse priester kunnen we meedelen dat hun echte rituelen, die ze maar eens per jaar, op de kortste winterdag, moeten houden, niet kunnen plaatsvinden in aanwezigheid van iemand die niet van hun geloof is. Daarom zijn we ervan overtuigd dat alle tot nu toe in het *Asiatic Journal* en andere Europese werken gegeven beschrijvingen niets dan gissingen zijn. De Russen, die door hun voortdurende omgang met de sjamanen in Siberië en Tartarije het beste over hun religie zouden kunnen oordelen, zijn over deze mensen niets te weten gekomen behalve dat ze persoonlijk heel bedreven zijn in wat volgens de Russen niet veel meer is dan handige goochelarij. Veel Russische bewoners van Siberië zijn echter vast overtuigd van de 'bovennatuurlijke' vermogens van de sjamanen. Hun religieuze bijeenkomsten houden ze altijd in een open ruimte, of op een hoge berg of in de verborgen diepten van een bos; hierin doen ze ons denken aan de oude druïdische rituelen. Hun ceremoniën ter gelegenheid van geboorten, sterfgevallen en huwelijken zijn slechts ondergeschikte gedeelten van hun eredienst. Ze omvatten offeranden, het besprenkelen van het vuur met sterkedrank en melk, en vreemdsoortige gezangen, of beter gezegd magische bezweringen, die door de dienstdoende sjamaan worden ingezet en met een koor van de aanwezige personen worden afgesloten.

De vele koperen en ijzeren belletjes die ze op het priesterkleed van hertenhuid[1], of van de vacht van een ander dier dat magnetisch zou zijn,

[1] Het verschil tussen de belletjes van de 'heidense' gelovigen en de belletjes en granaatappels van de joodse eredienst is het volgende: eerstgenoemde zuiverden door hun harmonische klanken de ziel van de mens, en hielden bovendien *kwade* demonen op een afstand, 'want het geluid van zuiver brons verbreekt de betovering', zegt Tibullus (*Elegieën*, 1:8:22); en de Hebreeën verklaarden dat het geluid van de belletjes door de Heer 'te horen moet zijn als hij [de priester] het heiligdom binnengaat om voor de Heer te verschijnen en wanneer hij weer naar buiten komt, *anders zal hij sterven*' (*Exodus* 28:35; *Ecclesiasticus* 45:9). Het ene geluid diende dus om *kwade* geesten, het andere om de geest van Jehovah op een afstand te houden. De Scandinavische overleveringen zeggen dat de trollen altijd door de kerkklokken uit hun verblijfplaatsen werden verdreven. Er bestaat in Groot-Brittannië een soortgelijke overlevering over de elven.

dragen, dienen om de kwaadaardige luchtgeesten te verdrijven, een *bijgeloof* dat ze gemeen hebben met alle volkeren van de oudheid, waaron- (625)
der de Romeinen en zelfs de joden, getuige hun gouden belletjes. Om dezelfde reden hebben de sjamanen ook ijzeren staven die met belletjes bedekt zijn. Wanneer na bepaalde ceremoniën het verlangde kritieke stadium is bereikt, 'de geest heeft gesproken', en de priester (die zowel een man als een vrouw kan zijn) zijn overweldigende invloed voelt, wordt de hand van de sjamaan door een of andere occulte kracht naar het uiteinde van de staf getrokken, die gewoonlijk vol staat met hiërogliefen. Met de palm van de hand erop rustend, wordt hij dan tot aanzienlijke hoogte in de lucht geheven, waar hij enige tijd blijft. Soms maakt hij een sprong naar een bijzondere hoogte, en doet dan, afhankelijk van de geest die hem beheerst – want hij is vaak slechts een onverantwoordelijk medium – voorspellingen, en beschrijft toekomstige gebeurtenissen. Op die manier voorspelde een sjamaan in 1847 in een verafgelegen gedeelte van Siberië in detail het verloop van de Krimoorlog. De bijzonderheden van die voorspelling, die door de aanwezigen nauwkeurig waren opgeschreven, kwamen zes jaar daarna volkomen uit. Hoewel ze gewoonlijk zelfs niet van de term astronomie hebben gehoord, laat staan dat ze die wetenschap hebben bestudeerd, voorspellen ze vaak eclipsen en andere astronomische verschijnselen. Raadpleegt men hen over diefstallen en moorden, dan wijzen ze onveranderlijk de schuldigen aan.

De Siberische sjamanen zijn allen onontwikkeld en ongeletterd. De Tartaarse en Tibetaanse, die gering in aantal zijn, zijn op hun eigen manier meestal geleerde mensen die zich niet zullen laten beheersen door welke soort geesten ook. Eerstgenoemden zijn *mediums* in de volle betekenis van het woord, laatstgenoemden 'magiërs'. Het is niet verbazingwekkend dat vrome en bijgelovige mensen, als ze zo'n kritieke bewustzijnstoestand hebben gezien, verklaren dat de sjamaan door de duivel is bezeten. Evenals bij de korybantijnse en bacchantische razernij van de oude Grieken, uit de kritieke toestand van de 'geest' van de sjamaan zich in wild dansen en wilde gebaren. Langzamerhand voelen de toeschouwers het verlangen in zich opkomen hem na te volgen; gegrepen door een onweerstaanbare drang, dansen ze, en raken op hun beurt in extase; en zij die zich bij het koor beginnen aan te sluiten, nemen langzamerhand ook onbewust deel aan de gebaren, tot ze uitgeput, en vaak stervende, op de grond neervallen.

'O, jonge maagd, een god heeft bezit van u genomen! Het is Pan, of Hekatē, of een van de eerbiedwaardige korybanten, of Cybelē, die u zo opgewonden maakt!' zegt het koor tegen Phaedra in de *Hippolytus*

(141ev) van Euripides. Deze vorm van psychische epidemie is sinds de middeleeuwen zo goed bekend dat het onnodig is om er voorbeelden van te citeren. De *chorea sancti viti* is een historisch feit, en verspreidde zich over heel Duitsland. Paracelsus heeft tal van personen die door zo'n 'geest van navolging' waren bezeten, genezen. Maar hij was een kabbalist, en werd daarom door zijn vijanden ervan beschuldigd dat hij de duivels had uitgebannen door de kracht van een nog sterkere demon, die hij bij zich
(626) zou dragen in het handvat van zijn zwaard. De christelijke rechters uit die verschrikkelijke tijd hebben er een beter en zekerder middel op gevonden. Voltaire deelt mee dat tussen 1598 en 1600 in het district Jura door een vrome rechter meer dan 600 weerwolven ter dood zijn gebracht.

Maar terwijl de ongeletterde sjamaan een slachtoffer is, en in zijn kritieke bewustzijnstoestand soms de aanwezigen in de gedaante van verschillende dieren ziet, en hen vaak in zijn hallucinatie laat delen, drijft zijn broedersjamaan, die in de mysteriën van de Tibetaanse priesterscholen is onderwezen, de elementaar – die de hallucinatie evengoed kan teweegbrengen als een levende mesmerist – niet uit met behulp van een sterkere demon maar eenvoudig door zijn kennis van de aard van de onzichtbare vijand. In gevallen waarin wetenschappers er niet in zijn geslaagd, zoals bij de Cévennois, zou een sjamaan of lama al snel een einde aan de epidemie hebben gemaakt.

We hebben gesproken over een soort kornalijnsteen die we in ons bezit hebben, en die zo'n onverwachte en gunstige uitwerking had op de beslissing van de sjamaan. Elke sjamaan heeft zo'n talisman, die hij aan een koord onder zijn linkerarm draagt.

'Waar dient deze voor, en welke krachten heeft hij?' was de vaak aan onze gids gestelde vraag. Hij gaf daarop nooit een rechtstreeks antwoord, maar vermeed elke opheldering en beloofde dat zodra zich een gelegenheid voordeed en we alleen waren, hij de steen zou vragen *zelf te antwoorden*. Met die vage hoop werden we aan de vindingrijkheid van onze eigen verbeeldingskracht overgelaten.

Maar de dag waarop de steen 'sprak' kwam heel gauw. Het gebeurde in de meest kritieke uren van ons leven, op een moment dat de zwerversaard van een reiziger de schrijfster naar verafgelegen streken had gevoerd, waar beschaving onbekend is, en de veiligheid nog geen uur kan worden gegararandeerd. Op een middag, toen alle mannen en vrouwen de yurta (Tartaarse tent), die ons meer dan twee maanden tot verblijfplaats had gediend, hadden verlaten om de ceremonie bij te wonen van de lamaistische uitdrijving van een tshoutgour[1], die ervan werd beschuldigd alle

[1] Een elementale demon waarin iedereen die in Azië is geboren gelooft.

meubelen en aardewerk van een familie, die op een afstand van ongeveer twee mijl woonde, te breken en te laten verdwijnen, herinnerde ik de sjamaan, die in deze akelige woestijnen onze enige beschermer was geworden, aan zijn belofte. Hij zuchtte en aarzelde, maar verliet na een kort stilzwijgen zijn plaats op de schapenvacht, ging naar buiten, hing een verdroogde geitenkop met zijn uitstekende horens op een houten pin, en liet vervolgens het vilten gordijn van de tent zakken met de opmerking dat nu geen levende ziel naar binnen zou durven komen, want de geitenkop was een teken dat hij 'aan het werk' was.

Daarna stak hij zijn hand in zijn boezem en haalde het steentje, ongeveer ter grootte van een walnoot, tevoorschijn; na het voorzichtig te hebben uitgepakt, scheen hij het in te slikken. Na enkele ogenblikken ver- (627)
stijfden zijn ledematen, verstarde zijn lichaam en viel hij neer, koud en bewegingloos als een lijk. Als bij elke vraag die werd gesteld zijn lippen niet enigszins vertrokken, zou het schouwspel gênant, zelfs angstaanjagend zijn geweest. De zon ging onder, en hadden de uitgaande sintels midden in de tent niet geflikkerd, dan zou er behalve de drukkende stilte die er heerste ook nog volkomen duisternis zijn geweest. We zijn in de prairies van het Westen en in de grenzeloze steppen van Zuid-Rusland geweest, maar niets is vergelijkbaar met de stilte bij zonsondergang in de zandwoestijnen van Mongolië, zelfs niet de dorre eenzaamheid van de woestijnen in Afrika, hoewel eerstgenoemde gedeeltelijk bewoond zijn, en de laatste geen enkel teken van leven vertonen. Toch was de schrijfster daar alleen met wat niet veel meer leek dan een lijk dat op de grond lag. Gelukkig duurde die toestand niet lang.

'Mahandū!' riep een stem, die scheen te komen uit het binnenste van de aarde, waarop de sjamaan lag uitgestrekt. 'Vrede zij met u . . . wat wilt u dat ik voor u doe?'

Hoe verbazingwekkend het feit ook leek, we waren er toch geheel op voorbereid, want we hadden andere sjamanen soortgelijke dingen zien doen. 'Wie u ook bent', zo zeiden we in gedachten, 'ga naar K——, en probeer de *gedachte* van die persoon hierheen te brengen. Bekijk wat die ander doet, en zeg . . . wat wij doen, en hoe het ons gaat.'

'Ik ben er', antwoordde dezelfde stem. 'De oude dame (*cucoana*)[1] zit in de tuin . . . ze zet haar bril op, en leest een brief.'

'De inhoud ervan, en snel', was de haastig gegeven opdracht, terwijl we snel potlood en papier pakten. De inhoud werd ons langzaam meegedeeld, als wilde de onzichtbare tegenwoordigheid ons onder het dicteren tijd geven om de woorden fonetisch op te schrijven, want we herkenden

[1] Dame of mevrouw in het Moldavisch.

de Walachijse taal, die we overigens niet kenden. Op die manier werd een hele bladzijde gevuld.

'Kijk naar het westen . . . naar de derde paal van de yurta', sprak de Tartaar met zijn gebruikelijke stem, al klonk ze hol, en alsof ze van ver kwam. 'Dit is haar *gedachte.*'

Toen leek het bovenlijf van de sjamaan zich met een stuiptrekkende beweging te verheffen, en zijn hoofd viel log neer op mijn voeten, die hij met beide handen vastgreep. De toestand werd steeds minder prettig, maar de nieuwsgierigheid bleek een goede bondgenoot te zijn van de moed. In de westelijke hoek stond levensecht, maar flikkerend, onbestendig en nevelachtig, de gestalte van een dierbare oude vriendin, een Roemeense dame uit Walachije, een mysticus van nature, maar iemand die beslist niet geloofde in dit soort occulte verschijnselen.

(628) 'Haar gedachte is hier, maar haar lichaam ligt bewusteloos. We konden haar niet op een andere manier hier brengen', zei de stem.

We spraken de verschijning toe, en smeekten haar te antwoorden, maar alles tevergeefs. De gelaatstrekken bewogen, en de gestalte maakte gebaren alsof ze bang was en hevige pijn leed, maar er kwam geen geluid van de schaduwachtige lippen; alleen dachten we – misschien was het verbeelding – dat we, als van ver weg, de Roemeense woorden hoorden: '*non se póte*' (het kan niet).

Meer dan twee uur lang werden ons sterke, ondubbelzinnige bewijzen geleverd dat de astrale ziel van de sjamaan reisde op bevel van onze onuitgesproken wens. Tien maanden later ontvingen we een brief van onze Walachijse vriendin in antwoord op de onze, waarin we de bladzijde uit het notitieboek hadden ingesloten met de vraag wat ze die dag had gedaan, en met een volledige beschrijving van het hele toneel. Ze schreef dat ze die ochtend[1] in de tuin zat, en prozaïsch bezig was met het koken van wat in te maken vruchten; de haar gezonden brief was woord voor woord een kopie van de brief die ze van haar broer had ontvangen; plotseling – door de warmte, dacht ze – viel ze flauw en herinnerde zich duidelijk dat ze *droomde* dat ze de schrijfster zag op een eenzame plek, die ze nauwkeurig beschreef, zittend in een 'zigeunertent', zoals ze het uitdrukte. 'Voortaan', voegde ze eraan toe, 'kan ik niet meer twijfelen!'

Maar ons experiment kreeg nog een beter bewijs. We hadden het innerlijke ego van de sjamaan gestuurd naar dezelfde eerder in dit hoofdstuk genoemde vriend, de kutchi van Lhasa, die voortdurend heen en weer reist naar Brits-Indië. *We weten* dat hij op de hoogte was gebracht van

[1] Het uur in Boekarest kwam volkomen overeen met dat van het land waarin het voorval had plaatsgevonden.

onze kritieke toestand in de woestijn, want enkele uren later kwam er hulp en werden we gered door een groep van 25 ruiters die van hun hoofdman opdracht hadden gekregen ons te zoeken op de plaats waar we ons bevonden, en die geen levend mens met gewone gaven had kunnen weten. Het hoofd van dit escorte was een shaberon, een 'adept', die we nooit eerder hadden gezien, en ook daarna niet meer zagen, want hij verliet nooit zijn süme (klooster), en we werden er niet toegelaten. Maar *hij was een persoonlijke vriend van de kutchi*.

Het bovenstaande zal bij de gewone lezer natuurlijk niets dan ongeloof wekken. Maar we schrijven voor hen die willen geloven, die, evenals wij, de onbeperkte vermogens en mogelijkheden van de menselijke astrale ziel begrijpen en kennen. We geloven graag, ja we weten, dat de 'geestelijke dubbelganger' van de sjamaan in dit geval niet op zichzelf handelde, want hij was geen adept, maar eenvoudig een medium. Volgens een van zijn geliefde uitdrukkingen verscheen, zodra hij de steen in zijn mond nam, 'zijn vader, trok hem uit zijn huid, en nam hem op zijn verzoek overal naartoe, waarheen hij maar wilde'.

Iemand die alleen getuige is geweest van de scheikundige, optische, (629)
mechanische en vingervlugheidsvertoningen van onze Europese goochelaars, zal verbaasd staan van de geïmproviseerde openluchtdemonstraties van hindoes, om nog maar niet te spreken van fakirs. De demonstraties van alleen bedrieglijke behendigheid vermelden we niet, want deze worden door Houdin en anderen ver overtroffen; ook houden we ons niet bezig met trucs waarbij bondgenoten te pas kunnen komen, ongeacht of men van hen gebruikmaakt of niet. Het is zonder meer waar dat onervaren reizigers dit enorm overdrijven, vooral als ze veel verbeeldingskracht bezitten. Maar onze opmerking is gebaseerd op een soort verschijnselen dat door geen van de bekende hypothesen kan worden verklaard. Een heer die in India heeft gewoond, zegt hierover:

> Ik heb gezien dat een man een aantal ballen, die vanaf één genummerd waren, in de lucht wierp. Terwijl elk van de ballen de lucht inging – en daarbij was geen sprake van misleiding – zag men hem duidelijk in de lucht; hij werd kleiner en kleiner, tot hij helemaal uit het gezicht verdween. Toen ze alle – 20 of meer – in de lucht waren, vroeg de goochelaar beleefd, welke bal men wilde zien, en riep dan nr. 1, nr. 15, enz., overeenkomstig de wens van de toeschouwers, waarna de gevraagde bal vanaf grote afstand met een klap voor zijn voeten viel . . . Deze mensen dragen maar heel weinig kleren, en gebruiken duidelijk geen enkel hulpmiddel. Ook heb ik ze drie verschillende, gekleurde poeders zien doorslikken, waarna ze hun hoofd achterover gooien en ze de poeders

> naspoelen met water, dat volgens de plaatselijke gewoonte in een voortdurende stroom wordt gedronken uit een *loṭā*, of koperen pot, die op armslengte van de lippen wordt gehouden, en ik heb ze zien doorgaan met drinken tot het opgezwollen lichaam geen druppel meer kan bevatten, en het water uit de lippen overloopt. Na het water uit hun mond te hebben gespoten, spuwden die kerels toen de drie poeders droog en onvermengd op een schoon vel papier uit.[1]

In het oostelijke deel van Turkije en Perzië wonen sinds onheuglijke tijden de krijgshaftige stammen van Koerdistan. Dit volk van zuiver Indo-Europese oorsprong en zonder een druppel Semitisch bloed (al schijnen sommige etnologen hierover anders te denken), verenigt ondanks hun roversaard de mystiek van de hindoe en de praktijken van de Assyrisch-Chaldeeuwse magiërs in zich, en heeft grote stukken van hun grondgebied in bezit genomen die ze niet zullen afstaan om Turkije, of zelfs heel Europa, een plezier te doen.[2] In naam zijn het moslims van de sekte van Omar, maar hun rituelen en leringen zijn zuiver magisch. Zelfs zij die christelijke nestorianen zijn, zijn slechts christenen in naam. De
(630) Kaldany, die bijna 100.000 man tellen, zijn met hun twee patriarchen onbetwistbaar eerder manicheeërs dan nestorianen. Velen van hen zijn yezidi.

Een van deze stammen staat bekend om zijn voorkeur voor de vuurdienst. Bij zonsopgang en zonsondergang stijgen de ruiters af, richten zich naar de zon, en prevelen een gebed, terwijl ze bij elke nieuwe maan de hele nacht door mysterieuze rituelen verrichten. Ze hebben voor dit doel een aparte tent bestemd, waarvan de dikke, zwarte wollen stof versierd is met vreemde tekens die in helrood en geel zijn aangebracht. In het midden is een soort altaar geplaatst met daaromheen drie koperen banden waaraan veel ringen met touwen van kameelhaar zijn opgehangen, die iedere gelovige tijdens de ceremonie met zijn rechterhand vasthoudt. Op het altaar brandt een merkwaardige, ouderwetse zilveren lamp – misschien een relikwie die in de ruïnes van Persepolis is gevonden.[3] Deze lamp met drie pitten bestaat uit een langwerpig reservoir met een handvat eraan, en is blijkbaar een soort Egyptische graflamp, die ooit in grote aantallen in de onderaardse grotten van Memphis werd gevonden, als we

[1] Kapitein W.L.D. O'Grady, 'Indian sketches, or life in the East', *Commercial Bulletin*, 14 april 1877.

[2] Rusland noch Engeland slaagde in 1849 erin hen te dwingen de grens tussen het Turkse en Perzische grondgebied te erkennen en te eerbiedigen.

[3] Persepolis is het Perzische Istakhr, ten noordoosten van Shiraz; het lag op een vlakte, die nu Merdasht wordt genoemd, bij de samenvloeiing van de oude Medus en de Araxes, nu Pulwar en Bend-emir.

Kircher mogen geloven.[1] Ze wordt van het eind naar het midden toe breder, en haar bovenste deel heeft de vorm van een hart; de openingen voor de pitten vormen een driehoek, en haar centrale deel is bedekt met een omgekeerde heliotroop die vastzit aan een gracieus gebogen steel die uit het handvat van de lamp steekt. Deze versiering wijst duidelijk op de oorsprong van de lamp. Het was een van de bij de zonnedienst gebruikte gewijde vaten. De Grieken gaven de *heliotroop* haar naam op grond van haar vreemde neiging om zich altijd naar de zon te wenden. De magiërs van de oudheid hebben haar bij hun eredienst gebruikt; en wie weet of Darius niet de heilige rituelen heeft verricht waarbij haar drievoudige licht op het gelaat van de koning-hiërofant scheen!

We noemen deze lamp omdat daarmee een vreemd verhaal samenhangt. Wat de Koerden tijdens hun nachtelijke rituelen van maanverering doen weten we slechts van horen zeggen, want ze houden het zorgvuldig verborgen, en geen vreemdeling zou tot de ceremonie kunnen worden toegelaten om ervan getuige te zijn. Maar elke stam heeft één oude man, en soms verschillende, die als 'heiligen' worden beschouwd, die het verleden kennen en de geheimen van de toekomst kunnen onthullen. Deze worden zeer vereerd, en bij diefstal, moord of gevaar roept men voor informatie vaak hun hulp in.

Terwijl we van de ene stam naar de andere reisden, brachten we enige tijd in het gezelschap van deze Koerden door. Omdat het niet ons doel is onze eigen levensgeschiedenis te beschrijven, laten we alle details weg die niet rechtstreeks met een occult feit te maken hebben; en dan nog kunnen we er slechts enkele vermelden. We zullen dus eenvoudig meedelen dat een heel kostbaar zadel, een karpet en twee rijk met goud beslagen en (631)
gegraveerde Circassische dolken uit de tent waren gestolen, en dat de Koerden, met het stamhoofd voorop, waren gekomen om bij de naam van Allah te getuigen dat de schuldige niet tot hun stam kon behoren. We geloofden het, want dit komt nooit voor bij deze Aziatische nomadenstammen, die even beroemd zijn om de eerbied waarmee ze hun gasten behandelen, als om het gemak waarmee ze hen plunderen en soms vermoorden als ze eenmaal de grens van hun *aoul* (dorp) zijn gepasseerd.

Een tot onze karavaan behorende Georgiër deed toen het voorstel om het licht van de *kudian* (tovenaar) van hun stam te raadplegen. Dit werd met grote geheimzinnigheid en plechtigheid geregeld, en de tijd van het onderhoud werd vastgesteld op middernacht, als het volle maan zou zijn. Op genoemd uur werden we naar de bovenbeschreven tent geleid.

In het gewelfde dak van de tent was een groot gat, of vierkante ope-

[1] *Oedipus aegyptiacus*, etc., 1654, deel 3, Theatrum hieroglyphicum, blz. 544.

ning, aangebracht, waardoor de schitterende stralen van de maan loodrecht naar binnen schenen en zich met de flikkerende, driedubbele vlam van het lampje vermengden. Na enkele minuten bezweringen die, zo leek het, tot de maan werden gericht, haalde de bezweerder, een oude en reusachtig grote man, van wie de piramidevormige tulband de top van de tent aanraakte, een ronde spiegel tevoorschijn van de soort die als 'Perzische spiegels' bekendstaat. Na het deksel eraf te hebben gedraaid, blies hij er meer dan tien minuten op, en wreef met een bundel kruiden de damp van het glas af, terwijl hij steeds met zachte stem bezweringen prevelde. Het glas werd na elke keer wrijven helderder, totdat het kristal ervan in alle richtingen schitterende fosforische stralen leek uit te zenden. Ten slotte was de bewerking voltooid, en bleef de oude man met de spiegel in zijn hand zo onbeweeglijk als een standbeeld. 'Kijk, Hanoum . . . kijk rustig', fluisterde hij, terwijl zijn lippen nauwelijks bewogen. Waar eerst niets anders werd weerkaatst dan het schitterende gelaat van de volle maan, begonnen schaduwen en donkere vlekken te komen. Nog een paar seconden, en daar verschenen het bekende zadel, het karpet en de dolken, die uit een diep, helder water naar boven leken te komen, en steeds duidelijker werden omlijnd. Daarop verscheen er een nog donkerder schaduw die boven deze voorwerpen zweefde, zich geleidelijk verdichtte, en vervolgens werd, zoals aan het smalle uiteinde van een telescoop, de volledige figuur van een man zichtbaar, die eroverheen gebogen lag.

'Ik ken hem!' riep de schrijfster uit. 'Het is de Tartaar die gisteravond bij ons kwam om zijn muilezel te koop aan te bieden!'

Het beeld verdween, als bij toverslag. De oude man knikte bevestigend, maar bleef onbeweeglijk. Daarop prevelde hij weer enkele vreemde woorden, en begon plotseling te zingen. Het was een langzame, eentonige melodie, maar nadat hij enkele verzen in dezelfde onbekende taal had
(632) gezongen zonder het ritme of de melodie te veranderen, sprak hij bij wijze van recitatie in zijn gebroken Russisch de volgende woorden:

'Hanoum, kijk nu goed, of we hem vangen. Het lot van de rover zullen we vannacht te weten komen', enz.

Dezelfde schaduwen begonnen op te komen, en toen zagen we, bijna zonder overgang, de man in een plas bloed op zijn rug over het zadel heen liggen, terwijl twee andere mannen op een afstand weggaloppeerden. Door afgrijzen bevangen, en walgend van het zien van dit beeld, wilden we niet nog méér zien. De oude man verliet de tent, riep enkele Koerden die buiten stonden, en scheen hun bevelen te geven. Twee minuten later galoppeerde een dozijn ruiters in volle vaart de helling van de berg af, waarop we waren gelegerd.

Vroeg in de ochtend kwamen ze met de verloren voorwerpen terug. Het zadel was geheel met geronnen bloed bedekt, en natuurlijk aan hen achtergelaten. Het verhaal dat ze vertelden was dat ze, toen ze in het zicht van de vluchteling kwamen, achter de top van een verafgelegen heuvel twee ruiters zagen verdwijnen, en toen ze dichterbij kwamen, vonden ze de Tartaarse dief dood op de gestolen goederen liggen, precies zoals we hem in de magische spiegel hadden gezien. Hij was vermoord door de twee bandieten, die bij hun plan om hem te beroven kennelijk waren gestoord door het plotseling verschijnen van de door de oude Koerd uitgezonden groep.

Door de oosterse 'wijzen' worden heel opmerkelijke resultaten bereikt, eenvoudig door met goede of kwade bedoelingen op iemand te ademen. Dit is zuiver mesmerisme; bij de Perzische derwisjen die het toepassen wordt het dierlijk magnetisme vaak versterkt door dat van de elementen. Ze denken dat er altijd gevaar in schuilt als iemand toevallig met zijn neus in een bepaalde wind staat; en velen van hen die 'geleerd' zijn in occulte zaken kunnen nooit ertoe worden gebracht bij zonsondergang een bepaalde kant op te gaan, als de wind daarvandaan komt. We hebben een oude Pers uit Bakoe[1] aan de Kaspische zee gekend die de weinig benijdenswaardige reputatie had dat hij de mensen *betoverde* door de van pas komende hulp van die wind die in die stad maar al te vaak waait, zoals de Perzische naam ervan zelf aangeeft.[2] Als een slachtoffer dat de toorn van de oude duivel had gewekt, toevallig tegen deze wind in liep, verscheen hij als bij toverslag, stak vlug de weg over, en ademde hem in het (633)
gezicht. Vanaf dat moment werd het slachtoffer door allerlei rampen getroffen – hij stond onder de betovering van het 'boze oog'.

Het gebruikmaken van de menselijke adem door tovenaars, als hulpmiddel om hun snode plannen uit te voeren, wordt treffend geïllustreerd door verschillende afschuwelijke in de Franse annalen opgetekende gevallen, vooral die van verschillende katholieke priesters. Dit soort tove-

[1] We hebben tweemaal de vreemde rituelen bijgewoond van de overgeblevenen van die sekte van vuuraanbidders, bekend onder de naam ghebers, die van tijd tot tijd in Bakoe op het 'vuurveld' bijeenkomen. Deze oude mysterieuze stad ligt aan de Kaspische Zee. Ze behoort tot Russisch-Georgië. Ongeveer 12 mijl ten noordoosten van Bakoe staan de overblijfselen van een oude gheber-tempel die bestaat uit vier zuilen; uit de lege openingen ervan komen voortdurend vurige tongen tevoorschijn, en daarom wordt ze de tempel van het eeuwige vuur genoemd. De hele streek is bezaaid met petroleummeren en -bronnen. Pelgrims komen uit verafgelegen delen van Azië daarheen, en sommige van de overal in de wijde omtrek levende stammen hebben priesters die het goddelijke vuurbeginsel vereren.

[2] *Badkube*, letterlijk 'een samenkomen van winden'.

narij was al in de vroegste oudheid bekend. Keizer Constantijn vaardigde de strengste straffen uit tegen degenen die tovenarij toepasten om de kuisheid geweld aan te doen en ongeoorloofde hartstocht op te wekken.[1] Augustinus waarschuwt ertegen (*De stad van God*); Hiëronymus, Gregorius van Nazianze en veel andere kerkelijke autoriteiten veroordeelden dat misdrijf, dat bij de geestelijken niet ongebruikelijk was. Basset[2] vertelt het geval van de pastoor van Peifane, die door tovenarij de ondergang veroorzaakte van een zeer gerespecteerde, deugdzame vrouw in zijn parochie, de eigenares van die plaats, en daarvoor op last van het parlement van Grenoble levend werd verbrand. In 1611 werd een priester, Gaufridy genaamd, op last van het parlement van de Provence verbrand wegens het verleiden van een biechtelinge, Madelaine de la Palud, door *op haar te blazen*, en op die manier bij haar een extatische zondige liefde voor hem op te wekken.

Bovenstaande gevallen worden geciteerd in het officiële verslag over de beruchte pater Girard, een jezuïetenpriester met grote invloed, die in 1731 voor het parlement van Aix in Frankrijk terechtstond wegens het verleiden van zijn parochielid Mej. Catherine Cadière, uit Toulon, en wegens bepaalde weerzinwekkende misdaden in verband daarmee. De aanklacht luidde dat het misdrijf was teweeggebracht door gebruik te maken van tovenarij. Mej. Cadière was een jongedame, die bekendstond om haar schoonheid, vroomheid en bijzondere deugdzaamheid. Ze vervulde haar religieuze plichten heel ernstig, en dit werd de oorzaak van haar ondergang. Pater Girard liet zijn oog op haar vallen, en zijn invloed leidde tot haar val. Door zijn schijnbaar grote heiligheid won hij het vertrouwen van het meisje en haar familie, en blies op een dag onder het één of andere voorwendsel op haar. Het meisje kreeg onmiddellijk een hevige hartstochtelijke liefde voor hem. Ook had ze extatische visioenen van religieuze aard, stigmata, of bloedige tekens van het lijden van Christus, en hysterische stuiptrekkingen. Toen de langgezochte gelegenheid om zich met zijn boetelinge af te zonderen zich eindelijk voordeed, blies de jezuïet nogmaals op haar, en vóór het meisje weer bij zinnen kwam, had hij zijn doel bereikt. Door sofisterij en het opwekken van haar godsdienstijver, hield hij deze ongeoorloofde relatie maandenlang vol, zonder dat ze vermoedde dat ze iets verkeerds had gedaan. Ten slotte werden haar echter de ogen geopend, haar ouders werden ingelicht, en de priester werd voor de rechter gedaagd. Het vonnis werd 12 oktober 1731 uitgesproken. Van de

[1] *Codex Justinianus*, 9:18:4.

[2] J.-G. Basset, *Plaidoyez et Arrests de la Cour de Parlement*, etc., Parijs, 1645, deel 1, boek 5, afd. 19, hfst. 6, blz. 108.

25 rechters stemden er 12 voor om hem naar de brandstapel te sturen. De (634)
misdadige priester werd met alle macht door de Sociëteit van Jezus verdedigd, en men zegt dat een miljoen franc is uitgegeven om te proberen het bij het proces naar voren gebrachte bewijs te verzwijgen. De feiten zijn echter gedrukt in een nu zeldzaam boek (in 5 delen, 16mo), getiteld: *Recueil Général des Pièces contenues au Procèz du Père Jean-Baptiste Girard, Jésuite*, etc. etc.[1]

We hebben opgemerkt dat het lichaam van Mej. Cadière, terwijl ze onder de betovering van pater Girard stond en een ongeoorloofde relatie met hem had, gemerkt was met de *stigmata* van het lijden van Christus, namelijk de bloedende wonden van dorens op haar voorhoofd, van spijkers op haar handen en voeten, en van een speerstoot in haar zijde. We moeten hieraan toevoegen dat dezelfde tekens te zien waren op de lichamen van zes andere boetelingen van deze priester, namelijk van de dames Guyol, Laugier, Grodier, Allemande, Batarelle en Reboul. In feite werd er vaak gezegd dat pater Girards knappe parochieleden wonderbaarlijk veel leden aan extases en *stigmata*! Voeg hieraan nog toe dat ook bij de boven besproken pater Gaufridy door getuigenis van een arts is bewezen dat Mej. De la Palud hetzelfde is overkomen, dan hebben we hier feiten die de aandacht waard zijn van allen (in het bijzonder van spiritisten) die denken dat deze *stigmata* door zuivere geesten worden teweeggebracht. Wanneer we de tussenkomst van de duivel uitsluiten, die we in een ander hoofdstuk rustig hebben begraven, dan vermoeden we dat de katholieken ondanks al hun onfeilbaarheid moeite zullen hebben om onderscheid te maken tussen de stigmata van de tovenaars en die welke door tussenkomst van de Heilige Geest of van engelen worden voortgebracht. De kerkelijke verslagen staan vol voorbeelden van zogenaamde duivelse imitaties van deze tekens van heiligheid, maar, zoals we al zeiden, van de duivel is hier geen sprake.

Zij die ons tot hier hebben gevolgd, zullen natuurlijk vragen welk praktisch doel dit boek wil bereiken; er is veel gezegd over magie en haar vermogens, en over het feit dat ze al in de verre oudheid werd bedreven. Willen we beweren dat de occulte wetenschappen over de hele wereld moeten worden bestudeerd en in praktijk gebracht? Zouden we het moderne spiritisme willen vervangen door de oude magie? Geen van beide; die vervanging zou niet kunnen plaatsvinden, en die studie zou niet algemeen kunnen worden ondernomen zonder dat de kans ontstond op enorme gevaren voor de maatschappij. Op dit ogenblik is een bekende spiritist en

[1] Zie ook *Magic and Mesmerism*, een 30 jaar geleden door Harpers (London, 1843) herdrukte roman.

spreker over mesmerisme gevangengenomen die ervan wordt beschuldigd dat hij een door hem gehypnotiseerde proefpersoon heeft verkracht. Een tovenaar is een vijand van de maatschappij, en het mesmerisme kan heel gemakkelijk worden veranderd in de ergste vorm van tovenarij.

We zouden noch wetenschappers noch theologen noch spiritisten tot praktische magiërs willen maken, maar we zouden hen allen willen laten beseffen dat er al vóór deze moderne tijd echte wetenschap, diepzinnige (635) religie en echte paranormale verschijnselen zijn geweest. We zouden willen dat allen die een stem hebben in de opvoeding van het volk, eerst weten, en dan *onderwijzen*, dat de veiligste gidsen naar menselijk geluk en verlichting die geschriften zijn die vanuit de vroegste oudheid tot ons zijn gekomen, en dat in die landen waar de mensen hun voorschriften als leefregel hebben aanvaard, edeler spirituele aspiraties en gemiddeld een hogere ethiek heersen. We zouden willen dat iedereen beseft dat ieder mens over magische, d.w.z. spirituele, vermogens beschikt, en zouden willen dat de weinigen die zich geroepen voelen om te onderwijzen ze praktisch gaan gebruiken, en bereid zijn de prijs van discipline en zelfoverwinning, die de ontwikkeling daarvan vereist, te betalen.

Veel mensen zijn opgestaan die een glimp van de waarheid zagen, en zich verbeeldden dat ze de hele waarheid zagen. Zulke mensen zijn niet erin geslaagd al het goede te volbrengen dat ze hadden kunnen en probeerden te doen, want ijdelheid heeft ertoe geleid dat ze hun persoonlijkheid zo overmatig op de voorgrond stelden dat deze tussen hun volgelingen en de *hele* waarheid die erachter lag in kwam te staan. De wereld heeft geen sektarische kerk nodig, ongeacht of die van Boeddha, Jezus, Mohammed, Swedenborg, Calvijn of iemand anders is. Omdat er slechts ÉÉN waarheid is, heeft de mens slechts één kerk nodig, de tempel van God binnenin ons, die ommuurd is door stof, maar doordringbaar voor iedereen die de weg kan vinden; *wie zuiver van hart is ziet God*.

De drie-eenheid van de natuur is het slot van de magie, de drie-eenheid van de mens de sleutel die erop past. Binnen het eerbiedwaardige terrein van het heiligdom had en heeft het ALLERHOOGSTE geen naam. Het is ondenkbaar en onuitsprekelijk, en toch vindt ieder mens zijn god in zichzelf. 'Wie bent u, schoon wezen?' vraagt de ontlichaamde ziel in de *Khordah-Avesta* bij de poorten van het paradijs. 'Ik ben, o ziel, *uw goede en zuivere gedachten*, uw werken en uw *goede wet* . . . uw engel . . . en uw god.'[1] Dan wordt de mens, of de ziel, weer met ZICHZELF verenigd, want deze 'zoon van God' is één met hem; hij is zijn eigen middelaar, de *god* van zijn menselijke ziel en zijn 'rechtvaardiger'. '*Omdat God zich*

[1] *Khordah-Avesta*, yasht 22, §10ev.

niet onmiddellijk aan de mens openbaart, is de geest zijn tolk', zegt Plato in het *Gastmaal*.[1]

Bovendien zijn er veel goede redenen waarom de magie, afgezien van haar algemene filosofie, in Europa en Amerika bijna niet kan worden bestudeerd. Omdat de magie nu eenmaal is wat ze is, namelijk de moeilijkste wetenschap om langs experimentele weg te leren, ligt het zich eigen maken ervan feitelijk buiten bereik van de meeste blanken, ongeacht of ze het in hun eigen land of in het Oosten proberen. Waarschijnlijk is niet één op een miljoen mensen van Europees bloed fysiek, ethisch of psychisch geschikt een praktische magiër te worden, en men zou er niet één op de 10 miljoen vinden die alle drie deze eigenschappen bezit die voor het werk nodig zijn. Beschaafde volkeren missen, zowel mentaal als fysiek, het uitzonderlijke uithoudingsvermogen dat de oosterlingen bezitten, en de gunstige aangeboren karaktertrekken van de oosterling missen ze volledig. De hindoe, de Arabier, de Tibetaan krijgt door overerving een (636)
intuïtief besef van de mogelijkheden van de occulte natuurkrachten wanneer die onderworpen worden aan de menselijke wil, en in hen zijn zowel de fysieke als de spirituele zintuigen veel verfijnder ontwikkeld dan in de westerse rassen. Ondanks het opmerkelijke verschil in dikte tussen de schedel van een Europeaan en van een zuidelijke hindoe, dat zuiver het klimatologische gevolg is van de intensiteit van de zonnestralen, spelen psychische beginselen daarbij geen rol. Bovendien zouden zich ontzaglijke moeilijkheden voordoen bij het oefenen ervan, als we het zo mogen uitdrukken. Besmet door eeuwen van dogmatisch bijgeloof, door een onuitroeibaar, hoewel geheel ongegrond, gevoel van superioriteit tegenover hen die de Engelsen zo minachtend 'nikkers' noemen, zou de blanke Europeaan zich eigenlijk niet aan de praktische leiding van een kopt, een brahmaan of een lama kunnen onderwerpen. Om neofiet te worden, moet men bereid zijn zich met hart en ziel aan de bestudering van de mystieke wetenschappen te wijden. De magie, de veeleisendste van alle meesteressen, duldt geen rivalen. In de magie is, in tegenstelling tot andere wetenschappen, theoretische kennis van formules zonder mentale vaardigheden of zielenkrachten volkomen nutteloos. De geest moet de strijdlust van wat losweg het ontwikkelde verstand wordt genoemd, volledig aan zich onderworpen houden, totdat feiten de koude sofisterij van de mens hebben overwonnen.

Het best voorbereid om het occultisme te waarderen zijn de spiritisten, hoewel ze tot nu toe uit vooroordeel de bitterste tegenstanders zijn geweest van het bekendmaken ervan aan het grote publiek. Ondanks alle

[1] 202e-203a.

dwaze ontkenningen en beschuldigingen zijn hun verschijnselen echt. En ondanks al hun eigen beweringen worden ze ook door henzelf volledig verkeerd begrepen. De volkomen ontoereikende theorie van de voortdurende tussenkomst van ontlichaamde menselijke geesten bij het teweegbrengen ervan, was een vloek voor de *zaak*. Duizenden kwetsende afwijzingen hebben hun verstand of intuïtie niet voor de waarheid kunnen openen. Ze negeren de leringen van het verleden, maar hebben niets ontdekt dat deze kan vervangen. We bieden ze een filosofische redenering aan in plaats van een niet te verifiëren hypothese, wetenschappelijke analyse en bewijs in plaats van ongenuanceerd geloof. De occulte filosofie verschaft hun de middelen om aan de redelijke eisen van de wetenschap te voldoen, en bevrijdt hen van de vernederende noodzaak om de orakelachtige leringen aan te nemen van 'intelligenties' die gewoonlijk minder verstand hebben dan een kind op school. Met zo'n grondslag, en zo'n bevestiging, zouden de hedendaagse verschijnselen de aandacht kunnen trekken van, en eerbied kunnen afdwingen bij hen die richting geven aan de publieke opinie. Als het spiritisme die hulp niet inroept, dan moet het doorgaan met een onbetekenend leven te leiden, evenzeer – en niet zonder reden – afgewezen door wetenschappers als door theologen. In zijn huidige vorm is het noch wetenschap noch religie noch filosofie.

Zijn we onredelijk? Is er één verstandige spiritist die klaagt dat we de zaak verkeerd hebben voorgesteld? Kan hij ons op iets anders wijzen dan een hoop verwarde theorieën, een wirwar van elkaar tegensprekende ver-
(637) onderstellingen? Kan hij beweren dat het spiritisme, zelfs met zijn 30 jaar van verschijnselen, een verdedigbare filosofie bezit, en dat er iets bestaat dat lijkt op een vaste methode die door zijn erkende vertegenwoordigers algemeen wordt aangenomen en gevolgd?

En toch zijn er over de hele wereld onder de spiritisten veel nadenkende, geleerde, ernstige schrijvers. Er zijn mensen die, naast een wetenschappelijke mentale training en een beredeneerd geloof in de verschijnselen als zodanig, ook alle vereisten bezitten om leiders van de beweging te zijn. Hoe komt het dan dat ze, behalve dat ze misschien een enkel opzichzelfstaand boek uitgeven, of van tijd tot tijd bijdragen aan kranten sturen, zich allen ervan onthouden enige actieve bijdrage te leveren aan het opbouwen van een filosofisch stelsel? Hun geschriften vormen genoeg bewijs dat dit niet komt door gebrek aan morele moed. En ook niet door onverschilligheid, want ze lopen over van enthousiasme, en zijn zeker van hun feiten. Ook komt het niet door gebrek aan capaciteiten, want velen zijn mensen van betekenis, de gelijken van onze grootste geesten. Het komt eenvoudig omdat ze bijna zonder uitzondering verbijsterd

zijn door de tegenstrijdigheden die ze tegenkomen, en wachten tot hun voorlopige hypothesen door verdere ervaringen worden bevestigd. Dit is ongetwijfeld een wijze manier van doen. Die werkwijze werd ook door Newton gevolgd, die met de heldhaftigheid van een eerlijk, onzelfzuchtig hart 17 jaar lang de openbaarmaking van zijn theorie over de zwaartekracht voor zich hield, alleen omdat hij haar niet tot zijn eigen tevredenheid had geverifieerd.

Het spiritisme, dat meer aanvallend dan verdedigend te werk gaat, heeft de neiging tot beeldenstorm vertoond, en heeft in zoverre goed werk verricht. Maar hoewel het afbreekt, bouwt het niet weer op. Elke werkelijk belangrijke waarheid die het vaststelt, wordt al snel onder een stortvloed van hersenschimmen begraven, tot alles één verwarde puinhoop is geworden. Bij elke stap vooruit, bij het verkrijgen van elk nieuw waargenomen FEIT, vindt er een ramp plaats, hetzij in de vorm van oplichterij en ontmaskering, of van vooraf beraamd bedrog, waardoor de spiritisten weer machteloos worden gemaakt, want ze *kunnen* hun beweringen *niet* bewijzen, en hun onzichtbare vrienden *doen* dat evenmin (of kunnen dit misschien nog minder dan zijzelf). Hun noodlottige zwakheid is dat ze slechts één theorie ter verklaring van hun in twijfel getrokken feiten kunnen aanbieden, namelijk de tussenkomst van *ontlichaamde menselijke geesten*, en de volkomen onderworpenheid van het medium aan hen. Ze vallen mensen met andere opvattingen aan met een hevigheid die slechts door een betere zaak zou zijn gerechtvaardigd; ze beschouwen elk argument dat hun theorie tegenspreekt als een aanval op hun gezonde verstand en hun waarnemingsvermogens, en weigeren nadrukkelijk om het vraagstuk zelfs te bespreken.

Hoe kan het spiritisme dan ooit tot de rang van een wetenschap worden verheven? Daarvoor zijn, zoals prof. Tyndall aantoont, drie factoren absoluut noodzakelijk: het waarnemen van feiten, het afleiden van wetten op basis van deze feiten, en het verifiëren van die wetten door voortdurende praktische ervaring. Welke ervaren waarnemer zal beweren dat het spiritisme ook maar één van deze drie elementen bezit? Het medium bevindt zich niet altijd onder zulke proefvoorwaarden dat we zeker kunnen zijn van de (638)
feiten; de conclusies uit de veronderstelde feiten zijn ongegrond wanneer de feiten niet zijn geverifieerd, en daaruit volgt dat die hypothesen niet voldoende door de ervaring zijn geverifieerd. Kortom, de belangrijkste factor, die van nauwkeurigheid, heeft in het algemeen ontbroken.

Opdat we niet worden beschuldigd van de wens de positie van het spiritisme in de tijd waarin we dit schrijven verkeerd voor te stellen, of van het niet erkennen van daadwerkelijke vooruitgang, zullen we enkele pas-

sages citeren uit de Londense *Spiritualist* van 2 maart 1877. Tijdens de op 19 februari gehouden veertiendaagse bijeenkomst had men een discussie over het onderwerp 'het denken van de oudheid en het hedendaagse spiritisme'. Enkele van de intelligentste Engelse spiritisten namen eraan deel. Onder hen bevond zich W. Stainton Moses, MA, die onlangs enige aandacht heeft besteed aan het verband tussen de verschijnselen van de oudheid en die van onze tijd. Hij zei:

> Het alledaagse spiritisme is niet wetenschappelijk; op het gebied van wetenschappelijke verificatie doet het heel weinig. Bovendien is het exoterische spiritisme grotendeels gewijd aan het veronderstelde contact met persoonlijke vrienden, of aan het tevredenstellen van de nieuwsgierigheid, of enkel het voortbrengen van wonderen . . . De werkelijk esoterische wetenschap van de geest is heel zeldzaam, en even zeldzaam als waardevol. Daar moeten we de bron van kennis zoeken die exoterisch kan worden ontwikkeld. . . . We gaan te veel te werk op de manier van de natuurkundigen; onze proeven zijn grof en vaak misleidend: we weten te weinig van de proteïsche kracht van de geest. Op dit punt waren de Ouden ons ver vooruit, en kunnen ze ons veel leren. We hebben geen enkele zekerheid in de proefvoorwaarden ingebouwd – een noodzakelijke voorwaarde voor echt wetenschappelijke experimenten. Dit is grotendeels te danken aan het feit dat onze seances op geen enkel beginsel zijn gebaseerd. . . . We zijn zelfs de elementaire waarheden nog niet meester, die de Ouden kenden en waarnaar ze handelden, namelijk het afzonderen van mediums. We zijn zo bezig geweest met de jacht op wonderen dat we de verschijnselen nauwelijks hebben geclassificeerd, of een theorie hebben opgesteld om zelfs maar het eenvoudigste verschijnsel te verklaren. . . . We hebben nooit de vraag onder ogen gezien: Wat is die onstoffelijke geest? Dit is een grote tekortkoming, de meest voorkomende bron van misvattingen, en op dit punt zouden we met succes van de Ouden kunnen leren. De spiritisten zijn helemaal niet geneigd de mogelijkheid te erkennen van de waarheid van het occultisme. Ze zijn daarvan even moeilijk te overtuigen als dat het grote publiek kan worden overtuigd van de waarheid van het spiritisme. De spiritisten beginnen met een misvatting, namelijk dat alle verschijnselen worden teweeggebracht door de werking van heengegane menselijke geesten; *ze hebben geen onderzoek gedaan naar de vermogens van de geïncarneerde menselijke geest*; ze weten niet hoe ver de geest reikt en wat eraan ten grondslag ligt.

Ons standpunt zou niet beter kunnen worden omschreven. Als het spiritisme een toekomst heeft, dan ligt deze in de handen van mensen zoals Stainton Moses.

(639) Ons werk is gedaan. Was het maar beter gedaan! Ondanks ons gebrek

aan ervaring in de kunst van het boeken schrijven en het grote probleem in een vreemde taal te schrijven, hopen we erin te zijn geslaagd om enkele dingen te zeggen die in de geest van nadenkende mensen zullen blijven hangen. De vijanden van de waarheid zijn alle opgesomd, en zijn alle de revue gepasseerd. De moderne wetenschap, die niet in staat is aan de aspiraties van de mensheid te voldoen, maakt de toekomst tot een leegte, en ontneemt de mens de hoop. In één opzicht lijkt ze op de Baital Pachisi, de hindoevampier uit het volksgeloof, die in dode lichamen woont en zich slechts voedt met rottende stoffen. De theologie van het christendom is door de ernstigste geesten van onze tijd geheel uitgehold. Men heeft ingezien dat ze in het algemeen spiritualiteit en een goede ethiek veeleer ondermijnt dan bevordert. In plaats van de regels van de goddelijke wet en rechtvaardigheid te verklaren, onderwijst ze slechts *zichzelf*. In plaats van een eeuwig levende godheid verkondigt ze het bestaan van de boze, en maakt dat hij niet te onderscheiden is van God zelf! 'Leid ons niet in verzoeking' is de wens van de christenen. Wie is dan die verleider? Satan? Nee, tot hem wordt het gebed niet gericht. Het is die beschermgeest die het hart van de farao verhardde, een kwade geest in Saul plaatste, leugenboodschappers naar de profeten zond, en David tot zonde verleidde, het is – de bijbelse God van Israël!

Ons onderzoek naar de veelsoortige religies die de mensen vroeger en meer recent hebben beleden, wijst duidelijk erop dat ze alle uit één oorspronkelijke bron stammen. Het lijkt erop dat ze alle slechts verschillende manieren zijn om uitdrukking te geven aan het verlangen van de gevangen menselijke ziel naar contact met bovennatuurlijke sferen. Zoals de witte lichtstraal door het prisma in de verschillende kleuren van het zonnespectrum uiteenvalt, evenzo valt de straal van goddelijke waarheid, wanneer hij door het *driezijdige* prisma van de menselijke aard gaat, uiteen in verschillend gekleurde fragmenten die RELIGIES worden genoemd. En zoals de stralen van het spectrum door onwaarneembare kleurnuanceringen in elkaar overgaan, evenzo zijn de grote theologieën, die in verschillende mate van de oorspronkelijke bron zijn afgeweken, door kleinere scheuringen, scholen en vertakkingen naar de ene of de andere kant, met elkaar verbonden geweest. Als ze worden gecombineerd, stellen ze gezamenlijk de ene eeuwige waarheid voor; afzonderlijk zijn ze slechts tinten van menselijke fouten en tekenen van onvolmaaktheid. Het eren van de vedische *pitri's* zal snel de eredienst worden van het spirituele deel van de mensheid. Men hoeft de objectieve dingen slechts op de juiste manier waar te nemen, om ten slotte te ontdekken dat de subjectieve wereld de enige werkelijke is.

Wat met verachting heidendom is genoemd, was de van de godheid vervulde oude wijsheid; het jodendom en zijn nakomelingen, het christendom en de islam, hebben alle inspiratie die ze bevatten aan deze etnische voorouder ontleend. Het voorvedische brahmanisme en boeddhisme zijn de dubbele bron waaruit alle religies zijn voortgekomen; het nirvāṇa is de oceaan waarop ze zich allen richten.

(640) Voor een filosofische analyse hoeven we geen rekening te houden met de gruwelijkheden die de reputatie van veel wereldreligies zwart hebben gemaakt. Waarachtig geloof is de belichaming van goddelijke welwillendheid; zij die bij zijn altaren de dienst verrichten, zijn slechts mensen. Als we de met bloed bevlekte bladzijden van de kerkgeschiedenis omslaan, zullen we zien dat, ongeacht wie de held was en welke kleren de toneelspelers droegen, de plot van de tragedie altijd dezelfde was. Maar de eeuwige nacht was in en achter allen, en we gaan van wat we zien over naar wat voor de ogen van de zintuigen onzichtbaar is. Onze vurige wens was aan waarachtige zielen te tonen hoe ze het gordijn kunnen opzijschuiven, en in de helderheid van die tot dag gemaakte nacht de ONGESLUIERDE WAARHEID kunnen aanschouwen zonder te worden verblind.

EINDE

Appendix

1. Theorieën over reïncarnatie en geesten
2. Mijn boeken

Theorieën over reïncarnatie en geesten[1]

H.P. Blavatsky

In de eerste 10 jaar van het bestaan van de Theosophical Society is het diepzinnige en omstreden vraagstuk van wedergeboorte of reïncarnatie steeds opnieuw naar voren gekomen. Men zei voldoende bewijzen te hebben dat er een grote tegenstrijdigheid bestond tussen beweringen die in *Isis ontsluierd* werden gemaakt, deel 1, blz 450, en latere leringen van dezelfde pen en onder inspiratie van dezelfde meester.[2]

In *Isis* zou reïncarnatie worden ontkend. Alleen voor 'verdorven geesten' is terugkeer soms mogelijk. 'Behalve die zeldzame en twijfelachtige mogelijkheid, erkent *Isis* slechts drie gevallen – een miskraam, een zeer vroege dood en een verstandelijk zwaar gehandicapte – waarin reïncarnatie op deze aarde plaatsvindt.'[3]

De beschuldiging werd onmiddellijk beantwoord, zoals iedereen die *The Theosophist* van augustus 1882 opslaat zelf kan zien. Ondanks dat heeft het antwoord sommige lezers niet kunnen tevredenstellen of het werd niet opgemerkt. Afgezien van het vreemde van de bewering dat *reïncarnatie* – dat wil zeggen de opeenvolgende en periodieke wedergeboorten van iedere individuele *monade* van pralaya tot pralaya[4] – ontkend wordt ondanks dat de lering een essentieel onderdeel en een van de basisgedachten van het hindoeïsme en het boeddhisme is, kwam de beschuldiging in feite hierop neer: de schrijfster van dit artikel die jaren voordat *Isis* werd geschreven al een openlijke bewonderaar en bestudeerder van het hindoeïsme en even openlijk een aanhanger van het boeddhisme was, moet door het verwerpen van reïncarnatie noodzakelijkerwijs ook *karma* verwerpen! Want laatstgenoemde is inderdaad de *hoeksteen* van de esoterische filosofie en oosterse religies; het is de grootse en enige zuil *waarop de hele filosofie van wedergeboorten steunt* en zodra deze laatste wordt

---

[1] Vertaald uit *The Path*, november 1886, blz. 232-45.

[2] Zie de beschuldiging en het antwoord in *The Theosophist,* augustus 1882, blz. 288-9.

[3] 'C.C.M.' in *Light*, 8 juli 1882.

[4] De bestaanscyclus gedurende de periode van het manvantara; vóór het begin daarvan is elk van die 'monaden' opgenomen in de ENE ziel, *anima mundi*, en wordt na de voltooiing ervan opnieuw daarin opgenomen.

ontkend, vervalt de hele leer van karma tot zinloos gepraat.

Niettemin beschuldigen de tegenstanders, zonder stil te staan bij de duidelijke 'tegenstelling' tussen deze beschuldiging en de feiten, iemand die openlijk erkent een boeddhiste te zijn ervan reïncarnatie te ontkennen en daarmee ook karma. Omdat de schrijfster er niets voor voelde om te twisten met een vriend en op dat moment niet aan een verdediging met details en innerlijke bewijzen wilde beginnen – echt tijdverlies – antwoordde ze met slechts een paar zinnen. Maar nu is het noodzakelijk geworden de leer duidelijk uit te leggen. Andere critici hebben dezelfde weg gevolgd, en door de passages in *Isis* die daarop slaan verkeerd te begrijpen, zijn ze tot dezelfde nogal vreemde conclusies gekomen.

Om aan die zinloze discussie een einde te maken ben ik van plan de leer duidelijker uit te leggen.

Hoewel het er gezien de latere meer gedetailleerde weergaven van de esoterische leringen weinig toe doet wat er in *Isis* – dat slechts een encyclopedie van occulte onderwerpen is, waarin deze alle zeer vaag zijn aangeduid – geschreven staat, moet men in de eerste plaats weten dat de schrijfster de juistheid handhaaft van ieder woord dat over het onderwerp in haar vroegere werken werd gezegd. Wat in *The Theosophist* van augustus 1882 werd beweerd, kan hier nu worden herhaald. Het gedeelte dat eruit wordt geciteerd is misschien of hoogstwaarschijnlijk 'onvolkomen, chaotisch, vaag, wellicht zelfs onbeholpen, zoals zoveel gedeelten van dat werk, het eerste literaire product van een vreemdelinge die zich zelfs nu nauwelijks op haar kennis van de Engelse taal kan beroemen'. Niettemin is het geciteerde gedeelte volkomen juist voor zover het het vraagstuk van de reïncarnatie betreft.

Ik zal nu uit *Isis* citeren en vervolgens iedere bekritiseerde passage uitleggen, waarin werd gezegd dat 'enkele *fragmenten* van die mysterieuze reïncarnatieleer – wel te onderscheiden van metempsychose', zullen worden gegeven. De zinnen die nu worden toegelicht zijn cursief gedrukt.

> Reïncarnatie, d.w.z. het *tweemaal* verschijnen van hetzelfde individu, *of beter gezegd van zijn astrale monade, op dezelfde planeet* is geen regel in de natuur; het is een uitzondering, evenals het teratologische verschijnsel van een kind met twee hoofden. Ze wordt voorafgegaan door een *schending van de wetten van harmonie in de natuur*, en vindt slechts plaats wanneer deze, *terwijl ze haar verstoorde evenwicht probeert te herstellen, de astrale monade, die door een misdaad of ongeluk uit de cyclus van noodzakelijkheid was geslingerd, met geweld in het aardse leven terugwerpt.* Zo wordt bij een miskraam, bij kinderen die vóór een bepaalde leeftijd sterven, en bij kinderen die verstandelijk

> zwaar gehandicapt worden geboren, het oorspronkelijke plan van de natuur om een volmaakte mens voort te brengen verstoord. Terwijl dus de grove stof van al die verschillende entiteiten bij de dood het lot te wachten staat zich te verspreiden door het grote rijk van het zijn, moeten *de onsterfelijke geest en de astrale monade van het individu – waarvan laatstgenoemde tot taak had* een lichaam te bezielen, en eerstgenoemde om zijn goddelijke licht op het lichamelijke gestel te laten schijnen – *voor de tweede keer proberen om het plan van de scheppende intelligentie uit te voeren.* – 1:450

Hier wordt de 'astrale monade' of het astrale lichaam van de gestorven persoonlijkheid – bijvoorbeeld van Jan of van Thomas – bedoeld. Het is dat wat in de leringen van de esoterische filosofie van het hindoeïsme bekendstaat als de *bhūta*; in de Griekse filosofie wordt het het *simulacrum* of de *umbra* genoemd, en alle andere filosofieën die die naam waard zijn, zeggen dat dit, zoals in eerstgenoemde filosofie wordt onderwezen, verdwijnt na een bepaalde meer of minder lange periode in *kāmaloka* – de limbus van de rooms-katholieken, of de Hades[1] van de Grieken. Hoewel het zo is bepaald door de wetten van karma, is het elke keer wél 'een schending van de wetten van harmonie in de natuur' als de astrale monade of het *simulacrum* van de persoonlijkheid – van Jan of Thomas – in plaats van zijn natuurlijke levensduur in een lichaam te voltooien: (a) met geweld eruit wordt geworpen, hetzij door vroegtijdige dood of door een ongeluk; of (b) als gevolg van haar onvoltooide taak wordt gedwongen opnieuw op aarde te verschijnen (d.w.z. *hetzelfde astrale lichaam verenigd met dezelfde onsterfelijke monade*) om de onvoltooide taak af te maken. Zo moet ze 'voor de tweede keer proberen het plan van het scheppende intellect' – of de *wet* – uit te voeren'.

> Indien het verstand zover is ontwikkeld is dat het actief is en onderscheidingsvermogen bezit, dan vindt er geen [*onmiddellijke*][2] *reïncarnatie* op deze aarde plaats, want dan zijn de drie delen van de drie-enige mens samen verenigd, en is hij in staat zijn weg te vervolgen. Maar wanneer het nieuwe wezen niet verder is gekomen dan de toestand van monade of wanneer, zoals bij de verstandelijk zwaar gehandicapte, de drie-eenheid [op aarde] niet volledig is bereikt [en dit

[1] Met Hades werd beslist nooit *de hel* bedoeld. Het was altijd het verblijf van de treurende *schaduwen* of astrale lichamen van de dode persoonlijkheden. Westerse lezers moeten bedenken dat kāmaloka niet *karma*loka is, want kāma betekent *verlangen* en karma heeft niet die betekenis.

[2] Als dit woord 'onmiddellijke' toen *Isis* werd uitgegeven tussen de twee woorden 'geen' en 'reïncarnatie' was gezet, zou er minder ruimte zijn geweest voor discussie en onenigheid.

> dus ook niet kan bereiken na de dood], dan moet de onsterfelijke vonk die het verlicht, het aardse gebied opnieuw betreden, omdat zijn eerste poging werd verijdeld. Anders zouden de sterfelijke of astrale, en de onsterfelijke of goddelijke ziel *niet samen verder kunnen, en doorgaan naar het erboven gelegen gebied.*[1] De geest volgt een weg die parallel verloopt aan die van de stof; en de spirituele evolutie gaat hand in hand met de fysieke. – 1:450

De occulte leer zegt:

(1) Er is voor de monade geen *onmiddellijke reïncarnatie* op aarde, zoals ten onrechte wordt geleerd door de reïncarnatiespiritisten; ook is er helemaal geen tweede incarnatie voor het '*persoonlijke*' of *bedrieglijke ego* – de *périsprit* – behalve in de genoemde uitzonderingsgevallen. Maar er zijn wel (a) wedergeboorten of periodieke reïncarnaties voor het onsterfelijke ego ('ego' gedurende de cyclus van wedergeboorten en *non*-ego in nirvāṇa of moksha, wanneer het *onpersoonlijk* en *absoluut* wordt); want dat ego is de wortel van elke nieuwe incarnatie, de draad waaraan de bedrieglijke persoonlijkheden of schijnlichamen, mensen genaamd, de ene na de andere worden geregen, en waarin het monade-ego zich gedurende de cyclus van geboorten belichaamt; en (b) zulke reïncarnaties vinden pas plaats na 1500, 2000, en zelfs 3000 jaar van devachanisch leven.

(2) *Manas* – de zetel van *jīva*, die vonk die de ronde van de cyclus van geboorten en wedergeboorten met de monade meemaakt van het begin tot het einde van een manvantara – is het werkelijke *ego*. (a) De *jīva* volgt de goddelijke monade, die hem spiritueel leven en onsterfelijkheid schenkt, naar devachan; daarom kan hij evenmin herboren worden vóór zijn vastgestelde periode is verstreken en kan hij in de *tussentijd* evenmin weer op aarde *zichtbaar* of *onzichtbaar* verschijnen; en (b) tenzij de vervulling, het spirituele aroma van het manas – of al die allerhoogste aspiraties en spirituele hoedanigheden en eigenschappen die het hogere ZELF van de mens samenstellen – met zijn monade wordt verenigd, is laatstgenoemde te beschouwen als *niet*-bestaand, omdat ze als het ware in wezen 'onpersoonlijk' en als zodanig egoloos is, en haar spirituele kleur en geur van egotisme alleen verkrijgt van ieder *manas* gedurende de incarnatie en nadat ze ontlichaamd is en gescheiden van al haar lagere beginselen.

(3) De overige vier beginselen, of beter gezegd de 2½ – omdat ze samengesteld zijn uit het aardse deel van *manas*, zijn voertuig *kāmarūpa* en *liṅgaśarīra*, terwijl het lichaam en ook *prāṇa* of het levensbeginsel onmiddellijk uiteenvallen – zijn ongeschikt voor devachan, omdat ze tot de *bedrieglijke* persoonlijkheid hebben behoord. Devachan is de toestand van

[1] Met 'erboven gelegen gebied' wordt natuurlijk 'devachan' bedoeld.

gelukzaligheid, de beloning voor alle onverdiende ellende van het leven,[1] en daar is geen plaats voor datgene wat de mens aanzette tot zondigen, namelijk zijn aardse hartstochtelijke aard.

Daarom worden de niet[2]-reïncarnerende beginselen (de bedrieglijke persoonlijkheid) achtergelaten in *kāmaloka*, eerst als een stoffelijk overblijfsel en later als een weerkaatsing op de spiegel van het astrale licht. Wat zijn ze – met hun *bedrieglijke* werking tot de dag waarop ze, na geleidelijk te zijn vervaagd, verdwijnen – anders dan het Griekse *eidolon* en het *simulacrum* van de Griekse en Latijnse dichters en schrijvers?

> Welke beloning of straf kan er op dat gebied van de ontlichaamde menselijke entiteiten zijn voor een *foetus* of een menselijk embryo dat zelfs geen tijd heeft gehad om hier op aarde te ademen, en veel minder nog de gelegenheid om de goddelijke vermogens van de geest te gebruiken? Of voor een onverantwoordelijk kind, van wie de verstandeloze monade, die latent blijft in het astrale en fysieke omhulsel, evenmin kan voorkomen dat het zelf of iemand anders levend wordt verbrand? Of voor iemand die vanaf de geboorte verstandelijk zwaar gehandicapt is en van wie de hersenwindingen slechts 20 tot 30 procent zijn van die van mensen die gezond van geest zijn, en die daarom noch verantwoordelijk is voor zijn gesteldheid, noch voor zijn daden noch voor de onvolmaaktheden van zijn ongedurige, halfontwikkelde verstand?
>
> – 1:451

Deze zijn dan de 'uitzonderingen' waarover in *Isis* wordt gesproken, en de lering wordt nu evenals toen gehandhaafd. Bovendien is er geen 'tegenstrijdigheid' maar alleen *onvolledigheid* – vandaar dat er misverstanden ontstonden door latere leringen. Dan zijn er nog verschillende belangrijke fouten in *Isis* die, omdat de drukplaten van het werk *vastlagen*, in de latere drukken niet werden verbeterd.

---

[1] De lezer moet bedenken dat de esoterische leer stelt dat er – behalve in gevallen van verdorvenheid waarin de aard van de mens, om het zo te zeggen, het toppunt van kwaad bereikt en menselijke aardse zonde een *satanisch* universeel karakter verkrijgt, *zoals het geval is met sommige tovenaars* – voor het grootste deel van de mensheid na de dood geen straf is. De wet van vergelding zal de mens opwachten, als karma, op de drempel van zijn nieuwe incarnatie. De mens is hoogstens een rampzalig werktuig van het kwaad, en schept onophoudelijk nieuwe oorzaken en omstandigheden. Hij is niet altijd (zo ooit) verantwoordelijk. Vandaar een tijdperk van rust en gelukzaligheid in devachan, waarbij alle ellende en verdriet van het leven tijdelijk worden vergeten. *Avīchi* is een *spirituele* toestand van de grootste ellende en staat slechts hen te wachten die hun levens *bewust* hebben gewijd aan het kwaad doen van anderen en die zo de hoogste spirituele toestand van het KWAAD hebben bereikt.

[2] Noot vert.: Het woordje 'niet' is door HPB later toegevoegd. Zie het artikel 'Een belangrijke correctie', *The Path*, januari 1887, blz. 320.

Eén ervan staat op blz. 443-4, een andere die daarmee verband houdt en erop volgt staat op blz. 444-5.

Door de tegenstrijdigheid tussen het eerste en het laatste deel van de bewering had men kunnen vermoeden dat er kennelijk een fout was gemaakt. De bewering is gericht aan de spiritisten, *aanhangers van de reïncarnatieleer*, die de meer dan dubbelzinnige woorden van Apuleius opvatten als een passage die hun aanspraken op het bestaan van hun 'geesten' en reïncarnatie bevestigt. Laat de lezer beoordelen[1] of Apuleius niet veeleer *onze* beweringen rechtvaardigt. We worden ervan beschuldigd dat we reïncarnatie ontkenden en ziehier wat we toen in *Isis* zeiden!

> Deze filosofie leert dat de natuur *haar werk nooit onvoltooid laat*; *wanneer haar eerste poging niet lukt*, *probeert ze het opnieuw*. Wanneer ze een menselijk embryo voortbrengt, is het haar bedoeling dat er – fysiek, verstandelijk en spiritueel – een volmaakte mens zal ontstaan. Zijn lichaam moet groeien, volwassen worden, verslijten en sterven, zijn bewustzijn zich ontvouwen, rijpen en in harmonisch evenwicht komen. Zijn goddelijke geest moet de innerlijke mens verlichten, en daarmee moeiteloos één harmonisch geheel gaan vormen. Geen mens voltooit zijn grote cyclus, of de 'cyclus van noodzakelijkheid', tot dit alles tot stand is gebracht. Zoals de achterblijvers in een race in het eerste gedeelte zwoegen en ploeteren, terwijl de overwinnaar over de eindstreep snelt, zo overtreffen sommige zielen in de race naar onsterfelijkheid alle andere, en bereiken ze de eindstreep, terwijl duizenden van hun medestanders nog dicht bij het startpunt zwoegen onder de last van de stof. Sommige ongelukkigen vallen geheel af en verliezen elke kans op de prijs; enkelen keren terug op hun schreden en beginnen opnieuw. – 1:443-4

Dat is duidelijk genoeg, zou men zeggen. De natuur, die ziet dat haar

[1] Apuleius zegt: De ziel wordt in deze wereld geboren na het verlaten van de wereldziel (*anima mundi*), waarin haar bestaan voorafgaat aan het bestaan op aarde dat we allen kennen. Zo straffen de goden, die haar daden in alle stadia van de verschillende bestaansvormen en als één geheel afwegen, haar soms voor zonden die in een *vroeger* leven zijn begaan. *Ze sterft* wanneer ze zich losmaakt van een lichaam waarin ze de overtocht van dit leven als in een broos schip heeft gemaakt. En dit is, als ik me niet vergis, de geheime betekenis van het voor de ingewijde zo eenvoudige opschrift op grafheuvels: '*Aan de goden, manes die leefden.*' Maar dit soort dood vernietigt niet de ziel, hij vormt haar (één deel ervan) slechts om tot een *lemure*. '*Lemuren*' zijn de *manes* of geesten die we kennen onder de naam *lares*. Wanneer ze op een afstand blijven, en *ons weldoen en beschermen*, dan eren we in hen de beschermgoden van de huiselijke haard; maar als hun misdaden bewijzen dat ze verkeerd handelen, noemen we hen *larvae*. Ze worden een plaag voor slechte mensen, en de ijdele schrik van de goeden. (*Du Dieu de Socrate*, Apul. class. blz. 143-5.)

pogingen zijn mislukt, *probeert het opnieuw*. Niemand kan deze wereld (onze aarde) verlaten zonder '*fysiek*, *ethisch* en *spiritueel*' vervolmaakt te zijn geworden. Hoe kan dit anders worden bereikt dan door *een reeks wedergeboorten* die nodig zijn voor de vervolmaking van ieder onderdeel – de evolutie in de 'cyclus van noodzakelijkheid' kan toch nooit in één mensenleven worden volbracht? En toch wordt deze zin zonder onderbreking gevolgd door de volgende ingelaste bewering: 'Dit is wat de hindoe het meest vreest – *transmigratie* en *reïncarnatie*; slechts op andere en lagere planeten, nooit op deze'!!!

De laatste 'zin' is een fatale fout en is er één waarvoor de schrijfster '*niet schuldig*' pleit. Het is duidelijk de blunder van een 'corrector' die geen idee had van de hindoefilosofie en die tot een daaruit voortvloeiende fout op de volgende bladzijde werd gebracht, waar het ongelukkige woord 'planeet' in de plaats is gezet voor *cyclus*. De schrijfster van *Isis*, die ander werk te doen had, keek na het verschijnen ervan het boek zo goed als nooit meer in, anders had ze verontschuldigingen gemaakt en een bladzijde met *errata* toegevoegd, en de zin zou als volgt zijn gewijzigd: 'De hindoe is bang voor transmigratie in andere *lagere* vormen op deze planeet.'

Dit zou goed hebben gepast bij de eraan voorafgaande zin en wijzen op een feit, want de *exoterische* gezichtspunten van de hindoe laten hem geloven en vrezen dat reïncarnatie als mens en als dier om beurten met sprongen mogelijk is – van mens tot beest en zelfs tot plant en omgekeerd; terwijl de *esoterische* filosofie leert dat de natuur in haar ontwikkelingsgang nooit achteruitgaat. Nadat de mens eenmaal uit alle mogelijke lagere vormen – het mineralen-, planten- en dierenrijk – is geëvolueerd tot de menselijke vorm, kan hij nooit een dier worden, behalve in moreel opzicht, dus *in figuurlijke zin*. De menselijke incarnatie is een cyclische noodzakelijkheid en wet; en geen hindoe is er bang voor – hoe hij de noodzakelijkheid ook mag betreuren. En deze wet en de periodieke wedergeboorte van de mens wordt op dezelfde bladzijde (444) aangetoond en in dezelfde alinea die als volgt eindigt:

> Maar er is een manier om dat te vermijden, en de Boeddha onderwees dit in zijn leer van armoede, van de beheersing van de zintuigen, van volmaakte onverschilligheid voor de voorwerpen van dit aardse tranendal, van het vrij zijn van hartstocht, en van veelvuldig innerlijk contact met ātman. *De oorzaak van reïncarnatie*[1] *ligt in onze onwetendheid over onze zintuigen* en in *het denkbeeld dat er in de wereld enige werkelijkheid is*, *iets anders dan abstract bestaan*. Door de zintuigen

[1] 'De oorzaak van reïncarnatie ligt in onwetendheid' – 'reïncarnatie' bestaat dus wel, want de schrijfster heeft de oorzaken ervan toegelicht.

> ontstaat de 'hallucinatie' die we aanraking noemen, 'door aanraking ontstaat begeerte, door begeerte gewaarwording [wat ook een misleiding door ons lichaam is], door gewaarwording het zich hechten aan bestaande lichamen, door het hechten daaraan een nieuw bestaan en door dat nieuwe bestaan ziekte, verval en dood'.

Dit had de zaak duidelijk moeten maken en moeten aantonen dat er door onoplettendheid ongemerkt een fout moet zijn geweest; en als dat niet voldoende is, is er nog iets anders om het aan te tonen, want er staat vervolgens:

> '*Er is dus een geregelde opeenvolging van* dood en geboorte, even regelmatig als de omwentelingen van een wiel, en de morele oorzaak ervan is het hechten aan bestaande voorwerpen, terwijl de directe oorzaak gunstig en ongunstig karma [de kracht die het heelal beheerst en het tot activiteit aanzet] is. Het grote doel van alle wezens die *van het lijden van de opeenvolgende geboorten willen worden bevrijd*, is dus de vernietiging na te streven van de morele oorzaak – het hechten aan bestaande voorwerpen of slechte verlangens. Zij in wie slechte verlangens geheel zijn uitgeroeid, worden *arhats* genoemd. Vrij zijn van slechte verlangens garandeert het bezit van een *wonderbaarlijke* macht. Na zijn dood [reïncarneert de arhat nooit;] hij bereikt onveranderlijk nirvāṇa.'[1] Nirvāṇa is een woord dat, tussen twee haakjes, door de christelijke geleerden en sceptische commentatoren onjuist wordt verklaard. Nirvāṇa is de wereld van de *oorzaken*, waarin alle bedrieglijke gevolgen of begoochelingen van onze zintuigen verdwijnen. Nirvāṇa is de hoogst bereikbare sfeer. De *pitri's* (de voor-adamitische geesten) worden door de boeddhistische filosoof als *gereïncarneerd* beschouwd, zij het op een veel hoger niveau dan de aardse mens. Sterven zij niet op hun beurt? Lijden hun astrale lichamen niet, verheugen ze zich niet en voelen ze niet dezelfde vloek van misleidende gevoelens als wanneer ze een fysieke vorm aannemen? – 1:444-5

En vlak daarna laat men ons over Boeddha en zijn leer van 'verdiensten en tekortkomingen' of karma zeggen:

> Maar dit *vroegere leven* waarin de boeddhisten geloven, is geen leven op *deze planeet*, want de boeddhistische filosoof hechtte meer waarde aan de grote leer van de cyclussen dan enig ander volk.

Verbeter 'leven op deze planeet' in '*leven in dezelfde cyclus*' en u zult de juiste versie hebben: want wat zou waardering van 'de grote leer van de cyclussen' met Boeddha's filosofie te maken hebben, als de grote wijze maar in één kort leven op deze aarde en in dezelfde cyclus had geloofd?

---

[1] R.S. Hardy, *Eastern Monachism*, blz. 6.

Maar laten we terugkeren tot de ware theorie van reïncarnatie volgens de esoterische leringen en de ongelukkige weergave ervan in *Isis*.

Wat daarin dus werkelijk werd bedoeld, was dat het beginsel dat *niet reïncarneert* – behalve in de aangegeven uitzonderingsgevallen – de *bedrieglijke* persoonlijkheid is, de illusoire menselijke entiteit, die gedurende ons korte leven met een of andere bijzondere vorm en naam is omlijnd en geïndividualiseerd; maar dat wat *wel* reïncarneert en dat goed- of kwaadschiks moet doen onder de onwrikbare, strenge heerschappij van de karmische wet – is het werkelijke EGO. Het verwarren van het werkelijke onsterfelijke ego in de mens met de bedrieglijke en vluchtige *persoonlijkheden* die het gedurende zijn manvantarische ontwikkeling bewoont, ligt ten grondslag aan al dat soort misvattingen. Wat behoort nu tot het werkelijke ego en wat tot de bedrieglijke persoonlijkheid? De eerste groep omvat:

1. De onsterfelijke geest – geslachtloos, vormloos (arūpa), een emanatie van de ene universele ADEM.

2. Zijn voertuig – de *goddelijke* ziel – het 'onsterfelijke ego', de 'goddelijke monade', enz., genoemd, dat door aangroeiingen vanuit manas, waarin de altijd-bestaande jīva – de onvergankelijke vonk – brandt, aan het einde van elke incarnatie de essentie van de individualiteit *die was* aan zich toevoegt, de geur van de geplukte bloem die er niet meer is.

Wat is de *bedrieglijke* persoonlijkheid? Het is die bundel van verlangens, aspiraties, liefde en haat, kortom van *daden*, die door een mens op deze aarde gedurende één incarnatie en in de vorm van één persoonlijkheid wordt gemanifesteerd.[1] *Dit* alles – wat voor ons, de misleide, materiële en materialistisch-denkende persoon, dhr. of mw. huppeldepup, is – is beslist niet onsterfelijk en wordt ook nooit wedergeboren.

---

[1] Een bewijs hoe onze theosofische leringen in iedere laag van de maatschappij en zelfs in de Engelse literatuur wortel hebben geschoten vindt men door Norman Pearsons artikel 'Before birth' in de *The Nineteenth Century* van augustus 1886 te lezen. Daarin worden over theosofische denkbeelden en leringen bespiegelingen gehouden zonder theosofie te erkennen of ook maar ernaar te verwijzen, en o.a. over de theorieën van de schrijver betreffende het *ego* lezen we het volgende: 'Hoeveel van de *individuele persoonlijkheid* zou er naar de hemel of de hel moeten gaan? Volgt de hele mentale constitutie – goede en slechte, edele eigenschappen en goddeloze hartstochten – de ziel naar haar hiernamaals? Zeker niet. Maar zo niet, en indien er iets moet worden afgeworpen, hoe en waar moeten we dan de grens trekken? Aan de andere kant, als de ziel iets is dat verschilt van onze hele mentale constitutie, afgezien van het gevoel van een zelf, staan we dan niet voor het onbegrijpelijke denkbeeld van een persoonlijkheid zonder enige eigenschappen?'

Op deze vraag antwoordt de schrijver, zoals iedere echte theosoof zou doen: 'De moeilijkheden van de vraag ontstaan in feite uit een misvatting over de ware aard van

De hele bundel van het *ego*, dat schijnbare en vluchtige *ik*, verdwijnt na de dood, zoals een acteur de kleding die bij zijn rol hoorde, uitdoet vóór hij de schouwburg verlaat en naar bed gaat. Die acteur wordt onmiddellijk weer dezelfde 'Jan Smit' of 'De Bruin', die hij sinds zijn geboorte was, en is niet langer de Othello of Hamlet, die hij enkele uren speelde. Er blijft nu niets van die 'bundel' over wat naar de volgende incarnatie overgaat behalve de *zaden voor toekomstig karma* die *manas* aan zijn onsterfelijke groep heeft toegevoegd om daarmee het ontlichaamde *hogere zelf* in 'devachan' te vormen. Wat de vier lagere beginselen betreft, wat er van hen wordt, is in de meeste klassieke literatuur te lezen en we zijn van plan daaruit – om ons te verdedigen – enkele citaten te geven. De spiritisten, die met alle geweld het tijdelijke met het onsterfelijke ego willen verwarren, hebben een enorme afkeer van de leer van de *périsprit*, de 'bedrieglijke persoonlijkheid' of de overblijfselen van de overledenen in hun astrale vorm die vervagen en na verloop van tijd verdwijnen.

Helaas voor hen en gelukkig voor ons is die leer niet door de hedendaagse occultisten uitgevonden. Ze verdedigen deze leer. En ze bewijzen wat ze zeggen, namelijk dat er nog nooit een '*persoonlijkheid*' is 'gereïncarneerd' 'op dezelfde planeet' (*onze aarde*, deze keer is er *geen* sprake van een vergissing) behalve in de drie uitzonderingsgevallen die hierboven zijn genoemd. Hieraan voegen we een vierde geval toe, *namelijk de opzettelijke, bewuste daad van adeptschap*; en om aan te tonen dat zo'n *astraal* lichaam *noch tot het lichaam noch tot de ziel* behoort en nog veel minder tot de onsterfelijke geest van de mens, wordt het volgende naar voren gebracht en worden bewijzen geciteerd.

Voordat iemand op grond van onbetwistbare manifestaties theorieën verkondigt over *wat* deze manifestaties teweegbrengt en er onmiddellijk op basis van voorlopig bewijsmateriaal aanspraak op maakt dat het de *geesten* van de overleden stervelingen zijn die ons weer komen opzoeken, behoort men eerst te bestuderen wat de oudheid over dit onderwerp heeft verkondigd. Geesten en verschijningen, gematerialiseerde en halfmateriële

---

deze eigenschappen. De samenstellende delen van onze mentale constitutie – verlangens, antipathieën, gevoelens, voorkeuren en eigenschappen in het algemeen – hebben geen absoluut, maar een relatief bestaan. Honger en dorst, bijvoorbeeld, zijn bewustzijnstoestanden die ontstaan als reactie op prikkels van fysieke behoeften. Ze zijn geen aangeboren elementen van de ziel en *zullen verdwijnen* of gewijzigd worden . . .' (blz. 356-7). Met andere woorden, hier wordt de theosofische leer aangenomen. Ātman en buddhi gaan, na uit manas het aroma van de persoonlijkheid, of *menselijke ziel*, te hebben gedistilleerd, naar devachan; terwijl de lagere beginselen, het astrale *simulacrum* of de bedrieglijke persoonlijkheid, ontdaan van haar goddelijke monade of geest, in kāmaloka – het 'zomerland' zal blijven.

'geesten' zijn niet begonnen bij Allan Kardec en evenmin in Rochester. Als die wezens, die onveranderlijk de gewoonte hebben zich uit te geven voor *zielen* en de geestverschijningen van de doden, dit verkiezen te doen en erin slagen, komt dit alleen omdat de voorzichtige filosofie van vroeger tijden nu vervangen is door een zelfingenomen vooropgezette mening en door onbewezen veronderstellingen. Op de eerste vraag die moet worden besproken – 'Hebben geesten een of andere soort substantie waarmee ze zich bekleden?' luidt het *antwoord*: Dat wat nu in Frankrijk *périsprit* wordt genoemd en in Engeland en Amerika een 'materialisatie', werd in de oudheid *peri-psyche* en *peri-nous* genoemd en was de oude Grieken dus welbekend. Hebben ze *een lichaam*, hetzij gasachtig, fluïdisch, etherisch, stoffelijk of halfstoffelijk? Nee; we zeggen dit op grond van de occulte leringen overal in de wereld. Want bij de hindoes is de *ātman of geest*, *arūpa* (lichaamloos), en bij de Grieken eveneens. Zelfs in de rooms-katholieke kerk zijn zowel de engelen van het licht als die van de duisternis *volstrekt lichaamloos*; '*meri spiritus, omnes corporis expertes*', en in de woorden van *De geheime leer* zijn ze *oorspronkelijk*. Als emanaties van het ongedifferentieerde beginsel worden de dhyāni-chohans van de ENE (eerste) categorie of de zuivere, spirituele essentie, gevormd uit de *geest van het ene element*; die van de tweede categorie of de tweede emanatie, uit de ziel van de elementen; die van de derde categorie hebben een '*verstands*-lichaam', waarvan ze niet afhankelijk zijn, maar dat ze kunnen aannemen en beheersen als een lichaam dat *van hen* afhankelijk is, en zich in vorm en substantie voegt naar hun wil. Vanaf deze (derde) categorie hebben ze (de geesten, engelen, deva's of dhyāni-chohans) LICHAMEN waarvan de eerste *rūpa*-groep is samengesteld uit één element – *ether*; de tweede uit twee – ether en vuur; de derde uit drie – ether, vuur en water; de vierde uit vier – ether, lucht, vuur en water. Dan komt de mens, die, naast de vier elementen het vijfde heeft dat in hem overheerst – aarde; daarom lijdt hij. Zoals door St. Augustinus en Peter Lombard over de engelen wordt gezegd, zijn hun lichamen gemaakt *om te handelen*, niet om te lijden. Aarde en water, *humor et humus*, geven aanleg voor lijden en passiviteit, *ad patientiam*, en *ether en vuur* voor handeling. De geesten of menselijke *monaden*, die tot de eerste, of ongedifferentieerde essentie behoren, zijn dus lichaamloos; maar hun derde beginsel (of het menselijke vijfde – *manas*) kan samen met zijn voertuig het *kāmarūpa* en het *māyāvirūpa* worden – het begeertelichaam of 'illusie-lichaam'. Omdat na de dood de beste, edelste, zuiverste eigenschappen van *manas* of de *menselijke* ziel samen met de goddelijke monade naar devachan opstijgen – vanwaar niemand tevoorschijn komt of terugkeert tenzij op het moment van reïncarnatie –

wat is het dan dat onder het dubbele masker van het spirituele *ego* of de ziel van het gestorven individu verschijnt? *Het kāmarūpa-element geholpen door elementalen*. Want ons wordt geleerd dat die spirituele wezens die naar wens een vorm kunnen aannemen en kunnen verschijnen – d.w.z. zich objectief en zelfs tastbaar kunnen maken – alleen de engelen zijn (de dhyāni-chohans) en de *nirmāṇakāya*[1] van de adepten, van wie de geesten bekleed zijn met verheven stof. De astrale lichamen – *de overblijfselen* en *de droesem* van een sterveling die zich van het lichaam heeft bevrijd – zijn, wanneer ze al verschijnen, niet de individuen die ze beweren te zijn, maar slechts hun schijnbeelden. En dit werd in de hele oudheid, van Homerus tot Swedenborg, geloofd; vanaf het *derde* ras tot op de dag van vandaag.

Meer dan één toegewijde spiritist heeft tot op heden Paulus geciteerd om zijn bewering dat geesten kunnen verschijnen en het ook doen, kracht bij te zetten. 'Er is een aards lichaam en er is een spiritueel lichaam' (*1 Cor*. 15:44), maar men hoeft de verzen die eraan voorafgaan en die erop volgen slechts nauwkeuriger te bestuderen om te zien dat wat Paulus bedoelde veel verschilt van de betekenis die men erin legt. Er is ongetwijfeld een *spiritueel* lichaam, maar het is niet identiek met de astrale vorm die in de 'aardse' mens besloten ligt. Het 'spirituele' wordt slechts gevormd door onze individualiteit, *onbekleed en na de dood getransformeerd*; want de apostel legt behoedzaam uit in verzen 51 en 52, '*sed non omnes immutabimur*'. 'Ik zal u *een geheim* onthullen: we zullen niet allemaal eerst sterven, toch zullen we allemaal veranderd worden. . . .Want het vergankelijke lichaam moet worden bekleed met het onvergankelijke, het sterfelijke lichaam met het onsterfelijke.'

Maar dit is geen bewijs behalve voor de christenen. Laten we nagaan wat de oude Egyptenaren en de neoplatonisten, beide '*theürgen*' bij uitstek, over het onderwerp dachten: Ze verdeelden de mens in drie hoofdgroepen, onderverdeeld in beginselen, evenals wij dat doen: zuivere, onsterfelijke geest; de 'spookachtige ziel' (*een lichtende schim*) en het grove fysieke lichaam. Afgezien van het laatstgenoemde, dat als de aardse schil werd beschouwd, werden deze groepen in zes beginselen verdeeld: (1) *kha*, 'levenslichaam'; (2) *khaba*, '*astrale vorm*' of schaduw; (3) *khou*, 'dierlijke

[1] *Nirmāṇakāya* is de naam die wordt gegeven aan de astrale vormen (*in hun volledigheid*) van adepten die te ver zijn gevorderd op het pad van *kennis* en absolute waarheid om de toestand van devachan in te gaan, en die aan de andere kant doelbewust de gelukzaligheid van nirvāṇa hebben geweigerd, om de mensheid te helpen door, onzichtbaar, uitverkoren mensen op hetzelfde pad van vooruitgang te leiden en te helpen. Maar deze *astralen* zijn geen lege schillen maar volledige monaden gemaakt uit het 3de, 4de, 5de, 6de en 7de beginsel. Er is echter nog een andere orde van *nirmāṇakāya's* over wie veel zal worden gezegd in *De Geheime Leer*.

ziel'; (4) *akh*, 'aards verstand'; (5) *sa*, 'de goddelijke ziel' (of *buddhi*); (6) *sah* of mummie, waarvan de activiteit na de dood begint. *Osiris* was de hoogste ongeschapen geest, want dit was in één betekenis een algemene naam, omdat ieder mens na zijn overgang *geösirifieerd* werd, d.w.z. opgenomen in *Osiris-zon* of in de luisterrijke goddelijke staat. Het waren *khou* en de lagere delen van *akh* of het *kāmarūpa* met daaraan toegevoegd de droesem van *manas* die – geheel achterblijvend in het astrale licht van onze atmosfeer – de tegenhangers vormden van de verschrikkelijke en zo gevreesde *bhūta's* van de hindoes (onze 'elementaren'). Dit kan men zien in de vertaling die is gemaakt van de zogenaamde 'Harris-papyrus over magie' (*papyrus magique*, vertaald door Chabas) waarin ze *kouey of khou* worden genoemd en die verklaart dat ze volgens de hiërogliefen *khou* werden genoemd, of de 'weer tot leven gebrachte doden', de 'opgestane schaduwen'.[1]

Als er van iemand werd gezegd dat hij '*een khou had*', bedoelde men dat hij bezeten werd door een 'geest'. Er waren twee soorten *khou's* – de rechtvaardigen – zij die na korte tijd *een tweede leven* (*nam onh*) te hebben geleefd, vervaagden en verdwenen; en die *khou's* die veroordeeld waren zonder rust in duisternis rond te dwalen *na een tweede keer te zijn gestorven – mut, em, nam* – en die de *h'ou métre* ('tweemaal dood') werden genoemd, wat hen niet ervan weerhield zich als een vampier vast te klemmen aan een plaatsvervangend leven. Hoezeer deze werden gevreesd, wordt uitgelegd in onze artikelen over 'Egyptische magie' en 'Chinese geesten' (*Geheime Leer*).[2] Ze werden door de Egyptische priesters uitgedreven, zoals de kwade geest door een rooms-katholieke pastoor wordt uitgedreven; ook de Chinese *houen*, identiek met de *khou* en de 'elementaar' en eveneens met de *lares* of *larvae* – een woord dat aan het eerstgenoemde is ontleend, door *Festus*, de taalkundige, die verklaart dat ze 'de schaduwen van de doden waren *die in het huis waarin ze waren*, de eigenaren noch de bedienden rust gunden'. Wanneer deze wezens tijdens theürgische en vooral *necromantische* rituelen werden opgeroepen, werden ze beschouwd – en ze worden in China nog zo beschouwd – als noch de geest, noch de ziel noch iets dat toebehoorde aan de gestorven persoonlijkheid

---

[1] Als we een vergelijking maken met de verdeling in de esoterische leringen, zien we het volgende: (1) *Osiris* is ātman; (2) *sa* is buddhi; (3) *akh* is manas; (4) *khou* is kāmarūpa, de zetel van aardse begeerten; (5) *khaba* is liṅgaśarīra; (6) *kha* is prāṇātman (levensbeginsel); (7) *sah* is mummie of lichaam.

[2] Noot vert.: Deze artikelen werden niet opgenomen in *De Geheime Leer*, die twee jaar later verscheen. Ze zijn te vinden in *H.P. Blavatsky Collected Writings*, 7:105-26 en 7:201-9.

die ze uitbeeldden, maar eenvoudig als haar weerspiegeling – *simulacrum*.

'De menselijke ziel', zegt Apuleius, 'is een *onsterfelijke god*' (buddhi) die ondanks dat een begin heeft. Wanneer de dood haar (de ziel) van haar aardse lichamelijke organisme bevrijdt, wordt ze *lemure* genoemd. Onder laatstgenoemde zijn er niet weinige waarvan een goede invloed uitgaat, en die de goden of demonen van de familie worden, d.w.z. haar huisgoden; in dat geval heten ze *lares*. Maar over hen wordt kwaadgesproken en ze worden *larvae* genoemd wanneer ze door het lot worden veroordeeld om rond te dwalen; ze verspreiden kwaad en plagen (*inane terriculamentum, ceterum noxium malis*); of als hun ware aard twijfelachtig is, worden ze eenvoudig *manes* genoemd.[1] Luister naar Iamblichus, Proclus, Porphyrius, Psellus en naar tientallen andere schrijvers over deze mystieke onderwerpen.

De magiërs van Chaldea geloofden en *onderwezen dat de hemelse of goddelijke ziel* de gelukzaligheid van het eeuwige licht zou verkrijgen, terwijl de dierlijke of *zinnelijke* ziel, als deze goed was, snel zou ontbinden, en als deze boosaardig was, voortging rond te dwalen over de aardbol. In dit geval 'neemt ze [de ziel] van tijd tot tijd de vormen van verschillende menselijke schimmen en zelfs die van dieren aan'. Hetzelfde werd gezegd over het *eidōlon* van de Grieken en door de rabbi's over hun *nefesh*.[2] Alle *illuminati* van de middeleeuwen vertellen ons over onze *astrale ziel*, de weerspiegeling van de dode of zijn *schim*. Bij de *geboortelijke* dood (geboorte) blijft de zuivere geest gehecht aan het *tussenliggende* en *lichtende* lichaam, maar zodra zijn lagere vorm (het fysieke lichaam) dood is, stijgt eerstgenoemde op naar de hemel en daalt laatstgenoemde af naar de onderwereld of het *kāmaloka*.

Homerus toont ons het lichaam van Patroclus – het ware beeld van het aardse lichaam dat door Hector is gedood en op de grond ligt – dat zich in zijn spirituele vorm verheft, en Lucretius toont ons de oude Ennius die Homerus zelf voorstelt die bittere tranen stort te midden van de *schaduwen en de menselijke simulacra* op de oevers van de Acherusia '*waar noch onze lichamen noch onze zielen leven*', maar slechts onze schijnbeelden.

> . . . esse *Acherusia* templa, . . .
> quo *neque* permanent *animae neque corpora* nostra,
> s*ed quaedam simulacra* . . . – *De rerum natura*, 1:120-6

Vergilius noemt het *imago*, 'beeld', en in de *Odyssee* (boek 11) verwijst de schrijver ernaar als het type, het voorbeeld en tegelijkertijd de kopie van

[1] Apuleius, *Du Dieu de Socrate*, ed. Nisard, blz. 142-3.
[2] Zie Count de Résie, *Histoire et traité des sciences occultes*, deel 2, blz. 598.

het lichaam; want Telemachus wil Ulysses niet herkennen en probeert hem weg te jagen door te zeggen: 'Nee, je bent mijn vader niet; je bent een demon – je probeert me te verlokken!' (*Odyssee*, 16:194-5). 'Het ontbreekt de Romeinen niet aan veelzeggende eigennamen om hun verschillende soorten demonen mee aan te duiden; ze noemen ze beurtelings *lares*, *lemures*, *genii* en *manes*.' Cicero geeft bij het vertalen van Plato's *Timaeus* het woord *daimones* weer door *lares*; en Festus, de taalkundige, verklaart dat de mindere of lagere goden de *zielen* van *mensen* waren, en maakt een onderscheid tussen de twee zoals Homerus dat deed, en tussen *anima bruta* en *anima divina* (dierlijke en goddelijke zielen). Plutarchus (*Ethica*, Romeinse vraagstukken) laat de lares heersen en wonen in spookhuizen, en noemt ze wreed, veeleisend, nieuwsgierig, enz., enz. Festus denkt dat er onder de lares goede en slechte zijn. Want hij noemt ze de ene keer *praestites*, omdat ze zo nu en dan dingen gaven en er zorgvuldig over waakten (*voorwerpen lieten materialiseren*), en een andere keer *hostileos*.[1] Le Loyer zegt in zijn merkwaardige oude Frans:

> Hoe dan ook, ze zijn niets beter dan onze duivels, die, al schijnen ze soms de mensen te helpen en hen iets goeds te bezorgen, dat slechts doen om ze later nog meer en nog beter te treffen. *Lemures* zijn ook duivels en *larvae*, want ze verschijnen 's nachts in verschillende menselijke en dierlijke vormen, maar nog vaker met de gelaatstrekken die ze *aan dode mensen ontlenen*.[2]

Na op die manier enige eer te hebben bewezen aan zijn christelijke vooroordelen, die overal Satan zien, spreekt Le Loyer als een occultist, en zelfs als een zeer geleerde occultist.

> Het is zeker dat de *genii* en niemand anders de opdracht hadden over ieder pasgeboren mens te waken en dat ze *genii* werden genoemd, zoals Censorius zegt, omdat ze onze mensheid onder hun hoede hadden, en ze hadden niet alleen *de leiding* over elk sterfelijk wezen, maar over hele generaties en stammen, omdat ze de *genii van het volk waren.*[3]

Het denkbeeld van beschermengelen van mensen, rassen, plaatsen, steden en volkeren werd door de rooms-katholieken overgenomen van de voorchristelijke occultisten en heidenen. Symmachus (*Epistulae*, boek 10) schrijft: 'Zoals zielen worden gegeven aan hen die geboren worden, zo worden *genii* aan volkeren toebedeeld. Iedere stad had zijn bescherm-

---

[1] Omdat ze de vijanden verdreven.
[2] *Livre des spectres*, boek 1, hfst. 2, blz. 15-16.
[3] *Op.cit.*, blz. 16-17.

genius aan wie het volk offerde.' Er is meer dan één inscriptie gevonden die luidt: *Genio civitatis* – 'aan de genius van de stad'.

Maar een niet-ingewijde uit de oudheid schijnt, evenmin als één uit deze tijd, er nooit zeker van te zijn geweest of een verschijning het eidōlon van een verwante was of de genius van de plaats. Aeneas die, terwijl hij de dag van de naam van zijn vader Anchises vierde, een slang zag die over zijn graf kroop, wist niet of dat de *genius* van zijn vader of de genius van de plaats was (Vergilius, *Aeneis* 5:84-96).

> De *manes*[1] bestonden uit en werden verdeeld in goede en kwade; die welke *onheilspellend* waren, en die Vergilius *numina larva* noemt, werden door offers ertoe gebracht geen kwaad te doen, zoals het zenden van boze dromen aan degenen die hen verachtten . . .

Tibullus geeft dit aan in deze versregel:

> *Ne tibi neglecti mittant insomnia manes.* – *Elegieën*, 2:6:37

Le Loyer zegt: 'De heidenen dachten dat de *lagere zielen* na de dood omgevormd worden in *duivelse lucht*geesten.'[2]

De term *eteroprosopos* zal wanneer ze in haar verschillende samenstellende woorden wordt verdeeld, een hele zin opleveren, 'een ander dan ik met de gelaatstrekken van mijn persoon'.

Aan dit aardse beginsel, het *eidōlon*, de *larva*, de *bhūta* – geef er de naam aan die u maar wilt – werd in *Isis* reïncarnatie geweigerd.[3]

De theosofische leringen zijn eenvoudig de getrouwe echo's van de oudheid. De mens is slechts in zijn oorsprong en aan zijn einde een *eenheid*. Alle geesten, alle zielen, goden en demonen ontspringen aan, en hebben als hun grondbeginsel, de ZIEL VAN HET HEELAL, zegt Porphyrius (*De sacrificio*). Er is geen filosoof van enige bekendheid die niet geloofde (1) in reïncarnatie (metempsychose); (2) in een veelheid van beginselen in de mens, of dat de mens *twee* zielen had met een afzonderlijke en geheel verschillende aard; de ene vergankelijk, de *astrale* ziel, de andere onvergankelijk en onsterfelijk; en (3) dat eerstgenoemde niet de mens was die ze vertegenwoordigde – 'noch zijn geest noch zijn lichaam maar hoogstens zijn weerspiegeling'. Dit werd onderwezen door brahmanen, boeddhisten,

---

[1] Van *manus* – 'goed', een *antifrase*, zoals Festus verklaart.

[2] Le Loyer, *Op.cit.*, blz. 22.

[3] *Isis ontsluierd* (1:61) bevestigt het geloof in reïncarnatie vanaf het eerste begin, omdat het een essentieel onderdeel vormt van de universele geloofsovertuigingen. 'Metempsychose' (of zielsverhuizing) en reïncarnatie zijn per slot van rekening hetzelfde.

Hebreeën, Grieken, Egyptenaren en Chaldeeën; door de postdiluviale erfgenamen van de antediluviale wijsheid, door Pythagoras en Socrates, Clemens van Alexandrië, Synesius en Origenes, door zowel de oudste Griekse dichters als de gnostici, van wie Gibbon aantoont dat ze de meest verfijnde, geleerde en verlichte mensen van alle eeuwen waren.[1] Maar het gewone volk was in iedere eeuw hetzelfde: het was bijgelovig en eigenwijs, en verstoffelijkte elk spiritueel en edel-idealistisch denkbeeld en haalde het neer naar zijn eigen lage niveau, en was steeds gekant tegen de filosofie.

Maar dit alles neemt niet weg dat wij mensen van het 'vijfde ras', esoterisch geanalyseerd als zevenvoudige wezens, *exoterisch* altijd werden gezien als van de wereld en van de onderwereld, aards en bovenaards; Ovidius beschrijft hen tekenend als:

> Bis duo sunt hominis; *manes, caro, spiritus, umbra;*
> Quatuor ista loca bis duo suscipiunt.
> Terra tegit carnem, tumulum circumvolat umbra,
> Orcus habet manes, spiritus astra petit.

Oostende, oktober 1886

[1] Zie *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, hfst. 15.

Mijn boeken[1]

H.P. Blavatsky

Enige tijd geleden maakte R—, een theosoof, een treinreis samen met een Amerikaan die hem vertelde hoe hij zich had verbaasd tijdens zijn bezoek aan ons hoofdkwartier in Londen. Hij zei dat hij Mw. Blavatsky had gevraagd welke theosofische werken hij het beste kon lezen, en dat hij van plan was om *Isis ontsluierd* aan te schaffen, toen ze tot zijn verbazing antwoordde: 'Lees het niet, *het is een volslagen prul*.'

Nu heb ik, zover ik me kan herinneren, niet het woord 'prul' gebruikt, maar zei in feite: 'Lees het niet, *Isis* zal u teleurstellen. Van alle boeken waaraan ik mijn naam heb verbonden, is dit wat literaire indeling betreft het slechtst en het meest rommelig.' Ik zou er met evenveel recht aan hebben kunnen toevoegen dat een zuiver letterkundige en kritische analyse zou aantonen dat *Isis* vol staat met drukfouten en onjuiste weergave van citaten; dat het nutteloze herhalingen en ergerlijke uitweidingen bevat, en voor de oppervlakkige lezer die niet vertrouwd is met de verschillende aspecten van metafysische ideeën en symbolen, evenveel schijnbare tegenstrijdigheden; dat er veel in voorkomt dat er helemaal niet in had moeten staan, en dat er enkele heel grove fouten in staan als gevolg van de vele wijzigingen in de drukproeven in het algemeen en woordcorrecties in het bijzonder. En ten slotte dat het werk, om redenen die we nu zullen toelichten, geen systematische opbouw heeft, zodat het er in feite op lijkt, zoals een vriend opmerkte, alsof een groot aantal opzichzelfstaande alinea's die geen verband met elkaar hebben, in een prullenmand flink door elkaar waren geschud en er in willekeurige volgorde waren uitgehaald en gepubliceerd.

Ik deel nu oprecht deze mening. In India werd ik me in 1881 van deze droeve waarheid bewust toen ik het werk voor de eerste keer sinds de publicatie ervan in 1877 van de eerste tot de laatste bladzijde doorlas. En vanaf die dag tot nu heb ik altijd gezegd wat ik ervan vond, en telkens wanneer ik daartoe de gelegenheid had, heb ik mijn eerlijke mening over *Isis* gegeven. Ik deed dit tot groot ongenoegen van enkelen die me ervoor waarschuwden dat ik de verkoop ervan hinderde, maar ik trok me van deze waarschuwingen heel weinig aan, omdat een veel hoger doel dan persoon-

[1] Vertaald uit *Lucifer*, 15 mei 1891.

lijke roem of persoonlijk voordeel me tot schrijven had bewogen. Al meer dan tien jaar heeft dit ongelukkige 'meesterwerk', dit volgens sommige besprekingen 'monumentale werk' met haar afschuwelijke verwisselingen van het ene woord voor het andere zodat de betekenis volledig werd veranderd,[1] met zijn drukfouten en onjuist geplaatste aanhalingstekens, me meer spanning en zorgen gegeven dan wat ook in een leven dat altijd rijker aan doornen dan aan rozen is geweest.

Ondanks deze misschien te ver gaande erkenningen, beweer ik dat *Isis ontsluierd* heel veel oorspronkelijke en nooit eerder onthulde informatie over occulte onderwerpen bevat. Dat dit zo is, blijkt uit het feit dat het boek door iedereen wordt gewaardeerd die intelligent genoeg is om de kern te onderscheiden en weinig aandacht aan de schil te besteden, die ongeacht de kleinere tekortkomingen de gedachte boven de vorm verkiest. Bereid om – *plaatsvervangend* zoals ik zal aantonen – de zonden van alle uiterlijke, zuiver literaire gebreken van het werk op me te nemen, verdedig ik de denkbeelden en leringen erin zonder bang te zijn van verwaandheid te worden beschuldigd, omdat, zoals ik altijd heb verklaard, *noch de denkbeelden noch de leringen van mij zijn*; en volgens mij zijn beide van grote waarde voor mystici en onderzoekers van de theosofie. Dit is zo waar dat enkele van de beste Amerikaanse kranten het overvloedig prezen – zelfs tot in het overdrevene zoals uit onderstaande citaten blijkt.[2]

---

[1] Zie bijvoorbeeld het woord 'planeet' in plaats van het oorspronkelijke woord 'cyclus', dat door een onbekende hand werd verbeterd (deel 1, blz. 445), een 'verbetering' die Boeddha laat onderwijzen dat er *op deze planeet* (!!) *geen wedergeboorte* is, terwijl het tegendeel wordt beweerd op blz. 444, waar wordt gezegd dat de Heer Boeddha onderwijst hoe *reïncarnatie* kan worden 'vermeden'; het gebruik van het woord 'planeet' voor 'gebied', of 'monas' voor 'manas'; de betekenis van hele denkbeelden die zijn opgeofferd aan de grammaticale vorm, en die zijn veranderd door de substitutie van verkeerde woorden en verkeerde interpunctie, enz., enz., enz.

[2] ISIS ONTSLUIERD; een sleutel tot de mysteries van oude en moderne wetenschap en religie. Door H.P. Blavatsky, corresponderend secretaris van de Theosophical Society. 2 delen, royal 8vo., ongeveer 1500 blz., gebonden, $7,50. Vijfde druk.

'Dit monumentale werk . . . over alles wat in een encyclopedie van waarde zou zijn dat verband houdt met magie, mysteriën, tovenarij, religie en spiritualiteit.' – *North American Review*

'Men moet erkennen dat ze een opmerkelijke vrouw is, die meer heeft gelezen, meer heeft gezien en meer heeft nagedacht dan de meeste wijzen. Haar boek staat vol citaten uit een dozijn verschillende talen, niet als ijdel vertoon van geleerdheid, maar om haar bijzondere gezichtspunten te ondersteunen . . . . haar bladzijden zijn rijkelijk voorzien van voetnoten waarin ze enkele van de diepzinnigste schrijvers uit het verleden tot haar autoriteiten maakt. Dit opmerkelijke boek zal een brede kring van lezers fascineren . . . vraagt de ernstige aandacht van denkers en verdient ana-

De eerste vijanden die mijn boek heeft opgeroepen waren spiritisten, omdat ik hun fundamentele theorieën over de geesten van de doden die *in propria persona* communiceerden heb omvergeworpen. De afgelopen 15 jaar heeft men – onafgebroken sinds de eerste publicatie ervan – een voortdurende stortregen van lelijke beschuldigingen over me uitgegoten. Alle mogelijke lasterlijke beschuldigingen zijn gebruikt, variërend van immoraliteit en de 'Russische spion'-theorie tot en met handelen onder valse voorwendselen, een chronische bedriegster, *een levende leugen*, een alcoholist, een afgezant van de paus betaald om het spiritisme te vernietigen,

---

lytisch te worden gelezen.' – *Boston Evening Transcript*

'Het geeft blijk van een overweldigende uitgebreide kennis. Er komen overvloedige citaten in voor van onbekende en weinig bekende schrijvers in allerlei talen, afgewisseld met verwijzingen naar schrijvers die hoog aangeschreven staan, die duidelijk meer dan vluchtig zijn gelezen.' – *N.Y. Independent*

'Een heel leesbare en grondige verhandeling over het belang van het weer invoeren van de hermetische filosofie in een wereld die blindelings gelooft dat ze deze is ontgroeid.' – *N.Y. World*

'Het meest opmerkelijke boek van deze tijd.' – *Com. Advertiser*

'Voor lezers die zich niet op de hoogte hebben gesteld van de mystieke en alchemistische literatuur zal dit boek het materiaal voor een interessante studie opleveren – een goudmijn van bijzondere informatie.' – *Evening Post*

'Ze getuigen van veel en veelzijdig onderzoek door de schrijfster en bevatten een groot aantal interessante verhalen. Wie van het wonderbaarlijke houdt, zal er veel boeiende dingen in vinden.' – *New York Sun*

'Een prachtig boek zowel wat betreft de onderwerpen als de manier waarop ze worden behandeld. We kunnen ons een beeld vormen van de zeldzaamheid en de reikwijdte van de inhoud ervan als we zien dat alleen al de index 50 bladzijden beslaat, en het is helemaal niet gewaagd om te zeggen dat zo'n index van onderwerpen nooit eerder door iemand werd samengesteld. . . . Maar het is een bijzonder boek en zal door zijn unieke inhoud ongetwijfeld zijn weg naar bibliotheken vinden . . . zal zeker aantrekkelijk zijn voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis, theologie en mysteriën van de oudheid.' – *Daily Graphic*

'Dit boek is de vrucht van haar opmerkelijke ontwikkelingsweg, en haar aanspraken een adept in de geheime wetenschap te zijn en zelfs de rang van een hiërofant te hebben, worden volop bevestigd door haar uiteenzetting van die mystieke kennis.' – *New York Tribune*

'Wie het boek zorgvuldig doorleest, zou alles moeten weten over het wonderbaarlijke en mystieke, behalve misschien de wachtwoorden. *Isis* zal een aanvulling zijn op de *Anacalypsis*. Wie graag Godfrey Higgins leest zal blij zijn met Mw. Blavatsky. Hun werken vertonen grote overeenkomsten. Beiden hebben hard hun best gedaan om alles te vertellen over het apocriefe en apocalyptische. Het is gemakkelijk te voorspellen hoe dit boek zal worden ontvangen. Met zijn treffende bijzonderheden, zijn gedurfdheid, zijn veelzijdigheid, en enorme verscheidenheid van onderwerpen die worden genoemd en behandeld, is het een van de opmerkelijkste voortbrengselen van de eeuw.' – *New York Herald*

en Satan in eigen persoon. Elke denkbare laster heeft men gericht op mijn persoonlijke en openbare leven. Het feit dat *geen enkele van deze beschuldigingen ooit is bewezen*, dat ik vanaf de eerste dag van januari tot de laatste dag van december, jaar in jaar uit, door vriend en vijand omringd, als het ware in een glazen huis woonde – niets kon deze hatelijke, giftige, en volkomen gewetenloze tongen doen zwijgen. Op verschillende momenten hebben mijn voortdurend actieve tegenstanders beweerd dat (1) *Isis ontsluierd* eenvoudig een omwerking van Éliphas Lévi en enkele oude alchemisten was; (2) dat het werd gedicteerd door kwade machten en de *geesten van gestorven* jezuïeten (*sic*); en ten slotte (3) dat mijn twee delen waren samengesteld uit manuscripten (waarvan tevoren niemand ooit had gehoord) nagelaten door baron De Palm – die van de beroemde crematie en dubbele begrafenis – en die ik in zijn koffer zou hebben gevonden![1] Aan de andere kant hebben vrienden, die even onverstandig waren als goedbedoelend, een beetje te enthousiast bekendheid gegeven aan de feitelijke waarheid over het aandeel van mijn oosterse leraar en andere occultisten in het werk, en dit werd door de vijand aangegrepen en buiten alle proporties overdreven. Er werd gezegd dat deze onzichtbare adepten *Isis* volledig aan mij hadden gedicteerd, *van begin tot eind* en *letterlijk*. En omdat de onvolkomenheden van mijn werk zo overduidelijk waren, concludeerden mijn vijanden en critici – en waarom zouden ze dat niet doen – in al hun loze en hatelijke praatjes dat deze onzichtbare inspiratoren óf niet bestonden en deel uitmaakten van mijn 'bedrog', óf dat ze niet eens de intelligentie van een middelmatige schrijver bezaten.

Men heeft echter alleen het recht om mij verantwoordelijk te stellen voor wat ikzelf mondeling of in publicaties ondertekend met mijn naam verklaar, niet voor wat anderen zeggen. En wat ik zeg en verklaar is dat, behalve de rechtstreekse citaten en de vele eerder gespecificeerde en genoemde drukfouten, spellingsfouten en onjuiste citaten, en de algemene indeling van *Isis ontsluierd*, waarvoor ik in geen enkel opzicht verantwoordelijk ben, (a) alle informatie die men in dit werk of in mijn latere geschriften vindt afkomstig is uit de leringen van onze oosterse meesters; en (b) dat

[1] Deze Oostenrijker van adel, die volledig berooid was in New York, en aan wie kolonel Olcott onderdak en eten had gegeven terwijl hij hem gedurende de laatste weken van zijn leven verzorgde – liet op het gebied van manuscripten alleen rekeningen na. Het enige dat de baron bezat was een oude koffer, waarin zijn 'executeurs' een gehavend bronzen beeld van Cupido vonden; een paar buitenlandse ridderorden (imitaties van namaakgoud met nepdiamanten, omdat het goud en de diamanten waren verkocht); en een paar overhemden van kolonel Olcott die de ex-diplomaat zich zonder toestemming had toegeëigend.

veel passages in deze werken *door hen werden gedicteerd* en door mij zijn opgeschreven. Hiermee wordt geen aanspraak gemaakt op *bovennatuurlijke* vermogens, want dat dicteren gebeurt niet door een *wonder*. Iedereen met een gemiddelde intelligentie die inmiddels overtuigd is van de vele mogelijkheden van hypnose (intussen door de wetenschap geaccepteerd en onderworpen aan een volledig wetenschappelijk onderzoek) en van de verschijnselen van *gedachteoverdracht*, zal eenvoudig toegeven dat als zelfs een gehypnotiseerd persoon, die slechts een onverantwoordelijk medium is, *de onuitgesproken gedachte* van zijn hypnotiseur *hoort*, die op die manier zijn gedachten aan hem kan overbrengen – *hem zelfs de woorden laat herhalen die de hypnotiseur mentaal in een boek leest* – mijn bewering niets onmogelijks inhoudt. Ruimte en afstand bestaan niet voor het denken. Als twee personen onderling psychomagnetisch volledig met elkaar in verbinding staan, en als één van deze twee een groot adept in de occulte wetenschappen is, dan wordt gedachteoverdracht en het dicteren van hele bladzijden even gemakkelijk en begrijpelijk over een afstand van 10.000 mijl als het overbrengen van twee woorden van de ene naar de andere kant van de kamer.

Tot nu toe onthield ik me – op enkele zeldzame gevallen na – van elk antwoord op kritiek op mijn geschriften, en liet zelfs directe laster en leugens onweersproken, omdat ik in het geval van *Isis* bijna elke soort kritiek te rechtvaardigen vond, en wat betreft de 'laster en leugens', mijn minachting voor de lasteraars te groot was om er aandacht aan te besteden. Dit gold vooral voor de lasterende beweringen die uit Amerika afkomstig waren. Deze kwamen allemaal uit dezelfde bron die aan alle theosofen bekend is; *iemand* die me de afgelopen 12 jaar onvermoeibaar persoonlijk heeft aangevallen, hoewel ik de stakker nooit heb gezien of ontmoet.[1] Ook nu ben ik niet van plan hem te antwoorden. Maar omdat *Isis* nu minstens voor de tiende keer wordt aangevallen, is de dag gekomen waarop mijn onthutste vrienden en dat deel van de mensen dat welwillend staat tegenover de theosofie, recht hebben op de hele waarheid – *en niets dan de waarheid*. Maar zelfs voor hen ben ik niet van plan me voor iets te verontschuldigen of 'dingen te verklaren'. Helemaal niet. Maar ik ben vastbesloten om de *feiten* te geven, die niet kunnen worden ontkend of tegengesproken, eenvoudig door de bijzondere, aan velen welbekende maar inmiddels bijna vergeten, omstandigheden te noemen waar-

[1] Ik zal zijn naam niet noemen. Er zijn namen die een morele stank met zich meedragen, die ongeschikt is voor elke fatsoenlijke krant of publicatie. Zijn woorden en daden komen uit de *cloaca maxima* van het universum van stof en moeten ernaar terugkeren zonder me te raken.

onder ik mijn eerste Engelse boek schreef. Ik doe dit in volgorde.

(1) Toen ik in 1873 naar Amerika kwam, had ik ruim 30 jaar lang geen Engels gesproken – dat ik in mijn kindertijd in de omgang had geleerd. Ik kon begrijpen wat ik las, maar kon de taal nauwelijks spreken.

(2) Ik heb nooit aan een universiteit gestudeerd, en wat ik wist had ik mezelf geleerd; ik heb nooit aanspraak gemaakt op enige geleerdheid in de zin van wetenschappelijk onderzoek; ik had toen nauwelijks een Europees wetenschappelijk boek gelezen en wist weinig van westerse filosofie en wetenschap. Door de paar boeken die ik had gelezen en bestudeerd, kreeg ik een afschuw van hun materialisme, hun beperkingen, hun bekrompen vastgeroeste geest van dogmatisme en hun arrogante houding tegenover de filosofieën en wetenschappen van de oudheid.

(3) Vóór 1874 had ik nog nooit een woord in het Engels geschreven, noch een boek in welke taal ook uitgegeven. Daarom –

(4) Had ik geen idee van literaire regels. De kunst van het schrijven van boeken, de voorbereidingen voor het drukken en uitgeven ervan, het lezen en verbeteren van drukproeven, waren vele gesloten deuren voor mij.

(5) Toen ik wat zich later tot *Isis ontsluierd* ontwikkelde begon te schrijven, wist ik net zomin als het mannetje in de maan wat het zou worden. Ik had geen plan, en wist niet of het een korte verhandeling, brochure, boek of artikel zou worden. Ik wist dat *ik het moest schrijven*. Dat was alles. Ik begon eraan vóór ik kolonel Olcott goed kende, en enkele maanden vóór de oprichting van de Theosophical Society.

Iedereen zal dus begrijpen dat de omstandigheden veelbelovend waren om de schrijfster van een Engels theosofisch en wetenschappelijk werk te worden. Niettemin had ik vóór ik mijn werk aan kolonel Olcott voorlegde, genoeg geschreven om vier boekdelen zoals *Isis* te vullen. Natuurlijk zei hij dat alles, behalve de gedicteerde bladzijden, moest worden herschreven. Toen zijn we met ons literaire werk begonnen en werkten iedere avond samen. Enkele bladzijden waarvan hij het Engels had gecorrigeerd, schreef ik over; andere die voor geen enkele sterfelijke correctie wilden zwichten, las hij gewoonlijk hardop van mijn bladzijden, terwijl hij er goed Engels van maakte tijdens het dicteren ervan uit mijn bijna onleesbare manuscript. Ik ben hem dank verschuldigd voor het Engels in *Isis*. Hij was het ook die me aanraadde het boek in hoofdstukken te verdelen, en het eerste deel te wijden aan WETENSCHAP en het tweede aan THEOLOGIE. Om dit te bereiken, moest er met de inhoud en veel van de hoofdstukken worden geschoven, herhalingen moesten worden geschrapt, en er moest aandacht worden besteed aan de literaire samenhang van de onderwerpen. Toen het werk klaar was, legden we het voor aan prof. Alexander Wilder, de be-

kende geleerde en platonist uit New York, die het na lezing aan Bouton ter publicatie aanbeval. Naast kolonel Olcott heeft prof. Wilder het meest voor me gedaan. Hij maakte de uitstekende index, corrigeerde de Griekse, Latijnse en Hebreeuwse woorden, reikte citaten aan en schreef het grootste deel van de inleiding 'Vóór de sluier'. Het ligt niet aan mij dat hij hiervoor in het boek niet wordt bedankt, maar dit is een gevolg van dr. Wilders uitdrukkelijke wens dat zijn naam, behalve in voetnoten, niet zou worden genoemd. Ik heb er nooit een geheim van gemaakt, en ieder van mijn talrijke kennissen in New York wist het. Eenmaal voltooid ging het boek naar de drukker.

Toen begonnen de moeilijkheden pas echt. Ik wist niets van het corrigeren van drukproeven en kolonel Olcott had er weinig tijd voor beschikbaar, met als gevolg dat ik er vanaf het begin een puinhoop van maakte. Vóór we de eerste drie hoofdstukken hadden doorgewerkt, kwam er een rekening van 600 dollar voor correcties en veranderingen en moest ik stoppen met proeflezen. Omdat de uitgever aandrong, kolonel Olcott al het mogelijke deed maar alleen 's avonds tijd had, en dr. Wilder ver weg in Jersey City zat, was het gevolg dat de drukproeven en bladzijden van *Isis* door een aantal welwillende, maar niet erg nauwkeurige handen gingen en uiteindelijk waren overgeleverd aan de goedheid van de proeflezer van de uitgever. Is het dan vreemd dat na dit alles 'Vaivasvata' (Manu) in de uitgegeven delen is veranderd in 'Viśvāmitra',[1] dat 36 bladzijden van de index onherstelbaar verloren zijn gegaan, dat er aanhalingstekens zijn geplaatst waar ze niet nodig waren (zoals in enkele van mijn eigen zinnen!) en volledig zijn weggelaten in talrijke passages die van verschillende auteurs werden geciteerd? Als me wordt gevraagd waarom deze noodlottige fouten niet werden gecorrigeerd in een latere uitgave, is mijn antwoord eenvoudig: ondanks mijn uitdrukkelijke wens dit te doen, kreeg ik dit niet voor elkaar omdat de drukplaten al waren gemaakt en eigendom waren van de uitgever. Ik had geen geld om de onkosten te betalen en de firma had er vrede mee om de dingen te laten zoals ze waren, want ondanks de in het oog springende tekortkomingen is er nog altijd vraag naar het boek dat onlangs zijn zevende of achtste druk beleefde.

En nu – misschien als gevolg van dit alles – volgt een nieuwe beschuldiging: Ik wordt ervan beschuldigd *op grote schaal plagiaat* te hebben gepleegd in het inleidende hoofdstuk 'Vóór de sluier'!

Als ik plagiaat zou hebben gepleegd, zou ik volstrekt niet aarzelen om het 'overnemen' te erkennen. Maar omdat ik dit niet heb gedaan, zie ik ondanks alle 'parallelpassages' geen reden waarom ik dit zou bekennen,

[1] Noot vert.: Dit is in deze uitgave (deel 2, blz. 300) hersteld.

hoewel 'gedachteoverbrenging' zoals de *Pall Mall Gazette* het geestig noemt, juist nu in de mode is en erg in trek. Sinds de dag waarop de Amerikaanse pers flink heeft uitgehaald naar Longfellow die tekst had ontleend aan een (in die tijd) onbekende Duitse vertaling van het Finse epos, de *Kalevala*, dit uitgaf als zijn eigen schitterende gedicht, *Hiawatha*, en vergat de bron van zijn inspiratie te vermelden, heeft de continentale pers herhaaldelijk soortgelijke beschuldigingen uitgesproken. Dit jaar is bijzonder vruchtbaar in zulke 'gedachteoverbrengingen'. Zo herhaalt de Lord Mayor van Londen woord voor woord een oude en vergeten preek van Spurgeon en zweert die nooit te hebben gelezen of ervan te hebben gehoord. Eerw. Robert Bradlaugh schrijft een boek en onmiddellijk stelt de *Pall Mall Gazette* het aan de kaak als een letterlijke kopie van het werk van een ander. In de Londense *Academy* worden verschillende bladzijden uit *A Ride to India, across Persia and Beluchistan* van Harry de Windt – bekend om zijn reizen in het Oosten en bovendien een FRGS – vergeleken met passages uit *The Country of Beluchistan* van A.W. Hughes, die letterlijk identiek zijn. Mw. Parr ontkent in de *British Weekly* haar roman *Sally* bewust of onbewust te hebben ontleend aan Mej. Wilkins' *Sally*, en verklaart het betreffende verhaal nooit te hebben gelezen of zelfs maar van de naam van de schrijfster te hebben gehoord, enz. En ten slotte zal iedereen die Renans *La Vie de Jésus* heeft gelezen, ontdekken dat hij plagiaat pleegde door *vooruit te lopen op* enkele beschrijvende passages die in vloeiend proza in *The Light of the World* zijn weergegeven. Toch heeft zelfs Sir Edwin Arnold, een veelzijdig en erkend genie die geen geleende beeldspraak nodig heeft, nagelaten de Franse academicus dank te betuigen voor zijn dichterlijke beschrijvingen van de berg Tabor en Galilea, die hij in zijn laatste gedicht zo elegant in verzen heeft verwoord. In dit stadium van onze beschaving en *fin de siècle* zou men zich zeer vereerd moeten voelen om in zo'n goed en talrijk gezelschap te worden geplaatst, zelfs als een plagiaris. Maar ik kan op zo'n voorrecht geen aanspraak maken eenvoudig omdat ik, zoals reeds gezegd, uit het hele inleidende hoofdstuk 'Vóór de sluier' alleen enkele passages van de eraan toegevoegde verklarende woordenlijst de mijne mag noemen – omdat het platonische gedeelte, dat nu van 'onbeschaamd plagiaat' wordt beticht, door prof. Alexander Wilder is geschreven.

Deze gentleman woont nog steeds in of vlakbij New York, en men kan hem vragen of mijn verklaring juist is of niet. Hij is een te rechtschapen en groot geleerde om iets te ontkennen of te vrezen. Hij stond erop dat er aan de inleiding een soort woordenlijst zou worden toegevoegd ter verklaring van namen en termen uit het Grieks en Sanskriet waarmee het boek vol staat, en heeft er zelf een paar verschaft. Ik heb hem gevraagd om me een

kort overzicht van de platonische filosofen te geven en hij was zo vriendelijk dat te doen. En aldus is de tekst van blz. 9 tot 22 van zijn hand, afgezien van enkele ingelaste passages die de platonische uiteenzetting onderbreken om de overeenkomst met denkbeelden in de hindoegeschriften aan te tonen. Wie van hen die dr. A. Wilder persoonlijk of van naam kent en zich bewust is van de grote geleerdheid van die eminente platonist, redacteur van zoveel geleerde werken,[1] zou zo dwaas willen zijn *hem* te beschuldigen van plagiaat van welke schrijver dan ook?! In de voetnoot geef ik de namen van enkele platonische en andere werken die hij heeft geredigeerd. De aanklacht zou eenvoudig belachelijk zijn!

Het is een feit dat dr. Wilder in zijn samenvatting óf is vergeten aanhalingstekens te plaatsen voor en na de passages die door hem zijn overgenomen van verschillende schrijvers, óf hij heeft ze als gevolg van zijn bijzonder moeilijke handschrift met onvoldoende duidelijkheid aangegeven. Het is onmogelijk om na het verstrijken van bijna 15 jaar zich de feiten te herinneren of te verifiëren. Tot nu toe had ik aangenomen dat deze verhandeling over de platonisten van hem was en heb ik er verder nooit over nagedacht. Maar nu hebben vijanden er niet geciteerde passages uitgevist en verkondigen luider dan ooit dat 'de auteur van *Isis ontsluierd*' een plagiaris en een bedriegster is. Het is heel waarschijnlijk dat men er nog meer kan ontdekken, omdat het werk een onuitputtelijke mijn van onjuist geciteerde teksten, fouten en blunders is, waaraan ik onmogelijk in de gewone zin van het woord 'schuld' kan bekennen. Laat de lasteraars daarom hun gang gaan, om over nog eens 15 jaar, evenals in de voorafgaande periode, slechts te ontdekken dat wat ze ook doen, ze *theosofie niet te gronde kunnen richten en zelfs mij niet kunnen schaden*. Ik beeld me als schrijfster niets in en jaren van onrechtvaardige vervolging en beledigingen hebben me volledig ongevoelig gemaakt voor wat mensen persoonlijk over me denken.

---

[1] A. Wilder, MD, redacteur van *Serpent and Siva Worship*, geschreven door Hyde Clarke en C. Staniland Wake; van *Ancient Art and Mythology* door Richard Payne Knight, waaraan de redacteur een inleiding heeft toegevoegd, noten die naar het Engels zijn vertaald en een nieuwe en volledige index; van *Ancient Symbol Worship* door Hodder M. Westropp en C. Staniland Wake, met een inleiding, toegevoegde noten en een appendix van de redacteur; en ten slotte van *The Eleusinian and Bacchic Mysteries: A Dissertation by Thomas Taylor, translator of 'Plato,' 'Plotinus,' 'Porphyry,' 'Iamblichus,' 'Proclus,' 'Aristotle,' etc*., met een inleiding, noten, verbeteringen en een verklarende woordenlijst van de redacteur Alexander Wilder, MD; en de schrijver van verschillende geleerde werken, brochures en artikelen waarvoor we hier geen ruimte hebben. Hij is ook redacteur van de *Older Academy*, een kwartaalblad uit New York, en de vertaler van *The Mysteries* van Iamblichus.

Maar met het oog op de bovengenoemde feiten en in aanmerking nemend dat:

(a) Het taalgebruik in *Isis* niet van mij is; maar dat het (met uitzondering van dat deel van het boek dat volgens mijn verklaring werd *gedicteerd*) slechts een soort Engelse vertaling van mijn feiten en denkbeelden kan worden genoemd;

(b) Het niet voor het grote publiek werd geschreven – omdat dat voor mij altijd slechts van secundair belang was – maar voor theosofen en leden van de Theosophical Society waaraan *Isis* is opgedragen;

(c) Hoewel ik intussen voldoende Engels heb geleerd om twee tijdschriften – *The Theosophist* en *Lucifer* – te kunnen redigeren, ik nog steeds geen artikel, redactionele bijdrage of zelfs maar een alinea schrijf zonder het Engels aan iemand voor te leggen die het kritisch leest en verbetert.

Dit alles en nog veel meer in aanmerking genomen, vraag ik nu iedere onpartijdige en eerlijke man en vrouw of het rechtvaardig of zelfs redelijk is om mijn werken – in het bijzonder *Isis* – naar dezelfde standaard te bekritiseren als de geschriften van een geboren Amerikaanse of Engelse schrijver! De passages erin die ik de mijne noem zijn slechts het resultaat van mijn studie en van wat ik heb geleerd op een terrein dat door de wetenschap nog niet is onderzocht en aan de Europese wereld bijna onbekend is. Ik ben volkomen bereid de eer voor wat ze aan Engelse grammatica bevatten, de lof voor de citaten uit wetenschappelijke werken die me af en toe werden aangereikt om ze te vergelijken met, of te weerleggen door, de oude wetenschap, en ten slotte de algemene indeling van de boekdelen, aan al mijn helpers te laten. Zelfs bij *De Geheime Leer* zijn een half dozijn theosofen druk bezig geweest met het redigeren ervan, die me hebben geholpen de inhoud te ordenen, het gebrekkige Engels te verbeteren en het voor uitgave gereed te maken. Maar geen van hen, van de eerste tot de laatste, zal ooit aanspraak maken op de basisleer, de filosofische conclusies en leringen. Niets daarvan is door mij bedacht, maar ik heb het eenvoudig weergegeven zoals het me is geleerd; of zoals Montaigne zegt, die door mij in *De Geheime Leer* (1:29) wordt geciteerd: 'Ik heb hier alleen een boeket van uitgezochte [oosterse] bloemen gemaakt en heb er niets van mezelf aan toegevoegd dan het touwtje dat ze samenbindt.'

Is een van mijn helpers geneigd te zeggen dat ik voor het touwtje niet de volle prijs heb betaald?

27 april 1891

Index

Index

Aanklager van zielen bij oordeel 2:571
Aantrekking, en zwaartekracht 1:23-4, 326; afstoting, en wil 1:210-1, 369; magnetische, en elementalen 1:406; aard van, van stof en geest 1:436-7; rol bij het vinden van verdronken persoon 2:717-8
Aantrekkingskracht, het grote mysterie 1:434-5
Aap/apen, en pauwen 1:201-2vn; hebben verstand 1:421; astrale lichaam van 1:421-2; komen overal in symboliek voor 1:697-8; en huidige Europeanen 1:697vn; heeft zich uit de mens ontwikkeld 2:327-8&vn
Aarde (zie ook bolvorm), een magneet 1:23-4, 243, 369, 621; Koningin van de Slangen 1:58; godin Anāhita of Perzische Venus 1:59-60; levend organisme 1:263; magische uitwasemingen van 1:274-5; Plutarchus over, die door ruimte wentelt 1:319; Proctor over 1:336ev; cirkelvormige baan door werking geest 1:338; vroege stadia van 1:338-9; rotatie van 1:340vn; voor-adamitische 1:340; brengt eigen warmte voort 1:358; Plato over plaatsen van bestraffing onder 1:423; wordt astrale planeet 1:426; analogie in vormingsproces van embryo en van 1:494-5; circulatie door, vergelijkbaar met bloedsomloop 1:628; voor-adamitische, gemaakt door theosoof 1:630; is volgens Lactantius plat 1:654; rotatie bekend aan Ouden 1:766-7; zwaartekracht en vorm van 1:768; dubbele evolutie van 2:496; spirituele, en vroegere werelden 2:496; verwijzingen naar tweevoudige structuur van 2:535-6; wederbelichaming van 2:536; tijdperken van geologische verandering van 2:545; vroegste vorm van, en slang 2:574-5; maagdelijke, en levend water 2:647vn
Aardse, elementaren 1:413; onsterfelijkheid 2:727
Aäron, staf van 1:524-5, 607; en bokken 2:601; wijdt Eleazar in en sterft 2:671
Aartsengelen en goden, geen mensen op onze planeet 1:409
Aartsvaders, symboliseren rassen 1:217; overgenomen uit oude pantheons 2:216; Petrus en Simon over 2:222; komen overeen met prajāpati's en sefiroth 2:251, 488, 530, 540, 544, 547-8; en Manu 2:319vn; en twaalf goden 2:528, 530-1; mythische 2:535; antediluviale 2:535, 544; als tekens van dierenriem 2:541; tijdperken van, en hindoeberekening 2:545vn
Abarbanel, verklaart teken van komst van messias 2:299
Abatur, Heer, en Fetahil 2:204, 261, 263, 266-8, 348
Abbott 1:54, 70, 322
Abel, en Kaïn 2:262, 526, 547, 573; en Seth 2:540, 547
Abracadabra, duivelse, opnieuw in herinnering gebracht 2:7
Abraham (zie ook Abram), naam van Saturnus 1:714; Pāli-herder 1:715; schoot van 2:137; behoort tot universele mythologie 2:252; of Zeruan (Saturnus) 2:252&vn, 275; en Abram 2:352; Müller over 2:488vn; en Izaäk en Juda vergeleken met Brahmā, Ikshvaku en Yadu 2:572; verhaal van, beeldspraak 2:578
Abraiaman, bezweerders van haaien en wilde dieren in Ceylon 1:748; leven bijzonder lang 2:727
Abram, betekenis van 2:252vn; en Saturnus 2:275; en Abraham 2:352
Abu Simbel, en Thebe 1:673
Abydos, een aan Menes voorafgaande dynastie 2:425
Abyssiniërs, en vuur 1:330
Academie, van Wetenschappen, schermutselingen met geestelijkheid 1:163-5; van Geneeskunde en mesmerisme 1:234, 242-7
Acari, voortgebracht door scheikundige experimenten 1:584
Achamoth (zie Sophia-Achamoth)
Achab, en zijn zonen aangemoedigd door de profeten 2:616
Achaz, en Hizkia 2:194vn; zijn nakomelingen onttroond 2:519

Acher (Paulus) 1:32; vernielingen in de tuin van de vreugden 1:35vn, 2:139
Achtste sfeer, en vernietiging 1:297vn; planeet die op aarde volgt 1:423-4; en demonen 1:451-2; of Hades 1:451; menselijke geesten van 1:455
Actio in distans 1:114, 171
Ad, Ad-ad 1:35, 2:199; betekenis 1:716
Adah, haar zonen van de Zwarte Zee tot Kashmir 1:716-7&vn
Ad-am, enig-geborene 1:716
Adam(s), goddelijke essentie emaneert 1:49&vn; de oorspronkelijke mens 1:50-1; tweede, van *Genesis* 1:217, 2:314-5; betekenis van 1:388, 2:606-7; tweede, als elohim 1:390; verschillende, van *Genesis* 1:394-5; tweede, en Lilith 1:545; en esoterische leer 1:712; bekleed met chiton 1:712; van stof 2:261; val van, en religieus dualisme 2:262, 325; is bloed 2:284; linkerrib van, en Sefira 2:312; en Eva 2:315-7, 317vn, 544; model voor Noach 2:528; brengt Seth voort 2:545; Aries als 2:546; betekent rood 2:546; Noach andere naam voor 2:547; zendt Seth naar paradijs 2:610
Adam-Kadmon, androgyn 1:388; als logos 1:389; als prōtogonos 2:248; Philo noemde, denkvermogen 2:252; en eerste Adam 2:260-1, 532-3; als Ophis 2:262; is Ptah 2:263-4; en berg Meru 2:271; is Vishṇu 2:303; en Sefira 2:314&vn; omschreven 2:318; en Manu 2:319vn; eerste mensen emanaties van 2:325; uitdrukking van heelal 2:326; en zielen van Israëlieten 2:403-4; als Yod 2:544; Kaïn zoon van 2:545
Adamitische, aarde 1:105; ras, het derde, voortgekomen uit twee rassen 1:397
Adar-gat, of Aster-'t', de magna mater 1:716
Addison, J., over eeuwigheid 1:281
Adelon, N.P., en mesmerisme 1:244
Adem, onsterfelijke, vervult hele schepping met intelligent leven 1:393; goddelijke 2:495
Ademen, en mesmerisme 2:741-2
Ademtochten, en ether 1:379
Adept(en), HPB's contact met oosterse 1:1, 95; maken zich alleen aan enkelen bekend 1:67; hadden elk vraagstuk opgelost 1:89; hebben grondwaarheden bewaard 1:89; worden onsterfelijk door werk voor welzijn mensheid 1:122-3; ākāśa bekend aan 1:176; gevaren voor 1:413; vereisten voor 1:439; wil van 1:582; geheime verslagen van 1:691, 2:475-6; reikwijdte van beheersing van 2:124; verenigen zich niet in grote groepen 2:168; Jezus een 2:175-6; geïncarneerde god 2:178; broederschappen van 2:360-1; eerste door eigen inspanning geworden 2:373-4; in hele wereld waren broeders 2:455; broeder-, in Europa 2:475; en zevende dag 2:494; lichaam van, verslijt 2:662; overgang van spirituele ego naar nieuw lichaam 2:662, 664, 691-2; van zevende ritus 2:663; van Kublai-Khan 2:684-5; omschreven 2:690; kan zich bewust terugtrekken uit uiterlijke lichaam 2:691; maakt gebruik van mesmerische hallucinatie 2:691; kan geesten van elementen beheersen, maar niet die van de mens 2:692-3; kan natuurkrachten versterken 2:692; het zien van, niet gekleurd door herinnering en verbeelding 2:693-4; heeft geen hulp van buitenaf nodig, vertrouwt op wilskracht 2:695; en medium vergeleken 2:699-700; volkomen gezond 2:699; oude, niet belemmerd door lichaam 2:701; incarnatie van, in lichaam kind in Ladākh 2:705-7
Ādi-Boeddha, emanaties van 2:182&vn, 264; hoogste godheid 2:271; en Ādinātha identiek 2:380; bij yezidi vermenselijkt 2:671vn
Ādi-budha, en Gautama 2:630
Ādima en Heva, voorouders van huidige mensheid 1:716vn, 729
Aditi, en Daksha 1:32-3; vader-moeder 2:312-6
Āditya 1:446; brahmaan roept, aan 1:35
Adonai, geslachtloos 1:395; en heilige slaap 1:458; derde zoon van Ialdabaoth 2:221vn; als Shekhinah 2:249, 260-1; als eerste Adam 2:261; tweevoudig 2:262; en Jehovah 2:262, 470; over gnostische gemmen 2:272vn; en Ardhanārī 2:531-3; in *Job* 2:580
Adonim, engelenhiërarchie 1:392
Adonis, eredienst van 2:153, 162-3, 211; zwijn van 2:163; is Helios 2:607
Adunai, Kadush, El-El 2:154
Adventisten 1:85, 2:277
Aelianus, Claudius 1:585; over Iachus 1:514

Aeneas, verdrijft geesten met zijn zwaard 1:463
Aeschylus 1:513; over een god die naar Hades afdaalt 2:604
Aether (zie ook ether), wilskracht en 1:111; doordringt alles 1:194; als Zeus of Zēn 1:226-7; Simplicius over 1:250; bron waaruit alles voortkomt en waarnaar alles zal terugkeren 1:262; orfische opvattingen over 2:42; hemelse oceaan 2:59; almachtige Vader 2:659vn
Aethicus, over stemmen in woestijn 1:746
Aethrobatie 1:23, 305; en levitatie 1:620
Aetius Amidenus 1:149
Afbeeldingen, afschuw van, in vroege christendom 2:174-5
Afgezant, of boodschapper 2:40, 180, 226
Afgodsbeelden, maken naar ons eigen beeld 1:474; en filosofie van boeddhisme 1:651-2; sprekende 1:684; wassen van 2:162
Afgrond, onder de aarde met zeven treden 1:452
Afrasiab, Assyrische koning 1:713
Afrika, geesten verschijnen in woestijn van 1:745-6
Afrikanen 1:406, 456vn, 482, 485, 668
Afstammelingen, gelijkenis met voorouders 1:489
Agardt, J.G., over water dat in bloed verandert 1:523
Agassiz, J.L.R., onrechtvaardigheid van 1:119; zijn argumenten voor onsterfelijkheid van alle soorten levende wezens 1:531vn
Agathodaimōn, en kakodaimōn 1:198; symbool van geneeskunde 1:225; en Christos identiek 2:218; schaduw van licht 2:345; als Ophis 2:346-7; als Chnuphis 2:347; en Heer Jordaan 2:347; voorgesteld door slang langs paal 2:601; beker van 2:602
Agathon, allerhoogste godheid van Plato 1:15, 2:333
Agni 1:32-3, 224, 446, 2:47, 265, 484, 486, 517; het goddelijke vuur en de spirituele zon 1:355-6; heerst over het teken Vissen 2:546-7
Agnihotri's 1:43
Agnishṭoma 1:59, 704
Agonaces, leraar van Zarathoestra 2:142-3
Agrippa, Cornelius 1:237, 200, 2:24-5; over aarde, water en levende ziel 2:647vn
— *De occulta philosophia*, over invloed van sterren en magie 1:241; over aard van geestverschijningen 1:275-6; over ziel van wereld 1:367
— *De voortreffelijkheid van de vrouw*, over Eva 2:352
Agrushada Parikshai, en brahmātma 2:37; over geheimhouding 2:48; over bezweringsformules 2:55&vn; over onthullen van geheime kennis 2:116-7; invocatie van Brahmā 2:123; magische gedeelte van, niet aan Jacolliot geopenbaard 2:306; over geheime broederschap 2:362
Ahaṃkāra 1:18, 2:244; zelfbewustzijn 2:337, 377
Ahi, slang die tegen goden strijdt 2:570
Ahijah, profeet, leidde volksbeweging 2:518
Ahriman, strijd met Ahura-Mazda 2:276vn, 355; moet worden gezuiverd in meer van gesmolten metaal 2:277; en stier 2:547
Ahuna Vairya, en joodse 'ik ben' 1:694
Ahura-Mazda (zie ook Ormazd), als 'ik ben' 2:258; strijd met Ahriman 2:276vn, 355; en Indra 2:568
Aij-Taion, hoogste god van Jakoeten 2:668
Ain sof, een kracht 1:66; als het grenzeloze 1:445; wijsheid eerste emanatie van 2:44; als niet-iets 2:246, 248; passief, niet-bestaand, vormloos 2:248-9; identiek met Svayambhū 2:250; verwarring van christelijke kabbalisten over 2:250vn; en onsterfelijke geest van mens 2:254-5; aard van 2:311, 314
Aitareya-Brāhmaṇa, over soma 1:42-3; over yajña 1:46-7; over bolvorm van de aarde 1:58-9; over opgaan en ondergaan zon 1:59; over sattra's 1:59-60; ouderdom van 1:61, 446vn, 2:510; over Brahmā-Prajāpati 1:350; over manas 1:445-6; over Brahmā en 12 lichamen 1:446; over Brahmā-Nara 2:314; over vāch 2:483-4; over sarpa rājñī 2:574
Ajanta, grottempels van 1:447-9, 729; en kruis 2:318vn
Ak-Ad , betekenis uiteengezet 1:716
Akāśā, omschreven 1:25-6, 205-6vn; als levensbeginsel 1:176, 211; veel namen voor 1:189; fakir verdicht, rond kiem 1:206-7; verpersoonlijkt 1:227;

Akāśā (vervolg), geheugen van God 1:249-50; levensfluïdum dat kan worden samengeperst tot een schil 1:481-2; en dodelijke straal 1:483-4; en zwangere vrouwen 1:501; en menselijke wil 1:582; vierde emanatie van 1:631; wordt krachtig door wil en geest 1:760; en fakirs 2:135
Akiba 2:251vn, 351vn; vriend van Paulus 1:35vn; in tuin van vreugde 2:139
Akkad 1:717vn, 2:521
Akkadiërs, Baäl-verering ingevoerd door 1:348; emigranten uit India 1:713; afleiding naam 1:716; hindoe-brahmanen 2:54; onderwezen Babyloniërs in mysteriën 2:54, 538; en oude Prayāga 2:56-7; genesis van 2:313vn; Lenormant ontdekker van 2:499
Aksakof, A.N., over verschijnselen 1:94; en commissie St. Petersburg 1:182
—*Phenomena of Mediumism* 1:98-9
Al, betekenis van, en El 1:62&vn
Alabaster, H., *The Wheel of the Law* 2:634, 652vn; boeddhistische leer van gevolgen 2:635-6; het godsbegrip 2:636; geboorte Boeddha 2:648&vn; basis van waar geloof 2:657-8; toekomstig leven en vernietiging 2:665
Alba petra, witte steen van inwijding 2:414
Albertus Magnus, magie van 2:23-4; orakelsprekende hoofd van 2:67; sterrenbeeld Maagd op 25 dec. 2:576
Albigenzen 2:87, 383; afstammelingen van gnostici 2:589
Albumazar, over jongen en sterrenbeeld Maagd 2:576
Alchemie, kloof tussen scheikunde en oude 1:232-3; en hermetische filosofie 1:239; ideeën van, over alkahest 1:264-5; verborgen betekenis van termen van 1:266; symbolische taal van, over mens 1:401; algemeen beoefend 1:627; werken van, vernietigd door Diocletianus 1:628; zo oud als overlevering zelf 1:628; symboliek van, en van scheikunde 1:630-1; verdediging van, en magie 1:634ev; en metaalbewerking bij Ouden 1:673; geestelijkheid bestudeerde 2:68
Alchemisten, kennis en zielenkwaliteiten van 1:122-3; taalgebruik van 1:264-5; symbolische taal van 1:399
Aleim (zie ook java aleim), priesters, magiërs 1:712, 717
Aleppo, mufti van 1:463
Alexander Cornelius Polyhistor, citeert Berosus over zondvloed 1:447&vn; over Pythagoras 2:164
Alexander Severus, plunderde tempels 1:514; en afbeelding van Christus 2:175
Alexander van Macedonië, en Napoleon, weerspiegelde beelden van vroegere mensentypen 1:86; viel India niet binnen 2:506, 713
Alexandrië, bibliotheek van, verbranden van 1:510-1, 636; waardevolle rollen gered 2:33&vn
Alexandrijnse school, ziel voortgekomen uit wereldziel 1:410
Algebra, bekend in Egypte 1:665-6
Alger, H.D. d', verlammen van vogels door wilskracht 1:484
Alipili, over ware magie 2:724
Alkahest, en ākāśa 1:26; aard en goede eigenschappen van 1:104, 264-5; en voor-adamitische aarde 1:199; krachtigste zout 1:215; Academie schonk geen aandacht aan 1:234; universeel oplosmiddel 1:628, 633
Allegorie, wordt heilige geschiedenis 2:479; mythe en symboliek 2:578-9
Allerhoogste, kan volgens Plato niet in woorden worden uitgedrukt 1:400
Allopaten, keuren ontdekkingen af 1:148
Almachtige, 'nevelachtige' 1:194; onttroond 2:397
Almignana, abt 1:280
Al-om-jah, Egyptische hiërofant 2:429
Alva, hertog van 1:491
Alvader, als Odin 1:219
Alwetendheid, en intuïtie 2:689; van de geest en het astrale licht 2:690
Amasis, koning, en Lindus 1:666
Amazonen, cirkeldans van 2:53
Amberley, J., *An Analysis of Religious Belief*, over ebionieten 2:361vn; kijkt neer op Jezus 2:661
Ambrosius, St. 2:207, 619
Ambrosius, Teseo Ambrogio 2:175
Amenti, niet onze hel 2:14; en Typhon 2:580
Amerika, oude ruïnes in 1:321; en omvang gebouwen 1:653; oorsprong oorspronkelijke bewoners van, lastig vraagstuk 1:680; Midden-Amerikaanse volkeren en Feniciërs 1:687-8; en Meru 1:730; en Noormannen 1:731;

oorsprong naam 1:731; psychofysieke eigenschappen van mensen in 2:23; broeikas van sensitieven 2:23-4
Amita, of Boeddha 1:741-2
Ammianus Marcellinus, *Historia Romana*, Zarathoestra 1:68-9; gymnosofisten 1:150; stier Apis 1:514; vuur uit de hemel 1:656; Darius en India 2:164-5; bronnen van leer van magiërs 2:359-60
Ammon, F.A. von 1:492
Ammonius Saccas, Jezus en religie 1:558; onderwees eenheid van religies 1:558; werkelijke doel van Christus 2:291; herinnering 2:694-5; zielen bezoeken zielen 2:697
Amorieten 1:703
Amos, verschillende goden 1:614vn; Moloch en Chiun 2:275-6
Ampère, A.M. 1:233
Amphibolus, St. 2:289, 680
Amrita, de hoogste ziel 1:350vn
Amshaspends, als middelaars 2:258
Amulet(ten), soldaat onkwetsbaar voor kogels door 1:482; messiaanse, van Lady Ellenborough 2:398-9; en talismans 2:413-5
Amun 1:224; verwekte Osiris 1:347
Anesthesie 1:246; in oudheid en nu 1:670-1
Anāhita, de aarde 1:59-60
Anakim 2:532; of Zamzummim 1:702; en Feniciërs 1:704
Analogie, leer van de 1:398
Ānanda 2:632; en Mātaṃgī-vrouw 2:647-8; origineel van Johannes de Doper 2:653-4
Ananta, en Vishṇu 2:303; zevenkoppige slang 2:574
Anaxagoras 2:209vn, 350vn; en spirituele prototypen 1:227-8; over *nous* 2:332
Anaximenes, over evolutie of ontwikkeling 1:319
Anderson, J., *The Book of Constitutions* 2:412; een maçonnieke bedrieger 2:459
— *Defence of Masonry* 2:441
Andhera, en Śiva 1:390; gevallen engelen worden in, geworpen 2:15
Androgyn(e), Adam en scheiding van geslachten 1:388, 395; godheden 2:198, 313-7, 317vn, 473; goden in oude kosmogonieën 2:312ev, 345; godheid en eerste oorzaak 2:351-2; alles, in 'het eerste uur' 2:550
Angkor Wat 1:321; Frank Vincent over 1:695-8; beeldhouwwerken geven onderwerpen uit *Rāmāyaṇa* weer 1:697-8; bouwers en ouderdom van 1:699-701; figuren op muren van, zuiver archaïsch 1:702-3; kabiren en 1:704; meren bij 1:708
Anglicaanse kerk, neemt opnieuw roomse gebruiken aan 2:639-40
Angst, fataal tijdens inwijding 2:139
Anima 1:89
Anima mundi (zie ook wereldziel), is het astrale licht 1:27; en intelligente magnetische stromen 1:284-5; en mens als drie-eenheid 1:289; doordringt heelal 1:342; is nirvāṇa 1:380; vrouwelijk beginsel bij gnostici en nazarenen 1:391; tweevoudig en tweeslachtig 1:393vn; als ether 1:410; ziel wordt geboren na verlaten van 1:442-3; is Sophia-Achamoth 2:264; als universele ziel 2:474
Ankh, kruisvormige, van Krishṇa 2:655
Anna, St., oosterse oorsprong van legende van 2:576&vn
Annas, en Kajafas, over Jezus 2:612
Annu, zielen van 2:455
Anoia, en *nous* 2:331, 336
Anthesteria, en poort van Dionysus 2:286
Antichrist 2:69, 393, 599; fabel van, als voorzorgsmaatregel 2:628
Anti-maçonnieke Conventie 2:439, 441
Antoninus, occultist 2:34
Antoninus, Marcus 1:341, 2:434
Antonius, St., monnik van, en theürgie van Iamblichus 2:99; en valse relikwieën 2:83; verzoeking van 2:126
Antropologie 1:26, 186, 385, 516, 625; astrale 1:227
Antiochus Epiphanes, en ezelskop 2:613; en joodse mensenoffers 2:615vn
Anu, en Anata 2:199; en Hea 2:313vn; als chaos 2:499; en Bel en Nuah 2:499, 523
Anubis, afbeelding van 2:174-5; identiek met Michaël 2:573; Horus en 2:579
Anuki 2:243
Apavarga, betekent niet vernietiging 2:626
Apellicon van Teos 1:414
Apion 1:376; over gouden ezelskop 2:613
Apis, juiste ouderdom van 1:514; en andere stieren 2:275
Apocalyps (zie *Openbaring van Johannes*)

Apocriefe evangeliën 2:653; van Alexandrijnse joden 2:158&vn; eerst aanvaard en later verworpen 2:608
Apollo, als Halal 2:548vn; en Python 2:595; oorsprong van 2:571vn; tot vorst van demonen en heer van onderwereld gemaakt 2:572; doodt zijn logos 2:598
Apollodorus, over magnetische slaper of orakel 1:661
Apollonius van Tyana, zijn levensbeschrijving bevat esoterische leringen 1:69; over edelstenen 1:350; drijft duivels uit 1:456; en contemplatie 1:547; brengt Corinthische bruid weer tot leven 1:602; ziet toekomst 1:609; zijn bijzondere leefwijze van onthouding 1:612; ziet *ghūls* in woestijn 1:746; talismans van 2:113-4; vergeleken met Jezus 2:401-2; leringen van 2:403; gebruikte wollen mantel als hij zijn lichaam wilde verlaten 2:405; onderwezen door nāga's 2:512; verdween in de lucht 2:701
Apolouōn, betekenis van 2:599
Apophis 2:526; invloed van de draak 2:433
Aporrheta, symboliek van 2:130; geheime verhandelingen 2:223, 238
Apostelen, geloofsbelijdenis van, over Christus' afdaling in de hel 2:207, 603; van Jezus ontvingen 'geheime leer' 2:212-3
Apostolische opvolging 2:395; een groot bedrog 2:145ev, 640; en Irenaeus en Eusebius 2:384-5
Apsarassen 2:125
Apuleius, Lucius, ingewijd in Cenchrea 2:105; over ziel en wereldziel 2:758&vn; ziel is onsterfelijke god 2:766
— *Over de god van Socrates*, over zielen, lemuren en lares 1:442-3
— *Florida*, over Pythagoras 2:164
— *De gouden ezel: Metamorfosen* 2:171, 427
Aquino, Thomas van 1:120, 628, 2:24; smijt orakelhoofd aan stukken 2:67; over duivels en wonderen 2:599
Arabia Petraea, eenzame kopten in 2:360
Arabieren/Arabische, slangenbezweerders 1:486; manuscripten verbrand 1:636-7; beklimmen obelisk 1:652; en Abraham 1:714; artsen, Averroës 1:764; cijfers bij 2:352; intuïtief besef van occulte krachten 2:745
Arago, D.F.J. 1:169; en Daguerre 2:726vn
Aralezes, Armeense goden, brengen doden tot leven 2:663
Araśa-maram, banyan-boom 2:345, 372
Arba/Arba-il, viervoudige God 1:634vn; mystieke 'vier' of kabiren 2:199-200, 317, 480, 518
Arcadiërs, Proseleni genoemd 1:41
Arcanum, magische, als levensbeginsel 1:631
Archaeus, grote universele 1:63; veel namen voor 1:189-90; universele ziel van, denkvermogen van demiurg 1:194-5; als Van Helmonts levensbeginsel 1:507; of anima mundi 1:513, 2:42
Archaïsch en 'uit de oudheid' 1:47
Archeologie, en symboliek als vijanden van kerkelijke aanspraken 2:296
Archimedes 1:638-9, 674, 764
Architectuur, prehistorische, vertoont wereldwijde overeenkomst 1:695, 707-8; prehistorische, weerspiegelt zelfde religie 1:702, 706; in oude India 1:765
Archont(en) 2:105, 337; als Ialdabaoth 2:240
Archytas, manuscript van, en Galileo 1:319vn; als uitvinder 1:674
Ardhanārī, hindoegodin, en Adonai 2:531, 533
Argens, markies van, beschrijft geval van vampirisme 1:565-6
Argha, argua, van de maan 2:244; en ark van Noach 2:523
Argiven 2:572
Arhats, vrij van slechte verlangens 1:444; bereiken op aarde nirvāṇa 2:377
Arica, en graf van Inca's 1:737-8
Aries, als beide Adams 2:546
Arikh-Anpin, en symboliek van berg Meru 2:272
Aristaeus 2:394; als brute kracht 2:152
Aristarchus 1:766-7; onderwees heliocentrische stelsel 1:11vn
Aristides 1:196
Aristius 1:465
Aristoteles, gaf leer van Plato en Pythagoras verkeerd weer 1:14-5; opvattingen van 1:61; wist weinig van esoterische mysteriën 1:65; over astrale emanatie 1:275; over de ziel 1:410; over geschiedenis werken van 1:414;

Draper over mislukkingen van 1:512; onderwees dat aarde middelpunt heelal is 1:517; over eerste mens 1:540-1; en platonisten 1:542-3; angst en haat Luther tegenover 2:41-2; en neoplatonisten 2:295; over Joh als Oromazdes 2:355
— *De anima*, over rationele ziel 1:335
— *De caelo*, over rotatie van de aarde 1:340vn; over sfeer van vuur als Jupiters gevangenis 2:16vn
— *De generatione et corruptione*, over dubbele ziel 1:413-4
— *De partibus animalium*, over leven in stofdeeltjes 1:413-4
— *Metafysica* 1:15, 19; over latentie, stof en vorm 1:402-3, 405; over tientallig stelsel 2:353
— *Parva naturalia*, over ziel en dromen 1:541
— *Problemata*, over profetie 1:542
Arius 2:357
Ark 2:478; betekenis van 2:523-4; betekenis dieren in 2:526-7
Armor, over afwijkingen en misvormingen 1:497-9
Armstrong, Sir William 1:323
Arnobius, over stoffelijkheid ziel 1:411
— *Adversus gentes*: over Zarathoestra 1:68-9; over Mercurius 1:196; over kleine mysteriën 2:126-7; over Jezus die heiligdom berooft 2:235vn
Arrianus, over waarheidlievendheid Indiërs 2:557vn
— *Anabasis* (Indica), over Krishṇa 2:630&vn
Arridaeus, *brief aan Philippus* 1:466
Ars, pastoor d' 1:295-6
Artesische put, bekend in China 1:644
Artsen, bevooroordeeld en dogmatisch 1:148; wassen handen na behandelen van elke patiënt 2:717; lokale, in Azië 2:729vn
Artufas, crypten 1:690
Ārya's (zie ook Indo-Europeanen) 1:669, 705, 2:276vn, 696vn; misleidende term 2:488vn; datering van 2:511; of oosterse Ethiopiërs, bouwden Egyptische beschaving 2:512-3
Āryavosta 1:766
As 1:206vn; ademen 2:350, 352
As, bewaart vorm van verbrand voorwerp 1:596; beeldjes gemaakt uit 2:707-8&vn; van gecremeerde personen gemagnetiseerd om astrale ziel te bevrijden 2:708
Asar, of Isaral 2:473
Asbest(os), en eeuwige vuur 1:189, 310; olie van 1:629-30
Asclepiaden 1:40
Asclepiades Bithynus, en muziek 1:292-3; kon werkelijke en schijndood onderscheiden 1:602
Asclepian Dialogue, over goddelijke stem 1:329
Asclepiodotus 1:659
Asclepius 1:39-40, 689, 757, 769, 2:564-5, 630vn
Asen, goden 1:219; -brug 1:230
Asgartha, tempel van 2:38
Ashmole, Elias, 2:459; laatste rozenkruiser 2:412
Asideeën (chasidim) 2:158, 520, 565, 587
Askr 1:219
Asmodeus 2:566
Asmonese priesterkoningen 2:158
Aśoka (zie ook Dharma-Aśoka) 1:729vn; rotsinscripties van 2:39; stuurt zendelingen naar het westen 2:576-7
Assyriërs 1:36, 712-3, 763, 2:110, 165-6, 270, 275, 297, 518, 520, 569, 577
Assyrische, priester droeg naam van zijn god 1:686; bas-reliëfs in Angkor Wat 1:700-1; getal zeven op, schrijftabletten 2:481; schrijftabletten 2:498vn; sfinxen 2:531
Astaphaios, geest van planetaire sferen 2:214-5, 346
Astartē 2:244, 517-8; of Luna 1:640; op boeg van schepen 1:701vn, 2:301-2, 525vn; en Maria 2:523vn
Astoreth (zie Astartē)
Astrale, maagd 1:190; komeetstof en, geest 1:238; sensitieven en, emanaties 1:275; stof dient als bekleding voor geestverschijningen 1:275; Henry More over, geest van de mens 1:282; stromen brengen vruchtbare en onvruchtbare perioden voort 1:329-30; geest in *Cod. Naz.* 1:391; omhulsel 1:408-9; reïncarnatie en, monade 1:450; epidemieën van hallucinatie 1:472ev; fluïdum kan worden samengeperst 1:481-2; verzadiging met, kracht 1:624; innerlijke, mens vaak boze genius 2:697; geamputeerde en, ledematen 2:698-9, 700vn; projectie van, entiteit 2:726-7
Astrale lichaam, Paracelsus over 1:240;

Astrale lichaam (vervolg), van dieren en mensen identiek 1:422; als omhulsel van etherisch lichaam 1:424; verwonding van, slaat terug op fysiek lichaam 1:460-1; en onderbroken leven 1:604-5; *Veda* over 2:626-7; tijd noch ruimte belemmert 2:691; bij krankzinnigheid 2:692; en spookhand 2:698; adept die, laat uitvloeien 2:700
Astrale licht, doordringt alles 1:27; omschreven 1:27-8; sleutel tot veel krachten 1:112; als ākāśa, allesdoordringende kracht 1:176; veel namen voor 1:189-90; beheersen van stromen in 1:194; Lévi over 1:203-4; symbool van, in *Edda* 1:218-9; en *prima materia* 1:225; als ob en od 1:226; geheugen van de natuur 1:249-50; en slaap 1:251-2; en herinnering 1:256-7; verslag van alles in 1:257-8, 2:690; stromen van, en intelligente krachten 1:274-5; Porta over 1:285; en warmte en elektriciteit 1:358, 371, 499-500; en omhulsel van ziel 1:368; tweevoudig en tweeslachtig 1:392vn; magische eigenschappen van 1:437; als Van Helmonts levensbeginsel 1:507; als azoth 1:580; medium gemagnetiseerd vanuit 1:624; als alkahest 1:633; weerspiegelingen van pitri's in 2:135; als gnostische vrouwelijke Spiritus 2:225-6
Astrale ziel, aard en krachten van 1:272-3; van mummie 1:306; verfijnde stof 1:378; neemt vorm aan overeenkomstig gedachten mens 1:381; en innerlijke zelf 1:409; aannemen dierlijke vorm 1:423; vrij van boeien van de stof 1:542; niet onsterfelijk 1:545; ego en, verschillende entiteiten 1:576; en dood 1:596; projectie van 1:597-8; afdaling van, in de stof 2:131; weerspiegeling van de dode of zijn schim 2:766
Astrografische beeld, en ongeboren kind 1:489-90, 500-1; voortgebracht door astrale licht 1:501; en bliksem 1:505
Astrologie, onfeilbare wetenschap als uitleggers dat ook zijn 1:343-4; goddelijke 1:352; oude kennis van 1:353; en stromen van elementalen 1:372-3; verband tussen, en elementalen 1:406; en netwerk van krachten in innerlijke werelden 1:407; een wetenschap 2:546
Astronomie, van Azteken 1:60; kennis van Ouden verbazingwekkend 1:71; Chinese 1:323, 662; uitgebreide kennis van, in Egypte 1:662; van hindoes 1:763, 766-7
Astronomos, titel hoogste ingewijde 2:430
Asura('s) 2:125, 352; als Iraniërs 1:61
Aśvattha 1:219-21, 2:372
Ateth, koning van Egypte 1:514
Athanasius 2:608; vermoordde Arius 2:357
Athanor, en alchemie 1:631
Atharva-Veda, en mantra's 1:38; wonderen in 1:151; macht van brahmanen 2:124-5; grote waarde van 2:490; vergeleken met *Bijbel* 2:653; Dubois over 2:662; door brahmanen geheimgehouden 2:662; wilskracht als gebed 2:695
Atheïsme, en Comte 1:137-8; boeddhisten verkondigen geen 1:381-2; geen, in oudheid 2:622
Athena 2:43, 144
Athos, berg, vreemde overleveringen 2:32; manuscripten van kerk 2:61-2&vn
Atlanta, Amerikaans-indiaanse naam 1:730&vn
Atlantis 1:676, 735; ligging van 1:730; Plato over 1:522, 657, 730
Ātman, innerlijk contact met 1:444, 2:759; of zelf, de innerlijke god 2:373-4, 2:581; nauw contact met 2:403; en buddhi na de dood naar devachan 2:762; is arūpa 2:763
Atmosfeer, elektriciteit van, belichaamd in halfgoden 1:346
Atoom/atomen, en Democritus 1:26, 332, 508, 520, 636; beïnvloed door universele wil 1:117; opgaan van organische, in oorspronkelijke essentie 1:290; elk, in beweging gebracht door geest 1:488
Atum, at-mu, essentiële god 2:586&vn
Audhumla, als vrouwelijk beginsel 1:214-6
Augoeides, goddelijke geest 1:61; en monade 1:394, 397-8; en levende mens 1:408; en *subjectieve* mediums 1:415; en heilige slaap van neofiet 1:457-8; wordt gescheiden van ziel 1:544
Augustijner monniken 1:560
Augustinus, over Plato 1:11; over onware religie en waarheid 1:558; door De Raulica verwrongen voorgesteld 2:102-3; veroorzaakte vijandschap tussen theologie en wetenschap 2:103;

bespotte bolvorm van aarde 2:560
— *Belijdenissen*, over verslaan van vijanden 2:39
— *Brief aan Januarius*, over *sortilegium* 2:25
— *De baptismo contra Donatistas*, over één ware God 2:103
— *De civitate Dei*, over kwaadwillige geesten 1:227vn; over eeuwig brandende lampen 1:306-7; over de hel 2:16-17; over *rasit* en schepping 2:43; over magie en demonen 2:79; iedereen moet in kwade geesten geloven 2:82; over heidenen 2:103; over tovenarij 2:742
— *De consensu evangelistarum*, over Jezus en magie 2:173
— *De dono perseverantiae*, over eeuwig geluk en eeuwige verdoemenis 2:642
— *De fide et symbole*, over afdaling in de hel 2:603
— *Faustus, apud Augustinum*, over Faustus en evangeliën 2:45
— *Sermones*, over heilige kus 2:390
Aum, betekenis van 2:37-8; vedische trimūrti ligt besloten in 2:47; als middel om innerlijke zelf op te roepen 2:133-4; als onuitsprekelijke naam 2:311; en tum 2:455
Aum mani padme hum 2:722&vn
Aura('s), evenwicht in, herstellen 1:294-5; kwaliteit van, en mediumschap 1:609, 613; van aanwezigen bij seance verschaffen materiaal voor manifestaties 2:699; of magnetische uitwaseming en haar gevolgen 2:716-7; van emanaties 2:726
Aura en Placida, rooms-katholieke heiligen 1:229, 2:289, 680
Aurangabad, ruïnes van 1:448-9
Avalokiteśvara, verschijnt in Ganden 2:722-3
Avanī, maagd 2:379, 624
Avāpta en epopteia 2:106&vn
Avatāra('s), als emanaties van dhyāni-boeddha's 2:182; kalki- 2:276-7; Vishṇu als 2:303-4; uit schoot van moeder natuur 2:317; van Vishṇu 2:322, 501, 538; symboliseren evolutiestadia 3:323; van Vishṇu, Brahmā en Śiva 2:326; van druzen 2:363-4; matsya- 2:503; en kruis-symbool 2:533; Suetonius over 2:590-1; periodieke incarnaties 2:628
Avenare, over maagd en jongen 2:195
Averroës 1:764
Avesta (of *Zend-Avesta*), over vuur 1:194vn; en vedische religie 2:151; en Zarathoestra 2:164-5; als geest van de *Veda's* 2:257vn; over cyclussen 2:258vn; over Saoshyant 2:277, 549
— *Khordah-Avesta*, over de ziel 2:744
— *Vendīdād*, over Aēshma 2:566&vn; over Indra 2:568, 572; over Azhi-dahāka 2:570-1&vn; oorsprong term 2:572vn; over verantwoording van ziel 2:620
— *Yashts*, over 'ik ben' 2:258
— *Yaśna*, over Aēshma 2:566&vn; over Azhi-dahāka 2:570
Avicenna 1:233; over beelden afgedrukt op embryo 1:490
Avogadro, A., wet van 1:232-3
Avondmaal, en soma 1:43; esoterische betekenis van 2:52-3, 284-5, 658-60; in oude erediensten 2:602; christelijke, is navolging van heidens ritueel 2:602-3vn
Avrita 1:764
Axiokersos, en kabiren 1:704, 2:200
Ayana, chaos of plaats van beweging 2:250
Ayodhyā (Oudh of Awadh) 2:514, 516, 520
Azazel, en Bafomet 2:356; of Samael 2:474, 601vn; als Moloch en zondebok 2:601
Azhi-dahāka, en Satan 2:570
Azoth 1:631; als astraal licht 1:580, 633; en De Mirville 1:580
Azrael, en Israël 2:252vn
Azteken, kalender van 1:60; afstammelingen van 1:677; gelijkenis met Hebreeën 1:685-6; beschaving van, leek op die van Egyptenaren 1:693

Baäl (zie ook Bel) 2:153, 517; en Śiva 1:348, 714, 2:275-6; zonnegod 1:688; van de vliegen 2:571; hiërofanten van, en verschijningen 2:667; dans van profeten van 2:53
Baäl-Chom 2:57
Baäl-Hercules, eredienst van, ingevoerd in Israël 2:616
Baäl-Peor 2:391
Baäl-Sefon 2:571
Baäl-Zebul 2:571vn, 572
Babel, toren van 1:82, 2:253-4, 501
Babinet, J., over oorzaak van dansende tafels 1:115; en Comte 1:162;

Babinet, J. (vervolg), over bewegende meubels 1:166-7; over levitatie 1:167-8, 277vn, 626; over klopgeluiden 1:168, 180; over bolbliksem 1:169-70; meteoorkat van 1:171, 190, 193, 278
Babylon, gesticht door reuzen 1:82; bouwwerken van 1:664; grote rode draak symbool van 2:569
Babylonië, priesters van, over hun verslagen die een periode van 470.000 jaar bestrijken 1:662; beschaving van, afkomstig uit India 1:712; religieuze stelsel van 2:198-9; zetel van Sanskrietliteratuur 2:505; taal van 2:554; en Sargon 2:521
Bacchanten 1:40, 2:152, 615
Bacchus, doodkist en relikwieën van, in Rome 1:229; symbool voor wijn 2:52; rituelen van 2:53; aanbeden onder het mom van Jehovah 2:150, 154, 192-3; nazarenen verzetten zich tegen eredienst van 2:151; regengod 2:157; MEER van 2:161; en Ceres 2:163vn, 659; zeer gevreesd 2:578; en onderwereld 2:603vn; en Heracles 2:607; mysteriën van, en os 2:615vn; ΙΗΣ is oude naam van 2:618; werd veranderd in een duivel 2:618-9; Liberalia van 2:619&vn; heilige in kalender van de kerk 2:619; Indiase oorsprong van 2:659vn; getooid met klimop 2:659vn; is Nimrod 1:704
Bacon, Roger 1:26, 322, 525, 2:24; magische vermogens van 1:120-1; zinspeelt op buskruit, stoom, hydraulische pers, enz. 1:523
Badaga's 2:720-1
Baelboom, gewijd aan Śiva 1:589
Bafomet 2:390; en Azazel 2:356
Bahak-Ziwa (Bhaq-Ziwa) 1:389-91; naam afgeleid van 'regenen' 2:157
Bahira, nestoriaanse monnik 2:63-4
Bahti, aardgeesten 1:739
Bain, A., over het onderlinge verband tussen zenuw- en mentale krachten 1:584-5
Balahate, vijfde graad van Egyptische mysteriën 2:430
Balam Acán, Tolteekse koning 1:685
Bala-Mahādeva 2:511-2
Balder 2:14
Baldwin, J.D., *Ancient America*, over Atlanta 1:730
Balsemen, in Egypte 1:672; door boeddhistische lama's 2:708-9
Banyan-boom 2:345
Baobab-boom 1:201vn
Baoth 2:214
Barachel 2:583&vn
Barbeyrac, Jean, over Peruvianen en geloften 2:440vn
Bardesanus/bardesanen 2:155, 159, 258, 295; *Codex van* 1:719
Bari, de Madonna van 2:12
Barlaäm en Josafat, De geschiedenis van 2:681
Barrachias-Hassan-Oglu, over zelfverheerlijking 1:96
Barruel, A. de 2:437, 439
Bart, C.C., over kabiren 1:73-4, over Heracles 2:604
Barthélemy Saint-Hilaire, J., over vierde stadium van dhyāna 2:337-8; over karakter van Boeddha 2:404
Bartholomeüsnacht, slachting van 2:65-6
Basileus 2:105
Basilides 2:144; en oorsprong Griekse kerk 2:146; volgelingen van 2:150; leringen van 2:181-3; Tertullianus over 2:220-1; ascetische leven van 2:392; stichtte een school 2:629
Bastian, A., *Die Völker des östlichen Asien*, over Angkor Wat 1:699, 702
Bath-Kol 1:3
Batria, ingewijde, vrouw van de farao 1:75-6
Baubo, symboliek van 2:131
Baxitae, levitatie van 1:591-2
Bayle, P., over bloedvergieten 1:120; over valse relikwieën 2:85
Beaujeu, graaf, maçonnieke bedrog van 2:448
Beaumont, Elie de, over circulatie in de aarde 1:262, 627-8
Beausobre, I. de, citeert Augustinus over *rasit* 2:43
Bede 1:434vn, 639, 767; over hemel 2:561
Beelden (zie standbeelden)
Beeldengalerij van de natuur 1:257
Beeldschrift 1:223-4
Beëlzebub/Beëlzebul, en Domitianus 2:172vn; betekenis van 2:571&vn; als 'heer des huizes' 2:571, 619; Vorst van de Hel 2:606
Beginsel(en), mannelijk en vrouwelijk 1:116-7, 224-5, 230; gewaarwordende, en bewustzijn 1:273; twee oorspronke-

lijke 1:438; actieve, of rasit 2:43; vrouwelijke, van de drie-eenheid 2:201; scheppende, en term God 2:310; Adam en Eva als mannelijk en vrouwelijk 2:315-6; Plato over, van de mens 2:332-3; zeven, in de mens in Egypte onderwezen 2:432-3; scheppend, in vrijmetselarij 2:444; Ezau en Jacob als mannelijk en vrouwelijk 2:473-4; actieve, in de natuur 2:474; eerste, van de natuur als goden 2:479-80; actieve, en zijn weerspiegeling 2:523; geen, dat het kwaad zelf is 2:564; Ceres als passieve voortbrengende 2:659&vn; van oosterse filosofie 2:689-92
Beit ed-Dine 2:368-9
Bejaarde van de Bejaarden 2:249, 266, 284, 472
Beisla 1:187, 216
Beker, gezondheids- 1:225; gewijde, in bacchische mysteriën 2:602
Bekering, en misdaad 2:638
Bel (zie ook Baäl), Assyrische Jupiter 1:345; als Śiva 1:348; en draak 1:682; en duivel 1:684; en Chaldeeuwse drieeenheid 2:57, 171
Belial, hoofd van de klippoth 2:245; spirituele 'diakka' 2:566
Belita 2:199; identiek met Eva 2:523
Belitan 2:57
Bell, A. Graham, en telefoon 1:191
Bellarmin, R., zijn topografische beschrijvingen van de hel 2:11
Bellen/belletjes, gebruik van, in verschillende religieuze tradities 2:111, 695, 732vn; Mozes' bevel aan opperpriesters om, te dragen 2:614vn; sjamanen gebruiken, om luchtgeesten te verdrijven 2:732-3
Belus, tempel van 1:81vn, 427, 447; eerste koning van Assyrische dynastie 1:684
Ben Asai, en Ben Zoma in tuin van de vreugde 2:139
Benedictus, St., en zijn zwarte raaf 2:91
Benim-nabim 1:31
Bereshīth Rabba 2:256, 288, 497
Berg, als symbool voor schoot van heelal 1:225
Bergelmir 1:218
Bergrede 1:344, 2:170, 190-1; voorschriften van, gelijk aan die in Egyptische teksten 2:425; alleen beoefend door boeddhistische asceten en Indiase fakirs 2:617; essentiële beginselen van klooster-boeddhisme 2:649-50; verloochend door christenen 2:676
Bernadette, Soubirous 1:184
Bernardus, St., visioen van Christus' geboorte 2:85
Beroea, nazareense nederzetting 2:211-2
Berosus, over cyclussen 1:81vn; en Oannes of Dagon 1:198, 222, 447, 2:300; over Zeru-an 2:254; over Chaldeeuwse scheppingsverhaal 2:319; over 12 goden 2:528
Berouw, zelfs mogelijk in achtste sfeer 1:451-2
Bert, D., *Vita di Giordano Bruno da Nola* 1:155-8
Beschaving(en), beschrijving westerse 1:7-8; cyclussen van, en barbaarsheid 1:54; opkomst en ondergang van 1:86; oude 1:321; van het Oosten ging vooraf aan die van het Westen 1:669
Beschermengel(en) 2:434, 697; van Plotinus 1:46; van spiritisten 1:107, 613; katholieken nemen idee van, over van heidenen 2:767
Besmetting, morele, hecht zich aan plaatsen 2:717
Besnijdenis, en christelijke bisschoppen van Jeruzalem 2:148; in oude sekten 2:161; Paulus verbiedt 2:210
Beth-el, Huis van de Zon 1:62; en Betylos 1:682; en Binlang-steen 2:273
Bethlehem, grot van 2:163
Betovering, Kircher over 1:286-7; van vogels 1:484; van slangen 1:486-7, 2:730; en aantrekkingskracht van afgrond 1:625; magische 2:166, 718; van boze oog 2:741; door op iemand te blazen 2:741-3
Betylos, meteoorsteen 1:427; en Beth-el 1:682; en liṅga 2:7
Beweging, moleculaire, en het denken 1:503; eeuwigdurende, is mogelijk 1:626-7
Bewustzijn, eigenschap van gewaarwordend beginsel 1:273; God is universeel 1:377; ontvangt onuitwisbare indrukken 1:404
Bezaleël 2:46, 458
Bezetenheid 1:362-3; demonische 1:360-1; en exorcisme 1:455; epidemie van, in Duitsland 1:477; en mediumschap 1:610, 613; en misdaad 1:613; in Morzine en Valleyres 2:20-1;

Bezetenheid (vervolg), door vampiers 2:692; door een god 2:733; als psychische epidemie 2:733-4
Bezweerder(s) (zie ook goochelaar, tovenaar), schieten op 1:482
Bezwering(en), specifieke taal van magische 2:54-5; van fakirs 2:122-3; magische, in mysteriën 2:138-9; kabbalistische 2:140
Bhagalpur, ronde toren van 2:8
Bhagavad Gītā 1:152, 2:323, 628; over ziel in alles 2:326; in zekere zin *antivedisch* 2:661; over handelen 2:662
Bhagavat, ook bekend als Parabrahman 1:152; treedt wereld-ei binnen 1:445; titel van Krishṇa 2:628; titel van Boeddha 2:646
Bhāgavata-Purāṇa, over communicatie met pitri's 2:126; over afslachting van onschuldige kinderen 2:232; over zondvloed en Vishṇu 2:300; over schepping 2:304; over schip (ark) 2:478
Bhāvinī-Mahādevī 2:511-2
Bhikshuṇī('s), voorschriften voor 2:713-4; roept ziel van bloemen op 2:715-6
Bhikshu('s), strikte regels voor 2:704vn, 713-4; onderhoud met vuurgeesten 2:712
Bhūtavat, geest van het kwaad 1:350
Bhūta('s), spoken 2:125, 135, 755, 765, 768
Bibliothe(e)k(en) (zie ook Alexandrië), oude, vernietigd 1:511, 513-4, 628, 636-7, 2:32-4; verborgen, in Vaticaan 2:20, 23, 24; van Attalus III van Pergamum 2:34; onderaardse, bij Ishmonia 2:35; van Palestina 2:368
Biecht 2:99, 378
Bier, in het oude Egypte 1:674
Biffé, over de essentie 1:2
Bifröst 1:230; 261vn
Bijbel, veel minder oud dan *Veda's* 1:51; identiek met kosmogonieën van andere volkeren 1:186; allegorisch 1:549; mythen van 1:705; niet alleen maar allegorisch 1:711-2; vatbaar voor kritiek 1:746; H. Burgess over 1:746vn; opgedrongen aan mensen die in Christus geloven 2:148; en protestanten 2:233vn; allegorische afspiegeling van kabbala 2:245; reconstructie van, door Ezra 2:253, 553; vertaald, herzien, verbeterd 2:294; alleen kabbalist kan, in oorspronkelijke vorm herstellen 2:426-7vn; en *Veda's* 2:490; oudste manuscript van Hebreeuwse 2:507&vn; over moordenaars na Kaïn 2:527; allegorieën van, en die van Egypte 2:527-8; en dierenriem 2:537-8; alle legenden van, behoren tot universele geschiedenis 2:551; echte heilige boeken van, zijn bewaard gebleven 2:552; geschiedenis van exoterische 2:553; echte Hebreeuwse, was geheim boek 2:553; citaten uit, vergeleken met citaten uit hindoeboeken 2:653-4; authenticiteit van, omstreden 2:677
Bijgeloof, en vooroordeel 1:91; Vyāsa-Maya over 2:282
Bileam, ezel van 1:617
Billot, G.P., over geestverschijningen 1:623
Binah 2:44; of Sophia 2:225, 251vn; -Jehovah 2:248, 250, 251vn, 314-5; en androgyne demiurg 2:550
Binlang-steen, gewijd aan Śiva 2:273
Birs-Nimrud, tempel van Borsippa 1:355; en zeven sferen 2:546
Bisschoppen, uit 4de eeuw ongeletterd 2:293
Bisschopsstaf, oorsprong van 2:210
Blanken, ongeschikt voor magische vermogens 2:745
Blauw(e), invloed van, lichtstraal op plantengroei 1:202, 349; Loge-Vrijmetselarij 2:456, 460, 469; symboliseert stoffelijke wereld 2:525; -violette straal 2:640
Blavatsky, H.P., persoonlijk contact met oosterse adepten 1:1; omzwervingen onder 'heidense' en 'christelijke' magiërs 1:95; en gematerialiseerde gedaanten op Eddy-boerderij 1:126; heeft in veel landen voorbeelden van mediumschap gezien 1:414; was getuige van gevallen van onkwetsbaarheid 1:482; was getuige van slangenbezwering 1:486-7; ontmoeting met oude priester in Peru 1:679; en Inca-schatten 1:735-8; reisde in Gobi-woestijn 1:739; kent persoonlijk leden van geheime broederschap 2:361; getuige van het oproepen van spookverschijningen d.m.v. bloed 2:667; getuige van verschijnselen die bedrog waren 2:698; ziet astrale lichaam van adept uit zijn lichaam vloeien 2:700;

reist van Kashmir naar Leh 2:703; getuige van adept die een kinderlichaam binnentreedt 2:704-7; bij de Kalmukken in haar jonge jaren 2:705vn; geneest van vreselijke koorts in Birma 2:729; getuige van vermogens van sjamaan 2:734ev; gered in de woestijn door een adept 2:736-7; getuige van magische vermogens van Koerdische tovenaar 2:739-41
— *Isis ontsluierd*, opzet en doeleinden van boek 1:1, 4, 47-8, 2:115-6, 140-1, 343-4, 750; waarschijnlijke tegenstanders van 1:4; gebaseerd op jarenlange studie van zowel oude magie als spiritisme 1:95; gebaseerd op denkbeeld dat mens een hogere natuur heeft 1:268-9; 30 jaar geleden zou dit werk tot zelfvernietiging zijn gedoemd 1:298; deel 2 en theologisch christendom 2:2-3; deelt met toestemming feiten over geheime broederschap mee 2:361; vier belangrijke feiten die dit boek aantoont 2:640
— *De geheime leer* 2:763-5, 779
Bliksem, bol- 1:169-70; elektrische fotografie op moment van, -inslag 1:501; Ouden konden, laten neerdalen 1:654-5, 656; Ouden wisten hoe ze, moesten afleiden 1:655-7
Bloed, -vergieten verboden door kerk en daarom verbrandde ze ketters 1:120; Plato over 1:317-8; pas vergoten, en geesten 1:442-3; Homerus over, -feest 1:463; in meer van Morat 1:523; in sneeuw- en regenbuien 1:524; *vervluchtigd*, kan worden opgenomen 1:581; en het oproepen van larvae 1:616; wonder van, van San Genarro en Sūran 1:757; doop met, in Egypte 2:50; van Jezus in een flesje 2:84; en *nefesh* 2:284; -offers om goden tevreden te stellen 2:643; symbolische betekenis van, van Jezus 2:659; occulte eigenschappen van, en levenslicht 2:666-7; roept geesten op en geeft ze vorm 2:666-7, 668-9; eten van, verboden door Mozes 1:667; uit zweet gezogen 2:669
Bloedsomloop, circulatie door aarde vergelijkbaar met 1:627-8; Egyptenaren bekend met 1:676
Bloem, spirituele, en Land van Verlichting 1:741-3; oproepen van ziel van 2:715-6
Blumenbach, J.F., over contact tussen geest en lichaam tijdens slaap 1:252; over mummieschedels 2:515
Bodhi, geboden om, te verwerven 2:192
Bodhisattva, scepter van, in Potala 2:723
Bodin, J., *De la démonomanie des sorciers* 2:72; over demon en zwaard 1:465; over tovenarij van Catharina de' Medici 2:65
Bodleian Codex 2:507-8
Boeddha('s), als het vormloze brahman 1:380; is als algemene term *monade* 1:380; ieder mens kan een, worden 1:380; Huc over reïncarnatie van een 1:552; vijfde 2:303, 324; tweeëntwintig, en ādi- 2:182-3vn; eerste, en maagd Avanī 2:379; vóór Gautama 2:380; geen goden 2:380; vier 2:549; als abstracte godheid en zes natuurkrachten 2:722vn
Boeddha, Gautama, geboorte van, aangekondigd door visioen 1:152; identiek met St. Josafat 1:159, 2:679-82; over ruimte en māyā 1:378; 550 incarnaties van 1:381; wordt als een atheïst beschouwd 1:399-400; onderwijst hoe reïncarnatie kan worden vermeden 1:444, 2:759-60, 771vn; over kasten 1:549; over armoede 1:611; gebod van, aan koning Prasenajit 1:740; schaduw van 1:741, 2:367, 646; vier waarheden van 1:772; leringen van 2:145; variaties van naam van 2:36vn; als negende avatāra van Vishṇu 2:182vn, 323; ouderdom van zijn filosofie 2:197; werd nooit vergoddelijkt 2:280; over edele pad 2:331-2; onderwees geen vernietiging 2:375; had esoterische leer 2:375-6; wanneer hij werd geboren 2:379-80, 630; vergeleken met Krishṇa en Jezus 2:399-400, 628, 630-3; ethische normen van 2:399-400; onderwezen door Tīrthankara 2:379; Müller over dood van 2:403vn; hoge persoonlijke moraal van 2:404; herstelde religie van oudste *Veda's* 2:514vn; van een slangengeslacht 2:568; legenden van, verwerkt in evangeliën 2:577; en Kashmir 2:597; in verzoeking gebracht 2:602; rishi Asita bezoekt, en voorspelt toekomst van 2:608vn; incarnatie van een van de boeddha's 2:630; over zonden 2:643; wonderen tijdens geboorte van 2:648;

Boeddha, Gautama (vervolg), tien geboden van, en *Mattheus* 2:649-50; over basis van echt geloof 2:657-8; verkondigt leer van nieuwe geboorte 2:665; dood van 2:671; laatste woorden van 2:713
Boeddhisme, esoterische leer van 1:324vn, 409; en kabbala 1:357; sleutel tot 1:378; vier waarheden van 1:380; onderwijst geen atheïsme 1:381-2; over realiteit en illusie 1:398; en christendom 1:445, 2:279-80; prehistorisch, universeel 2:145, 167, 182&vn, 231vn, 380, 750; gebaseerd op drie beginselen 2:145; zendelingen van, aan kust van Dode Zee 2:152, 378-9; Jezus volgeling van 2:155; als wijsheidsleer 2:167-8; ouder dan brahmanisme 2:182-3vn, 197, 514vn; voorschriften van 2:191-2; gelooft in scheppende machten 2:309; en vierde stadium van dhyāna 2:337-8; spoort mensen aan te streven naar volmaking 2:338; vergeleken met christendom 2:338-9; in Nepal 2:341, 713; in Syrië en Babylonië 2:342; in Ierland 2:342vn; ontkent bestaan van opperwezen niet 2:380; en jainisme stemmen overeen 2:380; Müller over ethiek van 2:399-400; wordt beter begrepen 2:406-7; is religie van oudste *Veda's* 2:514; in Palestina en Griekenland 2:577-8; vier scholen van 2:625; geloofsartikelen van, vergeleken met rooms-katholieke 2:635; legenden van, gelijk aan die van Jezus 2:646ev; kracht ligt in filosofie over innerlijk zelf van mens 2:652; twee verschillende religies in 2:712; en geloof in reïncarnatie 2:760, 768
Boek(en), een oud 1:49; verbranden van 1:75, 636-7, 2:35vn; heilige, van Egyptenaren 1:84vn
Boek van de getallen (Chaldeeuwse) 1:84, 339vn, 711, 716-7, 2:116-7, 351; een van de boeken van Hermes 1:337vn
Boek van de historische dierenriemen, over Laṅkā en Rāma 2:327vn; over eerste boeddha en maagd Avanī 2:379&vn
Boek van de sleutels, over de ziel 2:330; over '1' en '10' 2:351
Boëthius, A.M.S. 1:335; *Ars geometriae*, over getallen 2:352-3
Bogdo-Ula (berg), graven van 2:708-9
Böhme, Jacob 1:40, 300
Bois-Raymond, Emil H. Du 1:433, 546-7
Bolbliksem (zie ook meteoorkat) 1:169-70
Bolvorm van de aarde, bekend aan hindoes 1:59; volgens *Edda* 1:218; volgens Dionysius van Halicarnassus 1:227-8; bekend aan de Ouden 1:339vn; bekend aan Grieken 1:654; bekend in Egypte 1:661; onderwezen door Pythagoras 1:661-2; en kerkvaders 2:560-1
Bonelli, F.A. 1:261
Boog/bogen, Heilige 1:80; en sluitsteen 1:706-7; opgaande en neergaande, van evolutie 2:536-7, 542-3
Boogschutter 2:531, 536, 542-3, 546
Boom, Yggdrasil 1:198, 219; wereld- in *Edda*, India en Tibet 1:218-21, 225; en piramide 1:221-2; kumbum 1:377-8, 393, 554, 2:55, 714; Gogard 1:388; mens- 1:388; Tzité en derde mensenras 1:691vn; van kennis en levensboom 2:308, 312, 316, 345; pippala 2:486-7
Boosheid, en zelfbeheersing 1:331
Borrichius, Olaus, over alchemie 1:26
Bosheth 2:153
Both-al, en Betylos 1:682
Boucher de Perthes, J., vuursteenwapens gevonden door 1:222-3, 302-3
Boucicault, D.L., toneelstuk *Louis XI* 1:606-7
Bougainville, L.A. de 1:522vn
Boussingault, J.B., en Babinet 1:115
Bouwers, operatieve, als adepten 2:463; meester- 2:464
Bovennatuurlijke, het, Brierre over 1:128; feiten erkend door wetenschap 1:179-80
Boyle, R. 1:267, 296, 628
Braambos, brandende 1:189, 2:242, 354, 484, 517
Brachmanes 1:42, 661, 2:360, 378, 512
Brahe, Tycho, en komeet 1:556; theorie van 1:767
Brahma(n), (onzijdig), onkenbare god 1:380; of Ptah 2:263; 'aham eva para-' 2:307
Brahmā 1:224; opwekken van 1:25-6, 37-8, 2:316; secundaire scheppende godheid 1:151, 153; en betekenis van lotus 1:152; schept Lomaśa 1:198-9; brengt daitya's en eerste brahmaan voort 1:216; komt voort uit Bhagavat 1:445;

manifesteert zich als 12 lichamen 1:446; aanroepen van 2:123; als schepper 2:251; als vader van de mens 2:271; dagen en nachten van 2:309-10, 315, 320-1, 497-8; en mythische Manu 2:315-6; als zoon van een koning 2:471vn; brahmanen voortgekomen uit 2:481vn; devatā's zijn krachten van 2:662
Brahmā-Prajāpati 1:46, 350, 446
Brahmaan/brahmanen (zie ook brachmanes), als hotars 1:35; staf van 1:34vn; oorsprong van 1:186-7; yogī's 1:399-400; genezing door woorden 1:559; voorspelling en helderziendheid bij 1:561; levitatie van 1:592; eerzuchtige, verdraaien *Manu*, 1:725-7; in Babylonië 2:54-5, 504-5; Jacolliot over occulte vermogens van 2:120-1; *Atharva-Veda* over macht van 2:124-5; verminken oude manuscripten 2:197; veroveraars die eerder geloof verdrongen 2:182-3vn; en Zarathoestra 2:276vn; opvattingen over Hanumān 2:327; over eerste boeddha in Ceylon 2:379; en jains 2:380-1; driedubbele koord van 2:464; leringen over hun afstamming 2:481vn; hebben mythen nooit overgenomen 2:502-3, 633-4; hoge ethiek van 2:556-7vn; kan paranormale verschijnselen verklaren maar doet dit niet 2:686
Brahmaanse boek van inwijding 1:45, 2:689
Brāhmaṇa's 2:491; ouderdom van 1:60-1; Müller over 1:717-8; bevatten sleutel tot *Veda's* 2:483; metrum in 2:484; sleutel tot *Rig-Veda* 2:488, 491
Brahmanisme, boeddhisme oorspronkelijke bron van 2:197; voorvedische 2:167, 182-3vn, 750
Brahmātma 1:36; en pausen 2:36; enige bewaarder van mystieke formule 2:37; nog toegankelijk voor hen die weten 2:117; kruis van 2:297-8; driehoek van 2:306&vn; en heilige naam 2:470; deelt geheim mee aan opvolger 2:670-1
Brandstichting, epidemie van 1:362, 364
Brasseur de Bourbourg, C.E. (zie ook *Popol Vuh*), over Atlanta 1:730
— *Histoire des nations*, over Naguals 1:689; over magische spiegel 1:736vn
— *Cartas*, over Votan en de Feniciërs 1:676-7; over Nin en Baël 1:684; over Votan en slangenhol 1:686; over Hivim 1:687
Brewster, D. 1:132, 674; over kennis van de Ouden 1:369-70; over Egyptische magiërs 1:526
— *A treatise on optics*, licht is stoffelijk 1:202-3
Brierre de Boismont, A.J.F. 1:233; over het boek van De Mirville 1:163-4
— *Des hallucinations*, over het bovenmenselijke 1:128; over voorkennis 1:211-2; over vermogens van de ziel 1:253; over vampiers 1:564-5
Brihadāraṇyaka Upanishad, over het zelf 2:374-5vn
Brihaspati 1:10; als een cyclus 1:83; over triade 2:134
Britten, Emma H., en elementalen 1:30vn
— *Art Magic* 1:26, 327; over kabbala 1:458; over mediums en magiërs 1:468; over Sanskriet-psychografie 1:469
— *Ghost Land*, over kennis 1:710; over overdracht van ego van adept 2:662
— *Modern American Spiritualism*, over R. Hare 1:327-8
Broederschap(pen), leden van mysterieuze, en HPB 2:360-1; van Luxor in Verenigde Staten 2:362vn; oosterse, en vrijmetselarij 2:447, 456-7; geheimen van, van de oudheid niet in handen van niet-ingewijden 2:465; en hun discipelen 2:476-7; geheime, meester van situatie 2:476-7; van kabbalisten 2:552
Broeders van de schaduw, en materialisaties 1:413
Bron, symboliek van water en 2:647-8&vn
Brons, -tijd 1:663vn; voorwerpen van, geïntroduceerd door ārya's 1:669
Broussais, F.J.V., over mesmerisme en geneeskunde 2:716
Browne, Sir Thomas, over toekomstig leven 1:88; over eeuwig brandende lampen 1:312
Bruce, J., over Psylliërs 1:485; over kunst in oude Egypte 1:675
Bruchion, en brand in bibliotheek van Alexandrië 2:33-4
Bruno, Giordano, waarom hij werd vermoord 1:153-4; aanklacht van Mocenigo tegen 1:155-6; geloofsbelijdenis van 1:156-8; pythagoreeër 1:158-9; lot van 1:436vn, 2:619; geen atheïst 1:543, 2:623

Bruno, Giordano (vervolg)
— *Della Causa Principio e Uno* 1:154
— *De l'Infinito Universo e Mondi* 1:154
Buchanan, J.R. 1:119; en psychometrie 1:425
— *Outlines of Lectures on Anthropology* 1:7; waardevol boek 1:146; over het vermogen van psychometrie 1:254; over misdaad en psychometrie 1:427-8; over gebaren 1:625
Buddhasp 2:291
Buddhi 2:762, 765-6
Buffon, Comte de 1:144, 524; over spiegel in vuurtoren van Alexandrië 1:657
Buiksprekers, en pythiae 1:454-5
Bulstrode, Whitelock, over geest van dieren 1:379
Bulwer-Lytton, E., over geheimen van natuur 1:91; en wachter op de drempel 1:226 375, 420
— *A Strange Story* 1:461vn; over onsterfelijkheid 1:336; over wetenschap 1:365, 370; over levensbeginsel 1:424
— *The Coming Race*, over vril 1:119; over Vril-ya 1:387
— *The Last Days of Pompeii*, over theürgie 1:46
— *Zanoni*, over onderzoek 1:49; over stralende waarheden 1:66; over vervolmaking van ziel 1:119-20; over spiegel van ziel 1:130; over elementale wezens 1:374-5; over aanroepen van augoeides 1:458; over ware geneeskunde 1:579
Bundahish, over algehele opstanding en Saoshyant 2:277; over Ahriman 2:573vn
Bunsen, C.C.J., en experiment met konijnenogen 1:749; aantijgingen tegen 2:431vn
— *Egypt's Place in Universal History*, over cyclussen 1:83; over ouderdom van Egyptische beschaving 1:84vn, 646, 657; over zondvloed 1:323; over piramide van Cheops 1:644; over vakmanschap van Egyptische steenhouwers 1:644-5; over datum van Menes 1:728vn; over betekenis van PTR op stèle 2:108-9; over tijdperk van Abraham 2:253; over Eusebius' vervalsingen 2:385-6; over tijdperk van Menes 2:425; over voorschriften uit oudste Egyptische rituaal 2:425-6; over cyclus voor nutatie van ecliptica 2:431vn; over Egyptisch *Begrafenisritueel* en Thoth 2:432; over tweede dood van ziel 2:433; over mysterie van namen 2:433vn; over heilige teksten die onbegrijpelijk zijn voor latere priesterschrijvers 2:490; over tijdperk van Zarathoestra en geboortejaar van Mozes 2:510; over Khamisme 2:512; over Egyptische geschiedenis 2:528; over Seth en Hettieten 2:566vn; over ouderdom van Egyptische religie en het *Dodenboek* 2:644vn; over datum waarop Israëlieten Egypte verlieten 2:657-8; over mensenoffers 2:664vn
— *God in History*, over Seth 2:568, 572vn
— *Hippolytus und seine Zeit*, over 'Colarbasus'-blunder 2:289vn
Bur, zoon van Buri, huwt Beisla 1:187, 216; betekenis van 1:218; zonen van, gespaard bij overstroming 1:218; zonen van, verslaan Ymir 1:218
Buri, eerste mens, vader van Bur 1:187; voortgebracht door Audhumla 1:215
Burnouf, Eugène, over oude overleveringen en India 2:303
— *Introduction à l'histoire du bouddhisme indien*, over hindoe-svābhāvika's 1:333; bevat vertaalde fragmenten van *Laṅkāvatāra* 1:543; over schaduw van Boeddha op doek 2:646; over Boeddha die vrouw om water vraagt 2:647-8
— *Le lotus de la bonne loi* 2:192vn; over viśodhana 2:337
Buskruit, Roger Bacon ontdekt 1:120, 523; in oudheid gebruikt door Chinezen 1:322-3; bekend bij hindoes van oudheid 1:764
Butler, S. 1:142
Butleroff, A.M., en onderzoek mediums 1:182
— *Mediamieke manifestaties*, over wetenschappelijke feiten 2:5
Byron, Lord G.G.
— *Don Guan* 1:101-2
— *Giaour* 1:527
Bythos, en Shekhinah 2:197-8, 344; als altijd voortbrengende kosmos 2:200-1; en Propator 2:245; als Adam-Kadmon 2:260
Byzantijnen, en rode draak 2:568-9

Cabanis, P.J.G.,
— *Histoire de la médicine*, Hippocrates

geciteerd 1:536, 547
— *Rapport du physique*, *etc.*, over spirituele waarnemingen 1:212
Caciques, er leven nog afstammelingen van de 1:677; woordafleiding 1:731
Cadière, Mej. C., slachtoffer van tovenarij 2:742-3
Caelius Aurelianus 1:306; diacentaureon en 1:149
Caesar, Julius
— *Commentaren*, 1:267; over druïden 1:68; over menselijke opoffering 2:643
Cagliostro, Allessandro di, en goud 1:635
Calixtus III, en komeet van Halley 2:597
Callimachus, gouden lamp van 1:306
Callisthenes 1:71
Calmeil, J.L. 1:471, 474; en convulsionnaires 1:478
Calmet, Dom, 2:408
— *Dissertations sur les apparitions*, over vampirisme 1:567-9
Calvijn, J. 2:242, 563, 590
— *De Institutie*, over voorbeschikking en genade 2:642-3
Camisards, profeten 1:471, 552
Campanella, T. 1:283
Campanile 2:8
Candolle, A.L.P.P. de, over 'levensbeweging' 1:405-6; over meer van Morat veranderd in bloed 1:523
Canova, A. 1:657
Canton, J. 1:528
Capel, monseigneur T.J., over wonderen in Lourdes 1:184
Capucijners, feestelijkheden rond de kerst 2:430-1
Cardano, G. 1:282, 335, 512
— *De rerum varietate*, over projectie van astrale ziel 1:597
Carnac, en Karnak 1:686
Carpenter, W.B., paranormale verschijnselen 1:312-3; afbeeldingen in tempel van Dendera 1:554; irrigatie en architectuur 1:643-4; natuurwetten 2:690
Carpini, J. de Plano 1:330
Carpocratiërs 2:383; gebruikten afbeeldingen van religieuze figuren 2:175
Carrière, J. de, over mozaïsche boeken 2:502vn; chronologie van de joden 2:656
Carthagers, mensenoffers bij 2:664
Carthago, ouderdom van 1:647
Cassandrus 1:384vn
Cassels, W.R., *Supernatural Religion*, 1:396-7, 2:93; over lichtgelovigheid 1:511; bewijst onechtheid evangeliën 2:147; over goddelijke openbaring en waarheid 2:147-8; over Basilides 2:182vn; over Tertullianus' beschimping van Marcion 2:187; over Marcion en zijn tijd 2:187-8vn; over antagonisme Petrus en Paulus 2:188-90&vn; over Immanuel en Jezus 2:194; over Marcion en *Evangelie Lucas* 2:196; over Marcions opvatting over Jezus 2:196; over oorspronkelijke christendom 2:211; over *Clementijnse Homilieën* 2:221-2; over *Clementijnse Samenvatting* 2:222; over onjuiste verwijzing naar Jesaja 2:224; citeert Xenophanes over goden als mensen voorgesteld 2:282; over *Brief van Clemens* 2:289; over onwetendheid christelijke kerkvaders 2:289vn; over verkeerde interpretatie Kol-Arbas 2:289vn; over Tertullianus 2:387
Catalepsie 1:572; kan niet worden voorgewend 1:236; en vampirisme 1:564-5, 568-9; en dood 1:605-6; en mediumschap 2:691; en dhāraṇā 2:693-4
Catastrofe(s), periodieke 1:82-3; Görres over 1:165; voorhistorische 1:351
Cave, William 2:646
— *Lives of the Fathers*, over Cyrillus 2:295
Cebes 1:177, 335
Celsus, beschuldigingen tegen christendom 2:61; verloren gewaande geschriften van, in kerk op berg Athos 2:61-2vn; beweerde dat christendom op filosofie van Plato was gebaseerd 2:383; visie op Jezus 2:621
Cement, onverwoestbare, van piramiden van Egypte 1:320, 644-5, 646; voegen in muren van Angkor zonder 1:696
Censorinus, *De die natali*, over het 'grote jaar' 1:81, 82, 384vn
Cerberus, en Heracles 2:604
Ceres, symboliek van brood en 2:52, 659; of Demeter 2:130, 592vn; en Bacchus 2:163vn, 659&vn; en Hades 2:170&vn; passieve voortbrengende beginsel 2:659&vn
Cerinthus, leerling van Simon Magus 2:205, 346; Irenaeus over leringen van 2:205-6, 216vn, 229vn
Cevennes, mysterie van Morzine in 1:295; kindprofeten van 1:300, 473, 552;

Cevennes (vervolg), convulsionnaires van 1:472-4
Ceylon, *Rāmāyaṇa* over 1:697&vn, 2:327&vn, 514; legende over reus Somona op 1:714; maakte deel uit van groot continent 1:733; incarnatie van eerste boeddha op 2:379; oudste boek van 2:597-8; koning van 2:677; Müller over Pāli-boeken in 2:677; oude overlevering van, over Gautama 2:682
Chaeremon 1:526
Chaillu, Paul B. du 1:521
Chakhars, land van de 2:703
Chakra 2:254, 257, 353, 592vn, 655
Chalcidius 1:61; *Commentarius in Timaeum* 2:42
Chaldeeën (Kasdim, chasidim) 1:665, 2:520; omschreven 1:29; astronomische berekeningen van 1:60; magie van 1:122, 575; en Ur 1:681; allegorie van, over zondvloed 1:687; stam van Akkadiërs 2:54; of Asideeën 2:158, 520, 565, 587; stelsel van, vergeleken met die van hindoes en ophieten 2:170ev; grondleggers van magische kunst 2:272vn; kosmogonie van 2:311ev; onderwezen reïncarnatie 2:768-9
Chaldeeuwse orakels 1:110-1, 250, 262, 289, 415-16, 452, 664-5
Cham (zie ook Hamieten), verhandeling toegeschreven aan 1:75; steelt rokken van vellen van Noach 1:217; 'land van' 1:306vn; 'vervloekte' nakomelingen van 1:689; afstammelingen van 2:512
Champollion, J.F., de jongere 1:683, 771, 2:59; over profetie van Hermes 2:423-4
— *Lettres écrites d'Égypte et de Nubie*, over Karnak 1:651
Champollion-Figeac, J.J., de oudere 1:683, 771
— *Égypte ancienne*, over werken van Aristoteles 1:514; over Plato's geheimhoudingsplicht 1:517; citeert Poimandres over waarheid en dood 1:770-1; over Egyptische priesters en ouderdom van Egyptische beschaving 1:771-2; over Neith en kindje 2:59; over Hermes 2:218; over Poimandres 2:247, 593; over chaos en het woord 2:250; over Egyptische drie-eenheid 2:265; over Isis en Osiris 2:315vn; citeert Hermes over hoe we ons God moeten voorstellen 2:679-80vn
Chandragupta, Maurya 2:436, 713
Chaos, heelal, voor gevoel en kosmos voor verstand 1:16; vrouwelijk beginsel 1:116; en astraal licht 1:194; als oorspronkelijke stof 1:198-9; en ether 1:199, 438; en het woord 2:250; gesymboliseerd door Tiamat 2:313vn, 524
Charaka, over onze aarde 1:694; en chirurgie in oudheid 1:764
Charybdis, de Maalstroom 1:676, 681
Chasidim (zie Chaldeeën, Asideeën)
Chayla, abbé, en de Cévennois 1:472
Chemi (Chem, Chemmis), oude naam voor Egypte 1:214, 672; als Koptische en Sahidische term 1:306vn
Chemie (zie scheikunde)
Cheops (zie ook Piramide van Cheops), ring van 1:322
Cherubijn(en), en evangelisten 1:214, 2:274vn, 531; nagel van 2:83; Irenaeus over 2:269; in kabbala en Chaldea 2:269-70, 274; gewijzigde vorm van stieren 2:275; van Ezechiël 2:531
Chesed 2:102; of mededogen 2:248-9
Chevreul, M.E., zijn verklaring voor dansende tafels 1:115, 180
Chhāndogya Upanishad, over kennis van God 1:656; over Brahman 2:375vn; over svarga 2:665vn
Chichén-Itzá 1:695
Chidambaram, pagode van 2:307
Child, L. Maria, over symbool van Śiva 1:720-1; over seksuele symbolen in Egypte 2:524
Chilkia, en boeken van Mozes 2:497vn, 538, 552-3, 577
China, boekdrukkunst in 1:639; glas in 1:667; metaalbewerking in 1:668
Chinezen, opvattingen van, over onsterfelijkheid 1:291-2; mystiek van 1:741ev; geloven in één hoogste God 2:651; dreven geesten uit 2:765
Chiretta, geneeskrachtig kruid 2:729vn
Chitōn, jas 1:712, 2:539vn
Chiun (Kiun), als Śiva 1:706; is Saturnus 2:275-6, 614
Chnuphis (Khnemu, Kneph), als een symbool van wijsheid 2:218; als Ophis 2:218, 347, 601vn; brengt ei voort 2:263; symbool voor goddelijk denkvermogen 2:593; -slang als logos 2:598vn
Chokhmah, hoogste wijsheid 2:248; mannelijke kracht 2:248, 250vn; wijsheid

2:315; -Akhamoth, als androgyne demiurg 2:550; -nistharah (geheime wijsheid) 2:257, 311vn, 316
Chrēstos, als goed beginsel 2:381
Chrism, zuivere olie 2:185
Christen(en), echte 2:1; in naam 2:5-6; onenigheid onder 2:6; *ware*, gestorven met laatste apostel 2:13; overtroffen heidenen in wreedheid 2:38; maakten gebruik van platonische metafysica 2:40; en vernietiging van afgodsbeelden 2:48; waarom, heidenen haten 2:60ev; beschuldigingen van Celsus tegen 2:61; vandalisme van 2:109; vooroordeel van 2:113; eerste, waren arm en onwetend 2:205; eerste, waren ebionieten 2:211; vroege gemeenschap van, in Pella 2:230; eerste, verenigden zich na dood van Jezus 2:230; namen gnostische en kabbalistische termen over 2:238-9; vonden het nodig hun God te doden 2:282; en essenen 2:381; en hun afkeer van zuiverheid 2:390; Suetonius en Hadrianus over 2:395; maakten gebruik van mythe van Serapis 2:395-6; namen volksopvattingen over Jehovah over 2:616; bedriegen heidenen 2:623; als aangepaste boeddhisten 2:634-5; geloofsartikelen van, en van boeddhisten 2:635; Peter Cooper een goed 2:645vn
Christendom, theologisch, tegenstander van vrij denken 2:1; fallisme in 2:7-8; Müller over 2:13-4; feiten over eerste vijf eeuwen van, niet beschikbaar 2:34; vroege, vervolgt eclectische school 2:41, 61-2; middeleeuwse, heeft leer van meester vermoord 2:46; platonisme in vroege 2:49; oorsprong van, ligt in heidendom 2:49ev; gebruikt heidense goden 2:58-60; gebaseerd op voorspelling die nergens in *Bijbel* voorkomt 2:59-60; bloedige geschiedenis van 2:63; ware 2:94vn; en exoterische heidense symbolen 2:110ev; geeft verkeerde voorstelling van oudheid 2:112-3; vroege, was ketterij en sekte 2:144-5; eerste sekten van, waren kabbalistisch 2:149; echte, alleen te vinden in Syrische ketterijen 2:160-1; vroege, had afschuw van afbeeldingen 2:174-5; twee partijen in vroege 2:188; dilemma van 2:193; kerkelijke vervloekingen en het heilige 2:210; en platonische gnosis 2:230-1; enige halfoorspronkelijke document van 2:238; oorspronkelijk, had graden van inwijding 2:238; overeenkomst met gnosis en kabbala 2:246; heeft ceremonieel van lamaïsme overgenomen 2:246; bisschop Kidder over 2:280; uiteindelijke triomf van, & dreigend bankroet 2:291-2; nam leringen van heidense filosofen over 2:295; waarom, de heidense filosofen haat 2:295-6; God van, is secundaire macht 2:309; vergeleken met boeddhisme 2:338-9; Sprengel over, & platonisme 2:383; nam rituelen, dogma's, symboliek en ceremoniën over van heidendom 2:393-4; vroege, bestond uit geheime gemeenschappen 2:395; is skelet, gevormd uit heidense mythen 2:399; leringen van, zouden door heidenen zijn gestolen 2:408; is niet vanzelfsprekend waar 2:422; hedendaags, een klucht 2:431-2; heeft het woord verloren 2:436; is dood in geloof en in daden 2:436; bedroevende morele gevolgen van 2:440; niet de leringen van Christus 2:440vn; duivel als hoeksteen van 2:562-3, 588; theologisch, *potpourri* van heidense mythologieën 2:616; verschilt in essentie niet van jodendom 2:617; St. Thomas ent, op religie van Krishṇa 2:633-4; misdaad gevolg van invoering van 2:673-4; moderne, niet hetzelfde als religie van Paulus 2:675-6; gebaseerd op onjuistheden 2:680; Kublai-Khan en 2:683-4
Christus(sen), vele voorchristelijke 2:51, 239; heilige bloed van, in Westminster Abbey 2:84; uur waarop, werd geboren & St. Bernardus 2:85; geloofde in reïncarnatie 2:169; afbeelding van, & Alexander Severus 2:175; lichaam van, volgens Marcion illusie 2:196; afdaling in de hel 2:207; eon genoemd 2:255; godsdienst van, onsamenhangende droom 2:289; predikte volgens Irenaeus meer dan tien jaar 2:358-9; als Jupiter-Pluto 2:394; en Serapis 2:396vn; als zon 2:607; en verering van Jehovah 2:618; gewijzigde Krishṇa voor hindoes 2:624; tweede komst van, & avatāra's 2:628; verhaal van portret van, op doek is ontleend aan boeddhistische canon 2:646; van Paulus 2:674-5, 676

Christisme, in plaats van christendom 2:554
Christisten, gnostici als 2:382
Christos, gezalfde, of koning messias 2:50, 145, 260-1; leed spiritueel 2:184-6; afleiding en betekenis 2:185; als ongeopenbaarde logos 2:200; en Krishṇa 2:202-3; en eon 2:205-6; als zoon van Sophia de oudere 2:206; en Sophia bij gnostici 2:216-8; identiek met Ophis 2:218; en vrouwelijke Spiritus 2:225-6; gnostische denkbeelden over 2:226, 288; en Sophia-Agamoth 2:348; Ophis- 2:529; de slang als logos of 2:593; Krishṇa en Jezus verenigd met hun 2:656; als innerlijke spirituele entiteit van de mens 2:696
Chromatius, en Hiëronymus 2:212
Chronologie, hindoetijdrekening 1:83, 725, 2:327; Egyptische 1:84vn, 2:528; gevolgen van onjuiste 1:649-50; Egyptische, vervalst door kerkvaders 2:385; Bunsens 2:431vn, 656-7; in Pentateuch verzonnen 2:522&vn; hindoe-, en tijdperken van aartsvaders 2:545&vn; door Heilige Geest vastgestelde 2:656
Chronos, of Olam 1:197; en Anu 2:499
Chthonia 1:224; en Zeus 1:346
Chulda, en Oude Testament 2:497vn, 538; woonde in nieuwe stadsdeel Jeruzalem 2:615
Chutuktu, als titel 2:723, 725
Chwolsohn, D.A., Maimonides over *De landbouw van de nabateeërs* 2:229-30
— *Die Ssabier und der Ssabismus* 2:651; citeert Shahrastānī 2:229vn
Cicero, M.T., over waarzeggerij 1:37; zijn *quiddam divinum* 1:196vn
— *De divinatione*, over uitwasemingen van de aarde 1:275; over lange periode van waarnemingen door Babylonische priesters 1:662
— *De legibus*, over mysteriën 2:195
— *De natura deorum*, over voorbijgaande beelden van goden 1:368; over avondmaal 2:52; over de eerste goden 2:530-1; over water 2:539
— *De senectute*, over sōd 1:393vn; over sodalitia 1:688vn
— *Tusculanae disputationes*, over Xenocrates 1:20
Cijfer, of zero 2:352
Cirkel, en ingeschreven kruis 1:633-4; grote hemel- 2:544; over volmaakte, van Plato die kruisvormig werd gemaakt 2:551, 655
Cirkeldans, als bacchische razernij 2:53, 390
Citesius 1:306, 308
Civile, Francis, twee keer weer tot leven gekomen 1:600
Cleanthes, over Aristarchus 1:11vn
Clearchus 2:359
— *Verhandeling over de slaap*, over ziel, lichaam en weer tot leven wekken 1:465-7
Clemens van Alexandrië, maakt mysteriën in Eleusis zwart 2:117; over Basilides 2:219-20 geloofde in reïncarnatie 2:768-9
— *Bemoedigende toespraak tot de Grieken* 2:127vn
— *Paedagogus*, over symbool van de vis 2:299-300
— *Stromateis*, over de ziel van dieren 1:19; over 42 boeken van Hermes 1:51&vn; over 42 heilige boeken van Egyptenaren 1:84vn; over natuurgeesten 1:420; over B-RASIT 2:42; citeert Pindarus over inwijding 2:130; over Nazaratus 2:164; over Zardosht 2:166; over Basilides 2:181; citeert Xenophanes over goden 2:247, 282
Clemens van Rome 2:221
— *Eerste brief van Clemens aan de Corinthiërs*, citeert Oude Testament onjuist 2:289
Clementijnse Homilieën 2:642; over Simon 2:189vn, 268-9; over datering van 2:221; bewijzen bestaan van geheime leer van Jezus 2:223; beschouwen Jezus slechts als profeet 2:227; bevatten leer van de permutatie 2:227
Cleonymus, keerde terug na te zijn gestorven 1:465
Cleopatra 1:643, 2:32-4
Clinton, De Witt 2:451
Coats, kapitein 1:528
Cocles, Horatius 2:401
Codex Justinianus, overgeschreven uit *Wetten van Manu* 1:724-6; straffen tegen tovenarij 2:741-2
Codex Nazaraeus 1:706, 717, 720; over Bahak-Ziwa en schepping van Adam 1:389-92; over Karabtanos 1:391-2; over Nazara 2:153; over verering van Adunai 2:154; over Jezus 2:155; over

Bahak-Ziwa 2:157; over Johannes de Doper 2:158; ouderdom van 2:158vn; over Gabriël en Hibil-Ziwa 2:180, 237, 288; over rol van Christus 2:180; over Mano en Ferho 2:203; over schepping stoffelijke werelden 2:203-4; over ebionieten 2:211; over Iurbo-Adunai 2:216vn; over 7 sterrengeesten 2:218vn, 296; over joden als onvolgroeiden 2:221-2; over Spiritus en sterrengeesten 2:225-6; over Johannes en Abo Sabo 2:237; over Ferho 2:261; over pantheon van nazarenen 2:266-7; over Fetahil en Abatur 2:267-8; over 7 levens 2:273; over 7 wijnstokken 2:284; over Poort van het Huis van het Leven 2:286; over Tobo en Adam 2:606-7
Codex Sinaiticus 2:224, 2:284vn
Colarbasus, door Epiphanius en Hippolytus als ketter beschouwd 2:290&vn
Colebrooke, H.T., over Plato 2:46; over *Veda's* 2:316
Coleman, Charles, *The Mythology of the Hindus* 1:83vn; over Japanse patriarch 2:92-3; over 7de avatāra van Vishṇu 2:327; over symboliek van Vishṇu 2:353-4
Colenso, J.W. 2:7
Collyridiërs, en verering van Maria 2:129, 523vn
Colquhoun, J.C., *An History of Magic*, *etc.*, over de duivel 2:560-1
Columbus, C. 1:128, 673
Columella, Lucius, J.M. 1:504
— *De re rustica*, over Tarchon 1:655-6
Compensatie, wet van, wijkt niet af van rechte pad 2:640; wet van, en bestemming van mens 2:697
Comte, Auguste, als profeet 1:133; denkbeelden van 1:134-42; en het positivisme 2:5-6
— *Catéchisme positiviste* 1:135
— *Cours de philosophie positive* 1:135; en kunstmatige bevruchting 1:139-40
— *Système de politique positive*, over vrouw 1:135-6
Comte, buikspreker 1:162
Concilie(s), en waarzeggerij 2:26
Confucius 2:186
— *Lun Yü* (Gesprekken) 2:278, 398
Constantijn 1:227vn, 654; een vandaal 1:550; criminele aard van 2:357
Contact, objectief, met elementalen 1:403; verondersteld, met doden 1:417; met demonen in theürgie 1:429; met God 2:119; met aan goden gelijke geesten 2:134
Conte, J. Le, 'Correlation of vital, etc.', over levenskracht 1:405-6; over vier rijken 1:425; over kracht 1:450-1; over beperkingen van de wetenschap 1:516-7; over levensbeginsel 1:585-6
Contemplatie, en gebed 1:547
Continent(en), zeven, in hindoe-overlevering 1:730; enorm tropisch, in Grote Oceaan 1:733; Jacolliot over verzonken 1:734-5
Convulsionnaires, van Cévennes 1:472-4; van Saint-Médard 1:474-8
Continuïteit, beginsel van, universeel 1:178
Cooke, J.P., *The New Chemistry*, over scheikundige affiniteit 1:23; over licht 1:202-3; over wetenschappelijke waarheid 1:232; over scheikunde 1:234-5; over elementen 1:263; over water, zuurstof en waterstof 1:583; over scheikundige groeperingen 1:634
Copán 1:695, 698, 702
Copernicus, N. 1:86, 323, 434vn, 767-8
Cordilleras, mysterieuze stad in de 1:677-8
1 Corinthiërs 1:597, 2:105, 237-8, 337, 569; over het zaadje 1:177-8; over lang haar 2:163vn, 176; over wijsheid 2:171; over overheden 2:221vn; over huwelijk met de vrouw van zijn vader 2:280; onjuist citaat in 2:289; over oordelen van engelen 2:326; over eerste en tweede mens 2:331, 375; over vrouw, maagd en huwelijk 2:388; over de tempel van God 2:398; over architect 2:463; verhalen symbolisch 2:578; over aards lichaam en spiritueel lichaam 2:764
2 Corinthiërs 1:35vn, 399, 2:569, 654; over inwijding 2:170-1, 219; over Petrus 2:188-9vn; over tempel van de levende God 2:375; over Christus 2:674-5
Corona, in nazareense stelsel 2:265-6
Cortés, H. 1:678, 693
Cory, I.P., begreep Ouden verkeerd 1:377
— *Ancient Fragments* 1:262, 376vn, 713vn; over saros en neros 1:81vn; over Plato's *nous* 1:110; over spiritueel licht 1:110; over de wereld-God 1:111;

Cory, I.P. (vervolg), over antediluviale aartsvaders 1:217; over Oannes 1:222; Simplicius over aether 1:250; Proclus 1:415, 432; Psellus 1:415, 452, 665; Ficino 1:432; Lydus 1:432; citeert Damascius 1:438vn; Philo Byblius 1:439vn; over Berosus en Oannes 1:447; over Atlantis 1:522; over onbeschaafde behaarde mensen 1:522; over Orpheus 1:661; over Elion 1:686-7; over Ouranos en Saturnus 1:714-5; over goddelijke triade 2:57; over Taautos 2:274; over Sanchoniathons kosmogonie 2:305; over Berosus' beschrijving ontstaan wereld 2:319; citeert Berosus over 12 goden 2:528
Cosmo en Damiano, St., fallische geloftegeschenken met afbeeldingen van 2:7
Covercapal, koning 2:597-8
Cox, sergeant E.W., over psychische kracht en verschijnselen 1:270-4, 276, 278
Crantor, leringen van 1:20
Craterus 1:466
Crawfurd, J., *Journal of an Embassy*, *etc.*, over naaktheid van asceten 2:407-8; over vermogen in de lucht te wandelen 2:725
Credner, C.A. 2:221
— *Beiträge*, *etc.*, over Marcion 2:186, 188vn
— *Zur Geschichte des Kanons*, over *Evangelie van de Hebreeën* 2:213
Credo, gewijzigde, van R. Taylor 2:613
Crispus Caesar 1:654
Crookes, Sir W. 1:269-70, 623; en Dialectical Society 1:97-8; eerdere opvattingen van 1:101; Katie King heeft geen ziel 1:123; erkent verschijnselen maar geen tussenkomst van geesten 1:173; weegt licht 1:368-9; experimenten van 2:96-7vn
— *Researches*, *etc.* 1:274, 277; citeert Faraday 1:96; over resultaten onderzoek naar psychische kracht 1:97-8; theorieën over verschijnselen 1:100; over Katie King 1:101-2; over De Gasparin en werking wil op afstand 1:171; over Thury's opvattingen 1:176; verschijnselen in zijn huis 1:193vn; citeert Cox 1:270, 276; bespreekt waargenomen verschijnselen 1:278
Crosse, A., vervaardigde levende *acari* 1:584
Crowe, C., *The Night-Side of Nature*, over Eslinger en stemmen 1:124; priester van Wimmenthal over het verschijnen van dieren 1:127-8; citeert Proclus over opnieuw tot leven komen 1:465-6; over stigmata 1:504-5; over as die zijn vorm behoudt 1:596; over begrafenis fakir 1:599vn; over voortijdige begrafenissen 1:603vn
Crypte (kruptē), als verblijfplaats van ingewijde 2:109
Csoma de Körös 2:591, 646vn
Cudworth, R., *The True Intellectual System*, *etc.*, over onsterfelijkheid 1:334; over Mosheim 2:46-7
Cusco, en schatten van goud 1:737-8; onderaardse gang naar Lima 1:737-8
Cuvier, G.L., ongeloof van 1:302-3; over mummieschedels 2:515vn
Cybelē 1:29, 2:36, 588
Cyclopen, Homerus over 1:428; en Tiryns 1:657; titanen van de oudheid 1:702; en Rājputs 2:516
Cyclus(sen), opgang en neergang van 1:50, 54; hermetische leer van 1:54; Schliemann vindt bewijzen van 1:54-5; omvatten niet hele mensheid tegelijkertijd 1:55; en getallen 1:55-6; en klimaatverandering 1:81-2; grote jaar 1:81; geheime 1:83; oude berekeningen van, en spirituele vooruitgang 1:83-4; eb en vloed van 1:86; spirituele evolutie verloopt volgens 1:86; nieuwe, staat op het punt te beginnen 1:90-1; wereld gedraagt zich cyclisch 1:105; we zijn op het laagste punt van een 1:329; van ethische en fysieke epidemieën 1:360; grote 1:384vn; van beschavingen 1:384; van planetaire bewegingen 1:384; van 3000 jaar 1:387-8; neerwaartse omwentelingen van 1:393; grote 1:394-5, 2:345; in beeldvorm weergegeven 1:446-7; van devachanische rust 1:450vn; universeel 1:495; in de geschiedenis 1:648; voorbeeld van 1:654; van noodzakelijkheid 1:686; en Gobi-woestijn 1:738-9; geheim van de duur van de, en essenen 2:169; berekening van, geheim 2:183vn; van werelden 2:256; in *Avesta* 2:257-8&vn; eindigt in 1ste eeuw 2:287; binnen cyclussen 2:308; van manifestatie 2:309-10, 320-2; neergaande, en de mens-geest 2:426; en de nutatie van de

ecliptica 2:431vn; in evolutie van de aarde 2:496; van twaalf veranderingen van aarde en mens 2:535-6
Cyprianus, St., 2:220vn
— *De idolorum vanitate*, over demonen die waarzeggers inspireren 1:759; over de ene ware God 2:103
Cyrillus van Alexandrië, St. 2:63vn, 357; en Hypatia 2:34, 62, 295; bloeddorstig 2:38; antropomorfiseert Isis tot Maria 2:49
Cyrillus van Jeruzalem 2:63vn, 295vn
— *Catecheses*, over Paulus 2:171

Dactylen 1:29; Bart over 1:73
Daemonen (zie demonen)
Daēva's/devs (zie ook deva's) 1:208, 406, 446vn, 573, 2:216, 240, 277vn, 601; en deva's 2:568; oorsprong van term in *Vendīdād* 2:572vn
Dag/Dagon, in Angkor Wat 1:699-7-00; vis-mens 2:299; als Kētos, en Jonas 2:301-2; en Vishṇu 2:302, 350
Dāgoba 2:297-8&vn
Daguerre, L.J.M., krankzinnig verklaard 2:726vn
Daimōn 2:301; betekenis van, is verdraaid 2:41
Daimonion/daimonia (zie ook demon(en)) 1:124; van Socrates 1:19, 2:137, 332, 334; oproepen van, in theürgie 1:45; mens beïnvloed door 1:363
Daiteyī, dochter van reuzen 1:187, 216
Daitya('s) 1:406; als reuzen 1:186-7; oorsprong fabel over titanen 2:501; titanen 2:592vn
Daksha, en Aditi 1:32
Dāksha-pitaraḥ, vaderen van de goden 1:32
Dalai lama('s) 1:36, 557; reïncarnatie van een 1:551-2; en tiara van paus 2:36vn; en mysteriën van het lamaïsme 2:109; en a-yu talisman 2:704-5&vn; verblijf van 2:723&vn
Dalton, J. 1:26, 508-9, 520, 528, 636
Dama-sādhanā, van fakirs 2:693
Damascius de Syriër, neoplatonist 1:550
— *De principiis rerum*, over Dis 1:438vn
Damiano, St. 2:7
Dan en Levi 1:688
Daniël, Babylonische magiër 2:275
Daniël 1:37, 356, 2:240; over trance-toestand 1:617; en boek *Henoch* 2:172
Dante, A. 1:699
— *La Divina Commedia* 2:589
Dardanus 1:706
Darius Hystaspes, en magie 2:150-1, 164, 359-60&vn, 512, 565, 589, 739; en Zarathoestra 2:164-5, 257; vestigde Perzische kolonie in Judea 2:520; plaatsvervanger van Ahura Mazda 2:571vn
Darwin, C.R., uitgangspunt van 1:64
— *On the Origin of Species*, over voor-ouders van dieren 1:220-1, 2:305; over afstammelingen in rechte lijn 1:222; afstammelingen van één oervorm 2:305
Davenport, gebroeders 1:616
David, uitdrijven van 'boze geest van God' 1:293; versterkt levenskracht met magnetisme van Abisag 1:295; en Dido 1:701vn; fallische cirkeldans van 2:53, 93; voerde Jehovah-dienst in 2:54; wist niets over Mozes 2:54, 473; geen volgeling van Mozes 2:349; vergelijkbaar met koning Arthur; vestigde nieuwe religie in Judea 2:518
Davis, A.J., diakka van 1:419; visioenen van 2:85
— *The Diakka*, *etc*. 1:297
Davkina 2:199, 523
Davy, H. 1:630
Deane, J.B., *The Worship of the Serpent, etc.*, over goddelijk denkvermogen 2:593; over onbevlekte ontvangenis 2:593; over slang met havikskop 2:601
— 'Observations on Dracontia' 1:683
Defoe, D., over duivel 2:555
Deleuze, J. 1:233; over Van Helmont 1:268; over hypnotische kracht van mens en dier 1:506; en Billot over spiritisme 1:623
Delphi, pythische waarzegster van 1:41, 458; ingewijden van 1:417
Delphos, orakel van Apollo in 1:41vn
Demeter, elektrische kracht stroomt uit van 1:315; of Ceres 2:130, 592vn; transcendente betekenis van mythe van 2:130-1; als astrale ziel 2:131; scheidt ziel van lichaam 2:333; mythe van, en legende van St. Anna 2:576
Demiurg/dēmiourgos, omschreven 1:29; scheppend wezen 1:32; en dodecaëder 1:58; en zon 1:96-7vn, 197; Brahmā als 1:151; Zeus als 1:348; schepper van stoffelijke wereld 2:180&vn, 350&vn; en planeetgeesten 2:183;

Demiurg/dēmiourgos (vervolg), als Bel of El 2:199; als Ialdabaoth 2:204, 240, 266vn, 348; Simon de Magiër over 2:222; als ZOON 2:263; Dionysus ouder dan 2:286; als Ptah 2:433; als zevenstralige god 2:493; als elohim 2:495; rust 2:498; androgyne, in talmud 2:550
Democritus 1:636; een alchemist 1:26; over atomen en vacuüm 1:116-7; en genezing door muziek 1:293; als atomistisch filosoof 1:332; geloofde in geestverschijningen 1:334; over zielen en atomen 1:508; over niets 1:516vn; over dood 1:600; over magie 1:638
Demon(en), Plutarchus over 1:19; drie klassen 1:22; omschrijving 1:29; kwaadaardige, in onzichtbare wereld 1:127; kwade, hebben ambitie om voor goden door te gaan 1:297, 428-9; Proclus over 1:404-5; Iamblichus over 1:415, 429, 442; Porphyrius over 1:428-9; kunnen worden opgeroepen 1:429; subjectieve, en vampiers 1:452; bezeten door, en uitdrijven van 1:456; raken verwond door zwaard 1:464; boeddhistische opvattingen over 1:563; yezidi over 1:576; verschillende soorten 1:619-20; Nagual heeft, bij zich 1:689; in woestijn 1:746; worden in standbeelden geplaatst 1:758; verering van 2:35; Philo over 2:41vn; Augustinus over, en magie 2:79; liegende, en heiligen 2:87-9
Demonisme, en spiritisme 2:7
Dendera, afbeeldingen in tempel van, en *Genesis* 1:554-5; Richardson over tempel van 1:652
Denkbeeld(en) (zie ook ideeën), belichaamd in symbolen 1:72; Plutarchus over 1:333
Denken (zie ook gedachten), goddelijk, en Brahmā 1:153; en de stof 1:259, 422; en het scheppen van de vorm van de stof 1:403; goddelijk, en verborgen wijsheid 2:49; en Poimandres 2:59; hield de wereld in stilzwijgen 2:135; zelfde als Ennoia 2:200; goddelijk, en onbekende essentie 2:309-10; kracht van het, brengt verschijnselen teweeg 2:377; Vader is het verborgen 2:594
Denkvermogen, kan objectieve vormen scheppen 1:117; en stof 1:438; goddelijke 2:593
Denon, D.V., *Voyage dans la basse et la haute Égypte*, over Karnak 1:651-2; over tau 2:534-5
Denton, Wm. & Elizabeth, *The Soul of Things, etc.*, over psychometrie 1:255-6, 385-6, 427
Derwisj(en), omschreven 1:29-30, doel van hun wervelende dansen 1:622; uit Kashmir 1:630; afvallige, uit sekte Hanafi gestoten 2:363, rituelen en graden van 2:372-3, en mesmerisme 2:741
Desātīr, over ziel-geest en zijn schaduw 2:133-4
Descartes, R. 1:528, 539; over geneeskunde 1:28; over Ruimte en Cartesiaanse draaikolken 1:283-4; geloofde in universeel middel om levensduur te verlengen tot 500 jaar 1:292
Deugd(en) 2:191-2, 635-6; vereist voor inwijding 2:115
Deukalion 2:527; en Vaivasvata 2:505; en schepping van mens 2:505, 506
Deus, afgeleid van *deva* 1:446vn
Deuteronomium 2:41vn, 586; over doodvonnis 1:147; over heksen, enz. 1:454, 614; over kadesh 2:53; over dood van Mozes 2:195; over begrafenis van Mozes 2:241; over stenen platen 2:432
Deva('s) 2:185; gevechten tussen, en asura's 1:61; werden verlaagd tot kwade machten 2:277, 572; duur van één dag en een nacht van 2:545vn; goddelijke eeuw van 2:548vn; twaalfduizend goddelijke jaren van 2:550; werden daēva's 2:568; Engelse woord *deity* is afgeleid van 2:601
Devachan 1:450vn; duur van verblijf in 2:756; toestand van gelukzaligheid en beloning 2:756-7; hogere zelf verblijft in 2:762
Devakī 2:111, 232, 243-4, 322, 631
Devatā's, bewoners van svarga 1:216; als krachten van Brahmā 2:662
Dhammapada, over het pad 2:333; over deugdzaam leven 2:620; over wedergeboorte 2:665
Dhāraṇā, en spiritueel zienerschap 2:693-4
Dhāraṇī 1:591
Dharma-Aśoka, grootste koning van Maurya-dynastie 2:713
Dhyāna, vier stadia van 2:331, 377; vierde stadium van 2:337-8
Dhyāni-boeddha's, als elementen 2:163-4; vijf, en ādi-boeddha en avatāra's 2:182

Dhyāni-chohans, of engelen 2:763-4; emanaties van categorieën van 2:763
Diakka 1:419; Davis en Porphyrius over 1:297
Diana 1:230, 348-9; -Bhavānī 1:31; -Luna 1:351
Dicastillo, Juan de, *De justitia et jure*, over vadermoord 2:428
Dichtkunst, in oude India 1:764-5
Dictamnus/diktamnon, magische werkingen van de plant 1:349
Dido, en Carthago 1:647; en David 1:701vn; Vergilius over 2:443; en Maagd Maria 2:525
Dief, aan het kruis, origineel van verhaal 2:641
Dieren, hebben iets goddelijks in zich 1:19; materialisaties van 1:127-8, 424; heilige 1:214; hebben kiem van hoogste onsterfelijke ziel 1:392vn; onderscheid tussen mens en 1:421-2; astrale lichamen van, en mensen in essentie identiek 1:422; astrale ziel neemt vorm aan van 1:423; monsterlijk misvormde 1:504; nemen onzichtbare wezens waar 1:586-7; temmen van 1:586ev, 2:730ev; zijn van nature helderziend 1:588; betekenis van, in ark van Noach 2:526-7
Dierenriem, symboliek van 1:347, 353; bij de Chaldeeën 1:662-3; hindoetijdrekening op, gebaseerd 2:327vn, 502, 510, 522, 545vn; boek van de historische 2:327vn, 379vn; brahmaanse boeken over 2:431vn; aartsvaders als tekens van 2:530vn, 540-1; eerst 10 tekens van 2:536; oorsprong en ouderdom van 2:536vn; en evolutie van de wereld 2:536-7; en rad van Ezechiël 2:537, 542-3; latere veranderingen in 2:537-8; huizen van, en waarmee ze corresponderen 2:541; en tijdperk van Henoch 2:545vn; brahmaanse, en goden 2:546vn
Dīkshita (ingewijde, adept) 1:42, 2:314, 484
Diktynna, en Jupiter 1:348-9
Dinos, en Socrates 1:11
Diocletianus, verbrandde bibliotheken 1:513-4; vernietigde oude boeken 1:628
Diodorus Siculus 1:315, 585
— *Bibliotheca historica*, over boeken van Hermes 1:515; over Isis' vermogen ziekten te genezen 1:661; over Osiris en Dionysos 2:193; over Astartē op boeg van schip 2:302; over Iaō 2:354; over koningsgraven 2:476; over twaalf goden 2:528; over Typhon 2:573
Diogenes, neoplatonist 1:550
Diogenes Laërtius, *Leven en leer van beroemde filosofen*, over ouderdom Egypte 1:84vn; over aarde en maan 1:340vn; over lucht vol zielen 1:379; over Heraclitus 1:533-4; over Epicurus' denkbeelden over goden 1:549; over Empedocles die vrouw weer tot leven wekt 1:602; over Democritus 1:638; over Stilpo en Phidias' Athena 1:756; over Pythagoras 2:164, 621; over Zarathoestra 2:166; over Anaxagoras 2:332; over Plato's geboorte 2:383
Diogenianas 1:632vn
Dione, en Typhon 2:575
Dionysius de Areopagiet 1:76; en kabbala 2:45
Dionysus, Dionysos, of nachtzon 1:13; en Jehovah 2:192, 355, 617; ouder dan demiurg 2:286; -Sabazius 2:576; bevrijdt ziel van de mens 2:659vn; van Indiase oorsprong 2:659vn; feesten van 2:689
Dioscuren 1:42, 325; en polariteit 1:316
Discipelen van Johannes 2:341
Djinn(s) 1:30, 573; in Ishmonia 2:35
Docetae, gnostici werden, genoemd 2:183
Documenten (zie verslagen)
Dodecaëder 1:21, 58, 110; en zichtbare heelal 1:439; en inwijding 2:463
Doden, Fagundez over, van ouders 2:410, 427; Alagona over, van mensen 2:418-9
Dodenboek (*Egyptische*), en Nieuwe Testament 1:644; over twee waarheden 2:340; is van vóór Menes 2:425; en oordeel van de ziel 2:428, 435; en de rol van Thoth 2:432; over het woord 2:455; weerspiegelt eredienst van India 2:516; tafereel van het oordeel in 2:579, 586, 644; over Osiris als zon 2:607; enorme ouderdom van 2:644vn; en *Mattheus* vergeleken 2:644-5
Dodona 2:695
Dodwell, E. 1:522
Dominicus, St., bant duivels uit 2:87-9; en vlo 2:91-2
Domitianus, vervolgt kabbalisten 2:172&vn

Donaldson, J.W. 2:552vn
— *Christian Orthodoxy*, over massoreten 2:508; over chronologie 2:522vn
Dood, Plato over leven en 1:177; planetaire 1:338; spirituele 1:411-2, 423; ontwikkelingen na 1:424; gevallen van schijn- 1:465-7, 600, 604-5, 606; tweede, & Proclus 1:544-5; toestand van half- 1:568; en terugtrekking van astrale ziel 1:596-7; geen onbetwistbare tekens van werkelijke 1:600; Lévi over, en leven 1:601; vindt nooit plotseling plaats 1:601; moment van 1:604ev; en cataleptische helderziendheid 1:605-6; Thespesius' visioen na 1:606; Lévi over visioen na 1:606; Lévi over wederopwekking na 1:607; en onsterfelijkheid 1:634; Poimandres over 1:770-1; Griekse term voor, en mysteriën 2:333-4; tweede, & maan 2:333; Müller over minachting voor, in India 2:400; kabbalisten over 2:405; tweede, in Egyptische religie 2:433; slechts nieuwe geboorte 2:533; Plutarchus over lijden na 2:689
Doop, met bloed, in Egyptische mysteriën 2:50; een van de oudste rituelen 2:157; in de Jordaan 2: 57-61, 211, 217; van nazarenen 2:237
Doré, G. 2:283
Dositheanen 2:169
Double, F.J., en magnetisme 1:245
Douglas, bisschop 1:475
Draak/draken, oosterse wezens 1:563; in Mexicaanse en Russische verhalen 1:682; zonen van de 1:686; en maagd van de zee 2:525; rode 2:569; Michael en, een Indo-Europese mythe 2:570; Zohāk en de purperen 2:571vn; en Isis 2:573; Michaël overwint 2:573; Vāsuki als 2:575; en Lucifer 2:588; is zon of voortbrengend beginsel 2:593vn; Saturnus als levens- 2:593; en St. Joris 2:596; in het boeddhisme 2:597
Dracontia 2:346-7; continenten eens bedekt met tempels van 1:682-3, 686-7
Drank, in India 2:674
Draper, J.W., *History of the Conflict, etc.*, 1:284vn; over cyclussen 1:55; over meetkundigen 1:55; over astronomie van de Ouden 1:71; over katholieke kerk 1:77-8; over geestelijkheid en wetenschap 1:144-5; onjuiste opvattingen over Bruno 1:154-5; over het geheugen 1:250; over onzichtbare beelden door natuur vastgelegd 1:258-9; getuigenverklaringen over verschijnselen 1:314; over nevelvlektheorie 1:319; over optica van de Ouden 1:321; over vroege stoommachine 1:323; over mislukkingen van Aristoteles 1:512; onjuiste opvattingen over de Ouden 1:541-3; over nirvāṇa 1:542-3; over verbranden van Arabische manuscripten 1:636-7; over Euclides 1:638; over grote kennis in oude Perzië 1:663-4; citeert Augustinus 2:39; over verzoeningsleer 2:49-50; over Torquemada en verbranden ketters 2:73vn; over Augustinus 2:103-4; over kritiek op *Bijbel* 2:293; over Eusebius als vervalser 2:386; over Bede 2:561; over verbannen van kometen 2:597; over kerkvaders en verzoeningsleer 2:642
— *History of the Intellectual, etc.* 1:648, 719
Dravidische woorden in West-Europa 1:697vn
Drepung, school van magiërs 2:724
Drie-eenheid/drie-eenheden (zie ook triade) 2:278, 480, 494-5, 593; hindoe-, toegelicht 1:16, 153; Plato's 1:111; werkelijke betekenis van 1:228-9; de mens als 1:289, 422, 424, 2:133-4&vn, 227-8, 690; metafysische 1:347, 2:47-8; universele, en de mens 1:438; van vuur 1:534; oorsprong van christelijke leer van 2:40-1, 43, 49, 200, 207, 263; positie tweede persoon van, onhoudbaar 2:44; van ingewijden 2:46; oude oorsprong van 2:54; in oude pantheons 2:57-60, 248-51, 263ev; boek van Hermes over 2:59, 427; Semitische 2:60; en Sesostris 2:60; Chaldeeuwse en ophitische 2:197-201, 347-8; van de hindoes 2:202; vrouwelijke beginsel van 2:201-2; volledige mens een 2:228; in de chaos en gemanifesteerd 2:248; kabbalistische, model voor christelijke 2:258-9, 263, 320; hindoe-, is eenheid en de drie zijn onderling verwisselbaar 2:326, 523; twee, in *1 Johannes* 2:393; zonne- 2:493; van werkers aan hoofd van elke kosmogonie 2:496; dogma van, niet in Oude of Nieuwe Testament 2:612-3; van de mens als sleutel tot de magie 2:744
Driehoek(en), betekenis van, in symbo-

liek 2:316-7; dubbele van vrijmetselaars 2:317vn; dubbele 2:532-3; astrologische 2:546, 548
Dromen 1:240, 251, 541, 577
Druïden 1:30; beoefenden magie 1:67-8; leringen van 1:68; bouwwerken van 1:686-7, 707-8; slangen genoemd 1:686-7
Drukkunst, in het oude China 1:639
Drummond, Sir W., *Oedipus Judaicus*, over El 1:62
Druzen 2:360, 672; en kopten 2:198vn, 360; en Lady Ellenborough 2:298-9; King over 2:340; contacten met kabbalisten 2:344
Duade 1:16, 2:480; ether en chaos de eerste 1:440vn; pythagorische 1:445-6
Dualiteit, van Kaïn en Abel 2:262; van de aartsvaders 2:539-40; van kosmische krachten in evenwicht gehouden 2:544
Dubbelganger, van een medium in trance beheerst door een andere intelligentie 1:460
Dubois, Jacques 1:552
Dubois, abbé J.A., over missionarissen die hindoegebruiken invoeren in de kerk 2:129; stelt boeddhisme verkeerd voor 2:377; klaagt missionarissen aan 2:623
— *Description . . . of India*, brahmanen nemen nooit mythen van een ander volk over 2:503; over *Atharva-Veda* 2:662
Dudaim, of mandragora 1:584
Dufferin, Frederik, Lord 1:321
Duif, en Dagon 2:302; en Noach en Baäl 2:528vn
Duisternis, en licht 1:393-4; hoogste licht en 2:262
Duitsland, ontvolkt door 30-jarige oorlog 2:590; priesteressen van 2:695
Duivel(s) (zie ook Satan), De Mirville & Académie over 1:163-4; als steunpilaar van geloof 1:165; Gods zakelijke overeenkomst met 1:165; oosterlingen geloven niet in 1:561ev; en katholieke kerk 1:576; als Baäl 1:684; zogenaamde aanbidding van 1:690; persoonlijkheid van 1:694-5; Des Mousseaux over wonderen en 1:759; Müller over 2:14; dogma van, ondermijnd door 'geesten' 2:28-9; en verlosser 2:476, 588; Proto-Evangelie over 2:555-6; als schutspatroon van christendom 2:561; geen, geen verlosser 2:562-3; dogma van, op twee passages in N.T. gebaseerd 2:563-4; Ouden geloofden niet in persoonlijke 2:567, 594; en beproevingen van Jezus 2:569; geen boosaardig beginsel 2:569, 587; oosterse ideeën over 2:588; bedacht door christendom 2:595; boeddhisten geloven niet in 2:596; walgelijke geur van 2:600
Duivelbanning/duiveluitdrijving, door priesters 1:79, 2:68, 77-8, 79-81&vn; Josephus over 1:296; vermogen tot 1:456; door Dominicus 2:87-8; Des Mousseaux over 2:89; kabbalistische en rooms-katholieke 2:100-1
Dumas, J.B.A. 1:634
Duncker, M.W., *Geschichte des Alterthums*, over zielen 1:355; over witte paard en zon 2:277
Dunlap, S.F., *Sōd, the Mysteries of Adoni*, over Eumolpus 1:194; over Musion, Hercules, enz. 1:195vn, 197; over Sōd 1:393vn, 688vn; over Loofhuttenfeest 2:53; over doop en olie 2:157; over Iacchos en Iach 2:355
— *Sōd, the Son of the Man*, citeert Hermes over planeten en hun heersers 1:338; over schepping van de mens in *Codex Nazaraeus* 1:390-1; over Saturnus 1:706; citeert Jost over essenen 2:45vn; over nazaraios 2:150; over Mattheus en nazaria 2:156-7; over ouderdom *Codex Nazaraeus* 2:158vn; over essenen 2:169; over demiurg 2:180vn; over de Jordaan en nazarenen 2:211; over Jezus en logos 2:231; over de logos in India 2:238vn; citeert Nork over *Targum* 2:288vn
— *Vestiges of the Spirit-History of Man*, over Horus 1:111; overeenkomst christelijke en boeddhistische leringen 1:445; over oorsprong Hebreeën 1:705; over Saturnus 1:706; over drie-ene aspect van hoogste God 2:57; citeert Hiëronymus over Adonis 2:162-3; over Iao 2:163vn; over wijn en brood 2:163vn; over grootste geheimen 2:591; over de logos 2:593-4
Duplanty 1:261
Dupuis, C.F. 1:445; onjuiste opvatting van 1:74
— *Origine de tous les cultes* 1:229vn; over zwarte Isis 2:575
Durgā, en actieve kracht 2:272, 324, 353-4; en St. Anna 2:576vn

Dyaus 2:350; Brahman- 2:198; ongeopenbaarde god 2:322
Dynastieën van koningen van zon en maan 2:516
Dzjengis Khan, graf van 1:739

Ebers, G.M., *Papyros-Ebers* 1:51, 70, 74, 511, 657, 674, 676
Ebionieten 2:149, 158, 168; oorspronkelijke christenen 2:211-2, 213vn; volgelingen van nazarenen 2:211, 221; overweldigd door kerk 2:361vn
Ecbatana, zeven muren met verschillende kleuren 1:663-4
Ecclesia non novit sanguinem 1:120, 2:69
Ecclesiasticus, over oude wijsheid 2:593; over belletjes 2:732vn
Eclectische school, en vroege christenen 2:38, 41; te gronde gericht door Theophilus 2:62; leringen identiek met die van vroege mystici 2:403-4; onderwees oosterse kabbala 2:474-5
Ecliptica, helling van, bekend bij Egyptenaren 1:662; cyclus van nutatie van 2:431vn
Ecphantus 1:20
Ectenische kracht 1:109, 176; en vormen gemaakt door elementalen 1:179
Edda 1:218-20, 261vn; over reuzen 1:187; over honingdauw 1:198; scheppingsmythen in 1:214-6
Edelstenen 1:349-50
Eden, als plaats 1:711-2, 717vn
Edessa, of Orfa, zetel van school van magie 2:646
Edison, T.A., ontdekt nieuwe kracht 1:190
Edmonds, J.W. 1:431
Eekhoorn, gematerialiseerde 1:424
Eenheid, hoogste, van drie drie-eenheden 2:47
Eerste oorzaak (zie ook oorzaak), in verborgen toestand 1:229; en geest, stof en kracht 1:540; zichtbare voorbeelden van almacht van 1:757; emanaties van 2:185-6; als svayambhū 2:256; Vyāsa en Kapila ontkennen 2:305; eeuwige oorzaak is niet 2:311, 318; en androgyne godheid 2:351
Eerstgeborene (zie prōtogonos)
Eeuwigheid, grote vraagstuk van 1:57; kent geen verleden of toekomst maar alleen een heden 1:257; en verlies van individualiteit 1:409-10; geen Hebreeuws woord voor 2:15; en eonen 2:255-6
Efeze, centrum van universele leringen 2:181
Efeziërs 2:268-9; over overheden enz. 2:220-1vn; over archont 2:240-1vn
Egkosmioi 1:404
Ego, spirituele, almachtig 1:2; weet dat er in de natuur een God bestaat 1:88; verlies van 1:409; persoonlijke, kan niet sterven zolang ziel goddelijke vonk bevat 1:545; innerlijke 1:596; onsterfelijke, is vanuit grenzeloze eeuwigheid uitgestort 2:254; of ahaṃkāra 2:337; opeenvolgende levens van 2:377; spirituele 2:662; als bewuste ziel onlosmakelijk verbonden met hersenen 2:693; reïncarnaties van het onsterfelijke 2:756; ware, niet verwarren met persoonlijkheid 2:761-2
Egypte/Egyptenaren, Kham of Cham genoemd 1:26, 306vn; vroege kunst in, volmaakt 1:54; papyrussen uit 1:65-6; verval van 1:65; enorme ouderdom van 1:84vn, 657; 42 heilige boeken van 1:84vn; snelle communicatie in 1:191-2; en cyclus van 6000 'jaar' 1:439; goden van 1:514; Herodotus over ouderdom van 1:641; kennis en vaardigheden van oude 1:641ev; en India 1:642, 772-3; architectuur van 1:644; Herodotus over vervoeren granietblokken 1:646; priesterscholen in 1:647; Griekenland dankt alles aan 1:648; Peebles over tempels en meetkundige kennis in 1:649, 660; kolossale monumenten in 1:652; geen barbaars stadium in beschaving van 1:654; schrijfkunst in 1:658; letters uitgevonden in 1:661; kennis van astronomie in 1:662; eenheid van lengte en gewicht in 1:665-6; sieraden uit 1:667, 674-5; balsemen in 1:669-70; vloot van, en Kaap de Goede Hoop 1:673; glasblazen in 1:674-5; muziek in 1:675; geneeskunde in 1:676; en voorvedische India 1:727-8; taal uit, en seance in Parijs 1:754; ingewijde priesters en ouderdom van 1:772; doop met bloed in 2:50; essenen en 2:50; drie-eenheid in 2:265; Hermetische Broederschap uit 2:361; profetie van Hermes over 2:423-4; Menes en Osiris 2:425; voorschriften van een oud rituaal 2:425-6; mysteriën van 2:427; inwijdingsgraden

in 2:429; begrafenisritueel van 2:432; samengestelde aard van de mens bij 2:432-3, 764-5; geheime verslagen van hiërogliefen bewaard 2:475-6; religie-filosofie van, onnoemlijk oud 2:490, 644vn; eerste kolonisten van, uit India 2:502-3; geen verslag van watervloed in 2:502-3; heeft beschaving aan India te danken 2:509, 512-6; Khamisme taal van 2:512-3; schedels in, van Kaukasisch type 2:515; perioden in geschiedenis van 2:528; Porphyrius over geleerdheid van 2:594; tijd van Menes 2:610vn; joden in, vermenigvuldigen zich als haringen 2:656; samenstelling van de mens volgens 2:764-5; priesters dreven geesten uit 2:765; geloofden in reïncarnatie 2:768-9

Ei, spirituele, en Eros-Phanes 1:110; Brahmā en wereld- 1:152; wereld- 1:152, 226, 2:250-1, 263, 313-4; en Emepht 1:213; wereld-, en Chemmis 1:214; en Bhagavat 1:445; onbevrucht, uitgebroed door middel van elektriciteit 1:584

Eicel, vliezen van, en misvorming 1:493; geen verschil tussen, van zoogdier en, van mens 1:503-4; wordt onafhankelijk van moeder 1:508

Eik, heilige 1:388

Eiland, schitterende, in binnenzee 1:728; Jacolliot over continent in Grote Oceaan 1:733-5

Eirenaeus Philaletha 1:628-9; *Ripley Reviv'd*, over geest en lichaam van mens 1:401; over verborgen betekenis van mystieke geschriften 1:774

El (of Al) 1:62, 686-7; zonnegod van Syriërs 2:614

Elam, Eilam 2:253-4

Elam, Charles, *A Physician's Problems*, over cyclussen van ethische en fysieke epidemieën 1:360-2; over brandstichting 1:364; over verbeelding van zwangere vrouwen 1:488-9; over geest en stof 1:492

El Chay, de machtige levende 2:249, 325

Eleazar, rabbi 2:410; commentaar op *Idra Zuta* 1:392vn; bande demonen uit 2:413vn

Elektriciteit, bekend in *Edda* 1:230; actief als Thor 1:231; en minerale bronnen 1:231; intelligentie in 1:261; stromen van, en psychische kracht 1:276; verband tussen, en magnetisme 1:276, 499-500; bekend in de mysteriën 1:315; en warmte van de aarde 1:358; twee soorten menselijke 1:364vn; intelligente, en mentale fotografie 1:416-7; bekend aan de Ouden 1:654ev; er bestaat een hogere vorm van 2:727

Elektromagnetisch(e), leven is 1:202; banden tussen planeten, enz. 1:230

Elektromagnetisme 1:165-6; gebruikt door Paracelsus 1:233

Element(en) 1:281; oude en moderne opvattingen over 1:263-4; en elementalen 1:403-4; en klassen van demonen 1:405; van de Ouden en theürgische kracht 1:439-40; ieder wezen leeft in zijn eigen 1:441; drie-enige aard van 1:534; astrale ziel uit, gevormd 1:545; oervorm van 1:630; vijf, en Ptah 2:263-4; emanatie van 2:320; vijf mystieke, en leer van de druzen 2:364; vier dieren symboliseren rijken van 2:531; laatste strijd van, en watervloed 2:539

Elementalen, omschrijving en namen van 1:30; veroorzaken alle verschijnselen behalve subjectieve 1:31; aangetrokken door tovenaar 1:207; Augustinus over 1:227vn; onverantwoordelijk 1:226-7&vn; en universele ether 1:372-3; Bulwer-Lytton over, en magie 1:373-4; en lichamen van mensenrassen 1:373; tot ontwikkeling gebracht in astrale licht 1:373; kunnen elke gedaante aannemen 1:404; en magnetische aantrekking 1:406; en 'boek van het leven' 1:440-1; menselijke geesten door, weerspiegeld 1:459; en mediumschap 1:612-3, 2:699; verschillende demonen 1:619-20; aan aarde gebonden elementaren en 1:761vn; kunnen leeg lichaam binnengaan 2:691-2; hebben niets te maken met subjectieve manifestaties 2:701

Elementaren 1:122; omschrijving 1:31; rol van, bij manifestaties 1:125, 179; maken portretten in beeldvorm 1:126-7; drie klassen van 1:402ev; platen van, in Khunrath 1:413; Homerus en Porphyrius over 1:428; gevaar als gevolg van 1:439-40, 2:137-8vn, 691-2; vrezen scherpe wapens 1:459-60, 463-5; hindoes proberen, goed te stemmen 1:561-2; en mediumschap 1:613; aan aarde gebonden, en elementalen 1:760-1&vn; en 'wonderen' 2:413vn

Elephanta, grottempels van 1:67, 729; Mahādeva van 2:8
Eleusinia 2:161, 286, 360vn; en Loofhuttenfeest 2:53; archonten van de 2:105; Clemens maakt, zwart 2:117; en verblijfplaatsen van licht 2:297; en Heracles 2:606
Elia 1:40, 617, 2:46, 277, 527, 616; een nazarener 2:163; 'zachte stem' 2:405
Élie de Beaumont, J.B., *Recherches, etc.*, over kennis van de Ouden 1:262-3, 627-8
Elihu 1:131, 2:583&vn
Elisa 1:595, 603, 607; zalfde Jehu 2:616
Elisabet, en Maria op luiken in Lyon 2:653
Elizabeth, koningin 1:120-1; en jezuïet Walpole 2:439vn
Ellenborough, Lady, talisman van 2:298-9
Ellora, grottempels van 1:695, 702, 729, 2:32vn, 112; en Viśvakarman 2:271
Eloaios, geest van de sferen 2:214, 346
Elohim, goden of krachten 1:712; echte, en verloren 'woord' 1:728; en Adam 2:219vn; en spirituele zon 2:249; maken van de mens door 2:286-7; vergelijkbaar met Ptah 2:433; Jehovah een van de 2:473; tot goden gemaakte natuurkrachten 2:495; en 'dagen' van *Genesis* 2:497; en Egyptische goden 2:528; en geslachten van de mens 2:550
Eloi 2:241
Elon, Elion 1:686-7
Emanatie(s), symbolisch geïllustreerd 1:49; en getallen 1:56; odische, van de mens 1:239; en wederopneming 1:324; drie, van onzichtbare zon 1:393; Rees en Augustinus over 2:42-3; vanuit Emepht 2:49; van dhyāni-boeddha's 2:182; van het heelal 2:183vn; van *originelen* uit het onbekende 2:184; van EERSTE OORZAAK 2:185-6; in stelsel van ophieten 2:200-1, 203; in *Codex Nazaraeus* 2:203ev; als 'oorspronkelijke mensen' 2:206; sefiroth als 2:239-40vn; kabbalistische 2:247ev, 258-9; en gnostische christos 2:255; vanuit een meer spiritueel model 2:257; over de zoon als 2:264; van goden en Meru 2:271-2; viervoudige, van elementen 2:320; van werelden en avatāra's 2:326; denkbeeld bij Paulus 2:593&vn; magnetische, en hun invloed 2:716-7; van het ongedifferentieerde beginsel 2:763; van categorieën van dhyāni-chohans 2:763
Emanatieleer 1:15-6; bij boeddhisten, Pythagoras en Plato 1:542; en paniek bij kerkvaders 2:41-2; en tweede persoon van de drie-eenheid 2:44; oorsprong van 2:47
Emanationisten, tegenover evolutionisten 1:33
Embla 1:219
Embryo's (zie ook foetus), evolutie van 1:394; psychische 1:403; en verbeelding van moeder 1:489-90; en metempsychose 1:493-4; verhouding van, tot de moeder 1:508
Emepht, en Ptah 1:213, 226, 2:58; en emanaties 2:49
Emerson, R.W., over Plato 1:13-4; en waarheid 1:160
Emmerick, Anna K., stigmata van 1:504-5
Emoties, veranderingen in magnetische toestand 1:286
Empedocles 1:75, 335, 489, 2:479-80; over twee zielen 1:410; over vrouw weer tot leven gebracht 1:602; laat waterhoos ophouden 2:701
Enak, is Henoch 2:529
Endor, obeah-vrouw van 1:611, 617
Energie, behoud van 1:626; blijft eeuwig leven 1:178
Enfield, William 1:14
Engel(en), oproepen van 1:429; leer van, geheim 2:228; Paulus waarschuwt tegen vereren van 2:240; Satan een, vóór zijn val 2:241; Michaël en zijn 2:564
Engelsman, wordt magiër in Tibet 2:725
Eniggeboren zonen 2:200, 206, 238-9
Ennemoser, J., *The History of Magic*, 2:587vn; citeert Bart over dactylen 1:73; over geheimhouding van de Ouden 1:75; over Paracelsus 1:106; citeert Fludd 1:241; over Descartes 1:283; over geëlektriseerd haar 1:315; over mythen 1:316; over religie, visioenen en dromen 1:577
Ennius, woorden toegeschreven aan 1:462, 2:766
Ennoia 2:593; of denkvermogen 2:198; zelfde als Poimandres 2:200; als tweede God 2:206; als het denken van

Bythos 2:260, 344-55; en Mano 2:347
Eonen 2:211; en Christos in gnosticisme 2:205-6; zeven 2:218; ebionieten geloofden in 2:221; en Propator 2:245; als Olam 2:251-2; gnostische 2:255; zeven, in nazareense stelsel 2:267, 348; tien, en geheime lering van Jezus 2:382; en aartsvaders 2:530; Paulus over 2:593&vn
Epicharmus 1:335, 2:479-80
Epictetus 2:209vn
Epicurus, over astrale ziel 1:333-4; over lucht en atomen 1:379; over de ziel 1:411; over goden 1:549
Epidemieën, cyclische aard van ethische en fysieke 1:360-2; van brandstichting en moord 1:364; visie van helderzienden op 1:365-6; psychische, en bezetenheid 1:471ev
Epimenides 1:465; kan lichaam naar wens verlaten 2:701
Epiphanius, uit zijn woorden blijkt zijn oneerlijkheid 2:290; geniet van het beschuldigen 2:383-4; redenen waarom, gnostici belastert 2:389; schendt zijn gelofte 2:441vn
— *Panarion*, over carpocratiërs en portretten 2:175; over nazarenen 2:177, 222, 229; over Marcion 2:186; over ebionieten en Jezus 2:211, 213vn, 221; over Manes 2:243vn; over Colarbasus 2:290; over Parcha 2:346&vn; over avondmaalsviering van marcosiërs 2:602
Epoptai 1:40, 2:112, 120, 662, 664-5
Epopteia 1:13, 2:118; omschreven 2:106, 132-3; en Paulus 2:170-1
Erasmus, D. 2:25; in zijn uitgave van Nieuwe Testament geen verwijzing naar drie hemelse getuigen 2:207
Eratosthenes 1:638, 2:528
Es, essenboom, en oorsprong mens 1:219vn, 691vn
Escobar, A. de, over astrologen en waarzeggers 2:416; over zonde 2:419&vn
Esoterische (leer), catechismus 1:69; leringen nooit op schrift gesteld 1:357vn; is sleutel tot monumenten van oudheid 1:695; waarheden uitgedrukt door identieke symbolen 1:713; wijsheid van Ouden 2:171vn; genootschappen 2:359-60; vernietigd door Hizkia 2:519; wijsheid gesymboliseerd door Zippora 2:647-8vn
Essenen, omschrijving 1:31; Egyptische hiërofanten en 1:65; gnostici waren, onder nieuwe naam 1:76, 2:382; Jezus was leerling van 2:45vn, 155, 644vn; waren bekeerd tot het boeddhisme 2:50, 154-5, 162vn, 577; waren pythagoreeërs 2:152, 169, 396; gebruikten nooit olie 2:156; woonden rondom de Jordaan en de Dode Zee 2:162, 569; als artsen 2:168, 170vn; bidden vóór maaltijd 2:171; school van, en Efeze 2:181; Josephus over 2:228-9; hadden mystieke boeken en voorspelden toekomst 2:229; over transmigratie van ziel 2:329; waren chrestenen 2:381; legden geen gelofte af 2:439
Essentie, goddelijke, en Adam 1:49; onsterfelijke, is afzonderlijke entiteit 1:409; hoogste, is geen schepper 2:248; onbekende, is Svayambhū 2:250; uitbreiding en samentrekking van goddelijke 2:309; diepste, heeft in India geen naam 2:322-3vn; goddelijke, oorsprong van onsterfelijke zelf 2:377
Etchmiadzin, klooster van 2:663
Ether (zie ook aether), als fotoalbum van ain sof 1:123; universele, bekend aan Ouden 1:193; als aether van Ouden 1:199; spirituele moeder van alle wezens 1:199; universele, en psychometrie 1:255-6; grove zuiveringen van 1:259; wetenschappers over 259-61; Ouden waren bekend met 1:262; astrale, en tweede gezicht 1:288-9; en gedachten 1:360, 422; universele, en elementalen 1:372-3; lichtgevende 1:378; geesten van wezens en 1:379; overbrenging van goddelijk denken op universele 1:403; als wereldziel 1:410; rassen van wezens ontwikkeld uit spirituele deel van 1:437; en chaos 1:438; besturende intelligenties van 1:439; hoogste 1:447; universele, en vruchtwater 1:495; universele, en elektriciteit 1:499-500; als bewaarplaats van *spirituele* beelden 1:501; beelden vastgelegd in 1:503; als zuiver en onzuiver vuur 2:15vn; astrale, en afdruk van daden en gedachten 2:69; als Heilige Geest 2:593; lichamen samengesteld uit, en meer elementen 2:763
Etherisch(e), lichaam 1:45, 368, 424; ruimte 1:447
Ethiopië, ten oosten van Babylon 2:511-2

Ethiopiërs, oosterse, de bouwers, kolonisten van Egypte 1:642; waren nooit een Hamitisch volk 1:653; en oorsprong van joden 1:701-2, 705; oosterse, of ārya's 2:513-5; taal geschreven van links naar rechts 2:515 oorspronkelijk een Indiaas volk 2:515vn; erfopvolging bij, en bij hindoes 2:515&vn
Etrusken, hun kennis van donder en bliksem 1:655-6
Euclides 1:66, 580, 660; en 15 boeken over de *Elementen* 1:638
Eugenius Philalethes (Thomas Vaughan) 1:26, 105, 123, 237, 265vn, 306, 398, 400; over kunstmatig goud 1:629
— *Magia Adamica*, over onzichtbare aarde 1:339; mens is drie-eenheid 1:401
Eupolemus 1:82; over Abraham 2:253
Euripides, en steen van Magnesia 1:195; geen adept 1:513; over Dionysos 2:193
— *Bacchae*, over Bacchus en Semelē 2:592
— *Chrysippus* 1:408
— *Heracles mainomenos*, over Heracles en onderwereld 2:607
— *Hippolytus*, over bezetenheid door een god 2:733-4
Europea(a)n(en), kunnen bepaalde kleuren niet waarnemen 1:288; Hanumān als stamvader van 1:697vn; geen enkele, doorgedrongen tot heiligdom van pagoden 1:731
Eurydice, als esoterische leer 2:152
Eusebius, P., vervalst chronologie 1:377, 2:385-6; over 42 boeken van Hermes 1:515; over Ethiopiërs 1:701-2; beschuldigd van vervalsingen 2:385-6
— *Chronicon* 1:81vn, 2:253; over Belus 1:684
— *Demonstratio evangelica*, over Christus als zon 2:607
— *Kerkgeschiedenis*, over essenen 1:31; over Linus 2:146; over besneden bisschoppen van Jeruzalem 2:148; over boeken van Basilides 2:181-2; erkende het *Evangelie van de Hebreeën* 2:213vn; over *semneion* van essenen 2:229vn; over christelijke gemeenschap in Pella en leden die Jezus persoonlijk kenden 2:230; listen van 2:381; over Papias 2:385; over Jezus en Abgarus en portret van Christus 2:646
— *Praeparatio evangelica* 1:82, 2:288; citeert Philo Byblius 1:439; over Porphyrius en Egyptische magie 1:526; over El 1:686-7; over essenen 2:228; citeert Eupolemus over Abraham 2:253; over slang 2:574; citeert Philo over Saturnus en Israël 2:601vn
Eva('s), als chaotische stof 1:720; en Sophia 2:200vn; twee, en Adams 2:261; baarde *Kin* 2:262; in kabbala 2:315; Adam en Jehovah 2:316; en Adam 2:317vn; is verwant met Tetragrammaton 2:352; en Eva-Lilith 2:525&vn; of Ieva 2:543-4
Evangelie/evangeliën, het enige onfeilbare, dat we erkennen 1:80; waarom er vier, zijn 1:214, 2:269; Faustus over oorsprong van 2:45; stelsel van vroom bedrog 2:156; tegenstrijdigheden in 2:156; echte, van Mattheus 2:212; geheime karakter van, van Mattheus 2:212; staan vol met gnostische uitdrukkingen 2:239; vierde, niet geschreven door Johannes 2:246; vierde, weerspreekt Petrus 2:246; verhalen in, overgenomen 2:281-2, 644ev; geschreven door mensen die elkaars werk niet kenden 2:287; keuze, op basis van sortes 2:293-4; vergelijkbaar met oudere geschriften 2:396-7; vergeleken met oosterse en Griekse voorschriften 2:398; niet geschreven door hen aan wie ze worden toegeschreven 2:621; apocriefe 2:633; schrijver van vierde, Alexandrijnse gnosticus 2:676
Evangelie naar Petrus 2:212
Evangelie naar Thomas 2:633
Evangelie van de geboorte van Maria 2:523vn, 654; over dood van Zacharia 2:613-4vn
Evangelie van de Hebreeën 2:213&vn, 593
Evangelie van de kindertijd, Arabische 2:630, 632-3; over geleerdheid van Jezus 2:649
Evangelie van Nicodemus, over Jezus en magie 2:172-3; over Satan en de joden 2:217vn; ongerijmdheden van 2:604ev; plagiaat in 2:604-6; vervalst verhaal over afdaling in hel 2:606-10; kerk moest het wel verwerpen 2:612-3; over machten van de duisternis 2:653
Evenwicht, en heelal 1:412; en harmonie 2:537, 544, 564
Evolutie/evolutieleer, oude en moderne

1:32-3, 199, 221-2; dubbele, en getallen van Pythagoras 1:57-8; en metempsychose 1:58; verloopt volgens cyclussen 1:86, 2:535-6; en reuzen 1:220; fysieke en spirituele 1:220-1, 450-1; oude, afgebeeld in oude tempels 1:222; dubbele 1:290; Darwins, komt overeen met, van Anaximenes en Chaldeeën 1:319; Fludd over 1:342; en hiërarchieën 1:373; Wallace over 1:384-5; in *onzichtbare* heelal 1:386; toekomstige 1:386-7; van moleculen en vormen 1:425; -stadia herhaald in embryo en foetus 1:493-5; spirituele, en instinctieve 1:536-7; Darwin past, verkeerd toe 1:541; volgens *Manu* 1:765-6, 2:304, 318-9; van Sanchoniathon en Vyāsa en Kapila vergeleken met die van Darwin 2:305; gesymboliseerd door avatāra's van Vishṇu 2:322-3; en 'val van Adam' 2:325-6; was al bekend in verre oudheid 2:328-9; mensheid doorloopt zeven stadia van 2:481vn; spirituele en fysieke, van planeet 2:496; in *Genesis* 2:497-8; ontelbare werelden bestonden vóór, van onze wereld 2:500

Exodus, en historische begin van Hebreeën 1:705; datum waarop Israëlieten uit Egypte wegtrokken 2:656-7

Exodus 1:63, 614, 2:53, 111, 151, 249vn, 273, 539vn, 564vn; over eeuwig brandende lampen 1:308; over heksen 1:454; over water veranderen in bloed 1:524; roofscène uit 2:40; over Jehovah-Nissi 2:193; over God die niet Jehovah is 2:195-6; over het zien van God 2:268vn; over 'Here God' van Hebreeën 2:354; over stenen platen 2:432; over Mozes en Yeva 2:470; over Jehovahs onderhoud met Mozes 2:506; over Mozes 2:521&vn, 522; over deurposten met bloed bestrijken 2:534; over Baäl-Sefon 2:571; over Jehovah als krijgsman 2:601vn; over Mozes en put 2:647vn; over zeven dochters van Mozes 2:647vn; over geluid van belletjes 2:732vn

Exorcisme (zie duivelbanning)

Extase, vermogen om met de hoogste wezens te spreken 1:186; Van Helmont en Paracelsus over 1:241; Wilder over Plotinus' denkbeelden 1:608-9; en wilskracht 1:624

Ezau, en Jacob als mannelijk en vrouwelijk beginsel 2:473-4; als zon 2:473-4; is rossig bij zijn geboorte 2:574

Ezechiël, vijfpuntige ster van 1:214; als mensenzoon en kabbalist 2:270-1; over 'wielen' 2:351vn; rad van 2:531, 535, 537, 541-3

Ezechiël 1:615; boek van, is zuiver kabbalistisch 1:36; over Oude van Dagen 1:356, 2:267; over oudsten van de Israëlieten 2:153-4; over *Olam* 2:254; over visioen van vier cherubijnen 2:270, 271, 274; over het teken *thau* 2:464

Ezel, en Typhon 2:567-8; *eo* in het Egyptisch 2:613-4&vn; joden vereren 2:613

Ezra, samensteller van *Pentateuch* 1:703, 715; als nazar 2:150; *her*schreef boeken van Mozes 2:151; en Herodotus 2:506vn; reconstrueert vernietigde boeken 2:253, 553

Ezra 2:520

Fabels (zie ook mythen), als allegorieën van geologie en antropologie 1:186; als allegorieën van natuurlijke verschijnselen 1:346; mysterie verborgen in 2:507

Fagundez, F.S., over het doden van ouders 2:410, 427

Fairfield, F.G. 1:180, 211vn; over spookhand 2:698; over mediums 2:699

Fakir(s), martelingen van 1:29-30; omschreven 1:33-4; laat zaadje binnen enkele uren uitgroeien tot plant 1:205; wilskracht van, en schepping van stof 1:205-7; in trance is alwetend 1:207; en wetenschappers 1:302; levend begraven 1:304, 595, 598-9&vn; maken gebruik van pitri's 1:575, 2:125-6; magische kunsten van, Chibh-Chondor 1:589-91, 761-2; kunnen niet verder komen dan eerste inwijding 2:122; Jacolliot over, die schim oproept 2:122-3; zijn mediums 2:123-4; verschil tussen, en adept 2:124; zien *menselijke pitri* tijdens inwijding 2:133; kan *weerspiegelingen* van pitri's oproepen 2:135; wassen zich elke ochtend 2:600vn; bovennatuurlijke wonderen van 2:685; religieuze oefeningen van 2:693; vermogens van 2:718; temt tijgerin 2:730-1; kunsten van 2:737-8

Fallus of lithos 2:8
Fanatisme 1:759; Jezus als vervolger van religieus 2:176; hardnekkig kwaad 2:279; religieus 2:400
Fantasie, verward met verbeeldingskracht 1:502; herinnering en, belemmeren goddelijke inspiratie 2:694-5
Faraday, M. 1:132, 145, 160, 166vn, 180, 248, 368, 630; over spiritisten 1:96; over 'onbewuste spierwerking' 1:109; en het ophouden van verschijnselen in zijn aanwezigheid 1:112; over dansende tafels 1:118-9; over gemeenschappelijke oorsprong van natuurkrachten 1:190
Farizeeër/farizeeën 1:31-2, 686, 2:154, 158, 209, 225, 230, 235, 399, 520, 589, 632; Gibbon over, en transmigratie 1:445; Jezus een 2:172-3; Jezus niet gekruisigd door 2:173vn; en transmigratie 2:178
Farmacie, in oude India 1:764
Fatalisme, door Ouden verworpen 2:696-7
Faustus de manicheeër, over werkelijke schrijvers van evangeliën 2:45
Favre, Jules, over hypnotisme 2:236-7
Feeën (zie ook elementalen) 1:30, 100, 101
Félix, pater 1:504; over wetenschap, aantrekkingskracht en mysteries 1:433-6
Felt, George H., over meetkundige basisfiguur van oude kennis 1:72-3
Feniciërs 1:708, 2:110, 157-8, 517-8; zeevaarders en kolonisten 1:321, 676; en Israëlieten 1:687-8; en joden 1:701; Ethiopisch volk 1:701; en Carthago 1:702; taal van 1:703-4; afleiding term 1:704; en Hyksos 1:704-5; koloniseren Ierland 2:342vn; noemden Kronos-Saturnus Israël 2:601vn
Ferezieten 1:703
Fergusson, James 2:574; over ouderdom van rotstempels van India 1:730vn
Ferho 1:391, 394; eerste oorzaak van alles 1:392; als vormloos leven 2:203, 261, 265-6; besproeit wijnstokken 2:284; God van Johannes de Doper 2:341; of Parcha Rabba 2:346vn; en Iao 2:347
Feroher(s), als ideële voorstellingen 2:258; als hoogste zelf 2:581
Festus, over saga 1:453; over lares 2:765, 767; over manes 2:768
Fetahil (Pthahil), in *Codex Nazaraeus* 1:389-91; omschrijving 1:391vn; vergelijkbaar met ophitische Achamoth 2:204&vn; architect van zichtbare heelal 2:261, 263, 266, 268; in stelsel van nazarenen 2:265; als mensenzoon 2:267; en Ledhoio 2:348
Ficino, M. 1:56, 490; en boeken van Hermes 1:515
— *Procli de anima ac daemone, de sacrificio et magia*, Proclus over affiniteit en sympathie 1:325
— *Theologia platonica de immortalitate animae*, over ziel en oorzaak en gevolg 1:432
Figuier, G.L. 1:630, 634
— *Histoire du merveilleux dans les temps modernes*, over psychische verschijnselen en epidemieën 1:471-9
Filistijnen 2:54, 349
Filosofen, van de oudheid door wetenschappers niet begrepen 1:56-7; van de oudheid gezworen tot geheimhouding 1:57; gebruiken symbolische taal 1:400; Tertullianus hoopt dat, branden in de hel 2:291-2
Filosofie(ën), moderne, uit oosterse mijnen opgedolven 1:159; in het oude India 1:763; grootsheid van, van de oudheid 2:46; overeenstemming van alle ware 2:98; HPB strijdt voor esoterische 2:141; echte, is goddelijke waarheid 2:142; essentie van elke religieuze 2:145; oude religie-, universeel 2:655; grondstellingen oosterse 2:690-2; occulte, en spiritisme 2:746
Findel, J.G., *History of Freemasonry*, over tempeliers, vrijmetselarij en jezuieten 2:448, 450, 452-3, 466
Fisher, G.J., *Diploteratology: an Essay on Compound Human Monsters* 1:495ev
Fiske, J., *The Unseen World* 1:258, 322, 540
— 'The laws of history', bestrijdt leer van cyclische vooruitgang 1:648; ontkent hoge ontwikkeling van Egyptische en hindoebeschaving 1:652-3
Flammarion, N.C., 1:108; over onbekende natuurwetten 1:269; over zonne- en sterrenverering van katholieken 2:530vn
Fludd, Robert (Robertus de Fluctibus) 1:26, 535vn; over goud en licht 1:637

— *Philosophia Mosaica*, over magnetisme 1:241; over evolutie 1:342; over onzichtbare schepselen en schepper 1:402
— *Summum bonum* 1:234
Fo, of Fho, naam voor Boeddha 2:341, 345vn
Foetus, en verbeeldingskracht van moeder 1:488-93, 495-7, 498-9, 500-1, 502, 506-7, 509; en metempsychose 1:493-5
Forsyth, J.S., *Demonologia*, over geneesmiddelen van de Ouden 1:149; over H. More 1:188; over water 1:267; over concilie dat sortes verbiedt 2:26-7; over graftombe van inquisiteur 2:70; over oorsprong inquisitie 2:70; over vervalste relikwieën 2:83-4; over St. Franciscus en wolf 2:90
Fossielen, geven verkeerd beeld van vroegere beschaving van de mens 1:52
Fotografie, mentale, en paranormale verschijnselen 1:416-7; elektrische 1:501; een vlies van ākāśa neergeslagen op een metalen plaat 1:582; spirituele 1:609; astrale projectie 2:691; en projectie van het denken 2:726-7
Foucault, J.B.L., over levitatie 1:277&vn
Fouquier, P.E., en magnetisme 1:245
Fourier, J.B.J. 1:134
Fournié, É, 1:252, 451
— *Physiologie*, over effect van moleculaire beweging en beelden in ether 1:503; over Van Helmont 1:507; over 'verboden terrein' 1:509; over fysiologie 1:515-6
Fox, Kate 1:278-9, 553
Franciscus, St., en levitatie 1:179; en wolf 2:90
Franck, A., *La kabbale* 1:29; over oorsprong kabbala 2:45; over aard van sefiroth 2:47-8; over inwijding en geheimen 2:116-7; over 'tuin van vreugde' 2:139; over de allerhoogste 2:245-6; over ain sof 2:246; over ouderdom *Sefer Jetzirah* 2:351vn; over Merkabah 2:412; over voorgangers van Shimon ben Yochai 2:412; over joodse wonderdoeners 2:420; over broederschap van kabbalisten 2:552
Franklin, Benjamin 1:144, 213, 315, 528, 535; veroordeelt mesmerisme 1:518-9
Fraunhoferlijnen, en Roscoe 1:639-40
Freund, William, *Wörterbuch der lateinischen Sprache*, over sodales 1:393vn, 688vn
Frygische dactylen 1:73
Fuentes, F.A. de, *Historia de Guatemala, etc.*, over Balam Acán 1:685; over naguals 1:689
Fukarā-yogī's, en fakirs 2:122
Fulton, Robert 1:144
Fysiologie, onderhevig aan cyclische omwentelingen 1:56; wetenschap die het minste vooruitgang heeft geboekt 1:451; Fournié over 1:515-6

Gabriël, symbool van vereniging van geest en sterfelijke mens 2:180, 204; logos bij gnostici 2:225; over Maria 2:237; is Hibil-Ziwa 2:237, 288; als metatron 2:263; en Saoshyant 2:276; en Izaäk 2:532; of Michaël 2:598vn
Gaffarel, J. 2:232
— *Book of Enoch*, inleiding 2:552vn
— *Curiositéz inouyes*, over vorm bewaard in as 1:596
Galaten 1:711vn, 2:98, 208, 211; over Petrus 2:189vn; over slavernij 2:210; over zoon van God en vrouw 2:677vn
Galenus 1:149, 233, 489
— *De compositione, etc.*, over geneesmiddel Isis genoemd 1:661
— *De simplicium, etc.*, over Ophis-amulet 2:347vn
Galileeërs 2:177; Munk over 2:162-3, 169&vn
Galileï, Galileo 1:35, 86, 93, 158-9, 186, 323, 767, 2:619; en pythagorische leringen 1:228, 319&vn
Gallaeus, S., *Sibyllina oracula*, citeert Psellus 1:665; over maagd en kind 2:591-2
— *Summaria, etc.*, over Perzische triade 2:58
Gallicanisme 2:420
Galliërs 1:68, 2:643
Galvani, L. 1:261, 370; over aanval door twee partijen 1:98
Galvanisme, of goddelijke elektriciteit 1:356
Gamgee, A., en experiment met ogen van konijn 1:749
Ganden, lamaklooster van, en manifestatie van Tsong-kha-pa 2:722-3
Gandharva('s) 1:38, 2:125
Gan-dunyas, naam voor Babylonië 1:712vn

Gaṇeśa 2:517, 546; in Mexicaanse ruïnes 1:708
Ganges, heilige 2:37
Garibaldi, G., over priesters 2:409; vrijmetselaar 2:461
Gasparin, A.E. de, 1:301, 2:19; *Des tables tournantes*, over wetenschappers 1:160; over bewegingen van tafels 1:161; over het bovennatuurlijke 1:162; over zekerheid 1:171; over getuigenis van onbevooroordeelde personen 1:171-2; over invloed van de wil 1:171-2; over beweringen volgelingen Faraday 1:174; over fluïdum van proefnemers 1:174-5
Gassner, J.J., genezer 1:294-6
Gautama Boeddha (zie Boeddha Gautama)
Gāyatrī, het heiligste metrum 2:484
Gebed, verlangen en wil 1:547, 2:665&vn
Geber 1:26, 629
Geboorte(n), van de ziel 1:442-3; wanneer ziel is afgedaald tot 2:131; drie 2:664; tweede spirituele 2:665
Geburah 2:248-9; en het kruisteken 2:102
Gedachte(n) (zie ook denken), kracht en magnetische aantrekking van 1:253; beïnvloeden andere gebieden 1:259; en cyclische epidemieën van denkbeelden 1:360-1; die tot astrale vormen leiden 1:381; geleid door spirituele wezens 1:467; projectie van, op het astrale licht 1:501; afgedrukt op astrale ether 2:69; of verlangen kan zichtbare gedaante aannemen 2:485; kan door de wil vorm aannemen 2:726-7
Gedachte-overbrenging, door sjamanen door middel van steen 2:735
Geest, Heilige (zie Heilige Geest)
Geest, vader-, & spirituele ego 1:2; een intelligentie boven alle eindige bestaansvormen 1:10; denkende ziel van de mens en hoogste 1:12; en ziel 1:34, 252-3, 541-2, 2:330; en bewijs voor toekomstig leven 1:94-5; en stof als twee beginselen 1:116; van God op de wateren 1:198-200; tijdruimte bestaat niet voor 1:207; planeet-, nooit belichaamd 1:226; astrale, van mens & komeetstof 1:238; maakt geen verschil tussen verleden of toekomst 1:257-8; Maxwell over universele, en genezing 1:293-4; invloed van, op lichaam 1:294; voorbestaan en goddelijke krachten van menselijke 1:334; elk stofdeeltje heeft een vonk van de, in zich 1:342; is geen māyā 1:378-9; heeft geen vorm 1:380; doordringt alle dingen 1:381; elke menselijke, een vonkje licht 1:381, 627; goddelijke, *weet* 1:397-8; kabbalisten over menselijke 1:408; knappen van draad tussen, en ziel 1:409; goddelijke, van mens & onsterfelijkheid 1:409-10; goddelijke, wordt noch bestraft noch beloond 1:422; onsterfelijke, in elk wezen 1:426; en evolutie van wezens 1:436-7; elk atoom in beweging gebracht door 1:488; hoe stof en, op elkaar inwerken is een mysterie 1:492; alles in natuur is verstoffelijking van 1:540; -stof en evolutie van heelal 1:540-1; gaat eeuwig samen met verfijnde stof 1:541; menselijke, als emanatie van eerste oorzaak 1:549, 2:178-9; wil en ākāśa 1:760; en ziel volgens Paulus 2:331; scheppende 2:469-70; herenigd met haar oorzaak 2:474; levenschenkende, en water 2:539; als bron van alle krachten 2:690; -handen of spookhanden 2:697-9; als tolk 2:744-5; verstand & studie van magie 2:745; vermogens van menselijke 2:748
Geestelijkheid, tegen spiritisme 1:77; en wetenschap 1:144-5; voorspelde door middel van *sortes* 2:8, 25-6; gaat gehuld in door heidense priesterschap afgeworpen gewaad 2:11; gemuilkorfd 2:31; heeft oorspronkelijke manuscripten verbrand 2:32; beoefent magie 2:67-8, 70-1; houdt zich bezig met exorcisme 2:79-81&vn; alledaagse magie in India werk van laagste 2:81-2; Max Müller over 2:407; HPB bedoelt met christendom de leringen van de 2:440vn; interpreteren op hun eigen manier 2:507; misdaden bedreven door 2:673-4vn; en kerk een schijnvertoning 2:688
Geesten, lucht gevuld met 1:50; zonder geweten 1:107; verschillende soorten 1:107-8; niet alle, op seances zijn elementalen of elementaren 1:123; ontlichaamde, en mediums 1:123-4; menselijke, kunnen zich *nooit in eigen persoon* materialiseren 1:124; menselijke, kunnen hun etherische weerspie-

geling projecteren 1:124; stemmen van 1:124, 299; materialisatie teweeggebracht door elementaire 1:125; voorwaarden voor het aantrekken van 1:125; verschillende soorten verschijningen van 1:125-6; van gestorven dieren 1:127-8; weinig fysieke verschijnselen veroorzaakt door menselijke 1:130; Thury over tussenkomst van 1:172-3; kunnen een vluchtige vorm tot leven brengen met behulp van elementaren 1:179; Augustinus over kwade 1:227vn, 2:82; en orakel 1:275; drie, in mens 1:289; aard van 1:299-300; en lucht 1:379; zuivere, ontlichaamde, & verschijnselen 1:415; kwade, en steen mnizourin 1:415-6; en intelligente elektriciteit 1:416-7; verschillende soorten, in onzichtbare heelal 1:441, 577; van moordenaars en zelfmoordenaars 1:442; in Malabar 1:442; van achtste sfeer 1:452-5; vluchtige zouten & verdrijven van 1:456&vn; elementalen materialiseren weerspiegeling van menselijke 1:459; of demonen verwond door zwaarden 1:463-4; magiër kan, naar wens oproepen en wegsturen 1:468; goede en kwade 1:561-2; hoe hindoes met menselijke, omgaan 1:562; fluïdisch lichaam van, & vampirisme 1:569; hebben niets te maken met verschijnselen van magiërs 1:573; zuivere en onzuivere 1:609-10; ingewijde filosofen beheersen 1:611-2; mediums beheerst door 1:613; testen en beoordelen van 1:615; Plinius over, in woestijn 1:745-6; aan aarde gebonden, & bezielde standbeelden 1:760-1; dagen kerk uit 2:28-30; en fakirs 2:125-6, 133-5; individuele planeet-, overschaduwen mensen 2:185-6; Justinus over zeven 2:218vn; opgeroepen door dampen van bloed 2:667-9; kan een lichaam dat door de ziel is verlaten in beslag nemen 2:691-2; zuivere, kunnen zich niet objectief vertonen 2:699; sjamanisme en 2:722-3; omgang met, in Muru 2:723; theorie van ontlichaamde menselijke, is zwakheid van spiritisme 2:747

Gegen Chutuktu, patriarch van Mongolië, incarnatie van Gautama 2:723

Gehandicapten, en reïncarnatie 1:450

Geheim(e), verslagen van adepten 1:690-1, 2:137, 475-6; broederschappen bezitten sleutels tot mysteries 1:708-9; verhandeling over Mukta en Baddha 1:717; gevolgen van het openbaar maken van, kennis 2:116-7; besprekingen 2:223; broederschappen 2:360ev; eerste christelijke gemeenschappen waren 2:394-5

Geheime leer, is in India ontstaan 1:201vn; in alle landen identiek 1:559, 2:167; alfa en omega van universele wetenschap 1:637; vergeleken met allegorische 'man die het lijden kende' 1:710; als wereldboom van kennis 1:710; als basis voor andere religieuze geschriften 1:717; als verloren woord 1:717; is identiek in alle religies 2:115-6, 484; van Jezus volgens *Homilieën* 2:223; van Jezus gebaseerd op oosterse gnosis 2:223; religie van Zarathoestra gebaseerd op 2:275; oriëntalisten missen sleutel tot 2:306; is waarheid 2:344; van Jezus is bewaard gebleven 2:361vn; van Gautama 2:375-6; basisgedachten van 2:535-6; bron is symbool van 2:647vn

Geheimhouding, redenen voor 1:11vn; van wetenschappen van de oudheid 1:56; van oude mystieke schrijvers 1:89; Plato over 1:376vn; van kabbalisten 2:48; evenredig aan godsdienstvervolgingen 2:360-1; van namen van goden 2:561; van *Atharva-Veda* 2:662

Geheimschrift van vrijmetselaars 2:465-9

Gehenna 1:423-4, 451-2; plaats buiten Jeruzalem 2:15; en Tofet 2:594

Geheugen (zie ook herinnering), en het astrale licht 1:250

Gehoor, innerlijke 2:710-1

Gelofte(n), broederschaps-eed 1:517; jezuïtische opvattingen over 2:439; en persoonlijke verantwoordelijkheid 2:440; en Peruvianen 2:440vn

Geloof, genezing door 1:294; bron van alle wonderen 1:418, 2:435; geworteld in innerlijke zintuigen, 1:586; en leiden van deugdzaam leven 2:1; oneindige kracht van heilig 2:140; op kennis gebaseerd 2:434; oprecht, moet worden gerespecteerd 2:621-2; waarachtig, is goddelijke welwillendheid 2:750

Geluid(en), wordt voortgebracht door trillen van ether 1:361;

Geluid(en) (vervolg), verband tussen kleur en 1:640; zijn spirituele getallen 1:640; elk, wekt overeenkomstig geluid op in onzichtbare wereld 2:485; en helderhorendheid 2:710-1
Gematria 2:351; en Zura 2:500-1
Gemma, C., over kind geboren met hoofdwond 1:490
Geneeskunde (medische wetenschap), bekrompen en materialistisch 1:69-70; minst exacte van wetenschappen 1:148; en Paracelsus 1:233-4; onzekere basis van 1:252; door Bacon onder speculatieve wetenschappen gerangschikt 1:513; bij oude Egyptenaren 1:669-70, 676; in India 1:764; van yogī's en talapoins 2:728-9
Geneesmiddelen, die tegenwoordige artsen niet willen gebruiken 1:70; bekend aan de Ouden 1:149
Genesis, over nefesh 1:34, 2:426vn; over een levende ziel 1:62; over reuzen 1:186-7; over rokken van vellen 1:217, 712, 2:539vn; over scheppen van licht 1:355; Higgins over 1:371-2; verschillende Adams in 1:395; en Swedenborg 1:398; hoofdstuk 2 en 3 kabbalistisch verklaard 1:545; Maimonides over 1:549; en afbeeldingen in Dendera 1:554-5; over drie engelen 1:617; stamboom uit, mythisch 1:687; over Dan en Levi 1:688; over scheppen van de mens 1:691-2, 2:307, 541, 543; over vier voorouders van de mens 1:692; hoofdstuk 1 en 2 niet uit dezelfde pen 1:711; en Krishṇa 1:716vn; interpretatie historische feiten van vierde hfst. 1:716; Parkhurst verzwijgt betekenis eerste woord van 2:41; over kadesh 2:53; over vijandschap tussen de slang en de vrouw 2:59-60; over Dan 2:195; over Jehovah-jireh 2:196, 354; over duisternis lag op de afgrond 2:250; bevat deel universele kosmogonie 2:252; over Abraham 2:252; door joden zich toegeëigend 2:253; over nefilim 2:253-4; over olam 2:254; over de geboorte van Kaïn 2:262; over Shiloh 2:285; over wezens in het water 2:301; over Jacob die worstelt met de Heer 2:473; over Pniël 2:474; over de ark 2:478; over vervloekingen door de elohim 2:496; over de zesde dag 2:497; betekenis van de 'dagen' van 2:498; over Noach en het water 2:499-500; over geslachten van Seth en Kaïn 2:539-40; over levensduur van de mens 2:549; over oude dynastieën 2:571vn; slang uit 2:596
Genezers, natuur- 1:582; echte en pseudo 1:295-6
Genezing(en), door muziek 1:292-3; door sterke wil of verbeeldingskracht 1:294; geloof en hoop essentieel voor 1:294; moreel vergif overgebracht op patiënt als genezer moreel ziek is 1:295; geen, door hen die zich aan verdorven praktijken overgeven 1:296; door Jezus 1:445; wonderbaarlijke 1:582; en Egyptische mysteriën 1:660-1; magische 1:661; in tempels door magie 2:589
Genii (zie ook planeetgeesten), van nazarenen en Meru 2:271-2
Genius, of goddelijke geest 1:363
Genua, vaas van kathedraal van 1:668
Geocentrisch stelsel 1:767-8
Geoffroy Saint-Hilaire, E. 1:488-9, 492, 495, 501; over paard met vingers 1:521
Geografen, Plutarchus over 1:80; van vóór Mozes 1:514
Geologie, is het oneens met archeologie 1:654; en hindoetijdrekening 1:725
Geologische, tijdperken of lagen 2:545; tijdperken en avatāra's van Vishṇu 2:323-4
Geschiedenis, beweegt zich in afwisseling van eb en vloed 1:86; Fiske over wetten van 1:648, 652-3; adepten kunnen mysterieuze bladzijde in, verklaren 2:475; Pococke over oorspronkelijke 2:554
Geslacht(en), scheiding van 1:388, 2:550; oude symboliek van 2:129-30, 524
Geslachtscellen, en teratologie 1:497-8
Getallen, en Pythagoras 1:14-5, 55-6, 2:483-4; leer van de 1:14-5, 21; esoterische combinaties van 1:55-6; en dubbele evolutie 1:57; en mantra's 1:57-8; Porphyrius over, van Pythagoras 1:87; en verhoudingen in oude bouwwerken 1:707-8; en oervormen in de wereld van oorzaken 2:316vn; King over, van Pythagoras 2:352-3; en oorsprong tientallig stelsel 2:353-4; vertegenwoordigen filosofische denkbeelden 2:480-1; in de *Veda's* 2:485-6; spirituele 2:640

Getijden, en vissen 1:287; en de maan 1:359
Getuige(n), Montesquieu over 1:147; vers over drie hemelse, vervalst 2:207
Geuren, voortgebracht door magie 1:121-2
Gevleugeld(e), paarden van Plato 1:12; mensenras in *Phaedrus* 1:50
Geweten en verstand 1:397
Gezag, Greeley over 1:8; Fisher over 1:502
Gezichtsvermogen, innerlijke 2:710-1
Gezondheid, ziekte en magnetisme 1:233, 239
Ghārāpuri (zie ook Elephanta), tempel van 2:57-8
Ghebers 1:39, 75, 704, 2:741vn
Gibbon, E., *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, over gnostici 1:61, 2:291, 389, 769; over farizeeën en transmigratie 1:445; over Plato's leer 2:40; over levens van heiligen 2:91; over ingelast vers in *1 Johannes* 2:207; over Therapeuten 2:382
Gihon, is Indus 2:37
Gilbert, Wm., over aardbol als één grote magneet 1:621
Gilgul, leer van 2:178
Ginnungagap, als grenzeloze afgrond 1:214, 218, 229
Ginza Raba (zie *Codex Nazaraeus*)
Girard, pater J.B., tovenarij van 2:742-3
Gladstone, W.E., *Rome and the Newest Fashions in Religion* 2:12, 446; over Paus Pius IX 2:7vn; over 'bloemrijke taal' van pauselijke redevoeringen 2:10; over Maagd Maria 2:128vn
Glanvill, J., *Sadducismus triumphatus*, citeert H. More over verschijnselen 1:109&vn; citeert More over intelligente wezens 1:131-2; citeert More over trommelslager van Tedworth 1:188, 463; citeert More over Scot, Adie en Webster 1:283; citeert More over betekenis van het woord heks 1:453; over etherische voertuigen van zielen 1:569; citeert More over katholicisme 2:658-9vn
Glas, buigzame, en beker van Tiberius 1:103-4; en alkahest 1:104; buigzame 1:320; Ouden waren bekend met vergroot- 1:321; -kunst hoogontwikkeld in Egypte, Pompeï en China 1:667-8; -blazen in oude Egypte 1:674-5
Glaucias, leerling van Petrus 2:146-7, 182
Gliddon, G.R., *Ancient Egypt*, over ouderdom van Egypte 1:641; citeert Plinius over verplaatsen van obelisk 1:646; over grote kennis van Egyptenaren 1:648-9
— & Nott, *Types of Mankind*, over leven en dood 2:356
Gnosis, heeft altijd haar vertegenwoordigers 1:46; Efeze als centrum van 2:181; platonische, en christendom 2:230-1; oosterse, en christelijke gnostici 2:239, 246; dualiteit is fundamentele hoeksteen van 2:314; beoefenaars van, zijn talrijk maar onbekend 2:474-5
Gnosticisme, oorspronkelijk, verbasterd 1:357vn; besproken 2:181ev; zijtak van boeddhisme 2:184-5, 197; logischer dan christendom 2:203; leringen van, hopeloos verward door Irenaeus 2:205-6; kosmogonie van 2:214-9; termen van, gebruikt in evangeliën 2:238-9; nam leringen uit *Avesta* over 2:258; verdediging van 2:384
Gnosticus/gnostici, Gibbon over 1:61, 2:291, 389, 769; waren essenen onder nieuwe naam 1:76, 2:382; vervolging van 2:44-5; bezaten meer kennis dan Jezus' discipelen 2:242; spreuk van 2:247; en verzoeningsleer 2:385; belasterd 2:387-8, 389-90; denkbeelden van, over Jupiter, Semelē en Jezus 2:592-3; geloven in reïncarnatie 2:768-9
Gobi-woestijn 2:703; was eens zetel van welvarend rijk 1:738-9; graf van Dzjengis Khan in 1:739; verloren geheimen liggen bedolven onder zand in 1:739, 2:425; woonplaats van kwaadaardige wezens 1:744-5; 'geststemmen' in 1:747
God(heid), als universele ziel 1:2; hoe het bestaan van, kan worden bewezen 1:2-3; de ene levende 1:3; voor allen 1:10; Plato over worden als 1:12; weerspiegeld in ziel van mens 1:17; persoonlijke, en als kracht 1:66; theosofisch denkbeeld over 1:88; begrijpelijke 1:110; omschreven als intelligente wil 1:113; ontkend door wetenschap 1:117; Bruno & Spinoza over 1:154; zakelijke overeenkomst van, met duivel 1:165; en wonderen 1:183; als universeel bewustzijn 1:196, 375, 377;

God(heid) (vervolg), *ene*, en polytheïsme 1:198vn; als één enkel punt 1:221; More over aard van 1:282; geloof in, diepgeworteld in mensen 1:301; Voltaire & Volney over 1:354; als sefira 1:355; onkenbare 1:380; geen ding 1:382; kan niet worden beschreven 1:400; innerlijke, en voortbestaan van individualiteit 1:409-10; gaat meetkundig te werk 1:412, 632vn, 634; *een ander beeld* van 1:426; en vuur 1:534; manifestatie van verborgen 1:540; viervoudige 1:634vn; Poimandres over mens die een, wordt 1:771; drievoudige, van Tartaren 2:58; één ware 2:103; geïncarneerde, omschreven 2:178; mensen van 2:180; viervoudige 2:199-200; 'Here,' een ondergeschikte 2:214-5; eerstgeborene van 2:228; hoogste, in *Zohar* 2:247-8; zeventig oudsten zagen 2:268vn; antropomorfe voorstellingen van 2:282-3; afbeeldingen van, gemaakt door Doré 2:283; brahmaanse denkbeelden over 2:305-7; ieder mens een 2:307; christelijke, als secundaire macht 2:309; kinderachtige en dwaze term 2:310; Hanumān de aap- 2:322, 327; Here, van Hebreeën 2:354-5; vereniging met onze eigen innerlijke 2:374-5; Plato over 2:405-6; vrijmetselarij en persoonlijke 2:441, 444; zonne-, Isaral 2:473-4; *Rig-Veda* over innerlijke 2:486-7; zevenstralige, en zielen 2:493; van Jezus werd een, gemaakt 2:563; christelijke, en zijn logos 2:598; vervloekt slang 2:600-1; Engelse woord voor, afgeleid van *deva* 2:601; van Israël was Moloch 2:615; hoogste, is oneindig en rechtvaardig 2:636; verschillende denkbeelden over, vergeleken 2:636-7; Chinezen geloven in één hoogste 2:651; innerlijke zelf als hoogste 2:665vn; beeld van, afhankelijk van spirituele visie 2:666; pārsī's over 2:680vn; bezeten door een 2:733; tempel van, in ons 2:744; bijbelse, van Israël als verleider 2:749

Goddelijk(e), macht erkend door theosofen 1:80; triade 2:57; denkvermogen 2:593

Goden, hemellichamen zijn beelden van 1:21; omschreven als occulte krachten 1:34-5, 2:167; theürgie en 'schepping' van 1:45; *Johannes* zegt dat mensen, zijn 1:50; voortreffelijke mensen werden door Ouden, genoemd 1:74; als leraren van de waarheid 1:186; Plato over 1:218, 376, 2:171, 406; tweeslachtig in mythen 1:224, 395; en godinnen en elektriciteit 1:346; Olympische 1:353; vluchtige vormen en beelden van 1:367-8; en aartsengelen, geen mensen op onze planeet 1:409; elementaren hebben ambitie om voor, door te gaan 1:428-9; twaalf, als lichamen van Brāhma 1:446; Egyptische 1:514, 2:528; priesters vernoemd naar hun 1:683, 686; mens kan aan, gelijk worden 1:711; Hermes over, en bezielde standbeelden 1:757-8; vertonen zich in de mysteriën 2:132; op aarde 2:179, 186; wederopstanding van zonne- 2:202; Xenophanes over 2:247, 282; Meru-, en sefiroth 2:271-2; en śakti's 2:324; ingewijden zijn 2:338; symbolen van hindoe- 2:353-4; we zijn allemaal 2:374-5; geïncarneerde heidense, & Jezus 2:397; zieners onderwezen door 2:434; scheppende krachten ten onrechte, genoemd 2:454; als symbolen van natuurkrachten 2:474; als eerste beginselen van natuur 2:480, 484-5; belichamen denkbeelden 2:488; twaalf grote 2:528, 530-1; Müller over heidense en hindoe- 2:563; neiging om, als edele mensen te beschouwen 2:572; zonne-, zijn tweevoudig 2:595; dalen af naar hel 2:603&vn; rehabilitatie van oude 2:618-9; en half- 2:629; wereld bestuurd door tussenliggende 2:651; zwarte en witte, van Jakoeten 2:668

Godsdienst (zie religie)

Godsdienstwetenschap, volgens Müller in kinderschoenen 2:31

Goed, Plato over hoogste 1:10, 15; Plato over, en God 2:278; en kwaad houden elkaar in evenwicht 2:544, 564; zonde is volgens Calvijn oorzaak van grootste 2:563; Ramatsariar over strijd tussen kwaad en 2:598

Goeroe-astara 2:165

Goethe, J.W. von, *Faust* 1:189, 2:588

Gogard, de mazdeïsche levensboom 1:388

Goochelaar(s) (zie ook bezweerder, tovenaar), magische handelingen van 1:593-4

Görres, J.J. von, *Die Christliche Mystik*, over geestverschijningen 1:165; over geestverschijningen aan de Malabarkust 1:442
— *Gesammelte Schriften*, over ziel en geest 1:569
Gossein, wedstrijd met tovenaar 1:470
Gothen 1:713
Goud, ontstaan van 1:104; olie van 1:105, 303-4; het maken van 1:628ev; als neerslag van licht 1:637; van Inca's 1:678, 1:736-7
Govinda Svāmin, Jacolliots fakir 1:204-5, 206vn, 207, 575
Grabe, J.E. 2:646
Grafheuvels, langs oevers van Missouri, met reuzenskeletten 1:395-6
Granville, over Egyptische mummies 1:670
Greatrakes, V., genezer 1:295-6
Greene, Robert, toneelschrijver 1:120-1
Grégoire, bischop Henri, *Histoire des sectes*, over tempeliers 2:449, 452
Gregorius VI en VII, magiër-pausen 2:67
Gregorius XIII, paus 2:681
Gregorius van Nazianze 2:742; schrijft Hiëronymus over omhaal van woorden 2:214
Gregorius van Tours, *Histoire des Francs*, over sortes 2:25-6
Griekenland/Griekse, dankt alles aan Egypte 1:648; kennis afkomstig uit Egypte 1:660; goden van, afkomstig uit Egypte 1:674; mechanische constructies in 1:674; vertaling van *Bereshīth Rabba* 2:288; oude Grieken geloofden in reïncarnatie 2:768-9
Grieks-Russische kerk 1:77
Grihastha 2:120; oproepen pitri's door 1:45
Groen, correspondeert met tussenliggende natuur 1:640; spectrum van zilver 1:640
Gross, J.B., *The Heathen Religion*, over preformatie 1:152; over de gave van het voorspellen 1:197-8; over vooroordeel van de christenen 2:113
Grot, Plato's onderaardse 1:12-3; verlichter die, bewoont 2:109; van Mithras 2:576
Grotbewoners van Les Eyzies 1:385
Grote, George, 1:653
— *A History of Greece*, over pythagoreeërs 2:620-1
Grottempels (zie ook Elephanta, Ellora) 1:709, 729vn; van Ajanta 1:447-9; van jains 2:380
Grynaeus, J.J., *Monumenta S. Patrum* 2:606vn; over Lentulus en Jezus 2:176
Guido d'Arezzo, en hindoetoonschaal 1:765
Guizot, F.P.G. 1:128; geciteerd 1:383
Gully, J.M. 1:145
Guṇī, of slangenbezweerder 2:729-30
Guppy, Mw. 1:618
Gymnosofisten 1:41, 176, 281, 445-6vn, 556, 595, 2:359, 458, 622; heiligheid van leer van, en diepgaande kennis van magie 1:150-1

Haaien, bezweerders van 1:748-9
Haar, geëlektriseerd 1:315; Paulus over lang 2:163vn, 176; lang, van nazarenen 2:163, 176
Hades, Christus en Hercules dalen af in 1:197&vn, 390; en vernietiging van ziel 1:413; Plato over 1:423; of achtste sfeer 1:451; Aeneas' afdaling in 1:463; overgangstoestand van zuivering 2:14; verschilt van de hel 2:14-5; afdaling van ziel naar 2:170; in *Mattheus* 2:594; afdaling van god naar 2:603-4
Hadrianus, over christenen 2:395
Haeckel, E., *Anthropogenie, etc*. 1:222
Haemerobaptisten 2:361vn
Hagar, betekenis van 2:178-80
Haideck, gravin, vrijmetselaar 2:461
Hakim, en druzen 2:364
Halde, J.B. du 1:740
Halévy, J. 1:712; over taal van Babylonië 2:554
Hall, S.C., over geesten 1:560
Halley, Edmond, over noorderlicht 1:528; komeet van 2:597
Hallucinatie(s), en objectieve visioenen 1:211-2; en pseudo-verklaringen van wetenschappers 1:364-5; psychische, en epidemieën 1:471ev; mesmerische 2:691
Hamieten (zie ook Cham) 1:653, 702vn, 713, 2:538, 552
Hamilton 1:162
Hamlin, A.C., over kunst in India 1:669
Hamza, en druzen 2:363vn, 364; als christos 2:364vn, 365, 367; etherische gedaante van, bij inwijding van druzen 2:367
Handelingen, over geestenbanning 1:455;

Handelingen (vervolg), ingelaste vervalsingen in 2:44; over doop 2:159; over Paulus 2:161; waarom, lang buiten canon gehouden 2:161; over sadduceeën 2:173vn; over de naam van Jezus 2:278, 456; brieven van apostelen authentieker dan 2:326; over Nicolaas van Antiochië 2:388; over Paulus en adder 2:666
Handlijnkunde, jezuïeten over 2:417
Hanumān 1:697-8&vn, 2:322; verborgen betekenis van 2:327
Hardy, R.S. 1:721
— *A Manual of Buddhism* 2:591; over verzoeking van Boeddha 2:602; over kennis van Boeddha 2:649; aankondiging van Boeddha's geboorte 2:652
— *Eastern Monachism*, over wedergeboorte, karma en arhats 1:444
Hare, R. 1:90, 99, 108, 269, 301, 431; in Harvard beticht 1:248; en spiritisme 1:313-4; en American Scientific Association 1:328
— *Experimental Investigations* 1:138
Harmonie, universele onveranderlijke 1:257; als evenwicht van tegengestelde krachten 1:412-3; grote natuurwet 1:425-6; gunstige invloed van 2:485; en evenwicht 2:537, 544, 564; wet van, en rechtvaardigheid 2:640-1
Hartmann, K.R.E. von 1:113, 115-6
Harvard, commissie over spiritisme 1:248, 313
Harvey, William 1:144
Hathor, Egyptische oorspronkelijke element 1:151, 2:243
Haug, M. (zie ook *Aitareya-Brahmaṇa*), over ouderdom van *Veda's* 1:60
— *Essays, etc.*, over de duivel 2:570
Hava, of Eva 1:720
Hayes, Moses Michael, en Koninklijk Gewelf 2:464-5
Heber, bisschop R., over oude hindoemonumenten 1:449vn
Hebreeën (zie ook joden, Israëlieten), tegenover joden 2:617
Hebreeën 2:144, 519; over Jezus en Mozes 2:44; Paulus spreekt Jacobus tegen 2:98, 189vn; over engelen als vuur 2:321vn; over eonen 2:593&vn; over vergeving door een bloedoffer 2:665
Hebreeuwse, taal en die van de Azteken 1:685-6; stammen en hun oorsprong 1:703-5; manuscripten van, *Bijbel* 2:507vn
Hebron 1:704, 2:349; en smaragden tafel 1:632-3; of Kirjath-Arba 2:200
Heelal, chaos voor het gevoel, kosmos voor het verstand 1:16; vol met onzichtbare wezens 1:50, 744, 2:19; onzichtbare, en evolutie van vormen 1:386; als lichaam, geest en ziel van onzichtbare centrale zon 1:393; is dubbel 1:418; zichtbare, concreet beeld van ideële abstractie 1:439; onzichtbare, ook bewoond 1:441; begin van 1:540-1; hele, is muziekinstrument 1:640; tweeëntwintig verschijningen van, in boeddhisme 2:183vn; abstracte 2:250-1; ontbinding en opnieuw tevoorschijn komen van 2:256, 309-10; huidige, één uit een oneindige reeks 2:309-10, 318; emanatie van 2:320; vier perioden van 2:496-7; ontwikkeld uit tevoren bestaande stof 2:535; onzichtbare, of astrale licht en zijn register 2:690; ziel van 2:768
Hegel, G.W.F. 2:435
Heiden(en) 2:11, 31-2vn, 103, 105, 107vn, 162, 175, 189vn, 223, 227, 473, 553, 563-4, 591, 629vn
Heidendom, in christendom 2:58, 93-4; omschreven 2:208-9vn; oude wijsheid vervuld van godheid 2:750
Heilige Geest, vrouwelijk beginsel 1:194-5, 391vn, 2:313vn, 421, 593; vinger van 2:83; en doop 2:158-60; gnostici over vrouwelijke, of Spiritus 2:225-6; vrouwelijke, vergelijkbaar met Shekhinah 2:260, 261-2, 313vn; Zoē of vrouwelijke 2:263-4; als eerste androgyne duade 2:267vn; en Mensenzoon 2:278; of Nara 2:313; ether is 2:593
Heiligen, lichamen van, en rivierkreeft 2:85; mediums en orthodoxe 2:89; levens van 2:91; apocriefe 2:599; gered uit de hel 2:606; en madonna's in allerlei kledij 2:624vn; heilige levenswandel van boeddhistische en lamaïstische 2:714
Heindorf, L.F. 1:56
Heks(en) 1:612; Mozes' en Jezus' houding tegenover 1:452; etymologie van witch en wizard 1:453; over kaṅgālin 2:718
Heksensabbat, en feesten van Bacchus 2:619

Heksenverbranding 2:68, 72-3
Hekserij 1:127-8, 452-6, 456vn; in Salem 1:461-2; overvloedig bewezen 1:467; executies wegens 2:23vn, 72ev, 589-90; bij de Ouden vergrijp 2:114-5; en mysteriën 2:137-8; aard van 2:137-8vn; aanhangers oude eredienst beschuldigd van 2:589; en heksensabbat 2:619
Hel, als overgangstoestand van zuivering 2:14; of hela 2:14; verschil tussen Hades en 2:14; van verschillende volkeren 2:14ev; dogma van, als christelijke hefboom 2:14-5; en gehenna 2:15, 594; kwellingen in 2:15; in de zon 2:16; Origenes ontkent eeuwigheid van 2:16-7; geocentrische, van Augustinus 2:17; afdaling naar, en inwijding 2:206-7, 602-3&vn; Tertullianus hoopt dat al zijn vijanden in, terechtkomen 2:291; uitvinding van het christendom en niet van de joden 2:594-5; Credo van de apostelen en kerkvaders over afdaling naar 2:603; tafereel in 2:606-9
Helderziendheid, en waarzeggerij 1:41-2, 245; spirituele blik en 1:228; en psychometrie 1:256; en verschijnselen 1:273-4; en epidemieën 1:365-6; cataleptische 1:605; tegenover zienerschap 2:693-4
Helena, en Paris 1:700
Heliocentrisch stelsel, ontkend 1:8, 143-4; onderwezen door Heraclitus 1:20-1; bekend aan Plato 1:58, 517; bekend aan Pythagoras 1:58, 654, 2:16; onderwezen in *Veda's* 1:58; afkomstig uit India 1:82vn; bekend aan Philolaus 1:319; en Thales 1:654; in Egypte 1:661; en Galileï 2:619
Hellanicus, en betylos 1:427
Helmont, J.B. van, grootste scheikundige van zijn tijd 1:266; scheikundige kennis van 1:268-9; Fournié over 1:507; levensbeginsel van 1:507; brengt alen en kikkers voort 1:524
— *Ortus medicinae*, over alkahest en zout 1:104, 215, 264-5; over goud 1:104; over de wil 1:111; over magnetisme en de mens 1:240-1; over elementalen 1:263-4; over de mens als spiegel van het heelal 1:290-1; over foetus en verbeeldingskracht moeder 1:490-1, 506; over Paracelsus 1:515vn
Hemmann, J.A., *Medicinisch-chirurgische Aufsätze* 2:587vn; over Paracelsus 1:106, 233
Henoch, boek 2:421; over Jehovah 1:356; over 'dochters van de mensen' 1:396-7; en *Openbaring* 2:172; even orthodox als de boeken van Mozes 2:551-2
Henoch 1:217, 254, 2:46, 227, 539-40, 551-2, 572; gelijkgesteld met Hermes 1:35, 2:544; maçonnieke heilige Delta van 1:80, 707, 2:437; en rokken van vellen 1:217; werd van ons weggenomen 1:692, 2:500, 533; eerste vader van de vrijmetselarij 1:716; is Enak 2:529; prototype van tweevoudige mens 2:533; en Lamech 2:538; en Libra 2:543, 544; als metatron 2:544-5; tijdperk van, en dierenriem 2:545vn; en Seth 2:547; en Elia die opstijgen uit de hel 2:606
Henry, J. 1:519; en prof. Hare 1:328
Heptaktis 2:486vn, 493, 495, 571
Heracleon 2:289vn, 290
Heracles/Hercules 2:531, 601vn; koning van Musianen 1:195vn; en Typhon 1:197; 'uit zichzelf geborene' 1:197; en Thor 1:346; en Hades 1:390; van oorsprong Sanskriet 1:702; als verlosser die Prometheus bevrijdt 2:604; voorbeeld voor het verhaal van Jezus 2:604, 607; als zonnegod 2:614; Baäl- 2:616; tegenstander van mensenoffers 2:664vn
Heraclitus, leringen van 1:20-1; over strijden met boosheid 1:331; opvatting van B. Stewart over 1:533-4; over Pythagoras 2:620-1
Herder, J.G. von, *Ideen zur Philosophie, etc.* 1:333; over India 2:37
Herder van Hermas, komt overeen met kabbala en *Codex Nazaraeus* 2:283-6; gegevens over 2:284vn; over de poort en de zoon van God 2:286; tegenstrijdige meningen van kerkvaders over 2:608
Herford, Eerw. Brooke, over bewijs van het spirituele 1:301
Herinnering(en) (zie ook geheugen), aan hogere wereld 1:12-3; en reïncarnatie 1:250-1; van verdrinkende mens 1:250; aard van 1:257; en verbeelding belemmeren een helder zien 2:693-4; versus zienerschap 2:694
Hermeias, over eerstgeboren licht 1:438; neoplatonist 1:550

Hermes 1:35, 683, 2:218; Homerus over 1:232; over planeten en hun heersers 1:338; over goden en bezielde beelden 1:757-8; over God de Vader 2:232; profetie over Egypte in vervulling gegaan 2:423-4; en Henoch en Libra 2:534, 544; en Seth 2:547; tweede, en slang 2:595-6; en Kaïn 2:596; en Prometheus 2:603-4; over God 2:679-80vn
Hermes, boeken van (zie ook Ménard), medische 1:51; hun ouderdom 1:84&vn; piramiden stonden aan de kust 1:647; sleutel tot, ontbreekt 1:683-4; over leer van drie-enige mens 2:427
— *Smaragden Tafel* 1:631-2
— *Tractatus de transmutatione, etc.* 1:337vn
Hermetisch(e), axioma 1:49; broederschappen 1:65; adept over aard van heelal 1:66; sluier 1:399; de mens onderwerp van, kunst 1:401; leer over oorspronkelijke beginselen van heelal 1:438; goud 1:637; Broeders uit Egypte 2:361
Hermetische filosofie 1:398-9; pleidooi voor erkenning van 1:4, 338-41; over de ziel 1:19-20; identiek aan die van *Rig-Veda* 1:32-3; de meest redelijke leer 1:438; jarenlang veroordeeld 1:550; over waarheid en dood 1:770-1; over wedergeboorte 2:227
Hermippus 2:165-6
Hermodorus 1:465
Hero, stoommachine uitgevonden door 1:323
Herodes, en Kansa 2:232, 630
Herodotus, *Historiën*, over vergane glorie 1:54; over priesteressen van Babylon en meteoorstenen 1:427; over een volk dat 6 maanden sliep 1:521; over ouderdom Egypte 1:641; over het meer Moeris 1:642; over kanaal van Necho 1:643; over verplaatsen van granietblokken 1:646; over Egyptische Labyrinth 1:649-50; over Griekse kennis ontleend aan Egyptenaren 1:660-1; over Egyptisch linnen 1:666; over prepareren mummies 1:669-70; over Egyptische vloot die rond Afrika vaart 1:673; over bacchische rituelen 2:161; maakt geen melding van Israëlieten 2:505-6vn; over oosterse Ethiopiërs 2:513; over Hercules 2:531
Hersenen, Tyndall over, en bewustzijn 1:145-6; onbewuste werking van 1:313; dierlijke, filosoferen 1:330; elke gedachte verandert de 1:332-3; zenuwknoop van neurologische telegraaf 1:418; 'zilveren vonk' in 1:424; van primitieve mens 1:426; windingen van de 1:451; werking van, belemmert echt zienerschap 2:693-4
Hervormers, vervolgd door de wetenschap 1:43; even bloeddorstig als de katholieken 2:590
Hervorming (zie reformatie)
Hesiodus 1:219vn, 351, 353, 2:32, 606; over titanen 1:702
— *Werken en dagen*, over essenbomen en mensen 1:691vn
Heth 1:677, 687
Hettieten 1:702-3, 2:565-6, 587, 613
Heva 1:716vn, 728, 2:564vn
Hevieten 1:703, 2:526, 564vn; en Votan 1:677
Hibil-Ziwa, als geopenbaarde logos en Gabriël 2:180, 204, 237, 276, 288
Hicetas, pythagoreeër 1:20, 766-7
Hiero 1:465
Hiërofant(en), en Peter 1:35; van India en Tibet 1:36; Egyptische en Babylonische, als zoon van de draak 1:686; van Atlantis 1:732; van Eleusis 2:37vn; bood zijn leven aan als offer 2:50; verborgen voor kandidaten 2:109; genazen mediums 2:114; geheime vermogens van 2:132; vaak beschuldigd van tovenarij 2:173-4; en overdracht van levenskracht 2:664; vrouwelijke, van Sabazius 2:692
Hiëroglief(en) 1:224, 2:501; fraai gebeeldhouwd 1:652; en graf van de Inca's 1:737
Hiëronymus, en oorspronkelijke evangelie van Mattheus 2:156-7vn, 212-4; over Gregorius van Nazianze 2:214; verdraait tekst *Job* 2:582
— *Commentaar op Mattheus* 2:212
— *De viris, etc.* 2:212
— *Dialogi contra Pelagianos* 2:212vn
— *Epistolae*, over verering van Adonis 2:162-3; wrede voorschriften in 2:291
— *Opera omnia*, over oorspronkelijke evangelie van Mattheus 2:212-3; over Asaf en Jesaja 2:224
Higgins, Godfrey 1:445
— *Anacalypsis* 1:83vn; over cyclussen

1:85; over Adam, Henoch en Noach 1:217; over Aura en Placida 1:229, 2:289; over *Genesis* 1:371-2; over avondmaalsviering 2:52; over rishi's 2:359; over zwarte Isis 2:575; over Albertus Magnus en sterrenbeeld Maagd 2:576
— *Celtic Druids*, over de naam Pythagoras 2:577vn
Hilgenfeld, A. 2:221vn
— *Kritische Untersuchungen*, over opvatting kerkvaders 2:188
Hillel 1:29, 35, 603-4, 2:177, 242, 400, 649, 660
Hindoes, hun kennis van astronomie 1:59-60, 83; en Iraniërs als deva's en asura's 1:61; filosofieën en wetenschappen van 1:763-5; 2:33vn; ethiek van 2:556-7&vn; gevoeliger voor magnetisme 2:716; bang voor transmigratie in lagere vormen 2:759
Hipparchus, over schenden van gelofte 2:440-1; *brieven van*, over larvae 1:465-6
Hippocrates 1:39-40, 489, 534, 722, 2:484; over de natuur 1:536; over instinct 1:547
— *De optima, etc.*, over medische ontdekkingen en knoflook 1:70vn
Hippolytus, *Philosophumena*, over logos bij de brahmanen 2:238-9; over Colarbasus 2:290
Hiram 1:201, 701, 703-4, 2:349; en Iarchus 1:69; koning van India 2:310
Hiram Abiff 1:80, 2:161, 412, 456
Hirt, I. 1:656
Hitchcock, E., *Religion of Geology, etc.*, over beeldengalerij van de natuur 1:257
Hiuen-Tsang, over magie 1:740; over deugden van hindoes 2:556-7vn
— *Si-yu-ki*, over schaduw van Boeddha 1:741
Hivim, en Cham 1:687
Hizkia 1:673vn, 2:194vn; rol van 2:519-20
Hobbes, Thomas 1:411
Hobbs, Abigail 1:462
Hod 2:249
Hodgson, B.H., *Essays, etc.*, over eigen inspanningen in boeddhisme 2:338
Hoffmann, A.W. von 1:108
Hohenlohe, prins van, medium en genezer 1:78
Home, D.D. 1:98, 278
Homerische hymne aan de zon 2:594
Homerus 2:766-7; *Ilias*, over liegen 1:336; en Rāmāyaṇa 1:700-1, 2:514
— *Odyssee*, over Hermes 1:232; over elementaren 1:428; over bloedfeest 1:463; over dagen en nachten in het noorden 1:676, 681; over de Maalstroom en ijsbergen 1:681; over cyclopen 1:702
Homunculi, van Paracelsus 1:583
Hone, W., *The Apocryphal New Testament*, over christus en de hel 2:206-7; citeert Newton over tekst van Paulus 2:208; over Paulus en Seneca 2:326; over collyridiërs 2:523vn; uit *Evangelie van Nicodemus* 2:571; over de *Herder van Hermas* 2:608; over Zacharia en de ezel 2:613-4&vn
Hongaren, en vampiers 1:564
Hönir 1:218-9
Honover, verbastering van Ahuna Vairya, Perzische logos 1:694
Hoofd(en), drie, van de kabbala als emanaties 1:228, 2:248, 258-9, 314; orakelsprekende, van pausen en Albertus Magnus 2:66-7
Horaios, geest van de sferen 2:214, 346
Horatius, *Ars poetica*, over mythen 2:479
— *Brieven* 1:578
— *Satiren*, over lokken van zielen 1:616
Horus 2:567-8, 577; oudere en jongere 1:111; en *Egyptisch Dodenboek* 2:432; en draak 2:526
Hosea 2:155; over Kadesh 2:53; over Bosheth 2:153
Hotri('s) 1:34-5, 59, 2:483; vertegenwoordigers van de goden 1:25
Houdin (zie Robert-Houdin)
Howitt, William, *History of the Supernatural*, over verlichting 1:189; over fouten van wetenschappers 1:302; over de Cévennois 1:472; over blindheid van wetenschappers 1:518; over Franklins scepsis 1:518-9; over oproepen geesten 1:616; over de donder van het Vaticaan 2:67; over exorcisme 2:78
Hubilgans, of shaberons, als reïncarnaties 2:685, 714
Huc, abbé É.R., over Tibetaanse schilderij van de maan 1:555; hoge waardering voor boeddhisten 2:407; over graven van Tartaarse heersers 2:709; over lama die het lichaam verlaat 2:709-10

Huc, abbé É.R. (vervolg)
— *Travels in Tartary, etc*. 1:393; over wederbelichaming Boeddha 1:552; over kumbum-boom 1:554; over overeenkomsten tussen boeddhistische en katholieke ceremoniën 2:407vn; over lamaïsme 2:683-4
Hufeland, F., en Paracelsus 1:106
— *Über die Sympathie, etc.*, over magnetisme 1:283
Humboldt, F.H.A. von 1:140-1 over scepticisme 1:302; over oorspronkelijke bewoners van Amerika 1:679-80
— *Kosmos*, over Tycho Brahe en komeet 1:556
Hume, David 1:141-2, 408, 510; sofismen van 1:269
— *An Enquiry, etc.* 1:532
— *Philosophical Works*, over abbé De Paris 1:475
Hunt, T.S. 1:230-1, 262-3, 635
— *The Origin of Metalliferous Deposits*, over water 1:266
Huss, Johannes, en de Tsjechen 2:658
Husson, eau médicinale van 1:149; en mesmerisme 1:244-5
Huwelijk, en positivisten 1:135-6; en convulsionnaires 1:477; essenen en nazarenen vermeden 2:169; binnen en buiten de familie 2:280; Johannes en Paulus over 2:388-9
Huxley, T.H., over getuigenissen van mensen 1:185, 267; over het 'onmogelijke' 1:302; over spiritisme 1:312-3, 532; over vroege vormen van het paard 1:521
— 'Darwin and Haeckel' 1:221, 223
— *On the Physical Basis of Life* 1:64, 114; over filosofie van Comte 1:141-2; over onwetendheid van de wetenschap 1:517; bespreking van, en fouten in 1:530-2; over positivisme 2:6
Hyksos 1:78, 2:517, 565, 613vn; en Israëlieten 1:704-5; voorouders van Israëlieten 2:572
Hyneman, L., *Ancient York, etc*., over verval van de vrijmetselarij 2:447; over geschiedenis van de vrijmetselarij 2:457-8
Hypatia 2:34, 291; vermoorden van 2:62; en Synesius 2:231; waarom, werd vermoord 2:295
Hyper-ouranioi 1:404
Hypnose (zie ook magnetisme, mesmerisme), door, opgewekte trance 1:176
Hypnotische slaap, en ongevoeligheid 1:236&vn
Hypnotiseren, vereist positieve natuur 1:172
Hypnotiseur, en beheersing van het medium 1:274-5
Hystapes (zie ook Darius), historische fout m.b.t. 2:164-5; bezocht Kashmir 2:512
Hysterie, en wetenschappelijke opvattingen over 1:364-5; eigenaardige kenmerken van 1:471ev

Iacchos, verering van 2:157-8, 286, 355, 607
Iah (zie Jah)
Iahoh (zie ook Jaho), Adoni-Iahoh 2:154
Ialdabaoth 2:348, 588, 616; als demiurg 2:204, 214, 240-1, 266vn; wraak van 2:215-6; en Christos 2:216, 218-9, 288; als archont 2:240-1; joodse tweede Adam 2:241; verblijft op Saturnus 2:275, 346, 593; en Jehovah 2:343
Iamblichus, over icosagonus 1:21; en theürgie 1:44-5, 2:99; over boeken van Hermes 1:84vn, 515; verhief zich 5 meter boven de grond 1:179; over demonen 1:415; over hogere intelligenties 1:611-2
— *De mysteriis aegyptiorum*, over invloed van boze demonen 1:298; over demonen en schaduwachtige gedaanten van spoken 1:429; over het gevaar van theürgische aanroepingen 1:429; over goede en kwade geesten 1:442; over Egyptische wijzen 1:526; over Emepht 2:58; over heiligheid van de mysteriën 2:118
— *Life of Pythagoras* 1:319vn; citeert Heraclitus over boosheid en zelfbeheersing 1:331; over intuïtie 1:548; over Pythagoras in Carmel 2:169
— *Protrepticus* 2:398
Iao (of Jaho, Iaho) 1:116, 2:214&vn; als centrale zon 2:163vn, 344-5; als geheime naam 2:192, 316; geest van de sferen 2:214&vn, 346; van de mysteriën 2:214vn; en viervoudige emanatie 2:241; mysterienaam 2:250-1vn, 257; en Abraxas ontleend aan het Oosten 2:272; King over, en gemmen 2:272vn; en Ferho 2:347; of Jaho 2:349-50; kabbalistische betekenis en etymologie van 2:352; fonetische vari-

anten van 2:354-5, 568, 613vn; en Egyptische mysteriën 2:430; staat boven de zeven sferen 2:493; Fenicische 2:564-5; mysterieuze 2:618
Iarchus, en Hiram 1:69
Iberiërs 1:713
Ibn Batuta, *Voyages, etc.*, over magische kunsten 1:591-2; over demonen in de woestijn 1:746
Ibn Wahshiyya, en *De landbouw van de nabateeërs* 2:230
Icosagonus, Iamblichus over 1:21
Idaeïsche vinger 1:73
Idee(ën) (zie ook denkbeelden) 1:69; de wil – de goddelijke, van Plato 1:117; zichtbare heelal gebaseerd op goddelijke 1:439
Idra Rabba, over het Lange Gezicht 2:248; over Oude van Dagen 2:260; over de hoogste Adam 2:262; over Shekhinah 2:264; over Zeir-Anpin 2:272vn; over hogere werelden 2:285; over Adan 2:288; over het zelf 2:403
Idra Zuta, over uitbreiding van de goddelijke essentie 2:248; over Sefira 2:249; over werelden die zijn vergaan 2:256; over drie hoofden van de Oude 2:258-60; over Heer Mano 2:261; over de in de hemel verborgene 2:262
Ierland, ronde torens van 2:290vn; boeddhistische zendelingen in 2:342vn
Iessenen 2:160, 222
Ievo, en Abraxas 2:349; en Philo Byblius 2:354
Ievo-hevah, Adam en Eva 2:315
Ifrieten 2:672; natuurgeesten 1:208, 406; en djinns in Ishmonia 2:35
Igili, hemelse wezens 2:532
IHΣ, interpretatie van 2:618
IJsbergen, Homerus over 1:681
IJstijd, laatste, en ouderdom van de mens 1:52, 223
IJzer, in zon 1:639; en afleiding van bliksem 1:656-7; spoorwegen bekleed met, in oude Egypte 1:657; -roest als geneesmiddel voor impotentie 1:661; koper, staal en, werden door Ouden gedolven 1:668-9; gevonden in naden van Piramide van Cheops 1:673
Illuminati 1:341; 2:461
Illusie(s), geschapen door demonen 1:428-9; leer van de 2:184; Schopenhauer over 2:184
Ilus (of hylē; zie ook slijk) 1:213, 439, 2:323
Immanuel, is niet Christus 2:194&vn
Immoraliteit, volgens Marvin veroorzaakt door religieus instinct 1:142
Incarnatie(s) (zie ook avatāra's), van God in Jezus 1:158, 2:397; 550, van Boeddha 1:381; ieder mens is, van zijn god 2:440; bloed is eerste, van universele levensfluïdum 2:667; van adept in baby 2:704-7
Inca's, losgeld in goud van, verborgen 1:678; verhaal over schatten van, zoals verteld aan HPB 1:735-6; graf van 1:737; onderaardse tunnels van 1:737-8; goudmijnen van 2:32vn
Incest, kosmische betekenis van 2:314-5
Incubus/incubi, didactische, en Comte 1:136, 139-40; en succubus 1:575-6; verhaal over 2:600
India, magie in 1:150; grootsheid van denken in oude 1:721-2; oude literatuur van 1:723ev; voorvedische, en Egypte 1:727-8; prestaties van het oude 1:763ev; en Egypte 1:772-3, 2:509; Alma Mater van religies 2:36-7; ceremonie van het baden in 2:161-2; Müller over Zarathoestra die uit, wegtrok 2:167; māyā als basis voor metafysica van 2:184; denkbeelden in, over God 2:305-7; kosmogonie van 2:311ev; kennis van scholen van magiërs ontleend aan 2:425; bron van filosofische scholen in Westen 2:487; moederreligie van 2:488; onnoemlijke ouderdom van religies van 2:490; heilige boeken van, verkeerd uitgelegd en vertaald 2:492; Alexander drong India niet binnen 2:506; het gebied van het, van de oudheid 2:512; *Egyptisch Dodenboek* en 2:516; deugden van mensen in 2:556-7vn; metafysische kenmerken van filosofie van 2:622-3; en missionarissen in 2:623-5&vn; Whitney over oorsprong van religieuze stelsel van 2:627; drankverkoop in 2:674; paranormale krachten zijn bekend in 2:685-7; mesmerische vermogens in 2:718; minachting voor, van Engelsen die in, wonen 2:719; lokale artsen & Europese geneeskunde 2:729vn; en Britten 2:731-2
Indianen 1:55, 330, 396, 689, 731, 735-8

Indianen (vervolg), 2:297; over hun ceremoniën in pueblos 1:690; en mysterieuze stad in Sierra 1:678-9; over bouwers van Copán 1:698; demoralisatie van, en christenen 2:557vn; honderdjarige, in Peru 2:663
Individualiteit, en nirvāṇa 1:18, 2:136; voortbestaan en verlies van 1:408-10; afzonderlijke, en apavarga 2:626
Indo-Europeanen (zie ook ārya's) 1:713; hebben nooit iets van de Semieten overgenomen 2:503
Indra, paradijs van 2:273; in brahmaanse dierenriem 2:546vn; en Ahura-Mazda 2:568; verlaagd 2:572; identiek met Michaël 2:598vn
Indrāṇī, met haar goddelijke zoon als baby op schoot 2:112; en Indra 2:354
Inductie, en experimenten 1:499; methode van, en Aristoteles 1:512, 517
Ingewijde(n), omschreven 1:36; studeerden in stilte van tempels 1:375; koning-, van Siam 1:706; deelt 'het woord' mee aan zijn opvolger 2:50-2&vn; straffen voor, die geheimen openbaar maakten 2:116-7, 130; van oudheid hadden gelijk 2:131; of geheiligden 2:153; van Galilea 2:153; broederschap van, en HPB 2:360-1; Jezus behoorde tot groep van 2:396-7; onthullen geen geheimen 2:476-7; zwijgen 2:598; profeten waren nazars en 2:616; elke, wordt een zoon van God 2:666
Inman, Thomas, *Ancient Faiths and Modern*, over het geloof van Boeddha in een opperwezen 2:625; over christenen 2:634-5; over verschillen tussen christelijke en boeddhistische leringen 2:635
— *Ancient Faiths Embodied in Ancient Names* 2:110vn, 524, 538vn
— *Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism* 2:127vn, 652vn; over heidendom in christendom 2:94; over oorsprong van katholieke symbolen 2:110, 112; over oude symbolen die door christenen zijn overgenomen 2:128&vn; over gevaar van macht van priesters 2:142-3; over geslachtsdelen van pausen en besnijdenis 2:148; over Longinus en Amphibolus 2:289
Innocentius VIII, bul van paus, tegen magie 2:81
Innocentius X, paus 1:148
Inquisitie 1:145, 158, 2:8; en kennis van magie 1:121; gedwongen opheffing van 2:9; Napoleon de Grote gaf, de doodsteek 2:27-8; Bodin en 2:65; standaard van 2:69-70; verbrandt tienduizenden mensen 2:70; en Loyola 2:418; liet alle Hebreeuwse bijbels verbranden 2:507; en mensenoffers 2:664vn
INRI 2:617
Inspiratie, Plato over 1:276
Instinct, spirituele éénheid van vijf zintuigen 1:212; omschreven 1:536-8, 545-6; van kind en dier 1:538; Hippocrates over 1:547; en alwetendheid 2:689
Intellect, goddelijke 1:225; goddelijke, in mens is versluierd 2:330
Intelligenties, *buiten* het medium 1:107, 270; en geesten 1:108ev; astrale stromen en 1:273-5; Kepler over planetaire 1:284; spirituele, en elektriciteit 1:417-9; die occulte vermogens leiden verschillen 1:615
Intuïtie, Pythagoras over 1:18; nodig om waarheid te zien 1:66; bestond al in de mens vóór zijn verstand zich ontwikkelde 1:116-7; kroon van instinct 1:546; onfeilbare gids van de ziener 1:546; het van te voren weten van de vrouw 1:547; Plotinus over 1:547; verstand is ondergeschikt aan 1:547; of 'tweede gezicht' & *Bijbel* 1:548; Iamblichus over 1:548; geloof geworteld in 1:586
Inwijding(en), Theon van Smyrna over 1:13; hangt af van mensen zelf 1:399; vonden plaats in piramiden 1:645-6; van Mozes 1:688-9; deugden die noodzakelijk zijn voor 2:115; volmaaktheid brengend ritueel & epopteia 2:118; van fakirs en oproepen van pitri's 2:133-5; adept van de derde 2:135; twee gevaren van 2:139; van Paulus 2:170-1; van Apuleius en middernachtzon 2:171; graad van, uitgedrukt in symbolische leeftijd 2:233-4; manuscripten voor kandidaten voor 2:238; van druzen 2:364, 366ev; steen van 2:414; mithraïsche 2:414; moord is belemmering voor 2:427; Egyptische, en graden daarvan 2:428-30; en dodecaëder 2:463; dieren in ark symboliseren beproevingen van 2:527; *Job* als symbolische allegorie van 2:579ev; en afdaling in onderwereld 2:603vn; en

bevrijding van ziel 2:664-5
Iörmungand, als Aard-slang 1:218
Iota, een geheim wachtwoord 2:382
Iphicrates, maakt einde aan mensenoffers 2:664vn
Irad, betekenis van 2:548
Iran en Turanië 1:713
Iraniërs, strijd tussen hindoes en 1:61
Irenaeus 1:377; geeft verkeerde voorstelling van Jezus 2:160; vervalsingen van 2:358, 384
— *Fragmenten*, over Jezus & cherubijnen 2:270, 531
— *Tegen ketterijen*, over *vier* evangeliën 1:214; over Christus en Heilige Geest 1:391vn; over Linus 2:146; over volgelingen van Basilides 2:150; over leringen van Basilides 2:182-3; over Marcion 2:196; over ophitische Bythos 2:201; verminkt leringen van Cerinthus 2:205-6; over ebionieten die alleen gebruik maakten van *Evangelie van de Hebreeën* 2:213vn; over Heilige Geest als Leven 2:225; over Cerinthus 2:229; over PROPATOR 2:245; over gnostische koning-messias 2:260-1; over reden voor vier evangeliën 2:269; over Simon Magus 2:269; over *De Herder van Hermas* 2:284vn; over Colarbasus 2:289vn; over vlees, ziel en geest 2:335; over Christus die meer dan 10 jaar had gepredikt 2:359; over gnostici 2:382; over apostolische opvolging 2:384; over Papias 2:385; over Typhon 2:568; noemt geen 'afdaling naar de hel' 2:603
Irrigatiestelsel, van oude Egyptenaren 1:643-4
Isarim, esseense ingewijden 1:632, 2:50, 179
Ish Amon, het pleroma 2:262, 265, 266
Ishmonia, onderaardse galerijen vlakbij, vol met manuscripten 2:35
Ishtar 1:716; of ster 1:27, 39; en Maagd Maria 2:112, 128vn; Zarathoestra was *nazar* van 2:150; Zero-, magische hierofant 2:151; of Mylitta 2:199; over Chaldeeuwse watervloed 2:498-500
Isis, oplichten van sluier van 1:65, 517, 709; als universeel geneesmiddel 1:661; gesluierd in de mysteriën 2:13; door Cyrillus geantropomorfiseerd tot Maria 2:49; Maria heeft symbolen van, overgenomen 2:111-2; titels van 2:243-4; en Osiris 2:315vn; zwarte afbeelding van 2:575
Isis-Latona 1:224
Īśitva 2:696
Islam 1:756-7; en stoel van Petrus 2:29-30vn; verbreiding van, gevolg van onderlinge strijd christenen 2:63-4; waarom, bloeit 2:279-80; ontaard 2:675
Islamieten (zie ook moslims), en rooms-katholieke kerk 2:95-6
Israël, en Angkor Wat 1:699-703; stammen van, mythisch 1:703, 2:505-6vn; en Saturnus 1:714-5, 2:275, 601vn, 614; afleiding van naam 2:473-4; profeten heersten in 2:518; Satan en volkstelling van 2:565vn; 'Heer' van, is Moloch 2:615
Israëlieten, polytheïsten 1:614vn; en Tolteken 1:685; geregeld huwelijken tussen verschillende stammen 1:703, 2:517vn; en Hyksos 1:704-5; vereren Bacchus als Jehovah 2:150, 613; hadden ingewijde adepten 2:157-8; beroofd van hun heilige boeken 2:217vn; rechthoekige steen van 2:235; niet genoemd door Herodotus 2:505-6vn; oorsprong van 2:517vn; geschiedenis van de 2:518-20; Hyksos voorouders van 2:572; wij zijn de erfgenamen van de onverdraagzame 2:617; Bunsen over datering uittocht uit Egypte 2:656-7
Īśvara 2:694vn
Īśvara-prasāda 2:694vn
Itard, J.E.M.G., en magnetisme 1:245
Iurbo-Adonai 2:216&vn, 221&vn, 240vn

Jaar/jaren, grote, en zondvloeden 1:81-2, 384vn; zonne- 1:82-3; en yuga's 1:83-4; betekende vaak tijdperken 1:439vn
Jabal 1:716
Jachin, en Boaz 2:270, 317vn
Jackson, C.T.J., en het *letheon* 1:670
Jacob, de zouaaf, genezer magnetiseur 1:235, 294-5
Jacob, als aarde 2:473-4; en Ezau, vrouwelijke en mannelijke beginselen 2:473; vecht met schepper 2:506; zuil van, een liṅga 2:524; en Uriël 2:532-3; en zijn familie vermenigvuldigen zich als haringen 2:656
Jacobi, M.H. de 1:261
Jacobijnen 2:465

Jacobus, een farizeeër 1:31-2; talmud over 2:172-3
Jacobus 2:144; spreekt *Hebreeën* tegen 2:98; over Paulus en Jacobus 2:189vn; over Jezus 2:230vn, 236; over psychische ziel 2:331
Jacobus de Voragine, *De Gulden Legende* 2:85-88, 90, 597, 630-1; plagiaat uit het boeddhisme 2:680-1
Jacolliot, L. 1:301; als schrijver 2:686vn
— *Christna et le Christ*, over *Manu* 1:724-5; over kennis van de Ouden 1:763-5; Textor de Ravisi over 2:56; over spelling van Christna 2:185vn; verhaal van Kalāvatī 2:281-2; over kris 2:381
— *Histoire des Vierges*, overleveringen over verzonken continenten 1:733-4
— *La Bible dans l'Inde*, over Krishṇa 1:716vn; over fouten van oriëntalisten 1:721; over grootsheid van het oude India 1:722; over *Manu* 1:724; over India en Egypte 1:727-8&vn; over goed en kwaad 2:598; citaten uit hindoegeschriften 2:653
— *La genèse de l'humanité* 1:729vn; over Turaanse misvatting 2:57vn; citeert Vyāsa over religieuze dogma's 2:282; over ouderdom van *Veda's* en *Manu* 2:301; over Vyāsa's en Kapila's opvatting over evolutie 2:305; over onsterfelijkheid van de mens 2:307; over watervloed en hindoeboeken 2:503-4; over nirvāṇa 2:625-6
— *Le spiritisme dans le monde*, over fakir en zaadjes 1:205; over brahmātma en zijn sleutels van de tempel 2:38; over de kabbala 2:45; over de voorvedische religie 2:47; over de mysterietaal 2:55&vn; over alledaagse magie 2:81-2; over brahmanen en occulte vermogens 2:120-1; over fakirs 2:122-3; over weigering de mysteriën te openbaren 2:306
— *Les fils de Dieu*, over Manu-Vena, India en Egypte 1:773; over de nacht van Brahmā en pralaya 2:321-2; over de maagd Avanī 2:379&vn; over occulte wetenschappen in India 2:686; over schijnvertoning van monniken 2:687
— *Les traditions, etc.*, valt Müller aan 2:305-6; over getallen in *Veda's* 2:486; citeert stanza's gewijd aan Viśvadeva's 2:487
— *Voyage au pays des éléphants*, over kuisheid van talapoins 2:378
— *Voyage au pays des perles, etc.*, over magie van een fakir 1:761-2; over kennis van de Ouden 1:766
Jacquemont, over Sanskriet 1:719
Jādūgar, vermogens van 2:81; of sāhir, goochelaar 2:718
Jagannātha 2:350, 354; wagen van, en Maagd Maria 2:129
Jah (of iah), of Chokhmah 2:248, 314; en Jehovah 2:250vn; of leven 2:352; God van het leven 2:355
Jahāngīr, en magische verrichtingen 1:574
— *Tūzuk-i-Jahāngīr*, over magische verrichtingen 1:594
Jah-buh-lun 2:410
Jaho (zie ook Iahoh), oude mysterienaam voor het allerhoogste 2:349-50
Jahve, de bestaande 2:472
Jaimini 1:10
— *Pūrva-Mimānsā-Sūtra* 1:766, 2:694vn
Jains 2:471vn, 715; en denkbeeld van de ziel 1:541-2; welwillende gevoelens van 2:328; boeken van, over Boeddha 2:375; boeddhisme voortgekomen uit jainisme 2:380-1
Jairus 1:599, 601; opstanding van dochter van, overgenomen uit *Harivanśa* 2:281
Jakoeten, religieuze opvattingen en offers van 2:668-9
Jan van Damascus, St., en verhaal van Barlaäm en Josafat 2:681
Janet, Paul 1:138-9
Jannaeus, koning, en Jezus 2:234
Jansenisten 1:295, 471, 474-7, 481
Janus, sleutels van 2:36, 528; en brood en wijn 2:52; diende als voorbeeld voor Petrus 2:528
Japanners/Japanse, patriarch 2:92-3; rechtschapenheid van 2:673
Jaquenet, abbé, over joodse stammen 1:701
Jared 1:75
Jasher, boek, over rokken van vellen 1:217; over salunath 1:420vn; een vervalsing 1:681; besproken 2:471-2
Java aleim 2:345, 539vn; voornaamste hiërofant 1:712; en priesterscholen 1:728
Javanen, eilandenrijk van 1:731
Jebusieten 1:703
Jehovah, van Mozes identiek met zon

1:62vn; kasteel van vuur 1:356; wrede godheid 1:399; Bacchusdienst onder het mom van 2:150, 192-3; niet genoemd door Jezus 2:190-1; is God bekend als? 2:195-6; onenigheid over oppermacht van 2:219ev; aard van, volgens kabbalisten 2:241-2; niet de door Jezus gepredikte God 2:241; of Binah 2:248, 2:250-1vn; en Adonai 2:262, 470; als Saturnus 2:275, 346, 601-2; is niet Jod-heva 2:314; als Ievo-hevah 2:315, 469-70; als Ialdabaoth 2:343, 471, 616; verschillende interpretaties van 2:354-5; niet de heilige naam 2:469-70; datering van 2:470; als werkmeester 2:472; een van de eonen 2:472; tweevoudige god die heelal vormt 2:473; als het actieve beginsel 2:474; of Yava 2:561; tweevoudige aard van 2:565-6; vergelijkbaar met Śiva 2:614; lama's van 2:657
Jehovah-jireh 2:196, 354
Jehova-Nissi 2:193, 617
Jemshid 1:713
Jencken, H.D., en kind-medium 1:553
Jennings, Hargrave, *The Rosicrucians* 1:534-5; over magie 1:87; citeert Fludd 1:342, 637; over fallische symbolen in het christendom 2:8; over symbolen van hindoegoden 2:354; over de ark en vrijmetselarij 2:523; over het rad van Ezechiël 2:542
Jeremia 2:150vn; passage uit *Zacharia* toegeschreven aan 2:289; de Heer verlangt geen offers 2:616
Jeroboam 2:518
Jeruzalem, tempel in 2:458
Jesaja 2:194, 194vn, 518-9, 605; over zuivering van profeet 1:458; over 'man die het lijden kende' 1:710; over Adoni-Iahoh 2:154; in *Homilieën* en *Codex Sinaiticus* wordt een passage ten onrechte aan, toegeschreven 2:224; passage uit *Maleachi* toegeschreven aan 2:289; passage uit, die betrekking heeft op passage uit *Jasher* 2:471-2; over zeemonster 2:526; over Heer van hemelse machten 2:601vn; over put 2:647vn; over licht, maagd en lam 2:653-4
Jesod 2:100, 240, 251
Jesse 2:519
Jettatura, gebruik van 1:210; paus en 1:484
Jetzirah, derde kabbalistische wereld 2:245
Jeugd, terugkrijgen van 2:725
Jevons, W.S., *The Principles of Science*, en onzichtbare register van atomen 1:258, 501
Jezuïeten 2:421-2; en wonderen 1:475; en het oppakken van hete kolen 1:560; machtigst in Bamberg en Würzburg 2:72; beginselen en voorschriften van 2:415-8, 436-9; en vrijmetselarij 2:415, 448, 450-3, 465; vermomd als talapoins 2:436; als politieke moordenaars 2:437-8, 438-9vn; plegen aanslag op leven van koningin Elizabeth 2:439vn; en politieke macht in VS 2:445-6; en tempeliers 2:448-9, 450-4; -college van Clermont & Schotse Ritus 2:460; geheimschrift van, & vrijmetselarij 2:469; wilden terugkeren tot zonne- en sterrenverering 2:530vn; verdedigen priester die misbruik maakte van tovenarij 2:742-3
Jezuïtisme, vreselijke ziel van 2:415
Jezus, occulte vermogens van 1:195-6; genas door bevelend woord 1:295; dreef duivels uit door atmosfeer te zuiveren 1:456; Jezus was geen medium 1:618; ontaarding van leringen van 2:1-2, 356-7; misvormde voorstelling van 2:40; lager dan engelen 2:44, 179vn; leeftijd van 2:58vn; tanden en andere relikwieën van 2:83; was een ingewijde 2:110, 396-7; en Mercurius 2:155; strikt genomen geen esseen 2:155, 156; waarom, met minachting werd behandeld 2:155; een *nazar* 2:155-7, 160-1, 168-9, 176-7, 240vn; geloofde in reïncarnatie 2:169; zijn pythagorische en esseense manier van spreken 2:169-70, 171-2; beschuldigd van magie 2:172-3; King over afbeeldingen van 2:174-5; adept en hervormer van ethiek 2:175-6; en transmigratie 2:177; zijn wanhoopskreet aan het kruis 2:180; Marcions opvattingen over 2:189-90; negeert Jehovah 2:190-1, 193; familieleden van, ebionieten 2:211; geheime leer van 2:212-3, 223, 228, 361vn, 382; 'voortgekomen uit het zaad van een mens' 2:212, 213vn; in *Homilieën* 2:222-3, 227; Vader van 2:221, 225; was een mens, geen god 2:224-5, 278-9; 621-2; een profeet 2:230;

Jezus (vervolg), *Toledoth* over jeugd en opvoeding van 2:234; maakte verborgen waarheden openbaar 2:234-6, 604; over Johannes de Doper 2:237; gnostici zagen in, de logos 2:238; Paulus was echte apostel van 2:281; en 'laatste dag' 2:287; Ammonius Saccas over 2:291; volgens talmud opgehangen en gestenigd 2:298vn; opstanding van 2:301; gedaanteverandering van Gautama 2:336; Irenaeus beweert dat, meer dan tien jaar predikte 2:358-9; missie van, & Boeddha 2:375-6; als Chrēstos 2:381vn; historici uit tijd van, besteden geen aandacht aan hem 2:387-8, 395; ethiek van, was boeddhistisch 2:396; leringen van, bevatten niets nieuws 2:397, 649; vergeleken met Boeddha 2:399-400; kruisiging van, en hindoes 2:400-1; Renan verminkt karakter van 2:401vn, 660; levensbeschrijving van, in *Toledoth* 2:454vn; als 'zoon van God' verworpen door ingewijden 2:535; werd tot een god gemaakt 2:563; volgens ophieten geboren uit slang 2:568; beproeving van, & Diabolos 2:569; wordt gedood door zijn logos 2:598; Heracles als voorbeeld voor, gekozen 2:604; door, gepredikte deugden niet in praktijk gebracht 2:617; doel van 2:618; historische bewijzen voor leven en daden van, ontbreken 2:621; vergeleken met Krishṇa en Śākyamuni 2:628-9, 630-3; in talmud 'die man' genoemd 2:629vn; als Christus-God een in elkaar gezette mythe 2:640; opoffering van, niet vrijwillig 2:641; opgevoed in Egypte & door essenen 2:644vn; en Abgarus 2:646; verhaal van vrouw die, ontmoet bij bron is ontleend aan boeddhisme 2:647; wonderen die tijdens geboorte van, plaatsvonden 2:648-9; historische en mythische 2:649-50; en Viṭhobā 2:656-7; over wijn & brood 2:659-60; geheime hoop van 2:660; Amberley over 2:660-1; hogepriester, geen god 2:665-6
Jīva 2:756, 761; en Vaikārika 1:541
Jīvātman, en spirituele visioenen 2:693
Joannes Laurentius Lydus, *De mensibus*, over geest en triade 1:432, 2:57, 478; over Iao 2:163vn, 350, 493
Job 1:131, 198, 304; allegorie van inwijding 2:414, 429; over poorten van de dood 2:429; over beproevingen van Job 2:569-70, 578-86
Jobard, J.B., over intelligente elektriciteit 1:261
Jod, mannelijke beginsel 2:315, 544
Joden (zie ook Israëlieten, Hebreeën), nemen rituelen en ceremoniën over van Egyptenaren 1:666-7; oorsprong van 1:701-2, 2:517&vn; en Indiase *Kalani* 1:701; en *Yadus* 1:701; twaalf stammen van, een mythe 1:703; vermengden zich met andere volkeren en verspreidden zich 1:703; en Hyksos 1:705-6; namen kostbare voorwerpen mee uit Egypte 2:40; orthodoxe, en nazarenen 2:154; Alexandrijnse, kabbalisten 2:158; en Satan 2:217vn; onvolgroeiden genoemd 2:221, 237-8, 240vn; nationale geschiedenis van, kan niet verder worden teruggevoerd dan Mozes 2:252; ontleenden aan *Avesta* & India 2:258, 505; afgodendienaren en pantheïstisch 2:316, 355; leerden geheime leer van Chaldeeuwse magiërs 2:425; en weken van zeven dagen 2:493-4; bestraffing van christenen vanwege het roven van geschriften van 2:500; hebben sleutel tot hun heilige geschriften verloren 2:507; bekend met *tau* 2:534-5; vereren ezel & Moloch 2:613, 614; ouderdom van beschaving van 2:614; mensenoffers van 2:615&vn; onder monotheïsme van, ligt polytheïsme verborgen 2:615-6; trouw aan hun geloof en verenigd 2:617; geloofden niet in onsterfelijke geest in mens 2:627; chronologie van, in strijd met biologie 2:656
Jodendom, en andere religies gebaseerd op zelfde kosmische mythen 2:478
Joël 1:617, 757, 2:519
Johannes, apostel, was een 'maagd' 2:388
Johannes 1:197, 617, 2:16, 156, 239, 272vn, 278-9, 332, 404, 647vn, 653, 654; zegt dat mensen goden zijn 1:50, 2:374; over geest van de waarheid 1:189; over ware wijnstok 1:392vn, 2:285, 659; over Jezus die een duivel heeft 1:618; over doden als dienst aan God 2:3; over 'begin' 2:44; evangelie van, geschreven door gnosticus 2:107vn; vervalste zin in 2:147; over Nazareth 2:155; tussenzin in 2:159;

over Jezus en zijn Vader 2:225; over God die nooit door iemand is gezien 2:246; over leven en licht van mensen 2:268; over eniggeboren zoon 2:268; over woorden van Jezus in Kana 2:454; over lichaam en bloed van Christus 2:658; over opnieuw geboren worden 2:664
1 Johannes, over geesten 1:615; vers over drie getuigen in hemel is onecht 2:207-8; over twee drie-eenheden 2:393; over duivel 2:563
2 Johannes, over antichrist 2:393
Johannes de Doper, was een nazarener 2:154, 211; en Jezus 2:158ev, 449vn; en Ialdabaoth 2:216; nazarenen en Jezus over 2:236-7; de gezalfde 2:237; Ferho was god van 2:341; over Jezus 2:609; overleveringen over, overgenomen van overleveringen over Ānanda 2:652-3
Johannes Hyrcanus 2:158
Jonas, en walvis 2:301-2; als profeet 2:616
Jones, Sir William 1:725
— *Dissertations*, over lotus 1:152
— *Ordinances of Menu* 1:67, 723, 724, 2:130vn; over ouderdom van *Yajur-Veda* 2:511
— *The Works of Sir W. Jones* 1:152; over Purusha en Nārāyaṇa 2:249; over voorwaarden waaraan een Purāṇa moet voldoen 2:577
Joram 1:617
Jordaan, doop in 2:157-9, 211, 217; nazarenen woonden aan oevers van 2:162; Heer, in stelsel van nazarenen 2:265-6, 347-8; werd Zacchar genoemd 2:647vn
Josafat, St., identiek met Boeddha 1:159; en Gautama Boeddha 2:679-83
Josephus, F., over beoefenen van deugden 1:383
— *De joodse oorlog*, over bliksemafleiders 1:656; over thummim 1:666; over geloof en gebruiken van essenen 2:156vn, 171, 228-9, 329
— *De oude geschiedenis van de Joden*, over duivelbanning 1:296, 2:413vn; over Salomo 1:200-1; over Mozes en allegorische raadselen 1:549; over nazarenen 2:162, 163; over transmigratie 2:178; vervalste passages over Jezus 2:228, 386-7, 395; over Set 2:547; over vernietiging van boeken van Mozes 2:552
— *Tegen Apion*, over geloof in één God 1:376; over Hyksos 2:572vn; over joodse mensenoffers 2:615vn
Jost, I.M., *The Israelite Indeed* 2:236; over essenen en Jezus 2:45vn; over nazarenen 2:177; over een 'wijs mens' 2:386vn; over boeken van Mozes 2:552
Jowett, B., *The Dialogues of Plato*, over Plato 1:317; over kennis van de Ouden 1:319-20; over oorspronkelijke eigenschappen 1:324; over rotatie van de aarde 1:340vn; over grondslag wetenschap volgens Plato 1:345-6; over aantrekking 1:356-7&vn; geeft Plato verkeerd weer 1:376; schrijft leugens toe aan Plato 1:522
Joy, Algernon 1:130
Jozef (Nieuwe Testament) 2:140; en Jezus 2:206, 383
Jozef (Oude Testament) 1:666, 703, 2:549; verkreeg kennis in Egypte 1:76; werd Egyptenaar 1:689; een *nazar* 2:150
Jozua 1:372, 660, 2:285; ingewijd door Mozes 2:51; en Kanaän 2:656
Jozua 1:217vn, 2:31; noemt het boek *Jasher* 2:471; over dal van Hinnom 2:594
Jozua (Jezus) Navin 2:285vn, 300, 680; als rover 1:676-7, 684
Jubal 1:716
Judas, over laster 2:239; over de heerlijkheden 2:241; over veroordelen van duivel 2:565
Judea, Perzische kolonie in 2:520; geschiedenis van, is verdraaiing van Indiase fabels 2:554
Julianus, keizer, over scepticus 1:329; inwijding van 2:414, 666
— *Oratio IV in Solem* 1:195; over Iao 2:163vn
— *Oratio V in Matrem Deorum*, over zevenstralige god 2:493
Julianus Africanus 1:514vn
Julien, S. 1:551
— *Histoire, etc.* 1:740
Juno 1:349, 351; tempel van, en bliksem 1:655-6; sprekend standbeeld van 1:758
Jupiter (zie ook Zeus), als Petrus 1:159; als Bel 1:345; in theogonie van Orpheus 1:346; gesymboliseerd door stier 1:347; kennis van Ouden over 1:353; en Juno en hun woordafleiding 2:350;

Jupiter (vervolg), Christus als Jupiter-Pluto 2:394; rood als kleur van 2:546; als slang en Semelē 2:593; Capitolinus en klokjes 2:695
Jussieu, Antoine L. de, en mesmerisme 1:242
Justinianus I (zie ook *Codex Justinianus*) 1:722; een vandaal 1:549-50
Justinus de Martelaar, over geest als vrouwelijke macht 1:391&vn; over Socrates 2:11; onbekend met bestaan van Petrus 2:29vn
— *Cohortatio, etc.*, over zeven geesten 2:218vn
— *Dialoog met Trypho*, Jezus werd magiër genoemd 2:173; over engelen en machten 2:228; over wijsheid en zoon 2:251; over sabbat 2:495
— *Eerste Apologie*, over logos 2:228, 287-8; verdraait Plato 2:551
— *Quaestiones, etc.*, over talismans van Apollonius 2:113-4

Kabbala 1:76; omschrijving 1:36; ouderdom van 1:49&vn; meetkundige basisfiguur van 1:63; oosterse of universele 1:66; verklaart esoterie van elke religie 1:357; 'levende vuur' van 1:392; en *shedim* 1:406; over geest en ziel van de mens 1:408; over demonen 1:456; oosterse, en neoplatonisten 2:40-1, 48-9; in Alexandrië 2:45; rituaal van de 2:99-101; komt overeen met Griekse esoterie 2:168; over de leer van gilgul 2:178; Jezus en leringen van 2:228; vroegchristelijke scholen van 2:230-1; oosterse, en de gnostici 2:239, 246; uitdrukkingen van, in evangeliën 2:239; en *Zohar* 2:410-1; oosterse, en *Bijbel* 2:245; ain sof en sefiroth in 2:247-9; over drie hoofden 2:259; over hemelse mens 2:261-2; bespotten van 2:474-5; kosmogonie van 2:311-9; *gematria* en *temura* in 2:351; numerieke stelsel van 2:351; gemeenschappelijk eigendom van alle adepten 2:413; geeft interpretatie van *Bijbel* 2:490-1
Kabbalisten, axioma van 1:39, 392vn, 494; vervolging van, door katholieke kerk 2:356; en de heilige naam 2:470; broederschap van 2:552; doodsvijanden van geestelijkheid 2:586; grondregels van 2:598
'Kabeltouw' van brahmanen en lama's 2:464
Kabiren/kabirische 1:42, 73-4; in Angkor Wat 1:699-700, 704; afleiding term 1:704; terafim 1:705; vier 2:199-200; als arba 2:317; aantal, niet precies bekend 2:561
Kadesh/kadeshim 1:688vn, 2:153, 467; identiek met nautch-meisjes 2:53
Kadmos 1:35, 337, 2:592
Kaïn, Kin en Eva 2:262; en Abel 2:526; andere moordenaars in de lijn van 2:527; geslacht van 2:539-40; als Aries 2:543; zoon van Adam-Kadmon 2:545; als Ahriman en Taurus 2:547; betekenis van 2:547
Kajafas, en Annas 2:612
Kalani, en de joden 1:701
Kalāvatī, verhaal over 2:281
Kaldany, zijn manicheeërs en yezidi 2:738
Kālī, symbool van 'val van de mens' 2:324
Kaliyuga 1:83, 725-6, 2:323-4; en boeddha's 2:183vn; en Vishṇu 2:276-7; en Noach 2:522
Kalki-avatāra 2:276, 323-4
Kalmukken 1:330, 2:675; over hogere rassen 1:51; HPB verbleef onder 2:705vn; afgodsbeelden van, gemaakt van as van vorsten en priesters 2:707vn
Kalpa's, en yuga's 1:83, 445
Kāma 2:755
Kāmaloka 2:755, 757, 762, 766
Kāmarūpa 2:756, 763-5
Kamtsjatka, bewoners van 1:330
Kanaän, Heth en Hevieten 1:677; Beth-el van 1:682
Kaṅgālin, vermogens van 2:81; heks 2:718
Kānheri-grotten 2:682
Kanjur 2:608vn, 646vn, 652vn, 724&vn
Kansa, koning 1:558-9; en Herodes 2:232, 630-1; tiran van Mathurā 2:232, 630-1
Kant, I. 1:113, 766, 2:184
Kapila 1:10, 186, 399-400, 2:629, 664-5; en positivisme 1:159; en Boeddha 1:717vn; en Vyāsa 1:772; over māyā 2:184; over evolutie 2:305; geen atheïst 2:622-3
— *Mukta* en *Baddha* 1:717
— *Sānkhya Sutra's* 2:375, 406-7; over de acht vermogens van de ziel 2:696
Karabtanos 1:391-2, 2:204, 218vn; als stof 1:720

Kardec, Allan 2:762-3; volgelingen van 1:272
Kardinalen, college van 2:37vn
Karma 1:144, 2:753-5, 760, 762; en opeenvolgende geboorten 2:377; als wet van compensatie 2:640-1, 697
Karnak 1:651, 708; en Carnac 1:686
Kartuizer monniken 2:642vn
Kasdim (zie Chaldeeën)
Kashmir 2:708; meisjes in, onderscheiden 300 kleuren 1:288; magiërs in 1:630; nāga-aanbidders in 2:598vn, 713
Kaste(n), gesteund door brahmanen 2:197; zeven 2:481
Katholiek (zie rooms-katholieke kerk)
Kaukasiërs 1:713, 2:308, 350, 515; donkere 1:653
Kazbek, berg 1:389
Kean, Charles 1:606-7
Kebar-Ziwa, als derde leven 1:391-2; en zeven wijnstokken 2:284-5
Kelten, wijsheid van 1:68; oorsprong van 1:713
Kenieten 1:31
Kennedy, Vans, *Researches . . . Mythology*, over Babylonië en brahmanen 2:54vn, 504-5
Kennis 1:663; vervangt geloof 1:2; werkelijke 1:10; van goed en kwaad 1:50; omschrijving 1:317; wereldboom van 1:710, 2:486-7; van feiten 1:715; Nārada over, en oordeel 1:774; en onwetendheid 2:49; op, gebaseerd geloof 2:434; geheime, wordt tovenarij of wijsheid 2:690
Kenrick, J., *Ancient Egypt, etc.* 2:476vn; over onverwoestbaar cement 1:644-5; over vaardigheden van Egyptenaren 1:659; over zwachtelen mummies 1:670; over *chemi* 1:672
Kepler, J. 1:35, 768; gelooft in intelligent beginsel in elke planeet 1:284, 336vn; over vijf regelmatige stereometrische figuren 1:284vn; over opvlammen van sterren 1:338
Kerk (zie ook rooms-katholieke kerk), Des Mousseaux over, en magie 2:89; twee partijen in oorspronkelijke 2:188; behandelt hemelse hiërarchie als theatersterren 2:282; over liegen en bedriegen door 2:357; magie veroordeeld door 2:589-90; zegent zwaarden van moslims 2:599; de vloek van de, en priesters 2:688; wereld heeft geen sektarische, nodig 2:744
Kerkelijke stelsels, verderfelijk 2:2
Kerkgeschiedenis, vertoont steeds zelfde plot 2:750
Kerkvaders, maakten zich meester van oude mythen 1:389-90; paniek onder, over leer van emanaties 2:41; belasteren heidense wonderdoeners 2:113-4; Hilgenfeld over 2:187-8; verwrongen goddelijke mythe 2:278; onwetend over Oude Testament 2:288-9; vertellen onwaarheden in verband met ketterijen 2:289-90&vn; crimineel gedrag van 2:357-8; nemen toevlucht tot vervalsing tegen gnostici 2:387-8; hadden geen sleutel tot symboliek 2:475; onwetendheid van 2:560; wilden heidendom vermijden 2:617; helpen godsdienstonderzoekers door hun onwetendheid 2:618; onbekend met verzoeningsleer 2:642
Kerner, J.A.C. 1:124, 128; over wonden veroorzaakt door verbeeldingskracht 1:505; over zieneres van Prevorst 1:581
Kerstmis, bij de capucijners 2:430
Ketch, Jack (een beul) 2:68-70
Kether, kroon 2:248, 312, 314-5
Kētos, is Dagon 2:301-2
Ketterijen, vroege christendom was een van de 2:144; christelijke geheime sekten 2:340
Khamisme, taal van Egypte 2:512-3
Khunrath, Heinrich 1:26, 525
— *Amphitheatrum, etc.*, platen van elementaren 1:413
Kidder, bisschop Richard, over christendom 2:280
Kiem(en) 1:64; *Manu* over spirituele 2:318, 319vn
Kinderen, reïncarnatie van te jong gestorven 1:450; misvormd geboren 1:490-1; invloed van verbeelding van moeder op ongeboren 1:501ev; geofferd aan Moloch 2:15; mogen hun ouders doden 2:427
King, C.W., *The Gnostics and Their Remains*, over fallisme 2:7; over Isis en Maria 2:111; over collyridiërs en Maria 2:129; over essenen 2:162vn; over boeddhisme als oorsprong van latere religies 2:167-8; over Jezus als dodenbezweerder 2:174; over afbeelding van Anubis 2:174-5;

King, C.W. (vervolg), over Alexander Severus en afbeelding Christus 2:175; citeert Matter over Efeze 2:181; over geesten van zeven sferen 2:214; over Ophiomorphos 2:215; over Christus, Ialdabaoth en Sophia 2:216-7; over kosmogonie van de ophieten 2:219; over Clemens' opvatting over Basilides 2:220; over één gemeenschappelijke religie 2:231vn; over cherubijnen 2:270; over Iao en gegraveerde stenen 2:272vn, 413-4; over getalswaarde van letters 2:272&vn; over twijfelachtige karakter Epiphanius 2:290; over de tau 2:297; over zegel van Salomo 2:298-99vn; over vissen als symbool 2:299vn; over druzen 2:340; over amulet van Ophis 2:347; over getallen van Pythagoras 2:352-3; over leer van soefi's 2:360; over tempeliers 2:390; over M. Felix' beschuldigingen van de christenen 2:393; over Serapis en christenen 2:395-6
King, E. (Lord Kingsborough), *The Antiquities of Mexico*, over Hebreeuws en taal van Azteken 1:685-6; over Mexicaanse drie-eenheid 2:60
King, John 1:130, 132, 615-6, 2:96-7vn
King, Katie 1:101-2, 108, 2:96-7vn; heeft geen ziel 1:123
Kircher, A. 1:596; over magnetisme en sympathie in de natuur 1:285
— *Magnes, etc*. 1:285vn; over genezende invloed van muziek 1:292
— *Oedipus aegyptiacus*, over eeuwig brandende lamp 1:306, 2:738-9; citeert Avenare over maagd 2:195, 576
Kirchhoff, G.R., en Roscoe 1:639-40
Kistophoros, graad van neofiet 2:430
Kiun (of Chiun), als Saturnus 1:706, 2:273, 275-6, 348, 614
Kleuker, J.F., *Anhang zum Zend-Avesta*, over Sim en Sem 2:253
— *Natur der Emanationslehre*, over de eerstgeborene 2:228, 260; over gnostische uitdrukkingen in evangeliën 2:239
— *Zend-Avesta*, over Saoshyant 2:277
Kleur(en), onderscheidingsvermogen voor, van meisjes uit Kashmir 1:288; niet-vervagende, van Luxor en Tyre 1:320; en tempel van Borsippa 1:345; invloed van, en muziek 1:361-2; als spirituele getallen 1:640; verband tussen geluid en 1:640; onvergankelijke, in Egypte 1:672
Klimaat, verandering in het 1:81-2; en psychische vermogens 1:288
Klinkers, zeven 1:640
Klippoth, bewoners van *asiah* 1:207-8; kwaadwillende wezens 2:245
Kloosters, kinderschedels opgegraven in 2:69, 245; katholieke, kopieën van Tibetaanse 2:246
Klopgeluiden, Comte over 1:162; Babinet over 1:167-8
Kneph (zie ook Chnuphis) 1:226; bevrucht het water 1:198; ongeopenbaarde godheid 1:198, 214; en ei 1:339vn
Knight, R.P., *On the Worship of Priapus*, over feesten van Pan 2:60; over Augustinus en 'heilige kus' 2:389-90; over gnostici beschuldigd door Epiphanius 2:389-90
— *Symbolical Language*, Wilder in, over heidendom 2:208-9vn; over Serapis en Christus 2:396vn; over wijn 2:602-3vn; over tijd van koning Menes 2:610vn; over Ceres als passieve voortbrengende beginsel 2:659vn
Knoflook, en Hippocrates 1:70vn
Knorr von Rosenroth, C., over kabbalistische drie-eenheid 2:264
— *Kabbala denudata* 2:40vn; over transmigratie 2:177; over Mozes als *revolutio* 2:227, 527; over microprosopus 2:245; over de onbekende essentie 2:247; over de Oude en de drie hoofden 2:259; over anima mundi 2:264; over Shekhinah als kleed 2:285; over Adam-Kadmon 2:403-4; over Noach als *revolutio* van Adam 2:527; over maagdelijke aarde en levend water 2:647vn
Koepels, en lithoi 2:8
Koerden, magische rituelen van 2:739-41; en yezidi 2:671
Koerdistan, stammen van, en hun magische praktijken 2:738
Koheleth (zie *Prediker*)
Koinobioi 2:396; verward met Therapeuten 2:359
Koinobion, broederschap of gemeenschap 1:31
Kol-Arbas (zie Colarbasus)
Kolen, roodgloeiende, vasthouden van en lopen op 1:559-60
Komeet/kometen, en Tycho Brahe 1:556;

Halley's, verdreven door paus 2:597
1 Koningen 1:201-2vn, 295, 2:53, 569; over een stem 2:405; over nefesh 2:426vn; over tempel van Salomo 2:462; over zeven keer 2:527
2 Koningen 1:703, 733, 2:163, 518; over kadeshim 2:53, 467-8&vn; over Hizkia 2:194vn; over Chilkia 2:497vn; over koperen slang 2:564-5; over Chulda 2:615
Koning-ingewijden, en Herodotus 1:54, 645-6
Koninklijk Gewelf, wachtwoord van 2:464-5; geheimschrift van 2:468-9
Koorts, behandeling van, in India 2:729&vn
Köppen, C.F., *Crata Repoa, etc.*, over Egyptische inwijding 2:428-9
Kopten, die in afzondering studeren 2:360; nazaten van echte Egyptenaren 2:476
Kora 2:50vn
Koran, vers uit 2:373
Korē, Indiase oorsprong van 2:592&vn; en Zagreus 2:592vn; en Zeus 2:618; koperen klankschalen van 2:695
Korndorf, B., recepten voor vloeistof eeuwigdurende lamp 1:308-9&vn
Korybanten 1:42, 2:733
Kosmogonie(ën), oude, gebaseerd op één onweerlegbare formule 1:438; Tyrrheense, gebaseerd op dodecaëder 1:439; Chaldeeuws-joodse en hindoe-diagrammen toegelicht 2:311-9; getallen zijn sleutels 2:480
Kosmos, van Plato 1:111; als God 1:221; en Chronos 2:499
Kotzebue, A.F.F. von, *De vreemdeling* 1:281
Kracht(en) (zie ook natuurkrachten, vermogens, machten), en stof 1:113-4; atomaire, en wilsuiting 1:116; betrokken bij het laten bewegen van tafels 1:175-6; ontdekking van nieuwe, door Edison 1:190; psychische, en paranormale verschijnselen 1:269ev; wisselwerking van, bekend aan Ouden 1:323-5, 354-5; wisselwerking van, en goddelijke elektriciteit 1:356; levens-, en wetenschappers 1:318, 405-6, 585-6; tegengestelde, en harmonie 1:412-3; wil ontwikkelt 2:377; brengt stof voort 2:377; die verband houdt met namen 2:435; wisselwerking van blinde, en anima mundi 2:474; tot goden gemaakte 2:481vn; verborgen, opgewekt door vāch 2:484-5; tweevoudige, en dierenriem 2:544-5; zeven occulte, en Mozes 2:647vn; verschillende magische, in Tibet 2:723-6
Krankzinnigheid, door spiritisme 2:10; en bezetenheid door vampierachtige entiteiten 2:692
Kransen, van groene bladeren en raadplegen van orakel 2:717-8
Krapf, J.L. 1:521
Kreta/Kretenzer 1:349, 676
Krimoorlog, en Nostradamus 1:344; sjamaan voorspelde 2:733
Kris, heilig 2:185, 381
Krishṇa, en *Genesis* 1:716vn; aureool van 2:111-2; en Christna 2:185&vn; zelfde als christos 2:202-3; Kansa en Herodes 2:232; wekt dochter van Aṅgashuna weer tot leven 2:281; als avatāra 2:322-4; vermorzelt kop van slang 2:525, 631; vergeleken met Jezus en Gautama Boeddha 2:628, 630-3; dood van 2:641; Lundy over 2:641; en Viṭhobā gekruisigd 2:655; verenigd met zijn christos 2:656
Kritayuga 1:725
1 Kronieken, over Satan en de volkstelling in Israël 2:565&vn
2 Kronieken 1:733vn, 2:519; over Tobo 2:606-7
Krokodillen 1:487, 2:538
Kronos, of Saturnus 1:347-8, 351, 2:274
Kruiden, en dromen 2:692
Kruis, en cirkel 1:633-4; Egyptische, in Palenque 1:708; kabbalistische betekenis van 2:102; gevonden in Serapeion 2:296; in oude religies 2:297-8; als martelwerktuig 2:298; als mannelijk en vrouwelijk beginsel 2:317-8vn, 463; betekenis van, bij tempeliers 2:449-50; pagoden gebouwd als 2:450vn; sterrenkundige, en dierenriem 2:532-3; en avatāra's 2:533; wereldkruis en zijn weerspiegelingen 2:534; en hemelcirkel 2:544; Plato over cirkel van mens kruisvormig gemaakt 2:551; Ierse, in Tuam is Aziatisch 2:632-3; symbool van drievoudige krachten van schepping 2:632; op borst van Nāga 2:633
Kruisiging, hindoes niet onder indruk van 2:400; Plato en, van goddelijke mens 2:655

Kshatriya 1:216, 549
Kublai-Khan 1:744, 2:722; en christen-missionarissen 2:683-4; en Tissu 2:714
Kukushan, geneeskrachtige plant 2:728-9
Kula 1:702
Kullūka-Bhaṭṭa 1:725, 2:511
— *History of India*, over emigratie van Manu-Vena 1:773
Kumbum (boom) 1:377-8, 393, 2:372vn; aard van 1:554, 2:55; en Tsong-kha-pa 2:714
Kumbum (klooster), lama die zonder lichaam reist 2:709-10
Kumil-mādan, undine 1:619
Kunsten, verloren 1:54, 321-2, 513-4, 654, 666, 669-70; geneeskunde 1:232; merkwaardige 2:181
Kush/Kushitisch 1:217-8, 702vn, 2:511
Kurios, en Kora 2:50vn; meester 2:224-5
Kutchi van Lhasa, redt HPB 2:736-7
Kutsa, een rishi 1:59-60
Kutti-shāttan, een demon 1:619, 702; geleid door goochelaar 1:561
Kwaad (het kwade), overdrijving van het goede 1:225-6; en de duivel 1:694-5; goed en, twee tegengestelde krachten die zorgen voor evenwicht 2:544, 564; als schaduw van licht 2:564; als blinde kracht in stof 2:567
Kwik(zilver) (zie ook Mercurius), preparaat van, en eeuwig brandende lampen 1:309-10; water van, symbool van de ziel 1:401; onsterfelijkheid en een drankje van zwavel en 2:727-8

Laboulaye, René Lefevre de 2:336, 404, 681
Labyrint, en koning-ingewijden 1:54; en Herodotus 1:649-50
Lactantius, *Divinae institutiones* 1:58, 383; over magiërs 1:237; over platte aarde 1:654; over bolvorm van de aarde 2:560-1
Laestrygonen 1:681
Lakshmī 2:244; rol van 2:202-3; en Vishṇu 2:303
Lalitavistara (*Rgya-tch'er-rol-pa*), over origineel van het verhaal van Simeon 2:608-9vn; over wonderen bij geboorte Boeddha 2:648; over Boeddha in de moederschoot 2:652
Lama('s) (zie ook dalai lama) 1:36; maken gebruik van ākāśa 1:176; wonderen van 1:300-1, 304-5; interview met 18 maanden oude 2:702-3
Lamaïsme, overeenkomsten met katholicisme 2:407vn, 683; teken van soevereiniteit in 2:592vn; slechts uiterlijke rituelen 2:713; heeft oorspronkelijke magie bewaard 2:722
Lamech, vrouwen van, geven sleutel tot raadsel 1:716; moordenaar 2:527; en Henoch 2:538; en Noach 2:548; misvormde kopie van Manu 2:549
Lamp(en), ouderwetse, gebruikt bij Koerdische rituelen 2:738-9
Lamp(en) (eeuwig brandende), in graf van Tullia 1:303-4, 307-8; in Trevandrum 1:304-5; getuigenverklaringen over 1:305-12; toegeschreven aan de duivel 1:306-7; denkbeelden van alchemisten over 1:307-12; en B. Stewart 1:636-7; bestaan zelfs nu 1:637-8
Lamprias 1:41; over profetische vermogens van de ziel 2:697
Lampseërs 2:361vn
Laṅkā, en Rāma 2:327vn, 514; en Sommona-Codom 2:677
Laṅkāvatāra Sūtra over nirvāṇa 1:543
Lankester, R. 1:756
Lankester-Donkin-Slade, proces 1:145, 182, 296
Lao-tse 1:740, 2:186
Lappen 1:330
Lardner, N. 2:357-8; over Petrus 2:146
— *Credibility of Gospel History*, over vervalste passage van Josephus 2:387&vn
Lares 1:443
Larmenius, charter van 2:452-3
Larva(e) 1:442-3&vn, 452, 2:765-8; en reïncarnatie 1:457; en weer tot leven gekomen doden 1:465
Latentie, en universele ether 1:402-3; en māyā 2:183-4
Lavoisier, A.L. 1:242, 630
Layard, A.H., tabletten opgegraven door 1:222
Ledhoio, en Fetahil 2:265, 267, 348
Leeuw, Mahalal heerst over 2:548vn
Legenden, identiek-zijn van 1:186; Müller over diepere betekenis exoterische 1:557
Leibniz, G.W., dynamisme van 1:534
Leliën, zelfde betekenis als lotus 1:153-4
Lemprière, J., *Un dictionnaire classique*, over werken van Aristoteles 1:414;

over Pythagoras 1:445vn; over Porphyrius 1:526vn; beschuldigt filosofen uit de oudheid 1:544; over Ethiopiërs 2:515vn
Lemuren 1:443, 452
Lemurië 1:731
Lenormant, F., *Les premières civilisations* 1:388vn
— *Les sciences occultes en Asie*, getal zeven op Assyrische schrijftabletten 2:481-2
Lens, gevonden in Nimrud 1:321
Lentulus, vervalste brief van, over Jezus 1:176
Lepsius, K.R. 1:54, 658
— *Denkmäler*, over boeken van Hermes 2:432vn
— *Königsbuch*, over onnofre 2:381
Lermontoff, M.Y., *De demon* 2:600vn
Lesseps, F.M. de 1:643
Letters, uitgevonden in Egypte 1:661; getalswaarde van 2:272
Leucippus 1:116
Leven, resultaat van twee tegengestelde krachten 1:28; Huxley over fysieke basis van 1:64; volgens wetenschap een stoffelijk verschijnsel 1:178; als elektromagnetisch verschijnsel 1:202; universeel, en Yggdrasil 1:219; galvanische batterij 1:316-7; is licht & elektriciteit 1:342; intelligent en niet-intelligent 1:393; Aristoteles over 1:413-4; en elementen 1:441; fysieke 1:530; strijd tussen stof en geest 2:131-2; in alles aanwezig 2:307; Hebreeuwse termen voor 2:355
Levensbeginsel 1:585-6, 601, 604; onderworpen aan sterke wil 1:206-7; zetelt hoofdzakelijk in astraal lichaam 1:252-3; van mens en dier 1:424-5&vn, 2:255; sleutel tot, in occulte natuurkrachten 1:585; Van Helmonts 1:507; magisch arcanum als 1:631; en het bezielen van standbeelden 1:760-1; en proces van vernietiging 2:434; boven en beneden 2:474; één gemeenschappelijk, doordringt alles 2:692; of prāṇa 2:756; of *kha* 2:765vn
Levenskracht, wetenschappelijke visie op 1:405-6, 516, 585-6; kan actief en passief worden gemaakt 1:596; beheersing van 1:607; adept stort, uit in opvolger 2:664
Levi 1:689; kaste, geen stam 1:703
Lévi, Éliphas, over slaap en ziel 1:251; over aard van bloed en levenslicht 2:666-7
— *Dogme et rituel* 1:176, 2:317vn; over het astrale licht 1:203-4, 368; over invloeden van planeten 1:407; over zwangere vrouwen 1:501-2; over Bodin en inquisitie 2:65; over tovenarij van De' Medici 2:66; over de kabbalistische betekenis van het kruis 2:102; over Chokhmah 2:251vn; over de dood 2:405; over Nuchthēmeron 2:549-50&vn; over Lucifer 2:555
— *La science des esprits*, over mensabulisme 1:416ev; over azoth 1:580; over leven en dood 1:601; over vooruitgang in de natuur 1:603; over een visioen na de dood 1:606; over wederopwekking na de dood 1:607; over *Toledoth Yeshu* 2:148-9vn; citeert *Toledoth* over Jezus 2:234-5
Leviathan, symbool voor occulte wetenschap 2:585
Levieten 1:666, 688; of ophieten 2:151, 564vn, 607
Levitatie 2:226-7, 691; verklaring van beginsel van 1:23-4; Babinet over 1:167, 277vn, 626; Salverte over, van Iamblichus 1:179; en psychische kracht 1:271; Crookes en 1:277-8; van oosterse mensen 1:591-2; van mediums en heiligen 1:614; van fakirs 1:618; oorzaken van 1:620ev; van adepten 1:620, 625; van Apollonius 2:701; van koning Pia Metak 2:725
Leviticus, over tovenaars 1:455; over nefesh 2:284, 426vn; over Azazel 2:356; *eeuwige* verkeerd vertaald met Heer in 2:472-3; wetten in, identiek met die in *Manu* 2:526; over Aäron en zondebok 2:601; over de Heer & mensenoffer 2:615
Leymarie, veroordeling van 1:235; in gevangenis 1:617
Lhasa 1:36, 2:723vn
Libavius, A. 1:306, 628; over eeuwige lichten van Trithemius 1:309vn
Liberalia, of St. Patrick's Day 2:619&vn
Libra (zie ook Weegschaal), -Hermes-Henoch 2:534; in rad van Ezechiël 2:542, 543; is Henoch 2:544
Licetus, F. 1:306
— *De lucernis antiquorum*, over eeuwig brandende lampen 1:306-8, 312

Licetus, F. (vervolg)
— *De monstris* 1:491vn
Lichaam, Plato over ontsnappen aan gevangenis van 1:205vn; gevoed door magnetische kracht 1:239; als graf van de ziel 2:131; het voelende, levende 2:134vn; van Mozes, symbool van Palestina 2:565-6; hoe lang het kan blijven leven 2:662; kan niet worden ontbonden zoals inerte stof 2:691; lama die, achterlaat 2:709-10
Licht, spirituele, 1:110; zon niet de *bron* van 1:196-7vn, 368; chemische uitwerking van 1:202; golftheorie en 1:202-3, 368; brengt stof en geest voort 1:342; en warmte 1:354-5; is weegbaar, en dus stoffelijk 1:368; en wil 1:373; eeuwigdurend 1:635-6; vervluchtigd goud 1:637; Ptah als beginsel van 2:43; en duisternis 2:262-3; *Zohar* over gewaad van hemels 2:325; en bloed 2:666-7
Liebig, baron Justus, *New Materialism*, over hersenen en gedachten 1:332-3
Liefde, magnetisme van, en verschillende soorten 1:286
Liegen 1:522, 705, 2:247, 421-2; met twee tongen spreken 1:336; geesten die 2:86
Lightfoot, J., *Horae Hebraicae et Talmudicae*, over goddelijke stem 1:3; over *nozari* 2:150
Lilith, tweede Adam en 1:545; en Eva 2:525&vn
Liṅga, en yoni in christendom 2:7-8; en Arba-il 2:199-200; en zuilen van aartsvaders zijn identiek 2:273, 524
Liṅgaśarīra 2:756, 765
Linnen, gemaakt van asbest 1:310-1; Egyptische, in oudheid 1:666
Linus, tweede bisschop van Rome 2:146
Lithos, of fallus 2:8
Littré, M.P.E. 1:133-4, 766; over hallucinatie en collectieve hysterie 1:365
— *Paroles de philosophie positive*, over A. Comte 1:136-7
Livius, Titus, *Historia Romana*, over Tullus Hostilius 1:655; over bezield standbeeld van Juno 1:758
Lodur, één van de Asen 1:218-9
Loge, moeder-, en afdelingen 2:371-2; geheime, in India 2:685-6
Logia, geheime, van Jezus 2:223
Logos 1:357; en zon 1:196-7vn; als Phanes 1:213; een, in elke mythos 1:231; en avatāra 1:380; als Prometheus 1:389; idee van, is universeel 1:389; Perzische, Honover 1:694; van Philo 2:40, 43, 245-6, 251, 276, 288&vn, 593-4; *woord* wordt 2:49; in leringen van Basilides 2:182; of Zoon 2:199; ongeopenbaarde, van ophieten 2:200, 206, 345; Justinus de Martelaar over 2:228; en Jezus, volgens nazarenen 2:231; komt voor onder brahmanen 2:239; Poimandres als 2:247, 593; begrijpelijke 2:261; als verlosser 2:276; en *śabda* 2:281; wordt *petra* genoemd 2:288; een androgyn 2:317vn; en *nous* 2:332; slang als 2:593, 598vn; eniggeborene van de Vader 2:594; Jezus wordt gedood door zijn 2:598
Lomaśa 1:198-9
Longinus, Cassius, was geen medium 2:138
Longinus, St. 2:289, 680
Loofhuttenfeest, en Eleusinia 2:53
Lotus, symbool van Brahmā en Horus 1:151-2; esoterische betekenis van 1:152-3
Loubère, S. de la, *A New Historical Relation of the Kingdom of Siam*, over vissen en getijden 1:287; over wonderbaarlijke vermogens van talapoins 1:291; over Chinezen en onsterfelijkheid 1:292; over Sommona-Codom 2:676-7; adviseert missionarissen over bekeren van oosterlingen 2:678-9
Loudun, nonnen van 2:31
Lourdes, wonderen in 1:183-4, 2:6, 96; Madonna in, loopt weg 1:758, 762-3
Loyola, I., en inquisitie 2:417-8
Lucas 1:296, 745, 2:156, 160, 593, 641, 654; het oude Syrische, over Jezus 2:231; over Johannes de Doper 2:237; over lastertaal tegen Heilige Geest 2:278; over behandelen van anderen 2:398; over beproevingen van Jezus 2:569; over Satan 2:599; verhaal over Simeon in, overgenomen uit boeddhisme 2:608, 608-9vn; en *Arabisch evangelie van de kindertijd* 2:649vn; over ongeboren Johannes de Doper 2:653; over sleutel tot kennis 2:660
Lucas, een esseen genoemd 2:169
Lucht, en geesten 1:379; krachten van de 1:403-4
Lucianus, over Heracles en goddelijke wijsheid 2:604

— *De Syria Dea*, over nazoria 2:153; over getal zeven 2:527
— *Philopatris*, over volgelingen van Paulus 2:389
— *Philopseudēs*, over Democritus en magie 1:638; over liegen 2:247
Lucifer 2:555, 588; hindoe- 1:390; vijfpuntige ster van 2:527
Lucretius, citeert Ennius 1:462
— *De rerum natura*, over magneetsteen 1:232; citeert Epicurus 1:333-4
Luipaardvel, gebruikt in mysteriën 1:703-4
Luksur, en Luxor 2:362vn
Lundy, J.P., *Monumental Christianity*, citeert O'Brien over ronde toren 2:342vn; over het kruis 2:533-5; citeert Plato over kruisvormig maken van cirkel 2:551; verdraait feiten 2:526; over kruis van Tuam 2:632; over apocriefe evangeliën 2:633; over het verhaal van Krishṇa 2:641; over Viṭhobā en Krishṇa 2:655-6
Luther, M., waarom Aristoteles door, werd gehaat 2:41-2; volgens pater Parker slechtste man van Europa 2:233vn; over katholieken 2:242; over gezegende zonde 2:563; beschuldigd van omgang met Satan 2:589-90
— *Missa privata*, over demon die, berispt 2:86
— *Tischreden*, over visvijver in Rome vol kinderschedels 2:69
Lutheranen, wegens tovenarij verbrand 2:72
Luxor (zie ook Thebe) 1:672; niet vervagende kleuren van 1:320; Broederschap van 2:362vn

Maagd/Virgo, en maagd-schorpioen 2:525, 529, 536-7, 544; in Rad van Ezechiël 1:542, 543; het sterrenbeeld en de mythe 2:576; het sterrenbeeld en geboorte van verlosser 2:576;
Maagd(en), melk van hemelse 1:119; drie 1:219; zwarte 2:111; voedt een kind 2:195; van de zee verplettert draak 2:525; hemelse, achtervolgd door draak 2:575; van dierenriem & 25 december 2:576; met twee aren tarwe in haar handen 2:576; waren almehs 2:576vn; *Sibillijnse Boeken* over 2:591-2; Devakī & Māyādevī als onbevlekte 2:631
Maagdelijke geboorte, van Plato 2:383; van Romulus 2:383; van Jezus 2:591-3; van Krishṇa en Boeddha 2:631
Maagdelijke moeder(s), Isis als 2:13, 59; van India en Egypte vergeleken met Maria 2:243ev; Nārī als 2:264; van Boeddha 2:342vn; van Plato en Romulus 2:383; *Sibillijnse Boeken* over 2:591-2
Maagdelijkheid, halve maan als symbool van 2:112; en huwelijk 2:388-9
Maalstroom, en *Odyssee* 1:676
Maan, invloed op vrouwen 1:349; werking van, in dierlijk magnetisme 1:349; mythen over 1:351; over getij, enz. 1:359; schilderij van, in Tibet 1:555-6; en olie uit asbest 1:629-30; en tussenliggende natuur en kleur groen 1:640; Babyloniërs vereerden 2:56-7; en tweede dood volgens Plutarchus 2:333-5; zeven en de fasen van de 2:494; dynastie van de 2:516; tovenarij bij volle, bij Koerden 2:739-40
Macaulay, T.H., over bewijzen voor onsterfelijkheid 1:535
Mac Benac, vrijmetselaarsterm 2:412
Macedoniërs 2:713
Machagistia 1:151, 334-5; of religie van de magiërs 2:359
Machten (zie ook krachten, vermogens), en hemelse wezens 2:239-41; oneindig aantal scheppende 2:309
MacKenzie, K.R.H., *Royal Masonic Cyclopaedia*, over drie zuilen van de kabbala 2:251vn; over de ziel 2:329; over Azazel 2:356; over occulte broederschap en haar leden 2:361-2; over Broederschap van Luxor 2:362vn; over druzen 2:363-4; over Chrēstos 2:381; over jezuïeten 2:418
Maçonnieke (zie ook vrijmetselaars, vrijmetselarij), 'woord van de meester' 2:116, 411; handdrukken en Epiphanius 2:389; gelofte & Antimaçonnieke Conventie 2:441
Macrokosmos 1:117, 2:325, 537, 539, 542, 545; mens als foetus in 1:289
Macroprosopos 1:717vn, 2:262
Madonna('s), in Lourdes rent weg 1:758, 762; van Bari in hoepelrok 2:12; van Rio met gedecolleteerde japon 2:12-3; van Egyptische oorsprong 2:58-9; -element 2:128; verschillende 2:243-5

Magendie, F. 1:149, 507-8; over misvattingen en waarheid 1:481
— *Précis, etc.*, over foetus en verbeeldingskracht van de moeder 1:491-2, 495, 500-1; over magnetisme 1:246-7
Magie, overtreedt geen natuurwetten 1:1; en Brahmā 1:25-6; vedische offers zijn ceremoniële 1:25-6; theürgische of weldadige 1:46; in alle landen beoefend 1:67-8; zo oud als de mens 1:68; goddelijke wetenschap 1:75, 150, 155, 2:589; verscheen met de eerste mensenrassen 1:75; en oude kennis 1:87; spiritisme moderne vorm van 1:95; omschrijving 1:121; Chaldeeuwse 1:122; mesmerisme belangrijkste tak van 1:194; Perty over 1:204; Du Potet over 1:209, 366; Proclus over, en sympathie 1:325; basis van, als wetenschap 1:326, 330, 773; grootste mogelijkheden van 1:370; Paracelsus over 1:461vn, 2:586-7; verschil tussen, en tovenarij 1:467; onwankelbaar geloof in 1:523; en spontane voortplanting 1:524; verrichtingen van 1:573ev, 587-94; oude scholen voor 1:603-4; in Kashmir 1:630; volgt wetten van de natuur 1:638; genezingen door 1:661; in *Popol Vuh* 1:681; waardigheid van 1:693; in China en Tibet 1:740ev; verschijnselen van, in de woestijn 1:745ev; en haaien 1:748-9; op seance in Parijs 1:750-4; of occulte psychologie 1:756; en pausen 1:762-3; één universeel geloof in 1:769; en spiritisme heel oud 2:19-20; Europese, in kloosters 2:24-5; openlijk beoefend door geestelijkheid 2:24-5, 67-71; van Albertus Magnus 2:24, 66-7; Moren bedreven in 2:70-1; in India 2:81-2, 718; Ventura de Raulica over 2:82; scholen voor 2:113, 425; twee antagonistische scholen voor, in Babylon 2:150-1; Jezus beschuldigd van 2:172-3; van de *Zohar* 2:413; Escobar over gebruikmaken van 2:416; beginselen van de 2:689-91; kennis van het innerlijke wezen van de mens 2:689; magnetisme is hoeksteen van 2:692, 716; spirituele wijsheid 2:692; theoretische en praktische 2:724; moet spiritisme vervangen worden door 2:743-4; en drie-eenheid van natuur 2:744; duldt geen rivalen 2:745
Magiër(s)/magi, omschrijving 1:36-7, 155; ziener passief maar, actief 1:40; magie ingesteld door 1:75; door verbeeldingskracht en wil 1:117; en onzichtbare geesten 1:122; magneet en 1:195; Lactantius over 1:237; onderwezen evolutie van werelden 1:338; verzetten zich tegen oproepen zielen 1:415; zwarte, en oproepen doden 1:415; verschil tussen, en medium 1:468; Iamblichus over Egyptische 1:526; oosterse, hebben macht over natuurgeesten 1:573; verrichtingen van, in de tijd van Jahāngīr 1:574; geheime mysteriën van 1:688; zonen van de reuzen genoemd 1:734; Britse ambtenaren maken gebruik van, en loochenen hen 1:748-9; en Orpheus 2:152; vervolgd door Domitianus 2:172; religie van, of machagistia 2:359; mysteriën van, nooit geschonden 2:360vn; Chaldeeuwse, leermeesters van de joden 2:425
Magische kracht, Agrippa, Cicero en Lévi over 1:367-8
Magische vermogens, nooit aangetroffen bij hen die zich aan verdorven praktijken overgeven 1:296; persoonlijke zuiverheid onmisbaar voor 1:414-5; van fakirs 1:761-2
Magnale magnum 1:240, 290
Magna mater, naam van veel godinnen 1:716; muts van, en de paus 2:36
Magneet, Paracelsus ontdekt opnieuw occulte eigenschappen van 1:128-9; verborgen kracht van 1:237; één, in het heelal 1:285; en dioscuren 1:316; aardbol één grote 1:621
Magnes 1:27, 119, 194
Magnetisch(e), fluïdum vanuit het oog 1:34vn; symbolen en, krachten 1:73-4; voeding van lichaam door, kracht 1:239; kracht van de aarde 1:243; sympathie 1:283ev; intelligente, stromen 1:284-5; genezingen 1:292-4; universele, oceaan 1:370; aard van, emanaties en fluïdum 1:581-2; slaper 1:661; invloed van goeroe op fakir 2:123
Magnetiseren, twee manieren van 1:249; en zelf-magnetiseren 1:624-5
Magnetisme (zie ook mesmerisme, hypnose), Paracelsus over 1:27-8, 233; dat uitgaat van denkbeelden en fysieke lichamen 1:91; afleiding term 1:194;

ligt ten grondslag aan theürgische mysteriën 1:195; en ob en od 1:226; Academie keert, en hypnotisme de rug toe 1:234; gebrandmerkt als hallucinaties 1:235; Van Helmont over, en de mens 1:240-1; onderzoek naar 1:241ev; Mesmer over 1:242-3; Laplace over 1:244; van gedachte-impulsen 1:253; en elektriciteit 1:276, 324-5; en menselijke gevoelens 1:286-7; liefde en 1:286-7; en mysteriën 1:315-6; werking van maan op dierlijk 1:349; of occulte kracht 1:366; van de aarde 1:369; toegepast op dieren 1:371; en zielselektriciteit 1:416-7; overgedragen van de ene op de andere mens 1:581-2; en levitatie 1:620ev; Cox over, fysiologie en wetenschappers 1:755; als hoeksteen van de magie 2:692, 716; overgedragen door aanraking 2:716-7; van roodharige 2:716-7; onzuiver, en schaduw van de mens 2:717; van kledingstukken bij zoeken verdronken persoon 2:717-8
Mahābhārata 1:715, 2:323, 501, 530, 538, 632, 661; zeer oud 2:505-6
Mahādeva, of Śiva 1:720, 2:7-8, 511-2
Mahākalpa 1:83
Mahāsura, als Lucifer 1:390
Mahat, en prakriti 2:665
Mahāvanśa, over boeddhisme in Nepal 2:341-2; over koning Covercapal 2:597-8
Mahāyuga's 1:83
Maimonides, over talmud en natuurwetenschap 1:67; over innerlijke betekenis van *Genesis* 1:549; over ritus van sheol 1:616
— *Mishna Torah*, over shedim en hun praktijken 1:564
— *Moreh Nebūkhīm*, over b-rasit 1:42-3; over sabeeën 1:229-30
Maistre, J.M. de, *Soirées de St. Pétersbourg*, over Ouden en geesten 1:335
Maitreya Boeddha, vijfde boeddha 2:183vn, 303, 324; en Zion 2:337vn; met vissersnet in zijn hand 2:645
Makara (Steenbok) 2:321, 546vn
Makkabeeën 2:614
Malach-Iho, en Israël 2:473
Maleachi, passage in, toegeschreven aan Jesaja 2:289
Malhandrini, H., *Ritual of Initiations*, over regels voor neofiet 2:429
Malkhuth 2:249; en kruisteken 2:102; Sefira is vrouwelijke tegenhanger van 2:261; en Noach 2:548
Mallet, P.H., *Northern Antiquities*, over reuzen in *Edda* 1:187, 218; over Oud-Noorse scheppingsmythe 1:229; over Balder in hel 2:14
Malouli, in Egyptische drie-eenheid 2:265, 315vn
Malta, en Maltezer ridders 2:451; echte tempelridders kwamen eens in de 13 jaar bijeen op 2:453
Manas, en monas 1:445-6; zetel van jīva 2:756; vijfde beginsel van mens 2:763
Mandaeërs (zie ook *Codex Nazaraeus*), afstammelingen van nazarenen 2:340-1, 525; christenen van Johannes 2:342vn
Mandragora (wilde alruin) 1:584-5
Maneros 2:591
Manes, anima en umbra 1:89
Manes/Mani 2:258, 336, 346vn; betekenis van naam 2:243vn
Manetho 1:514; schrijft 36.000 boeken aan Hermes toe 1:84vn; over meteoorstenen 1:427; over Mozes 1:525, 688; over luchtkussens in oude Egypte 1:645; over Feniciërs 1:704; over orakel 2:60; en Egyptische chronologische lijst 2:385, 528; over Osiris 2:567
— *Handboek van de natuurwetenschap* 1:340-1vn
Mani (zie Manes)
Manicheeër(s) 2:383, 387, 738; Augustinus was 2:39, 43; Jezus was gedaanteverandering van Gautama Boeddha volgens 2:336
Manifestaties, onbewuste wilskracht stopt 1:111-2; en mediums 1:172; voorwaarden voor objectieve 1:273; echtheid van mediamieke 1:414-5; subjectieve, en oorsprong ervan 1:419; Deleuze & Billot & Wagner over 1:623-4; spiritistische, alarmeren kerk 2:20-1; bron van fysieke en subjectieve 2:700-1
Manna, verborgen 2:414
Manna benedicto, *De*, over steen der wijzen 2:724-5
Mano, Heer 1:391, 2:203-4, 261; van nazarenen lijkt op Manu van hindoes 1:391vn; hoogste 2:237; in stelsel van nazarenen 2:265-7, 347-8
Manthibeker 1:37-8

Mantiek, mantische razernij, omschreven 1:37-8
Mantius, de Ziener 1:37; magnetische slaper 1:661
Mantra('s) 1:35, 43, 220; omschreven 1:38; en getallen 1:57-8; slangen-, en bolvorm van aarde 1:59-60, 2:574; als magische woorden 1:559; en vāch 2:311, 316, 437; als magische gebeden 2:483
Manu('s) 1:725; vele, en mensenrassen 1:729; mythische, of eerste mens 2:315; rishi's en Noach 2:319vn; als mensentypen 2:481vn; en prajāpati's 2:504; rishi's en aartsvaders 2:549-50
Manu, *Wetten van* 1:15, 16, 19, 39, 67, 357; over manifestatie van heelal 1:357vn; ouderdom van 1:723ev, 2:301; Moore over 1:723; Jones over 1:723-4; Jacolliot over 1:724-5, 2:301; echte en vervalste 1:724-5; over vele manu's en mensenrassen 1:729; over evolutie van wezens 1:765-6; over Aum 2:47; over toekomstige verlosser 2:60; over deugden die noodzakelijk zijn voor inwijding 2:115, 191; over schepping van verschillende soorten wezens 2:125, 304; over Virāj 2:129-30; over 'Heer die door zichzelf bestaat' 2:135, 263; over allerhoogste ziel 2:136; over hoogste wijsheid 2:182vn; over vereenzelviging met hoogste ziel 2:185; over ziel in planten 2:307; over water, licht en aarde 2:313; over kosmisch ei 2:313; over *nara* 2:313vn; over Purusha en Virāj 2:317; over spirituele kiem 2:318; over evolutie van de soorten 2:318-9&vn; over Brahmā 2:320; over ethische voorschriften 2:398-9; vermeldt geen zondvloed 2:503-4; over muhūrta's en kalā's 2:545vn; over leeftijd van mens in verschillende yuga's 2:549; ethiek in, van hoger gehalte dan in *Pentateuch* 2:627
Manu-Vena, als Menes, afkomstig uit India 1:772-3
Manvantara('s) 2:318, 753, 756; en kalpa's 1:83; bijna zeven, zijn voorbij 2:545vn
Maraboet 1:38-9, 95
Marathon, slag bij, en gehinnik van paarden 400 jaar later 1:127
Marathos (Amrit) 1:706, 715
Marcion, besproken 2:186ev; beschuldigd van het verminken van het *Evangelie naar Lucas* 2:186-7, 224; over Jezus 2:194; over illusionaire lichaam van Jezus 2:196; volgelingen van 2:258; ascetische 2:392; stichtte een school 2:629
— *Antithesen* 2:186
Marcosiërs, theürgische gnostische sekte, en viering avondmaal 2:602
Marcus 2:27, 52-3, 76, 146, 278, 287, 398; schrijft citaat ten onrechte toe aan Jesaja 2:289; over lastertaal tegen Heilige Geest 2:562vn
Marcus Aurelius Antoninus, over stof en schepping 1:341; kreeg onderricht van goden 2:434
Marcus Damascenus 1:489, 490
Maria, Maagd, verschijnt in Lourdes 1:183; brieven van 2:11, 96-7; maagdelijke geboorte van 2:12, 129; Madonna van Bari 2:12; als middelares 2:12; in Rio de Janeiro 2:12-3; bloeden van de wang van een beeld van 2:21-2; werd bijna tot een demon gemaakt 2:38; oorsprong van, en Cyrillus 2:49; komt overeen met Isis 2:59, 111; en Neith 2:59; geeft bezetene een flink pak slaag 2:88; en halve maan 2:112; en Ishtar 2:128vn; en collyridiërs 2:129, 523vn; is veranderd in godin 2:237; titels van, vergeleken met godinnen uit andere religies 2:243ev; volgens gnostici 'overschaduwd' door Ialdabaoth 2:288; evenals Dido beschermvrouw van zeelieden 2:525; schildering van begroeting tussen, en Elisabet in Lyon 2:653
Mariana, Johannes, *De Rege et Regis Institutione libri tres*, over moord en vergiftiging 2:438-9vn
Maria Magdalena 1:610, 617, 2:225, 648
Mariette-Bey, Auguste, opgravingen van 1:54
Markland, en Meru 1:731
Marsiërs, van Italië, en macht over slangen 1:485, 587
Mars, of Nerig 2:273; of Sabaoth 2:346; dag van 2:494; en Jozua 2:530
Maruts 1:32, 2:312; en onweersbuien 1:30vn
Marvin, F.R., *The Philosophy of Spiritualism and Pathology and Treatment of Mediomania* 1:133, 140, 142, 180, 260

Mason, Osgood, over godheid en natuur 1:538
Masra, Caïro 1:773
Massora 2:154, 508, 522&vn, 540vn, 553; een gesloten boek 2:660
Massoreten, verminken oude Hebreeuwse manuscripten 2:508, 540vn; voltooiden vernietigingswerk 2:553
Massoretische punten 2:250, 353, 355, 470, 508
Al-Masudi, *Les prairies d'or*, over *ghūls* in woestijn 1:746
Mātaṃgī, en Ānanda 2:647
Mateer, S., *The Land of Charity*, over bezweringen 1:201; over pauwen en apen 1:201-2vn; over eeuwig brandende lamp 1:304-5
Materialisatie(s), omschreven 1:39; van geesten 1:125-6; Crookes over 1:298-9; *persoonlijke*, en menselijke geesten 1:415; voorbeelden van, in *Bijbel* 1:617
Materialisme, bastaardproduct van Franse revolutie 1:48; titanenstrijd tussen, en spirituele aspiraties 1:48; in de tijd van Aristoteles 1:65; en wetenschap 1:146-7, 178; van denkers uit de oudheid 1:333-4; en sleutels tot wijsheid 1:708-9; en verschijnselen 1:769-70; neemt voortdurend toe 2:1, 435; en positivisme 2:6
Mathurā, Kansa en Krishṇa 2:232, 630; herdergod van 2:655
Matsya, eerste avatāra 2:322, 354, 503
Matter, A.J., *Histoire critique du gnosticisme*, over Efeze 2:181; over ophitische kosmogonie 2:258; over stier als symbool 2:275
Mattheus 2:160, 187, 332, 337, 559, 625, 636, 640, 648, 653; over geheimen van koninkrijk 1:11, 2:170, 579; over ongeloof 1:112; over zout van aarde 1:215; over genezing door geloof 1:294; over bidden 1:547-8, 2:229; over *petra* 2:36, 463; over kinderen 2:76; over Herodes 2:154; over Elia 2:156; over Johannes en Jezus 2:156; over *nazaria* 2:156-7; echte evangelie van, is geheim en in handen van nazarenen 2:156-7vn, 212-3&vn, 223, 238; over parels voor zwijnen 2:170; over jonge wijn in nieuwe zakken 2:190; heb je vijanden lief 2:191, 562; over geboden voor deugdzaam leven 2:192; over zweren 2:229, 439vn; over Johannes de Doper 2:236; schrijft passage uit *Zacharia* ten onrechte toe aan Jeremia 2:289; over Iota 2:382; vergeleken met geschriften uit andere tradities 2:398-9; over mensen als engelen 2:406; over poorten van hel 2:429vn, 594; over geestuitdrijving 2:456; over Satan 2:555; over Beëlzebul 2:571; over Jezus in verzoeking gebracht door duivel 2:602; over twijfels van Johannes de Doper 2:609; over Mariams verschillende andere kinderen 2:631; is een vervalsing 2:640; hele zinnen uit, zijn identiek met *Egyptisch Dodenboek* 2:644-5; over vissers van mensen 2:645; over geloof door werken 2:662
Maturantius, F. 1:306, 307, 308
Ma Twan-lin, over geesten in woestijn 1:745
Maudsley, H., *Body and Mind*, over wonderbaarlijke genezingen 1:582; over onwetendheid 1:583; over positivisme van Comte 2:6
Mauretania Tingitana 1:677
Maurice, Thomas, over triade 2:57
— *The History of Hindostan* 2:630, 633; over kalki-avatāra 2:276-7; over kūrmāvatāra 2:353; over plaat van Krishṇa die slang verplettert 2:525, 631
— *Indian Antiquities*, over pagoden gebouwd in vorm van kruis 2:450vn; over Krishṇa 2:631
Maximus, de Efeziër, wijdt keizer Julianus in 2:666
Maximus, Valerius, *Facta et dicta memorabilia*, over standbeeld van Juno 1:758
Maxwell, W. 1:242
— *De medicina magnetica*, over magnetische genezing en wereldziel 1:293-4
Māyā 1:12, 2:282, 300; drie-eenheid van 1:378&vn; omschreven 1:378-9; en magie 1:593; Kapila over 2:184
Māyādevī, onbevlekte maagd 2:631, 653
Maya's, verhaal over mysterieuze stad van 1:678-9
Māyāvirūpa 2:763
Mayer, A.M. 1:231; over aarde als magneet 1:239-40, 243, 369
Mazdeeën, omschreven 1:39
Medea 2:443; reis van, door lucht 1:467
Mededogen, in Oosten in praktijk gebracht 2:328

Meden 2:165, 513, 713
Medici, Maria de' 2:71
Medici, Catharina de' 2:64; bedreef tovenarij 2:65-6
Medië 1:664, 2:570-1vn
Medina-Sidonia, hertog van 1:506
Medium(s), geestelijkheid vervolgt 1:77; Russische geestelijken en 1:78-9; en intelligenties 1:107-8; aard van opgeroepen geesten afhankelijk van morele karakter van 1:123-4; en ontlichaamde geesten 1:123; verschijnselen beter als, zijn wil minder inspant 1:172; spiritistische verschijnselen onafhankelijk van 1:172; verschijnselen wanneer het, bij bewustzijn is 1:176-7; maakt onbewust gebruik van krachten 1:193; onzichtbaar heelal en gemagnetiseerde 1:228, 624; Cox' gedachten over 1:270; psychische kracht niet afkomstig van 1:271; beheerst door intelligente kracht 1:274; en krachtige hypnotiseur 1:274-5; en astrale emanatie 1:275; als geleider 1:276; genezing en morele verdorvenheid 1:295; subjectieve, en augoeides 1:415; zuivere en onzuivere 1:419-20; dubbelganger van, in trance door andere intelligentie beheerst 1:460; eerlijk, niet langer eigen meester 1:460; heeft zich ontwikkeld voor fysiek of spiritueel mediumschap 1:468-9; verschil tussen, en magiër 1:468; Jencken kind- 1:553; fysieke, te beklagen 1:611; Ouden vervolgden ongetrainde 1:612; genezende, en vampirisme 1:613-4; aurische en morele toestand van 1:613; beheerst door elementalen 1:613; passief, heeft geen macht 1:613; vaak ziekelijk 1:613, 2:699; en schrift van planeetgeesten 1:617; gemagnetiseerd vanuit astrale licht 1:624; genezen door hiërofant 2:114-5; fakirs zijn 2:124; en subjectief contact 2:134; niet toegelaten tot mysteriën 2:137-8; Socrates als 2:137-8; materialiserende, en zweet 2:669&vn; is passief werktuig 2:690; hebben invloeden van buitenaf nodig om in trance te raken 2:695; kracht voor verschijnselen teweeggebracht in zenuwstelsel van 2:698; en adept tegenovergestelde polen 2:699-700; en materiaal verschaft door elementalen en aura's van de aanwezigen 2:699; fysieke hersenen van, onbewust van verschijnselen 2:699; en grotere kennis van de geestelijke entiteit 2:700; oefent geen wilskracht uit 2:700
Mediumschap 1:187-8; niet onpartijdig onderzocht in St. Petersburg 1:181-2; veel aspecten van 1:414-5; subjectief en objectief 1:419; geval van onbetrouwbaar 1:455-6&vn; echt, en mening van Houdin 1:458-9; fysiek en spiritueel 1:468; aard en eigenschappen van 1:609-11; en middelaarschap 1:610; fysiek, en haar gevaren 1:613; erfelijk 1:624; en de mysteriën 2:137-8; omschreven 2:138, 690; en catalepsie 2:691; kunstmatige middelen om, op te wekken 2:695
Meer/meren, binnen het heiligdom 1:651, 708; van Bacchus 2:161; onderdompeling in, van gesmolten metaal 2:277
Meetkunde, als wetenschap 1:55; Felt over, van Ouden 1:72-3; sleutel tot beeldschrift van oudheid 1:224; in Egypte 1:660
Megasthenes 1:42vn, 2:722; over joden en Kalani 1:701
Meghestom 1:36
Meipo, wonderen en occulte kunsten 2:185vn, 338, 652, 713, 723, 725
Melampus 1:37; als genezer 1:661
Melanchthon, P. 2:25
Melanēphoros, derde graad 2:429
Melchizedek 2:628, 665-6
Melkarth 1:702-3, 712
Memphis, steen van 1:670-1; catacomben van 1:686
Memra, engel van de Heer 2:242; of het 'woord' 2:472
Menander, gnostische leraar 2:346
Ménard, L.N., *Hermès Trismégiste*, over goden en bezielde standbeelden 1:757-8; over goddelijke drie-eenheid 2:59; over wedergeboorte 2:227; over God 2:232, 278
Mendelejev, D.I. 1:756; voorbarig oordelen over verschijnselen 1:181-2
Menes 1:515, 642, 658, 727-8, 2:644vn, 664vn; als Manu-Vena 1:773; en verering van Osiris 2:425; 5000 jaar vóór Adam 2:610
Menippus 1:69
Menos, en uitvinding van letters 1:661
Mens(heid), ongelooflijke ouderdom van 1:52, 222-3; Müller over geschiedenis

van 1:53; Tatianus over onsterfelijkheid van 1:62; moet zichzelf opnieuw scheppen 1:91; verandert niet veel 1:92, 129; drievoudige aard van, sleutel tot verschijnselen 1:102; kan scheppen 1:117; verlangen naar spirituele kennis in ieder 1:119-20; evolutie van spirituele 1:186; schepping van, in *Edda* 1:215, 218-9; werpt zijn lichaam af 1:216; wordt minder spiritueel 1:216-7; van vóór het siluur 1:222-3; -stof en mens-geest 1:225; identieke samenstelling van, en sterren 1:238; schadelijke invloed van, op natuur 1:287-8; als drie-eenheid 1:289, 401, 428, 2:335, 426-7, 690, 744; als foetus in macrokosmos 1:289; als spiegel van heelal 1:290; Plato over tweeledige 1:363-4; lichaam van, ontwikkeld door elementalen 1:373; Wallace over ontwikkeling van 1:385; zal *fysiek* worden vergeestelijkt 1:386; androgyne, en scheiding van seksen 1:388, 2:308; schepping van 1:395, 2:506, 656; en augoeides 1:397-8; is onderwerp van alle mystieke filosofen 1:400; en hermetische kunst 1:401; als wisselwerking van krachten 1:401; innerlijke zelf van 1:409-10; en dier 1:421-2; een raadsel voor de wetenschap 1:432; combineert alle vier elementen in zich 1:440vn; natuur streeft naar volmaakte 1:443; tweevoudige 2:226; ieder, een god op aarde 2:307; alles ligt in, besloten volgens *Zohar* 2:325; eerste rassen van, waren spiritueel 2:325; en natuur 2:328; en metempsychose 2:328; drie-eenheid van, en zijn lot na de dood 2:334-5; Plato over vroeg stadium van 2:406; ontwikkeling van fysieke, en zijn ziel 2:426; samengestelde natuur van, volgens Egyptenaren 2:432-3; zielloze 2:434-5; rassen van 2:481vn; astrale zielen van dieren worden eens mensen 2:536; tijdperken waarin, bestond maar geen organisch wezen was 2:545-6; levensduur van, in verschillende yuga's 2:549; was eerst bolvormig 2:551; goddelijke, gekruisigd 2:655; weer tot leven gebracht zonder ziel 2:663; denkbeeld van, over god is begrensd 2:666; bewust terugtrekken van innerlijke 2:691; persoonlijke spirituele entiteit van 2:696

Mensabulisme 1:416-7

Mens-boom, als boom van kennis 1:388

Mensenoffers, een oud gebruik 2:643; een verwrongen kopie van het theürgische mysterie 2:664vn

Mensheid, zeven evolutiestadia van 2:480-1

Menthu-hetep, koningin 2:108

Mercurius (zie ook kwikzilver), betekenis bij alchemisten 2:728

Mercurius (planeet, wijsheid), Arnobius over 1:196; en Jezus 2:155; of Nebo/Nebu 2:155, 348; astrologisch beschouwd 2:346vn; als psychopompos 2:394; dag van 2:493-4

Mercurius vitae 2:728

Meren en bergen, in heiligdom van Karnak, [524; kunstmatige, in de oude tempels in Egypte, 572

Meridiaan, ware, bekend aan Egyptenaren 1:665-6

Merkabah 1:35-6, 2:116-7, 311, 410-2, 500

Merriam, C.H., *Report of the Geological Survey, etc*., over mannetjeskonijn met tepels 1:522

Meru 1:224-5; en America 1:730; symboliek van berg, sefiroth en *Codex Nazaraeus* 2:271ev

Mesmer, F.A. 2:28; en magnetisme 1:128-9; behandeling van, door de Academie 1:242ev; *Brief van*, over beginselen van het magnetisme 1:243; en genezingen door muziek 1:293

Mesmerisch, experiment van Regazzoni 1:209

Mesmerisme (zie ook magnetisme, hypnose), belangrijkste tak van magie 1:194; fluïdische invloed in magnetisme en 1:196; onderzoek naar 1:241ev; en ongevoeligheid van menselijk lichaam 1:481; en magie in katholieke kerk 1:762-3; gebruikt door adept om illusie teweeg te brengen 2:691; en ademen 2:741-2; wordt gemakkelijk tovenarij 2:743-4

Mesmerist, kracht van de wil van 1:209, 2:26

Messias, gnostische koning- 2:260-1; kabbalistische 2:264, 285-6, 302-3; en conjunctie van Jupiter en Saturnus in Vissen 2:299; en Vishṇu 2:303; en vervalste tekst van Josephus 2:386-7; als de zon 2:530vn

Metafysica, van Ouden niet in strijd met wetenschappelijke waarheden 1:348; nodig om dit boek te begrijpen 2:689
Metalen, volgens alchemisten geen enkelvoudige stoffen of werkelijke elementen 1:634-5
Metallurgie, van de Ouden 1:668; was in de oudheid alchemie 1:673
Metatron 2:40, 180, 263, 277, 472, 496, 676; en gouden tijdperk 2:169vn; in alle religies 2:534; als zevende teken van dierenriem 2:537; Henoch als 2:545; en feroher 2:581
Metempsychose (zie ook reïncarnatie) 1:57; omschreven 1:39, 379; Ouden geloofden in 1:61; bij Plato 1:363-4; werkelijke betekenis van 1:377-8; en cyclus van 3000 jaar 1:387-8; in lagere lichamen 1:444&vn; joden geloofden in 1:445; van ziel als cyclus 1:446-7; en reïncarnatie 1:450; kabbalistisch axioma over 1:494; en wedergeboorte in de kabbala 2:227-8; overal onderwezen 2:329ev; als opeenvolging van trainingsperioden 2:337; als gedaanteveranderingen 2:536; door wetenschappers verdraaid 2:626
Meteoorkat 1:171, 189, 193, 278; of bolbliksem 1:169-70
Meteoorstenen, gebruikt in de mysteriën 1:369; en profetische visioenen 1:427
Meteorieten, ijzer van, in Egypte 1:668
Meteorologie, van de Ouden 1:519
Methusalem 1:217; en Henoch bij vrijmetselaars 1:707
Mētis 1:224, 346, 348, 351
Metrum, van mantra's 2:483-4; drukt symbolisch dingen uit onzichtbare wereld uit 2:484
Mexicanen, over verblijfplaats van geesten 1:406; over maansverduistering 1:679
Micha 2:194vn, 518, 559; over Bosheth 2:153
Michaël, bij de gnostici 1:392vn; zweet van, bewaard 2:83; beschermengel van joden 2:240; Petrus en Judas vereren 2:241; één met Henoch 2:532; één met de Heer 2:565; en draak in Indo-Europese mythe 2:570; betekenis naam 2:573; hoofd van eonen 2:573, 598vn; identiek met Anubis 2:573; overwint draak 2:573; identiek met Indra 2:598vn; en Seth bij poort paradijs 2:609-10
Michaelis, Joh. D., over bliksemafleiders op tempel Jeruzalem 1:656
Miche, bisschop van Cambodja 1:699
Michelangelo 1:699; over sieraad van 1:322
Michelet, J., over Heracles 1:195vn
— & J.E. Quinet, *Des jésuites*, over verbannen van jezuïeten 2:422; over onfeilbaarheid paus 2:423
— *La sorcière*, over ongewassen monniken 2:600vn
Microprosopos 1:717vn, 2:245, 262; als eerste Adam 2:532-3
Microscoop, Ouden bekend met 1:322
Middelaarschap, en mediumschap 1:610-1; dubbel 2:262
Middeleeuwen, oorzaak duisternis in 2:296
Midgard, de aarde en grote slang 1:218-9
Midianieten 2:552; bekend als wijzen 2:529
Mill, J.S., *A System of Logic*, over wonderen 1:510; over onveranderlijke ervaring 1:510
Milman, H.H., *The History of Christianity, etc*. 2:50vn, 188vn; over het vroege christendom 2:238
Milton, J., *Paradise Lost*, over onzichtbare spirituele wezens 1:189; over duivels en mensen 1:314; duivelbeschrijving van 2:588-9
Mimer 1:219
Minaretten, fallisch 2:7-8
Mineralen, afzettingen en bronnen van 1:230-1; magnetisch gemaakt door mens 1:285-6; occulte eigenschappen van, en planten 2:692
Minerva (zie Athena)
Minucius Felix, over beschuldiging van eerste christenen 2:393
Mirville, J.E. de, en Des Mousseaux geven bewijzen van onzichtbaar heelal 2:19
— *Question des esprits*, over Faraday en tafels 1:118-9; over Houdin 1:130, 162; over Gasparin 1:161; over Rayer en De Lamballe 1:164; over Babinet en tafels 1:168; over wonderen in Cideville 1:168-9; over bolbliksem 1:169-70; over Thury's denkbeelden 1:176; over theorieën van tegenstanders van spiritisme 1:180
Misdaad, zaden van 1:361; drang tot 1:362-3; en psychometrie 1:427-8;

mediumschap en bezetenheid 1:613; en bekering 2:638
Miskraam, en reïncarnatie 1:450
Missionarissen (zie ook zendelingen), belasteren heidense volkeren 2:408-9; bedriegen en beroven hindoes 2:623-5; door abbé Dubois aangeklaagd 2:623; instructies hoe ze oosterlingen moeten onderrichten 2:678-9; en Kublai-Khan 2:683
Misvormingen, Aitken over 1:492; Magendie over 1:493; Fisher over, en aangeboren afwijkingen 1:495-6; Armor over oorzaken van 1:497-8; door verbeelding van moeder 1:498-9; bij slangen 1:499
Mitchel, O. M'Knight, over Egyptische kennis van astronomie 1:647-8, 662-3
Mithraïsche mysteriën, inwijding in 2:414, 569; Julianus en 2:414, 666
Mithras/Mithra 1:224; drievoudige god 2:54; en yazata's 2:258; gedegradeerd tot duivel 2:573; rituelen van 2:576; als messias 2:591
Mithridates 1:659
Mitra, Pyārichānda, 'The psychology of the Āryas' 2:696; 'A Buddhist's opinions of the spiritual states' 2:701
Mnevis, en Hermes 1:515
Mnizourin, de steen 1:415-6
Mobed(s) 1:36, 75
Mochus 1:56; *Theogonie* van 1:110; en Pythagoras 2:399
Moeder(s), van alles 1:340-1; drie 1:341; in *Codex Nazaraeus* 1:391; invloed van verbeeldingskracht van, op foetus en embryo 1:488-93, 495-7, 498-9, 500-1, 502, 506-7, 509; universele 2:203, 523; materie betekent 2:317vn; mythe van, en kind universeel 2:576
Moedervlekken 1:488, 493
Moeris, kunstmatig meer 1:642
Mohammed 1:47, 183, 2:279, 684; over Jezus 2:563; geen god 2:675
Moigno, abbé 1:433
Moksha 2:136, 665
Mokshatana Boha-eddin, en druzen 2:363vn
Molay, J.B. de, en tempeliers 2:448, 453
Moldavië, oproepen van doden 2:669-70
Molinos, Miguel de 1:40
Molitor, F.J., *Philosophie der Geschichte, etc*., over mysteriën en magie van Israël 1:76-7; over Paracelsus 1:106, 2:587
Mollien, G.T., *Voyages, etc*., over pygmeeën 1:521
Moloch-Hercules, offers aan 2:15; joden vereerden 2:614-5
Monade 2:753-7, 761-4; pythagorische 1:290, 445, 632; en tetraktis 1:347, 632; algemene betekenis van boeddha 1:380; en goddelijke vonk 1:394; evolutieproces van 1:394; astrale, en reïncarnatie 1:450; en lagere levensvormen 1:451; gaat door lagerstaande rijken 1:457; van larvae daalt weer af naar aardse evolutie 1:457; vijfvoudige en tienvoudige 2:182&vn
Monas 1:16, 2:199, 480; en anima mundi 1:410; duade ontwikkelt uit 1:445-6; en manas 1:445-6vn; en getal zeven 2:480-1
Mongolen 2:308; en Scythen 1:712-3
Mongolië 2:707-8
Monniken, geen, in de hel 2:88; in Lybische woestijn 2:476; vuil en ongewassen 2:600vn; schijnvertoning van christelijke 2:687-8
Monogenēs, naam voor Persephone 2:333-4
Monotheïsme, van de Ouden 1:74; van Plato 1:375-6; van stelsels van de oudheid 2:256; van joden alleen recent 2:616-7
Montaigne, M.E. de 1:766
Montanus/montanisten 2:220&vn; Wilder over 1:37
Montesquieu, C.L., *De l'esprit des lois*, over getuigen 1:147
Montezuma 1:690
Monumenten, bisschop Heber over, van hindoes 1:449vn
Moody, D.L., en Sankey 2:10; over zijn zoon 2:292
Moor, E., *The Hindoo Pantheon*, over Devakī en Maria 2:111-2; over Agni 2:547; over Nāga, koning van de slangen 2:633; en Lundy over Viṭhobā 2:655
Moord, is geoorloofd bij jezuïeten 2:418-9, 427, 438; belemmering voor inwijding 2:427
Moordenaars 2:357, 638; na Kaïn 2:527
Moore, Eerw. Dunlop, over *Wetboek van Manu* 1:723
Mora, pastorie van, en het verbranden van kinderen 2:590
More, Henry, commentaren op *Phaedo* 1:205vn; geloofde in hekserij 1:282;

More, Henry (vervolg), vroom en enthousiast 1:400
— *An Antidote against Atheism*, over God en geest 1:282
— *Brief aan Glanvill*, over magische verschijnselen 1:108-9; over intelligente wezens 1:131-2; over trommelslager van Tedworth 1:188; over betekenis van *witch* 1:453; over *shoel ob* 1:454-5; over transsubstantiatie en tirannie van de paus 2:658-9vn
— *The Immortality of the Soule*, over astrale geest van de mens 1:282; over misvormingen van foetus 1:490-1; citeert Peramatus over misvormd kind 1:506-7; over ziel die van het lichaam verschilt 1:710
Moreau-Cinti, over Franse mediums 1:458-9
Moren, diepe kennis van alchemie 2:24; magie beoefend door 2:70-1
Mormonen, als polytheïsten 2:4
Morse, S.F.B. 1:315; code van, en verschijnselen 1:278-9
Morton, S.G., *Crania Aegyptiaca*, over Aziatische afkomst van eerste bewoners van Nijldal 2:515vn
Morton, W.T.G., en anesthesie 1:670
Morzine 1:295; en Valleyres 2:21
Mose de Garcia, en tempel van Dagon 2:302
Moses, W. Stainton, en manifestaties 1:39; over onderzoek naar spiritistische verschijnselen 2:748
Mosheim, J.L. von, *An Ecclesiastical History*, citeert Ammonius over doel van Christus 1:558, 2:291; over Philo 2:46-7; over Concilie van Nicea 2:293; over liegen in belang van kerk 2:357; over druzen 2:364
Moslims (zie ook islam), kerk zegent zwaarden van 2:599, 658; willen niet toegeven dat *Koran* is gebaseerd op *Bijbel* 2:633; door christenen verwelkomd als bevrijders 2:675
Mouhot, A.H., *Voyages dans les royaumes de Siam, de Laos, de Cambodge, etc*, over Angkor Wat 1:699
Mousseaux, H.R. Gougenot des, en De Mirville tonen onzichtbaar heelal aan 2:19-20
— *Dieu et les dieux* 1:758-9vn; over stemmen van geesten 1:124
— *La magie au XIXme siècle* 1:163, 472, 758-9; over Regazzoni 1:209; over Figuier 1:474, 479; Hucs verhaal over schilderij van maan 1:555; over duiveluitdrijving 2:80-1, 99-102; over kerkvaders 2:560
— *Les hauts phénomènes de la magie* 1:133-4, 163, 758-9; over Comte 1:136; over opvattingen Janet 1:138-9; over 'honden-hallucinatie' 1:365; citeert pater Félix over wetenschap 1:433-6; over terugslag 1:460-1; over vampirisme 1:565-8; over Hermes 1:683; over Hivim 1:687; over betylos 2:7; brief van de Raulica over Satan 2:18; over Saint-Hilaire 2:404; over duivels en verlosser 2:559; over incubus 2:600
— *Les médiateurs* 1:163
— *Moeurs et pratiques des démons* 1:163; over duivel als steunpilaar van geloof 1:165; over Görres en catastrofes 1:165; over Tertullianus 1:227; over bul van paus over spiritisme 2:81; citeert De Raulica over gevaren magie 2:82; over rituelen en geesten 2:82-3; over de kerk en magie 2:89; over duivel en verlosser 2:562-3
Movers, F.K., *Die Phönizier* 1:713vn; over Plato's *nous* 1:110; over theogonie van Mochus 1:110; over Horus en logos 1:111; over Iao 1:116, 2:163vn, 355, 493; over Typhon 1:197, 2:575vn; over Assyrische priester die naam van zijn god droeg 1:686; over Abraham en Saturnus 1:714, 2:252vn; over Chaldeeuwse drie-eenheid 2:57; over ingewijden 2:153; over Zoon als emanatie 2:264; over Jehovah en Abram 2:275; over Iacchos 2:286; over 12 goden 2:528; over Xisuthrus 2:538; over Maneros van Plutarchus 2:591vn; over Chaldeeuws-Perzische logos 2:594; over Ophion 2:601; over Azazel en Samaël 2:601&vn; over Saturnus als Israël 2:601vn
Mozes, onderwezen door Batria 1:75-6; geheime kennis van 1:76; betekenis van sluier van 1:399; over levend wezen gemaakt van aarde en water 1:494; Egyptische priester 1:525, 688-9; Josephus over 1:549; en koperen slang 1:673vn; en tovenaars 1:732-3; wijdt Jozua in 2:51; een ingewijde 2:151; een volmaakt mens 2:178-9; over zijn

eigen dood 2:195; boeken van 2:195; als *revolutio* 2:227, 527; begraven in Moab 2:241; staf van 2:464; wordt veranderd in Hebreeuwse aartsvader 2:252; wetten van, overgenomen uit *Manu* 2:509, 526; Bunsen over geboortejaar van 2:510; en verhaal van Sargon 2:520-2; en Hobab 2:529; vernietiging van boeken van 2:552; wetten van, hooguit twee of drie eeuwen ouder dan christendom 2:616; en zeven dochters 2:647vn; ingewijd door Reuël 2:647-8vn; Zippora als vrouw van 2:647-8vn
Mozes Nachmanides, over sefiroth 2:43
Mozes van Chorene, *History of Armenia*, over Aziaten van de oudheid 2:33vn
Mrityuloka 1:154vn, 216
Muēsis, inwijding 2:118
Mukti 2:665
Müller, A., *Die ältesten Spuren des Menschen in Europa*, over bronstijd 1:663vn; over 'papieren eeuw' 1:664; over introductie van bronzen en ijzeren voorwerpen 1:669
Müller, F. Max 1:330; zijn antwoord op kritiek van Whitney 2:55-6; Jacolliot valt, aan 2:306; over waarheid 2:620; zijn schattingen van aantal volgelingen van drie grote religies 2:633
— *Chips from a German Workshop*, mens beschikte vanaf eerste begin over verstand 1:53; over universele overleveringen 1:329; over betekenis van Veda 1:453; over betekenis van nirvāṇa 1:543, 2:509; over onbekendheid met oosterse literatuur 1:556-7; over diepere betekenis van exoterische legenden 1:557; over weduweverbranding 1:672vn, 727vn; over *Popol Vuh* 1:679-680, 682; over schepping van mens 1:692; over *Brāhmaṇa's* 1:718, 719; over religie als nationaal eigendom 1:718; over ouderdom van Sanskrietmanuscripten 1:726; over schaduw van Boeddha 1:741; over christendom 2:13-4; over duivel, Pluto en Proserpina 2:14; over godsdienstwetenschap en ontdekking van documenten 2:31-2; over Aśoka's inscriptie 2:39; over Gushtasp 2:165vn; over India en Zarathoestra 2:167; over Zend *h* & Sanskriet *s* 2:257vn; over Dyaus 2:350; over betekenis van de wortel *as* 2:352; over Arabische oorsprong van cijfers 2:352; over het 'zelf' 2:374-5vn; over sporen van christelijke waarheid 2:397; citeert Confucius 2:398; over ethiek van boeddhisme 2:399-400; over minachting voor de dood in India 2:400; over Boeddha's dood 2:403vn; over Laboulaye 2:404; over verborgen majesteit van Quichés 2:405; over geestelijkheid en heidense eredienst 2:407; over abbé Huc's ideeën over boeddhisme en rooms-katholieke kerk 2:407vn; over hindoegoden als maskers 2:487; over Abraham 2:488vn; tegenstrijdige uitspraken over *Veda's* 2:489-92; over diepere betekenis in hindoemythen 2:507; over ouderdom van *Veda's* 2:509; over heidense goden & kerkvaders 2:563; over Vritra en Ahriman 2:599; over opvattingen van pārsī's over verlossers 2:642vn; over Pāli-boeken in Ceylon 2:677vn
— *Rig-Veda-Sanhita* 1:30vn, 32, 33
Müller, K.O., *A History of the Literature of Ancient Greece*, over Eros-Phanes 1:110; over orfische mysteriën 2:151; over Iacchos 2:286, 355
Mummies, kunst van het zwachtelen van 1:70, 670; astrale ziel van 1:306; symbool voor mensheid 1:387; en Egyptisch linnen 1:666; vingerring van 1:667; vakkundige preparatie van 1:669-70; begrafenisritueel van 2:428; en inwijding 2:429; als zesde beginsel '*sah*' 2:433, 765; alchemistisch geprepareerde 2:708
Munk, S., *Palestine*, over nazireeërs en Nazireaat 2:153, 163; over Galileeërs 2:162; over essenen 2:169&vn, 228-9
Muru, lamaklooster in Lhasa 2:723&vn
Musaeus 2:130
Musah (zie Mozes) 2:163
Musion, en Hercules 1:195vn
Muspellsheim, sfeer van hemels vuur 1:229
Mut, als Isis 2:243, 265
Muziek, voortgebracht door magie 1:121-2; genezende kracht van 1:292-3; Saul genezen door 1:293; en 'harmonie van de sferen' 1:361, 640; temmen van slangen door 1:486-7; invloed van, op plantengroei 1:640; en muziekinstrumenten in oude Egypte 1:675; magische, in woestijn 1:745;

Muziek (vervolg), en hindoetoonschaal 1:765
Mycene 1:738
Myé-nmo, Birmees voor berg Meru 2:271
Mylitta 1:716; of Ishtar 2:199
Mysteriën, filosofie van Plato onderwezen in 1:11; Lobeck over 1:11; en Socrates 1:11vn; heliocentrisch stelsel onderwezen in 1:11vn; doel van 1:13, 2:131-2; Theon van Smyrna over 1:13-4; meer verheven tonelen in, speelden zich 's nachts af 1:13; omschreven 1:39-40; ontaarding van 1:65; kennis meegedeeld in 1:72; omgang met onzichtbare wezens in 1:155; van Samothrake 1:197, 393; Plato over 1:197, 375; oudste 1:315; en kennis van elektriciteit 1:315; magneten en meteoorstenen gebruikt in 1:369; en piramide 1:645; genezingen en Egyptische 1:660; van magiërs 1:688-9; universele 1:695; en bezielde standbeelden 1:758; Griekse, voortgekomen uit vedische rituelen 2:106vn; misdadigers niet toegelaten tot 2:114-5; zo oud als de wereld 2:115; worden nauwlettend bewaakt 2:116; graden in 2:118, 135; eerbied van Ouden voor 2:118; Mikra of kleine 2:126-7, 130; verschijning van goden in 2:132; mediums worden niet toegelaten tot 2:137-8; Plotinus over goddelijke visioenen in 2:138; niet onbegrijpelijk 2:142; orfische 2:151; in Byblus en Nazara 2:153; verschillende sekten als volgelingen van theürgische 2:168; twee categorieën deelnemers in 2:170; esoterische leringen van 2:171; Cicero over 2:195; geweigerd aan Jacolliot 2:306; Griekse naam voor, en sterven 2:333; van Israël & Jezus 2:234-6; van Chaldeeuwse magiërs nooit geschonden 2:360vn; mithraïsche 2:414; weinig bekend over Egyptische 2:427; sommige, vervangen door andere 2:576-7; en onderwereld 2:579; wijn en brood in 2:659-60; en overdracht van leven van hiërofant op kandidaat 2:662
Mysterienaam, in Egypte 2:430, 435; en ingewijden 433vn
Mysterietaal, van Akkadiërs 2:54; en kumbum-boom 2:55
Mystēs/mystai, ingewijde(n) 1:42, 2:105, 112, 131-2, 133, 286, 297
Mystici (zie ook mystēs, ingewijden), omschrijving 1:40
Mystiek(e), rituelen van de 1:13; boeken over, vernietigd 1:514; van gnostici 2:231, 542; en Koerden 2:738
Mythe(n), uitdrukkingsvormen van grote waarheden 1:11; allegorieën van waarheden 1:186; aan oude religieuze en kosmogonische, ligt één plan ten grondslag 1:220; over tweeslachtige scheppers 1:224-5; oude, en natuurkunde 1:229-31; een logos in elke 1:231; over de maan 1:351; leringen van kerkvaders zijn ontleend aan oude 1:389; overeenstemming tussen Russische en Mexicaanse 1:682; in bijbelse, staan Aziatische goden 1:705; universaliteit van, & *Bijbel* 1:705; in verschillende talen vertaald en in verschillende landen verspreid 1:715; en allegorieën zijn verpersoonlijkt 2:479-80; en geschiedenis 2:508-9; als manier van onderricht 2:578-9; Babrias over 2:646
Mythologie(ën), wetenschappelijke grondslag van 1:73, 315; oude oosterse 1:213; boeken over, vernietigd 1:514; vergelijkende, vijand van rooms-katholieke kerk 2:36; esoterische 2:115; Egyptische 2:251; oud-Babylonische 2:350; Egyptische & Griekse & Indiase, zijn identiek 2:516; en slangenverering 2:574; christelijke theologie is een potpourri van heidense 2:616

Naaktheid, asceten over 2:407-8
Naam/namen, onuitsprekelijke 2:179, 250, 297, 311, 340, 347, 433-4vn, 473, 483, 561; onuitsprekelijke, ligt in hart van ieder mens verborgen 2:405; wonderbaarlijke, kan op twee manieren worden verkregen 2:405; mysterie van, in Egypte 2:433-4vn, 435; kracht van 2:435; onuitsprekelijke, en vrijmetselaars 2:437; onuitsprekelijke, en Jezus 2:456, 604; heilige, is niet Jehovah 2:469-70; en hindoe-brahmātma 2:470; uitspraak van mysterie- 2:472; Henoch is eerste bezitter van wonderbaarlijke 2:529
Naba, inspiratie, voorspellen 2:150, 155
Nabae, rondzwerven 2:149
Nabateeërs 2:158; 'rondzwervende joodse exorcisten' 2:149; vereerden Johannes de Doper 2:229; bewoonden de

Libanon en hun religie was zuiver kabbalistisch 2:229-30; Maimonides over, en boek *De landbouw van de nabateeërs* 2:230
Nabia, zienerschap, waarzeggerij 1:40
Nablus (oude Shechem) 2:230
Nachmanides (zie Mozes Nachmanides)
Nadir-Shah 2:714
Naga('s) 1:563, 2:107, 273; en Apollonius 2:512; van Magadha 2:568; en Nagual-dienst 2:598vn; met kruis op borst 2:633; van Kashmir bekeerd tot boeddhisme 2:713
Nagual 1:689, 2:598vn
Nagualisme 2:673; bestaat nog steeds in het geheim 1:690
Nahuatl (Tolteekse taal), en Atlantis 1:730
Naiḥśreyasa (mukti), en inwijding 2:665
Nammadānam-nāraya 2:597
Nandi, het vāhana van Śiva, en Apis 2:275
Napels, in Geheime Museum van, bevindt zich een basreliëf van God als slang 2:578vn
Napoleon, B. 1:668; en Alexander als weerspiegelde beelden van vroegere mensentypen 1:86; en oude krijgsbeginselen 1:756; gaf inquisitie de doodsteek 2:27-8
Nara, vormt triade met Nārī en Virāj 2:47, 129, 198-9, 265, 314; bevrucht wereld-ei 2:250, 313; als sefira 2:250; en Svayambhū 2:250-1; Svāyambhuva-, vormt moeder-beginsel 2:264; Vina-Snati over 2:293; Brahmā- 2:314
Nārada, kortte wetten van Brahmā in 1:724; over onwetendheid en kennis 1:774; als prajāpati 2:481vn, 504
Nārāyaṇa, beweger van de wateren 1:152; hij die zweeft over de wateren 2:203, 249, 250, 313&vn
Narī, vormt triade met Nara en Virāj 2:47, 129, 198-9, 265, 314; en Sophia 2:203; Moeder van voortdurende vruchtbaarheid 2:243; heilige nonnen van de godin 2:245; en Svayambhū 2:250-1; onsterfelijke maagd 2:264; Bhūmayī- 2:273; Vina-Snati over 2:293; wateren zijn emanatie van 2:313; Aditi- 2:314
Nasr-Allah, en geschriften van druzen 2:363
Nattig, met adelaarskop 2:270
Natuur, geheimen van, en astrale licht 1:28, 437; twee eeuwige eigenschappen in 1:61-2; intelligente wil doordringt 1:113; beeldengalerij van 1:256, 257; bezielde 1:284; invloed van, op mens en omgekeerd 1:287-8; kent geen plotselinge overgangen 1:341, 601; 'moeder die vele dingen maakt' 1:341; Ouden allegoriseerden krachten van 1:346-7; laat haar werk nooit onvoltooid 1:443; zich steeds ontwikkelende 1:387; alle kennis en vaardigheden zijn te vinden in 1:536; als tempel 1:538; zeven krachten in 1:585-6; stuwt het leven voorwaarts 1:603; en onderzoek van wetenschap 1:626; geheimen van, en ontdekkingen 1:639; mens als kroon op fysieke 2:328; eerste beginselen van, kunnen als goden worden beschouwd 2:480; drie-enig 2:690; dienaar van magiër 2:692
Natuurgeesten 1:419, 447, 457, 462; of elementalen 1:403-4; in joodse kabbala 1:406; fysieke verschijnselen worden teweeggebracht door 1:415; of kosmische elementaren 1:420; van de rozenkruisers 1:420; beïnvloed door een hogere intelligentie 1:420; rol van, bij het bezielen van standbeelden 1:760-1
Natuurkrachten, Porta over occulte 1:122; gemeenschappelijke oorsprong van alle 1:190; goden zijn verpersoonlijkte occulte 2:167; voortbrengende, en godinnen 2:523-4; sterven en herleven van 2:550; drie-eenheid van alle 2:711
Natuurkunde, in India 1:763-4
Natuurlijke selectie 1:539; Wallace over theorie van 1:386-7; theorie van, ligt besloten in *Genesis* 1:395
Naudé, G., *Apologie, etc.*, een verdediger van occult magnetisme en theosofie 1:283
Nauscopiet 1:321
Nautch-meisjes 2:719; en kadeshuth uit *Bijbel* 2:53
Navel, mystieke aard van, en helderziendheid 1:41-2; van Jezus 2:83; komt overeen met ark 2:523
Navelstreng, en foetus 1:491; afgescheurde, en litteken 1:491; en symboliek van de ark 2:523-4
Nazar(s), offeren hun lange haar 2:105-6; betekenis van het woord 2:150, 157, 166; Ezra als 2:150; Zarathoestra was, van Ishtar 2:150; Jozef een 2:150;

Nazar(s) (vervolg), of profeten 2:151; ascetische ingewijden 2:152ev; Jezus een 2:155-7, 160-1, 168-9, 176-7, 240vn; en de doop 2:157; behoorden tot heidense mysteriën 2:164; term voor magiërs 2:166; betekenis van, in het Hindi 2:166; profeten waren, en ingewijden 2:616
Nazara 2:131
Nazaratus 2:164
Nazarener/nazarenen (zie ook, nazireeër, *Codex Nazaraeus*), beschouwden hun ziel als een boze macht 1:391vn; Petrus was een 2:149; verzetten zich tegen Bacchus-dienst 2:151; haatten orthodoxe joden 2:154; afstammelingen van de *nazars* 2:154; voortgekomen uit oudste Chaldeeuws-Akkadische theürgie 2:155, 157; Paulus een 2:161; woonden langs oostelijke oever van Jordaan en Dode Zee 2:162, 211; hadden lang haar 2:163; Jezus een 2:176-7; kosmogonie van 2:203-4, 218vn, 261, 262-3, 265-7, 288, 347-8; hielden hun leringen geheim 1:221-2; hadden een soortgelijk geloof als nabateeërs 2:229; en Johannes de Doper 2:237-8, 341ev; drie levens van 2:263; drie-eenheden van 2:265-7; zeven sterren van 2:273; druzen en mandaeërs zijn afstammelingen van 2:340; of al-Mughtasila 2:342&vn; en tempeliers 2:449&vn
Nazareth 2:150vn, 155, 157, 160, 176, 177
Nazaria 2:155, 157, 160, 169, 176-7
Na-zaruan, 'Oude van Dagen' 2:166
Nazireaat 2:163
Nazireeër(s) (zie ook nazarenen) 2:359; ontstaan van sekte van 2:153, *Numeri* over 2:156, 177
Neander, J.A.W., *Allgemeine Geschichte der Christliche Religion und Kirche*, over opvattingen van manicheeërs over Jezus 2:188vn
Nebi-rah, helderziende 1:40
Nebi-poel, iemand met magische vermogens 1:40
Nebo/Nebu, Babylonische god van wijsheid 1:40, 2:155; berg van, & Mozes 2:51, 671; of Mercurius 2:155, 273, 348&vn
Nebukadnezar 1:345
Neccho, koning van Egypte, schreef over astronomie 1:514; kanaal van 1:643; vloot van 1:673
Nechepso, magische boeken van Egyptische koning 2:347vn
Necromantie 1:101, 102, 259, 2:765-6; Henry More over 1:109; een oude en universele wetenschap 1:281; veroordeeld door Ouden 1:616
Nègre, J.E.M. de 2:447
Neith, hemelse maagd met kind 2:59, 243; en zon 2:318vn
Neleus 1:414
Neofiet(en), heilige slaap van 1:457-8; en volmaakten 2:170; kandidaten voor inwijdingen in de mysteriën 2:238; beproevingen van 2:369, 429-30, 569
Neokoros, tweede graad van inwijding 2:429
Neoplatonisme 2:38; en oosterse kabbala 2:41, 49; bereikte grote hoogte vlak voor zijn einde 2:48; einde van 2:62-3; in vroege christendom 2:98-9; leraren van, waren geen mediums 2:138
Neoplatonisten, belangrijkste verschil tussen, en christenen 1:347; overgebleven groep van, vluchtten naar Perzië 1:550; waren gedoemd tot vernietiging toen ze Aristoteles' kant kozen 2:295; verdeelden mens in drie hoofdgroepen 2:764
Nefesh 1:34, 252, 2:766; en bloed 2:284; gewaarwordend levensbeginsel 2:426&vn
Nefilim, of reuzen/gevallen mensen 1:692, 2:253, 254
Nergal 1:689; leeuw met mensenhoofd 2:270
Nero 2:29-30vn; ring van 1:321; vermoordt Agrippa 2:427
Neros(sen) 1:81-3&vn; fouten bij het berekenen van 1:84-5; grote 1:84-5; of geheime cyclussen 2:320
Netzach 2:100, 2:249, 2:251vn
Nevelvlektheorie, van oude natuurkundigen 1:319
Newton, Sir I. 1:8, 159; zwaartekracht van 1:356-7&vn, 369; en licht 1:368-9; Newtons tekst in Horseley's uitgave van Newtons werken verminkt 2:206-7; over tekst van Paulus 2:208; hield zijn theorie over zwaartekracht 17 jaar voor zich 2:747
— *Mathematical Principles*, over universele magnetische kracht 1:249
Newton, bisschop J. 2:141, 272; over

heidendom en pausdom 2:35
Newton, John R., Amerikaans genezer 1:235, 295-6, 2:28
Nicea, concilie van 2:301; en evangeliën 2:293-4
Nicodemus 1:197
Nicolaas van Bazel 1:40
Nicolaïeten, beschuldigd van ketterij 2:388, 392
Nicolini, G.B., *History of the Jesuits*, over statuten van jezuïeten 2:417; over saturnalia in kloosters 2:430-1
Niets, nieuws onder de zon 1:70; als geen ding 1:381-2
Nieuwe Testament, en *Dodenboek* 1:644, 2:644; ouderdom van 2:50; Erasmus' uitgave van 2:207; vergeleken met uitspraken in oudere bronnen 2:398, 653-4
Niflheim, als gebied met mist 1:214
Nīlgiri, en de Toda's 2:719-21
Nimrod 1:217-8; als Bacchus 1:703-4
Nimrud, bolle lens gevonden in 1:321
Nin 1:684
Ninevé, omvang van 1:322; verwoesting van 1:511
Ninevieten 1:685
Ninus, en Bel 1:684-5
Nirguṇa 2:633
Nirmāṇakāya 2:764; omschreven 2:764vn
Nirvāṇa 1:18, 324&vn, 379-80, 2:329-31, 375, 665; omschreven 1:379-80, 444, 2:136, 336, 760; werkelijke betekenis van 1:543, 772; geen vernietiging 2:376-7, 625-6; Müller over 2:509; Jacolliot over 2:625-6; oceaan waarop religies zich richten 2:750
Nissa, en Sinaï 2:193
Noach (of Nuah) 1:75, 217, 687, 732, 2:227, 284; en Manu 2:319vn; en de watervloed 2:498; esoterische betekenis van 2:499-500; Lenormant over 2:499-500; en Vaivasvata 2:501, 504-5; zou overboord moeten zijn gespoeld 2:513; en ijzeren tijdperk 2:522-3; staat voor Svayambhū 2:522-3; als gewijzigde vorm van Adam 2:527; verhaal overgenomen van Egyptenaren 2:527-8; Adam als model voor 2:528; en duif 2:528vn; als geest van de wateren 2:531; en driehoeken van de dierenriem 2:541; staat voor Vissen en Adam 2:546-7; en Lamech 2:548
Non(nen), Egyptisch woord 2:111; van verschillende maagd-moeders 2:244-5
Nonnains, epidemie van de 1:477
Nonnus, *Dionysiaca*, Bacchus en Aura Placida 1:229; over Korē en Zagreus 2:592
Noodzakelijkheid, cyclus van 1:306, 387, 394, 443, 445, 450, 686, 2:758-9; mens een speelbal van 1:363; wet van 1:531; 2:325, 328vn, 329
Noorderlicht, en magnetisme van aarde 1:369; theorieën over 1:528
Noorwegen, fjorden van, beschreven door Homerus in *Odyssee* 1:676, 681
Norberg, M. (zie ook *Codex Nazaraeus*)
— *Onomasticon* 2:155vn; over Parcha 2:346vn
Nork, F.N., *Biblische Mythologie, etc.*, over Saoshyant 2:276
— *Hundert und ein Frage*, over koningmessias 2:285; over Griekse vertaling van Hebreeuwse tekst 2:288
Nornen 1:219
Nostradamus, M. 1:344
Noumena, en nous 2:332
Nous 1:10, 12-3, 44, 110, 206vn; godgeest 1:196; redenerende ziel 1:410; of pneuma 1:508vn; en thumos 1:541; bij Basilides 2:182-3; met rede begiftigde ziel 2:328; bij Plato en Pythagoras 2:332-3; van Anaxagoras en Nut 2:332, 350vn; Plutarchus over 2:333-4; en anoia 2:336
Nozari 2:149-50, 155-6
Nuah (zie Noach)
Nubië, rotstempels in 1:673
Nuchthēmeron, symboliek van 2:548, 550
Nul, en chakra als universele symbolen 2:257; en de Een 2:480
Numa Pompilius 1:319vn; boeken van 1:75, 655; bouwde tempel van Vesta 1:227; esoterische kennis van 1:655
Numeri 2:163, 564vn; over zonne- en slangendienst 2:151; over nazireeërs 2:156; over lang haar van nazarenen 2:176-7; over zeven 2:478; over Hobab 2:529; over kinderen van Enak 2:529; over engel van de Heer als Satan 2:569vn
Nun, Jozua zoon van 1:677, 684
Nut, goddelijke geest 2:332, 350vn
Nys/Nysa (zie ook Nissa) als Sinaï en Dionysos 2:192-3, 617; berg in India 2:659vn

Oannes, of Dagon 1:198, 222; vis-mens 1:447, 2:300, 538; symbool van esoterische wijsheid 2:538; vier, of zonnen 2:549
Ob 1:612, 733; als het astrale licht 1:226
Obeah 1:139, 461-2, 611, 617-8; -vrouwen en temmen van slangen 1:487
Obelisk, verplaatsen van, in Egypte 1:646
O'Brien, H., *Round Towers of Ireland*, gebouwd door boeddhisten 2:342vn; over kruis in Tuam 2:632
Occulte, Porta over, vermogens 1:122; eigenschap van protoplasma om zich verschillend te ontwikkelen 1:530; bescherming van zuivere zielen 1:577-8; eigenschappen van planten en mineralen 1:585, 2:692; scholen voor, wetenschappen 1:603; krachten die standbeelden tot leven brengen 1:607; dezelfde, vermogens maar geleid door verschillende intelligenties 1:615; broederschappen 2:360-3; aangeboren, vermogens 2:745; spiritisme en, filosofie 2:746
Occultisme, fysiek, of therapeutische geneeskunde 1:69; ABC van het 1:324-5; psychomatica van het 1:441; praktisch, van de *Zohar* 2:413
Occultist(en) 1:40, 2:472, 767
Oceaanbeddingen, verplaatst 1:82
Od, als universeel agens 1:189, 226, 733
Odin 1:68, 229; betekenis van 1:218-9
Odische, of psychische kracht 1:123
Oecumenisch Concilie, spreekt zich uit tegen wetenschap 2:3, 658; en onbevlekte ontvangenis 2:11-2; van 1870 2:423
Oersted, H.C., en magnetische naald 1:165-6; en Paracelsus 1:233; over natuurwetten 1:632
Oervorm, voorouder van Darwin 2:305
Offenbach, J., Calchas van 2:9; Général Boum van 2:444-5
Offer(s), vedische, zijn ceremoniële magie 1:25-6; als yajña 1:46-7; van hiërofant 2:50; profeten tegen mensen- 2:616; mensen- 2:643, 664vn; door verschillende heersers afgeschaft 2:664vn; verwringing van theürgie 2:664vn
O'Grady, W.L.D., 'Indian Sketches, etc.' 2:557-8&vn; over missionarissen in India 2:623-4; over kwalijke gevolgen drankverkoop in India 2:674; over Toda's 2:720; over verschijnselen van fakirs 2:737-8
Olam 1:110, 2:311; of Chronos 1:197; betekent niet eeuwigheid 2:15; als aion 2:251-2; of Eilam 2:253; onsterfelijke ego voortgekomen uit 2:254; -Ach 2:549
Olcott, H.S. 2:773, 775-6
— *People from the Other World*, over gematerialiseerd eekhoorntje 1:424; over het klimmen in palen 1:618-9
Olie, en essenen 2:156vn; monumenten gezalfd met 2:157
Olmsted, D., over noorderlicht 1:528
Olshausen, H., *Biblischer Commentar etc.*, over ouderdom Nieuwe Testament 2:50
— *Nachweis der Echtheit, etc.*, over evangelie van Mattheus 2:212vn
Olybius, Maximus 1:306-7
Olympische, goden verwijzen naar natuurkunde, etc. 1:346
Onbevlekte ontvangenis van Maria 2:7, 12
Onbewuste, hersenwerking 1:98, 109, 313; buiksprekerij 1:162
Onderaardse gangen, en het mooie eiland 1:729; in Peru 1:735-6
Onderwereld, en de manes 1:89; Pindarus over 2:130; en inwijding 2:603vn; Euripides over 2:607
Onkelos 2:472; en Pentateuch 2:242; *Targum van* 2:285, 288vn
Onkwetsbaarheid, gevallen van 1:481-3
Onschuldigen, afslachting van, overgenomen uit India 2:232, 630-1; kabbalistische betekenis van 2:232-4
Onsterfelijkheid, bevestiging van, van de mens 1:2; en zielen-entiteit van planeten 1:21-2; Tatianus over, van mens 1:62; verlangen naar bewijzen van 1:88; scepsis over, een ziekte 1:178; bewijzen voor, in de psychometrie 1:259; Chinese denkbeelden over 1:292; Maxwell over 1:293-4; denkbeeld gesteund door de Ouden 1:334-5; ether, nirvāṇa en 1:379-80; voorwaarden voor 1:423; innerlijke zintuig van de mens en 1:535-6; voorwaardelijke 1:545; geboorte, leven, dood en 1:634; slang als symbool van 1:686; en nirvāṇa 2:136-7, 377; *Bijbel* verwijst niet naar, van de geest 2:137; Jacolliot over, van mens 2:307; en vroegere cyclussen

van de mens 2:426
Ontdekkingen, verbazingwekkende, zullen worden gedaan 1:90; grote, worden gewoonlijk plotseling gedaan 1:639-40; onverwachte 2:31-2vn
Ontvangenis, wonderbare, legende in het boeddhisme 2:591
Oog, magnetisch fluïdum uit 1:34vn; boze 1:210; laatste beeld vóór dood blijft afgedrukt op 1:749
Oordeel, HPB strijdt voor recht op eigen 2:141; over de doden 2:428
Oorlog, van Michaël en de draak 2:570
Oorza(a)k(en) (zie ook eerste oorzaak), grote, altijd onzichtbaar 1:27; platonische indeling 1:499; hoogste, kan niet worden gekend 1:766; verstrekkende gevolgen van een 2:637-8
Oorzakelijkheid, fysieke, kan worden overstegen 1:114
Oosterse, volkeren hebben veel scherpere zintuigen 1:288; westerlingen onbekend met, literatuur 1:556-7; grondstellingen van, filosofie 2:689-1
Ootacamund 2:720
Openbaring(en), religieuze 1:375; dubbele bron van bijbelse 2:538
Openbaring van Johannes (Apocalyps) 2:8-9; zeven geesten van, en occulte krachten 1:579, 2:218vn; over poel van vuur 2:15; kabbalistische allegorie over vierde engel en zon 2:16; sleutel tot alle wijsheid 2:46; auteur van 2:107vn; lang buiten canon gehouden 2:161; kabbalistisch van aard 2:172; over het heilige woord 2:172; over zeven fakkels 2:267; beschrijft Śiva 2:274; over wit paard 2:276-7; over tau 2:297; over alfa en omega 2:326; over Mensenzoon en zeven sterren 2:347; over maagden 2:388-9; over nicolaïeten 2:388; allegorie van inwijding 2:414; over witte steen 2:414; zeven zegels van 2:414; over tweede dood 2:433; over teken van het kruis 2:464; en pythagorische ster 2:531; over Satan 2:564; over Michaël en draak 2:573; vertoont boeddhistische denkbeelden 2:595
Ophieten, priesters hadden naam van hun god 1:683; of levieten 2:151, 564vn; verwierpen Oude Testament 2:172; oorsprong en leringen van 2:197ev, 345ev; kosmogonie van 2:219; en Adonai 2:221vn; en joden 2:240; manuscripten van, bewaard 2:258; slang van de, als wijsheid 2:261, 568; twee slangen van 2:262; kosmogonie van, vergeleken met die van nazarenen 2:347-8; beschuldigd van losbandige rituelen 2:383; eredienst van, bron van christelijke onbevlekte ontvangenis 2:592-3; avondmaal van 2:602
Ophiogenes, in Cyprus hebben reptielen in hun macht 1:485
Ophiomorphos, en Ialdabaoth 2:215, 240; symbool voor de stof 2:262, 529
Ophion 2:601
Ophis, goddelijke wijsheid 2:201, 262, 529; en Sophia-Achamoth 2:216; zelfde als Chnuphis en Christos 2:218; als Adam-Kadmon 2:262; als Agathodaimōn 2:345-7; en Heer Jordaan 2:347-8
Oporinus, beschuldigt Paracelsus 1:233-4
Oproepen, subjectief, van spirituele wezens 1:122; bezwaren tegen, van zielen 1:415; van larvae 1:616; van pitri's 2:133; geesten, d.m.v. bloed 2:667-8, 669-70
Opstanding, betekenis van, van gedode zonnegoden 2:202; lichamelijke, en Hiëronymus 2:582; en Heracles in de hel 2:607
Optica, Ouden goed bekend met 1:321
Or, betekenis van 1:226; als licht 2:311
Orakels en heilige slaap 1:457-8
Orakel-sprekende hoofden 2:66-7
Oranje, Prins van 1:482
Orfische, regel over zesde ras van Plato 1:56; hymne over Hercules 1:197, 2:144; aether 2:42
Oribasius 1:149
Oriëntalisten, Jacolliot over fouten van 1:721; onenigheid van Sanskrietgeleerden over Veda 2:55; verkeerd oordeel over hindoemetafysica 2:120; veronderstellingen en ontkenningen van 2:380
Origenes 1:409-10; geloofde in metempsychose 1:61; over Mozes' geheime kennis 1:76; over demonen 1:452; niet in staat Celsus te weerleggen 2:61
— *Commentarii in Evangelium Joannis*, over vrouwelijke Heilige Geest 2:313vn, 421
— *Contra Celsum* 1:34vn; over brahmanen die genezen door woorden 1:559;

Origenes (vervolg)
— *Contra Celsum*, zijn opvatting over Jezus als magiër 2:173; over kosmogonie van ophieten 2:258
— *De principiis*, ontkent eeuwigheid van hel 2:16-7; over B-RASIT 2:42; over vergiffenis voor duivels 2:277vn; vermelden geen 'afdaling naar de hel' 2:603
Orioli, A. en F., *Fatti relativi a mesmerismo,* over wilskracht van mesmerist 1:209; over genezingen door woorden 1:559
Ormazd (zie ook Ahura Mazda) 1:355, 2:43; en Zeruana 2:257-8; en Ahriman 2:276
Orohippus 1:521; van Huxley uit het eoceen 1:131
Orpheus (zie ook orfische) 1:75, 346, 2:629, 633; over de natuur 1:341; over magneet 1:350; over cyclussen 1:384vn; als genezer 1:661; betekenis lot van 2:152; uit India 2:152, 659vn; daalt af in de onderwereld 2:603&vn; bracht bacchische mysteriën mee uit Edessa 2:646; taankleurig 2:659vn
Orphikoi 2:649, 2:151-2
Os, en *oekshan* 2:517vn; geofferd bij bacchische mysteriën 2:615vn
Osarsiph, of Mozes 1:688
Osiris 1:35, 111, 152, 153, 224; oog van, als zon 1:96-7vn, 631; als stiergod 1:347, 2:516; één met Bel en Apollo 1:682; als zonnegod 1:688; en Dionysos 2:193; -Horus en Maagd Maria 2:202; en Isis 2:315vn; verering van, vond al vóór tijdperk van Menes plaats 2:425; en Śiva & Jehovah als actieve beginselen in natuur 2:474; Pococke over 2:513-4; Indiase oorsprong van 2:516-7; of Hisir 2:561; in 14 stukken gehouwen 2:571; en Serapis 2:576; in tafereel van het dodenoordeel 2:579; en Typhon 2:595; is ātman 2:765; hoogste ongeschapen geest 2:765
Ostanes 1:341vn, 2:103, 425
O'Sullivan, J.L., HPB ontvangt van, Jacolliots werken 1:733; brief van, over magische seance in Parijs 1:749-54
Oude van Dagen 2:40, 166, 260, 261
Ouden, de, sterrenkundige kennis van 1:71; wisten meer dan tegenwoordige geleerden 1:76; kennis van, zal worden onthuld 1:90; experimenteel onderzoek van 1:103; hadden enorme kennis 1:199, 319ev, 337, 350, 514, 520ev, 641ev, 763-5; hedendaagse onderzoekers en ontdekkingen van 1:262-3; en moderne filosofen 1:331-5; verkeerd begrepen 1:317-8, 579-80; mythen van, verbergen natuurfeiten 1:345-8; geen bedriegers 1:352; over elementalen en goden 1:373ev; methoden van, en wetenschap 1:512-3; scheikundige kennis van 1:559-60; kennis van, in handen van ingewijden 1:636; metaalbewerking bij 1:668; religie van, is religie van toekomst 1:757
Oude Testament, oorsprong van 2:158; openbaring van lagere godheid 2:197; punt waar kosmogonie begint in 2:204-5; verminkt 2:310, 508, 549; vertalers hebben er een warboel van gemaakt 2:426-7vn; zonder esoterische toelichting immoreel 2:488vn, 507; oudste manuscripten van 2:507-8&vn, 522&vn; geen werkelijke geschiedenis in 2:520; ouderdom van 2:552vn; Satan in 2:564; verhalen allegorisch 2:578-9; vergeleken met *Atharva-Veda* 2:653-4
Oudh (huidige Awadh) 2:514, 516
Oudheid, verloren geraakte natuurwetenschap van 1:784; verkeerd voorgesteld door christenen 2:112-3
Ouranos, vader van Saturnus 1:714; Kronos verminkt 2:506
Ou-Tay, lamaklooster van 2:708
Overlevering(en), oudste, gesteund door recente ontdekkingen 1:52; overeenkomst van ceremoniën en 1:220, 690; geheime 1:691
Overziel, heeft natuur als tempel 1:538
Ovidius, over *manes* en *umbra* 1:89, 2:769
— *Fasti*, over Jupiter 1:655; over as van hemel 2:478; over Dione en Typhon 2:575
— *Metamorphosen*, over Medea 2:443
Owen, R.D. 1:327, 431, 745
— *The Debatable Land*, over vereren van woorden 2:658
Oxus, stammen van 2:517vn

Paalbewoners van Europa 1:676
Paard, geest van 1:127; met vingers 1:521; verbrand wegens tovenarij 2:70; wit, en de zon 2:276-7, 355
Pachad 2:249

Pad, naar bevrijding 2:331; van kennis 2:764vn
Padma-Sambhava 1:739
Pagoden, gebouwd in vorm van kruis 2:450vn
Palenque 1:677, 706-7, 708; basreliëfs van 1:685
Palestina, taal van 1:703-4; zuiverste wateren van christendom in 2:230; scholen in 2:242; oorsprong van het woord 2:517vn; slangenstam van 2:564vn; het domein van Seth 2:566&vn; boeddhistische zendelingen in 2:577
Pāli, -boeken in Ceylon 2:677vn
Pāli-herders, en Hyksos 1:705, Manetho over 1:715; Pococke over 2:517vn
Palissy, Bernard de 1:144, 512
Pālistān 2:517vn
Palīt, spook 2:125
Pallium, of stola, een vrouwelijk teken 2:110; op tekening van Augustinus versierd met boeddhistische kruisen 2:110
Palm, baron De 1:723; manuscripten nagelaten door 2:773
Pamphilius, bibliotheek in Caesarea 2:212
Pan, feesten van, overgenomen door kerkvaders 2:60; fluit van 2:394
Panchen Rimpoche 2:725
Pancoast, J., *Blue and Red Light*, over Pythagoras 2:340
Pandora 1:610
Pantheïsme 1:220
Pantheon, Indiase bevat 330 miljoen geesten 1:406; Grieks, bevatte Egyptische goden 1:674
Panthera, de zondige vader van Jezus 2:454&vn
Papias, en *Evangelie van Mattheus* 2:238; en Johannes 2:385
Papier, onvergankelijk, van Egyptenaren 1:658
Pappus, J., over hoe evangeliën werden gekozen in Nicea 2:294
Papyrus(sen), schrijfkunst op, werd al in tijd van Menes beoefend 1:658
Parabrahman 1:152, 2:14; aard van 2:311, 317
Paracelsus, P.T., over siderisch licht 1:27-8; opvattingen over wetenschap van 1:105-6; herontdekker van waterstof 1:106vn, 239, 265-6; over geloof en wil 1:111, 2:702; over besmetting door magnetische aantrekking 1:233; over studie van de natuur 1:233; stichter van school voor dierlijk magnetisme 1:234; over verwantschap tussen mens en sterren 1:238; bespot 1:238; over slaap & astrale lichaam 1:251; gebruikte geheime termen 1:265; over genezing van ziekte 1:295; over invloeden op ontwikkeling van kiem 1:407; Van Helmont over 1:515vn; homunculi van 1:583; ingewijde alchemist 2:411-2; over magie en geestelijkheid 2:586-7; 'slaapt in zijn graf' 2:587; over bloed en oproepen van geesten 2:667; genas bezetenen 2:734
— *Archidoxa*, over verborgen kracht van magneten 1:237
— *De ente astrorum* 1:28, 237
— *De ente Dei* 1:237
— *De ente spirituali*, over sterren die aarde omgeven als een dop 1:28
— *Opera omnia* 1:28; over zout 1:215; over astraal lichaam en dromen 1:240; over drie geesten in mens 1:289; over magische kracht in geest van mens 1:461vn; over *mercurius vitae* 2:728
Paramātman 1:15; universele ziel 2:126, 244, 544
Paraśu-Rāma 2:322, 324
Parcha Rabba 2:346vn
Paris, en Helena, komen overeen met Rāvana en Sītā 1:700
Paris, abbé F. de 1:471; verschijnselen bij zijn graf 1:475
Parker, pater, over protestanten en *Bijbel* 2:233vn
Parkhurst, J., *Hebrew and English Lexicon* 1:206vn; en eerste woord in *Genesis* 2:41; over 'rokken van vellen' 2:539vn
Parmenides 1:75, 2:484
Parodi, Maria Teresa, en misvorming van kind 1:498-9
Pārsī's, hogepriester van 1:36; magi-volgelingen 1:39; vlam in navel 1:42; oude ghebers 1:75; Atash-Behram van 1:189; duivelaanbidding van 1:576; farizeeën 2:158, 520; en Zarathoestra 2:164; en zeruana 2:166; hun afschuw voor afbeeldingen 2:174; en oude naam voor hun geschriften 2:483; en Ormazd 2:587; over zonden en verlossing 2:642vn; Ab-ad van 2:671vn; over God 2:680vn

Partzufim, kabbalistische 'gezichten' 2:263
Pārvatī 2:354
Pashai, of Udyāna 1:739-40
Pasquale di Franciscis, *Discorsi del Sommo Pontefice Pio IX* 2:7vn, 9-10, 12, 446; over Maagd Maria 2:128
Pastophoros, eerste graad van inwijding 2:429
Pātāla 1:216
Patar, als interpretator 2:108-9
Patara, in Lycië 1:427, 2:36
Pater, en Petra 2:463
Pateres, of pateras 2:36
Pauliciërs 2:383
Paulus, als scheurmaker 1:32; in paradijs 1:35vn; over Jezus als lager dan engelen 2:44; antagonisme tussen, en Petrus 2:98, 188, 188-9vn, 205, 209-10; een ingewijde 2:105, 326, 675; liet zijn hoofd scheren 2:105; als bouwmeester 2:106; een nazarener 2:161; over lang haar 2:163vn; Cyrillus over 2:171; tekst van, over *theos* 2:208; deelde gnostische opvattingen 2:241; enige echte apostel van Jezus 2:281; en Seneca 2:326; over drievoudige mens 2:331; Lucianus over volgelingen van 2:389; geschriften van, verminkt 2:629; werkelijke naam van 2:629vn; Christus van, als belichaamd denkbeeld 2:674-5, 676; werkelijke stichter van het christendom 2:675
Paulus III, paus 1:303, 307
Paus(en), Encycliek uit 1864 van 1:3; zit op heidense stoel van 'Sint Petrus' 1:35; en jettatura 1:483; plaatst profeten beneden zichzelf 2:7; 'bloemrijke taal' van 2:10; en geheime bibliotheken in Vaticaan 2:24; vergeleken met brahmātma en petroma 2:36; tiara van 2:36vn; kiezen van, uit oudste kardinalen 2:37vn; sommige, waren magiërs 2:67; sympathiseert met Turken 2:95; onfeilbaarheid van 2:128, 423, 523vn; geslachtsdelen van, en besnijdenis 2:148; door, gezegende amuletten 2:414-5; en jezuïeten-orde 2:418; verbant komeet van Halley 2:597; Pius IX zegent islamitische wapens 2:658
Pausanias, *Beschrijving van Griekenland*, over 'geesten' van paarden 1:127; over Zeus 1:189; over mysteriën 1:195; over eeuwig brandende lamp 1:306-7, 312; over vrouwenraden 1:615
Payens, Huques de 2:449
Peebles, J.M., *Around the World*, citeert Mitchell over astronomie in Egypte 1:648; over Egyptische tempels en graven 1:649; over Egyptische meetkunde 1:660
— *Jesus: Myth, Man or God*, over heidenen 2:280
Peisse, L., en omzetting van elementen 1:630
— *La médecine et les médecins*, over alchemie 1:634-5
Pélissier, Jacques, kon vogels doden door wilskracht 1:484, 506
Pella, vroege christengemeenschap zoekt toevlucht in 2:230
Pentagram, kan gelaatstrekken van ongeboren kinderen bepalen 1:502; pythagorisch en vedisch 2:531-3
Pentateuch, samengesteld door Ezra 1:715; niet door Mozes geschreven 2:195; versie van Onkelos 2:242; ouderdom van 2:510; grof materialisme in 2:534vn; vernietigd in Jeruzalem 2:552; Samaritaanse, veel ouder dan *Septuagint* 2:553; een *Purāṇa* 2:577; herziening van 2:616-7; ethiek in *Manu* van hoger gehalte dan in 2:627
Pentheus 2:578
Perachiah, Jehoshuah ben, en Jezus 2:234
Peramatus 1:506
Perictionē 2:676; Plato's moeder, haar 'wonderbare ontvangenis' 2:383
Peripatetici 1:116
Périsprit, als astrale ziel 1:272, 378, 392vn
Permutatie, leer van 2:177-8; en *Clementijnse Homilieën* 2:227
Persephonē (zie ook Proserpina), tempel van 1:195; scheidt na de dood begripsvermogen van ziel 2:333-4; mythe van Demeter en, overgenomen in legende van St. Anna 2:576; en Zagreus 2:592&vn
Persepolis, wonderen van 1:663; inscripties in 2:514; oude Istakhr 2:738vn
Persoonlijkheid, en onsterfelijkheid 1:409; en verlies van ziel 1:411-2
Perty, J.A.M. 1:301; over levitatie 1:24-5, 305; over magie 1:204
Peru, en Inca-schatten 1:678, 735-8; lokale priesters van, & HPB 1:679; netwerk van onderaardse gangen in

1:735, 737-8; Tanga-tanga van 2:58; en Viracocha 2:303; oude mensen in 2:663
Perzië, enorme kennis en vaardigheden van oude 1:663; was Westelijk India 1:728; en mazdeïsche eredienst 2:151
Perzen 1:225, 406, 713, 2:33vn, 43, 50, 165, 240, 275, 343, 360, 479, 520, 571vn, 581, 590, 614
Peter, of hiërofant 1:35; of vertolker 2:36, 107
Peter-ref-su, een mysterie-woord op een doodkist 2:108-9
Pétis de la Croix, en geschriften van druzen 2:363
Petra, rotstempel in Jordanië 1:706; als christelijke mysteriën 2:36; als rotstempel 2:36, 163; als logos 2:287; en inwijding 2:463; en petroma 2:640
Petroma 2:30vn, 36, 640, 659; als stenen schrijftabletten 2:107, 463; en inwijding 2:585
Petronius, *Satyricon*, over Democritus 1:512
Petrus (zie ook patar, petra, peter-ref-su) 1:7-8, 2:11, 46; ieder volk had zijn 1:35; Jupiter van het Kapitool als 1:159; wijst geld af 1:611; twee zetels van 2:29-30vn; was nooit in Rome 2:29vn, 36, 146, 421; niet vermeld vóór Irenaeus 2:29vn, 107; naam afkomstig uit mysteriën 2:36; sleutels van, en sleutels van brahmātma 2:37-8; antagonisme tussen, en Paulus 2:98, 188, 188-9vn, 205, 209-10; rooms-katholieke kerk steunt op 2:104; martelaarschap van, in Rome is bedrog 2:145-6; geen grondlegger van roomse kerk 2:148; *Sefer Toledoth Yeshu* over 2:148-9; in Babylon 2:149; een nazarener 2:149; houdt zich aan oude wet 2:222-3; als wonderdoener 2:226; opvattingen van, volgens *Clementijnse Homilieën* 2:227; taalgebruik van 2:239, 242; en *hemelse wezens* 2:241; tegengesproken door Johannes 2:246; als kaartjescontroleur voor de drieeenheid 2:283; en Simon 2:421; kopie van Janus 2:528; en Tartarus 2:594-5; wist niets van het zoenoffer 2:642
1 Petrus, over Jezus als Chrēstos 2:381vn
2 Petrus, over vrijheid en slavernij 2:210; grof taalgebruik in 2:239&vn; over hemelse wezens 2:241; over Tartarus 2:594-5
Pfaff, J.W.A., *Astrologie* 2:587vn; over Paracelsus 2:105-6
Phanes, als logos 1:213
Pherecydes 1:226, 388
Phidias 1:346, 503, 657, 699, 766, 2:720; Athena van 1:756
Philaletha (zie Eirenaeus)
Philalethen 1:17, 550, 2:291, 474
Philalethes (zie Eugenius)
Philastrius 2:289vn
Philhellenen 2:649
Philinnion, kwam weer tot leven 1:466
Philippenzen, over volmaakt zijn 2:338
Philippus, als luchtwandelaar 1:618, 2:226-7; eerste martelaar 2:388vn
Phillips, W., *The Lost Arts*, over buigzaam glas 1:103; over scherpe zintuigen van oosterlingen 1:288; over optische kennis van Ouden 1:321-2; over kennis 1:663; over glas van Ouden 1:667-8; over imitatie van smaragd 1:668; over metaalbewerking van Ouden 1:668
Philo Herennius Byblius, over kosmogonie van Sanchoniathon 1:439; over Iaō 2:354
Philo Judaeus, kabbalist 2:40; verbergt ware leer 2:46-7; herhaalt Plato 2:98; vader van het neoplatonisme 2:168; geciteerd door Eusebius 2:601vn
— *De cherubim*, over Adam-Kadmon 2:252
— *De confusione linguarum*, over actieve logos 2:593-4
— *De gigantibus*, over onzichtbare geesten in de lucht 1:50; over demonen 2:41vn; over transmigratie 2:329
— *De migratione Abrahami*, over de kosmos 1:221
— *De opificio mundi*, over geesten in de lucht 1:50; over de onlichamelijke wereld 1:110; over demonen 2:41vn
— *De sacrificiis*, over een mysterie 1:357vn
— *De somniis*, over transmigratie 2:329
— *De specialibus legibus*, over magie 1:75
— *De vita contemplativa* 1:31vn; over Therapeuten 2:168, 228-9, 381-2
— *Fragmenta*, over logos 2:288vn
— *Legum allegoriae*, over logos 2:288vn
— *Quaestiones, etc.*, over logos als tweede God 2:245-6, 288, 593-4

Philo Judaeus (vervolg)
— *Quod omnis probus liber*, over essenen 2:228-9&vn
Philolaus 1:14, 17, 227-8, 319
Philostratus, *Vita Apollonii*, over brahmanen 1:34; over edelstenen 1:350; over wederopwekking van Corinthische bruid 1:602; over *ghūls* in de woestijn 1:746; over Ethiopiërs uit India 2:515vn
Phipson, T.L. 1:141
Phliasiërs 1:559
Phoroneus, oudste koning van Griekenland 1:661
Phra Pathum Suriving, koning 1:699-700
Phrēn 2:332, 337
Phylacteria, amuletten met Hebreeuwse teksten 1:685-6, 2:414
Pia Metak, en levitatie 2:725
Picchalpāī, vrouwelijke geestverschijning 2:125
Pico della Mirandola, graaf Giovanni 1:306; als kabbalist en mysticus 2:26
Piérart, over vampiers 1:564-5, 568-9
Pierrard 1:236
Pieterskerk, St., obscene basreliëfs op deuren van 2:391
Pietro, broeder, schonk demon Zequiel aan Torralva 2:71
Pike, gen. A., *Proceedings of the Supreme Council, etc.*, over persoonlijke God en een scheppend beginsel 2:444
Pilatus, roept joden bijeen in de tempel 2:612
Pindarus, over een visioen van de onderwereld 2:130; over Bacchus en Zeus 2:193
Pino, Don Pedro Baptista, over *artufas* 1:690
Pippala boom 2:486-7
Piramide van Cheops (Grote Piramide), Bunsen en Kenrick over 1:644-5; Smyth over sarcofaag in koningskamer van 1:645-6; nauwkeurige wiskundige beschrijving van, door Smyth 1:646-7; stuk ijzer gevonden in naden van 1:673
Piramide van Dahshur (Rode Piramide) 2:32vn
Piramide(n), houten standbeelden gevonden aan voet van 1:54; symbool voor wereldboom 1:221-2; onverwoestbare cement van 1:320, 644-5, 646; symboliek van 1:387; zeven planeetkamers van 1:387; majestueuze tempel waarin inwijdingen plaatsvonden 1:645-6; sarcofaag in 1:645-6; Herodotus over vervoeren van granietblokken van 1:646; nummulitische kalksteenblokken van 1:646; enkele, stonden aan kust van zee 1:647; niet gebouwd door slaven 1:653; ijzer gevonden in 1:673
Piśācha('s), spoken of demonen 1:562, 2:125
Piso, Lucius, over Tullus die Jupiter aanroept 1:655
Pitri's 2:122-5; omschrijving 1:40-1, 45; zuivere wezens aangetrokken door asceten 1:207; gereïncarneerd 1:444-5, 2:760; opgeroepen door fakir 1:575, 2:125-6, 133; niets te maken met openbare vertoningen 1:619; afzonderlijke categorie van geesten 2:125; weerspiegelingen van, op astrale licht 2:135; sekte van de 2:362; verering van 2:749
Pius VII, paus, en jezuïet 2:419
Pius IX, paus 1:108, 2:12&vn, 128; en Encycliek van 1864 1:3; en Russische keizer 1:78; visioenen of toevallen van 1:78; jettatore 1:763; over zijn rechten 2:7vn; scheldpartijen van 2:9-10; was echo van jezuïeten 2:423
Pizarro, F. 1:678, 735-6
Plaatsvervangend lijden (zie verzoeningsleer)
Planchette 1:273-4
Planeet/planeten, Plato over, goden en onsterfelijkheid 1:21-2; posities van de 1:86-7; elektromagnetische banden tussen 1:230; zetel van intelligent beginsel 1:284; vijf, en vijf regelmatige stereometrische figuren 1:284vn; Chaldeeën over 1:338; dood van een 1:338; etherische 1:338; Hermes over geest van 1:338; invloeden van 1:343, 372-3; kleuren van, bekend aan Babyloniërs 1:345; Ouden over aard van 1:353; wederzijdse invloeden tussen 1:354-5, 407; bewegingen van, door magnetisme bepaald 1:357; invloed van 1:358-9; en muziek van de sferen 1:361-2; invloeden van, op astrale licht 1:361; als magneten 1:369; bewegingen van, en elementalen 1:372-3; aspecten van, en elementalen 1:406-7; in de halfschaduw van de aarde 1:423-4; astrale 1:426; zeven, en muren van Ecbatana 1:663-4; zeven, van de ophieten 2:346; zijn alle bewoond 2:497

Planeetgeesten, dalen soms neer op aarde 1:226; bezielende geest van de aarde 1:338; van zeven sferen 2:215-7, 268, 273, 348
Planeetkamers, en de ziel 1:387
Plant(en), sympathie van 1:285-6, 328; draaiende beweging van 1:325-6; innerlijke aard van 1:585; *Manu* over ziel in 2:307; mystieke eigenschappen van 2:692; geneeskrachtige, in het Oosten 2:728-9
Plantengroei, invloed van maan op 1:359; invloed van muzieknoten op 1:640
Plato, filosofie van, een samenvatting van vedische filosofie 1:9-10; verklaarder van de wereld 1:10; over rechtvaardigheid in ziel van mens 1:10; over werkelijke kennis & *nous* 1:10; Augustinus over 1:11; over echte filosofie 1:12; over *epopteia* 1:13; over getallen 1:15; methoden van, & Aristoteles 1:55; verkeerd begrepen door geleerden 1:56-7, 400; over universele archaeus 1:63; over spiritueel licht 1:110; niet erkend door wetenschappers 1:317; grote kennis van 1:318; filosofie van 1:320; over vruchtbare en onvruchtbare perioden 1:329; zijn indeling van oorzaken 1:499; gaf geheime kennis door aan ingewijde leerlingen 1:514; en zijn eed van geheimhouding 1:517; ideeën van, kunnen worden vereenvoudigd maar niet veranderd 1:694; en Atlantis 1:729-30; Gibbon over filosofie van 2:40; leringen van, afkomstig uit verre Oosten 2:46; verbergt diepere leringen 2:46-7; over psychē, nous & anoia 2:331; maagdelijke geboorte van 2:383; ordende leringen van Pythagoras 2:399; over zienerschap 2:694
— *1 Alcibiades*, over Perzische koningen onderwezen door magiërs 2:150
— *Brieven*, over geheimhouding 1:376vn; over allerhoogste 1:400
— *Cratylus* 1:375; over Koros 1:196
— *Epinomis*, over onsterfelijkheid en goden 1:21-2
— *Euthyphro*, over ongeloof 2:20
— *Gastmaal* 1:375; over geest als tolk 2:744-5
— *Gorgias*, over mythen 1:11; over sterfelijke ziel 1:422
— *Ion*, over steen van Magnesia 1:195
— *Parmenides* 1:375; over de Ene 1:17; over *nous* 1:110
— *Phaedo*, over mythen 1:11; over leven en dood 1:177; over leven als gevangenis 1:205vn; over Hades en zielen 1:423
— *Phaedrus*, over strijdwagen met gevleugelde paarden 1:12; over herinnering en goddelijke wijsheid 1:13; over gevleugelde rassen 1:50; over mysteriën 1:197, 375; over plaatsen van bestraffing onder de aarde 1:423; over *epopteia* 2:132; over lichaam als schelp 2:133; over voorwaarde voor het zien van goden 2:171; over God 2:406; over vroegere stadium van mensheid 2:406
— *Protagoras*, over goed en God 2:278
— *De Staat* 2:166; over onderaardse grot 1:12; over eugenese 1:135; over God 2:406; over goddelijke mens die wordt gekruisigd 2:655
— *De Staatsman*, over vroeg mensenras 1:540; over godheid 2:405
— *Theaetetus*, over worden als God 1:12; over een wonder 2:406
— *Theages*, over Socrates & magnetisme 1:196
— *Timaeus* 1:324, 345, 390, 422; over vormen en getallen 1:15; over dodecaëder 1:58, 110, 439; over Solon 1:82; over de wil 1:110; over lagere goden 1:218; over profeten 1:276; over bloedsomloop en wet van de zwaartekracht 1:317-8; over aantrekking 1:326, 369; en rotatie van de aarde 1:340vn; over zon 1:342; over oorzaken van lust 1:363; over tweeledige mens & invloeden van onzichtbare wezens 1:363; over gedaanteveranderingen van de ziel 1:364; en wereldboom 1:388; over monade die onbewust wordt 1:394; over astrale ziel die vorm van dier aanneemt 1:423; over ouderdom van Saïs 1:641; opzettelijk verward 2:46; echo van de hindoefilosofie 2:48; over beginselen van de mens 2:333; over ideaal van de godheid 2:405-6; over vroege mensen als zuivere geesten 2:406; over hemelcirkel 2:544; over de mens & cirkel die kruisvormig wordt gemaakt 2:551, 655
— *Wetten*, over aard van ziel 2:336; over God 2:406; over vergelding 2:406

Playfair, L. 1:332
Pleasonton, A.J., *The Influence of the Blue Ray, etc* 1:203, 241, 286, 349; over zon als reflector 1:356-7vn; over warmte, elektriciteit en zonlicht 1:357-8, 359vn; over alcoholgebruik en elektrische polariteit van man en vrouw 1:364vn
Pleroma 2:180, 238, 263; drie graden van 1:393
Pletho 1:452vn; over *Chaldeeuwse orakels* 1:334-5
Pleyte, W., *La religion des pré-Israélites*, over El 2:614
Plinius, *Naturalis historia*, over essenen 1:31, 2:152, 162, 569; over druïden 1:68; over Zarathoestra 1:68-9; over glazen beker & Tiberius 1:103; over asbest 1:311; over Nero's ring als optisch instrument 1:321; over Thessalische priesters 1:467; over trance en tweede ziel 1:597; over schijndood 1:600; over verplaatsen van obelisk 1:646; over Tullus en bliksem 1:655; over uitvinding van letters in Egypte 1:661; over linnen van Egypte 1:666; over steen van Memphis 1:671; over geesten in woestijn 1:745-6; over wanneer Zarathoestra leefde 2:165; over heilzame werking van gegraveerde stenen 2:272vn; over Astartē op boeg van schepen 2:302; over drie scholen van magiërs 2:425; over klankschalen uit de mysteriën 2:695
Plot, R., *The Natural History of Staffordshire*, over vrijmetselarij 2:412
Plotinus, vier keer met zijn 'god' verenigd 1:381vn, 2:134, 694; over intuïtie 1:547; over extase 1:608-9; over openbare eredienst voor goden 1:612
— *Enneaden*, over afdaling van ziel tot geboorte 2:131; over visioenen in mysteriën 2:138
Plutarchus, over orakeldampen 1:275
— *Ethica*, Het gezicht dat op de maancirkel te zien is, over verschillende doden die de mens sterft 2:333-5; over koperen klankschalen uit de mysteriën 2:695
— *Ethica*, Laconische gezegden, over god en mens 2:247
— *Ethica*, Over de daemon van Socrates, over tweede ziel die naar verafgelegen plaatsen reist 1:597; over *nous* & ziel 2:334
— *Ethica*, Over het zwijgen van de orakels, over eeuwig brandende lamp 1:306, 312; citeert Lamprias over voorspellende gave van ziel 2:697
— *Ethica*, Over Isis en Osiris, over demonen 1:19; over Plato's kosmos 1:111; over Perzische triade 2:58; citeert Euhemerus over mythen 2:479; over Seth of Typhon 2:566vn, 567, 573, 595vn; over de draak Thoueris 2:575; over Maneros 2:591; over Jupiter & Egypte 2:593; over offeren 2:643
— *Ethica*, Over meningen van filosofen, over denkbeelden 1:333; over Plato's & Pythagoras' denkbeelden over tweeledige ziel 2:333
— *Ethica*, Romeinse vraagstukken, over vervloekingen 2:393-4; over lares 2:767
— *Ethica*, Tafelgesprekken, over kip en ei 1:537; over God die meetkundig te werk gaat 1:632vn; over maagdelijke geboorte van Plato 2:383
— *Ethica*, Tegen Colotes, over ziel en substanties 1:508
— *Ethica*, Troostbrief aan zijn vrouw, over lijden van de ziel na de dood 2:689
— *Ethica*, Over uitstel van goddelijke straf, over bijna-dood-ervaring van Thespesius 1:606
— *Levens*, Alcibiades, over vervloekingen 2:393-4
— *Levens*, Numa, over ronde aarde 1:227; over aarde die rondwentelt door ruimte 1:319; over Pythagoras 2:621
— *Levens*, Theseus, over geografen 1:80
Pluto, Müller over, en duivel 2:14; en Ahriman 2:355; of Hades 2:576; rijk van, en Heracles 2:604
Pneuma 1:197, 205-6vn, 228, 2:269, 421; of *nous* 1:508vn; en Ophis 2:201
Pneumata 2:218vn
Pococke, E., *India in Greece*, over variaties van de naam Boeddha 2:36vn; over Maria & Jagannātha 2:129; over mythen & geschiedenis 2:509; over oorlogen tussen zonnestammen van Oudh met maanras van Tibet 2:513-4; over Ethiopiërs & India 2:513-4, 515vn; over Indiase oorsprong van

Osiris en Serapis 2:516; over Oxus, Oeksha & Palistan 2:517vn; over geschiedenis van Griekenland en India 2:554; over de naam Pythagoras 2:577vn; over Korē & Zagreus 2:592vn
Podocattarus, *De rebus Cypriis*, over asbestos 1:310
Poimandres, of macht van het goddelijke denken 1:153, 388; stamvader van alle Egyptische zonnegoden 1:153; over waarheid & dood 1:770-1; over drieeenheid 2:59; identiek met Ennoia 2:200, 260; Egyptische logos 2:247, 593
Polancus, en jezuïtische statuten 2:417
Polier, M.E. de, *La mythologie des Indous*, over schepping & Brahmā 1:151; over afkomst van brahmanen 1:186-7
Pollock, R., *The Course of Time* 2:589
Polo, Marco (zie Yule, H.)
Polycarpus 2:229vn
Polygamie, en positivisten 1:136, 140; van mormonen 2:4
Polykritus, kwam terug uit de dood 1:465
Polynesië, en verzinken van vroeger continent 1:733-4
Polytheïsme, schijnbaar, van Ouden 1:74, 197vn
Pompeï, kamer vol glas in 1:667
Pontifex Maximus, en paus 2:36
Poolstreken, noordelijke, door Feniciërs bezocht 1:676
Poort, en de laatste dag van de bedeling 2:287
Pope, A., over trots 1:91
— *Essay on Man* 1:495, 539
— *The Universal Prayer* 1:281
Popol Vuh 1:187, 219vn; over hogere rassen 1:50; mens geschapen uit modder 1:198-9; en Müller 1:680; magisme en 1:681; over schepping en de mens 1:681, 691-2&vn; fragmenten van de oorspronkelijke 1:684; vierde ras genoemd in 1:732
Porcacchius, T., *Funerali antichi*, over asbestos 1:310
Porphyrius 1:27; over Plato & mysteriën 1:11; twee keer verenigd met zijn god 1:381vn; over Egyptische magie 1:526; over zuiverheid en kuisheid 1:544; over onwetendheid van volksmenigte 1:769; maakt onderscheid tussen oude en Griekse filosofie 2:231vn
— *De abstinentia*, over goddelijk lichtende verschijningen 1:46; over kwaadaardige demonen 1:127; over geesten die voor goden willen doorgaan 1:297, 428-9; over elementaren 1:428; over geesten die na de dood rondom lichaam zweven 1:442; over affiniteit van ziel voor pas vergoten bloed 1:442, 616; over geleerdheid van Egyptenaren 2:594; over Amosis en wassenbeelden 2:664vn
— *Plotini vita*, over beschermengel van Plotinus 1:46, 134; citeert Plotinus over geesten die naar hem dienen te komen 1:611-2
— *De sacrificio,* alle zielen, geesten, enz. ontspringen aan de ziel van het heelal 2:768
— *Vita Pythagorae*, over getallen 1:87, 2:352-3
Porta, G. Baptista della 1:306, 629; over asbest 1:310-11
— *Magia naturalis*, over occulte krachten 1:122; over astrale licht 1:285
Poruthū-mādan, demon 1:620
Poseidon 1:699
Poseidonis 1:522
Positivisme 2:5-6; besproken 1:133-42; ontleend aan Kapila 1:159; gevonden in Vyāsa 1:766
Postel, G. 2:551-2
Potala 2:723vn; en scepter van bodhisattva 2:723
Potet, J. du 1:73, 177, 194, 235, 237, 2:28; over gestructureerde stof 1:211; beschuldigd van tovenarij 1:234; over onderzoek van de Academie 1:246; betoverde cirkel van 1:279; over oude symbolen 1:481; over zwangere vrouw 1:500
— *Cours de magnétisme*, over aard magnetisch fluïdum 1:367
— *La magie dévoilée*, over magische kracht 1:209, 366; over bestaan van spirituele entiteiten 1:429-30
Poudot, huis van, in bezit genomen door elementaal 1:465
Powers, H. 1:657
Prajāpati('s), en sefiroth 2:47, 251, 318, 481vn; en aartsvaders 2:488, 530, 540, 544; en *Manu* 2:504; als antediluviale rassen 2:548; dynastieën van 2:548vn
Prajñāpāramitā, als volmaakte wijsheid 1:159; over vier waarheden 1:380

Prākāmya 2:696
Prakriti, onvernietigbare stof 2:318; de boeien van 2:665
Pralaya, en emanatie 1:15; en Svayambhū 2:256; beschrijving van 2:321-2; twee soorten 2:500; en Noach 2:548
Pra Mogla 2:677-9
Prāṇāyāma 2:693
Prāpti 2:696
Pra Scaribout 2:677-9
Prasenajit, koning, en voorschrift van Gautama 1:740
Pratimoksha-Sūtra, over deugden 2:191-2; en Bergrede 2:649-50
Pratyāhāra 2:693
Pravritti 1:324vn
Praxiteles 1:766, 2:720
Prediker 2:559vn; over nieuwe dingen die er vroeger al waren 1:519; over Olam 2:254
Preller, L., *Griechische Mythologie*, over Hercules en Hades 1:197, 2:606; over Bacchus 2:157; over Iacchos 2:286
Preston, Eerw., over rol Maria 2:201-2
Prevorst, zieneres van 1:24; een magische vampier 1:581
Priester(s), Thessalische 1:467; Assyrische, droeg naam van zijn god 1:686; van Egypte 1:772; wetenschappers dragen door, afgeworpen gewaad 2:11; -bezweerder 2:68; gevaren van 2:142-3; Synesius is, en filosoof 2:231; Garibaldi over 2:409; de vloek van, en kerk 2:688
Priesteres(sen), van Apollo 2:595; oude, hypnotiseerden zichzelf 2:695
Priesterkaste(n), functie van 2:116; wensten overmacht en bewaakten leringen angstvallig 2:179
Priesterorden, twee, in Japan en Siam 2:707
Priestley, J., ontdekte zuurstof 1:333; *History of the Corruptions, etc.*, over goddelijkheid van Jezus 2:279
Priscianus, neoplatonist 1:550
Proclus, over kenbare triade 1:289-90; over hiërarchieën van demonen en wezens 1:404-5; en tweede dood 1:545; over verkrijgen goddelijke vermogens 1:612
— *De anima ac daemone*, over magie en de leer van de affiniteit 1:325
— *Over 1 Alcibiades*, over oproepen zielen 1:415; over verleiden van zielen van niet-ingewijden 1:415; over sterke zielen die waarheid begrijpen 1:432; over Iao 2:163vn
— *Over de Cratylus van Plato*, over de wonderbaarlijke naam 2:405
— *Over de Parmenides* 1:110vn
— *Over de theologie van Plato*, over de mysteriën 2:118
— *Over de Timaeus*, over Atlantis 1:522
— *Over Plato's De Staat*, over ogenschijnlijke dood en weer tot leven komen 1:466-7; over verschijningsvormen van goden 2:132
Procopius, *De bello vandalico*, over Jozua 1:676-7, 684
Proctor, R.A. 1:331, 361, 491, 508; *The Borderland of Science*, over spookverhalen 1:327
— *Our Place Among Infinities*, over de Ouden en de aarde 1:336-9; over astrologie 1:343; over ringen van Saturnus 1:345; over denkbeelden van de Ouden over invloeden van planeten 1:667
Proetus, koning van Argos 1:37
Profeet/profeten, en cirkeldans 2:53; of nazars 2:151, 616; streden tegen orthodoxe joden 2:151, 154; 'zonen van de,' 2:152, 154, 162vn; rol van, in Israël 2:518-20; veroordelen joden wegens afgoderij 2:615-6; hielden vast aan geheime leer 2:616; streden tegen priesters 2:616
Projectie, uitzenden astrale dubbelganger 1:597-8, 2:727
Prometheus, mythe van 1:389-90; kan bliksem doen neerdalen 1:654-5; folterende pijnen van, en afdaling van een god naar Hades 2:603-4
Proselēnoi, voor-Helleens 1:41vn
Proserpina (zie ook Persephonē), Müller over 2:14
Protagoras 1:400
Protestantisme, troosteloos geloof 1:548; dogmatisch en onverdraagzaam 2:210-1; en *Bijbel* 2:233vn; leer van 2:348vn; aard van 2:587-8; even wreed als katholicisme 2:590
Proto-Evangelie, over de duivel 2:555; en Zacharia 2:614vn; over wonderen bij Jezus' geboorte 2:648-9
Prōtogonos 1:438; vierhoofdige 1:213-4; Adam-Kadmon als 2:248, 314&vn; als oudste eon 2:252vn; of 'hemelse mens' 2:324-5

Protoplasma, en Huxley 1:64; in plaats van God 1:302; denkbeelden over, in werken van Seneca e.a. 1:332; een oud denkbeeld 1:334
Prunikos, en eonen 2:218
Psalmen 1:672, 688vn, 2:26, 70, 179, 595, 601vn; over land van Cham 1:306vn; over *kadushu* 2:53; over Sod van *kadeshim* 2:153; en Jesaja 2:224; over Jah 2:355; over goden als afgoden 2:599, 618; over Jehovah & Israël 2:602vn
Psellus, M.C. 1:335, 2:58
— *Chaldeeuwse orakels*, over oproepen van ziel 1:415; over de steen mnizourin 1:416; over afgrond onder de aarde met zeven treden 1:452; over zon, maan en sterren & wijsheid 1:664-5
— *Dialogus de daemonum energia seu operatione*, over het verwonden van demonen met een zwaard 1:463-4
— *Graecorum opiniones de daemonibus*, over magie als wetenschap 1:370
Psuchē 1:19, 34, 44, 110, 205-6vn; als astrale ziel 1:41; de dierlijke ziel 1:410; als ziel 1:508vn; *anoia* en *nous* 2:331; Plutarchus over, en *nous* 2:333-4
Psychisch(e), kracht 1:98, 123, 271, 276, 278-9, 621; vermogens bespot 1:132; vermogens of etherische kracht en elementaren 1:179; vermogens beïnvloed door klimaat 1:288; embryo's 1:403; natuur van mens is niet zijn goddelijke geest 1:541
Psychode, van Thury 1:109, 176, 189
Psychofobie 1:100, 165-6
Psychografie 1:278; omschrijving van 1:469; voorbeeld van, in oud Sanskriet 1:469; van gossein en goochelaar 1:470-1
Psychologie, omschreven 1:26-7; wordt alleen goed begrepen in het Oosten 1:48; *terra incognita* voor moderne wetenschap 1:99; bestudering van, verwaarloosd 1:148; waaraan het de, tegenwoordig ontbreekt 1:188; magie ontsluierd geheimen van 1:370; toekomstige ontdekkingen in, afhankelijk van bestudering van werken van theürgen 1:431; in oude Egypte 1:660; magie is occulte 1:756; in oude India 1:765
Psychometrie 1:63, 581; omschrijving en werkwijze van 1:254-6; helderziend vermogen en 1:256; over stenen tijdperk van mens 1:385-6; bewijst wet van harmonie 1:425; toekomst van 1:427
Psylliërs, macht van, over slangen 1:485, 587; slangenbezweerders van Libië 1:748vn
Ptah 1:189, 341, 2:58; Water van 1:119; als Asclepius 1:195vn; en Emepht 1:213; brengt Ra voort 1:226; en *peter* 2:36; als beginsel van licht 2:43; in Egyptische triade 2:251; als universele kiem 2:263-4; en astrale ziel 2:433; en Atum 2:586vn
Pthahil (zie Fetahil)
Ptolemaeën 1:54
Ptolemaeus, Claudius 1:71, 254, 638-9
Ptolemaeus de gnosticus 2:289vn; meningsverschil met Irenaeus over aantal jaren dat Jezus predikte 1:358-9
Ptolemaeus II Philadelphus 2:524; opgerichte obelisk van, in Alexandrië 1:646
Pufendorf, S. von, *Le droit de la nature et des gens*, over geloften 2:439
Pumbeditha, school van, centrum van esoterische theologie 2:242
Punjab, volk van, heeft zich vermengd met Aziatische Ethiopiërs 1:701; en brahmanen 2:502, 511; *Veda's* ontstaan in 2:510; en India van de ārya's 2:512; en Assyriërs 2:577; en Macedoniërs 2:713
Purāṇa, heilige overlevering 1:729; voorwaarden voor een echt 2:577
Puriteinen, en sabbat 2:495
Purusha 1:110, 2:249; para- 1:15, 2:265; Brahmā of 1:16; ontwikkeling van, in wereld-ei 2:313; als 'goddelijke man' 2:317
Pūtana's, of spoken 1:562
Puységur, A.M.J. de 1:236, 244, 624
Pygmeeën, bestaan van, bevestigd 1:521
Pyrrho 1:766, 2:305; opvattingen van, en hindoefilosofie 2:622-3
Pythagoras 1:400; getallenleer van 1:14, 55-6, 57, 87, 2:352-3, 482, 484, 493; invloed van, op Plato 1:14-5; sleutel tot leer van 1:15-6; en *Manu* 1:16-7; grootsheid van 1:56; over universeel bewustzijn 1:196; en Reuchlin 1:319; en Galileï 1:319&vn; onderwees dat aarde rond is en draait 1:339-40vn, 661; over edelstenen 1:350;

Pythagoras (vervolg), legt dieren zijn wil op 1:371; over God 1:375; redeneert van algemeenheden naar bijzonderheden 1:378; leringen van, identiek met die van Boeddha 1:380-1; onderwees dat heelal bestaat uit wiskundig juiste combinaties 1:412; werd onderwezen in India 1:445-6vn; heeft zijn kennis uit boeken van Hermes 1:558; en Euclides 1:638; over zon & heliocentrisch stelsel 2:16, 226; over zijn eigen inwijding 2:118-9vn; en Zar-adas 2:150; onderwezen door Zarathoestra 2:164, 165; Iamblichus over 2:169; over *nous*, *phrēn* en *thumos* 2:332, 337; Pancoast over 2:340; cijfer van 2:351; een ingewijde 2:399; oorsprong van naam 2:577vn; Heraclitus & Timon over 2:621; geloofde in reïncarnatie 2:768-9
— *Ethische fragmenten* 1:414
Pythia, omschrijving van 1:41-2; zienerschap van 2:693
Pytho, oorspronkelijke betekenis van 1:455
Python, of Ob 1:226; en Apollo 1:563, 682, 2:526, 595
Pythones, van Cumae 1:659-60; van Delphi 1:458

Quakers, en verschijnselen 2:23
Quetzalcoatl, en Salomo 1:677; en Votan 1:687; en Mozes 1:691
Quiché(s) (zie ook *Popol Vuh*) geheime stad van 1:678-9; kosmogonie van 1:681; laatste koning van, over afkomst van Tolteken 1:685; -ras en hun voorvaderen 1:692; magische spiegels van 1:736vn; verborgen majesteit van 2:405
Quincey, T. de, over essenen 1:31; over moordepidemie 1:364

Rabbi('s) 2:32, 139, 262, 386vn, 507, 522vn, 561, 604, 649; Consistorie van 1:217vn; van de Grote Synagoge 1:715; college van, in Venetië 2:471
Raderus, M., over asbestos 1:312
Radzivill, vorst, ontdekt bedrog van monniken 2:84
Raffles, T.S. 2:92-3
Rahat 2:338
Rāhu, Singalese demon 2:596-7
Rākshasa's, en Rāma 1:697vn; en vāch 2:484-5
Ram, identiek met Amun 1:347
Rāma 1:700; en Hanumān 1:697&vn; Paraśu- 2:322; en Laṅkā 2:327vn, 514
Ramatsariar, *Profetieën*, komt overeen met *Genesis* 1:716vn; over bloed 2:667
Rāmāyaṇa 2:322, 327; over Hanumān 1:697&vn; en *Ilias* 1:700-1, 2:514
Ramsay, graaf M.A., over tempeliers 2:452, 460
Ranjit Singh, fakir aan het hof van 1:598
Raphael, Sanzio 1:699
Ras(sen) 2:547-8; vele mensen-, vóór Adam 1:50; spiritueler, dan ons tegenwoordige 1:50; zogenaamde barbaarsheid van archaïsche 1:52; zesde 1:56-7; voor-adamitische 1:397; van wezens 1:437; aardse mensen-, & Plato 1:540; met onbegrensde macht over elementen 1:728; vele mensen-, zijn aan onze voorafgegaan 1:728-9; Atlantische 1:732; vierde mensen-, in *Popol Vuh* 1:732; mensen-, en manu's 2:481vn; weergegeven door aartsvaders 2:530; mensen-, verschillen in spirituele gaven 2:690; derde 2:764
Rasit, esoterische betekenis van 2:41-2, 44
Rāvaṇa 1:697vn, 700, 2:354, 514
Rawlinson, G., *The History of Herodotus*, over Labyrint van Egypte 1:650; over ārya's 2:511; over Seth 2:613
Rawlinson, Sir H.C., over steen met verhandeling over wiskunde 1:321-2; over Akkadiërs uit Armenië 1:348, 715, 2:538; vindt vermelding over de stad Martu 1:715
— 'Over de Birs Nimrud', over de kleur van planeten 1:345; over de kleur van Jupiter 2:546
Rawson, A.L., beschrijft inwijding in de orde van de druzen 2:367-71
Rayer, P.F.O. 1:164, 166
Reber, G., *The Christ and Paul*, over Petrus in Rome 2:29vn, 146; over Irenaeus 2:384-5
Rebold, E. 2:459; *A General History of Freemasonry*, over priesterscholen in Egypte 1:647; over occulte wetenschap 2:359
Rechters, legendarisch boek 1:703; over terafim 1:705; over cirkeldans 2:53; over Simson 2:177; over Jehovahs naam 2:192vn; over Dan en Laish

2:195; over Debora 2:615; over Jefta's dochter 2:615
Rechtvaardigheid, en harmonie analoog 1:426; voorbeelden van menselijke gerechtigheid 2:64; streven naar 2:622; onderwezen door Ouden 2:635-6; verzoeningsleer een karikatuur van 2:636ev
Refaim, reuzen 1:198
Reformatie, zaad van de 2:98; paradoxale betekenis van 2:210
Regazzoni 1:73, 177, 194, 236, 279, 371; mesmerische experimenten van, op proefpersonen 1:209
Rehuel-Jethro, en saffieren staf 1:691
Reichenbach, baron K. von 1:108, 189, 2:716; *od* van 1:213, 233, 239; over zwangere vrouwen 1:500-1
Reïncarnatie (zie ook metempsychose) 2:753-69; en herinnering 1:251; en transmigratie in lagere lichamen 1:444&vn; manier om, te vermijden 1:444; van astrale monade 1:450; van larvae 1:457; evolutie door 1:469-70; en Jezus 2:169; en permutatie 2:177-8, 227; of wedergeboorte en drie-ene mens 2:227-8; en skandha's 2:337; begeerte, wil en kracht – oorzaken van 2:377; van Tibetaanse lama's 2:662
Religie(s), ware, gebaseerd op kennis van occulte natuurkrachten 1:75; alleen, uit de oudheid in harmonie met de natuur 1:90; Tyndall over, en spiritisme 1:527, 529; van het Oosten tot voor kort onbekend in het Westen 1:556-7; Ammonius Saccas over 1:558; Augustinus over 1:558; alle, gebaseerd op God en de onsterfelijke geest 1:586; ware eredienst en staatsgodsdiensten 1:665; van zonneverering was eens universeel 1:682-3; één universele 1:693; oude, verkeerd begrepen 1:718-9; tegenover *kennis* 1:756-7; sektarische opvattingen zullen wijken voor de stroom van *feiten* 1:756-7; van de Ouden is, van de toekomst 1:756-7; nodig voor gemiddelde mens 2:31; onverwacht zijn authentieke documenten van, teruggevonden 2:31; Jacolliot over voorvedische 2:47; ware, en onware 2:94vn, 142; wijsheid-, ligt ten grondslag aan alle 2:115-6; eens universele, uit voorvedische tijd 2:145; essentie van elke 2:145; King over één oude gemeenschappelijke 2:231vn; alle, zelfde uitgangspunten 2:251; monotheïsme van oude 2:256; machteloos zonder wetenschap 2:308-9; en geheime leer 2:344; sleutel tot oude 2:470-1; sprookjes omgezet tot 2:480; verdraaid door priesters 2:629; aantallen volgelingen van drie 2:633; opgedrongen, leidt tot bedrog 2:673; fragmenten van goddelijke waarheid 2:749
Religieuze, instinct veroorzaakt seksuele immoraliteit 2:142
Relikwieën, vervalste 2:83-4
Renan, E., 'Des religions, etc.', over heidense oorsprong van christelijke symboliek 2:394; zegt dat Philo en Josephus geen aandacht aan Jezus besteedden 2:395
— *La vie de Jésus*, over mandaeërs 2:342vn; over vervalste zin van Josephus over Jezus 2:386; onjuiste uitspraak over Jezus 2:396-7; verwrongen schets van Jezus 2:401vn
Reuchlin, J., en fragmenten van Pythagoras 1:319; een occultist 2:25
— *De verbo mirifico* 2:25; over goddelijke adem 2:495
Reuss, É.G.E. 2:221vn, 387
Reuzen, en stichting van Babylon 1:82; in *Bijbel*, *Veda's* en *Edda* 1:186-7, 215-6, 217-8; of refaim 1:198; voorvaderen van mensheid waren 1:220; beenderen van, gevonden in grafheuvels in West-Missouri 1:395-6; of nefilim 1:692, 2:254; van Ceylon 1:697; of *anakes* 1:704; oorlog tussen zonen van God en zonen van 1:734; in *Bijbel*, kinderen van Enak 2:529, 532
Revolutie, Franse, heeft tirannie van kerk weggevaagd 1:27-8
Rgya-tch'er-rol-pa (zie *Lalitavistara*)
Rhea Sylvia, en Romulus 2:383
Rib, van het Woord, bewaard als relikwie 1:83
Richter, J.D.G., *Berosi fragmenta*, over Zeru-an 2:254
Richter, S., *Sincerus Renatus* 2:477
Ridders, Maltezer 2:451; van Johannes waren geen vrijmetselaars 2:451; geheimschrift van -rozenkruisers en kadosh- 2:466-7
Rig-Veda 2:483; oudste boek van de wereld 1:32; over evolutie van *Zijn* uit *Niet-Zijn* 1:32, 2:315;

Rig-Veda (vervolg), denkbeelden in, komen overeen met filosofie van Hermes 1:33; over Agni 1:356; over weduweverbranding 1:672vn; over Soma & zon 2:195; over Aditi 2:312vn; over het *zelf* 2:374vn; over getallen 2:485-6; over innerlijke god 2:486-7; over het Ene 2:487; Müller over 2:489-90; en *Brāhmaṇa's* 2:490-1; ouderdom van 2:510; over astrale lichaam & onsterfelijke geest 2:626-7
Rijk(en), vier lagere 1:425; lagere, en menselijke monade 1:457
Ringen, van Ouden, met gravures die alleen goed zichtbaar zijn door een vergrootglas 1:321-2
Rishi Kutsa, *Nivids* 1:59
Rishi('s) 1:43; voorvedische 1:150&vn; en manu's 2:319vn; zeven 2:348; Higgins over 2:359; en prajāpati's 2:481vn; en aartsvaders 2:549-50; over bovenzinnelijke bron van kennis 2:696
Ritme, invloed van 2:483-5
Rituaal, voor exorcisme 2:81; kabbalistisch & rooms, vergeleken 2:99-102; oud Egyptisch 2:426
Rituale Romanum, opnieuw uitgegeven 2:81; over exorcisme 2:89; en kabbalistisch rituaal 2:99-102
Rituel/rituelen, heilige, van tempel van Demeter en Persephone 1:195; Mousseaux over geesten en 2:82-3; volmaaktheid brengende 2:118; en ceremoniële kleding van christelijke geestelijkheid identiek aan die van Ouden 2:110-1
Robert-Houdin, J.-E. 1:130-1, 162, 589; bedriegt inlanders 1:482; over werkelijke mediums 1:458-9
Robertson, J.B., zijn beschuldigingen tegen de vrijmetselarij 2:439, 441
Robespierre, M.M.I., *Discours sur la constitution*, over godheid 1:130
Robison, afvallige vrijmetselaar 2:439, 440, 441
Rochester, paranormale verschijnselen zijn in, begonnen 1:48; klopgeluiden in 1:87, 2:28; origineel van kathedraal in 2:8
Roma, stichter van Angkor komt uit 1:701
Rome, Varro over tijd waarin, werd gebouwd 1:726
Romeinen 1:15; over overheden 2:220-1vn; over Zion 2:337vn; over goed en kwaad 2:357; over het *woord* 2:435
Romulus, maagdelijke geboorte van 2:383
Rooms-katholieke kerk (roomse kerk), vermoordt mediums 1:77; onbeschaamde aanspraken van 1:77-8; rancune van, tegen geheime wetenschap 1:35; verlangt terug naar middeleeuwen 2:6; vervloekt alle occulte manifestaties 2:8-9; wreekt zich 2:9-10; twee grote vijanden van 2:36; misbruikt occulte kennis & vermoordt concurrenten 2:68; bloedvergieten van 2:69; fetisjdienst van 2:94; en islamieten 2:95; sluwe werkwijze van 2:99; rituaal voor exorcisme in 2:100-2; Petrus was geen grondlegger van 2:104, 148; symbolen van, overgenomen van heidenen 2:110, 112-3; beroofde zichzelf van sleutel tot haar eigen religieuze mysteriën 2:141; verdoemd zichzelf 2:142; staat ontdekken van waarheid in de weg 2:343-4; wil laatste spoor van oude filosofieën uitwissen 2:356; dogma's van, berusten op vermoedens 2:387; overeenkomsten tussen boeddhisme en 2:407vn; en jezuïtisme 2:419-20; en politieke macht in Amerika 2:446; goed op de hoogte van kabbalistische wetenschap 2:530vn; rituelen en ceremoniën van, ontleend aan heidenen 2:591; vervalsingen van, waren noodzakelijk 2:591; overeenkomsten tussen religie van Cochin-China en 2:651; en gevallen van priesters die tovenarij gebruikten 2:741-3; engelen overgenomen van heidenen 2:767
Roscoe, H.E., over ijzer in de zon & natuurgeheimen 1:639-40
Rosh, en Olam 2:254, 255
Rossellini, I., over mummies 1:670
Rossi, G.B. de, *Compèndio*, over fouten van massoreten 2:540vn
— *Introduzione alla Sacra Scrittura*, over oudste manuscript van Hebreeuwse Oude Testament 2:507vn
— *La Roma Sotteranea Cristiana*, over *Chrēstos* 2:381
Rotstempel(s) (zie ook grottempels) 2:704; van Abu Simbel 1:673; van Petra, Baalbek, Ruad, Perytus en Marathos 1:706; of *petra* 2:36, 163
Rougé, E. de, *Stèle*, over Ptar 2:108vn

Rozenkransen, van boeddhistische oorsprong 2:111
Rozenkruis, Amerikaanse Orde van het 2:454
Rozenkruiser(s) 1:341, 342, 711, 2:45, 437, 484; uit middeleeuwen waren alchemisten 1:26; over het werkelijke en het schijnbare 1:27; 'hemelse vuur' van 1:33; leven alleen in naam 1:80; over elementaren, kabouters en elfen 1:106; gelofte van geheimhouding van 1:106vn; werden verbrand door kerk 1:120; sylfen en undinen van 1:123, 420; siderische licht van 1:189; en geneeskunde 1:232; en kabbalist van 17de eeuw 1:440; opvolgers van theürgen 1:534; over goud en licht 1:637; Ashmole was laatste 2:412; echte, nog steeds onbekend 2:448; en katholicisme 2:466; geheimschrift van 2:466; zevende regel van 2:476-7; over schepping van vrouw 2:524-5; motto van, en betekenis van INRI 2:617-8
Ruach, betekent wind, adem, geest 1:206vn
Ruben 1:584
Rufinus, T., en Sextus 1:319vn
— *Expositio in symbolum apostolorum*, over afdaling naar hel 2:603
Ruimte, oeverloze oceaan van 1:178; een reservoir gevuld met modellen van wezens 1:179, 386, 405, 441; en tijd 1:257; Descartes over, als bron van alle leven 1:283; grenzeloze en oneindige 1:378; ontelbare werelden zwerven in elektrisch geladen 1:393
Rūpa-loka's 2:337
Rusland, wonderen in 2:21-2; geval van het sterven van een tovenaar in 2:50-2vn
Russen, verhalen en tradities van 1:682; overlevering van, over dood van tovenaar 2:50-2vn; vervloekt door paus 2:658; vóór de tijd van Vladimir 2:672; over sjamanen van Siberië en Tartarije 2:732

Sabaeïsme 1:62vn, 2:517, 580; eredienst van 2:53; christelijk 2:530vn; astrologie van 2:536; van Shahrastānī 2:651
Sabaoth 1:77, 154, 241, 493, 571-2, 607; geest van de sferen 2:214, 346
Sabazische eredienst 2:53
Sabazius, in zeven stukken gescheurd 2:571; mysteriën van Dionysus- 2:576
Sabbat 2:480, 498; mens is heer van de 1:612; en week van zeven dagen 2:493-4; en adepten 2:494; en verordening van Karel II 2:495
Sabeeën (zie ook nazarenen) 2:211, 221, 229-30, 237, 361vn
Saddharma-puṇḍarīka (zie Burnouf, *Le lotus de la bonne loi*)
Sadduceeën 1:31-2, 2:158; kruisigden Jezus 2:173vn; verwierpen opstanding 2:177; nihilisme van 2:209; ongelovige 2:226; of zadokieten 2:349; Jezus streed tegen 2:399
Saffier, eigenschappen van, en somnambulisme 1:349-50
Sage, B.G., *Dictionnaire général, etc.*, over asbest 1:629
Sagittarius (zie boogschutter)
Sahara, het omhoogkomen van de, en ouderdom van piramiden 1:647; was ooit zeebedding 1:731
Saint-Germain, manuscript van rozenkruisers 1:711-2; en Cagliostro 2:475
Saint-Hilaire (zie Barthélemy Saint-Hilaire)
St. Médard, fanatici van 1:477-8
St. Paul's Cathedral, dubbele lithoi van 2:8
St. Petersburgse Wetenschappelijke Commissie, vooraf opgestelde mening van 1:94; onredelijk tegenover mediums 1:181-2
Śakti('s), als actieve energieën van goden 2:324; -trimūrti 2:523
Śākyamuni 2:152
Salamander, asbest 1:629
Salem, hekserij in 1:127-8, 461, 2:23, 31
Sallustius 1:722
Salomo 1:69, 158, 214, 340, 628, 668, 701, 717, 2:49, 53, 67-8, 270, 298, 359, 456, 518, 519, 587, 616; wijsheid van, afkomstig uit India 1:201; zegel van 1:201, 299vn, 310; zond zijn vloot naar India 1:201-2vn; was een kabbalist 1:519; en Votan 1:677; over ondeugden 2:78; over goddelijke geest in mens 2:254-5; over mens als tempel van God 2:268; zuilen van tempel van 2:317vn, 523, 527; erkende Mozes niet 2:349; en uitdrijving van demonen 2:413vn; mystieke betekenis van tempel van 2:462-3; klankschalen van 2:695

Salverte, E., *The Philosophy of Magic*, over levitatie 1:179; samenvatting van 1:179; over genezing door verbeeldingskracht 1:294; over schieten op man beschermd door amulet 1:482; over bezweren van slangen 1:485-6; gevallen van afwezigheid van ademhaling 1:599-600; over Apollonius van Tyana 1:602; over technisch kunnen van Egyptenaren 1:642; over Tullus en bliksem 1:655; over elektriciteit bij de Ouden 1:656
Samādhi, en jīvātman 2:693; ver boven helderziendheid 2:694
Samaël, zelfde als Satan 2:474, 566-7; is Simun 2:566-7; en Azazel 2:601
Sāmaṇera('s) 2:378vn, 596
Samaritanen 2:354, 471, 528vn; erkenden alleen boeken van Mozes en Jozua 2:552
Samenloop van omstandigheden 1:360; en wetenschappers 1:353-4
Samothrake, en verering van kabiren 1:42, 706; mysteriën van 1:73, 197, 393; elektriciteit en magnetisme bekend aan theürgen van 1:315
Samothraken, zelfde als kabiren 1:42
Samuel 1:109, 283; en instelling in Rama 1:603; een nazar 2:150; mythisch 2:517
1 Samuel 1:293, 615, 617-8; over David en voorhuiden 2:93; over leeftijd van Saul 2:233; tegen brandoffers 2:616
2 Samuel 1:217vn, 2:349; over dans van David 2:53-4; over boek *Jasher* 2:471-2; over volkstelling in Israël 2:565vn; over wijze vrouwen 2:615
Sanang-Setsen, over Daitu 2:689&vn; *Geschichte der Ost-Mongolen*, over natuurgeesten 1:744
Sanchoniathon 1:315, 438, 2:57, 304-5, 323
— *Kosmogonie*, over ontstaan heelal 1:439; over Taautos 2:274
Sannyāsī, leven van een 2:115, 122, 126
Sanskriet, ouderdom van 1:446vn, 2:485; manuscript in, geschreven door kindmedium 1:469; -letters door fakir afgedrukt op bladeren 1:470-1; oud-, en kumbum 1:554, 2:54-5; en Grieks 1:557; -geschriften vertaald in Aziatische talen 1:715; oude literatuur in 1:723, 772; Müller over manuscripten in 1:726; afgeleid uit taal van Ruta's 1:733; Akkadiërs gebruikten 2:54-5; nog niet begrepen 2:120; geen inscripties in, ouder dan Chandragupta 2:514
Sanskrietwoorden, verborgen betekenis van 1:719
Santa Cruz del Quiché, en mysterieuze stad in Yucatán 1:678-9; terracotta beelden uit 1:685; en sluitsteen van boog 1:706; meer bij 1:708
Saoshyant, en Maitreya 2:183vn; en andere verlossers 2:276-7, 549, 590-1
Sapta loka's 2:346, 481
Sapta rishi's 2:348, 481
Saracenen 1:69, 2:684
Sarasvatī 2:244; en Sophia 2:49-50; en vāch 2:483
Sarcofaag, in grote piramide 1:645
Sargent, E., *Materialism's Last Assault* 1:529vn
— *Proof Palpable, etc*., over gematerialiseerde geesten 1:299
Sargon I, geschiedenis van, en Mozes 2:520-1
Sarles, Eerw. J.W., over eeuwig verdoemde heidenen 2:556
Saros/sar 1:71, 81vn; en neros 1:81vn, 82, 85-6; of tijdperk 2:548; over lengte van 2:548vn
Sarpa-rājñī, over de rondheid van de aarde 1:58-9; de aarde als 2:574-5
Satan, en Seth 1:687; fundamenteel dogma van de kerk 2:17-8; en joden 2:217vn, 587; vóór zijn val een engel 2:241; als Samaël en Azazel 2:474; steun en toeverlaat van het priesterschap 2:563; in het Oude Testament 2:564; afleiding van naam 2:565vn, 572vn; of Set van de Hettieten 2:565-6&vn; als Samaël en Typhon 2:566-8; stelt Job op de proef 2:569-70; en Azhi-dahāka 2:570; Adam zoon van God en 2:578; als openbare aanklager 2:580; pleegde plagiaat 2:604-7; nederlaag van 2:606
Satanisme, omschreven door Ventura de Raulica 2:18
Śatapatha-Brāhmaṇa 2:501, 505; van vóór de tijd van Cyrus 2:505; over geboorten van de mens 2:664
Saters, in zuur ingemaakte 1:227vn
Satī, en weduweverbranding 1:671-2&vn
Sattra, nabootsing van de loop van de zon 1:59-60

Saturnaliën, in kloosters 2:430-1; christelijke 2:624
Saturnus, ringen van 1:345, 347-8; in oude mythen 1:352; tempel van, in Carthago 1:522vn; Abraham als 1:714, 2:252; als Taautos 2:274; en Israël 2:275, 601vn; zelfde als Jehovah 2:275, 346, 601-2; conjunctie van Jupiter en, in Vissen 2:299; als Ialdabaoth 2:593; is Bel-Moloch 2:601vn; El als oorspronkelijke 2:614; zelfde als Kiun 2:614
Saul 1:611, 616-7, 701vn, 2:232-3; bezeten door boze geest 1:293
Sayer, Anthony, grootmeester 2:412
Sāyujya, het volkomen één-zijn met universele ziel 2:126
Scaevola, Mucius 2:401
Scardeonius 1:306; over eeuwig brandende lampen 1:307
Scepter, in Juda's handen 2:285; van de vader 2:382; van Boeddha 2:705vn; van bodhisattva zweeft in lucht en oordeelt 2:723
Scepticisme/scepsis 1:518, 2:622-3; onmacht van 1:96; tegenwerkende kracht van 1:111-2; over onsterfelijkheid van de ziel van de mens is een ziekte 1:178; van Pyrrho, Montaigne en Kant 1:766
Schaduw, van Boeddha 2:367, 646; afkeer om op iemands, te stappen 2:716-7
Schaken, was in het oude Egypte en India bekend 1:676
Schatten, van Inca's 1:735ev; begraven in Gobi 1:738-9
Schedels, kinder-, opgegraven in en rondom kloosters 2:69, 245; Egyptische, Aziatisch van vorm 2:515
Scheermessen, en Afrikaanse stammen 1:668
Scheikunde/chemie 1:234-5; van oudheid bereikte grote hoogte 1:103ev, 659-60; nieuwe, en oude alchemie 1:232-3; hedendaagse, en oude alchemisten 1:263ev; en elementen van Ouden 1:440vn; Egypte als geboorteplaats van 1:672; Kenrich over wortel van het woord 1:672; in het oude India 1:764
Scheppend(e), beginsel in de kosmos 1:213; beginsel en piramide 1:645; machten zijn geen God 2:309-10; Pike over, beginsel 2:444
Schepper(s), demiurgische 1:194-5; tweeslachtige 1:224; niet hoogste God 1:402; niet hoogste essentie 2:248; als drie-eenheid in kabbala 2:250-1, 320
Schepping 2:125, 304; mogelijk voor mens 1:117; en Brahmā 1:151-2; mythen over, in *Edda* 1:214-6, 218-9, 229; mythen over, in India 1:215-6; tweeslachtige godheden in mythen over 1:224; in *Boek van de getallen* 1:337; door wil 1:388; van mens volgens *Codex Nazaraeus* 1:390-1; van derde mensenras 1:691&vn; twee verhalen over, in *Genesis* 1:711; Augustinus over, en rasit 2:43; van stoffelijke wereld 2:204&vn; geen, uit het niets 2:256; in *Zohar* van mens en van wereld 2:318-9; en voortbrenging 2:496; en voortplanting 2:543-4; zeven dagen van 2:550
Schijndood, gevallen en aard van 1:600, 604-5, 606-7
Schil, ondoordringbare, gevormd uit astraal fluïdum 1:481
Schlagintweit, E., *Buddhism in Tibet*, over lokaas van Boeddha 2:645-6
Schleiermacher, F.D.E. 1:56; over Marcion 2:186
Schliemann, A., *Die Clementinen*, over Jezus 2:227
Schliemann, Heinrich, levert bewijzen voor cyclische beschaving 1:54; en opgegraven schatten in Mycene 1:738
Schmidt, I.J., *Der Weise und der Thor* 2:591; over boeddhistische bekeerling gevangen door de leer 2:645; over goed handelen 2:648
— *Geschichte der Ost-Mongolen*, over geesten in woestijn 1:744
Scholen, om waarzeggen te leren 1:603; priester-, in Egypte 1:647; priester-, in de oudheid 1:728
Schopenhauer, heelal is slechts manifestatie van de wil 1:109-10
— *Parerga und Paralipomena*, over aard van stof, geest en denken 1:112-3; over diepere orde van natuur & wil 1:114-5; over natuur als illusie 2:184
Schorpioen, esoterische betekenis van 2:537; symbool van de zonde en stof 2:544; astrologisch teken van voortplantingsorganen 2:544vn; in brahmaanse dierenriem 2:546vn
Schotse Ritus, en jezuïeten 2:448-9, 460

Schott, W., *Über den Buddhaismus in Hochasien und in China*, over Land van Verlichting 1:741-3; over godsdienstigheid van Chinezen 1:743; over Shen-hsien 2:727
Schrijfkunst, in oude Egypte 1:658, 661
Schweigger, J.S.C., *Einleitung in die Mythologie auf dem Standpunkte der Naturwissenschaft*, over symbolen & magnetische krachten 1:73-4; over occulte eigenschappen van elektriciteit en Ouden 1:315; over verloren geraakte natuurwetenschap van de oudheid 1:315; over dioscuren 1:325
Scin-lecca, of astrale dubbel 1:461&vn, 463, 2:122; astrale geest, kan beelden bezielen 1:760-1; van medium 2:700-1
Scythen, waarschijnlijk Mongolen 1:712-3
Scythopolis, of Beth-San 2:193
Sedecla, de obeah-vrouw van Endor 1:617
Sefer Jetzirah 1:717; over Arba-il 1:634vn; over geheimhouding 2:48; over goddelijke substantie die geest uitstraalt 2:320; ouderdom van 2:351vn; over chayyoth 2:351; over ÉÉN 2:351; over wonderen op basis van 2:420
Sefer Toledoth Yeshu, over Petrus 2:148-9; tekst van 2:148-9vn; over Jezus ingewijd in geheime kennis 2:234; over Jezus die de onuitsprekelijke naam steelt 2:234-5, 604; over Panthera vader van Jezus 2:454vn
Sefira 1:228, 342, 348, 355, 358, 2:44, 206, 257, 260; en emanaties 2:42; eerste van de sefiroth 2:248-9; is Nara 2:250; tevoorschijn komen van androgyne 2:312-4, 497
Sefiroth, verborgen wijsheid vader van 1:342; eerste drie, en christelijke drieeenheid 2:43; Franck over drie maal drie 2:47-8; zelfde als prajāpati's 2:47, 251, 318-9, 544; als emanaties van Adam-Kadmon 2:239vn, 314vn; gezamenlijk Adam-Kadmon 2:248; weergegeven door cirkels 2:270-1; en berg Meru 2:271-2; en 'hemelse mens' 2:324-5; en aartsvaders 2:539-41, 544, 546
Seleucus 1:515, 2:213
Sem, Cham en Jafeth 2:512, 572; en Sim 2:253
Semedo, A., *Histoire de la Chine*, over sekte van Taossé 2:725-6
Semelē 2:592, 593
Semieten/Semitische, volkeren 1:705, 716, 2:482, 485, 503, 567-8, 614; als Assyriërs 1:712; Iao hoogste godheid van 2:349; minst spirituele volk 2:512; taal van 2:512-3
Seminarist, term van boeddhistische oorsprong 2:378vn
Semiramis, en Ninus 2:684-5
Semothiërs, druïden 1:68
Seneca 1:332, 2:326; *Questiones naturales*, over de lengte van het grote jaar 1:82
Senzar, tekens in, en kumbum-boom 1:554; geïmpliceerd 2:54-5
Septuagint 2:472; Samaritaanse Pentateuch veel ouder dan 2:553; vertaalde fragmenten uit *Job* 2:581-2
Serafijn(en), vurige slangen 2:83, 270, 564vn
Serapeum 2:34-5; kruis gevonden in 2:296
Serapis 2:589; en zeven klinkers 1:640; overgenomen door christenen 2:395-6; anima mundi weergegeven door 2:396; Indiase oorsprong van 2:516; en symbool van de slang 2:575; heeft zich plaats van Osiris toegeëigend 2:576
Serres, E.R.A., *Recherches d'anatomie, etc.*, over teratologie 1:498
Serviërs/Servisch 1:564, 566, 2:9, 434
Servius Maurus Honoratus 1:283
— *Commentaar op Vergilius*, over hemels vuur 1:654; over waarzeggerij 2:695
Sesostris 1:658-9, 2:60
Seth 1:35, 75; is Hermes 1:687; stamboom van 2:539; zoon van Adam 2:545; en rad van Ezechiël 2:543; één met Hermes en Henoch 2:547; beschermgod van de Hettieten 2:565-6; dezelfde als Typhon 2:566vn, 568, 572, 613
Sethianieten 2:205
Severus, Sulpicius, *Chronica* 2:148vn
Sextus, pythagorische uitspraken van, en de rol van Rufinus 1:319vn; uitspraken van 2:398-9
Sextus Empiricus, over Timon 2:622
— *Tegen de mathematici*, over Speusippus 1:18
Sfeer/sferen, muziek van de 1:361-2, 640; zeven, en reis van ziel 1:387; achtste, in halfschaduw van aarde 1:423-4; achtste, en verloren zielen 1:451-2;

onzichtbare 1:755; zeven planetaire, en planeetgeesten 2:214-5, 346, 347
Shaberon(s) 2:709, 725; en hubilgans 2:685, 714; dalai lama een 2:723vn; HPB gered door 2:736-7
Shahrastānī, geciteerd door Chwolsohn over sabaeïsme 2:229, 651
Shakespeare, W.
— *All's Well that Ends Well* 2:144
— *King Henry IV* 2:555
— *King Henry VI* 1:7, 2:3, 65
— *King Richard III* 1:78
— *The Tempest* 1:710
Shebang, tijdperk of cyclus 2:494
Shedim, vier klassen van 1:406, 564; en djinns 1:573
Sheitans, demonen 2:669, 672
Shekhinah 2:283, 285, 313vn; en Bythos 2:198; vrouwelijke kracht 2:206, 260; als genade 2:260-1; als sluier van ain sof 2:260, 344; vrouwelijke tegenhanger van Malkhuth 2:261; oudere Sophia is 2:264; en cherubijnen 2:270; als geheime wijsheid 2:316; en śakti 2:324
Shem ha-meforash 2:172, 235
Shien-hsien 2:727; aardse gelukkigen 2:725
Shiloh/Silo 2:53, 285
Shimeon, en patar 2:109
Shimon ben Yochai 1:347, 393, 2:177, 245, 351vn, 412; en *Zohar* 2:410-1&vn; over androgyne wezens 2:550
Shoel ob, hij die geesten raadpleegt 1:454-5
Shudāla-mādan, lijkenetende geest 1:619
Shu-King 1:60
Shūla-mādan, oven-demon 1:619
Shu-tukt, kloosterschool van 2:714
Siam, zoetwatervis in, en aantrekkingskracht 1:287; talapoins van 1:291; levitatie in 1:618; koning-ingewijde in 1:706; berg Sineru van 2:271; koning Pia Metak van 2:725
Siamezen, over hun verlosser Sommona-Codom 2:676-7, 679
Sibille(n) 1:463, 2:27, 61; voorspellingen van 1:322; van Berosus 2:254; boeken van 2:61, 591-2
Siderische, licht van Paracelsus 1:27-8, 358-9; jaar 1:71; lichaam 1:289; spook 1:368
Si-Dzang, klooster van 2:725
Sifra di Tseniutha 2:50, 203, 239vn; samengesteld uit heel oud boek 1:49
Sigē, stilte 2:199, 200, 206, 346
Simeon, als stam 1:688, 703; over Jezus, vergeleken met legende over Boeddha 2:608-9vn
Simeon de styliet 2:724; en legende over draak 2:89-90, 597-8
Simon Magus/Simon de Magiër 2:101-2, 104, 113, 205, 227, 246, 251vn; en levitatie 1:23, 620, 2:702; vermogens van 1:591; als individu naast Paulus 2:107vn; en Petrus 2:188-190vn; geschillen tussen Petrus en 2:221-2; over demiurg 2:222; over Vader die aan allen onbekend is 2:269; wonderen van 2:402, 420-1; als zoon van God 2:666
Simon van Cyrene 2:183
Simplicius 1:340vn, 550
— *Physica*, over beelden in aether 1:250
Simpson, James Y., en chloroform 1:670
Simson, een nazar 2:150, 177; mythisch 2:517
Sin, of Luna 2:348
Sinaï, hopen metaalslakken in 1:673; en Nysa 2:192-3
Sineru, berg 2:271
Sippara 2:521; stad van de 'zon' 2:648vn
Sītā, Rāma's vrouw 1:700
Śiva 1:16, 224, 446, 560-1, 2:133, 601vn; vuurgod 1:348, 729; of Bel 1:348, 702vn, 2:47, 275-6, 578, 614; en Andhera 1:390, 2:14, 277; Baelboom gewijd aan 1:589; is Kiun 1:706; voorstelling van, die zijn zoon offert 1:714; of Saturnus 1:714; symbool voor voortbrengende kracht in heelal 1:720-1; in scheppende triade 2:39; in tempel van Elephanta 2:57-8; geen god uit *Veda's* 2:57vn, 566vn; bel van 2:111; liṅga van 2:129; in drie-eenheid 2:199, 265, 314, 326; attributen van, vergeleken met die van Jehovah 2:273; Binlangsteen gewijd aan 2:273; zuilen van aartsvaders en liṅga van 2:273-4; vier armen, ogen en hoofden van, & visioen van Ezechiël 2:274; en Nandi 2:275; Kālī en 2:324; als vernietiger en vernieuwer 2:356, 474, 527, 614-5; Jehovah en Osiris en, zijn symbolen van actieve beginsel in natuur 2:474; is identiek met Sabaoth en Sabazios 2:571-2; Durgā en draak 2:575, 576vn; vergelijkbaar met Jehovah 2:614

Śiva-Purāṇa, over Ādima en Heva 1:729
Śiva-Rātri, religieuze ceremonie van, en Tamil goochelaar 1:560-1
Si-yu-ki, dagboek van Hiuen-Tsang 1:741
Sixtus V, paus, en magie 1:762
Sjamaan/sjamanen, mediums 1:42; Kalmukken over 1:51; verliest vermogens in het Westen 1:288; Tartaarse, en HPB in Ladākh 2:703; rituelen bij wintersolstitium 2:732; sommigen zijn magiërs 2:733; voorspelt Krimoorlog 2:733; demonstratie van magie op HPB's verzoek 2:734-6; brengt astraal boodschap aan kutchi 2:736-7
Sjamanisme 2:378-9, 435; ontaarding in Siberië 2:722; tak van oorspronkelijke theürgie 2:722; voorspellingen met behulp van geesten 2:733
Skandha's, geïncarneerde daden 2:337
Slaap, hypnotische, en ongevoeligheid 1:236&vn; en dromen 1:251-2, 576-7; heilige, van neofiet 1:457; zuivere geest beschermt ons tijdens 1:577-8
Slade, H., vervolging van medium 1:145, 182, 2:417vn
Slang(en) 1:485-6; aarde als koningin van de 1:58-9; symbool van astraal vuur 1:203; als symbool in verschillende tradities 1:213-4; Egyptisch symbool van de 1:216; vergeleken met de mens 1:216; Midgard-, in *Edda* 1:218; vele betekenissen van 1:225-6; in Gogardboom 1:388; symbool van astrale stof 1:388; bezweren van 1:485-7; misvormde 1:499; en draken 1:682ev, 2:525-6; -catacomben in Egypte 1:686; symbool van wijsheid en onsterfelijkheid 1:686, 705-6, 2:261-2, 529, 568, 574; -verering 1:687-8, 2:574; koperen 1:689, 2:193; en terafim 1:705-6; symbool van zonnegod 2:151; als eerste manifestatie 2:263-4; koning- 2:272-3; symbool van goddelijke intelligentie 2:469-70; Krishṇa verplettert kop van 2:525; en vroege vorm van de aarde 2:574; esoterische reden voor verering van 2:574-5, 598; met staart in de bek 2:574-5; zevenkoppige 2:574; in moskeeën 2:575; in India samen met kinderen grootgebracht 2:575; God de Vader als verleidende 2:578vn; als logos van de gnostici 2:592-3; huid van, magnetisch 2:595; als tweede Hermes 2:596; als symbool van vernietiging 2:598; Chnuphis-, als logos 2:598vn; met havikskop 2:601; vermorzeld door drie verlossers 2:631-2; -aanbidders bekeerd tot het boeddhisme 2:713
Slangenbezweerders 1:33-4, 95, 485-7, 590; kunnen geen mensen betoveren 2:718; guṇī's als 2:729; vermogens van 2:729-30
Slangengoden, Mexicaanse 1:708
Slavische, woord voor heks 1:453; volkeren 1:566, 713; christenen 2:95; volkeren en legende over magische woord van tovenaar 2:51-3vn; Iessus Navin 2:285vn
Sleutel(s) tot het boeddhisme 1:378; tot symboliek 1:708-9; van Petrus 2:37; van brahmātma 2:37-8; kerk verloor, tot eigen mysteriën 2:141; tot filosofie in hindoeboeken 2:265; wordt maar éénmaal omgedraaid 2:542; tot de leer van Ezechiëls rad 2:542-3
Slijk (zie ook ilus), en chaos 2:304-5, 319vn, 323
Sluitsteen, het ontbreken van 1:706; en vrijmetselarij 1:707
Smaragden Tafel 1:33, 631; gevonden in Hebron & vertaling van de tekst 1:632-3
Smeergeld, en jezuïeten 2:419
Smith, George, *Assyrian Discoveries*, over vernietiging van zesde wereld 2:498-9&vn; over Sargon 2:520-1
— *The Chaldean Account of Genesis*, over Akkadische *Genesis* 2:313vn; over Sargon 2:521-2
Smriti, overlevering 1:559, 727
Smyth, Charles Piazzi, beschouwt sarcofaag als graantrog 1:645-6; geeft nauwkeurige wiskundige beschrijving van Grote Piramide 1:646-7; over meetkundige kennis van piramidenbouwers 1:660
Sneeuw, van bloed 1:523
Sneeuwvlokken, meetkundige vormen van 1:633
Socrates 1:14, 17, 20-1, 61, 177, 339vn, 699, 719, 722, 766, 2:309, 374, 769; beschuldigingen tegen 1:11vn; *daimonion* van 1:19, 196, 363, 2:334; en waarzeggerij 1:37, 603-4; over steen van Magnesia 1:195; over ziel na de dood 1:422; niet voorgoed in de hel 2:11; was een medium 2:137-8; denkbeelden van 2:332-3; zogenaamde graf

van 2:392; geloofde in reïncarnatie 2:768-9
Socrates Scholasticus, *Kerkgeschiedenis* 2:296vn; over Concilie van Nicea 2:293; over vervalsingen van Eusebius 2:385; over afdaling naar hel 2:603
Sōd, een religieus mysterie 1:393vn; betekenis van 1:688&vn; grote, van de kadeshim 1:688vn, 2:153
Sodales 1:393vn; Mozes het hoofd van 1:688; leden van priestercolleges 1:688vn
Sodom en Gomorra, lijden onder eeuwig vuur 2:16
Soefi's, oorsprong van hun esoterische leer 2:360
Soldan, W.G., *Geschichte der Hexenprocesse, aus den Quellen dargestellt*, over hekserij en jezuïeten 2:72
Solinus 1:306, 310
Sol-Mithra, beeld van de Vader 2:264, 594
Solon 1:82, 661, 674, 691, 730
Soma 1:33, 225, 446, 704; -offer 1:25; -mysterie en verlichting 1:37-8; omschreven 1:42-3; -sap brengt trance teweeg 1:457; en Eleusinische mysteriën 2:106vn; doel van 2:137; en zon 2:195; en *vāch* 2:483; en brahmaanse dierenriem 2:546vn; en occulte eigenschappen van planten 2:692
Sommona-Codom (Somona-Kadom), Siamese verlosser 1:714, 2:676-7
Somnambulisme (slaapwandelen), en levitatie 1:24-5; en diktamnon 1:349; en saffier 1:349; en mediumschap 2:700
Soolima, stam in West-Afrika 1:482
Sophia 2:182, 197, 313vn, 348, 593; Heilige Geest als vrouwelijk beginsel 1:194-5; Mētis of Sefira 1:348; en derde sefiroth 2:50; als eerste spirituele Eva 2:200vn; twee betekenissen van 2:200-1, 204, 216; of Binah 2:225, 251vn; komt overeen met Shekhinah 2:260, 264
Sophia-Achamoth 1:720, 2:201, 203; gemengde aard van 2:203; en Fetahil 2:204; probeert zichtbare vormen te scheppen 2:204, 214-6; als zuster van Christos 2:264, 348; emaneert Ialdabaoth 2:266vn, 348&vn; en Meru 2:272; en Ophis 2:345
Sophocles 1:699, 722, 764-5; citaat van 1:383
Sortilegium/sortes (zie ook tovenarij), beoefend door geestelijken 2:8, 25-6; veroordeeld door Concilie van Agda 2:25-6; gebruikt om evangeliën te kiezen tijdens Concilie van Nicea 2:293-4
Sosigenes, en kalender 1:60
Sossus 1:81vn
Sotheran, C., over boeddhisme in Ierland 2:342vn; brief van, over toestand van vrijmetselarij 2:457-62
Sozomen, H.S., *Kerkgeschiedenis*, over kruis ontdekt in Serapeum 2:296
Spectroscoop, heeft bevestigd dat mens en sterren identieke samenstelling hebben 1:238; bevestigt denkbeelden van Paracelsus 1:238-9
Spectrum, zonne- 2:493; zonne-, en religies als fragmenten van één waarheid 2:749
Spencer, H. 1:331, 332, 436&vn, 537; over hypothese 1:481
Speusippus, *Numerieke Analyse*, over pythagorische getallen 1:14; over elementen 1:17-8
Spiegel, F., over Jahi 2:572-3
— *Erān das Land zwischen dem Indus und Tigris*, over Ahura 2:350
Spiegel(s), magische 1:587, 736&vn, 2:739-40; in haven van Alexandrië 1:657
Spijkerschrift 2:54, 313, 514
Spina, Alphonsus de, *Fortalitium fidei*, over Jezus en Mercurius 2:155
Spinoza, Benedictus de 1:400, 411, 2:461; en Bruno 1:153-5; geen atheïst 2:623
Spiritisme 1:185, 549-50, 608; laatste toevlucht tussen religie en materialisme 1:8; materialisaties van 1:39; sleutel tot, in het Oosten 1:48; modern, en verschijnselen 1:92; sommige verschijnselen bedrog 1:93; moderne vorm van magie 1:95; Crookes' theorieën over 1:100; en oproepen van geesten 1:123-4; vitaliteit van, ondanks spot 1:132; positivisten maken, belachelijk 1:134, 139; een wetenschap of filosofie 1:142; alfabet van, is passiviteit 1:172; theorieën van tegenstanders van 1:180; door Mendelejev waanvoorstellingen genoemd 1:181; verschijnselen nagebootst door goochelaars 1:236; Tyndall over 1:247, 527-9;

Spiritisme (vervolg), verschijnselen van, geanalyseerd 1:269-80, 299-300; was algemeen verspreide wetenschap 1:281; verschijnselen van, gevaarlijk 1:296; tekort aan filosofie bij 1:298; en Dialectic Society 1:312-3; zelfvoldaanheid van 1:430; Huxley over 1:533; zieners en martelaren van 1:617; wat, heeft aangetoond 1:769-70, 2:685-6; Butlerof over 2:5; protestantse haat tegen 2:6-7; gelijkgesteld met demonisme door roomse kerk 2:7; zelfmoord en krankzinnigheid zouden zijn veroorzaakt door 2:10; bisschop van Toulouse over protestanten en 2:10-1; en magie heel oud 2:19-20; bul van paus tegen 2:81; nakomeling van theologie 2:140-1; ontkenning van feiten van 2:435; zwakheden en behoeften van 2:746-8; Stainton Moses over 2:748; en verering van pitri's 2:749
Spiritisten 1:8, 39, 87, 123; drijven af richting kerk 1:108; zouden de Ouden moeten bestuderen 1:430-1; achterdeur-Nicodemussen 2:4; dragen niet bij aan een filosofisch stelsel 2:746; neiging tot beeldenstorm 2:747; beginnen met een misvatting 2:748; verwarren tijdelijke en onsterfelijke ego 2:762
Spirituueel/spirituele, centrale, zon 1:80, 197; mens als, entiteit 1:91; verlangen naar, kennis ieder mens aangeboren 1:120; spirituele natuur werk van, zon 1:197; gezichtsvermogen 1:211-2; prototypen 1:226-7; wetenschappers hebben geen, inzicht 1:412; entiteiten 1:429; geluiden en kleuren zijn, getallen 1:640; uitstralen van, substantie 2:248; model 2:257; algemeen geloof in persoonlijke, entiteit 2:696; aspiraties bevorderd door oude voorschriften 2:744
Spiritus, en Moeder 1:391; van nazarenen 1:720, 2:204&vn, 218vn, 264; of vrouwelijke Heilige Geest bij de gnostici 2:225-6
Spoken (zie ook geesten) 1:125-6, 327, 413, 429, 459, 564, 568; siderische 1:368; Iamblichus over 1:429; opgeroepen door dampen van bloed 2:667-8
Spookhuis 1:126
Spraak, en mantra's 2:316
Sprengel, K., *Geschichte der Arzneikunde* 1:150; onjuiste uitspraken over Van Helmont 1:515vn; over magische genezingen 1:661; over platonisme en christendom 2:382-3
Sprenger, J., *De heksenhamer* 1:452; over ijdele reinheid 2:600vn
Spreuken 2:78, 518, 595; over Olam & Rosh 2:254; over goddelijke geest van mens 2:254-5, 268; over loten 2:294
Squire, en aanslag op koningin Elizabeth 2:439vn
Sri Lanka (zie Ceylon)
Śrī-Yantra, en ontwerp van pagoden 2:310
Śruti, openbaring 1:559, 727, 2:508
Staal, Engels, roest snel in India 1:288; en ijzer 1:624; in India 1:668
Stad/steden, mysterieuze en verborgen 1:678-9
Staf, van Aäron 1:524-5, 607; gebruikt door magiërs 1:525; van de augur & bisschop 2:113vn; van Mozes 2:464, 535
Stallbaum, L.G. 1:56
Stambomen, en apen 1:92
Standbeelden/beelden, voortgebracht op seances 1:126; bezielde 1:370, 583, 591, 607, 756-60; gemagnetiseerde, en talismans 1:370; sprekende 1:630
Stanhope, Lady Hester, en yezidi 2:672
Stedingers, beschuldigd van magie 2:390
Steen/stenen, van Magnesia 1:195; Lucretius over magneet- 1:232; edel-, en elektrische polariteit 1:350; meteoor- 1:427; van Memphis en anesthesie 1:670-1; gegraveerde amethisten 2:272vn; gegraveerde, van inwijding 2:414; yu-, van lama's 2:464
Steen der wijzen 2:724; en Voltaire 1:354; twee betekenissen van 1:401; en koning van Siam 1:706
Stem(men), goddelijke 1:3&vn, 329; van zuivere en onzuivere geesten 1:124; van geesten zijn niet geärticuleerd 1:124, 299; in woestijn 1:745-7
Stenen tijdperk, mensen uit 1:385
Stephens, J.L., *Incidents of Travel in Central America*, over mysterieuze stad gezien vanaf de Cordilleras 1:677-9; over Tolteken 1:685vn; over apen als symbolen in de ruïnes van Copán 1:698; over sluitstenen en bogen 1:706-7
— *Incidents of Travel in Egypt, etc.*, over holle sporen bekleed met ijzer 1:657

Ster(ren), hebben zielen 1:21; als een dop rond de aarde 1:28; emanatie van 1:238; mens rechtstreeks verwant met 1:239-40, 343, 359-62, 407; Kepler en zielen van 1:336vn; vijfpuntige 2:317vn, 527; bewoond 2:497
Sterrengeesten, zeven, van nazarenen 2:204, 218vn, 226, 273, 348
Stewart, Balfour, *The Conservation of Energy* 1:242-3; en elektrobiologische kracht 1:109; maant tot voorzichtigheid 1:508-9, 535; over Heraclitus 1:533-4; over de stof 1:607; over mens en natuur 1:626; tegenstrijdig over eeuwigdurend licht 1:635-6
— *The Sun and the Earth* 1:239vn; over aantrekking 1:24; over zonnevlekken en aardappelziekte 1:352
— *The Unseen Universe* (zie Tait, P.G.)
Stier, en Osiris 1:347; in verschillende religies symbool van het leven 2:275, 547; en dierenriem 2:536-7; in rad van Ezechiël 2:542, 543; en Kaïn 2:547; beeld voor kritayuga 2:549
Stigmata 1:488-9, 504-5; en tovenarij 2:742-3
Stilpo, en Phidias' Athena 1:756
Stobaeus, *Eclogae* 1:17vn, 19; over Zeus 1:348
Stof (het), Longfellow over, en ziel 1:289
Stof (zie ook substantie), doortrokken van goddelijke instroming 1:21; is grover en dichter geworden 1:49; onvernietigbaarheid van, & Ouden 1:57, 116, 323-5; Tyndall over 1:63; en denken 1:112; vergoddelijkt door wetenschappers 1:114; niet begrepen door wetenschappers 1:178; verfijnde, verschaft door elementaren 1:179; voortgebracht door de wil 1:206-7; is door miljoenen verschillende vormen gegaan 1:211; kosmische, en tweevoudig beginsel 1:213, 216, 225; komeet- 1:238, 393; en het denken 1:259; astrale, en geestverschijningen 1:275; is niets zonder geest 1:316, 342, 720; vormloze 1:340; vernietiging van 1:378; en evolutie van mens 1:388; en geest in *Codex Nazaraeus* 1:391; latentie van, en universele ether 1:403; is eeuwig en onverwoestbaar wat haar deeltjes betreft 1:423; en spirituele essentie 1:440vn; en geest 1:492; hecht zich vast aan de geest 1:540; bezield met levensbeginsel door krachtige wil van adept 1:760; gevolg van emanerende energie 2:42-3; schepping van, in *Codex Nazaraeus* 2:204; of natuur is dochter van de geest 2:314; onvernietigbaarheid van, en prakriti 2:318; voortgebracht door begeerte, wil en kracht 2:377; regeneratie en vernietiging van, & krachten 2:474; trotseerde de geest 2:496; chaos of Tiamat 2:524; en vrouw 2:525; occulte krachten kunnen inerte, door muur heen verplaatsen 2:691; gedachten zijn 2:726
Stofkorreltje, elk, wordt onderdeel levende ziel 2:496
Stoïcijnen 1:61-2; geen materialisten 1:410-1
Stonehenge, en Delphi 1:682; Stukeley over 1:707-8
Stoommachine, uitgevonden door Hero 1:322-3
Strabo, over sjamanen 1:42vn; over Ninevé 1:322
Straf(fen), eeuwige 2:16; voor onthullen van geheimen 2:116-7
Stralenkrans, en hoogontwikkelde mensen 1:609-10; en tonsuur als symbolen van de zon 2:110
Strauss, D.F., *Das Leben Jesu*, vergeleken met Renans werk 2:401vn
Substantie, oorspronkelijke, en alchemie 1:199; Plutarchus over, in de ruimte 1:508; eeuwige, van onkenbare essentie 2:309, 315
Śūdra's 1:549; en Brahmā 2:481vn
Suetonius, *Keizers van Rome*, verwart christenen en Crestos 2:166; over Domitianus 2:172vn; over Claudius en Crestos 2:395; over verwachte avatāra 2:590-1; over klokjes van Jupiter Capitolinus 2:695
Suezkanaal, bouw van 1:643
Suidas, *Grieks Lexicon*, over Tyrrheense kosmogonie 1:439; over Medea's reis door de lucht 1:467
Sulanath 1:420
Sulla Felix, Cornelius 1:255
Sumati 1:10, 723
Supernatural Religion (zie Cassels)
Supralapsiërs, over voorbeschikking 2:642vn
Sūrya 2:516, 566vn
Susiniërs 1:701
Suśruta 1:764

Svabhāva 1:154, 333
Svabhavat, geen persoon 1:381-2; en onbekende essentie 2:309, 312
Svābhāvika's 1:333; leringen van 1:154, 2:256-7, 309, 318, 622
Svarga 1:215-6, 2:126, 633, 665vn
Svayambhū 1:16, 2:199, 319vn; en drievoudige trimūrti 2:47-8, 522-3; en eerste Manu 2:198; identiek met ain sof 2:250; zendt Nara en Nārī uit 2:250-1; en kosmische tijdsperioden 2:256; voelt drang tot manifestatie 2:263, 315-6; en spirituele kiem 2:318; Manu, zoon van 2:549
Svāyambhuva 1:16, 729; -Nara 2:264
Swedenborg, E. 1:400-1; diakka die, uitbeeldt 1:297; geboren magiër 1:398; wonderbaarlijke genezingen door vader van 1:582; raadt aan het verloren woord te zoeken 1:717, 2:552-4; grote ziener 2:85
— *Hemelse Arcana*, geeft juiste interpretatie van *Genesis* 1:398
— *The True Religion*, over een beeld van God 1:400-1
Swedenborgianen, geloven dat ziel lichaam verlaat 2:691
Swinden, Eerw. T., *An Inquiry, etc*., over lokatie van hel 2:16-7
Sydenham, Floyer 1:56
Syllabus, verwantschap tussen, en *Koran* 2:96
Sylvester II, paus, tovenaar 2:66-7
Symbolen/symboliek, belichaamde denkbeelden 1:72; voorstellingen van esoterische beginselen 1:74; in taal van de Ouden 1:89; exoterische symbolen en één universele religie 1:693-4; apen als 1:698; oude universele 1:708; sleutel tot oude, in geheime broederschappen 1:708-9; identieke, voor enkele esoterische waarheden 1:714-5; verkeerd begrepen 1:719-21; christelijke, van heidense oorsprong 2:110, 112, 141, 394; oude, van seksen door christenen overgenomen 2:128; kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders bekend met ware betekenis van 2:129; huidige onderzoekers zien alleen fysieke aspect van 2:141; vijand van valse aanspraken van de kerk 2:296; van hindoegoden 2:353-4; kerkvaders onbekend met sleutels tot 2:475-6; mythen, en allegorieën identiek in verschillende stelsels 2:478; van *Nuchthēmeron* 2:548-50
Sympathie, universele magnetische 1:283ev; Proclus over 1:325-6; tussen mens en boom 1:328; tussen mens en natuur 1:329-30; is kind van het licht 1:401-2
Synagoge, van alle kerken fatsoenlijkst 2:560
Syncellus, Georgius, beschuldigt Eusebius 2:385; vervalst zelf 2:385
Synesius 1:335, 2:99; over stenen boeken 1:341; geloofde in voorbestaan van geest 1:409-10; brieven aan Hypatia 2:63; ongelukkigste christen 2:231; geloofde in reïncarnatie 2:768-9
— *Brief aan zijn broer*, over priester en filosoof zijn 2:231
— *Hymne 3*, over de Maker van de goden 2:231
Syrië/Syriërs 2:360, 493, 614, 646; en Pythagoras 1:372
Syrische, oorspronkelijke christendom in, ketterijen 2:160-1; volkeren 2:566vn

Tacitus, *Annalen*, over verwachtte avatāra 2:590-1; over verering van ezel 2:613-4vn
Tafel(s), bewegende, en Babinets verklaring 1:115-6; levitatie en wippen van 1:161, 167; onmogelijk op te tillen 1:161, 279; intelligente antwoorden gegeven door 1:175; bewegende, en intelligente elektriciteit 1:416-7
Tait, P.G., en B. Stewart, *The Unseen Universe*, 1:228, 258, 262; over ether en het onzichtbare heelal 1:123, 260-2, 501; over het denken en de stof 1:259; over mysteries van de wetenschap 1:260
Taittirīya-Brāhmaṇa 1:26
Talapoins, en linnen gewaad gewassen in vuur 1:311; vermogens van 1:291; Siamese 1:713-4; strenge ethiek van 2:378; missionarissen en jezuïeten vermomd als 2:436, 623, 678vn; hoge ouderdom van 2:728; geneesmiddelen van 2:728-9
Taliesin, een druïde en slang 1:686
Talisman(s) 1:579, 581; van Apollonius van Tyana 2:113-4; van Lady Ellenborough 2:298-9; en amuletten 2:413; en Tibetanen 2:704-5&vn; van sjamanen 2:734
Talmage, Eerw., godslasteringen van 2:119-20vn

Talmud (Babylonische/Jeruzalemse), een raadsel 1:66; Maimonides over 1:67; over tuin van de vreugde 2:139; over Jacobus 2:172-3; ontleend aan *Avesta* 2:239-40; over rabbi Chanina's wonderen 2:420; over 13 moordenaars na Kaïn 2:527; over Paulus 2:629; noemt Jezus 'die man' 2:629vn
— *Midrash Bereshīth* 2:500; over werelden die werden vernietigd 2:256; Griekse vertaling van 2:288; over elohim die tevreden zijn 2:497
— *Midrash Chazitha*, over Israël en nieuwe poort 2:286
— *Midrash Rabboth*, en kerkvaders 2:288
— *Midrashim* 2:288vn
— *Mishnah*, over Chokhma-Akhamoth 2:550
— *Mishnah Chagigah*, over vier tannaim 2:139; over Merkabah 2:412
— *Mishnah Hulin*, over Noach en duif 2:528vn
— *Mishnah Nazir*, over nazarenen 2:177&vn
— *Mishnah Pirke Aboth*, over de ziel 2:329; en het Nieuwe Testament 2:398vn
— *Mishnah Sanhedrin*, over steniging van Jezus 2:298vn
— *Mishnah Sotah*, over Jezus in Egypte 2:234
— *Mishnah Sukkah*, over zeven dagen water gieten 2:647vn
— *Torah Khethubim* en *Nebim* 2:507-8
Tamil-hindoes, en kutti-shāttan 1:702
Tanjur (*bsTan-'gyur*) 1:717&vn
Tanmātra, en vijf elementen 2:244, 264
Tannaim 1:201vn, 717, 2:181, 240, 242, 304, 411, 412, 415, 552; als kabbalisten 1:35-6; vier, & tuin van vreugde 2:139; en isarim 2:179; joodse school van 2:230-1; hun denkbeelden over schepping zijn vergelijkbaar met die van svābhāvika's 2:256-7; Simon Magus was een leerling van, van Samaria 2:420; als echte spirituele leraren 2:660
Taossé 2:725-6, 727
Tappan, Cora V., over hekserij 1:455-6vn
Tarchon, en bliksem 1:655-6
Targum, *Jeruzalemse*, over B-RASIT 2:42
Targum van Onkelos, over koningmessias 2:285; en Nieuwe Testament 2:288vn
Targumim, over Shekhinah 2:261; over Yeva 2:470
Tarsis, in India 1:201-2vn
Tartaren 1:291, 591, 2:709; en sjamanen 1:42; en Lappen 1:330; drievoudige god van 1:58
Tartarije 1:738-40, 2:33, 280, 554, 707-8, 725, 732
Tartarus, en gehenna 2:594; neerdaling van een god in 2:604
Tashi-Lhunpo, klooster van 2:725
Tasso, T., *La Gerusalemme Liberata* 1:336
Tathāgata, omschrijving 2:646vn
Tatianus, leerling van Justinus de Martelaar 2:213vn
— *Oratio ad Graecos*, over mens even onsterfelijk als God 1:62
Tau 1:203, 2:110, 345, 430; in Palenque 1:708; symbool van de tweevoudige, voortbrengende kracht 2:296-7; als magische talisman en religieus symbool 2:297-8, 534-5; als levensboom 2:299; attribuut van Isis 2:463-4; en Mozes 2:534-5
Taurus (zie ook Stier) 1:214; in rad van Ezechiël 2:542, 543; en Kaïn 2:547
Taylor, Bayard 1:521; over Griekse beelden 1:54
Taylor, R., Credo van 2:613
— *The Diegesis* 2:389vn
Taylor, Thomas, verdedigt monade 1:377; dappere verdediger van religie van oudheid 2:127; Wilder over 2:127; volgens, is filologie geen filosofie 2:489
— *The Description of Greece by Pausanias*, citeert Psellus over magie 1:370
— *The Eleusinian and Bacchic Mysteries* 2:581, 778; citeert Theon van Smyrna over inwijding 1:13-4; citeert Psellus over magie 1:370; over archonten & basileus 2:105; over Peter en Petrus 2:107; over misdadigers niet toegelaten tot mysteriën 2:114-5; over verschillende delen van mysteriën 2:119; over betekenis van kleine mysteriën 2:130; over *epopteia* 2:132; over magische bezweringen 2:138; over geloof 2:140; over gelijkenissen 2:170; over esoterische wijsheid van Ouden 2:171vn
— *Iamblichus' Life of Pythagoras*, over magische vermogens van Pythagoras 1:371, 372; over essenen 2:169;

Taylor, Thomas (vervolg)
— *Iamblichus' Life of Pythagoras*, citeert uitspraken van Sextus 2:398
— *Iamblichus on the Mysteries* 1:298, 442, 526
— *Mystical Hymns of Orpheus*, over Zeus 1:348
— *Proclus on the Theology of Plato* 2:118
— *Select Works of Plotinus* 1:329
— *Select Works of Porphyry*, over goddelijk lichtende verschijningen 1:46; over fantasie 2:694-5
— *Theoretic Arithmetic*, over elementen 1:17
— *The Works of Plato* 1:326vn, 467vn, 2:132vn, 550-1; appendix van *Timaeus* 1:19
Tcherno-bog, zwarte god van Variago-Russ 2:672
Tehuti (of Hermes) 1:51, 337
Telefoon 2:710, 727; uitvinding van 1:191
Telegrafie, neurologische 1:418-9
Telescoop, in vuurtoren van Alexandrië 1:657
Temir-Khān-Shura 2:667vn; sekte vlakbij, roept spoken op d.m.v. bloed 2:667
Tempel(s) (zie ook rotstempels, grottempels), wetenschappelijke kennis was beperkt tot 1:76; aan zon en draken gewijde 1:683; wiskundige verhoudingen van, zijn universeel 1:707; bevatten antwoorden op grote levensvragen 1:709
Tempel van Salomo 2:268, 359; tempel in Jeruzalem ten onrechte, genoemd 2:458; mystieke betekenis van 2:462; linkerzuil van 2:523; bladmotieven op zuilen van 2:527; hebreeuwse profeten gaven niets om 2:616; koperen zuilen in 2:695
Tempeliers/tempelridders 1:81, 2:392-3, 465; en Bafomet 1:203, 2:355-6, 390; en bloed van Christus 2:83-4; en het 'woord' 2:411; en vrijmetselarij 2:437; ritus van zeven graden 2:443; geheime organisatie 2:447; oorsprong, doel en opvattingen van 2:447-51, 454-5; en nazarenen 2:449&vn, 454; werd tak van jezuïeten 2:450-3, 460; laatste echte, vermoord 2:453
Temura 2:351
Terafim, zijn kabirische goden 1:705-6
Terah, en Abraham 1:705, 716, 2:46, 253, 530vn, 549-50
Teratologie, en reïncarnatie 1:450; over aangeboren afwijkingen 1:495ev, 506-7; en dieren 1:504
Tertullianus, over duiveltjes 1:99; over elementalen 1:403-4; dacht dat ziel stoffelijk was 1:411; wordt montanist 2:183vn, 220; onverdraagzaamheid van 2:193; uit roomse kerk verbannen 2:220vn; Reuss over 2:387
— *Adversus Marcionem* 2:194; scheldt Marcion uit 2:186-7; over Marcions opvattingen over Christus 2:196
— *Adversus Praxean*, vermeldt geen afdaling naar hel 2:603
— *Apologie*, over dwaasheid 1:383; vervalst leringen van heidenen 2:598
— *De Oratione*, over *Herder van Hermas* 2:284vn
— *De praescriptione haereticorum* 2:30vn; over avondmaal 2:52vn; over Basilides 2:220-1; over Valentinus 2:392vn; vermeldt geen afdaling naar hel 2:603
— *De pudicitia*, over afbeelding van 'Goede Herder' 2:174
— *De spectaculis*, over zijn vijanden die zullen branden in de hel 2:292
Tertullus, beschuldigde Paulus 2:161
Teste, A. 1:236; over ongelukkige waarheden 1:248
Tetragram 1:631, 632, 2:315, 543
Tetragrammaton 2:77, 100-1, 298, 352
Tetraktis 1:58, 414; en Zeus 1:347; en monade 1:632, 2:494-5; en drieeenheid 2:44; of arba 2:199; van ophieten 2:200; Theon over 2:478
Textor de Ravisi, over Christna 1:724, 2:185vn; over Jacolliot 2:56
Thales 1:75, 263, 638; over water als beginsel van alle dingen 1:199, 2:539; en barnsteen 1:315; en heliocentrisch stelsel 1:654
Thaumaturg(en), beheersen astrale licht 1:194; goede gezondheid van 1:613; kan zijn lichaam schijnbaar laten verdwijnen 2:691
Thebe (zie ook Luxor) 1:427, 698, 699, 772, 2:59; Memphis & Karnak 1:650-1; standbeeld van Ramses II in 1:673; muziek en schaken in 1:675-6; Slangencatacomben in 1:686; mysteriën van 2:48, 399; en inwijding 2:429;

betekenis van woord 2:527
Theocletes, hogepriester van oorspronkelijke tempeliers 2:449
Theodas, over brand in bibliotheek van Alexandrië 2:33-4
Theodoretus 2:192, 221, 344; over Simon 2:107vn, 251vn; over Ennoia 2:206; over ophitische kosmogonie 2:217-8
— *Haereticorum fabularum compendium*, over nazarenen en Petrus 2:149, 212; haalt gnostische sekten door elkaar 2:205; over ophitische kosmogonie 2:219; over Jezus 2:225; over gnostische opvattingen over christos 2:226
— *Kerkgeschiedenis*, over geloofsbelijdenis 2:603
— *Quaestiones in Exodum*, over Iao 2:354
Theodosius, keizer, een moordenaar 2:619
Theologie(ën), strijd tussen wetenschap en 1:7-8, 48; oude theosofie misvormd door 1:62; en ouderdom van wereld 1:649-50; vergelijkende 2:623; christelijke, veroorzaakt misdaad 2:688; ondermijnt spiritualiteit en een goede ethiek 2:749; en ene waarheid 2:749
Theon van Alexandrië, fragment van 1:81vn
Theon van Smyrna, over filosofie en mysteriën 1:13
— *Mathematica*, over graden in mysteriën 2:118; over tetraktis 2:478
Theophilus van Alexandrië 2:357; omkopen van slaven 2:34; vernietigt eclectische school 2:62
Theophrastus 1:19, 414
Theopoiia, en theürgie 1:45; wetenschap om beelden te bezielen 1:760
Theos 1:10, 44; afkorting van 2:208
Theosoof/theosofen 1:538, 725, 2:48-9, 448; omschrijving 1:44; hebben hele wereld tegen zich 1:87; maakt vooradamitische aarde 1:630; genootschappen van, ontstonden in Duitsland 2:24-5
Theosofie, oude, misvormd door theologie 1:62; oosterse kabbala, neoplatonisten en 2:40-1
Theosophical Society 1:104-5, 121-2, 420; oorspronkelijke doel van 1:44
Therapeuten 2:48, 149, 168-9&vn, 229; door aanraking met geld verontreinigd 1:611; voorbeelden van latere kluizenaars 2:40; tak van essenen 2:45vn, 168; en koinobioi 2:359; noch christenen noch monniken 2:381-2; waarschijnlijk boeddhisten 2:576-7
Thermuthis, dochter van farao 1:689
Thesis propugnata, etc., over christelijke godsdienst niet vanzelfsprekend waar 2:422; over jezuïeten vermomd als talapoins 2:436, 2:678vn
Thespesius, drie dagen schijndood en zijn ervaringen 1:606
Thessalische, priesters 1:467; tovenaressen 2:667-8, 692
Theürgen, tegen oproepen van zielen 1:415; sleutels nagelaten door, en toekomstige psychologie 1:430-1; vervolgd door christenen 2:40-1; geen 'geest-mediums' 2:138
Theürgie, verschijnselen van, voortgebracht door magnetisme 1:73-4; en *subjectief* opgeroepen geesten 1:122; en magnetisme 1:195-6; en boze demonen 1:298, 429; ultieme uitdrukkingsvorm van occulte psychologie 1:368; bekend aan Hypatia 2:295; zevende ritus van 2:663-4; mensenoffers verdraaiing van 2:664vn
Thevetat 2:677; koning, en Atlantische magiërs 1:732
Thmei 1:667; geest van de waarheid 2:579
Thomas, St., en *Credo* van de apostelen 2:603; entte christelijke ketterij op religie van Krishṇa 2:633-4
Thompson, R.W., *The Papacy, etc.* 2:445
Thomson, Allen 1:492
Thomson, A. Todd 1:76, 179vn, 599-600
Thomson, Sir William, over wetenschap 1:302
Thor, en kosmische elektriciteit 1:229-31, 346; verplettert kop van slang 2:526
Thoth (Tat, Tet) 1:35, 687; -Hermes 1:196; betekenis van 1:558-9; en *Egyptisch Dodenboek* 2:432 als slang 2:568
Thraētaona 2:570-1&vn
Thummim 1:666-7
Thumoeides, en thumos 1:12
Thumos 2:332, 337; en thumoeides 1:12; en nous 1:541
Thury 1:108-9, 189-90, 301; over tussenkomst van geesten bij verschijnselen 1:172-3; over levitatie 1:175; over psychode en ectenische kracht 1:176
Tiamat 2:313vn, 523-4

Tiara, van pausen en dalai lama 2:36vn; oorsprong pauselijke 2:110
Tiberias, joden van 1:76
Tiberius, en glazen beker 1:103
Tibet, Oost-, en Kokonor 2:705vn; magie in 2:722ev
Tibetaan/Tibetanen 1:717, 739-40, 2:111, 341, 707-8; en wereldboom 1:219; lama's 2:662; talisman van 2:704; intuïtief besef van occulte krachten 2:745
Tiffereau, G.T., over maken van goud 1:635
Tijd, en ruimte 1:257; grenzeloze 2:257; en ruimte geen belemmering voor innerlijke mens 2:691
Tijdperk(en), vier, in geschiedenis 1:83, 86; papieren eeuw 1:664; en cyclussen 2:169; vier, van hindoes 2:323-4; vier, in *Bijbel* 2:523; geologische 2:545; vier, in oude religies 2:548-9
Tijger(in), mier hoger ontwikkeld dan 1:546-7; gemagnetiseerd 1:586-7, 2:730-1
Tikkun, eerstgeborene brengt Adam voort 2:324-5
Tillemont, L.S. le Nain de, over heidenen veroordeeld tot de hel 2:11
1 Timotheus 2:107vn, 569
Tīrthankara, en onderricht van Boeddha 2:379
Tīrthika's, en nirvāṇa 1:543
Tischendorf, L.F.K. von 2:186; en Syrische tekst van *Lucas* 2:160
Tissu, als spiritueel leraar 2:714
Titanen 1:187, 702, 2:254, 501, 571-2
Tobo, en Adam 2:606-7
Toda's, aard en karakter van 2:719-21; vervullen edel doel 2:721
Tofet, en Hinnom 2:15; geen plaats van eeuwige verdoemenis 2:594
Tolteken, en Israëlieten 1:685
To on, en emanatie 1:324; van Plato 2:46
Torah (zie talmud)
Torquemeda, Thomas de, en inquisitie 2:70; verbrandt mensen op brandstapel 2:73vn; liet Hebreeuwse bijbels verbranden 2:507-8
Torralva, E., proces van 2:71-2
Torres, Don Juan, manuscript 1:685
Toulouse, bisschop van, over spiritisme 2:10
Tovenaar(s), roept hulp in van elementalen 1:207; onkwetsbaarheid van 1:482-3; als nāga's 1:563; heeft dienende demon bij zich 1:689; hiërofanten en natuurlijke 1:732-3; Russische legende over magische woord van 2:51-3vn; kan verlaten lichaam binnentreden 2:691; maken gebruik van menselijke adem 2:741-2
Tovenarij, verschil tussen, en magie 1:366, 467-8; in Vaticaan 2:8, 24; goedgekeurd door Augustinus 2:26; beoefend door bisschop 2:26; in Rusland 2:51-3vn; en Catharina de' Medici 2:65-6; gebruikt door pausen 2:67; en mediumschap 2:138-8; adepten beschuldigd van 2:173-4; met behulp van bloed 2:667-8; van verschillende sekten 2:671ev; omschreven 2:690; beoefend door priesters 2:741-3; en stigmata 2:742-3; gevaar voor maatschappij 2:744
Townshend, kol., en onderbroken leven 1:604-5
Traividyā 1:46; heilige wetenschap 2:316
Trance 1:276, 596-7, 600, 602ev, 617; door hypnose opgewekte 1:176; persoon in, kan door aanraking worden gedood 1:206vn; en alwetendheid 1:207; persoon in, bezeert zich nooit 1:236; hoe dieper de, des te krachtiger de vermogens van de ziel 1:253; medium in, niet langer eigen meester 1:460; kunstmatige hulpmiddelen om, teweeg te brengen 2:695
Transmigratie (zie ook metempsychose) 1:563-4; en farizeeën 1:445; of revolutio en gilgul 2:177-8; overal onderwezen 2:329ev
Transmutatie 1:628ev; bevestigd door veel alchemisten en filosofen 1:628-9; Peisse en Tiffereau over 1:634-5
Transsubstantiatie 2:658-60&vn; oorsprong van dogma van 1:26
Travancore, eeuwig brandende lamp in 1:304-5; volksgezegde over maan 1:359
Triade 1:432&vn, 2:478; vedische 1:16, 2:133; menselijke 1:34, 289-90; demiurgische 1:347; duade wordt 1:446; Chaldeeuwse 2:57, 198; goddelijke 2:57; Perzische 2:58; en levensstrijd 2:131-2; mysterie van, mag niet geopenbaard worden 2:134; van goden 2:199; eerste abstracte 2:313-4; tweede 2:314; oorspronkelijke, in alle theo-

gonieën 2:534; kabbalistische, en driehoeken 2:546
Trimūrti 1:16, 153, 228, 2:198-9, 248, 324, 630; drievoudige, en Svayambhū 2:47; drievoudig gemanifesteerd 2:265; woningen van 2:273; oorspronkelijke verborgen 2:314; en dubbele driehoek 2:317&vn; in abstractie ondeelbaar 2:356; mannelijke en vrouwelijke 2:523
Tripitaka 1:556-7, 699
Trismegisti, in de geschiedenis 2:46
Trithemius /Tritheim, Joh. 2:24; recept voor onuitdoofbare lamp 1:309vn
— *Steganographia*, over projecteren astrale ziel 1:597
Trizna, oud dodenfeest 2:669
Trojaanse, oorlog tegenhanger van oorlog in *Rāmāyaṇa* 1:700-1
Troje, en aanbidding van kabirische goden 1:705-6
Trollen, en kerkklokken 2:732vn
Trommelslager van Tedworth 1:188, 463
Tschudi, J.J. von, en verborgen schatten van Inca's 1:32vn
— *Antigüedades Peruanas*, over schat van Inca's 1:678, 736-7
Tsjechen, verbrandden syllabus van paus 2:658
Tsong-kha-pa, en kumbum-boom 2:714; gestalte van, manifesteert zich 2:722-3
Tubal-Kaïn 1:716
Tuin van vreugde, verhaal over 2:139
Tullia, lamp brandend in graf van 1:303-4, 307-8
Tullus Hostilius, door de bliksem getroffen 1:655
Tum, vereerders van 2:455
Tumen, vorst, gastvrij voor HPB 2:705vn; en afgodsbeelden gemaakt van as 2:707vn
Turaanse, volk 1:705, 2:56-7vn; families 1:716
Turaniër(s) 2:54, 554; en Assyriër 1:712
Turken 1:566, 2:95
Turkije, oorlogen met Rusland 1:344
Turner, S., over onderhoud met 18 maanden oude lama 2:702
Tweeslachtige, goden in mythen 1:224, 395, 2:198, 313-7, 317vn, 473
Tweevoudige, evolutie en Adam 2:325; Henoch prototype van, mens 2:533
Tylor, E.B., *Researches, etc*. 1:329; over vuur en zwaard 1:330
Tyndall, J. 1:52, 96, 112, 200, 203, 261, 324, 340, 373, 433, 436, 502, 511-2, 539, 553; en London Dialectical Society 1:313; leent denkbeelden van eerdere denkers 1:333; en generaal Pleasonton 1:359vn; over bovenzinnelijke wezens 1:407-8; toespraak in Belfast 1:407-8, 529; drie factoren noodzakelijk voor wetenschap 2:747
— *Fragments of Science* 1:27; over wetenschap en theologie 1:3-4; over wetenschap en het heelal 1:22; over mysteries van de stof 1:63; over hersenen en bewustzijn 1:145-6; over mentale toestand van ultramontaanse geestelijkheid 1:146-7; over Emerson en waarheid 1:160; over dampen die vreemde vormen aannemen 1:192-3; over spiritistische verschijnselen 1:247; over religie en spiritisme 1:527, 529; over wat onmogelijk zou zijn 1:527; over wetenschappers als lafaards 1:528-9
— *Lectures on Sound*, over magische vlam 2:711-2
Typhon 1:197, 2:561, 607, 643; één met Apollo en Osiris 1:682; als Seth of Satan 1:687, 2:566vn, 568, 571, 580, 613; of Apophis en Horus 2:526; en symbool van ezel 2:567; aard van, in Egypte 2:567-8; werd kwade demon 2:572; heeft rode huid 2:573, 595vn; goddelijke jongen achternagezeten door 2:575; donkere schaduw van Osiris 2:595; eerst androgyn 2:614
Tyrische, eredienst en Achab van Israël 2:616
Tyrrheense, kosmogonie 1:439
Tzendalen, Nin of Imos van de 1:684

Udyāna (of Pashai), land van tovenarij 1:739-40
Uitvinding, van telefoon 1:191
Ultramontanen/ultramontanisme, en wetenschap 1:146-7; van katholieke kerk kiezen partij voor islamieten 2:95-6; zelfde als jezuïtisme 2:420
Ulysses, verjaagt geesten met zwaard 1:463; avonturen van, en Noorwegen 1:681; Telemachus wil, niet herkennen 2:766-7
Umbra, manes en anima 1:89
Undinen, en sylfen 1:30, 123, 440, 583
Unitariërs, god van de, ongehuwd 2:4

Universele, oplosmiddel 1:104, 199, 262-3; ziel of astrale licht 1:110-1; ziel van de archaeus 1:194-5; Newton over, magnetische kracht 1:249; leer van, bewustzijn in alle filosofieën 1:377; relatie tussen, wereldziel en dierlijke ziel 1:410; symbolen van, leer op alle monumenten 1:706
Upham, C.W., *Salem Witchcraft, etc*. 1:24-5; over vogel-geesten 1:128; over verwonden op afstand 1:461-2
Upham, E., *The History and Doctrine of Buddhism*, over sjamanen 1:42vn; over transmigratie 1:563-4; over Judson en boeddhisme 2:650
— *The Mahāvansi, etc*., over Rāhu 2:597
Uqqals, ingewijde druzen 2:344, 363&vn, 365-6vn, 371, 672
Ur, en Amerika 1:681; betekenis van 1:715
Uranus (zie ook Ouranos), in mythen en astronomie 1:352
Urdar 1:219, 261vn; en minerale bronnen 1:230-1; aanwijzingen over geheime betekenis 1:230-1

Vaas/vazen, van kathedraal Genua van onbekend materiaal 1:668; Egyptische en Griekse 1:672
Vāch, en mantra's 1:35, 38; geest van de mantra 2:311; als transformatie van Aditi 2:315-6; is Shekhinah 2:316; als verborgen magische kracht 2:316; en het 'woord' 2:437; als Sarasvatī 2:483; en metrum 2:483-4; roept verborgen krachten op 2:484-5
Vader, de ONBEKENDE daarboven 2:176; in het verborgene 2:268; zoals gebruikt door Plato 2:405-6; betekent hiërofant 2:659-60
Vaiśya 1:216, 549
Vaivasvata 1:732; en watervloed 2:501-2, 504-5; hindoe-Noach 2:300, 530
Val, van mens 390-4, 408, 2:501, 642; van Adam en religieus dualisme 2:262; Kālī symboliseert, van mens 2:324; betekenis van, van Adam 2:325-6; van aarde 2:496
Vala's, of voïlers 1:68
Valentinus 2:144, 245, 258, 275, 289, 392&vn
Vampier(s)/vampirisme 1:466; en aardse elementaren 1:413; en demonen en hun occulte oorsprong 1:452; praktijken van het 1:564-71; bekend geval van, in Rusland 1:570-1; Blanc en Calmet over 1:568; en astrale ziel 1:576; zieneres van Prevorst, een magnetische 1:581; en genezende mediums 1:613-4; als ronddolende zielen 2:663; lichaam krankzinnige in bezit genomen door 2:692; Baital Pachisi 2:749
Variago-Russ 2:672; mysteriën van 2:50-1vn
Varley, C.F. 1:97, 99, 108, 313
Vaśitva, vermogen om te mesmeriseren 2:696
Vasten, in mysteriën 2:168
Vāsuki 2:598vn; en Śiva 2:575
Vaticaan, despotische aanmatiging van 2:2; tovenarij in 2:8; bewaarplaats van oude manuscripten 2:20, 24; bibliotheek van 2:20; donder van 2:67; schelden tegen ketters door 2:220vn; zondaars witgewassen door 2:378
Vātu, kandidaat 2:115, 133-5
Vaughan, Thomas (zie Eugenius Philalethes)
Vay, barones Adelma von, een zuiver medium 1:419-20
Veda's (zie ook *Atharva-Veda*, *Rig-Veda*, *Yajur-Veda*) 1:67, 219-20, 398-9, 2:509-11; metrische taal van 1:57; ouder dan *Bijbel* 1:151; als heilige wetenschap 1:186-7; betekenis van 1:453; en boeken van Hermes 1:558; ouderdom van 1:726, 2:301, 503-4; in, geen onfatsoenlijke taal zoals in *Bijbel* 2:93; *Avesta* als geest van de 2:257vn; Jacolliot over ouderdom van 2:300-1; Jacolliot over getallen in 2:485-6; ouder van latere filosofieën 2:485; Müller tegenstrijdig over 2:488-9; behoren toe aan hen die weten 2:490; zwijgen over zondvloed 2:503-4
Vedische, oorsprong van, rituelen 2:106vn; religie in *Avesta* 2:151; opvattingen over ziel 2:307; invloed in Babylon 2:350; religie monotheïstisch 2:487-8
Vendīdād (zie *Avesta*)
Ventura de Raulica, kard. G., brief van, over Satan 2:18, 562-3; brief van, over moderne magie 2:82
— *Conférences*, geeft Augustinus verkeerd weer 2:102-3
Venus 2:517-8; duif gewijd aan 2:300, 302, 500; en Lakshmī 2:303; Placidus

de Titis over blauwachtige glans van 2:346vn; dag van 2:494; en Belita 2:523
Verafgoding, van zon en slangen door Feniciërs en mozaïsche Israëlieten 1:687-8
Verbeeldingskracht, en wil als sleutels tot magie 1:117, 206-7, 2:726-7; genezing door 1:294; Paracelsus over 1:461vn; ontzagwekkende kracht 1:488; van moeder en invloed op foetus 1:488vn; planten bezitten 1:502; als scheppend vermogen 1:502-3; wil, vertrouwen en 2:702
Verbranding, van 80.000 Arabische manuscripten 1:636-7; van spiritistische boeken 2:35vn; van ketters 2:73ev
Verbum, Latijnse, en virāj 2:185
Verdoemenis 2:556-7, 594; Origenes geloofde niet in eeuwige 2:277vn; eeuwige, oorspronkelijke leer van kerk 2:393; *Marcus* over 2:562&vn; Augustinus over 2:642
Verenigde Staten, statistieken van geestelijkheid 2:3-4; broederschap van Luxor in 2:362vn; katholieke 2:445-6
Vereren, van woorden veroordeeld 2:658
Vergelding, morele 1:147; voor roomse kerk 2:141; Plato over 2:406
Vergiffenis, na gedwongen boetedoening in Engelse kerk 2:639
Vergilius 1:335, 616, 654vn, 722
— *Aeneis*, over geest en denkvermogen 1:158; over Aeneas' afdaling in Hades 1:463; over Dido 2:443; over geest, water en stof 2:539; over Heracles 2:607; over genius 2:768
— *Eclogae*, over Prometheus en vuur 1:654-5; over Metatron 2:169vn; over slang 2:575
— *Georgica*, over Zeus 1:227; over Eurydice 2:152; over vannus 2:644vn
Verlichting, door soma opgewekt 1:38
Verlosser(s), in *Manu* 2:60; in mythologie 2:276-7; en filosofisch denkbeeld van voortgaande ontwikkeling 2:324-5; en duivel 2:563; in spirituele of fysieke zin 2:595-6; periodieke incarnaties van de godheid 2:628; legenden van drie, vergeleken 2:630-3; Siamese 2:676-9
Vermogens (zie ook krachten), geheime, kunnen worden ontwikkeld 2:132; latente, in de mens bewijzen innerlijke god 2:666; van occultisten aan hof Kublai-Khan 2:683-5; psychische, natuurlijk eigendom van ieder mens 2:685; van de ziel 2:696; magische, in de mens 2:744
Vernietiging, van stof 1:378, 2:474; van lijden 1:380; nirvāṇa is geen 1:381-2, 2:375, 336; van ziel 1:411ev, 2:433-4; geloof in, bij de dood 2:665
Verschijnsel(en), verklaard door oude filosofieën 1:9; kunnen niet worden genegeerd 1:92-3; en onechte boodschappen 1:93-4; Crookes over 1:97-8, 100, 101, 102, 277-9; Aksakof over 1:99; moeten worden bestudeerd 1:102-3; veel, zijn bedrog 1:106; zijn van alle tijden 1:107; veel wetenschappers geloven in 1:108; scepticisme stopt 1:111-2; fysieke 1:121-2, 296; weinig fysieke, worden veroorzaakt door menselijke geesten 1:130; magnetische & spiritistische 1:172; terwijl het medium bewust blijft 1:176-7; teweeggebracht door beheersing van occulte natuurkrachten 1:193; subjectieve 1:236, 2:701; Tyndall over spiritistische 1:247; Flammarion over 1:269; Cox' opvattingen over mediums en 1:270-2; en intelligentie 1:273-4; intellectueel gehalte van, is laag 1:298-9; fysieke, teweeggebracht door natuurgeesten 1:415; en mentale fotografie 1:416-8; van pasgeboren pratende en voorspellende baby 1:552-3; en seance in Parijs 1:750-4; echtheid van, bewezen 1:769-70; en magnetisme van bevolking 2:22-3; in Tambov 2:22vn; occulte, helpen wetenschap 2:31; occulte, in India 2:686-7; veroorzakende kracht van, teweeggebracht in zenuwstelsel van medium 2:698; materiaal van elementalen & aurische emanaties van toeschouwers worden gebruikt voor 2:699, 700
Verschijningen, en elementalen 1:30-1; goddelijk lichtende 1:46; Ouden over 1:89; geest- 1:107; Henry More over 1:109; voortgebracht door sylfen en undinen 1:123; van kwaadaardige demonen 1:127; Görres over 1:165
Verslagen, geheime, van in afzondering werkende onderzoekers 1:690-1; Müller over onverwachte ontdekking van documenten 2:31;

Verslagen (vervolg), geheime, bewaard door de broederschap 2:31-2vn, 137, 475-6; onvergankelijk register 2:637
Verstand, emanatie van ons eindige denkvermogen 1:88; en intuïtie 1:116-7, 586; schiet tekort om heelal te begrijpen 1:146; en instinct 1:212, 545-6; en geweten 1:397; omschrijving 1:536, 545; niet in staat kennis over de geest te verkrijgen 1:546; omwenteling in de wereld van het 2:86; hoogontwikkeld, wijst nog niet op spiritualiteit 2:412; het ontwikkelde, en de spirituele mens 2:745
Vervloeken, christelijke gewoonte 2:393; geweigerd door priesteres in Athene 2:393-4; boeddhistische voorschriften verbieden 2:713-4
Verzoeningsleer 1:410; bekend bij gnostici 2:49, 385; oorsprong van 2:50; uitgevonden door christenen 2:401; ethische gevolgen van 2:440; werkt misdaad in de hand 2:636-7; vergiffenis na boetedoening 2:639ev
Vesica piscis 2:298
Vespucci, Amerigo 1:128, 730-1
Vesta 1:189, 227, 346
Vierkant, symbool van rechtvaardigheid 1:58
Viertal (zie ook tetraktis) 2:480, 493; en cirkel 1:632; en drietal 1:634
Vigilius Tapsensis, vervalst vers in *1 Johannes* 2:207vn
Vijanden, van theosofie 1:4; Augustinus over verslaan van 2:39
Villa Nova, A. de, *Rosarium philosophorum* 1:337vn
Villemarque, H. de la, over filologie 1:682
Villenour, pagode van 2:306, 379vn
Vina-Snati 2:517; over Nara en Nārī 2:293
Vincent, F., *The Land of the White Elephant*, over Angkor Wat 1:695-9; over sluitsteen 1:706
Vincentius van Lerius, over Tertullianus 2:220vn
Vincent van Beauvais, *Speculum Historiale*, over Josafat 2:681
Viracocha, van Peru 2:303
Virāj 1:16, 2:47, 129, 130&vn, 185, 199, 251, 265, 314, 317, 481vn
Virey, J.J., over scheikundige kennis van Ouden 1:659-60
Vis(sen) 2:536-7, 542-3; en getijden 1:287; bezwering van, in Ceylon 1:748-9; conjunctie van Saturnus en Jupiter in 2:299; oorsprong van symbool 2:299-302; symbool voor eerste avatāra van Vishṇu 2:302-3, 322; Noach staat voor 2:546-7
Vishṇu 1:16, 2:47, 57, 133, 199, 202-3, 265, 299vn, 314, 315, 345, 379, 595, 655; basilicum is bloem van 1:588; negende avatāra van 2:182vn; tiende avatāra van 2:276-7, 303-4; eerste avatāra van, vis & Vaivasvata 2:300-1, 501; Oannes is een kopie van 2:300, 538; is identiek met Dagon 2:302-3, 350; als watergod 2:303; is Adam-Kadmon 2:303; avatāra's van, geologische tijdperken & yuga's 2:322-4; als uitdrukking van heelal 2:326; zevende avatāra van 2:327; achtste incarnatie van, dateert uit 4800 v.Chr. 2:327vn; avatāra's van, en symbolen van tientallig stelsel 2:353-4; als schenker van leven 2:356; redt *Veda's* uit watervloed 2:503-4; is identiek met Kneph 2:568; als incarnatie van Krishṇa 2:630-1
Vishṇu-Purāṇa, over Krishṇa's dood 2:632, 641
Vishtāspa (Gushtasp), en Zarathoestra 2:165
Visioen(en), śukra-beker en 1:38; van zieke 1:212, 276; betrouwbaarheid van 2:85-6; heidense en christelijke 2:126; hoogste, en inwijding 2:133; teweeggebracht door soma-drank 2:137; goddelijke, in mysteriën 2:138; psychische en spirituele 2:693; teweeggebracht door tovenarij 2:742
Viśodhana, volmaakt 2:337
Viśvadeva's 2:487
Viśvakarman, in Ellora 2:271
Viśvāmitra 1:773, 2:776; en *Upaveda* 2:653vn
Viṭhobā, en Jezus 2:655-6
Vitruvius Pollio, M., *Handboek bouwkunde*, over Democritus 1:638
Vivasvat 2:504
Vives, J.L. 1:226; over eeuwig brandende lampen 1:310, 312
Vlam, en tweevoudig licht 2:259-60; zichtbare en onzichtbare 2:710; gevoelige, van Tyndall 2:711-2; magische invloed van bedelmonnik op 2:712
Vlkodlak, of vurdalak 1:566
Vloek (zie vervloeken)

Volney, C.F. 1:74, 445; over Zarathoestra 2:166; over God 2:339
— *La loi naturelle*, over God 1:354
— *Ruins, a Survey of the Revolution of Empires*, over ouderdom van dierenriem 2:536vn
Voltaire, F.M.A., over weerwolven 2:734
— *Dictionnaire Philosophique*, over getuigenis 1:160; over steen der wijzen, God & wiskundige wetten 1:354
Völuspá (zie ook *Edda*) 1:214, 218-9, 220, 229vn, 261vn
Voodoo 2:672-3
Vopiscus, F., *Vita Saturnini*, over Hadrianus & christenen 2:395
Vorm, in mystieke zin 1:378-80; Aristoteles over 1:405; en ether 1:501
Voor-adamitische, geesten 1:444-5, 470; krachten in, aarde 1:340, 630
Voorbeschikking 2:642&vn, 643
Voorbestaan, van geest of nous 1:12; van kiem van tegenwoordige mensheid 1:220; van menselijke geest 1:334-5; zowel geest als ziel hebben 1:410; van wet van de vormen 1:530-1; overal onderwezen 2:329; van werelden en wezens 2:535-6
Vooroordeel, van onderzoekers 1:181-2; en waarheid 1:760
Voorspellen/voorspelling 2:425; en astrale emanaties 1:275-6; Plato over 1:276; Nostradamus en oud boek (1453) met 1:344; en goddelijke inspiratie 1:397-8; en priesteressen van Babylon 1:427; Aristoteles over 1:542; door pasgeboren kind 1:552-3; scholen waar het, wordt onderwezen van 1:603-4; hoogste stadium van astronomie 1:662-3; over toekomstige ontdekkingen 2:31-2&vn; vervalste, in christendom 2:59-60; in *Atharva-Veda* en *Bijbel* vergeleken 2:653-4; vermogen van, inherent aan ziel 2:697
Voortplanting, spontane, en magie 1:524
Vorsten, of zonen van licht 1:392
Votan, en koning Salomo 1:677; en Quetzalcoatl 1:677; en slangenhol 1:686; afstammeling van Cham en Kanaän 1:687
Vriddha-Mānava 1:723, 725
Vrijheid, spirituele 1:48
Vrijmetselaar(s) 2:44-5, 161, 178, 251vn, 317vn, 371, 372, 433vn, 477, 482, 547; en 'Hoogste Architect' 1:29; en Hiram 1:69, 202vn; symbolische taal van, en hun onwetendheid 1:80-1; en sluitsteen 1:707; eerste 2:45; straffen voor, die hun gelofte niet houden 2:116-7; en Bafomet 2:356; hebben het 'woord' verloren 2:437; Amerikaanse staatsmannen die, waren 2:461
Vrijmetselarij 2:340, 523, 529, 552; universele, van wetenschap en filosofie 1:89; titel meester-metselaar in, afgeleid van *epopteia* 2:106; graden van, uitgedrukt in symbolische leeftijd 2:232; universele, en occulte scholen 2:359; Jezus behoorde tot, van die tijd 2:382; gereedschappen van, onbruikbaar gemaakt 2:410; oorsprong van moderne 2:412; en witte steen 2:414; verbonden met jezuïeten 2:415; mysterieuze letters van 2:437; heeft niets dat het verbergen waard is 2:437; aangeklaagd en belasterd 2:437-9, 441; en persoonlijke God 2:441, 444, 447; bezwaren tegen 2:441-4, 447; een schijnvertoning 2:444-5; en leden van oosterse broederschappen 2:447; en tempelridders 2:448ev; en jezuïeten 2:453; nu een lijk 2:456-7; Sotheran over 2:457-62; en bedrieger Anderson 2:459; weigert mensen op basis van huidskleur 2:461
Vril, in Bulwer-Lyttons *Coming Race* 1:119, 190,
Vril-ya 1:387
Vritra 2:561, 599
Vrouw(en), Comte over, van toekomst 1:134-6; kunstmatige bevruchting van 1:139; invloed van maan op 1:349; alcoholgebruik en elektrische polariteit van man en 1:364vn; man ontwikkelde vanuit zichzelf, als afzonderlijke entiteit 1:388; zwangere, is heel vatbaar voor indrukken 1:500, 501-2; zwangere, zendt odische emanatie uit 1:501; ontstaan uit zinnelijke lusten van de stof 1:545; als stof & grote diepte 1:712, 2:525; en slang 2:529; als Isis 2:573; wijze 2:615; hiërofanten van Sabazius 2:692
Vulcanus, in Angkor Wat 1:700-1; door Jupiter uit de hemel geworpen 2:506; -Hephaestus 2:588
Vulgaat 2:213, 279, 464, 581-2
Vulkanen, heetwaterbronnen en ondergrondse elektrische stromen 1:230-1

Vurdalak, vampier 1:566, 2:434
Vuur, astrale oceaan van onzichtbaar 1:27; hemels, van rozenkruisers 1:32-3; verschillende namen in verschillende tradities voor het heilige 1:189; en water in mythen 1:224-5; niet opporren met zwaard 1:330-1; en zon en leven 1:355-6; Heraclitus en Hippocrates over 1:533-4; als drievoudig beginsel 1:534; afdaling van hemels, naar altaren 1:654-5, 656, 2:476&vn; ether is geest van 2:15vn; en ritme van vlammen als sleutel tot elke theologie 2:484; tempel van eeuwig brandend, in Bakoe 2:741vn
Vuurfilosofen 1:44, 234, 401-2, 534
Vyāsa 1:10, 772, 2:306, 307, 505, 517, 623, 694vn; stichter van Vedānta-school 1:763; leefde 10.400 v.Chr. 1:766; over religieuze dogma's 2:282; en Kapila over evolutie 2:305
Vyèdma, heks 1:453
Vyse, H., *Operations Carried on at the Pyramids of Gizeh in 1837*, over kennis van oude Egyptenaren 1:668-9; vond ijzer in naden van Piramide van Cheops 1:673

Waarheid/waarheden, Plato over liefde voor 1:12; adepten als bewaarders van 1:89; wetenschappelijke 1:232; waardoor men in opspraak wordt gebracht 1:248; moet op juiste tijd in bodem worden gezet 1:298; vier, van boeddhisme 1:380; Proclus over begrijpen van 1:432; groeiende lichaam van 1:513; eeuwige, kan nooit worden vernietigd 1:694; en vooroordeel 1:760; Poimandres over, en dood 1:770-1; Espagnet over 1:774; wat is 2:4; goddelijke, is echte filosofie 2:142; noodzakelijk volgens Cassels 2:147-8; sporen van, overal 2:397; één, één kerk als innerlijke tempel 2:744; één eeuwige 2:749; ongesluierde 2:750
Waarzeggen, met behulp van meteoorstenen 1:427; en raadplegen van geesten 1:454; met behulp van loten door geestelijkheid 2:25-6; manier van, gebruikt door kerk 2:294; en jezuïeten 2:416-7; door kransen in rivier 2:717-8
Wachter(s) op de drempel 1:226, 420
Wade, Sir Claude, over levend begraven fakir 1:598
Wagenseil, J.C., *Tela Ignea Satanae* 2:149vn, 234
Wagner, N.P. 1:108, 249, 301; over psychische kracht 1:621
— *Mediamieke verschijnselen* 1:623-4
Wake, C.S. (zie ook Westropp) *Serpent-Worship and other Essays with a Chapter on Totemism*, over slang als symbool 2:574
Waldenzen 2:391, 589
Walker, G.A., *Gatherings from Graveyards* 1:573vn
Wallace, A.R. 1:90, 95, 99-100, 108, 109, 182, 248-9, 301, 327, 431, 516, 540; over verstandelijke vermogens van primitieve mensen en dieren 1:421
— *Contributions to the Theory of Natural Selection*, over evolutie van mens 1:384-5, 386-7; over hersenen van primitieve mensen 1:426
— *The Geographical Distribution of Animals*, over evolutie 1:223
— *On Miracles and Modern Spiritualism* 2:27; over feiten 1:269; over fouten van wetenschap 1:302-3; zijn definitie van een wonder 1:532-3
Warmte, en licht 1:355; aardse, niet ontleend aan zon 1:358; en elektriciteit 1:358
Warring, C.B., over Peruviaanse bast 1:148
Water, van Ptah 1:119; als universeel oplosmiddel 1:198-9, 262-3, 266-7; als oorspronkelijke substantie 1:199; en de erboven zwevende geest 1:200; en vuur in mythen 1:224-5; Hunt over 1:266; van kwik en alchemie 1:401; veranderd in bloed 1:523, 525; bestaan van zuurstof en waterstof in 1:583; grootste zuiveraar 2:162; water uit licht, aarde uit water 2:312; als eerstgeschapen element 2:538; ceremonie van het gieten van 2:647vn; is in fysieke zin chaos, het vrouwelijke beginsel 2:647vn; is spiritueel gezien het mannelijke beginsel 2:647vn
Waterlelies, van Gabriël 1:154
Waterstof, en zuurstof bekend aan rozenkruisers 1:106vn; ontdekt door Paracelsus 1:239, 265-6
Watervloed (zie zondvloed)
Weber, A.F. 1:721
— *Akademische Vorlesungen*, over purusha 1:110

— *Indische Studien*, over de zon 1:355
Webster, Noah 1:41, 81vn, 205, 745; definitie van wetenschap 1:148
Wedergeboorte 2:227; en Nicodemus verklaard in *Śatapatha-Brāhmaṇa* 2:664; en Boeddha's leer 2:665
Wederopwekking, Proclus over 1:465-6; van lichamen 1:595, 598, 606-7; van Romeinse bruid 1:602
Weduweverbranding 1:671-2&vn, 727
Weegschaal (zie ook Libra), werd later aan dierenriem toegevoegd 2:536-7; betekenis van 2:537; *Genesis* aangepast aan uitvinding van het teken 2:537-8
Week, oorsprong van, van zeven dagen 2:494
Weerwolven, Voltaire over, in Jura 2:734
Wells, Horace 1:670
Weniger, F.X., over een katholiek Amerika 2:445-6
Wereld(en), onzichtbare en elkaar doordringende 1:258; ontstaan van 1:438; ontkiemen van 1:495; ouderdom van 1:725; schepping van stoffelijke 2:204&vn; drie, van kabbala 2:249; vernietiging van vroegere 2:256, 319, 496, 497, 500; hogere, in *Zohar* 2:285; zeven 2:346, 495, 550; schepping van, in 4004 v.Chr. 2:425; vernietiging van zesde 2:498-9&vn; yogī's kunnen in contact komen met hoogste 2:665
Wereldboom 1:388; van *Edda* 1:219; van kennis 1:710
Wereldziel 1:285; is niet de godheid 1:17; als chaos 1:194; als levensgeest 1:293; ziel is voortgekomen uit universele 1:410
Werkelijkheid, en illusie 2:184-5
Wesermann, vermogen om de dromen van anderen te beïnvloeden 1:597
West, E.P., en enorme beenderen 1:395-6
Westcott, B.F. 2:186, 435-6
— *History of the Canon, etc.*, over Petrus en Paulus 2:188vn; over *Hermas* 2:283-4, 286
Westropp, H.M. & C.S. Wake, *Ancient Symbol Worship*, over stoel van Petrus 2:29-30vn; over El en Saturnus 2:614
Wet(ten), van natuur zijn eeuwig 1:1; van natuur als betrekkingen tussen idee en vormen van haar manifestaties 1:110; onveranderlijke, van harmonie 1:213; wereld gaande gehouden door, van evenwicht en harmonie 1:412; evenwicht van krachten 1:437; onveranderlijke, of anima mundi 2:474; van compensatie 2:640; beginselen van natuur- 2:689-92
Wetenschap(pen), Tyndall over, en theologie 1:3-4; strijd tussen, en theologie 1:7-8, 165, 2:28-31; Tyndall over, en kennis van heelal 1:22; edelste, die van de spirituele mens 1:47; tirannie van, en theologie 1:48; sluier van geheimhouding over, die in heiligdommen werd onderwezen 1:56; redeneert in verkeerde richting 1:62-3; dogmatiek van 1:143; en geestelijkheid 1:144-5; definitie van, in Webster 1:148; moderne, & hindoewijzen 1:159; Tait over mysteries van 1:260; en kennis van Ouden 1:262-3, 514; kan stem van natuur nooit het zwijgen opleggen 1:301; over fouten in 1:302; onfeilbaarheid van 1:303; moderne, vergeleken met oude 1:320-1; en mysterie 1:433ev; gehinderd door onderwerping aan gezag 1:502; Corson over pausdom in 1:511-2; inductieve methode van 1:512; staat nog in kinderschoenen 1:516-7ev; beperkingen van 1:532; ontdekkingen van, en plotselinge ingevingen 1:639-40; elke, doorloopt drie stadia 1:662; heeft geen reden zich op oorspronkelijkheid te beroemen 1:763; strijd tussen, en spiritualiteit 1:773; en feiten 2:5; en religie hebben elkaar nodig 2:308-9; relatie tussen, en staatsgodsdienst 2:620; echte, bestond lang vóór onze tijd 2:744; drie factoren noodzakelijk voor echte 2:747
Wetenschapper(s), het onderzoeken van nieuwe verschijnselen is plicht van 1:53, 302; deinzen terug voor onderzoek naar spiritistische verschijnselen 1:93-4, 132; inconsequente en moreel verdorven 1:95-6; wreken zich 1:99; ontkennen verschijnselen i.p.v. ze te onderzoeken 1:103; worden later misschien als weetnieten beschouwd 1:105; veel echte, geloven in verschijnselen 1:108; bedenken nieuwe namen voor 'psychische kracht' 1:109; oorzaak van hun onmacht 1:117; zogenaamde 1:133; despotisme en intolerantie van 1:145; vooroordelen van 1:148, 177, 301; goedgelovige 1:179; belachelijke experimenten van 1:181;

Wetenschapper(s) (vervolg), verwerpen dingen die ze later aanvaarden 1:213, 280, 302-3; beschuldigd en belasterd in hun eigen gelederen 1:248; breken elk spoor van spirituele dingen af 1:301; houding van, ten opzichte van verschijnselen 1:311-2; spelen verstoppertje met krachten 1:316; begrijpen Plato verkeerd 1:317-8; ontdekken niets nieuws 1:331ev; veel, zijn slechts levende lijken 1:412; zijn zielenblind 1:492, 518; conservatisme van 1:518-20; onderlinge verdeeldheid van 1:528, 768-9; zijn bang voor publieke opinie 1:528-9; zijn alleen nuttig als verzamelaars van fysieke feiten 1:533; begrijpen oude filosofieën niet goed 1:718-9; zijn het onderling oneens over geschiedenis van oude volkeren 2:554
Wezens, ontelbare klassen van, in ruimte 1:179; onzichtbare 1:402, 428, 2:19, 413; en de elementen 1:440vn;
Whitney, W.D. 2:554
— *Oriental and Linguistic Studies*, kritisch over Müller 2:55-6; over 'kritiek is gemakkelijk' 2:56; over *Atharva-Veda* 2:490vn; citeert *Veda* over geest en astrale lichaam 2:626-7; over ouder geloof in India 2:627
Wier, Joh., *De praestigiis daemonum*, over teratologie 1:506
— *Pseudomonarchia daemonum*, over hellehof 2:672
Wierook, gebruikt om kwade geesten te verdrijven 1:45, 456vn
Wijn, symbool gebruikt in verschillende religies 2:284-5, 602; heilig in bacchische mysteriën 2:602vn, 659
Wijnstok(ken) zeven, uit Kebar-Ziwa 2:284; Jezus als ware 2:285, 659-60
Wijsheid, oude, ontaardde geleidelijk 1:550; van gymnosofisten 1:556; van Ouden 1:558; slang als symbool van 1:686; emanatie uit eerste beginsel 2:43-4; verborgen, en goddelijk denken 2:49; esoterische leringen als 2:171&vn; hoogste 2:182vn; chokhmah als hoogste 2:248; Justinus over, en zoon 2:251; bron van 2:254; geheime, als magianisme 2:257; verborgen, en de Oude 2:259, 261; verborgen, over hele wereld dezelfde 2:397; vrucht van esoterische 2:487; en Job 2:583-5; slang als symbool van goddelijke 2:568; bedekt aarde als een wolk 2:593; Zippora als symbool van esoterische 2:647-8vn; oorspronkelijke, leeft voort en kan worden verkregen 2:688; omschreven 2:690; magie is spirituele 2:692
Wijsheid van Salomo, over vormloze stof 1:340
Wijsheid-religie, groepen tegenstanders van 1:4; sleutel tot het absolute in wetenschap en theologie 1:4; universeel 2:47, 167-8; belangrijkste geloofsartikelen van 2:135; esoterische, van Ouden 2:171vn; ouder van alle religies 2:252; heilige boeken van 2:492; over evolutie 2:537-8; en voorvedische brahmanisme en boeddhisme 2:750
Wijsheidsleer, één en dezelfde overal in de wereld 2:115-6, 167-8; bestaat nu evenals vroeger 2:627
Wil (zie ook wilskracht), fysieke lichaam afhankelijk van 1:24; Plato over 1:110, 117; structureert de stof 1:111; Paracelsus en Van Helmont over 1:111, 240-1; doordringt hele natuur 1:113; sleutel tot magie 1:114, 117; latente godheid en 1:116; intens gerichte, en magiër 1:117; werking van, op afstand 1:171; mediumschap en 1:171-2, 2:700; in beweging is kracht en schept 1:206-7, 388, 757; aard van 1:210; en scheppende beginsel 1:213; magnetiseren en 1:249-50, 2:26; en stroom van kracht 1:273, 624; en zintuigen 1:273-4; licht, kracht en 1:373; onverzettelijke, onmisbaar voor magische vermogens 1:414-5; ontzagwekkende kracht van menselijke 1:488; en gebed 1:547; alleen adept meester over zijn 1:582, 620; effect van menselijke, op ākāśa 1:582, 760; hevige begeerte brengt, voort 2:377; omstandigheden van de mens en 2:696-7; vastberaden, en zuiverheid van leven en doel 2:724; en magiër die gedachte vorm laat aannemen 2:726-7
Wilde, en elektriseermachine 1:620-1
Wilder, A., over Ethiopische en Kushitische volkeren 1:702vn; over gan-dunyas, of Babylonië 1:712vn; over Turaniërs en Mongolen 1:713; over Ak-ad en Ad 1:716; over *Americ* en *Atlan* 1:731; over stoel van Petrus 2:30vn; over Peter en Pether 2:107;

over T. Taylor als wetenschapper 2:127; over de kracht van geloof 2:140; over zeruana 2:166; over gelijkenissen 2:170; over betekenis van 'heidendom' 2:208-9vn; over Jupiter en Juno 2:350; over Zoro-Babel 2:520; over rokken van vellen 2:539vn; over magie, intuïtie en alwetendheid 2:689; hulp van, bij het totstandkomen van dit boek 2:775-8
— 'Bacchus, the Prophet-God', over Tacitus en verering ezel 2:613vn; over degradatie van Bacchus 2:618-9
— *New Platonism, etc.*, over Roger Bacon 1:523; over hermetische filosofie 1:550; over Thoth, Yadus, en de boeken van Hermes 1:558-9; over extase en spirituele fotografie 1:608-9; over Proclus en goddelijke vermogens 1:612; over alchemie 1:627; over oervorm van elementen 1:630
— 'Paul and Plato', over neoplatonische denkbeelden in het vroege christendom 2:99; over Paulus als ingewijde 2:105
— 'Paul, the founder of Christianity', over de werkelijke naam van Paulus 2:629vn; Paulus als werkelijke stichter 2:675; moslims door christenen verwelkomd 2:675; over verloochenen Bergrede 2:676; over verminking van Jezus-figuur 2:676
— 'Prophecy, Ancient and Modern' 1:37; over vervalsingen en originelen 2:666
Wilkinson, J.G., *Manners and Customs, etc.* 1:657; over Menes 1:642; over ontbreken barbaars stadium in Egypte 1:654; over astronomische kennis in Egypte 1:662; over thummim 1:667; over glasblazen 1:674-5; over Isis en adder 1:689; citeert Reuvens over Typhon-Seth 2:568
Wilkinson, J.J.G., over aangeboren gevoel voor waarheid 1:314
Wilskracht (zie ook wil), yajña en impuls van 1:46-7; en passieve kracht van medium 1:111-2; beheerst stromen van astrale licht 1:194; macht over vogels door 1:484; machtigste magneet 1:591; van yogī's 2:665; zielskracht en 2:665; adept heeft geen hulpmiddelen nodig, slechts 2:695; hoogste vorm van gebed 2:695; en medium 2:700; vertrouwen en verbeelding 2:702
Wilson, H.H. (zie ook *Rig-Veda* en *Vishṇu-Purāṇa*) 2:406, 505; 'The supposed Vaidik authority for . . . Widows' 1:1672vn, 727vn
Wind(en), vier richtingen van 2:269; en kwade betovering 2:741
Wirdig, S., *Nova medicina spirituum*, over natuur en magnetisme 1:284
Wise, rabbi I.M., over Hebreeuwse Schrift 1:558-9
Wiskunde, ware 1:55; van Plato en Pythagoras 1:632; in oude Egypte 1:660, 666; in oude India 1:763
Wizard, betekent wijze man 1:453
Wol, mantel van, van Apollonius van Tyana 2:405
Wonderen, geen, die natuurwetten overtreden 1:1; in *Atharva-Veda* 1:151; en goedgelovigheid 1:182-3; en God 1:183; en jansenisten 1:183vn; in Lourdes 1:183-5; menselijke getuigenis van goddelijke 1:184; in overeenstemming met natuurwetten 1:193; en mesmerisme 1:194; onmogelijk 1:437-8; Mill over 1:510; Hume en Wallace over 1:532-3; en verborgen natuurwetten 1:638; waarom geen, in Rusland en Polen 2:21-2; hebben in Spanje en Italië het meest gebloeid 2:24; nieuwe uitdaging voor de kerk 2:27-8; van Apollonius 2:113-4; en meipo 2:185vn; goddelijke, onmogelijk ten overstaan van theürgen 2:295; en feiten 2:357-8; en onzedelijke praktijken 2:391-2; Plato over 2:406; onbewust en bewust teweeggebrachte 2:413&vn; op basis van *Sefer Jetzirah* 2:420; en het Woord 2:435-6; bestaan niet 2:690
Wolf, bekeerd door St. Franciscus 2:90
Wolff, K.F. 1:492
Wong-Chin-Foo, over nirvāṇa 2:376-7
Woof, R., *A Sketch of the Knights Templars and the Knights Hospitallers of St. John of Jerusalem*, over Maltezer ridders 2:451
Woord, verloren 1:47, 717, 728, 2:436, 437; of verbum 1:419; als logos 2:49, 59; ingewijde draagt, over aan opvolger 2:50&vn, 670-1; van God 2:172; komt uit lege ruimte tevoorschijn 2:250; substituut voor, bij vrijmetselaars 2:411, 456; en witte steen van inwijding 2:414; als mysterienaam 2:433-4vn, 455-6; alscheppende, van Henoch 2:437; Jezus dreef geesten uit met zijn 2:456;

Woord (vervolg), enige nog levende bezitters van 2:464; als Memra 2:472; offer- 2:483; onuitsprekelijke, als zevende in een reeks 2:493; en geheime boeken 1:552; of logos & dood van Jezus 2:598
Woorden, magische kracht van 1:559; zijn uitdrukking van dingen in onzichtbare wereld 2:484; vernietigende kracht van 2:485; vereren van 2:658
Wordsworth, W., *Lyrical Ballads* 1:502
Worsley, E., *Discourse of Miracles, etc*. 2:96
Wren, Sir Christopher, en vrijmetselarij 2:459, 463
Wright, Thomas, *Narratives of Sorcery and Magic*, over Roger Bacon 1:121; over hekserij en magie 1:467-8; over Wolsey & Cromwell 2:67-8; over Cellini & magie 2:68; over verbrandingen van heksen 2:68; over tovenarij van pastoor van Bargota 2:71; over broeder Pietro & dr. Torralva 2:71-2; over bisschop van Bamberg & tovenarij 2:72-3; over verbranden van ketters 2:73ev
Wuttke, C.F.A., *Geschichte des Heidenthums*, over zon 1:355

Xanthus van Lydië, over Zarathoestra 2:166
Xavier, F. 2:679; over deugden van Japanners 2:673
Xenocrates 1:14, 702-3; leringen van 1:17-20
Xenophanes, over goden 2:247, 282
Xerxes, onderwezen door magiërs in Abdera 1:638
Xisuthrus, en zondvloed 1:687; identiek met grote Vader van Thlinkithiërs in *Popol Vuh* 1:732; legende van 2:253, 500; zon in teken Waterman 2:538
Xynoris, geen naam van een heilige 2:599

Yadu, en aartsvaders 2:572
Yadu's, verlieten India en namen *Veda's* mee 1:558-9; uit Afghanistan, of Judeeërs 1:701
Yajña 1:46-7, 2:316
Yajur-Veda 2:490; ouderdom van 2:511
Yajus, of offermysteriën 1:46, 2:316
Yaksha's 2:125; luchtgeesten 2:672
Yama 1:355
Yāmī, of Nārī 2:273
Yarker, J., *Notes on the Scientific and Religious Mysteries of Antiquity*, over rituelen van derwisjen 2:372-3; over schenden van gelofte in oude Griekenland 2:441vn; over vrijmetselarij en ethiek 2:442; over Engelse tempeliers-ritus 2:443; over maçonnieke orden 2:466
Yāska 2:490, 492
Yava 2:192, 561, 616
Yawar-Ziwa, eerste wijnstok 2:284
Yazata's, en Mithras 2:258
Yeva, en Jehovah 2:470
Yezidi, over demonen 1:576; leringen van 2:229; tovenarij en rituelen van 2:671-2; vele Kaldany zijn 2:738
Yggdrasil, bijen van 1:198; mythe en betekenis van 1:219
Ymir 1:214, 215, 219; betekenis van 1:218
Yod-heva (Jod-heva), is niet Jehovah 2:314; en tetragram 2:543; als Adam-Kadmon 2:544
Yogī('s) 1:557, 717vn, 2:407, 694, 696; geest van extatische, schijnt als middagzon 1:17; extatische, beweren godheid te ontmoeten 1:186; brahmaanse, & mystieke visioenen 1:399-400; Fukarā-, & fakirs 2:122; kunnen in contact komen met hoogste werelden 2:665; sommige, worden als halfgoden beschouwd 2:718; lange levensduur van 2:727-8; en genezing 2:728-9
Youmans, E.L., *A Class-Book of Chemistry* 1:243, 266; over zon en sterren 1:239; over groeiende lichaam van de waarheid 1:513; over sneeuwvlokken 1:633
Young, Thomas, over onzichtbare werelden 1:258
Yowahoos, Afrikaanse naam voor elementaren 1:406
Yucatán 1:695; en mysterieuze stad 1:678
Yuga's 1:725, 726, 2:323-4, 548vn, 549; en kalpa's 1:83; reeks cyclussen of 1:384; wetenschappers hadden geen sleutels tot 1:445
Yule, Henry, *The Book of Ser Marco Polo*, over *dhāraṇī* & Simon Magus 1:591; over levitatie in het Oosten 1:591-2; over magisch optreden met touw in lucht 1:592-3; over goochelaar die via touw in lucht verdwijnt 1:594;

over salamander of asbest 1:629; over sprekende afgodsbeelden in Kashmir 1:630; over Chinese boekdrukkunst 1:639; over magie van mensen van Pashai 1:739-40; citeert Du Halde over magie 1:740; over 'spirituele bloemen' 1:742vn; over waarheidsgetrouwheid van Marco Polo 1:744; over muziek in woestijn 1:745; over abraiaman & vissen-bezweerders 1:748; citeert Crawfurd 2:408; over deugden van brahmanen 2:556-7vn; over Chinese keizer en God van de hemel 2:651; over Barlaäm en Josafat 2:681; citeert Müller over Boeddha 2:682-3; over Kublai-Khan en christen-missionarissen 2:683; citeert Toghon over Daitu 2:689; over chughi 2:727-8; citeert Bernier over kwikzilver 2:728
— *Cathay and the Way Thither*, over zingend zand 1:747
Yurodiviy 1:78-9

Zacharia, ziet de ezel in de tempel en wordt gedood 2:614vn; betekenis term 2:647vn
Zacharia, passage uit, toegeschreven aan Jeremia 2:289; over Satan 2:565; over koning in aantocht 2:654
Zadokieten, vervolgden christenen 1:31; handhavers van priesterheerschappij 2:158; of sadduceeën kruisigden Jezus 2:173vn; profeten verzetten zich tegen 2:194vn; David en de 2:349
Zagreus 2:193; en Korē 2:592&vn; naam van Bacchus en water 2:647vn; Dionysus-, is van hindoe-oorsprong 2:659vn
Zampoen, Tibetaanse wereldboom 1:219
Zamzummim, of anakim 1:702
Zarathoestra 1:36, 39, 250, 335, 357, 2:46; tijd van, Spitama behoort tot grijze oudheid 1:60-1; als nazar 2:150; algemene titel voor spirituele leraren 2:165; en volgelingen woonden in India 2:167; goden van de *Veda* en van de traditie van 2:167; en godheden van de *Veda* 2:254; leringen van traditie van 2:257; religie van, gebaseerd op geheime leer 2:275; en brahmanen 2:276vn; ouderdom *Veda's* en leer van 2:510; als symbool voor tijdperk 2:549; profeten in de traditie van 2:549; religie van, verwant met jodendom en christendom 2:570
— *Chaldeeuwse orakels* (zie aldaar)
Zeir-Anpin, 'gezalfde' 2:269; getallen waaruit zijn beeld bestaat 2:271, 325; en symboliek van berg Meru 2:271, 272; als derde God 2:288; en Sol-Mithra 2:594
Zelf, onsterfelijke, en bestaan van God 1:2; innerlijke, & inwijding 2:133-4; goddelijke, overschaduwt mensen 2:179, 377; en karma 2:337; Müller, *Veda's* en *Upanishads* over 2:373-4vn; spirituele, als hoogste God 2:665vn
Zelfbeheersing, en boosheid 1:331
Zelfbewustzijn, van mens bevindt zich in maagkuil 1:41; mens bereikt toestand van 1:469-70
Zelfmoord, en krankzinnigheid volgens bisschop van Toulouse gevolg van spiritisme 2:10
Zelfmoordenaars, geesten van, en moordenaars 1:442
Zelfoverwinning 1:20
Zelfverheerlijking 1:96
Zeller, E., en kerkvaders 1:377
— *Plato and the Older Academy*, over Xenocrates 1:20; over lagere goden 2:406
Zend, en Sanskriet 2:257vn
Zendelingen (zie ook missionarissen), heidenen eeuwig verdoemd volgens 2:556; O'Grady over 2:557-8; veroorzaakten opstand 1857 2:558; oorzaak mislukken bekeringen door 2:650; verliezen het van boeddhistische pungi 2:657; antwoord van Indiërs aan Margil 2:673; beschimpende 2:677-8; picknicks voor 2:688
Zeno, leringen van 1:61-2
Zenuwaandoeningen, en mediamieke aanleg 1:181; en spiritistische seances 1:440; Egyptische medische boeken over 1:657-8; behandeld met muziek 1:675
Zequiel 2:71-2
Zeruana, niet in *Avesta* 2:166; als grenzeloze tijd 2:216, 257; Abraham een naam voor 2:252; Sim werd, genoemd 2:253; Berosus over 2:254; en chakra of wiel 2:254, 257
Zeruana-Akarane 2:257
Zeus (zie ook Jupiter) 2:473, 517, 592&vn, 618; Pausanias over neerdalende 1:189; Vergilius over, als Aether 1:227;

Zeus (vervolg), aard van, in theogonie van Orpheus 1:346; tweeslachtig 1:348; als Dyaus of hemel 2:350; Jupiter- 2:593vn; en Heracles 2:604; en Korē 2:618; Pelasgische 2:695
Zeus-Dionysus 1:347
Zeus-Poseidon, of dunamis 1:347
Zeven, heiligste van alle getallen 2:480-1
Zevenvoudige, mens in alle geloofsovertuigingen 2:432-3
Ziel(en), in mens bewijs voor bestaan van God 1:2-3; woont in lichaam als in een graf 1:12; en herinnering aan dingen die ze vroeger heeft gezien 1:13; een door zichzelf in beweging gebracht getal 1:19; als lichtgevende essentie in melkweg 1:21; klassen van 1:22; geest en, omschreven 1:34, 2:376-7; van dieren 1:34; twee, in mens & transmigratie 1:61; *Genesis* over levende 1:62; krachten zijn manifestaties van 1:113; van wereld 1:194, 367, 633; en geheugen 1:250-1; redeloze 1:252; verschilt van geest 1:252; kunnen astrale wereld betreden 1:272-3; verstandelijke & redeloze of astrale 1:334-5, 397-8; Duncker over 1:355; lusten van 1:363; astrale licht en omhulsel van 1:368; menselijke, gaat op in ouder-geest 1:381; astrale, en gedachten van levende mensen 1:381; uittreden van, en planeetkamers van piramiden 1:387; kabbalisten over, en geest 1:408; oude denkbeelden over 1:410-1; verlies van 1:411-2, 423; Aristoteles over dubbele 1:413; oproepen van, in theürgie 1:415; elektriciteit van 1:417; wetenschap van 1:437; Porphyrius, Iamblichus & Apuleius over, lemuren en lares 1:442-3; en goden 1:446; verlaat lichaam en keert er weer in terug door magie 1:466-7; evolutie van, door reïncarnatie 1:469-70; heeft deel aan demiurgische macht 1:503; als psuchē 1:508vn; onsterfelijke, en dieren 1:538-9, 2:328; drievoudige 1:541; lot van, indien niet verlicht door geest 1:544-5; astrale, niet onsterfelijk 1:544-5; Proclus over astrale 1:545; Görres over 1:569; menselijke, trekt tijdens slaap verwante wezens aan 1:576-7; kan na dood weer worden teruggeroepen naar lichaam 1:595-6; Plutarchus over reizen van tweede ziel 1:597; projectie van astrale 1:597-8; verschijning van, in stoffelijke vorm 1:616; lichaam is gevangenis van 2:131; astrale, als Demeter 2:131; -geest & zijn schaduw 2:133; *Manu* over allerhoogste 2:136; astrale, is onbetrouwbaar 2:137; joodse lering over het rondwervelen van 2:178; als emanaties van eerste oorzaak 2:185-6; in planten 2:307, 328; aarde en water zijn nodig om, te maken 2:313, 647vn; en *nous* 2:328: transmigratie van 2:329ev; hereniging van, met geest 2:330; tweevoudige, volgens Griekse filosofen 2:333ev; Plato over aard van 2:334-5, 336; Origenes over 2:335; is op zich noch eeuwig noch goddelijk 2:426; tweede dood van 2:433; vernietiging van 2:433-4; zevenstralige god verheft, door middel van hem 2:493; alle, worden mensen 2:536; *Vendīdād* over 2:620; is niet vergroeid met lichaam 2:665; verlaat in geval van krankzinnigheid vaak het lichaam 2:691-2; vermogens van 2:696; en gave om te voorspellen 2:697; magische onttrekking van, uit as 2:707-8; *Avesta* over 2:744; over dierlijke en goddelijke 2:765-7
Zielloze mensen, levende lijken 2:434-5
Ziener(s), Mantius de 1:37; of *epoptai* 1:40; en onzichtbare heelal 1:586; waren geen mediums 2:138
Zieneres, van Prevorst, een magnetische vampier 1:581
Zienerschap, of *nabia* 1:40; twee soorten 2:693; helderziendheid en spiritueel, vergeleken 2:693-4
Zilver, symbool voor vrouwelijk beginsel 1:230; gerelateerd aan groen 1:640; aura van, en kwikzilver 2:728
Zilveren, vonk in de hersenen 1:424
Zintuigen, verstand en hogere 1:212; openbaringen van spirituele, in de mens 1:535-7
Zion 2:337&vn
Zippora, symbool van esoterische wijsheid 2:647-8vn
Zmeij-Gorenetch, draak in Russische verhalen 1:682
Znahar/znaharka, als heks 1:453; en het woord 2:51-2vn, 670
Zo boven, zo beneden 1:86
Zoē, vrouwelijke Heilige Geest 2:263-4
Zoenoffer (zie verzoeningsleer)

Zohak, en Jemshid 1:713; en draak 2:570-1&vn
Zohar, over de drie hoofden 1:228; over de onzichtbare 1:393; over de afgezant 2:40; ouderdom van 2:50; over transmigratie 2:178, 329-30; over godheid als drie hoofden 2:247-8, 259-60; over Bejaarde van de Bejaarden 2:249; over emanatie uit spirituele model 2:256-7, 320-1; over oude werelden die zijn vergaan 2:256, 319, 497; over vlam en tweevoudig licht 2:259-60; over Adonai 2:262; over zielen en cherubijnen 2:269-70; over wijn van boven 2:284; over de koning-messias 2:285; over scheppen van de mens 2:286; over scheppen van werelden 2:319; over gewaad van hemels licht 2:325; over alles ligt besloten in de mens 2:325-6; over aard van de ziel en haar hereniging met de geest 2:330; over Shimon ben Yochai's dood 2:410-1&vn; onderwijst praktisch occultisme 2:413; over Jehovah als werkmeester 2:472
Zon 1:286; gesymboliseerd door El 1:62; zichtbare, symbool van spirituele zon 1:62vn; centrale spirituele 1:80, 132, 338, 356, 393, 439, 2:16, 347; voorraadschuur van magnetisme 1:196, 356-7; zichtbare, als instrument van de logos 1:196-7vn; niet de bron van licht en warmte 1:196vn, 356, 358, 368-9; als gloeiende bol 1:238vn; sterren en, hebben invloed op mens 1:239-40; en Kircher 1:285-6; en sympathie voor planten 1:286; als brandpunt of lens 1:342-3; in Ram 1:347; symbool van zonnegod 1:355-6; bron van zielen 1:355; ziel van alle dingen 1:355; één van de magneten in de ruimte 1:356-7; Osiris en het levensbeginsel 1:631; ijzer in de 1:639-40; bron van zeven natuurkrachten 1:640; Psellus over 1:665; tempels van de, en Dracontia 1:683; verafgoding van, door Israëlieten 1:688; als Jupiters gevangenis 2:16vn; als sfeer van zuivering 2:16; en Pythagoras 2:16; Iao als centrale 2:163vn, 344-5; om middernacht de, zien 2:171; en Soma 2:195; bij de ophieten 2:346vn; zeven stralen van 2:493; ras van, in oude India 2:513-4, 516; rassen van de, en de maan 2:516; zonen van de 2:516; Christus als 2:607; versterkt magnetische emanaties 2:717
Zonaras, Johannes, over Egypte en Griekenland 1:674
Zondebok, oorsprong van 2:643
Zondvloed(en)/watervloed, verschillende 1:82; mythe van 1:217-8; 10.000 jaar v.Chr. 1:323; *Bhāgavata Purāṇa* over 2:300; in Chaldeeuwse kosmogonie 2:498-9&vn; plaatselijke, in Centraal-Azië 2:500, 502; en Indiase heilige boeken 2:501-5; symboliek van 2:526-7, 538-9; Noach en Lamech 2:548
Zonen van God, nemen dochters van mensen tot vrouw 1:216; of van het licht 1:390; of elohim & hun mysterieuze eiland 1:728, 731-2; oorlog tussen, en zonen van de reuzen 1:734
Zonnedienst/zonneverering, verafgoding door Israëlieten 1:687-8; in mozaïsche godsdienst 2:151; en Zarathoestra 2:164; en het witte paard 2:276-7; eens universeel 2:516-7; door katholieken overwogen 2:530vn
Zonnegod(en) 2:202; hebben niets te maken met onzichtbare heelallen 1:196-7vn; scheppen alleen fysieke natuur 1:197; zon symbool van 1:355-6; Iao is 2:163; Isaral 2:473
Zonsopkomst, en -ondergang 1:59
Zoömagnetisme, of dierlijk magnetisme 1:285
Zoon, 'eniggeboren', in mythen 2:200, 206, 246, 266, 268, 618; Mensen-, als titel 2:205, 270, 278; eerstgeborene 2:227-8, 238-9; in stelsel van nazarenen 2:262-3; in kabbala 2:264; als emanatie 2:264; van de zon 2:516
Zoro-Babel 2:150, 520
Zout(en), aard van 1:215; alchemistische betekenis van 1:265; 'geesten' en 1:456&vn; schepsel van 2:100&vn
Zuilen, drie, in de kabbala 2:251vn; van aartsvaders en liṅga van Śiva 2:273-4
Zuiverheid, in ons hart is hoogste plicht 1:20; en verlichting 1:67; Porphyrius over 1:544
Zuurstof, en waterstof herontdekt door Paracelsus 1:106vn; Cooke over 1:583
Zwaard 2:317vn; en vuur 1:330-1; elementaren bang voor 1:459-60, 463-5
Zwaartekracht, Kepler over 1:284; Plato over 1:317, 326; slechts magnetische aantrekking en afstoting 1:356-7

Zwangerschap, invloeden op foetus tijdens 1:500-1; schijn-, en onbewuste wil 1:509
Zwavel, geheime vuur van de alchemisten 1:401; als geneesmiddel 2:728-9
Zweren, bij joden verboden 2:439
Zwingli, H. 1:198